PETRI
GASSENDI
DINIENSIS
ECCLESIÆ PRÆPOSITI,
ET IN ACADEMIA PARISIENSI
MATHESEOS
REGII PROFESSORIS
EPISTOLÆ,
QVIBVS ACCESSERVNT
CLARISSIMORVM QVORVMDAM
AD IPSVM
EPISTOLÆ, ET RESPONSA.
IN QVIBVS HVMANIORVM, PHILOSOPHICARVM, & Mathematicarum Rerum complura luculenter admodum enucleantur, atque explicantur.

TOMVS SEXTVS.
CVM INDICIBVS NECESSARIIS.

LVGDVNI,
Sumptibus LAVRENTII ANISSON,
& IOANNIS BAPTISTÆ DEVENET.
M. DC. LVIII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

EPISTOLARVM
ARGVMENTA,

Quæ sic ordinauimus ne Seriei vis fieret Epistolarum, quæ varijs Inscriptionibus satis supérque variantur.

Argumenta.

N

P

R

S

T

V

EPISTOLARVM AD AVCTOREM
in Appendice contentarum
ELENCHVS.

PETRI

PETRI GASSENDI EPISTOLÆ,

In vnum redacta corpus operâ ANTONII POTERIÆ SAMERACI, *eius Amanüensis.*

Viro Illustri HENRICO FABRO PYBRACIO, TARABELLIO, *Regi à Consilijs, & libellorum supplicum Magistro,*

PETRVS GASSENDVS, S.

EOOITÆ sunt mihi tuæ literæ (Illustrissime FABER) cùm ego te Prouinciæ nostræ maluissem redditum. Certè enim literas tuas maxima sum animi cum alacritate complexus. Deum verò immortalem! quænam illa animi mei futura erat ecstasis, si te ipsum complecti licuisset? Verùm sic fata tulere; neque tam tibi pro iniuria, quam nullam pati Sapiens potest, expostulandum acriùs fuit, quàm dolendum vehementiùs nobis, quòd te nobis caduceatorem Iupiter inuiderit. Tanto certè exstitisse videtur iactura grauior, quantò quæ fuerat plurium in te exoptando consensio, fuit deinceps in te tantis votis detractato consternatio. Ego, vt ingenuè fatear, polliceri mihi videbar Imperatoris Marci sæculum fœlicémque fore sperabam hanc Prouinciam, cuius Præses philosopharetur; ex quo verò Musis nostris suus Apollo subductus est, ipsa nobis propemodum, nisi fuisset paulò animosior, Philosophia excidisset. Erexi nempe animum, imitatus constantiam tuam, puderéque me imbecillitatis meæ cœpit; si te, cuius intererat, tonitrua rauca calcante, ego sub nimbis deprimerer. Egregiè sanè, ac prout animum tuum sublimem decebat, compositus es, qui adeò laudabilem ataraxiam retinuisti; mihi verò parcendum fuit, tanquam affectanti, nondum assequuto imperturbatam illam sapientis animi magnitudinem. Quamquam enim sic me semper, vt videbatur, haberem, post discessum tuum, cæcum prorsus esse fortunæ imperium, & in hac præsertim tanta caligine rerum, illud esse magis timendum, quod sperandum minus est: nondum tamen animo eram ita Pyrrhoneo, quin affectus in alteram partem assensum propè inflecteret. Hæc scilicet vna mihi ἐμπειρία deerat, quominùs possem æmulus Sexti Empyrici videri. Heinc studebam quidem antea; in dies verò magis nunc studeo viuere omnino in diem, neque vnquam agere mecum obsignatis tabulis. Quid expediat committo Diuis; quod superest, genium meum perpetuò sequor non inuitus. Verebar antea id, quod euenit; nec postquam euenit, euincere potui, quin memetipse commouerim. Nunc parum abest, quin me pigeat votorum meorum, quoties mente repeto mecum, & vota tuorum meis fuisse contraria, & propter hunc rerum statum, quod meritis tuis debebatur, gloriosum fuisse non assequi; & forsan te maiora manere fœliciore sæculo; & quod caput est, fuisse fortè satiùs exoptare tibi tranquillum illum secessum, quem Auus quondam tuus illustrissimus extrema iam ætate delegit, & sapientissimus Parens tuus ita ardenter expetiit. Absit ergo ampliùs sollicitè quæram quem tibi, quem mihi Dij dederint finem. Expendant ipsi quid nobis conueniat, rebusque nostris vtile sit: fortassis enim pro iucundis optatissima quæque cócedent. Sed hæc hactenus. Quod dignatus fueris mei meminisse, amorisque in me tui tantis viatum interuallis symbolum illud transmittere (Christianos Charronij, quos me nondum vidisse sciebas, Tractatus intelligo) dici profectò non potest, quo in pretio habuerim: Sed nimirùm ea est humanitas tua, is singularis in literas, literarúmque cultores amor. Cæterùm Opuscula illa auidè satis deuoraui: neque enim malè diuinasti placere mihi Authoris illius genium, & ingenium. Quamquam, vt quod sentio, liberè apud te profitear, cùm omnia valde placeant, nihil tamen æquè arridet, ac ipsa Sapientia, quam ille est in Præfatione

testatus studiis suis imposuisse coronidem. Pulchrè porrò me admones Authorem hunc mecum in solitudinem ducam; est enim Philosophia paucis contenta iudicibus, multitudinemque consultò deuitat. Charronio verò quis sanior iudex? si præsertim assederint illi, quorum ipse operâ profecit, Montanus, Lipsius, Seneca, Plutarchus, M. Tullius. Hos sanè & paucos alios ipsi comites adhibeo; paucos inquam; nam tales authores apparent mihi admodum rari in tam vasto gurgite. His vbi nonnunquam substituo Lucretium, Horatium, Iuuenalem; vbi Lucianum, aut Erasmum; Deum immortalem! quàm meræ me chimeræ delectant! quàm suaue duco ventis luctantibus æquora, magnos aliorum labores spectare ex littore! quàm contemplor, ac rideo personatam histrioniam, quam vniuersus exercet Mundus! quàm prouidere mihi videor aucupia, quæ subindicas! neque enim ita sum Historiæ præsertim Gallicæ ignarus, quin fata præsentiam, in quæ vergunt omnia. Nihil est necesse illa explicare; nullo hic opus Heleno; sed Dij fortassis meliora. Scribis istheic Philosophos, & Mathematicos esse, quibus magis curæ sint Sol, & Luna Chymicorum, quàm Astrologorum, quique defectus alios non obseruent, ac timeant, quàm qui contingunt in marsupijs. Proh Deûm, atque hominum fidem! Siccine sunt curuæ animæ in terras, inanésque rerum Cælestium? Sperabam fore quicum communicarem, & à quo vicissim nonnullas obseruationes acciperem. Lunares aliquot eclipseis accuratè obseruatas, illam præsertim cui tu obseruandæ coràm adesse dignatus es, perscribere decreueram, atque simul præmonere futuri Maio sequenti Solaris deliquij. Illud enim si Cælum faueat, studiosè obseruare mihi in animo est, cùm præsertim in hoc Horizonte Sol non sit deinceps passurus Eclipsim per nouennium integrum. Verùm cùm me hac in parte mea fefellerit spes, sequar non inuitus consilium tuum. Philosophabor nimirum cum iis, qui meliore sæculo vixerunt, & quorum mentibus est aurum infusum, non auri cupiditas. Sed & interea iucundissima Iosephi Galterij, Valetæ Domini, ac Prioris familiaritate fruor, quem priscis illis Philosophis, atque Mathematicis haud sanè inferiorem putem. Vtinamque adesset mihi Platonis ingenium, ita me Deus adiuuet, vt præterea Socratis genium in illo agnosco. Meminisse te, opinor, quisnam ille sit; Is à me suo nomine petijt te salutari, & illius igitur, & meo te saluto nomine. Benè, imo optimè Vale, mi FABER, meque eo, quo me soles prosequi amore, amare prosequere. Datum Aquis-Sextijs VI. Idus Aprileis, anno salutis, M. DC. XXI.

POST-SCRIPTVM.

QVonam fato contigisse dicam, (FABER Illustrissime) vt literæ istæ, quas quo vides tempore scriptas, perferendas ad te dederam, post mensem potuerint in meas recidere manus? Qui scilicet eas deferebat Gratianopoli, rediit aliquot dies ibi commoratus. Parum certè abfuit, ipsis mihi redditis, quin fortunam cœperim meam incusare, quòd videri tibi possem immemor officij, obseruantiæque debitæ; quasi iucundam recordationem nominis tui pleno affectu parum gratus non colerem. Ipsas vbi aperui, ac lacrymis penè obortis (quis credat!) perlegi, volui nihil immutando istam dumtaxat excusationem, vt Appendicem subiungere; quam vt sanè ingenua est, ita ingenuè accipies. Cæterum Solarem Eclipsim, cuius mentionem faciebam Cælo benè propitio licuit accuratè prorsus obseruare beneficio perspicillorũ, quibus vidisti aliàs à nobis notari Solis maculas. Contigit nobis illius Initium die Maij 21. horâ mat. 7. min. 6. secun. 30. Finis hora 9. m. 31. sec. 30. ac Medium proinde hora 8. m. 19. digiti Ecliptici maximæ obscurationis fuere 9. cum min. 23. hæc ad te scribo, quoniam te Cælestium rerum nuui esse cupidum. Studiosius porrò singula, quæ obseruaui subnotarem, si quis istheic ex professo studia ista coleret. Audieris opinor, quemadmodum Patres Societatis IESV hanc in vrbem admissi sint. Quo tempore ista scribo viri Consules de forma contractus deliberant. Egone anno sequente Cursum absoluturus sim, quem media tantùm ex parte confeci, nondum plenè scio. Vt vt sit futurum, priusquàm me in Ecclesiam, monteisque meos recipiam, in votis habeo visere vniuersam Italiam; vtinámque Germania sic foret pacata tunc temporis, vt magnos, qui in illa sunt, viros possem quoque inuisere. Si interea literas possem ad Keplerum dare, quod aliàs (si ritè recordor) facilè pollicebare per Imperatoris Nuncium, perlubenter id facerem. Vereor tamen ne hoc incommodo foret: quare non ausim prorsus tibi molestus esse hac in re. Cæterum Paradoxa mea redigo hoc anno in quandam consonantiam, Logica plurima Physicis prætexo, Ethica atque Metaphysica subiungam, si toto, quo cœpi curriculo colligere iuuet puluerem Philosophicum. Non dissimulo ampliùs errores, contradictiones, Tautologias, & quæ extra rem, dicta scatent apud Aristotelem. Communeis iam opiniones audentiùs conuello. Temerè ne an Veritatis affectu id faciam, iudicabis ipse aliquando. Iubebo vni ex meis Auditoribus dictata exscribere, quæ deinde communicem tecum. Te videlicet nugis meis delectari commemini. Sed eheu! quorsum hæc omnia, aut quænam iam ista est Appendix. Vale, FABER Nobilissime, atque Sapientissime, Vale iterùm ac iterùm Vale. Aquis-Sextiis IV. Id. Iun.

Celebri Viro VILLEBRORDO SNELLIO, *Eximio Mathematico in Academia Leydensi,*

PETRVS GASSENDVS, S.

MIrabere, SNELLI, vt opinor, cum videris te hac Epistolâ interpellari ab homine, qui tibi sit facie, nomineque incognitus. Non hæreo tamen, quin pro tua singulari humanitate

manitate æqui, bonique consulas, quòd ego bonis artibus, literisque initiatus, tam insignem illarum Mysten, quantus ipse es, hoc obseruantiæ testimonio prosequi affectauerim. Scito enim ex quo tempore eruditus ille tuus, ac elaboratus Eratosthenes in meas primùm incidit manus, tanto me tui amore, ac desiderio exarsisse, vt nihil in votis habuerim potiùs, quàm vel te inuisere, vel certè hunc tibi meum affectum significare. Etenim cùm tacito quodam naturæ fastidio vmbraticos istos eruditos, quibus ciuitates scaturiunt, magnifacere non possim, quòd veritatem, & scientiam rerum venentur dumtaxat ex libris, res ipsas prorsus negligant: dici profectò aliunde non potest, quanta veneratione simul, ac beneuolentia paucos illos apud me complectar, qui pedem interdum ducentes ex Musæolis, ipsam Naturæ maiestatem aperta facie contemplantur. Eam ob rem, cùm tu ad assiduam librorum euolutionem, ex qua, vt Stagirites ille, Anagnostes dici promereris, accedere volueris exquisitas rerum cœlestium, terrenarúmque obseruationes, quas ipsemet admiranda quadam solertiâ peregeris; profectò mirum videri non debet, si ego te propterea suspiciens, tantam de te opinionem, tantúmque simul erga te studium, amorémque conceperim. Cæterùm quis ego sim, aut vbinam gentium degam, declarandum tibi potiùs duxi ex libelli titulo, cuius ad te exemplar transmitto, quàm ex molesta periphrasi. Quamquam enim munusculum hoc per hæc interualla viarum exhibeo, non vt in ipso characteres legas, sed vt affectum in te meum, ac obseruantiam inspicias: Deligendum tamen hoc, & offerendum censui; quòd exinde lubens peruisurus esses accuratam vnius loci, non omninò incelebris (quod mihi domicilium est) sub cælo designationem. Siquidem ex strenuo labore, ac nunquam satis laudato studio, quo exactissimè constituendæ Geographiæ nauas operam, coniectari facilè licet, quàm accipias volens accuratè obseruatas locorum latitudines, ac ipsas etiam si fieri possit, longitudinum differentias. Vidi in hac Ciuitate vestratem Petrum Bertium, qui de re Geographica ob suos illos immensos labores optimè quidem in dies meretur; attamen verò qui defectu exactarum obseruationum, tot admissos in Geographiam lapsus minimè valeat corrigere. Communicaui ergo cum ipso obseruatam illam à me Diniæ latitudinem, altitudinémque polarem 44.grad. 6.min. simúlque & Aquarum Sextiarum 43.gr.33.min. & Gratianopoleos 45.gr.11.min. vt ex locis huiusmodi ad parallelos debitos reductis, circunstantia quoque ad veriorem sub cælo situm redigeret. Hæc mihi porrò non omninò fortuitò exciderunt; quippe tibi etiam insinuanda censui, quòd certò certius habuerim, non posse tibi quidpiam eiusmodi esse iniucundum. Tametsi verò tam illam Aquensem, quam Gratianopolitanam latitudinem ipse præsens obseruaui: nolim tamen gloriam hanc duobus amicis meis inuidere, quorum alter Iosephus Galterius Aquis-Sextiis; alter Iacobus Valesius Gratianopoli mecum obseruauit. Quod memoro, vt illi Aquensem, huic Gratianopolitanam attribuas, Diniensémque solam, vt à me solo obseruatam mihi reserues, si quando fortè dignabere Elenchum tuum his locis augere. Sunt quidem penes me plures obseruationes multigenæ; at quibus opus non est impræsentiarum te onerare. Si rem gratam me tibi facturum aliquando cognouero, scito fore vt de omnibus tecum agam non inuitus. Permisi nunc solum ista properanti irrepere calamo, ne vacuis prorsùs manibus accessum ad te affectarem.

Superest, vt imposterùm amicitiæ iure tecum vtar; ac proinde vt tu mihi quidpiam abs te postulandi licentiam non abnuas. Sanè quidem erit, quòd mirere me adeò esse perfricta fronte, vt in ipso statim amicitiæ tuæ, quam ineo, limine studium tuum, ac operam minimè verear desiderare. Enim-verò non ambigo, quin is sit candor animi tui, vt exinde potiùs intelligas, quàm meus sit ingenuus amor. Certè is sum, qui initio statim me totum amicis deuoueã nihil omninò recusaturus, quodcumque illi exegerint: Quamobrem etiam ipsos in me affectu haud absimili propendere facilè confido. Ac tu quidem vel ex eo colligere potes, quàm ego agam simpliciter, quòd tuam ecce beneuolentiam conciliare mihi studeam, non ex officio, quod tibi præstem, sed ex eo quod velim mihi præstari abs te. Quoduam vero tandem istud est? Nosse te primùm desidero, SNELLI, me cum appulissem in hanc Ciuitatem, existimauisse fore vt cælestium obseruatores non paucos heic assequerer. Verumtamen spe lactatus inani, breui deprehendi, proh dolor! Sidera hîc alia, quam Chymicorum nulla obseruari. Cumque benè multi forent immorientes Astrologi, comperi tamen neminem, qui astris ipsis inuigilaret. Ita rarissimi apparent in tam vasto gurgite, qui philosophandum censeant ἐξ αὐτοψίας potiùs, quàm ex præscriptis philosophantium. Conatus ergo erigere, adderéque animos quibusdam hominum nostrorum, vt animas cælestium inaneis, depressósque in terram vultus ad sidera tollerent; Vnum inueni ex tot millibus, qui sit sese ad id muneris egregiè passus animari. Is est Petrus Freteus Monsfortius illustris Primi Præsidis in Delphiuali Senatu filius, & in magno Regis consilio consiliarius bene meritus, qui præter doteis cæteras eximias, Matheseos, per-quam studiosus est. Cum ipsi ergo nihil aliud deesset ad obseruandum cælestia, quorum amore capiebatur, quàm exquisitum aliquod, satísque amplum Organon (minutiora enim quæ habebat demonstrationi quidem idonea, at exactæ operationi inutilia esse facilè peruidit) cúmque aliunde in hac ciuitate non adessent artifices, qui accurata illa præcisione, quam nosti esse necessariam, possent illud conficere; author ipsi fui, vt & Quadrantem chalybeum, cuius radius esset duorum saltem pedum Parisiensium, præter omnia sibi compararet; & curaret eundem in Batauia elaborari, ac perfici. Nihil cunctatus est, sed concessuro ad dominum suum Regis Christianissimi apud vestros Ordines illustrissimos Nuncium Secretario Carolo Botardo,

inueni induſtrio, atque erudito; ſtatim conficiendi huius Iostrumenti curam, ac ſtudium demandauit. Cum petiiſſet porrò ex me deſcriptionem totius Quadrantis, cui artifex ſeſe conformaret; ſubiit illicò in mentem tale ferè tibi adeſſe, qualem animo voluerem. Et Ohe! inquam, ſi SNELLIVS noſter dignaretur vocare ad ſe artificem peritiſſimum, cui totius Inſtrumenti formam, rationémque præſcriberet, quàm hoc foret tutius!

Quod igitur, vno verbo, rogaris, hoc eſt vt prædictæ laterum Quadrantis longitudini addatur ex tuo præſcripro latitudo, & craſſities ſimúlque arcui capacitas tanta, quanta per lineas tranſuerſaleis ſingulis minutis caplendis ſufficiat. Deinde etiam forma Alhidadæ, Pinnacidiorum ac cylindrulorum alterius in centro ad magnas, alterius in latere ad exileis diſtantias capiendas, & ſic quidem vt omnia ſummouere liceat (dum nihil obſit) ex Quadrantis facie, cum altitudinibus capiendis plumbo vti vacauerit. Poſtremò ipſa quoque forma genu fulcri, ſeu pedeſtrali; ad hoc vt Quadrans facilè obtineat motum, ac ſitum quemlibet. Quæ quidem omnia exiſtimo artificem facilè vel ex ſola tui inſpectione intellecturum. Non dubito verò, quin rantiſper vacet applicare hûc animum; ſic te bonis hiſce Artibus promouendis deditum coniicio. Et profectò, ſi vacaueris deuinxeris tibi omninò prædictum Monsfortium hominem ſanè optimè merentem, quidquid in ipſo ſpectaueris; frueris quoque ipſe aliquando fructibus, quos ille ex tua cura percipiet; Siquidem quidquid obſeruauerit, tibi acceptum referet, tecúmque ſimul communicabit. Ego etiam me tibi permultùm ex hoc capite debere fatebor, ſi importunè tecum agenti morem aliquem geſſeris. Vtinam verò obſequium exigeres ipſe ex me aliquod; ita me Deus adiuuet, vt me ad nutum experireris. Reditum apparo in Patriam, quo me negotia reuocant. Tu ſi quidpiam bona mea ſorte ex me fortaſſis deſideres, committere iam dicto Botardo Secretario poteris, qui mihi per eundem Monsfortium ſtudioſè id ſignificabit. Benè interea Vale, SNELLI, méque tui ſtudioſiſſimum ac obſeruantiſſimum ama. Pariſiis x v. Kal. Mart. Stylo Greg. & anno vulg. M. DC. XXV.

Viro Incomparabili GALILEO GALILEI, *Magni Hetruriæ Ducis eximio Mathematico,*

PETRVS GASSENDVS, S.

QVòd ego te hac Epiſtola iam tandem conueniam (humaniſſime GALILEE) cauſa tum recens, tum antiqua eſt. Mihi certè nihil eſt antiquius, quàm colere ſummam Sapientiam, ac eruditionem tuam. Ex quo enim tempore tuus ille cæleſtium Interpres tam incognita generi humano patefecit myſteria; dici non poteſt, quo tacito cultu memet tibi deuouerim. At verò cùm mihi nuper cariſſimus tibi, mihíque Deodatus candorem illum expoſuiſſet, quo cum amicis agere ſoles; diſperream, niſi ad ineundam tecum non leuem amicitiam illicò inflammatus ſum. Etſi enim tibi abs me, tum ætate, tum doctrina, tum aliis multis nominibus inferiore nihil aliud, quàm obſeruantiam ſingularem polliceri liceat; abs te verò nihil aliud, quàm ingenitam erga bonos, ſtudioſóſque propenſionem exigere: facile tamen mihi perſuaſi fore, vt mihi non poſtremum amicitiæ tuæ concederes gradum, cùm me obſeruantiſſimum tuæ virtutis eſſe agnoſceres. Stupebis quidem, & meritò cùm hominem incognitum tanta fiduciâ te adorientem conſiderare cœperis: at hîc appello natiuam illam animi tui ſinceritatem; appello Vraniæ amorem, qui te deduxit, & fama natum ſuper Æthera reddidit, appello Deodati noſtri qui fuit ingenuæ meæ ſimplicitatis ſpectator, teſtimonium; appello tandem Superos omneis (ſi ita fari liceat, ad fidem tibi ingerendam, qua admirari deſinas. Voluit quidem amicus is noſter prouinciam hanc ſibi demandatam, vt & tibi ſignificaret, vndénam ego, aut quis eſſem; & cum hac epiſtola tranſmitteret tibi editi à me libelli exemplum, quod eſſet mei erga te affectus quaſi pignus, & ſymbolum: at cum neceſſe habuerim tali amico morem gerere, ſenſi tamen ſingularem tuam humanitatem fuiſſe aliunde conſilium meum æqui, boníque conſulturam; & donatiolum, quod attinet, ita volui acciperes, vt cum indignum ego iudicâtim, quod in tuas incideret manus; ille tamen impenſo ſtudio curauerit incidere.

Nunc, cum iſta primùm ſcribenti viderentur ſufficere: attamen, quod mihi videor non iam cum recente amico, ſed cum antiquo agere; agam ecce liberaliùs, eróque paulò diffuſior, quàm ſi diffidens amicitiæ tuæ timidiuſculè ſcriberem. Imprimis ergo, mi GALILEE, velim ſic tibi perſuaſum habeas, me tanta cum animi voluptate amplexati Copernicæam illam tuam in Aſtronomia Sententiam, vt exinde videar mei probè iuris factus, cùm ſoluta, & libera mens vagatur per immenſa ſpatia, effractis nempe vulgaris Mundi ſiſtematiſque repagulis. Vtinam verò hactenus frui tuo illo recens inſtituto Mundi ſyſtemate licuiſſet? Quàm adiutus enim, promotúſque fuiſſem in conceptis illis à me de Mondo opinionibus? Somniaſſe quippe me aliquid circa hoc argumentum peruidebis facilè, ſi digneris forte legere, quod tribus dumtaxat verbis in præfatione libelli ad te miſſi polliceor me quarto libro tractaturum. Quamobrem etiam intelliges, quàm ardenti deſiderem ſtudio, quid tu hac in parte ſentias quamprimùm accipere; cum tu cæleſtium arcanorum ſis ſagaciſſimus ſerutator, particépſque conſultiſſimus. Cur porrò fœtum, quem iam parturiebas, cùm nuntium præmitteres, huc vſque non emiſeris, etſi aſſequor fortè coniecturâ; nondum tamen plenè didici. Hoc ſaltem fortaſſis profiteri liceat, magnam factum iri rei Literariæ, cordatiſque diuiniſſimarum ſcientiarum ſtudioſis iniuriam, ſi tantum opus ſuppreſſeris. Certè niſi obſtiterit legitimum impedimentum, oratum te, atque vtinam exoratum

ratum eſſe noueris, vt rem adeò deſideratam bonis amplius non inuideas. Quòd ſi vel certo conſilio tuo, vel fatis ita ferentibus, ſic te continere debeas, vt ne quidem etiam cum amicis inſtitutum tuum per literas communices, abſit à me, vt ſperem poſtulem-vè conſcius illius fieri. Sic me tamen habeo; ac in gradu adeo eminenti beneuolentiam tuam colloco, vt ſi vel vacet, vel liceat, quidpiam ſis mihi ſignificaturus, vbi me inardeſcere hoc deſiderio reſcieris.

Perlegi præter nuntium tuum treis illas de Maculis Solis ad VVelſeum Epiſtolas, quas profectò, quam ſint dignæ acumine & iudicio tuo, non eſt quod multis explicem. Sufficiat ſobſcribere me ratiocinationi tuæ circa Macularum materiam, geneſim, figuram, locum, motum, diſſipationem, & ſi quæ alia eiuſcemodi accidentia Macularum ſunt. Doleo verò è noſtra Gallia, & ſpecislis etiam meæ profeſſionis deinceps prodiiſſe, qui adeo infœliciter de iiſdem ſit ratiocinatus. Non hæreo, quin ipſius liber ad te vſque peruenerit; ego dignum vberiore refutatione nunquam iudicaui; quàm quæ præmiſſa in tuis illis continentur Epiſtolis. Profectò, cum illa tua de Maculis Philoſophia teſtem tot accidentium (quibus probè ſatisfacere alia ratione non licet) experientiam habeat; quid potius illi Planetarum perpetuitati obiici poſſit, quàm quòd ne ipſe quidem author obſeruare potuerit, vel vnius reditum (qui menſtrua tamen circiter reuolutione fieri debebat) ex tanta multitudine? Cæterùm librum, qui à te de Cometis ſcriptus perhibetur, nondum eſt datum conſpicere; at quo ardore videre peroptem, dictu mihi facile non eſt. Cùm ſuſceperim enim defendendum Cometas eſſe corpora perpetua, eiuſmodique opinioni Phænomena omnia Cometarum ſpeciali quadam, ac propria ratione accommodem; coniector ſolertiam tuam poſſe mihi ad hoc plurima ſuggere argumenta; neque enim dubito, quin pro ea, qua cœpiſti philoſophari libertate, quamplurima protuleris, vel in quæ ego genio quodam fœlici inciderim, vel certè ex quibus non parum coniecturæ meæ poſſint promoueri. Obſeruationum à me factarum circa Cometam, qui ſub finem anni 1618. affulgere telluri cœpit, nihil feci publici iuris; contentus, ſi ex iis poſſim circa defectum parallaxeos, itemque circa directionem caudæ in Solis oppoſitum cum quadam, eáque variabili deflexione philoſophari. Eadem ratione, & de obſeruatis Solaribus Maculis emittere nihil in animo eſt, niſi quod iuxta principia tua conducere videbitur ad impugnandum Ariſtoteliſmum, adhortandúmque homines ad aliquam veriſimiliorem, ſaniorémque Philoſophiam. Quandoquidem verò in memoriam Obſeruationum incidi, communicabo ecce vnam, quam vt equidem coniicio non iniucundè accipies. Ea eſt Eclipſeos Solaris, quæ poſtrema nobis Europæis contigit, anno nempe 1621. Æra, & ſtylo, qui vobis, nobiſque eſt vſui. Illam enim Aquis Sextiis obſeruaui admodùm exactè, nihilque ambigo, quin tu pro tuo cæleſtium amore (dum cælum vobis fuerit ſerenum) exactiſſimè obſeruaoeris. Ego eadem methodo, qua & Maculas obſeruaui (niſi quòd circa Maculas Meridianum tempus expecto, vt aliunde noto Meridiani cum Eecliptica angulo, verùm in diſco ☉ ſitum Macularum accipiam.) Radios Solis itaque per teleſcopium trajectos in occluſam cameram excipiebam inferiùs chartaceo albo benè complanato, deſcriptóque in eo circulo, in quem radij cogerentur; cum adeſſet interim prope Teleſcopium, qui motaret, ac centra vitiorum Soli ſemper opponeret. Diameter circuli, quæ erat vnius Pedis Pariſienſis, ſic diuiſa fuerat in duodenas parteis, vt ſexagenas etiam ſingularum per diuiſiones, minutiores liceret adhuc colligere. Sed & circumferentiam in 360. hoc eſt heinc inde in 180. diuiſeram parteis, initio facto, qua parte digiti primi erat initium; tum vt in magna occultatione liceret ſemper vſurpata heinc inde æquali limborum obſcurationis diſtantia cogere radios in circulum, & tomorem vmbræ maximum in diametrum reiicere; tum vt exinde haberi poſſet diametrorum Luminaris vtriuſque inter ſe proportio. Cum Tychonicæ porrò tabulæ exhiberent nobis Initium Eclipſeos circa horam matut. 7. obſeruaturus præſto adfui ab hora circiter ſexta. Aderat porrò extra cameram excellens Mathematicus Ioſephus Galterius (is ſcilicet, ad quem primi libri Exercitationum mearum præfationem dirigo) qui ſtatim atque appareret, ac deſineret obſcurationis veſtigium, Solis altitudioem, quam ſedulò ſectabatur, ictu parieti impacto, ceu ligno dato, acciperet. Contigit igitur Eclipſeos Initium Sole eleuato 25. grad. 30. min. Finis vero eleuato 51. grad. 17. min. hoc eſt, Eclipſis ☉ cœpit horâ 7. min. 5. ſec. 28. Deſiit horâ 9. 31. min. 12. ſec. numerando à media nocte, quæ præceſſit meridiem prædictæ diei 21. Digiti verò Ecliptici maximæ obſcurationis exſtiterunt 9. grad. 23. min. tuncque deficiebant vtrinque ex circumferentia grad. 77. min. 30. vnde elicere eſt æqualeis apparuiſſe Luminarium diametros.

Iam ſi iſtheic obſeruata Eclipſis hæc fuerit, habebimus ſaltem parallaxeos ☾ pro varietate latitudinis locorum differentiam. Et cum latitudo Aquenſis obſeruata ſit 43. grad. 33. min. ex diſcrimine iſtius cum veſtra, ac differentia parallaxeos, colligemus quæ fuerit tunc Lunæ à terris diſtantia. Horâ etiam nos proximè (ſubductis nempe rationibos) certiores efficiet differentiæ longitudinis Florentiam inter, & Aquas Sextias. Certiores ſanè efficeremur, ſi iſtheic fortaſſis foret obſeruata Lunaris illa Eclipſis, quæ contigit menſe Iunio an. 1620. aut alia quæ menſe Nouembri, an. 1621. Sciremus & differentiam Florentiam inter, & Diniam, ſi alia rurſus menſis Aprilis an. 1623. florentiam verò inter, & Pariſios; ſi nupera illa huius anni, quæ contigit menſe Martio, ſiquidem has omneis ego obſeruaui, conſignatáſque habeo. Tu ſi eaſdem, aut alias fortè obſeruatas communicare non grauabere, reponam ego, tibíque gratias habebo ſanè quam-plurimas. Rogo te quàm maximo poſſum animi conatu, vt ſaltem velis communicare cum VVillebrordo SNELLIO, cuius

ignota tibi non est in restituenda Geographia sagacitas, & sollicitudo. Perscripturus sum ad illum (quod voluit) proximis his diebus non pauca, quæ habeo huius generis, vnà cum exacta Aquensis, Geneuensis, Lugdunensis, aliorumque pedum longitudine. Certus verò propemodum sum, vt cum etiam pedis Florentini desiderârit magnitudinem, implorauerit industriam, & humanitatem tuam, seu fecerit, seu non fecerit; non pœnitebit me egisse apud te illius Patronum. Ita noui vtrumque vestrum bonarum artium promouendarum per quàm studiosum existere. Certè si in regula lignea, aut alia ratione transmittere Leydam ad ipsum digneris delineatum pedem, qualem apud vos asseruari publicè & interest, & dubium non est, cautionem me do te in homine non ingrato beneficium collaturum. Ego quid hic adiiciam præter verecundiam nihil habeo, quamquam etiam erubesco ruborem meum profiteri apud hominem candidissimum: Tu quidquid id est, boni consule; agam impostetùm vti voles. Interea me, quo non est tui obseruantior, Vir optime, ama, & de ingenuis artibus mereri nunquam desine. Dabam Gratianopoli Diniam meam breui concessurus, XIII. grad. Kal. August. anno M. DC. XXV. Vale.

Percelebri Viro VVILLEBRORDO SNELLIO, *eximio Inclytæ Leydensis Academiæ Mathematico,*

PETRVS GASSENDVS, S.

REdditæ sunt mihi tuæ Literæ (Suauissime SNELLI) quibus testor Superos nihil vnquam mihi obtigisse iucundius. Imprimis quippe non possum mihi summoperè non gratulari, quòd Tu tantus vir tãto erga me amore propendeas. Iis enim Epistola tua interspersa est à capite, quòd aiunt, ad calcem beneuolentiæ vestigiis vt facilè cognouerim intelligentissimum virum esse, etiam amantissimum. Deinde verò singularem tuam agnoui humanitatem, & ex sincero illo affectu, quo me suadente nobili Monsfortio commodasti operam, & ex summa illa mansuetudine, qua libellum meum non amicè solùm accepisti; sed & immerentem etiam excepisti cum elogio. Ad hæc & admiratione non exprimenda suspexi, quòd quæ tam pauca transmiseram circa meas obseruationes, ipse cum tanto fœnore remittere dignatus sis. Sed fœcunda nimirum terra nunquam reddit sine vsura, quod accipit; magísque futurum fuisse mirandum par est, si ex immenso eruditionis, doctrinæque Oceano riuulus iste non dimanasset. Postremò tamen quod speraueris me tibi quasdam operas efflagitanti obsecuturum, dici non potest quanta me quámque diuturna voluptate cumulaueris, tametsi enim quidquid possum vix vllius momenti est; cum placere tamen id video Viris tam bene-merentibus, incredibile prorsus est quanta me statim vrgeri ad opus alacritate persentiscam.

Cùm ergo Parisiis redeuntem negotia me in hac Ciuitate (nolentem sane) detinuissent, accepi tuas literas ante duos menseis; ipsisque quam maxima potui satisfeci diligentiâ. Ac primùm quidem quod spectat ad desideratam pedum nostratium longitudinem; scripsi illicò ad amicos meos, qui quod non statim votis meis respondere potuerint, excusationem paratam facient, cur ego tibi tam serò respondeam. Quamquam neque quidquid optabam, datum est adhuc assequi: Literis enim Tolosam, & ad alias Ciuitates datis, etiam ex Italia satisfactum huc vsque non est, ob exortos, puto, bellicos tumultus in illis Regionibus. Quotquot tamen hactenus potui ex vicinia conquirere Pedes, mitto iam ecce cum his literis in Regula lignea exaratos. Iam enim tandem in Prouinciam, Diniámque meam discessurus, differre ampliùs nolui, ne propter nimiam aliorum Pedum expectationem (fortassis frustraneam) videretur humanitas tua obliuioni tradita. Constitueram equidem typos omneis ad me transmissos fasciculo facto ad te mittere, at propter hæc tamen interualla tanta, commodius existimaui transferre omneis in hanc Regulam, ratus vt mihi, quod ad præcisam conformitatem attineret, satis supérque fideres. Adieci verò etiam nostratium Vlnarum Quadranteis, quod rem quoque esse argumenti tui, tum ex Eratosthene, tum ex literis tuis intellexerim.

Primò igitur accipies Pedem Lugdunensem, & Gratianopolitanum, qui vterque à me collatus idem prorsus inuentus est. Et Gratianopolitanum quod spectat, accepi ipse præsens cum nostro Valesio ex longitudine orgyiæ, seu Toisæ, quæ insculpta iam diu perdotat in exteriore pariete ad majorem portam ipsius domus Episcopalis. Lugdunensis desumptus est ex virga ferrea, quæ Lugduni in domo publica, seu, vt loquuntur, Vrbis asseruatur. Curauit autem cum illic esset accipi studio cuiusdam Antelini Mathematicarum studiosi, vir eximius Petrus Richardus Senatus huiusce Prouinciæ supremi Consiliarius, & Amicus meus singularis, qui etiam huc rediens ipsum attulit. Quia verò & Lugduni ferrea, & hic Gratianopoli insculpta parieti Vlna est reperta; idcircò vtriusque Quadrantem expressum simul inuenies. Mercatores huius Ciuitatis Gratianopolitanam eandem esse cum Parisiensi asserunt; cúmque Lugdunensis paulò breuior sit, æstimant vulgò hanc differentiam vna quinquagesimâ; quod etsi prorsus non quadret ad prototypos, excusarique valeat aliis nominibus: nihilominùs tacendum non censui. Quod Geneuensem attinet tum Pedem, tum Vlnæ Quadrantem, transmisit vtcumque ad me vir per-eruditus mihíque carissimus Ælias Diodatus, asserens Vlnæ prototypum (cuius materiam tamen non expressit) omni memoriâ superiorem esse, at Toisæ, cuius vnam duodecimam seu semipedem solùm delineaui, prostare publicè ab anno 1544.

Habebis porrò & Pedem Regium siue Parisiensem, qualis Lugduni est ferreus inuentus, cum mensuris cæteris. Fortassis quidem illum

illum iam habes ex ferreo [illegible] duplex Parisiis dicitur, attamen [illegible] rò & hunc etiam communicare volui; tu [illegible] v. suppleret defectum, si fortassis adhuc non recuperasses Parisiis; tum vt si haberes, quid inter vtrumque interesset dispiceres; tum denique, vt quoquo modo examinares, num quem determinas partibus 1055. qualium Rhiinlandicus sit 1000. probè prorsus se habeat. Ego certè cum apud Valesium reperissem Regulam transmissam ex Holandia, in cuius vna facie esset Rhiinlandicus Pes in 12. digitos diuisus, & in alia diuisus in 10. ita vt ex hac parte esset vnâ circiter vnciâ longior, quàm ex altera, idque cum superscripta censura, quod longior foret iustior; accepi tamen breuiorem quòd magis esset conformis Schemati Semi-pedis in Eratosthene tuo exstantis, adiectione alterutra facta, quæ ad calcem præscribitur, & cum Regio Pede comparaui, Visus sum verò deprehendere illam Buteonis longitudinem non indigere tanta adiectione, quantam videris exigere. Vt vt sit transtuli & illam Rhiinlandici pedis longitudinem, tum vt experiare quid totum hoc sit, tum vt rescribas quantum à vera longitudo hæc differat, vt & nobis aliquid certius experiri aliquando liceat.

Postremò videbis, quæ sit longitudo nostri Pedis Aquensis, & Prouincialis (qui etiam Aurenioni & toti Linguedocio vsui esse dicitur, quantum quidem fide Mercatores asseuerunt) quamquam vulgò nobis *Pamus*, Palmúsve, non autem Pes dicitur. Est autem vna octaua pars *Cannæ* (qua vt orgyia vtimur) ac proinde Quadrans Semi-Cannæ, quæ nobis quasi Vlna est; neque enim alias habemus, aut alio modo indigitamus, ac diuidimus mensuras ædificiorum, agrorum, pannorum, cæterorúmque huiusmodi. Asseruatur porrò Aquis Sextiis in publica seu Vrbis domo Semi-Canna ferrea, ex qua Quadrãtem desumpsit, misitque ad me Iosephus ille Galterius, cuius mentio est à me facta superioribus literis; vsus præsentia, & exploratione Ioannis Lombardi viri industrij, censorísque illic Regij publicorum Ædificiorum. Omittere hic non debeo eundem Lombardum communicasse mecum experimentum à se factum soliditatis cubicæ vnius eiusmodi palmi. Scripsit ergo se expertum fuisse palmum cubicum continere Potus seu *Quarterones* nostrates ita nimirum nominitamus, quas *Pintas* alij dicerent liquidorum communeis mensuras) 12.$\frac{1}{4}$ quemlibet verò Quarteronem pendere aquæ communis; quam putealem fuisse coniector, libras 3. vncias 4.$\frac{8}{7}$ Vini verò libras 3. vncias 4.$\frac{1}{4}$ vt proinde Pãnus aquæ cubicus pendat libras 40. vncias 7.$\frac{2}{6}$ Vini autem libras 40. præcisè. At olei, cuius tamen Quarterones non expressit, libras 36. vncias 12. Omissis vino, ac oleo, periculum in aqua faciamus; cum ipse quoque experimentum in puteali aqua feceris vt dispiciamus num latus cubicum, siue Panni Longitudo sit ea proportione, qua par est, ad vsque vestrum Rhiinlandicum Pedem.

Principio verò, quia ponderum ratio est examinanda, reductióque ponderis illius facienda ad Hollandicum, suppono aureum Hispanicum, siuè *Pistoletum simplum*, qui pendit grana Francica 63. pendere per te Hollandica grana 71. *Pistoletos* etiam vsurpo, quòd quamuis sint etiam elocabiles apud nos, vbi solùm pependerint grana 62. deprehenduntur tamen communiter esse iusti ponderis, imò interdum granorum 63.$\frac{1}{7}$ Certè non ita pridem appendi *Pistoletos* duplos, quos esse granorum 127. comperi. Deinde comprobatum est etiam à prædicto Galterio 300. *Pistoletos* simplos qui pendere debent grana Francica 18900. pendere nostrates seu Prouincialeis vncias præcisè 42. vnde elicere est vnciam nostratem componi ex 450. granis Franciscis, librámque communem, quæ componitur ex vnciis 16. valere grana item Francica 7200. Quapropter & prædictum pondus palmi aquæ cubici librarum 40. vnciarum 7.$\frac{1}{4}$ continebit Francica grana 151467. Quibus positis, cùm Francica grana ex iam dictis sint ad Hollandica vt 63. ad 71. Idcircò facta conuersione, prædictus Palmus aquæ cubicus pendet grana Hollandica 170701. quorum Radix cubica est 55.$\frac{46}{100}$. At verò, per te Rhiinlandicus Pes cubicus putealis aquæ est librarum 63. vnciarum 7.$\frac{8}{11}$ quæ (sexdecim per te vnciis in vnam libram, & 640. granis in vnam vnciam computatis) sunt grana Hollandica 649716. cuius quidem numeri cubica Radix est 86.$\frac{61}{100}$. Quocirca cum sint hæ Radices vt ponderum sic solidatum; perspicuum est pedem Rhiinlandicum inde prodire ad Aquensem Palmum ea proportione, qua sunt 8661. ad 5546. seu vt 1000. ad 640. Cæterùm, quantum coniectari licet, alia longè proportio est. Multa sunt quidem quæ fallere experientem potuerint; etsi ille visus est semper artifex solers, & sedulus; vtcunque sit tamen, & quamuis id nihil negotium promoueat, amore tamen Veritatis latere te nolui.

Nunc, vt ad pauca illa mea obseruata redeam, gaudeo maximoperè, quòd grata tibi exstiterint. Etsi verò non intelligo qua ratione ex datis hîc latitudinibus duorum, aut trium dumtaxat locorum, colligas ipse Ptolemæum duobus, aut ampliùs gradibus in designanda latitudine Africanæ oræ aberrasse: peruideo tamen solertiam, qua exinde etiam longitudines quorundam Europæ locorum, emendare aduiterit. Dignum sanè tua industriâ studium; quandiu enim solæ habebuntur cum latitudinibus vulgares distantiæ, non poterit quidpiam hoc inuento tuo ad habendas longitudinum differentias esse conducentius: sed & dignum est subtilitate, acuminéque ingenij tui, quòd illis in tuo Tiphis excogitatis Theorematibus tantum feceris operæ in Geographia compendium. Gratias certè habeo plurimas, quòd præcipuum exemplo ex meis obseruationibus petito transtuleris in Epistolam. Quæ porrò lætitia te cœpit, cùm deprehendisti Leydam, & Aquas Sextias vix differre secundum longitudinem $\frac{2}{7}$. vnius gradus, me mirum etiam in modum affecit. Quod autem desideras vt Dinia nostra non sit sexqui-gradu orientalior Aquis-Sextiis. Scito vix orientaliorem $\frac{4}{7}$ gradus reperiri tua sectanti vestigia. Cum enim

latitudu Aquensis sit 43.gr.33,min. Diniensis 44.gr.6.min. distantia itineraria 16.leucarum, seu milliarium Prouincialium, quæ ego 20. hurariis metior (cum & tu quas simileis leucas numeramus 12. Aquis-Sextiis, Aueniunem vsque, emetiaris milliaribus butariis 15.) ac pruinde, deducto triente, fiant milliaria ferè 14. quæ conuersa in quindecimana exhibeant 11. Et aliunde differentia latitudinum, sit minurorum 33. quibus respundeant $8\frac{1}{4}$ milliaria itidem quindecimana, ex quibus eruatur Arcus paralleli Aquensis vtrimque Meridiano interceptus, milliarium rursus quindecimanorum $7\frac{1}{2}$ perspicuum fier, si fecerimus vt 100000. ad 554408. quadruplum secantis dimidij latitudinum additarum 43. grad. 49. min. $\frac{1}{2}$. Ita $7\frac{1}{2}$ ad aliud, fure vt solùm prodeant miu. 41. pro differentia lungitudinis Diniam inter & Aquas Sextias, quibus si addantur 23. min. quæ Aquas inter, & Leydam sunt, non erit Dinia, quàm Leyda 54. miu. orientalior.

Tuum iam est perscribere, quid facto sit opus, vt ex differentiula hac emulumentum aliquod in rem literariam cedat; siquidem enecas me, quamdiu communicare differs; quæ animo concepta habes, veritus ne ego hic nolim necessarias tuo instituto deuorare molestias. Sumptus faciendus aliquus scribis; at fortassis ij non erunt, quibus non possim sufficere. Res quidem mihi domi angusta, nec Mecœnates hic habemus, qui bona studia promoueant: At mihi tamen amici sunt, quorum certè beneuolentiæ fidere debeo quamplurimùm. Cuniectabar velle te fortassis conscendere me editiores aliquos monteis (planitiebus enim destituimur) ad positionum angulos capiendos, & serie quidem aliqua: An hoc, an aliud sit consilium tuum, accipiam vulentissimus; quamquam vereor ne non cummodum mihi vllum sit instrumentum. Nam quæ obseruatiunibus faciendis idonea sint, non habeu nisi lignea; & cùm minoribus non fidam, adsunt tria, quæ sua mole obstant; quòd purtatilia præsertim nun sint; ea sunt Quadrans, & Octans, cuius vtriusque Radius est 5. Pedum Parisiensium, & Radius Astronomicus, cuius lungitudo est Pedum 7. similium: nisi fortassis Radius portatilior pusset in vsum cedere. Vtcumqne sit, nosse melius putes, quid mihi necessarium sit. Quaptopter te oru, vt cures tale instrumentum isthic mihi confici, quale duxeris fore opportunum. Cùm elaborabitur, significare mihi pretium per literas putetis: ego verò statim dabo operam, vt vel Lugduno nostro, vel etiam Parisiis illud tibi consignetur. De ratione qua Organun transmitti ad me vsque possit, postmudùm cogitabimus.

Sequitur, vt quia obseruata si qnæ alia penes me sint, quæ Geographiam præsertim attineant, accipere desideras; communicem ecce aliqua longitudini deseruientia, etsi verò eæ perpusillum videantur conducere, nisi etiam in aliis locis ubseruatiunes similes iisdem temporibus sint factæ; attamen & existimu factas isthic aliquas, & aliunde tu is es, qui ex umnibus pruficias.

Primùm igitur heic nou memoro Eclipsin illam Lunarem obseruatam Diniæ, quam descripsi breuiter in secunda statim pagina mearum Exercitationum: Siquidem illam peruidisti iam. Alia ubseruatio Diniæ facta est coniunctiunis Lunæ cum Arista. Visæ sunt enim, in eadem longitudine anno 1623. mense Iulio, die 5. stylo Greg. (quem etiam intelligas velim in sequeutibus) hura 10. min. 26. cum ipsa videlicet spica existeret adhuc alta grad. 10. min. 46. Transiuit portò ☾ non uihil plusquam [illegible], Aristæ ad Boream, distantibus limbis tanto interuallu (aut insensibiliter minore) quantum apparebat tune inter mediam caudæ Helices & Equitem seu Stellulam illam ipsi insidentem. Subductis ratiunibus potest hæc obseruatio lunari defectui ubseruatu prupemudum æquiparari.

Ecce verò duas Eclipseis Lunareis ubseruatas Aquis Sextiis, Prior Totalis visa est anno 1620. die Iunij 14. Contigit autem illius Initium hura 11. min. 16. cum nempe spica ♍ esset alta post Meridianum 16. grad. 58. min. Totalis verò obscuratiu cœpit hora 12. 26. min. $\frac{1}{2}$ cum in eadem cæli parte Arcturus foret adhuc eleuatus 35. grad. 34. min. Cætera nubes impedierunt. Pusterior annu 1621. die Nouembris 28. Partialis hæc fuit; contigitque illius Initium hora 13. 54. existente nempe eleuato in Occidente Aldebaram 52. 10. Finis verò hura 15. min. 52. existentibus scilicet in eadem parte eleuatis, Aldebaram quidem 32. grad. 30. min. Bedalgense verò 39. grad. 50. min.

Iuuat & hic [illegible] obseruationé Eclipseos Solaris habitam Aquis Sextiis, quando & exactissima fuit, & vtilis esse potest instituto tuu, vbi ratiunes subduxeris. Contigit ergò anno 1621. die 20. Maij, apparuitque illius Initium hora 19. min. 51. sec. 28. hoc est ☉ eleuato in regione Orientali 25. grad. 30. min. Finis bora 21. min. 31. sec. 12. existente nimirum ☉ in eadem regiune alto 51. grad. 17. min. maximæ verò ubscuratiunis digiti Ecliptici fuerunt 9. 23. min. Superfluum esset adiicere qua ratione, vt exacta furet, obseruatio peracta sit. Tutum perscripsi ad Galileum, quem literis nuper exuraui, vt ipse ad te Florentini Pedis lungitudinem mitteret, mentione facta Macularum Sulis, quas eodem penè artificiu ubseruare solitus sum.

Sed & ecce duas ubseruatiunes hoc anno factas Parisiis. Prior fuit coniunctiunis ♀ cum ☾ pro qua etiam ratiunes subducendæ sunt, vt instituturu deseruiat. Contigit ergò hæc nuper mense Februariu, die 9. hora 5. min. 30. ex Horologiu Samaritanæ, quod ad *nouum Pontem* est, parùm autem horulogium hoc destitit à vero (vt proximis deinde hutis comprobatum à me est ex Fixis.) Existimo si à vobis visa, atque ubseruata fuit, Venerem à Luna occultatam apparuisse, cum hic Gratianopoli ☾ sex circiter min. à ♀ transierit; at mihi Parisiis visa sit simpliciter contingere, radetéque ♀ extremo suu cornu Australi absque eo, quod aliquid contexerit, sed videlicet nudo visu: tum enim Telescopiu, casu iter faciens, ac per *nouum Pontem*, vbi me hoc spectaculum

ſpectaculum remoratum eſt, deſtituebar. Non memoro hîc Tabularum, Ephemeridúmque fallaciam. Exempli enim gratiâ Francofurti ad Oderam vbi proculdubio ♀ viſa fuit contegi à ☾ colligitur ex Origano debuiſſe limbos horum Planetarum duodecim aut amplius minutis diſſidere inter ſe, vt temporis interea differentia reticeatur.

Poſterior fuit exiguæ illius Eclipſeos Lunaris quæ contigit etiam nuper die 23. Martij. Reſpectabam ego ☾ etiam per Teleſcopium; at clarus vir Midorgius vnus ex generalibus Franciæ Theſaurariis, ſectabatur ſedulò aliquam Fixarum Quadrante chalibeo cuius radius eſſet pedalis, etſi nubes ſæpiùs interrumperent. Viſum eſt ergò contingere Eclipſeos Initium hora 12. min. 54. cùm altus adhuc nempe eſſet in Occidente Regulus 36. grad. 20. min. Finis hora 13. min. 37. cùm eſſet iam Borea lanx in Oriente alta 31. 30. Neque mirere totalem durationem breuiorem inde colligi, quàm habeatur ex Tabulis, aut Ephemeridibus etiam ex Tychone deductis, pluſquam horâ integra: Nam & quantitas Eclipſeos fuit etiam minor, quàm præſcribatur ex Tabulis, ſiquidem nunquam acceſſit ad vſque ſeſqui-digitum. Idem ferè in poſteriore Sexti-Aquenſi deprehenditur, quæ eadem Partialis fuit. Quorſum-nam verò hæc differentia; loci alterius eſt diſquirere.

Doleo plurimùm, quòd obſeruatuto in hac Ciuitate vtramque duarum Totalium quæ ſuperiore anno contigerunt, vtramque nubes inuiderint. Cæterùm verò ad confirmandam huius Vrbis latitudinem, exploraui nuper cum Valeſio Meridianam Solis altitudinem die Iunij 21. cuius cum Meridie Solſtitium coincidit. Stylo vſi ſumus 7. aut paulo minùs orgyiarum, altitudine putà facti in tecto perampli ſphæriſterij foraminuli. Ac ne immorer in cautionibus, quas ad habendam præciſionem adhibuimus, deducendis: Qualium partium ſtylus fuit 64690. Talium vmbra recta 25410. Vnde prodiit Angulus altitudinis limbi ſuperioris ☉ 68. grad. 33. min. 20. ſec. ex quo ſubducta ſemidiametro ☉ 14. grad. 50. min. reſtat pro viſa altitudine centri ☉ 68. grad. 18. min. 30. ſec. huic verò vno minuto Parallaxeos addito, ſit altitudo ☉ correcta 68. grad. 19. min. 30. ſec. Iam ſi exinde ſubduxerimus maximam ☉ declinationem 23. grad. 31. min. 30. ſec. reſtabit altitudo Æquatoris 44. grad. 48. min. 0. ſec. quare & habebitur altitudo Poli 45. grad. 12. min. vno dumtaxat minuto differens ab ea, quam tecum communicaui ſuperioribus literis, verumtamen de his hactenus.

Supereſt, vt poſt expeditas obſeruationes huius generis, aliam vltrò communicem, futuram tibi non iniucundam. Memini dolere te in tuo illo erudito libro *de Cometa anni* 1618. quòd non ſatis diligens, & curioſus in obſeruanda Cometæ cauda fueris. Vnicam enim, ſi ritè recordor, obſeruationem factam habes circa initia Apparitionis, ex qua elicis interſectionem Eclipticæ cum circulo per Cometæ caput, caudæque axem traducto, fuiſſe in conſequentia promotiorem ☉ pluſquam Signo integro. Aſſeris verò coniecturaliter diebus conſequentibus prædictum Nodum receſſiſſe verſus ☉ in Antecedentia. Ego, qui illo primùm tempore ſpectaculo tam pulchro allectus, periculum obſeruandi feci. Cometæ loca ſolùm venabar ex Fixarum aliquot ab illo diſtantiis. Procedenti tempore curioſitas vberior me cœpit; ita vt ad Parallaxim, ſi quam Cometa panderet, applicarem animum: quamquam hoc nihil ad rem præſentem. Cœpi igitur etiam Caudæ ductum obſeruare, non quotidie quidem, ſed cùm certa puncta Cauda iſta peruaderet. Duas, treis-ve obſeruationes tibi indicabo, vt exinde adiuuari poſſis, ſi fortè adhuc aliquid in hac materia mediteris.

Prædicto igitur anno 1618. menſe Decembri die 19. hora 17. min. 20. Aquis-Sextiis, fuſa eſt Cauda per primum Equum, ſeu vltimam caudæ Helices. Diſtabat vero tunc Cometa ab Ariadne 21. grad. 47. min. ab Arcturo 26. gr. 9. min. Vnde ipſius longitudo colligitur fuiſſe 1. grad. 26. min. ♎ latitud. 53. gr. 58. min. Bor. Conceptus ergò circulus per Cometam & primum Equum Eclipticam ſecuit in 21. gr. 2. min. ♐ ☉. Porrò eodem tempore in 28. gr. 20. min. ♐ verſabatur; ſectio illa igitur tranſierat iam Solem, receſſeratque ab illo in Antecedentia grad. 7. min. 18.

Die 21. ſequente hora 17. min. 10. Cauda ſparſa eſt per ſecundum Equum. Diſtabat Cometa tunc à Lucida Cynoſuræ, quæ eſt ſecundæ magnitudinis, 25. grad. 13. min. ab humero Helices, qui & Dubhe 28. grad. 12. min. vnde prodiit eius longitudo grad. 26. min. 28. ♍ cum latitudine Boreali 56. grad. 50. min. Quamobrem ductus per Cometam & ſecundum Equum circulus Eclipticam ſecuit in 21. grad. 54. min. ♐. Et quia ☉ tunc occupabat 0. grad. 23. min. ♑ idcircò interſectio fuit quidem remota à ☉ in Antecedentia 8. grad. 29. min. rediit tamen promotáque eſt hoc biduo in Conſequentia min. 52.

Tertia obſeruatio eſt diei 24. hora 17. etſi non omninò exacta, quòd ductum Caudæ attinet. Traductus qoidem per Caudam & Cometam circulus relinquebat Dubhe Auſtraliorem ſatis ſenſibiliter; at quantum præciſè id eſſet æſtimare poſtmodum non licuit, niſi ex pictura, & ſchemate, quòd ſuperſtitit. Ex hoc ergò coniectatus ſum id fuiſſe in circulo etiam latitudinis, vnum gradum circiter. Hoc ſuppoſito, quia tunc diſtitit Cometa ab vltima Caudæ 5. grad. 13. min. à Media caudæ 4. gr. 49. min. Fuítque proinde eius longitudo 17. gr. 54. min. ♍ latit. 59. gr. 10. min. Bor. Ideò conceptus circulus per Cometam & 50. grad. 40. min. in circulo latit. Dubhe (cum ipſa Dubhe ſit tantum lata 49. grad. 40. min.) is interſecuit Eclipticam in 23. grad. 31. min. ♐. Quocirca, & cùm tunc ☉ in 3. grad. 27. min. ♑ degeret, ſectio ab illo diſtitit antecedenter 9. grad. 56. min. promota tamen hoc triduo in Conſequentia 1. grad. 37. min.

Eg[illegible] mea quadam ſpeciali de Cometis

Philoſophia

Philosophia gaudebam coniecturas meas non infeliciter cedere; quòd attineret variationem huius deflexionis à ☉ opposito. Quamquam enim certus omninò non eram, quòd discrimen illud diei 24. esset prorsus 9. grad. 56. min. At quia directio Caudæ non transierat suprà Dubhe minus quàm dimidio gradus, idcircò cum vel dimidio huic gradui respondeat 8. gr. 40. min. quibus adhuc excedũtur 8. gr. 29. min. Differentia diei 21. ideò à sententia dimoueri non potui. Cæterùm verò confirmatus, & gauisus magnoperè sum, cùm obseruationem illam tuam accepi, ex qua deprehenderim eiusmodi intersectionem promotam fuisse dietim in Antecedentia, quo vsque præterito ☉ illum rursus, etsi progressu tardiore consequeretur. Vtinam verò & hoc mihi citiùs licuisset aduertere. Quidquid sit hanc lætitiam meam significandam tibi censui, potiusquam Physica commenta, quibus excusare contendo eiusmodi Phœnomena. Nugæ sunt, & res est ptolixior, quàm vt cogi possit in præsentem Epistolam; vt taceam me isti argumento locum destinasse in Exercitationibus.

Iam itaque tempus est, vt finem scribendi faciam, exorémque tuam humanitatem, vt totum hoc, quidquid est, boni, apud te consulatur. Tu si quidpiam rescribere aliquando volueris, Literas semper dare poteris ad prædictum Monsfortium. Hasce ego nostro Valesio ex Pedemontio breui redituto discedens relicturus sum, quoniam & ipse est ad te Literas simul traditurus. Benè, imò optimè Vale, Doctissime, ac Optime SNELLI, Gassendúmque tuum amare perge, qui eminentis tuæ virturis est obseruantissimus. Dabam Gratianopoli postridie Idus Augusti, anno M. DC. XXV.

Viro Incomparabili GALILEO GALILEI, *qui est Magni Hetruriæ Ducis eximius Mathematicus,*

PETRVS GASSENDVS S.

EN longissimi sanè temporis (Suauissime GALILEE) fœnus perexiguum. At malui tamen versibos paucis, extemporaneam nactus occasionem, finem facere diuturnò silentio, quàm continua procrastinatione ad nanciscendum otiosam quandam scribendi opportunitatem, nihil tandem perscribere. Commodùm certè adfui in hac Ciuitate, eum Senator planè nobilis Nicolaus Fabriciu[illegible]eireski j Dominus omnigenæ Vir literatus [illegible] ac Artihus bonis promouendis impensi[illegible]è deditus, aliquot Romam literas da[illegible] h[illegible]tus quippè uum & Romæ nosset qui curam suscipere vellet transmittendi ad te schedul[illegible]; exsultauit, vt qui eminentem vi[illegible]em [illegible]uàn me[illegible]ò miretur, & recepit [illegible] se hanc prouinciam, ac pergerem [illegible]um, si quid vellem scribere, author ex[illegible]. Hoc ipsum ergo est, quod facio; ac [illegible] quidem, quæ concepta habeo in[illegible] tempus differens, duo tantum sunt, quæ te scire velim. Vnum est, longum esse tempus, ex quo vbinam sit gentium, aut quid agat noster Diodatus, rescire non potui. Quamprimùm quidem ex Italia rediit, transmisit ad me libros illos, quibus tu me beare voluisti (ita me Deus adiuuet, vt munus eiusmodi tuum sum exosculatus, méque gratiis tibi exsoluendis sensi esse imparem.) At quas ex te literas erat mihi consignaturus, nescio quo miserando fato expectare adhûc contingat. Hæc sanè fuit præcipua causa, cur tandiu & rescribere, & grates pro tuis illis libris rependere distulerim. Præstolabar videlicet num forsan ex me, bona mea forte, officij quidpiam exigeres, vt simul tibi, & meam sententiam circa libros tuos aperirem, & circa omnia (quæ mea est in te obseruantia) obsequendo satisfacerem. Alterum cùm & heic nuper tempore defectus Lunaris ob negotia quædam diuersaret, defectum illum à me simul & Iosepho illo Galterio, cuius tibi mentionem feci prioribus literis, fuisse sedulò obseruatum. Scilicet existimo, cùm Cælum tibi fuerit nostro hoc sæculo, ex voto Hipparchi, in hæreditatem datum; lætaturum te, cùm acceperis præsto esse, qui tuis sub auspiciis velint ipsum exeolere. Accipe ergo paucis, quæ fuerit nostra Eclipseos obseruatio, cuius tantò alacriùs tibi copiam facio, quantò ad manum etiam est pergrata quoque tibi futura, quæ ab amicis aliquot nostris est facta Parisiis. Ad nostram, quod attinet, dicenda multa iam haberem circa varietatem colorum, qui in Luna obseruati sunt; itémque circa vmbellam illam, quæ & limbi Lunæ temerationem initio præcessit, & eiusdem restitutionem ad finem subsecuta est, cæteráque huiusmodi, quibus probè explicandis, sola tua illa Philosophia potest esse par. Verùm sufficiet nunc temporis designare momenta illa, quæ deduximus ex Fixis in quatuor præcipuis Eclipseos cardinibus, inde nempè efficietur, vt si fortè aliquod illorum obseruatum fuerit Venetiis, Romæ, &, quod non dubito, Florentiæ, aut alio loco celebri, cuius tibi facilè fuerit habere noritiam, liceat nobis tandem præcipuarum saltem quarundam Europæ nostræ Vrbium differentiæ longitudinalis habere certitudinem. Quid tamen moror? Initium Eclipseos nobis contigit hoc salutis anno 1628. secundum Æram Dionysianam, ac stylo quidem Gregoriano, die Ianuarij 20. hora à meridie 7. min. 49. Scilicet fuit tunc Canis maior, seu stella, Sirius, dicta, alta ad Ortum, in tangente quadrati circiter quadrupedalis, partibus 3870. hoc est, 21. grad. 9. min. Supponitur autem hæc stella habuisse Ascensionis rectæ gr. 97. min. 15. Declinationis verò Austrinæ gr. 16. min. 12. & Sol fuisse in 0. gr. 25. min. ♒ cum Ascensione recta [illegible]. gr. 38. min. existente nobis aliundè Poli altitudine gr. 43. min. 33. Totalis obscuratio, seu eius principiũ hora 8. min. 48. [illegible] cilicet fuit tunc Cor Hydræ altũ ad Ortum partibus [illegible]tis 2525. hoc est 14. gr. 10. min. existente Ascensione recta

huius

huius ſtellæ 137. grad. 25. min. & declinatione Auſtrina 7. 5. cum promotione Aſcenſionis rectæ ☉ duorum circiter minutorum. Recuperatio prima luminis hora 10. min. 25. exſiſtente nempe eadem ſtella (corde Hydræ) alta ad Ortum partibus 5440. ſeu 28. gr. 33. min. ac ☉ interim promoto ſecundum Aſcenſionem rectam min. 3. aut 4. Finis denique hora 11. miu. 24. quia nempe fuit tunc ad Occaſum altus Siniſter Orionis Pes partibus 5010. ſeu 26. grad. 37. min. cuius Aſcenſio recta eſt 74. grad. 12. min. & declinatio Auſtrina 8. grad. 40. min. Ac fuit ☉ ampliùs promotus 2. min. circiter. Iam verò perſcriptum nude Pariſiis eſt, Eclipſim cœpiſſe, cùm eſſet alta Canicula 28. grad. 3. min. 20. ſec. & Totalem obſcurationem cùm eadem ſtella eſſet alta 36. grad. 10. min. de Initio recuperationis nihil habitum eſt: circa finem ſcriptum eſt illum contigiſſe circiter cum Arcturus eſſet eleuatus 9. grad. 30. min. Attamen ſupponendo altitudinem Polarem Pariſinam 48. grad. 45. min. & Aſcenſionem rectam Caniculæ 109. grad. 58. min. cum declinatione Bor. 6. grad. 8. min. Arcturi verò aſcenſionem rectam 209. grad. 42. min. cum declinatione Bor. 21. grad. 10. ratiocinati exinde ſumus contigiſſe Pariſiis Eclipſeos Initium hora 7. grad. 35. min. Principium Totalis obſcurationis hora 8. min. 34. Finem hora 11. min. 7. Refractionum portò cauſa, minuta ſex detraximus altitudini Arcturi, Atque ex collatione quidem obſeruationum iſtarum cum noſtris, & cum duæ priores ex iſtis potiores, certioréſque ſint; (Poſtremam enim illud *circiter*, ſuſpectam, & incertam facit, quanquam in ipſa quoque non eſt paralangis multis aberratum) hoc ſaltem habemus iam Pariſienſis, & Aquenſis (qoi idem propè eſt cum Maſſilienſi nonnihil occidentaliori) Meridianorum differentiam eſſe grad. 3. $\frac{2}{3}$. cùm differentia temporaria ſit min. 14. Mirum certè videri poteſt, quòd priores illæ duæ obſeruationes ad minutum conſentiant. Et noſtrarum quidem earumdem obſeruationum collatio cum Origani Ephemeride inducit quandam circa durationem Eclipſeos differentiam: Nobis quippe tota Eclipſis 5. minutis exſtitit contractior, Totalis verò obſcuratio 5. min. productior, quàm præſcribat ſupputata ex Tychone Ephemeris. Adde & alternis differentiam temporaneam eſſe 33. & 38. min. Verùm, & hoc ipſum noſſe foret operæ-pretium, an eadem Eclipſeos momenta, quæ præſcripta ſunt in Ephemeri, fuerint Franco-furti obſeruata: & hoc poſito, explorandum, an penumbra illa, & quaſi nubecula præcedens & ſubſequens in Eclipſim veniat computanda; quantumuis illam Teleſcopium à perfecta diſci Lunaris illuſtratione ſubmoueat. At ecce iam propè excedo magnitudinem Epiſtolæ iuſtam (ita præter exſpectationem, inſtitutúmque exſpatiatus ſum) & vereor nè illuſtris Senator cauſari poſſit hanc prolixitatem, cum iam præſertim ſemel miſerit, cui hæc perſcripta crederentur. Aliàs igitur & plura de his, & de ſtudiis meis interruptis, (vtinam verò optato otio mihi frui tandem concedatur) ſermonem longiorem inſtituam. Vale interea, vir optime, próque candore ingenito, deuotum planè tibi virum ama. Si mihi quidpiam reſcribere fortaſſis volueris, literas illis committas, licet per quos Nobilis Senator curaturus eſt, vt ad te iſtæ perueniant. Iterùm vale. Dabam Aquis-Sextiis, VI. Non. Mart. anno M. DC. XXVIII.

Celebri Viro ERYCIO PVTEANO,

PETRVS GASSENDVS, S.

Diſcedebam Aquis-Sextiis (Humaniſſime PVTEANE) cùm Senator nobilis Nicolaus Fabricius Peireskij Toparcha tantillùm remoratus eſt; donec Libelli ad te tranſmiſſi capita ſumma percurrerem. Sobſtiti lubens, & quæ mea eſt in te obſeruantia, teſtatum tibi volui verſibus hiſce, quos ipſi conſigno, quàm id iucundè acceperim. Vera loquor, ex quo tempore tuum illud de Epicuro, cum euulgata ipſius effigie pellegi Elogium, neſcio quo tacito affectu occœperim te & ſuſpicere, & amare. Scilicet ego tanto Viro paraui Apologiam, deſtinato ipſius doctrinæ volumine integro, quod Paradoxicarum Exercitationum aduerſus Ariſtoteleos volumini, cuius ideam, primúmque librum feci iam iuris publici, attexatur. Quod rei præſentis eſt, delectatus ſummoperè ſum, & te quoque in illuſtranda materia adeò nobili operam quandam collocaſſe. Quippe res adhuc luce indiget, ac non niſi à Viris eximiis, Literarúmque humaniorum, & Matheſeos callentiſſimis, vltimam manum exſpectare poteſt. Illud verò præ cæteris auidiſſimè arripui; quod præter commonem ſententiam de celebratis Olympicis ludis ſub finem Æſtatis ſcitiſſimè colligis. Vtinam & de Plenilunio quidpiam ſimile proferretur. Etſi enim plerique omnes in eo conſentiant, réſque vero ſimillima ſit; nihil tamen adhuc obſeruare licuit, quod perpetuò Luna plena celebratos conficiat. Negotium certè mihi ſemper fecit locus ille apud Lucianum de exorta Luna ſub finem certaminum, longo poſt mediam noctem interuallo (quo ſcilicet ipſe Lucianus ſtadia xx. peruadere, exſpectaréque deinceps debuit, donec prodiret Peregrinus) tunc enim duabus, vel tribus horis ante noctem dimidiam exoriri debuerat Luna, ſi initio certaminum exſtitiſſet πανσέληνος. Quamuis quippe Lucianus ſcribat diſtuliſſe Peregrinum ſuum illud incendium; commodè tamen hæc procraſtinatio non pnteſt intelligi, niſi ad finem vſque ludorum. Cùm ille enim mori deſtinaſſet in Conuentu adeò celebri, non poterat ampliùs vno die poſt peractos ludos expectare, ne diſcedentibus omnibus in nullius, vel paucorum exureretur oculis. Atque hæc quidem heic attingo, vt addam tibi ſtimulos ad hoc quoque caput illuſtrandum; cum res tua ſagacitate, induſtriáque digniſſima ſit. Cæterùm cum non vacet iam claro viro VVendelino tuo quidpiam ſcribere, comitatus enim me plurimùm vrget, hoc tamen à te exigere auſim, vt meo nomine ſalutem accipiat. Non poteſt ille mei vultus, nec nominis meminiſſe; at ego

ego probè memini, me cum puer essem, vidisse illum Diniæ, vbi nunc Canonicum Ecclesiastem ago, deincepsque quantus is vir sit, indicauit sæpissimè insignis amicus meus Iosephus Galterius per-raræ vir eruditionis, qoicum olim VVendelinus ipse vixit familiariter; vt taceam non posse vos in colendo nostro Fabricio certare, quin ego tertius me ingetam; cùm & ego quoque culmen virtutis ipsius cominus suspiciam, & qood dicere liceat, inter duos litigantes, quasi tertius gaudeam. Perscripturus sum postmodum ipsi VVendelino Astrologica nónolla, quæ habeo præ manibus, quando illum studiis hisce impensè deditum accipio. Intereà verò ecce Author est Nobilis Fabricios, vt nuperæ Eclipseos Lunaris obseroationem hîc inseram, quam ille abs te accipere possit. Mense itaqoe Ianuario proximè elapso die x x. (stylo nouo) obseruaui Eclipseos Initium in hac Ciuitate hora 7. min. 49. cum foret nèmpè Sirius altus ad Orientem grad. 21. min. 9. Principium Totalis obscurationis hora 8. min. 48. cùm foret scilicet Cor hydræ altum ad ortum grad. 14. min. 10. Restitutionem primam luminis hora 10. min. 25. eleuatâ nempe eâdem Stellâ grad. 28. min. 33. Finem denique hora 11. min. 24. putà cùm Pes sinister Orionis esset altus ad Occasom 26. grad. 37. Obseruationis circumstantias, & quæ exinde dedoci possent hûc congerere non est operæ pretium, ne nimiùm peccem in patientiam, & humanitatem tuam. Sanè enim quem tu me virum, dic bona fide, existimabis, qui vix manum è tabula tollere posse videar, quamuis cursim & in procinctu calamum arripuerim; Quid putas nempe facturus essem, si & cum otio, & ex oblata occasione scriberem. Vtcumque tu existimes; ego nihil aliud tot hisce verbis testatum tibi voloi, quàm summè propensam in te voluntatem. Quocirca & hunc finem facio, quod tuæ mihi beneuolentiæ cupiam esse principium. Benè ergò, mi Eryci, vale. Dabam Aqois-Sextiis IX. Kalend. April. an. æræ nostræ volgaris M. DC. XXVIII.

PETRVS GASSENDVS GAFFARELLO SVO, S.

QVem libellum egregium ad me dedisti (mi GAFFARELLE) is mihi fuit iocundissimus. Qui scilicet lubens accepturus eram, & propter genus Argumenti, & propter Authoris iudicium: non potui profectò illum non complecti suauissimè, cum & illustratum vidi tuis operis, & obsignatum symbolo amicitiæ nostræ obseruaoi. Nè tibi porrò intestata fieret animi mei gratitudo, tem ecce statim significare per Literas volui, vt stimulos simul adderem ad pergendum, quo cœpisti pede in ingenuis hisce studiis. Etsi enim Rabbinicum studium, nescio quid illiberale in ipsa fronte præferat; cum tibi tamen in hoc genere delectum esse peruideo, vt generoso animo Sparta hæc possit esse ornamento. Quod certè spectat ad hunc Authorem, cuius tu Interpretem, & illustratorem egisti, is mihi videtur non parùm à cæterorum Rabbinorum desciuisse ingenio. Quippe tantum abest, vt aliorom superstitionibus irretiatur; quin potiùs perplexas eorundem, & plusquam Gordias intricationes non tam dissoluit, quàm discutit. Qoare & sobscribo desiderio tuo, cùm vicem doles cæterorum huius Aothoris operum, & facilè cæteros, qooquot noui Rabbinorum, si vnum Moscheb excipias, cum vnico isto commutarim. Minime sanè dubium videtur, quin vir haud alioquin Christianus, mentem certè suam Philosophiâ excoluerit. Nam & hæc qnoque abundè potest dedocere deliria, quibus adeò procliue est superstitiosæ genti præpediri. Quæso te enim quàm iogenuè sentit circa quæstionem propositam de יום יהוה seu tempore interitus Muodi? notum supponit ex ipsa lege Mundum tandem aliquando esse finem habiturom: at quantâ nam rationis luce coniecturas illas caliginosas discutit, quibus ducuntur cæteri, vt huic fini tempus præscribant, ratúmque ipsum habeant? digna hæc viro Christiano sententia; quippe de hac die (inquit Christus) nemo scit; digna & viro Philosopho. Etsi enim Philosophia minimè nos certos reddat, Mundúsne æternùm duraturus sit: facilè tamen suadere videtur non esse timendum ne ruina tanta impendeat. Neque verò hîc insinuo ilios Aristotelis cachinnos, quibus tantum casum metuenteis homo profanos excipit; vt neque illas satis impias aliquorum adhortationes qui securos nos esse iubent de extremo illo die videndo, qui cum iam iam imminere ante mille annos prædicaretur à Patribus, ecce tamen iam tam procul recessit, neque est dubium quin sit paratus longè vlterius recedere. Illud potiùs innuere contendo, vt temerè faciont, qootquot ex Christianis coniecturas curiosè venantur ad cognoscendum illum diem, quem Dominus, & Christus eius nos latere voloerit; ita peccare in Philosophiam, non modò quotquot certò statuunt dissolutum nunquam iri Mundum: sed quotqoot etiam hanc dissolutionem pro foribus esse certò autumant Quamquam enim quod ad priorem illam partem attinet, maxima esse videatur secundum rationem naturalem persuasio, quòd neque Mundus vnquam cœperit, neque sit olim vnqnam desiturus. Attamen ea esse videtur rationis imbecillitas, vt cum Mundus non possit tutò corruptibilis pronunciari, censeri tamen incunctanter incorruptibilis non debeat. Non habeant quippe Stoïcorum, Epicureorúmqoe Scholæ demonstrationes satis firmas, quibus ipsam Mundi ruinam stabiliant, certósque nos faciant,

——Omnia paullatim tabescere, & ire
Ad scopulum, spatio ætatis defessa vetusto:

Quænam verò tamen illæ etiam sunt, quibus isti suam illam Mundo æternitatem adstruunt? Vix sanè quidpiam grauius ab ipsis proferri comperies, quàm qoòd eadem sit iam Mundi facies, quæ Patribus nostris est visa, quæ item Auis, qoæ Pro-Auis; vt proinde & nati natorum, & quotquot ab illis nascentur, visuri eandem æternùm sint. Cedo verò quænam hæc est, quâ nos miselli homunculi euehi

gestimus

gestimus audacia, vti ex aliquot perspectis hominum ætatibus decerpamus æternitatem? Ecce enim non condono solùm 5. aut 6. annorum millia, quæ iuxta sacros Codices à condito orbe deducuntur. Concedo etiam illa circiter 50000. ex principio vsque Philosophiæ, vt est apud Laertium. Largior & illa 400000. ex nata vsque Astrologia, quorum Cicero & Diodorus meminerunt. Ecquid tamen totum hoc est, si cum debita tanto Animali, quantus Mundus est, duratione comparetur? an non æquè facilè Cornici illa hemerobia, quæ apud Pontum esse dicuntur, diuinarent immortalitatem? Quasi verò adamanti, auro, rebúsque consimilibus, quæ superant hominum memoriam, asserenda corruptio sit; ipsi Mundo cum sæcula pro conditione tantæ molis, multiplicauerimus, propriam quandam exsolutionem ominari non liceat? Nolim porrò existimes improbare me propterea, quod Rabbinus noster habet circa Mundi senium: hæc nimirum alia, quà dicebam in Philosophiam peccari, pars est. Sanè verò longè absum, vt illa admittam senectutis argumenta, quæcunque ipse reiicit; neque enim existimo nictum oculi, tremorem manus, momentaneum sudorem, aliáque similia magis esse argumenta senectutis in homine, quàm sint in Mundo Eclipses, Terræ-motus, Diluuia, & quæ sunt alia einsmodi. Hoc tamen volo, vt tacito pede, & non intellecta irrepit senectus in nos: cùm illam ingruentem Acari in nobis exsistens (si illi mentem concedas) non possit deprehendere: ita Mundum quoque ipsum senescere posse, nobis, qui aliqua ipsius debilissima pars sumus, minimè agnoscentibus. Rabbinus autem hoc (vt opinor) pernegaturus non fuerit, qui mihi videtur solùm illorum temeritatem velle coarguere, qui leuibus adeò coniecturis rem adeò grauem definiunt. Eadem certè leui interpretatione exceperim, quem in eo lapsum quispiam scrupulosior fortè animaduerteret, vbi de æuo primorum Parentum. Neque enim tam negat illos diuturniores nobis exstitisse, quàm probationis ipsius debilitatem arguit. Cum nimirum, qua proportione humana ætas decreuerat ab Adamo vsque ad Dauidem, eadem quoque non decreuerit à Dauide vsque ad nos, qui limites etiam Dauidi præfixos plerumque prætergredimur, Poëtica sanè, & declamatoria argumenta ista sunt, vt & illa eiusdem farinæ. *Ætas Parentum peior auis*, &c. quæ ætate qualibet fieri Seneca etiam ipse obseruauit, adiecitque *hæc ipsa esse hominum vitia, non temporum*. Hinc cùm solet in eandem sententiam illud Poëtæ obiici,

Et genus hoc viuo iam decrescebat Homero
Terra malos homines, nunc educat, atque pusillos,

Vt scilicet ostendatur Mundum vergere ad interitum: Posset quispiam excipere, veterem querelam semper innouari, ratione alia nulla præstituta, quàm quòd rationis peruersitate laudamus semper Veteres, cum despectu præsentium; &, si quidpiam nobis incommodum est, exaggeramus ea opinione, quòd quælibet præterita ætas aurea præ nostra fuerit. Profectò, si quidpiam in Mundo decrescit, immutatúrque præ senio, illud in paucorum adeò sæculorum obseruationem non cadit. Quod enim spectat ad hasce nonnullas annorum Chiliadas, videtur Mundus in eadem semper variatione perseuerare; adeò vt illud etiam verissimè vsurpari possit,

Non alium videre Patres, aliúm-ve Nepotes
Aspicient; ———

Quia scilicet quantumcumque varietas magna obseruetur in particularibus mutationum circunstantiis: in genere tamen eadem semper sunt, quæ in sæculis diuersis contingunt. Quo sanè sensu exposuerim illud: *Noui, quod omne, quod faciet Deus ipsum erit* לעולם. Illud quod Elcha noster attingit de Terræ, ac Maris vicissitudinibus, longiorem sanè sæculorum exigeret seriem, si ad decantatam vsque Aristoteli commutationem extenderetur. Verumtamen, vt nihil eo vsque durationem Mundi protendere cogit, ita id quod obiicitur leuioris momenti est, quàm vt laborinsè soluatur. Prætereo quod habet de Aquis Terrâ eminentioribus, benignè etiam interpretandum. Etsi enim mihi vnquam persuadere potui, quin vertices montium, & eorum præcipuè, qui in mediis attolluntur Insulis (quidnam verò etiam Continentes sunt, quàm aliquæ seu Insulæ, seu Pen-Insulæ maiores) longiùs distent à centro Telluris, quàm circunstantis, allabentisque maris superficies: non videtur tamen Rabbinus tam hoc inficiari, quàm arguere, etsi aquæ superiores Terrâ supponantur, non sufficere tamen illas generali Diluuio, cùm Deus alias ad hoc negotium olim vsurpauerit. Illud leuius de Terræ totius motu impossibili. Vt enim taceam quæstionem non esse de mobilitate Telluris iuxta mentem Scholæ Samiæ; experientia nulla est, quæ totius Terræ molem probet aliquando concussam. Etsi vt potest totus homo contremiscere, impossibile non sit, quin tota quoque Terra contremiscat, attestante præsertim Scriptura ipsam à suis vsque columnis adeò tremefieri. Notus tibi Iobi locus est המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון. Addo solùm illum locum de perpetua statione Telluris והארץ לעלם עמדת, non videri prorsus vsurpandum, vt Rabbinus Elcha accipit; neque enim intelligitur de perpetua Terræ in suo loco consistentia, seu hæc opponatur Copernicæ translationi, seu generali Terræ-motui, quem ipse Elcha sensum statuit; sed de perpetua conseruatione substantiæ, seu materiæ, quæ scilicet nunquam generatur, nec corrumpitur; & nec crescit vnquam mole, nec decrescit; quantumcunque varias mutationes subiens, innumeras prope-modum formas quotidie induat, & exuat. Hoc est enim, quod Ecclesiastes antecedentibus verbis de *generatione vadente, venientéque* subindicat. Iam illud etiam pari ratione, qua superiora interpretandum, quod Solem, cæteráque Astra naturâ sua nec calida, nec frigida esse Philosophiam docere insinuat. Nimirum ipsi satis fuit hanc visam Aristoteli, Peripatóque ipsius sententiam; quamuis quæ opposita est, & experientia, & ratione videatur probabilior. Argu-

mentum enim ipsius videtur, quæ Astra non minitarentur interitum Mundo, exsistentia licet calida, & ignea; non habere quorsum id moliantur; cum non ignobilibus Philosophis attestantibus non sint ex se feruida magis existimanda, quàm calida. De Sole certe id spoponderim, cuius tamen igneis maximè sentimus. Ille enim non est Mundo ad interitum; sed potiùs, vt cor homini, ad incolumitatem concessus. Addiderim cùm idem Solj easdem Terræ parteis quotannis inuisat, & desertas faciat: cùm annis item singulis Apogeum petat, Perigeúmque repetat: cùm denique suam continuò, licet insensibiliter (præter variationem latitudinis) eccentricitatem variet (quod ille Cælum inclinari dicit) exinde tamen non ipsam Mundi demolitionem exsistere, sed Rerum potiùs summá sic nouati. Excursus enim, & recursus illi necessarij sunt ad inducendam illam variationem, ex qua Mundi perfectio est. Quod ille porrò obiter dicit de Instrumentorum fallacia in Cælestibus obseruandis, non omninò abnuerim; id nempè solùm testari possunt, qui sortiti sunt Cæli suspiciendi venerabiliorem curam, vt Trismegistus loquitur. Quamquam nihil gloriæ propterea decedit illis Cæli Interpretibus, quod Organa satis idonea Cælestibus obseruitandis, hypothesibúsque suis stabiliendis nacti non fuerint; cùm non idcircò esse desierint argumenti repertores, quo Deos, Hominésque vicerunt, si mihi cum Plinio ita loqui liceat: sed hæc alterius loci sunt. Superest itaque hoc vnum, quod attingam circa Eclipseis, admirari scilicet me quorsum Rabbinus præter naturaleis simul, & generaleis Eclipseis in Sole supponat; cùm nulla alia præter eam, quæ patiente Christo contigit, eiusmodi fuisse memoretur; & ipse minimè Christianus non videatur illam probaturus; idque præsertim cum nullus Ethnicorum, quotquot illorum temporum conscripserunt historias, illius meminerit, solúsque Phlegon ille Trallianus, citatus Eusebio, ad Tiberij Principatum Eclipsim quandam retulerit, quam-ne in Plenilunio quidem, attestante Origene, asseruerit contigisse. Verùm & ex hoc capite, & ex eo, quod ipse obseruasti circa Diuini Messiæ aduentum, facilè intellexero non fuisse illi animum à Sacra, & Christiana nostra religione penitùs auersum. Quod isto porrò loco notas Scaligeri lapsum de Eclipsi לקוי appellata, quod in ipsa Luna credatur à veneficiis percuti, adiiciens Lunam deficientem percussam potiùs appellari, quod tum menteis hominum terrore percutiat: Tibi sanè quàm multùm assentior. Siquidem vulgus hominum patientem Lunam conspiciens stupet, rigescit, & aliquid iis persimile habet, qui dicuntur icti fulmine. At fortassis tamen Scaliger non omninò caruit coniectura, cùm præsertim vox hæc à Rabbinis vsurpata primùm videatur, quo tempore versabantur apud eas Genteis, quibus eiusmodi persuasio erat familiarissima. Illæ enim, vt notum est, pelueis & tintinnabula pulsantes, credebant se tum posse Lunæ laboranti succurrere, cum strepitu illo veneficia, quibus liuesceret, arcerent. Hac certè de causa videtur Temesæa fuisse appellata, quod quadam quasi percussione temerata deprehenderetur, & Medea venefica tum illam sic vocat, tum illam plagam suis veneficiis infligi, quasi obiicit,

Te quoque Luna traho; quamuis Temesæa labores
Æra tuos minuant; currus quoque carmine nostro
Pallent; & palles nostris Aurora venenis.

Vtcumque sit, potuit quoque circa has præstigias appellari Eclipsis percussio, quòd luminaria Cælestia solitâ luce destituta perinde liuida appareant, ac illi, qui ictus, plagásque vehementiores excipiunt. Quamquam neque Rabbini desunt, qui ex illa vsitatiore in Scripturis sacris Radice Eclipsim appellant קדורות vti Aben-Esra scribendo in Exodum & aliàs, non semel.

in Exod. 23. & al.

En tamen quonam abripior? quasi verò cauere non debeam ne Sus (quod aiunt) Mineruam doceat, aut quasi gratulatoriā ob acceptū librum scripturus Epistolā, velle videar alium ipse librum illo maiorem conscribere? verùm quid tu hîc facias? cùm & ego ea sim indole, vt quantum possum quidquid accipio, nisi cum vsura non reddam; & existimauerim non posse me vllas tibi vberiores gratias agere, quàm illam breui exercitatione perlustrādo materiem, quæ videretur carissima, gratissimáque tibi extitisse. An non boni id consules, qui intelliges facile nihil in me fuisse amicitia nostra & professione dignius? Etsi neque capita omnia percurrere visum est, (quàm fuisset enim hoc importunum?) neque pauca hæc, quæ decerpta vides, attingere in animo fuisset, nisi facilè persensissem, posse me, si hoc agerem expectationi tuæ respondere. Et verò tamen quomodo feres, si præterea iam interpellare te ausim, quorsum Hebraicum textum è regione tuæ interpretationis minimè collocaueris? Quod tibi fuerit consilium, nescio, neque is sum, qui penitiùs quidpiam velim introspicere: patiere tamen liberè dicam, esse me in ea opinione vt si apposuisses Rabbini contextum; facturus fuisses Viris studiosis rem gratissimam, & tibi sanè non indecoram. Hoc autem dico, vt si quando fortè hunc libellum prælo iterum committas, thesaurum nobis illum non inuideas, qui alioquin rarissimus est, & fortassis, nisi tua succurrat industria, naufragium quoddam altum passurus; ac non inuideas etiam tibi gloriam, quæ ex germanæ interpretationis, conformitatísque cum Textu collatione profectura est. Verùm tu hanc quoque meam libertatem æquo accipies animo: neque enim tibi hisce verbis tam admonitionem expono, quàm votum. Restat iam vt pauca subiungam circa ea, quæ mihi voluisti de Patre Merseno innotescere. Illud verò (vel Genio tuo bono annuente) primùm profitebor, esse, quòd virum illum suspiciam, & amem certè quam-plurimùm. Et meretur enim inter Viros nostri sæculi eruditissimos numerari; & me ab ipso præterea sic amari sentio, vt non possim ipsi, si velim, non esse deuotissimus. Neque verò licet inter vos aliqua sit oborta dissensio, aut tu propterea is es, qui perruptam velis meam tecum necessitudinem, aut ego is, qui propterea debeam facere cum

ipso

ipso diuortium. Tu enim maiore candore, ego maiore constantia sum, quàm vt tale quidpiam, aut tu somnies?, aut ego aggrediar. Generosior certè tibi animus incumbit, quàm vt frangaris delicato illo popularium hominum affectu, qui amicis nuncium remittunt, nisi in eos, quos ipsi oderunt se gerant infestissimè: & me iampridem Philosophia docuit immota fronte contueri hanc rerum inconstantiam, ac leui aliqua de causa non discedere ab eo, quod mihi non sine delectu maturiore proposuerim. Id vnum mihi dumtaxat dolendum, quòd vt inter saxum, & sacrum, hinc inde non nisi iniucunda videam; neque ea sim fœlicitate, vt qui iunguntur in me tertio, iungantur ipsi inter se. Quodnam meum putas proinde votum, nisi vt querelas reciprocas, repetitásque audire dediscam, & vos eo nexu beneuolentiæ teuinctos accipiam, quæ homines, quæ literatos, quæ Sacerdotes, quæ Christianos deceat. Ad video sanè te eò propendere, vt per te non stet, quin omnia deinceps pacatissimè peragantur. Quàm hoc laudo! sed amico viro hoc satis non est; exopto enim vos quoque in gratiam perfectissimam redire. Ecce & hac ipsa de re scribere ad illum in animo habeo, neque me sic spero fore infœlicem, vt obtestatus nihil consequat. Et quod ad te attinet, maius quidpiam mihi de amicitia nostra spondeo, quàm vt rem mihi adeò gratam neges. Equidem non memoro hîc qua in re tu illum, in qua te ille offenderit. Absit enim præter voluntatem, absit præter meum institutum, Camarinam hanc moueam. Hoc solùm velim, vt præ oculis (& neque graue id habeas) exstitisse temet priorem, qui induciis non steteris: ac proinde ducas illa tua generosa dignum indole, quâ hastâ damnum factum fuerit, id quod interest, per eandem præstari. Cedo autem, quàm gloriosum tibi fuerit, si Mersennus, vt ille olim dicturus tibi illud videatur, næ tu vir longè optimus es, qui sarciendæ beneuolentiæ tale initium feceris? Hinc valdè probo, quod te dicis scripsisse in Germaniam, ne Amama aduersus illum calamum suum acuat (quamquam is ille, opinor, non est, qui quempiam multùm pertimescat) ita scilicet imitaris exemplum Christi Domini: sed cum hac via iam institeris, nostri non esse tetrò respectandum. Quod de Fluddo adiicis; nescio an nôris nauasse me quandam Reuerendo Patri aduersus illum operam. Mensis iam est, ex quo ad ipsum meam censuram misi duorum illorum operum, quæ Nundinis Autumnalibus aduersus eius Commentaria accepisse potes Fluddum emisisse. Hoc autem egi, non tam quòd ille meâ egeret industriâ, quàm vt me comprobarem natum ad Amici obsequium. Addis ad calcem aliquid de emittendis illis meis in Epicuri Philosophiam elucubrationibus. Id habeo sanè gratissimum, quando & mea tibi studia innotuerunt: neque vereor, vt quos liber tuus lectores æquos nanciscetur, mihi propterea succenseant, ob quæsitam illam Epicuro apud vulgus infamiam. Facillimè enim nosse poterunt, quod Seneca habet, Epicurum sancta, & tecta præcipere; eiúsque Sectam malè quidem, sed immeritò audire, quòd sola voluptatis vox fronti præfixa, & prauè accepta, fecerit locum fabulæ. Emisissem porrò iampridem commentationes illas meas, si aut datum fuisset diutiùs alicubi interquiescere, aut schedas meas in scriniis semper apud Patriam non reliquissem. Nôsti enim quot iam annis studia mea sint variis negotiis, & peregrinationibus interrupta. At dabit Deus his quoque finem, cùm id quidem ipsi visum fuerit; túmque votis & Amicorum, & meis satisfaciam, ac præmissis, quæ supersunt Anti-Aristoteleis exercitationibus, Epicureas, de quibus scribis, continenter subiiciam. Vale interea mi GAFFARELLA, & quo iampridem cœpisti affectu, me perpetuò prosequere. Dabam Aquis-grani in itinere, postridie Non. Martij, Anno salutis Æræ vulgaris M. DC. XXIX.

GOTTIFREDO VVENDELINO *Viro eximio*,

PETRVS GASSENDVS S.

HÆrebis, non hæreo (Suauissime VVENDELINE) cuius aut vnde Epistola. Quidni? hæc enim ego scribo nomine tibi ignotus & vultu. Scribo, cùm tam procul à meis, tam propè à tuis absim laribus. Ne mirere tamen: Is sum, qui tuam eruditionem merito suspiciens, te spectaturus hùc accesseram, O mea Sors! tu inde absuisti; cúmque non abs is iam maximùm, ecce tamen hoc tempore maximum Chaos interiectum. Plena sunt omnia milite, vel confusione potius militari; plena omnia periculis. Testem affectus videndi tui citare possum tui verè amantem, Erycium illum Puteanum dico; illum, quo Attes, ac Literæ bonæ nullum maius ornamentum, aut sæculo nostro nactæ sunt, aut consequente æuo nanciscentur. Ipse est, qui accinctum me ad te conquirendum, pro sua illa rara humanitate prohibuit. Prohibuit, quoniam dissuasit; præclatè sentiens non expedire, quidquid sine discrimine aperto non liceat. Quid facerem? discederem longiùs, te insalutato, etiam per Epistolam? Non feci, non tuli. Hisce itaque paucis versibus, quam possum salutem iam dico; dicturus coram si Deus adspiret. Sperabam tecum communicare commentationes aliquot meas argumenti Astronomici; sed vel sperandum amplius, vel res literis demum peragenda. Symbolum hic tibi interea resigno meæ in te obseruantiæ: Selectas, inquam, duas obseruationes, quas sat scio, iucundè accipies. Vna est Eclipseos Solaris peracta Aquis-Sextiis, cuius loci latitudo est 43. grad. 33. min. ante annos octo, eodem die, imò eadem hora anniuersaria, qua iam refero. Scilicet anno Æræ vulgaris 1621. die Maij 21. stylo Gregoriano. Idque mane deficere cœpit Sol hora 7. min. 5. sec. 28. Desiit hora 8. min. 18. sec. 20. cum creuisset obscuratio ad digitos vsque 9. min. 23. Altera Eclipseos Lunaris, quam peregi item Aquis-

Sextilis, superiori anno 1628. Contigit illius Initium die Ianuarij 20. à Meridie hora 7. min. 49. Totalis obscuratio hora 8. min. 48. Recuperatio luminis hora 10. min. 25. Finis hora 11. min. 24. Adhibitum porrò ad vtramque accuratum studium. Iurare ausim vix vllam vnquam Solari factam exactiorem. De Lunari idem dicendum; quantùm per penumbram illam initialem, finalémque licuit. Prioris momenta habita ex Sole. Cùm ego enim Solis Radios Optico tubo traiectos circulo albo exciperem, aderat loco commodo Prior ille Vallettæ Galterius, quem nosti, vt Solis altitudines ad scrupulosa tempora indaganda venaretur. Posterioris habita ex Fixis: hisce enim noctu collocentibus, cautionéque adhibita horologium nullum tutius. Nihil necesse accensere, perscriberéque singula. Cum præsertim si quidpiam fortè his rebus indigueris, communicare paratus sim, & plura & ampliora longè. Contendo iam Antuerpiam, rediturus postea Bruxellas, vt exinde si per bella liceat, repetam lustrationem cœptam superioris Germaniæ. Tu si fortassis aliquid officij, bona mea sorte, à me exigas, literas dare poteris Parisios ad Puteanos Fratres, Viros illos ingenuos, quibus demandata nobilissimæ Bibliothecæ Thuanæ cura. Ij ocyssimè transmitti curant, vbicumque Gentium sim, quidquid seu ex Prouincia, seu aliunde mihi consignatum habent. Hac certè via etiam nudius-quartus accepi à Nobili illo Senatore Petriscio, quicum de te sæpe collocuti sumus, declinationem Parheliorum siue Solis quintuplicis Romæ nuper visi die Martij 20. Illius exemplar attexam huic epistolæ (lubens enim, opinor, videbis) ni fortè discessum comitatus vrgeat, exscriptionémque impediat. Deesse puto aliquid: sed effigiabo qua par erit fide; piaculum enim propter coniecturas addere quidpiam obseruatis, aut detrahere. Hic præsertim, cum hæc forma sit, quam ad Amicum illum nostrum Illustrissimus Cardinalis Barberinus misit. Tu benè Vale, mi VVANDALINE, & quæ studia colis, excole perpetuùm. Resciui illa cùm ex editis elucubrationibus: tum ex habitis cum bono, & docto Petauio colloquiis; tum nunc ex Puteano, Musarum delicio inexhausto. Digna sunt tuo ingenio; digna sæculo erudito. Incumbe solùm, & me ama. Iterum Vale. Louanij XII. Kal. Iunij, Anno salutis, Æræ vulgaris M.DC.XXIX.

Viro Incomparabili ERYCIO PVTEANO,

PETRVS GASSENDVS S.

Literas ecce, mi PVTEANE, mihi traditas, tibi consignandas. Hoc curo; sed vide interea, compensationem vt exigam. Adtexo enim literas, quas Fieno nostro cures consignari. Si licentiam miraris meam, comitatem ego tuam specto. Ago familiariter, ago confidenter; imò ago præterea, quod stupeas. Videlicet hic non consisto; amplius adeo; contendo plus vltra. Peccos & o me lepidum! non efflagito veniam; humanitatem tuam accuso. Quidni! hæc, vt eximia est, libertatem peccandi inspirat. Quæris quid hoc sit? cum Fieno scribam, hoc ipsi mando, vt si quidpiam rescripturus sit, literis ipsis te oneret, quas tu ad me transmitti procures. En meam audaciam! sed te respice. Aut non debuisti me sic amare; aut ferre iam amicum debes, amantem quidem; sed non moderatum. Vidisti porrò quid VVendelino, si quid mea egeret industria, indicauerim. Significaui, vt literas destinaret Parisios ad vtrumque, aut alterum ex illis Fratribus Puteanis (vulgò *du Puy*) qui Thuani illius Præsidis illustris & lareis colunt, & libros curant. Hoc moneo; vt hac quoque via communicemus postmodùm. Mihi certè nihil carius vnquam, nihil iucundius esse poterit, quàm vt hanc nostram amicitiam colam. Gandauum nunc, orámque illam vlteriorem visurus discedo; hùc si appellam iterùm (continget autem, si quidem contingat, tertio, aut quarto ab Idibus die) requiram ex tuo Chiffletio, quî valeas. Vtinam benè, imò optimè. Scripturus fueram aliquid circa Olympiadas; ac circa etiam Parhelia illa Romæ nuper obseruata, quorum tibi schema est à me ostensum: sunt enim loca Paterculi, Plinij, Suetonij, Dionis, aliorum, quæ collata negotium facessant. At aliud iam tempus exspectandum est. Interdicto agendum cum Fieno. Postquam enim has heri accepi ad te literas, cùm ad ipsum, priusquam ad te scribere cœpissem, nescio quæ calami luxuries abduxerit me, destinatúmque, & debitum tibi absumpserit tempus, sed pensabitur aliàs. Vale, PVTEANE optime, ac me porrò amare perge. Dabam Bruxellæ in ipso discessu, VII. Id. Iunij, Anno Æræ vulgaris M.DC.XXIX.

Percelebri & eximio Viro D. THOMÆ FIENO, *in Inclyta Louaniensi Academia Professori Medico Primario,*

PETRVS GASSENDVS S.

Qvàm grato, mi FIENE, quámque vbere commeatu me discedentem instruxeris, haud explicare facilè possum. Ecce enim docti libri lectio non viarum modò leniuit molestias; sed epulas quoque iucundissimas in diuersorio ipso apparauit. Vix conuixi certè sodalibus meis, vix interquieui, donec totus mihi liber deuoratus est; non committendo interea, vt vel mica aliqua excideret iugustata: Ita nimirum cupidè in librum inuasi; ita auidè quæcumque in illo conscripta arripui. Et optâras tu, vt legerem semel? Scilicet optâras vt ignis arderet, vel lapis sponte decideret. Qui illam enim philosophandi libertatem tantoperè amo; haud hærebam illum mihi abs te librum traditum, in quo amica Veritas, in quo Plato amicus placeret. Deum verò immortalem! quàm non inanis me lactauit spes!

ſpes! quàm multa paſſim agnoui veſtigia generoſi animi! quàm ſæpe quaſi ſubſilij, propter ingenuam indolem, qua te veritate, qua philoſophia dignum iudicaſti! iam enim Veri inquirendi libertas propè adempta eſt; víxque è multis millibus reperire vel vnum licet, qui non ex opinionibus præiudicatis philoſophetur. Proh pudor! non audere ſe, qui ſeſe philoſophos iactant, reputare homines; timeréque ne ſi bacillo authoritatis non innitantur, nutent, labaſcant, corruant! quaſi verò errorem proinde à veritate diſcernere poſſint, qui palato alieno ſapiunt; aut quaſi verum aliquid proferre vnquam valeant, ex quibus citiùs impetres, vt dormienti leoni barbam vellant, quàm vt abſtruſum aliquid per ſe, ac ſeriò perſcrutentur. Quin etiam aſſueti, vt noctuæ nocturnis ſuis igniculis, nihil vereri magis videntur, quàm ne Sol exortus pellat tenebras; ſícque gaudent ſuis illis, quaſi latebris, vt non ferant ſe educi in auras, quò liberiore, quò illuſtriore, quò humaniore cælo fruantur.

Verumtamen ne retexam longiùs querelam iſtam veterem, accedendum potius propiùſque ad tuam illam Apologiam, pro qua elogium ſanè texerem, ſi hederá, quod aiunt, egeret. Tu ſcilicet eum Athletam agis, quicum non debeat contendere, niſi, qui velit deiici è gradu. Tu ſic ad pugnam te comparas, vt tibi ſemper victoria concolor alis ſe comitem præbeat. Quamquam certè nactus hîc es Antagoniſtam egregium; illum tu tamen ſic excipis, vt conſiſtere nullibi patiaris. Mille formas induat: Herculea tibi non deeſt ars; qua omnibus ſuperior euadas. Singula quid proſequar? cum ille præſtet quidquid pro communi præſtari poteſt ſententia: tu pro tua ſic dimices, vt cauſam vbique obtineas. Quidni! cùm tibi non induſtria deſit, non argumenti præſtantia: illum vt artificium iuuat; ſic gratia cauſæ deſtituat. Hinc cum laudarem illius conatum: ob ſucceſſum tamen tibi gratulor; exiſtimóque, bona tua ſorte, exortum fuiſſe aduerſarium, in quem tam ſtrenuè, ac fœliciter vireis tuas experireris. Commendandus ille inter cætera, quòd id curare maximè videatur, vt Religioſa Philoſophia ſit: Tu mihi, vel eo nomine commendandus maximè videris; quod philoſophicam materiam pertractes philoſophicè; id tamen curans interea, vt ſua Religioni maieſtas ſeruetur. Ac ſanè quidem vbi Religio præſcripſit nobis aliquid: temeritas, imò furor eſt, in oppoſitum quidpiam muſſitare: Cæterum autem, vbi aliquid definitum expreſsè non eſt, ſed obeſt ſcrupuloſorum quorundam opinio, qui neſcio quas conſequutiones pro ſuo deriuant arbitrio: quid, amabo, neceſſe eſt Philoſophiam totam exturbare? An-non ſcaturigo hæc eſt, ex qua tot abſurda commenta in Philoſophiam defluxerunt, vt quæ vulgò iam circumfertur, non Veritatis ſtudium, ſed anilium deliramentorum tyrocinium appareat? verùm & iſtud ad querelam ſpectat.

Quod itaque ad Apologiæ argumentum attinet; digna ſanè materies, quæ noſtra interdum ingenia exerceat. Quid præclarius enim, aut iucundius nobis, quàm noſtram noſſe originem; diſquireréque ex quibus initiis, per quæ incrementa robur accepterimus? Etſi enim nobis, qui Chriſtiani ſumus, conſtitutum ſemel eſſe debet, Animam, qua ratiocinamur, non eſſe ex traduce, ſed à Deo termaximo creari, nobiſque infundi: adhuc tamen plurima reſtant, quorum inueſtigatio pulcerrima ſit, ac illud inter cætera, de quo vos inter lis agitur, quonam ſcilicet tempore Anima incipiat fœtum animare. Res abſtruſa, fateor, & ex qua fortaſſe vix vnquam, quæ noſtra caligo eſt, illibatam veritatem expiſcari liceat: ſed Veri tamen ſimilitudo quam venari vtcumque licet, conditionis eius eſt, vt voluptate maxima diſquiſitionis laborem compenſet. Tu, ſi fatearis quod res eſt, quanta-nam mentis oblectatione delinitus es, cùm ſuperatis moleſtiis opinionis illius vulgaris; acceſſiſti ad illam tuam, quæ viſa ſit tot paraſangis eſſe veriſimilior? Hoc nempe eſt, quod Cicero dicit, Animam compleri voluptate humaniſſima, quando occurrit aliquid, quod veriſimile videatur. Ita adhuc loquor, mi F I E N E, neque tu ipſe, qui candor eſt tuus, potes id ægrè accipere. Quanquam enim ſententia tua eſt receptá illá longè probabilior; non tamen adhuc iurare auſis id, quod ipſe opinaris, eſſe Veritatem ipſiſſimam. Modeſtia ſanè tua maior eſt, ſat noui tuum genium, quàm vt credas, tam facilè eſſe Verum inuenire, ac eſt falſum conuincere. Ingenuè potiùs cum Socrate, Veritatem Diis, Deorúmque filiis relinquens, ſufficere arbitraris; cùm ſimilitudinem Veri aſſequutus fueris: neque verò quicquam gloriæ propterea decedit inuento pulcerrimo; nam & hoc ipſum maximum eſt, cuius ſi benè nos nouimus, imbecilla noſtra natura eſt capax: & laboris heroici eſt inde receſſiſſe, quò ſe errores congerunt; eò proceſſiſſe, vbi rara Veri ſimilitudo affulgeat. Hinc facis profectò perquàm eleganter, cùm diem tertium circiter animationis aſſignans; à momenti tamen ipſius deſignatione abſtines. Vt te enim propiùs collimaſſe meritò ſubolfacis; ita præclarè ſubindicas ſupereſſe adhuc ſcrupulum, cuius exemptio videatur opus humana omni ſolertia maius.

Patiere-ne porrò, dulciſſime F I E N E, vt & ego quidpiam attexam ex meis inſomniis? Refero certè ad fœlicitatem, quòd eodem penè tecum argumento contigerit mihi à communi opinione recedere. Etſi enim in eo diffidebam; quòd animatum ſemen arbitrarer: conſentiebam tamen in eo, quod abſurdè trigeſimus, aliúſve dies exſpectaretur, quo Embryo perfectè formatus Animam reciperet. Probabilius enim longè videbatur, vno, eodémque tenore fieri organorum elaborationem ab ipſo vſque principio; neque adeſſe vllum momentum in tota ſerie conſequente, quo ſic parata eſſent omnia vt momento antecedenti apparatus ſufficiens non eſſet. Quippe ſi die vigeſima nona, quidpiam adhuc ad organi perfectionem deſideraretur, exiſtimabam etiá defuturum aliquid & die trigeſima & quadrageſima & centeſima, imò & à natiuitate, & ad ætatem vſque adultam. Quemadmodum ſi

idonea fuisset trigesima die conformatio, fuisse quoque rebar vigesima nona, & vigesima, & decima & quinta, & prima. Scilicet serie non interrupta, à rudissimis vsque rudimentis ad extremam vsque perfectionem progressus fieri videbatur; &, si tempus exspectandum foret, quo rationalis Anima elaboratis propriis organis induceretur in corpus, exspectandos autumabam non menseis, sed annos; neque enim certè trigesima die affabrefacta, & ad actionem comparata eius organa. Mea itaque sententia erat, quo momento semina Parentum excepta, seséque complexa & commixta in vtero essent, adesse Deum, qui Animam crearet, massulæque illi seminex (cum iam scilicet Anima Parentum in ea desiisset) infunderet. Vt verò tunc propè ad tuam accedebam sententiam: ita iam tibi do prorsus gnarum, si complexio, commixtióque illa duos vel tres dies fortè exigat, ad hoc vt massula resideat, omniáque se pacificè habeant, priusquam possit Anima inexistens suum illud opus aggredi. Quod si fortassis non videatur tantum ad hoc temporis exigi, neque feriatio adeò diuturna in materia seminea necessaria iudicetur; non hæreo, quin tu sis etiam ex illo tuo triduo quidpiam adempturus, & (si è re esse videatur) ad primum vsque momentum venias. Certè vbicunque hæreatur, in hac intercapedine, rationes tuæ semper militant, eadémque semper patet ad factas obiectiones, responsio. Adiicerem hîc aliquid, nisi quæ tua solertia est, ipse omnia præoccupasses. Quid enim possit desiderari ad illa, quæ habes; seu de generali notione instrumenti (quod ego maioris cuiusdam claritatis gratiâ soleo dicere vel adnatum, vel adsumptum) Seu de instinctu facultatis, Animæve conformatricis (qui sanè prorsus à nostro vulgari ratiocinio distinguitur) Seu de impressis semini ab initio simulachris (quo loco prorsus improbanda non videtur Paracelsi mens) Seu de non necessaria ad exsistentiam Animæ corporis organisatione (cui opinioni præluxerat, quæ mali fuit præcipua radix, definitio Aristotelis) seu de aliis quibuscunque.

Præstat itaque subiicere alias ingenij mei commentationes, dum hanc tractarem materiam. In scopulos impegi varios, neque enim profiteri pudet) verùm vt ardor Veritatis erat, quo tum sentiebam me abripi: ita iam adhuc memorare iuuat, maximè verò apud te, qui & ipse es Veritatis tantopere amans. Primùm itaque suspicabar viuere fœtum Animâ maternâ, quandiu esset in vtero. Vt enim arbos fructui immaturo non alimentum suppeditat modò per adnatum pediculum, sed per ipsum quoque transmittit animæ suæ particulam, qua fructus formetur, nutriatur, adolescat, perfectus euadat: Sic videbatur mater per placentam vtero suo aggeneratam, pérque vasa vmbilicalia ex vtero nascentia non alimentum transfundere modò, verùm Animam quoque suam sic producere, vt fœtus ipsâ informatus elaboraretur, vegetaretur, perfectionémque acquireret. Et vt fructus animulam illam sibi paulatim quasi propriam facit, eandémque secum deuehit, vbi maturus iam effectus diuellitur sponte ab arbore sua ex abductione pediculi; ita videbatur fœtus animulam suam sibi paulatim vendicare, maturescénsque illam abducere, dum abruptâ ex vtero placentâ ita prosiliret, vt res per se suas agere quasi inciperet. Concipiebam porrò Animam hanc fœtus compositam ab initio ex delatis per semina patris, matrisque animulis, adeò vt illa huic insereretur, vt surculi anima solet trunci arboris animæ; sic nimirum vt, velut ex trunco tota est deinceps vita arboris: ita ex matre tota deinceps pendeat fœtus vegetatio. Imaginabar animulam hanc simile aliquid habere cum filio-familias, qui ante emancipationem familiæ paternæ est pars; postquam emancipatus est, consistit per se, ac familiam facit. Argumentabar, si potest palmes subter terram ductus, vitique suæ adhærescens, agere radices, vitémque per se sic formare, vt paulò post vite matrice ampliùs non indigeat: cur fœtus matri suæ adhærens & corpore & Anima, non sic posset concipi in vtero, quasi, plantatus, vt post debitam formationem à matre veluti resectus, posset per sese existere? Addo iam aliud somnium. Allubescebat concipere fœtum propriam quandam, atque distinctam possidentem Animam. At vero illam opinabar ex Anima adhuc Parentum deciduam cum ipso nempe semine: Quippe vt granum ex Planta decisum seruare animam videtur; neque enim mortuum videtur, aut est, nisi vel igne torreatur, vel alio casu efflet animam, quæ quamprimùm Terræ gremio debitè fouetur, vires suas explicat (torpenteis priùs defectu materiæ, debitíque conceptaculi) ac formare aggreditur Plantam illi similem; cuius pars fuit, aut in qua resedit: Sic videbatur semen Parentis generationis actu excretum deuehere secum Animæ particulam, quæ excepta in vtero sic elaboraret congeneam, aggestámque materiam, vt exinde formaretur Viuens illi simile, cuius pars ipsa aliqua fuisset. Quod si adhuc Anima illa dicenda foret ἐντελέχεια corporis organici; videbar mihi eam in semine agnoscere partium heterogeneitatem, quæ cum adultæ animæ minimè sufficeret, satis tamen esse posse subnascenti intelligeretur. Quantumuis enim diuersitas illa dignosci sensu non valeat; ratio id tamen intelligit ex varietate illa partium, quæ se exinde paulatim prodit. Censebam porrò Animam aduenire iam edoctam, quam deinceps aggreditur organorum elaborationem ex generantis corpore. Omnes enim Animæ partes, quæ sunt in quolibet Viuente, videbantur esse eiusdem rationis; adeò vt quidquid cæteræ præstarent, præstare posset quælibet tanquam ideam continens omnium. Iuuabat me exemplum rami resecti ex salice, arboréve simili (quanto verò magis semen, cuius præcipua Animæ cura?) Postquam enim hic ramus est satus, agnoscimus animam ipsius non modò fuisse eruditam, cùm pars esset in salice, fundere ramos & folia: sed fundere quoque radices; quod alterius partis animæ videbatur proprium munus esse. Ex hoc colligebam animulam inexsistentem generantis semini per se idem posse, quod totam

residuam;

reſiduam; deciſámque deuehere ſecum illarum omnium partium ideam, quas cum reliqua informabat. Vnde & aſſuetam nutritioni, & conſeruationi, ſeu continuæ corporis generantis conformationi, pergere opus quaſi inceptum in ſemineo corpuſculo; agere idem, quod antea agebat; verumtamen debiliter primùm, pro ſuo modulo, ac teneritudine, próque noua ac demandata agendi ratione à cæteris partibus. Deinceps autem quaſi paulatim ſe colligendo, roborando, opúſque magis idoneum, ſeu materiam præparatiorem nanciſcendo, longè animoſiùs.

Eoimverò quandoquidem in neutra harum opinionum conſiſtendum mihi erat, quod iuxta vtramvis filij Anima portio fieret Animæ Parentum; cùm Fides tamen Sacra doceret Rationalem animam, vt immaterialem, ita indiuiduam eſſe, ac à ſolo Deo ex nihilo producibilem: Idcircò vlterius diſquirendum fuit, num diſtinctione adhibita alterutrius probabilitas cum Sacra Fide poſſet conciliari. Porrò illud ſtatim occurrit, quod nonnulli etiam Catholici defenderunt, videlicet Animam humanam ex duplici parte compoſitam eſſe, Vna nempe immateriali, ac intellectiua; Alia corporea, & ſenſitiua: Senſitiuam autem vt diſpoſitionem in corpore peregi ad alliciendam Intellectiuam, detinendámque, ceu vinculis. Quamobrem inde efficiebatur, vt ſolam partem ſenſitiuam concederem deriuari à Parentibus, ratione vtrauis iam expoſita (hæc ſcilicet, quod animabus cæterorum Animalium analoga eſſet, ſufficere videbatur ad delineationem animalis corporis) cæterùm autem profitebar Rationalem partem adhuc ſupereſſe, quæ crearetur à Deo, infunderetúrque in corpus, ſtatim atque deciſione facta, ſeu fœtus, ſeu ſeminis, rationalis Anima Parentis ſeu fœtum, ſeu ſemen informare deſineret, ſoláque portio animæ ſenſitiuæ ſupereſſet. Acceſſit modus paullò diuerſus conciliationis huius faciendæ ex antiquis Philoſophis. Iſti ſiquidem animam, quam nos vocamos ſenſitiuam, cum adnexa vegetatiua, per totum corpus ſic ſuſam volebant, vt conciperent eius quaſi florem, ſeu animæ quaſi animam, in ſolo corde, aut cerebro conſtitutam ſedem habentem. Hæc verò erat illis Mens, Animus, Intellectus, Ratio, *τὸ ἡγεμονικόν*, *pars princeps*, vnóque verbo celebrata illa diuinæ auræ particula. Quocirca & ipſe videbar aſſerere poſſe filij animam per totum nempe corpus diffuſam, deciduam eſſe à Parentibus, adeſſe verò in ipſius ſeu corde, ſeu cerebro, non iam florem materiæ, ſed diuinam illam energiam, à Deo creatam, corpori infuſam, & animæ agglutinatam, qua parte hæreret, ſeu cordi, ſeu cerebro, idque tum demùm cum expediret. Vtcunque foret, videbar mihi peroptimè explicare poſſe duplicem illam Animæ portionem ſuperiorem & inferiorem noſtris agnitam Theologis. Deinde etiam declarare cauſam quare hominis generatio verè dici poſſit productio Viuentis à principio viuente coniuncto in ſimilitudinem naturæ. Quare filius dicatur pars, & imago patris, neque minùs debeat Parentibus ſuis, quàm debeat ſuis brutum animal. Quare cum homo vna ſui parte ſuperſtes ſit, Angelóque factus paulò minor; alterà tamen ſimilem ſortiatur iumento ortum, & interitum, cæteráque ſimilia, quæ ſi vrgeantur ſeriò, non ſic facilè expedientur ex vulgari ſententia.

Sed finem facio, mi FIENE; quouſque enim digrederer, ſi recenſere ſingula vellem, quæ circa iſtud argumentum excogitata aliàs, diſputatáque à me ſunt, additis etiam ſolutionibus ad benè multa, quæ obiiciebantur. Hæc attigiſſe ſatis ſit, prout occurrerunt, ſeu tedlèrunt, potiùs in mentem, vt præter gratum animum reponerem etiam aliquid in muneris compenſationem. Etſi enim ſomnia rependo, cùm tu omnia tam ſeriò; ſic me tamen habeo, fore vt boni conſulas quidquid nugatum hic loci reperies. Alij certè neque iſta, neque hoc modo ſcriberem: Tibi, cui notum quanti ſit ipſum ingenuè philoſophari, ingenuum hoc meæ Philoſophiæ credere volui ſpecimen. Quare qua dedi, ea mente accipies. Cum hac tempeſtate, nomine permulti, re perpauci Philoſophi ſunt; alloquor te vt vnum ex iis, qui ſunt maioris & melioris notæ. Si quidpiam fortè deſideretur, minimè ignoras mores temporum; &, vt poiſis, cætera, affectum certè non deſiderahis. Memor ſum illorum complexuum, quibus non ſemel me deuinxiſti: memor affectus, quo mei amans, me tedamantem eſſe voluiſti: memor muneris, quo me obſtrinxiſti: memor denique virtutis illius, qua præſentia famam augente, mihi perſpicuè innotuiſti. His itaque nominibus ſum affectiſſimus tibi, & obſeruantiſſimus. Tu me, vt cœpiſti, ſic amare perge. Quod me attinet, ego te amare, coleréque nunquam deſinam. Saluere opto, ſi per te liceat, & Theologum doctum Fromondum, & profeſſorem iuris Andream, & collegam tuom Caſtellanum Academiæ Lumina. Epiſtolam hanc tibi conſignabit vir ille clarus Erycius Puteanus; tu ſi quid opus obſequio meo habeas, literis ipſi ad me creditis ſignificare è re tua erit. Diſcedo cras manè Gandauum, adque oram maritimam, decimo, vt ſpero rediturus die. Seu retulram pedem, ſeu aliò contendam, vbicumque Gentium fuero, ſcito tui memoriam circumgeſtatum perpetuùm iri. Vale. Bruxellæ poſtridie Non. Iunij, anno ſalutis M. DC. XXIX.

Viro Clariſſimo, & Philoſopho, ac Medico expertiſſimo IOANNI BAPTISTÆ HELMONTIO *amicò ſuo ſingulari,*

PETRVS GASSENDVS S.

Accepi & legi in itinere (præclare, ac ſuauis HELMONTI) quam ad me nuper ſcripſiſti Exercitatiunculam. Etſi verò ſpes ſupereſt videndi iterum tui; quia fieri tamen poterit, vt mutato conſilio ex Hollandia in Galliam traiiciam, Flandriámque tuam prætermeam, idcircò nactus occaſionem reſcribendi ad te ex hac vrbe, argumentum illud Epiſtolæ tuæ

suæ retractare non distuli. Cum me itaque degente Bruxellæ varij inter nos confererentur sermones, illud quoque postremis diebus ante meum discessum, agitatum est, naturalísne Homini *Creophagia* videretur. Ego, vt mihi procliue est, vel solius animi gratia ire in sententiam vulgari sensui repugnantem, eam, quæ negaret, partem assumpsi: Tenuisti tu oppositam viam, sicque mutuis oppositísque contendentes rationibus, iucundissimas exegimus horas. Tu iam litem rursum intentas, quasi rem gratam mihi facturus: Ego verò facilè sentio incumbere mihi, vt aliquid etiam regeram, quo rem quoque tibi gratam faciam. Quidquid porrò præstare possim, tanto ero semper inferior, quanto tu semper ille fueris, qui prior prouocaueris ad tam liberale certaminis genus. Regium sanè & in quo vinci præclarius putem, quàm vincere: Quippe in Veri disceptatione non qui veritatem alij commonstrat aliquid adipiscitur, sed cui demonstratur ille lucrum facit. Causa hæc est, cur ego arenam generis huius nunquam recusem; Scilicet ratus nihil esse, cuius iacturam facere possim, esse verò emolumentum, quod pergrande liceat consequi. Quare & gratiam tibi debeo multam, quòd præter mutua colloquia de esu carnium habita, occasionem præbueris aliquid scriptitandi. Haud ignotus verò tibi meus Genius. Etsi enim videri possum interdum quidpiam asserere, nihil tamen vnquam stabilio, quod existimem, velim-ve excedere fineis probabilitatis. Sto aduersus Creophagiam, quasi nobis non naturalem; nimirum coniecturas habeo, quæ me propendere in hanc opinionem faciant. At huic tamen opinioni non sic hæreo, vt nostri vulgò Dogmatici faciunt. Hæreo imbecillo assensu, quòd coniecturæ solummodò sint. Quamobrem tibi perfacile erit ad tuas me pellicere parteis, dùm non dico, demonstrationes, verùm coniecturas dumtaxat illustriores habueris. Ac delegisti quidem illam, quæ videbatur præcipua ex meis, vt obscuriorem faceres. Patere verò, mi HALMONTI, opinari me, vel ex eo lucem ipsi accessisse, quod tu sic illam discusseris. Rationes tuæ præclaræ sunt, euiceréque videntur opinionem meam demonstratam minimè esse: at neque ego demonstratam puto; scio quid subsit hæsitationis; voluerim solùm contrariam ostendi vero-similitudine maiore.

Itaque ego argumentabar non videri nos à natura cōparatos ad Animaliū carneis comedendas ex conformatione dentium. Siquidem Animalibus (de terrestribus loquebar) quæ ad esum carnis natura instruxit concessos esse denteis longos, turbinatos, acutos, dissitos, inæqualeis, cuius generis sunt leones, tygrides, lupi, canes, feles, cætera. Quæ verò natura creauit, vt herbis dumtaxat, fructibusvè vescerentur, iis adesse dentes breues, latos, obtusos, contiguos, æqua serie dispositos; cuiusmodi sunt Equi, boues, oues, capræ, cerui, alia. Porrò autem Homines sortitos esse à natura conformationem dentium non instar Animalium, quæ sunt prioris generis, sed instar eorum, quæ posterioris: Quocirca probabile esse, cum Homines sint è terrestrium Animalium catalogo, voluisse naturam, vti in delectu ciborum sequerentur non priora illa videlicet carniuora: sed hæc posteriora, quæ simplicibus Terræ donis contenta pascuntur. Iam tu sic instas; *Cùm homo sit immediatè creatus à manu Dei, cum prædestinatione capessendæ æternitatis, flaccescunt idcircò omnes coniecturæ, petitæ ex natura, aut conformatione eius, vt inde de prædestinato iudicetur in functionibus naturalibus.* Ego, vt dicam quod è re sit, fateor hominem destinatum à suo Cōditore ad æternam Beatitudinem, neque, quod spectat ad mysterium destinationis illius, petere quidpiam contendo ex conformatione corporea. Donum videlicèt diuinum, supérque naturale est, ac potest Deus Abrahæ filios, seu Prædestinatos excitare ex lapidibus (quamquam etiam non abs re fortè ex erecto ipsius vultu aliqui ratiocinantur iussum Hominem contueri Cælum, tanquam sedem æternitatis, cuius futurus sit particeps) attamen verò non adeò sum solers, vt peruideam quare non liceat ex conformatione partium corporis humani coniecturas desumere ad functiones merè naturaleis, qualis est comestio. Deus certè naturæ Author in eo maximè declarauit immensam quandam sapientiam, quòd res omneis finibus suis sic accommodauerit, vt neque frustrà quidquam factum sit, neque nobis homuncionibus tutiùs vnquam argumentari in rebus Physicis liceat, quàm dum arguimus causam finalem. Longè proinde facessat illa Empedoclis, Epicuri, aliorúmque opinio, scilicet membra Animalium non esse facta propter vsum; sed membris ita casu factis, & coalescentibus, ipsorum vsum accommodatione, experientiáque varia adinuentum. Profectò enim ipsa inspectio, consideratióque attenta singulorum organorum id opinari non patitur. Ex quo fit, vt cum in Galeno possint esse quæ reprehendamus, non possim tamen non exclamare térque, quatérque aureos illos libros, quos *de vsu partium* edidit. Ita nimirùm illi habent, vnde secretæ cuiusdam virtutis, prouidíque Numinis monstratâ existentiâ cuiusque, vel ἀθεωτάτῳ, possint conscientiam percellere. Cùm itaque vel Numinis dono in ipso quoque homine dentes sint partes naturales, hoc est quales eius natura exposcit, aut quales sponte natura producit; cur non exinde ratiocinemur ad conditionem materiæ, cui præparandæ ad nutritionem, vitam, consistentiam, dentes destinati à natura sunt? Vbi certè Agens, Organum, formam, vim, actionem, modum, materiam, finem secundum naturam videmus: cur non in ipsis mutuò collatis argumenta desumere ex natura licitum sit?

Nisi te satis cognoscerem, dicerem responderi posse æternitatem hic intelligi non qualem speramus in Cælis futuram, cùm è viuis excesserimus: sed qualis potest parari per cibos, quibus atterendis dentes instituti sunt. Etsi enim fieri videmus, vt ex vsu vulgarium ciborum vix Homines possint propagare vitam ad sæculum vsque, aut aliquid ampliùs, nihilominus certum esse paratam fuisse arbo-

rem

rem in Paradiſo terreſtri, ex cuius eſu homo potuiſſet immortalis euadere: & aliunde in hac naturæ corruptione probabile fieri, parari poſſe Elixir, cuius vſu homo poſſit, niſi æternum tempus viuere, tot certè ſæcula durare, vt duratio homini poſſit videri quædam æternitas. Verùm non ſat firmum præſidium, quod ad rem ſpectat, de qua agitur. Vt cætera enim omittam, probè meminiſti, quod attinet ad Arborem vitæ, oppoſuiſſe me in ſtatu illo innocentiæ fœliciſſimo iuſſum fuiſſe hominem comedere non piſceis, aut oueis, ſed ex fructibus quibuſcumque (excepto ſolo ſcientifico) ac potiſſimùm ex illo vitali. Quare & iam arguere poſſum ex primæua & labe carente naturæ noſtræ inſtitutione deſtinatos fuiſſe denteis ad vſum non carnium, ſed fructuum; Attingis tu hoc poſtmodum in exercitatiuncula, dicíſque. *Etſi nulla data eſſet homini licentia carnium: non ſufficere tamẽ licentiã comedendi de lignis ad inferendam prohibitionem vſus carnium.* Ego vt non prorſus inficior, quin potuiſſet homo vſurpare carneis (neque enim contendere volo) ita ex plano Scripturæ ſenſu videor mihi ſatis intelligere futurum fuiſſe, vt homo prorsùs à carnibus abſtineret. Suadeor maximè, tum quòd Deus videretur cibos maximè idoneos, deliciosóſque & delegiſſe & indicaſſe, quodque proinde carnei illi futuri eſſent ſuperflui: tum quòd in tanta innocentia ægrè tuliſſet homo, proculdubio dolores ſæuos, mortémque inferre innocuis animalibus, ſauciare manus, &c. Et adiicis quidem *potuiſſe abſtinere hominem ad promerendum gloriæ gradum, ſeu manſionem ſuperiorem.* Vtcumque ſit tamen, nulla in hoc ſtatu, vt ſimplicium fructuum, ita carnium mentio. Quid quòd etiam poſt primam labem, cum homines adhuc tam multa ſuperarent ſæcula, carnium vſum nullum audimus; ſed tum demum ille eſt inductus, cùm iam corruptis hominum vitiis Deus illum, vt permulta alia, ob duritiem cordis conceſſit? Nihil neceſſe eſt adiiciam circa Elixir, lapidémve Philoſophorum. Qualiſcumque enim præſumatur beata illa ſubſtantia, & vt poſſibilem ipſius præparationem vltrò concedam; ita ſemper deſcribitur, vt ipſius vſurpatio longè diſtet à comeſtione, ſeu attritione carnium, de qua iam quæſtio eſt inſtituta.

Supereſt ergo aliquid dicam, ad rationem, quam ſubiicis. *Homo*, inquis, *ex ſui natura microcoſmica particeps omnium naturarum & ſpecierum eſt, habet idcirco quatuor denteis inciſiuos, & latos, octo caninos, tanquam carniuora bruta, & viginti molareis, tanquam ruminantia; ideóque edit piſceis, vt piſcis, carneis item, legumina, olera, grana, inſecta, oleum, mel, radices, fructus, rorem, vinum, &c. nam ſi omnium in ſe naturas complectitur, eorum quoque victu expleri poſſe conducebat. Denique carniuora non ſolùm carnem vorare debebant, ſed carnem venari, captam necare, & deinceps lacerare debebant: idcircò alios denteis habuerunt. Homo verò cum venationem, non dentibus, non gryphis, non vnguibus, ſed organis artificioſis inſtituere deberet, denteis anteriores habuit latos, & inciſorios, carniuora verò acutos, vt ſi prædam venando captam, & duro intectam corio necarent, quod non inciſoriis dentibus ſcindendo apti eſſent, pungendo, ac perforando ſaltem peragerent punctatis dentibus. Quod aues rapinantes roſtro docent, quæ circumcirca non dentibus acuminatis, ſed inciſoriis labris ad lacerationem prædæ, ſufficient ipſis, vngue illorum ideò vicem ſupplente, prædita eſſent.* Concludis, *Homini idcircò carne veſci per naturam licitum erat*, ſed priùs à corio, & pilis mundata, & impedimentis libera: *atque huic ſatisfaciunt miniſterio ſui dentes.* Hæc ſunt vel omnia, vel præcipua, quæ ad hanc rem affers, de quibus vt pauca dicere aggrediar, ne mitere, mi HELMONTI, ſi ex eo ducam exordium, quod in Veri diſquiſitione circa ea, quæ ad hominem ſpectant, ſuſpecta mihi ſemper fuerit ipſa hominis *φιλαυτία*. Profectò enim tacito conſenſu in eo conſpiramus omnes, vt noſtram naturam extollamus; ídque vulgò facimus tanto ſupercilio, vt ſi quis affectum exuens animum ſeriò aduerterit, pudore ſtatim ſuffundatur. Ne digrediar; quid magis vulgare, quàm Hominem eſſe Microcoſmum, ſeu magni Mundi epitomen? attende tamen, qua iniquitate id tanquam proprium nobis vendicemus. Magnum hîc Mundum accipio, qui deſcribi vulgò ſolet, Compages ex Cælis, Elementis, Mixtiſque corporibus. Angelicam enim naturam, vt ſupra Mundanam prætereo, concedóque Hominibus, vt Animæ intelligentis & immortalis gratiâ, ſimileis ſe Angelis faciant, vel cum Pſalte Regio modeſtiùs, paullò minores Angelis. Cæterùm autem, cùm agendum fuerit de Mundo iſto corporeo, ac viſibili; quidnam habemus vnde poſſimus ſupra cætera tantopere ſuperbire? Non loquor de flammeis illis, immenſis perpetuiſque ſideribus (quamquam quod Solem attinet, cum ille ſit cauſa omnium, quæ generantur in Terris, ac modo proinde quodam eminenti, omnium in ſe formas, ſemináque contineat; neſcio quid non præ nobis mereatur) de ipſis loquor Animalibus, quæ tametſi terrigena, nobiſque congenea, tantò ſolemus habere deſpectui. Minimum conſidera; illud ex eiſdem conſtat, paſcitúrque Elementis, eodem Cælo fruitur, &, ſi Deo placet, decem etiam Categorias continet; quam laudem aliàs à celebri Viro memini magna contentione tributam eſſe Homini, dum pro ſuggeſtu concionaretur. An-ne ſatis cogitamus non eſſe in nobis carneis, oſſa, venas, arterias, neruos, fibras, membranas, humores, viſcera, & alia, quæ non liceat obſeruitare, vel in Simiis, qui tales effecti ſunt, vt diſſimiles poſſint Homini, ſimiléſque videri; vti & Homines ipſi inter ſe? Ego, vt Xenocrati planè non aſſentior, ita puto non ſine ſale fuiſſe ab eo dictum, fore, vt ſi equi Deos pingerent, equinâ formâ illos exhiberent. Scilicet cuique animanti forma ſui generis pulcerrima eſt: vnde, vt equo non credendum præferenti ſeſe Animalibus cæteris: ita non video quorsùm credi Homini de ſe prædicanti debeat; niſi quod ipſe aliis obiicit, in ſe ab illis retorqueri velit. Et tueatur ſeſe Scripturâ, agnoſcere tamen bona fide debet, id, quod

exinde

exinde in animantia mutuatur dominium, post peccati labem ademptum, vel ita restrictum, vt in pauca solùm, eáque innoxia tyrannide dominetur; cætera vel experiatur immansueta penitùs, vel dolis technísque dumtaxat non sua illa regia authoritate sibi submittat.

Sed accedamus propiùs ad rem. Ecce, cùm tibi concessero Hominem ex sui natura Microcosmica naturarum omnium participem esse; vndenam tamen sequitur eum denteis habere, quibus substantiam omnium deterat? Cælestem certè excipere, ac terrestrem etiam multiplicem licet. Ad Animalia, vt video, ac Plantas appellabis potissimùm. At quàm multa, quæso, obseruare licet in istis etiam generibus, quorum victu hominem expleri tamen abest, vt conducat, quin valde potiùs perniciosum sit: Vt nihil verò de dentibus dicam, tum incisiuis, tum molaribus, qui pro me maximè faciunt; quæro solùm de caninis illis, putésne nullum Animal ex minimè carniuoris simileis denteis possidere? Non omnia certè bidentia sunt; & quibus contingit, vt propter herbas dentibus incisoriis carpendas, fructibus etiam solidis vescantur, illa indiguisse videntur hoc carniuororum dentium genere. Ad fructus autem non ad carneis discerpendas comparatos esse, ex eo intelligere est, quod iis sint longè dissimiles, qui Animalium sunt carniuororum. Quare & dictos caninos puto, non quòd sint prorsus similes iis, quibus canes præditi sunt; sed quòd vt in rictu, seu labiorum diductione Canes ostentant, quos habent denteis in maxillarum deflexionibus; ita in risu, seu diductione oris, homo denteis illos retegat, molareis inter, & incisiuos. Sanè verò cùm ob membranas, tendines, fibras, visciditatem, aliáque similia, carneis tenaciores sint, quàm vt facilè lacerentur; eam ob rem denteis carniuororum debuerunt esse turbinati, rari ac prælongi; vt commodè infigerentur, attractionéque frusta auellerent; contrà autem fructus fragiliores sunt, latioréque paulò apertione nullo negotio abeunt in frusta: Qua de causa nisi sufficiant dentes incisorij, succedunt illi canini dicti, qui in extremo nonnihil, acuti, vt infigantur paulo altiùs, statim tamen versus radices latiores euadunt, cohæréntque cum inter se, tum cum aliis simul, vt continentem imprimant plagam. Hinc vices commuta: priores dentes longi & rari fructibus infixi, corradent solùm, ac veluti fossas in fructibus excauabunt; posteriores breuitate, cohæsionéque impediti non satis altè penetrabunt in carneis, vt possint frusta reuellere. Quo etiam loco notabile est, carniuororum denteis non coire, sed pectinatim solùm implecti, vt roborentur ad conuulsionem, auulsionémque carnium; at cæterorum denteis occurrenteis tantò imbecilliores fieri, quantò id possunt sola inter se sui compressione tentare. Si pergas porrò imaginari, cùm cæterorum Animalium cibi sint diuersi, atque ideircò Animalia sortita sint dentes diuersorum generum, debere hominem proinde, quòd vtatur omnium cibis, omnia sortiri dentium genera. Respice dumtaxat ad Pisceis (neque enim ad Elephantum, Aprorum, aliorúmve denteis exertos remitto) ij propè omnes sortiti sunt denteis pectinatim coëuntes, & vti loquuntur, serratos, cuiusmodi conformationem haud reperias in homine, adeò vt cum subiicis, *hominem vt piscem comedere pisceis*, non facilè obtineas id illum propter similem dentium conformationem præstare.

Addis *hominem comedere carneis, legumina, olera, & alia*, De cæteris reticeo. Quod spectat ad carneis, verùm quidem est hominem pasci carnibus; at quàm multa, quæso, agit homo, quæ sunt ipsi contra, vel præter naturam? ea illi morum peruersitas contagione veluti quadam iam inusta est, vt ipsius indoles in alienam propè naturam abiisse videatur. Hinc tota illa Philosophiæ, Virtutísque cura in eo est, vt reuocare hominem ad naturæ tramitem possit. *Comedis carneis*; at si hic cibus videtur illi secundùm naturam; quamobrem ipso non vtitur, vt à natura præparatur? sed primùm nempe carneis crudas dentibus suis carpere, commanderéque exhorrescit; vnde & illas apparat igni, vt cruditatem exuant. At si hæc fuisset naturæ intentio, vt homo carneis comederet coctas, Coquos profectò instituisset, siue ipsa potiùs coxisset, vti solet coquere fructus, qui citra ignem suauissimi sunt. Natura certè in necessariis, vt vulgò iactant, non deficit: quid autem magis necessarium, quàm vsum ciborum voluptatis plenum facere, vt est in vsu Veneris factum, quò quemadmodum hic genus, ita illic species conseruationem sui procuret? Neque quis dicat naturam hoc loco artificio corrigi, siquidem, vt prætercam hoc esse naturam erroris coarguere; cogita quàm fuisset in feras, quam in nos natura benignior? Intelligo proinde, feræ artificio non indigent, quo cibos naturaleis condiant, futurum fuisse, vt neque nos condimentis indigeremus, si cibi illi nobis perinde connaturales extitissent. Deinde, quòd ne præparatis quidem igni carnibus denteis nostri vtendo sint satis, argumento esse videtur cultorum inuentio. Quia scilicet denteis à natura ad præscindendas carneis factos non habuimus; idcircò ad hæc organa connaturalia recurrendum fuit, quibus id opus exsequeremur. Quasi verò nos in tam necessariis possit natura destituisse? Et præstò quidem responsionem video: *rationem puta homini concessam, quæ defectus eiusmodi suppleat*. Sed hoc est naturam semper accusare, vt nostram tueamur luxuriem. Ita fit etiam circa vesteis, ita fit circa alia. Quia scilicet mollities nostra, vt hoc exempli causâ attingam, impotens nobis corium ad iniurias aëris fecit; querimur primùm naturam egisse nouercam, quod nos robusto satis corio non intexerit; ac deinde nosmet commendamus, quòd ipsi naturæ defectui solerter prouiderimus. Ingrati: qui adulterantes quidquid naturæ est optimum vitia ipsi inurere, quàm in nobis agnoscere tam impenso studio affectamus! Redeo; & quod ipse subdis *de concessis à natura armis cæteris animantibus*, in meam accipio sententiam; Quippe cum iisdem homini negatis,

tuearis

tuearis vicem illorum ſuppleri artificioſis organis: effici inde videtur, vt quantum feris naturale eſt inſectari, corripere, vſurpare carneis: tantum idem videatur eſſe non naturale homini, proditéque ſolummodò ex ſuperfluo ſtudio, ac nimia quadam affectatione. *Non eſt homo dentibus, non vnguibus vncis armatus venaticarum ferarum inſtar?* Quid clariùs, quàm non eſſe igitur ad venandum; ac longè minùs ad veſcendum carnibus] inſtructum? Mentionem facis *Volucrum rapacium*; at cogita etiam diſcrimen iſtas inter, & manſuetiores. Ex ſola enim roſtri forma (vt ſuperioris ventriculi officium prætercam) facilè erit colligere quàm pronidè, quàm ſine defectu natura omneis creauerit. Vno verbo, præclarè videmur à Cicerone admoneri, hominem eſſe àd alia, quàm ad ea peſſendas, iugulandaſque belluas deſtinatum. Si pergas *illam quoque induſtriam naturalem dici poſſe, quæ talia organa parantur*; ecce eadem protsùs induſtria homines arma factitant, quibus ſeſe mutuò conficiant. An id natura inſtigante faciunt? Vsúſne adeò noxius dici poteſt naturalis? Facultas à natura eſt: at ex vitio noſtro eſt, quòd illa peruersè vtamur.

Verùm, inquies, *negari non poteſt, quin carneis arte præparata corpus nutriant & roborent vires, ſintque in delicijs: Quidnam vero aliud hoc arguis, quàm cibos eſſe naturaleis.* Attende tamen dum narro hiſtoriam, de qua indubia mihi fide conſtat. Cùm ante annos circiter viginti nauis cuiuſdam Bel-regardi Melitenſis Equitis Ægeum mare perluſtraret, vbi fixa fuit anchora ad Inſulam quandam ex Cycladibus, milites inde aduexerunt ouem cum tenello agniculo, matrem victus gratiâ cùm iugulaſſent, fœtui ipſi ſic pepercerunt, vt ex cibis familiaribus pane, carne, piſce, caſeo & ſimilibus veſci ipſum docuerint. Nono deinde circiter menſe, appulit nauis Melitem. Agnus iam grandior eductus eſt, frondibúſque, & herbis permiſſus. Mirum autem, frondeis herbáſque auerſatus eſt, manúſque quibus ſoliti cibi porrigerentur, requiſiuit. Prætereo, cùm occiſus fuiſſet, carnem ipſius inſipidam, ingratique guſtus extitiſſe. Hoc ſolùm noto; ſi qui cibi ſine controuerſia fuere agno non naturales, ipſum ſic nutrierint, promouerint, delectauerint: Quare non ſimilia in nobis præſtari poſſint à cibis minimè naturalibus? Videre licet quid in bidente aſſuetudo potuerit: Quid mirum ſi & nobis quoque dum innutrimur carnibus, carneis tandem ſic placeant? dixi quid actum ſit in oue; nóſti ſimilia dici de equis, vt iis, quibus impius ille Pabula fecit homines. Similia in bobus experiri licet; ſimilia quoque in cæteris. An vero, quia iſtis Animalibus conſuetudo facit carnium vſum & iucundum & vtilem; dicemus vſum carnium eſſe illis ſecundum naturam? Niſi dicamus; quare aſſeremus vſum ſimilem ex naturæ inſtituto potiùs quàm ex aſſuetudine fieri nobis conducentem? Maximè verò, cùm Parentes noſtri ab initio tantopere caueant, ne fructibus, herbis, frugibus veſcamur; curatéque quàm maximè ſoleant, vt victitemus potiùs carnibus. Quo ex loco emergit mihi manifeſtum argumentum explicantis ſeſe naturæ circa Infanteis, ac pueros. Quæ enim natura in ipſis purior adhuc eſt, neque contrario habitu violenter adhuc deprauata, efficit, vt ex omnibus ciborum generibus deligant, ac diligant fructus; & vix vllum quidem reperire liceat, qui non perdici pomum præferat. Quid, putas, verò contingeret, ſi cùm paulatim infans ablactatur, maturis quibuſdam, atque delicatis fructibus ſenſim aſſueſceret.

Hinc, quia ſentio mihi poſſe obüci, *cur non igitur ipſe planè à carnibus abſtineam; frugibúſque ſolùm, & frugibus veſcar*; excuſare mè poſſe videor ex inducta conſuetudine. Natura quippe in iam adultis ita videtur immutata, vt aduentitius ille habitus ſine aliquo detrimento minimè poſſe tolli videatur. Quamquam fateor ſi ſapuero, & vſum carnium ſenſim deſerens ad ipſa almæ Telluris dona memet ſenſim deflexero, non hærere me, quin & conſtantiore ſanitate fruar, & vireis quoque ingenij vegetiores experiar. Sanè enim ſeges morborum, mentiſque caligo eſſe oborta ex eo maximè videtur, quòd caro cibus corpulentior, & vt ita dicam nimis ſubſtantialis, prægrauet ſtomachum; corpori toti onerosior ſit, ſubſtantiam creet nimis craſſam, & obtuſiores ſpiritus; vno verbo, ſubtegmen ſit, quod naturæ ſtaminibus non fœliciter intexatur. Nihil moror proinde, quod dicitur vulgò *gigni carnes ex carnibus* ob conuerſionem præparatiorem. Vt taceam enim conuerſionem carnium non videri promptiorem, quàm fructuum (nam & carnes quoque debent in ſtomacho, hepare, aut venis extremè reſolui; adeò vt in carnem conuerti, quàm in os, quàm in aliam partem faciliùs non debeant) profectò id vbi conceſſerimus obruetur inde calor natiuus ex nimio, nimiſque veloci affluxu ſubſtituendæ ſubſtantiæ; ex quo fortè fieri contingit, vt natura nimis preſſa affligetur; vt obeſitatem creet; vt appetitum excutiat. Quamquam quid de difficultate conuerſionis fructuum, herbarúmve conqueramur, quam in Ceruis, quam in Equis haud difficiliorem videmus eſſe, quàm ſit in nobis carnium. Illi nempe cibi laxiores vt commodè replent ſtomachi capacitatem, ita opportunè coquuntur, exſoluuntúrque in chylum, qui nutriendo ſufficiat: cùm caro ipſa, cibus compactior, ſi ſtomachum quidem repleat, vireis eius ſuffocet; niſi repleat, vel hiantem nimis, vel labaſcentem experiatur. Et opinio quidem vulgi quoque eſt, *fore vt ſi herbis dumtaxat veſcamur, ſubſtantia ſatis ſolida generari minimè poſſit.* Sed nimirùm iſti non conſiderant, quam generoſa ac robuſta caro generetur inde, in Equis & Tauris, quàm celer inde, quámque diuturnus euadat Ceruus, &c. Quod ad me ſpectat, facilè mihi perſuaderi patiar, ſi hominum quiſpiam in Syluis ferarum inſtar educatus degeret, fore vt vix ceruis curſu cederet; vt non minimè agilis, quàm Simia in ſcandendis arboribus foret; vt cætera eiuſmodi munia obire poſſet fœliciſſimè. Quod hæc præſtare iam nemo poſſit, cauſam eſſe inſtitutionem, quâ educamur, quâ faſciamur,

quâ

quà sub vmbra, & otio torpentes emollimur, ac hebescimus.

Quónam tamen abripior? Sisto gradum, mi HELMONTI, & ne digrediar ab argumento ex dentibus sumpto, quod tu vnicum oppugnasti, quódque ego solum propugnare volui, orationis stylum abrumpo. De cæteris aliàs dicendum, imò verò & de hoc quoque, nisi tu fortè ipsum extenuans, silentium mihi feceris. Familiam tuam totam saluto, apprecórque ipsi optima. Si cum Dordraci fuero repetam Caletum, quamprimùm illuc appulero, appulsum tibi meum significabo: Sin contendam fortè Antuerpiam, Bruxellæ tibi breui adero, neque tibi amplius rescribam, donec te coram salutare, quod valdè opto, licuerit. Sat iam temporis in Hollandia fui; & cum videro adhuc Vltraiectum, Castrísque illis Buscoducea obsidionis interfuero, vix aliquid superterit, quod me remorari hic possit. Breui itaque aut in Flandriam, aut in Galliam paro reditum. Vale interea optime HELMONTI, Vale & me tui obseruantem, quod iam facis perpetuùm ama. Dabam Amstelrodami Vltraiectum cùm discederem, VI. Eidus Iulij, anno salutis M. DC. XXIX.

PETRVS GASSENDVS HENRICO RENERIO S.

IAm Vltraiecto, mi RENERI, in hanc vrbem redieram, cùm redditæ mihi tuæ literæ sunt, quibus me seriò admones, vt priusquam discedam longiùs, & nobilis Medici à VVassenaer votis & promissis meis simul satisfaciam, &c. Leydæ cœpta, Hagæ absoluta in ipso discessu. Pridie Eid. Iulias, anno M. DC. XXIX. *Hæc habetur sub Titulo Parhelia, siue soles quatuor spurij, qui circa verum apparuerunt Romæ, die XX. mensis Martij, anno 1629.*

Et Reuerendo, & Claro Viro AVBERTO MYRÆO, *Antuerpiensis Ecclesiæ Decano meritissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

SVppudebat iam (Humanissime, Doctissiméque MYRÆE) quòd Bruxellà te per literas insalutato discederem. Etsi enim statueram, quam-primùm Parisios accessissem ad te scribere, causámque huius meæ illuc deflexionis significare; Videbar id tamen debuisse, quoniam poteram, præstare maturiùs, vt tu posses maturiùs iubere, si quidpiam fortè votis ibi tuis opella mea conduceret. Ecce verò commodum occurrit in hac Ciuitate, qui discedens Antuerpiam desiderio faceret modum. Videlicet perlectis hisce, quos ipsi credo versibus cognosces me Lutetiam priùs diuertisse, quàm in Germaniam concederem, vt carum ibi socium, dum suas res agit, expectarem. Aderimus ibi, quantum ex ipsius coniectari literis possum, duobus circiter mensibus. Integrum tibi proinde erit prospicere si quidpiam interea obsequio meo indigeas. Nosti ipse quàm me deuinctum, quàm planè tuum dimiseris. At verò ego nondum potui perspectum tibi facere, quàm animum geram non ingratum. Iis certè, quasi pignoribus tuam mihi beneuolentiam consignatam esse voluisti, vt ego me imparem longè reponendo sentiam, Sed enitar tamen, quantum in me erit, vt nunquam pœniteat te prompto illo animo officij quicquam in me collocasse. Desit occasio, desit facultas, qua testatam meam in te voluntatem faciam; at nunquam tamen desiderabis, seu affectum promptissimum, seu recordationem perpetuam tui. Si igitur quidpiam fortassis, bona mea forte, à me exigas, destinare literas potes ad Puteanos illos ingenuos, ad quos etiam perscribere Geuartius noster interdum solet. Cæterùm verò Geuartium, ipsum ocellum Musarum, bonarúmque Artium circulum, quando te volente id faciam, térque quatérque salutatum volo. Consolatoriam ipsi scriberem, nisi te haberet; imò & nisi haberet seipsum. Is enim est, qui è suo penu depromere possit singularia illa omnia Stoïcorum Axiomata, fortunæ telis opponenda. Hac ratione nobis Antoninum suum non priùs exhibuerit, quàm ipse sibi vsurpârit. Fœlicem illum, qui ad ingenuam, generosámque indolem, tam liberale adhibuerit studium? De tuis donationibus, quarum lectionem iam absolui, hoc est, quod verè dicere liceat, claritatem tibi nunquam defuturam, per quem tot illustres Familiæ tantam lucem acceperint. Perge solùm benè mereri de Principibus optimis, qui prisca illa pietate, ac fide sunt de Posteris meriti tam benè. Perge verò etiam reuelare quidquid credula superstitio inuexit in historiam, Scriptoris enim ingenui, cordatique est, fabellas omneis seponere, quantumcumque illas nescio quæ præsumpta seu authoritas, seu vtilitas fixas ratas fecisse videatur. Profectò nisi sint ratæ quædam, nobiléisque animæ, quæ pro Veritate contendant, actum prorsùs de ipsa est; ecce iam enim nimis multi sunt, qui fucum illi certatim vel faciant, vel foueant. Chiffletium laudatum, eximiúmque virum nomine tuo salutaui, & quem libellum mihi consignâtas, quam-primùm ipsi reddidi. Grato in te animo est, suísque illis heroïcis studiis semper detinetur. Ægriùs paullò habuerat; at cum vale dixi, iam meliùs valebat. Vale tu benè, Optime MYRÆE, Scribebam raptim Montibus Hannoniæ in itinere, Kal. Aug. ann. Æræ nostræ vulgaris. M. DC. XXIX.

Claro Viro & amico sincero, GERARDO IOANNI VOSSIO, *Eloquentiæ, & Chronologiæ in Inclyta Leydensi Academia Professori,*

PETRVS GASSENDVS S.

PVdet profectò, suauissime VOSSI, tantum iam mihi tempus elapsum sine datis vllis ad te literis. Quamquam enim & tui memoriam

moriam nunquam depono ex animo, & te eam de me opinionem habere facilè confido; ego tamen officio deſim, niſi hanc grati animi teſtationem quaſi rependam. Tu ſuſpiceris haud iniuria non tueri me in amicitia, conſtantiam, qui videar illam iam tamdiu obliuioni tradidiſſe. Cùm nunc igitur aliud mihi ſcribendi ad te argumentum minimè ſuppeteret, ſufficere arbitratus ſum, hoc ſignificare, quod iam demum ſcriberem, & ſtudioſioris impoſterùm diligentiæ obſtringerem fidem. Ex iis porrò, quas Bruxella diſcedens ad doctum illum, veréque humanum Riuetum dedi, literis, accepiſti vt opinor, diuertiſſe me in hanc vrbem, priuſquam cœptam illam Germaniæ luſtrationem abſoluerem. Hoc iam addo, me hînc proxima hyeme tota non diſceſſurum; vt ſi tibi fortaſſis opus induſtriâ meâ fuerit, id indicare facile poſſis. Vtinam verò experiare quàm tua me humanitas in officia pronum fecerit! Ita me Deus adiuuet, vt nolim quidpiam deſiderari. Spero proxima occaſione mittere ad te Elenchum præcipuorum Capitum Philoſophiæ Epicureæ; erepta eſt enim ex incendio peſtis, quæ dirè in noſtra Prouincia, ac mea præſertim Vrbe, graſſatur, erit breui præ manibus. Iuuabis tu, ſi quidpiam mihi incompertum habueris, authórque eris quid agendum ſit, cùm vndique vrgear ad illius editionem. Scilicet tuam beneuolentiam, iudiciúmque hiſ-ce in rebus maximi facio, & meritò. Vale interea Clariſſime Vir, Vale ô chariſſimum caput. Totam illam tuam familiam placidiſſimam ſic ſaluto, vt treis ingenuos Adoleſcenteis Franciſcum, Matthæum, Dionyſium, perfectas iam virtutis tuæ eminentis imagines, ſaluere velim quam-plurimum. Salutem etiam dico clariſſimis viris HEVRNIO tuo vicino; Collegæqne eius Vorſtio. Iterum Vale. Pariſiis, poſtridie Eidus Septembris, anno Æræ vulgaris M. DC. XXIX.

Viro Præclaro DANIELI HEINSIO *Bibliothecario Publico, & Profeſſori Politices in Academia inclyta ad Leydam,*

PETRVS GASSENDVS S.

ERubeſcerem, Clariſſime Vir, meas ad te literas tam ſerò venire, niſi duplici de cauſa verecundiam abiicerem. Vna eſt eximia illa tua humanitas quæ vti immerentem me in amicitiam vocatum, ac non ſine pignore beneuolentiæ dimiſſum voluit, ita facilè condonabit quidquid demùm peccauerim. Altera eſt curta mea ſupellex, ex qua quidquid ſeu offerri, ſeu præſtari tibi poteſt, leuis adeò momenti eſt, vt collocari haud immeritò Stoica inter ἀδιάφορα debeat. Cæterùm pellegi, quam mihi abs te eunti, *Aſini* laudem dederas; lepidiſſimum ſanè, ac eruditiſſimum opus, & quod mihi plerumque fuit Cyanei inſtar ſcopuli. Ridebis; at tempora mihi non rarò manu tentata ſunt, vt experirer, auriculæ-ne adeo inſignes teſeſtæ forent. Cum me enim longè infra laudes huic animali tributas, haberem; hærebam num ego fortaſſis celebri Poëtæ interrogationi exceptionem facerem. Vide quid non Suada tua ſeriò agens extorqueat, cum ecce iocando tantam fidem faciat? Nunc, cùm rem mihi facere adeò iucũdam cœperis ne mirere ſi deinceps ad aliquid amplius poſcendum alliciar. Cùm ego rogando exceſſero modum, tu annuendi modum facito; neque enim ſic moroſus ſum, vt ex Amicis quidpiam exigam præter ſummam alacritatem. Niſi moleſtum igitur erit, optarim velis perſcribere, quid de illis Suidæ conſarcinatoribus ſentias, Illine putà aliquid de ſuo Authoris textui adiecerint, & ſi quidpiam adiectum ſit, qua id oormâ deprehendi valeat. Id enim mihi ſi probè conſtaret, ſcrupulis multis eximeret, qui mihi ſanè negotium faceſſunt. Tu verò qui oullum inſignem Authorem intactum relinquis, iuuare potes, vel nullus alius. Reponam ego intereà locum, quem hunc Authorem percurrerenti reſtituere contigit. Ille eſt circa Epicurum, quem apud Suidam legimus natum Olympiade ſeptuageſima nona, cum natum nihilominùs centeſimâ nona conſtet. Videlicet, cùm hic oumerus exprimeretur literis ρθ, oblitteratâ ſemel τοῦ ρ cauda, vt remaneret ο, effectum eſt vt etiam Interpres tempora non conſiderans, priorem ſubſtituerit, quem literæ οθ, deſignarent. Salutat te Vir ſingularis & Amicus meus inſignis Franciſcus Luillerius, qui eruditionem tuam iampridem ſuſpiciens, amari quoque abs te vult, habétque paratum exemplum Lexici Hebraico-Rabbinici in bac vrbe recens impreſſi, quod occaſione ad te proxima in amicitiæ arrham mittat. Vale, Vir præclariſſime, ac de bonis literis, Artibúſque æternùm merere. Pariſiis poſtridie Eidus Septembris, anno ſalutis M. DC. XXIX.

Viro Inſigni IACOBO GOLIO *in alma Academia Leydenſi, & linguarum Orientalium, & Matheſeos Profeſſori,*

PETRVS GASSENDVS S.

NOn ex Germania, vt vides, mi GOLI, ſed ex Gallia ad te primùm ſcribo, quod vt vir clarus Riuetus noſter ſignificare iam antea potuit, diuertendum huc fuerit. Vndecumque tamen ſcribam, is ſum, qui me vt tibi deuinctum, ita ad quodlibet obſequium velim paratum noueris. Quamprimùm acceſſi ad hanc Ciuitatem, Viri & boni, & docti permulti auidiſſimè exceperunt, quod de Arabicis illis à te ex Oriente aduectis exemplaribus retuli. Vnus fuit præ cæteris doctiſſimus Hardyæus, qui moræ impatiens dum ego ex aliqua ægritudine conualeſco, ſcripſit ad te Elenchum ipſorum, dignareris tranſmittere. Exiſtimare ſcilicet debes poſſideri abs te theſaurũ, quem tota Natio Literatorum meritò tibi inuideat. Ego ſi eadem erga te interpellatione iam vtar, haud ægrè, opinor, accipies,

pies, qui & vltrò pollicitus es Elenchi illius mihi copiam facere, & me eo habes amicitiæ loco, vt non hæream, quin laborem hunc sis mei causâ deuoraturus. Equidem, si has-ce literas accipiens, miseris iam fortè ad Hardyæum quod abs te petiit, nolim ego eandem bis tibi creari molestiam; abundè enim sufficeret, si illius manu videre possem; & excipere. Optârim solùm, nisi te preces illius satis permouerint, rogatui meu illud concedas, vt quæ verbo-tenus iam disseminaui, scripto etiam tuo confirmare liceat. Nosse potes me ea in re nihil præter solam nominis tui celebritatem procurare, quòd enitar semper, quantum in me erit, vt innotescat quam-plurimis. Thesaurum habes; at nihil tibi propterea ex illo decedet; emergent solùm plurimi, iique honestissimi proci, qui te idcircò ambiant, & stimulos ad gloriam tuam promouendam adiiciant. Equidem quidquid eximium in libris illis tuis continetur, euulgandum à te ipso censeo. Neque est enim qui hanc laudem aut possit generosiùs, aut debeat iustiùs consequi: Patere tamen vt cognoscant quotquot sunt rerum bonarum curiosi, quàm multa ex te, tuáque industria exspectare liceat. Nisi tam multa volumina sigillatim designanda forent, peterem breue argumentum singulorum adiiceres; cùm id non ausim, efficies saltem, vt fas sit per Titulos argumēta ipsa coniectari. Vnus est ex amicis nostris, qui designari præcipuè velit nondū visos nobis ea Apollonij Conicis, Est & alius, qui nondum visos Aristotelis codices. Ego, vt non memini indicasse te quidpiam, cum hac de re colloqueremur, circa libros Epicuri; ita scire perlubenter velim, num inter tot volumina occurrerit tibi liber, aut fragmentum ex ipsius operibus. Siquidem Viri Philosophiam habebo præ manibus breui. Pergratum verò faceres, si priusquam in lucem edatur, fortassis enim id breui fiet, noui quidpiam imperciteris. Vale, mi GOLI, & me ama. Parisiis postridie Eidus Septembris anno salutis M. DC. XXIX.

Doctissimo Viro ISAACO BEECKMAN, *Dodrechtensis Collegij Rectori*,

PETRVS GASSENDVS S.

CVm nihil habeam, quod ad te scribam, BEECKMANE Candidissime, hoc ipsum est, quod scribere placet. Tu, si me fortè aliquid velis, hanc in Vrbem rescribito, adero nempe heic hyeme tota. Habebo breui præ manibus meum Epicurum; Cum Placita Viri retexam, agere aggrediar tecum de aliquibus. Nihil interea te onero; cum Mersennus noster oneret plus æquo. Si Gorkomium aliquid mandes, velim illi salutem dicas meo nomine, & Rectori illi honestissimo, & Balthazari nostro admirando. Quod te attinet, scito me dignè sentire de tuo ingenio, déque candore eximio. Scito te mihi in pectore, inque medullis ipsis hærere, Scito me ad quoduis obsequium esse paratissimum; Benè vale, & bonas Arteis promouere nunquam desine. Parisiis postridie Eidus Septembris anno M. DC. XXIX.

Viro & Claro, & verè Docto ERYCIO PVTEANO, *apud Louanienseis, & Arcis Præfecto, & Academiæ Professori*,

PETRVS GASSENDVS S.

NOn scripsi ad te, mi PVTEANE, ex quo tempore Bruxella discedens circa Nonas Iunias, literas simul ad Fienum dedi. Vagatus perpetuò deinceps, pedem tandem hac in Vrbe fixi in menseis certè aliquot. Id innuo, vt nôris vbi Gentium degam, ne si quid opus mea opellâ sit, sat facile ea vti non possis. Contuli, quam dederas mihi Rutgersij Epistolam cum illo Laërtij textu circa Physica Epicuri ex editione Gisanij: Sanè verò coniecturæ illæ cum Rutgersij, tum Scaligeri non inanes sunt: non in ea tamen loca sunt, quorum præcipua me angit cura. Quàm vellem tuas accipere! neque enim hæreo, quin loca multa restitueris, & nodos illos solueris, qui mihi penè Gordij habentur. Cùm ipse certè visus fueris resignare mihi hanc prouinciam, animósque adieceris ad cœptum opus absoluendum, haud ægrè potes communicare, si quidpiam fortè in Aduersariis consignatum habeas, Quo elogio téque, & tua excipere in animo sit, nihil attinet dicere. Vtinam demum intelligas, quàm animo sim non ingrato. Nisi fortassis aliud habeas, aut non vacet quid amplius præstare, hoc saltem velim significes, quomodò locum intelligas, ex quo desumptum illud tuum σπουδαίως ζῆν ἀεισον. Siquidem vulgaris lectio (vt & Interpretes accipiunt) habet, Epicurum in Epistolis, non solitum vt cæteros τὸ χαίρειν perscribere; sed Ἀσπάζεσθαι, καὶ σπουδαίως ζῆν ἀεισον. At scribebat-nè Epicurus verumque simul, in eadem nempe Epistola, Ἀσπάζεσθαι, καὶ σπουδαίως ζῆν ἀεισον, Nusquam opinor; quāta hæc enim fuisset alioquin ἀσάφεια. Alterum igitur at quando scribebat Ἀσπάζεσθαι, quid-nā agebat non à Platone factitatum, & cæteris? Haud igitur debuit Laërtius propter τὸ Ἀσπάζεσθαι Antithesim facere? Censuerim ergo vinculum, καὶ, præmittendum ipsi Ἀσπάζεσθαι, vt scilicet intelligamus vtrique illi voci vulgari χαίρειν, καὶ Ἀσπάζεσθαι, Epicurum substituisse salutarem vocem, σπουδαίως ζῆν ἀεισον, Quod verò quispiam obiicere posset, τὸ χαίρειν, præmissum illis Epistolis, quæ à Laërtio referuntur: existimare par est ipsum irrepsisse ex docticula quorundam Librariorum crisi. Ego quidem sic sentio. Tu qui non potes locum istum non expendisse grauiter; rescribe quæso, quid tibi videatur. Sed velim quoque iudicium feras de mea coniectura circa locum illum in descriptione Sapientis, tertiæ præmissa Epistolæ. Legimusq; ibi scilicet, Sapientem, iuxta Epicurum, φίλον τε ἰδίᾳ ἀπόδεξ. Et notat quidem Casaubonus suspicatum se primùm fuisse lectionem huiusmodi falsam, tum quòd μακαρία, fuerit propria Epicureorum laus; tum quòd scribatur paulò post, μέγιστόν ἐστι, καὶ ὁ φιλίας κτῆσις, Attamen se postea ex nona Senecæ Epistola didicisse

nihil

nihil esse mutandum. Ego vt istud Casauboni non demiror iudicium, Epicuro enim fuit satis iniquus; ita non video quorsum ex illa Senecæ epistola confirmari potius in sententia non debuerit: Epicurus quippe ibi legitur eos reprehendisse, qui sapientem sic seipso contentum esse dicerent, vt Amicis non indigeret, cum Epicurus scilicet indigere defenderet. Certè sequitur etiam postea in Laërtio τὴν φιλίαν, ex dictamine Epicuri διὰ τὰς χρείας δεῖν μέντοι προκατάρχεσθαι, ratione etiam reddita, καὶ γὰρ τὴν γῆν, inquit, σπείρομεν. Verùm sat constat Epicurum & quæsiisse, & coluisse amicitias constantissimè. Itaque mendum prædicto loco subesse nihil ambigo. Existimârim proinde ἀντὶ τοῦ, τι ὑδῆτα legendum esse τὸ δῆτα, ita nimirum omnia cohærent, & perexigua immutatio fit. Scriberem & de aliis locis; verùm iam nimis te onero. Quamquam temperare mihi non possum, quin te adhûc rogem, quomodo putes exceptum iri, si ex loco, qui Epicuri testamentum consequitur, expunxero illas voces Ἀθηναῖον, καὶ Τιμοκράτην, καὶ Σάνδην, cùm Metrodorus enim fuerit Lampsacenus, quæ restant optimè cohærent: hæc si relinquuntur, omnia dissonant. Metrodorus non fuit Atheniensis; quæ tribuuntur Sandi, Metrodori sunt: & quamuis Casaubonus putet τὸ Ἀθηναῖον, esse posse nomen viri proprium; altum est tamen vbique aliàs tam de Athenæo, quàm de Sande silentium, cùm hic tamen Laërtius recenseat ἐλλογίμους μαθητάς. Quod Timocratem attinet, ille obiter postea memoratur. Hinc notandum, hisce detractis, continuò describi Metrodorum, Polyænum, Hermachum, ἐλλογίμους μαθητάς, quos eosdem ipse Seneca, non verò illos intermixtos, magnos Viros prodiisse ab Epicuro asserit. Vides quæ me argumenta moueant, vt voces illas è gradu deiiciam. Quomodo autem irrepserint, causam suspicor, quòd cùm fortassis in margine Librariu squispiam adnotasset ea, quæ in textu memorantur, citari ab Athenæo (vt is sæpius mentionem facit) & à Timocrate (qui etiam paulò post citatur) & à Sande, (nescio quo, fortè Suida aut alio,) hæc deinceps verba aliorum Librariorum oscitantiâ in textum ipsum fuisse inserta. Tu si nugis meis censuram adhibere dignabere, pergratum facies, si quamprimùm per otium tibi licebit rescribas mihi quid sentias, siquidem breui retexam meas de Epicuro Commentationes, ac vbi tuum hisce de rebus iudicium habuero, mira pergam alacritate. Vale interea, Optime PVTEANS, & si quidpiam VVendelino mandes, salutem quoque ex me dicito. Sed & saluere iubeo nostrum Fienum, ad quem etiam occasione proxima rescripturus sum. Salutat te Rigaltius vir singularis, tuìque amans, & qui-cum de te sermones sæpe conserimus. Iterum Vale. Parisiis postridie Eidus Septemb. Anno M. DC. XXIX.

EIDEM.

QVantâ me Literæ tuæ voluptate perfuderint (mi PVTEANE, Vir suauissime) sentire magis, quàm dicere promptum. Is tuus est candor, ea humanitas, vt facilè exemplum tui, quàm in teipso non agnoscas. Elegantiam, eruditionem, virtutes alias non memoro. Ita mihi apud alios commendanda sunt; tecum de tua erga me beneuolentia maximè agendum. Eam certè tantam experior, vt exspectationẽ æquè, ac merita mea longè superet; sed te nimirum attendere debeo, qui agis nihil perfunctoriè. Repere nescis vel in minimis; quid mirum si in immerentem sit tuus amor adeò insignis. Quod me attinet, mihi gratulor, quòd ad tantam Viri tanti amicitiam accesserim. Quod ad te spectat, vicem dolerem, nisi nossem virtutem tuam mercedem habere profusionem sui; nisi mea me Conscientia de affectu saltem rependendo faceret securum. Laudare Epicurum pergis; & hoc ipsum in maximis collocatum officiis duco. Eo enim loco Virum habeo, vt mea propè interesse quidquid de illo dicitur, putem. Lacerari passim solet Vir innocentissimus. Quidni exoriatur semper aliquis, qui Veritatis, quàm rumoris popularis amantior, ausit sapere supra vulgus. Sanè cum ex libris à te euulgatis admiratus primùm fuissem ingenium, & candorem tuum (sentire enim de magno Viro videbaris magnificè) postquam sum tamen coram alloquutus; postquam ista iam rursum accipio; dispeream, nisi obstupesco. Vtinam perfecisses ipse, quod in tanti Philosophi gratiam animo destinaueras. Quàm id egisses elaboratè? Quàm fuisset tibi, tametsi paucis contenta iudicibus, obstricta Philosophia. Id mihi certè præ cæteris iucundissimum exstitisset: onere enim me subleuasses, quod etsi non sine consilio susceptum, crescente tamen in dies mole, maius experiar viribus. Quid tum porrò; diffidam-ne, ac te præsertim consilium probante; Enitar, vt potero; & vtcunque me moles obruat, non inutile tamen fortè erit collegisse rudera, queis alius addat concinnitatem. Scio non posse ex tantis ruinis excitari statim ædificium elegans: at videre sæpe licet humilia tuguriola Palatiis Regum occasionem fieri. Non ego id quidem mihi de mea polliceor seu fortuna, seu industria; hoc noui, deesse plerumque, qui in magnis rebus fundamenta iaciant; non deesse qui progressus curent. Ac in præsenti quidem negotio non idem videtur sperandum, quod in rebus applausum statim apud multitudinem nanciscentibus: fortassis tamen non deerunt generosa ingenia, quibus hoc meum propositum placeat. Quamquam verò paucissimi probent; modò tui similes sint, factum erit satis abundè. Tu vt iudicare possis, quid hoc totum futurum sit, describere cogito Elenchum singulorum capitum, vt Operis simul & seriem, & argumentum videas. Vt ad tuam redeam Epistolam, mirè probo quod tu innuis de hac ætate Chrysippea. Quid facias tamen? ea est ingeniorum conditio, vt præire paucissima possint, sequi numerosissima. Ne Leænæ quidem ætas vnumquodque sæculum est; vt vel leonem vnicum inter ingenia parturiat. Illud proinde ego etiam doleo, tot præclara monimẽta, quæ ille ἐγκαταλέλοιπε Posteris suis reliquerat, tantâ iniuriâ intercidisse. Quàm enim diues esse vena debuit, ex

qua effusa, tot deinceps magni Viri ditati sunt! Non ille certè pluuias torrentis instar aquas colligebat; exundabat potiùs viuo, ac perenni gurgite. Et mirum tamen, inexhausta scaturigo fuerit; deriuata inde flumina, altè condita, latè ignotari. Sectatores tu accusas; ego non prorsus abnuo. Fuere enim semper Spurij, quos germani Epicurei Sophistas appellauerunt. At præcipuam mali caussam reiicio in Stoicos: quippe à nascentibus Sectis illis sese infensissime aduersus ipsum composuerunt: Zeno, Cleanthes, Chrysippus strauere viam successoribus: Isti ne degeneres forent, non erubuerunt supponere libros, quibus ille infamaretur. Qui fuere præ cæteris & graues, & sancti, è re esse putauerunt non quid verum esset expendere, sed iuxta euulgata à maioribus Epicurum insectari. De locis illis Laërtianis, quòd tu meum sensum amplectaris tam humaniter, iucundè sanè accipio; nisi te tamen satis nossem, nisi vnam tibi esse cordi veritatem perspectum haberem; illudi mihi suspicarer. Neque enim sic ego vnquam meas probo commentationes, vt de ingenio non valdè diffidam. Exemplum vis imbecillitatis; nescio an, *[illegible] φεττίδα*, an, *μετάνοιαν*, appellare debeam. Quod ad primum certè illum locum attinet, mea mihi deinceps interpretatio displicuit. Cùm locus ita habeat, *καὶ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἀντὶ τοῦ χαίρειν, εὖ πράττειν, καὶ σπουδαίως ζῆν ἀεστον*, existimâram, *τὸ καὶ*, transponendum, & præmittendum, *τῷ εὖ πράττειν*, quasi nimirum vice duarum vocum, quibus cæteri vterentur, Epicurus reponeret illas, *σπουδαίως ζῆν ἀεστον*. Re attentiùs considerata, subdubitaui, an non potiùs mendum lateret in voce illa, *ἀντὶ τοῦ*. Siquidem cùm aliàs verbum huic phrasi necessarium desit, si pro *ἀντὶ τοῦ*, reponeremus, *ἰδὼν*, vel etiam, *[illegible]*, vt facilè potuit harum vocum commutatio fieri, sensus non malè cohæreret. Certè vel locus Lucianicus, quem ipse tu indicasti, tametsi non contineat præmissum fuisse ab Epicuro, *τὸ χαίρειν*, in Epistolis; innuere tamen id satis videtur. Vrget, quod Epistolis illis apud Laërtium exstantibus, *τὸ χαίρειν*, habetur præfixum durum quippe nimis videtur; quam ego culpam coniectabar, conferre in librarios. Accedit, quòd Cicero quoque *in secundo de Finibus* recitaturus illam Epicuri moribundi Epistolam, præmittit hanc Epigraphen, *Epicurus Hermacho S.* Verisimile ergo puto sensum esse, quòd Epicurus nunc, *τὸ χαίρειν*, nunc, *τὸ εὖ πράττειν*, nunc, *σπουδαίως ζῆν ἀεστον*, Epistolis suis præposuerit, Quamquam & Laërtius oblitus fuerit quartam illam vocem, *ὑγιαίνειν*, videlicet, qua Lucianus, te obseruante, notat Epicurum in paucis vsum Epistolis. Næ ego tamen ineptus sum, qui te his nugis detineo! Sed tecum ago, vt cum Parente. Fortassis etiam pergratum erit, quòd hanc cramben repetierim; quippe & denuò iudicium feres. Restat, quas nequeo persoluere, saltem indicem gratias, ob communicatum notarum Iunianarum *αὐτόγραφον*, illas iam, vt cæteras, quas idem ad te miserat Rutgersius, cum Laërtiano textu contuli. At neutræ attingunt capita Doctrinæ, de quibus ego sum præsertim, maximéque sollicitus. Quòd quidem sunt, perpolitæ sunt, vt illi erant sanè eruditi. Mirum tamen vt semper præcipuos prætervolârint vortices: neque enim si quispiam locus Delio indigeat vrinatore, gurgitem hunc subeunt. Tentabo ego vt potero omnia, quæ meum attingent institutum. Tu ipse Iudex aliquando eris. Rutgersius porrò benè diuinârat multa ex locis à Iunio correctis, restituta fuisse in consequutis editionibus. Addo notata penè eadem omnia in editione Hesychij Milesij, cum eiusdem Iunij notis. Quia enim Hesychius fuit Simia, exscriptor nempe Laërtij, necesse fuit Iunio circa illum inseruierint, quæ circa hunc fuissent obseruata. Dissentio ipse in nonnullis aliquantulum, sed attexere illa iam non lubet, cùm me iam plus æquo importunum sentiam. Itaque finem facio. Vale, PVTEANE Humanissime, & me porrò amare perge. Parisiis postridie Eidus Decemb. M. DCXXIX.

Viro eximio IACOBO GOLIO *in Inclyta Leydæ Academia, & linguarum Orientalium, & Matheseos Professori,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVantum tibi debeam, mi GOLI, facile dictu profectò non est: quippe iis me cumulas humanitatis officiis, quæ compensare non sit in promptu: Egeram ego temerè, cùm nihil de te meritus, ausus fueram abs te postulare librorum à te ex Oriente aduectorum Indicem: Tu nihil meam, seu impudentiam seu imprudentiam attendens, voto fecisti plusquam satis, & candoris simul, ac beneuolentiæ magnum præbuisti specimen. Itaque mihi quidem ipsi viscera mea fidem faciunt, quàm me tibi obstrictum sentiam; At quibus verbis id exprimam, partim non habeo, partim erubesco. Ea enim est animi tui moderatio, ea lenitas, vt dicenda alioquin non feras. Hoc saltem habe, me eum esse, ex quo vt desint cætera, nunquam sis tamen animi & boni, & grati affectum desideraturus. Quid dices porrò Catalogum videns mihi priuatim vtendum, fruendum, factum esse publici iuris? Scribit ad te Typographus, Vir omninò solers (is est, qui celebrem Bibliorum editionem iam pene absoluit) quid consilij ceperit; ego, si quid ille peccauit, in me totum recipio. Scilicet me nec ignorante, nec inuito id est aggressus, qui compellabar vndique vt illius facerem copiam. Hæsi diu, multúmque, fateor, pateret-ne prælo committi; considerans futurum fuisse, vt si ipse non improbasses huiusmodi euulgationem, alio fortassis ordine, aliísque etiam verbis seu pluribus seu paucioribus, itémque iis typis, qui istheic non desunt, fuisses illam procuraturus: cùm aliunde quoque ignoratem, posset-nè quidpiam tibi propterea à Magnificis Academiæ Moderatoribus succenseri. Veruntamen animaduerti, cùm appareret rem esse factam præter tuum consilium, posse se, nisi id probares, probari-ve

probari-ve deprehenderes, facilè culpam reiicere in amici illius affectum, cui de excudendo nihil cogitans, Indicem illum confecisses. Curaui proinde vt Typographus illud promoueret, simúlque tuo cum elogio, commendaret etiam Illustrissimos Ordines, Academiæque Moderatores, quorum nunquam valeat satis suspici in promouendis bonis Artibus, ingens animi celsitudo. Vtcumque seu illi, seu tu, quod actum à me accipiatis, (exopto verò quàm optimè) scito me rem fecisse pergratam innumeris Viris, qui literas amant, benéque mereri de iis satagunt: Id breui pernosces, quantum ego certè coniecturâ assequor; ita ardenter multi expetunt, quid in plerisque illorum librorum contineatur peruidere. Sunt qui Poësim Arabicam cognoscere desiderent; sunt qui præclaras historias, sed quæ præsertim attineant Francos; sunt qui Opera Mathematica; sunt qui Philosophica; sunt qui Medica; sunt qui alia. Multi proinde me hactenus monent vt te exorem manum admoueas interpretandis iis libris, qui pro cuiusque studio sunt. Ego nihil tibi præscribere ausim, qui satis noui iudicium tuum in iis libris deligendis, qui sint & clarissimi, & vtilissimi futuri. Vnum est, quod dicere valeam, nihil videri tuæ vtrique professioni magis consentaneum, quàm si ad librorum Mathematicorum interpretationem te accinxeris. Ex ipsis autem nihil videtur Conicis illis Apollonij hactenus desideratis haberi posse illustrius. Eò video plurium vota conspirare, ac tantò magis, quantò si cum recentibus istis veteres libros excudi curares, veterum etiam copia fieret, quorum exemplaria rarissima sunt, & carissimè veneunt. Sunt, qui cupiant, si editionem hanc curaneris, Serenum ad calcem minimè omittas. Tu ex teipso consilium capies; puto ego si Appollonio, Heroni, aut similibus animum applicueris, dignam rem fore liberalitate Ordinum illustrissimorum si impensas ipsi fecerint; nisi fortassis occurrat tibi Typographus adeò generosus, qui præter suas operas, conferre velit etiam sumptus figurarum delineationi necessarios. Posset eidem committi Editio librorum Aristotelicorum, quos vt opinor, non prætermittes de Animalium historia. Mirum enim quanti illa emolumenti sit futura, cùm nemo planè literatorum eiusmodi libris carere patienter sustinuerit. Patiere-ne porrò Goli optime, vt meum ipsius exponam votum. Nihil, vt dixi, præscribere volo, neque contendo, vt propterea molestiam tibi aliquam crees, quò mihi satisfactum velis. Optârim solùm, vt patiaris explicare me, quid maximè desiderem. Cùm cætera omnia videre peroptem tum maximè, nisi quamprimùm Astronomicas Tabulas, saltem varias illas Orientalium obseruationes Cælesteis. Nosti ipse cuius sit momenti consignare illas Posteris; cùm non videamur posse meliùs de consequente æuo mereri, quàm si quidpiam eiusmodi ad ipsum transmiserimus. Cætera quæ sunt Inuentionis, ratiociniisque humani, possunt, cum pereunt, millies reperi. Idem enim semper est humanum ingenium, & quidquid vnquam fuerit, ab aliquo excogitatum, potest id ipsum in alterius mentem aliquando incurrere. At Cælestium obseruationes, quæ alligatæ sint tẽpori, non nisi semel fieri possunt, eóque pretiosiores sunt, quòd elapsa earum momenta æternitatis deinceps totius effugiant amplitudinem. Non te latet quanta penuria eiusmodi Obseruationum à Ptolemæi vsque ætate ad Copernicum, vsque, & Tychonem maximos Viros fuerit. Quanti verò putas illi fuissent, istas, quas iam adfers, empturi; cum præsertim, quantum coniector, ad sæcula illa interiecta pertineant. Quàm optaret verò etiam-num Decus illud eximium tempestatis nostræ Kepplerus visas easdem sibi, & examinatas fuisse, ante Tabulas illas suas Rudolphinas editas! Diceres illum tacito quodam inspirante genio distulisse tamdiu editionem hanc; cum adhûc tamen vno ecce, altero-ve anno videretur fuisse præcocior, verùm satis adhuc maturè in Europam illas aduexisses, si dum Vir magnus superstes est, experiundo comprobare posset illæ-ne Tabularum suarum supputationi congruerent. Cæterum autem si congruerent; Deum Immortalem, quæ exultatio! attamen hìc stylum cohibeo, ne ex te quidpiam nimis impensè efflagitare videar; tu hoc quidquid est, boni consule; qui si quidpiam improbaueris, comparatum me habes ad mulctam. Dum ames me, id tum erit satis. Vale itaque, carissimum caput, & clarissimos Collegas, præsertim Heinsium, & Vossium (si is quidem est ex Britannia redux) meo saluta nomine. Parisiis VI. Eidus Februar. M. DC. XXX.

PETRVS GASSENDVS
HENRICO RENERIO S.

IS est tuus candor, ea virtus, RENERI carissime, vt te si nolim amare non possim. Expertus sum præsens quanta esset tua humanitas: qua iam in absentem officia testaris, vt tui obliuiscar minimè patiuntur. Quam Pareliorum explicationem abs me habere cum Amsterodamo discederem, volueras, excudi deinceps, tibi curæ fuit. Id sanè debeo amicitiæ tuæ, qui tametsi erubesco tantillum meum ratiocinium tanta luce illustratum fuisse, & me oneratum iis titulis, quos sentio quàm non merear; non tamen sic meum ruborem attendo, ac illam tuam erga me beneuolentiam suspicio. Plurimùm quoque deuinctum me tibi propter missa illa exemplaria habeo. Quippe licet ego hunc quasi abortiuum, partum despiciebam, non defuerũt tamen Amici, quorum causâ (quod & videre, & fouere illis gratum fuerit) agere grates debuerim. Errores quosdam te absente irrepsisse in typos scribis; malo ego longè eos adesse, quàm si debuisses illos tuo auertere incommodo. Res nullius momenti est, neque eius cura debuit esse tanti. Cæterùm rem gratam perscribis, obstrictos tibi ingenuorum Adolescentum Parentes ad tibi suppeditandum annuos, dum eris in viuis, pingueis reditus. Scilicet huius rei certior, potes iam consiliis studiisque tuis certam metam præfigere, te professus, vt ille olim, postquam id obtinuit, quod petierat, Philosophum non indigere.

indigere. Et profectò quidem vir Sapiens bona in sese continere debet, quæ ad bene, beatéque viuendum sint satis. Verùm & illorum professio ex adiunctis fortunæ bonis clarescere plurimum potest: & constantiùs longè vita degitur, dum constat vitæ degendæ modus. Non mutant ampliùs consilia; efficitúrque, vt Animus & expeditiùs, & alacriùs sese comparet ad philosophandum. Non cuiuis contingit sic esse affectum, vt Diogeni, aut Demetrio, vt Cleanthi aut Epicteto; & Aristippus; & Atticus & cæteri sunt philosophati, quos omnium decuit status & res. Caue modò, cauebis autem, quæ tua est moderatio, ne vnquam rem nimis curtam putes. Si is enim esses qui interdum ea, quæ tibi constituta sunt, non sufficere cogitares, à tramite eius, quam quæsiisti, beatitudinis excideres. Ad pauca, eáque necessaria oportet nos componere; & vt augeamur opibus, resecanda solùm desideria sunt rerum non necessariarum. Vulgi hominum ea stultitia est, vt plura semper appetat; vt à futuro semper dependeat; vt cùm bonorum finem non norit, fructum eorundem nunquam assequatur. At Sapiens, cui perspectum est, quàm paucas, quámque paratas natura opes desideret; qui nouit quantum, & quo vsque vtendum rebus omnibus; tuetur semper modum consentaneum, & à cœpto nunquam aberrat. Vnum est, quo valeas te existimare totâ ditiorem Indiâ, si cœlibem vitam degere institueris. Non hoc dico in odium coniugij, aut quasi illud sim dissuasurus, si tuus affectus eò fortè propendeat: Attingo solùm vt moneam eum, qui vxoris, & liberorum curam suscipit, studium quoque suscipere rerum perpetuò promouendarum, Id verò demùm, vt opinor, maximo est impedimento Animo verè libero, & ad philosophandum nato; cuiusmodi sanè tuus est. Tu te consule, qui te meliùs nôsti. Quod memoras de prætermissa Philosophiæ professione in Academia Inclyta, vt adolescentibus vaces, non video quorsum dolere debeas. Speciosior quidem illa professio; sed prætérquam, quòd etiam longior, minimè ignoras mores temporum. Quam Philosophiam docemus in Scholis, theatricam facere tenemur; & nescio an cordatus vir ea professione delectari possit. Nihil certè minùs dignum hoc nomine tanto, quàm quod Philosophiam hodie nominant. Germana illa pene elapsa ex hominum manibus in vmbra & silentio apud perpaucos hospitatur. Hanc vnam coles, si te amabis, & illi vota facies, non ex quisquiliis argutationum, quæ solæ ferè in pretio habentur nostris hisce temporibus; sed ex medullis ratiocinationum, quarum ex Veteribus vsque vestigia quædam perennarunt. Memento illi te dedere totum, cùm primùm adolescenteis ex te ipso dimiseris; sed & quamdiu illos erudies, fac vt plerumque philosopheris. Ne elabatur tibi tempus, quod bonæ menti impendere potes, tranquillitatis futuræ spe. Fortassis isti consequendæ nihil supererit temporis: ex præsenti habe, quantum licet. Cùm verò quidquid agimus philosophari semper possimus: quantò magis tibi id liceat in ingenua institutione, quæ circa Arteis, Literásque bonas edocendas tota est? Quin-etiam illud tibi munus tum iucundissimum euadet, si ætati illi teneræ, dum ipse philosopharis, Philosophiam, hoc est, amorem Veri, Honestique instillaueris, quippe & illos sapere docendo, fies ipse sapientior; & eos senties ex te prodituros, qui sint te olim gratissima recordatione prosequuturi. Quæris ex me, quid illis putem esse conducibilius, dum hactenus Græcè, Latinéque mediocriter eruditi sunt, an legere multa; an discere multa; an denique multa scribere. Ad istud verò, mi R a n e r e, quid aliud tibi respondeam, quàm teipsum id peruidere acutissimè omnium; &, si consultoribus quibusdam opus fuerit, habere te istic inexhaustos gurgites omnigenæ eruditionis, vnde haurire valeas? Verùm, ne putes me fastidio quodam, si quid me roges, abnuere, dicam ingenuè quid sentiam: quamquam non vno id quidem verbo. Videlicet existimo vnamquamque harum exercitationum suam habere laudem, quæ si seorsim consideretur, videri possit maxima, & aliunde, cùm nulla ipsarum seiungenda ab aliis videatur, non tam puto inquirendum quænam præferenda sit, quàm dispiciendum quî illæ temperare inter se debeant. Itaque pauca quædam videntur dicenda esse de singulis. Ac primùm quidem de lectione, quæ profectò non potest illis non esse vtilissima; cùm hac ratione & linguarum non satis periti ad bonorum Authorum stylum tacita quadam æmulatione possint sese componere; & addiscentes paulatim dictionum significationes, phrasiúmque lepores, consequi possint, vt eos Authores familiares demum habeant, quos nisi assidua lectione nunquam fuerint intellecturi. Id curandum, vt qui libri ipsis prælegentur, neque dictionem perturbatam habeant, neque eius sint argumenti, quod ipsorum captum effugiant. Alterum enim illorum ingeniis figeret inutilem crucem, cùm prouectiores sint habituri, vnde sese etiam ex locis difficilioribus expediant; alterum efficeret, vt neque labor iucundus esset, neque profectus responderet maximæ etiam diligentiæ. Hinc illud probo, cùm tenera ætas narrationibus valde delectetur, vbi rudem saltem Geographiæ notitiam fuerint assequuti, fabulas illis, historiásque statim prælegi, vt hisce capti, seu illecebris, lectioni assuescant, deincépsque, cùm vlteriùs procedendum fuerit, sequantur alacriùs. Quamquam, quod ad fabulas spectat, admoneri illos semper velim ea, quæ ex illis recitantur, esse falsa & ludicra ne scilicet tenella ingenia superstitionum terroribus, aut vitiorum lenociniis fracta in mollitiem degenerem ac indecoram deflectantur. Sed nimirum ea videntur quomodocumque tandem pellicienda, vt lectioni quasi innutriantur; cùm hoc sit quæsitum paratissimum ignorantiæ remedium; quo & cognita aliis, & quæ sunt à nostris seu locis, seu temporibus dissita, cognoscere nobis est in promptu. Ad Memoriam quod attinet, quæ discendo excolitur, ea non potest etiam satis commendari, ac præsertim in hac ætate, quæ & eius est temperamenti, vt facilè quidvis addiscat; & iis curis soluta est, quæ vulgò solent grandioribus maximo esse impedimento. Certè quæ Memoria

moria

moria est diues, ea hominem facit erudirum; neque magno solùm ornamento in humana societate est, sed ex locuplete etiam penu sana coosilia, sana decreta suppeditare iudicio potest. Ac istos quidem nunquam probaui, qui multa addiscunt; non vt multùm sapiant, sed vt multa sciant, & ex memoria gloriam quærant: Verùm multa ediscere, vt iudicium inde roboretur, & in ipso ætatis flore, quasi maturescat; hoc nihil duco esse præstabilius. Hinc Author tibi fuero, vt aliquid semper illi quidem discant, sed vt cures tamen illud semper ad iudicium referant. Ne laborent vnquam in iis ediscendis, quæ minimè intelligant. Sic enim & Mens excruciatur, & oescio quo pacto fit, vt à seipsa quasi alienetur. Addiscant semper res, potiusquam verba; & cùm recitare quidpiam oportuerit, noo tam præscriptis verbis id dicant, quàm sponte & ex re, de qua dicent, percepta emanantibus. Vtiliùs enim, meo iodicio, memoriam exercet, qui marte suo, proprijsque verbis enarrat historiolam; quàm qui totam Æneidem non intellectam pronunciat. Hoc quidem est, quod ferè videmus à Parentibus postulari, & à vulgo suspici, declamati totum diem; existimant quippe nihil referre, seu scias, seu nescias, quid sit id, de quo loqueris, dummodò memoriter dicas. At ego semper existimaui nihil fieri posse ineptius; cùm alia præsertim ratio suppetat & memoriam simul, & iudiciom exercendi. Eloquatur Puer per me licet, & incongruè, & barbarè; dummodò voces ex sese fundat, & sit deinceps qui errorum dum cessarit, admoneat. Pergat enim solùm, & crebrò id faciat; continget demum, vt nunc hos, nunc illos lapsus corrigens, quidvis & scitissimè, & expeditissimè, & eloquentissimè loquatur. Quod denique ad Scriptionem spectat, ea plurimum etiam conducit. Etenim, dum illi seu Græcâ, seu Latinâ linguâ, Vernaculam exprimunt, aut Vernaculâ Græcam, ac Latinam; exercitatione hac fiet, vt quod alienum fuerit, in se transferant, & ex peregrino domesticum faciant, id assequi autem scribendo, quàm dicendo licet accuratiùs; nam & errores cautiùs deuitantur, & quæ seu dictiones seu phrases auribus magis congruunt, seliguntur commodiùs. Scribendo nempe tentare licet, quæ compositio verborum concinnior; cùm inter dicendum omnia præter propter vsurpanda veniant. Tametsi porrò Scripturæ inuentio credita multis fuerit perniciosa, quòd exinde memoriæ cultura prorsus penève neglecta sit: hoc saltem, negari non potest, quæ meditati fuerimus scribendo, ea tenaciore qoadam ratione hærere memoriæ; idque, quod ad linguas præsertim addiscendas attinet; quæ nisi crebra repetitione, ac veluti facta quadam vi, probè imprimi nequeunt. Vt taceam, quæ, seu legeris, seu didiceris ab aliis, oon meliùs vnquam tua fieri, quàm si verbis tuis reddere adnixus, calamo mentem retardante, id ipsi, quasi infixeris. Hisce præmissis, & cùm oporteret accuratè iam comparare exercitationes istas inter se: breuiter tamen (quod nimis iam prolixitatis pagina admoneat) Existimo primùm debere Pueros, adolescentésque plura semper pro suo captu legere, quàm discant, aut scribant; quippe ea modò intelligant, non pauca semper hærebunt memoriæ, efficietúrque vt multa etiam inter scribendum occurrere valeant. Deiode, cùm debeant initio discere plura ad verbum, quàm scribant, illud enim est & facilius, & ad scriptionem etiam necessarium: vbi fuerint tamen prooectiores, debere plura scribere, qoàm memoriæ ad verbom mandent, tum enim & scriptio, & Authorum imitatio expeditior ex vsu est, Cæterùm autem, quod ad memoriam non tam verborum, quàm rerum spectat, debere tum illos plura discere, quàm scribant, cum & hoc illis sit magis ad manum; & comparanda rerum copia sit; quæ declarari scriptione possit. Habes, mi R a n e r i, quid hac de re sentiam; qui exoptassem magis, quid de eadem ipse sentires, cognoscere. Sed nimirùm ego sic facilis sum, vt balbutire omninò malim, quàm Amico nihil respondere. Quem Typographi nostri filium mihi commendas, nondum vidi: Euitar illi, si me conueniat, ostendere quà potero, quanti & tuam amicitiam, & Parentis eius voluntatem faciam. Tu vale, ac me semper ama, & clarissimo Riueto, cui vt alia benè multa, sic te cognitum, meique amantem debeo, salutem multam dicito. Parisiis vi. Eidos Februar. an. M. DC. XXX.

Is Renerius eo ipso die, quo vxorem duxit Vltraiecti, cœpit per conuiuium malè habere, & ex eo eductus paucis post horis interijt, sicque non thalamum, sed feretrum inuenit. Narrauit Bornius, qui sub ipso suum Philosophiæ curriculum iam absoluerat.

Eximio Viro IACOBO GOLIO, *& linguarum Orientalium, & Matheseos apud Leydenseis Professori Inclyto,*

PETRVS GASSENDVS S.

Vix elapsæ mihi è manibus erant (Suauissime G o l i) quas ad te postremùm dedi literas, cùm ab amico nostro perhumano & Collega tuo celebri Riueto, epistola reddita est. Significabat vir singularis & quid rerum ageres, & vt meum illud consilium de excudendo, quem transmiseras Catalogo, esses accepturus. At non multis ecce post diebus allatæ sunt mihi tuæ literæ, quibus quòd tuam mihi testari beneuolentiam pergeres, oihil potuit esse optabilius. Vnum fuit, quod molestiam mihi aliquam creare potuisset, oisi securus penitùs fuissem de tua constantia. Scribebas nihil esse io eo Indice, quod videre lucem mereretur: & ecce tamen è Typographeio ab aliquot diebus iam prodierat. Quid aliud in mentem soccurrere debuit, quàm te eum esse, qui nihil propterea ex amicitia remitteres? Excusationem iam ante scripsi, cum missis duobus exemplaribus. Addo tuæ esse humanitatis, vt lapsum hunc facilè condones, idque cùm mihi præcipuè nihil antiquius fuerit,

quàm vt exinde tuo nomini celebritatem compararem. Rem porrò & mihi, & plerisque aliis, quibus id innotuit pergratam scripsisti, versare te in animo curam concinnandæ Arabicorum Scriptorum historiæ. Hic nempe erit, veluti desideratus Commentarius euulgati iam Indicis, in quo fœlicis Arabiæ præclaras merces explicabis. Id age modò, Præclare Vir, quippe non hominis vnius, sed totius cuiusdam Gentis exploratum nobis genium facies. Quantum verò putas fore, vt solertiæ tuæ debeant tot illustria ingenia, quorum monumenta non squalore modò, & situ deterseris: Verùm ex alio Orbe adducta in tam aperto Europæ theatro, ac tam clara luce constitueris? Hoc non obstabit, quin te accingas ad proferendos specialiùs, qui melioris notæ visi fuerint; perutile interea, iucundúmque omninò erit plurimos simul, vel potiùs omneis vno prospectu quasi contueri. Eueniet certè, quod coniectaris, fore vt exinde Arabicæ linguæ excitetur studium. Quid enim, amabo, sperandum non est, vbi id fuerit præstitum; cùm iam ex nudo Indice tantus amor illius linguæ addiscendæ exarserit? Et scire aues aliquid de Parisiensibus studiis? Scito linguarum Orientalium heic iam vigere studium, & cum Arabica quidem fuisset huc vsque incultior; ex quo tamen tot præclara illa asportatorum abs te librorum argumenta cognita sunt; dici non potest, quam multi illam & desiderarint, & quærere occœperint. Viget & studium non vulgare scientiarum Mathematicarum: non quòd publica Auditoria frequenteis habeant plurimos; sed quòd benè multorum lares Sirenum harum conscij sint. Quod idem dicẽdum de cultu Poëseos, Historiæ, Elegantiæ, cæterarúmque amœnitatum, quas Humaniores literas vocant; Quippe illarum studium non tam commendandum videtur ex Gymnasiorum strepitu (tyrones enim, qui eò conueniunt) quàm ex affectu, quo eas priuatim non paucos sanè prosequi videas. Aliud studium, quo permultos etiam detineri compertum habeo, ipsa est Alchymia. Ars laudabilis, vt ego opinor, & propter naturæ inuestigationem, & propter salutem, quam plurimis parat. Sed quæ mihi semper visa est inepta propter pollicitationes Lapidis illius fœlicis, quo isti sperant non modò se Metalla posse transmutare, sed sanitatem etiam constantem, & quod amplius est, immortalitatem olim consequi. Atque hæc quidem, quantum ego noui, celebriora studia sunt, quibus plurimi priuatim incumbunt; quæ publicè verò colantur, commemorare nihil attinet. Nota enim sunt varia Professorum genera, quibus Academia semper efflorescit. Nihil proinde necesse est dicam de Disciplinâ Theologica, quæ tametsi splendorem suum non satis tueri dicatur; sunt tamen causæ, cur pluribus semper Auditoribus, quàm cæteræ simul omnes Facultates concelebretur. Nam & Medicinæ proci sunt pauciores, vel ex eo, quòd qui hîc promouentur Artem vix faciant extra mœnia; & ad Prudentiam Iuris, quod spectat, cùm numerosissimi semper illam ambiant, ex aliis tamen Academiis in Ciuitatem ferè comportatur. Nihil de vulgari dico Philosophia, quæ quod variis in Gymnasiis alumnos semper multos educet, non est profectò cur admiremur; siquidem Dia hæc Sophia non per se ipsam iam expetitur, sed, quæ temporum est condicio, quæritur solùm, veluti nescio quid εἰσαγωγικῶν, ad superiores (sic nominant prædictas illas) Facultates. Nihil demum de cæteris, quorum & priuata cultura & publica institutio est. De me ipso aliquid adiicio, quando ipse præterea cognoscere desideras quid rerum moliar, dum hîc tempus tero. Ac præmittis quidem veluti encomium flexanimæ indolis: Verùm id refero acceptum tuæ beneuolentiæ; qui si me nosses, agnosceres supellectilem & tenuem, & curtam. Ipse certè meæ conscius imbecillitatis, nihil non despondeo, & quidquid vnquam comminiscor, ipse omnium primus semper improbo. Sed his omissis ac ne velle celare te videar quid impræsentiarum agam, dicam paucis; Philosophor. Nosti iam quandam à me collocatam Epicuro operam, illam interdum retexere soleo, dum exploro & alia. Meditor nempe, & comparo celebriora quædam Placita antiquorum Philosophorum; ac omneis cum suspiciam, singulorum Opiniones sic enitor expendere, vt si in cuiusvis transfunderer Genium. Scilicet nullum damnare audeo; & cum Viri magni omnes fuerint; neminem istorum existimo immeditatò, ac præter rationem dogmata nobis sua prompsisse. Leuitatem potiùs, ne dicam temeritatem Hominum nostrorum incusare soleo, qui passim causâ incognitâ, &, vt præoccupati sunt, atro calculo illos notant. Quasi verò aut illi fuerint brutæ quædam pecudes; aut errorem Veritati præferre voluerint! Quod me attinet, ex quo mentem meam hac quasi lympha rationis purgaui; modestiúsque me habui, visus sum mihi sic fuisse admissus in pleraque eorum adita, vt plerisque ipsorum mysteriis mihi iam videar coram interesse. Quod caput est, peruideo, nisi prorsus hallucinor, maiorem fuisse virorum tantorum conspirationem inter se, quàm hominum vulgus opinetur. Verborum est plerumque dissidium: at quod res ipsas attinet, maxima est in maximis etiam, celeberrimísque argumentis eorum consonantia. Id mirum; sed aut longè fallor, aut quod spectat ad principia Rerum; ad finem Bonorum; ad naturam Animæ; cæteráque in quibus illi dissidere præcipuè creduntur; penè prorsúsque consentiunt. Vtcumque sit, hæc mihi præsens est inuestigatio; quæ vt fallat in cæteris, vel vmbra tamen Veritatis, quam vbique capto, delectat. Vmbram dico: nam de Ipsamet Deus aliquis viderit. Ea diuina est, ac Mortalium (quantum complector animo) sic deuitat consortium, vt ne humanæ quidem mentis coniectura illum assequatur. Colenda tamen, quod sui vmbrâ, ac veluti specie, quam verisimilitudinem dicimus, tantopere placeat. Hæc vna est, quàm exigo, dum circa diuinam, hac humanam Philosophiam color; voluptatémque tum sentio, cum tot sublimeis Animas video in ipsam sic conspirare. Cæterùm nihil hîc subiicio de Mathematicis Artibus, ad quas interdum etiam diuerto. Nosti ipse vt facilè obliuisci illarum

non

non liceat, mihi præſertim id nefas eſt, qui illis debeo, ſi quid aliquando delirare dedidici. Vnum eſt, quod potiùs attexam, videlicet deſtinaſſe me ſtatim à Paſchalibus ſingulorum dierum horas aliquas Arabicæ linguæ ſtudio impendendas; Etenim æquum eſſe non duco, vt cùm cæteri ita exardeſcant, ac me præſertim procurante, ipſe ne ſim quidem lepidus. Neque me verò deterret ætas, cuius attigi iam annum duodequadrageſimum: cum ſapientiſſimo olim Viro, tametſi longè prouectiori, contigerit literas Græcas auidè quaſi diuturnam ſitim expleturo arripere. Socium, Amicum, Patronum habeo, Virum omninò ſingularem, Franciſcum Luillerium; qui ſeſe eodem deuouet: Is & te colit, ac vere amat, ſalutátque amiciſſimè. Exoptamus verò vterque, vt ſi compendium fortè babeas, quo nos promoueri poſſe iudices, haud graueris nobis impertiri. Linguam vtérque Hebraicam tecúmque callemus. Si quidpiam nobis id conferat, eò procedemus alacriùs. Quod de futura mea Sede poſtremo loco interrogas, dicam propè quod ille, Neſcio. Mundanus ſum, & dum benè ſit, facile autem eſſe poteſt, vbi Gentium ſim, parùm intereſt. Arcet me adhuc à Patria, quæ illic peſtis eſt graſſata à pluribus iam menſibus, & neſcio an ante Autumnum reditum illùc ſim apparaturus: Amicus certè ille meus, votis aliorum conſpirantibus, iniicit mihi hìc remotam. Seu tamen in Patriam, ſeu aliò contendam, ſeu hìc ſim perſeueraturus, maturè tibi ſignificabo; vt liceat ſemper communicare, amicitiámque banc colere. Accipies bac cum Epiſtola Merſenni te & profeſſione Religioſi Viri literas, quibus opinor declarabit redditas ſibi mea manu eas, quæ abs te ad illum deſtinatæ fuerant. Adiungo ſchedam Româ tranſmiſſam ad Typographum à quo tuus eſt Catologus editus; vt exinde cognoſceret, Exemplar-ne Samaritanum, quod exſtat Romæ, delineatum eſſet iiſdem characteribus, quibus quod exſtat Pariſiis. Comparatione porrò facta idem eſſe characterum genus, eamdémque formam deprehenſum eſt; niſi quod eſt exigua quædam in VVav differentiola. Verùm optaret adhuc pernoſſe, an quod Leydæ eſt exemplar duplex, allatum nempe illud à te, & adductum aliud ex Anglia: ex eiſdem etiam, aut diuerſis conſtent characteribus. Itaque & ipſe te orat, & illius gratià ego te exoratum velim, vti nobis ſignifices paucis ex vtroque verſibus deſcriptis, quomodo ſeſe res habeat. Id ſi digneris, ſimul remittes hanc, quam ego ſuaſi, vt tecum communicaret ſchedulam. Supereſt tibi indicem eſſe Tubingæ optimum virum, eximiúmque Mathematicū VVillelmum Schickardum, qui præclaram quandam Geographiæ reſtitutionem molitur. Is deſiderauit habere abs me obſeruationes aliquot Cæleſteis, quibus inſtitutum ſuum promoueat. Impertitus ſum; ac dici non poteſt, quàm gratò id acceperit; quàm profeſſus fuerit ſe exinde fuiſſe adiutum. Exiſtimo, ſi aliquas ex habitis illis in Oriente, quas tu aduexiſti beneficio tuo impetrarit, fore vt inde & lætaretur, & iuuaretur quam-maximè. Igitur te etiam, ac etiam, mi Gol, obteſtari auſim, vt ſi quædam inter illas ſint, vel Polorum altitudines, vel Eclipſes obſeruatæ, haud graue ducas paucarum quarundam illi copiam facere, ſeu ipſe per te ſcripſeris ad illum, ſeu eam mihi, quod non recuſabo, prouinciam demandaueris. Id ſi egeris, experiere ſanè gratiſſimum virum, ſponſorémque me præbeo fore, vt nunquam te illius tuæ liberalis animi ſignificationis pœniteat. Salutem ſemper plurimam dico Collegis tuis clariſſimis. Vale. Pariſiis poſtridiè Nonas Mart. an. M. DC. XXX.

Exiſtimâram tantum mihi temporis ſuperfuturum, vt poſſem ſaltem ad Clariſſimum Collegam Riuetum dare literas: ſed vix datum mihi paucas has-ce adſcribere voculas, quibus te precer, vt apud illum me excuſatum facias. Id age quaſo; illum ſaluta, ac ipſe Vale iterum.

Præclaro Viro VVILLELMO SCHICKARDO,

PETRVS GASSENDVS S.

SIgnificauit mihi nuper ſingularis vir, & amicus noſter Diodatus, SCHICKARDE Doctiſſime, quàm grato animo complexus Obſeruationes illas fuiſſes, quas abs me, ipſo procurante, obtinere volueras. Significauit & clariſſimum bonarum literarum lumen Hugo Grotius tuis ex literis, quàm calida, quàmque effuſa in me voluntate eſſes animatus. Itaque ego non potui, nec debui memet continere, quin tibi hanc animi alacris, & prompti teſtationem rependerem. Eſt ſanè quod mihi gratules, potuiſſe me tantillo officio beneuolentiam tantam promererj: at fateor me illam debere indoli tuæ generoſæ, quæ vinci eſt neſcia, quæque tam amplam reponit gratiam, vt luculenter me debitorem ex creditore conſtituat. Perge porrò, me ſic amare, Clariſſime, & Optime Vir; non parcam ego affectui; neque committam, vt ingratum me, immemorémque vnquam experiaris. Ac doleo quidem non licuiſſe tum cum obſeruationes miſi, aut literas ſimul dare, aut quas præcautiones inter obſeruandum adhibuiſſem apponere: attamen & tum temporis ægritudine quadam deſtinebar, quæ vix neceſſaria delibare me pateretur; & facilè mihi, nec immeritò, de humanitate tua pollicebar fore, vt illud qualecumque eſſet, æqui, boníque conſuleres. Nunc cum deberem veluti hiſtoriam obſeruationum ad te ſcribere, vt clariùs de fide, quæ illis videatur eſſe adhibenda, conſtaret: non facio tamen, quoniam, vt ſpero, id poterit breui fieri compendioſius, videlicet cùm ante annum longam ſcripſiſſem Epiſtolam ad Religioſum, & doctum, Virum Marium Merſennum, quæ contineret quandam ipſius aduerſus R. Fluddum Apologiam: ac ſimul curaſſem vt ipſi illæ eædem, paucæque aliæ, quas à me petierat Obſeruationes conſignarentur; audio iam procurare ipſum, vt obſeruationes typis vnà mandentur cum Epiſtola.

stola. Id itaque si perficiatur, curabo ad te transmitti exemplum, quo descriptionem videas. Nisi fiat, exscribam ipse, ac declarabo quibus organis, quâ curâ omnia peregerim. Dum id exspectas saltem, me eum habe, qui volens nunquam decipiar. Ne verò & hac etiam vice Epistola abeat sine tessera, Obseruationem ecce attexo, cui non tam mea industria defuit, quàm si quid deest, Cælum inuidit. Illam ad verbum sic conscriptam habeo *meis in commentariis*. Diniæ, anno 1627, mense Septembri, die 18. Stylo nouo, Vesperi. Cùm esset Australis in cauda Ceti iam alta ad Ortum gradibus 21. min. 54. (Quadrans aderat, cuius radius longit. 5. Pedum) hoc est hora 11. min. 1 $\frac{1}{2}$ Tecta erat omninò Luna prædictam stellam in gena ✠ seu quæ est occidentalis trium in collo ✠. Atque id quidem triente, aut $\frac{1}{4}$ Limbi inconspicui; fiebat enim ☾ iam ἀμφίκυρτος, adeò vt ægerrimè etiam Telescopio secundarium illud lumen adpareret, ab Australi cõfinio lucidæ & obscuræ partium, hoc est paulò infra medium eiusdem partis obscuratæ. Verùm nubes tunc importunè ea parte Horizonti occiduo proxima ascendens (quæ & sensim totum residua nocte occupauit Cælum, & sequente die copiosam effudit pluuiam) inuidit spectaculum. Quamquam iurare propè ausim occultandam fuisse Stellam eo ipso momento, aut insensibili post tempore ex quo videre illam desij. Tanta nempe sedulitate sectatus ipsam Telescopio fueram, cùm Lunæ deorsum quasi adrepere videretur tantáque ipsi propinquitate admota iam fuerat (vix enim inter Stellam, & illustratam Lunæ orientalem partem videbatur collocari posse dimidium eius, quod illustrabatur, cùm tamen ☾ esset vno tantum die *dichotomo* maior) vt aliquoties iam miratus essem, quorsum tandiu differretur eius occultatio. Hinc si vel vnum, vel duo minuta adiicere volueris; nihil existimo amplius adiiciendum. Semi-quadrante certè horæ post, eleuata nempe eadem cauda Ceti grad. 22 $\frac{5}{6}$ dehiscentibus illîc nubibus Stella prorsus visa non est. Habes obseruatiunculam, quæ si tuo vtcumque instituto deseruiat, tum censebo opellam meam inutilem prorsus nõ fuisse. Certè quæ eius generis obseruationes haberi possunt, conducere præsertim videntur, quòd hîc illæ absint vmbrarum ambages, quæ circa Eclipseis Lunæ obseruandas solent negotium facessere. Circa illas quas accepisti nullam vnquam rationem habui illius velut caliginis qua Luna æquè & initio, & ad finẽ suffunditur. Vsus sum Optico tubo, qui Lunam quasi detergendo, limbum ipsius disertè monstraret, temerationémque statim sensibilem efficeret. De Solari ne me vanum putes; si dicere ausim & exquisitissimam illam fuisse, & dignam fortassis, quæ olim in Astronomiam adsciscatur, peruidebis postea quid studij circa illam contulerim. Sed & quoniam dum noster Grotius Literas mihi tuas recitaret agnoui fore vt gratum haberes, si aliquid etiam impertiri possem de variatione Magnetica, ecce adiungo illam Aquis-Sextiis, non esse omnino sex graduum. Scilicet ducta exquisitè Meridiana linea (quippe neque vnico die, neque vnica aut hora diei aut Solis altitudine ea, & descripta, & probata est) Ego & singularis vir, amicúsque meus Iosephus Galterius Prior ac Dominus Valletæ, vix vidimus vnquam Magneticam acum ab ipsa deflectere vltra gradus quinque & minuta ferè 50. Nosti quàm hæc obseruatio distet à coniecturis Nautonerij, de quo ad Grotium quoque scripsisti. Filium ipsius illic vidimus, qui Patris exemplo Meridianam lineam venaretur solùm ex latrunculis seu stylis, quorum vmbræ circellos varios ante & post Meridiem secarent. Verùm & hac quoque ratione (tametsi obseruandi genus praxi ipsa nominibus multis lubricúmque, & fallax sit; vbi præcisionem exegerimus) apertum ipsi factum est, quantum coniecturæ Paternæ ab experientia recederent. Ita nimirùm contingere solet quoties quis suis applaudens insomniis Naturam ipsam negligit. Quasi verò, si quidpiam bellè, ac in ipsis hypocaustis ratiocinati fuerimus, necesse sit vniuersam statim naturam rerum alligari nostris ratiociniis? Infœlices nisi peruideamus alium esse naturæ genium, quàm humanæ mentis coniectura ferat, & cuius cum opera pateant, modum tamen operandi inuestigare non liceat; tantum abest, vt certas leges Genio nostro consentaneas perscribere tentandum sit. Cæterùm hac cũ Epistola accipies vnà Catalogum rarorum librorum, quos vir insignis Golius ex Oriente nuper aduexit, & apud Leydam deposuit. Passus sum illum hîc excudi, postquam me Golius ipso donauit; quoniam interesse putaui rei Literariæ, vt multis innotesceret; Videbis inter cætera mentionem in eo fieri Obseruationum Cælestium variarum, quæ in Oriente sint habitæ. Hæc causa est cur ipsum nuper tui causâ rogauerim, vt obseruationes illas recenseret, & quascumque aduerteret, seu Altitudines Polareis, seu Eclipseis obseruatas (vix autem possunt non esse complures) illas & interpretaretur, & vel ad te ipse mitteret, vel certè mihi committeret, ad te deinceps transmittendas. Id si egerit (aget autem quæ est ipsius humanitas, ac in me ipsum propensio) existimo non contemnendam operi tuo fore accessionem. Cùm ad me primùm rescripserit, quid sperandum sit, curabo vt nôris. Vale interea, Præclare Vir, & quod agis, agere perge. Scriptionis genus, in quo versaris, vtilissimum æquè est, ac delectabilissimum; viderísque præ cæteris, quotquot attingunt hoc argumentum, dignas omninò agitare curas. Nimirùm isti consarcinatores ne hilum quidem proficiunt. Id agunt solùm, vt Veritas, quæ obducta semel fuerit, inuolucris semper pluribus tegatur; &, quod fieri solet in communi vita, plurium exemplum noceat. Tu generosiùs reuocas rem ad germana principia. Vtinam forent in singulis vel Vrbibus, vel Regionibus, qui instituto tuo deseruirent. Vereor ne tuus affectus tantus Obseruationum necessariarum magnâ laboret penuriâ. Ita paucos videre licet, qui eò applicent animum, puténtque Cælum sibi datum in hæreditatem fuisse. Exclamare profectò licet, *Curuæ in terras Animæ!*

Verùm

Verùm ne ceſſes propterea pergere quo vſque licebit ; Niſi rem planè perficies ; attamen fortaſſis eueniet , vt bene multis torporem excutias;& cùm ſemel fundamentum pulcerrimæ rei ieceris , maxima tandem moles aſſurgat. Iterum Vale , ac me ama. Dabam Pariſiis IV. Idus Mart. an.vulgati M. DC. XXX.

Viſum eſt attexere aliud Catalogi illius Exemplum, vt ſi fortaſſis tibi intercedat cum Keplero neceſſitudo, illius ipſi copiam facias. Fortaſſis illum vir maximus contuebitur lubens ; & vt negligat cætera , curabis certe vt affectum , quo ipſum complector, iucunde accipiat.

Viro nunquam ſatis laudato IOANNI KEPLERO *S.Cæſareæ Maieſtatis Mathematico Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

NOn eſt quod te detineam multis , ô Literatorum Decus. Mitto ecce munuſculum,quod ſi gratè acceperis. plus æquo fuero conſequutus. Haud ſane id eſt,quod mereatur in tuas manus incidere ; ſed cùm non ea ſim fœlicitate,vt quidpiam melius proferam,ſpero de tua humanitate, vt quàm hîc teſtor obſeruantiam , haud iniucundam habeas. Suppreſſiſſem lubens hunc partum,qui in priuatos amici vſus, nõ in hanc lucem quæſitus fuerat: verùm cùm alea iacta ſit,ſupereſt locus excuſationi , qui emendationi non patet. Semel iterúmque memineram tui in illa Epiſtola.Feciſſem fortaſſis ampliore elogio,ſi vel leuis ſuſpicio fuiſſet rem olim typis mandatum iri. Sed ſpes eſt fore, vt candor tuus , quidquid id eſt, conſulat boni. Typographi error præ cæteris fuit , vbi poſteriore loco facta eſt tui mentio, nempe lituras,ſi quæ erant in αὐτοχείρῳ parùm obſeruauit : verumtamen quæ ad calcem eſt appoſita ἐπανόρθωσις, vt legendum ſit indicabit. Quod ſpectat ad Obſeruationes,illæ & comptiores prodire,& inſtructiores potuerant;ſed quæ ſunt huius generis , niſi ſimplicitate placeant,non eſt omninò quòd euulgentur. Cæterum copiã à Schickardo noſtro tibi iam exiſtimo factã meæ illius Obſeruationis circa Eclipſin Solis nuperam diei 1. Iunij, &c. *reſiduum habetur ſub Titulo Mercurius in Sole viſus & Venus inuiſa, Excerpti nomine hic exceptus.* Sed finem facio,ne moroſior ſim,iam enim ſentio, quam te meis nugis præter inſtitutũ detineã. Tu me ama,Præclare Vir,qui excellentis tuæ virtutis ſum obſeruantiſſimus.Dabam Pariſiis VI.Kalend.Septemb.an.Æræ vulg.M.DC.XXX.

Raro Viro , & Amico ſincero VVILLELMO SCHICKARDO, *linguæ Sanctæ apud Tubingenſeis Profeſſori Peritiſſimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

DIes aliquot ſunt , mi SCHICKARDE , ex quo amicus ille noſter vir ſingularis, Elias Diodatus miſit ad me literas tuas cum adiuncta obſeruatione Eclipſeos Solis nupertimæ. Obſeruationem eandem abs te miſſam habueram iam antea Grotij noſtri nobili manu. At cauſa duplex , quòd reſponſionem in hanc diem diſtulerim : vna, quòd cùm ipſe ad eundem Diodatum obſeruationem Eclipſeos meam tibi teſignandam miſiſſem, crediderim forè , vt non auidè , languidéque eam exſpectares : Altera, vt libellum iſtum ad te ſimul tranſmitterem , quando & illum te lubenter viſurum eſſe ſignificâras. Quod ad Eclipſin itaque ſpectat,factum iam eſt operæ compendium,cùm interuentu amici noſtri videre iam potueris quidquid fuit in illa mea obſeruatione præcipuum. Idem etiam poterit tibi ex adiuncta Epiſtola , quam ad Keplerum ſcribo,conſtare ; cùm eo fine liberam à ſigillo faciam, vt poſſis totam pellegere. Erit fortaſſis quòd præter Eclipſin libenti animo conſpicias ; Id ſi ita ſit, tuo vtere iure : nam illud ad te ſimul ſcriptum volo ; Cura ſolùm vt deinceps & Epiſtola & adnexum aliud libelli Exemplar ad Keplerum quam-primùm detur ; ſed ſic tamen vt tua interceſſio addat pondus munuſculo. Scilicet , niſi te excuſante, qui communis amicus es, non erat , quòd hunc virum tantum , tam ardenter interpellarem. Maiori vtor erga te licentia ; ſed nota mihi tua humanitas , ex qua meritò hæc mihi libertas. Plurima occurrunt, quæ digna ſint veniâ;ſed tu ad illam impertiendam etiam non togatus propendes. Hînc quod attinet libri argumentum , cùm vnà opus eſſet liturâ, id tibi tamen fidenter ſiſto ; quaſi non eſſet , quo offenderetis. Quare & quidqoid iudicaueris , ſcito id mihi,cui tuus candor perſpectus eſt, acceptum fore. Quamquam miſerebit me tui, ſi ea te forte patientia teneat, vt velis rem cognoſcere. Etenim eæ nugæ ſunt, quarum me penè & piget,& pudet. Verùm tu omnia, vt videbitur. De Parhelio , quod memoras , doleo id fuiſſe Amſterodami infœliciter adeò procuratum,vt nudum & ſine delectu excerptum mea ex ſententia nomine meo circum-latum ſit. Prolixa enim Epiſtola fuerat à me ea de re ſcripta , quæ ſi ſua ſerie fuiſſet excuſa, non adeò me ridiculum, quantum coniector exhibuiſſet. Probas tu quidem ; at ego, dum id facis , affectum tuum ſic agnoſco , vt nihilominùs ſentiam , quàm præter mentem res acta ſit. Sunt hîc amici , qui me conquerentem de euulgatione illa cum audierint, requiſierint Epiſtolam , quam & curarent imprimendam. Niſi ea adhuc ſub prælo eſſet , exemplum ipſius ad te mitterem,ſed occaſione proxima id fiet. Quod ,de reliquis illis meis Exercitationibus rogas , cur non iam in lucem prodierint , in cauſa ſunt tempora , & mores. Libertas in illis mihi paulò maior quàm ferat rerum præſentium conditio. Tametſi enim ſic tempero omnia , vt calumnias præoccupem ; nondum tamen ſum adeò fœlix , vt ſatis æquos iudices nanciſcar; quare Saluti conſulo , dum & ſeruire tempori ſtudeo. Parùm abfuit quid Prodromus ille, quòd ſolita approbatione non prodiiſſet præmunitus,excitaret Tragœdiam. Quidnam putas , Sperari debuit de reliquo illo apparatu?

Itaque

Itaque faciem rerum aliam, meliorémque sortem exspecto, quæ nisi mihi adriserit, mihi cecinero, & Musis. Habeo & alias Commentationes in Philosophiam Veterum; sed nempe mihi & Amicis habeo; quæ enim vulgò laudatur, & placet generis longè alterius est. Sed ad libellum redeo, in quo videbis Obseruationes, quarum mentionem feceram tibi superioribus literis. Ego, cùm illas percurrerem, deprehendi etiam illam de Occultatione Stellæ in gena ♉ quam literis ad te datis inserueram. Tu, quòd literas onerârim descriptione superuacanea, lapsui memoriæ tribues; neque enim illam Petriscio cõmunicatam imaginabar. Nunc quòd nullam ibi descriptionem legam obseruatæ à me Gratianopoli altitudinis Polaris, non pigebit obseruationem hîc attexere, quæ habita est per Gnomonem magnitudinis haud vulgaris. Itaque ipsam peregi Gratianopoli, anno 1625. die Iunij 21. (in cuius Meridie præcisè contigit Solstitium) opera adiutus optimi illius Valesij, cuius mentio fit in libello. Negotium totum peractũ est in Sphæristerio amplissimo, cuius fastigium sex Orgyis, Parisiensibus-ve toisis esset eminẽtius. Imprimis verò diebus aliquot præcedẽtibus tegulâ ablatâ ex summo fastigio reposueramus laminam, in qua priùs paratum fuerat rotundum foraminulum. Ex inferiore foraminis parte demiseramus perpendiculum & in subiecto pauimento notaueramus casus punctum. Libellato pauimento Meridianam duxeramus lineam ex illo puncto versus Boreã (tabulâ nempe ad hoc aptatâ.) In trabecula læuigata expresseramus intincto filo rectam lineam, trabeculámque sic resecueramus, erexeramúsque, vt alterum lineæ extremum prædicto casus incumberet puncto, alterum attingeret inferiorem partem prædicti foraminuli, quæ pro vertice styli haberetur. Scilicet fidendum non fuerat extensilis, contactilísque fili longitudini, è quo plombum dependisset. Denique prædictam lineam, seu altitudinem styli emensi fueramus repetitione particularum subtilissimè diuisarum in pede aurichalcico, repereramúsque eam esse eiusmodi partium 6469. Omnibus autẽ apprimè instructis accedentéque prædicta meridie, Obseruaturi adfuimus, notauimúsque breuissimam vmbram, seu punctum limbi propinquioris lucis foraminulo traiectæ in Meridiana linea; ac emetientes distantiam ipsius à prædicto casus puncto, illam deprehendimus prædictarum partium 2541. Quocirca ex proportione illius styli ad hanc vmbram rectam, deduximus angulum altitudinis superioris limbi Solis 68. gr. min. 33. sec. 20. seu centri semidiametro detracta 68. gr. 18. min. 30. sec. Et quia vnum minutũ parallaxeos videbatur restituendũ, habuimus correctam Solis altitudinem 68. gr. 19. min. 30. sec. Vnde & deductâ exinde maxima Solis declinatione 23. gr. 31. m. 30. sec. Restitit altitudo Æquatoris 44. gr. 48. min. Ac proinde altitudo Poli Gratianopoli 45. gr. 12. min. Illã præcedente Æstate per Quadrantem Bipedalem obseruaueram vno minuto breuiorem. Diameter porrò foraminis in tecto fuit prædictarum partium 88. grad. Diameter Eclipseos lucis in paulmento breuior earundem 690. gr. longior 736. grad. Vides quod meum Machinamentum: Sed & vide cum dicere de Eclipsi initio cœpissem, quãta sit facta excursio? Quãquam ecquid necesse fuit adiicere quidpiam de comparatione Obseruationum Eclipseos nostrarũ; cùm tu abundè sis perspecturus quid in tua excellat, quid in mea deficiat, & ego etiam id satis peruideam. Quæso te solùm, vt significes occasione proxima an nõ putes differentiam longitudinalem hanc vrbem & Tubingam inter, inde colligi quatuor proximè minutis temporaneis breuiorem, quàm Tabulæ etiam Rudolphinæ habeant. Obseruationes alias requisiui; sed Obseruatores, quos noueram, oscitantes adeò fuerunt, vt vel prorsus, nõ obseruarint, vel obseruationes eas transmiserint, quas pigeat tibi impertiri. Scripsit ad me Golius noster ante duos menseis, fuisse se tempore Eclipseos in itinere; ac proinde illam obseruare non potuisse, verùm promisit se conquisiturum obseruationes vbique omneis, si quas nancisci valeat, quas ad me deinceps mittat, Id si fecerit, statim illas tecum haud grauatè communicabo. Circa Orientaleis verò obseruationes, de quibus illum tui causâ rogâram, postquam exposuit occupationes, quibus districtus teneretur, hæc verba subiũnxit. *Primo quoque otio, quod nactus fuero locorum aliquot celebrium longitudines & latitudines ex probatis Authoribus doctissimo viro, Domino Schickardo, cuius certè in exoticis illis rebus iudicium, & eruditionem admiror, suppeditabo.* Vrgebo adhuc magis illũ proximis statim literis, existimóque si tibi ad illum scribere quidpiã vacauerit, rem non inutilem futuram. Cæterũ si fortuna volet, potero fortassis & ipse breui tempore te ex Oriente adiutare. Cogito enim Constantinopolim, Alexandriam & alia illa celebria loca eo fine inuisere, vt præ cæteris organis instructus Quadrante aurichalcico, quem (Radio duobus Pedibus longiore) VVillebrordus ille Snellius amicus meus singularis, dum esset in viuis, confici mihi curauerat, insigneis quasdam Obseruationes, quãtum licebit, perficiam. Discedere spero proximo Nouembri, vnà cum viro illustri, meique impensè amante Comite Marchavillæo, qui eo tempore ad eas oras est Orator nomine Regis Christianissimi concessurus. Id perscribere, si videbitur, ad Keplerum poteris (oblitus sum enim literis ad illum hoc inserere) vt si fortassis illic gentium opellâ meâ vti velit, significare valeat. Tu verò mihi præcipuè manda, si quid meâ egeas industriâ: ac si quis fortè apparatus faciendus esse videbitur, cura ante finem Octobris Literas tuas accipiam. Vale intereà & me porrò ama. Parisiis vi. Kalend. Septemb. M. DC. XXX.

Viro virtutis æternùm spectandæ GALILEO GALILEI, *Magni Hetruriæ Ducis Mathematico*,

PETRVS GASSENDVS S.

NOn Scripsi ad te, Vir illustris, ex quo misi Obseruationem Eclipseos Lunaris anni 1628. & grates simul, quas potui, persolui,

pro

promissis ad me tuis illis præclaris voluminibus. Scribo iam rursùs, occasione & Eclipseos illius Solaris, quæ 10. Iunij nuper accidit, & libelli huius qualiscumque, qui quòd prodierit meo nomine, haud debuit tibi esse ignotus. Circa Eclipsim itaque eodem vsus sum apparatu, quo circa illam, quæ contigit anno 1621. & de qua etiam ad te scripseram; nisi me mea memoria fallit. Verùm circulum vsurpaui duplo propemodùm maiorem, qui cùm certiorem me fecerit quantitatis Eclipseos; cætera tamen incerta reliquit, præter momentum, quo Eclipsis cœpit. Hinc duo illa, quæ pronunciare de hoc defectu possum, hæc sunt, Vnum Eclipsim nobis cœpisse in hac Ciuitate Sole adhuc eleuato 14. gr. 40. min. hoc est hora 6. min. $16\frac{1}{2}$. Alterum obscurationem Solis maximam fuisse digit. 11. min. 32. Cætera verò, vt, vestigium primum Eclipseos apparuisse in circulo citra Telescopium superiore dextra parte 35. grad. à supremo circuli puncto; Medium Eclipseos contigisse Sole alto 6. grad. 20. min. seu hora 7. min. $11\frac{1}{2}$. Limbum exteriorem falcis illustratæ fuisse tum minorem semi-circulo 10. grad. Solem occumbentem hora 8. fuisse adhuc obscuratum digit. $1\frac{1}{4}$ & si quæ sunt huiusmodi asserere non perinde ausim. Vtcumque sit, indico omnia, quòd hoc modo nosse nihil noceat. Ad libellum quod attinet, is non est, qui mereatur tibi bonas aliquot subducere horas. Habe illum solùm, vt pignus continuæ meæ in te obseruantiæ, ac testimonium memoriæ iugis, qua te absentem veneror, & affectissimè complector. Spero me Constantinopoli circa natalitia futurum. To si mea obseruatione illìc, Alexandriæ, aliis-ve in locis Orientis indigeas, aut ante discessum significa, scilicet ante initium Nouembris, aut cum illûc appulero destina ad me literas apud illustrissimum, qui-cum eo concessurus sum, Christianissimi Regis Oratorem. Videlicet vbivis gentium habebis me semper & obseruantissimum, & amantissimum tui. Tu me modò ama & maximo Artium, literarúmque ingenuarum bono æternùm. Viue & Vale. Parisiis III. Kal. Septemb. M. DC. XXX.

PETRVS GASSENDVS
HENRICO RENERIO S.

AMpliùs mense est, mi RENERI, ex quo accepi tuas literas vnà cum exemplo tuæ Analyseos in elegantissimo Poëmate expressæ. Nisi statim responderim, in causa fuit exemplum libelli, quod volebam attexere. Etsi neque illud iam accipies cum his literis, quòd eius moles etsi non magna, vectorem tamen alium postulârit. Quocumque id tempore accipies, peto non tam vt librum legas, quàm, quòd sit meus, illum asserues. Quòd enim mittam, non libri valor, sed amor in me tuus facit, quem vt demerear, nolim occasionem tametsi leuem prætermitti. Commendas miro quodam elogio, quod ego de Adolescentum institutione rescripseram. Desiderarem in te candorem, nisi sat mihi cognitus esses. Itaque id malo sic interpretari, vt affectus in me tuus tale indicium extorserit. Ego enim satis agnosco, quàm nullam promereatur laudem quidquid prodire demùm potest meo ex ergasteriolo. Parce proinde affectui, qui ille tibi imponere potest. Dum sentias me facere ingenuè, si quid præsertim rogatus ago, non est quare cum illo exclamem, Ecquid erit præmij? Scribis fore, vt deprehendam rationem Analyseos ex appicto schemate. Peruideo quidem forte aliquid; at longè absum vt arborem tantam ad radices vsque intimas perfodiam. Qui enim vereor, ne post sudores nihilo Dauo oculatior sim, rem totam ex te discere, quàm ex me coniectari malo. Quamquam duo sunt, quæ me remorantur, ne id officij à te postulem. Vnum est si importuna, laboriosáque res fuerit: præstat nempe vt bono caream, quàm vt te malo afficiam. Alterum, si fortè hoc totum abs te inuentum artificium edi in lucem debeat; quippe inofficiosum esset cognoscere rem præmaturè velle; & si quid fuerit in arcanis, amicitiæ iure id exigere. Alius sum longè, quàm vt amicum, nisi propendentem impellere velim. Quare sic te oratum puta, vt tamen intelligas me nihil nisi tuo Genio bono conspirante efflagitare: méque cum habeas, qui nisi quid præstes, nihilominùs animatus sim. Cæterùm non hæreo, quin res digna sit, quæ in publicum prodeat: sufficit enim tuum esse inuentum. Et multos quidem huc vsque habemus, qui simile quidpiam tentârint: sed neque omnium, neque vndique videtur fœlix successus fuisse: Vnus in id præ cæteris generosè incubuit Ramus: sed vt præsentio Methodus tua generalior est, neque syllogismos dumtaxat inquirit (& certè mirum videri potest, cur vir aliàs magnus, cùm vehementer adeò Aristotelem improbaret, ita se tamen adstrinxerit illius in ratiocinando Analyticis Figuris, & Modis. Mens quippe nostra solertior est, quàm vt tam arctis limitibus contineri sese patiatur. Mille aliis formis excurrit, quamobrem alio Hercule, aliisque nodis ipsi est opus. Hæc vt spero varietas est, quæ Artem tuam commendabit. Et enim res parui momenti non est, Ingenium humanum tam variè luxurians ita detinere, vt suos excursus omneis agnoscat. Atque hoc quidem mirum videtur, cur artem in eo inueniamus, quod sine arte plerumque est factum: Neque enim puto Vallæum, dum carmen illud condidit, cogitasse de artificio, quod tu in illo adinuenisti. Sed nempe Mens dum sui est compos, est sibi ipsi suprema ars; si quidem ipsa naturæ sponte non operatur inordinatè. Infantes etiam syllogismos texunt, & pueruli, quod miratur Plato, scitè ad quæsita respondent. Quidni faciant? cum vt in Plantis & cæteris rebus facultates naturæ omnes functiones suas eleganter obeunt, sic Animi facultas in nobis non possit ex se non præclarè suas agere vices. Videlicet tam naturale est Homini ratiocinari, quàm videre, quàm respirare, & quæ Logica sese menti profitetur succurrere, non tamen facit

vt propterea ratiocinetur perfectiùs, sed præstat solùm, vt quibus modis ratiocinatur, animaduertat, Neque hoc dico, quasi contendam artificium tuum inutile propterea futurum: sagacitatem potiùs commendo, qua intimos vsque Animi sese ignorantis recessus penetrare aggrederis. Tametsi verò, quod ad Praxin spectat, sublimia quædam ingenia illud non requisierint: non dubium tamen quin seu mediocria, seu quæ sortis infimæ fuerint, inde plurimùm adiuuentur. Generosæ arbores sunt, quæ sponte sua sursum nitantur, verùm sunt semper imbecillæ, quæ indigeant regimine. Hinc, vt Senes egent specillis, quibus iuuenes non vtuntur; ita Mentes minùs viuaces iis subsidiis indigent, quibus florentes commodè carent. Sed ad Theoriam quod attinet, inutilis, quantùm coniector, Ars tua ducenda non erit, nisi Artes ingenuæ omnes superuacaneæ censendæ sint. Quid enim Geometria, quid cæteræ aliud faciunt, quàm vt ea speculemur, quæ iam in natura consistunt, sed quæ nisi illæ monstrarent, non essemus obseruaturi. Nimirùm semper Triangulus omnis treis angulos habet, duobus rectis pareis; neque aliud Mathesis facit, quàm aperire oculos iubet, vt rem sic esse aduertamus. Porrò Ars tua etsi non faciat vt Animus variè operetur, præstabit tamen vt animaduertat quàm operetur variè & cùm voluptas magna sit ea cognoscere, quæ Mathematicæ reuelant, spero fore, vt Animus mirum in modum delectetur, cùm ipse sibi fuerit reuelatus, & quod oraculo iubetur, se in seipso sic nouerit, vt qui agendo Protheus est, nulla se ex parte contemplando lateat. Ego itaque nisi graue sit, & nisi Artem facere publici iuris cogites, quid hoc totum sit lubenter cognoscam. Accipies ecce cum his literis exemplum meæ ad te illius circa Parhelia epistolæ in hac ciuitate excusæ. Siquidem cùm neque prostarent, quæ requirebantur excerpti illius Amsterodamensis exemplaria, neque Excerptum ea forma esset, quæ mihi satisfaceret, passus sum eam quam hîc agnosces Epistolam typis mandari. Cogitâram exemplum nullum in Hollandiam mittere, ne id cognoscens Typographus ille Amstelrodamensis tibi succenseret; at peruidi tandem tuâ interesse, vt qualiscumque res foret, tuas in manus perueniret. Itaque ad te vnum mitto: si nihil obstare iudices, quominùs res euulgetur, exempla alia pro Amicis mittam. Tu benè Vale, & hoc quidquid est, ita accipe, vt me studiosum tui agnoscas. Dabam Parisiis postridie Non. Septemb. M. DC. XXX.

Viro eximio & Amico singulari IACOBO GOLIO *Apud Leydenseis & Matheseos, & linguarum Orientalium Professori meritissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

NOn ego conqueror, mi GOLI, quòd tam serò mihi rescribas. Tu succensere potiùs deberes, quòd adeò tardè tibi respondeam: Sat enim noui, quàm tu variis occupationibus detinearis; cùm ipse sim aut penè nullus, aut etiam prorsus inutilis. Sed amicitiæ vtamur iure, quod quantacumque excusatione debet esse superius. Quippe maius bonum amicitia est, quàm vt amicis adimat quiduis agendi libertatem. Hinc possem deprecari veniam, prætexereque seu negotia, quæ responsionem duos propè menseis remorari potuerint. Verùm ago longè candidiùs, quàm vt vel me peccasse putem, vel te eum habeam, qui tibi propterea satisfactum ad vnguem velis. Eodem te affectu teneri confido; quare & ago liberiùs. Profectò verò si tu is esses, qui quod videris parùm curiosè amicitiam colere, aduersum me offenderetis; aut ego forem ita delicatus, vt ex te quælibet officia vellem punctatim exigere; præstaret longè nullam inter nos intercedere amicitiam. Quorsum enim hoc diuinum ligamen, nisi vt vita iucundiùs degatur, dum se amici mutuis iuuant, delectántque officiis? Et verò si vnus ex alio quidpiam coactum exegerit; tum voluptas intercidit, quæ ex amico requirebatur. Libera esse debent omnia; & nisi quis concedat amico, vt tum solùm operam reponat, cùm ea nihil habuerit molesti; is iam amicus verus non est: Scilicet voluptatem suam eius affectat incommodo, quem vult sibi esse amicum. Ego itaque, dum tu non rescribis, cogito nondum adfuisse tempus, quo id faceres commodè; certus te id tum præstiturum, cùm penitùs vacauerit, neque res fuerit importuna. Tu de me idem existima, sic enim demum amicitiam eo, quo esse debet, tuebimur fine. Nescio porrò an adhuc tibi redditum sit Exemplum libelli, qui nuper prodiit meo nomine. Curaui certè ab aliquot diebus, vt illud vir clarus, & Collega tuus Andreas Riuetus tibi consignaret. Seu habeas iam, seu sis habiturus; quæso vt solùm habeas. Studia tua grauiora sunt, quàm vt diuertas ad taleis nugas. Satis est mihi si hoc, qualecumque affectus mei pignusculum, contingat tibi non iniucundum. Accepi lubens, quæ de studiis tuis voluisti mihi innotescere. Mea illa Arabica intermissa potiùs, quàm dimissa sunt, exspectatione Dictionarij, quod neque prece, neque pretio comparare hactenus licuit. Vide quàm gratum faceres, si Raphelingiani illius exemplum operâ tuâ recuperarem. Vnum hîc fuerat conditum in Bibliotheca Thuana, quod habere mihi licuisset; At præhabuit Salmasius noster, qui & in Burgundiam illud detulit. Superaui iampridem omneis Grammaticæ molestias; si Dictionarium habuero, en quid mihi iam incidat, quod Arabismi maiorem spem faciat. Habemos hîc virum illustrem Comitem Marchæ-villæum, qui Regius Orator proximo Nouembri Constantinopolim discessurus est. Is cùm me amet & nescio quid de studiis meis conceperit, testatur sibi esse in votis, vt ego illùc vnà concedam ad peragendum Obseruationes, quascumque lubuerit, & licuerit. Itaque iam penè constitui, sic generosè inuitatus, & virum sequi, & cumprimum ad eas oras appulero Arabicam linguam

ita

ita colere, vt ad qualecumque Grammatices ſtudium conuerſationem adiiciens, ſperem me tandem aliquid eruditionis conſequuturum. Tu ſeu illîc opellâ mea fortaſſis indigueris, ſeu gnarus locorum, & rerum illarum directorium mihi quoddã impertiri haud graue habueris; poteris aut ante Nouembrim hûc reſcribere, aut cum illûc peruenero, apud illuſtrẽ Oratorem literas ad me deſtinare. Ego ſi illic quidpiam obſeruem, quod tibi fore ſuſpicer gratum, haud inuitus communicabo. Nunc, quod ſpectat ad obſeruationem nuperæ illius Eclipſeos, quæ 10. Iunij contigit, doleo te ſic fuiſſe diſtrictum, vt eò animúmque, manúmque intendere non vacauerit. Obſeruaui ipſe, vt potui, in hac ciuitate eodem penè modo, quo deſcriptam habes in libello obſeruationem aliam Solaris Eclipſeos, quæ contigerat ante 1x. annos. Itaque nobis hæc Eclipſis cœpit prædicta die 10. Sole adhuc ad Occidentem alto 14. grad. 40. m. ſeu hora 6. min: $16\frac{1}{3}$. Digiti Ecliptici fuerunt 11. cum min. 31. & hæc duo quidem ſatis exquiſitè. Nam & Teleſcopium præclarum, & circulus, quo excipiebam Solis radios, eius erat diametri, quæ parum à Pedibus duobus Pariſienſibus abeſſet. Minùs exquiſitè cætera notaui, ſaltem vt perinde velim fidere: Vt, quòd veſtigium primum Eclipſeos apparuerit supernè ad dextram, & à verticali puncto circuli gradibus 35. quòd Eclipſis dimidia fuerit Sole adbuc eleuato 6. grad. 20. min. ſeu hora 7. min. 12. quòd falx illa reſidua lucis non produxerit cuſpides ad ſemi-circulum vſque, ſed defecerint hinc inde gradus 5. proximè. Quòd eùm Sol hora 8. ſub horizontem mergeretur, foret adhuc obſcuratus digit. $1\frac{1}{4}$ & ſi quæ fuere eiuſmodi. Obſeruatiónes aliquot eiuſdem Eclipſeos accepi deinde ex aliis locis; At eæ non ſunt, quæ mihi videantur alicuius eſſe momenti. Vnica eſt Schickardi noſtri peracta Tubingæ, quæ cõmunicari mereatur, tametſi vt hîc nobis ventus, ſic illîc nubes interuenerint, quæ plurimùm interturbârint. Quæ igitur ille notanit, duo iſta potiſſimum ſunt; Primum cum ☉ eſſet adhuc altus 8. grad. 35. min. ſeu hora 6. miu. 56. defectum fuiſſe digitum $1\frac{1}{4}$ cum inclinatioue diametrorum ad verticalem grad. 40. Secundum, in maxima obſcuratione falcem reſiduam non occupaſſe omninò digituiu dimidium; túncque extremas cuſpides citra Diametrum Solis fuiſſe, argumento, quòd diameter Lunæ fuerit Solari amplior. Cùm meam vnius obſeruationem deſiderare viſus ſis, vides vt ipſi ἐν ἀκίον, Schickardeam adiiciam verùm id ago tantò lubentiùs, quantò compertum habeo rem tibi iucundam futuram, vel eo nomine, quòd Virum illum plurimi facias. Certè & ille te meritò colit, & ea ſibi ſemper de tua humanitate pollicetur, quorum feceram illi ſpem. Proximis ſuis literis, poſtquam me alia quædam rogauit, ecce quid inſeruerit. *Quid item Golius ille Arabiſmi Phœnix! An-ne promiſſis ſtabit, & pro me Poli quaſdam eleuationes vel longitudines è libris ſuis Orientalibus excerpet? Sic tardè procedent mea Geographica, ob lentam conquiſitionem ex tot locis.* Hæc deſcribo, vt cùm vacârit in virum humaniſſimum, neque erga te futurum ingratum, id officij colloces. Niſi ego hîc fuero, aut ipſe ea de re ad illum dare literas poteris, aut veſtratis Grotij vti operâ, qui ſæpe cum illo per literas agit. Vnum ſupereſt, quod te velim, niſi ſim moleſtus, fieri exoratum. Noſti vt Snellius longitudinem Rhiiulandici Pedis deſcripſerit olim, ex Prototypo, diſtinxeritque in parteis 1000. Optarim ergo, ſi Snellianus typus reperiri valeat, digneris ipſe exprimere longitudinem illius in regula, curaréque, vt ad me ante diſceſſum deferatur. Niſi Pes ille inueniri poſſit, proſtat ſemper Publicus typus, ex quo ille deſumpſerat: iude igitur deducere poſſes. Si Pedem hunc habuero, cogito illum mecum deferre cum Pariſienſi, cúmque Romano, quem cum Veſtrate non conſentire (quiquid præclarus, & amicus vir argumentando collegiſſet, indubia fide reperi) vt ſi in illis Regionibus veſtigia quædam reperero longitudinum Itinerariarum, aut alia quædam, quæ menſurarum deſignatione indigeant, id adnotare, & exquiſitè & menſuris inſignibus valeam. Seu Regulam porrò, ſeu Dictionarium, ſeu aliud ad me mandare volueris; aut credes docto Aquilio, precaberiſque, vt ad fratrem ſuum in hac Ciuitate degentem tranſmittat; aut conſules præclarum Riuctum, cui & ſalutem dices plurimã. Salutat te Luillerius meus, ſalutat & Gabriel Sionita, cum vterque te ſuſpiciat, amétque, & ſui mentionem tuis in literis gratiſſimam habeat. Merſénus noſter ex Spadanis Aquis nondum rediit. Midorgius cupit te ſalutatum, ac abs te amari mirè ſatagit. Si amaueris, deuinxeris tibi virum ſanè non immerentem. Exiſtimo quas ille tibi meo interuentu literas dedit, fuiſſe iampridem tibi redditas; cùm vacauerit, id ſignificabis. Interea Vale & me ſemper ama, Pariſiis poſtridie Non. Septemb. M. D C. X X X.

Singulari prorsùs Viro ERYCIO PVTEANO,

PETRVS GASSENDVS S.

LOngum tempus eſt, mi PVTEANE, ex quo non dedi ad te literas, do iam, ſed breueis; at breuitatem, quos ſimul do ſupplebunt libri. Tametſi libros date quî poſſim, cum reponendo impar ſim? Videlicet quæ abs te tuli haud alia ratione compenſo, quàm χρύσεια χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων. Attamen tu age teipſum, hoc eſt virum humaniſſimum; ita demum tibi ex te, quod ex me nunquam, fiet ſatis. Non multi ſanè ſunt Alexandri, vt tibi ſint cum paribus omnia. Demittendum tibi ex tanto faſtigio, vt te aliqui conſequantur. Quod me attinet, poſtulo, vt nihil meum cognoſcere velis, quin ſis paratus ignoſcere. Etſi longè ſatiùs, vt opinor, fuerit bonas horas non perdere in peruidendis rebus malis; flocci putà, & nihili. Mitto ſcilicet, quia munuſculum, qualecumque eſt, rependere debeo; at ſentio interea vt ſub lima tua ſtare meæ nugæ

non possint. Verùm tu ipsas quæso sepone, & meum ergate affectum, vt ille est ingens, solùm æstima. Si quidpiam olim habuero præclarius, & illud tibi deuotum erit. Perge me solùm amare, vt facis. Is sum, qui vt virtutem tuam maximi facio, & meritò; sic amorem erga me tuum, partem maximam beatitatis duco. Discedam breui vti spero, Orientis loca inuisurus: Vide si quid officij illic Gentium præstare possim, Penes te imperium; penes me obsequium, & obseruantia perpetua. Parisiis. IV. Id. Septemb. ao. M. DC. XXX.

Insigni Viro THOMÆ FIENO *Professori Medicinæ apud Louanienseis Primario,*

PETRVS GASSENDVS S.

ACcipies, mi FIENE, cum hoc Epistolio Epistolæ ingentis exemplum. Tu breuitati ne succenseas; cùm nihil sit necesse bis esse prolixum. Fortassis quoque pluribus aliàs, quàm par fuerat te interpellaui. Verùm quæ ex me, sic consule omnia, vt me semper habeas obseruantissimum tui. Etiam, atque etiam Vale. Saluto semper præclaros Viros. Parisiis IV. Eidus Septemb. M. DC. XXX.

Reuerendo, & Claro Viro AVBERTO MYRÆO, *Antuerpiensis Ecclesiæ Decano,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVodnam de me iudicium feres, MYRÆE Præclarissime? Sanè si spectes diuturnum silentium, erit quòd in me, vel fastidium, vel obliuionem tui suspiceris. At pigrum bouem me cogita, & tum me, vt reuerà sum, sine fraude, dolóque accipies. Absit nimirùm, vt qui te habeo, venerórque velut Parentem, mente semper te non complectar; quantum-vis mihi seu lingua hæreat, seu calamus torpeat: cæterùm nosti, vt & sacer cultus sentiendo, quàm fando euadat angustior. Verùm hoc non dico, vt me penitùs excusatum faciam (sat enim culpam sentio) Sed vt tua illa humanitate læsa, ignauiæ huic meæ non planè succenseat. Scilicet tu ea in me voluntate animatum te præstitisti, vt quibuscumque modis possum, animi gratitudinem facere debeam non intestatam. Itaque iucundè accipies eam, quæ Animo semper insidet recordationem suauissimam tui; & veniam dabis, quòd illam tester per literas tantis interuallis. Accipies verò cum his literis libellos, nescio quos: Habe illos, quòd mei sint, non quòd offerri tibi mereantur. Non tu illis indigebas; sed officij mei fuit leui saltem munusculo tuum illud grande donum pensare. Inuisam fortè intra paucos menseis Orientaleis Ecclesias (cogito enim dare me in comitatum Illustrissimi, qui illuc concessurus est ad Portam, Regij Oratoris) Vide, num destinatis illis à te præclaris operibus subsidij quidpiam fuero collaturus. Id certè mihi sic mandare potes, vt sperare me debeas obsequentissimum futurum. Tu benè Vale, & salutem multam Nepoti tuo dici patere. Parisiis IV. Eidus Septemb. M. DC. XXX.

Præclaro Viro CASPARI GEVARCIO *Antverpiensis πολιτείας Secretario, Musarum alumno, Amico sincero,*

PETRVS GASSENDVS S.

ET abs te quoque postulo veniam, GEVARTI Mellitissime; quòd tam serò salutem dicam. Profectò nisi humanitas tua, qua me præsentem complexus es, absentem quoque prosequatur, est quòd me infœlicem putem. Qui nihil enim exhorreo magis, quàm ingratitudinis notam; possum tibi iam ex tanto silentio ingratissimus apparere. Sed spero nempe, vt quem immerentem in amicitiam cooptaueris, nec demereotem auerseris. Bis hac ratione beaueris me, cui nihil tua beneuolentia potest esse antiquius. Spondeo interea tibi maioris imposterùm diligentiæ fidem, quam & volo, hisce libellis, quos ad te mitto, oppigneratam. Excusationem nullam prætexo; quid attineret enim mittere? Satis est, si te deprecer, & munus hoc, qualecumque est, velut Symbolum obseruantiæ affectúsque mei accipias. Attexo potiùs coniecturam, quæ mihi nuper, dum præclara illa, & cedro digna Electa tua percurrerem, in animum inducta est. Ea est circa obseruationem insignis viri Claudij Puteani tuis insertam [illegible]. Ago id porrò tantò fidentiùs, quantò & rem spero tibi gratam fore, & à viri illius clari opinione dissentio, non inuitis ipsius ingenuis, ac eruditis Filiis, quos mihi semper coniunctissimos, & habeo & habere volo. Locus itaque illi explicatur ex Epistola Ciceronis XIX. lib. V. ad Atticum, *Etiam, atque etiam Vale de Patrone, &c.* Contenditque legendum esse, *Etiam, atque etiam Vale dic Patroni, & tuo condiscipulo. Quæ de Tarentino in militia laborasti, ea tibi grata esse gaudeo.* Videlicet propter amorem, quo Atticus fuerat testatus filiolum se diligere, præscribere illi Cicero videtur, vt valere iubeat illam Epicureorum Sectam, in qua nulla, [illegible], comprobetur. Ego hanc interpretationem subtilissimam iudico: Verùm videtur mihi locus aliàs satis planus, nimirùm distorqueri. Certè si illam adhortationem Cicero in mente habuisset, ipsam fecisset magis perspicuam. Vt taceam illum cum Attico semper egisse longè modestiùs, quàm vt vllam [illegible], à Secta ipsi imperaret. Præterea familiarem illam conclusionem Epistolæ, *etiam, atque etiam Vale.* Cui veluti post-scriptum quoddam adtextum illud fuisse videatur

de

de Patrone, &c. & maximè quidem cùm Epiſtola', quæ paucis valde verſibus capita multa complectitur, velut ſubſultim fuerit conſcripta. Adde explicari non poſſe, qui fuerint illi Tarentini pro Parietinis, vti pridem legebatur, repoſiti; quæ illa item militia, in qua Cicero laborârit; quid illud demum quod egerit. Quamobrem puto alia ratione quærendam iſti loco lucem, exiſtimóque ſi *in Melite* pro *in militia* legerimus, ac Parietinarum vocem antiquitùs lectam retinuerimus, ſenſum ipſius clariorem futurum. Epiſtolâ nempe hoc modo conclusâ, *Etiam atque etiam Vale.* ſubiecerit Cicero, *de Patrone & tuis condiſcipulis* (ſupple, agedum quæ dicenda poſt-ſcripto hoc habeo) *Quæ de Parietinis in Melite* (nimirùm ſitis) *laboraui, ea tibi grata eſſe gaudeo.* En verò rationem meæ coniecturæ. Certum eſt ex iis ædibus, quas Epicurus moriens Sectatoribus reliquerat ſuis, aliquas ita collapſas fuiſſe per ducentos, & ampliùs annos, vt Parietinæ dictæ fuerint. Cùm illas verò exædificandas Areopagitarum Decreto C. Memnius obtinuiſſet, reclamârunt Epicurei, ac Patro ipſe præ cæteris. Vide ſi placet Epiſtolam familiarium primam lib. XIII. quam Cicero, cum eſſet Athenis ſcripſit Mitylenas ad Memnium. *Cùm Patrone Epicureo mihi omnia ſunt,* &c. *Is igitur Patro, cùm ad me Romam literas miſiſſet, vti te ſibi placarem, peterémque, vt neſcio quid illud Epicuri Parietinarum ſibi concederes, nihil ſcripſi.* Et ſtatim poſt: *Idem, vt veni Athenas, cùm idem, vt ad te ſcriberem, rogaſſet, ob eam cauſam impetrauit,* &c. & rurſùs. *Quamquam Patronis & orationem, & cauſam tibi cognitam eſſe certò ſcio, honorem, officium, Teſtamentorum ius, Epicuri authoritatem, Phædri obteſtationem, ſedem, domicilium, veſtigia ſummorum Virorum, ſibi tuenda eſſe dicit.* Cæterùm cùm Epicurus præter Hortum, & adiuncta non alias ædeis ſuo teſtamento ſectatoribus reliquiſſet, quàm quæ erant in Melite (quod quidem ſuit ex Suid. Cecropiæ tribus Oppidum, & in quo ἀλεξίκακον, ex Fauorino, Herculis templum) perſpicuum videtur Parietinas illas alias non fuiſſe, quàm Melitenſes. Locus exſtat apud Laërtium lib. x. in Epicuri teſtamento de ædibus eiuſmodi: Τὴν δὲ οἰκίαν τὴν ἐν Μιλέτῃ, παρεχέτωσαν Ἀμυνόμαχος, καὶ Τιμοκράτης ἐνοικεῖν Ἑρμάρχῳ, καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ φιλοσοφοῦσιν, ἕως ἂν Ἕρμαρχος ζῇ. Redeo ad illam Epiſtolam, in qua & Memnium Cicero hortatur, vt tollendo illo Areopagi Decreto conſentiat, vel ipſius Attici cauſâ. Eius verba ſunt, *Pomponium Atticum ſic amo, vt alterum fratrem. Nihil eſt illo mihi nec carius, nec iucundius. Is non quòd ſit ex illis, eſt enim omni liberali doctrina politiſſimus, ſed valde diligit Patronem, valde Phædrum amauit; ſic à me hoc contendit, Homo minimè ambitioſus, minimè in rogitando moleſtus, vt nihil vnquam magis, nec dubitat, quin ego à te, nutu hoc conſequi poſſem, ita etiam ſi ædificaturus eſſes. Nunc verò ſi audierit te ædificationem depoſuiſſe, neque tamen me à te impetraſſe, non te in me illiberalem, ſed me in ſe negligentem putabit. Quamobrem peto à te, vt ſcribas ad tuos poſſe tua voluntate*

Decretum illud Areopagitarum, quem ὑπομνηματισμὸν illi vocant, tolli. Habes hìc quæ de Parietinis pro Patrone & cæteris Cicero laborauerit. Epiſtolâ ad Memnium ſcriptâ, exemplum illius ad Atticum miſit, ac ſignificauit, quam ea in re curam, operámque collocauiſſet. Ita nimirùm meminit Epiſtola 11 lib. v. ad Atticũ. *Cum Patro mecum egiſſet, vt peterem à veſtro Areopago ὑπομνηματισμὸν, tollerent, quem Polycharmo Prætore fecerant; commodius viſum eſt, & Zenoni me, & poſt ipſi Patroni, ad Memnium ſcribere, qui pridie quàm ego Athenas veni, Mitylenas profectus erat, vt is ad ſuos ſcriberet, poſſe id ſua voluntate fieri. Non enim dubitabat Zeno, quin ab Areopagitis inuito Memnio impetrari non poſſet. Memnius autem ædificandi conſilium abiecerat, ſed erat Patroni iratus. Itaque ſcripſi ad eum accuratè, cuius Epiſtolæ miſi ad te exemplum.* Iam, cùm nihil ſit veriſimilius, quàm ad Ciceronem reſcripſiſſe Atticum, meminiſſéque quã gratè ſibi pro Patrone & condiſcipulis circa Parietinas illas laboraſſet; annon probabile videtur reſpexiſſe hûc Ciceronem, ſequente illa Epiſtola, & loco de quo agitur? Si auderem licentiam mihi paulò maiorem permittere, dicerem legendum videri, *Quæ pro Patrone & tuis condiſcipulis de Parietinis in Melite procuraui, ea tibi grata eſſe gaudeo.* Verùm quia ſenſus conſtare poteſt modo iam antè expoſito, non eſt quod meæ Religioni circa legendos Authores vim faciam. Tu ipſe rem conſiderabis, cenſebiſque pro rara illa ingenij tui fœlicitate, quid totum hoc videbitur. Ego ſi meam coniecturã non prorsùs, improbaueris, lætabor me commentum fuiſſe, quod potuerit viro tam erudito non diſplicere. Sin explodendum duxeris, & ego illam carbone notabo, qui tanti iudicium tuum facio, vt nulla ratione ab ipſo appellare voluerim. Vtcumque fuerit, ſcito me ſemper clariſſimæ tuę virtutis ſtudioſſimum futurum Vale. Pariſiis IV. Eidus Septemb. M. D C. XXX.

Vt tuus Antoninus ſe habeat, perquàm libenter acciperem. Neque ego modò ſed quotquot ex me ſtudium abs te circa ipſum collocatum acceperunt. Quem ex me noſſe deſideras, eſt P. Fichetus, is ſcilicet, qui Chorum Poetarum ante editum Antoninum contexuerat. Iterùm Vale.

PETRVS GASSENDVS HENRICO RENERIO S.

Eſcripſi ad te, mi RENERI, ante duos circiter menſeis, circa tuam illam Analyſin. Scripſi, & de mea pro Patre Merſenno aduerſus Fluddum Exercitatione, & de impreſſa hic mea ad te circa Parhelia Epiſtola, Exemplum attexui, quod haberes ipſe, ſimúlque dedi literas, quæ Golio noſtro redderentur. Nunc ſcribo ad te occaſione faſciculi huius literarij, qui ad præclarum Carteſium, tuo interuentu dirigitur. Qui ipſum mihi conſignauit, ille eſt Ferrerius, induſtrius planè artifex, cuius, opinor, tibi nota manus. Is cum ſummâ ſemper obſeruantia, inſignem virum coluerit, dolore iam infando vexatur, quòd occaſione neſcio qua illius

affectæ fuerint inter se. Videlicet non satis capio, an maiores minoribus concentricæ extiterint; & an maiores ita sese in vertice intersecuerint, vt portiones quæ desinunt in verticali descripto intelligi debeant protensæ ad horizontem versus Boream (quo casu Irides debuissent videri longè solitis maiores, imò penè arcus eorum circulorum, qui Magni in sphæra dicuntur) An verò potiùs duo illa crura, quæ ad horizontem vsque depressa fuere, repræsentarint vnum quemdam, & continuum semi-circulum; portiones autem crurium, quæ ad verticē, fuerint quasi arcus vnus circuli alterius inferiorem contingentis, vti apparet, dum speculum, aquam-ve extremam arcu quodam contingimus. Non capio item, an quæ dicuntur Irides minores, sese sursum, deorsúmque subingressæ mutuò fuerint, an contigerint, an secuerint; an (quod probabilius videtur) æquidistantes vndique fuerint, an Sol demum (qui ad eas parteis) vel in nodo, vel in contactu, vel in interstitio, apparuerit. Non sum, inquam, adeò acutus, vt ista ex sola figuræ inspectione peruideam. Tu me verò facilè potes, quidquid hoc rei est edocere, quem aliunde non dubito animi esse adeò propensi, vt gratum habeas desiderio non illaudato facere satis. Ego, si quid me fortè roges, eum me erga te vicissim præstabo, vt ad quodvis officium promptissimum experiare. Accepi lubens, quod relatum est de Opere illo egregio, quod circa Maculas Solareis mandari iam typis abs te dicitur. Quippe & ego istud argumentum oculis, mentéque versaui, speróque fore, vt tua operâ scrupulis multis eximar, qui negotium adhuc facessunt. Alias quidem vias tentaui, Sed Galileanæ adhuc hæreo; ita nihil in cæteris, quod æquè arrideat, inuenio. Id significaui aliàs viro claro; quo putas verò gaudio excipiam, si iam ante tabulam factus, aut ad illius interpretationem fortassis accesseris, aut commentus aliam fueris, quæ sit vndequaque concinnior? Sesqui-annus est, ex quo Atrebatis iter faciens vidi ibi vestrum Malapertium. Ille iam tum per-auidè exspectabat editionem sui Operis; cùm multorum iam annorum Obseruationibus instructus haberet quidpiam meditatum, quod in lucem quoque ederet. Vir ille sanè industrius, ac plusquam dici potest humanus; memini verò me non probasse tum quod sentiret de perpetua Macularum existentia; quasi quidam Planetæ essent (quod & Tardæo visum fuerat) tum quod ad verum, & locum, & iter in disco Solis obtinendum, Meridiem non satis curaret (in quo tamen solo videtur tutò designari Eclipticæ situs) aliis horis quibuscumque indiscriminatim rem perageret. Hem tamen, quò digredior? Sed cogita, cùm principio tecum adeò familiariter agam, debere me nescio, qua præsensione esse persuasum, fore, vt tu omnia boni consulas, & me quantum-vis immerentem beneuolentiâ tua digneris. Ama me, ergo, Vir Optime, & libertatem meam tantam quocumque tandem iussu compensa. Vale. Parisiis Idibus Ianuariis. M. DC. XXXI.

Viro Præclaro & Amico singulari, VVILLELMO SCHICKARDO, Hebraicarum literarum in Academia Tubingensi Professori meritissimo,

PETRVS GASSENDVS S.

MEnsis propè est, mi SCHICKARDE, ex quo tuæ illæ literæ, circa Nonas Octobreis datæ, ad me tandem hûc peruenerunt. Respondissem maturiùs; verùm exspectabam in dies, dum de discessus tempore certior, possem id tibi significare; cùm & occasio in dies traheretur, qua Grotius noster ad te rescripturus literas meas attexeret. Nunc cum neque illustris Orator, vt se habent res Aulicæ, aliquid indubium de discessu nôrit: neque clarus Grotius id accipiat adhuc, quod ad te deinceps mittendum præstolatur ex Belgio: Ego, ne ignores diutiùs vbinam Terrarum sim, renuntio tibi me esse Parisiis. Scilicet accepi ex iis literis, quas ad Diodatum nuper dedisti, te in ea esse opinione, vt me iam, nisi inter Sauromatas esse, Getásque; at saltem apud Thraces putes. Deberem quidem, si aliqua esset humanarum rerum constantia: Sed notum nimis, quàm varios casus fortuna semper interiiciat. Spectâsti nuperam Eclipsin potuisse à me obseruari seu in Ægeo, seu etiam Byzantij: Vides, vt quæ adhuc me habet Lutetia, etiam tunc detinuerit. Quæres an saltem hîc obseruaui? Minimè gentium, mi SCHICKARDE, non quidem quòd per apparatum, diligentiámque steterit: Sed quòd Dea illa pharetrata densa potiùs caligine, quàm Nympharum corporibus laborantem texerit vultum. Ita nimirum inuida illa conatus sæpe meos delusit, assuefecitque vt leniter quidquid Superis videretur, ferrem. Descripsisti in tuis ad me calculum eius occultationis, quam impertitus à Keplero fuerâ: Doleo me rem nō ita clarè, dum id agerem, exposuisse, vt tibi aliqua ex parte irritus labos susciperetur. Etenim cum præscripsi Lunam tegere cœpisse Saturnum latere obscuro, parte sexta proximè ab inferiore angulo, seu confinio lucis, & vmbræ intellexi sextam partem eiusdem lateris obscuri; Tu verò sextam accepisti circumferentiæ totius, vnde & in centro angulum fecisti 60. graduum, qui 30. solùm debuit fieri. Hînc videbis quid retentandum. Ego, ne mea dimensionis æstimatione, quid imponerem, characteres subnotaui in ipso corpore Lunari, vt in pari ætate Lunæ posset correctio semper institui. Id vbique præsto, dum licet, vt nominatim præstiti deinceps die Septembris XIV. cùm Luna texit Stellam dictam Humerum sinistrum ♉. Cùm nempe sub Crepusculi finem Cælum iam Stellatum fulgeret, dirigerémque tubum in Lunam, octauo iam, aut decimo quantum mihi videbatur, azimutho occidentalem; animaduerti prædictam Stellam non longè ante egressam fuisse ex latere Lunę occiduo. Apparebat exitus fuisse paulò supra dimidiū eiusdem occiduæ, & illuminatæ partis sed & ad-

norari fuisse è regione inferioris partis eius maculæ, quæ rotunda, & solitaria Caspij maris instar videtur. Infœlicitas fuit, quòd tum apud amicum diuersarer, vbi carerem Organo ad captandum horæ momentum. Vtcumque autem licuit; Organi ibidem sequente die compos factus, obseruaui, cùm Stella esset in eodem loco proximè, primam trium caudæ Vrsæ maioris altitudinem obtinere 38. graduum, seu esse horam $7\frac{2}{3}$ & quia distantia Stellæ à limbo obseruata fuerat, quasi pars sexta, aut septima Diametri Lunaris, seu 5. propè minutorum; ideò ratiocinatus sum egressum Stellæ esse debuisse non valdè procul à Meridiano. Hoc totum addo; non tam quòd ad rem, quàm quòd putem nihil posse tibi enarrari iucundius. Obliuiscebar addere diu fuisse, antequam Stella nudo visu conspiceretur. Cæterùm hæc mihi in mentem flebilem casum reuocant, quem tu ad Diodatum scripsisti. Deum immortalem! Igitur-nè Sol ille clarus literarorum Keplerus sic occubuit, vt æternæ iam tenebræ illustrem adeò vultum obsideant? ô! si querelis foret locus; vt possemos merito iure cum natura expostulare, quòd Hominem diuinissimum nisi immortali, at saltem Hamadriadum non donârit æuo! Debebat saltem illi Terra annos Nestoreis non pauciores, à quo ipsa Animam, vitámque immortalem accepisset. Teneriore affectu Luna, quæ isto suo Sole extincto, & ipsa pati defectum voluit; tentare visa num illum quæ olim Dioscurorum charitas fuit, alternâ morte redimere posset. Verùm quia sic fata tulere; viuat iam saltem Anima fœlix super Æthera, cui dum mortalis degeret, adeò ingenteis admouit scalas. Digna illa, quæ iam mysteriis penitioribus intersit; Digna, quam iam excipiat, & compleat tantus ille, & tam dulcis sonus, ad quem exaudiendum ipsa sibi viam tanta contentione aperuit. Sed quod ad nos spectat, dignus obitus, quem Academiæ etiam integræ luctuosis cum vestibus defleant, calculóque atro diem notent; nisi quòd ille parte sui meliore superstes iubere videtur, vt nemo fletu faxit funera. Potiore certè iure, quàm ille, perdocta Virûm volitabit ora, eiusque laudes Posteritas, nisi ingrata conticescet numquam. Videlicet stuporem creabit, quoties quis labores Herculeos, incomparabilémque Genium viri animaduerterit. Quid-ni? cùm admirari quidem, sed consequi non liceat, quantum illius ingenium cæterorum ingeniorum dotibus præcellēs, Aquilæ instar supra nubeis volatum iugem tenuerit. Nisi profectò de illo verum, non video, quem vnquam Minerua Arteis omneis docuisse dicatur; & Iupiter Optimus-maximus admisisse in Concilium Deorum. Nobis ea fœlicitas restat, quòd tametsi iacturam tantam reparari non posse sentiamus; gloriosi tamen Viri æuo quadam ex parte, vixerimus, & cùm ego quidem aliquam, tu ipse maximam cum illo, societatem habuerimus. Ignosces mihi, si Epistolam-his-ce quasi desideriis Capitis tam cari perfundam; quippe non possum non apud te animum meum exonerare. Vtinam verò sic possem piis parentare Manibus, vt ille quoque intelligeret, quàm mihi sit æternùm ipsius recordatio grata futura. Scribis restitisse in manibus tuis, quod munusculum ipsi destinâtam. Quidquid de illo egeris, scito me gratum habiturum. Si fortè tamen ipso donâris præclarum illum Lanzium, à quo me amari, tuis ex literis sat sentio; scito fore gratissimū. Non hæreo porrò quin meo nomine illum sis resalutaturus: Id sic facito, vt intelligat mea esse in illum viscera effusa. Lætor adesse tibi amicum, qui-cùm, vt tecum omnia. Id enim rarum; cum aliunde maxima pars fœlicitatis ex sincera huiusmodi amicitia dependeat; Degite ergo ambo fœlices, & me eum habetote, qui ducam sorti optimæ posse in tertium vobis cooptari. Vale. Parisiis. Idibus Ian. M.DC.XXXI.

Adest hîc Iuuenis & solers, & sagax nomine Bolgrandius, qui illustrissimo Principi vnico Regis Christianissimi fratri à Mathesi est. Is apparatum prope iam habet eximium quoddam Instrumentum obseruandis Cælestibus. Exoptat verò, me abscedente, quasi heres nostra huius-ce communicationis relinqui, ac te interea valde salutat. Ego vt id pergratum habui; sic compertum tibi esse volui. Iterùm Vale.

GABRIELI NAVDÆO *Suo*,

PETRVS GASSENDVS S.

DOlui vehementer, Præclare NAVDÆE, quòd datas ad me literas, nescio, quæ fata inuiderint. Videlicet Mothæus noster Vayerius te ad me scripsisse renuntiat; Ego verò ex tuo discessu ne vel schedulam vidi hactenus, certè ne Epistolam quidem, qua apud amicum de me quereris. Vide, amabo, num debeas potiùs de literarum tuarum fato, quàm de meo facto expostulare? Refert etiam ille te ægrè tulisse, quòd literas quasdam Romam dederim, nulla facta mentione tui. At ego neque vllas dedi literas, sed solùm literis amici salutem Bochardo inserui, neque tribus insertis versibus sic tui oblitus sum, vt non etiam tibi dixerim salutem. Nisi rem satis cognoueris; non est quòd mihi culpæ vertatur; est potiùs quòd candorem tuum ad sinceriorem prouocem fidem. Nempe non ex silentio, non ex locorum interuallo, non ex iniuria aut gratia fortunæ diiudicari meum affectum decet. Tu me satis sub cute nôsti, vt cùm volueris, intelligas hærere te mihi in medullis. Nec verò ego etiam dubito, quin tu me summopere ames: Sed luxurianti calamo parco, & commotionem leuiculam spe sedationis vltro condono. Nihil te admoneo de studiis meis. Ipse qui discedens illa excitasti, perspectū habes, quid rerum moliar. Velim solùm intelligas, laborare me citra contentionē, eámque ob causā opus vix esse dimidia ex parte confectū. Versor adhuc in Physicis, neque audeo mihi de mea sedulitate polliceri, vt annus extremus hanc partem definiat. Mora fortassis in lucro erit, quando vni Sectæ laborās, omnē Philosophiā simul demeto; sed coronide res erit probāda. Nunc tēporis Exercitationē aduersus Iudiciarios texo; quoniā licet Epicurus, [illegible], dictas

dictas solùm nouerit; hoc tamen genus Diuinationis, perinde ac cætera omnia videtur fuisse repudiaturus. Eâ absolutâ aggrediar statim Posteriorem partem de Sublimibus quæ sola vulgus philosophantium appellare μετέωρα, solet, cum magis propriè Veteribus dicerentur μετάρσια. Vides quàm lubens accipiam, si quid specialius nosse liceret de Romanis Pareliis. Tu quidquid rerum istic agas, aut quibus studiis detinearis, significare haud graue ducas. Non hæreo, quin Romæ cum sis, Romano more viuere instituas. Diodatus noster memorabat nuper, quammulta ipse hac de re. Mihi nihil subest adiicere, præter illud Comici dictum νόμους ἐπιδὴξ τούτων ἐγχέειν, κτλ. Vale. Parisiis XII. Kalendas Septembris, anno M. DC. XXXI.

Præclaro, & Amico Viro VVILLELMO SCHICKARDO, *in Academia Tubingensi Professori Hebraico,*

PETRVS GASSENDVS S.

EN, mi SCHICKARDE, Gallicum, eundémque Cælestem Mercurium. Optaras illum tibi, mihique non inconspicuum fieri. Tu, &c. Parisiis IV. Eidus Nouemb. anno M. DC. XXXI. *Habetur sub Titulo, Mercurius in Sole visus, & Venus inuisa Parisiis an. 1631.*

EIDEM.

EFfeci nuper, mi SCHICKARDE, vt Deus ille παίζοντ@, vinctus coram te sisteretur. Speras Deam παίζουσαν, pari ratione iam traducam? Ausus fueram, volueram: Sed ipsi me graue peccare in sexum non collibuit. Est quod, &c. Parisiis postridie Eidus Decembris, Anno M. DC. XXXI. &c. *Hæc cum superiore habetur.*

EIDEM.

SCripsi ad te, mi SCHICKARDE, circa Eidus cum Nouembreis, tum Decembreis superiores de viso à me in hac Ciuitate sub Sole Mercurio, déque inuisa Venere. Nunc quando nouam occasionem Diodatus noster nactus est, attexo breuem schedulam, vt si fortè literæ meæ militum insolentiâ, qua omnes propè viæ obsidentur interceptæ fuerint, ediscas paucis ex fœliciore, quantum coniector, Epistolio, quod in illis vberiùs; & si dicere liceat paulò floridiùs enarraui. Noueris Mercurium conspectum mihi sub Sole fuisse die Nouembris 7. manè inter hiatus nubium. Primùm quidem sub horâm 9. aut non-nihil ante, cùm iam bessem propemodùm disci Solaris percurrisset; postremùm in ipso eius exitu è disco, horæ x. min. 28. sub latitudine Boreali min. 6. & sec. proximè 10. Ac tanta semper sub exilitate, vt illius diameter vix excesserit 20. secunda, seu $\frac{1}{90}$ Diametri Solaris. Noueris etiam Venerem non apparuisse nobis sub Sole, neque die sexta Decembris tota, saltem ad horam circiter dimidiam ante Solis occubitū, cum nubes Solem eripuerūt: Neque die 7. tota saltem ab hora matutina circiter sesqui-octaua in pomeridianam tertiam: Neque die tandem 8. saltem sub meridiem. Verumtamen Veneris loco obseruatam à me fuisse toto hoc triduo Maculam gemellam, cuius tibi fusè descripsi figuram, magnitudinem, situm, progressum in disco Solis. Porrò si fortè literæ perierint; ecce amici, quibus res placuit, prouidere ne quædam saltem illarum Exempla perirent. Illas videlicet exscriptas commisere Typographo, qui si promissis suis stetisset, possem iam vice schedulæ mittere Exemplum excusum. Sed vt operæ illæ moram trahunt, res licet exigui momenti, nondum omninò perfecta est. Excusat sese Typographus, quod satis fore existimasset, si literæ publicarentur proximis Veris Nundinis: at quoniam ipse quoque rem maturandam significaui, admouit iam Operi manum. Itaque si fortè occasio inter paucos dies iterùm arrideat, impressum Exemplum curabo, vt habeas. Vale interea, & me ama. Nihil adiungo de Eclipsi Lunæ, quæ postridie visi Mercurij contigit; quando quidquid mihi ex ea videre nubes permiserunt, Accipies breui fusiusculè. Vale iterùm, & Lanzium saluta. Parisiis postridie Kal. Ian. M. DC. XXXII.

EIDEM.

MI SCHICKARDE, significâram literis datis postridie Kalendas Ianuarias Exemplum duarum Epistolarum ad te iam ante transmissarum, &c. Parisiis die 6. quæ est VIII. Eid. Februar. an. M. DC. XXXII. &c. *Habetur sub Titulo, Mercurius in Sole visus & Venus inuisa.*

Viro æternùm suspiciendo GALILEO GALILEI *Magni Hetruriæ Ducis Mathematico,*

PETRVS GASSENDVS S.

PEt-gratè accepi, per-illustris Vir, quam mihi salutem voluisti ex Epistola ad Diodatum dici. Doleo postremas literas meas ad te datas intercidisse; sed fœlicem me, quòd non propterea te minùs in me propensum experiar. Mitto nouellum munusculum: Tu vt debitum excipe, cum referendum ad te sit, quidquid debetur tuis inuentis. Nisi id videor cum ingenti exaggeratione hac vice testatus id feci, vt calculo meo (tametsi illo non indigeres) generosiùs & citra omnem assentationem commendareris. Quod exspectatum illud tuum tam insigne opus pro foribus sit, térque, quatérque iucundum habeo. Quid enim ex te sperandum non sit, qui nihil non dignum cedro loquaris? Mihi præsertim, qui fœlicitatis ingenij tui laudator perpetuus, quocumque ducas, sim sequuturus. Cùm meorum amicorum libros aduersus Telluris motum perspectos habueris, non erit, opinor, quod multum mouearis; Morinus præsertim

subtilis;

subtilis; at ipse illi satis indicaram, quàm & rationes claudicarent, & solutiones abluderent. Quid facerem tamen; quando Maneis quisque suos patimur, neque ab amicis exigendum ampliùs, quàm ipsi volentes largiantur. Magno nimis animo opus, vt supra hæc vulgaria, quis sapiat; neque vrbem quam dicunt Romam tuguriolo similem putet;

Nam nisi viuida vis animi peruicit, & extra
Processit, longè flammantia Mœnia Mundi,
Atque omne immensum peragrauit mente, animóque;

Qui valeat digna cogitare de hac tanta rerum vniuersitate, ac facie? Perge tu, admirande Vir, sublimeis curas agitare, dignas maiestate Naturæ, dignas te ipso, dignas iis, qui auebunt te imitari. Vale autem, & magno omnium verè Literatorum bono, Viue annos Nestoreos. Dabam Parisiis Kalendas Mart. anno M. DC. XXXII.

GABRIELI NAVDÆO *Suo*,

PETRVS GASSENDVS S.

MI NAVDÆE, cùm iam non vacet ad literas tuas fusè respondere, hoc te saltem latere nolui, redditas mihi tuas literas fuisse. Mitto interea Exemplum excusum aliquot mearum Epistolarum: illas vice earum habeto, quas te mihi debere putes. Non mitto iam ad Patrem Scheinerium, ne fasciculus ponderosior fit. Cum illo, si placet, rem communica, simúlque refer multam salutem. Quas ab ipso traditas tibi literas commemoras, neque te transmisisse iuuis, neque ego adhuc accepi: Habeo interim gratias, & illi, qui scripserit, & tibi, qui ansam feceris scribendi. Si Bochardus noster Romæ adhuc fit, fac nôrit se mihi memoriæ, pectorique semper hærere. Epicurus noster lentissimè semper, vt potè grandæuus incedit, neque totius Physices curriculum adhuc absoluit. Stimulum quum persentiscit; sed nosti quam segnem descripserit Suidas. Miserat iampridem ad te Tubertus noster Viri effigiem, vti explorares num satis disertè referret illam Statuam, quam scripseras Romæ exstare: nihil tamen huiusce rei in tuis lego literis. Quæso proxima occasione quid hoc sit, velis significare; &, si discrimen inter Statuam, effigiémque missam comperias, cures egregiâ quadam manu exprimi Statuæ lineamenta. Sponsorem me habes expensorum omnium, quæ necessaria fuerint. Vidi quæcunque seu ad me, seu ad alios perscripsisti de Vesuuiano incendio. Res sanè memorabilis, & digna Historiâ temporum nostrorum. Perge curiosè obseruare quidquid de illo proditum fuerit; vtinam verò potuisses ipse, sed sine tuo periculo, rem ipsam coram respectare, nosti enim quàm gratior veniat, qui oculatus aliquid narrat. Nihil interea prætermittendum; cùm isthic saltem testeis habere plusquam auritos valeas; nempe tibi ex hisce flammis non contemnenda occasio subnata est inclarescendi. Nihil attingo de nescio qua illa iracundiola, quam inculcas. Hæsi sanè, ac diu, multúmque omnia propè verba expendi, quæ ad te priùs scripseram; verùm agnoscere non valui, quâ occasione potuissem tibi suspicionem ingerere, quòd vel tantillum fuissem iratus. Ipse leniculam in te commotionem notaueram: Tu videris illam in me transcripsisse; at quæso meas literas, si asseruasti, lege denuò, & vbi rem consideraris, si vel minimam columbini fellis guttulam animaduertas, mihi, amabò, indica. Scilicet demonstratum facies, quod ego nusquam peruideo. Certè tuas literas legenti, subiit non semel exclamare, quod Cicero ad Quintum Fratrem, *Ego tibi irascerer? Tibi ego possem irasci?* Sed finio, ne eredere videar te id credidisse, quod neque me committere, neque te habere persuasum oportuit. Vale. Dabam Parisiis postridie Kal. Mart. M. DC. XXXII.

Salutat te tota Amicorum cohors; ac Elaui noster speciatim. Ipse velim praclarum Virum P. Campanellam, quando te tantopere amat, meo nomine salutatum facias. Suspiciebam antè illum, ob insignem eruditionem; nunc verò etiam diligo ob tantum illum in te affectum. Si me non prorsus indignum habeat cui inter amicos locum tribuat, id debebo tibi perpetuum. Iterum Vale.

Eximio & Amico Viro IACOBO GOLIO, *in Academia Hollandiæ, & Matheseos & linguarum Orientalium Professori*,

PETRVS GASSENDVS S.

EXcusabas, præclare GOLI, postremis tuis litteris diuturnum silentium: Ipse ex quo illas accepi, quinque propè menseis iam sileo; an me perinde excusabo? Facerem, nisi sæpiusculè eadem cantilena repetenda foret; ac nisi id literis aliis non necessarium edisseruissem. Hoc tamen testor; causam meæ in rescribendo procrastinationis eam præsertim fuisse, quòd commendatos mihi abs te egregios illos Iuuenes, priùs videre peroptarem. Pudebat quippe respondere, nullo officio præstito eximiæ illorum virtuti; sed nimirùm cùm ipsi me requisierint aliquoties, infœlicitas mea fuit, quòd & domo abfuerim, & nosse vbi diuersarentur peruestigando non potuerim. Nunc cùm ignorem abierint-ne, an in Ciuitate adhuc commorentur; differre proliziùs responsionem nolui. Tu, amabò, me admone, illi-ne hic adhuc versentur, & vel ipsi mihi indica, si nosti, vel cura, vt illi schedula relictâ suum hospitium significent. Dolebo certè summoperè, si tibi, illisque testandi affectum occasio hæc præerepta fuerit. Exemplum tandem ad te mitto (quod consignare illis destinaram) meæ cuiusdam *de Mercurio in Sole viso*, obseruationis. Videbis ipse, quid rei sit; ac si fortè istic peracta obseruatio similis fuerit, operam dabis vt nosse valeam. Speraram fore, vt tale quidpiam ex Nundinis reportaretur; sed Librariorum nostrorum nemo eò proficisci ausus est. Luillerius

rius meus te ſalutat. Propoſueramus Æſtate hac ita peragrare Germaniam, vt ſequuturam Hyemem Conſtantinopoli degeremus. Verùm tumultus Germanici id nos exſequi non permittent. Deliberamus interea contendere in Angliam; ſi fecerimus, ſpes non leuis eſt repetendæ Hollandiæ, viſendíque iterùm tui. Vale, & quod facis, me amare perge. Pariſiis poſtridie Kal. Aprileis anno M. DC. XXXII.

Illuſtri Viro HVGONI GROTIO,

PETRVS GASSENDVS S.

PVtet me ſanè, illuſtris Vir, te ex Puteano noſtro, potiùs, quàm ex meipſo, accepiſſe obſeruatiunculæ exemplum. Ecce itaque proprium offero; cùm veniam abs te deprecari alia ratione non debeam. Supernacaneum, fateor, officium, quando res tuis oculis ne ſemel quidem digna fuit: Sed nempe tua beneuolentia, meáque obſeruantia illud exigit. Eſt etiam quod placere poſſit, nempe vel noſtri Schiekardi nomen, quem ſcio quanti facias. Ipſe aliunde exonerari inutili pondere potes ſi lubet alterum Exemplum, cum aliquo degentium iſtic amicorum communicare. Is ſi fuerit optimus Voſſius, rem mihi facies gratiſſimam. Si præclarus Lansbergius (quem tibi tamen ſim debiturus) rem habebo non iniucundam. Accepi te poſſe iſtic procurare neſcio quod genus ἀντωπιον. An operis etiam paullò prolixioris, quale eſt iſtud mearum nugarum tibi non prorsùs incognitum? Si ſpem feceres, exſcribi curarem, quod poſſet ſuo tempore ex tuo præſcripto tranſmitti; ſed nolim eſſe importunus; Amare me perge, & Vale. Pariſiis poſtridie Kal. April. an. M. DC. XXXII.

Admodùm Reuerendo & Clariſſimo Patri CHRISTOPHORO SCHEINERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

QVas ad me literas dediſti, Optime virorum SCHAINERI, cum exemplo tuæ Pantographices, accepi ante paucos dies. Quàm verò gratas habuerim non eſt, quod tibi explicem multis: Sufficiat agnouiſſe me plenum affectus candorem tuum. Intexuiſti quam Parheliorum deſcriptionem rogaueram; Grates ob id refero ſummas, ac ſimul teſtor Superos, nihil mihi potuiſſe nunciare iucundius, quàm te fuiſſe priorum quoque Parheliorum obſeruatorem. Hactenùs nempe id ignoráram, adeò vt propterea non potueris debito cum elogio in Commentariolo meo nominari. Sed lætor, quòd ſolertiam tuam, nomine licet ignorato, ingenuè commendauerim, meáque opella acceſſerit ad tanti viri monumentum. Tu magni illam æſtimas; ſed ego hanc æſtimationem beneuolentiæ tuæ adſcribo; alioquin enim ſatis ſentio, quàm tenuia omnia mea ſint. Hæ potius laudes debebuntur Operi tuo eadem de re; cum mihi ſatis eſſe debeat, ſi nugamenta illa mea potuerint tibi non diſplicere. Eſt verò cur Opus euulges; cum ex adiuncta poſteriorum Parheliorum deſcriptione is habendus ſis, quo nemo plureis ſimul Soleis in hunc diem obſeruauerit. Liber tuus *de Maculis, Faculiſque Solaribus* ad manus meas nondum peruenit. Cùm primùm nactus illum fuero, pellegam ſanè auidiſſimè; tum quòd hoc genus Argumenti mihi maximoperè placeat, tum quòd abs te, quem tanti facio, ſtudioſè pertractatum ſit. Delectat interea quod ſubindicas te ex eo numero non eſſe, qui ex Maculis Stellas faciunt, næuóſque pro luminibus, veluti Alcæi quidam habent. Miraris nomen tuum fuiſſe à Gallo noſtro diſſimulatum? Idem queſtus eſt Galileus coram aliquo meorum amicorum; teſtatus ſe illi in itinere multa amicè commonſtraſſe, quæ euulgata deinceps fuerint abſque vlla ſui mentione. Sed hoc donandum humanitati. Vidi iam tuam Pantographicen, ac dici non poteſt, quàm iucundè acceperim te eſſe nobilis illius inſtrumenti Authorem primum. Habueramus iam in hac Vrbe Parallelogramma ex Auri-chalco, qualia à te deſcripta ſunt; ſed tum inuentor ignorabatur; tum neſcio quis eam ſibi gloriam velle vſurpare viſus fuerat. Ipſe, vt verum fatear, vix perſuaderi potueram, quin foret illius origo vetuſtior; quippe humanæ ſortis pudebat, ſi tanti vſus Organum, ac res, vt mihi videbatur, inuentu adeò facilis, nemini pridem veniſſet in mentem. Ita ſcilicet comparati ſumus, vt poſtquam ouum apici conquaſſato inſtiterit, dicamus nihil fuiſſe facilius. Verùm nihil iam ambigo, quin Homines tibi hoc inuentum debeant, cùm & tempore tuæ inuentionis non exſtet memoria illius antiquior, & noſtra hæc, Patrúmque ætas alia multa protulerit ſæculis priſcis inaudita. Quocirca tibi gratulor, ſimúlque habeo gratias, quòd me eum eſſe volueris, cui res in Gallia primùm innotuerit. Oſtendi tuas literas eruditiſſimo Petauio, qui-cum præclarè diuinaſti conſuetudinem mihi intercedere. Is gratiſſimam habuit, quam illi ſalutem dixiſti, enixéque precatus eſt, vt nomine ſuo plurimàm referrem. Offendi illum ad calcem penè præclaræ cuiuſdam Opellæ, cui titulum facit *Rationarium Chronologicum*. Volumen erit ſatis iuſtum in 12. quo maior lux Hiſtoriæ nulla. Sic enim Vir magnus Chronologum agit, fidem vbique ſibi faciens, & characteres temporum inſigneis paſſim inſerens, vt tamen quaſi ſeriem texat vniuerſæ Hiſtoriæ. Alloquutus ſum etiam Sebaſtianum Cramoiſium, quo Typographo ille vti ſolet, expoſuíque illi quod ſignificaras de Operum permutatione tuo cum Typographo. Itaque ipſe paratus eſt commutationem facere Petauianorum Operum cum tuis; aut, ſi lubeat ſic agere, rationem tenere accipiendorum Exemplarium. Perſcripſeram antea ad Naudæum noſtrum vt tecum communicaret Exemplum meæ illius obſeruationis *de viſo in Sole Mercurio*: Mitto nunc tibi debitum, occaſione exhibita diſcedentis Viri

præclari,

præclari, & amici mei Iacobi Gaffarelli, qui Romam petens, vltrò sese ad illud tibi consignandum cum his literis obtulit; Res fortè erit non ingrata; quando ad studia tua pertinet. Qualiscumque tamen ea sit, ipsam habeto, quasi pignus constantissimæ in te obseruantiæ. Postularem vt factam Romæ obseruationem impertireris; sed quia nullam eius mentionem in tuis habeo literis; vereor, ne non sit abs te facta. Vale, SCHEINERI Optime, & me vt cœpisti, sic amare perge. Parisiis Eidibus April. an. M. DC. XXXII.

Et Reuerendo, & Celebri Viro THOMÆ CAMPANELLÆ,

PETRVS GASSENDVS S.

Dicebam tibi nuper salutem, CAMPANELLA clarissime, literis ad Naudæum scriptis: Nunc cùm virtutis tuæ studiosus Gaffarellus noster Romam petat, literas ad te dare placuit, quibus meam in te obseruantiam testatiorem exhibeam. Dudum certè est, quòd tuum illum generosum Genium suspicio: Sed quod amici illius mei tantus amicus factus sis, studiosè quoque iam complector. Vadem alium candoris mei, quàm communem illum amicum non præsto; ipse te satis edocebit quàm loquar ingenuè, quàm agam sincerè. Tu experire quocumque tandem imperato officio. Videbis profectò vt saltem desideraturus non sis paratissimam voluntatem. Tenue mitto munusculum: sed accipe simul ingentem affectum, quo me tibi totum deuoueo. Vale. Parisiis Eid. April. M. DC. XXXII.

GABRIELI NAVDÆO *Suo*,

PETRVS GASSENDVS S.

Nihil necesse est, mi NAVDÆE, vt scribam ad te pluribus. Discedit ad te communis amicus, ex cuius ore quæcumque forent conscribenda excipias. Accepi nuper Epistolam optimi Patris Scheinerij cum Panographices exemplo, quo me donatum voluit; at redditum simul non fuit, quod ille missum simul scribit Exemplum quoddam Parheliorum. Fortè tamen id alia occasione ad me transmittet: rescribo ipsi, ac vnà mitto editam nuper obseruationem visi in Sole Mercurij. Mitto etiam, ac simul do ad præclarum tuum Campanellam literas, in quibus imploro tuum Vadimonium. Tu prout me nosti, fidem facito; neque enim postulo aliud. Ama me semper, & si quid rerum istic moliris, significa. Si fortè verò aliqua mea industria opus sit, nosti quo iure quæsitam habeas. Vale. Parisiis Eid. April. an. M. DC. XXXII.

EIDEM.

Discesserat iam Gaffarellus noster, cum Tuberti manu accepi literas tuas suauissimas cum Epicuri effigie, & Parheliorum Exemplari. Responsurus illicò fueram; at quando tu faciebas spem tum Voluminis *de Maculis Solis*, tum Laërtiani Exemplaris, cum notis marginalibus; distuli, donec Moræus noster & reciperet, & traderet omnia. Nunc, cùm à tribus aut quatuor diebus ista sint mihi præ manibus; tempus sanè est, vt ad te rescribam. Initium porrò meritò facio ab illa gratiarum actione, quam singularem tibi debeo, ob procuratam effigiei Epicureæ delineationem. Nempe agnosco studium, quo Hovvenij illius tui, egregij sanè artificis, sollicitasti operam; ac receptam simul in te mei causâ obligationem. Quid ego illi per te deberem, significandum fuerat; quando sola animi grati testificatio non est satis. Neque verò est, quòd illum propterea minus expectare abs me debeat; qui daturus sum operam, vt ex nominis ipsius mentione, luculentissimam faciam. Quæso te, vt illi interea plurimam meo nomine & referas gratiam, & salutem dicas. Me profectò illius manus delectauit mirificè; & quotquot ex nostris amicis conspexere lineas, viri industriam laudarunt. Tu mihi declara, cùm primùm vacabit, an quod manu dextra Epicurus tenet, cylindri formam habeat, referátque volumen, seu chartam, sibi ipsi circumuolutam. Suspicor nimirùm sculptorem ad id respexisse, quod Laërtius ait κυλίνδρους, circiter trecentos fuisse Epicuro conscriptos. De Parheliis nihil adiicio ad ea, quæ priùs ad Patrem Scheinerium rescribam ipsi postquam opus de Maculis pellegero; neque enim adhuc vacauit oculos, mentémque eò conuertere, ob segnitiem librarij, cui tradideram informandum. Lætor interea gratam illi meam obseruatiunculam de Mercurio in Sole, fuisse. Nihil necesse est ad ea respondere, quæ per te de illa requisierat; cum peruidisse iam omnia debeat ex misso excuso Epistolæ meæ ad Schickardum exemplari. Adtexo potiùs aliam circa Mercurium obseruationem, quam habiturus quoque sit, quantum opinor, non iniucundam. Occasio imprimis huiusmodi fuit. Mandata iam typis, atque euulgata prædicta Epistola fuerat; cùm tandem sum nactus duas priores parteis Ephemeridum Keplerianarum. Illas obiter cum euoluerem, obseruaui Mercurium conspici potuisse sub Sole ante annos quatuordecim; tametsi id in nouo Orbe. Tunc piguit me id pronunciasse, concessum nobis primùm fuisse obseruare posse in Sole Mercurium; quod ex inuento vsque Telescopio, σωματικῶς Soli coniunctus, subiunctus-ve priùs non fuisset. Quin maior etiam me cepit pudor, cùm ad sequenteis annos respectans, deprehendi post duos annos coniunctionem parem futuram, sícque rem longè euadere, quàm credideram, frequentiorem. Porrò alias quoque corporeas Coniunctiones perscrutatus, præter illam, quæ eodem anno euentura est, & præteritam ante decem annos; adnotaui debere vnam extrema die mensis Aprilis nuper elapsi contingere. Itaque licet non dubitarem inuisibilem futurum Mercurium, quòd, vel Keplero admonente, factus Sole superior, foret ab ipso contegendus: rem obseruare tamen volui,

ad

ad conuincendos illos, qui adhuc in ea hærent ſententia vt exiſtiment Mercurium perpetuò deferri in Epicyclo, nos inter, & Solem detento. Ac rationes primùm ſubduxi, ex quibus habui Mercurium in medio Solis diſco futurum (puta in diſtantia à centro, latitudineve Auſtrina minutorum non prorſus quatuor) proximè poſt occaſum Solem; ſi quidem Sol nobis eo die occumbere debuit hora 7. min. 12. à Meridie; media verò illa Coniunctio celebrari debuit hora 7. min. 25. Ratiocinatus quoque ſum, factis vtriuſque Sideris in eandem partem motibus, totum Solis diſcum non poſſe peruadi à Mercurio, niſi horis præcisè decem; ſicque tranſcurſus initium ab hora vſque ſecunda cum duabus quintis futurum, finem verò poſt mediam noctem, ſeu hora 12. cum totidem quintis. Deinde omnia adparaui, vt ſi reuerà exiſtimâſſem conſpectum iri Mercurium, accinctúſque eſſe ab Aurora volui, ſuſpicatus quinque horarum, vt nuper, anticipationem. Et fuit quidem Cælum toto tempore antemeridiano nubibus obductum; ſed inclareſcens à Meridie, clariſſimum Solem ad occaſum vſque tranſcurrentibus, per vices dumtaxat, nubilis raris exhibuit. Verſabâtur in eadem ſcena Mothæus noſter Vayerius, & Cantaclarus, quorum prior circulum album, amplúmque oppoſitum Soli moderari voluit, cùm ipſe Teleſcopij dirigendi gererem curam. Cæterùm illo tempore toto Mercurius nobis planè inuiſus; cùm ne macula quidem alia diſco Solis appingeretur. Hinc ſi ritè ſe habuit, Ephemeridum calculus, aſſeruare poſſumus, Mercurium præter Solem factum; ſed ſupponamus coniunctionem præoccupauiſſe quinque propè horis; an-non debuiſſet Mercurius ante horam decimam matutinam ſub Solem ingreſſus, poſt ſecundam pomeridianam ſalutare centrum, ac illi deinceps ad occaſum vſque, Vale continuum dicere? Certè Mercurij latitudinem atque adeò ſemitæ eius per diſcum Solis prolixitatem non malè deſignatam fuiſſe ex conſonantia calculi cum illa mea nupera obſeruatione eſt coniiciendum. Temporis autem hallucinatio non videtur maior, quàm tunc fieri hoc tempore potuiſſe; cùm præſertim heic error quoque Ephemeridum Origanicarum conſentiat. Vt enim Mercurij cum Sole Coniunctio debuit per ipſas menſe Nouembri tribus diebus cum ſeptem horis euenire maturiùs, quàm debuerit per Keplerianas; ita iam debuit tribus diebus cum octo horis præcurrere. Verùm fingamus Coniunctionem debuiſſe non quinque, ſed & decem horis celebrari velociùs; an-non tametſi Mercurius ſubiiſſet Solem ante eius ortum; debuiſſet nihilominus non abire ex eius diſco, niſi duabus & ampliùs horis; poſtquam ego aciem intendi? Addo, ne quiſpiam cauſaretur potuiſſe Mercurium ab occaſo Sole in diſcum eius incurrere; adfuiſſe me die ſequente ab ipſo vſque Sole exorto, hoc eſt, ante horam matutinam quintam, exploraturum an tranſcurſus ſupereſſet veſtigium. Nihil portò etiam tunc viſum; cùm licet Mercurius iniiſſet Solem ab ipſiſſimo occaſu, non debuiſſet tamen exire, niſi beſſe propè horæ, ab exortu. Atque hæc ſunt, quæ poteris cum optimo viro habere communia. Precarer, vt meo nomine præclaro Holſtenio perſolueres grates, quando me Notis Viri illuſtris in x. Laërtij librum tuo interuentu beare voluit, ſed profectò prona illius in me voluntas maior eſt, quàm vt teſtationem gratitudinis literis ad ipſum deſtinatis, prætermittam. Meum illi ſeu tu, ſeu Bochardus noſter redderis Epiſtolium. Quod ſcribis de locis quorundam Authorum, qui Epicuri meminerint, aut illa vidi, aut ea non ſunt, quæ ſcrupuloſè valde conſecter. Vt nihil enim negligo ex antiquis Authoribus, qui habere ſuperſtites Epicuri libros potuerint, ita non admodum requiro, quæ Recentiores proferunt, quando haurire nihil potuerunt, niſi ex iiſdem fontibus, qui nobis quoque adhuc ſcaturiunt. Pergratum eſt tamen, quidquid admones, cum [illegible], ſedulus cognoſcere poſſis, quæ me præterfugiant. Illud perlibenter viderem, quod de Bonciario ſubiicis: at vereor, ne, quod innuis, opus fuerit ſolùm in votis. Quod de quantulacumque mei apud Eminentiſſimos, Eruditiſſimóſque Viros æſtimatione, memoras; id totum debetur tum opinioni, quam de tua virtute meritò concipiunt, tum inſigni amicitiæ, quæ mihi tecum intercedit. Tu vide, ne affectus ille, quo me complecteris, imponat, & in me prædicando nimius, idoneum ſponſorem non habeas. Ipſe meæ conſcius imbecillitatis, non alius haberi, alius eſſe ſtudeo; neque is ſum, qui meo Genio vllam faciam vim, vt ſuſtinere famam poſſim. Vtcumque ſe res habeat, tu, qui me nôſti, fac noverint id mihi cordi præſertim eſſe, vt à Viris eruditione eminentibus diligar, ipſiſque me deuoueam totum. Saluta verò, inter cæteros eruditum Allatium, de quo ſæpe cum Burdelotio Operum ipſius & demonſtratore, & laudatore ſermonem conſerui. Vidiſti in Catalogo Franconfurtenſium Nundinarum Titulum Fluddanæ ad me Reſponſionis: Ego nihil vidi ampliùs. Aduenit nuper ex Anglia adoleſcens ingenuus, qui Fluddo viſo, retulerit illam typis nondum commiſſam, ipſúmque Fluddum conqueſtum meam in ſcribendo breuitatem, in exantlando neſcio quo magno Opere adhuc laborare. Cum primùm opus prodierit, mihíque innotuerit, rem vt exoptas ſignificabo. Supereſt, vt indicem paucis quid lucis videatur Lucretio ex meis illis qualibuſcumque lucubrationibus affulſurum. Id ſcilicet enixè rogas, quòd res ſit præſertim futura pergrata Clariſſimo Viro Alſario à Cruce, benè merituro nouis Commentariis de Lucretiana Philoſophia. Faciam ergo ingenuè, ſed priùs teſtatus me nullas meas nugas tanti ducere, vt putem illas cum vigiliis tam docti Viri comparandas. Tu me ſcilicet rubore ſuffundis, ac penè dicam, enecas, cum ſcribis illum ab inſtituto, ſi ego quidem credam mea ſufficere poſſe, Poëtæ intelligendo, deſtiturum. Quaſi verò non ego potiùs retrahere pedem ab incœpto debeam, quàm vt ille ab opere laudatiſſimo abſterreatur? Sed erit fortè, quòd vterque in eodem campo decurramus, cùm ille Lucretium ex ſerie contextus inter-

pretaturus sit, ipse Methodo paullò immutata Lucretium producturus sim, ad explicationem, confirmationémque Placitorum Epicureorum hinc totus quidem Lucretius in opellam meam transferetur; sed carmiuum ordo mihi perturbatus, planéque varius futurus est. Ecce enim assumo alia in Epicuri vitæ Apologiam; alia in partem Philosophiæ Epicureæ Canonicam; vt quæ libro quarto de Sensuum veracitate disputantur; alia in partem Ethicam, vt quæ præsertim continentur in Librorum Procemiis; quæ referuntur in eodem libro de fugitandis amoris simulacris, ac pabulis, quæ libro tertio de constantia iu ferenda morte, & id genus alia. Cætera omnia variè per Physicam partem distribuo, passim nimirum, quatenus quidlibet facit ad institutum. Vt habeas autem specimen, ex quo tractationis ducere coniecturam valeas, recens exemplum profero. Versabatur proximis diebus illa quæstio præ manibus, an membra Animalium destinata fuerint, factáque ad vsum; an ipsis casu sic generatis, casus, industriáque vsum fecerit. Primùm igitur illam Epicuri opinionem commemoraui, qnæ habetur apud Lactantium, tum libri tertij Institutionum capite 17. tum libri de opificio Dei capite 6. Deinde versus illos subieci, ex libro quarto Lucretij, *Illud in his rebus vitium*, &c. Ac postea, vbi exposui vt Epicurus excogitare fortuitam membrorum conformationem potuisset; carmina retuli nonnulla ex libro quinto Lucretij; præter ea, quæ cùm de rerum origine commemorassem. Adhæc sententiam consimilem Veterum aliorum Philosophorum attexui, ac nominatim Empedoclis, vt ab Aristotele narratur, tum libro primo, capite primo, de Animalium partibus; tum libro secundo, capite secundo de naturali Auscultatione. Id etiam subtexui, quod Galenus habet libro primo de vsu Partium, capite 21. circa Epicureos, Asclepiadeósque; ac simul apposui argumenta varia, quibus res fieret probabilis. Postremò, quoniam hæc opinio cum Decretis Fidei nostræ, veráque ratione non poterat stare; opposui illi inter cætera ea, quæ Lactantius disputat contrà: itémque quæ Plato in Timæo, Aristoteles locis citatis, Stoïci apud Ciceronem in libro secundo de natura Deorum, ac in tertio de Finibus. Subinde, postquam sim conatus Hippocratem aut excusare, aut ad veram etiam opinionem reducere; præcipua quædam ex Galeno totis illis septendecim, diuinis sanè libris, selegi; ipsemet quædam Marte meo contra Epicurum disserui; & quantum potui, feci satis argumentis oppositis. Hactenus edo specimen, ex quo tu potiùs intelligas, quàm ego cogar dicere, an & quantum id ad Lucretium faciat. Tu, si fortassis cum Alsario communicandam rem duxeris, effice imprimis; vt summum candorem, quo cum amicis ago, cognoscat; tum, vt quam cœpit in me testari beneuolentiam foueat; denique, vt meam in se obseruantiam perpetuam putet. Finem his scribendis faciebam, cùm me Mersennus noster inuisit. Occupatione mea perspecta, rogauit statim nomine suo salutem tibi dicerem, idem contendit Præsul meus, qui in musæolum ipsum deduxit. Petiit Mersennus, adiicerem, mirari se, quòd nihil adhuc de propositis per te Campanellæ quæstionibus responsum fieri curaueris. Excusare te volui; sed ille subiunxit aurem vellicandam. Voluit tandem, quod ego quoque, vt Campanellam salutares, neque Gaffarellum prætermitteres. Tu, mi NAVDÆE, optimè Vale; Perge similis esse tui; & me amare ne desine. Parisiis, v. Eid. Maïas an. M. DC. XXXII.

Præclaro Viro LVCÆ HOLSTENIO,

PETRVS GASSENDVS S.

QVanta sit humanitas tua, expertus loquor, Docte HOLSTENI, Acceperas me desudare iu restituendo decimo, eóque deprauatissimo Laërtiani codicis libro. Illicò, factá tibi copiá Basileensis Exemplaris, cui ὁ μακαρίτης, Aldobrandinus Notas marginaleis, lectionésque varias illustri manu-apposuisset; decerpsisti ex codice integrum librum decimum, ipsúmque ad me transmisisti. Profectò si ex nota facie, si ex obsequio præstito, si ex vetere amicitia hæc liberalis animi prodiisset testatio; esset, quòd gratias agerem: At nunc est præterea, quòd candorem tuum non sine stupore suspiciam. Videlicet qui promoueudis ingenuis literis es natus, nullam studiosos adiutandi occasionem vis prætermissam. Cæteros ferè occupat liuor, qui defossos thesauros maluut, quàm vt, cum ipsi nequeant, ditescere alios patiantur. Tu longè generosior, qui, quod posses ipse vsurpare tibi, ita profundis in alios. Quod me attinet, dabo operam, vt experiare non ingratum. Vtinam verò ipse mihi, quid officiorum præscriberes; ita me Deus adiuuet, vt obsequentissimum haberes. Non vacauit adhuc notas illas omneis conferre, ac expendere; obiter tamen animaduerti quò præsertim Vir eruditus interpretando respexerit. Obseruaui illum multa adnotasse ex editione Parisiensi, nisi fortè quoddam Exemplar Vaticanum habuit illi simile, quo Stephanus vsus. Vtcumque sit; fateor ingenuè quidquid habere hactenus ex Codicibus seu impressis, seu manu-scriptis licuit, impar esse locis corruptissimis, quæ passim occurrunt, sanandis. Absit proinde Medicas manus, ac non fallenteis pollicear; satis erit, si meas quasdam coniecturas proferens perspicuum faciam, qua præcipuè Textus videatur esse νοσώδης. Sed non est, quòd te his detineam, virorum Humanissime; superest potiùs exorem te, vt quando me non cogitantem deuinciendum existimasti, affectantem iam in amicum studiosum tui, obseruantémque cooptandum censeas. Vale. Parisiis v. Eid. Maias, an. M. DC. XXXII.

Viro

Viro Claro GVLIELMO CÆSIO *Typographo Amſterodamenſi,*

PETRVS GASSENDVS S.

SCripſerat ad me ante paucos menſeis nobile illud literarum decus Hugo Grotius, tum placuiſſe tibi meas aliquot Cæleſtium rerum Obſeruatinnes; tum deſiderare te plureis ad illuſtrandum, quod moliris inſigne Coſmographiæ opus. Itaque tem ſtatim & illi, & tibi facturus pergratam, amicum meum ſingularem Iacobum Valeſium in Delphinatu agentem generalem Franciæ theſaurarium, literis datis exoraui, vt quas haberet generis huius Obſeruationes impertiretur. Siquidem nôram penes ipſum deliteſcere plurimas, quas vel ipſe, vel induſtrius, quo iampridem vtitur, obſeruator peregiſſet. Exſpectatum diu reſponſum, propter graſſantem illic gentium morbum Epidemium; at commodum ecce aduenit. Quia enim noſter Salmaſius eſt craſtina luce ad vos diſceſſurus (ô Fata noſtra, qualem virum eripi nobis patimur!) committam illi faſciculum, vel theſaurum potiùs acceptarum Obſeruarionum. Theſaurum dico; nam erit ſanè, cur tibi ex eo euulgato Poſteritatem totam obſtringas. Nôſti enim obſeruationes eſſe fundamenta, quibus Aſtronomia nixatur; & cùm plurimi exoriantur ſemper, qui Tabulas, Ephemeridáſque contexere poſſint, aut corrigere, raris tameu ſæculis naſci, qui ipſi ſtudioſè obſeruent. Hinc nihil mirum, ſi poſt exactam tot ſæculorum ſeriem, perfectè adhuc inſtaurari Cæleſte hoc ſtudium non potuit; quando ex tota Antiquitate infrequentiſſima habentur obſeruatorum ſubſidia. Vnus memoriâ totius æui digniſſimus Tycho Braheus in hanc præſertim curam incubuit. Sed Codices obſeruationum tandiu exſpectati adhuc inuidentur. Et licet Keplerus ex illis Tabulas ſuas deduxerit; cùm uondum tamen hæ Tabulæ Cælo ad amuſſim reſpondeant (omnium alioquin præſtantiſſimæ) deſiderium Poſteris fiet Tychonicarum Obſeruationum, quæ cum faciendis conferantur, ad perficiendam ſcientiam. Seu enim Keplerus non omneis aduocârit, nec ceperit; ſeu fortaſſis aliquibus, quo Hypotheſibus conſentirent adiecerit quidpiam, aut ademerit: Profectò Veri ſcrutatores requirent olim hiſtoriam, varietatémque Obſeruationnm. Quod moneo, vt intelligas, non poſſe inſtitutum tuum mihi non admodum probari; cùm, ſi qua nanciſci obſeruata potes, ea tanto ſtudio tranſmittere in Poſteros ſatagis. Imitaris enim generoſum illum Snellij veſtratis, & noſtri quondam amici, genium; cui niſi deberemus, quas collegit Haſſiacas, VValterianas, & Regiomontani, Tychoníſque Obſeruationes pauculas; mirum quàm tenues reliquiæ ſupereſſent nobis ex diuite æuo. Præclarè verò ita facis: etenim quæ cuduntur alia, delet dies facillimè, quæ huinſce ſunt ordinis, recordatione grata confirmat. Cætera quippe non ſunt certis alligata temporibus, & quæ ſcripta ſapienter ſunt, occidere millies & tedire poſſunt: at obſeruata huiuſmodi ſic à momentis temporum pendent, vt habita ſemel, ſingularia ſint, & perdita ſemel, reſtitui non poſſint. Quare, vt ſtudioſis cariſſima ſunt; ita nunquam illos eorum temporum, quibus ſunt perfecta occupat obliuio. Mihi proinde gratulor, quòd quas Obſeruationes mitto (aliàs fortaſſis ſepeliendas) procurare ſtudioſis poſſim; tibi gaudeo, qui cùm ſis natus, vt bonas Arteis promoueas, occaſionem hanc præ manibus habeas. Faſciculus certè inſignis; cùm nudæ præſertim ſint Obſeruationes; neque poſt citatum Snellij ſpicilegium vberius vllum, quod ſciam, exſtet. Vt verò habeas quanti fieri Obſeruationes poſſint, aut debeant; ſcito me his nominibus ſponſorem illarum præſtari. Primùm Amicus ille meus, Vir fidei ſummæ, eruditionis eximiæ, patientiæ indeſeſſæ eſt. Deinde eius obſeruator nomine Elziarius, Olitor ille quidem eſt; ſed quo profectò non alius vnquam magis opportuna loquutus. Sanè vt Protagoras olim Democrito exhibuit ingenij ſpecimen ex ſcita lignorum ſtructura: Sic Elziarius ex eleganti Vizilianorum hortorum cultu, genij Mathematici argumentum Valeſio præbuit. Nec verò vnum illud fuit: ſiquidem breui is euaſit, vt & obſeruandi peritiam maximam acquiſierit, & totam Trigonometriam planè perdidicerit, & Aſtronomiæ fundamenta ita introſpexerit, vt ego aliquando ſuperueniens, offenderim ipſum defendentem Telluris motum, ſoluentémque ex intimis huius ſcientiæ principiis, quæ eruditi quidam viri ſecùs ſentientes obtrudebant. Quódque admirere, id cœpit ſub annum ætatis quadrageſimum, vxorem aliunde & liberos curans, hortóſque colens aſſiduè: adeò vt cum illum noctu obſeruantem, ſcribentémque contemplarer, viderer mihi Cleanthem videre, à quo non ſecus tranſigebantur dies in hortis; noctes in ſtudiis. Tertiò proinde & illius in eo obſeruando diligentiam coram ac non ſemel intuitus ſum; & exploraui ipſemet eius inſtrumenti, quo vtitur, fidem.

Sextans eſt trium paullò minus Pedum, ligneus ille quidem, ſed quem illemet ſic eſt fabrefactus, vt optimè cohæreat, ſic illiuit, vt nihil patiatur à mutatis temporibus; ſic per tranſuerſas lineas diuiſit, & pinnacidia in eo compoſuit, vt vix vnquam integro minuto aberret ab iis Fixarum diſtantiis, quæ à Tychone ſunt conſignatæ. Denique plurium huiuſmodi obſeruationum calculum inſtituens, deprehendi illas mirè conſonare; & nonnullas etiam conferens cum exquiſitioribus quibuſdam ex meis, quod deſiderarem, vix fuit aliquid. Cæterùm, cùm per-raræ ſint habitæ Gratianopoli quàm plurimæ ac penè omnes peractæ ſunt Viziliæ; quod oppidum eſt Gratianopoli ad Auſtrum duabus leucis maiuſculis. Occaſio fuit, quòd Valeſius, quam-primùm ex Scotia, vnde eſt oriundus, ad Delphinatum acceſſit, ad illuſtrem illum Lediguerium ſic adſcitus eſt, vt cum celebrem eius domum, quæ Viziliæ eſt, frequentiſſimus itaret, Olitorem Elziarium

illîc nouerit, & de parando in ipsis hortis Obseruatorio cogitauerit. Hinc poteris quidem has obseruationes Vizilianas inscribere: sed pergratè accipiam, si ex amici nomine Valesianas indigitâris. Ego prout ille eas ad me transmisit, committo; Tu vel transpone, vel selige, vel vtere tandem pro tuo instituto. Illarum series sic sequitur.

Planetarum distantia obseruata Vizilia, cuius latitudo 45. grad. 5. min. 30. sec. Longitudo eadem, qua Gratianopoleos, vbi Polus attollitur 45. grad. 12. min. Anno 1622. &c. prolongâ serie.

Habes hucusque, Præclare C Æ S I, obseruationum copiam, quâ Valesius credidit serie. Catalogus certè instructissimus, & non paucorum, vt vides annotum, circa Superiores Erraticas Stellas. Quod si non perinde instructus circa Inferiores est; causam puta editos monteis, qui Viziliæ Ortum, Occasúmque præripiunt, & conditionem earum Stellarum, quæ tum manè solùm, vesperéque conspicuas sese exhibent, tum plerumque latent sub radiis Solis. Mercurius verò potissimùm, de quo omnes Obseruatores id iure queruntur, quod de Marte Plinius, *inobseruabilem eius esse cursum*. Fortassis mea illa de Mercurio ante annum in Sole viso obseruatio poterit esse instar plurium, quæ desiderari heic possent; & quadam etiam ex parte supplere, quod Keplerus conqueritur, Obseruationes omneis Brahei per viginti annos conscriptas, cadere intra vnicum trientem Mercurialis excentrici; reliquos verò duos trienteis inobseruatos manere. Ex quo mirum videri non debet, si Keplerianus calculus tempore meæ obseruationis abfuit à vero quinque propè horis; id lucro potiùs deputandum, quòd non vt alij abfuerit quinque aut saltem tribus diebus. An verò gratum faciam, si heic attexuero Obseruationem nuperam, ex qua circa eundem Mercurium Kepleriani quidem calculi error paullo maior; at aliorum Artificum maximus longè proditus est. Cùm hoc ipso anno 1632. & die Iulij 29. sub horam quartam matutinam expergefactus in Auroram respectarem, Venerem in ea promicantem vidi, & nescio, qua fœlici sorte oculos ipsi circumducens, incidi in Mercurium, ab illa distantem triplici quasi Diametro Lunæ. Facta statim præ manibus Kepleriana Ephemeris indicauit Coniunctionem sideris vtriusque celebrandam die 31. Idque in ipsa Meridie, cum nota hac apposita, *Mercurius ferè corporaliter iungitur Veneri; tamen quinque scrupulus superior. Attendatur manè ♀ eum in Aurora monstrabit paullò altiorem.* Itaque ego me ad illam, & diem, & horam ita accingendum duxi, vt diem non negligerem antecedentem, & consequentem. Verùm die 3. crassi adeò fuere vapores Horizontem obsidentes, vt priusquam discuterentur, Venus ægrè apparuerit, Mercurius euanuerit. Ipsa die 31. apparato organo, vt Veneris saltem distantiam à duabus Fixis acciperem, Fixæ omnes priùs obliteratæ fuerunt, quàm illa ex densioribus vaporibus emergeret. Quare id solùm superfuit, vt explorarem num Mercurius illius corpus circunstaret. Inclarescebat iam Aurora, & hora quarta parùm aberat, cùm ægrè Mercurium detexi, & Cantoclaro amico meo, cuius ædeis, ac vineam huius obseruationis gratiâ tunc vsurpabam, demonstraui. Situs Veneris suprà Horizontem erat tunc septem circiter graduum; Mercurius verò ab ea distabat, cùm nudo visu inspiciebatur, tanto marginum interuallo, quantum Veneris Diameter adimpletura videbatur: cùm verò Telescopio, videbatur posse Diameter Venerea quinquies circiter collocari in intercapedine. Erat autem Mercurius Veneri non supra, seu ad verticem; non planè ad læuam, seu in eodem parallelo dicto Almicantharat; non planè loco inter hæc medio, sed versabatur inter hoc medium, & prædictum parallelum; adeò vt spectato Eclipticæ situ, videretur præcisè esse, aut non multo antè fuisse in eodem cum illa latitudinis circulo; sed collocatus ad Boream. Pulsauit quarta interea, & non longè post, Mercurius disparuit. Omnibus expensis; Quia iuxta prædictam Ephemeridem Coniunctio illa heic fieri debuit eodem die, hora ij. cum triente, ante Meridiem; & contigit tamen hora proximè tertia, cum sextante; ideò visum est calculum Kepleri nimis promouisse Coniunctionem hanc septem horis cum semisse. Sed parum nempe istud est, si cum hallucinatione Ephemeridis Origanicæ comparetur, iuxta quam tribus ante diebus euenire debuerat, & minimùm, si conferatur cum Ephemeride Argolij, quæ celebrandam promiserat quinque diebus maturiùs. Est autem valde mirabile, quòd vix aliquid, aut nihilum etiam Keplerus aberrauerit in designanda sub Coniunctionem latitudinum differentia: & maximè si Diameter Venerea conspecta Telescopio, habeatur vnius proximè minuti. Occasione porrò huius Coniunctionis, memorarem similem aliam Veneris eiusdem cum Marte, vt putà, quam etiam absque vlla designatione locorum ex Fixis obseruaui anno 1612. mense Octobri. Cùm die enim 14. discederem Diniâ Aquas-Sextias, Aurorâ iam inclarescente, animaduerti Venerem à Marte distantem paullò minus Diametro apparente Veneris. Existimabam esse Dodrantem, vel quanta apparebat inter secundum Equum in Helices cauda vicinámque ipsi stellulam intercapedo. Erat autem ♀ occidentalior, habénsque Venerem deflectentem in Meseurum, seu Vulturnum circiter. Die verò 15. eodem tempore, ac itinere Diniam inter & Aquas-Sextias medio, Venerem vidi orientaliorem, & Martem ab ea deflectentem versus M[illegible]boream. Distantia visa paullò maior, quàm inter duas infimas Stellas ex tribus appendicibus Balthei Orionis, longè verò minor, quàm inter duos Hœdos. E[illegible] verò, quia eodem anno, ac in fine Ianuarij eorumdem ♀ ac ♂ Coniunct[illegible] obseruâram Aquis-Sextiis, non illam quidem

dem adeò propinquam, sed tamen, vt puto, satis exquisitè; ideo lubet magis eam adponere. Radio vtebar Astronomico in parteis decies millenas diuiso, & transuersali in simileis, cylindrulisque pro pinnacidiis tam ad oculum, quàm in transuersali. Cæteros dies antecedenteis, consequenteisque prætereo; Coniunctionis diem deligo, & vnicum dumtaxat ante, vnicum post adiicio. Itaque eiusdem & anni 1622. & Ianuarij die 30. hora 7. vespertina exhibita est distantia Veneris, & Martis o. grad. 36. min. & iterata o. grad. 35$\frac{1}{2}$. min. ac repetita tertiùm o. grad. 35. min. At hora 7$\frac{1}{2}$ inter Venerem, & caput Andromedæ distantia fuit 28. grad. 40. min. Inter ♀, & Markab Pegasi 20. grad. 56. min. Inter verò ♂, & caput Andromedæ 28. grad. 47. min. Inter ♂, & Markab 21. grad. 26. min. Ac postmodum ad explorandam instrumenti fidem inter Sirium, & Procyonem occurrit distantia 25. grad. 42. min. Die sequente 31. horâ 8$\frac{1}{2}$ vespertina, distiterunt Venus, & Mars o. grad. 28. min. neque moliri quidpiam aliud, propter exortas nubeis licuit. Die verò prima Februarij, hora 7$\frac{1}{2}$ vespertina, fuit distantia Veneris, & Martis o. grad. 36. min. $\frac{1}{2}$ Veneris verò, & Capitis Andromedæ 27. grad. 37. min. Veneris, & Alæ Pegasi 13. grad. 41. min. Martis, & Capitis Andromedæ, 28. grad. 12. min. ♂, & Alæ Pegasi 14. grad. 16. min. Simileis alias Veneris Coniunctiones adderem, ac præsertim quidem cum ☾; sed quia descriptam iam habes, quam obseruaui in hac Vrbe anno 1625. die 9. Februarij; addo hîc solùm aliam, quam obseruâram Aquis-Sextiis, anno 1619. mense Aprili, vel ex eo, quod Sideris vtriusque distantiam acceperim non modò semel, cùm venarer adhuc horam ex altitudine Arcturi: sed ter etiam interdiu, cùm horam exptarem ex Sole. Die ergo Aprilis ij. manè hora 4. min. 55. distitit ♀ à ☾ 1. grad. 1. min. horâ 9. min. 36. distitit 2. grad. 24. min. hora ij. min. 16. distitit 2. grad. 57. min. Hora pomeridiana o. grad. min. 20. distitit 3. grad. 27. min. Præterea autem, vt exacto mense, seu die Maij ij. manè hora 4. min. 50. cùm Luna videretur quasi constituere apicem Trianguli penè Isoscelis, cuius angulos ad basim occupatent ♀ & ♃ proximè ipsam eorum Coniunctionem, distantiam fuisse ☾ à ♀ 10. grad. 45. min. hora 4. 50. min. ☾ à ♃ 10. grad. 20. min. hora verò 5. Veneris verò & ♃ o. grad. 32. min. hora 4. min. 30. Sed ad Mercurium redeo, de quo postremò obseruationem, quam dicere licet negatiuam, adiicio, exceptam ex Epistola, quam Romam ad Naudæum scripsi ostendendam Scheinerio, v. Eidus nuperi Maij. Ea sic habet. *Attexo potiùs aliam circa ☿ obseruationem*, &c. vsque ad illud, *hac ergo sunt, quæ poterunt cum optimo viro habere communia*. Habetur superiùs. Hactenus excerpo, mi CAESI, ac finem simul facio. Tu benè Vale, & magno Reipublicæ literariæ bono magnis conatibus insiste. Parisiis Kalendas Octob. anno M. DC. XXXII.

Gassendi Epistola.

Viro nunquam satis laudato GALILEO GALILEI *Magni Hetruriæ Ducis Mathematico*,

PETRVS GASSENDVS S.

Satis temporis iam elapsum est, Humanissime Virorum, ex quo Diodati manu accepi, quod consignari mihi voluisti, Dialogorum tuorum Exemplum. Quod serò tamen gratias agam, excusationem mereor; quando vix tandem licuit discedenti Parisiis desiderata lectione frui, die vno, aut altero. Nempe quam-primùm egregius liber factus est mihi præ manibus, tanta illius apud studiosos expectatio insterat, vt quia Diodatus Exemplum suum detulerat in Angliam, meúmque vnicum supererat; vix vllus fuerit, qui peruidere succesiuè non postulârit. Itaque discessus occasio vix demùm fecit illius copiam, ægréque inter varias occupationes obtinui, vt prægustarem, quod spero adhuc, quam-primùm conquieuero, pleno quasi ore sorbere. Interea cùm forem in hac ciuitate paucis diebus commorandum, significare volui, quàm gratè acceperim librum; quàm iucundè percurrerim. Equidem tanta sum affectus inter legendum voluptate, vt etiam-num; quoties mente repeto, mirificè mouear. Ita scilicet tibi constas, amantissime Veritatis Vir, vt quodcunque ratiocinaris, Naturam semper sequaris Ducem, & ex propriarum Obseruationum diuite penu, Principia ducas. Assurgis quò Mortalium nemo subuectus est hactenus; fœlicésque huiusmodi sunt, qui vel eminùs consequuntur. Quod mirabile verò sit; cùm humana sagacitas procedere vlteriùs non possit, is in te est animi candor, vt bona fide semper agnoscas, naturæ nostræ infirmitatem. Quantumcumque enim coniecturæ tuæ sint verisimillimæ; non sunt tibi tamen plusquam coniecturæ; neque, vt vulgares Philosophi solent, fucum facis, vel pateris. Quàm iustum rebus imponis pretium! Obliuisci certè, si velim, non possum, glebulæ terræ commendationem supra Adamantes, & alia, quæ malè sanum vulgus miratur. Dicerem plura, sed si perspectus tibi vtcumque meus est Genius, diuinabis planè nihil esse in tuis ratiociniis, quod summopere mihi non arrideat. Addo solùm me periucundè in id incidisse, quod per literas admonuetas, de opinionis tuæ consensu circa Stellarum exilitatem, cum mea illa de Mercurio in Sole viso, obseruatione. Delectat quippe eam tibi cogitationem venisse in mentem pro ingenij acumine, inexhaustáque solertia, cui ego, vel non cogitans, tam promptam præstiterim fidem. Sic euenire plerumque solet, cùm nobis satis est animi, vt sb opinionibus præiudicatis discedamus. Non pauca sunt, quorum spem facis, vt circa ponderum cadêtium inæqualem velocitatem. Quæso te, idque non meo solùm, sed Mersenni etiam nostri, aliorúmque nomine, vt non patiaris

nos illorum tabescere exspectatione. Morinus inter cæteros librum tuum auidè legit, téque suspicit, vt par est; non fatetur tamen se victum, existimátque rationes suas in manuscriptum Prodromum perseuerare illibatas. Ipse, cùm multa alia in tui gratiam disseruissem, tum præsertim exaggerasem causam abs te redditam de geminata intra diem naturalem Maris reciprocatione,& commendatione dignissimam esse, & inconcussam persistere. Ea commemorarem,nisi ipse nosses,solui potuisse obiecta omnia ex iactis abs te fundamentis. Id dico, Antiquorum omnium rationes, & Hypotheses apparere nugas & insomnia mera, quando cum inuento tuo comparantur. Contigit certè mihi non semel, vt cum apud viros ingenuos tuam explicarem sententiam, tanta in animis audientium fieret verisimilitudo, vt assumpta motuum Telluris Hypothesis,ad declarandum Maris æstum, probabilitatem ex ipsa declaratione obtineret. Verùm plura Deo volente, cùm licebit per otium. Vale interea & me ama. Lugduni in itinere, ipsis Kalendis Nouembribus,anno M. DC. XXXII.

Literas hasce cognato tuo viro optimo commendaui; Tu si quidpiam officij ex me fortassis exigas, significare per ipsum potes. Iterùm Vale.

Admodùm Reuerendo, & Doctissimo Viro Patri THOMÆ CAMPANELLÆ *Philosopho celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

Rescripsissem pridem ad te, Præclarissime CAMPANELLA, nisi posteriores tuæ literæ, quas emissas rescjueram, desiderium sui diuturnum fecissent. Ac illas quidem Parisiis demùm circa huius mensis initium accepi; sed de discessu tunc cogitans, responsionem distuli ex ciuitate hac transmittendam. Neque verò propterea otij nullum superest, vt Epistolam effusam conscribam; sed malo tamen aliquid tandem, quàm nihil omninò reponere. Itaque velim tibi persuadeas, nihil mihi vnquam contigisse gratiùs, singulari illa amicitiæ demonstratione, qua me beandum esse duxisti. Tu nempe ex censu longè alio, quàm literati isti triuiales, qui per eompita, forìque crebrescunt; euincisque facilè, vt Philosophorum nostri sæculi habearis præcipuus. Quidni igitur suauissimum ducam à tanto viro diligi, quem magni quidem fieri, à viris bonis, doctisque videam, sed quem ego præ omnibus maximi semper æstimarim. Quod tu mea aliquid ducas, eximiæ bonitatis est; neque enim sum nescius, quàm exigui momenti sit, quidquid præstari abs me potest. Ea re solùm gloriari possum, quòd sum Veritatis studiosissimus & vt falli à nemine, sic fallere neminem volo. Id dico propter Obseruationes, in quibus potest industria quidem, at non fides desiderari. Ad Commentationes verò Epicureas quod attinet, subdubitare visus es, ne quid in Religionem peccem: Sed absit à me,vt excidat quidpiam, quod pugnare cum illa possit. Inculcas Prouidentiam: ego verò eandem aduersus Epicurum tueor; neque, si ille quicquam errauit, patrocinium causæ suscipio. Exopto, vt Naudæus noster fecerit tibi copiam earum literarum, quas ad ipsum dedi mense Maio. Si fecit, peruidisse potes specimen Dissertationis circa eam partem Prouidentiæ, quæ ad membrorum structuram spectat, ac simul pernosse quo studio Pietatis parteis complectar.Quippequod Philosophum agam, dissimulare non debeo quidquid ad opinionum viri, quem interpretor elocidationem conducit:at quòd Christianus etiam,& Theologus sim, meminisse debeo, quid vtramque personam deceat. Hac ratione te imitor, qui pro ingenij acumine ita excussisti impiorum ratiocinia, vt de Atheismo triumphaueris, & pro summo etiam candore nihil eorum reticuisti, quæ in malignæ causæ gratiam edisseri solent, aut possunt. Ita scilicet faciendum, ne, si mussitanteis dumtaxat induxerimus aduersarios; suspicari aliquis possit, nos propriæ causæ diffidere,quasi non valeamus,nisi hostibus remissè agentibus procedere obuiam. Vtcunque sit,carissimum duco,quòd sic amicè me admones; idque in parte non postrema beneuolentiæ tuæ duco. Plura, Deo benè propitio, cùm Diniam meam appulero, & ad Naudæum etiam scribam, quem velim interea salutatum facias. Vale, eruditissime & candidissime Vir, méque, quod facis, æternùm ama. Scribebam Lugduni in itinere, Postridie Kalendas Nouembreis, anno M. DC. XXXII.

Admodùm Reuerendo & Clarissimo Viro CHRISTOPHORO SCHEINERIO, *è Societate* IESV,

PETRVS GASSENDVS S.

Debueram priùs rescribere, Optime Virorum SCHEINERI, ex quo præsertim literas tuas sub initium Iulij datas concessum est accipere; verùm quia faciebas spem conscribendi vberiùs; idque intra dies non multos, idcircò exspectare volui, vt liceret simul rescribere ad omnia. Sed enim,cùm spe inani lactatus, nescio qua sorte has posteriores literas nondum viderim, differre nolui diutiùs tum id tibi significare, tum te certiorem facere mei in Prouinciam discessus. Addo, quòd testatus nondum fueram, singularem illam voluptatem, quam ex lectione operis tui de Maculis Solis percepi. Dignum certè ingenium tuum, in quo hæ rosæ nascerentur, adoiescerentque, dignus oculus, cui mysteria, adytáque ista paterent. Quod me attinet; vix quicquam offendi, cui non planè consenserim; fuere verò quam-plurima, quæ addidicerim, recens. Præcipuum fuit varietas motus ea ratione apparentis, vt interdum parallelus, interdum obliquus Eclipticæ fiat. Quippe,

Quippe, quantum-vis multas habeam temporum anni ſingulorum conſignatas Obſeruationes ; nunquam tamen animaduerti id genus inæqualitatis, donec me tuus liber admonuit ; omnem ſcilicet varietatem abs me deprehenſam in obſeruationum defectum coniiciens. Qua Hypotheſi explicas negotium, acutiſſima illa ſanè ; ſed ſimplicior fortè ex annuo Telluris motu depromeretur. Cum vtrauis tamen ſufficiat, tua vel eo nomine placet, quòd alia iſtìc diſplicet. Cætera prætereo ; ſed illud tranſeundum ſilentio non eſt ; ineffabilem fuiſſe ſuauitatem, quâ, quæ ſunt à te de modo Viſionis oculatiſſimè demonſtrata, arripui auidiſſimè. Fortaſſis id olim vberiùs pernoſces, ſi quando meæ neſcio quæ Phyſicæ Commentationes in lucem prodierint. Porrò, quia me literis ſuperioribus admonueras, habere te præ manibus Pareliorum argumentum; gratum habebis, vt opinor, ſi obſeruationem tibi indicem, quæ me fugerat idem pertractantem. Ea peracta eſt in Anglia, ante annos quadringentos, ſeu anno ſalutis ∞ c c. x x x i i i. deſcribitúrque in hiſtoria Anglicana Matthæi Paris, in Henrico III. ac ſimul apponitur ſchema, in quo quatuor Soles Spurij vnà cum vero exhibentur. Si tibi fortè res eſt perſpecta, horum paucorum verſiculorum leuis iactura habenda eſt. Niſi ſito, bſeruatio digna videtur, quam diſcutias. Exiſtimo deſiderari aliquid in Diagrammate ; diſquirendum tamen an poſſint quatuor Soles adulterini alia ratione apparere, quàm abs te obſeruatum eſt. Vale, S c h e i n e r i Optime, & me, quod facis porrò ama. Lugduni in itinere poſtridie Kal. Nouemb. anno M. D C. X X X I I.

Si quid me fortè volueris, deſtinare literas, potes Aquas-Sextias ad Nobilem Senatorem Nicolaum Fabricium Petriſcij Toparcham, illi ſiquidem cura erit, vt compendiosè ad me mittantur. Vale iterùm.

Præclaro Viro LVCÆ HOLSTENIO,

PETRVS GASSENDVS S.

INuiſi nuper ex hac vrbe, Humaniſſime H o l s t e n i, celebrem illum Meziriacum Burgi in Breſſia commorantem. Cumque varij inter nos conſererentur ſermones, incidit fortè mentio Geographiæ Agathemeris, cuius ipſe habet Exemplum ex Bibliotheca Granuellana Veſontij exſtante deſcriptum. Subiit illicò in mentem conſilium tuum circa minorum Geographorum euulgationem. Id vbi illi indicaui, ſubieciqué fieri poſſe, vt librum ipſe non videris, paratum ſeſe ſtatim exhibuit, pro ea, qua eſt, humanitate, ad ipſum tecum communicandum. Titulus eſt, quantum recordor ἀγαθημέρου τοῦ ὄρθωνος γεωγραφίας ὑποτύπωσις. Incipit verò Ἀναξίμανδρος, &c. eſtque foliorum circiter quatuor. Itaque ſi hic Geographus abs te fortè deſideretur, potes id mihi interuentu Petriſcij noſtri ſignificare. Ego verò operam dabo, vt nanciſci quam-primum valeas. Vale intereà, Præclare Vir, ſicque habe, memorem me officij tui ſemper futurum, prætermiſſurúmque occaſionem nullam, qua gratum tibi facere liceat. Lugduni in itinere V. Eid. Nouembreis M. D C. X X X I I.

PETRVS GASSENDVS
GABRIELI NAVDÆO *Suo*, S.

LOngum, mi N a v d æ e, abrumpo ſilentium breui Epiſtolio : ſed præſtat nempe aliquid tandem, quàm nihil omnino perſcribere. Appulſus ad hanc ciuitatem, humaniſſimóque exceptus hoſpitio illuſtris Petriſcij, quem decus noſtrum eſſe noſti, offendo illum ſcribentem ad te, exigentémque literas, quas ſuis conſociet. Itaque licet præceps occaſio, negligendam tamen non cenſeo, vt quam poſſum, ſalutem dicam. Priuſquam exinde diſcedam, dicturus vberiorem ſum. Scito interea me benè valere, exoptaréque vt tu optimè. Literas accipio ex amicis noſtris, qui degunt Pariſiis, obſeruóque in Tubertinis, quorſum ſis breui Paduæ futurus. Vtinam principium hoc ſit ſtabiliendarum fortunarum. Accipio ſimul, quas Londino Diodatus noſter tum ex ſe mittit, tum remittit miſſas ex Hetruria ; agnoſcóque virum præclarum expeditionem Romam parare : ſed noſti tu meliùs quid id rei ſit. Reſcripturus ad illum ſum, ſpondere tamen non audeo, vt breui reſpondeat. Effice tu, vt nôſſe valeam quid aget cum illo fortuna. Nondum extrema adeſt manus illi Philoſophiæ, cuius tu penè author es; quippe hoc ſolum infantiam quidem, at non maturam ætatem præſtare eſt natum. Itaque exſpectandum eſt, donec Pariſios rediero. Id continget cum Præſul meus, quem ſpero breui heic adfuturum, iter eódem ſuſceperit : ſuſcipiet autem, quantum opinor, circa Octobris initium. Vir illuſtris Markæuillæus inuitauit me adhuc nuper literis humaniſſimis adinuiſendum ſecùm Orientem: verùm exſpecto conſilium, quod Luillerium meum rogaui, priuſquam diſertè reſpondeam. Aliquid ſemper Cæleſtium rerum Commentariis meis adiicio: Tu ſi fortè ſit iſtîc gentium, qui hiſce ſtudiis delectetur, cura vt nôſſe valeam. Communicabo haud inuitus tum obſeruata cætera, tum nuperam Solis Eclipſim; ſed ohe grandem Epiſtolam, non breue Epiſtolium ! hoc igitur in lucro habe, méque vt facis æternùm ama. Vale, Aquis-Sextiis, pridie Nonas Maiias anno M. D C. X X X I I I.

Admodùm Reuerendo Patri, & Viro Clariſſimo, CHRISTOPHORO SCHEINERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

MAturè ſatis hûc adueni, S c h e i n e r i Optime Virorum, vt acceptis literis tuis, ſub Februarij finem datis, verbulum hoc reponerem. Verbulum, inquam; nam & vrget Veredarij præſentia, & metus, ne Romæ non ſis, cùm ille ad Vrbem accedet, Significas videlicet euocari te in Germaniam à Maieſtate

ſacra Cæſarea, & Præſul meus conijcit diſceſſum tuum in hocce tempus. Vtcumque ſit, parcendum mihi exiguo labori non eſt, vt ſi fortè hoc Epiſtolium ad te vſque perueniat, accipias quam reddo ſalutem. Non accepiſti, quantum conijcio, quas Kalendis Nouembribus ad te dederam literas. Cum nempe Lugduno tranſirem ſcripſi & ad te, & ad præclarum Campanellam, conſignanſque literas Bibliopolæ Proſt, pollicito ſe magnâ curâ, vt redderentur, effecturum. Sed mea hæc eſt non veſtra iactura; quando quidem propter candorem, affectúſque mei ſignificationem, quod ex me ſperetis magni nihil eſt. Lætor eundem Mercurium ab aliis duobus illuſtribus viris, quos commemoras, obſeruatum fuiſſe: cùm verò etiam accepero quid, & qua ratione obſeruatus fuerit, cumulata voluptas erit. Ipſe tum menſa Ianuario obſeruaui Diniæ veſpertinum Mercurium, tum impræſentiarum obſeruo ex ædibus ipſis, & eo quo ſum in hac Ciuitate exceptus hoſpitio illuſtris Viri Petriſcij. Ab obſeruatione cùm ceſſauero, quid abs me fuerit actum, perſcribam. Eſt interea quòd impertiar, quàm peregi Diniæ obſeruationem Eclipſeos, quæ nuper contigit in Sole, quantum per plouias, nubeis, grandines, ventos interuenienteis licuit. Si Romæ adhuc fueris, pergratum facies ſi totam rem cum Campanella communicâris. Scriberem etiam iam ad ipſum, ſi liceret per otium; ſed vereor ne ſatis temporis non ſit, vt vel tabellam ſolam tranſcribam, quam hiſtoriæ obſeruationis in meis attexui Commentariis. Tu interea illum ſaluta, & Vale. Aquis-Sextiis, Non. Maij M. DC. XXXIII.

Salutat te quam-plurimùm Nobilis ille Hoſpes meus nuſquam gentium non cognitus. Is & te ſummopere colit, & vtſinam tuam Roſam admiratus, tum laudes tuas cecinit pridem, tum etiam ex quo aduentaui, non paucos mecum circa tuas & Obſeruationes præclaras, & propoſitiones de modo Viſionis ſermones conſeruit.

Admodùm Reuerendo Patri, & Viro Clariſſimo THOMÆ CAMPANELLÆ,

PETRVS GASSENDVS S.

NOn ſcripſi ad te, Vir Eximie, ex quo Lugduno iter faciens, literas ad te ipſo die Kalendarum Nouembrium dedi. Dedi verò & ad Scheinerium, & vtraſque commiſi Bibliopolæ Proſt, ex quo, quòd agere ſe tecum per literas; adſereret, obtinui, vt meas adiungeret ſuis. Hoc memoro vt poſſis ipſe fidem meam ſaluam habere, niſi fortaſſis literæ illæ ad te vſque peruenerint. Videlicet non perueniſſe ſuſpicionem id ingerit, quòd ſcribens nuper ad me Scheinerius, mentionem earum, quas ad ipſum ſimul dedi, facit nullam. Profectò niſi & tu acceperis, eſt quòd maximopere doleam, quoniam ipſis reſponſum eſt binis pridem abs te allatis. Sed nempe huiuſmodi fata nonnunquam interueniũt, & amicorum exigit candor, vt caſus hos-ce conſulant æqui. Quòd ſi fortaſſis illæ tibi, bona mea ſorte, redditæ ſunt; eſt quod gaudeam ſummopere, ſperans exinde paucos hos verſus gratiores tibi extituros. Ad me quod ſpectat, tantò ipſas conſcribo iucundiùs, quanto iis tibi exhibendis occaſionem facio Nobilibus amicis meis inuiſendi tantum Virum, quantus ipſe es, eaque fruendi fœlicitate, quam mihi adhuc inuident fata. Cæterùm ex amplis nuper à Galileo Epiſtolis reſciui ipſum breui Romæ, quò citatus eſt, adfuturum. Id miratus ſum; quoniam nihil non approbatum edidit; ſed noſtrum non eſt noſſe hæc momenta. Alia vt mittam, quàm ageres pro rara tua humanitate, & ſingulari induſtria, ſi exortum diſſidium inter ſummos illos & amicos nobis viros (Galileum, & Scheinerium intelligo) componeres? Vir vterque adeò eſt bonus, adeò Veritatis ſtudioſus; adeò fidei & candoris plenus; &, Deum tamen immortalem! occurriſſe quod alterum alteri faceret infenſum! Ipſe certè ſatis dolere literatorum vicem non poſſum, quoties obſeruo magnos viros in generis huiuſmodi altercationes incidere. Nam puſilla quidem ingenia, quæ pendentem ex tenui filo conſectantur gloriolam, ita excandeſcere poſſunt; at viros adeò eminenteis, quos ſincerus agit Veritatis amor, iiſdem moueri affectibus, magnopere ſanè eſt mirum. Sed hæc nimirùm videtur eſſe humanæ ſortis conditio: adeò ſumus omnes, ſiue corporis, ſiue ingenij fœtuum amantes. Nolim porrò quicquam eſſe importunus niſi ipſe eò propendeas; quocirca neque adiicio, quod meâ quidem ſententiâ promouere concordiam poſſet. Tibi ſunt clariùs omnia perſpecta; etiam quæ dicere præſenti, quàm ſcribere abſenti tutiùs. Itaque nihil vehementer à te exopto, efflagitóque, niſi vt amare me pergas, ac eum habeas, qui ſit amantiſſimus & obſeruantiſſimus tui. Vale Aquis-Sextiis VI. Eid. Mai. anno M. DC. XXXIII.

EIDEM.

QVas ad te ſcripſi nudius-quartùs, Præclariſſime CAMPANELLA, iis commiſi, qui inuiſendi, & alloquendi te coram occaſione illa beari voluerunt. Vterque illorum præcipuus eſt alter à Sacris, alter à Secretis Duci illuſtriſſimo, qui totam iam Romam exſpectatione ſui compleuit. Iter iam hàc poſt illos faciens Nobilis Boeſſiacus, qui ex eodem comitatu peroraturus eſt Latinè coram ſummo Pontifice, ſchedam quoque habere cupit, cuius reddendæ occaſione ſalutem tibi coram dicat. Hæc itaque eſt, quam ipſi conſcribo ac tanto quidem alacriùs, quantò & ipſe mihi eſt amicus eximius, & tu is es, quem velim ſemper quam-plurimùm cognitum fieri. An-non tu id patienter feres, imò etiam conſules boni. Niſi is eſſes, quem celebrem eminentiſſima virtus fecit, non ita te multi ambirent, ac peterent, ſed nempe Sol non fert indignè, cum heliotropia quæ eius vim perſentiunt, in ipſum reſpectant,

Aut

Aut in virum adeò illuſtrem non debebas euadere, aut graue iam eſſe non debet, ſi Literatorum omnium oculi radiis tuis percellantur. Vtcumque habeas, habe me ſemper virum ſtudioſiſſimum tui. Vale. Aquis-ſextiis iii. Eid. Mai. M. DC. XXXIII.

PETRVS GASSENDVS CONSTANTINO Suo, S.

Accepi ante paucos dies, Mellitiſſime CONSTANTINE, præclarum epiſtolium. Neſcio quæ fata fuerint illius, quod ſcriptum dicis menſe Ianuario: ſed alterius ritè recordor, quo, cum Pariſiis adhuc verſarer, beare me volueras; Mirum porrò, te hactenus nullum accepiſſe reſponſum; & nullum tamen neque amandi, neque ſcribendi facere finem. Sed nempe conſtantia hæc tanta in eum cadere ſolum poteſt, qui nomine tuo digniſſimus ſit. Ea profectò tanta eſt, vt vel inuitum fuerit raptura; quid-ni me etiam qui ſum iam pridem erga te propenſiſſimus? Pudet me tamdiu diſtuliſſe affectus ſignificationem, méque indignum fateor, cui tu ſic tuum teſtatum facias. Verùm, qua es humanitate, ſic condonabis negligentium, vt quem tacentem amaueris, loquentem iam impenſius ames. Nihil eſt mihi, quod reponam enarrationi illi tuæ diſſidiorum literariorum: ſed non ignoras, quàm ſit hoc ſolum ingratum & infertile. Hoc ſaltem ſcito, feciſſe te rem longè incundiſſimam, quando hiſtoriam, ſeu veriùs hiſtrioniam Temporum docuiſti. Tametſi enim ægrè ferendum viros alioquin eximios ſeſe mutuò diſcerpere; ſuaue nihilominus eſt quid rerum iſtic agatur, noſſe. Humanitas eſt optare, vti benè ſit omnibus; at fieri mentium diuortia tam humanum eſt, quam in corporis habitu, vultúque eſſe diſcrepantiam. Varia hæc partium ſtudia ſapientiæ ſtudio coæua ſunt, neque ſperandum eſt ſæculum, in quo non citiùs inter Horologia. Tu viue ab his curis liber, neque puta eſſe, qui poſſit tantas liteis componere. Si certandum ſit, enitere ſemper id, quod pridem facis, vt amore vincas, corporéque ſimul, ac mente quam-optimè valeas. Reſciui quanto molimine cum noſtro Burdelotio, aliíſque amicis perſæpe contendas. Optimum genus certaminis, quo non vinci minùs, quàm vincere gratum, imò, quo vulnera inflicta iucundiora ſunt, quàm ipſa victoria. Hæc inter Viue fœlix, & Vale, ac inter cæteros amicos optimum Aubertum ſaluta. Diniæ, poſtridie Non. Iulias M. DC. XXXIII.

Clariſſimo Viro LEONI ALLATIO, PETRVS GASSENDVS S.

HÆſi diu, Præclare Vir, quibus verbis, aut qua ratione agere tecum occiperem. Quippe poſtquam Naudæus primùm, & Gaffarellus poſtmodùm literis ſuis ſignificârunt, quo me affectu proſequeris, animo confuſus toties teſtiri, quoties arripui calamum gratitudinem teſtaturus. Et ſanè ſi ego is eſſem, qui tam effuſam voluntatem aliquando promeritus vel leuiſſimis officiis forem: haud ita obſtupeſcerem: at me non modò facie ignotum, verùm ne vllis quidem datis, acceptis-ve literis conſcium, hac tanta obrui beneuolentia; quid-ni præ ſtupore obrigeam! Hæc vna res mihi ſolatio, quòd niſi quid dignum tependam, ipſe vertere tibi debeas, qui me impotem feceris. Quonodo enim in culpa ſim, qui anſam tibi præbuerim nullam; tu immerentem, nec rogantem, me cogitantem deuinxeris? Credidiſti fortè amicis plus æquo mihi fauentibus; at quotſum non ſubdubitaſti, eſſe nimis poſſe lenam amicitiam? Ego immenſum illis debeo, quando amicum te debeo; ſed parcere arti non poſſum, qua imponere tibi affectârunt. Et cum gratulari mihi ſummopere debeam, quòd ſic erga me animatus ſis, eſt tamen quod doleam nihil eſſe in me, quo te permoueri debuiſſe comperiam. Vtcumque ſit; præſtabo ſaltem, vt ingratum me experiaris nunquam, & cùm vires defecerint ſupereſſe tamen voluntatem viuidiſſimam deprehendas. Polliceor proinde quidquid tandem ſum; Tu ſic accipe, vt ſi poſſem præſtare quidpiam amplius, eodem animo tibi deuouerem. Vale bonarum literarum & Literatorum decus. Diniæ, poſtridie Eid. Iulias M. DC. XXXIII.

PETRVS GASSENDVS GABRIELI NAVDÆO Suo, S.

REddidit mihi, cum rediit, Præſul meus literas tuas. Ex me ſanè delectârunt tum ob coniunctas cum Gaffarello vices, memoriámque habitam mei; tum ob fortunatum rumorum quod exopto vt maximum tandem accedat, incrementum; tum ob renunciatum Allatij erga me affectum inſignem, cuius me etiam poſt modùm Gaffarellus certiorem fecit. Veſtrûm vtriuſque conſilio Epiſtolium do ad præclarum Virum. Veſtrûm vterque ſuppleat, quod meæ deeſt induſtriæ. Præſul meus, qui te ſalutat diſceſſurus (breui Pariſios rediturus eſt ante Hyemem. Ego cum illo non diſcedo, veritus, ne quadam ex parte libertatis iacturam faciam. Meminiſti, opinor, me noluiſſe aliàs accedere ad Eminentiſſimum Virum. Ceſſante huius proſequutione, eſt alius, quem tu probe nôſti, qui mitè me ſollicitat, vt fraternam, indiuiduam, perpetuam ſocietatem vocam, Spondet ab initio nolle ſe, vt priùs pedem domum iniiciam, quàm beneficium, penſionem-ve librarum ter mille fecerit ſecuram. Is ergo eſt, quem ſi Pariſios conceſſero, effugiam nunquam; adeò ille me ſuum cupit; adeò ego ſum impotens, vt denegem aliquid coram. Continebo itaque me in caſu hac, humili quidem, ſed quæ mei me habeat iuris. Hæc inter, quid putas, Luillerius, qui-cum ſolo poſſum, vt noſti, liberrimus viuere? Ille, vt me ſincerè amat, ſic conditionum, ipſa ſpecie, honeſtiſſimarum diſſuaſor non eſt; at ego promiſſo

promissorum memor (quæ & magno viro obieci) plus illi largiri, qoam exigat, volo. Non memoro vt penè se dedere eidem voluerit, ne separati degeremus, vt tantumdem, & amplius ex suo obtulerit; vt Regiam etiam professionem, quam recusaui, quæsierit; nempe illius erga me amor incompertus tibi non est. Expeditionis in Orientem vix nuper dimisimus curam. Spero autem heic adfuturum aut mense Nouembri, vt Hyemem mecum transigat; aut sub Veris initium, vt in Italiam secedamus, Venetiásque potissimùm. Fortassis illîc absoluere opus illud meum licebit; quod si heic gentium velim, non possum. Tu benè Vale, mi NAVDÆE, & me perpetuùm amare perge. Diniæ postridie Eid. Iul. M. DC. XXXIII.

Satius est ex aliis, quàm ex me addiscas, qua Responsione Schickardus Mercurium meum exceperit, qua Dissertatione Hortensius. Si adesset mihi vel vnum Exemplar, illud ad vos transmitterem; sed licebit fortassis aliàs.

Admodùm Reuerendo, & Religiosissimo, Eruditissimóque Viro, Patri ATHANASIO KIRCHERÒ *Societate* IESV,

PETRVS GASSENDVS S.

QVo affectu, putas, accepi, KIRCHERE Humanissime, quas, vt me beares literas dedidisti? Certè quanto prosequi possum doctissimum, optimom, & amicissimum virum. Rescripsissem priùs: sed statim ab acceptis, concedendum peregrè fuit. Quin maius otium exspectarem, neque (quod facio) rute scriberem; nisi proximè fores discessurus. Itaque paucos versus do, sed qui sint tamen amoris mei, atque obseruantiæ erga te perpetuæ amplissimo pignori. Procul abscedis; sed animo etiam illùc te consequar; neque locorum interstitia vllum amicitiæ interuallum statuent. Fortassis etiam te inuisurus in Scythicis illis confiniis aliquando sum; maximè si Deus, quod nôsti, destinatum iter fortunet. Supplebunt literæ interea, familiare commercium; neque deerunt officia, quæ inter absenteis præstentur. Cora solùm, vt valeas, & per tot castra, ac per militarem illam insolentiam, sospes euadas. Ita nempe non modò tibi, sed & bonis literis, Artibusque consules: & me quod spectat, animæ dimidium meæ seruabis. Quod de præclaro illo Tonduto commemorasti, pergratum habui. Ille est, opinor, de quo etiam multa Motinus meus retulit aliàs. Saluta illum meo nomine, & quia volens peruidebit quidquid circa noperam illam Solis Eclipsin præstare potui, exscribam ecce hîc tabulam, quam cum illo communicabis. Admone solùm Phaseis descriptas provt eæ sunt sob obscuro tecto per tubum acceptæ. Cæterùm dicere non possum qoàm iucundum sim habiturus quod munus mihi destinas. Erit illud mihi quasi tessera amoris candidissimi, & κειμήλιον quolibet carius. Ægrè fero nihil mihi adesse, aut esse in me repusitu dignum, Scribo tamen ad illum nostrum, quem nemo vnquam pro dignitate satis commendet, Petriscium; vt si quid habeat ex meis nugis, qualemcumque licet compensationem faciat. Vale, Præclarissime Vir, & me sic porrò vt cœpisti, ama. Dabam Tanarone, quod est oppidum Diniensis Diœceseos, postridie Kal. Augusti. an. M. DC. XXXIII.

ISMAELI BVLLIALDO *Suo*,

PETRVS GASSENDVS S.

QVàm gratas habuerim tuas literas, ipse, qui me amas, neque nescius es te abs me amari, coniicere potes. Non multis rescribo, quia iam non vacat extra ipsam domum, vrbémque versanti; sed ex prolixis literis quas ad Schickardum destino, erit quod putes scriptum non paucis. Videlicet Luillerius noster commonstrare tibi illas poterit, priusquam in Germaniam mittat; Túque si quid videbitur commodum, ex illis desumes. Pudet adeò tardè rependisse grates, rescripsisséque eximio Viro; ac tu etiam habes, cur mihi succenseas, propter adsetuatam, nondúmque transmissam præclaram tuam Epistolam: Sed quas causas illi, tibi dictas puta. Quæso te solùm, si literas meas peruolutare volueris, ne longas nimis adiicias moras. Delectat Veneris accessum ad Pollucis humerum non fuisse tibi inobseruatum; videbis neque mihi fuisse ex contextu Obseruationum, Idque ad dies nuperi Maij 25. 26. 27. Cúmque obseruatio tua sit diei 26. Lætaberis te adeò propè ad verum collineasse. Certè & ego lætatus sum, quòd conspirauerimus ad vsque minuti dimidium. Circa locum Mercurij subductum per calculum ex obseruatione, quam ad te transmiseram; sustiuendum iudicium erit, donec explorauero germana loca tum Cappellæ, tum dextri humeri Aurigæ. Vereor scilicet, ne eæ stellæ non ritè se habeant in Catalogo Tychonis. Antiqua nonnulla argumenta habeo, ac nuper etiam nescio quid nouam suspicionem iniecit. Loca etiam Lancium, aliarúmque Stellarum suspecta pridem habeo, Illûc fortè, si Deus faxit, curam aliquando conuertam. Inaudieram iam aliquid de Galilei liberatione; Is verò sanè non poterat carcerem valde diuturnum pati. Si literas enim vidisti, quas vir ille fidei plenus ad Diodatum simul & me scripserat, perspectum est illum non fuisse in culpa. Quod ratiocinaris de sensu Scripturæ ad sensum meum penitùs quadrat. Vide autem quantâ solertiâ senex optimus in iis literis idem argumentum pertractet. Quod familiariùs iam versaris cum nostro Mersenno, tibi gratulor; incomparabilis enim est Optimi Viri cósuetudo. Non fert quæuis ætas plureis simileis; tantâ ille eruditione, & bonitate præcellit. Fruere illo, ac interea me amare ne desine. Vale Tanarone, Eid. Augusti, an. M. DC. XXXIII.

Conclusâ

Concluſâ illa adeò longâ ad Schickardum Epiſtolâ, vbi aliam quoque ad Hortenſium concludere volui, id conſilium cepi, quod tecum Luillerius noſter communicabit. Tu ſi vacat per otium, fac vt negotium acceleretur. Fortaſſis etiam noſter Merſennus adiuuare vos poterit, profectò ſi id praſtiteritis ſublenaueritis me importuniſſimo labore. Vale iterum.

Viro Clariſſimo & Amico cariſſimo VVILLELMO SCHICKARDO, *Hebraicarum literarum & Aſtronomiæ Profeſſori apud Tubingenſeis Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

SAt ſentio, quàm tibi ſim impar, ô Eruditiſſimè, & Candidiſſimè virorum, qui ex tantulo debitore, tantus euadis creditor. An ſperare debueram tam exiguum munuſculum fauore tam grandi compenſatum iri? aut iam eſt, quod exiſtimem poſſe aliquid abs me ſuggeri, ex quo iterùm creditor conſtituar? Alterum abfuit; alterum abſit, cùm mihi potiùs gloriandum ſit, quòd æternùm vincar à tanto inter literatos Heroe. Ego vt ſolum ſterile vix ſum potis vt aliquid marcidulum proferam; tu, vt fœcunda terra, nihil non vegetum, ſtatimque maturum profundis. Hinc eſt, cur in te titulos ſpecioſos, ac nomina regeram, quæ amor in me tuus expreſſit. Ipſe ſiquidem mecum habito, ac noui in tam curta re elogia hæc tanta mihi non deberi. Ac fortè quidem aliquid eſt, fuiſſe me aut primum, aut vnum ex iis, qui Mercurium primi ſub Sole viderunt; Sed contentus meâ opellâ, non-nihil profuiſſe Vraniæ cultoribus; pudore ſuffundor, cùm mihi propterea debito maiores grates rependuntur. Tametſi nempe literas meas obſeruationem præ ſe ferenteis, gratiſſimas tibi futuras ſperâram; non ſic me tamen habueram, vt deberes propterea viſcera velut effundere, & rem ipſam ſic illuſtrare, vt vmbella illa Mercurij Sole præclarior euaderet. Quàm gratulor proinde mihi, qui in virum inciderim, & amoris ingenui, & incomparabilis ſolertiæ? Quàm fortunatum duco libellum, qui occaſionem tibi præbuerit tanti operis contexendi? Licet enim mea illa obſeruatio mihi quoque ipſi ſit viſa non contemnendi eſſe momenti; attamen fœlicis fuit ſortis, vt te Patronum, vindicémque nanciſceretur illicò. Tu videlicet vnus videbaris, cui & obſeruationum copia ipſius vſui amplificando, demonſtrandóque ſuppeteret; & induſtria, patientiáque explicandi negotium adeò intricatum adeſſet. Quare & illa videbatur ſola tua commendatione poſſe inclareſcere, & vtilitate abs te patefacta, ad Poſteros vſque tranſire. Mihi certè timendum fuerat, ne quam præſumebam nepotibus feris extituram gratam, non eſſet in me vnde poſſem ad proximos tranſmittere; at confido iam, poſtquam tu tanto illam ſtudio tractas, fore vt deinceps non pereat, niſi quo caſu Cæleſtium amor, & literæ bonæ peribunt.

Porrò eſt, cur deprecer veniam, quòd ſignificare diſtulerim tamdiu conſignatam mihi reſponſionem tuam; cum illam habeam præ manibus ab extremo vſque Ianuario. Verùm, vt faciliùs condones, triplicem poſſum adferre cauſam. Vna eſt, quòd Exemplum illud pro tua voluntate ad me deſtinatum, neſcio qua forte imperfectum mihi redditum fuerit; deeſt nimirum quaternio tertius, quem & Luillerius meus Pariſiis ſibi inuiſum aſſeruit, & inclytus ille Senator Fabricius hîc Aquis-Sextiis deſiderauit. At ego exſpectandum duxi num Exemplum aliud comparare poſſem, ex quo integro perluſtrato, poſſem vberiùs reſcribere. Altera, quòd ſperauerim fore, vt Nundinis Vernis promiſſum abs te copioſius Reſponſum prodiret ipséque proinde reponere poſſem aliquid appoſitum magis extremis tuis literis. Poſtrema, quòd cùm ad te dare ante Nundinas non poſſem, quas obſeruationes peregi circa ☿ veſpertinum prædicto menſe Ianuario; cunctandum cenſuerim donec peregiſſem alias circa eumdem hoc menſe Maio veſpertinum appariturum. Tametſi verò quotquot Exempla reſponſionis iam editæ fuerant delata Pariſios, coëmpta fuerint illicò, mihíque nullum fuerit ſuperſtes; Tametſi bellici tumultus, qui noſtrates Bibliopolas ab adeundis Nundinis proximè elapſis abſterruerunt, Obſtiterint quominus quicquam de tua illa ſeu inchoata ſeu abſoluta Reſponſione accipere potuerim. Tametſi quidquid poſſum ex meis Obſeruationibus præſtare, perexiguum futurum ſit: nihilominus committendum mihi vt tardiùs reſpondeam non eſt. Et vereor quidem, ne aut longè viarum ambages, aut turbæ illæ militares, quibus apud vos omnia ſcatent, literarum mearum aut retardationem aut deperditionem inducant; Sed committam, vt vela ventis, & omina bona precatus, conſcientiæ ſaltem ſecurus degam. Scilicet habere placatum, propitiúmque genium non poſſum; quò vſque tibi hanc qualemcunque meæ erga te gratitudinis teſtationem præbuero.

Equidem ſic afficior, non vt venire in examen partis illius Reſponſi velim, ſed vt poſſim ſolùm eximium candorem, conditionémque inſignem, quam in illa teſtatus es, ſuſpicere, & commendare. Quare & de meis ratiociniis poſt Obſeruationem adtextis, nihil eſt quod adiiciam; maximè verò cum cognoſcam quàm illa ſint leuia, neque vllum ſit, ad quod velim adhæreſcere, vt ad ſaxum. Quin etiam mihi res eſt pergrata, quòd pro candore tuo refellis quidquid ex illo tibi non placet; id enim ſic accipio, vt ſi animo laboranti Medicas manus admoueas. Longè alia mihi mens eſt, quàm quæ videtur maximæ hominum parti inſidere; quando tantum abeſt, vt iraſcar, dum contradicentem inuenio, vt agam potiùs gratias, & lucro habeam maximo, quòd tutiorem viam demonſtret, aut demonſtrare conetur, qua ad Veritatem perueniam. Hinc licet fortè aliquid rationibus tuis

reponere

reponere possem; nolo tamen, quia & illud ponderis magni non iudico, & volo vt intelligas, neminem esse, qui me citiùs det vtramque manum verisimiliora suadenti. Abundè est, quòd facti fidem ita inconcussam tueris, vt illa sanè ingenua est. Falli possum; at fallere; nihil est quod auerset magis, ex quo fit, vt certus non posse redargui in iis, quæ refero; præter conscientiam testeis non quæram. Aderat mihi tunc Præsul meus Raphaël de Bollonia, quem tibi vel honoris causâ nominare potueram: Sed confidentia nescio qua fretus, aut non memini, aut neglexi. Et videre poteris ipse quàm te non fefellerit candoris mei opinio, cum Obseruationes accipies, quas factas de eodem Mercurio sub Sole viso didici nuper. Beauit me nempe optimus Scheinerus, cùm VII. Kalendas Martij admonuit factam Obseruationem tum Oeniponti à suo quondam discipulo Ioanne Baptista Cissato, tum Rubeaci in Alsatia à Ioanne Remo Quietano, singulari amico suo. Beasset me magis, si historiam Obseruationis adiunxisset. Quippe commemorauit solùm non discrepare abs me Cissatum in describenda Mercurij magnitudine, nisi secundis duobus, aut tribus; sed fortassis nihil ampliùs habuit.

Quod superest, optâssem sanè, vt qualescumque sint illæ meæ Obseruationes nuperæ, ad manus tuas peruenissent ante absolutam, aut typis mandatam Theoriam Mercurij: At nisi ista occasione, aliâ fortassis vsui erunt. Exscribo autem illas, vt soleo, meis ex Commentariis, cùm Religio sit aliquid adiicere, detrahere-ve. Id moris habeo, vt quam-primùm obseruatio peracta est, ex vsurpata schedula illam transcribam in codicem, dum memoria est adhuc recens, si peccatum est aliquid, aut fortè quidpiam intercurrit, quod castigare erratum possit; at rem semel sic consignatam perire, quàm vim pati, malo. Cùm pro otio deinde licet, ac nisi sit res, quam ardenter cognoscere desiderem, quando sum curis solutus, reuoco illam ad calculos, Nisi sim, vti rarò sum, consignauisse est mihi satis. Videlicet satis existimo esse, si dum per vigorem ætatis, & oculorum aciem licet, quas Obseruationes possum, in Commentarios referam; sperans vel adfuturum tempus, quo illas possim retexere; vel adfuturos, qui possint magis publico vsui accommodare. Sic video fecisse Mæstlinum, quem tu iam longo pòst tempore lætaris reliquisse tibi, velut congestam materiem, quam in præclarum digeras Opus. Hæ nimirum res eiusmodi sunt, quas adnotauisse semel sufficit, cùm etiam plurimis exactis sæculorum myriadibus, & alienas manus admittant, quibus perinde expoliantur, ac dum recentissimæ sunt, & quantum libet simplices, insignem sui amorem creent. Quidni? cùm præceps, & lubrica obseruandi rem aliquam occasio nunquam redeat; & quæcumque Obseruationes, aut peractæ priùs fuere, aut peraguntur posteriùs vtilissimè cum ea conferantur. Hæc commemoro, vt non admireris, si nudas ad te Obseruationes transmittam, non item, quæ ex iis deduxi, aut deducere potui (calculum quippe continentem instituere adhuc non vacauit) & satis fuit per vices nosse, si quid obseruáta Planetarum loca ab Ephemeride dissiderent. Cogitaui etiam te nullo quasi præiudicio detentum liberiorem fore in examinandis, versandísque Obseruatis, quæ quod non planè inter se aliquando cohæreant, ipse quò referam, non habeo; sed ecce tandem quid circa Mercurium, & occasione illius circa Planetas alios.

Anno Christi currente 1633. mense Ianuario, Stylo nouo, Diniæ. Occasione exhibita obseruandi Mercurij, qui vix nisi hac tempestate, &c. *Vt in Commentariis; ad vsque diem 30. eiusdem mensis inclusiuè.*

Et hactenus quidem priores Obseruationes transcribo. Posteriores seu nuperæ ab Aprilis fine incipiunt; Placet autem obseruationi diei 28. præmittere, quod adnotatum circa præcedentem inuenio. Id sic se habet. Die 27. Aquis-sextiis Cælum varium, sed flabat iam Africus (nempe à Solis Eclipsi vsque, constitutionem aëris constanter obseruaueram Vesperi Mercurium, &c. *Vt in Commentariis.*

Anno eodem 1633. ac eiusdem mensis Aprilis die 28. vesperi, Aquis-sextis. Cum ex die vsque superiore facta esset spes, &c. *Vt in Commentariis, ad diem vsque Iunij primam inclusiuè.*

Cœperam ista conscribere, exscriberéque ex quo die desiit Mercurius conspici. Quoniam verò licuit intereà Obseruationes peragere circa Venerem & Saturnum; quorum ab initio constitueram illius quidem Elongationem, huius verò Oppositionem cum Sole deprehendere; ideò haud graue habui ipsas quoque tecum facere communeis. Sum iam in procinctu, vt Diniam discedam; sed subcisiuas deligo horas, quibus tibi adhuc aliquid impertiar. Ac primùm quidem cognoscas velim rogasse me Luillerium meum, vt tui causâ obtineret ex amico illo & erudito viro Bullialdo, quas conscius eram illum habuisse circa Mercurium Obseruationes; ac simul describi curaret, quas Hassiacas nondum tibi perspectas fuisse memineras. Ille ergo Epistolam, quam ad te Bullialdus ea de re conscripsit, sic misit ad me, vt sis iam cum hac illam accepturus. Deinde, cùm dolenda mihi, tibíque iactura antiquorum Commentariorum, non possim tibi proferre plura, quæ habui aliàs circa Mercurium; saltem Excerptum duplex addicio, ex quibusdam literis meis, quarum Exemplum abs se asseruatum idem Luillerius vnà transmisit. Vnum est circa transitum Mercurij præter Solem factum, ante menseis tredecim: Alterum circa Coniunctionem Mercurij cum Venere, ante menseis non ampliùs decem. Ne moror, en excerptum prius ex Epistola, quam Parisiis Romam ad Naudæum scripsi v. Eidus Maij. Anno M. DC. XXXIII. Nihil necesse est ad ea respondere, quæ per te de viso in Sole Mercurio Scheinerus requisierat, cum peruidisse iam omnia debeat ex misso excuso, &c. *Vt in Epistola.*

En excerptum posterius, ex Epistola, quam Parisiis Amsterodamum ad Gulielmum Cæsium Kalendis Octobribus scripsi. Cùm hoc ipso

ipſo anno 1632. & die Iulij 29. ſub horam quintam matutinam expergefactus, in Auroram reſpectarem, Venerem in ea coruſcantem vidi, &c. *Vt in Epiſtola.* Verùm hactenùs de Mercurio. Addo quod Obſeruare licuit ex Eclipſi nupera Solis, quandoquidem verò tempore Eclipſeos macula eſt viſa in Sole inſignis, Ideò deſcribo ex Commentariis quidquid adnotatum comperio totis diebus duodecim, quibus macula Solem occupauit. Series ergo ita ſe habet.

Die prima Aprilis huius nempe anni 1633. priuſquam Aurora multùm inclareſceret, cepi diſtantiam inter, &c. *Vt in Commentariis, vſque ad diem* 13. *incluſiuè.*

Huc vſque de Eclipſi Solis, & Obſeruationibus, quæ circumſtiterunt illam. An aliquid etiam adiiciam de Eclipſi nupera Lunæ, ſeu ea quæ contigit ſub finem ſuperioris anni. Puderet; quando nihil certum, nihil dignum præſtare licuit, ſed quidni etiam totum perſcribam homini amico, & ingenuo, cum agniturus exinde ſit non voluntatem, ſed facultatem agendi quid melius defuiſſe. Igitur in hunc ſe res habet modum.

Anno Chriſti currente 1632. Menſe Octobri, die 27. Stylo nouo, Veſperi, Lugduni in Gallia. Deſtinâram animo adeſſe in hac ciuitate, &c. *Vt in Commentariis.* Et iſtud quidem de ea Eclipſi attexo. Tandem quod præſtare circa occultatam à Luna Stellulam Caudæ Arietis potui. Rem ſic expreſſam habeo.

Anno Chriſti 1633. & menſis Februarij die 14. veſperi, Diniæ, Idque ad Sacellum Diui Lazari, non procul ab vrbe remotum, verſus Africum, &c. *Vt in Commentariis*, Et tantùm de hac Occultatione.

Hæc abſoluebam Aquis-Sextiis, conſignaturus literas noſtro illi Fabricio, vt tranſmitti ad te curaret, cùm in ipſo penè diſceſſu literas accepi ex Hollandia vnà cum Diſſertatione per-docti illius, & maximæ ſpei Iuuenis Martini Hortenſij, circa viſum mihi in Sole Mercurium. Subiit etiam cogitatio apparitionis Mercurij, quam Kepleriana Ephemeris intra menſem polliceretur. Hæc ergo fuit cauſa, cur mecum aſſumpſerim, detulerimque, non Diſſertationem modò, quam ille videre ardebat (habet nunc illam præ manibus, ſeu etiam quidquid heic ad te ſcripſi,) tum vt viderem num Diſſertatio ſuaderet quidpiam adiiciendum; tum vt exſpectarem num poſſem aliquid ſubuectere de memorata apparitione. Ac de ipſa Diſſertatione, quando tu haud-dubiè illam perſpexiſti, nihil quod dicam habeo; niſi quòd ſentio eius Authorem me ſummopere deuinxiſſe, teſtatúmque fuiſſe candorem, ſolertiam, & ſagacitatem inſignem. De apparitione Mercurij, hoc ſolum habeo, quòd fuerit nulla. Quæſo verò nihil cauſeris, quòd non maturiùs ſignificârim, literáſque has ad te miſerim, ſiquidem excuſatum me facere debent occupationes plures, maioréſque, quàm dicere liceat. Nunc etiam mihi vim aliquam, negotiíſque facio, cùm tibi non ex ipſa Vrbe, ſed ex diſſito oppidulo ſcribo, in quod meus me Præſul euocauit, ſed nimirum iam pudore ſuffuſus, quæſitum miſi tum has ipſas, quas abſoluerem literas, tum quaternionem Commentariorũ, quo continentur Obſeruationes tempore illo Mercurij fruſtra exſpectati peractæ. Ipſas ſcilicet ὡς λύτρον τινὰ, ſeu, ſi malis, quaſi mulctam, pœnámque procraſtinationis debui tibi perſoluere. Itaque ſic illas deſcribo.

Die 19. Iunij (ſcilicet huius eiuſdem anni 1633.) veſperi, idque Diniæ; Cum totis diebus antecedentibus nubes Venerem eripuiſſent, cuius ſtationem, &c. *Vt in Commentariis.*

Mi Schickarde, hoc adhuc vnum. Cum deſtinaſſet Præſul meus me in hoc ſuo temperatioris aëris oppidulo totis iis diebus detinere, quibus æſtus foret in Vrbe quaſi intolerabilis, juſſi adferri ecce Radium, quo ſtationem tum ♀, tum ♄ obſeruitarem. Quia ergo, niſi circa ♄, attamen circa ♀ res non malè prorſus ſucceſſit, ideò non piget extremam manum non appoſuiſſe Epiſtolæ; donec poſſem hanc quoque tibi Obſeruationem elargiri. Vides, vt illi ſim ſimilis; qui viridarium ingreſſus, ita flores colligit, vt aliis aliiſque elegantioribus viſis ſubinde ſuccedentibus, quem extremum carpat, non habet; ſed tollam tamen denique manum. Quod ad hanc rem ſpectat, ſic *in Commentariis.*

Die menſis Iulij 29. ſcilicet huius eiuſdem anni 1633. Tanarone, quod Oppidulum eſt ſitum Diniæ ad Boream, diſſitúmque duabus leucis, ita vt, &c. *Vt in Commentariis ad vſque diem Auguſti* 13. *incluſiuè.*

Hùc vſque progreſſus pedem ſiſto; quando & cras hinc diſcedendum, & vereor ne curæ ſuccedant, quæ hiſce Cæleſtibus obſtent. Conſtitueram ad paucos adhuc aliquot exſpectare dies, donec Saturni directio ſenſibilis facta obſeruanti foret; verùm adnotato vtcumque per hoſce dies illius ſitu, enitar poſt circiter menſem talem obſeruare, qui collatus cum eo, qui fuit à me ante menſem obſeruatus tempore ſtationis Planetæ prodat. Hinc, cùm iam mihi non liceat; potero tamen aliàs quidquid id rei communicare (ac ſi præſertim deſideres) vnà cum ſtatione priore, ad quam habendam Februarij finem, & Martium menſem totum conſumpſi; Nec verò multum exſpectarem; ſed nunc quoque Obſeruationes tunc habitas deſcriberem: ſed quia debet hoc veſpere diſcedere Diniam, qui literas craſtina luce deferat Aquas-Sextias, idcircò ſuperſedeo. Attexo ſolùm compendioſiorem (quod illa grata futura ſit) habitam in bruma de Stella Polari. Ea ſic habet.

Anno 1632. ac menſe Decembri, Diniæ, cum adeſſet tempus, quo per eaſdem nocteis, &c. *Vt in Commentariis.*

Sequitur quidem in Commentariis longa Meridianarum Solis altitudinum ſeries: verùm occaſione alia deſcribetur. Cum ſufficere iam debeat brumalem Solis altitudinem exiſtere Diniæ grad. 22, min. 26. $\frac{1}{2}$ Atque idcircò ſuppoſitis Tychonis Parallaxibus, cum maxima declinatione refringi nobis Solem in ea altitudine quatuor

minoris ampliùs quàm in Danico Horizonte.

Atque heic tandem modus esto. Iam enim videor conscripsisse non Epistolam sed librum; non opus quoddam elegans, sed centonem valde diffusum. Verùm memini te esse SCHIC KARDVM, qui cum sis amantissimus simplicissimæ veritatis, iucundum habeas conscribi res pro vt se offerunt, habénrque. Hac certè de causa non selectas mitto, quas bonas duntaxat Obseruationes existimo; omneis potiùs tibi obtrudo, ne vel aliquo præindicio Veritati officiam, vel prætermittam aliqnid quod cognoscere potissimùm velis. Alius quispiam posset hanc meam simplicitatem deridere; Sed prætulerim delirus videri, quàm immeritam exigere fidem. Sunto Obseruationes imperfectæ; ego perfectas non iactito. Profero cuiusmodi sunt, vt si quis vsurpare volet, debitas cautiones adhibeat. Hinc, quantum possum; nou singulareis, sed repetitas & dierum plurium obseruationes habere studeo, vt aliæ alias corrigant, & ex collaris omnibus certi aliquid depromatur. Vtinam verò qnotquot nobis Obseruationes reliquerunt, & historiam, & tam errores quàm ritè gesta transmisissent? Scilicet iam expenderemus quo tandem modo forent accipienda, quæ nobis negotium facessunt, quòd ipsi illa nimis præcisa, nimísque indubia haberi affectauerint. Cùm enim dicunt exempli gratiâ se Planetam obseruasse in tali longitudinis, latitudinis-ve loco: si (vt Instrumenta, & modum obseruandi prætercam) adderent saltem distantiam à Fixis; liceret postmodùm correctis Fixarum cùm locis tum distantiis, examen instituere, & fortassis ad veriorem loci obseruati cognitionem peruenire. Quin adduci quoque nnnquam potui, vt seu Keplero, seu Tychonis hæredibus parcerem, qui hactenus nobis inuiderunt seriem atque historiam tot illustrium obseruationum? An supprimendæ enim sunt omnes, vel maxima illarum pars., quòd plures, vt puro, non cohæreant Hypothesibus assumptis? An potest viros ingenuos veritatis suppudere, & non Aristoteles illud verissimè protulit βέλτιον εἶν' ἐπὶ σωτηρίᾳ τ' ἀληθείας ἢ τὰ οἰκεῖα ἀναιρεῖν; An non errata salrem prosunt, vt prudentiores, qni in idem incubuerint, euadant? Ne fieri posse memorem, vt quæ erronea existimantur ob præiudicium aliquod, aut prodantur legirima, ex aliis suppositis; & inducant in suspicionem, quæ immeritò habentur indubia: aut animos adiiciant ad melius qnidpiam comuiuiscendum.

Sed ne longiùs abripiar, superest tibi salutem dicam nomine Nobilis illius, cuius sæpius mentionem feci, Nicolai Fabricij, qui est & Petrisci Toparcha, & in supcema Aquensi Curia inlustris. Is cùm sit vniuerso Orbi literatorum notissimus, ignorus tibi esse non potest. Non potest certè multa de illo non commemorasse tibi eruditus Holstenius, cuius ad ipsum literas nominis tui pleuissimas vidi. Is est, qui magnâ semper curâ adiutandis omnibus studiosis sic inuigilat, vt fortè etiam studiis tuis suppeditare auxilia possit. Quàm multos enim codices, putas, non modò ex tota Europa, sed ex toto etiam Oriente & detegit, & comparat, quos maxima alacritate etudiris viris statim impertiatur? Vide igitur si qnid institutis, cœptisque tuis conferre valeat. Et enim sic est erga te, & virtutem tuam animatus, vt gloriæ, fœlicitatique habiturus maximæ sit, si testatum tibi occasione quadam, non prorsus ingrata fecerit affectum. Vale semper, ama me semper, & amicum Lanzium semper resaluta. Tanarone, Eid. Augusti. An. D C. XXXIII.

Viro Eximio, & Amico singulari
MARTINO HORTENSIO,
Delfensi, Mathematico solertissimo,

PETRVS GASSENDVS S.

QVanam ratione tecum agam, HORTENSI Hnmanissime, qui me inscium & immerentem tanto fauore es prosequntus? Sanè & Imparem me sentio, qui dignas grates vnquam persoluam, quando tu statim tantam in me effudisti beneuolentiam, vt me prorsus obrueris; & cùm gratitudinis ergò me totum reposuero, eo salrem nomine concedam, quod tu me deuinxeris prior. Verùm ipse tu aut adeò in me non debuisti esse profusus, aut temperare magis tibi, si sperasti, vt quidpiam æquum meritis tuis rependerem. Ego aut silentio testati inexplicabilem affectum in te conceptum debeo; aut si præterea exigis voces, raucidulum quidpiam solùm mussitare. Esto proinde hac qualicumque significatione contentus, & quod deest, sensum, ac memoriam tui vigere in pectore scito. Atque hæc quidem præmoneo, vt intelligas me non solùm in communem, quam & scripto publico, & ptiuatis literis exoptâsti, conspirare amicitiam, sed bonori eriam summo dncere, fœlicissimæque adscribere sorti, quòd tu tantus Vir me vltrò ambire pro immensa tua humanitate volneris. Nisi verò officiis, obsequiisque meis tuæ de me exspectationi abundè satis respondero, nou defectum voluntatis erga te propensissimæ, sed imbecillitatem vitium, quam satis sentio, incusato.

Ad Dissertationem tuam vt veniam, affectum imprimis accipio, quo me speciosis nominibus exornando vix finem facis: sed bona tua cum venia nomina ipsa respuo, vt quæ supellectili curtæ consentanea non agnoscam. Ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρός, vt veteri Parœmia dicam. Tu verò nostra sic accipis, quasi sint cuiusdam momenti. Si me amas, sic mecum age, vt cum eo, cui nihil est simplicitate antiquins; & quem

quem moderata etiam commendatio puellari penè rubore suffundit. Isti potiùs tituli te, simileisque tui summos Viros decent; mihi satis supérque est, si amicus nominer tuus, quod ero sanè imposterum. Deinde, quòd rem ipsam spectat, eà solertià, eóque iudicio conscripta omnia deprehendo, vt concedam planè in tuam sententiam. Neque id solùm dico in iis, in quibus te amicum nimis approbatorem habeo; verùm in iis maximè, in quibus te candidissimum censorem experior. Certè quæ commendas eatenus placent, quatenus tibi non displicent: At quæ reprehendis ideò grata sunt, quòd & agnosco sinceritatem, & sanius quidpiam edoceor, quàm essem antè penè persuasus. Quantumcunque enim sic affici studeo, vt experimenta admittens ratiociniis semper diffidam, & à ferendo iudicio de aliqua re continentissimus sim; me tamen tangit species quædam verisimilitudinis; adeò vt verbis communibus vtens illius assertor aliquando videar. Enim-verò nulla est vnquam verisimilitudo tam potens, quæ me sic faciat indubium, vt non sim paratissimus ad amplectendum præclariorem. Hinc tantum abest, vt indigner si quis me minùs probabilem amplexum sententiam demonstret, quin illum potiùs vt Præceptorem, ac velut bonæ mentis parentem agnosco, & exosculor. Quin etiam vix audeo contradicere, & cum pudore quodam id facio, cùm aliqua superest defensionis ansa, ac spes; veritus ne aut libertatem, qua amici in me vtuntur, animo haud æquo accipere videar; aut pertinacem animum faciam, quem mihimet proposui, & libertinum, & ad omnia ἀδιάφορον possidere.

Quàm putas proinde tibi multum debeo, qui conscriptam à me sententiam de aëre quodam Cælestibus globis circumfuso sic excussisti, vt me statim induxeris in longè verosimiliorem. Tametsi enim adhuc puto probabile admodùm esse regionem quandam velut aërem ex propriis seu vaporibus, seu exhalationibus, contextam cuiuis globo circumrespergi; euicisti tamen vt illam non iam tantam existimen, quæ tantum Orbem lucis spuriæ globo concluso circumponat. Experimenta tua illustria, & præclara prorsus ratiocinia: hoc addo, debuisse me sanè diligentiùs attendere num seruaretur proportio quædam inter aërem & circumdatum illo globum. An enim licet Tellus nostra aëre suo circumamiciatur, illum tamen ad eam effusum altitudinem possidet, vt illustrata Lumine Solis, & conspecta eminùs incrementum lucis accipiat, quod vel ex Luna in sensum cadat? Et verò quæ aliis globis adfingitur Lux, ea innumeris propè vicibus moleculas illorum excedit. Quod ad igneis nocturnos spectat, efficis quoque vt priorem deponam sententiam; nam & causa quoque germana cur tantumdem amplificentur, ea videtur esse, quam ipse assignas, neque valde obstat, quod conieceram ex Iridibus areolis-ve lucernarum. Quo loco non possum satis commendare, quam commemoras Beeckmanni nostri solertiam; sed ille nempe non semper sui simillimus esse non potest, Ac ipse quidem Epistolà iam ad Schickardum missà, & typis mandata, cùm nescio quid meditarer, aliquid adfine commentatus fueram; sed ne excusare me videar, vberiorem rei considerationem, te admonente aggressus sum, & vt se haberet penitiùs inspexi. Et profectò res fuerat digna maiore quadam attentione; cùm quid præsertim disquirerem de contextura oculi, de lucis proprietatibus, de simulacris corporum, de visionis denique modo.

Miratus sum prætetea indefessum studium, & sagacitatem qua venatus es apparentem Siderum magnitudinem; ác tum suspexi candorem tuum in dimittenda illicò receptissima opinione; tum gratulatus mihi sum, qui obseruatione mea calcar tibi addiderim ad id moliendum, quod Posteri non potèrunt non amplexari. Poterit quidpiam adiici, detrahi-ve in tantis minutiis præ obseruandi difficultate; in designanda quantitate vera corporum Cælestium aliquid fortassis immutabitur circa suppositam abs te illorum à Terra distantiam; sed hoc opus, hîc labor erit Instrumentis magis idoneis conquirere omnia, aut ea, quæ præscribis reuincère, aut iis tutiora præstare. Quando porrò dictam distantiam ex senis laudatissimi Lansbergij præscriptis proponis; venit in memoriam, quod nuper, cum forem Aquis-Sextiis colloquuti de iis simul cum præclaro illo viro, & vetere meo amico Iosepho Galterio. Rem verò, vt opinor, tibi (imò & seni optimo) gratam faciam, si id in hunc locum inseruero. Ergo cum ipse commendarem Lansbergianum illud inuentum circa dimensionem, distantiamque Terræ, & duorum Luminarium, ac Diagramma collaudarem, quod habetur & in Prolegomenis, & in libro secundo Vranometriæ; Galterius quoque commendauit, collaudauitque demonstrationem, qua cæterorum artificum ratiocinationes erroris arguuntur. Verùm adiecit se considerare in exquisita instauratione, quod est à sagaci viro prætermissum; vt nempe semi-diametri cùm Solis, tum Terræ assumptæ forent, quæ terminantur ad veros contactus lineæ ex apice vmbræ in globos extremos directæ, vtque non ex centro ipso Terræ, sed ex superficie ducta foret linea in contactum cum globo ☉ quod inde, non illinc obseruetur Solis-semidiameter apparens. Quamuis enim Lansbergius parùm interesse interdum insinuet (quæ mea erat responsio) totum id parùm interesse ob ingentem Solis à Terra distantiam, & res tamen non videtur (insistebat ille) fuisse negligenda, quantumcunque sit momenti exigui: & quia hæc deinde stabilitur Scala dimeriendis cæterorum Syderum distantiis & magnitudinibus, excrescere admodùm potest qui in hoc negotio admittitur errorculus. Atque vt simul adiiciam, quam ille demonstrationem Ptolemæo suo inseruerat ante annos quindecim (ac nuper etiam Exemplo Vranometriæ Lansbergianæ à me Parisiis ad ipsum transmisse)

libris prolatis statim ostendit. Res ecce in hunc sese modum, quantum me iuuat memoria, habet.

Supposito Diagrammate, eiusdémque explicatione, pro vt est apud Lansbergiũ, addantur solùm lineæ *A N*, & *BO* cadentes normaliter in puncta contactus lineæ *D E*, itémque linea *P Q*, quæ post contactum in *Q* secet lineam *D E*, in *R*, & occurrat lineæ *A E* circa punctũ *E*. Denique lineæ *A Q*, & *A R*. Ex his ita ratiocinabimur ad habendam distantiam, & magnitudinem Solis, Idémque proportione erit intelligendum de Luna.

Primò angulus *D*, ita innotescet. Triangulũ *B C I*, rectangulum est, datúrque præter Angulum *C B I*, latus *B C*, dabitur ergo linea *BI*. Similiter Triangulum *BOI*, Rectangulum est; datúrque in eo latera *B O*, & *B I*, dabitur ergó angulus *O B I*. Huic addatur Angulus *C B I* fiet angulus *C B O*, qui si auferatur ex recto *C B G* restabit *G B O* Porrò angulo *G B O*, æqualis est angulus *B D G* (seu quæsitus Angulus *D*) propter Rectangula, & communem angulum ad *G*.

Secundò linea *P R*, ita patefiet. Trianguli Rectanguli *OBD*, notum est præter angulos, latus *BO*; ergo innotescet etiam latus *D B*, cui si addatur *B P* fiet *D P* vnum ex lateribus Trianguli *DPR*, cuius quia præterea noscuntur omnes anguli, propter notum exteriorem *A P Q*, nempe apparentis semi-diametri *A Q*, itémque interiorem *D*, idcircò non poterit ignorari latus *P R*.

Tertiò angulus *R A P* ita colligitur. Angulus *E A N* æqualis est angulo *A D E* propter Rectangula, & communem angulum ad *E*; scilicet *D N* produci concepta vsque ad concursum lineæ *A E*. Similiter angulus *E A Q* æqualis est angulo *A P Q*, vel *A P E* propter Rectangula, & communem angulum ad *E*. Ex *E A Q* auferatur *E A N*; remanebit angulus *N A Q*. Hunc bipartitur linea *A R*, vt pote subtensa communis Rectangulorum, quorum aliunde bases *A N*, & *A Q* sunt æquales semi-diametri. Igitur si dimidium *N A Q*, vt pote *NAR*, angulus addatur angulo *E A N*, producetur angulus *E A R*, cuius complementum ad quadrantem est angulus quæsitus *R A P*.

Quartò proinde latus *P A*, seu distantia Solis à superficie Terræ ex eo dabitur, quòd in Triangulo *A R P* dentur omnes anguli cum latere *P R*, addendáque solùm est semidiameter *P B* vt producatur vera Solis à centro Terræ distantia.

Quintò item semi-diameter Solis *A Q* non dari non poterit, quòd in Rectangulo *A Q P* dentur omnes anguli cum latere *A P*. Atque ita quidem, aut propè Galterius.

Vt ad exilitatem Stellarum, cùm Errantium, tum Fixarum redeam; video primùm quibus momẽtis clarissimi nostri amici Schickardi rationes deiicias, vt obseruatam à me quantitatem Mercurij non esse augendam propter Opticas fallacias demonstres. Ipse certè aliquid etiam, quod responderetur, meditatus fueram; sed tu reliquum nihil facis; existimóque præclarum virum, postquam Responsionem attenderit tuam, ambas tibi daturum manus. Deinde tibi gaudeo, quòd te eædem propemodum cogitationes subierint, quæ virum illum nulli æuo vnquam tacendum Galileum. Is cum primùm legit deprehensam à me exilitatem ☿ literis datis significauit persuasum se iampridem fuisse, Mercurium cæterásque Stellas esse magnitudinis incredibiliter minoris, quàm vulgò habeantur, aut appareant; méque id visurum in libro, cuius prælo iam commendati erat Exemplum statim missurus. Stetit promissis Optimus Senex, ac medio nupero Ianuario literas ecce alias ad me, & ad communem nostrum Eliam Diodatum, conscriptas, quibus editionem suppressam, & se Romam citatum monet, *Sancto*, vt vocant, *Officio*, Libri rationem redditurum. Profectus ille Romam est, ac nescio quid iam cum illo agatur. Hoc persuasum propè habeo, nullum ad vos vsque peruenisse libri Exemplum, neque spem superesse magnam, vt breui perueniat. Quamobrem exscribam heic tibi paginam vnam, aut alteram, in qua agitur de exilitate Stellarum; vt videas qua ratione illam Summus vir obtinuerit. Exscribam verò Italicè, vt liber ille conscriptus est, quando te etiam Italicè intelligere ex eo colligo, quòd eiusdem Authoris librum de Maculis Solaribus citas, qui etiam Italicus est. Continet liber Dialogos quatuor, circa duo Systemata Ptolemaicum, & Copernicanum. Itaque quarto Dialogo, & pagina quidem libri 393. Collocutores *Sagredus* & *Saluiatus* sic prosequuntur,

Sagr. *L'error dunque di costoro consiste*, &c. Ad vsque illud, *Veggo*, &c. Portò & quando postremis illis literis nuperi Ianuarij, in quibus suam de exilitate ♀, & ☿ repetit sententiam,

tiam, continetur inſignis quædam ratiocinatio vice Reſponſionis ad ea, quę ex Sacra Scriptura obiici ſolent Copernicanis: Iucundiſſimum habebis, ſat ſcio, ſi id quoque deſcripſero. Id nempe reſcripſi occaſione tum Antariſtarchi, tum famoſi Problematis, quos libros noſti recens conſcriptos ad ſiſtendum motum Telluris. Inter cætera ergo hæc habentur,

Quanto al N. che pur ſi monſtra huomo di grande ingegno, &c. ad vſque illud, *alla moltitudine Populare*. Sic ille.

Menſes duo ſunt, mi HORTENSI, ex quo huc vſque proceſſeram. Scilicet nolebam ſegnis apparere in ſignificando tibi affectu gratitudinis; ſed iam volens nolens appareo, & niſi tua bonitas lentorem hũc meum excuſet, abiero inexcuſatus. Hoc tamen dicam ingenuè. Cùm haberem tum quoque cœptam ad Schickardum Reſponſionem, in qua multæ rerum Cæleſtium Obſeruationes continerentur, cogitatio ſubiit eaſdem quoque tibi exſtitutas gratiſſimas quòd aliquas potiſſimũ peruidere deſideraſſes. Factum ergo eſt, vt dum illas communicare differo, quo vſque meæ ad Schickardum literæ forent abſolutæ; totum hoc tempus elapſum ſit. Enim-verò quid putas iam concluſis literis contingit? Succedunt ecce occupationes totius cum Præſule meo viſitandæ Diœceſeos, quæ me prohibent, vt (quod ſummis votis expetieram) allaborem tibi. Verùm id cœpi conſilium, vt quando iam deſtituor Amanuenſi idoneo, ſcribam Pariſios ad meum Luillerium, vt confici curet Exemplum huiuſmodi Obſeruationum, priuſquam Tubingam illas deſtinet, ac deinceps id exemplum cum hac ipſa Epiſtola ad te in Hollandiam tranſmittat. Quòd ſi fortè etiam procuret, quæ obſeruationibus interſeruntur deſcribi, atque adeò quod ſatiùs erit, integram Epiſtolam, tum id erit mihi in lucro, vt cauſæ tibi innoteſcant retardatarum literarum. Hinc quia velim, vt eadem vel plurima, vel etiam omnia tibi dicta exiſtimes, haud ero hac vice prolixior. Finio igitur apprecatus tibi & longos, & ſalubreis annos magno bonarum Artium bono. Addo ſalutem, quam exopto vt meo dicas nomine, & optimo Lansbergio, & amicis cariſſimis Gollo, ac Beeckmanno. Vale. Scribebam Tanatone oppido Dinienſis Diœceſeos, Eidibus Auguſti M.DC.XXXIII.

Et Nobili & Docto Viro PETRO FRANCISCO TONDVTO, *San-legerio, Iurium Doctori*,

PETRVS GASSENDVS S.

LOnga iam mora, Vir Eximie, ex quo debui reſcribere, ſed purget illam bonitas tua, cui excuſatio nulla eſt ſatis. Id non merebar, vt me tuis præoccupares literis; metuor iam, vt mihi etiam ex dilata tamdiu reſponſione iraſcaris. Verùm qui fuiſti tam humanus, vt prior ſcribendo me ſuperior exſtiteris; eſto iam humaniſſimus vt condonando negligentiam te ipſo ſuperior euadas. Cæterùm delectauit me, quòd obſeruare tibi licuerit nuperæ Solaris Eclipſeos Initium. Non licuit nobis in hac vrbe circa id momentum tam eſſe beatis; at licuit tamen tum circa Finem, qui obſeruatus eſt nobis horâ 5. min. 45. tum circa Phaſeis alias, tibi vt ſcribis, iam perſpectas, ex quibus collegimus contigiſſe Medium Eclipſeos hora 4. min. 42 $\frac{1}{2}$ adeò proinde vt Emerſio fuerit horæ vnius min. 2. $\frac{1}{2}$ Quia verò, ſi Incidentiæ tantumdem tribuerimus, debet nobis eueniſſe Eclipſeos Initium hora 3. min. 40. quod obſeruatum tibi Auenione eſt hora 3. min. 29. euadet ſanè æquo maior inter duas haſce vrbeis differentia longitudinis; 9. vt pote minutorum. Sed ſuperârit, vt oportuit, emerſio Incidentiam paucis minutis aliquot, eáque aſſumantur quinque; tum non malè elicietur, quàm veram coniicio differentiam, minutorum proximè ſex. Si quidem hinc ad vos ſunt leucæ Prouinciales 23. quæ ſatis præciſè vni gradui magni circuli æquipollent. Et quoniam aliunde coniector latitudinem Auenionis vix tantumdem abeſſe à quadrageſimo quarto gradu, quantum Dinia ſuperat eundem, minutis nempe quinque aut ſex; exinde ratiocinor reſpondere ex Æquatore diſtantiæ huiuſcemodi gradum vnum cum dimidio; aut certè quam-proximè; atque adeò intereſſe nos inter, & vos, minuta vt dixi temporaria ſex En portò cur lætari debeas, detrahi mihi quinque minuta circa Incidentiam, mirâ conſonantiâ cum Obſeruatione eiuſdem Initij peracta Pariſiis. Nempe ad me perſcriptum eſt, id accidiſſe Pariſiis alto adhuc Sole grad. 31. min. 27. hoc eſt horâ 3. min. 18. Et quoniam inde ad horam 3. min. 40. deſunt min. 22. fit vt detractis quinque minutis ſuperſint 17. quanta eſt aliàs à me conſcripta longitudinis differentia Pariſios inter & Diniam. Quippe Pariſij, & Aquæ-Sextiæ ex Obſeruata vtrobique eadem Lunari Eclipſi anno 1628. quatuordecim diſſident minutis; Aquæ-Sextiæ verò, & Dinia ex certis ratiociniis, minutis quam-proximè tribus. Et nonnullæ quidem cautiones adhibendæ præterea ſunt, ob inæqualem Pariſiis nobíſque factam durationem; ac præſertim quia Finis obſeruatus Pariſiis eſt, eleuato adhuc Sole grad. 12. min. 6 $\frac{1}{2}$ hoc eſt hora quinta min. 23. differentia planè vt priùs minutorum 22. Sed vtcumque ſit, non malè opinor, quis aſſumpſerit longitudinis differentiam min. 11. aut 12. Pariſios inter & Auenionem. Habes quid inde colligi circa pauca hæc loca poſſit. Plura nanciſci non licuit, adeò vel Cœlum non artiſit, vt in Belgio; vel communicatio eſt interturbata, vt ex ſuperiore Germania; vel pauci nimis ſpectârunt Cælum, vt vbique ferè gentium. Hinc doles non immeritò, non eſſe qui ſtudeant remediis Longitudinum reſtituendarum; niſi enim variis in locis obſeruetur tempore eodem Luna aut deficiens, aut Solem obſcurans aut Fixam aliquam vel tegens, vel prætermeans. Spes magna non eſt,

vt res perficiatur. Et fecit quidem Snellius quod potuit in Batauis suis Eratosthene, ac Typhi; plura facturus, vt perscripserat, nisi mors vota præuenisset. Facit iam etiam Schickardus ille, cui debitum plurimùm, si cuiquam alij, est Geographia. Facturum quoque se pollicetur tuus ille ac meus Morinus, qui Inuenti Longitudinum etiam in Mari medio inueniendarum arcani præstolatur præmia; sed vereor, nec fortè iniuriâ, vt rei curæ quid semper desit, ac supersit, quod addere seri nepotes perpetuò possint. Tu benè vale, Præclare Vir, ac scito me ducere tanti tuam beneuolentiam, eúmque honorem, quo dignari, imò beare voluisti me, vt quod potius ducam, sit nihil. Dare literas ad te possem aliis occasionibus, sed præstat illas committere eximio nostro Petriscin, quando ipse est, per quem tuas procurasti ad me transmitti. Vale iterùm. Diniæ, Nonis ipsis Decembribus an. M. DC. XXXIII.

Præclaro Viro, & Amico eximio, VVILLELMO SCHICKARDO, *Professori linguæ Hebrææ, & Astronomiæ Celeberrimo, in Academia Tubingensi,*

PETRVS GASSENDVS S.

Scripsi ad te mense Augusto effusissimas literas. An eæ ad te peruenerint, aut incolumem in tantis Germaniæ cladibus offenderint, quid exoptem habeo, quid suadeat non habeo. Vtcumque sit tamen, ea mihi mens fuit, vt in magna farragine Obseruationum benè multarum, eas præsertim circa ☿ occupatas acciperes, quas ipse circa ☿ mensibus Ianuario, & Maio superioribus peregissem. Nunc, cùm cognoscam ex nuperarum Nundinarum Catalogo Opus illud tuum nondùm fuisse absolutum, proditurúmque non priùs esse, quàm Vernalibus Nundinis; ea propter id consilij capio, vt maturè mittam quidquid obseruare circa ☿ licuit, tum matutinum mense Octobri, tum vespertinum hisce diebus. Nempe hinc quoque adiutari, quantum conijcio poteris, nisi editio operis extremam acceperit manum, Certè quod hac postrema vice ad refractiones attenderim, sine quibus vix vnquam est obseruatus ☿, erit opinor, cur suaue ducas posse exinde non modò meas, sed fortassis quoque aliorum obseruationes rectificari, Et spero quidem hunc Planetam vno adhuc, aut altero mihi conspectum iri die; sed ne occasionem amici, qui est post triduum discessurus ad Fabricium nostrum, missam faciam; occipio interea meo more ex Commentariis exscribere, quæ in illos dietim conicio. Duco porrò initium ex eo vsque tempore, quo sum prædicto mense Octobri insidiatus ☿. Tu consule boni, vt cætera omnia.

Die 15. Octobris anni 1633. Stylo nouo, manè Cælo pulcerrimo, ab initio vsque Auroræ, &c. *Vt in Commentarius ad diem vsque Ianuary 12. inclusiuè ad illa vsque verba, ☿ vale dixeris.*

Huc vsque exscribo, optime SCHICKARDA, quæ in Commentarios conieci ad superiorem vsque vesperam. Non consignabo literas, nisi die proximo ante lucem; addam proinde velut post-scriptum si quid fortassis hoc vespere obseruare fuerit concessum. Nisi fecero, vt nihil boni perseuerans aeris constitutio pollicetur, scito nihil fore Obseruatum, neque plura esse ex me circa hanc ☿ apparitionem expectanda. Quæ mitto, ea non erunt quidem adeò accurata, vt expectares; Verumtamen tu sic accipies, vt affectum saltem, & conatum probes. Si quid præstem imposterùm, quod sit oculis tuis dignius, nôsti, opinor, me eum esse, quem liunt nullus afficiat. Inuigilabo potissimùm circa Eclipsin ☾ futuram proximo mense Martio. Accipies breui quidquid conari circa illam potuero; ita sit nobis Cælum propitium. De Solari præterita misi ad te, non modò meam, sed impetratas etiam amicorum Obseruationes. Quam iam adiiciam, vna est, nempe illam Petrus Franciscus Tondutus San-legerius I. C. Aueninnensis communicauit mecum datis Septembri mense literis. Scripsit verò se obseruâsse Eclipseos Initium Aueniome, die nuperi Aprilis octauâ, hora 3. min. 29. Sole scilicet adhuc alto supra Horizontem grad. 31 ½ nihil adscripsit aliud. Vt verò ego quidpiam mearum circa situm illius vrbis coniecturarum attexam, opinor ipsius latitudinem esse grad. 43. min. 54. minutùm minutis 16. ampliorem, quàm Arelatensem habeam, differentiámque longitudinis eiusdem ab hac nostra vrbe esse vnius gradus cum semisse, seu temporariorum minutorum sex, Sunt nempe hinc illuc 23. leucæ, qualium totidem vnum gradum Circuli magni complere solent. Sed iam tandem finio, apprecatus tibi vt nouum, sic fœlicem annum. Precor etiam, vt Lanzium semper meo salutes nomine. Destinârat Fabricius noster aliquid ad te mittere, adiurandorum studiorum causâ; Scribo vt bisce literis, si fortè iam vacet, adiungat. Vale. Scribebam Diniæ, ipsis Ianuarij Eidibus M. DC. XXXIV.

Clarissimo, ac æterni nominis Viro GALILEO GALILEI, *Magni Hetruriæ Ducis Mathematico, Primario,*

PETRVS GASSENDVS S.

Magna me tenet exspectatio (ô magnum æui nostri Decus) quid rerum tibi contigerit. Tametsi enim rumore crebro nescio quid diuulgatum est; haud fido nihilominùs dunec res fuerit planè perspecta. Vtcunque sit, eam esse noui animi tui moderationem, vt seu pro votis, seu præter vota aliquid interuenerit, paratissimus fueris ad omnem fortunæ

fortunæ euentum. Eſt mihi proinde quid tibi congaudeam, nihil eſt, quod condoleam, quando nihil poteſt accidiſſe, quod valuerit animi tui ſerenitatem obturbare. Viue ergo ſimilis tui, vt degas fœliciſſimè, neque patere vt hanc adeò venerabilem ſenectutem, quæ ſapientia fuit ſemper tibi comes indiuidua, deſtituat. Si quid fortaſſis aduerſum te, hoc eſt aduerſus Placita tua Sanctiſſima Sedes definiit, æquo animo acquieſce, vti virum decet prudentiſſimum; ſatiſque eſſe repura, quod animatus non fueris niſi in gratiam ſolius ſemper creditæ tibi Veritatis. Reſciui nuper ex Diodato Berneggerum illum Argentoratenſem Latinam tuorum Dialogorum interpretationem moliri. Id fortè doleas; ſed tu nihil conſcius, neque impedire ſi velis, eruditorum vota poſſis. Cùm nuper literæ ad me deferrentur Pariſiis, aliæ ad me, aliæ ad te charactere eodem fuerunt. Et ad me quidem deſtinatæ illius Hortenſij ſunt, qui imitatus Keplerum tuo cum Nuncio differentem, Diſſertationem inſtituit de viſo à me in Sole Mercurio: quæ ad te ſpectant, eiuſdem eſſe, quia ſunt eadem manu, coniicio. Accedit, quòd licet in meis nulla fiat illarum mentio; rogat me tamen Hortenſius, vt Exemplum tibi impertiar, ſi quod habeam præ manibus Diſſertationis mecum ſuæ. Fortè id exoptat, vt inde cognoſcas quam fœliciter ex meo Mercurio occaſionem ſumpſerit incidendi in illam recum de apparente Siderum exilitate, ſententiam. Gratulatus certè illud ipſi fueram ex ſcriptis etiam, quæ me volueras ex tuis tum libris, tum literis non ignorare. Mitto igitur ad te librum vnà cum ipſius literis interuentu eximij, ac non ignoti tibi Fabricij, qui pridem ſummam virtutem tuam obſeruantiâ maximâ colit. An verò auſim tum illius, tum meo etiam nomine id exigere officij abs te, vt cures mitti ad nos vitra Teleſcopica optima, & ſi ſperare quidem licet, cuiuſmodi ſunt illa tua; quando hactenus nec Venetiis, nec Pariſiis, nec Amſterodamo nanciſci vlla potuimus, quæ ſatisfaciant abundè. Audebo ſanè quia nota mihi tara tua bonitas eſt; notus ardor, quo bonas Arteis, earúmque ſtudioſos promouere curas. Effice igitur rem dignam tua ſollicitudine, ac ſcito te facturum tem non modò nobis periucundam, ſed aliis quoque, imò etiam tibi, (quantum ſpero) olim futuram pergratam, cùm obſeruationes innotuerint, quas te procurante, petegerimus; & quæ conſequenter debebuntur tibi, tum generalis inuentionis, tum ſpecialis Organi nobis communicati, gratiâ. Poteris porrò ſeu directè Aquas-Sextias mittere ad illuſtrem Fabricium, qui idem eſt Petriſci Topaccha, & in Parlamento Regis Conſiliarius; ſeu deſtinare ad eundem intercedente Cognato tuo, aut affine Roſſiæo Lugduni degentibus. Vale, Incomparabilis Vir, & quod facis me ſemper ama. Dabam Diniæ XIV. Kalendas Februarij M. DC. XXXIV.

Viro & Præclaro, & ſummè Amicò
MARTINO HORTENSIO *Delfenſi, eximio Mathematico,*

PETRVS GASSENDVS S.

Β Reuiter reſpondeo, Præclare HORTANSI, vt citò reſpondeam. Nempe occaſionem nanciſcor deſtinandi Aquas-Sextias ad noſtrum Fabricium tum quod Exemplum Diſſertationis, tum quas voluiſti literas ad Galileum tranſmitti. Nec verò agere id poſſum, quin ſcribens ſimul Pariſios, ſchedam hanc ad te, illinc dirigendam, adiiciam. Hoc ſolùm autem velim, vt ſcias me & accepiſſe, & gratas habuiſſe poſtremas tuas literas; ac præſertim quia cognoui meas tibi non diſplicuiſſe. Doleo Exemplum literarum, quas ſimul eodem menſe Auguſto ad Schickardum dederam, nondum perueniſſe ad te; ſed Luillerij mei ea non eſt culpa. Illicò enim id fuit peractum, & Merſenno noſtro ab illo commiſſum; ſed quæ eſt viri bonitas nimia, ipſum credidit neſcio cui videndum; ac deinceps recuperare quam citò voluiſſet, non potuit. Opinor autem ex quo præſertim literas tuas habuerit, incubuiſſe illum ſeriò vt tuis meiſque votis fieret ſatis. Cæterùm euenit ante ſeptem dies, vt occaſione ☿ tum menſe Octobri, tum nuper abs me obſeruati, literas alias obſeruationum ſimiliter pleniſſimas dederim ad eundem Schickardum. Scripſi verò ſimul Pariſios, vt deſcriberetur illarum exemplum, cuius tibi ſtatim copia fieret, nec pari modo diſtraheretur. Atque id quidem rurſùm procuro; non quòd eximium aliquid inter obſeruata agniturus ſis; ſed quia non poſſum alia ratione meum erga te affectum teſtari. Vna me res ſecurum facit, quòd bona ſemper fide ago, dum ago quidquid pro otij, loci, organorum conditione licet. Quod deſideras præſertim videre, ſi quid de Coniunctione illa ♀ & ☿ ante ſeſqui-annum obſeruauerim; ſcito niſi fortè ad te exemplum illud prius perueniat, deſcriptam extare meam obſeruationem in quadam Epiſtola ad Ianſſonium veſtratem illum celebrem Typographum ſcripta, duobus menſibus ex quo fuit peracta. Nempe literas detulit ad illum, qui ad vos tranſiuit laudatus Salmaſius. Poteris itaque ex ipſo obſeruationem repetere; neque illam modò, ſed & plureis alias, noſtri potiſſimum Valeſij, quas hortante nobili Grotio cum illo tum communicaui. Accepi iam eſſe in itinere quod ad me Pariſiis mittitur Exemplum Lansbergianæ Apologiæ. Per-quàm lubenter legam illam, etſi amicos impetat; quippe viros ita complector, vt ad opiniones illorum non teneat. Reſciui quoque ipſos ſeſe ad reſpondendum accingere: Vtinam ſic res vtrimque agatur, vt de moderatione non minus, quàm de re ipſa certetur.

F 4 Indignum

Indignum eſt quippe ſapientibus viris diuexare ſe mutuò probris, & ſcommatibus: Ac dum teſtantur ſe ſuſcepiſſe Veritatis patrocinium Animi imbecillitatem, impotentiámque ſui teſtari. Cognoſcam etiam perlubenter quid tu Bartholino oppoſueris. Non vidi quidem eius librum, ſed fore ſpero vt ex tuo, genium, ingeniúmque illius agnoſcam. Et fortè tu quidem Tychonem minutulè interdum carpſiſti; verùm ipſe quoque lætari deberet ſi rediuiuus ſiſteretur, plurimarum rerum abs te monitus, ad quas ſatis non attendiſſet. Cura proinde, mi HORTENSI, vt quidquid ſit de Bartholino, qui, qualis vir ſit, ignoro, Tychoni ſaltem ſuus honor, quàm poterit magnus ſemper relinquatur. Atlas profectò ille fuit, ipſúmque grata recordatione Poſteri omnes proſequentur. Quamobrem danda opera eſt, ne in illum ſic inuehare, vt nomen exinde commacules tuum. Deceptus fuerit aliquoties; at quanta dignum commendatione, attigiſſe illum, eam præciſionem, quàm Maiores nunquam ſperârant, & tot quidem tantiſque impenſis, vigiliis, laboribus; vt taceam quàm arduum, ac lubricum ſit obſeruandi negotium, & quàm ſit facilius hac in te præcipuè aliena reprehendere, quàm meliora ex ſe præſtare. Hoc, vt amicum ſincerum decet, ac in aurem dictum volo. Addo fore, vt experiaris nihil deceſſiſſe ex tuo inſtituto, cùm de viro ſemper loquutus venerabundo affectu fueris; imò tantò maius acceſſiſſe pondus, quantò ſcripſiſſe videberis amore ſolo Veritatis. Agnoſces etiam non modò fore, vt minuatur inuidia (quæ nobis denique quid prodeſt?) ſed fœliciùs etiam retractare poſſis materiam eandem, ſi aliquando fortè lubuerit, ac præterea honorem tibi conciliabis quam-maximum propter ſpecimen indolis pleniſſimæ ſummi candoris. Quod ego ſemper aëtem quemdam Cæleſtibus globis circumfuſum habeam, non demonſtratione, aut vllo effectu ſenſibili perſuadeor; ſed coniecturâ dumtaxat ducor ex ſimilitudine cum Terreno globo. Hinc illum non amplius tantum facio, ex quo Aſtrorum ſpecies ſuccreſcat; tantum dumtaxat habeo, cuiuſque globi proportione, quantus eſt hic noſter reſpectû Telluris. Nimiùm abſumus, vt experimento manifeſtare id valeam, ſed nemo etiam, quantum opinor, rem ſecus habere oſtendat. Pares in cauſa ſumus cum illis, qui ex Marte, aut Venere de Terra ratiocinarentur. Profectò verò ſi facies (probabilem facit analogiam cum noſtris hiſce Elementis Marium, & Continentium; quid ni capiamus præter varias generationes, compluréſque, in tota Lunæ ſuperficie; tot exhalari circum vapores, ex quibus Sphæra circumveſtiens huic aëri noſtro ſimilis texatur. Taceo fortaſſis aliquam deſumi poſſe coniecturam ex eo quòd etiam Teleſcopio margo Lunæ extimus vnitiſſimus appareat; quòd inæqualitates conuallium & montium (tametſi in tanta diſtantia ſucceſſiuè poſitæ, minùs obſeruabiles) compliantur ipſo aëre ampliſſimo tractu ad oras diffuſo. Sed hæc dicenda pluribus, quàm præſens ſcribendi occaſio patiatur. Prolixior, quàm ſperâram fui; neſcio an lucro id deputandum. Saluto ſemper eoſdem Amicos, ac præterea optimum Voſſium, cum præclara familia. Vale. Scribebam Diniæ IV. Kalendas Februarij, M. DC. XXXIV.

PETRVS GASSENDVS
CONSTANTINO *Suo*, S.

CAlamum tandem arripio, Melliriſſime CONSTANTINE, vt paucos tibi reponam verſus. Non requiro verò imprimis, vt negligentiam meam tantam interpretatus fueris; ipſe potiùs interpretor illam pro tuo in me amore, fuiſſe tibi non iniucundam. Non depoſco etiam abs te, ne pertenuem hanc ſchedulam indignabundus auerſeris; ſiquidem noui, tametſi ſeram, quòd mea tamen ſit, non diſplicituram. Hinc, quia ſatis perſentio nullam abs te mihi accuſationem intentari; abſit, vt ego vllam tibi excuſationem pertexam. Gratiſſimum mihi eſt ſemper, quod tu ſcitè adeò perſcribis de Literatorum ac τῶν φυσικῶν, ϗ ἀδιδάκτων contentionibus:

> *Non quia vexari quemquam'ſt iucunda voluptas;*
> *Sed quibus ipſe malis careas, quia cernere ſuaue'ſt.*

Vtinam totam hiſtoriam dicere nobis aggredereris. Vidi ex tuis literis datis Exemplum eius Epiſtolæ, quâ, οἱ φυσικοὶ τοῖς ἀρχαίοις reconciliari videntur. Illa mihi magis ingenua, quàm pro illorum ingenio exſpectauiſſes, eſt viſa; neſcio tamen lis-ne exinde ſatis compoſita remaneat. Copiam feci noſtro Petriſcio humaniſſimarum literarum tuarum, vt agnoſceret, quod ſe attineret; Mirum autem dictu, quàm ille ſe tibi profiteatur eſſe deuinctum. Scripſi ad noſtrum Gaffarellum, niſi omnia, ſelecta ſaltem, quæ illum per me reſcire volueras; at quando iam accipio nullum ampliùs eſſe diuortium; nihil reſrico ſed gratulor potiùs. Vtinam verum vos inter ſit, quod dicitur, *amantium iræ*. Mirandum profectò, æquè ac dolendum, potuiſſe viros eruditos, ac in tanta, támque diuturna conſenſione ſimul verſatos, tantum pati diſſidium: ſed nempe ſummi eſt candoris, quidquid ex amico proficiſcitur, tametſi duriuſculum ſit, interpretari benigniùs; & quantò melior quiſque eſt, tantò magis amici vicem vt condolere, ſic condonare. Ego ad vos, mi CONSTANTINE, vix ſum prius conuolaturus, quàm hunc adhuc annum ſuperauero. Saluta interim Amicos ac tu præſertim ſalue, & Vale. Diniæ IX. Kal. Febr. M. DC. XXXIV.

Per-nobili

Per-nobili & per-docto Viro P. FRANCISCO TONDVTO *San-legerio Iurium Doctori,*

PETRVS GASSENDVS S.

ACcepi ex literis tuis ad præclarum noſtrum Fabricium, Vir Eruditiſſime, Eclipſim Lunæ nuperam non inobſeruatam tibi prætetiiſſe. Gauiſus ſummopere ſum, ac volui etiam te non latere, tametſi ipſum Initium Diniæ quoque inuiſum fuerit, cæteras tamen omneis Phaſeis ad vſque ſemi-digitos adnotari abs me potuiſſe. Teleſcopio Lunam ſpectabam, ac reſpectabam identidem in Schemmata ad ſingulos ſemi-digitos' delineata, vt de momentis, quibus Phaſes obiicerentur, iudicium ferrem. Hoc ergo modo, & aliunde Fixæ alicuius Stellæ ſectando altitudinem, peregi, & pertexui, quam obſeruationis ſeriem heic appono, &c. *Vt in Commentarys.*

Vides non malè nos conuenire circa Finem Eclipſeos, ac præſertim ſi prodita abs te centri ☾ altitudo exhibuit horam 10. min. 56. túque pro fine accepiſti reſtituti limbi momentum, inumbratione ſuperſtite; aut ſi, vt ipſe ratiocinaris, exhibuit horam 11. min. 0. ipſéque Finem penſitaſti ex inumbratione illa ſenſibiliore deſinente. Quod ad Procyonis altitudinem circa idem tempus obſeruatam ſpectat; miratus ſum quorſum tu occidentalior, videris illam depreſſiorem, quàm eadem mihi continuò ſectanti, apparuerit: Sed nempè ſuſpicatus ſum, debere numeros abs te haud ritè fuiſſe inter conſcribendum obſeruationem conſignatos, cùm loco graduum 29. ſcribendi fuerint 32. Ipſe certè ſi calculos retexere volueris, agnoſces ex illa altitudine elici horam non 10. min. 59. ſed 11. min. 18 $\frac{1}{2}$ ac huiuſmodi minutorum 20. diſcrepantiam fortè obortam ex prætermiſſis quinque illis gradibus, qui Aſcenſioni rectæ ☉ ad circulum deerant. Circa medium tempus Eclipſeos, cum ex Phaſeōn, & plurium & tutiorum comparatione comperiſſem ipſum extitiſſe Diniæ hora 9. min. 21 $\frac{1}{2}$ miratus ſum etiam reponi abs te potuiſſè ad horam 9. min. 3. Vel quod eſt ſummum min. 7 $\frac{1}{2}$ adeò vt dimidia duratio fuerit æquo productior. Verùm memini, quanta ſit in medio illo tempore ex inſpectu Lunæ deſignando difficultas; cùm per minuta benè multa Luna veluti hæreat, & ne Lynceus quidem diſcernere poſſit lux-ne depereat, conſtet, vel augeſcat. Potes quoque ipſe illius hæſitationis meminiſſe, atque idcircò facile fuiſſe, vt tum exiſtimâris Medium, cùm poſſent minuta non pauca vel abundare, vel deficere. Fabricius noſter, quod mirere, ita varias Phaſeis accepit, vt Medium prope idem eliciatur. At cum Finem matutiùs triente circiter horæ, quàm nos, adnotauerit; ſequitur, vt durationem dimidiam multùm decurtârit. Vtcumque ſit, tu Vale ſemper, ac me porrò amare perge, qui perſto amantiſſimus, & obſeruantiſſimus tui. Dabam Aquis-Sextiis in Fabricianis ædibus, VII. Eid. April. an. M. DC. XXXIV.

Illuſtriſsimo Domino, D. EDOARDO, *Baroni Herbert de Cherbury, in Anglia, & Caſtri Inſulæ de Kerry in Hibernia, & Pari vtriuſque Regni,*

PETRVS GASSENDVS S.

VIr Illuſtriſſime, Menſes aliquot elapſi iam ſunt, ex quo Diodatus ille noſter præclarum Opus ad me tranſmiſit, quo me donatum volueras. Humanitas ſanè eximia, &c. Aquis-Sextiis menſe Aprili. M. DC. XXXIV. *Habetur ſub Titulo ad Librum Herberti illuſtris Angli de Veritate, Epiſtola.*

Viro Clariſsimo, Amiciſsimóque VVILLELMO SCHICKARDO, *in Tubingenſi Academia linguæ Hebrææ, & Aſtronomiæ Profeſſori Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

COEperam ad te ſcribere, optime Virorum SCHICKARDE, cùm tuas accepi literas circa Martij finem datas. Quantâ exinde fuerim cumulatus lætitiâ, explicare haud mihi promptum. Videlicet ex prima parte tuæ Reſponſionis edita, nihil de te audieram; verebárque, ne aut quid tibi contigiſſet humanitùs, aut binæ meæ literæ ad te vſque non perueniſſent. Quas certè literas ad me vnà cum tua obſeruatione Solaris Eclipſeos miſſas innuis, iniqua nimis ſorte non vidi. Sed me eo nomine fœlicem, quòd & tu degas incolumis, & meæ illæ literæ in tuas penetrârint manus. Qui tuas ſub finem ſuperioris Menſis & accepit, & ad me tranſmiſit Pariſiis, ille eſt Luillerius Rationum Magiſter, quo intercedente tu meas habuiſti. Dignus vir ſanè amore tuo, omniúmque tui ſimilium (ſcilicet bonorum, eruditorúmque,) & quem cum multi mihi ſint Amici præſtantiſſimi, nemo eſt omnium, qui inuideat, cum incomparabilem dico. Qui verò in hac Ciuitate mihi conſignauit, ille eſt Fabricius, qui & præſidium & dulce decus Literatorum omnium eſt. Vir omni laude longè ſuperior, & cuius fama cùm iampridem aureis tuas compleuerit, teſtaris ipſe quam gratam nuper habueris eius amicitiam. Adſum ego iam illi hoſpes à menſe vſque Martio; & cùm negotia quædam forenſia me in ciuitate detineant, detinent tamen potiſſimùm Sirenes ſuauiſſimæ domi. Ædes hæ ipſiſſimæ ſunt, in quibus rurſùm peregi nuper, quas tu circa ☿ obſeruationes exigis. Quippe non poſtrema mihi fuit cauſa, cur eo tempore aduentârim, quòd deſtinâſſem

nâssem mense Aprili ad ☿ attendere, quem prouiderem Diniæ ob altitudinem montium inaspectabilem futurom. Et quid præstare quidem licuerit, iodicabis ipse percurrens obseruatorum seriem. Ego, quòd saltem maxima elongatio inde habeatur, fœlicitati magnæ adscribo. Verùm qoid moror totum id ex Commentariis transcribere; cùm si quid amplius præfandum sit, possit te volente postmodum subjungi. Paucis ergo res sic se habet.

Anno 1634. mense Aprili, die 9. Stylo nouo, Vesperi, Aquis-Sextiis, Attendens num ☿ posset, &c. *Vt in Commentarys ad vsque diem 29. inclusiuè.*

Hactenus exscribo, Præclara SCHICKARDE, quidquid hac vice obseruare circa ☿ licuit. Tametsi enim is fuerit pluribus diebus appariturus, non apparuit tamen propter obstinatam nubium iouidentiam. Eæ quippe aut continenter toto Cælo fuere respersæ, aut ad Occasus certè regionem confertissimæ exstitere vespertinis temporibus; adeò vt cùm possem interdum alios Planetas obseruitare, Mercurium nunquam potuerim. Nihil est necesse adscribere quæ obseruata aliunde habeo. Hoc potius addo, cùm Keplerus aliquam fecisset spem videndi mane ☿ aut sub finem Maij, aut certè priore parte Iunij; ea de causa me attendisse, qoantum potui sedulò, si quà fortè detegeretur. Obstabat tectum domus attiguæ, quominùs exortus liberè pateret. Eximius ergo Fabricius construi curauit supra tectum domus suæ Obseruatorium eminens simul, ac liberum; ea qoo potuisset ☿ à tertio vsqoe altitudinis gradu (tantundem Horizoo illic occupatur) sese conspicuum facere ni conspici graue duxisset. Ac Cælum quidem oon semper arrisit, nunquam enim fuere crebriores, aut vberiores pluuiæ. Die saltem Maij 28. qua Cælum fuit manè serenum ☿ planè visus non est: Inuisus etiam diebus Iunij 5. 6. & 14. quibus Cælo valde sereno (saltem ad eam regionem Ortus) obseruaturus adfui etiam ante natam Auroram. Et quoniam circiter ea loca in quibus esse debuit ☿ nullæ insignes Stellæ coruscant, ideo oe locis planè incertis venarer ☿ nunc æquicturum, ac penè æquilaterum Triangulum fingebam ea Medusæ capite, Lucida ♈ & ipso ☿ nuoc alla ratione tegebam obrutum, si quà in illum inciderem; sed irriti omnes conatus, & vt verbo dicam, ☿ matutinus visus non est. Hoc latere te nolui; memor operæ etiam superiore anno frustra collocatæ, in disquirendo Mercurio, vt literis aliis perscripsi.

Sequitur vt tibi impertiar quidquid circa nuperam Lunæ Eclipsim conscriptum habeo; quando aut totum describere, aut etiam dare literas tum per otium nón licuit, cùm oudum tibi abacum obseruationis meæ transmisi. Accepi simul cum literis, quod circa Eclipsin ipse obseruasti, ac miratus sum, vel potiùs obstupui, dum ex tua, meáque obseruationibus collatis animaduerti sequi vt Dinia occidentalior Tubinga sit. Accepi etiam continuò ex Diodato schedulaio, qua Berneggerio significasti hærere te, qui fieri possit, vt tantum lapsum admiserim. Ego verò etiam, mi SCHICKARDA, hæreo, neque satis capio, quid totum id sit. Sed nempe transcribo imprimis quidquid in Commentariis est, subiecturus quidquid memoriæ præterea succurrerit, ex facta vsque obseruatione. Id igitur ita se habet.

Anno 1634. ac die Martij 14. Stylo nouo. Vesperi, Diniæ, Eclipsis ☾. Ninaerat manè, flante Euro, forma niuis irregulari; fuerátque propè adempta spes videndæ futuræ Eclipseos, tum præsertim, cùm leui pluuia perseuerante post niuem, obscurum planè Cælum fuit ad horam vsque pomeridianam 5. Porrò sub ipsam horam quintam, visæ sunt nubes heic illeic variè interhiscere, simúlque non nihil reuixit intermortua spes videndæ Eclipseos. Quamobrem curà reassumptà, &c. *Vt in Commentarys ad vsque obseruationem Rabbi Azobi.*

Habes hucvsque, mi SCHICKARDE, quidquid de hac Eclipsi ☾ in Commentariis reperio. Id mitto cuiusmodi est; quando absoluere noo vacat. Ea mihi certè oegotia sunt, quæ vix patiuntur easeriptionem: Sed tu facilè omnia indulgebis. Vt paucis ergo accipias, qoid circa meam obseruatiooem hæsitationis subeat, memini primum me admiratum, dum calculo retexerem Fabricianam obseruationem, ac circa finem potissimùm, qui fieri posset vt taota foret oos inter discrepantia. Cùm enim Dinia, & Aquæ-Sextiæ vix ampliùs quàm tribus minutis temporariis inter se distent; videbam nihilominus trientem horæ interesse. Ac tametsi non dubitabam, qoin ipse fuissem accuratior, & quia vir eximius, dum ea sectaretur, quæ præscripta abs me voluerat, errorem quemdam sensibilem seu oculorum, seu organorum, seu adiutantium defectu potuisset admittere; scrupulus tamen remanebat, quòd ipse mihi fiderem ac tribuerem nimium. Ergo memoriâ reperens si quid etiam mihi inter obseruandum contigisset, nihil aliod subiit, nisi quod inter exspectandum donec Eclipsis inciperet, & Quadratum aliàs, vt puto, descriptum ad Aldebaran componendo perpendiculum incidisse inter 9000. & 10000. vmbræ versæ parteis. Hærere verò exinde cœpi, an fortè, qui oumerus 9300. consignatus fuerat, quo tempore locum ♂ explorauì, in vmbra versa exstitisset, & qui postmodum adootatus est 9000. quasi decrementum vt altitudinis ita numerorum iam fuisset vsurpatus pro 1000. & consequenter quòd fortassis aut sectator Stellæ, aut ego ad primam cyphram non attenderemus, numerus 890. vmbræ tectæ, exstitisset scriptus pro 9900. ac postea etiam 8650. pro 9650. atque ita consequenter habitis semper circa primam cyphram 8. pro 9. 7. pro 8. 6. pro 7. 5. pro 6. 4. pro 5. inter sectandum Aldebaram. Verùm nescio quâ φιλαυτίᾳ persuaderi ooo potui eiusmodi inaduertentiam. Eo quo adiutus argumento animaduerti, cum tempora crescentis Eclipseos heinc retraherentur, constare tamen quæ decrescentis adootata fuerunt ex altitudinibus Procyonis. Quia enim primus numerus fuit

970.

970. qui iam vſurpari pro ſuperiore non potuit, & à quo omnes conſequentes ad vſque 5950. continua ſerie decreuerunt, ea propter omnis planè ratio emendandi ſublata eſt; rarámque habui, vt decrementi, ſic incrementi tempora haud malè fuiſſe deſignata. Fauit quæ Lunæ altitudo Auenione fuerat à Tonduto obſeruata in fine Eclipſeos, & acceſſit, quod meminerim Eclipſim longè ampliùs, quàm ſperaueram, retardatam fuiſſe.) Quin etiam adhuc memini Danidem Lautarerium clarum Medicum, & rarum amicum, qui tum aderat dum præteriiſſe longè videret, quod tempus nobis præſtitueramus, ſubductione debita facta ex Kepleri Ephemeride; iocando ſæpius quæſiuiſſe, Quid, ſi fruſtra hic apparatus? Quid ſi nos Luna ludere velit? Quid ſi exſpectatura ſit, donec præ impatientia diſceſſerimus? & id genus alia: cùm & ipſe quoque aliqua regererem, & commemorarem inter cætera, quid Origano aliàs contigiſſet.

Vides quid mẽtem occupaſſet, obſeruationi vt fiderem, tu rurſùm planè iam commones, tuam reponẽs obſeruationem. Pudet nimirùm, dum omnia verſo, nihil occurrere, quod meam corrigens, conciliare cum tua poſſit. Arguere quippe tanti erroris, quãtus inde demonſtraretur Tabulas omneis Geographicas extremæ foret impudentiæ. Suſpicari potuiſſe te, vel leuiter hallucinari, improbũ foret, ac mihi etiam propemodùm ſacrilegum. Quocirca nihil ſupereſt, niſi, cùm ipſe homo ſim, homani à me nihil alienum putem. Quæſo te ſolùm, vt cùm tu quoque Solarem Eclipſim ſuperioris anni obſeruaueris, elicias exinde pro tua ſolertia quid diſeriminis inter Diniam, & Tubingam intercedat. Nempe quia ſimul oſtenderetur, quot minutis proximè hac vice abfuerim in deſignandis temporibus; fortaſſis anſa præbebitur, qua occaſiones lapſus agnnſcantur. Poteris quoque explorare num minutulum aliquod ex Organi tui conſtitutione emendandum fuerit; cum ipſa quoqoe temporum per Azimutha captatio ſua quædam incommoda habeat. Profectò enim vel vnius Meridianæ lineæ innentio, & exquiſita ſuper illam Inſtrumenti poſitio, vt nihil dicam de cæteris, non paruæ eſt difficultatis. Quamquam id mihi; cùm tu quidem facilè nmnia præcaueas, quæ vitiare hanc ἀκρίβειαν poſſunt. Quod ſupereſt, cùm deſtinaſſem abeſſe Dinia proximo Martio, quo tempore Luna iterùm deficiet, enitar tamen ita res meas componere, vt illeic adſim, quo poſſim illeic omnia cautiùs & diſquirere, & deſcribere iteratò. Nihil eſt opus admonearis, vt ad idem te compares; eſt enim tibi ſatis res cordi. Aduerte interea ſi vacet ad tranſitum Lunæ propè Fixas aliquas: nam ego quoque eò attendam, quantum per occupationes, & Cælum ipſum licuerit; ac fortaſſis eueniet, vt eodem ſimul incumbamus. Non ſtabit profectò per me, quin tranſitum ☾ ſub Pleiadibos, & 16. Auguſti, & 4. Nouembris obſeruem. Vt habeas intereà quid rei huiuſce à datis poſtremis literis præſtiterim; Obſeruationes aliquot ecce, quarum prima & ſecunda peractæ ſunt Diniæ, cæteræ in hac ciuitate.

Anno 1634. Menſe Febr. die 5. Stylo nouo, Veſperi, idque Diniæ, Appulſus ☾ ad Pleiadas ex Ephemeride, &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem, menſe Martio, die 6. Veſperi, cum foret Luna ad ſenſum exquiſitè διχότομος, &c. *Vt in Commentarijs.*

Atque hæ duæ quidem obſeruationes Diniæ; ſequuntur Aquenſes præter eam, quam ſuperiùs retuli tranſitus Lunæ prope Spicam die Aprilis 13.

Anno eodem, menſe Maio, die 13. Veſperi, Aquis-Sextiis. Statueram ad tranſitum Lunæ prope Cor Scorpij attendere; verùm nubes adeò contectæ, flante Coro tranſlatæ ſunt, &c. *Vt in Commentarijs,*

Anno eodem, menſe Iunio, die 6. Veſperi, Inualeſcere occipiente Coro, &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem, menſe eodem, die 9. Veſperi, occultatio auſtralis triom in fronte Scorpij à Luna, &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem, menſe Iulio, die 7. Veſperi appulſus Lunæ ad orientalem trium in Scorpio, ſeu, &c. *Vt in Commentarijs.*

Et hi quidem ſunt Lunares appulſus, quos commemorandos tibi habui, niſi fortaſſis gratum habeas, adijci alium planeticum magis, non ad Fixam; ſed ad ♂ ſub menſis huius initium. En igitur obſeruationem, quam peregi per triduum.

Anno eodem, menſe eodem, die prima, Veſperi perſeuerauit eximius calor, &c. *Vt in Commentarijs ad vſque finem obſeruationis diei 3.*

Triduanam habes obſeruationem, ex qua loca ♂ ac ☾ huiuſque appulſum ad illam circiter διχοτομίας eruere valeas. Occaſione ſtellulæ poſtremo loco memoratæ, ſuccurrit in memoriam captatus die 6. Iunij locus ſtellulæ illius maiuſculæ, circa eundem dextrum poplitem Ophiuchi; quam Luna margine Auſtrino prope attigit menſe Auguſto anni 1630. Vt habes in eo excerpto, quod impreſſum eſt, ex Epiſtola ad Keplerum. Vt ergo illa obſeruatio alicui quoque vſui ſit, ecce vnde poſſit vtrumque locus Stellæ reſtitui, quando apud Tychonem deeſt. Diſtiterunt memorata die, idque inter exſpectandum ☿ ea ſtella, &c. Itémque diſtantiæ Fixarum. *Vt in Commentarijs.*

Coronidis vice, & ne te farragine nimia onerem; attexo ſolùm obſeruationem futuram tibi haud iniucundam, quam adnectere liceat occultationi Propodis à ♃ &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem 1634. menſe Iunio, die 8. Veſperi occultatio extremæ alæ ſiniſtræ Virginis; à Marte. Cùm ab, &c. *Vt in Commentarijs.*

Finem tandem facio, Optime SCHICKARDE, cùm iſta ſatis ſupérque ſint. Hiatus ſunt, ſed præſtitit hianteis verſus relinquere, quàm ijs complendis elaborando (quod factu ſemper facilè eſt) paginas facere inaneis. Non pudet verò adeò incoctas obſeruationes communicare, quando tu eo es animo, vt impolitas malis, quàm nullas; eo candore, vt facilè ſimplicitatem meam excuſes; ea bonitate,

vt

vt rerum mearum nolis fieri dispendium; quibus curandis istud ipsum, quo ad te scribo, suffuror tempus. Quod innuis te procuraturum, vt ex meis obseruatis euulgentur aliqua; nisi quid fortè exceptum velim, scito omnia tibi permissa, & me solùm excipere, quod tu duxeris excipiendum. Tametsi enim certo consilio animum his rebus applicui: & longè sum tamen ab eo tempore, quo expetitum vsum deducam, & liuoris expers, nihil planè est, quòd habeam quasi in arcanis. Fortassis quoque ista olim non vacabit excutere: quid ergo inuideam, si quid fortè sit, ex quo studiosis fructus quæratur. Tu iudex esto; nam ego quidem testari affectum, & candorem possum; exquisitam operam polliceri non possum. Accepi tuis cum literis treis illas primas Velitationes circa Astronomiam, ac simul agnoui, quanto me in illis honore affeceris. Id non merebar, mi SCHIKARDE, neque sperandum mihi fuerat, vt me inter tantos viros cooptares: Sed nimirum nescit amor tuus modum, pectoríque tuo permittendum est, vt hosce ardores effundat. Pellegi porrò auidè omnia, & consequutura mirè expetens, visus sum mihi vniuersam, eámque maximè sinceram, rerum Cælestium disciplinam fasciculo vno collectam videre. Accepi etiam libellum tuum de Bacchanalibus Iudæorum. Eo declaras te nihil posse sic perfunctoriè agere, quin ludi tui seria aliorum longis excedant parasangis. Erit profectò cur exinde Iurisconsulti mirè illustrent Legem illam, *Iudæos quosdam Codice de Iudæis, & Cælicolis*, in qua restituenda, & interpretanda quidam desudarunt. Accepi tandem literas quibus me beauit clarissimus Lanzius. Adnitar illi hisce conclusis verbulum reponere, sperans vberiùs respondere. De Fabricio nostro nihil est, quod adiiciam; Ipse enim est ad ad te perscripturus. Non hodie tamen (nimis quippe aliis iam curis distrahitur) sed intra proximum octiduum. Tametsi verò literæ meæ ad te peruenturæ maturiùs non sint; festino tamen hac occasione destinare Parisios, vt dum Fabricianas illeic exspectabunt, procuret noster Luillerius eas obseruationes exscribi, quæ transmittantur ad Hortensium, quòd exscribere mihi bis non vacet. Exspectat etiam Fabricius ex communi nostro Diodato Responsum, si quam fortè nouerit viam, quâ MSS. Codices, quos tu experis tutò transmittantur. Vtinam verò ea pateret, nam plura tecum communicaret, vir longè humanissimus, & amantissimus tui. Quod de Holstenio scripseram, memoriæ lapsui imputandum. Siquidem ille literis suis ad Fabricium datis ante quatuor annos, non se Tubingæ fuisse scripsit, sed Viennæ de te sermonem habuisse cum præclaro illo Tegnagelio, qui etiam testatus est se adlaborasse, vt pertraheretis in Aulam Cæsaream. Degit porrò Holstenius Romæ, éstque Eminentissimo Cardinali Barberino à libris. Ipse est, qui Porphyrium nuper edidit cum Notis de vita Pythagoræ, emissurúsque est propè diem minorum omnium Geographorum, quos Antiquitas habuit, aut quos nancisci saltem potuit, manipulum valde insignem. Nihil obseruatum Romæ accepi, cuiusmodi tu exigis. Nam Scheinerus quidem Solarem Eclipsim superioris anni illeic obseruauit, & ante discessum in Cæsaris Aulam schemata aliqua nobiscum (etiam excusa) communicauit; sed de tempore nihil addidit, forensis id sibi reseruans, donec euulget, quem de ea Eclipsi Tractatum promittit. Cæterùm dabo operam, vt quæ Eclipsis futura est proximo mense Martio, Romæ sedulò obseruetur; curæque erit, vt quidquid demùm fuerit obseruatum, deinceps accipias. Sed Vale tandem, vir Optime, idémque Amicissime; & qualem me ducis, talem esse habe. Scribebam Aquis-Sextiis, xv. Kalendas Augusti, anno M. DC. XXXIV.

GABRIELI NAVDÆO,

PETRVS GASSENDVS S.

HIc demùm dies, mi NAVDÆE, diuturni silentij finem attulit. Nec verò illud iam abrumpo, vt tibi propterea satisfactum existimem; abrumpo solùm, ne desuetudo nimiam præscriptionem inducat. Est nimirùm, quòd conquerare, nisi prolixas literas dem, treis saltem versus non exarari. Me quoque ipsum, dum attendo, negligentiæ huiusce pudet; quasi, quod iure amicitiæ liceat planè confidere, ipsum violare ius libeat, quo officia mutua præstantur. Quid faciam tamen; cùm talem me Natura parens effinxerit, ac te eum habeam, qui præsto sis nihil Amico non condonare? Age ergo, dignam te ipso bonitatem mihi prætende, qui nullam tibi excusationem debeo, possum-ve prætexere. Negotia certè prætereo, quæ me iam anni prope dimidium extra proprios detinent lareis; quippe & interdum per illa interquiescere licuit; & per id tempus literas ad alios Amicos conscripsi. Incusare etiam non possum occasionum penuriam: quando hospes adsum nostro isti magno omnium & literatorum, & literarum præsidio, Peirescio inquam, per quem sum conscius quid vterque communicetis. Non dico tandem, quia rogâras, vt quidpiam tibi de Fluddana Responsione perscriberem, me exspectasse donec prodiret Frisiana illa Responsio, quam Fluddus minitatus est, vt res meliùs perstringeretur. Debueram nempe, vel hanc meam, quod nunc temporis facio, exspectationem significare. Quid ergo, inquies, Ne nunc quidem licebit quidpiam cognoscere ex iis, quæ respondit Fluddus? Id verò licebit, Optime NAVDÆE, sed vno verbo, cùm me vberiùs rem præstiturum recipiam, postquam quid à Frisio Fluddum defendente, (nisi Fluddus est sub nomine Frisij) fuerit responsum, peruidero.

Paucis igitur totum Opus paginarum est octoginta septem, & folij quidem non magni, sed characteris tamen minuti. Titulus prælongus; Inscribitur enim, *Clauis Philosophiæ, & Alchymiæ Fluddanæ; siue Roberti Fluddi*

Fluddi Armigeri & Medicinæ Doctoris, ad Epistolicam Petri Gassendi Theologi Exercitationem Responsum; In quo Ioannis Marini Mersenni Monachi obiectiones, querelaque ipsius iniusta, immeritò in Robertum Fluddum adhibita examinantur, atque auferuntur: Seuerum ac altitonans Francisci Lanouij de Fluddo iudicium refellitur, & in nihilum redigitur: Erronea principiorum Philosophiæ Fluddanæ detectio à Petro Gassendo facta corrigitur, & æquali iustitiæ trutina ponderatur; ac denique sex illæ impietates, quas Mersennus in Fluddum est machinatus sincera veritatis fluctibus abluuntur, atque absterguntur. Tractatio deinde iuxta Titulum in quatuor Membra diuiditur, & quodvis Membrum in pluteis Parteis.

Primum est præcipuè aduersus Mersennum, quem Fluddus conatur insignis ignorantiæ conuincere, quòd viribus suis diffisus, alienam opem poposcerit, ac simul respondet cùm ad alia, tum ad obiecta minùs præcipua, quæ in Epistola illius Dedicatoria legere licet. Alterum est totum aduersus Lanouium; scilicet propter Epistolam Dedicatoriæ illi subiectam, Tertium idque prolixius aduersum me totum est, initio facto à descriptione naturæ, seu indolis meæ. Postremum est tum in eluendis illis impietatibus, quas Mersennus ipsi ex mea Exercitatione collectas inussit; tum in explicanda Diuina, mysticáque Alchymia.

Stylus autem est, vt cum Fluddus Alchymiam suam explicat, Scripturam Sacram semper intrudat; in cæteris verò ipsa Textus verba, seu Mersenni nempe, seu Lanouij, seu mea præsertim proferat; & consequenter ipsis respondeat. Neque verò textus aut omneis, aut semel, aut ordine citat; sed selectos, & quoties placet, seu ad institutam à se pertinere methodum putat. Iam quod ad ipsos tam Mersennum, quàm Lanouium attinet; dici non potest quanta illos acritudine insectetur, quantísque probris impetat. Ad me quod spectat paulò se moderatiorem præbuit. Exscribi iubeo integrum caput (id Epistolæ deinde adiungam) in quo obseruabis Fluddum laborare, vt me à Mersenni, Lanouiique genio alienum esse planum faciat. Sic aliis locis nonnulla sunt in commendationem mei, vt, *quod à Mersenno traditur*, inquit, *argueret in Gassendo philautiam; sed ego ipsum Mersennum potiùs istius vitij affinem puto, quem alias in pluribus falsum, & errantem inueni; non verò Gassendum, qui longè prudentior, & modestior esse apparet; quantumvis imperiosus ille, & iactans Mersenni sermo huiusmodi rei suspicionem inferre videatur.* Et rursùs: *Certè commendo*, inquit, *aduersarij istius mei ingenium, qui tanto ardore cuiuslibet scientiæ radijs quodammodo illuminari appetit, tantáque diligentia affectat. Non inuideo illi bonam hanc inclinationem; sed commendo, inquam, potiùs*, Ac posteà; *Non dubito profectò, quin meliora, & profundiora longè in memoriali Gassendi arca delitescant; sed non vult ea (meliori nimirum prudentia fretus, quàm est illa Fluddi) Mundo rudiori propalare. Vulgaria nimirùm publicare gestit, quoniam Mundana Mundanis optime arrident, at arcaniora, & magis ardua, quippe Mundanis ideò exosa, quod captum ipsorum superent, sibi ipsi sapienter reseruat. Quod ipsum si ego ab initio fecissem, non persequerentur me iam nunc Mundani tantis iniurijs.* Vnus locus est, in quo bilem continere non potuit, nempe cùm respondendum fuit ad ea verba, in quibus sanè acum profundiùs infixeram. Dixeram enim, quod ipse refert, *Ecce cùm Fluddus in Roseos Fratres tam benè animatus fuerit; cùm semel, iterum, tertióque Apologiam pro ijs scripserit, cùm non modò vota illis clandestina vouerit, sed palàm etiam, & aperta voce vt Babal, Babal inclamauerit, cum adfuturos sibi vt Deos è machina sperauerit, cúmque ex his proficere nihil omninò potuerit (scilicet illis adeò beatis non vacauit sic diuertere) nihilominus ipsorum aduentum, ac per ipsos restaurationem hisce temporibus faciendam tanti putauit esse momenti, vt sicut Christo olim nascente, nouum Sidus exortum est: ita Fratribus tandiam diuersuris, dua illa Stella, Altera in Cygno, Altera in Serpentario recenter apparuerint.* Hæc verò ille sic excipit: *Intelligat cachinnis onans ac turgens Gassendus Fluddum vtcumque prouocatum, irritatúmque, pacificum tamen esse, & perfacilè posse istiusmodi à viro mundano, glorioso, atque Thrasonico profecta scommata, ac irrisiones ferre.* Et postea, *Mea autem inuocatio, cùm non more Gassendiano siue Papistico ad mortaleis vel Sanctos per imagines pictas, & ex lapidibus atque lignis scalptas seu manufactas, sed ad ipsum Deum viuum dirigatur: ille ipse cùm ad Sanctos suos coram Idolis ab hominibus sculptis & deauratis genua flectens, vt Babal Babal inclamet; Confidat in Hostia; & vino, siue Missa sua ficta*, & infrà. *Cæterùm fas scio etiam ipsum Gassendum tanta rerum cognoscendarum curiositate esse captum, vt auditis Fratrum R.C. virtutum rumore, & intellectis ijs, quæ de Naturæ miraculis ab ipsis in eorum fama, & confessione publicata erant; mox egregius in ipsius mente appetitus, & sitis plusquam Tantalea, res ab ipsis editas intelligendi, atque addiscendi exarserit: sed mens ipsius superba impedimento fuit, quominùs sesè illis submitteret, & sic, more hypocritarum, aliud coram hominibus professus est, aliud verò in corde habuit.* Ac rursus, *Quæ in re obsecro, adeò excellens est? An-ne quicquam in libello ipsius aduersus Aristotelem emissum est, quod omnia ingenia humana superet? Num hic solus Daphnis in syluis hinc vsque ad Sidera notus? An-ne obseruationes ipsius Calestes adeò raræ, vt etiam à sapientissimis adorentur? Num denique Exercitationes ipsius in Philosophiam Fluddanam adeò magnifica, ac miranda, vt eas dem tam gloriosa conclusione (summa scilicet philautia indicio) finiret, & ante victoriam, quasi triumphum caneret, vendicarétque sibi palmam, ingeminans illud, Io Pæan? Io Pæan? Sed intelligat velim Gassendus*

cum toto Orbe Christiano eruditione pradito, illius in scripti sui pracedentibus modestiam atque moralitatem calami mei rigorem, atque acrimoniam compescuisse, & hucusque temperasse: At si imposterùm me scommatis premere tentârit; sentiet ipse, & reliqua sua pluma aues, qui Vir siem. Abstinui enim hactenus ab examine libelli sui aduersus Aristotelem, item ab inquisitione obseruationum ipsius Calestium; sed si me porrò incitarit, ostendam, &c. Ista exscribo fusiùs, quàm mihi proposueram; sed ideo ago, quia hæc sunt, quæ quantum coniicio desideras nosse. Agnosce verò, quàm id ingenuè; puderet quippe ad alium ea præsertim conscribere, quæ sunt in mei commendationem, sed tecum nimirùm, quasi cum me ipso.

Quod superest, an putas Fluddum eiusmodi Clauem suæ Philosophiæ, Alchymiæque tradidisse, qua vtramvis aperire seu intelligere liceat? nihil sanè minus; Quia semper, quod abundè conieceramus, obscurum per obscurius. Ac pernegat quidem me penetrauisse in diuina suæ Philosophiæ, Alchimiæque mysteria. Ego verò cùm id non profitear, non video tamen quorsùm dissuadear, quin ea sit illius mens, quam sum mihi visus primùm detexisse. Certè cùm ad alia respondeat, quæ ponderis magni non sunt; intacta tamen præterit ea, quæ præcipui erant momenti. Quippe Mersennum, exempli gratiâ, monueram, vt illum vrgeret, *An nomine Christi, Messia, Seruatoris, &c. intelligeret non Ætheream illam, seu quintam suam substantiam; sed Hominem illum verum, ac specialem, cuius natura à Verbo Diuina, ante annos mille sexcentósque, & non priùs assumpta est, qui natus est ex vera, & non metaphoricè dicta Muliere, ac Virgine; qui in forma verè humana cum hominibus conuersatus est; & anno atatis 34. sub Pontio Pilato cruci est adactus, in ea mortuus, ac posteà suscitatus*, &c. Enimverò quia disertè heic respondere cogebatur, & non ambages quærere; ideò obmutescere maluit, quàm aut sese prodere, aut amphibologicè loqui. Non ita sanè circa id, quod obtestatus conscientiam fueram, num alia via non peruenisset, quàm Geomantica in notitiam eius verrucæ, quam sub sinistra palpebra amasiæ sui contubernalis exstare diuinauerat. Nam ad hoc respondens: *Quod scripsi*, inquit, *verum est, atque ex animo Deum testor, me solùm Geomantia ope, atque rudimentis hoc perfecisse.* Occasione porrò Artis diuinatricis, quam profitetur, rem ecce lepidissimam. Proposuerat illi Mersennus in suis Commentariis Amici cuiusdam Theodidacti manus, iusserátque illum pronunciare de ipsius indole; minatus, ni vera referret, fore vt ille egregiè errores eius exciperet. Fluddus verò cum iam respondet, caput scribit, in quo contendit me esse illum Theodidactum, cuius eæ manus fuerint. At ego, cùm Mersennus illa Commentaria edidit, neque virum nôram, neque ipsi adhuc innotueram; adeò vt saltem ex hoc capite Fluddus factus sit Pseudomantes. Prætereo, vt non mussitanter in eadem perstet sententia, quòd Anima hominis non creetur ex nihilo, sed ex Diuina substantia (vt & cæteræ formæ,) subducatur; quòd Causæ Secundæ per se nihil agant, & consequenter nullæ sint, Deus verò solus omneis in creaturis operationes eliciat, & id genus cætera, quibus quid ego obiecerim, quid ille responderit, quid regerere valeam, non vacat iam commemorare. Id fortassis cum fœnore tum vt præmonui, præstabitur, cùm Frisij responsio venerit in manus. Verbulum addam ad illustrem, doctúmque illum Claramontium; tu cum illi reddes, aut reddi curabis, quidquid deest, fac suppleas. Mitto ad te duos libellos, alterum Schickardi, alterum Hortensij, quos meo attexas Mercurio. Prodibit breui integrum Schickardi de eo Volumen, Exempla nactus cum fuero, tecum etiam communicabo. Vale intereà, & me porrò vt pridem facis, amare perge. Scribebam Aquis-Sextiis VI. Eid. Septemb. an. sal. M. DC. XXXIV.

Dolet illustris Fabricius temporis satis sibi non esse, vt quas destinaras ad te literas hac occasione dare non possit. Salutat te intereà eo, quo nôsti illum erga te affectu; ac recipit se breui, hoc est, per Lugdunensem Veredarium iacturam hanc compensaturum. Vale iterùm.

Excellentissimo Equiti SCIPIONI CLARAMONTIO,

PETRVS GASSENDVS S.

QVantum tibi debeam, Clarissime Vir, nec sine ingenti affectu, nec sine immenso pudore commemorare potis sum. Debeo enim gratiam ob summum honorem, quo me cumulatum voluisti, dum literis Naudæi nostri illos tua manu apposuisti versus, qui mihi plusquam aurei sunt. Debeo & mulctam ob negligentiam, haud dubiè incredibilem, quâ per tot menseis distuli gratitudinis testationem. An debeo mihi illud de tua humanitate polliceri, vt boni consulturus sis pœnitentiam hanc adeò seram? Non debeo sanè, si me attendam; debeo si te respiciam. Ego quippe priorem gratiam meritus planè non fueram; hanc posteriorem etiam demereor: At tu, qui bonus exstitisti incogitantem deuinciens, non potes non optimum te, supplicem complexus præstare. Agnoscenti ergo ignosce, & sic habe me, segnem licet, non fuisse tamen immemorem insignis illius fauoris, quo me dignatus es prosequi. Ipse te potiùs prior ambire, & compellare debueram; quo ergo loco mihi habendum, quòd tu præoccupaueris? Sed præclarus nempe Naudæus se proxenetam interposuit; nescio an ratum, an irritum id habere debeam, quod ab ipso gestum. Nam cessit quidem in rem meam, quod & me tibi cognitum, & te mihi amicum fecit: At rem egit præter decorum, cùm te virum adeò illustrem eo demitti passus est, & me

imparem

imparem reddidit, qui dignam gratiam vnquam reponam. Vtcumque egit, & te illi, & me tibi sic debeo, vt in illo nihil non agnoscam antiquo affectui consentaneum; in te bonitatem vt promptissimam, sic profusissimam experiar. Nihil superest, nisi vt me talem erga te imposterùm habeam, qui nihil officij, si quomodocumque præstandum fuerit, prætercam: Tu verò is esse, qui iam occepisti, hoc est, mei amans imposterùm pergas. Vale, Aquis-Sextiis VI. Eid. Septemb. M.DC.XXXIV.

Cùm illustris ille Fabricius, de quo non potest Nandæus noster non conseruisse tecum sermones, resciret me dare ad te literas; postulauit salutem tibi nomine quoque suo dici; ita te etiam suspicit, & eruditionem, virtutémque tuam, vt est omnium Literatorum fautor eximius, veneratur.

Viro Clarissimo, Amicissimóque IOANNI BAPTISTÆ MORINO, *Doctori Medico, & in Inclyta Parisiensium Academia Regio Matheseos Professori,*

PETRVS GASSENDVS S.

PEllegi tuum, mi MORINE, de Longitudinibus librum. Cum sit verò, quod gratuler, tam præclarum opus abs te exantlatum; est tamen quod condoleam subesse tibi quod conqueraris. Quid facias tamen, cùm ea sit humanitatis conditio, vt nisi ex spinis non decerpat rosas? Stupendum foret, si pro votis singula tibi contigissent; neque parui ducere debes, quòd multa probè successerint. Est etiam fortassis, cur pietas tua rem totam sic interpreterur, vt hac ratione Optimus Deus gestientem lætitiam compescuerit. Ecquis scit enim, an-non fortassis elatus fuisses nimiùm; nisi hæc temperandi tibi subnata fuisset occasio? Vtcumque se res habeat; edoctus esse, profectò debes ea, qua iam ætate es, nihil te pati non humanum. Porrò quod deposcis abs me, vt in tua causa arbiter sedeam, vide à quo, aut quid deposcas. Nàm ego quidem longè absum ab ea seu eruditione, seu experientia, quæ ad hoc negotium necessaria est, & quamvis esset quidpiam in me, quo possem vtcumque gloriari; is sum tamen, qui soleam mihi-met ipsi diffidere, & à ferendo iudicio de rebus, quæ videntur etiam perspectissimæ, abstinere. Cùm tu etiam cëlebreis Viros ex Iudicibus effeceris reos; qua fronte ego, qui neqne tecum, neque cum illis snm comparandus, cognoscere ausim, vel dirimere tantos inter Viros contestatam litem? Sanè, cùm illi, saltem Mydorgius, Bulengerius, Belgrandius tum cogniti mihi, amicique sint, tum habiti semper vt præcipua quædam lumina Mathematicarum; exoptandum mihi potiùs, & procurandum, si fieri possit, vt coëatis rursus in gratiam, quàm vt in dies exasperari vestrûm animos vel videam, vel feram. Quid, quòd ipse quoque meum iudicium, vel eo nomine fecisti suspectum, quòd me in hocce tuo libro, & amicum tuum (vel sum reuerà) declaraueris, & commendatione toties repetitâ, ampliùs quàm decebat, exornaueris? An-non mutuum scabere videar, si cùm applausu accinuero, vel admittere facinus indignum, si refragatus fuero? Aut ergo mihi potiùs tacendum, quod ipse tamen non expetis; aut boni debes consulere, vt planè recusem Iudicis personam:

Itaque vt & morem geram, &c.

Hasce literas non absolui, quia iudicium interponendo posse me placere non sensi.

Admodùm Reuerendo, ac Optimo Patri THOMÆ CAMPANELLÆ,

PETRVS GASSENDVS S.

HAnd ægrè feres, vt opinor, factum me conscium tui aduentus. Nouit Illustris noster Fabricius, cui committeret, cum mihi commisit. Commisit videlicet viro continentissimo Arcani, & obseruantissimo tui. Quem-putas verò ex tota Gallia accessum tuum cumulatiore cum voluptate, accepturum? Maxima certè fuit exsultatio, qua te fœliciter adlapsum ad oras nostras comperi, ac me continere non potui, quin fausta omnia apprecatus, id maturè significârim. Id insignis istius meæ fœlicitatis sensus exigit, qua tamdiu in hac tum Prouincia, tum Ciuitate detineor; donec te tandem contueri, complecti, & alloqui possem. Accede ergo ad nostrum decus, ac me apud ipsum diuersantem, téque exspectantem comperies. Vale. Aquis-Sextiis, ex Fabricianis ædibus III. Kalendas Nouembris, M.DC.XXXIV.

Clarissimo Carissimóque Viro D. VVILLELMO SCHICKARDO, *in Tubingensi Academia linguæ Sanctæ, & Astronomiæ Professori Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

ANnus ferè est, Optime SCHIKARDE, ex quo nullas dedi ad te literas. An verò mihi sperandum fuit, vt pertingere ad te vllæ possent in hac tanta rerum Germaniæ, VVirtembergæ, Tubingæ tuæ perturbatione? Haud ampliùs certè, quàm mihi spondeo fore, vt ad te istæ penetrent; adeò omnia adhuc sunt turbarum plena. Enimverò fortunæ nostræ, Amicorúmque optimorum Luillerij, Diodati, Berneggeri committendum aliquid est; quoniam non omnia interciderunt, quæ sunt illorum interuentu vltrò citróque tradita. Quin etiam ingenti deputandum lucro, si facta, vel semel iniqua non sint, vt propterea nos pigere

non debeat operæ in Epistolis perituris frustrà consumptæ. Animos sanè adiicit, quòd quæ tu mihi circa obseruatam Lunæ Eclipsin nuperam communicata volueras, ad me vsque peruenerint, vtinam verò ad te vsque mala illa non peruenissent, quæ ex iisdem literis intelligere licuit, ac displicuit? Quanquam qui vocitentur mala, quæ tu pro constantia tua singulari, habueris veluti quædam exercitamenta virtutis rerum bonarum bonarum maximæ? Scilicet, vt Vir Sapiens, conditionem nôras rerum humanarum, eáque in boni sola duxeras, quæ abs te eripere nulla fortunæ iniquitas posset. Et durum quidem grassante lue, Coniuge iam, ac liberis orbum, obiectam statim habere Patriam nefandissimis hostibus, qui Matrem, Patruum, Sororémque immaniter confoderint; verùm quò fuere tela grauiora, eò commendatior factus es, quòd non propterea illis succubuisti, sed perstitisti eadem semper fortitudine animi. Id præstitisti, vt cognosceremus non esse inermem virtutem, aut sapientiam inane nomen; effecistique, vt æuum nostrum gloriari possit Philosopho, quem Seneca, si viueret, cum Stilpone illo suo copularet. Nos saltem fœlices, quòd ipse incolumis euaseris, ac eminentiâ tuæ virtutis deuiceris ipsos victores? Sed nempe hoc bonarum Artium fœlicitati debebatur, vt illi Marcello fœliciores essent, téque sospitem in ea tanta strage tenerirent, ac tuerentur. Viue igitur, Vir Præclare, & animo illo infracto benè mereri de literis perge.

Ego, quod te videam ob malignos casus rerum Cælestium, ac Diuinarum non intermisisse curam, suppeditare ecce pergo, si quid cælitùs obseruaui, vnde tua illa studia, adiuuentur. Et postularet quidem tuæ circa memoratam Eclipsin obseruationis occasio, vt quam circa eandem peregi, initio statim reponerem, verùm quia exspectas præsertim quidquid circa Mercurium à Septembri mense superioris anni obseruatum à me est; eapropter inde auspicor; memor me idem literis superioribus præstitisse. Porrò, quia nimis prolixum foret obseruationibus matutinis vespertinas attexere, quas per eadem tempora habui, aut vespertinis matutinas; idcircò ea solùm appono, quæ vnà cum ☿ seu manè, seu vespere obseruata exstiterint. Describo autem semper omnia, vt in Commentarios relata comperio.

Anno 1634. mense Septembri, die 28. Stylo nouo: Manè, Aquis-Sextiis in Fabricianis ædibus. Respergebantur toto Cælo, &c. *Vt in Commentarys ad vsque diem 19. Octobris inclusiuè.*

Anno eodem 1634. die Nouembri 4. ☿ præter seu supra ☉ &c. *Vt in Commentarys.*

Anno eodem 1634. mense Decembri die 12. Vespertina, &c. *Vt in Commentarys, ad vsque diem 23. inclusiuè.*

Anno 1635. mense Ianuario, die 16. mane, Aquis-Sextiis, &c. *Vt in Commentarys, ad vsque diem 7. February inclusiuè.*

Habes hactenus, mi SCHIKARDE, quidquid est à me Aquis-Sextiis circa ☿ obseruatum. Repetij lares post-modùm, à quibus toto abfueram anno; Verùm satis esse fœlicem non licuit, vt sequutam ☿ post Vernum Æquinoctium vespertinam apparitionem potuerim inde obseruare. Noræ iam tibi querelæ meæ de intercepto nobis præ montium altitudine Horizonte; præ illa certè ac nubibus, quæ satis crebræ exstiterunt, quater dumtaxat Mercurium & videre & comparare cum solo Tauri oculo licuit. Id fore præsentiens mandâram Agarrato apud Optimum Petriscium relicto, vt ipse illeic attenderet, & detectum semel ☿ iuxta eam praxin, cuius mihi fuerat adiutor, obseruaret. Ac egit sanè ille, quod potuit, eámque adiuturus heic, quæ obseruata ad me transmisit: At, quia schedas eius retexens, haud eam reperio, quæ contineret obseruationes Aprileis debuit; eapropter iteratò scribo, vt eas quam-primùm communicet, quò possim saltem ad calcem harum literarum attexere vnà cum singulari illa, quam se mense Iulio peregisse scripsit circa ☿ matutinum. Dum expecto, ecce interea quid obseruatum mihi sit.

Anno hoc eodem 1635. mense Aprili, die 3. Vesperi, Diniæ, Cum flaret Corus, sed satis leuis, Distiterunt inter se ☿ & Aldebaram 3000. 2935. hoc est 33. grad. min. 3$\frac{1}{3}$ Fuit altitudo ☿ grad. 12. ac statim post pedis Orionis grad. 25. ac proinde hora 4. min. 16. Sirius & Lucida ped. II 3000. 2920. hoc est grad. 32. min. 58$\frac{2}{3}$ deb. grad. 33. min. $\frac{2}{3}$

Die 4. sequente, Vesperi, distiterunt ☿ & Aldebaram 3000. 2701. hoc est 31. grad. min. 49. Fuit Altitudo ☿ grad. 11. min. 50. ped. Orionis grad. 24. min. 15. Sirius & Lucida ped. II 3000. 2920. hoc est grad. 32. min. 58$\frac{2}{3}$ vt die superiori.

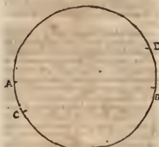
Die 6. sequente vesperi (scilicet die superiori induxerat Africus nubes) distiterunt ☿ & Aldebaram 3500. 1831. hoc est grad. 29. min. 40. Fuit altitudo proximè eadem quæ heri, Sirius, & Lucida ped. II 3500. 2432. hoc est grad. 32. min. 57$\frac{1}{3}$

Die 8. sequente vesperi, Africo obturbante Cælum, sed non quantum die superiore, distiterunt inter se ☿ ægrè conspicuus, & Aldebaram 3500. 1515. hoc est grad. 27. min. 54$\frac{1}{3}$ Fuit altitudo ☿ grad. 12. ped. Orionis grad. 20$\frac{3}{4}$ Sirius, & humerus dexter Orionis ægrè visi 3500. 1340. hoc est grad. 26. min. 55$\frac{1}{3}$ deb. grad. 26. min. 58.

Hisce de ☿ præmissis, tempus est exscribam, quæ obseruata abs me sunt circa Eclipsin nuperam Lunæ. Et fortè quidem iam habuisti, quæ per Diodatum ab ipsa statim obseruatione ad te transmisi; verùm quia non tædet laboris in tui gratiam iterati; & rem vberiùs in Commentariis quàm tunc scripserim expositam habeo; idcircò ista elicio.

Anno 1635. mense Martio, die 3. Vesperi, Aquis-Sextiis, Eclipsis Lunæ. Flauit Corus, ac cœpit nubeis ab hora vsque matutina circiter quarta discutere, rarásque solum

ſolùm tranſtulit ab hora circiter octaua. Cæterùm ea fuit venti vehementia, vt vehementiorem non meminerim, & cùm ſerenitatis ſpem pro Eclipſeos obſeruatione penè indubiam fecerit; fecerit tamen dubium, exſequi-ne quædam ex iis, quæ deſtinatam, foret paſſurus. Sanè cùm à Meridie procurarem apponi lintea, quibus vis eius reprimeretur, mirum quanta c "uctatione contra nitendum fuerit, vt paucula conſiſterent, nec diſrupta peſſundarentur, &c. *Vt in Commentarys.*

Ipſe, quia malus ſum Pictor, exhibeo heic tibi dumtaxat nudum circulum, quem ſi peripheriam intelligas Lunæ *A* erit punctum Initij Eclipſeos, *B* Immerſionis, *C* Emerſionis, *D* Finis. Addo punctum *D* fuiſſe è regione Caſpiæ illius maculæ, ſeu tantillum ſupra eius medium; *B* paullò ſupra medium Pedis maioris illius Homuncionis; *C* vix quicquam ſupra aliam maculam quaſi oppoſitam, & æqualem Caſpiæ, & ad læuam Vmbilici, *A* denique ſenſibiliter ſupra aliam longè minorem, marginiſque valde vicinam. Addo iterùm ex meis Picturis colligi ab *A* in *C* gradus Lunaris circumferentiæ 25. à *C* in *B* 142. à *B* in *D* 30. à *D* in *A* 163. Redeo ad Commentarios.

Reſtat vt ex varia, &c. *Vt in Commentarys.*

Exſcribo hucvſque, Optime Virorum, quæcumque circa hanc Eclipſin, etiam ex tua obſeruatione in Commentarios inſerui. Attexo verò, vnde nuper exſultare contigerit. Conquirebam reliquias antiquarum Obſeruationum, quas transferrem in Codicem, cùm inter ſchedas inſperatas occurrit illa, in qua Lunaris Eclipſis ſuperioris anni primariò hoc eſt cum re ipſa obſeruaretur, deſcripta fuerit. Perueſtigaui illicò num quidpiam adnotatum foret, vnde momenta, quæ nos torſerunt, corrigi poſſent, vel confirmari. Ecce autem poſt obſeruatam Aldebaræ altitudinem 6900. ſeu 34. grad. 36. min. hoc eſt hora 8. min. 22. cùm defectus creſcens foret Digitorum $6\frac{1}{2}$ reperi hac Stella nube occultata & priuſquam retegeretur, forétque alta 6780. ſeu 34. grad. 8. min. hoc eſt hora 8. min. 25. cùm defectus foret Digitorum 7. Reperi, inquam, altitudinem mediæ trium Balthei Orionis obſeruatam fuiſſe 6050. ſeu 31. grad. 10. min. Igitur magna auiditate ſubducere calculos cœpi, vt viderem, num inde tempus exhiberetur cæteris vel conſonum, vel diſcrepans. Porrò quia exhibitam vidi horam 8. min. 25. adeò vt vnius aut alterius ad ſummum minuti foret diſcrepantia; idcircò haud malè ominatus ſum de tota illa ſerie temporum ex Aldebaram deductorum; hæcque occaſio, vt verum fatear, torporem meum excitauit, vt ad te tandem ſcriberem, id ipſúmque ſignificarem. Expendes proinde, quid totum hoc ſit, vt iteratò, ſicubi error deliteſcat, ſubodoreris. Dum hæc ſcribo (res planè mira!) redduntur mihi literæ à præclaro illo, & ſagaciſſimo Viro VVendelino, in quibus inuenio quam obſeruationem nuperæ Eclipſeos peregit Herce Louanium, vt puto, & Leodium inter. Lego autem Initium Eclipſeos illeic contigiſſe hora 6. min. $52\frac{1}{4}$ Immerſionem horâ 7. min. $57\frac{1}{2}$ Emerſionem horâ 9. min. $38\frac{1}{2}$ Repletionem horâ 10. min. $43\frac{1}{2}$ Vt Medium fuerit horâ 8. min. 48. Mitto quàm præclarè Obſeruatio iſta cum Aquenſi noſtra conſentiat, indicatâ Meridianos inter differentiâ tam ex Initio, quàm ex Fine minutis $5\frac{11}{3}$ Cùm aliunde ex Medio eliciantur minuta 5. ex Emerſione min. 6, Vnica Immerſio differentiam ſolùm minutorum duorum indicat; quod vtri imputandum dicere non poſſum. Suſpicor quidem non fuiſſe illum inter obſeruandum vſum Teleſcopio; ſed cùm iſtud ad coitiunem Meridianorum faceret, idem argueretur in cæteris punctis. Vtcumque ſit, vides profectò ex collata etiam hac obſeruatione cum tua, quàm nimiùm tuus Meridianus in Geographorum Tabulis à noſtris hiſce abducatur.

Hactenus porrò de Eclipſi. Exſpectas iam aliquot Lunæ ad Fixas appulſus conſcribam; verùm hoc anno adeò fœlicem, ac ſuperiore eſſe non licuit. Certè quos me obſeruaturum ad Pleiadas receperam, nubes penitùs obuelarunt, niſi quòd nocte illa inter 15. & 16. Auguſti, anni ſuperioris, facto ſemel hiatulo, ac iam ſuperatis à ☾ Pleïadibus, intervidere Lunam potui à Lucida Pleiadum diſtantem ſecundum lineam διχοτομίας 1685. 1398. hoc eſt 1. grad. min. $36\frac{1}{3}$ Idque, cùm Luna alta foret ſuperiore cuſpide 22. grad. 35. min. Erat ipſi Stella ad dextram, & ſitu quidem ſuperior, quaſi tota Diametro ☾. Obiter autem dixi lineam διχοτομίας, non centrum; licet ea per centrum agi videretur, quòd perpendicularis ex Stella non in centrum caſura, ſed in partem lineæ illius Borealem viſa fuerit. Nec verò nubes ſolùm ctaſſæ fecere negotium tota ea nocte, quæ ſequuta eſt diem 5. Nouembris; ſed tenues etiam aliquæ iunctæ claritati Auroræ Pleiadas fecerunt penitus inuiſas, die 10. menſis huius manè. Sic fruſtra planè aduigilatum circa Auſtralem frontis Sagittarij, & die Ianuarij 14. & die 9. Martij, de quibus Keplerus admonuerat. Sed ne cauſeris nimiam huius anni ſterilitatem, En adhuc præter monita, treis appulſus ſatis inſigneis.

Anno ſuperiori 1634. die Aug. 3. Veſperi, loca imprimis Veneris, Martis, Saturni, &

Lunæ adnotata. Exspectato postmodùm, &c. *Vt in Commentariis.*

Anno eodem mense Septembri, die 12. manè, Appulsus Lunæ ad Pleiadas, &c. *Vt in Commentariis.*

Anno hoc 1635. Mense Maio, die 30. Vesperi, Diniæ. Cùm ad Lunam attenderem, &c. *Vt in Comentariis.*

Gratum nunc, opinor, habebis, si commistam referam Lunam concursibus illis trium Planetarum Saturni, Martis, Veneris, qui debuere multis sub finem Octobris superioris esse conspicui. Itaque, ne hoc etiam loco circa matutinas Obseruationes immorer, vespertinas ita exscribo.

Anno 1634. Mense Octobris, Die 24. Vesperi, Aquis-Sextiis, Nubibus superstitibus, &c. *Vt in Commentariis, ad vsque diem 3. Nouembris inclusiuè.*

Hæc me admonent, vt exscribam quod obseruare licuit die 24. sequente eiusdem mensis Nouembris, Cum iam ♀ posset Obseruari interdiu. Id sic habet. Occurrens fortè ☾ in conspectum, sub hor. 2. à meridie, &c. *Vt in Commentariis.*

An adiungam etiam vnam, alteram-ve Obseruationem de ♀ cum ipso ☉ comparata? adiungam sanè, ac simul etiam obseruata contemporanea, vt de ♀ loco certior fias. Itaque Anno hoc 1635. Mense Februario, die 3. Vesperi, splendore ☉ satis retuso, distiterunt inter se, margine superiore ☉ exstante alto, &c. *Vt in Commentariis.*

Die 5. sequente, Vesperi, distiterunt inter se (& inter rimas quidem nubium) ☉, &c. *Vt in Commentariis.*

Extrema dies, qua hac vice ♀ ad Occasum vidi, fuit 17. huius mensis. An videri etiam potuisset diebus consequentibus, nisi nubes obstitissent, incertum. Telescopio apparebat adhuc, quasi falx ☾ trium dierum, sine Telescopio quasi nubecula, miniméque rotunda, &c. *Vt in Commentariis.*

Die 28. sequente manè apparuit ♀ inter nubeis adeò magna, ac splendida, vt videri haud dubiè potuisse à quatuor aut quinque diebus superioribus iudicata fuerit, nisi nubes obstitissent. Cùm nubes non permiserint illam cum ☉ comparare, exspectaui deinceps donec ☉ ex Horizonte ac nube, quæ ipsi incumbebat, emergente, distiterunt. ☉ orâ occiduâ, &c. *Vt in Commentariis.*

Die sequenti, ac primo Martij, distiterunt inter se, Cælo satis pulcro, & Aurorâ iam clarâ ♀, &c. *Vt in Commentariis.*

Die 9. sequenti manè (nimirùm diebus superioribus non licuerat propter nubeis) distiterunt ♀, & inferior, &c. *Vt in Commentariis.*

Verùm mi SCHICKAROE, modum tandem facio; cùm innumera propè alia, communicanda suppeterent. Nimirum hæc scribo è lecto, in quo me condyloma quoddam ab aliquot diebus ita detinet, vt si velim citò, ac planè curari abstinere ab hisce iubeat. Probro etiam vertitur mihi, quòd die 10. Mensis huius vim mihi quandam fecerim nimiam, ad obseruandum transitum Lunæ supra Pleiadas ante memoratum. Sed ego leuia hæc omnia duco; nihil non sperans ex tenui victu, quem hac occasione tenuiorem adhuc solito instituo. Vtcunque sit, obtemperabo Amicis tantisper; addamque heic solùm vt liberem fidem, quas accepi proximis diebus ab Agarrato Obseruationes. Exscribo illas, quales sunt, sed censurâ adhibitâ quatenus coniectura iuuat.

Anno 1635. Mense Martio, die 23. Vesperi, Aquis-Sextiis. Detectus est ☿ altus duorum circiter graduum, sed obseruare comparando cum Stellis Fixis non licuit, &c. *Vt in Commentariis ad vsque diem 15. Aprilis inclusiuè.*

Agnosco has Obseruationes, vt sunt à me recensitæ fore tibi haud iniucundas. Quod ad matutinã Mensis Iunij spectat cùm spe delusus aliquot iam annis penè mihi persuaseram ☿ quoque nuper versantem in ♉, ac in ♊ futurum manè inconspicuum. Hortatus tamen fueram Agarratum, vt ad illum attenderet, si fortè vspiam compareret, & crediderat quidem comparuisse die Maij 29. Sed vt optimus Fabricius perscripsit, Lucida Arietis, non ☿ fuerat. Errore detecto attendit vlteriùs, éstque opinatus se illum tandem detexisse die sequentis Iunij 2. & cùm tam ipse ☿ quàm Lucida Arietis apparerent ægerrimè, adnotauit vtcũque distare ☿ & Lucidam ♈ 2900 . 1065. hoc est 12. gr. 25. min. adiiciens statim futuram fuisse ex horologio Vrbico horam quartam cum quadrante. Nihil tale potuit deinceps ob nubeis dierum sequentium seu videre, seu obseruare; & cùm admonuissem, vt attenderet, num fortè pro ☿ aut caput Medusæ, aut mandibulam Ceti, aut aliam Fixam vsurpauisset, rescripsit sese rem explorasse, memorem situs eiusce Stellæ; ac peruidisse illam haud-dubiè exstitisse Mercurium: Ipse adhuc anceps, imò penè certus non exstitisse, nihil definio.

Atque heic demùm finis esto. Propero, vt possit Amicus crastina luce discessurus literas deferre ad Fabricium, qui per memoratos initio Amicos, ac pro incredibili erga nos affectu, & sollicitudine, transmitti ad te procurabit. Quæso te, si & Lanzius noster euasit incolumis (quod omnibus expeto votis) salutem dicas meo nomine cum gratulatione ingenti. Tu verò Vale, & me porrò ama. Diniæ XVI. Kal. Aug. an. M. DC. XXXV.

EIDEM.

NE traham ampliùs tam longas moras, SCHICKAROE Amicissime, mitto ecce Obseruationes, quas ante mensem in hac vrbe circa ☿ habui, & quam-primum quidem nanciscor, quas penes optimum Fabricium eodem tempore peregit Agarratus ille, de quo iam ante. Nempe illas attexi meis volui, vt vberiùs tibi satisfieret vnde supplere, probare, emendare posses. Faxit Deus modò, vt literæ meæ ad tuas vsque, per hanc bellorum confusionem, perueniant manus. Occipio à die, quæ præcessit apparitionem ☿, de qua sic lego *in Commentariis.* Anno 1635. Mense

Septem

Septembri, die 11. Stylo nouo, manè, Diniæ. Quòd ☿ per hoſce dies exoriturus ſperaretur, &c. *ad vſque diem 2. Octobris incluſiuè ; adſcriptis è regione Obſeruationibus matutinis, Aquis-Sextijs habitis, à die 12. in 25. Septembris incluſiuè, prout illas in Commentarijs aſſeruo*, &c.

Iſthæc dum ſcribo ; accipio ecce, Virum Optimum peſte interijſſe.

PETRVS GASSENDVS MERSENNO *Suo*, S.

ACcepi nudiuſtertiùs vno eodémque faſciculo treis illas tuas literas ſuperiori menſe perſcriptas, quibus interpellas eximium Fabricium, vt abs me eliciat, quid ſentiam de Quæſtione ſingulari à docto Viro propoſita. *Vtrum ſit aliqua demonſtratio perfectè Logica, perfectè Mathematica, perfectè ſenſibilis, qua probetur dari magnitudinem latitudinis non expertem, quæ aliquando, & alicubi ſit in puncto verè Mathematico, & cuius puncti nullæ ſint partes, & tamen in eodem ipſa habeat parteis extra parteis?* Ipſe pellubenter depoſcerem tempus ad Quæſtionis meditationem, quòd heri præſertim tota penè die intereſſe me, aut etiam præeſſe Sacris oportuerit, nec potuerim huc intendere mentem, verùm quia tu tantopere vrges, & præſto eſt occaſio reſcribendi Aquas-Sextias ad illuſtrem Fabricium; calamum ecce arripio, & conſcribo raptim, quod ille ad te veredario proximo mittat.

Initio porrò mirabere, ſi rogatus ſententiam dicere, aperuero nullam: Sed excuſatio mihi in promptu, quòd quæſtionem non aſſequar, dum qua de magnitudine ea inſtituatur, non ſatis capio. Profectò, ſi præclarus Vir exigeret, num certa quædam, & explicata magnitudo probari demonſtrando poſſit in puncto exſiſtere, haud refugerem explorare, declararéque ſententiam; nunc autem labor, quem ille facit in coniectando potiùs, quàm in demonſtrando verſatur; & mihi quidem non tam de re, quàm de eius mente eſt addubitatio. Quid verò, inquies, Poteſt-ne illi magnitudo alia, quàm corporea, ſenſibiliſque, & vna, vel plures trium vulgò dictarum dimenſionum intelligi, comparata cum illo puncto, quod ab Euclide eſt definitum? Poteſt, mi MERSANNE, quantum ſuſpicor; quando & quæſitum videtur non poſſe dimenſionibus, punctiſque vulgatis quadrare; & vir præclarus innuit poſſe ex eius reſolutione accipere locum tum Chiaſmum Platonicum, tum aliqua id genus alia.

At quorſum videtur vulgaribus hiſce dimenſionibus non quadrare? Primùm, quia longitudinem ſeu lineam perſpicuè excludit; ſcilicet proponit magnitudinem latitudinis non expertem; neque opinandum eſt virum, cui garrulitas eſt exoſa, ἀσυχρονιῶν loqui velle, cenſendo latitudinem illam in longum exporrectionem. Sic etiam non cadit in mentem Virum ſolertem, ac ſerium intelligere ſeu hanc primam, ſeu dimenſiones cæteras, eſſe aliquando, ſiue in momento, quod eſt punctum temporis, & pari iure durationem, ſeu magnitudinem temporaneam, ſi corporum affectio ſit attribui poſſe tam lineæ, quàm dimenſionum aliarum punctis. Quippe hæc ſunt nimis ἐνεργῶ, & ad Sophiſtarum nugas releganda. Prætereo autem, niſi velit ſecluſam longitudinem, prout latitudo illam comprehendit, ea tum poſſe obiici, quæ ſunt mox circa ipſam-met latitudinem attingenda. Subinde enim latitudo, ſeu dicta ſuperficies, poteſt-nè in puncto conſtitui? In quo-nam amabo? An in aliquo ſui-ipſius? At præter nouam ἀσύχρονον, non iam in puncto, ſed in punctis innumerabilibus erit, & nullum tamen erit, in quo, ſed iuxta quod parteis extra parteis conſtitutas habeat. An ergo in aliquo puncto contigui ſibi corporis? At ſi plana quidem ſuperficies contingat planam, tunc parteis habebit non puncto vel punctis, ſed partibus æqualibus ſibi attiguis reſpondenteis; & quidquid ipſius dicetur eſſe in puncto contiguo, nihil prorſus erit, præter eius punctum. Sin autem plana Sphæricam, aut Sphærica Sphæricam tangat; tunc manifeſtiùs conuincetur punctum id eſſe, quod eſt in puncto; non partem vllam ſuperficiei, quæ parteis extra parteis habeat; niſi ad eas recurratur, quæ non in puncto, ſed iuxta ſunt.

An fortaſſis ille recurrat ad Corpus Dominicum, quod, cùm ſuis conſtet dimenſionibus, ac proinde habeat magnitudinem latitudinis non expertem, ſic cohæret tamen cum ſpeciebus panis in Euchariſtiæ Myſterio, vt totum ſit in minima parte, & in quolibet eius puncto? Qua occaſione diſputatur, & vulgò etiam admittitur poſſe totam montis ſubſtantiam in punctum confluere, ablata ipſi diuinitùs, ſeu interna partium extenſione, quæ pleriſque eſt quantitas; ſeu etiam externa duntaxat, quæ eiſdem eſt illius affectio; adeò vt partes ſubſtantiæ omnes, (ſeu *entitatiuas* ſolum, ſeu præterea *quantitatiuas*, ſic loquuntur, poſueris) ritè in puncto coëxſiſtant? Attamen puto Virum præclarum ſpirare amplius aliquid, quàm quod edocemur in Scholis: Vt prætercam Myſterium Euchariſtici Corporis Fide tenendum, non explorandum aliqua Mathematica, ſenſibili-ve demonſtratione. Adde quòd, cùm ex Fide ſit, ſubſtantiam Sacri Corporis in ſpeciebus reuerà eſſe; fortaſſis tamen non eſt ex eadem, quòd quantitas illi ſubiaceat, & miraculum in eo eſt, quòd Corpus ibi deſtituatur propriâ magnitudine, ſicque ne ibi quidem ſit magnitudo vlla latitudinis non expers, quæ in puncto conſtituta parteis extra parteis tueatur. Nihil autem morandum quòd Scholaſtici de confluxo illo ſuperexſtruunt; quoniam argutantur de re, quæ nullius eſt exſiſtentiæ, & eas habet hypotheſeis, quas demonſtratio non admittit. Iam ergo niſi Quæſtio intelligenda eſſe videtur de magnitudine corporea, aut ſaltem ſenſibili, de qua-nam tandem intelligetur? Videtur ſanè de incorporea, ſeu quæ ſenſum effugiat, & quæ non Inani ſeu Vacuo, ſed naturis, quæ ſola Mente ſunt perceptibiles, conueniat.

Hoc sensu ille habere potest & Deum ter-Maximum, & Intelligentias, & humanam Animam; sed Deum potissimùm, qui & pluribus suffragiis incorporeus est, & ita magnus canitur, vt magnitudinis eius non sit finis. An verò etiam diceret hanc Dei magnitudinem latitudinis esse non expertem, idque non modò prout in se perfectióne pollet immensa, attollitúrque eminentia planè insuperabili; sed etiam prout extra se, seu veriùs, quodam cum respectu, diffusionem duplicem habet, alteram quidem secundum locum, iuxta quam Cœlum, ac Terram implet, & vltra hunc Mundum infinitè patet; alteram verò secundum tempus, iuxta quam omni æuo constat, éstque initio omni superior, omni fuit vlterior? An diceret etiam quæ puncta in loco, rebúsque locatis, itémque in tempore sunt, eiusmodi esse, in quibus cum Mathematica sint, & nullas parteis habeant, ipsa magnitudo Diuinæ substantiæ reuerâ existat, parteis sic habens extra parteis, vt illæ sint semper & vbique eædem, vel potiùs vna, & vt sic loquar, vnissima res seu substantia, quippe quæ admittatur tota in toto loco, ac tempore; & tota in qualibet parte (quod etiam proportione quadam & de Angelis & de Animabus Rationalibus concedunt) posset dicere; verùm aliò respexisse videri potest.

Etenim quid prohibet illum intelligere Animæ ex Timæo compositionem: Duas certè illius parteis admiserunt Pythagorei, & Pythagoreos Imitatus Plato; alteram μεριστὴν, diuiduam, vt potè corpoream; cum sit quidam veluti flos, ac portio quædam purissima, tenuissimaque materiæ; alteram ἀμερῆ, planè indiuiduam, hoc est, ipsam Mentem incorpoream; cum ipsa ex natura sua ab omni materiæ concretione libera sit. Ac non memoro quidem quorsum tendat eiuscemodi contextura, seu ad explicandum quò pertineant τὸ θυμοειδὲς, καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν, mortalia; quò τὸ λογιστικὸν immortale; seu ad insinuandum quo vehiculo Mens, quæ sit diuinæ particula auræ transmittatur in corpora, & quæ sunt hisce consequentia. Id solùm dico, quod ad rem est, Deum, cùm ex mente illorum has duas naturas, alteram diuiduam, alteram indiuiduam συνεκεράσατο commiscuit, id effecisse, vt magnitudo latitudinis non expers, vt putà res diuidua consociaretur veluti puncto rei scilicet indiuiduæ, & hac ratione simili puncto verè Mathematico; ac in ipso partium experte, haberet ipsa parteis suas. Certè nisi præclarus Vir hoc aut simili se explicet modo, non video quorsum respiciat. Et possum quidem toto Cælo in comminiscendo errasse: Sed hoc ipse turpe non duco, neque ægrè feram si magnæ hallucinationis conuincar; quando nec videri volo Oedipus, nec me Sphinga domi habere profiteor. Res ipsæ sunt, quas auidè, quantum licet quidem scrutor, & addisco; obscura verba, quæ obtruduntur datâ operâ parùm curo. Heinc si ridiculum me putes, quòd euagatus tam longè fuerim; vide, quî sis ipse dignandus, qui me tam impensè ad id prouocâris. Quin etiam tibi ipsi verte, si nihil lucri ex tot iam verbis abs me effusis retuleris; putà quia nihil adhuc responsum ad quæstionem propositam, *Vtrum sit demonstratio qua probetur*, &c. Siquidem, ipse in causa es, qui rē sollicitaueris mihi non certam, nec præfinitam, quique prouidere debueris an-non sic excurrendum foret, vt explicaretur, si fortè aliquid occurreret, vnde ipsa de re constaret.

Vtrum, his etiam valere iussis, instigabis præterea, vt postrema expositione tanquam germana supposita, explicem quid videatur esse de demonstratione sentiendum? Si facis, rem improbam petis; cum noueris me nihil minùs, quàm demonstrationes iactare, & species tamen ipsa Quæstionis demonstrationem exigat, seu quis respondendo affirmet, seu neget. Enim-verò, vt partim tibi quadam ratione morem geram, partim meo me genio ἀπορητικῷ permittam, respondebo non demonstrando, sed addubitando solùm, vel reuerâ heic multa sunt, quæ hæsitationem pariunt. Ac primùm quidem, quòd non percipiam quid ille vocet demonstrationem, nec quibus Principiis niti Ipsam velit. Videlicet cùm ratio, & efficacia demonstrationis alia sit apud Platonem, alia apud Aristotelem, alia apud Epicurum, alia apud alios; non apparet mihi quæ forma demonstrationis ipsi probetur. Coniicio solùm Virum præclarum non exigere vulgarem, seu Aristotelis ipsius, qui demóstrationem depinxit, qualem proferre nullam potuit. Insinuat ipse habere se speciale quoddam organum, quo iuxta propria Placita demonstrationes contexantur. Verùm si taleis exigit, proferat ipse potiùs, neque enim æquum videtur, vt hariolemur iterùm, quid ille adseruet in penu. Fortè est ipsi duplex Criterium; Intellectus putà, & Sensus, quando demonstrationem poscit Logicam, & sensibilem, cùm aliunde illa, quam & mediam habet, & Mathematicam appellat, sensibilis sit, propter immersionem quantitatis in materiam, & intelligibilis, propter abstractionem ab eadem. Neque verò arbitror illi demonstrationem Logicam dici, quæ tradatur in Logica, vel sit de rebus Dialecticis, nisi fortassis Logicam seu Dialecticam non Stoïco sensu, aut Peripatetico, sed Platonico vsurpet. Verùm quacumque tandem ratione demonstrationem accipiat; videtur saltem admissurus illud vniuersè dici demonstrari, quod ita euidens sit, vt Mens planè certa de illo reddatur.

Cæterùm seu compositam, seu simplicem Animam dicat, cùm illam habeat, vel ex toto, vel ex parte saltem, substantiam incorporeàm; non video, quî possit exeinde contexi demonstratio, seu euidens ratiocinatio, certa habenda ipsi Lycæo, quòd nihil ducit incorporeum, nisi τὴν ἐντελέχειαν, hoc est inseparabilem à corporibus perfectionem; aut ipsi Porticui, quæ nihil nisi τὸ λεκτὸν, seu significationem vocis; aut ipsis Hortis, qui nihil nisi τὸ κενὸν Inane putà, seu rerum locum. Neque dicas nihil curandum, quòd illi possint manifestam Veritatem abnuere: Etenim, si illa fuerit manifesta, Intellectum ad assentiendum non dico suadebit, sed coget. Quis certè pro-

priis

priis oculis in meridiano Sole apertis, flectere mentem valeat, vt refragetur aſſerenti eſſe tunc diem, potiusquam noctem; atqui perfecta demonſtratio eſſe debet eiuſmodi vt repugnantiam omnem excludat. Dubito rurſus quorſum roget an poſſit de illa magnitudine eſſe Demonſtratio perfectè Logica, perfectè Mathematica, perfectè Senſibilis (neque enim treis haſce formas cum diſiunctione proponit) quippe ſi magnitudo illa in Intellectum ſolùm cadit, nec ſubiicitur Senſui, quo fieri modo poterit demonſtratio ſenſibilis, & non quidem quomodocunque, ſed ſenſibilis perfectè? Quomodo verò etiam erit perfectè Mathematica; cùm numeri, &c. Dimenſiones, & tota illa harmonia, non niſi Analogia quadam, & per tranſlationem ipſi attribuantur? Sed & quomodo poterit Logica perfectè cenſeri, cum rerum purè intelligibilium nulla ſit in nobis perfecta notitia? Siquidem illas non intuemur; ſed negatione duntaxat rerum corporearum ſic enitimur aſſequi, vt nihil tamen niſi fingamus, dum eas adumbratione quadam, vt poſſumus, concipimus. Quod ſi dicas poſſe ex rebus, quæ ſunt perfectè ſenſibiles Intellectum meditatione perfectè Mathematica aſſurgere in cognitionem rerum perfectè Logicarum; & ex Principiis ſtabilitis demonſtrationem contexere, quæ perfectè Logica ſit. Attende, quæſo, vt Intellectus ſuam illam gradationem faciat, & deprehendes euidentiam ita paulatim imminui, vt ad extremum cùm venerit, vix aliqua vmbra illius ſuperſit. Et dicant eiuſmodi res manifeſtiſſimas naturâ. Eæ certè nobis tales non ſunt, veréque quod attinet ipſas, dicimur habere oculos noctuarum.

Idem porrò dicere licet, ſi ille fortè ſenſibilem magnitudinem profiteatur. Quippe, cùm ipſam alliget puncto, quod ſuo quodam modo incorporeum eſt, & ſenſum planè effugiens ab Intellectu ſolo ſpectatur, ſequitur punctum non intuitu, ſed abſtractione ſolùm cognoſci, per detractionem videlicet rerum diuiduarum, & habentium parteis, quo vſque Mens eò perueniat, vt capere ſe quidpiam putet, quod ſit & partium omnium, & diuiſionis omnis expers. Non vrgeo autem, vt fieri poſſet, punctum reuera nihil eſſe, ſed meram fictionem, & hypotheſin, ex genere earum, quæ fœliciter Mathematicis ſuccedunt, dum ex illis ratiocinantur, cùm iuraturi tamen non ſint, illas ſic in rerum natura, vt ipſi ſomniant, exſiſtere. Verùm hæc, & ſexcenta alia longioris ſunt diſquiſitionis. Finio itaque, mi Merſenne; cùm & iam feſſus ſcribendo ſim, & γλαμμαθίφορος vrgeat. Perturbatè omnia habebis, neque erit vnde ſatisfactum putes; ſed veniam tamen non deprecor, quando quod potui, id præſtiti, & in hiſce quidem temporiis anguſtiis. Tu & bene Vale, & Amicos ſaluta. Scribebam Diniæ poſtridie Kal. Nouemb. ann. ne. x x x v.

EIDEM.

Significas tuo Epiſtolio, Mersenne Iucundiſſime, accepiſſe te literas, quibus reſponſum vtcumque eſt ad Quæſtionem præclari Viri. Niſi illę prorſus placuerint, haud me propterea pœnitet; quando nihil hac in re mihi contigit ex inopinato. Attexis ipſe alias quaſdam ſolutiones Problematis; Verùm de illis dicere mei non duco eſſe officij. Præſtamus quiſque quod poſſumus; atque adeo præter ius eſt exigere quidpiam ſopra vireis. Hoc ſolùm dico circa illam, cuius ipſe author videris, (& in quam etiam Bullialdus noſter, vt accipio inciderat) vix poſſe, quantum coniicio, ſolertiorem excogitari. Hæ, teſcis ipſe in Parabolæ Foco; ille etiam pedem in Hyperboles Vmbilico conſtituit: An quod Vir præclarus te admonuit pergendum eſſe vlteriùs, innuit aliquid attexendum de radiis poſt factam in Foco, aut Vmbilico coïtionem diffuſis, quò ex ipſa decuſſatione eliciatur notio Chiaſmi illius, qui apud Timæum? Hoc certè & ipſe opinatus fueram, perſcripſerámque ad Fabricium (noſtrum illud eximium decus) ſed non curàram tamen aut tibi, aut præclaro Viro innoteſcere, quòd neque etiam hæc ſolutio vndequaque faceret ſatis.

Vt verò paucis rem iam declarem; reſumo ſolùm quod me ad calcem ſuperiorum literarum attigiſſe commemini, Nempe Mathematicum punctum eſſe meram quandam fictionem, ac hypotheſim; non verò quidpiam quod reuerà exſtare per artem aut naturam poſſit. Quippe, vt Marcus Tullius Oratorem nobis depingit, qualem reperias neminem; ac vt intelligamus ſolùm, tantò fore ſpeciatim quemque Oratorem perfectiorem, quantò propiùs ad eminentem illam Ideam acceſſerit: Ita & Mathematici puncta, ac magnitudines deſcribunt indiuiduas, non ſanè quòd taleis indigitent vſquam; ſed vt puncta, aut lineas, aut ſuperficies vſurpaturi, intelligamus tantò congruentiùs attribui illis hæc nomina, quantò iis quæ de illis traduntur, definitionibus congruerint magis. Hinc quidquid de punctis, lineis, & ſuperficiebus indiuiduis demonſtratur, præclarè ſuccedit, quando explicantur Phyſicis punctis, lineis ac ſuperficiebus, quæ non exuunt vnquam rationem diuidui; demonſtrationéſque in iſtis tantò veriores efficiuntur, quantò ſua tenuitate propiùs illis acceſſerint. Solent pari ratione illi hypotheſeis ſtatuere in rerum Cæleſtium doctrina, quales tamen ſic ſe habere, vt ſtatuunt, non aſſerant, Concentricos, Epicyclos, Deferenteis, Æquanteis, & alia id genus; Et faciunt tamen, quòd ex ipſis calculus Mathematicus intelligatur, procedátque. Sanè cùm ad eandem aliqui aſſumant Telluris motum, cæteri quietem, quarum opinionum oportet falſam eſſe alterutram; vides tamen vt calculus ex hypotheſi vtraque texatur. Quod attingo ſolùm, vt intelligas nihil me dicere abſurdi, cum puncta, lineas & ſuperficies à Mathematicis definitas pro meris habeo hypotheſibus; quæque fieri poſſint de rebus, quarum nulla ſit exſiſtentia.

Quare & exinde peruidebis quid momenti habeant, quæ aduerſus ſtatuentes continuum ex inſectilibus componi, ſubtiliter argumentantur; vt fore Diagonium latere

quadrati

quadrati non maius; circulos homocentricos inter se fore omneis aequaleis, atque id genus caetera. Dico iam punctum in quòd radij seu parabolicâs reflexi, seu hyperbolicâs refracti concurrant, non fore vnquam Mathematicum punctum, sed dumtaxat Physicum; quare & in puncto partium experte nunquam fore magnitudinem parteis extra parteis habentem. Nam admitto quidem demonstrationem, quae fit de radiis, seu potiùs Mathematicis lineis in superficiem parabolicam, hyperbolicam-ve Mathematicè spectatam, & vt planè politam incidentibus, iisdemque seu reflexione seu refractione coëuntibus in Mathematicum punctum. At persuasum quis faciat lineas Physicas, seu radios Solareis perinde coïncidere in punctum Mathematicum, & non potiùs coangustari in spatiolum, quod sensus quidem iudicet punctum; sed quod mente tamen in tot dissecari debeat particulas, quot coarctati radij capientur? Sanè demonstratum non est lucem esse quidpiam incorporeum, & lucidum radium non esse defluxionem corpoream ex luminoso corpore; quin potiùs contrarium arguitur ex motu, ex resilitione, ex commistione, & aliis id genus: adeò vt radius traiiciatur independenter à medio, siue subiecto, quod in eo sit, corporeus ipse, imò corpus tenuissimum, gracillimúmque. Quòd si radius est quoddam corpus, aut saltem non sine subiecto corporeo; vides-ne vnum quidem radium in Mathematico puncto consistere posse; quippe nulla puncti capacitas est quae corpusculo illi coaequetur. Si hoc verò sit, quantò minus esse poterunt plures radij, hoc est plura corpora; cùm non modò punctum esse nequeat locus excipiendo corpori; sed ne plura quidem corpora possint per naturam consistere simul, seu coire in eundem locum? Ridebis fortè, quòd sis persuasus politissimam superficiem posse radios reiicere in punctum planè indiuiduum: Verùm cogita priùs nulla arte exprimi posse superficiem adeò politam, vt reuerâ sit cauitatum & protuberationum expers. Ad sensum quidem ita erit, & neque oculus, neque digitus asperitatem vllam discernet; sed natura tamen semper inaequalitatem agnoscit; idque demonstratur vel ex eo quòd, nulla sit superficies, quae non semper capiat, retineátque aliquid affusi humoris; adeò tenuiter vel aqua, vel gluten vel quid simile potest in particulas minutulas diuidi, quae & ipsae hamulis minutioribus incidant in repagula quibus cohibeantur. Et indica certè instrumentum poliens, in quo, & ex quo demonstrare asperitatem non liceat imprimendam superficiei? Esto enim lima, esto puluis; esto quod voles aliud; profectò semper efficientur fossulae quaedam sensum fugientes. Deinde, vt nihil dicam de Materia, nihil de artificio formae seu parabolicae, seu hyperbolicae constituendae, ac nihil morer difficultates planè insuperabileis, si quis velit omnia exquisitissima haberi. Dico solùm admissâ quoque eiusmodi formâ planè exquisitâ, radios qui ex illa coïbunt, nunquam coïturos in eam confusionem, quam erigeret punctum illud indiuiduum. Si possit quispiam mortalium praestare quicquam in hisce formis elaborandis; eximius ille est noster Mydorgius: Verùm is magni, opinor, ducet, si focum, vel vmbilicum deducere potuerit ad exilitatem animalculi illius, quod Acari dicitur, vel decimae illius partis. Sanè hoc animalculum pro puncto penè est sensui; ac illius saltem portio decima tam minuta est, & similis puncto, vt nemo sit illam ampliùs diuisurus. Porrò cum vel resectus vnus Acari pediculus habeatur sensui, ac humanae industriae iodiuiduus: Cogita tamen quàm sit amplior ipsa Naturae subtilitas, quae resoluere illam potest in milliones aliquot particularum illarum, ex quibus ipsum contexuit. Aliquot dico; nam Natura aliquò vsque tandem procedit, neque diuisionem, resolutionem-ve in infinitum molitur. Itaque esto spatiolum non amplius pede Acari, in quod radij confluant; cùm id pari iure possit diuidi in milliones aliquot minorum adhuc spatiolorum: habebunt in eo radij singuli regiones suas inconfusas; adeò vt quotquot radij coïbunt habituri sint regiunculas inter se distinctas. Nimirùm cùm radij liberè vergentes non ita sint multi, (Paradoxica mihi causa est, quod non ex puncto quolibet superficiei lucidae diffundantur radij in quodlibet medij punctum) illi, extruso aëre, aëreis-ve corpusculis, quibuscum esse nequeunt (ne corpora multa sint simul, aut sese mutuò penetrent) ex diffusis collecti fiunt: Similéque est, ac si comam totis infusam humeris, vittâ colliges in digitum vnum. Vt in hac verò constrictione non penetrantur mutuò capilli; sed sunt singulorum loca singula in spatiolo, quod comprimit vitta: ita & de radiis est Philosophandum, habita ratione gracilitatis eximiae; adeò vt in decussatione radiorum ex oppositis in oppositas parteis procedentium, non per easdem hi, ac illi spatioli parteis transeant; sed per distinctas, & inconfusas. Et vides, quòd vulgò id non aduertatur, in quas cogantur angustias, qui vrgentur, quamobrem fiat, vt traiectae Solis, caeterarúmque rerum species foraminulo, aut per lenteis Optici tubi, ita decussentur, vt situs, & color, ac varietas partium ita perfectè conseruetur? Sed nempe vulgò non attendunt ad subtilitatem Naturae, & metiuntur omnia ex iis, quae vel sensus dispicere, vel manus potest elaborare. Quàm sum iam nimius, mi MERSENNE; certè plusquam credideram. Iam ergò demum benè Vale. Diniae, Eid. Decemb. M. DC. XXXV.

Clarissimo, Doctissimóque Viro D. BAPTISTAE POISSONIO *Regio apud Andeis Cognitori, & Procuratori,*

PETRVS GASSENDVS S.

ACcepi, Vir Amplissime, quas ad me literas dedisti plenissimas beneuolentiae. Id non merebatur illa qualiscunque Problematis tui celeberrimi discussio, quando

praesertim

præſertim non licuit, quod ingenuè profeſſus ſum, vel eius ſcopum ſubodorari. Verùm quæ tua bonitas fuit, affectum ita attendiſti, vt pro effectu duxeris, cùm ſic erga me fuiſti animatus. Ipſe probè cōſcius, quantum balbutierim, non eſt, quòd iam ampliùs auſim muſſitare, ac circa tuum aliud Problema examen inſtituere. Satius lōgè duco planè apertéque teſtari ignorantiā, quàm operosè obducere immenſa quadam argumentatione. Ita ſagacitatem tuam & ſuſpicio, & veneror, cum verſari tibi in mente affirmationis Problematis veritatem coniicio, quæ mihi pro ingenij hebetudine nō apparet. Quippe, tametſi prima fronte occurrerit mihi, quā vocant Intentionalem ſpeciem, ſeu imago, ac ſimulacrū, quod ex obiecto ſenſibili ita per mediū effunditur, vt prototypi retinens figurā, ſic recipi totum in toto videatur, vt ſit etiā totum in ſingulis partibus, punctiſque illius, quæ ſint infinita: nihilominùs cogitaui ſtatim aliud animo tibi inſidere; ac præſertim cùm ſpecies illa non ſit eadem, vt mea fert opinio, neque in toto medio, neque in quibus-vis eius partibus; vti neque in diuerſis Sēſuum organis, neque in diuerſis partibus eiuſdem. Haud ita quidē creditur vulgò, Paradoxúmque nimium videtur, ſi dicatur obiectum quodpiam non poſſe idem à multis ſimul reſpectantibus conſpici; attamen ſic rem ſe habere puto, fortaſsiſque ipſi conciliarem fidem, ſi tu animo illam agitares. Verùm aliud quidpiam, vt dixi, ſpectari abs te ſuſpicor, tantū abeſt vt iam rurſus prius Problema quaſi retracturus explicare illud contendā de eadem ſpecie, ſeu imagine, quā ipſe credideris, & contrahi poſſe, & eſſe in puncto verè Mathematico, in quo tueatur parteis extra parteis. Videlicet pari ratione reſpondere fortaſſis poſſem non contrahi ſpeciem in punctum verè Mathematicum. Imò, quod Merſennus miretur, luminoſis radiis non cōtingere, vt in tale punctum vnquam coëant, quantumcunque Mortales omnes ad parandum ſpeculum ſiue parabolicum, ſiue hyperbolicum connitantur. Hoc autem attingo, quod ipſe potueris in eam luminoſæ ſpeciei coarctationem reſpicere, tametſi mihi ſemper videaris & manifeſtiora, & ſublimiora attendiſſe. Ac meas quidem illas nugas peruideres ipſe aliquando ex Commentationibus in Epicuri Philoſophiam, ſi illæ tanti forent momenti, quanti iudicantur abs te; ſed eæ ſint potiùs tineis aſſeruandæ; neque dubium eſt, quin communis noſter tibi impoſuerit, cùm vt de ipſis tanta opinio conciperetur, author fuit. Ipſe perinde non impono; cùm me tibi eſſe deuinctiſſimum profiteor. Tu me, vt cœpiſti, ſic amare perge, & Vale, Diniæ pridie Kal. Mart. an. M. DC. XXXVI.

Viro Clariſſimo, Amiciſsimóque MARTINO HORTENSIO *Delfenſi, ac apud Amſterodamenſeis Mathematico Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

Iam faceſſat ſilentium, HORTENSI Humaniſſime, & pudor nunc tandem excitet torporem. Agnoſco nempe bona fide quantum in te, ac noſtram ipſam amicitiam peccauerim, dum ſemel, atque iterùm compellatus, nihil repoſui. Verùm tu, quod Vir bonus ſis, viro ignoſces minimè malo; quiqua præ mera ſegnitie non eſt aſſequutus tuam diligentiam. Excuſationem nullam prætendo, quòd nec vllam habeam; nec, ſi ſuppetat, ea ſit obiicienda. Præſtat veniam vt deprecari, ita dumtaxat conſequi ex bonitate illa naturæ, qua mihi feciſti peccandi fiduciam. Quippe non adeò ſocors fuiſſem, niſi perſpecta indoles tua condonationis ſpem induxiſſet. Ac non rarò quidem accinctus, vt ad te reſcriberem, fui; verùm vel leui ſemper quadam occaſione interueniente contigit vt in proximas hebdomades res transferretur, effectúmque tandem eſt, vt dum mora moram trahit, ipſa procraſtinatio non in menſeis modò, ſed & in annos euaſerit. Nunc etiam parum abfuit, quin ſcribere adhuc differrem, quaſi id facturus Aquis-Sextiis, quò ſum profecturus intra paucos dies; Attamen quia eram nuperæ Eclipſeos obſeruationem miſſurus, & aliunde Diodato noſtro pollicitus fueram literas tandem ad te dare, Idcircò placuit paucos potiùs attexere verſus, quàm fieri ampliùs dilationi ſemper producendæ obnoxium. Videbis porrò, qua ratione Obſeruationem peregerim; ac niſi aliud, ſaltem fidem, Veríque amorem, & ſtudium probabis. Tu ſi quid iſtheic obſeruatum, pari iure communicato, vnà cum ſuperioris annI obſeruatis Eclipſibus; nempe quas literas inſinuas id continenteis, haud accepi. An ipſe quoque non habueris obſeruationes de illis meas, incompertum mihi eſt: certè vt haberes, & volui, & per Amicos procuraui, quibus commiſi, vt non priùs ad Schickardum μακαρίτην illum, quæ deſtinaſſem tranſmitterent, quàm deſcriptum foret, quod etiam ad te tranſmitteretur Exemplum. Sed μακαρίτην nôſti quæ fata extrema paſſus eximius ille Vir fuerit; & quantum ſui deſiderium reliquerit nobis amicis, & Literatis omnibus, ac rerum præſertim Cæleſtium ſtudioſis. Vtinam ipſe, ſicuti es, ita te dignum habeas, cui is tradidiſſe lampadem videatur. In id incumbe, quæſo, & attende, quàm rari ſuperſint, quibus adyta illa Vraniæ abſtruſiora ſic pateant, vt poſſint quidpiam exequi immortali nomine dignum. Non ſtabit per me, quin Diodatus noſter haberi procuret, ac tibi committi diuitem commentariorum illius ſuppellectilem; Nôſti verò quanto ſtudio illam, dum vixit, vndique conquiſierit, inſtruxeritque; ſi modò clades illæ ingentes fieri ſoſpitem permiſerunt. Sed de his aliàs, vt & de tua præclara illa Oratione, cuius me exemplo beaſti; cuiúſque me lectio delectauit mirificè. Habuit Valeſius, quòd tu cum ipſo communicatum eſſe voluiſti; exiſtimóque illum iam tibi gratitudinem feciſſe teſtatam. Accipio Argolium operā ipſius ad editionem nouarum ſuarum Ephemeridum vſurum; Tu velim mihi ſignifices, quid ſperandum eſſe videatur circa Ephemeridas, quarum ſpes facta in præfatione Tabularum Lansbergianarum. Significa etiam, ſi placet, an editionem diſtuleris elucubrationis de

Diametro

Diametro Solis, vt si res adhuc integra sit, id quod circa dedicationem abs me exegisti, impertiar. Benè Vale, ac nunquam me, licet immerentem, amare desiste. Diniæ, Kal. Martiis an. M. DC. XXXVI.

Clarissimo, Doctissimóque Viro MATTHIÆ BERNEGGERO, *Supremæ Curiæ in Inclyta Argentoratensi Academia Moderatori sapientissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVod ad te scribam, Optime, Doctissiméque BERNAGORA, tum ex officio, tum ex votis communis nostri Diodati est. Et officij quidem non possum sine rubore meminisse, qui toties de me meritum nulla sum vnquam gratitudinis testatione prosequutus. Scilicet dum noster Schickardus; *μακαρίτης* superesset, quoties, amabò, vltrò cittóque literas te intercedente dedimus, & accepimus! Eras ipse velut communis vtriusque nostrûm depositarius; & ipse tamen, quod non possum non verecundè commemorare, nunquam ad te ipsum, vt, seu commendarem, seu agerem gratias, vel verbulum scripsi. Id semper sat fuit, quod noster Diodatus sese præstiturum recepit; tantâ me fecit confidentiâ de tua bonitate securum. Nunc verò postquam amicus ille longè optimus est fato pefunctus, quid differam ampliùs veniam deprecari, id ipsum agendo, quod dudum, ac sæpius debui agere, scribendo nimirùm. Scribo porrò etiam pro Diodati votis, quando is impensè me sollicitat, vt quædam ad te carmina in defuncti laudem trans-mittam. An verò possim id agere non exaratis paucis versibus, quibus ruditatem excusem? Certè Poëta neque esse, neque salutari vnquam volui; & exacto semel ætatis efflorescentis impetu eiusmodi studia planè intermisi. Nunquam etiam fui ea fœlicitate, vt mihi ipse satisfecerim, eâ patientiâ vt idem sæpius versando arroserim vngueis. Quare non injuriâ diu detrectaui, quod ille abs me petiit, donec obtestanti per beatos Maneis, pérque ius amicitiæ, iratis Musis natus videri, quàm parùm illi obsequens malui? Hoc autem dico, vt leniùs feras, si quasi viâ sacrâ pergenti obtrudam, quæ stomachum moueant. Id scilicet ago ex necessitate, sponsorem eundem, ac Patronum, qui compulerit, habiturus. Quin etiam non leuis est spes fore, vt tu, quidquid id est, pro tua bonitate castiges; aut etiam planè deleas! Vt vt feceris, gratissimum erit. Cura modò vt Lanzius ille, abs quo me amari summopere sentio, sui me oblitum non putet; Vale.

ERge morbus iners Marte potentior,
Ausus grande nefas, id Caput abstulit,
Cui per bella, per hosteis
Tot iam fata pepercerant?
Erge fœda lues vlcere pessime
SCHICKARDVM *rapuit, quo mage candida*
Illimisque magis nix
Celse non venit Æthere?
Ergo qui poteras pectore ferreas
Delinire Tigreis, mitis, & innocens
Exorare Tyrannum
Orci non potis exstitit?
O Diuûm pietas! ô hominum fides!
Quid virtus igitur? Quid probitas iuuat?
Quid nouisse tot Arteis?
Quid culmen Sapientiæ?
Quid prodest oculis, mentéque Siderum
Explorasse vias, si nihilominùs,
Quam Cælestium inanes,
In Terra premitur sinum?
Quid linguas Asiæ, iuráque Regibus
Cum priscis docuisse aurea proficit:
Si iam Patria cippo
Mutum pertenui tegit?
Sed fallor; quoniam quà bonus exstitit,
Tot rerúmque sciens, parte superstite,
Diis miscetur, & altè
Hæc mortalia despicit.
Excelso feriens Æthera vertice,
Stellis inseritur, quas procul ambiit;
Et præsens speculatur,
Quæ coniecerat eminùs.
Spirátque, & propriis eloquitur libris,
Persis, queis dederas viuere, celsior;
Et dignatus Olympo,
Diuûm Nectare pascitur.
Fœlix, qui Patriis, atque domesticis
Infractus potuit viuere casibus;
Et passus grauiora
Hunc finem reperit malis!
Certè, si lacrymis quis deceret Virum;
Non quæ pertoleret iam mala, defleat;
Sed quæ damna reliquit,
Cum desiderio sui.
Æther præcipuè lumina contrahat,
Ac fundat latices, nubibus obtegens
Vultum, quòd sacra templa
Mystes deficiat frequens.
Obducat faciem Phœbus, & aureos
Cincinnos resciet; quòd Decus inclytum
Qui spectet, celebrétque
Hymnus haud fiet ampliùs.
Exercere choros Cynthia desinens
Condat sub tenebris oranitentia,
Plangendósque labores
Mœrebunda redintegret.
Ipsi nam varians hactenus obstitit
Metúsque implicitus, formáque multiplex,
Ne nescatur, honoris
Quantum debeat adsequi.
Ille autem poterat fila retexere
Solus; iámque decus reddere cœperat,
Pollens mente sagaci,
Filum cum Lachesis secat.
Hunc casum pariter cætera congemant
Velatis radiis Astra vagantia;
Queis tantam, remoratus,
Lucem par fuit addere.
Sed tu præ reliquis, Inclyte Mercuri,
Cui curas vigiles, & studium tenax,
Vt te nobilitaret,
Me instigante, dicauerat.

Vultus

Vultus quippe tuus sic patet infrequens,
Sic pars occiditur maxima Semita,
Vt quà proruptus obires,
Nemo sat benè diceret.
Is verò monitus te reducem gradu
In Phœbi solio cùm velut Arbiter
Cæli deueberéris,
Conspectum mihi primitùs;
Ausam continuò carpserat impiger
Texendi numeros, legibus orbitam
Certis exhibiturus,
Cum mors improba restitit.
Tellus quin-etiam quassa remugiat,
Qua seu per Samia Gentis obambulet
Logos, haud habitura
Talem sit modò Vindicem.
Seu quà longa iacet, debeat exprimi,
Errorum nebulis, queis scatet, eruta,
Non visura sit vllum
Deinceps huic oneri parem.
Sic Pontus reboans infremat, & caput
Nereus concutiat, dorsa quòd æquoris
Tiphy destituantur,
Instructo illius artibus.
Sic Aer; quoniam, siue Parhelia
Scrutari lubeat; siue quid ampliùs
Inspectare per altum,
Haud is Dædalus euehat.
O quas non lacrymas fundere debeant
Nymphæ, mirificæ quæ penetralibus
Naturæ reserandis
Tanto iam careant Duce!
Quas non sacra simul Pieridum cohors
Artes ingenuas docta recludere,
Absistente chorago,
Cui Phœbus dederat vires!
Sanè seu decuis ficta Poëseos,
Seu vera Historia gesta reuoluere;
Nemo doctior illo,
Nemo comptior extitit.
Siu Genteis varias adloqui oportuit,
Quas Sol exoriens, quas videt occidens,
Haud vllus peregrinos
Effatus magè calluit.
Illi sed studium, curáque maxima
Linguam nosse Sacram, qua solet vsui
Immortalibus esse,
Prisci gloria Codicis.
Hæc est quam repetens Æthereas domos
Excultam retulit; qua modò Cælites
Interfatur, & audit,
Qua Mortalibus haud licet.
Illeic ergo sua præmia consequens
Virtutis, Superûm par sit honoribus?
Æternúmque beatus,
Diuûm delicias legat.
Tu verò recolens, quàm tibi flebilis
Eius mors fuerit, non tamen irritos,
O Dulcissime LANZI,
Luctus perpetuùm trahe.
Id cura potius, molliter vt cubet,
Qui viuens Animæ dimidium suæ
Te duxit; monumenta
Dum fatis pius eripis.
Nimirùm violas sparseris, ac rosas,
Fœtus ediderisq́ tibi creditos,
Et doctisque bonisque,
Exstinctos animaueris.

PETRVS GASSENDVS
DIODATO *Suo*, S.

TRansmisisti iam, vt opinor, ad Virum clarissimum, amicissimúmque Martinum Hortensium, quas ad ipsum nuper dedi literas per Luillerium nostrum tibi consignandas, vnà cum obseruatione Lunaris Eclipseos abs me per-acta Diniæ, vigesima die nuperi Februarij. Cæterùm accessi deinceps ad hanc Ciuitatem, solitóque hospitio à per-illustri optimo, & nunquam satis laudato Nicolao Fabricio Petrisci Toparcha exceptus, reperi illum iam adeptum, quas optaram ipsum in Oriente vsque (pro ea, qua vbivis notitia, & veneratione habetur) sollicitare obseruationes Eclipseos Lunæ, quæ contigit superiore mense Augusto. Quare & ipsas, cæterásque, quas conquirere licuit, non priùs habui præ manibus, quàm tuo rursum interuentu communicandas esse duxi cum eodem Hortensio. Vtinam verò superstes etiam optimus ille Schickardus foret, qui-cum res communicaretur: Sed ne fata conquerar frustra; aggredior potiùs exscribere, quæ excerpta mihi, & vel leuiter versata, subductáque sunt, vt hac occasione transdantur.

Obseruationes Eclipseos Lunæ, quæ contigit Anno 1635. Mense Augusto, die 27. (seu vt vulgus numerat 28. manè) Stylo nouo, per acta, ac primùm quidem

AQVIS-SEXTIIS.

AVspicor verò haud immeritò ab ea obseruatione, quam in suis Ædibus, ac Obseruatorio proprio optimus Fabricius fieri procurauit. Accersiuit P. Theophilum Minutium ex Minimorum Ordine, Domesticósque adhibuit Agarratum, atque Corberanum. Obstitere plurimùm ipsis venti, nubes, ac fulgetra; sed ita nihilominùs, vt & quatuor præcipua Puncta non omninò inuiderint, & plures Phasis intermedias permiserint obseruitare. Itaque Initium Eclipseos nudo, liberóque oculo spectatum tunc contingere visum est, cùm ora Lunæ superior adhuc foret ad Occasum alta 32. grad. 15. min. & Aldebaran 27. grad. 5. min. (nempe ferreo Quadrante amplo, & singula minuta prima transuersalibus ostendente) vnde fuisse colligitur ex Luna quidem hora 13. min. 25. Ex Stella verò hora 13. min. 21. At respectatum Telescopio, seu cum margo Lunæ cœpit reuerà temerari, orbari-ve luce primaria; adnotatum Initium est eadem horà Lunà adhuc altà 31. grad. 46. min. & Capella 39. grad. 20. min. vnde fuisse colligitur ex Luna quidem hora 13. m. 31. ex Stella vero hora 13. min. 30. Quod spectat ad Phasis crescentis defectus, haud fuit omnium satis perspicua, accuratáque designatio. Tres præcipuæ

fuere;Obscuratio semissis peripheriæ, Obscuratio bessis ; & Obscuratio dodrantis. Ac primùm quidem adnotatum est semissem pene peripheriæ fuisse obscuratum alto ad Orientem Polluce 10. grad.5. min. Seu hora 14. min,0 $\frac{1}{2}$. Itémque semissem fuisse obscuratum margine Lunæ superiore alto 28. grad. 55. min. Seu hora 14. 2. min. Et rursus, cùm videretur paulò post deesse adhuc quidpiam semissi, consequenter tamen fuisse aliquid semisse amplius obscuratum, Capellà ad Orientem altà 45. grad. min.0. seu hora 14. min.5 $\frac{2}{3}$. Assumatur porrò intermedium congruum & obscurationi semissis peripheriæ tribuatur defectus Digitorum 7. haud improbabile fuit crescentem Lunæ Defectum *Digitorum* 7. contigisse hora 14. min. 3. Deinde adnotatum est nondum bessem peripheriæ fuisse obscuratum Humero dextro Orionis ad Orientem alto 15. grad. 50. min. (ita opinor scribendum fuisse pro 19. grad. 50. min.) seu hora 14. min. 10 $\frac{2}{3}$ Et mox bessem visum fuisse Sinistro pede Orionis ad eandem regionem alto 11. grad. 15. min. seu hora 14. 11. min. Ac rursus tamen non ampliùs besse iudicatum fuisse, Capellà altà 46. grad. 10. min, seu hora 14. min. 13. Quia verò Bessi obscurato respondet defectus Digitorum $9\frac{1}{6}$ idcircò probabile fiet defectum Digitorum 9 $\frac{1}{4}$ contigisse hora 14. min. 13. Fortè fuit hora 14. min. 16. Quòd prima obscuratio circa Dodrantem mox referenda hûc pertinere videatur ; Sed ipsa obseruatio relinquenda intacta est. Denique ergo adnotatum est obscuratum iam peripheriæ Dodrantem fuisse, Aquilà ad Occasum alta 15. grad. 2. min. seu horâ 14. min. 16. quo etiam tempore cuspis falcatæ Lunæ inferior attigerat infimum limbum. Additur visum paulò pòst superatum fuisse Dodrantem. Aquilà altà 14. grad. min.0 seu hora 14. min. 21 $\frac{1}{2}$. Quare & accepto congruo intermedio, & respondentibus Dodranti digitis $10\frac{3}{4}$ probabile fiet defectum Digitorum $10\frac{3}{4}$ contigisse 14.hora min. 20 $\frac{1}{2}$ aut si malis hora 14. min. 21. Totalis obscuratio Telescopio respectata adnotata est cœpisse ad Maculam illam solitariam, ac veluti Caspiam, cùm ora Lunæ inferior attolleretur adhuc 25. grad. 45. min. & Aquila 12. grad. 5. min. Vnde prodit ex Luna quidem, hora 14. min. 24. ex Stella verò hora 14. min. 32 $\frac{2}{3}$ Verendum nè paulò maturiùs ea obscuratio contigerit ; non modò, quia proportio defectus crescentis ita exigit, sed etiam quia Humero dextro Orionis alto 18. grad. 20. min. seu hora 14. min. 24. Dicitur filum dumtaxat illuminatæ Lunæ superfuisse ; & Humero eodem alto 19. grad. 2. min. seu hora 14. min. 28. fuisse filum longè tenuius ; adeò proinde, vt quidquid lucis deprehensum post-modùm est ad claritatem superstitem referendum esse videatur. Illa scilicet tanta esse ad aliquot minuta solet, vt facilè mentiatur lucem directam, ac primariam. Quare verisimile est Totalem hanc obscurationem non cœpisse tardiùs, quàm hora 14. min. 28. Recuperatio luminis prima adnotata est contigisse cùm nubes occuparent Lunam ; sed mox tamen ante eam fuisse conspicuam, claritate scilicet illa secundaria iam inualescente ; idque cùm Lyra ad Occasum attolleretur adhuc 7. grad. min. 50. seu hora 16. min. 3. Porrò, quia cum Luna deinceps apparuit, adnotatus est Quadrans peripheriæ iam restitutus, alto ad Ortum Pectore Cygni 21. grad. 5. min. Vnde proditur hora 16. min. 15. Eapropter, si supponamus respondere huic Quadranti restitutionem Digitorum 7 $\frac{1}{4}$ & tali restitutioni tribuamus vel 6. vel ad summum 7. temporis minuta ; videtur non potuisse Prima Recuperatio esse maturior, quàm hora 16. min. 8. Et tempore quidem altitudinis Stellæ Cygni adnotata est fuisse altitudo superioris marginis Lunæ 13. grad. 10. min. Vnde prodit solùm hora 16. min. 4. sed fidendum magis videtur expositæ altitudini, & collationi Fiaarum : Nisi quod fortassis, ne tanta à conspecta vsque Lyra retardatio inducatur ; assumi verisimiliter potest hora 16. min. 6. Phases decrescentis defectus neque tam multæ, neque tam certæ, constantésque sunt adnotatæ, vt inscribi heic debeant. Id consideratione est dignum, quòd cùm Luna magis, magísque intra crassitudinem vaporum demergeretur, species eius magis, magísque ampliari obseruaretur, etiam Telescopio. Finis restat, qui in clara iam Aurora Telescopio respectatus visus est contingere sub maiori pede Homuncionis illius Lunaris, cùm ora Lunæ superior attolleretur adhuc 4. grad. 10. min. seu hora 17. min. 1. At libera acie spectatus cùm eadem ora attolleretur 3. grad. min. 45. vnde colligitur hora 17. min. 5. saltem, si vera Parallaxeos, Refractionísque Lunaris habita est ratio,

DINIÆ.

AN addam quid mihi contigerit Diniæ, ac in villa quadam ad montem Cossonum, in quam me-met cum tota pene supellectile obseruatoria receperam, ob præreptum Vrbi occiduum illum Horizontem. Certè vt nihil causer vehementiam venti, fulguráque, & tonitrua, tota penè nocte continentia ; ac tandem pluuiam vberrimam, quæ effusa est Aurora iam inclarescente ; ipsæ Nubes tantà constantià seu potiùs obstinatione eripuere nobis Lunam, vt vix circa horam à media nocte secundam videre illam permiserint. Id totum quidquid fuit scripsi tum Parisios, fortassísque etiam res fuit cum Hortensio communicata. Nisi fuerit, sic iam attexo. Exspectabatur breui hora à media nocte secunda, cùm series tenuiorum nubium, quas agebat Africus, visa est procedere, succederéque versus Lunam. Tunc concepta aliqua spe interuidendi defectum, & Quadratum (more tangentium in costis diuisum) compositum fuit altitudinibus comparandis, & accepta pre

manibus

manibus Teleſcopia, ac Schemata defectum Lunæ per ſingulos ſemi-digitos exhibentia (erant nempe mecum adiutores ſoliti.) Adaucta ſpes, cùm Aquila inter hiatum quemdam interluxit, & venti vehementia viſa eſt nonnihil remitti. Igitur Aquilam ſectando, detecta demùm Luna eſt præter tenuia nubila, & quantum æſtimare licuit vſurpando Teleſcopia, & reſpectando Schemata. Defectus iam fuit *Digitorum* 5. Tunc lucida Aquilæ fuit adhuc alta 340. ſeu 18. grad. 47. min. vnde prodit *hora* 13. *min.* 54. & ora inferior 540. ſeu 28. gr. min. 22. Vnde hora 13. min. 55. Emerſit poſt Luna paulò clariùs, cùm iam tota ſemi-diametro, aut inſenſibiliter ampliùs, foret obſcurata. Erat proinde defectus *Digitorum* 6. aut tantillum ampliùs. *Fortè* $6\frac{1}{4}$. Fuit tunc altitudo marginis inferioris Lunæ 530. ſeu 27. grad. 53. min. vnde prodit hora 13. min. 59. Inconſpicua tunc Aquila; ſed comparuerunt tamen tam lucida Lyræ, cuius altitudo fuit 475. ſeu 25. grad. $24\frac{1}{2}$ min. quàm Markab Pegaſi, cuius etiam ad Occaſum altitudo in vmbra verſa 765. ſeu 27. gr. 44. min. Ex qua vtraque altitudine colligitur *hora* 14. *min.* 1. Rurſùs apparuit Luna, ſed paulò obſcuriùs, cùm iam videretur Defectus proximè *Digitorum* 7. aut aliquantò minùs, fortè $6\frac{1}{4}$ fuit tunc ora Lunæ inferior alta 525. ſeu 27. grad. 44. min. vnde hora 14. $2\frac{1}{2}$ min. & Lyra, quæ ſola comparuit, 465. ſeu 24. grad. 56. min. vnde *hora* 14. *min.* 4. Non longè poſt clariſſimè quidem, ſed poſtremum tamen viſa eſt Luna, cùm defectus æſtimaretur *Digitorum* 7. $\frac{1}{2}$. Tunc fuit altitudo oræ inferioris ☾ 517. ſeu 27. grad. 20. min. vnde prodit hora 14. $5\frac{1}{6}$ min. Et ipſius Lucidæ Lyræ 456. ſeu 24. grad. 31. min. vnde *hora* 14. *min.* 7.

PARISIIS.

OBſeruator fuit egregius ille, & non ignotus tibi, vt opinor, Iſmaël Bullialdus, cui tametſi nubes, ac ventus ab Occaſu Hyemali cætera præpedierint, ſequentia tamen non inuiderunt. Ac Primùm quidem, cùm Defectus creſcens per Teleſcopium appareret *Digitorum* 7. Fuit ipſi Altitudo Lyræ in Quadrante idoneo 31. grad. 23. min. ac proinde hora 13. min. 37. Cum foret verò defectus *Digitorum* 9. fuit altitudo eiuſdem Lyræ 29. grad. 40. min. ac proinde *hora* 13. *min.* 48. Apparuit deinde *Totalis obſcurationis Principium*, Aquilâ altâ 16. grad. 30. min. ac proinde hora 14. *min.* $4\frac{1}{2}$ Et *Emerſionis Principium* Lyrâ altâ 14. grad. 32. min. ac proinde, *horâ* 15. *min.* 40. Denique Defectus decreſcens apparuit præcisè *Digitorum* 6. cum Lyra foret adhuc alta 10. grad. min. 50. ac proinde *hora* 16. *min.* 12.

ROMÆ.

OBſeruatores ibi aliquot; ſed aliquid ſanè videtur *πρὸς ἀκρίβειαν* deſiderari. Vt mittam illos, qui nimis multùm exorbitauiſſe videntur, duos propono, quibus eſt

Gaſſendi Epiſtolæ.

ſaltem quæpiam Altitudo cælitùs deſumpta. Prior eſt optimus ille, & doctiſſimus, clariſſimúſque P. Athanaſius Kirkerus è Societate IESV, qui ab eximio noſtro Fabricio prouocatus, adhibuit quidem ſocium P. Melchiorem Incoferum ex eadem Societate Mathematicum inſignem; ſed fuit illis præ manibus puſillum ſolùm Aſtrolabium; vt minùs ſit mirum ſi prodiderit nimiam temporis anticipationem. Vtcunque ſit *Initium Eclipſeos* adnotatum eſt contigiſſe Lunâ altâ 29. grad. 30. min. Incompertum nobls an centrum, an limbum vſurpauerint; ſed ſuppoſita veriſimiliter altitudine centri, colligitur fuiſſe *hora* 13. *min.* 56. *Totalis obſcuratio*, Lunâ altâ 24. grad. 24. min. vnde colligitur *hora* 14. *min.* 45. *Emerſio* quantum licuit per rimas quaſdam nubium, Lunâ eleuatâ 8. grad. 54. min. vnde colligitur *hora* 16. *min.* 33. Poſterior eſt Gaſpar Bertus, iuuenis induſtrius, atque eruditus: ſed is nempe, vt poſtcà ſcripſit, & perfunctoriè ſolùm id egit, putà vt quibuſdam amicis quoquo modo rem demonſtraret, & moderationem Quadrantis, quo altitudines ſunt captæ, commiſit cuipiam adſtantium, ejuſmodi rerum non valdè perito. Vtcunque ſit autem, *Initium* Eclipſeos adnotaoit contigiſſe centro Lunæ alto 32. grad. 45. min. & Aquila 19. grad. 35. min. vnde colligitur ex Luna quidem hora 13. min. $42\frac{1}{2}$ Ex Stella verò, *hora* 13. min. 51. $\frac{1}{2}$ vel 52. Totalem verò Obſcurationem eodē centro Lunæ alto 25. gr. m. 58. & Lyra 18. gr. min. 5. Vnde colligitur ex ☾ quidem Hora 14. min. 35. Ex * verò hor. 14. min. 42.

NEAPOLI.

OBſeruarunt duo, heinc nempe egregius Matheſeos Profeſſor Camillus Glorioſus, cum aſſumpto ſocio Bernardo de Magiſtris ſtudioſo Aſtronomiæ; inde Ioannes Ladron de Gueuarra, præſente Ioanne Baptiſta de Benedictis, perito Mathematico. Et huius quidem Poſterioris Obſeruatio, neſcio quo pacto non cohæreat, propter nimiam retardationem: Nempe Eclipſeos Initium refert ad horam 13. min. 51. Ex Lunæ altitudine 32. grad. 7. min. Quo etiam tempore plura horologia pulſauiſſe ſcribit horam 1. $\frac{1}{6}$ à media nocte. Quanquam ſe vſum Sextante addit 7. Palmorum Neapolitanorum; quo etiam minutorum partes exhibentur, & qoo altitudo Poli Neapolitana comprobata fuit eadem, quæ extat in Saminiati Tabulis, Scilicet 40. grad. $48\frac{1}{2}$ min. Ne memorem alia momenta abſque vlla altitudine Luoæ, aut Stellarum prolata; etiam Finis Eclipſeos, quem neſcio, quo pacto doctus aliàs Aſtrologus, contigiſſe collegerit Luna iam ſub Horizontem demerſa min. 30. Itaque tutior, & accuratior videtur prioris, hoc eſt, Camilli obſeruatio. Certè ille per-quàm ingenuè profitetur deeſſe poſſe paucula aliquot minuta circa deſignatum Eclipſeos Initium. Quippe cælo aliàs vndique ſereniſſimo (ô quantum illius à noſtro diſcrimen!) turbatus eſt ipſe ob

inumbrationem Lunæ verticem occupantem, cùm limbus tamen Telescopio intemeratus conspiceretur. Quare & *Initium* Eclipseos contingere est opinatus, cùm Aldebaram iam attolleretur 31. grad. 55. min. (vtebatur autem Quadrante Palmorum $4\frac{1}{2}$) quia ex altitudine colligitur *hora* 14. *min.* $23\frac{2}{3}$. Et quia subdit hoc commentum morulâ exiguâ antecessisse verum Initium, ideò videtur assumi posse ad minimum pro Initio *hora* 14. *min.* 25. *Totalem Obscurationem* contigisse dicit (addendo hanc Obseruationem exactissimam, & indubiam) cùm iam altitudo Aldebaræ foret 49. grad. 25. min, vnde colligitur *hora* 15. *min.* 21: Subiicit, quo tempore fuit *Dimidium lucis recuperata*, horologium Nouitiatus Iesuitici vicini pulsasse præcisè *horam* 10. Et quia adnotarat tempore prioris obseruationis idem horologium pulsauisse *septimam*, tempore posterioris *octauam*, adeò vt discrimen à priore sit horarum 3. à posteriore 2. Idcircò si ad horas 14. min, $23\frac{1}{3}$ addiderimus horas 3. vel ad horas 14. min. 21. addiderimus horas 2. Colligetur defectus decrescens Digitorum 6. contigisse hora 17. min. 21. vel $23\frac{1}{3}$ aut discrimine perexiguo hor. 7. min. 22.

CAHIRI in Ægypto.

OBseruauit P. Agathangelus Capucinus vnà cum socio Ioanne Molino Dragomano Veneto. Is exquisito, vt memorat, vsus est Astrolabio altitudini Lunæ accipiendæ. Non adnotauit porrò, an centrum, an oram Lunæ attenderit: Attamen probabile est (supponamus saltem) attendisse centrum. Igitur *Initium* contigisse refert altâ ad Occasum Lunâ 27. grad. Quare & suppositâ, quam ille designat, Poli altitudine 29. grad. 50. min. Colligitur fuisse tunc *hor.* 15. *min.* $14\frac{1}{2}$ Supputârat ille ex Astrolabio horam 15. min. 11. Quo exiguo discrimine Instrumenti fides probatur. *Totalem* verò *Obscurationem* cœpisse Lunâ altâ grad. 15. quare & ea iisdem suppositis, colligitur fuisse *hor.* 16. *min.* $16\frac{1}{2}$ Subdit præ Nili humiditate vaporibus, ac nubilis obseruari non potuisse; neque Recuperationem lucis, neque Demersionem Lunæ infra Horizontem, neque alia.

ALEPI in Syria.

OBseruauit P. Cælestinus à S. Liduina, Carmelita discalceatus, vnà cum P. Michaële Angelo Capucino perito Mathematico, Ille adfuisse sibi scribit varia horologia, ac etiam Telescopium, quo sint duodecim Phases adnotatæ, Accepit aliquoties Lunæ, ac Stellarum quarundam altitudinem; Etsi non refert quo Instrumento, neque an centri, an limbi Lunæ altitudo exstiterit. Ac cætera quidem haberi, & transmittenda esse scribit à memorato P. Capucino. Ipse intereà, quod habuit communicare haud graue duxit, Cœpta iam illeic fuerat Eclipsis, cùm *Prima Phasis* accepta est. Ea Sola est communicata, sicque exhibita, quasi iam defectus foret $\frac{1}{6}$ *Diametri* seu *Digitorum proximè* 2. memorantur horologia indicasse tunc *horam* 4. *matutinam*, seu 16. *à meridie*; ac Lunæ altitudinem fuisse 19. graduum. Supponatur autem fuisse vsurpatum centrum, & Polarem eleuationem esse Alepi 37. grad. 20. min. Colligemus fuisse tunc *horam* 15. *min.* 38. adeò vt horologia anticipauerint min. 22. Quòd si pro duobus digitis detrahantur ea eo tempore minuta circiter 10. haud planè abs re deducemus *Initium Eclipseos* contigisse Alepi *hora* 15. *min.* 28. Subiicit ille *duodecimam seu postremam Phasin* fuisse obseruatam cum iam Aurora elucesceret, & horologia indicarent horam $4\frac{1}{4}$ *cum* 5. *minutis*, hoc est vt puto *hora* 16. *min.* 50. & exiguo post tempore superfuisse solùm modicam quandam, & dubiam lucem; adeò vt hora 5. (seu 17. (completâ Luna visa fuerit omninò demersa intra tenebras. Intelligere ea bis licet eiusmodi Phasin, vel fuisse finem Illuminationis, Obscurationisque totalis initium; vel certè tam parùm superfuisse lucis primariæ, vt Totalis obscuratio debuerit incipere post vnum, aut alterum, tertium-ve minutum. Supponantur duo defuisse minuta; tunc *Totalis Immersio* contingere debuerit *hora* 16. *min.* 52. iuxta horologia, adimantur verò minuta 22. propter anticipationem iam expositam, debuit esse *hora* 16. *min.* 30. & quia talis horologiorum anticipatio sic increscebat (ex iis quæ mox referentur) vt attenta proportione videantur adhuc adimi posse min. 3. Idcircò *Totalis obscuratio* videtur esse referenda ad horam 16. *min.* 27. Ad explorandum porrò horologiorum fidem id facit, quod adiicitur. Die iam inclarescente, & Luna subeunte crassiorem vaporum caliganem, illius altitudinem fuisse obseruatam grad. 5. min. 30. quo tempore ab horologiis indicabatur hora quinta cum semisse; siue à Meridie hora 17. min. 30. Siquidem cùm ea adnotata Lunæ altitudine, colligatur fuisse hora 16. *min.* 56. Patet & tunc quoque anticipationem fuisse, & auctiorem quidem min. 12. adeò vt tunc horologia anticipando aberrauerint min. 34. Porrò & hic error etiam comprobatur, quòd cùm arcus semi-diurnus in ea latitudine sit hor. 6. min. 32. debuerit proinde Sol oriri hora 5. cum semisse; & tamen eo tempore, quo ab horologiis hora illa demonstrabatur, aberat adhuc Sol ab ortu 5. aut 6. gradibus (nempe quantum Luna Ipsi opposita ab occasu) atque adeò horæ circiter dimidium. Et certè fit quidem diei inclarescentis mentio; at non exorientis, aut exorti Solis.

KEBECI in noua Francia.

AN postremò addam quod Mothæus noster Vayerius literis primùm indicauit, & ipse deinde facto cōperi, exstare nēpe in Relatione

tione rerum nouæ Franciæ poſtridie Eclipſeos conſcripta, & Pariſiis edita; quòd P. Paulus Iunius & alij PP. Societatis IESV ad Kebecum reſidentes (aut certè ad vicinas ædeis B. Mariæ de Angelis) Eclipſin Lunæ magnam ſpectarint, ipſa die Auguſti 27. *circiter nonam veſpertinam.* Sanè Eclipſes aut maiore præciſione adnotatæ à Veteribus habentur, & ab Aſtronomis curantur, vt propterea iſta obſeruatio qualiſcunque tandem ſit, non fuerit nobis prætermittenda. Vtinam verò Patribus illis optimis veniſſet in mentem inſigne quoddam Eclipſeos punctum, vel ex horologiis ſuis deſignare. Deum immortalem! quantum exinde quæſitum fuiſſet emolumentum, & ipſi Geographiæ, & Expeditionibus, quæ fieri ſolent in eas oras.

Hactenus varias huius Eclipſeos obſeruationes refero. Non inſtituo verò illarum inter ſeſe comparationem, quâ ſeu conſenſus, ſeu diſſenſus circa Incidentiam, Moram, Durationem, & conſimilia innoteſcat. Duo quædam ſolùm adnoto pro longitudinum differentia. Vnum eſt, inde confirmari, quod addubitaueram, Meridianum Pariſienſem ab Aquenſi, & Dinienſi longiùs ad Occaſum diſtare quàm huc vſque ex alia quadam Eclipſi ſuppoſuerimus. Scilicet diſcrimen inter Pariſienſem, & Aquenſem habitum fuit minutorum temporariorum 14. At illud nunc maius intelligitur 12. proximè minutis; Adeo proinde vt Dinienſis (diſtans aliunde ab Aquenſi tribus proximè minutis ad Ortum) vix quicquam minus à Pariſienſi, quàm ſemiſſe horæ diſſideat. Porrò id facit, vt iam minùs improbabilis videatur illa differentia, quam inter Dinienſem, & Lodunenſem, Pictauienſem-ve Meridianos collegeramus ex Occultatione Reguli à Luna, quæ tum Bullialdo Loduni, tum mihi Diniæ eſt obſeruata Die 17. Iunij, anno 1627. vti ſub finem *Epiſtolarum de Mercurio in Sole viſo* obiter adnotatum habes. Quin-etiam ſi Schickardus ipſe, ὁ μακαρίτης viueret, minùs exinde miraretur Paradoxum illud, ad quod tum ipſius, tum meæ obſeruationes Eclipſeῶn, nos vel maximè inuitos cogebant, nempe Meridianum Dinienſem vix quicquam eſſe Tubingenſi occidentaliorem habendum. Alterum eſt inde conſtare, quàm nimis multum Tabulæ, Chartæque Geographicæ omnes illa Ægypti, ac Syriæ loca à nobis remoueant. Quippe parùm abeſt, quin treis horas, ſeu gradus 45. inter Meridianos Alepi, & Maſſiliæ conſtituant (parum eſt autem Maſſilia Aquis-Sextiis occidentalior) Cùm ex relatis tamen conſtet ampliùs quàm duas horas, ſeu 30. grad. non debere interſeri. Et dubitaui quidem primùm de Obſeruatione Cahiri, non capiens nempe, quî fieri poſſet, vt tam prope Neapolin, aut ad nos vſque reduceretur; ſed ipſa Alepi facta Obſeruatio tum Cahirenſem comprobauit, tum ſibi ipſi fidem fecit; quando vtcunque dubitare de cæteris liceat; Illud ſaltem conſtat viſam illeic fuiſſe immerſionem Lunæ totalem in vmbram. Nam ſi viſa quidem ea fuiſſet exſiſtente Luna in ipſiſſimo Horizonte, atque adeò ſtatim orituro Sole. Scilicet hora à media nocte 5. cum ſemiſſe; ſane tum demum viderentur tres horæ eſſe interponendæ; At quia conſtat Lunam adhuc viſam, obſeruatámque fuiſſe cum iam horæ dimidium ab Immerſione effluxiſſet; non poſſunt ſaltem pluſquam duæ horæ cum dimidio interiici. Cæterùm, & quia tunc quoque Luna ab Horizonte abfuit 5. aut 6. gradibus, quibus debetur aliud circiter horæ dimidium; Eapropter indubium videtur, non eſſe maiorem longitudinis differentiam Alepum inter & Maſſiliam, quàm horarum duarum, ſeu graduum Æquinoctialium 30. quod mirabile ſanè eſt, & adnotatione dignum.

Hæc cùm ita ſe habeant, cúmque immane adeò peccetur circa nobiliſſimam, vtiliſſimámque artem, vides profectò, mi DIODATI, quantum ea fuerit debitura nobilibus curis optimi Fabricij, ſi permoti tandem illius exemplo magni quidam Principes ſimili ſtudio Geographiæ reſtituendæ detinerentur. O quantum illi, & gloriam ſibi, & populis ſuis, hoc eſt Societati generis humani vtilitatem compararent? Sed vota iam nimis antiqua, ac neſcio quid ſit porrò ominandum. Ne id obliuiſcar, curauit vir ille eximius Eclipſin Lunæ nuperam in ædibus ſuis per eoſdem obſeruari, adhibito prætereà *Honorato Buccia*, Theologo Mathematico, Præpoſito Barreſimenſi. Cùm multæ porrò fuerint obſeruatæ Eclipſeos Phaſes, Addo heic ſolùm eius finem ſeu *Primam limbi reſtitutionem*, ſpectatum Teleſcopio fuiſſe attentione magna obſeruatum, cùm Spica Virginis foret iam alta ad Ortum 21. grad. 0. min. ac proinde *hora* 11. *min.* $35\frac{1}{2}$ Mihi, vt noſti, idem finis obſeruatus Diniæ, ex altitudine quidem humeri dextri Orionis hora 11. min. $36\frac{1}{2}$ ex altitudine verò Pollucis *hora* 11. min. $35\frac{1}{2}$ hoc eſt medio congruo *hora* 11. *min.* 36. Quare & differentia longitudinis Diniam inter & Aquas-Sextias eadem comprobatur, quam ſæpe ſuppoſui trium proximè minutorum. Nempe ex quo ad Snellium ſcribens (dum ille adhuc foret in viuis) eiuſque Methodo inſiſtens, habui ipſam minutorum Æquinoctialium 40. Prætereo Eclipſin viſam iſtheic fuiſſe infra quantitatem trium Digitorum conſiſtere: vt minùs ſit mirum, ſi mihi non exceſſerit Diametri quadrantem; quem tamen ſtudioſè ad id attendendo attigiſſe iutauerim. Prætereo etiam virum eximium iam reſciuiſſe hanc Eclipſin obſeruari non potuiſſe nec Romæ, nec Neapoli. Vtinam Cælum fuerit propitium aliis in locis magis diſſitis, in quibus obſeruari eandem procurârat. Quæſo te verò, vt cum iſta reſcire Hortenſium curabis, cures quoque vt ille nos participes ſuarum vtriuſque Eclipſeos obſeruationum efficiat. Memini illum datis quibuſdam ante biennium literis adiunxiſſe quaſdam obſeruationes Eclipſeōn, quas Oxonij peregiſſet inſignis quidam Matheſeos ac Medicinæ Profeſſor; Non recordor iam nominis (neque enim ſunt literæ ad manum) ſed ſi ab illo iam habeat,

vel habere possit quidpiam circa istas posteriores obseruatum, per-gratum rem faciet, si communicare dignetur. Accepi Schickardum, quòd adhuc tempore Eclipseos mensis Augusti superstes foret, illam Tubingæ obseruasse. Accepi etiam eius fratrem virum præclarum ad eum misisse Obseruationem quandam eiusdem ad ostia Garumnæ per-&tam. Vtinam Vir doctissimus clarissimúsque Berneggerus vtramque illam obseruationem haberet adhuc depositam; qoò sicuti agi inter nos solebat, dum saluus foret, ὁ μακαρίτης, possem ab illo accipere? At si per tempus iam liceat, ipsum ea de re paucis compellabo. Tu benè Vale, mi DIODATE, ac me semper ama, quemadmodum soles. Scribebam Aquis-Sextiis VI. Eidus Aprileis. Anno M. DC. XXXVI.

Ad Illustrem, ac Per-Amicum NICOLAVM CLAVDIVM FABRICIVM *Petrisci Toparcham,*

PETRVS GASSENDVS S.

CVm iam oon liceat ex integro obseruationes describere, quas abs te mecum communicatas, & supputatiooe facta in Commentariolos relatas deposcis; excerpo saltem velut Compendium, quod tuis intereà votis satisfaciat.

Eclipsis Lunæ Totalis obseruata anno 1635. mense Augusto, die 27. (seu vt vulgus numerat 28. mane) Stylo nouo, ac primum quidem,

ALEPI in Syria.

EXordior ab Obseruatione, quæ in loco maximè Orientali per-acta est ab optimis, &c. *Vt in superiore, his exceptis.* Id verò adscribo, licèt vrgear, vt agnoscas vberiùs, quàm sint futuræ vtiles oobilissimæ istæ tuæ curæ. An commemorabo, quod beatis me, cùm significasti haod minimam partem huiusmodi Obseruationum ab Eminentissimis Cardinalibus procuratam fuisse. Intelligo nempe, si semel Principibus Viris hæc placuerint, fore vt tandem nobilissima, vtilissimáque Artium Geographia possit instaurari. Vetus iam nimis propter illius deturpationem exspostulatio, quòd ipsius restitutioni, Viri priuati sint impares, & surdi sint nimis, qui rerum potiuntur, quorúmque ea res interest præcipuè. At si tandem Pontifex Summus, aut saltem magnus ille Nepos in hanc curam incumberet (posset autem facillimè per Sacerdotes ac Religiosos, qui in omneis Mundi Regiones mittuntur) Deum immortalem! quanta exinde & vtilitas generi humano, & ipsi gloria compararetur? Sanè immensam gratiam apud omneis doctos, ac bonos iniret, & re, vel solùm inchoata, vniuersam Rempublicam literariam demeretur. Quamquam hæc tibi, quid occino; qui rem totam apprimè tenes. Ergo Vir Nobilissime, meique amantissime Vale.

Admodùm Reuerendo, & Clarissimo Viro, GODEFRIDO VVENDELINO *Condatensi Canonico,*

PETRVS GASSENDVS S.

DEcimus penè agitur mensis (Præclarissime VVENDELINE) ex quo accepi literas ante annum abs te conscriptas. Non est verò, quod suspicere meam in rescribendo moram compensationem exigere: publica potiùs causa est, qua intercloſæ nobis viæ literarum vltrò, citróque dandarum. Et hactenus quidem causa perseuerat; verùm eximia nostri huiusce viri, & amici incomparabilis solertia ferro potentius castra perrumpens, viam aperuit, qua iam tandem communicare mutuò possimus. Age proinde, nihil cunctemur, cum non sit præsertim, quòd extimescamus fore, vt nostræ literæ, si quas contingat intercipi, nos perduellionis reos conuincant. Innoxius nempe calamus nobis, neque μανίαν attingens, quando oeque ipsi publicis seu rebus, seu consiliis immiscemur. Quæ tractamus negotia Reipublicæ separata sunt, & commune nihil cum dissidiis huiusce modi vulgaribus babent. Ipsum est Cælum, ipse est Mundus, ipsa rerum Natura est, in qua contemplando versamur, & ex qua nihil potest vni ditescendo accrescere, quin sit statim omniom, & commoois iuris. Nihil in ea discriminis, seu Celtæ, seu Cantabri simus. Quare & incolæ Mundani possumus, vt Diogenes olim, oppositas acies tutò permeare. Cæterùm non est, quòd propterea existimes literis tuis hac vice satisfactum iri; abundè erit si semel nobis glacies hæc secta fuerit, & ex eadem porrò detrita, sperare vberius quidpiam concedatur. Sanè & illæ redditæ solùm post superioris anni Solstitium, ooo præstitere, vt possem ipsam Solstitij obseruationem, vbi poscebas, peragere; ac multum erit, si per negotia proxime futurum obseruare liceat. Quippe Parisios reoocor dudum, & me sola heic detinet Fabricij nostri nobilissimi, humanissimi, amantissimi consuetudo. Quocirca & ipsi præsertim debebis, si dum remoram iniicit, maximam illam, quam exigis Solis altitudinem sim Massiliæ adnotaturus. Interea ne Epistola absque tessera abeat; scito nos illeic nuper adfuisse; & cùm amplus Quadrans præ mauibus foret, Meridianas aliquot altitudines per biduum acceptas, exhibuisse penè, quam ipse supponis elenationem Polarem. Eiusmodi præsertim fuit altitudo Solis die 12. huius mensis; in Meridie exhibita 65. grad. min. 0$\frac{1}{2}$ Nimirùm, cùm aliunde foret Declinatio Solis Borea 18. grad. min. 22$\frac{1}{2}$' Æquator dedoctus est altus 46. grad. 38. min. & Polus ipse 43. grad. 22. min. exigua minuendus Solis parallaxi. Nescio

porrò

porrò an Inſtrumenti vitio, an aliunde contigerit, vt præcedente xi. die altitudo Solis obſeruata fuerit 64. grad. 48. min. vnde altitudo Poli deducta 43. grad. 19. min. dumtaxat vtcunque ſit, eadem 12. die ex altitudine Aquilæ manè obſeruata 54. grad. 36. min. intellecta rurſum fuit altitudo Poli 43. grad. 22. min. quæ die præcedente ex altitudine 54. grad. 37. min. habita fuerat 43. grad. 21. min. Sic veſpere eiuſdem diei vndecimæ altitudo Spicæ 37. grad. 26. min. repoſuit eandem Poli altitudinem 43. grad. 22. min. Cùm die ſuperiore exſiſtens 37. grad. 28. min. præſtitiſſet ſolùm 43. grad. 20. min. Præterea Martem veſpere eiuſdem diei xi. altitudine ſua ſumma 40. grad. 18. min. & Declinatione 6. grad. 20. min. prodidiſſe adhuc eandem Poli altitudinem 43. grad. 22. min. Quamvis Saturnus eodem die manè altitudine ſua 24. grad. 28. min. & die ſequente 24. grad. 27. min. non fecerit Polum altiorem, quàm 43. grad. 19. min. & 43. grad. 20. min. Id non auſim in ſpeciem Refractionis coniicere, vti neque quòd altitudo Cordis Scorpij 21. grad. 7. min. fecit ſolùm altum 43. grad. 21. min. miratus ſum magis, quamobrem Arcturus altitudine ſui maxima 67. grad. 45. min. extulerit Polum ad vſque 43. grad. min. 23. Quo ſe cúmque modo res habeat; habes bona fide quid præſtitum fuerit. Et non apparet heic quidem obſeruationum omnium vel conſpiratio, vel conſtantia, quantam fortaſſis depoſceres; ſed verſatus ipſe in hoc genere, ac non vna vice, (opinor) deluſus, conatum haud minùs probabis. Ad illum certè tui gratiâ optimus Fabricius, & ego animati ideircò ſumus; vt ſi fortaſſis non liceret Solſtitialem illam altitudinem obſeruare, id ſubſtitueretur, quod eſt enarratum. Porrò ſi illam obſeruâro, non Quadrante ſolùm perficiam, verùm vſurpabo maximè Gnomonem, & ſi poſſim quidem, quantum aliàs Gratianopoli, ſex videlicet plus minùs orgyiarum. Quippe hoc tibi præſertim cordi, & dummodò res ad libellam, ac perpendiculum componatur, nihil obtineri poteſt exquiſitius. Re peracta, non differam, quo minùs tecum communicem, ac ſimul etiam alia, quæ circa Eclipſeis, & maximas Mercurij elongationes noſſe peroptas. Impertirer iam aliqua; ſed aduerſaria non ſunt ad manum. Habeo in illis pluſculas cum Solis, tum Lunæ notatas Eclipſeis; & Mercurium quod attinet, Apparitiones veſpertinas octo, matutinas quinque, poſtremo hoc triennio, ex quo reuiſi Patriam, diligenter obſeruitatas. Solebam iſta, & alia, ad optimum illum Schickardum, cùm ſupereſſet transferre; nunc cùm tu eaſdem agites curas, haud inuitus ſanè profundam. Itaque plura pro otio, & dum Commentarij præ manibus erunt, ac tua etiam Epiſtola, ad quam plenior porrò dabitur reſponſio. Velim intereà, ſi quid fortaſſis cum illuſtribus illis Viris, & amicis eximiis Myræo, Geuartio, Puteano, & Chiffletio agas, ſalutem dicas meo nomine; & ſignifices quàm ſit mihi ſemper clariſſimorum Nominum, & cariſſimorum Capitum iucunda recordatio. Tu autem Vale, & me ama. Dabam Aquis-Sextiis xiv. Kalendas Iunij M. DC. XXXVI.

Hæc abſolueram, cùm noſter Fabricius tranſmittere ſe ad te dixit Synopſin quandam abs me compactam obſeruationum varijs in locis peractarum circa Eclipſin ſuperioris menſis Augusti, quam ipſe quoque tunc iſthic obſeruaturum receperas. Adiecit ſe etiam mandaſſe, vt attexeretur Exemplum factæ à me Obſeruationis circa Eclipſin nuperam, quæ contigit Februario menſe, prout ipſam acceperat cum Hortenſio communicatam. Gratiſſimum id habui, & quia bona ſorte fuit illi etiam præ manibus obſeruatio Eclipſeos, quam ante menſes quatuordecim in hac vrbe peregeramus; ſuaſi, vt curaret ſeligi, ac ſubdi quatuor illa puncta, ſeu momenta præcipua, quæ tu etiam Herce (quantum memini) ſcripſiſti abs te obſeruata. Quin-etiam quia Finis nuperæ Eclipſeos & in hac vrbe eſt obſeruatus à Viro Illuſtriſſimo, & Amſtelodami etiam ab Hortenſio; idcircò & hoc ſubijciendum cenſui, tu conſule boni, & iterum Vale.

EIDEM.

RΕcepi ante duos menſeis, VVANDELINE Doctiſſime, ſcriptutum me vberiùs, ſi Solſtitium tunc proximum poſſem Maſſiliæ obſeruare. Nunc quando, &c. *Habetur ſub Titulo, Solſtitialis altitudo Maſſiliæ, Epiſtola.*

Viro Clariſſimo, Amiciſſimóque MARTINO HORTENSIO, *Profeſſori Matheſeos Amſtelodami Doctiſſimo, atque Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

ET iam quoque ſcribo per-pauca, HORTENSI Humaniſſime, plura haud-dubie perſcripturus, vbi Diniam peruenero, quò craſtina luce apparo diſceſſum. Exigo interea ab inclyto hocce, optimóque Fabricio, vt non priùs ad VVendelinum, quas ipſi committo, donet literas, quàm exſcribi curauerit quod poſſit ad te cum hac ſcheda tranſmitti illarum Exemplum. Nempe id exopto, vt quidpiam abs me circa Diametros Luminarium habeas, dum obſeruata alia, & commentationes de modo viſionis ex meis Aduerſariis Diniæ aſſeruatis exſpectas. Delectauit me plurimùm quòd heic adhuc adfuerim, cùm Nobilis ille Tillyæus inluſtrem Fabricium inuiſit, vt de te audire, & conſerere iucundiſſimos ſermones liceret. Scito enim nihil eſſe mihi vt amicitia tua carius, ita vel ſola nominis tui commemoratione iucundius. Spero me tandem Pariſiis menſe Octobri adfuturum. Illeinc Deo volente, & facilior & crebrior erit communicatio. Vale interea, Doctiſſime, Amiciſſiméque HORTENSI, & vt me cœpiſti amare, perge porrò impoſterùm. Vale. Aquis-Sextiis, pridie Nonas Auguſti M. DC. XXXVI.

Viro nunquam satis laudato GALILEO GALILEI *Magni Hetruriæ Ducis Mathematico Primario, ac Philosopho Præstantissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

PVtas (Virorum Optime, Clarissiméque GALILEI) debere me præclarum virum transeuntem prætermittere, non commissa per schedulam, quam ad te perferat salute? Nec possum sanè, nec debeo; tantum iam tempus intercessit, ex quo literarum nihil dedi ad te; tam grata mihi in pectore semper viget memoria tui. Vereor, ne non satis crediturus sis, quàm iucundos de te sermones cum illo conseruerimus, aut quantæ vertam fœlicitati, quoties audire quempiam, qui te fuerit coram allocutus, licet. Ita me Deus adiuuet, vt te sospitem voueo, quò & ipse quoque frui tuo conspectu optatissimo tandem possim. Id, fatis benè volentibus continget mihi, priusquam annus proximus prorsùm elabatur; quando fixum, ratum, constitutum est, non rediturum me Parisios, quin te priùs adiero; & fœlicem istam senectam amplexibus meis fuero prosequutus. Decreui nihil emittere ex nugamentis illis meis circa Epicuri Philosophiam, donec reuersus fuero abs te: Vtinam sis ipse superstes, si is tandem fœtus visurus sit lucem. Memorabit egregius Vir, quid me rerum interea heic molientem offenderit; scilicet eximio illo Telescopio, quo me beare dignatus es, effigiari Lunam procuro suis lineamentis, & coloribus; qua etiam in re Pictor iam adhibitus fuerat ante duos annos per compluréis mënséis. Nùnc eidem negotio tantò incumbo ardentiùs, quantò noster Fabricius, incomparabilis ille detinet heic Claudium Mellanum, Pictorem illum, Cælatorémque celeberrimum, quem tu Romæ nosti (certè & ipse mihi de te quam-plurima commemorauit) vt penicillo, scapellóque instituto subseruiat. Si res succedat, nemo te priùs promeruisse Exemplum potest. Vidisse videor in Venere quæ corniculata etiam-num apparet, futura breui διχότομος, nescio quid disparitatis inter intimam extimámque oram. Si, cùm euadet ἀμφίκυρτος, nebulosior in medio, quàm in limbo deprehendatur; tum demum comprobabitur, quod est verosimillimum, τὸ φαινόμενον σχῆμα, simile Lunari quadrare in ipsam, Vale, Virorum Optime, méque semper, qui semper tui sum obseruantissimus, ama. Salutat te quam-plurimùm inlustris Fabricius, abs quo quantum & suspiciaris, & ameris, apprimè nôsti. Scribebam Aquis-Sextiis in illius ædibus XIV. Kalendas Decembris, anno salutis M. DC. XXXVI.

PETRVS GASSENDVS GABRIELI NAVDÆO *Suo*, S.

SIgnificasti, mi NAVDÆE, obscurum euasisse me, dum breuis esse volui; Ecce igitur vt mulctam expendam. Dixeram ipsum Solem horizonti vicinum, &c. *Habetur sub Titulo, De Apparente Magnitudine Solis humilis, & sublimis, Epistolæ quatuor.*

Clarissimo, Doctissimo, Amicißimóque Viro MARTINO HORTENSIO, *Professori Matheseos apud Amstelodamenseis Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

ALter iam mensis labitur, HORTENSI Humanissime, ex quo Diodatus, optimus ille, transmisit ad me literas Octobri mense abs te conscriptas. Præter destinatas ad me, erant quæ ad nostrum Valesium: Is ad me, cùm eas accepisset, remisit subinde, vt pellegerem; ac impensè sollicitauit, vt votis tuis facerem satis. Hoc itaque est, quod aggredior; tum quidem, quia ille efflagitat, tum verò præsertim quia iam erga te debitor sum inueteratus. Deposcis, vt significem, quo artificio Solis, ac Lunæ aucupari diametros soleam. Postulas etiam, vt causam dicam detectæ abs me differentiæ, qua diametri huiusmodi alia magnitudine in visum incurrunt, alia per vmbram sese depingunt; quam rem video Morinum nostrum, secus quàm se habet, ad te perscripsisse. Age ergo consule boni factum compendium operæ, quando exscribi iussi exemplum Epistolæ ante duos menséis ad Naudæum, virum amicum, & Philosophum in Italiam missæ, in qua vtrumque præstitum est. Obseruata in exscripto proportio non est, nec trabeculæ, nec pinnacidiorum; sed ipse satis intelliges ex adiuncta hac descriptione. Suppono Pedem Regium, seu Parisinum diuidi vulgò in duodecim digitos, quem-vis digitum in duodecim lineas (sic dicere solemus vncias) & abs me quam-vis lineam per transuersos ductus in duodecim particulas, seu quasi puncta subdistingui. Hac ratione trabecula (quæ dimidio pedis crassitudine non est maior) deprehensa est continere secundum lineam fiduciæ inter pinnacidia extremis apposita pedes 22. digit. 2. lin. 0. part. 4. vniuersè particulas 38308. pro quibus inter supputandum substituere soleo Secantem complementi 261542. Vtrumque autem Pinnacidium Altitudinis aliàs debitæ deprehensum est latum digit. 5. lin. 6. part. 4. vniuersè part. 796. Atque hoc quidem addendum fuit. Addendum & aliud circa id, quod conquereris de inobseruabili Lunæ vmbra. Sed suppono nempe eam trabeculam mira tractari facilitate, si circiter medium, vel fenestrulam debitè alta suffulciatur. Suppono etiam lucem è fenestra ita esse circumcidendam, vt non multò amplior, quàm

quàm ferant pinnacidia, subingrediatur in scenam. Suppono demum ex ea vmbra, quam pinnacidium superius in inferiore depingit, reiiciendam esse, quam penvmbram vocant, accipiendáque solùm esse extrema vmbræ nigerrimæ, tanquam includentia id spatium, quod Luminaris diameter nulla sui parte respectat. Iam cùm res notatu facilis videatur in vmbra, quam Sol proiicit, ita corrigo hebetudinem delineationis Lunaris. Parata, & ad manum habeo pluscula alba foliola geminis lineis interstincta, parallelis illis quidem, sed intercapedine inæquali in diuersis foliolis, vt ex facta successiue applicatione plurium inferiori ipsi pinnacidio, internosci possit ac determinari, quæ intercapedo exquisitè vmbra compleatur. Demonstrationem attexerem, quam in memorata insinuaui Epistola; sed ipse statim eam peruidebis. Itaque præstat heic subiiciam, quod in illa non attigi, (neque verò necesse fuit; quando postulata solùm causa fuerat diuersitatis diametri secundum obtutum & secundum vmbram) præstat, inquam, subiiciam quid obseruarim hactenus circa diametralem vtriusque Luminaris quantitatem. Ac primùm quidem prætereo, quod superiore Æstate, vigesima nempe mensis Iunij obseruaui Massiliæ, vbi vsurpare trabeculam licuit pedum 36. digit. 1. lin. 7. part. 7. vniuersè particularum 62443. Cùm mecum enim detulissem, ipsique apposuissem eadem Pinnacidia latitudinis particularum 796. vmbra superioris deprehensa est in inferiore contracta ad digit. 1. lin. 8. part. 10. hoc est vniuersè ad particulas 250. ex quibus accipiendo pro dimidio superstitis lucis 273. ratiocinatus sum semidiametrum Solis esse grad. 0. min. 15. sec. 2. seu diametrum totam grad. 0. min. 30. sec. 4. Superiore nocte, cùm Luna foret ad exortum alta gradibus circiter 10. Vmbra diametri illius decurtatæ quidem apparuerat digit. 2. lin. 1. part. 2. Integræ verò digit. 1. lin. 11. part. 6. Vnde exhibita fuerat semidiameter decurtata quidem grad. 0. min. 13. sec. 38. Integra verò grad. 0. min. 14. sec. 9. seu diameter tota grad. 0. min. 28. sec. 18. Sed hæc vt dixi prætereunda, quando plures iteratæ obseruationes non sunt. Quippe eo solùm processeram, vt VVendelino gratificaturus obseruarem illeic loci altitudinem Solstitialem, quam, vt hoc dicam obiter, deprehendi esse grad. 70. min. 10. sec. 55. Quoniam vsurpato stylo altitudinis pedum 52. digit. 8. lin. 4. part. 0. hoc est vniuersè particularum 89328. obseruaui vmbram meridianam minimam pedum 18. digit. 4. lin. 5. part. 10. vniuersè particularum 71750. idque detracta solùm vnica particula, quòd Sol paullò matutiùs initium ♋ attigisset, quàm in ipsa meridie diei 21. vbi particulæ fuerunt 31751. Adeò proinde vt fuerit proportio Gnomonis ad vmbram qualis radij 10000000. ad tangentem 3554312.

Sed ad Diametros Luminarium tandem redeo, quas & sæpiùs, & quietiùs in hac ipsa Ciuitate, ædibúsque ipsis optimi Fabricij obseruare licuit, vsurpata Trabecula initio descripta. Ergo quod Solem attinet, cùm obseruationes paucæ vix ad paucula secunda excurrant; plurium tamen consentiunt, vt Apogeius sit grad. 0. min. 30. sec. 12. Perigeius grad. 0. min. 31. sec. 6. Illeic nempe vmbra superioris pinnacidij contrahitur in inferiore ad digit. 3. lin. 2. part. 4. vniuersè part. 460. heic verò ad digit. 3. lin. 1. part. 6. vniuersè part. 450. Quod ad Lunam verò consensus similiter est, vt Apogeia sit grad. 0. min. 26. sec. 37. propter vmbram in inferiore pinnacidio contractam ad digit. 3. lin. 5. part. 8. Perigeia verò grad. 0. min. 31. sec. 6. hoc est, præcisè prorsus tanta, quantus Sol etiam Perigeius, propter vmbram similiter contractam ad digit. 3. lin. 1. part. 6. Id mirabere, mi HORTENSI, sed ego quidem non video posse errorem magnum subesse. Expendes ipse omnia, & si quid vitij, discriminisque obseruando agnoueris, pro tuo candore admonebis. Iam, vt vel vnum Exemplum habeas diametri per vmbram variæ apparentis, prout Sol decliuis, aut sublimis euaserit, Ecce, verbi causâ superiore Iulio, ac die 12. manè, Cùm Sol foret altus 3. grad. Vmbra ipsius in prædicto inferiore pinnacidio fuit digit. 3. lin. 3. part. 6. vnde colligitur diameter grad. 0. min. 28. sec. 52. Alto verò Sole grad. 5. vmbra fuit digit. 3. lin. 3. part. 0. Alto grad. 8. vmbra digit. 3. lin. 2. part. 8. Sicque deinceps donec à 15. circiter gradu altitudinis, ac in ipso meridie vmbra fuit digit. 3. lin. 2. part. 4. Missum autem facio incrementum vmbræ eadem proportione à meridie factum; cùm & vespere antecedente, alto Sole grad. 5. fuit similiter vmbra digit. 3. lin. 3. part. 6. Sicque rursùm diameter Solis fuisset grad. 0. min. 28. sec. 52. Ad-hæc vt exemplum etiam habeas variatæ Lunæ diametri, prout vel secundum vmbram spectatur, vel secundum nudum obtutum; idque in diuersis lucis gradibus: Ecce cum die 24. superioris Iunij, hora 2. matutina, Obseruassem eadem ratione diametrum Lunæ decurtatam grad. 0. min. 18. sec. 42. propter vmbram digit. 4. lin. 1. part. 0. Integram verò grad. 0. min. 28. sec. 36. propter vmbram digit. 3. lin. 3. part. 10. (Refero autem bona fide, cùm Luna inter Apogeum & Perigeum media, videri debuisset diametri dimidio minuto circiter maioris: sed nimirum in Plenilunio obseruari potest exquisitiùs) cùm id, inquam, sic peregissem, vsurpaui Radium, ac in eisdem tenebris seu ante natam Auroram, & cùm sola Lunæ respectatæ lux transuersùm afficeret oculos deprehendi diametrum eius, decurtatam quidem grad. 0. min. $26\frac{1}{2}$ Integram verò grad. 0. min. 38. Cùm postmodùm autem Aurora cœpisset inclarescere, obseruaui decurtatam gr. 0. min. $25\frac{5}{6}$ Integram grad. 0. min. $36\frac{2}{3}$ Rursus cùm dies foret omnino iam clara, decurtatam grad. 0. min. 24. Integram grad. 0. min. $34\frac{2}{3}$ Iterùm cum exortus Sol versaretur adhuc inter vapores satis densus, decurtatam gr. 0. min. $23\frac{2}{3}$ Integram rursus grad. 0. min. $34\frac{2}{3}$ Denique cùm Sol foret iam nitidissimus, & dies clarissima, decurtatam grad. 0. min. $21\frac{1}{2}$ Integram grad. 0. min. 33. Obiter heic adnota, quod dicere oblitus fueram, Diametrum ipsius-met Solis inter vapores existentis, & in altitudine grad. 3. tum cùm per vmbram exhi-

beretur

beretur solùm grad.0.min.18.sec.52. obseruatam fuisse eodem Radio grad.0.min.33 $\frac{1}{4}$.

Ex his iam pernosces quid tibi Morinus significare voluerit, neque opus est aliquid adiiciam circa rationem, quam exigis huiusmodi apparentiarum. Illæ nimirùm aliæ sunt, quàm ipse perscripserit; & cum huiuscemodi sint, ratio tibi est abūdè perspecta. Quippe & ratiociniis tuis in Dissertatione mecum instituta id debeo, vt me suspicio eius ipsius, quam in prædicta Epistola expressam habes, subierit. Cæterùm de Morino nostro nihil aliud dicere possum nisi quod vir optimus est; de eius opinionibus, déque assentatione, aut potiùs veneratione, qua illas prosequitur, quid dicendum sit, ipse satis nosti. Delectauit me plurimùm, quod perscripsisti de Instructione Naucleris vestris tradita, vt possint in India, aliisque locis Eclipseis Lunæ obseruare. Delectauit etiam optimum Fabricium, qui procurauit per Generaleis Religiosorum Ordinum subditis sibi Religiosis, qui peregrinantur, degúnt-ve in illis Regionibus, idem muneris demandati. Porrò quoniam Instructio illa typis, vt ais, excusa est, per-gratum nobis facies, si curaueris illius Exemplum ad nos transferatur. De Schickardi scriptis nihil prorsus audio; sed nempe longum iam tempus est, ex quo ne noster quidem Diodatus à Berneggero aliquid habet. Nôsti quæ sint earum Regionum, viarúmque impedimenta. Benè Deus fortunet omnia, Tu benè Vale, mi HORTENSI, ac me amare ne desine. Illustris Fabricius te multùm salutat, prosperáque omnia tibi apprecatur. Scribebam Aquis-Sextiis in illius Ædibus, Eidibus ipsis Februariis, M. DC. XXXVII.

Viro incomparabili GALILEO GALILEI, *Magni Hetruriæ Ducis Mathematico*,

PETRVS GASSENDVS S.

ADeram nuper Aquis-Sextiis, GALILÆE Clarissime, Præstantissiméque Virorum, cùm Inlustris Pireskij nostri τῦ μακαρίτυ, germanus tuas accepit literas, & quanta mei mentio facta abs te fuisset, ostendit. Et confestim quidem gratitudinem testaturus ad te scripsissem; sed partim, quæ ad manum erant negotiola interturbarunt, partim desiderium, ac spes agendi coram gratias continuit. Constitueram videlicet hoc ipso anno te conuenire, inarsetárque animus, cùm significatum à Diodato est, grauem morbum ætati iam ingrauescenti superuenisse. Quare apparato commeatu de die discessus deliberabam, cùm ecce renunciatum est itinera omnia terráque, maríque sic occupari milite, vt sine magno discrimine penetrari istùc non posset. Id vbi confirmatum est, ac bona sorte simul accepi te ab eo morbo conualuisse, sic nutare cœpi, vt tandem præstabiliùs censuerim differre adhuc in paucos menseis meam versum te profectionem. Accessi interea ad hanc Ciuitatem & discessuro Lugdunum Veredario paucos hosce versus exarare placuit, qui Rossio, Cognatóque tuo, optimis viris commendarentur. Accipies proinde & valere me, & gestare semper in mente, medullisque intimis memoriam iucundissimam, ac venerationem tui. Quantum verò putas id doleo, quod commemoras quódque à Diodato iam acceperam, oculorum altero te fuisse orbatum? Sed & quantæ putas id mihi consolationi vertitur, quòd perspectam animi tui moderationem habeo, neque hæreo, quin solitâ, hoc est inuictâ constantiâ casum istum admiseris, tanquam nihil à conditione humanitatis passus alienum? Et versetur etiam alter, qui superest oculus in simili discrimine: cogito tamen te ad hanc quoque iacturam leniter ferendam esse paratissimum; quippe sic affectum, vt quocumque te, vel Natura, vel Fortuna adegerit, lubens, lætúsque consequaris. Nôsti nimirùm quantum præstet sequi volentem, quàm trahi inuitum; & pariendi necessitatem consensione potiùs lenire, quàm repugnantiâ exasperare. Te verò præsertim consentaneum est ad omnem euentum, compositum esse, qui es iampridem aduersus Fatum tantopere exercitatus; quémque vix vllum telum ferire, quod non fuerit præuisum, potest. Quæ cæcitas certè instare videtur, non ex inopinato contiuget; neque sic mœrore afficiet ob hebetatam corpoream aciem, quàm voluptate recreabit, ob superstitem perspicaciam mentis. Accidat enim; futurus tamen & habendus es, quasi alter Applos, quo inter Romanos nemo oculatior; aut quasi alter Democritus, quo (seu verum, seu fictum sit quod de cæcitate eius dicitur) nemo inter Philosophos solertiùs, ac penitiùs naturam rerum introspexit. An fortè etiam non cogitabis præter hoc spolium, quod nisi aliud, saltem mors sui faciet iuris, superfuturos oculos immortalitatis luce corruscanteis? Videlicet fieri non potest, vt extinguantur, aut intereant fœlices illi oculi, quibus primis concessum est tot res mirandas conspicere, & conspiciundas exhibere. Verùm consisto; ne candorem, modestiámque summam offendam; addóque solùm esse, quod doleam, nisi te lumine vtroque res discernentem conuenero. Quippe tecum communicare in animo erat præter cætera non contemnendum Paradoxum, *Quod aperto licet oculo vtroque, altero tamen solum videamus visione, quam distinctam vocant*. Sed quamquam non possis ipse explorare, quæ experiundo mihi contingunt; habebis tamen facilè cæterorum experimenta; & vel ex solo parallelismo motus oculorum tibi cognito coniicies, opinor, opinionem hanc videri planè necessariam. Et quæretur quidem fortassis quid alter præterea oculus moliatur; verùm constabit illius axem sic relaxari, aut retrahi, vt planè prorsúmque otietur, & Naturæ ductu ex oculis duobus illius axem dirigi, qui valentior extiterit; vt solent membra gemina inæqualis esse virtutis.

Plura, Deo volente, coram: Interea nihil adiicio circa dolorem quem concepisti ex immatura Optimi, Nobilissimique Pireskij morte.

morte. Sanè is summo quidem studio bonos, literatósque omneis qua Orbis patet, complectebatur; sed te vt primas in iis tenere arbitrabatur meritò, ita imprimis & suspiciebat, & prosequebatur insigni affectu. Conscius sum ipse quid tui causâ procuratum voluerit; quàm vehementer institerit; quàm obtinere non desperârit. Et quamquam fortassis id tibi, qui es ingenti animo præditus, ἀδιάφορον fuit: saltem illius erga te mens esse non potuit ardentior; nec per eum stetit, statutum-ve fuit quin maxima cum libertate tranquillitatéque degeres quod superest æui. Me quod attinet, ipse te superiorem longè hisce casibus, insultibúsque Fortunæ duco; istámque sedem habeo, non instar infausti cuiusdam exsilij, sed instar optatissimi, fortunatissimíque secessus. Quasi verò cordati viri quidquam ampliùs desiderent in mediis Aulæ fluctibus, tumultibúsque Ciuitatum, aut quasi tibi in hac ætate possit aliquid esse dulcius, quàm procul abesse à prophana turba, quæ quasi bellua multiceps nihil verè humanum sapit; nihílque, præter simulationem, inuidiam, perfidiam, cæteráque id genus spirat. Isteic proinde contentus viue, & quantum licet fœliciter, Vale. Massiliæ III. Eid. Octob. M. DC. XXXVII.

Principi Magno, Sapienti, Bono,
LVDOVICO VALESIO, *Alensi Comiti, leuioris Equitatus per Gallias Magistro, & Gallo-Prouinciæ Pro-Regi,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐπραττειν.

MAGNE PRINCEPS, Commuto locum, Deo propitio, valetudine commutata. Haud est verò fas te insalutato stationem hanc deserere, in qua te præeunte fui constitutus. Discedere nempe teneor Aquas-Sextias, ne Abbas Campinius lareis repetat, quin salute coram accepta, salutem ipsi referam præsens. Et plenum quidem robur non est: sed vireis fortassis acquiram eundo. Spero certè abundè fore, vt ad te breui redeam, ac præsertim si vel Brinoniæ, vel Belgenserij fueris, vbi adfuturus speraris. Spem aliunde fecit optimus Antistes, is nempe in cuius διοικήσει versaris, fore vt te etiam conueniat ab Assumptione Dei-paræ. Fecit & Belzecullius, eximium illud Iuuenum decus. Vtinam publica negotia illis, mihíque fœlicitatem, hoc est augustissimam simul, ac iucundissimam tui consuetudinem non inuideant. Retulit nuper Robertus meus quantâ excepisses lætitiâ alterum illum Præsulem à partibus meis futurum. Non hæreo etiam, quin ipsi semel, iterúmque adeunti te testatum esse volueris quàm sit rem tibi facturus gratam. Faxit Numen, vt ipse olim non intestatum faciam, quàm tu me sponte obstrinxeris, quàm ego iure cuasenim tuis. Quod spectat certè ad id negotium, ecquid fausti non ominer, quòd fœlices tuæ intercedant manus? Sex Primarij Viri sunt, quorum suffragiis res peragenda: debetur autem reuerentiæ augusti tui nominis, quòd conciliatis quatuor, sim iam duobus votis superior. Et ex cæteris quidem duobus, alterum deprecari nefas, nimiúmque est, quòd ipse illi tuam deposcenti gratiam fauere detrectauerit: quid verò alter tibi Parisiis responderit, mihi non constat. Id quidquid sit, maximum fuerit, si priusquam inde discedas, Vicarium accersiueris, qui Sede vacante suo vtetur iure. Tametsi enim fortè reponat se iam alij fidem dedisse, aut vt det literas habuisse; exigere tamen ex eo poteris, vt quantum per fidem licebit graue non ducat, vel tui causâ symbolum in me suum conferre. Scilicet nullus dubito, quin suæ spontis adhuc sit, & fore confido, vt Electus Præsul libertatem ipsi plenissimam faciat. Recepit quoque præclarus ille, quem primo loco memoraui, suis agere literis, vt conspirantem illum efficiat. Quid verò non euenerit, si ex desiderij tui testificatione accesserit pondus? Vide, OPTIME PRINCIPVM, quantum mihi de te pollicear. Temerè sanè, si me spectem; sed licentia tamen non illicita, si indulgentiam illam tuam, quæ reddidit iampridem me de tua bonitate securum. Viue semper fœlix, & Superis charus, ac benè, imò optimè Vale. Draguiniani in ipso discessu III. Kal. Augusti, M. DC. XXXIX.

EIDEM.

MAGNE PRINCEPS, Iterùm quidem te interpello; sed interpello tamen volentem. Nempe conquestum te memini, quòd ad te non sæpiùs, & Latinè literas darem. Tametsi verò negotiis nunc distineris oppidò magnis; emergit tamen, vel potiùs constat semper animus liber, soléśque inter classica, etiam Euterpes tibias audire. Paucis aliunde volo iam te; quoniam sum ad te breui rediturus. Occasionem fecit, qui hac iter faciens literas vltrò ad te accepit. Is Coreuli illius tui magnum agit Vicarium; éstque in ipsius Ecclesia benemeritus, notúsque Præcentor. Cùm verò me impensè amet, exoptétque meum negotium pro votis tuis succedere; satagit ipse quoque illud pro sua virili promouere. Et quoniam accepit eum virum, de quo scripsisse commemini, abs te, vt eius quoque suffragium euincatur, accitum iri; ideò insinuanda tibi verba censuit, quæ ad institutum non parum conducant. An-non patiere, OPTIME PRINCEPS, vt illa tibi suggerat, quando mea res agitur, quæ est tibi maximè cordi? Maior est profectò humanitas tua, maior beneuolentia, quàm vt audire lubens detractes. Agnosces porrò virum alioquin cordatum, ac omninò dignum, quicum sermones conferantur. Excusationem nullam subtexo, quia nullam abs me exigis, sed vis candidè, & quod non promereor, penè familiariter agi. Fortunet Deus consilia tua, téque sospitem diu seruet. Vale. Dabam Diniæ, III. Kalendas Septembris, anno Salutis, M. DC. XXXIX.

EIDEM.

EIDEM.

EEm, MAGNE PRINCEPS, quàm debeo tibi gratias vberes agere, ob tam profusam beneuolentiam! Scripsisti ad meum Præsulem, vt significares quid Regi placeret; vt sponsorem præstares te posse à promissis illum resilire; vt innueres te experiri, quid tui causâ facere vellet; vno verbo, vt illum mihi, cæterorum instar quæreres fautorem. Quonam interea, Deum immortalem! dicendi lepore es vsus? Quos stimulos non adhibuisti, vel infixisti veriùs? Quos ad persuadendum, quod intenderas, rationis neruos non contendisti? Dicam ingenuè visus es mihi factus te ipso superior, nec potui mihi non gratulari, ac fœlicitati magnæ vertere, quòd te eum gesseris mei causâ! Habebam certè iam alia: sed hoc habeo nunc argumentum incomparabilis bonitatis, quòd non potuerit etiam in caput coniunctissimum esse comparatior. Faxit Deus ter-Maximus succedant tibi prosperè omnia, & cùm impar sim, qui grates rependam, ipse λόγοις, ἢ χάρισιν meam suppleat infirmitatem. Erit portò, OPTIME PRINCEPS, cur admirere virum illum nescio qua ex causa ita obriguisse, vt cautè Marpesia fuerit inflexilior. Alium certè neminem noui, qui non statim dedisset manus, nec puto quemquam esse Mortalium ita natum iratis Gratiis, vt vel audito nomine tuo non euasisset obsequentior. Misit ipse statim consultum ecquidnam responsurus esset: sed ad illum nempe cuius interest, vt votis tuis non fiat satis. Et videbis sanè, cùm responderit, vt dare non ausus repulsam perspicuam, hærere tamen se insinuet quo retrahere pedem possit. Ita penè iam egerat circa obstrictam tibi fidem; detexi enim quo artificio admitteretur facere fucum, vt quasi Proteus deluderet, elaberetúrque, quæsito prætextu. Rem totam perscripsi ad nostrum, si dicere liceat, Campinium, subnotauíque compedes aureos, quibus ille vinctus tenetur. Indicaui etiam tam illi, quàm præclaro Marescoto, quid facto opus existimem, vt sui vel nolens deditionem faciat. Noui quippe eum nihil æquè, ac fauoris tui iacturam extimescere, sed vt te habet Principem bonum (qui profectò es optimus) ita te esse procliuem putat, qui & verba accipias, & excusationem quamcunque admittas. Quare si innotuerit te, non sine indignatione tergiuersationem eius excepisse, displicuisséque quòd noluerit saltem Maiestati Sacræ obsequi; haud-dubiè deuictus coram te procumbet. Quia verò & tuam, vt mihi videtur, dedecet Personam, & ille su dignum non præstat, cui ipse id significes, congruere magis visum est, vt Marescotus, cui is aliunde plurimum confidit, rem exsequeretur. Vocaui quoque Ber-villam, amicissimum scilicet caput, in partem quandam operæ, ratus per-grata fore omnia, quando & de me agitur, & de testatione tuæ voluntatis, quam irritam fieri non est consentaneum. Tu igitur quidquid id est, æqui, bonique fic consule, quasi ipse ad quidliber de te audendum me animâris. Vale, PRINCIPVM OPTIME, & me amare desine nunquam. Diniæ IV. Eid. Septemb. M. DC. XXXIX.

PETRVS GASSENDVS BORIENÆO *Suo*, S.

AMicorum Candidissime, reddidit mihi hesterna luce tuus famulus tertium Epistolium. Occupatissimus cùm forem, non vacauit extemporaneam responsionem cõscribere; is verò recepit se illam circa vesperam quæsiturum. Non rediit tamen; quare ne illam nimis retardatam causeris, mox expergefactus calamum arripio. Sed hem! mi Amice, quàm appositè famulus ingreditur limen, excusationem ex eo texens, quòd heri ad te reuerti non debuerit. Ne heic ergo illum diutius detineam, ago paucis immensas gratias ob singularissimum affectum: Quantum certè tibi debere me sentiam, ipse, qui me nosti, coniicere potes. Virum hactenus non conueni, quia ex quo ipse discessisti, pomœrij fineis egressus non sum. Accepi aliunde locum heri fuisse peruulgato versui, ac interpretationibus, ob quam sibi aselli sui iacturam Martinus creauit. Quamprimum tandem & potero, & licebit illum inuisam; quoniam & debeo, & tu hortaris. Exspectat adhuc doliolum, virus haud-dubiè, non vinum hausturus. Vtinam ex fago comedere vellet; sed alexipharmacum non curat. Commiseram huic nudiustertiùs vnde imposturam conuelleret de claudo in me pedibus non eunte. Quid fidei factum, nondum comperi; hodiernus dies fortè docebit. Multa haberem prætetea; sed quia adscribere non vacat, vnum quod lubens intelliges, subiicere animus est. Accepi nempe literas à Principe ter-optimo eidibus huius mensis datas; ex quibus quia Latinæ sunt paucos exscripsisse versus non pigebir. *Nepotis*, inquit, *ad Antistitem tuum missi, reditum exspecto, cuius contumacia tantis à me machinis oppugnabitur, vt supplices, & victas manus cogamus eum tendere. Cunctator Natura meditatur aliquid, quod votis respondeat meis. Fortassis sodalium nobis vota concilias, vt confecto negotio gratior ad me accedat.* Sunt plura, sed heic modus esto. Tu benè Vale Amicorum decus. Ex Museolo XIII. Kalendas Octobris, M. DC. XXXIX.

Principi Magno, Sapienti, Bono, LVDOVICO VALESIO, *Alensi Comiti, leuioris Equitatus per Gallias Magistro, & Gallo-Prouinciæ Pro-Regi,*

PETRVS GASSENDVS εὐπράττειν.

MAGNE PRINCEPS, Redit ad te demum Antistitis Nepos, literásque defert, in quas penetrare, piaculum mihi, ac Religio est,

eſt. Vereor tamen ne poſſis de me Euripideum illud vſurpare.

Μάρτυς ἀετῶς, ὅσα εἰκάζω καλῶς,

adeò viſus ſum ad te ſcribens rem ipſam acu tetigiſſe. Perſpicies ipſe quidquid id eſt, & ſi ſit fortè aliqua Sphinx, Campinius tibi OEdipus erit. Hoc teſtari poſſum, internuncium tuum ſeſe generosè geſſiſſe, ac eſſe cur in eo agnoſcas animum planè obſequentem. Eſt etiam quamobrem fidem illi habeas, cum referet ecquid-nam cauſæ remoram tantam iniecerit. Iuuabit hoc quoque, vt intelligas quid in receſſu conditum lateat, ac vbi rem pernoueris, id agas pro more, amoréque erga me tuo, quod expedire videbitur. Me quod attinet, longè abſum, vt quidquam præſcribam, aut inſinuem; quando tua illa ſolertia grandiora omnia; & vt ſic dicam, magnificentiora prouidet, ac præſtat. Certè hac ipſa occaſione feciſti ipſe non rogatus, quod ne in mentem quidem mihi occurriſſet; ac tametſi occurriſſet, nefas duxiſſem, aut ſperare, aut abs te exigere. Ita efficis, vt de te dicere idem liceat, quod de Gratiano Auſonius, *Spem ſuperas, cupienda praeuenis, vota praeuenis, quaque animi noſtri celeritas Diuum inſtar affectat, beneficijs praeeuntibus anteceditur, praſtare tibi eſt, quam nobis optare velocius.* Heinc nihil mirum, ſi ſentiam me tanta hac beneficentia non onerari, ſed opprimi: & (quod durum eſt animo gratitudinem profitenti) peruideam nullam temporis longinquitatem ſufficere, vt quas debeo gratias debitè perſoluam. Hiſce ſi addas immenſam illam beneuolentiæ teſtationem, quam expreſſiſti nuperis tuis, iiſque Latinis literis; quid ſupereſſe animi putes? Eſt ſanè cur contraham vela; eſt cur non modò ſileam, ſed etiam planè obſtupeſcam, ſcilicet non minorem gloriam Mnemoſyne tibi, quam Bellona parat; quando Viris quoque ſtudioſis, vmbraticiſque præripis palmam. Vis dicam quid contigerit? Reuocauit mihi in mentem mellita tua Epiſtola quod Carolus IX. Auus ille tuus, Regum generoſiſſimus, ad Petrum Ronſardum carmine perſcripſit; at diſplicuit tamen me eum non eſſe, qui polliceri idem poſſim, quod Coryphæus ille Poëtarum. Quippe ſi prodire quidpiam ex me poſſet, quod genium haberet, vnde viueret, ſcripta ad me tua intexerem chartis non igne, non ferro, non vetuſtate abolendis. Quam-putas quoque diſplicuit non poſſe me Senecæ inſtar, Epicurum imitari, qui ad Idomeneum ſcribens, rigidæ tunc potentiæ Miniſtrum, & magna tractantem, (ita loquitur Seneca) *Si gloria*, inquit, *tangeris, notiorem te Epiſtola mea facient, quàm omnia iſta, quæ colis, & propter quæ coleris.* Pergit autem ille, *Nunquid ergo mentitus eſt? quis Idomenea noſſet, niſi Epicurus illum ſuis literis inciſiſſet? Omnes illos Megiſtanas, & Satrapas, & Regem ipſum, ex quo Idomenei titulus petebatur, oblivio alta ſuppreſſit.* Et poſtea, *quod Epicurus amico ſuo potuit promittere, hoc tibi promitto, Lucili; habeo apud poſteros gratiam; poſſum mecum duratura nomina educere.* Neque verò ipſe quoque Seneca mentitus eſt, quando ſuis Epiſtolis ignotum aliàs Lucilium ad nos vſque, & porrò tranſmiſit. Enim-verò, cùm is non ſim, qui talia ſpondere, aut præſtare valeam, neque profectò tu is es, qui timere debeas, ne tanta tua virtus tradatur vnquam obliuioni. Cæterùm quod tuo illo ſtylo in quo grauitas ſententiarum cum elegantia verborum certat, neſcio quid duriuſculum lenias, id dignum ſanè tua comitate, ipſéque planè aggreſtis ſum, qui ſciam duntaxat laruam laruam, & ſimiam ſimiam dicere. Qualiſcunque ſim, fœlicem me habeo, quòd tu digneris amare me. Perge id agere, & Vale. Diniæ XII. Kalendas Octobris, M. DC. XXXIX.

Commendatio Extemporanea,

Contendunt ecce in Italiam per-eruditi iuuenes Baptiſta Baillius Normanus, & Ludouicus Derodo Delphinas; & quia inuiſum non præteribunt maximum illum Galileum, quem affari vt coram poſſint, peregrinationem præſertim ſuſcipiunt, idcircò ſciant ſe maximum operæ-pretium eſſe facturos. Videlicet Virum conuenient, famâ ſuper Æthera notum, & quo alium non extulit ætas hæc noſtra glorioſiorem. Quippe tametſi Orbis terrarum laudatis Virorum inluſtrium ſcriptis, factiſque circumſtrepit; horum tamen omnium memoriam ſilentium altum breui inuoluet, nomen, quod ille Cælo inſcripſit, donec Cæleſtia curæ erunt, apud Homines perennabit. Quæſo Præclaros Iuuenes, ſalutem meo nomine dicant; ac perſuaſum habeant inuidere me, quòd vnà adire, Virúmque complecti perinde non liceat, obſtantibus fatis. Apprecor illis fauſtum iter, Aquis-Sextiis raptim, XVI. Kalendas Nouembris M. DC. XXXIX.

PETRVS GASSENDVS BORIENÆO *Suo*, S.

Debeo multa, perſoluo pauca; ſed ſatius eſt aliquid demum, quàm nihil omninò reponere. Perſpectum habeo quidquid tibi mei ergo contigerit: non fuit verò id tibi ferre quàm mihi audire ingratius. Te ſcilicet amoris candor facere potuit alacrem, me quòd cauſam præbuerim, non potuit angor non occupare. Hoc vno ſum nomine fœlix, quòd tu me nec ignarum habes, nec immemorem tanti tui affectus. Vtinam liceat, quantum me tibi deuinctum agnoſcam, opere teſtari. Spero ſaltem fore, vt olim meminiſſe iſta nos iuuet; vbi mutuò in apricis illis, viridariiſque fabulabimur. Vale interea, ô candidum, & dulce Amicorum Decus. Aquis-Sextiis Non. Nouemb. M. DC. XXXIX.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

OPTIME PRINCEPS, En redit Campinius abs te, nec defert tamen literas, quas receperat abs te poſtulare. Eæ ſunt, quas pro tua illa incomparabili bonitate conſcribere dignatus es ad Graſſenſem Epiſcopum. An-non boni conſules, ſi quas ille oblitus eſt, exigam iam per famulum, quando ipſe nequeo te coram adire? Conſules haud-dubiè, méque eum habebis, quo obſequentiorem non deuinxeris, neque obſeruantiorem tui. Vale IX. Kal. Febr. M. DC. XL.

EIDEM.

SCribere nolui, ſed ire ipſe: obſtitit tamen neſcio quod fatum. Id perrumpam Deo propitio, nec longas ſanè moras heic traham. Vtinam interea valeas optimè, ô & dulce Decus, & Præſidium noſtrum. Diniæ, ex Muſæolo XVI. Kal. Maias an. Sal. M. DC. XL.

EIDEM.

EST ſanè, quòd me non iam moræ, ſed moroſitatis accuſes: niſi accipias quid remoram mihi iniiciat, vnde excuſes. Mouit ſcilicet Præſul noſter quietis impatiens camarinam, quæ vt elareſcat, Collegæ omnes enixè obteſtati ſunt, ne videar ſubito diſceſſu deſerere communem cauſam, ac viteis quidem omneis explicui, vt bonus ille præter Statuta, vsúſque Eccleſiæ nihil attentaret: verùm nihil profeci, in eóque iam ſumus, vt prouocationis auxilio vtamur. Mittimus proinde quæſitum iuſta Appellatoria, quæ vbi lege agentes impleuerimus, nihil erit, quòd me deinceps detineat. Vale intereà, PRINCIPVM DECVS; & me, quod facis, æternùm ama. Diniæ ex Muſæolo VIII. Kalendas Maij, M. DC. XL.

An-non pro tua bonitate patiere ſalutem abs me Optimo Bervillæ dici?

EIDEM.

PRæter omnem profectò ſpem reſcribo ecce, nec iam aduenio. Quippe non reſcripſi per complureis dies, qui diſceſſurus in ſingulos fui, & non diſceſſi tamen, quia in ſingulos ſubnatæ ſunt variæ reſiſtendi cauſæ. Qui eas ſubtexuit is ipſe fuit, qui priores texuerat; ſed technis illius breui finis fiet. Vtcunque fuerit, expecto ſolùm πνεύματος ἁγίου aduentum, ipsóque propitio vela tandem faciam ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς. Ita & officio erga Deum fungar, nec deſeram Fratres, qui id expetunt, vt ſimus ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτὸ & non ſubeirit cur deinceps diſcedam abs te ante ipſum יְיָ הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה. Soſpes interreà eſto, ac Vale. Diniæ ex Muſæolo XII. Kalendas Iunias, M. DC. XL.

Salutem ſemper plurimam, quantum per te licet, Bervillæ dico.

Verè Pio, Docto, & Amico Viro ATHANASIO KIRCHERO *è Societate* IESV,

PETRVS GASSENDVS S.

REdux in hanc vrbem, Optime KIRCHERE, literas accipio abs Naudæo noſtro, quibus ſalutem nomine tuo, vt ſemper ſolet, plurimam dicit. Non poſſum verò me continere, quin ad eum reſcribens ſchedam hanc ſeponam, qua grates iam toties debitas rependam. Eram quoque vltrò ad te perſcripturus quod à me diebus proximis circa variationem Magneticæ acus obſeruatum fuit. Nempe Valeſius noſter ſcripſit ſe tibi ſignificaſſe eius libelli argumentum, quo fides eſt facta in Anglia variationem hanc decreuiſſe. Conieci autem fore, vt lubens ex literis meis addiſceres, ſi quid eius rei haberem in promptu. Cum primùm ergo admonitus obſeruationis Angliceæ fui, reuocaui ſtatim in mentem obſeruatam mihi Pariſiis variationem longè minorem, quam Authores eam præſcripſiſſent. Memini quoque illam Diniæ, Maſſiliæ & in hac ipſa Ciuitate nunquam poſterioribus annis eò potuiſſe pertingere, quò prioribus perueniſſe noram. Quare & rem ſum facilè perſuaſus, & parùm abfuit, quin mei me pudoris ſuppuduerit, qui inuariatam variationem habens, meæ culpæ adſcripſiſſem totam obſeruationum varietatem. Re communicata cum eximio illo Ioſepho Galterio, Vallettæ Priore, qui-cum, mecúmque aliàs penes noſtrum Peireskium, τὸν μακαρίτην, es conuerſatus, non eſt ille quidem perinde adſenſus, ſed dignam tamen rem cenſuit, quæ à nobis exploraretur. Cum ipſe verò vix iam à morbo diuturno conualeſceret, incumbendum mihi præcipuè rei obſeruandæ fuit. Peregi autem tam intra ædeis, quas ille iam inhabitat, & in quibus recens Meridianæ lineæ ductæ ſunt, quàm intra alias, quas iunior incolui, & in quibus lineæ ante triginta annos ſupra pauimentum exaratæ adhuc conſpiciuntur. Ne longum verò faciam. Doreſſeus quidam tum Profeſſor Philoſophus, & Arelatenſis poſtea Eccleſiaſtes variationem in hac Vrbe ante annos prope quadraginta cenſuerat eſſe graduum nouem. Ipſe Galterius non longè poſt deprehendit Doreſſeum acu non ſatis prolixa vſum, nec lineam ipſi habitam ex interſectione cum vmbra perpendiculi Azimuthum referentis ad obſeruatam interea Solis procul à Meridie verſantis altitudinem ſupra Horizontem, quæ eſt profectò Methodus omnium optima ſemper viſa. Quamobrem cautiones quas decuit, adhibuit, ac obſeruauit variationem conſiſtere infra gradum ſeptimum, breuique peruidit ne

ne attingere quidem sextum. Superueniens ego ab annis circiter duobus supra viginti, certus propè fui variationem non excedere quintum gradum. Re consequenter, & repetitis obseruationibus, exploratâ deprehendimus variationem paulò minorem gradibus quinque, definitámque gradibus quatuor cum dodrante habuimus. Hac præoccupatione ducti (neque enim fateri pudet) nihil deinceps hæsimus, quin variatio huiusmodi pro constanti habenda foret, vnde & oscitantiùs mentem deinceps aduertimus, & si quid incongruum apparuit, meræ negligentiæ attributum fuit. Sanè cum ante quatuor annos obseruarem Massiliæ proportionem vmbræ Solstitialis ad Gnomonem, & Meridianis lineis ductis Pyxidem amplam, accuratéque elaboratam applicarem, memini sæpius conquestum me quòd variatione Magnetica tertium gradum non superante, non duxissem lineas satis exquisitas. Nunc verò quid putas abs me obseruatum? Nulla fuit profectò Meridiana linea cui acus variè applicita peruenerit ad tertium gradum. Ac in aliquibus quidem constitit ad duos cum semisse, visa est etiam aliquando non peruenire prorsùs ad duos; verùm applicita ad lineam, quam habuimus maximè tritam, quæque est adhuc maximè omnium ex antiquioribus conspicua, duos omninò gradus exhibuit. Adnixus est optimus Senex id cognoscere etiam ipse, ægréque demum fidem adhibuit, cum tam procul à quinto gradu resistere acum conspexit. Atque hæc sunt tandem quæ te scire volui, ne si cum fortè plures aliunde obseruationes habueris, tessera mea desideretur. De causâ nihil adhuc potui, quod satisfaciat, comminisci, tametsi variè versauerim, & Copernicanam anticipationem, & Gilbertinam verticitatem, & Keplericos nucleos, & Democriticos hamulos, catenulásque, & alia id genus oppidò quàm multa. Exspecto quid censueris ipse, qui præter insignem solertiam perfecisti haud-dubiè experimenta longè plura. Vale, Aquis-Sextiis, v. Non. Iul. M. DC. XL.

Clarissimo, & Doctissimo Viro FORTVNIO LICETO, *in Bononiensi Academia Philosopho Eminenti*,

PETRVS GASSENDVS S.

Deliberandum diu non fuit, FORTVNI LICETE, Vir Eximie, an accepto tuo de Quæsitis libro, deberem ad te scribere; cùm tu me in eo sic obstrinxeris, vt planè oportuerit meum erga te gratitudinis affectum restari. Quippe, &c. Aquis-Sextiis Eidibus Augusti, anno Salutis M. DC. XL. *Habetur sub Titulo, de Apparente magnitudine Solis humilis, & sublimis, Epistola.*

Gassendi Epistolæ.

PETRVS GASSENDVS, NAVDÆO *Suo*, S.

Sesqui-mensis est, mi NAVDÆE, ex quo ad Licetum scribere occipiens, dedi ad te literas, quibus me breui transmissurum quidquid scriptum foret, spem feci, &c. Aquis-Sextiis, Eidibus Augusti, M. DC. XL. *Extat ad calcem superioris.*

Clarissimo & Doctissimo Viro HIERONYMO BARDIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Ecquem me virum habeas, Virorum Humanissime, qui semel, iterúmque prouocatus, nihil respondeam, & vix iam tandem post tertiam interpellationem aliquid reponam? Scilicet annus prope est, ex quo me beare tum literis tuis, tum libelli egregij *De Solidorum grauium naturali motu*, Exemplo voluisti. Menses quoque non multi sunt, ex quo aliæ literæ tuæ ad me peruenerunt, & dies perpauci, ex quo tertiæ, quæ cum Exemplo alio eiusdem libelli fuere destinatæ. An-non proinde iure succenseas, quasi aut ego insolescens, tantam humanitatis tuæ testificationem parui fecerim; aut obtorpescens non potuerim diligentia hac tanta excitari? Ego verò, Præclare Vir, torporem in me pudendum agnosco, & cui nisi pro tua illa bonitate eximia ignosci non debeat: Cæterùm enim, quàm mihi caræ literæ tuæ fuerint, quàm cara tua munera, non est mihi dicere promptum. Sed res nimitùm ita se habuit. Literas tuas semper accepi aut in itinere, aut in ipso ad iter faciendum procinctu; & cùm semper in primum otium responsionem distulerim, effectum est, vt vel nancisci parum otij licuerit, vel aliquid semper interuenerit, quod aliò traduxerit curam. Nunc etiam parum omninò abest, quin hunc appulsus, occasionem ad te scribendi prætermittam; adeò promptum reditum parat Princeps, Pro-Réxque optimus, quicum accessi, & quicum nuper, cùm iam Tolone discessissem, postremæ tuæ redditæ sunt. Ne committam tamen, vt diutiùs officio deesse conuincar, hasce conscribo (raptim licet) & commendaturus sum, vt ad te mittantur quam-primùm. Doleo nimirum, quòd paratæ hesterna luce non fuerint, cùm Veredarius hàc iter fecit. Imprimis autem gratias tibi, quantas possim maximas habeo, quòd agere mecum literis prior occeperis; quòd me fieri amicitiæ tuæ participem volueris, quòd xenia etiam contuleris; quòd finem silentio, velut obstinato tuâ constantiâ induxeris. Deinde, quòd rogas ecquid de libello abs te transmisso sentiam; scito me illum suspicere propter demonstrandi methodum specialem. Quippe eximius Galileus, qui eadem proposuit, & plura deduxit,

I 2 alia

alia ratione progressus est: Egregius autem vir Balianus propriam aperuit semitam, ac perspicuam fecit posse multis viis ad Veritatem perueniri. Et postulat quidem concedi nonnulla, quæ quispiam fortè abnueret, quòd Naturæ subtilitas hebetudinem sensus non sequatur; quòd coactus retinaculo motus, non videatur vllo momento coæquari liberrimo: quòd perpendiculorum parallelismus io similitudinem assumptus non eximat difficultatem; cùm velut ex eius suppositione circa hæc nostratia interuallula error tantò proditur magis, quantò heinc magis receditur; ita ex postulatorum concessione tantò possit maior detegi fallacia, quantò motus prolixior (videlicet ex Cælo vsque, aut ad Centrum vsque) vsurpabitur. Enimverò & cohærentia experimentorum illis fidem facit; & consequutio proportionis, qua grauia decidentia velocitatis acquirunt gradus. Mirabile certè videatur, si Balianus solo ratiocinio eam proportionem inuexerit, quam primus, quod sciam, Galileus est experiundo assequutus: Et par est tamen ita censere, cùm ille adeò inclytus Vir experimenti nec proprij, nec Galileani meminerit. Est mihi porrò specialis quidem eam obseruandi methodus, ex descensu puta per aquam, quæ tardariorem casum faciens, obseruabiliorem reddit per momenta celeritatis acquisitionem; attamen non est cur heic loci quicquam de illa congeram, vt neque de Physicis causis, quas ad explicanda huiusmodi symptomata sum aliàs commentus. Recipis adhæc te missurum Exemplum duorum Dialogorum, quos præclarus ille Licetus committi prælo mandauerit. Res verò mihi quidem per-grata; sed fronte planè perfricta sim, si cum nihil præ manibus, quod rependatur iam habeam, ausim acceptatione mea tuam prouocare liberalitatem. Memini primis illis tuis habitam fuisse abs te mentionem meæ cuiusdam Epistolæ, quam clarissimus Vir & expendisset, & in opus suum de Quæsitis dignatus fuisset inserere. Ego tum id opus nondum videram: neque priùs vidi, quam Naudæus noster (nostrum appello, quia ad me scribens, te agnitum sibi, amicumque profitetur) exemplum transmisit, quod accepi solùm superioribus mensibus. Accepta porrò occasione testandæ gratitudinis scripsi copiosè ad Licetum: Vtinam verò non præ nimia loquacitate obruerim: adeò multa congesta sunt, quæ circa Problema illud de Speciebus, vmbrisque corporum venere in mentem. Siquidem præter Physicas causas, præcipuorum effectuum, quæ circa Visionis mysterium occurrunt, Paradoxa quoque multa interserui, quæ non-nisi æquum, atque perspicacem, qualis ille est, iodicem sustineant. Memini etiam te requisiisse, an superstes esset, & quid-nam rerum ageret celebris ille Medicus Faber. At quia Naudæus significauit plura te de illo Parisiis, quàm ego oôrim, accepisse, idcircò nihil heic adiicio, adhortórque solùm, vt si paratum habes id opus, quod titulo subindicasti, id euulgare ne differas; cum seu ille simile quidpiam ediderit, seu suppresserit, tua tibi laus sit integra futura. Videlicet fieri non potest, vt vterque vel in idem collineaueritis, vel iisdem experimentis, iisdem ratiociniis, iisdem ordine, figurâque dicendi vsi fueritis; vt proinde eadem planè sperare ex vtroque liceat. Quod scribis de Viro insigni Iacobo Gaufrido nostrate, quem generosissimus Parmæ Princeps sibi à Secretis esse voluit, fuit longè acceptissimum. Quod verò sperasti eam mihi cum illo intercedere amicitiam, vt quas familiareis exoptas tradere possim literas, scias velim ne ea quidem fœlicitate me esse, vt probare me illi facie, nomine-vè cognitum possim. Quare & licet benè de Viri humanitate coniicio, non ausim tamen tem pertentare, quæ te nihil iuuet, & me nihil aliud, quàm ineptum declaret. Si credas tamen literas quomodocumque profuturas, nihil me respiciam, sed dabo, quàm conducenteis potero, vt in me saltem obsequendi oon desideres voluntatem. Vale. Scribebam Antipoli, XI. Kal. Octobris M. DC. XL.

Viro Clarissimo A. F. PAYENO, *Iurisconsulto Aueniononensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

AN-non me iure habeas Mortalium morosissimum, io quo ex datis vsque tuis humanissimis literis causari potes tantum moratum? Pudet profectò Baronis nostri Viri optimi pollicitationem, & expectationem tuam iam toties delusam; Pudet varia negotia segnitiem-ve obtendere, vt excusationi prætextus quæratur. Quare & præstat vt venia, si indulgendam censueris, bonitati tuæ adscribatur tota. Spero autem fore, vt etiam condones, quòd iam tam pauca respondeam, cum intelliges me reuerâ etiam-num fuisse præpeditum, neque arripuisse calamum, nisi ne Baro inclytus absque Epistolio ad te aduentaret. Quem verò me tandem haberes, nisi hac saltem occasione testarer gratitudinem, quòd me prior conueneris, quòd te amicum obtuleris, quòd mea deprædicaueris, quòd lucubrationum mearum aliquid habere cui inuigilares, expetieris? Ac par esset quidem tecum aliqua ex obseruatis communicare; sed non heic mihi illorum copia, qui maturioris reditus spe apud lareis omnia deposui. Faciam tamen satis quam-primum licebit; ac oe exspectabo quidem donec domum redieto, si quæ niues, & frigora præcipitârunt tantopere, mitescere Cælum non-nihil patientur. Quod de variatione Magnetica rogas, scito illam quoque nobis variam esse; Quippe ante annos triginta singularis noster Iosephus Galterius, Prior, ac Dominus Valleræ prolixiorem coortaxerat, fixámque & ratam habuerat graduum sex; quadrante

drante aut triente minus, & cum ante annos viginti vterque ſimul incumbentes gradu integro minuiſſemus, babueramus, nihil iam hærentes, ipſam Inuatiatiſſimam. Nunc verò poſtquam noſter Valeſius Anglicæ illius obſeruationis admonuit, mentem ſerið aduertimus, deprehendimúſque illam vix excedere duos gradus. Id nempe acu applicita tam Meridianis lineis, quæ ante annos XXX. ductæ, indeletæque perſeuerârunt, quàm aliis recentioribus, quæ demiſſis ſemper ad varias Solis altitudines perpendiculis, fuere exaratæ. Verùm Deo propitio aliàs de his plura. Salutem intereà dico plurimam eximio illi San-legerio, abs quo, & ab optimo Bardio memini iucundiſſimam nominis tui mentionem factam. Vale Eruditiſſime Vir, & me vt cœpiſti, ſic amare perge. Dabam Aquis-Sextiis, IV. Kal. Nouemb. M. DC. XL.

Viro Erudito, & Amico Sincero PETRO PVTEANO *Claudij F.*

PETRVS GASSENDVS S.

INſinuauit Luillerius noſter poſtremis ſuis literis, adhibuiſſe te ægrè fidem iis, quæ ad ipſum perſcripſeram de factis à me circa motum Proiectilium experimentis. Id verò miratus, &c. Aquis-Sextiis, XII. Kal. Decemb. M. DC. XL. *Habetur ſub Titulo, De motu impreſſo à motore tranſlato, Epiſtola.*

EIDEM.

MOram non traho, Vir Eximie, ſed mox obſignatis, miſsíſque, quas peruidebis literis, haſce occipio, vt liberem de propoſita Parentheſi fidem. Aquis-Sextis III. Eid. Decemb. eodem anno. Quippe, &c. *Habetur ad calcem ſuperioris.*

Erudito, Candido, & Amico Viro D. IOANNI CAPELLANO,

PETRVS GASSENDVS S.

HAud ſanè hæſeram, mi CAPELLANE, quin ſi Luillerius noſter communicaret tecùm meam illam ſatis prolixam Epiſtolam De apparente magnitudine Solis humilis, & ſublimis., &c. *Habetur ſub Titulo, De apparente magnitudine Solis humilis & ſublimis, Epiſtola.*

Clariſſimo, & Doctiſſimo Viro, HIERONYMO BARDIO,

PETRVS GASSENDVS S.

ET hac etiam vice, per-optime BARDI, redditæ ſunt mihi in ipſo ab Vrbe diſceſſu tuæ literæ Kalendis Decembribus datæ. Memoras initio ſcripſiſſe te alias diebus mox antè præteritis: Ego verò illas ad me nondum perueniſſe ægerrimè fero. Repete quæſo, ac mente veſtiga, quà illas viâ tranſmiſeris, plurimi quippe redemptas velim, vt quam mentem tuam iis ſignificatam inſinuas intelligere, & ſatis proinde pro mea erga te obſeruantia facere poſſim. Etenim quod de literis abs Clariſſimis illis Viris Galileo, atque Liceto, ſeu conſcriptis, ſeu conſcribendis obiter attingis, non capio. Non quòd tu diſertè mentem non aperias, ſed quòd apertire te viro, qui priores tuas iam acceperit, perſpectáſque habeat, præſumas. Ac ſuſpicor quidem facere te etiam mentionem illarum, quas ipſe ab Auguſti vſque Eidibus ad Licetum dedi, quarúmque etiam cum nuperas ad te ſcriberem memini; ſed vereor, ne hanc ſuſpicionem faciat deſiderium, quo flagro pernoſſe an eæ literæ fuerint ad Licetum perlatæ. Cùm illas enim Romam ad noſtrum Naudæum, cuius interuentu Bononiam tranſmitteretur, direxerim; nec reſcire quidem in hunc diem potui, Romam-ne vſque, & ad optimi illius amici penetrârint manus. Id mihi fuit conſolationi, quòd cùm poſtremis hiſce tuis accepi exemplum eorum Dialogorum, quorum mihi ſpem feceras, quibúſque eximius Licetus te intercedente donatum me voluit. Debeo porrò ingenteis gratias illi propter donum, tibi propter operam: & cùm par ſit animo grato mentionem mei nominis eius calamo, ac tuo ore toties expreſſam excipere; tum id præſertim commemorandum, quòd meam illam Epiſtolam *de Solis ſublimis, humiliſque* vmbra iteratò edi, vterque voluiſtis. Eſt verò cur tibi ſimul gratuler, quòd talem ſis nactus Amicum, qui tibi parteis præcipuas in iis committat Dialogis, quíque eximias animi doteis abs te præ ſumma modeſtia penè conſepultas iacere non ſinat. Nempe id ſaltem adnoto, dum totum librum curſim euoluo. Euoluo, inquam, ne cùm teneat ad te quam-primùm reſcribere, comprobem me in cognoſcendo argumento non negligentem. Tametſi certè per primum otium gratias habiturus optimo Liceto, cogito rem pleniùs & diſquirere, & cum eo conferre; nihiluminùs tecum quoque, cuius ille perſonam induit, paucis agere ex officio eſt. Sed velim pernoſcas mihi penitùs non innotuiſſe diſſidium, quod inter Viros Clariſſimos Licetum atque Claramontium intercedere Dialogi docuerunt. Siquidem neque illius opus *de nouis Aſtris, & Cometis*; neque iſtius reprehenſionem, vel fando inaudieram. Non potui porrò non ægrè ferre, Viros & magnos, & amicos, eò potuiſſe procedere, vt bona mutuò verba non audiant; Quippe cùm id moris minùs deceat, & profeſſionem Sapientiæ, & Humaniores literas, quibus vterque effloreſcit. Verùm ſpero rem compoſitum iri, & Claramontium eadem haſta, qua læſit, vulnus curaturum, ac præſertim cum obſeruârit nihil fuiſſe propterea abs Liceto dictum acerbius. Percurri ergo imprimis opus *de Centro & Circumferentia*; adnotauíque magnum Virum pro ſolita illa ſua diligentia nihil feciſſe reliquum;

& subtiliter etiam excogitasse plurima, veluti centrum leuitatis in apice leuium, ascendentiúmve corporum, & centrum qualitatis neutrius in qualibet Cæli particula constitutum. Percurri & opus inscriptum *de Terra vnico centro motus singularum cæli particularum*, obseruauique quod superiùs insinuatum fuerat, de Terræ globo cum aëre ad vertices vsque montium circumfuso, ecce cum nempe Physicum centrum, circa quod Cælestia moueantur, potiusquam punctum, partém-ve vllam circa medium insensilem, id ipsum in hoc repeti, copiosissiméque, & nullo omisso probationis genere, aduersus Claramontium defendi. Percurri denique, & illud *de Regulari motu, minimáque parallaxi Cometarum Cælestium*, animaduertique Licetum propugnare fusissimè argumenta illa Tychonis de Cometarum motu per circulum maximum, déque per-exigua illa Parallaxi, ex qua conuincitur non ferri omneis infra Lunam, vt censuit Claramontius. Neque me latuit institutum, quo Licetus innuit satégisse se demonstrare in opere *de nouis Astris & Cometis* Aristotelis Philosophiam cum Astronomorum experimentis consentire. Optime BARUI, cùm redierim solùm heri in hanc vrbem in Comitatu Optimi Principis, & Pro-Regis nostri, cœperam bosce ad te versus hoc statim manè exarare. Pluribus prosequuturo adest ecce mihi ex inopinato Tabellarius hac transiens, ac postulans si quid fortassis sit mihi præsto præ manibus. Ego verò ne oblatam occasionem prætercam, qualescunque sunt versus, trado, confisus te excusaturum, quòd non modò alteram manum, sed ne iteratam quidem lectionem præ festinatione patiantur. Vale Aquis-Sextiis, Non. Ianuariis, M. DC. XLI.

Ita propemodum se habet hæc Epistola, quòd ipsum-met protographum cum suis lituris consignatum non potuerit hîc, nisi memoriter, transferre.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

DIscedo ecce, cum tu accedis; at volens facio, quia te volente. Significabit Robertus meus quid causæ fuerit, cur maturârim, cur ipse posterior discessurus sit. Postulabit etiam abs te meo nomine Epistolium, quòd quia peruidebis esse è re mea, scribes haud-dubiè non innitus. Quæ consignata volueras verba, resignare non distuli: cognosces autem quemadmodum Viri illustres gesserint morem. Inclytus Gallardus mira comitate, cùm tu abires, deuinxit me: id tibi insinuo, vt non finas meam gratitudinem intestatam. Vale ô DECVS PRINCIPVM, Aquis-Sextiis, IV. Eid. Ianuariis, M. DC XLI.

EIDEM.

IN redeunt ad te Sanitiensis, & Glandatensis Præsules, Roberto meo comitante, ipse discedo heinc Parisios, & ne lareis quidem reuiso. Quid causæ sit, ex illis disces, qui simul etiam enarrabunt, vt omnia se habuerint, vt omnia nobis successerint. Æquum est autem, vt ex me nôris incredibilem animi ardorem, inconcussámque constantiam, quâ tui ergò sese gesserunt. Non commemoro autem odium penitùs implacabile, quo noster ille semper exæstuat; id cognosces ex Glandatensi, cuius vehementiæ, ac industriæ quantum debeam, non, si vox quidem ferrea sit, non si ora centum exprimere possim. Recepit tibi significandum quid adhuc ex tua desideretur opera; non hæreo verò, quin tu illud tantò exsequaris lubentiùs, quantò rem tuam ex re mea facis. Nempe id demum superest, vt cœpto negotio coronidem imponas. Rem insinuaui etiam Roberto, cui rerum pro me agendarum indiculum concredidi. Scribam amplius, Deo propitio cum Lugdunum peruenero. Tu interea, optimè Vale. Dabam Ebreduni in ipso discessu, XI. Kal. Februarij, M. DC. XLI.

EIDEM.

NOn mirabere, cur heinc scribam; cùm iam nôris me non potuisse in Delphinalcis illos monteis, nec Vapioio, nec Sistarico penetrare. Scilicet tantæ niuium moles occupârunt itinera, vt viatores omnes heinc illeine resistant. Necessitate ergo cogente in has inferiores regiones deflexi, vnde iam rectà iter instituo. Interea cum Mannâ transierim, vetulam vidi, cuius Marchio aliquoties mentionem fecit. Ea est octogenariâ maior, neque è lecto facilè assurgit; sed nempe ex casu, quo præfracta tibia perfectè sanata non est. Facies illi vegeta satis, neque rugosa admodum, ostendit viraginem fuisse; & ipsa, & quæ circumstabant mulierculæ aliquot, testatæ sunt renatos denteis ante annos circiter quatuor, cùm quindecim scilicet annis vixisset planè edentula. Rogata num per dentitionem exquisitum fuisset dolorem experta, exquisitissimum, respondit. Quin-etiam, inquit, infandus est, quo per hæc tempora discrucior. En quippe vnum iam emersurum, qui omnem quietem conturbat. Is autem fuit molarium vnus ad læuam maxillæ superioris partem. In illam cum respicerem, animaduerti paucos denteis albicantes, aut integros; plurimi quippe nigrescebant, nonnulli erant carie exesi. Plura Deo volente per otium. Cùm hesterna luce prandissem Balmetis, transire volui per Vallem-clausam, vt mirabilem illam Sorgæ scaturiginem contemplarer. Non vacat illam describere, faciam autem Deo propitio, si interquieuero tantisper Lugduni. Vale interea OPTIME PRINCEPS. Dabam hospiti ad te transmissuro, cùm discederem Insulâ in Comitatu Venasino, VI. Kal. Febr. M. DC. XLI.

EIDEM.

EIDEM.

DEſtinâram pluribus ex hac vrbe perſcribere; verùm feſtinanti non ſupperit tempus. Vnum eſt, quod tacere non poſſum; Illuſtriſſimam nempe Heroïnam tuam Coniugem nullo non officio deduxiſſe in parteis meas Præſulem Heduotum. Ita oportuit auguſtam domum iu me deuinciendo conſpirare totam. Videtur aliunde meus hùc appulſus non ſine quodam Numine in id tempus incidiſſe, quo properantem ad te egregium à Secretis Virum videre, & affari licuit. Quippe ex ipſo quoque non pauca addidici, quæ noſſe interfuit. Excepit nos communi menſâ noſter ille Campinius, publicus Iuſtitiæ in hac vrbe Vindex, qui quantum te ſemper & colat, & amet, dicerem, niſi nôſſes ſatis? Seruet te nobis ſoſpitem Deus in annos Neſtoreos. Dabam Lugduni in Itinere. Kal. Febr. M.DC.XLI.

Finiebam Epiſtolium, cùm allatæ ſunt, redditæque mihi iucundiſſima tuæ literæ IV. Kal. preſenteis datæ. Quàm auidè exoſculatus, quàm arctè complexus illas fuerim, ipſe qui tui erga me amoris, qui meæ in te obſeruantia non neſcius es, coniicere potes. Accepi ſimul, quas es dignatus commendatitias adiungere; vtar verò ipſis, vt mones, communicato conſilio cum præclaro ac iure tibi cariſſimo Victoria Abbate. Quòd mittere dignatus es ad Graſſenſem Epiſcopum, qui nominationem ratam adferas, conſentaneum eſt eximio affectui, quo cæpiſti me proſequi.

Dij tibi, ſi qua pios reſpectant Numina, ſi quid
Vſquam iuſtitia eſt, & mens ſibi conſcia recti,
Præmia digna ferant.

Iterum Vale.

EIDEM.

SCripſi ad te paucis diſcedens Lugduno. Subij deinceps Ligerim, in quo ſuborta tempeſtas me integrum diem Digonij detinuit. Succeſſit die ſequente in idem diuerſorium Hugo Antagoniſta, cum Camerario San-victorino. Ipſe, quia expeditiore vehebar nauigiolo, Briaram maturiùs perueni, dimiſsóque lembo Aureliam vſque conducto veredis mihi vtendum cenſui. Cùm perueniſſem Corbelium, ſcaphidium rurſùs vſurpaui, quo fœliciter denique quinto Eid. hùc appuli. Quem primum conueni ſuccedente die, fuit tuus Abbas, Inclytus ille, qui ſanè provt virum decuit tibi addictiſſimum, literas tuas, méque excepit. Is inter cætera officia per-affabilem præbuit illuſtrem Chavinium, qui lectis tuis literis adeò ſe comem præbuit, fauorémque omnem pollicitus eſt, vt perſpectiſſimum fecerit quo te cenſu habeat, quo affectu colat. Dies fuit ante-cinereus, quo etiam videre, affaríque licuit placidiſſimè illuſtrem Noyerium; &, ne quidpiam illius diei fœlicitati deeſſet inuiſi præterea optimum illum Caldo-Bonæum, qui me conſequenter reuiſens, renunciauit Heroïnam Duceſſam Aquiloniam commendaſſe me Præſuli Carnotenſi, huic non-niſi heſterna luce literas tuas reddere potui; quæ ſanè illi tam gratæ fuerunt, vt ſeſe nihil non tui cauſâ præſtiturum receperit. Illuſtriſſimum Principem Parentem tuum, quia ruri eſt, conualeſcitque, nondum vidi. Literas etiam nondum reddidi illuſtriſſimo Principi Condæo, tum quia ferè hactenus inter Filij nuptias fuit, tum quia rebus aliis procurandis tempus impendi. Præſules omneis, qui Comitiis ſunt interfuturi nondum ſum affatus. In his eſt Auguſtodunenſis, quem tamen accepi generosè reſpondiſſe Abbati San-vandrillæo aduerſarij parteis tuenti, ſe prorſùs à meis futurum. Conuenient cras omnes apud Altiſſiodorenſem, vt definire valeant quo die ex Vrbe diſceſſuri ſint, quo inituri Comitia. Sanitienſem cum meo Roberto in dies ac horas exſpecto; quippe ex literis Campinij tranſiiſſe eos Lugduno in confeſſo eſt. Deſunt verba, vt exprimam quantum me Graſſenſis, optimus ille deuinxerit, ſcilicet nihil reliquum ad ratam præſtandam procurationem ſuam fecit. Quæſo te pro tua bonitate, gratitudinis meæ ſenſum per noſtrum Berecullium illi inſinuandum procures. De negotij ſucceſſu nihil eſt, quod adiiciam. Nulla quantum coniector fiet Agentium commutatio in ſequens quadriennium, In id mihi incumbendum, vt cauſa mea cum Hugone decidatur; & ſi ſuperior fuero, in ſubſequens quinquennium admittar. Omnia Deus ter-Maximus pro beneplacito diſponat. Neſcio quas alias literas dare præterea in Prouinciam poſſim. Neceſſe eſt tamen amici me hoc præſertim tempore, niſi ad eos ſcribam, excuſatum habeant. Tu optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & præſidiũ meum. Obliuiſcebar rogare te, vt ſi quid tranſmittendum ad me fuerit, id ad Andream ſecretarium, officioſiſſimum iuuenem, cum literis tuis deſtinati iubeas. Comperio nempe hac via me recepturum omnia longè diligentiùs. Ber-villam ſemper, vt par eſt, ſaluto. Iterùm Vale. Pariſiis, XV. Kal. Mart. M.DC.XLI.

Hæc iam ſcripſeram, cùm proſper aduentus Sanitienſis Præſulis, ac mei Roberti renunciatus fuit: hoc te ſcire volui, quia & viros amas, & iucundum duces, quòd Illuſtris Præſes reſcire tuo iuſſu id poſſit. Erit profectò quod læteris Germanum ſibi numquam viſum firmiore valetudine, neque Robertum hilariore.

EIDEM.

SCribo adhuc ad te ex Vrbe; ſed proximo tamen diſceſſurus die. Scilicet Præſules quo die conuenturos prædixeram, diſtulere diſceſſum in totum octiduũ. Literas tuas non reddidi Illuſtriſſimo Principi, quoniam Andream, cui eas Abbas inclytus concredidit, à ſex vſque diebus videre non potui. Siſtaricenſis Præſul aduenit, qui tuas de me literas oſtendens, nihil non ſe tui cauſâ facturum pollicitus eſt. Die Lunæ ſeu V. Kal. fiet Comitiorum auſpicatio; cauſa autem noſtra vel non diſcutietur, vel ſaltem non dirimetur ante finem hebdomadis. De ſucceſſu eſt ſemper cur metuam ab Abbate San-vandrillæo, tanto feruore aduerſarium tuetur, tanta autho-

ritate pollet, ac ex contracta potissimom non ita pridem affinitate. Gloriatur certè se aliquot auertisse suffragia; & cùm deflectere Prǽsulem Augustodunensem non possit, futurum sperat, vt Decanus Matisconensis ab eo desciscat, suffragiúmque irritum reddat. Spes mea semper in Domino, qui causæ æquitatem nouit. Vtinam eius voluntas fiat. Scribere alij nemini vacat, sed nempe tu satis es bonus, vt si qui amici te rogauerint, qui valeam; valere me dicas. Vale tu optimè, ô PRINCIPVM DECVS, & præsidium meum. Parisiis VIII. Kal. Mart. M. DC. XLI.

EIDEM.

EN denique, OPTIME PRINCEPS, quo fine negotium coronatum fuerit. Cœperat causa primo statim Comitiorum die disceptari (quid rei fuerit aliàs exponam) cùm delecti sunt Præsules, allectíque alij ex inferiore Cleri ordine, qui acta censerent. Primas in iis tenuit Archi-Episcopus Tolosanus, Vir omni elogio superior, qui postquam nouit ex familiari, plenóque fiduciæ colloquio auersari reipsa me, quod nisi cum dedecore poteram non prosequi, negotium arbitratu suo componendum vltrò suscepit. Non ignoras, OPTIME PRINCEPS (quod nôrunt etiam Bervilla, Berecullius, & Valletæ Prior, amicorum intimi) optasse me semper exoriri aliquem, qui in id curæ incumberet, vt me ex illo honestis quibusdam conditionibus expediret. Itaque ansam arripui; ac tametsi mihi videbar haud-dubie superaturus suffragiis, ius tameo cessi aduersario, acceptis conditiooibus, quas optimus Præsul cum suis Assessoribus, ex quibus Arelatensis Archidiaconus fuit, præscribenda censuit. Quæ illæ fuerint edicam aliàs. Nunc, cùm non vacet abundè est, si noueris magnâ me lætitiâ perfundi ex translato onere, quod ne toto quidem Crœsi auro impositum humeris vellem. Vox est Comitiorum me relictis spinis delegisse rosas; quietémque mihi non proprio, sed alieno dispendio comparatam fuisse. Probârunt consilium etiam qui tui causâ fauebant constantissimè, Sistaricensis, Augustodunensis, & Sanitiensis Præsules; itémque Prior San-Victorinus; ne quidpiam dicam de cæteris. Hæc raptim, dum scribo Parisios, quo proximo die discessurus sum, Vale, ô DECVS PRINCIPVM, & præsidium meum. Meduntæ, Kal. Mart. M. DC. XLI.

Cum ne Riantiensi quidem Baroni, meitam amanti, ad quem videbis literarum fasciculum dirigi, scribere quicquam liceat, manda, quæso, quis exitus negotij fuerit, significari.

EIDEM.

REdditæ sunt mihi ab Andrea literæ tuæ suauissimæ, IV. Kal. Martias conscriptæ. De iis quid possim dicere, nisi quòd tu semper similis es tui. Quas nuperas dedi Meduntæ de negotij exitu te certiorem facient. Cùm hûc redij, mirum dicto quantopere Amici omnes congratulati fuerint. Scilicet me mihi ac Musis redditum esse agnouerunt, quem penè condoluerant intra procellas Aulicas, & ciuileis turbas coniectum, absorptúmque iri. Ipse, quid mihi in votis esset, significare ausus non fueram, nisi vni Luillerio; adeò verebar ne Aduersarius mentem alicunde subodoraretur. Agendum semper seriò fuit, vt illi metum incuterem, quo mihi expetitas pacis conditiones demum offerret. In fructu iam est, quòd iucunda veterum Amicorum consuetudine frui placidissimè licet; sed cumulata erit voluptas cùm te licebit reuisere. An id sit futurum ante anni finem, spondere planè non audeo. Si te prius tamen, vel publica pax, vel certè induciæ sinerent, quod sæpe optasti, venire ad nos; Non redires sanè, quin me, quod sæpe promisi, in comitatum dederem tuum. Ne intereà otiosus per Æstatem sim, quæsitum mitto quam retractare elucubrationum farraginem possim. Eam dum exspecto, fortassis edam, quam dudum Vitam Peireskij, τὸ μακαρίτου pellegisti. Itinerarium de quo loqueris, compendio quidem, sed integrè habes; nisi literæ aliquæ perierunt. Scripsi quippè Ebreduno, in ipso discessu; scripsi Insulâ, & Lugduno in itinere. Scripsi ex hac Vrbe ab Ipso appulsu. Obstinatam mentem Antistitis noui; sed tu præclarè insinuas Horatianum illud, *leuius fieri patientiâ, quidquid corrigere est nefas.* Mittam proxima occasione, quam ad Augustodunensem scribis, Schediolum addam, quo meam gratitudinem testatiorem faciam. Si fortè ad Sistaricensem, & Sanitiensem scripseris, significare poteris te gratam habere constantiam, qua ad meum vsque negotium compositum perseuerârunt. Veretur posterior ne consilium, quod cœpi sis improbaturus; videlicet è re non fuit innotescere omnia omnibus. Quamobrem fac quæso, vt intelligat rem tibi esse non iniucundam. Bervillæ semper apprecor salutem. Vale, OPTIME PRINCIPVM. Parisiis postridie Non. Mart. M. DC. XLI.

EIDEM.

SCripsi mox antè literas alias, quibus Franciscum Amalricum nostratem Canonicum te salutare desiderantem, commendatum facerem; Scribam fortassis alias in gratiam Lafayæ, tum vt gratias agam propter bona verba, quibus illum es consulatus, quòd se comparare ad expeditionem præ inualetudine non potuerit; tum vt exorem ne quod munus implere hac vice non valuit, detrimento illi impositum sit; sed ad ampliora potiùs prout spem facere dignatus es, gradui. Nunc scribendum nihil superest, nisi quòd iam sum vberrimè affatus viros Religiosos, ac tui obseruanteis, Hilarionem, Mersennum, Reynaudum. Inuisebam heri Burdelorium; bona autem sorte incidi in Russilionensem Comitem, qui me complexus, illicò rogauit de te, quî valeres. Retracto nunc Peireskij Vitam prælo commissurus statim à Paschalibus. Tu Vale DECVS PRINCIPVM, & præsidium meum. Parisiis, Eidibus Martij. M. DC. XLI.

EIDEM.

EIDEM.

NIhil potuit contingere dulcius, quàm non diſplicuiſſe tibi, quod cepi conſilium aſſerendi me in tranquillam vitam. Campinio paulò ſecus viſum; ſed nempe vt optimus eſt, meique amantiſſimus, dolet non ſaltem fuiſſe mihi conditiones æquas, & vtileis magis. Ego verò quamuis aliunde nihil penè in rem meam vertatur, maximi tamen æſtimo Animi quietem, & libera ſtudia. Nullo certè cum auro commutatum velim, quam voluptatem iam percipio, dum quidpiam pacatiſſimè lego, meditor, comminiſcor. Quippe nemo poſſit auidiùs diuturnam aut famem, aut ſitim explere. Accedunt hiſce deliciis, mellitiſſimæ literæ, quibus me beare ſuauiſſimum ducis. O te optimum! ô me ter-fœlicem! Viue diu, ac ſemper Vale, DECVS PRINCIPVM, & præſidium meum. Pariſiis, XI. Kalend. April. M. DC. XLI.

EIDEM.

NOn multum vacat Sacro hoc die calamo dare operam; quia tamen Berecullius noſter ſignificauit peruelle te negotij conditiones noſſe: En paucis, vt ſe res habuerit. Exonerabam ſeriò pectus coram optimo Archi-præſule, cùm id vnum eſſe cordi inſinuaui, vt ſuppeteret vnde poſſet creditoribus fieri ſatis. Tum verò ille, dummodò, inquit, debita tua non excedant librarum millia quinque aut ſex, ſpero negotium confectum iri. Ego autem, excedant, inquam, duobus aut tribus millibus (quippe præter Chirographum, cuius ipſe commeminiſti, liberárat me iam alio Campinios, ſuperetántque partim Aquis-Sextiis, partim Diniæ leulora alia) & ille, vereor ne ſit plus nimio, inquit; ſiquidem Vir, quicum rem habes miræ tenacitatis eſt, prælaturus abs te habere vel huiuſce ſummæ dimidium. Videro tamen an, cùm ſuperſint muneris gerendi anni quatuor, & ſtipendia in ſingulos quatuor millia librarum ſint; partiri ſummam ſic liceat, vt octies mille in rem tuam cedant, Ad quæ ego, vt videbitur, inquam, nam tametſi exemplo Agens poſſem plura exigere, ídque in te præſertim curta; ſpes eſt tamen fore, vt Deus in futurum prouideat, abundéque eſt, ſi præteriti anxietate mens eximatur. His ſermonibus habitis, optimus ille ita incubuit, vt rem demum deduxerit quò propoſuerat deducendam. Eſt igitur Hugo mihi traditurus octo librarum millia, dimidium perfectis Comitiis, reſiduum poſt annum exactum: ídque vel Aquis-Sextiis, vel pro libitu in hac Vrbe. Conditionem tamen appoſitam voluit, vt ſi fortè currente anno è viuis exceſſerit, reſiduum illud exigare ab hæredibus non ſit fas, & æquum. Hæc ſunt, PRINCIPVM OPTIME, quæ de negotio addiſcere pro tua illa eximia beneuolentia per-optaſti; Et pernouiſſes quidem priùs; ſed pollicitus fueram me nemini euulgaturum, præterquam vni Campinio, cuius potiſſimùm intererat noſſe. Enim-verò quod ad te ſpectat, dicere videor nemini, quamquam & me à data fide pene liberum ſentio, quando rem per alios innotuiſſe iam plæriſque comperio. Vtcumque ſit tamen, nolim fieri author; adeò vt cum poſſint Berecullius, & Ber-villa eſſe conſcij, velim præterea cum nemine rem per ipſos communicari. Salutem illis plurimam dico, nec tu dici heic abnuis. Vale OPTIME PRINCIPVM, & præſidium, ac Decus meum. Pariſiis, IV. Kal. April. M. DC. XLI.

EIDEM.

LIteras habui, OPTIME PRINCEPS, à Natali Tornatore Eccleſiæ noſtræ Presbytero, quibus accipio illum tua authoritate indigere. Neſcio an te id deceat, aut qua ratione eius votis te intercedente fieri ſatis poſſit. Hoc vnum teſtari, & poſſum & debeo, virum eſſe omninò bonum, Dinienſiúmque neminem eſſe, cui ſim, quàm illi obſtrictior. Ipſe eſt, qui meorum omnium negotiolorum curam gerit; qui in ædibus meis habitat; quem commenſalem habeo; cui ſi dixero vade, vadit, ſi, veni, venit; cuius ea eſt in me propenſio, vt quidquid mea intereſt, ſuâ intereſſe haud ſecus ducat. Sanè Præſule etiam noſtro adeò erga me malè animato, ipſe quoque illius odium ſubire veritus non eſt; & cùm Præſul plureis amicos, imò & quem famulum nôſti, auertere tentauerit, Tornator nec prece, nec pretio, nec minis, nec iniuriis, à mei amore deflecti vnquam potuit. Quin-etiam, quod me tam conſtanter amet, cauſam fuiſſe exiſtimo, cur bonus ille eam ipſi anſam ad te confugiendi fuerit machinatus. Quæ innuo, vt cum certus ſim te, vt me amas, nihil mei causâ, quod in te fuerit, non præſtiturum, intelligas perinde eſſe illi, ac mihi gratificari. Dicerem plura, niſi hæc ſatis. Tu, OPTIME PRINCEPS, Vale, Pariſiis, Non. April. M. DC. XLI.

EIDEM.

DEum immortalem, quàm bonus es! auſus fueram rogare te, vel expetieram potiùs poſtremis meis literis, vt quam abs te opem Tornator ille meus exigeret, non eſſet graue impertiri. Tu verò quam-primum res tibi innotuit, & ne exſpectato quidem meo deſiderio, negotium voluiſti confectum, ac plura etiam fieri mandaſti, quàm mihi optanda ipſe nouerim. An-non hæc ſumma bonitas, amórque nimius erga me? Sed nempe Deum imitaris, qui nos non modò inconſultos, ſed immerenteis etiam ſois cumulat beneficiis. Vtinam Ipſe præmia digna, qui fons eſt bonorum Inexhauſtus, ferat, nam tibi quidem grates dignas perſoluere haud opis eſt meæ. Quas nuperas ad me dediſti, vel potiùs quibus me beaſti, non habui ſatis temporis, vt eas, cùm ad te ſcriberem, fuiſſe redditas renunciarem. Teſtari dignatus es meam pro Lafaya commendationem non exſtitiſſe tibi ingratam. Hoc ipſum verò quoque eſt, pro quo tibi gratias debeo immortaleis. Id

illi

illi iam ſignifico: & quia literas à me poſcit, quas ipſe manu ſua donet, ideò præter hoc Epiſtolium, aliud eius manu accipies, quod quæſo ſit non importunum. Niſi facerem, poſſet ille aut me frigidum ducere amicum, aut perſuaderi me de tua diffidere beneuolentia. Illud ego nolim, hoc ipſe non vis. Literas accepi diebus proximis ab Epiſcopo Augustodunenſi, cum faſciculo, quem iam ad te tranſdo. Scripſit ſpecialeis in eo concluſas ad Heroinam tuam Coniugem; & quia rationem, vt puto reddit commendati mei ab illa negotij, idcircò mihi ipſe permiſi, quoniam ex officio eſſe credidi, eas conſcribere, quas iſtis attexo. Tu benè, imò optimè Vale, Decvs Principvm, & Præſidium meum. Pariſiis, pridie Eid. April. M. D C. X L I.

E I D E M.

Cvm nihil mihi poſſit contingere dulcius mellitis tuis literis, tum quas nuperas habui, mellitiſſimæ extiterunt. Non ob id ſanè, quòd me animæ dimidium tuæ ſalutaſti (id enim me potiùs rubore ſuffudit, tot nominibus imparem, tot paraſangis ſepoſitum) ſed ob ſuauem adeò pro excuſſo iugo ponderoſo congratulationem, vt potuerit etiam ſi quid pœnitentiæ fortè ſuperfuiſſet, prorſus delinire. Quid non neruorum intereà emollientia verba habuerunt? Erat apud me Vir per-eruditus, cùm tuas accepi literas. Is me legente, Deum! inquit, vt ſtylus hic Tacitum ſapit? Ego verò, imò, inquam, dicere debuiſti, vt Taciti genium? adeò poteſt optimus Princeps potiore iure, quàm Lipſius, appellare Tacitum ſuum. Cætera vt prætercam, id verum præcipuè, deterritum me, quòd arduum eſſe agnouerim, inter abruptam contumaciam, & deforme obſequium medium inuenire. Quibus ſcilicet paucis diebus intereſſe Comitiis licuit, facile fuit peruidere, aut loquendum ad gratiam, aut eſſe à gratia prorsùs excidendum. Cum illud verò pro indole, inſtitutóque abhorrerem, iſtud pro rerum gerendarum conditione extimeſcerem; nihil viſum tutius, ſalubriúſque eſt, quàm lubricum adeò iter declinare. Et ſuggillabant quidem boni, meique amantes Prælati; quaſi animo deſponderem, neque durum Virtutis callem tenere poſſem impauidus. Ipſe verò, id vobis, inquam, perfacile dictu, factúque, quibus illicò diſceſſuris agendum nihil ſupererit, at cùm fuerit mihi deinceps tãtum temporis in Aula terendum, Viríque illi grauiſſimorum negotiorum causâ tam ſæpe adeundi, quibus diſplicere non erubuerim. Dicite, amabo, qua fronte, qua mente repulſas, ſupercilia, ac fortè grauiora excipiam? Ac ſi immerſus quidem iam forem, neceſſitas-ve adigeret, enatarem ſanè totis viribus, & vel fœlix emergerem, vel fortis perirem: Verùm te adhuc integrâ, & cùm mihi nihil ſit neceſſe, ecquid me dem præcipitem, voléníque experiar iniquitatem Fortunæ? Hæc tum ego, quæ tibi iam non improbari gaudeo. Viue, ac Vale Decvs Principvm, & Præſidium meum, Pariſiis, XIII. Kalend. Maias, an. M. D C. X L I.

E I D E M.

Eſt nobilis quidam Dinienſis cognomen habens à Salice, qui repetitis vicibus vt donem ad te literas depoſcit. Vellet enim quantum coniector, cauſam neſcio quam commendari in Sabaudi Principis Aula, ratus ſi haberet à te literas, fore vt Princeps, eiuſve Parens dici fieri ius imperatent. Ipſe huc vſque abnui, neſcius quî poſſis pro temporum, rerúmque conditione eſſe comparatus. Nunc ſanè etiam ſubterfugio; non quòd verear ne minùs me ames, tanquam importunè nimis ſtagitem; ſed quòd non feram te in eas quaſi anguſtias coniici, vt vel non ſponte aliquid præſtes, vel inuitus aliis opinionem facias, quòd in me non ſatis propendeas. Et agnoſce quantum aliunde confidam. Æquum forêt me Ber-villæ, Bereculi-ve vſurpare induſtriam ad ſubodorandum nihil-ne prohibeat, quò minus concedas quod expetitur: Et ecce malo tamen ipſe, ipſi tibi id inſinuare, vt ſignificari mihi iubeas obſtaculi-ne quidpiam ſubſit. Nempe ſi ſubſit, quàm potero ingeniosè virum auertam, ne rogaturus te adeat. Sin minus tum votis illius nihil ſubueritus faciam ſatis. Vale interea quàm optimè, Decvs Principvm, & Præſidium meum. Pariſiis VI. Kalend. Maias M. D C. X L I.

E I D E M.

Qvod ad te ſcribam nihil eſt, niſi hoc ipſum, nihil eſſe quod ſcribam. Fallor tamen? Sed nempe conſilium vt in arena accipio. Quid hoc eſt, inquies? Succurrit, inquã, vt ad te perſcribam quid iam agam rerum. Ecquid verò eſt? Abſoluo examen Primę Philoſophię, ſiue Metaphyſicę Renati Carteſij viri celebris, quã manu-ſcriptam Merſennus habuit, meæque cenſuræ commiſit. Operis argumentum rogas? Ecce author illud diſtribuit in Meditationes ſex, quarum Prima inſcribitur. *De iis, quæ in dubium reuocari poſſunt*. Secunda *de natura Mentis humanæ, quod ipſa ſit notior, quàm corpus*. Tertia *de Deo, quòd exiſtat*. Quarta *De vero, & falſo*. Quinta *de eſſentia rerum naturalium, & iterùm de Deo, quòd exiſtat*. Sexta *De rerum naturalium exiſtentia, & reali Mentis à corpore diſtinctione*. Vis pernoſſe quidpiam vberiùs? Ecce *In Prima* dubium facit, quidquid in hunc diem cognouit, tum ob frequentem Senſuum fallaciam: tum ob ſomniorum deluſionem, ob quam certus eſſe non poteſt, iam-ne dormiat, an vigilet; tum ob quempiam fortè errorem, in quem poſſit, niſi à Deo, ſaltem à malo Genio induci. *In Secunda*, *Cogito*, inquit, *igitur exſiſto*: ac tum requirit ecquid-nam ſit, animaduertitque ſe non eſſe corpus, ſed præciſè rem cogitantem. Heinc ſe dicit Mentem, quæ corpora eſſe iudicans, quia illa cognoſcit, tantò magis ſe eſſe inferat, quantò ſe clariùs, hoc eſt, cogitatione propria cognoſcit.

In

In Tertia habet pro Regula, *Quidquid clarè, distinctéque percipit, verum esse*; vnde & quia cognoſcit per ideas, & Idearum vna repræſentat Deum, ſcilicet ſubſtantiam æternam, infinitam, omnipotentem, ac cætera; Et hæc Idea tantum habet realitatis obiectiuæ, vt neque ipſe, neque alia cauſa præter Deum, producere illam in Mente potuerit: Eamobrem cùm ipſam clarè, diſtinctéque percipiat, & aliunde à Deo ſe habere ſciat, neque ea in re poſſit decipi; concludit exſiſtere Deum. *In Quarta*, probat Deum fallere non poſſe, eſſe ſe errori obnoxium, quòd de nihilo participet; errorem eſſe Voluntatis, ſeu arbitrij, quatenus latiùs, quàm Intellectus, patet, & iudicium de rebus fert, quas Intellectus non percipit clarè. *In Quinta* agnoſcit ſe habere ideas corporeorum accidentium, vt extenſionis, ac figuræ; & acceptâ figurarum vnâ, vt putà Triangulo, argumentatur Deum neceſſariò exſiſtere, quia non minùs impoſſibile eſt concipere Deum, ſeu Ens perfectiſſimum, cui deſit exſiſtentia perfectionum præcipua, quàm concipere Triangulum, qui non habeat tres angulos pareis duobus rectis. Additque propoſitionem, quòd Deus exſiſtat, certiorem eſſe quacumque alia etiam Mathematica; quòd de cæteris certum eſſe non liceat, niſi priùs conſtiterit Deum eſſe, neque eſſe fallacem. *In Sexta* ratiocinatur, eſſe aliquid, præter ſeipſum, ideſt præter Mentem, ac ſpecialiter proprium corpus, & quia habet Ideam corporis diſtinctam ab Idea Mentis, concludit eſſe proinde Mentem diſtinctam à corpore; ac exſiſtere ſine illo poſſe. Quid de iſtis ſentiam, cognoſcere aues? Cum concluſiones prorſum amplectar, nempe Deum exſiſtere, Mentem ſeparabilem eſſe; non addident tamen ratiocinia, quibus ille putat ſe eas demonſtraſſe. Hæc & non habui, & habui ſcribenda. Tu optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præſidium meum. Pariſiis, v. Non. Maias M. DC. XLI

EIDEM.

NE ſit moleſtum, OPTIME PRINCEPS, monſtrari à me tuas literas; id enim ſimul tuâ, meâque, & Reipublicæ intereſt. Tuâ intereſt; quia tametſi tibi non alius ſtudiorum ſit præfixus ſcopus, quàm vt quæ negotiis intercurrunt otia non inutilia exigas, & honeſtiſſimam voluptatem rerum gerendarum curis intermiſceas, non eſt tamen nihili habendus, qui honor blandè veſtigare, vltróque ambire virtutem ſolet, etiam inuitam. Meâ intereſt; quia licet & mihi ſtudia ipſa ſint pretium, non poteſt nihilominùs gloriofior fieri acceſſio, quàm ſi boni, quòdque omnes probati tibi ea nouerint, ac me eum eſſe, quem tu tam bonus, támque doctus Princeps tantopere ames. Intereſt Reipublicæ; quia in hac tanta peruerſitate celari non debet tam rarum exemplum, quo edoceantur Proceres quantum virtus, ac eruditio cohoneſtet amplam fortunam; & ſentiant minores vellicatam aurem, quaſi ſuppudere illos debeat temporis iacturam vltrò facere, ac te indefeſſum in Artibus bonis excolendis non imitari. Quod me attinet, nullus acrior inſigi valeat ſtimulus, quàm ex perſpecto illo ardore, quo caues adeo ſollicitè, ne dies abeat ſine linea, ac cenſes illum planè periiſſe, in quo non quidpiam legeris, ſcripſeris, fueris meditatus. Perge modò, OPTIME PRINCEPS, quando tua hæc ſtudia ſunt non ſolùm tibi oblectamento, ſed aliis etiam emolumento; & ſic habe, tantò tuam gloriam pleniorem fore, illuſtriorémque, quantò pauciores æmulos habueris, parem neminem. Significauit Bereculius quemadmodum te geſſeris erga meum illum Antiſtitem; id ipſe totum refero ad amorem erga me tuum. Conuenit ille cum meis Collegis, & meo quidem vnius damno, præter fas, & recens, antiquúmque ius; Sed nempe agendum interdicto erit, vt iure, præſénſque eò teſtituar, vnde me ille iniuriâ, abſentémque deiici ſuis technis curauit. Tu Viue, & Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præſidium meum. Pariſiis, VI. Eid. Maij. M. DC. XLI.

Eximio Viro RENATO CARTESIO,

PETRVS GASSENDVS S.

VIR EXIMIE; Beauit me Merſennus noſter, cum tuarum illarum ſublimium de prima Philoſophia Meditationum participem fecit. Quippe argumenti præſtantia, ingenij perſpicacia, nitórque dictionis mirificè placuit, &c. Pariſiis Eid. Maij M. DC. XLI. *Habetur ſub Titulo, Diſquiſitio Metaphyſica, ſeu Dubitationes, & Inſtantiæ aduerſus R. Carteſium.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
εὖ πράττειν.

NImis bonus es, qui ita me amas. Quòd dare illas literas te inconſulto nolui, publicarum rerum ignorantia fecit. Certè de tua beneuolentia diffidere me, non eſt quòd verearis. Literas ergo dabo, quia non improbas; verùm proxima ſolùm occaſione. Nunc me quippe Merſennus noſter facit occupatiſſimum, qui tranſmiſſurus craſtina luce in Hollandiam Animaduerſiones illas meas in Carteſianam Metaphyſicam, donec exſcribuntur, ſollicitè inſtat. Hinc neque iam tecum agam pluribus; abundè erit, ſi gratias agam ob teſtationem affectus tui erga me conſtantiſſimi aduerſus meum illum Antiſtem factam. Noluiſti ipſe literis tuis, quæ tua eſt moderatio, eos ſermones ſignificare, quos, ſatagente illo tecum redire in gratiam, habuiſti de me; at illi profectò mihi innotuerunt. Quod ſcribis declaraſſe illum velle etiam mecum redire; qui potuit ſeriò facere, quando interea omnem mei conciliandi anſam

sam præfecerit? Scilicet mihi interea id iuris suffuratus est, cuius nisi sim planè excors, atque improbus, dedicationem necessariam fecit? Nam si me solùm id attineret, condonarem facillimè; at Beneficij mei ius est, quod vt illibatum accepi ab Antecessoribus, ita ad Successores transmittere teneor. An committam, vt illi mihi vertere olim opprobrio possint, quod in me satis aut animi, aut fidei non fuerit, vt vsurpatorem sinerem impunem? Videre profectò ne posse quidem Ecclesiam prius reperere, quàm in integrum fuero restitutus. Et Spinosa quidem Vir optimus; sed facilem nimium sese præstitit, cùm de iure me attinente, & de quo non fuerat controuersia, ita permisit transigi, vt ipse spoliatus eo fuerim, & homo infensissimus, cui cordi magis nihil fuerat, illo tanquam præda exsatiauerit ardorem hostilem. Sed hem quo abripior! id ignosce ac benè Vale DECVS PRINCIPVM & Præsidium meum. Parisiis, XVI. Kal. Iunij, M. DC. XLI.

Quòd iter susceptum vertas prosperè, è pectore voueo. Literas hac vice non habeo à nostro Bereculio; sed superiore geminas habui. Cum Ber-villa memineris, an-non patiere heic adiici quam multam illi salutem dico? Peireskij Vita est tandem sub prælo. Vale iterùm.

EIDEM.

PErscripsit ad me Bereculius Antistitis mei pollicitationes. Illis diffido, quia noui, quàm modicæ fidei Vir sit. Quòd sciam certè, nisi aduersum me promissis suis nunquam stetit; Sed nimirùm voluit abs te reconciliatus discedere; fretus interim transactione, quam aduersum me pepigit, vel potiùs extorsit. Et vis scire, quid cogitarit? Videlicet posse humanitùs quidpiam tibi, mihive contingere, priusquàm de iure controuersia fiat. Profectò, si homo ἀναλφάβητος, Græcam non affectasset fidem, declarasset schedà tibi consignata velle se nihil meo iuri, ea transactione derogatum, & rem constare integram donec pleniùs cognosceretur. Non fecit? Scito anguem latere. Cur verò putas illam ad calcem conditionem apposuit, vt nisi iura ea transactione sibi tributa consequeretur, non staret ipse cæteris? Cur, inquam; nisi quia agnouit iniuriam mihi à se illatam, nec potuisse Collegas meos in ipsum transferre meum ius; ac intereà putauit omnem conquerendi ansam mihi adimi, quod secus Capitulum totum in me-met veluti armatem, quasi aduersus fœdifragum, instaurandique belli authorem? Clausula sanè insolita, naturæ contractus aduersa, & de qua (si id per amicos à me salutatos liceat dicere) ne Normanus quidem quispiam cogitasset. Ac non me latuerat quidem eius mens; sed accipio ecce Diniâ literas, quæ illam planè perspectam faciant. Quid te his tamen rebus detineo, HVMANISSIMA PRINCIPVM, quasi nihil possim scribere, quod sit tibi lectu iucundius? Condona, quæso, animi motus, qui frangi posse visi non sunt, nisi ad te appellerentur. Nisi tam bonus, tam mei amans, tam tui esses similis, non effunderem ista in tuum pectus. Aliàs agam de aliis. Nunc saltem tacendum præterea non est, quod Bereculius adiicit, non potuisse omninò te, qui es Hominum mansuetissimus, tam aduersus Antistitem, quàm aduersus Spinosam bilem continere. Qua de re quid dicam, non habeo nisi quod nimiùm fœlix sum, qui te erga me talem habeo. Viue igitur, ac optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, IX. Kalend. Iun. M. DC. XLI.

ANTONIO GODELLO, *Grassensium Episcopo*,

PETRVS GASSENDVS S.

PAucis ac serò respondeo, PRÆSVL OPTIME, sed perspecta nempe tua bonitas opinionem facit peccandi impunè. Rescripsissem tamen maturiùs; verùm is codex, intra quem latuit præclara tua Epistola, est nuper dumtaxat Belgenserio missus. Nunc, nisi scribo pluribus, concurrenteis, nescio qua sorte, occupationes possum causari. Et perrumpo nihilominùs, quòd treis denique versos, quàm nullos dare ad te præster. Id præsertim, quia Bereculio te esse Aquis-Sextiis, meminisséque mei nunciante, vellicari aurem non abs re persentio. Suppudet quippe videri me præ negligentia immemorem tam virtutis tuæ eximiæ, quàm amoris erga me tui. Peireskij Vita mandatur iam typis, foliorum formâ quadripartita; eáque erunt, quantum coniicio, numero prope sexaginta. Quintum iam-num excuditur, pollicéturque Typographus operam satis diligentem. Quod tu scriptum probas, non de opere, sed de materia accipio, quæ haud-dubiè superat opus. Agnosco interea candorem, sed non sine beneuolentia, quæ imponere tibi potuit. Vtcumque sit operam dabo, vt in me obseruantiam, gratitudinémque desideres nunquam. Vale, Parisiis, IX. Kal. Iun. M. DC. XLI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὖ πράττειν.

SI ex me quæras, OPTIME PRINCEPS, quid iam rerum agam, paucis referam. Nosti varia Experimenta, quæ circa res proiectileis, deciduásque per-acta sunt, cùm per superiorem Autumnum, quà curru, quà equo perlustrares Prouinciam, & Triremi celerrima tenderes Massiliâ Castelldisium versus. Quippe non modò te auctore plærique illa exsequuti sunt, sed præiuisti quoque ipse, & vt egregiè perceperas, ita eximiè edisseruisti quî contingeret, vt omnes motus rerum à nobis tam emissarum, quàm dimissarum perinde fieri apparerent, seu id corpus, cui insisteremus quiesceret, seu moueretur. Ego subinde

ad

ad Amicos in hanc vrbem ea perſcripſi;& quia fuere à quibus fides non-niſi ægrè impetraretur, ideò conſcripſi vberiores ad aliquos Epiſtolas, quibus causâ expoſitâ eximerem admirationem. Oſtendi nempe id potiùs fuiſſe futurum admirabile, ſi lapis ſurſum ex curru aut equo, vel naui translatis proiectus in ipſam manum non recidiſſet, aut ſi è ſummo malo dimiſſus, non decidiſſet in pedem mali. Nunc igitur præcipuas duas eiuſmodi Epiſtolarum volentibus ipſis retracto, ac vt euulgentur vltrò patior; etiam poſterior, quâ oſtenſum eſt Copernicæam (niſi Pythagoricam potiùs, & Platonicam) de motu Terræ opinionem impetendam eſſe argumentis firmioribus, quàm quæ vſurpare eſt moris. Id ſtupore profectò dignum, homines non è vulgo modò, ſed eruditos etiam, & ex Philoſophis, Mathematicíſque maximè illuſtres obiicere experimenta, quæ neque ipſi fecerint, neque ab expertis acceperint; ſed quæ putent ita debere neceſſariò ſuccedere, vt perfeciſſe illa ſe iactitare non erubeſcant. En præ cæteris Clauij verba, *Pari ratione efficeretur lapidem, ſeu ſagittam aliquam magna vi ſurſum directè proiectam non in eundem locum recidere, veluti in naui aliqua celerrimè mota accidere conſpicimus.* Quid tu heic dicas, qui in naui celerrimè mota, ſecus accidere conſpexiſti: Et ſi dixiſſet quidem ille, *veluti probabile eſt, aut veluti ferunt, qui fuerunt experti*; ſolam vel negligentiam, vel credulitatem cauſarer; at cum id dixit, *veluti accidere conſpicimus*; eſt ſanè cur præterea ſommam admirer ſecuritatem. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Scripſit ad me nuper Arnulfus (affinis ille ſcilicet, hoſpéſque Draguiniani meus) timere ſe quidpiam à Conciuium malè animatorum technis: ſi te adierit, certus ſum tè illi præſidium ſolitum non denegaturum. Iterùm Vale, Pariſiis, Kal. Iun. M. DC. XLI.

EIDEM.

NE mirere, OPTIME PRINCEPS, ſi immoderati iſtheic ſint feruores; tales certè heic quoque vigent, quales vix ſentit Africa. Ac fortaſſis quidem videri penè intolerabiles poſſunt, quòd tepentè ſubierint; quòd diuturnis, exquiſitíſque frigoribus ſucceſſerunt: ſed vt vt ſit vix medio Iulio exſpectatus fuerat æſtus importunior. Hæc verò rerum eſt inconſtantia, quæ humanam omnem prouidentiam eludit. Nam ſuas quidem cauſas hæc habent; ſed ſagacitati noſtræ nuſquam obuias. Sol diſpenſator eſt caloris, quo accedens ad nos Æſtatem, abſcedens creat Hyemem; at cùm incedat, vno tenore; cur non vno quoque tenore increſcit, ac decreſcit calor? An-non eſt neceſſe cauſæ interueniant, quæ & hanc interruptionem faciant, quæque & media Hyeme æſtus, & media Æſtate excitent algores? Ex ſunt ergo cauſæ, quas dixi fugere humanam ſolertiam. Repetunt ipſas Aſtrologi ex Schematiſmis Siderum; ſed hæ non poſtremæ illorum ſunt nugæ. Quippe Schematiſmi lentiſſimè fiunt: ſunt hæ mutationes prorſus repentinæ. Et ſi fierent quidem propterea ex Sideribus quædam veluti ſpecula, quæ radios Solis nunc collectos, nunc diſperſos tranſmitterent; id quandam veri ſpeciem præferret; nunc verò illi orbiculi nunquam ſeſe ita componunt, vt variationem facere alieni, vel ſui caloris, ſenſibilem poſſint. Videntur ergo potiùs ex ipſamet Terra cauſæ repetendæ, ex qua Auſtrini halitus per Hyemem ſuborti teporem inducunt, Borei per Æſtatem feruorem retundunt: ſed quis eſt idcircò adeò oculatus, vt quibus diebus, quibuſve horis huiuſcemodi halitus ſint ſubor[t]uri proſpiciat? id garriunt quoque Aſtrologi; ſed nempe vt ſolent humanos euentus. En famulus meus correptus eſt febri; ardent viſcera; arteriæ ſobſiliunt: requirunt illi cauſam ex Aſtris, ac Natalitio Themate; & verò ipſe proximam, recentémque non neſcio cauſam. Præclarè penitùs vt noſti; ac meediſſeruiſſe aliàs memini, ille Poëtarum Coryphæus,

> Ὦ πόποι, οἷον δή νυ θεοὺς βροτοὶ αἰτιόωνται,
> Ἐξ ἡμέων γάρ φασι κάκ' ἔμμεναι; οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
> Σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν.

Quod in hunc modum interpretor:

> *Eheu! quàm grauiter mortales Numina culpant?*
> *Quippe mala à nobis aiunt accedere; at ipſi*
> *Stultitiâ propriâ, haud fato, mala perpetiuntur.*

Sed modus eſto. Quas heic adiungo literas à Roberto meo tranſmittendas habui. Manda quæſo tuorum alicui, vt transferat illas, quò deſtinantur. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Pariſiis, VII. Eidus Maias M. DC. XLI.

EIDEM.

SCribebam nuper de repentinis mutationibus Aëris: id comprobatum peropportunè, cùm temperati feruores ſunt, vno, altero-ve pòſt die. Ecce enim vernante cælo frequentes pluuiæ, tonitruáque, & hodierna etiam hac luce à tempore ante-lucano. Quàm delectabit, ſi inaudiero parem iſtheic eſſe temperiem, vt quia ſcribis te in oram Prouinciæ orientalem excurrere, ſalubriùs, gratiúſque excurras? videlicet non tuâ ſolùm, ſed meâ quoque intereſt (ne quid dicam de cæteris) vt valeas, & iucundè valeas. Hinc timerem magis; ſed compertum habeo, quanta cum incolumitate, ſuauitatéque poteris in eadem regione ducere Æſtates. Id debetur tuæ virtuti, quæ ad omne cælum corpus comparat, animum ad omnem fortunam. Eadem eſt enim, quæ temperantiam, æquanimitatémque præſcribit, quarum ope & ſanitatem, & alacritatem tueris. Ita maximum tibi adeſt bonum, quo frui per naturam licet, ſana in ſano corpore mens. Nihil eſt opus te admonere, vt petenoe id facias; qui apprimè nôſti quàm pretioſum ſit, quàm non poſſint imperia

omnia, diuitiæque omnes cum illo conferri, doles te negligentiùs solita studia colère per has bellorum occupationes; sed non ignoras ea nos lege, conditionéque esse natos, vt vndique esse beatos non liceat. Voluptas aliunde non exigua est, in commune bonum conuertere vota; populos commissos probè regere, quam nactus es Spartam, illam exornare. Denique negligentiam illam cum ea compensas diligentia, qua libris dimissis, rebus ipsis studes. Quippe tua studia vmbratilia tota, quemadmodum nostra non sunt; sed intermistam, vt plurimùm contemplationi actionem habent. Est verò cur intereà Reipublicæ literariæ nomine tibi gratias agam, quando sic amas literas, vt perire existimes, si quid temporis illis non impendis. Macte porrò animo esto; nam quidquid agas, semper studes, qui dies, horásque ita dispensas, vt nullam frustrà exigas, nullam non impigrè, honestéque ducas. Viue modò diu, ac Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum, Parisiis, postridie Eid. Iun. M. DC. XLI.

EIDEM.

POstridie quam nuperas scripsi, accessit Laurentius Aquensis Consiliarius, inuisurus (quod fecerat nondum) Abbatem Campinium, Virum optimum, & Germani instar, obseruantissimum tui. Discessurus voluit me etiam coram videre, & alloqui: quare euocatus ex Musæolo ad salutandum ipsum processi. Datis, acceptísque communibus de valetudine verbis enarrauit vultu, &, vt apparuit, pectore in lætitiam effuso, scripsisse se pridie ad te vltróque tuam in impetranda redeundi licentia opem implorasse. Protulit etiam, ostenditque Epistolæ suæ exemplum, innuens, si potuisset, eam stylo supplice magis contexere, fuisse haud-dubiè vsurpaturum. Insinuauit quoque, si tam ipse, quàm Socius potuissent literis reddendis clariores viros deligere, haud quaquam fuisse neglecturos. Cum recitasset quid in Prouincia, quid in Aula actum, non actum-ve foret, subdidit se, vnà cum Socio conuenisse Parentem tuum, itémque Chauinium, & Abbatem Victorianum, vt submissam tibi mentem testarentur, possentque tuam beneuolentiam Viris eiusmodi intercedentibus conciliare. Denique adiecit me sibi rem facturum gratissimam, si ad te scribens, summum ardorem, quo præsidium tuum expetit, efflagitátque, significarem. Excepi ipse lætari me, apprehensum denique filum, quo se ex mæandris subducere posset. Conscriptas ad te literas, & argumento, & stylo, & manu reddentium fore non ingratas, PRINCIPEM te esse summè generosum, ac bonum, & qui inuictus cætera, sinceris tamen precibus, affectibúsque sis non inuictus. Præclarè actum erga Patronos, qui tui tam studiosi sint, in quos sis ipse adeò propensus. Me nullo planè habendum loco, qui nullus esse apud te debeam, nec possim nisi temerè talibus Viris interuenire. Ausurum tamen, quia id vellet, suggerere ipsius pronam, & ad omne obsequium comparatissimam voluntatem. Quod superesset, pergeret modò, quo dextro pede cœperat. Hæc summa est, OPTIME PRINCEPS, consertorum mihi cum ipso sermonum. Ac datam quidem libero fidem, dum, quod expetiit, exsequor; sed interim tamen quo & decet me, & tuâ interest, candore, id præsto, quin-etiam neque consilium, neque suasionem adhibeo; cùm tu sapientior, meliórque sis, quàm vt præter nudam historiam, aut face, ad diiudicandum, eligendúmque quod optimum; aut stimulo ad exsequendum, prosequendúmque indigeas. Vale optimè, ó PRINCIPVM DECVS, Parisiis, XI. Kalend. Iul. M. DC. XLI.

EIDEM.

RVborem creas, OPTIME PRINCEPS cùm iis me elogiis, quibus sustinendis sum impar, exornas. Sed nempe, vt Parentibus filiorum næui lumina sunt: ita verendum est, ne tibi cuius est candor eximius, amor ille tantus, quo me prosequeris, imponat. Ego profectò longè absum, vt in me, quam præsumis scientiæ plenitudinem agnoscam; quippe qui non Oceanum, sed nec riuulum, aut ne stillam quidem posse summis labris attingi confidam. Tametsi enim eius scientiæ, quam appellare τῶν φαινομένων, seu Historicam soleo, consequi possim aliquid; illius tamen percelebris, qua intimæ rerum naturæ, proprietatésque cognoscantur, ne atomum quidem mihi-met polliceor. Hæc est, quam Deo totam concedo, qui, cùm Naturæ opifex sit, solus habere perspectam sui opificij rationem possit. Et considera quidquid primum in rerum natura occurret, Animal, Plantam, quidvis aliud: non omnes simul Philosophi caussas germanas proximásque, & modum aut artem structuræ illius vnquam explicabunt. Vnus qui fecit, dicere potest; at nobis homuncionibus præter stuporem, superest nihil. Fœlices nihilominus, quibus Diuina bonitas spectaculum tot operum admirabilium non inuidit. Videtur author ille Naturæ sese habere vt artifex, qui fabricatus Dædali statuas, aliáque id genus stupenda, ipsa quidem propalam faciat; sed interiora tamen illa machinamenta non reuelet. Quare, vt satis esse spectatoribus debet oculos pascere iucundè, neque aut conqueri de Artifice, aut se habere miseros debent, quòd illius solertiam non complectantur animo; ita nobis in pulcrum hoc Naturæ Theatrum admissis, sufficere debet tot rerum, quæ in illo exhibentur, contemplatio suauissima; neque iure possumus aut cum Deo expostulare, aut infœlicitati cuipiam vertere, quòd ipsius quoque peritiam in iis condendis non assequamur. Ac sapienter sanè ille sic prouidit. Quippe non iam admirationi, aut venerationi hominibus foret, si supra homines nihil saperet, ipsíque eius industriam se

consequu

consequutos gloriari possent. Vides proinde, quæcunque sint Scholarum pollicitationes, qua de scientia ego desperem; vides quam ausim prosequi, dum τῶν φαινομένων, seu historiâ rerum, hoc est ipsa effectorum τῷ Δημιουργῷ, sum speculatione contentus. Sed & vide quæso, an id sit, quod vocas altum sapere; cùm me ex gradu illo summo sublimis Sapientiæ demittam, & hanc humilem, cuiusque è vulgo nemo non sit capax, consecter. Vtcunque sit, aurea profectò, ipsóque digna Apolline tua illa sententia, de Veritate cùm agitur; non esse, quod Aristotelis aut Platonis simus studiosi. Dicendum aliàs de illa erit. Nunc, ne sim nimius, finem facio; apprecatus tibi omnia prospera. Viue & Vale Decvs Principvm, & Præsidium meum. Parisiis IV. Kal. Iul. M. DC. XLI.

EIDEM.

QVod cœperam nuper dicere, resumo; ne videar illam adeò præclaram de Veritate sententiam absque tessera dimisisse. Imprimis verò illud occurrit, tam Aristotelem, quàm Platonem reuerentiores fuisse Veritatis, quàm vt sese illi præhabuerint; qui si præhabuissent, non esset profectò quamobrem ipsos reuereremur. Quippe Sapientiæ professores ob id solùm suspicimus, quòd docere illos arbitremur vera; nam si profiterentur falsa, ecquis ad illos accederet? Itaque ipsa Veritas est, cuius vnius studiosi sumus, & cuius speciem induat oportet, si quid falsum prosequimur. Videlicet ne mimi quidem, picturæ, & alia, quibus decipimur, delectant, nisi quatenus præ se ferunt similitudinem cum vero. Vnde & constat quàm sit pretiosa, quàm diuina res Veritas; cuius sola vmbra tantoperè placet. Quàm optandum proinde foret, vt humanum genus aperiret oculos, quo Veritatem potiùs ipsam, quàm similitudinem, aut vmbram & agnosceret, & consectaretur. Ecce enim fucus obtenditur rebus, quo solo abducimur; neque interim vera bona aut cogitamus, aut disquirimus, aut discernere ardenter studemus. Quare nec mirum est, si rerum veritate non perspecta, atque idcircò si naturæ voce, seu ratione non exaudita, cœci nos motus abripiant, & quasi cynosurâ destitutos in scopulos, breuia, syrteisque coniiciant; Donec profectò quid reuera, quid apparenter solùm sit bonum, non satis internoscimus; inuoluunt nos, seu potiùs obruunt cupiditatum inanium fluctus; & quia illis metas secundum naturam non præscripsimus, longè omninò absumus, quàm vt nos ad portum patiantur perduci. Is portus Tranquillitas est, quam cùm nemo non expetat, nemo non passis velis declinat. Quid enim aliud agimus, dum libidini, ambitioni, auaritiæ laxamus habenas? dum odiis, iniuriis, rapinis, bellis, cædibus, proditionibus Cælum cum Terra commiscemus, & societatis humanæ iura súsque déque euertimus? nisi non harum perturbationum origo, & causa ignorantia est; quæ, dum Veritatem studiosè requirere negligimus, tenebras facit, ac intereà occupat, tenétque imperium. Sed vetus nempe querela est; neque cum rebus humanis ita benè agitur, vt cessare potiùs nostris, aut futuris, quàm præteritis temporibus, debeat. Tu inter has publicas turbas placidum illum animi statum, quod facis, constanter tuere. Viue diu fœlix, & Vale, Decvs Principvm, & Præsidium meum. Parisiis, III. Non. Iul. M. DC. XLI.

EIDEM.

VEniam dabis, Optime Princeps, si paucos prorsus versus dem: sed nempe scriptioni destinatum tempus suffuratus Amicus est; cui omni officio fuit satisfaciendum. Id licere mihi putaui per te, qui tantam fecisti de te confidentiam. Fiet aliàs Deo volente cum hac iactura compensatio: quamquam iacturam non dicerem, nisi ipse pro tua immensa bonitate ita sentires. Quippe esset potiùs lucro apponendum, si quod legendis literis meis tempus deteris, ad alia referres. Tu præsertim, ac isto quidem difficillimo tempore; quo sustines tot, ac tanta negotia. Accepi nimirum, quas habuisti causas, vt Prouinciæ metueres, & singulariter prouideres. Vides intereà casum insignem, quo hostes recens perculsi sunt; cùm esse nihil potuerit eâ, quam sunt adepti victoriâ luctuosius. Fortunet Deus prosperè omnia, téque imprimis incolumen seruet. Viue diu, & Vale, Decvs Principvm, & Præsidium meum. Parisiis, IV. Eid. Iul. M. DC. XLI.

EIDEM.

NIhil fuerat opus, Optime Princeps, conscribi ad te Cartesianæ Metaphysicæ argumentum; quando ea iam excuditur, Mersennúsque noster editionem curat. Ita ipsemet est nuper confessus, qui initio celauerat; adiecitque imprimi vnà cum Obiectiones alias, cum Animaduersiones meas solutione iam à Cartesio missa. Requisiui ipsum, vt mihi illius copiam faceret, cum verò tergiuersaretur, an non facis, inquam, quòd Antagonista se acerbiorem præbuit, vererísque ne ex lectione aliquid molestiæ creetur? annuit ingenuè; tum autem ego, Tu non igitur me sat nôsti, qui si quid rationis occurrat, ardenter excipiam; si quid stomachi, facilè condonem? dedit itaque demum pellegendam. Cùm perfecissem, quàm benè, inquam, mecum agitur, quòd meæ Animaduersiones secundum totam seriem cum Responsionibus imprimantur! quippe erit vnde Lectores æquum de controuersia, déque stylo iudicium ferant. Hæc ipse ad illum: Tu Optime Princeps, cum liber erit præ manibus, quid id totum sit, vberiùs cognosces,

Heic solùm addo, per-mirum esse, quàm simus quisque nostri amantes, quàm sententiæ semel infixæ tenaces, quàm contradictionis minimè patientes! Cúmque id minus quemlibet deceat, tum præcipuè virum sapientiam professum, qui dignus esse eo nomine, nisi pro scopo habeat veritatem solam non potest. Non modò enim æquum videtur, vt patiamur Placita nostra controuerti ab aliis; sed etiam vt ipsimet nos veritatis ergo, ipsa euertamus. Digna sanè vox Aristotele, *δόξειε δ' ἂν ἴσως βέλτιον εἶναι, καὶ δεῖν ἐπὶ σωτηρίᾳ γε τῆς ἀληθείας καὶ τὰ οἰκεῖα ἀναιρεῖν, ἄλλως τε καὶ φιλοσόφους ὄντας.* Sequitur, quod nuper innuebam, *ἀμφοῖν γὰρ ὄντοιν φίλοιν*, hoc est Platone, ac veritate, *ὅσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν*. Sed hæc, & alia tu meliùs nôsti. Viue diu ac Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis XIV. Kal. Augusti. M. DC. XLI.

Bervilla semper salutem nuncio. Scribo ad Valtortam, vt illi commendem mei cuiusdam agnati causam: nisi tecum sit queso te, vt tuorum quispiam meas literas ad illum transmittat. Iterùm Vale.

EIDEM.

ERam nuper apud Thuanum, cùm Princeps, Antistésque Metensis eò aduenìens, post consertos quosdam sermones, ecquis Vir essem requisiuit. Cùm Thuanus verò, Puteanúsque dixissent ad autem esse me virum Prouincialem, quem tu amore tuo dignareris, dici non potést, quanta me derepentè in sui gratiam humanitate fuerit complexus. Cœpit subinde facere palam quantum te Cognato gloriaretur, lætaretúrque; quanta eximiam tuam virtutem, cuius exempla retulit, veneratione prosequeretur. Non refero porrò, vt omnes & assenserint & symbola contulerint; id solùm attingo, vt nôris quanti ab illo Principe fias; quanti ab omnibus, qui te nôrunt. Quin etiam talia non scriberem, si vel facere aliquam tibi assentandi opinionem possem; vel te eum nossem, qui ad vanam ostentationem ista referres. Sed nimirùm tu sic me amas, vt nouam quandam abs te gratiam inire necesse non sit: ego tuæ virtutis eam habeo rationem vt incentiuum facere, potiusquam remoram contendam. Et teneris certè vel ex eo, pergere constanter, quò cœpisti gressu; quòd in oculis omnium, clarissimáque luce verseris; neque potes non in hac morum peruersitate esse exemplo, cuius, quibus innati sunt veræ virtutis igniculi æmulatione accendantur. Quàm, putas, verò res est diuina, dum hoc tramite indeflexus incedis, spargere te interea, & dum nihil cogitas, odorem, quo alliciantur plurimi, inducantúrque in eandem viam? Macte proinde animo esto, & quod agis, id semper age; sic enim demum poteris inter Heroës locum habere. Eò multi aspirant; sed quia interim virtutem non-nisi fucatam sibi statuunt ob oculos, ideò lactantur inani spe, excidúntque ingentibus ausis. Viue modò diu, ac Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, VII. Augusti, M. DC. XLI.

Obsignàram iam Epistolium, cùm reddita mihi tua litera sunt, ipsis huius Mensis Eidibus conscripta. Reseraui ergo, sed eo solùm fine, vt significarem mihi redditas: quippe non-nisi proxima occasione iis responsurus. Ber-villam iubeo semper saluere. Vale iterùm.

EIDEM.

PErspecti mihi labores sunt, quos in communiendis iis locis, quibus aliquid timetur, impendis. Et queteris quidem non sine lepore ex nihilo nihil fieri; sed cùm opis diuinæ sit ex nihilo nihil facere; proximum tamen ipsi est, pauca ex te facere multùm. Haud malè proinde ominati sunt, nec meriti malà de tua prouidentia, qui à te tantum operæ ex subsidiis tantillis sperárunt. Quippe, vt non aliud, hoc saltem fecere, vt te tutelæ Numinis creditum esse constiterit. Heinc est tua illa *ἀγαθοεργία*, quà gloriari potes eadem naui te, ac tuam simul fortunam vehi. Fortunati nimiùm, qui tecum vehuntur? Populi fœlices, sua si bona nôrint! Perge modò, OPTIME PRINCEPS, grandi hoc passu incedere; gerentem quippe hos animos Numinis fauor destituet nunquam. Gratiam facienti quod in se est non denegari, trita sententia: tu verò vota non concipis, nisi admota aratro manu. Ista nec de te nimiùm spondes, nec præ segnitie Cælum fatigas; sed cùm præstitisti, vt per te nihil stet, vt Deus omnia fortunet, voues. Nôsti eiusmodi consilium ne Ethnicos quidem latuisse, qui adiuuari forteis à Diis, & Deos omnia vendere laboribus pulcrè senserunt. Nosti Diuinam, Primámque causam se sola non agere omnia, quæ & Secundas cùm fecerit, eas sane esse nequicquam noluit. Quare optas quidem ab ea incrementum; sed & plantas, & rigas tamen. Quidni hac fretus conscientia, & ratus nihil prætermissum, serena mente constanter sis; qui vtcumque de prospero euentu securus non sis, nihil videas tamen, cuius te possit propter infaustum pœnitere. Apprecor ipse prospera omnia, infausta omnia deprecor. Sic Viue diu fœlix, & Vale. Parisiis, postridie Kal. Augusti M. DC. XLI.

Quod spes sit fore, vt Epistolium te Aquis-Sextiis conueniat, an-non feres heic à me dici, quando non vacat scribere, Bereeulio nostro, aquè ac Ber-villa plurimam salutem? Vale iterùm.

EIDEM.

MEnsis prope est, ex quo ad te scribens memini Victoriæ, quæ non *ἐπινίκιον* verùm *ἐπικήδειον* victoribus fecit. Agnosces iam quæ non ouatio, sed [illegible] illis succedat. Videlicet, deiectâ Statuâ, basis quoque suffossa est; & qui erat Patuleius, factus est

eſt illis Cluſius Deus. Mitari profectò par eſt, nos heinc ſecuros maximè eſſe, vnde ante dies tam paucos timebamus quam-maximè. Sed hæc eſt nempe fœlicitas, hoc ſacrum conſilium imperans Fortunæ. Quippe cùm ſit ſagacitatis id coniicere, quod futurum eſt, tum prudentiæ præſertim eſt quidquid demum occurrerit, ſic temperare, vt benè vertat. Euentus plærumque in nobis non ſunt; at cùm cauſa cæca illos faciat, poteſt prouida ſic inflectere, vt nihil videatur non factum conſultò. Hoc ego ſanè dicere ſoleo, non tam quadrare circulum, quàm ex globo facere cubum. Nôſti enim quod dicitur,

Vt ſphæra Fortuna, cubo ſic inſidet Hermes.

Quamquam quid ego iſta ad te; qui tantâ ſapientiâ omnia moderaris? Verùm condonabis, quòd exciderint ex recente memoria, ac præſentanea meditatione. Facile profectò non fuit non intendere animum ad inexſpectatiſſimum caſum. Voueo tibi nullum fieri improuiſum; nullum ex quo non te fortunatiſſimum probes. Viue modò diu, ac Vale, Decvs Principvm, & Præſidium meum. Pariſiis, v. Eid. Sextil. M. DC. XLI.

EIDEM.

Qvod dicis te veram virtutem non poſſidere, ſed optare, ex ipſa virtute proficiſcitur: Quippe, vt præteream hoc eſſe modeſtiæ, quæ ipſa quoque cum eſt ingenua, ac ſine fuco, Virtus eſt: Oportet profectò non inchoatam modò, ſed adultam etiam obtineat, qui veram atque conſummatam expetit ardentibus votis; Et diceret fortaſſis alius te ne iſtâ quidem deſtitui; ſed neque ipſe de re ſic ſentis, neque ſentire congruum eſt; quoniam ipsâ excideres, ſi te conſequutum putares. Noſſe vis, vt iſtud accipiam? Dicis ipſe egregiè veram virtutem eſſe immotam; Dicis Primo tantùm Motori conuenire, vt non moueatur: colligo ergo veram virtutem in Primo tantùm eſſe Motore. Et quia tamen de virtute, cuius homines valeant eſſe capaces, agitur; putàrim id ſic temperandum, vt humana virtus conſiſtat in ſimilitudine cum Primo Motore, non omnimoda illa quidem (neque enim Dij eſſe poſſumus) ſed quantum quidem per humanam imbecillitatem fas eſt; adeò vt quiſque veram virtutem tantò magis obtineat, quantò obtinet conſtantiorem. Heinc accedere ad veram virtutem, eſt ad Deum accedere; hoc eſt, ad conſtantiam aliquo modo ſimilem immutabilitati Diuinæ. Et quia res eſt per ſe ardua, periode eſſe mihi videtur, ac ſi quis non ſecundum flumen, ſed aduerſus, hoc eſt in ipſam ſcaturiginem nauiget. Vt enim faciliùs nihil eſt, quàm ſecundo flumine ferri; ita nihil procliuius, quàm delabi per vitia, & vt labor eſt tendendi in fontem; ita difficultas inhianti ad illam quaſi originem virtutis. Quare vt nitenti in fontem quieſcendum non eſt, nè referatur ab ipſo fonte; ita aſpiranti ad ſummam virtutem connitendum perpetuò eſt, ne, ſi non faciat, ab ea recedat. Atque hoc tandem eſt, quod volebam, cùm fore dixi, vt à virtute conſummata excideres, ſi in ea eſſes opinione, vt te adeptum exiſtimares. Nempe hæc opinio feriatio eſt quædam, per quam non modò non promouemur, ſed etiam longè ſemouemur; ſicque comprobatur, quod ſæpe audiiſti, in via virtutis non progredi, eſſe regredi. Cætera aliàs, ne ſim iam nimius; intereáque exopto tibi non virtutem modò eximiam, ſed etiam virtutis eximiæ cumulatiſſimam mercedem. Benè Vale, Principvm Decvs. Pariſiis, XVII. Kalend. Septemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

AN nuper contradictio fuit, cùm te virtutem eſſe immotam aſſerente, ſic annui, vt cenſuerim tamen non eſſe quieſcendum? Non videtur ſanè quando quidem virtùs ipſa eſt Animi conſtantia, quæ conſtantiſſima cum eſt, tum demum vera virtus eſt; Neque enim eſt, cur putemus ſolam iuſtitiam eſſe conſtantem, atque perpetuam voluntatem, vt Iuriſconſulti definiunt; id ad virtutem omnem ſpectat; & vt conſtantia voluntatis tribuendi ſuum cuique eſt Iuſtitiæ; ita Temperantiæ honeſtè; Fortitudinis generosè, Prudentiæ ſapienter agendi. Porrò, quod nôſti habitum dici Qualitatem permanentem variis actibus comparatam; dictum habeto de Virtute, quæ habitus eſt, quæ permanens eſt, quæ repetitis actibus firmitudinem nanciſcitur ſuam. Vnde & ſicut deſuetudo habitus alios obliterat, ſic ſpeciatim ipſam virtutem, ac proinde, ne id eueniat, intermittenda actio non eſt. Quin-etiam tantò magis eſt ipſi virtuti proſpiciendum, quantò non modò ceſſatio lentitudinem in mentem inducit, ſed crebræ etiam ſunt occaſiones oppoſitorum actuum, qui in habitum contrarium detorqueant. Quippe vt deſint cætera, paſſiones continuò inſurgunt, quæ niſi Virtutis ipſius reprimantur imperio, eam demùm è ſolio deiiciunt, occupántque, & tenent arcem. Itaque Virtus quidem immota: ſed vt ſit, agnoſcis vt non ſit quieſcendum. Id fit, vt dum arbor tanto fit ſtabilior, quanto ampliùs radios agit; ſic nempe minùs & arbor ventis, & virtus paſſionibus cedit. Si placet, comparato quoque ipſas paſſiones cum fluctibus, Animum cum naui, facultates eius cum iuuenibus, quorum vt ille loquitur, alij malos ſcandunt, alij per foros curſitant, alij ſentinam exhauriunt; ſiquidem virtus denique ipſa ſimilis erit Gubernatori, qui clauum tenens ſedet in puppi quietus, nec (vt verbis eiuſdem dicam) facit ea, quæ iuuenes; ſed multò maiora, & meliora facit. Hæc ſatis ſunto. Tu autem Vale, Ocelle Virtutis, & Principvm Decvs. Pariſiis, X. Kal. Septemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

FRigidissimum te Poëtam dicis; quid, si calidissimus fores? Noui sanè ingenium tuum ad maiora natum, maiora sectatum, non fuisse ardenter complexum hoc-ce eruditionis genus. Memini, quod abs te accepi, vix tibi semel iterúmque carmen aliquod excidisse; at simul noui quo enthusiasmo animi sensa exprimas; memini simul quo studio elegantiores Poëtas colas. Quare & minùs mirum est, si in versus omninò bonos, vel non cogitans interdum erumpas. Eiuscemodi profectò ij sunt, quibus Epistolam clausisti

Occîdit fortuna Ducem, Martémque repressit;
Hostibus ecce suis palmam Rex præripit ense.

Agerem lubens Commentatorem; sed inseruisse in Epistolium, vt pretiosam gemmam sufficiat; quò nitorem tuum ad te referens, indéque splendescens gratiosius accedat. Adderem quoque ex me nonnulla; sed quid Anseri cum Olore: Sum ipse quippe longè frigidior, qui vix semel quoque decennio agitante Deo calorem concipio, ægréque tandem Apis Matinæ more, modóque, seu per laborem plurimum operosa paruus fingo carmina, vt verbis illius rem dicam. De reditu, quod admones, memento, PRINCEPS OPTIMS, nondum esse annum exactum. Peireskij Vita iam-nunc primùm, vel potiùs tandem è prælo prodit, delibero autem quidpiam-ne præterea eo, quo superest semestri committam. Semestri dico; nam, vt quæ nôsti inita mecùm pacta compleantur, exspectandus est Martius proximus. Accepisti Comitia demum ad vmbilicum, quod aiunt, perducta. Ostendit in iis Robertus animos omninò ingenteis. Hugo quoque ille, cui vices remisi, ita gessit generosè, vt nihil sit, cur facti pœniteat. Abest vterque cum Gerenteo, cúmque illis Præsulibus, quos destinârunt Comitia ad dicendum Regi postremam salutem. Ego sic tibi salutem dico, vt te saluum velim in annos Nestoreos. Vtinam ita viuas, & Valeas, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, III. Kal. Septemb. M.DC.XLI.

EIDEM.

NOn est, quòd te heic multum moret, nam & superiore die scripsi per Veredarium publicum; & hasce credo cursori tuo comites libri, in quo es mihi prima, summáque camœna dictus. Is porrò liber exemplum est editæ nunc primùm Peireskianæ Vitæ, cui nihil potuit esse gloriosius, quàm & pro tuis votis conscribi, & tuis sub auspiciis in lucem prodire. Attexo ipsi duo Exempla, quorum, si per te liceat, alterum Valauesij sit; alterum Baronis Riantij; nempe istorum, secundum te interest prima omnium habere. Omnia incompacta; Sed ea adparo, cuiusmodi mox è Typographeio traduntur, ne cursore ex improuiso transeunte, imparata habeam. Adde quòd Valauesius, qui compactorem Peireskianum in ære habet, significauit velle se curare exemplum Musæo destinandum tuo: Neque ego non debeo rem facere illi per-gratam. Quæso te vt facias tu quoque, atque adeò iubeas tria simul Exempla ad memoratum Baronem mitti; is enim tradet artifici, qui tuum elaboret ex præscripto Patris. Hoc solùm volui; Tu benè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis pridie Kal. Septemb. M.DC.XLI.

EIDEM.

EN OPTIMA PRINCEPS, quæ sunt vices rerum. Scripsi ad te ante sex menseis de negotio composito; & ante octiduum de pactis seruandis: Scribo nunc omnia ne quicquam acta, nihilque mihi superesse, nisi vt illud occinam, opera, & impensa periit. Quid, inquies, istud rei est? Vt paucis dicam, Regia Maiestas & Cardinalis Maximus irritá fecere tam Ebredunensem, quàm Arelatensem nominationem Agentium; Hugóque, cui ius cesseram, liberatus proinde fuit fide præstita de damno sarciendo. Heinc, cùm spes foret his ipsis diebus quatuor librarum millia, & intra sex menseis quatuor cætera persolutum iri; comprobaui quàm verum sit, spem vigilantium esse insomnium. Si nosse porrò desideres, vt se res in Aula habuerit; ecce quemadmodum Robertus, qui ipse interfuit, enarrauerit. Præsul Gratianopolitanus, cui Meduntensia Comitia priusquam distraherentur id commiserant muneris, coram Rege iam per-orârat cùm Agentes Cleri pro more, vt gratos haberet, ipsi exhibens, hoc abs Rege tulit Responsum, *Ego illos gratos non habeo, quòd nominati fuerint absque præscripto vllo meo; túque* (respexit tunc in Hugonem) *etiam pecuniam numerasti. Poterunt deinceps alij nominari, Cancellariúsque meum hac de re interpretabitur Placitum: Intereà Prior San-dionysianus Agentium functionem obibit.* Cardinalis quoque subinde per-oratione ab eodem facta, *accepistis*, inquit, *ipso Regis ore, quid velit circa Agentes factum. Id significauit, me non inconsulto; ac, si quid fortè oblitus fuisset, qui suggererem præsto aderam. Quod ad Cancellarium remisit, ne hæreatis, alio non tendit, quàm vt securos vos iubeat id iuris, quod cuique Prouincia ex ordine competit, sartum tectúmque seruatum iri. An tu verò* (oculos simul ad Abbatem Grinanium vertit,) *nominari iterùm possis, prouidebitur postmodùm.* Et quoniam Hugo tunc requisiuit, num posset quoque iteratam nominationem procurare; *neque tu*, inquit, *qui numerasti, neque qui accepit, potestis.* Dicente illo, nec se numerasse, nec accepisse alium; & quam-vis Chirographo sese obstrinxisset, fecisse id tamen pro voto, atque applausu Comitiorum; nihilque actum in ea re fuisse, quod non esset agi consuetum pro Comitiis cæteris, quæ iuberent semper eum, qui cederet, præstari abs eo, cui cederet, indemnem. *Benè vertit*, inquit, *quòd non numerasti; sic quippe nihil tibi laboris in repetendo superetit. Quod spectat ad Chirographum, iubebit Rex illud Aresto rescindi.* Ha-

ctenus

ctenus ille retulit. Cum inaudiisset Andreas tuus eodem ipso die, quo hæc fuere peracta, fategit, ne, si fortè Hugo Arestum illud deposceret, ipse inauditus exciderem iure. Non sanè quòd velim, aut possim virum cogere, vt promissis stet, sed quòd æquum esse videatur, vt eorum emolumentorum, quæ per semestre tempus cepit, me quadantenus participem faciat. Heinc & rem mihi statim nunciauit, & Victoriano etiam Abbati, qui vt humanissimus est, tuóque amore reuerâ dignus, omnem operam vltrò obtulit. Rediit iam Hugo in Vrbem, in eóque sumus, vt quid debeat, velit-ve commune facere noscatur. Scribo aliunde ad Andream, literas ad Bosserium dans, si quid fortè Numina flecti Parentis interuentu possint. Sed facio solùm vt Amicis id volentibus satisfaciam: nam neque spes vlla affulget, neque si esset aliqua, non eam ducerem insomnio vaniorem, scilicet lactari iam dedidici, restátque solùm vt animum aduersus hunc casum obfirmem. Et nihil quidem fuisse in rem meam versum graue nihil est, id vnum angit, non superesse vnde me ære liberem, ac præsertim erga optimum Campinium, cuius in me amor tenet nimiùm fuit. Verùm Deus ter-Optimus qua ratione sit prouisurus nouit. Viue tu fœlix Optima Princeps, ac in annos Nestoreos Vale. Parisiis postridie Non. Septemb. M. DC. XLI.

Literas asservo, quas scripsi postridie, quàm dedi ad te superiores. Ea sunt conclusa fasciculo Exemplarium trium Peireskianæ Vitæ, quem Cursor tuus receperat se hac transeundo accepturum. Fortè-ne transierit incompertum habeo, neque inuisens hoc manè Abbatem petere ex eo memini; sed si iam transiit leuis iactura, nisi quòd mihi fuisset pergratum id opus quamprimùm à te conspici. Vale iterùm.

EIDEM.

Nihil à datis vsque ad te superioribus literis ex Aula accipio. Hugo sic rigidè tuetur, & debere nihil à se, & sibi emolumentorum perceptorum nihil superesse, vt quod sperem penè nihil sit. Deus Optimus benè omnia vertat. De cursore tuo nihil audio; quare sepono Epistolium ante dies quatuordecim scriptum, quod vnà cum isto accipias. Exempla si deinceps mittam, id te præhabuisse nihil nocuerit. Do interea vt breuitatem qua iam vti cogor quodammodo suppleat. Nempe officio distrahor, quo me amicus expertus pridem nimis obsequiosum implicuit. Quid faciam tamen, quem Natura eius finxit facilitatis, vt quicquam Amicis lenioribus licet, recusare potis non sim? Tu benè, imò optimè Vale, Decus Principum, & Præsidium meum. Parisiis Idib. Septemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

Transiit denique Cursor tuus, discessítque heri ex hac Ciuitate. Non fui ego domi, cùm me requisiuit; at monstrauit ipsi meus famulus fasciculum ad te destinatum. Cur illum non detulerit, ipse-met tibi renunciabit. Literas attulit ab Andrea, quibus accepi, quod & Bosserius Abbati Campinio iam significâret. Euenit nempe, quod Amicis, Vates non malus, prædixeram, quódque ad te etiam memini perscriptum. Ipse, cùm omnia commiserim Diuinæ Prouidentiæ, tueri quantum licet εὐθυμίαν conor. Id solatio est, quòd nihil eorum, quæ mihi, Amicis-ve visa sunt, conducentia prætermiserim; quod superest, quódque in mea potestate situm non est, ne me frustra torqueat, animum contendo. Versabar heri, cum heinc abessem apud illustrem Cancellarium: Scilicet hac hebdomade videre me semel, ac iterum voluit, occasione Vitæ Peireskij, quam se pellegisse totam est testatus. De eximia humanitate, singularíque eruditione, cuius specimen dedit, dicerem, nisi tu Virum abundè nosses. Demiratus sanè id sum; ac in illo potissimùm negotiorum mari immenso. Audio te in Vrbem breui rediturum, & quantum coniector, istæ literæ tibi iam reuerso tradentur: Faxit Deus ter-Maximus, vt incolumis redeas, sobolémque saluam, lætámque inuenias. Dicere non memineram scripsisse me ad Valauesium, vt ex iis Exemplaribus, quæ ad ipsum transmissa sunt, quæque haud-dubiè breui accipiet, tibi offerat, quod & destinâtat. Ac doleo quidem librum non citiùs incidisse in tuas manus; quando momenti licet non magni, habere te tamen primum oportuerat; verùm nôsti ipse, quæ obstiterint fata. Dum tu, quidquid demum id sit, æqui, boníque consulas, quod sanè facies, mitiùs feram. Diu, ac fœliciter Viue, atque adeò optimè Vale, Decus Principum, & Præsidium meum. Parisiis XII. Kalendas Octobris M. DC. XLI.

Non vacat iam ad Bereculium, vt constitueram rescribere; Enim-verò, tu satis bonus, vt patiaris ipsi heic me, æquè ac Bervilla salutem nunciare. Vale iterum.

EIDEM.

Deficiunt me verba, Princeps Optime, quibus tua illa tam apposita, tam aurea, tam bona accipiam. Ecquid enim possit præclarius, animosiúsque depromere Philosophia tota ex diuite penu? Ecce nempe sic me affaris, vt me affari ipse debui, si is quidem essem, quem tu, dum scribis, esse peroptas. Certè, tametsi Sapientia me nihilo inferiorem Stilpone finxisset, non aliud mihi ipse dixissem, quam quod tu me mones tuis literis. Iusserat Demetrius cum Megaram cepit, Philosophi domum intactam seruari; & cùm postmodum prouideret, vt restituerentur, quæ erepta fuerant, ea proptérque ἀπογραφὴν τῶν ἀπολωλότων ab eo poposcerit, respondet vt Laërtius habet, μηδὲν τῶν οἰκείων ἀπολωλέναι, παιδείαν γὰρ μηδένα ἐξενηνοχέναι, τόν τε λόγον ἔχειν, καὶ τὴν ἐπιστήμην. Quæ proinde à Seneca merito iure exaggerantur, addente ipsum id respondisse, *cùm captâ Patriâ, amissis liberis, amissa vxore, ex incendio publico solus,*

& tamen beatus exiret. Ac nihil quidem simile iussit, qui fortunas meas cum aliorum fortunis coniunctas euertit; sed neque ego ea sum virtute, qui si perinde fuissem rogatus, fuissem perinde responsurus. Tu verò, PRINCEPS eximiè bonus, ominaris melius de me, ac talem mentem, qualis fuit magni Viri interpretaris: Vtinam me dignum tuo iudicio præstem, eúmque me exhibeam, quem deprædicas. Ex hoc certè casu non potui non quodammodo conturbari; quanquam, vt ingenuè id dicam, nihil me mouit iactura propria, sed quam perpessuros Amicos persensi. Nam ad me quod spectat, tum pauca sufficiunt, tum interest parùm, quando-nam, & indutus-ne, an nudus sepeliar. Ad Amicos quod attinet; non ita possum fieri austerus, vt si quod illi pro nimia sua in me propensione patiantur detrimentum, non me afficiat. Quippe quod illi quoque innuunt, se mei ergo leniter ferre, nescio quo pacto afficit magis. Si quid solaror, fati est rigor, dum patientiam facit necessariam, ægritudinémque inutilem monstrat. Quid de profusissima illa voluntate subiiciam, qua animatus erga me es? Profectò grates tibi dignas persoluere non opis est meæ. Facultates offers, neque ambigo, quin ex pleno offeras corde: At cùm te tanta bonitas deceat, esse à me debet non alienus pudor. Quamquam, ne putes me non satis de tuo candore dignè sentire, summam, quam ipse suggeris testaret confidentiam, nisi faceret ratio religiosum. Nempe non vererer facere vorsuram, commutare-ve debitum, nisi te in eo esse nossem, vt Maternam hæreditatem ære alieno liberam facias. Satis est proinde hanc affectus tui significationem habere, commendatámque facere, cum aliunde æquum non sit fieri tuis rebus malè consultum. Gratias hac quoque vice ago pro communicato illo carmine:

Gallia fert laurum, gestat Castella cupressum;

Quippe & ex ipso, veluti ex vngue fœlicitatem venæ agnoscere iuuat, ipse cum mihi recens nullum, quod reponam ad manum sit, attexo ecce Θρηνῶδες μέλος, quod in Schickardi obitum excidit ante paucos annos. Habebis vnà fasciculum non aliorum carminum modò, verùm Orationis etiam Funebris, in qua vnum miror fuisse prætermissum. Memini antè Demetrij de Stilpone solliciti; Marcellum similem de Archimede gessisse curam: Dux Lotharingius, nisi aliud, hoc præstitit saltem memorabile, quòd in Tubingæ obsidione Schickardi virtutem veneritus est, cauitque ne ipsi, eius-ve familiæ à militibus noceretur. Hoc est, quod Orator omisit, quódque existimaui tibi virtutis amantissimo fore lectu non iniucundum. Ducere volebam lituram insertis de me versibus, at videri id vanius, quàm tolerare intactos potuit; cùm & nihil fuerit propter te necesse, qui & nôsti me non ambire elogia, & persuasus es me aliis de me plusquam mihi credere nolle. Fasciculum paullò grandiorem attexam; tu condonabis, mandabísque pro singulari humanitate ad Valauesium quam-primùm mitti. Viue diu, ac Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, v. Kal. Octob. M. DC. XLI.

EIDEM.

SCripsit ad me Salzæus ille, qui te conuenit, vt literas ad Sabaudum Principem dares. Cùm fuerit verò abs te exceptus non modò pro eximia tua erga omneis humanitate, sed etiam pro tua erga me singulari beneuolentia, dici non potest quantá lætitiâ exsultantem dimiseris. Quas ad me certè literas scripsit, testantur effusissimam; & quas mihi gratias ob se commendatum egit, peregítque, adeò vberes, feruidæque sunt, vt quàm fueris ipse in illum effusus, perspectissimum faciant. Teneor ipse quidquid gratiarum ab illo fero, ad te referre; cum alioquin εἰδέναι μὲν, ἀποδοῦναι δ' non liceat per vireis. Sed nempe tu nimis es bonus, ego nimis sum imbecillus; tibíque aut affectus ille, quo in me propendes, temperandus est, aut ferendum si testationem gratitudinis haud æquam reportes. Studia mea in eo iam sunt, vt quas nôsti Commentationes Philosophicas digerere pergam. Quinquennium est, ex quo ad illas animum non appuleram, neque cogitabam quos de ipsis habeo fasciculos euoluere ante reditum in Prouinciam meum. Instigârunt tamen Amici, Luilleriúsque noster imprimis, vt quando eram in hac Vrbe Hyemem totam commoraturus, mandarem illos ad me transmitti, Ij ergo transmissi iam sunt. Quare & quas curas elapsis tot annis intermiseram, repeto nunc primùm. Supererant pauca ex Tractatulo de Causis, Fortuna & Fato; ea iam attexo, scripturus statim de Ortu, & Interitu. Nihil fuerat necesse id significare; sed tu is es, cui debeam omnium, quæ à me aguntur rationem. Fortè etiam, ne quid non nôris subnotabo imposterùm quidquid dabitur comminisci. Nimirum satis coniicio, quam gratam facturus rem sim. Vale interea quam-optimè, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, IV. Non. Octob. M. DC. XLI.

Patere semper Bereculio, ac Bervilla salutem dici.

PHILIBERTO DE LA MARE, *Senatori Diuionensi,*

PETRVS GASSENDVS S.

EST profectò, cur me ineptum, æquè ac negligentem habeas, qui cùm fuerim tanta à te humanitate prouocatus, nihil à tempore iam tanto in hanc diem responderim. Tantum proinde abest, vt culpæ excusationem vllam prætexam, quin me profiteor prorsus indignum, quem vltrò honoraueris, quem deinceps, rogatus licet, beneuolentia prosequaris. Non etiam tantum est animi, vt postulare veniam ausim; quippe quam me nec promereri, nec iure sperare sim conscius. Vnum superest, vt me tibi sistam, ipse verò quidquid à me actum, non actum censeas,

plenóque

plenóque facto arbitrio imperes, condonesʃ-vé mulctam; ἀπραγμον certè est, quod subiicio, aliquam rescribendi moram mihi subnatam ex occasione discessuri ad te Amici, quo non potest esse amicior. Scilicet cùm significâris Peireskij memoriam esse tibi caram, ac meam qualemcumque opellam de eius Vita, ac moribus fore tibi non iniucundam, cogitani ad te per illum eius Exemplum transmittere, hascéqoe simul literas date. Tu sic accipies, non quasi liber aliquid ex me habeat, sed quasi eius sit argumenti, quod se ipso sit placiturum. Id si tuas sensisset manus, ecquó non ornatum decore prodiisset? (nempe modestè nimiùm agis, tuam industriam dum eleuas) ex meis habet non quod oportuit, sed quod mearum virium, officiíqoe fuit: cùm is sim, non quem depingis, sed quem esse in votis est. Vtcumque fuerit, & meam segnitiem quomodocumque interpreteris, scito eximiam comitatem, qua te tam sponte in me gessisti, hærere mihi medullitùs, méque adeò non fore nunquam vt tibi deuinctissimum, ita ad obsequium omne comparatum. Vale. Dabam Parisiis, Non. Octob. M. DC. XLI.

SAMVELI PETITO, *Viro Clarissimo*,

PETRVS GASSENDVS S.

TArdè respondeo; sed tardè nempe, qoem destinasti Librum accipio. Gratias pro illo habeo ingenteis, & qualeis tua virtus, amórque, quo me prosequi dignaris, merentur. Legam porrò ipsum, atque pellegam; sed non quo ipse, qui es Mortalium modestissimus, animo deposcis. Faciam potiùs, vt segetem eruditionis demetam, neque enim potest non vberrima ex tam feraci sperari fundo. Non est proinde, cur à me aliud exspectes iudicium, qui præiudicium heic ratum habes. Ipse es, qui censere debes, seu quid est alienum, seu tuum, qui potes non aliena modò absqoe liuore, sed etiam tuam ἄνευ φιλαυτίας perspicacissimus spectare. Mitto eam ob rem, quod spectes, ac censeas, Peireskianæ vitæ Exemplum, tametsi meum nihil est, quod ferre tuam limam possit. Habebis id verò in pignus obseruantiæ erga te meæ, futurum alioquin per-gratum ob descriptum Heroëm illum, qui te, dum vixit, plurimi fecit, tuíque amantissimus fuit. Et commutatio sanè haud æqua, neque exquisita compensatio; at cum multùm desit, reputabis tamen suppleri id ex animo, quo me tibi totum deuoueo. Tu me semper ama, & Vale. Parisiis, v. Eid. Octob. M. DC. XLI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

SVperioribus literis, recepi perscripturum me si qiid comminiscerer rerum. Nunc, cùm ea, quæ meditor ex media illarum, quas nósti, elucubrationum sint serie, operæpretium esse videtur seriem hanc prius retexere, vt quorsum ista potius me, quàm alia habeant, perspicuum fiat. Itaque cùm fuisset pro votis Luillerij nostri, vt Epicurum calumniis, quibus à tot iam sæculis infamatus fuit, purgarem, peruidi esse quidem præcipuè circa eius Viri doctrinam, Philosophiam-ve incumbendum: At præmittendum omninò censui librum Apologeticum circa eiusdem Vitam, ac mores. Nimirum, si semel constaret quanta honestate morum fuerit, tum posse eius Placita videri minùs improbanda. Sic Aristoteles testatur parem illam Epicureæ de Voluptate opinionem, quam Eudoxus profitebatur, fidem præsertim obtinuisse ex Temperantia profitentis. διαφερόντως γὰρ ἐδόκει σώφρων εἶναι. Quod de Epicuro sanè dici potuit. Nihil verò necesse est, vt te admoneam, quemadmodum, si quæ sunt Placita ipsius cum Religione pugnantia (vt nemo fuit Philosophorum, qui non peccàrit aliqua) illa studiosè impetam. Memini enim te perspexisse, quæ fuerint speciatim à me aduersus ipsum in gratiam Prouidentiæ animaduersa. Conscripto iam seriem mearum illarum Commentationum, ea cogitatio incidit, fore tibi non iniucundum, si summam quoque subiecero, quasi exinde sis habiturus operis totius Breuiarium. Quippe tametsi id non possit vnis peragi literis; nihil oberit, si in pluresls aut in plurimas distribuatur. Quin potiùs fore id præsentio, vnde & mihi scribenti labor, & tibi legenti fastidium leuetur. Quanquam videtur cogitatio concoquenda maturiùs: nunc enim primùm in mentem subiit. Quidnam facturus igitur sim, proximæ literæ monstrabunt. Tu intereà, ô & Præsidium, & dulce Decus meum Vale. Parisiis, v. Eid. Octobris, M. DC. XLI.

Hac quoque vice Bereculio, ac Bervillæ salutem dico.

EIDEM.

PLuribus te iam affari non vacat; videlicet comparo me, vt Eclipsin Lunæ, quæ futura est hoc ipso vespere, obseruem. Teneor tamen significare redditas mihi fuisse tuas humanissimas literas, B. Dionysij festo conscriptas. De iis dicenda multa cùm forent, attingo solùm fuisse te pro more tuo bonum nimis, cùm memorem tui me esse iussisti. Quasi verò aut tu is sis, cui loco esse aliquo debeam; aut ego is sim, cui excidere tantus ille amor, quo me beas, possit? Videor perspexisse quò respexeris: sed si me nosti, nihil est necesse, vt quæram, præstem-ve sponsorem. Talis sum planè, qualis Eunius à Cicerone describitur, haud magna in re, sed fidei plenus. Quare & quidquid euenerit, securus esto neminem vnquam, quisquis mortalium ille sit, posse irritum facere, quod pactum satis ipse censuisti. Quod pollicitus fueram me perscripturum his literis, differre nunc quoque in proximas cogor. Scribendum etiam aliquid foret de malignitate mei Præsulis, sed Bereculius, cui pluscula ea de re mox scripsi,

scripsi, supplebit. Vir ille certè meæ quieti vltrò nimis tendit insidias, &, si quid tibi de me promisit, pessima exsequitur fide: sed Siuia nimirùm semper Simia est. Tu dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Parisiis, xv. Kal. Nouemb. M. DC. XLI.

Viro Clarissimo, Amicissimóque A. F. PAYENO, *Iurisconsulto Aueniouensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

TAnta fuit tuæ erga me humanitatis profusio, vt apertis literis tuis, ac vix dum visis titulis, quibus immerentem ornasti, præ confusione restiterim. Ecquis sum enim, quem tu debueris tanta non dicam honorare, sed obruere beneuolentia? An dicam fuisse illum tibi vitri cuiuspiam conuexi instar, quod [illegible] imposuerit, dum me tantum deprædicasti, qui nullus propemodum sim? Certè cùm ipse affectum tuum quam-maxima possum, ac par est; animi gratitudine excipiam, tu patiaris volens oportet, me id, quod non sum respuere ingenuè. Et quam-putas animo prompto ea regererem, quæ te magis decent? At non mihi perinde sunt suaues illæ Musæ propitiæ, agnoscóque me imparem, qui possim quidpiam meritis tuis, ac mea erga te voluntate dignum proferre,

οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν.

Quod exoptâras, vt illa tua de Peireskio elucubratio vitæ illius attexeretur, doleo non potuisse præstari; sed nempe id opus ante sesqui-mensem circiter è prælo iam prodiit. Pervelim illius exemplum ad te, & ad Tondutum dari; nescius præsertim aliqua-ne obtineri Lugduno valeant: at qua possim via in prompto non est. De Obseruationibus est sanè per-æquum vt tibi demum fiat satis; quo circa in id quam-primum incumbam. Si liceat nobis per nubila obseruare quicquam ex defectu Lunæ, qui futurus post paucas horas, seu proximo vespere est, id fiet statim tecum commone. Dum memet certè comparo, vt ad eum attendam, parùm abfuit, quin hac occasione nihil rescriberem; sed visum est satius versus pauculos, tametsi incompositos, exarare, quàm nullos. Scilicet me magis obstrictum persensi, quàm vt differrem diutiùs grati animi significationem. Plura igitur aliàs. Tu interea cum optimo Tonduto San-legerio, Vale, Parisiis, xv. Kal. Nouemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

EIdem libero, Præclare PAYENE, id scilicet mitto, quantulum est cumque, quod ex Eclipsi nupera obseruare per nubeis licuit. Accinctus eram cùm Bullialdo ad eam accuratè spectandam: at non fuit Cælum satis propitium. Cùm enim Luna exoriens, & libera quidem adhuc à defectu sese in prospectum dedisset, nihilominus gradus duos cum semisse alta vix fuit, cùm præter nubeis sese surripuit, neque per duas circiter horas, quà lateret, indicium fuit. Quin-etiam maligna lux fuit, confusus-ve albor duntaxat, quo sese primum prodidit; &, cùm vix tandem nubila aliquantisper attenuarentur, discernere marginem Lunæ nisi per extremos digitos vix licuit. Et quosdam quidem notauimus; sed commemorare nihil necesse est, cùm non sint præsertim summè exquisiti. Vnicum finem, de quo nobis indubiè constat, adscribo. Nosti à limbo restituto superesse adhuc ea parte nigritiem, siue penumbram, quatenus eiusmodi pars non pleno adhuc Solis aspectu, totis-ve radiis collustratur: eius rationem porrò non habeo, cùm de Eclipseos Fine pronuncio. Itaque Finis tum adnotatus, cùm ora Lunæ priùs temerata restituta primùm apparuit; contigit nobis superiore Lunæ margine iam elato supra Horizontem grad. 24. min. 20. Nulla tunc comparebat Stella: quare esse oportuit hac Lunæ altitudine ad eliciendum horam contentos. Fuit proinde (si ritè tamen ratiocinati fuimus) hora à meridie octaua cum minutis 50. Cæterùm cùm Bullialdus habeat quem communicatum secum voluit obseruationum Codicem ex quo aliunde nihil iam tametsi præ manibus esset, vacaret mihi exscribere. Comperio ecce bona sorte mea inter Schediasmata Epistolam semi-perfectam, quam ad Schickardum tum scribebam, cùm illius mors nunciata fuit. Ea continet obseruationes à me peractas Diniæ circa matutinam apparitionem Mercurij, anno 1635. ac mense Septembri, vnà cum nonnullis circa Venerem, Martem, ac Iouem interceptis. Id ergo totum quidquid est, mitto; vt, quod exoptare te significas, exercere calculum valeas. Attextas ibi animaduertes, quas Obseruationes per id tempus fieri Aquis-Sextiis curaui. Non habeo illas in Commentariis, neque occurrunt schedulæ, quas de iis ad me Obseruator dedit. Verùm tu per otium poteris curare ipsas & exscribi, & ad me transmitti, ne iis orbatus remaneam. Quod superest, Epistolam vel mei causâ tibi habe, qui ad te conscriptam reputare potes. Nescio quo casu primum folium semi-lacerum euaserit; sed cùm lubuerit pellegere, facile erit adglutinare. Si rem volueris cum Optimo Tonduto facere communem, beabis me quam-plurimùm. Illum quam-plurimum saluto. Tu autem Vale. Dabam Parisiis, VIII. Kal. Nouemb. M. DC. XLI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS εὖ πράττειν.

VEllicant aurem literæ tuæ, ne non exsequar, quod iam destinâram. Ergo ne longum faciam, Apologeticum illum Librum, in quatuordecim Capita distinguo. *Primis* nempe *duobus* historiam, seu nudam vitæ seriem

riem retexo. *Duobus alijs* occaſionem infamiæ quæſitæ diſquiro. *Poſtremus* decem calumnias, quæ aduerſus Viri pietatem, bonitatem, ſobrietatem, caſtitatem, ſtudium bonarum Artium fuere congeſtæ, diſcutio. Atque vt de primo Capite iam dicam, Natus eſt Epicurus Gargetti (quod Oppidum fuit Athenienſis agri) Patre Neocle, ex genere Philaidarum. Annus fuit tertius CIX. Olympiadis, ac dies decima menſis Gamelionis; hoc eſt, annus ante Chriſtum CCCXLI. & dies ſecunda Februarij; ſi retroagas anni noſtri formam: fuit autem is annus decimus ſextus à nato Alexandro Macedone, ſeptimus à mortuo Platone. Anno ætatis decimo quarto prælegebatur ipſi illud Heſiodi, Ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', &c. *Exortum primum chaos eſt, &c.* Quæſiuit ex Grammatico, *vnde-nam chaos exortum foret, ſi primum quidem exortum erat.* Cum ille autem id noſſe non ſui, ſed Philoſophorum muneris dixiſſet, *abeundum ergo*, inquit, *eſt mihi ad Philoſophos, vt ab eis edocear rerum veritatem.* Hacce proinde occaſione & Philoſophiam colere cœpit, & Præceptores aliquos habuit (ſpeciatim verò Nauſiphanem, qui fuerat Pyrrhonis auditor) ſed penè tamen dici poteſt fuiſſe eum αὐτοδίδακτον, adeò verè de illo ſectator Lucretius:

Pectore parta ſuo, quæſitáque prœmia liquit.

Cùm Democriteum ſe profiteretur, ludum apertum habuit Mytilenæ, & Lampſaci, annos natus triginta duos. Athenis deinceps conſedit, Sectámque à ſe vocatam instituit, annum circiter trigeſimum ſextum. Comparauit autem Hortos, in quibus cum diſcipulis, familiaribúſque philoſopharetur, pretio minarum LXXX. ſeu, vt monetâ exprimam noſtrâ librarum Turonicarum M.M.M.CCXL. Memorabiléque eſt, quod Plinius obſeruat, Inſtituiſſe illum primum agrorum, villarúmque delicias nomine Hortorum in ipſa Vrbe poſſidere; cum vſque ad eum mos non fuiſſet in Oppidis habitari rura. Sub annum quadrageſimum quartum contigit illa celebris per Demetrium obſidio, qua fames à Plutarcho deſcripta inualuit, Epicuro interea Scholam, ſeu familiareis ſuſtentante numeratis dictim in ſingulos fabis. Quot autem ad ipſum familiares, amicíque non ex Græcia modò, ſed etiam ex Aſia, Ægyptóque confluxerint, inſinuat Laërtius, dum ne Ciuitates quidem integras ipſis excipiendis fuiſſe ſatis, ait. Et Cicero, poſtquam eſt miratus quàm pauca Amicorum paria ex Antiquitate memorentur: *At verò*, inquit, *Epicurus in vna domo, & ea quidem anguſta, quàm magnos, quantáque amoris conſpiratione conſentientes tenuit amicorum greges!* Præcipui ex illis amicis fuere Metrodorus, Hermachus, Polyænus, quos *magnos Viros*, inquit Seneca, *non Schola Epicuri, ſed contubernium fecit?* Vis-ne Valerij Maximi verba, *Hoc*, inquit, *loco aptè referantur Polyſtratus & Hippoclides Philoſophi eodem die nati, eiuſdem Præceptoris Epicuri Sectam ſequuti, patrimonij etiam poſſidendi, alendæque Scholæ communione coniuncti, eodémque momento temporis vltima ſenectute extincti. Tam æqualem fortunæ pariter, atque amicitiæ ſocietatem, quis non ipſius cæleſtis concordiæ ſinu genitam, inta-ctam, atque finitam putet?* Sic ille. Ad Libros quod ſpectat, memoratur plureis, quàm Ariſtoteles ſcripſiſſe, ac vno Chryſippo pauciores. Quamquam neque Chryſippo ceſſit, ſi attendas iſtum compilatorem duntaxat fuiſſe, Epicurum vocibus propriis ad trecentos vſque cylindros compléſſe. Ne te prægrauem, hæc ſufficiant. Tu, meum dulce Decus, ac Præſidium Vale. Pariſiis, VIII. Kalendas Nouemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

SCripſi ad te pauca de Epicuri Vita; habe & iam pauca de illius morte. Teſtamentum condidit, quo Amynomachum; & Timocratem bonorum ſuorum non tam hæredes, quàm Curatores inſtituit. Hermácho ſucceſſore ſuo in Schola deſignato, mandauit ipſi ab illis tradi & libros, & domum, cum Hortis, qui ad Vrbem; itémque domum, quæ in Melite oppido; in eius nempe, ac cæterorum vnà philoſophantur, ſucceſſorúmque illorum vſum. Mandauit quoque, vt reditus ex eiuſdem conſilio, prout eſſe videretur, ex comphiloſophantium vſu diſpenſarent, & ex iis etiam alerent liberos Polyæni, & Metrodori amicorum, filiæque eiuſdem Metrodori conſentaneam dotem conſtituerent. Mandauit rursùs certam partem eorundem redituum ſeponi ad parentandum ſingulis annis, menſibúſque variis, Patri, Matri, Fratribus tribus, & Metrodoro, ac Polyæno; itémque ſibi. Seruos præterea manumiſit, ac tandem conſtituit, vt tuendæ Scholæ, Hortorum, cæterarúmque rerum ſtudium ad Curatorum hæredes, aut eos quibus ſui ſucceſſores illud committerent, tranſiret. Calculi morbo laborauit, quo, dum iam penè deficeret, ita ad Idomeneum, ſeu, vt Cicero habet ad Hermachum ſcripſit, *Cùm ageremus beatum, & eundem vitæ ſupremum diem, ſcribebamus hæc. Tanti autem morbi aderant veſicæ, & viſcerum, vt nihil ad eorum magnitudinem poſſet accedere. Compenſabatur tamen cum his omnibus animi lætitia, quam capiebam memoriâ rationum, inuentorúmque noſtrorum. Sed tu, vt dignum eſt tua erga me, & erga Philoſophiam voluntate ab adoleſcentia ſuſcepta, fac vt Metrodori tueare liberos.* Cùm foret deinceps demiſſus in balneum, merum popoſcit, idque vbi hauſit, Amicos admonuit, vt Dogmatum ſuorum eſſent memores, intérque ea verba animam efflauit, dies fuit morbi XIV. & Gamelionis menſis decimus; fluente Olympiadis CXXVII. anno ſecundo. Attigit proinde annum ætatis LXXII. ſed Græco more, quo tribus diebus LXXI. ſuperauit; cùm re exacta ad noſtram anni formam, deſint totidem, nempe dies illa reſpondet trigeſimæ primæ Ianuarij (quæ fuerit dies Mercurij) anni ſupra ducenteſimum ſeptuageſimi ante Chriſtum. Cùm obiiſſet, honorauit illum Patria ſtatuis æneis, referente Laërtio. Et vt de affectu ſucceſſorum aliquid adiiciam, Ecce Cicero ſub perſona Attici; *Nec verò*, inquit, *Epicuri licet obliuiſci, ſi cupiam,*

piam, cuius imaginem non modò in tabulis nostri familiares, sed etiam in poculis, & annulis habent. Et Plinius, *vultus*, inquit, *Epicuri per cubicula gestant, ac circumferunt secum. Natali eius xx. Luna, sacrificant, feriásque omni mense custodiunt, quas Icadas vocant.* Sed hæc satis sunto. Tu diu Viue, ac benè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis Kal. Nouemb. M. DC. XLI.

Plurimam semper Bereculio, ac Bervilla salutem nuncio.

EIDEM.

PErscripsi nudam vitæ, ac mortis Epicuri historiam. Nunc de Moribus priusquàm dicam, occasionem ecce infamiæ, qua illi fuere vulgò traducti. Vixit Epicurus, sed non-nihil iunior, quo tempore Zeno Stoïcorum Princeps. Vt porrò Zeno natura austerus, ac tetricus fuit, ex Laërtio, sectatoresque studiosè se eius exemplo composuere, ex Luciano; ita Dogmata ab eo tradita, ab istis defensa austeritatem cum nimia quadam iactatione præ se tulerunt. Nempe summum Bonum Virtutem statuentes, arduam, asperámque ad illam præstituere viam: edixere Dolorem non esse malum, Sapientem esse ἀπαθῆ, atque idcircò non iniuriâ affici, non pœnitere, non misereri: addidere illum non ignorare, non opinari, Diuitem, Regem, Deo parem esse, & id genus similia, quæ Plotarchus est insequutus. Epicurus autem pulchra quidem verba, sed verba tamen esse hæc censuit; quamobrem humaniùs, simpliciúsque agens, ac agnoscens quidquid homines agant, voluptatem quandam ab illis spectari; haud est veritus Voluptatem finem bonorum dicere. Non dixit tamen quamlibet à viro sapiente requirendam esse; sed eam dumtaxat, quæ in Indolentia, seu sanitate corporis; & tranquillitate Animi consistit. Censuit consequenter virtutem esse solam idoneam huic voluptati comparandæ; quatenus Temperantia sanitatem corporis facit, & ipsa aliæque virtutes sedandis affectibus natæ tranquillitatem Animi parant. Cùm ergo Zeno, Stoïcique viderent suum fastum ex hac Epicuri simplicitate fieri ludibrio, neque ignorarent celebreis suas quasdam cùm in Physicis rebus opiniones, tum in Dialecticis argutias ab eo constanter improbari; ideò exarsere in ipsum implacabili odio, neque, quoad Sectæ viguere, infensissimi esse destiterunt. Hinc quæsito ex voce Voluptatis prætextu declamauere summum Bonum ab ipso constitui in ingluuie, ac Venere; quod Zeno ad Antigonum innuit, & Virtutem fieri voluptatis obscenæ ministram, quod Cleanthes expressit pictâ tabulâ, in qua voluptatem vt Reginam, virtutes vt pedissequas, famulanteisque repræsentauit. Sic Chrysippus Epicurum exhibuit, vt discipulum illius Archestrati, à quo fuit copiosè de gulæ voluptatibus disputatum. Sic Diocles composuit ipse quinquaginta amatorias Epistolas, illásque & quæ Chrysippi erant, eius generis, sub Epicuri nomine euulgauit. Sic alij citati Laërtio, ac in iis etiam optimus Epictetus. Sic apud Agellium vir sanctus, & grauis dictus Hierocles: sic vno verbo cæteri fuere non absimili genio constantissimè instigati. Nempe is fuit Sectæ veluti character, vt nemo illi nomen daret, nisi præuio quodam quasi Sacramento, religiosóque fœdere inito, contra Epicurum. Et perspicuè nosse id vis? Attende solùm ad Senecam, qui, quòd Epicurum perinde, ac cæteri consectatores non insectaretur, & aliquoties etiam commendaret, hasce ab illis exprobrationes audiit. *Quid agis Seneca? deseris partes? quid nobis Epicuri Præcepta in ipsis Zenonis Principijs loqueris? Quin tu benè, & grauiter, si partium piget, transfugis potiùs, quàm prodis?* Ita ipsemet memorat in libro quem scripsit de vita Beata, in quo aliunde ostensurus se veritatis, potiùs quàm partium studio adigi, *Mea*, inquit, *ista sententia est, (inuitis hoc nostris popularibus dicam) Epicurum sancta, & recta præcipere.* Et iterùm, *Non hoc dicam, quòd plerisque nostrorum Sectam Epicuri flagitiorum magistram esse, sed illud dico, malè audit, infamis est, & immeritò.* Verùm hæc satis, supérque sunto. Tu, ô & Præsidium, & dulce Decus meum, Vale. Parisiis, VI. Eid. Nouemb. M. DC. XLI.

Salutem semper Bereculio, ac Bervilla plurimam dico.

EIDEM.

ADdo iam ad ante perscripta de occasione infamiæ, Declamatores, & Comicos, qui ab Athenæo, alijsque citantur, ludicrum exinde contexuisse argumentum, ex quo in theatris, concionibúsque plausum quærerent, ac referrent. Quare & cœpit apud vulgus rumor propagari, radicésque agere; ac tantò magis, quantò deinceps non defuere, qui deditì luxui, voluptatibúsque obscœnis, iactauerunt sese habere & authorem Philosophum, & Philosophiam adstipulantem. Tales fuere quidam Pseudo-Epicurei, quos, qui erant germani, dixere Sophistas ex Laërtio. Talis Piso ille, in quem Marcus Tullius inuectus est; tales vno verbo, quotquot Seneca his verbis perstringit, *Non ab Epicuro impulsi luxuriantur, sed vitijs dediti luxuriam suam in Philosophiæ sinu abscendunt, & eò concurrunt, vbi audiunt laudari voluptatem.* Attexi possent viri maligni, qui seu mera affectus prauitate, conscripsere calumnias, vt Theotimus ille, qui propterea accusatus à Zenone Epicureo, & mulctatus capite fuit, quod Athenæus memorat; seu vt superstitionem fouerent, quæstúmque inde facerent, effudere conuitia, vt Pseudo-Propheta ille Alexander apud Lucianum. Dicendi subinde sunt viri, docti illi ac boni quidem, sed qui populares tamen fuerint, quique tametsi veritatem nossent, putârint tamen declamandum non modò aduersus prauam voluptatem, sed etiam aduersus authorem illius, apud vulgus creditum, vt ea ratione gratificantes multitudini, virtutem pleniùs inspirarent. Tres seligantur ex Ethnicis, qui studiosè, præ cæteris contra Epicurum dixerunt, ex iis Cicero vnus esto, qui in Tusculanis, *Negat Epicurus*, inquit, *posse iucundè viui,*

viui, niſi cum virtute viuatur; negat vllam in Sapiente vim eſſe fortunæ; tenuem victum antefert copioſo; negat vllum eſſe tempus quo Sapiens non beatus ſit; omnia Philoſopho digna; ſed cum voluptate pugnantia. Non iſtam dicis voluptatem? Dicat quamlibet; Ac ſtatim, *Et conqueruntur quidem Epicurei, Viri optimi (nam nullum eſt genus hominum minus malitioſum) me ſtudioſè dicere contra Epicurum.* Rursúſque, *Et illi pugnant, & quidem vicinorum fidem implorant*, &c. Quo loco vides Ciceronem & veras Epicuri opiniones non ignoraſſe, & illas tamen, ſectatoribus licet reclamantibus, populariter interpretatum fuiſſe. Sic cum in libris de Oratore eaſdem deduxiſſet, *Ego non quæro*, inquit, *nunc, quæ ſit Philoſophia veriſſima, ſed quæ Oratori coniuncta maximè.* Alter Plutarchus, qui in poſteriorem librum aduerſus Coloten relatis opinionibus, ob quas Epicurus infamatus fuit, tum reclamare Epicureos fatetur, tum ſibi ipſi obiiciendo iniuſtitiam calumniæ; *attamen*, inquit, *nos opinionem, non veritatem attendimus* ἀλλὰ τὴν δόξαν, οὐ τὴν ἀλήθειαν σκοποῦμεν. Id ne dixiſſes de tanto Viro? id magis mirare; retuli priùs Epiſtolam, quam Epicurus iam moriens ſcripſit. Cùm ille ſe in ea oppoſuiſſe, dicat doloribus ſuis perceptam animo lætitiam ex recordatione antecedentium ratiociniorum, διὰ τῇ τῶν γεγονότων διαλογισμῶν μνήμῃ, ſic enim habet textus Græcus exſtans apud Laërtium, cuiósque quam habes interpretationem, ex ipſo Cicerone eſt: at Plutarchus, vt eſſet, quod carperet magis, verba ſic detorſit, vt dixerit *Epicurum oppoſuiſſe dolores ſuos* τῇ μνήμῃ τῶν ἀπολελαυσμένων πρότερον ἡδονῶν *earum voluptatum memoria, quibus ſeſe ante proluiſſet.* Tertius Galenus, qui teſtatus legiſſe ſe cùm opera Epicuri alia, tum præſertim Ratas Sententias, ac ſpeciatim illam, *Nihil vnquam prodeſſe venereorum vſum; præclarè agi ſi nihil noceat*, nihilominus ita ſæpe aduerſus illum declamitat, vt ſi nihil prorsùs aliud, quàm obſcœnitatem oleret. Seligantur denique tandem tres quoque ex Patribus Sanctis, qui profectò quantò ad vitam magis Cæleſtem attenderunt tantò fuerunt excuſatiores; recitatis mox Ethnicis. Primus Clemens Alexandrinus, qui cùm legiſſet Epiſtolam illam ad Menæceum, cuius Præfationem oppidò quam-pulchram, in Stromatis retulit, & in qua Epicurus germanam de Voluptate ſententiam expoſuit: nihilominùs ſic inuehitur, quaſi ille non aliam, quàm corpoream, pecudúmque propriam voluptatem commendauiſſet. Secundus Lactantius, qui poſtquam libro Inſtitutionum tertio retulit *Epicurum conſtituiſſe ſummum Bonum in voluptate animi, Ariſtippum verò in voluptate corporis*; deinceps tamen exaggerat fuiſſe illum *turpiſſimæ voluptatis aſſertorem.* Poſtremus Beatus Ambroſius, qui cum in ſuis Epiſtolis illam etiam partem citatæ ad Menæceum Epiſtolæ, quæ eſt de Voluptate, producat, his verbis, *Etenim, clamat ille, quia non potationes, neque comeſſationes, neque filiorum ſoboles, nec fœminarum copula, nec piſcium copia, aliorúmque huiuſmodi, quæ ſplendido vſui parantur conuiuij, ſuauem vitam faciunt; ſed ſobria diſputatio*, &c. Et attamen variè aduerſus illum, ſectatoréſque perinde inſtat, ac ſi *illi diſrumperentur delectatione corporis, & voluptatem magis æſtimarent inquinamento corporis, quam ſobrietate mentis.* Sed hactenus eſto occaſio infamiæ. Dicerem iam de occaſione, quæ te Tolonem euocauit, quámque mecum communicare literis tuis dignatus es; ſed, vt vides modum exceſſi; cùm & nihil aliud neceſſe ſit, quàm agere tibi gratias continenteis. Benè, imò optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præſidium meum. Pariſiis, Eidibus Nouembris, M. DC. XLI.

EIDEM.

QVæ hactenus recenſui, eò ſpectant, vt conſtet vnde Epicurus infamari occœperit. Aggredior deinceps Capita præcipua criminationum enumerare: repoſiturus è veſtigio, ſi quid ſit, quo illæ diluantur. Cùm ſit verò ab obiecta ipſi impietate ducendum initium, illa omittenda heic eſt, quæ ſpectatur circa doctrinam; ſcilicet non iam quæritur, docuerit-nè aliquid impium, ſed vtrum impiè vixerit. Vixiſſe porrò videtur primùm tum à Cicerone ſupponi, tum à Seneca, dum propter negatam ab eo Prouidentiam, hic quidem inſtat non ſubeſſe *cur Deum Epicurus veneratur, quando ipſi neque tribuendi, neque nocendi materia eſt.* Ille verò, *Quamobrem*, inquit, *dij colendi ſunt, non intelligo, nullo nec accepto ab ijs, nec ſperato bono.* Hinc eſſe videtur, quorſum tam Plutarchus, quàm Athenæus exaggerent abolita fuiſſe apud Epicurum myſteria, ſacrificia, libationes, primitias, pompas, feſtos dies, & id genus alia. Addit Plutarchus, ſi Epicurus Deos aliquando adorauit, ſacrificulis adſtitit, & de Deo, rebúſque diuinis ſimilia cum populis, dixit, feciſſe illum ſimulatè, ac præ multitudinis metu. Deinde, cum Deos è Mundo ſuſtulerit, videtur voluiſſe, tam ſe, quàm ſuos haberi in Diis. Legitur enim apud Plutarchum mandaſſe Idomeneo, vt mitterentur primitiæ ad ſacri ſui corporis cultum; & cum delati fuiſſent à Colote honores diuini, illum & gratè eos excepiſſe, & verba illa adieciſſe, *efficito vt & nos te ſacrum viciſſim deputaremus.* Ac rurſus illa, *Incorruptibilis eſto, ac nos incorruptibiles reputa.* Spectare huc poſſunt cæremoniæ Teſtamento inſtitutæ, Idque comprobante præſertim euentu, quo Sectatores illas εἰκάδας & diuina feſta coluerunt, & Epicurum tanquam Deum quemdam venerati conſtanter ſunt. Deum certè dixit Lucretius illis verſibus,

—— Deus, Ille Deus fuit, inclyte Memmi,
Qui Princeps vitæ rationem inuenit eam,

Nunc appellatur Sapientia, quique per artem
Fluctibus è tantis vitam, tantisque tenebris
In tam tranquillo, & tam clara luce locauit.

Quòd voluerit autem Sectatores suos Deos facere, confirmare videtur tum illud ad Menæceum. *Fiet vt iussis parens meis, viuas tanquam Deus inter Homines*; tum quod Plutarchus memorat, Epicureorum fuisse proprium, vt sese Deorum æqualeis iactarent. Denique subiici heic posset impietatis species in Patriam, Parentes & alios, prout Epictetus illam obiicit: verùm quia ex Placitis Viri deducitur potiùs, quàm facto probetur; ideò immorandum circa eam non est. Hæc iam sufficiant. Tu responsionem, qualis afferri poterit; proxima occasione exspecta. Vale interea, dulce meum Decus. Parisiis, x. Kalendas Decembris, M.DC. XLI.

PHILIBERTO DE LA MARE, *Senatori Diuionensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

SIngularis sanè est bonitas tua, cùm tantillum munusculum, tam ampla grati animi significatione commendas. Id tanti non esse ingenuè agnosco; & dum sit in pignus mei erga te obsequentissimi affectus, suum operæ-pretium est. De Pinacotheca Peireskij, quod rogas, mihi planè est in incerto. Hoc testari possum Virum nobilem, & εὖ [illegible] germanum recepisse se digesturum immensam illam congeriem chartaceorum monimentorum. Res fuerat digna omnibus votis, vt ille ante obitum quæcumque nôrat de mensuris, ponderibúsque conscriberet; at nihil est vnquam tale aggressus, habuítque solùm in Commentariis indigestà Schediasmata. De Guijone nihil mihi compertum, ac debebo tuæ diligentiæ, quis vir fuerit cognoscere, vbi opera eius euulgaris. Ad mea studia, quod attinet, vix per quinquennia repeto libros, infœlicitatéque ea sum, vt abductus statim fato nescio quo mearum obliuisci deliciarum cogar. Causa hæc est, cur meæ illæ Commentationes quas memoras, quidpiam adhuc desiderent, hæreóque abunde-ne satis habiturus quietis sim, vt manum extremam imponere possim. Æstimat illa Robertus meus pro suo amore erga me nimio. Non sunt ea profectò adeò sedula, ac coniectura fortè est facta: Vtcumque fuerit, operam dabo, vt de euentu certior fias, obstrictus nimirùm, quòd curæ sit ecquid rerum à me agatur. Tu benè Vale, ac me porrò ama, qui eximiæ tuæ virtutis sum obseruantissimus. Parisiis, x. Kalendas Decembris, M.DC. XLI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

NOn exspectas sanè, vt Epicurum excusem, quasi non spuriæ, sed germanæ Religionis sectator fuerit. Cùm is eadem laborârit seu infœlicitate, seu culpa, quà cæteri Philosophi; satis est, si vt alij pij habentur, quòd Deos coluerint, Epicurus quoque haberi, quòd Deos coluerit, possit. Ad hoc porrò vel illud potest ex Laërtio sufficere, quod affectus sanctitatis, seu pietatis eius erga Deos, ἡ πρὸς θεοὺς ἄλεκτος, ineffabilis fuisse perhibetur. Ne memorem vixisse illum in ea Ciuitate, ac iis temporibus, quibus Philosophi Deorum negligentes malè mulctabantur, vt argumento sit ipsum nihil tale peccasse, cui ea Ciuitas honores decreuit. Quid quod cùm illi iam in vera Religione magis probentur, qui Deum colunt, non vt serui, supplicij metu, aut præmij spe, sed, vt filij, ob maiestatem, excellentémque eius naturam, Epicurus coluit posteriore hoc, cæteri illo priore modo? Id obiecta ex Cicerone, & Seneca loca confirmant, ac præsertim cùm Cicero in libris de Deorum natura, Epicuream illam vocem referat, *Habet venerationem iustam quidquid excellit*; & Seneca libro de beneficiis quinto addat *Epicurum Deum colere, nulla spe, nullo pretio inductum, sed propter maiestatem eximiam, supremámque naturam*, illúdque etiam habeat: *atqui hunc vis videri colere, non aliter quam Parentem*. Ad Plutarchum quod attinet, memoratum iam ante est, vt fuerit præter verum, ac fas in Epicurum comparatus. Et neget priuatim eum sacrificasse: at saltem innuit non neglexisse publicam Religionem. Quod simulatè verò egisse causatur, scrutatorem cordis inuidiosè agit. Vt prætercam, quia ritus illi superstitiosi, ac spurij erant, potuisse illos mente improbari; cum Sapientia tamen eorum temporum Patrias de iis leges seruandas censeret. Athenæus loquutus est ex Poëtarum rumusculis; & vtcumque verum sit; quod de abolitis mysteriis, cæterisque obiicitur, id non potest osoribus superstitionis fieri exosum. At postulauit Epicurus sibi offerri primitias; diuinos honores delatos admisit; Deum se declarauit, & Coloten etiam, atque id genus cætera? quasi verò, non ista sapiant spurias illas Epistolas, quas Stoïci & confinxerunt, & sub Epicuri nomine vulgarunt? nisi Epicurus non se mortalem agnouit, neque vnum ex præcipuis Dei attributis incorruptibilitatem censuit; vt sibi aut cuiquam Mortalium asseruerit Diuinitatem? quæ Testamento porrò cauit, ea fuere, quæ pro more tunc agebantur; cum quidpiam quoque persimile, sed alio fine etiam-num fiat. Dixerit verò Lucretius Deum; at videtur

certè

certè voluisse nihil aliud, quàm gratitudinem testari propter accepta beneficia, imitatus nempe receptum Antiquitatis morem de referendis in Deos hominibus illis, qui suis inuentis ac laboribus generi humano profuissent. Vide vt ex comparatione consequenti argumentetur,

Confer enim diuina aliorum antiqua reperta:
Námque Ceres fertur fruges, Libérque liquoris
Vitigeni laticem Mortalibus instituisse,
Cùm tamen his posset sine rebus vita manere;
Vt fama'st, aliquas etiam nunc viuere Genteis;
At benè non poterat sine puro pectore viui:
Quò magis hic meritò nobis Deus esse videtur,
Ex quo nunc etiam per magnas dedita Genteis
Dulcia permulcent animos solatia vitæ.

Idem habet de Hercule, cuius laboribus eleganter enumeratis, pergit,

Cætera de genere hoc, quæ sunt portenta peremta,
Si non victa forent, quid tandem viua nocerent?
Nil, vt opinor: ita ad satiatem Terra ferarum
Nunc etiam scatit, & trepido terrore repleta'st
Per nemora, ac monteis magnos, siluásque profundas,
Quæ loca vitandi plerumque est nostra potestas.
At nisi purgatum'st pectus, quæ prælia nobis,
Atque pericula sunt ingratis insinnandum?
Quantæ conscindunt hominem cuppedinis acres
Sollicitum curæ, quantique perinde timores?
Quid-ve superbia, spurcities, petulantia quantas
Efficiunt cladeis? quid luxus, desidiésque?

Cùm Epicurus porrò dixit eum, qui præceptis suis pareret, victurum vt Deum inter homines; nihil aliud qoàm phrasin figuratam vsurpaoit, vt immortale Virtutis decus, quo Sapiens fulget, commendaret. Plutarchum autem miror; quasi non nosset Stoïcorum potiùs esse proprium, vt sese iactarent æquales Deorum? De pietate in Patriam, testimonium dicunt Statuæ ipsi ab illa constitutæ. Pietas in Parentes, ac Fratres ex Testamento innotescit; cum & Plutarchus exaggeret beneuolentiam illam fraternam. Non reticet quoque Laërtius & mansuetudinem in seruos, & vniuersè bonitatem, affectúmque inexsuperabilem ἀδελφίζων erga omneis. Vnde & Cicero, *Epicurus*, inquit, *homo minimè malus, vel potiùs vir optimus.* Sed modus esto. Is certè, nisi excederetur, de literis tuis quidpiam dicerem, quamquam putare dictum debes, me, quod exigis, mentis oculos habere in te reuerà coniectos. Multi me de Monæci arce, vel tui causâ rogitant, sed ego neque quicquam habeo, neque si haberem (& de tuo præsertim consilio, & ductu) nisi tuo iussu euulgarem. Vale, ô Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, III. Kal. Decemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

VT nunc accipias, quæ Epicuro obiicî malignitas soleat, duo sunt illius capita, Vnum est ingratitudo erga Præceptores; Alterum maledicentia aduersus omneis Philosophos. Et prius quidem potest ex Cicerone confirmari, cum Epicurum notat, quod Nausiphanem Magistrum tam malè acceperit, illúmque vexârit omnibus contumeliis. Contumeliæ autem præcipuæ haberi videntur ex Epistola, cuius Laërtius & Empiricus meminerunt. In ea enim Epicurus appellauit Nausiphanem *pulmonem*, quasi sensus expertem, *indoctum*, *sophistam*, *improbum*, *impostorem*, *cynædum*. Eadem ratione legitur Pamphilum Platonicum mirificè contempsisse; negasse se quidpiam didicisse à Xenocrate; dissimulasse Lysiphanis, Praxiphanísque institutionem. Quamuis autem Democritus amplius quàm sæculi dimidio ante ipsum natum, mortuus fuerit; quia tamen eius doctrinam hausit, & se aliquandiu Democriteum professus est; idcircò dici qooque potest, fuisse in illum, vt in Præceptorem ingratus. Nempe & aliàs ipsum vituperauit, scribente Cicerone *se nolle Democritum laudatum à cæteris, ab Epicuro qui eum est vnum sequutus, vituperatum.* Et cætera inter pro Democrito Ληρόκριτον dixit apud Laërtium, quasi gramiis laborasset, seu in cognitione rerum cæcutiisset. Videtur porrò cum ingratitudine coniuncta fuisse ambitio; quòd exinde nempe voluerit haberi αὐτοδίδακτος. Ita manifestè Empiricus tradit circa Nausiphanem: circa Pamphilum verò Cicero, *Metuit*, inquit, *ne quid vnquam didicisse videatur.* Et rursus gloriante Epicuro se magistrum habuisse nullum, *Hoc non prædicanti*, inquit, *tamen facile equidem credam, sicut mali ædificij domino glorianti se Architectum non habuisse.* Similia habet Plutarchus circa Democritum, docens Epicurum studio gloriæ tumescentem, furentémqoe cum eo rixari. Prætereo autem quod memorator aliquos tum illius, tum aliorum libros pro suis euulgasse, iactatus se vnum inuenisse verum, præcelluisséque omnibus; vt præ cæteris tecitat, & insectatur Cleomedes, instituta inter ipsum, & Thersiten comparatione. Posterius autem caput comprobari potest, vel ex vno Plutarcho, apud quem tam ipse, quàm Metrodorus dicuntur, quæ vocabula inter homines fœdissima sunt, scurrilitates, cantillationes, iactationes, scortationes, homicidia, suspiratus, corruptelæ, grauedines; ea aduersus Aristotelem, Socratem, Pythagoram, Protagoram, Theophrastum, Heraclidem, Hipparchum, & aduersus quem non virorum illustrium, congerentes effudisse? Scribit qooque Cicero dixisse illum contumeliosissimè aduersus Pythagoram, & Empedoclem;

maledixisse turpissimè Phœdoni Socratico; totis Voluminibus proscidisse Timocratem. Exstant etiam apud Laërtium scommata aduersus Platonem, Heraclitum, Protagoram, alios. Habetúrque adhuc speciale fragmentum cuiusdam Epistolæ apud Athenæum, & Eusebium, in qua Epicurus causatur Aristotelem dilapidasse paternam substantiam; militasse infœliciter; egisse pharmacopolam, & id genus similia. An fidem harum rerum facit, qui genius fuit Sectæ, quasi inspirans? ea non memoro, quæ Plutarchus habet de Colotæ virulentia, ac mordacitate aduersus Platonem, Empedoclem, Parmenidem, Melissum. Adnoto solùm ex Cicerone Metrodorum, & Hermachum dixisse contra Pythagoram, Platonem, Empedoclem; & meretriculam Leontium fuisse etiam ausam scribere aduersus Theophrastum. Sic scribit Zenonem, quem nôrat Athenis, fixisse maledictis Socratem, scurram Atticum appellando; itémque Chrysippum, Chesippum, & alios. Sic sub persona Cottæ alloquens Velleium, *Tu ipse*, inquit, *paullò ante, cùm tanquam Senatum Philosophorum citares, summos Viros desipere, delirare, dementes esse dicebas.* Missum autem facio, quod Athenæus habet de Diogene Babylonio, cùm illum dicit *malè moratum, maledicum, obtrectatorem, & ne Regibus quidem parcentem, ea propteréque Antiochum, qui ab Epiphane secundus Rex fuit, ingulari ipsum mandasse.* Heic modus esto. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ô dulce Decus meum, Vale. Parisiis postridie Nonas Decemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

QVàm fuit eximia bonitas tua cum literas dedisti plenas de Monæci negotio, Principísque ad te appulsu. Quidpiam simile exoptare (vt tuæ nempe famæ seruirem) ausus fueram; tu verò vota pro singulari humanitate præuenisti; scilicet, vt mihi gratificareris, nondum quippe meæ illæ literæ ad tuas peruenerant manus. Qualeis itaque par est, ago gratias, Deum precatus ter-Maximum, vt cætera tua omnia consilia perinde fortunet. Quam certè refers ex istis laudem, vt cumulatissima est, ita quantum afficiat me nosse ipse potes, qui nosti me esse obseruantissimum tui. Ad pensum venio, quod non est cur amplissimum iam exspectes. Etenim multa quidem obiecta superioribus literis; sed breuis Responsio ex Laërtio patet, dum enumeratis iis, quæ fuere à Stoicis, aliísque congesta de ingratitudine, ambitione, maledicentia, subiicit illos insanire, μεμήνασι γὰρ οὗτοι. Opponit proinde, quæ ipse ad calcem Epistolæ penultimæ de pietate, humanitate, mansuetudine, bonitate commemini. Et certè, cùm ex Cicerone, Epicurus fuerit non modò vir bonus, sed etiam optimus; quî potuisset talis haberi, si fuisset tam malè erga Præceptores, cæterósque illos Sapientiæ Professores animatus? An malignitate laborans tot, tam bonos, támque constanteis Amicos parare aliunde potuisset? nihil verò propterea aduersus Ciceronem, Plutarchum, Empiricum tergeto. Dico dumtaxat illos sequutos, quæ respersa erant per spurias, suppositiciásque Epistolas, de quibus est superiùs dictum, & quarum Authores, vt Laërtius insanos, sic Illustrius appellauit calumniatores, συκοφάντας. Addo, cùm nullatenus probabile sit effudisse illum conuitia vlla in Præceptores; fieri absque vitio potuisse, vt si vel aliquos non audisset, vel nihil frugi ab iis didicisset, inficiaretur Præceptores. Quinetiam, si multa ex se excogitauit, adinuenítque (vt alia profectò ratione haberi Sectæ Princeps non potuit) nihil prohibuit ipsum se habere αὐτοδίδακτον, cùm non sit ex se αὐτοδιδαξία mala; & verissimum sit, nihil omninò sciri, quod non primus quispiam seipsum docuerit. Contradixerit porrò in multis ipsi etiam Democrito; atque id amore Veritatis licuit, cuius respectu Democritus dux eius non dominus fuit, vt verbo dicam Senecæ. Satis est, quod Democrito honorem habuerit, vti reuera habuisse fidem faciunt apud Plutarchum & Leonteus, & Metrodorus. An autem illius aliorum-ve libros pro suis venditauerit, diiudicari debet tum ex claritate eorum temporum, tum ex vbertate, qua ipsi fuit promptum, ex alibi dictis, conscribere libros. Quod ad cæteros Philosophos spectat, nihil ad generalem responsionem addendum, nisi fortassis propter illud, quod est aduersus Sectatores obiectum. Ac, vt non negauerim quidem, quin aliqui esse degeneres potuerint; quando profectò non ita benè agitur cum rebus humanis, vt societas vlla absque næuo sit; ita videtur calumnia tam concitari aduersus illos, quàm aduersus ipsum authorem potuisse. Id Cicero præsertim suadet, cùm de Epicureis loquens, testatur nullum vnquam fuisse genus hominum minùs malitiosum. Res expenderetur fœliciùs, si eorum libri superessent. Nam & cùm scripsisse aduersus Theophrastum, Philosophum-ve alium, neque insolitum, neque illicitum sit; tum libri illi, in quibus effusa maledicta dicuntur, suppositij fuisse videntur. Profectò, cùm vnicum nobis Lucretij opus supersit, agnoscere ex eo licet, non fuisse Sectæ genium, vt Philosophis cæteris malediceretur. Vt de Democrito enim taceam, cuius opinionem aliquoties impugnaturus ita præfatur,

Democriti, quod sancta Viri sententia ponit.

Ecce Empedoclem non refutat, quin laudes Siciliæ, è qua ille erat, prosequutus ita exorditur:

Rebus opima bonis multa munita virûm vi,
Nil tamen hoc habuisse Viro præclarius in se,
Nec sanctum magis, & mirum, carúmque videtur.
Carmina quin-etiam diuini pectoris eius
Vociferantur, & exponunt præclara reperta:

Vt

Vt vix humana videatur stirpe creatus.

Subiicit autem tam de ipso, quàm de cæteris, vt refutationis necessitatem veluti leniat.

Quanquam multa benè, ac diuinitùs inuenientes
Ex adyto tanquam cordis responsa dedere
Sanctius, & multò certa ratione magis, quàm
Pythia quæ Tripode ex Phœbi, lauróque profatur:
Principijs tamen in rerum fecere ruinas, &c.

En vt versibus te interdum obruam. Sed te nempe hæc eruditio, vt & omnis alia delectat. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, Eidib. Decemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

ECce iam caput accusationis, quod vt vulgare maximè est, ita videtur præcipuè Epicureismo nomen fecisse. Gulam intelligo, ob quam Epicurum heluonem, lurconem, & cætera dicunt. Chrysippus apud Athenæum discipulum facit insignis Gastrologi. Damoxenus Comicus Præceptorem peritissimi coqui. Refert idem Athenæus illum à Timone victimarum voratorem describi; additque fuisse assentarum Idomeneo, ac Metrodoro. Scribitur idem apud Laërtium de Mythro, vt esset vnde gulam expleret. Plutarchus memorat Methrodorum his verbis scribentem ad Timocratem, *Quanto perfusus sum gaudio; quantâ animatus audaciâ, cùm ventri ritè gratificari ab Epicuro didici!* Et rursus, *Nihil iuuat, ô Timocrates, Græcorum Seruatorem fieri; nihil item coronas ab ijs, propter Sapientiam obtinere: Iuuat mandere, ac potare vinum, quantum quidem ventri non noceat, & illi tamen gratum sit: quippe circa ventrem est summum bonum.* Quæ reciro, vt intelligas quorsum Olympiodorus, & alij ex Patribus Sanctis, prædicent vitam Epicuri, sociorúmque eius apud Salomonem describi loco illo Sapientiæ, *Exiguum, & cum tædio est tempus vitæ nostræ, &c. Venite ergo, & fruamur bonis, quæ sunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Vino pretioso, & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis, &c. quoniam hæc est pars nostra, & hæc est sors nostra.* Quorsum præterea Chrysologus, & alij non-nulli conferant Epicurum cum Prodigo illo Euangelico, & porcum etiam appellent, requirentem siliquas, hoc est, voluptates corporeas. Sed & D. Augustinus meminit porcum appellatum à Philosophis, fortè propter illud ex Horatio tritum,

Me pinguem, & nitidum, benè curata cute vises,
Cùm ridere voles, Epicuri de grege porcum.

Scribit ad hæc Laërtius Timocratem Metrodori fratrem prodidisse, *Epicurum bis quoque die vomere solitum, præ luxu; & se quidem vix potuisse effugere nocturnam illam Philosophiam, mysterijsque plenum conuenticulum:* adiecisse verò *Epicurum solitum quotidie minam impendere in mensam*, hoc est, aureos nostrates sex cum ferè semisse. Credas huc

Gassendi Epistolæ.

spectare illud Senecæ, *Objicite Platoni, quòd petierit pecuniam; Aristoteli, quòd acceperit, Democrito quòd neglexerit, Epicuro quòd consumpserit.* An heic attexendum, quod suo loco retulimus, Epicurum mori noluisse nisi præhausto mero, vt extremus actus responderet fabulæ? Stoïci certè apud Ciceronem morbum, quo interiit, ad edacitatem retulerunt. Addo, cùm Suidas hæc de Epicuro inter alia scribat, *Saxeas mensas, & donaria in sepulchro, hic heluo, & obsoniorum vorator, incidi iussit*; nihil esse mirum, si plærique Epicurum comparent, vt cùm viris aliis luxu perditissimis, ita præsertim cum Sardanapalo, qui busto incidi iussit Epitaphium à Cicerone ita expressum,

Hæc habeo, quæ edi, quæque exsaturata libido
Hausit; at illa iacent pulcra, & præclara relicta.

Hæc abundè sunto. Tu optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis XIII. Kal. Ianuar. M. DC. XLI.

Ne pagina hæc abeat vacua, carmina adscribo, quæ Amicus, Musicæ amans die superiore abs me extorsit, proximis cantanda Natalitiis. Ea verò duodenâ expetiit:

Nunc agite, ô Gentes, mysteria discite mira.
Nascitur in stabulo Cælorum Conditor; éstque
Instratus fœno, cui seruit purpura Regum.
Quæ parit, est Virgo; genitrix est filia nati.
Incipit, æterno qui tempore constitit; & qui
Excipitur loculo, magnus sine limite constat.
Est homo, nec tamen est persona humana; Deúsque
Cùm sit, mortalis tamen est: sed nempe sub vno
Supposito geminæ naturæ conciliantur.
Sic Deus est, & homo; sic iungens infima summis,
Humano generi potis est afferre salutem.
Hæc itaque, ô Gentes, mysteria discite mira.

ALITER.

INtacta genitus Virgine nascitur
Infans: Angelicum concinitur melos;
E Cælo noua lux prodit, & imminet
Cunis insolitum iubar.
O formose Puer, delicijs date
Humani generis! cresce laboribus,
Quos vt nos redimas, & tibi gloria
Vertantur, Pater imperat.
Fœlix intereà, quam recubans premis,
Tellus! hæc violas fundat, amaracis
Mistas, dum manibus lilia porrigens
Plenis, Gens pia supplicat.

EIDEM.

DEuoraui opusculum, quo me donare dignatus es, & pro quo gratias debeo multas. Nihil ipsius non placuit: ita se Author eximius probauit suâ famâ dignum. Patiere tamen dici à me, nihil æquè placuisse, ac illud encomium, quod tu voluisses pro animi moderatione suppressum:

Ac debet illi quidem tota Natio quas cecinit laudes in Gallicum nomen; sed debet longè ampliùs tibi, ex quo iudicium de tota Gente ab ipso factum, expressúmque. Hæc tamen aliàs. Cùm nunc exspectes quid de Epicuri sobrietate dicturus sim. Ecce describit illum Laërtius: *Simplici pane, & aqua contentum; & splendidiùs epulaturum, quidpiam casei solùm poscentem.* Citat quoque Dioclem referentem illum, sociósque *frugalissimus, vilissimisque cibis vsos; & cùm quauis aqua in potum sufficeret si vinuli quidpiam aliquando adhiberetur, satis illus fuisse colyten*, hoc est, mensuram Parisiensi *semi-sextario* non maiorem. Stobæus, cùm memoret etiam *pane, & aqua contentum* fuisse, addit celebre ex eo dictum, *habentem se mazam, & aquam, paratum esse etiam cum Ioue de fœlicitate certare.* Plutarchus ipse tenuem hunc victum dissimulare non potuit, cùm illum *in maza, & lenticula* suauitatem summam quæsiisse scripsit. Porphyrius autem, *notum est*, inquit, *vt plerisque Epicureorum ab ipso vsque Principe ita exorsis, maza, fructúsque sufficiant.* Eainde minùs mirabere, quod Cicero ait, cum de Epicuro loquens, *Hic verò ipse*, ioquit, *quàm paruo est contentus?* Sed erit tamen cur mitere, quod exstat apud Senecam, *Ecce*, inquit, *gloriatur Epicurus, non toto asse se pasci, Metrodorum, qui non tantum profecerit, toto?* Non erat autem assis valor monetâ nostrâ æstimatus, nisi denariorum Turonicorum nouem. Quæso te, quàm deberet famem malignè extinguere, cùm parciùs adhuc victitaret? Scilicet idem Seneca, *Quin-etiam*, inquit, *certos habebat dies ille magister voluptatis Epicurus, quibus malignè famem extingueret; visurus, an aliquid deesset ex plena, & consummata voluptate; vel quantum deesset, & an dignum, quod quis magno labore pensaret.* Plura congererem; sed Iuuenalis versus sufficiant, dum veluti indignatur, Si quis

——— Non Epicurum
Suspicit exigui latum plantaribus Horti;

Dúmque ostensurus, ecquis-nam sit finis cupiditatum constituendus, rem in hunc modum exsequitur:

——— Mensura tamen quæ
Sufficiat census, si quis me consulat, edam:
In quantum sitis, atque fames, & frigora poscunt;
Quantum, Epicure, tibi paruis suffecit in Hortis.

Non est proinde, cur immorer in iis reiiciendis, quæ fuere obiecta. Nam vulgus quidem probra coniicit, quæ vera sint, necne haud nouit. De Chrysippo est aliàs dictum: Comicorum scommata non Epicurum modò, sed & Socratem & cæteros magnos Viros prosciderunt. Idem de Timone dicendum, qui conscripsit σίλλων, hoc est maledicta aduersus omneis Philosophos. Assentatio illa eleuatur tum ex tenuitate victus, tum ex iis quæ Epicurus tam ad Idomeneum, quàm ad alios scripsit de cupiditatibus coërcendis; quale est illud apud Senecam, *Si vis Pythoclea diuitem facere; non pecuniæ adiiciendum, sed cupiditatibus detrahendum est.* De genio, atque instituto, non Plutarchi modò, sed Sanctorum etiam Patrum, dictum vniuersè suo loco. Horatius nihil aliud, quàm ludit. Quòd ex Timocrate memoratur, videtur planè commentitium; seu spurcitiem spectes, quæ in illa Ciuitatis luce tolerata non fuisset; seu impensas, quæ nimirùm excessissent Epicuri censum. Quòd moribundus merum petierit, perspicuum est fuisse non crapulæ vitium, sed debilitatis remedium. Quòd laborârit calculo, non intemperantiæ fuit, sed naturæ. Quòd morbo interierit, id habuit cum bonis, ac malis commune. Denique Suidas rumusculos, non verò quæ ex Testamento, probatísque authoribus haberi poterant, collegit: & quòd Epicurus cum Sardanapalo, similibúsque comparatur, merè declamatorium est. Attexam heic, in gratiam eorum, qui germanum Epicuri institutum Sectati fuerunt, quod Cicero de illis habet. *Ita viuunt quidam*, inquit, *vt eorum vitâ refellatur oratio; atque, vt cæteri existimantur dicere meliùs, quàm facere: sic hi mihi videntur facere meliùs, quàm dicere.* Et vt exemplum victus habeas, en vt de Pomponio Attico Cornelius, *Nemo*, inquit, *in conuiuio eius aliud acroama audiuit, quàm anagnosten (quod nos quidem iucundissimum arbitramur) neque vnquam sine aliqua lectione apud eum cœnatum est; vt non minùs animo, quàm ventre conuiuæ delectarentur. Nunquam eos vocabat, nisi quorum mores à suis non abhorrerent.* Pergit, *Cùm tanta pecunia facta esset accessio, nihil de quotidiano victu mutauit; nihil de vita consuetudine; tantáque vsus est moderatione, vt neque in sestertio vicies, quod à Patre acceperat, parum se splendidè gesserit; neque in sestertio centies, affluentiùs vixerit, quàm instituerat; parique fastigio stetit in vtraque fortuna.* Tu benè Vale, PRINCIPVM DEVS, Parisiis, VI. Kalendas Ianuarij, M. DC. XLI.

Quod dixi superioribus literis minam Atticam valere aureos Solares nostrateis sex cum semisse; dicere debuî aureos solares septem cum sextante. Quod heic autem legis fuisse Attico sestertium vicies, interpretare monetâ, qua iam vtimur, Turonicas libras 1861110. *Quod sestertium centies*, 9305550. *Salutat te Luillerius noster, eximiè sanus, eximiè bonus, quem nescio quo malo, ac impostore genio ductus meus ille Antistes deprædicari fecerit per nebulonem quemdam, deploratæque famæ Eleemosynarium nomine Ioannem Stephanum Galterium, emissariósque alios, fuisse capite truncatum ad Grenam.*

PHILIBERTO DE LA MARE,
Senatori Diuionensi,

PETRVS GASSENDVS S.

QVod vberem adeò commentarium de Guijonio perscripseris, humanitatis tuæ fuit. Ego certè ausus non fueram ad id operæ prouocare, abundè ducens, cùm opera euulgarentur,

xentur, cognoſcere. Doleo nihil me ſimile habere de Lepanthino prælio, quod, te depoſcente, reponam; ſed ego nempe is Vir non ſum, cui ſpeciale quidpiam de eo compertum eſſe potuerit, præter vulgarem hiſtoriam tam Proſà à cæteris, quàm Carmine à Rege Scoto, Vaſconéque Poëta conſcriptam. Quando tu tanta ſedulitate circumſtantias ſcrutatus es, quæ ſingulares ſingulis innotuerint; non debes ſanè committere, vt nobilis labor ſua careat luce. Quas per me dare ad Naudæum literas voluiſti, ad ipſum tranſmiſi, neſcius licet, Romæ-ne adhuc degentem conuenturæ ſint. Quippe illuſtris Mazarinus illum acceríit omnibus votis, ac pollicitationibus; & ex poſtremis literis exſpectabatur ſolùm conſenſus Cardinalis Antonij, in cuius ære ille viuit. Mitè commendat Robertus meus, quæ experitur abs te officia: ipſe in me quam poſſum partem gratitudinis maximam recipio. Tu Vir illuſtris optimè Vale. Pariſiis, VI. Kal. Ianuar. M. DC. XLI.

PAVLO DV MAY, *Senatori Diuionenſi*,

PETRVS GASSENDVS S.

CVm reſponſionem differo, occurrit ecce interim gratias agendi noua occaſio. Scilicet tibi ſatis non fuit grata manu, & cum elogio meas illas de Peireskij Vita commentationes excipere: ſed, vt accipio ex literis, quas Riantij Baro ad me dedit, perſcripſiſti, quoque ad ipſum, quàm magnificè de illis ſentires. Id bonitati tuæ eximiæ acceptum totum refero; & quantum me imparem eſſe commendationi tuæ ſum conſcius, tantum me tibi ob ſingularem beneuolentiam deuinctum profiteor. Eſt etiam aliud, quod tibi debeo propter meum Robertum humanitatis genus. Etenim cùm ille ſit mihi merito magno cariſſimus, & quantum tibi debeat literis ſuis ſignificet; non poſſum ego, quantum id eſt, non ducere in me collatum. Quas datis ad me literis adiunxeras, redditæ fuerunt. Non eſt, cur de meo ſtudio dubites in captandis anſis, de quibus ſcripſiſti. Ægrè ſolùm habeo, me non eſſe tanti, qui rebus à me commendatis pondus addere magnum poſſim. Vale, Pariſiis, VI. Kalend. Ianuar. M. DC. XLI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

DIxi nuper de Gula Epicuro obiecta; en nunc obiectam Venerem. Primùm declamatur in illius Hortum, quaſi in infame lupanar, in quo meretrices proſtiterint, Leontium, Themiſta, Phylænis, & aliæ à Plutarcho, Laërtio, & Cleomede commemoratæ. Celebratur autem præſertim Leontium, cuius exſtat Epiſtola in Græcanicarum ſerie circa Epicuri laſciuiam ſenilem. Legitur verò apud Laërtium non Epicurum modò cum ea rem habuiſſe, verùm etiam Metrodorum. Addit Clemens Alexandrinus duos alios; addit Athenæus Epicureos omneis; ſubiiciens Danaën Leontij filiam fuiſſe ſimiliter ſcortatam. Hùc ſpectare putes nocturnum conuentum, de quo dictum eſt, cùm de Gula; itémque gloriationes illas Coloradæ, numerantis apud Plutarchum, quoties concubuiſſet cum Hedia, & Leontio, Thaſium bibiſſet, oppiparè cœnaſſet; vt minus ſit mirum, ſi Epicurus rurſus comparetur cum Sardanapalo nente purpuram inter ſcorta, & illius Hortus cum Synagoga Strigum, Paradiſo Mohammedis, & ſimilibus. Deinde congeruntur ea, quæ in Epiſtolis Epicuri amatoriis fuere conſcripta, vt quod exſtat apud Laërtium, *ô Regem Apollinem, Lentiola, quo nos tumultuoſo plauſu compleuiſti, Epiſtollulam pellegenteis tuam!* Itémque, *Is ſum, qui niſi vos ad me acceſſeritis, poſſum vel ſæpius volutatus impelli.* Et rurſùs ad Pytoclem formoſum, & duode-viginti annorum adoleſcentem, *Sedebo operiens exoptatum tuum, & veluti Dei alicuius ingreſſum.* Hùc ſpectant infractæ, & blandulæ illæ appellitationes, quibus Coloten, verbi gratia, dixit ex Plutarcho Κολωτάρα, & Κολωτάριον, *Colotulum, & Colotillum.* Taceo obiici iſtam quoque intemperantiæ ſpeciem, vt cauſam morborum & mortis, de quibus ex Suida, Stoicíſque dictum iam eſt. Denique tam iſta, quàm ſuperior intemperantia cauſa Epicuro fuiſſe dicitur, cur abactus fuerit è Philoſophorum choro. Viſum eſt iam Cleomedem, Epictetum, Hieroclen relegaſſe illum ad cynædos, & meretrices. Refert Themiſtius patrem ſuum ſuſtuliſſe ipſum è Catalogo. Maximus Tyrius, *Epicuri*, inquit, *ne nomen quidem fero, neque enim admitto Philoſophiam, quæ laſciuiat, vt neque Imperatorem qui ex acie diſcedat.* Et Lactantius, relatis illis ex Lucretio de Epicuro carminibus,

Qui genus humanum ingenio ſuperauit, & omneis
Præſtinxit, Stellas exortus vti Ætherius Sol;

Subdit, Quos equidem verſus nunquam ſine riſu legere poſſum. Non enim de Socrate aut Platone hoc ſaltem dicebat, qui velut Reges habentur Philoſophorum; ſed de homine, quo ſano, & vigente nullus æger ineptiùs delirauit. Memorabile eſt, quod Archeſilas apud Laërtium interrogatus, *cur homines ex cæteris ad Epicureos, ex Epicureis autem ad cæteros non migrarent*, Reſpondit, quoniam *ex viris quidam Galli fiunt; ex Gallis verò viri non fiunt*; alludens ſcilicet ad Gallos Sacerdotes Cybeles exſectos, & effœminatos. Ad hunc locum ſpectat, quod Suidas, Ælianus, & alij memorant fuiſſe Epicureos à Romanis expulſos; itémque à Meſſeniis, à Lyctiis, ab aliis Rebuſpublicis; quòd adoleſcentium corruptores eſſent & ſapientiæ degeneris, turpis, effœminatæ inuentores. Vno verbo exſtat verſus apud Apollinarem,

Ast Epicurus eliminat vndique virtus,
Vale Principum Optime, & cœptum hunc annum, ac Nestoreos porrò fœliciter exige. Parisiis, III. Non. Ianuar. M. DC. XLII.

EIDEM.

Cum testimonium iam aliquod de Epicuri castitate, expectes, palmare est, quod verè doctus, Sanctúsque Pater Gregorius Nazianzenos in Iambicis habet, dum postquam retulit Epicurum Voluptatem statuere pro fine bonorum, subdit,

Ac ne ob voluptatem, improbam hanc laudarier
Quis crederet, moderatus, & castus fuit,
Dum vixit ille; Dogma moribus probans:

Et de Dogmate quidem cùm agetur, perspicuum fiet Epicurum ea tradidisse Continentiæ, atque honestatis præcepta, vt seueriora non potuerint tradi. Nunc, cùm de moribus agatur, notabile præsertim est, quod legitur apud Stobæum, scilicet asserente quodam Sapientem amore non capi, ac, cæteros inter, exemplo esse Epicurum, excepit Chrysippus, *haud legitimè id concludi, eò quod Epicurus* ἀναίσθητος, *sine sensu* fuisset. Testimonium ab inimico; sed interim probans, quod aliunde probabilissimum facit parcissimus victus, de quo ante scripsi; & labor assiduus, quo præter doctrinam viua voce traditam, libros innumeros conscripsit. Quippe & subductis libidinis fomitibus, & fugata desidiâ, potuit circa venerea ἀναίσθητος iure censeri. Non repeto ipsam Voluptatis vocem fecisse totam fabulam: addo potiùs illud ex Cicerone, *Quid ergo (dicet aliquis) Epicurum existimas ista voluisse, aut libidinosas eius fuisse sententias? Ego verò minimè; video enim ab eo dici multa seuerè, multa præclarè. Itaque, vt sæpe dixi, de acumine eius agitur, non de moribus. Quamuis spernat voluptates eas, quas modò laudauit; ego tamen meminero*, &c. Itémque illud ex Seneca, *Mirum est aliquid fortiter dici ab homine mollitiem professo*; ita enim plærique *indicant: apud me verò Epicurus est fortis, licet manuleatus sit.* Sed ne plura consecter, & vt ad obiecta breuiter respondeam; fuere quidem fœminæ quædam cum Epicuro in Hortis versatæ; sed quo versatæ modo fuerunt Lasthenia, & Axiothea cum Platone in Academia; Theano, & aliæ cum Pythagora; Gemina & aliæ cum Plotino; & aliæ cum aliis Philosophorum Coryphæis; nempe, vt philosopharentur. Et quoniam Leontium potissimùm obiicitur; sanè illam non meretricem, sed studiosam fœminam fuisse, vel illud vnum arguit, quod ex Cicerone *librum scripsit aduersus Theophrastum scito sermone, & Attico*; quódque Plinius memorat illam depictam fuisse cogitabundam. Prætereo autem fuisse ipsam Metrodori vxorem, vt & Themistiam Leontei, & aliorum familiarium alias; ac Epistolam ipsi attributam fuisse Alciphronis stylum exercentis commentum. De conuentu illo nocturno iam diximus, Corniades Epicureus non fuit. Comparationes declamatoriæ sunt. Epistolæ à Diotimo confictæ, in quibus esse quoque potuit, & illud de Colote, & quidquid fuit præterea Epicuro obiectum ab iis, quos insanire Laërtius dixit. Circa obiecta de morbo, ac morte, nihil adiiciendum ad antedicta. Superest locus de reiectione è Philosophorum choro. Sed qui reiecerunt, vel Stoici fuerunt, vel certo consilio hæserunt disseminato in vulgus rumori. Vt autem magnos Viros opponam, & intereà citatum iam B. Nazianzenum reticeam; primus occurrit Constantinus Porphyrogenneta Imperator, qui Insulam Samum describens, *ex hac*, inquit, *prodierunt Viri Sapientiæ laude insignes, Pythagoras, Epicurus, Melissus, aliíque non pauci.* Succurret Cicero, qui & aliquando *Philosophum nobilem* dicit, & passim nobilissimis Philosophorum intermiscet. Et Seneca, qui dum respondet obiicientibus Philosophos aliter vixisse, quàm docuerint, *hoc*, inquit, *per malignissima capita & optimo cuique inimicissima, Platoni obiectum est, obiectum Epicuro, obiectum Zenoni.* Non subiicio Apuleium; non ipsum Laërtium; non innumeros alios, ac potissimùm eruditiores quosque, ex quo bonæ literæ restitui ante annos prope ducentos cœperunt. Continere me non possum, quin & subindicem egregium Epigramma, quo apud Laërtium Epicurus concluditur ab Apolline, aut Musis edoctus; & subtexam ex Anthologia distichon Menandri præclarum, quo Epicurus consertur cum Themistocle, cuius quoque Pater appellatus Neocles fuit,

Χαῖρε Νεοκλείδα, δίδυμον γένος, ὧν ὁ μὲν ὑμῶν
Πατρίδα δουλοσύνας ῥύσατ', ὁ δ' ἀφροσύνας.

Quod ego quidem distichon, vt potui, ita reddidi.

Par Neoclidarum salue; queis Patria debet,
Vni, vt libera sit; alteri, vt & sapiat.

Quod ad expulsos Epicureos spectat, non negandum quidem, quin esse potuerint degeneres aliqui; ecqua enim vnquam instituta Societas fuit, in qua omnes fuerint, institutorum seruantes? sed fatendum quoque, & potuisse illos ob calumnias, factionésque aduersariorum expelli; & hoc illis commune fuisse cum cæteris Sectis, vt testantur Edicta Antiochi, Lysimachi, Atheniensium, Romanorum, ac præsertim suadente Catone, & imperante Domitiano, sub quo Epictetus quoque fuit Romà deiectus. Addo Epicureos, ex Eusebio, floruisse omnium diutissimè in vrbibus; & quemadmodum Epicuro, sic illis quoque dicatas statuas, vt ex inscriptione Brundusij reperta constat. Concludo verò, selecto illo ex pluribus Ciceronis loco. *Ac mihi quidem, quòd ipse bonus Vir fuit, & multi Epicurei fuerunt, & hodie sunt, & in amicitiis fideles, & in omni vita constantes, & graues, nec voluptate, sed officio consilia moderantes; hoc videtur maior vis honestatis, & minor voluptatis.* Tu Viue iocundè, Vale Decvs Principvm, & Præsidium meum. Parisiis, IV. Kal. Ianuar. M. DC. XLII.

EIDEM.

EIDEM.

QVidquid Superioribus literis circa Epicurum defenſum, quidquid poſtremis circa alia ſtudia commendare dignatus es, id totum debeo humanitati, ac ſingulari beneuolentiæ, qua dignaris me immerentem. Sed ne ad alia iam digrediar, ſupereſt extremum caput accuſationis in Epicurum, quod eſt de odio bonarum Artium, ſeu liberalium diſciplinarum. Nam vniuersè quidem auerſatus illas fuiſſe dicitur, teſtante Cicerone, *cum nihil olere ex puerilibus diſciplinis*; ſcribente Quintiliano, *fugiſſe illum omnes diſciplinas*; dicente cauſani Empirico, *quod diſciplinas ad Sapientiam nihil conferre exiſtimaret.* Neque id modò, ſed etiam dehortatus cæteros fuiſſe, ne illas amplecterentur; vt Pytoclen apud Laërtium; vt Sectatores omnes apud Plutarchum; Athenæum, & alios. Confirmat vtrumque Cicero his verbis; *Hæc Epicuri non probo; de cætero, vellem equidem aut ipſe doctrinis fuiſſet inſtructior (eſt enim, quod ita videri neceſſe eſt, non ſatis politus iis artibus, quas qui tenent, eruditi appellantur) aut ne deterruiſſet alios à ſtudiis.* Speciatim verò quod ſpectat ad Grammaticen, mitto, quæ apud Plutarchum, Empiricum, Laërtium, Cleomedem leguntur. Sufficiat idem Cicero, cùm de Epicuro loquens, *Si loquendi*, inquit, *vim, ſi conſuetudinem verborum tenuiſſet, nunquam in ſalebras tantas incidiſſet.* Et rurſùs, *In hac expoſita ſententia*, inquit, *ſunt qui exiſtimant, quòd Epicurus inſtitiis planè loquendi fecerit, feciſſe conſultò; de homine* minimè *vafro malè exiſtimant.* Hùc ſpectat, quod Plutarchus ſcribit *noluiſſe illum occupari ſapientem in Criticorum quæſtionibus; neglexiſſe Hiſtoriam, repudiaſſe Poeſim*; quod præter Heraclidum Ponticum, Maximum Tyrium, & alios, Torquatus quoque apud Ciceronem teſtatur; *An ille*, inquit, *tempus, in Poetis euoluendis conſumeret, in quibus nulla ſolida vtilitas, omniſque puerilis eſt delectatio.* Quod ad Rhetoricen, arguitur omnem prorsùs ornatum Orationis neglexiſſe, ſcribente Agellio *ipſum curas vocum, verborúmque elegantias non modò non ſectatum, ſed etiam inſectatum fuiſſe.* Idem confirmat Halicarnaſſæus circa voces, & Athenæus circa ſtructuram conſcripti ab Epicuro Sympoſij. Cicero autem illius, ac Metrodori libros cum quibuſdam confert, *quos neque distinctè neque eleganter, neque ornatè ſcriptos latinè* commemorat, & de Epicuri Philoſophia alicubi loquens, *Abeſt*, inquit, *ab eo viro, quem quærimur & quem authorem publici conſilij, & regendæ ciuitatis ducem, & ſententia, atque eloquentiæ Principem in Senatu, in populo, in cauſis publicis eſſe volumus.* Et ſequutus Quintilianus, *alia*, inquit, *mihi quæſtio exoritur, quæ Secta conferre plurimum eloquentiæ poſſit; quanquam ea non inter multas poſſit eſſe contentio. Nam Epicurus imprimis nos à ſe ipſe dimittit, qui fugere omnem diſciplinam nauigatione quam velociſſima iubet.* Quod ad Dialecticen, non refero, quæ Stoici, Plutarchus, Themiſtius, & cæteri obiecerũt. Vnus Cicero ſufficere poteſt, cuius sũt varia hac de re loca, ſed ille præcipuus, *In illa*, inquit, *Philoſophiæ parte, quæ eſt quærendi ac diſſeredi, quæ λογικὴ dicitur, iſte veſter planè, vt mihi quidem videtur, inermis, ac nudus eſt. Tollit definitiones, nihil de diuidendo, ac partiendo docet; non quomodo efficiatur, concludatúrque ratio tradit; non qua vi captioſa ſoluantur, ambigua diſtinguantur oſtendit, iudicia rerum in ſenſibus ponit, quibus ſi ſemel aliquid falſi pro vero ſublatum ſit, ſublatum eſſe omne iudicium veri, & falſi putat, &c.* Quod denique ad Mathematicen, ecce Torquatus Epicurum excuſans, *An ſe*, inquit, *vt Plato in Muſicis, Geometrica, Numeris, Aſtris conficeret, quæ & à falſis initiis profecta, vera eſſe non poſſunt; & ſi eſſent vera, nihil afferrent, quo iucundius, id eſt meliùs viueretur.* Plutarchus verò oſtendit qoibus ſe voluptatibus Epicurus priuauerit, dum neglexit Geometriam, Arithmeticam, Aſtrologiam, Muſicam, ac perſuaſit etiam Regibus, vt in ſuis Conuiuiis, quaſlibet potiùs ſcurrilitates, quàm Muſicas, Poëticáſque diſquiſitiones tolerent. Prætereo quæ varia habet Cicero, vt illud, *Quod profectò nunquam putauiſſet, ſi à Polyæno familiari ſuo Geometriam dicere maluiſſet, quam illam ipſum dedocere*: itémque illud, *Quæ ſi hæc bina quot eſſent, didiciſſet Epicurus, certè non diceret: ſed dum palato quid ſit optimũ iudicat, cæli palatum, vt ait Ennius, non ſuſpexit.* Prætereo etiam quæ Cleomedes, & alij, ac id ſeligo, quod habet D. Auguſtinus, *Quis*, inquit, *Geometricas literas legere magiſtro Epicuro, aut diſcere voluit? contra quas ille multum pertinaciter, nihil earum, quantum arbitror, intelligens diſſerebat.* Hæc ſatis; quæ ideò eſt viſum cæteris obiectionibus circa mores attexere, quòd aſpernari ingenuas Artes maxima labes morum videatur. Tu morum candidiſſimorum illuſtris PRINCEPS, optimè Vale. Pariſiis, XVI. Kal. Februar. M. DC. XLII.

Si iam Aquas-Sextias redieris, pateret, quæſo, nomine meo, tam Bereculio, quam Ber-villa ſalutem quam-plurimam dici. Vale iterum.

EIDEM.

DIcturus poſtremùm de obiecto odio Liberalium Diſciplinarum, id vniuersè adnoto, eſſe in illis quidem, vnde liberales, hoc eſt homine libero, ingenuóque dignæ cenſeantur; ſed irrepſiſſe tamen in ſingulas multa, quæ ſint vaniora, inutiliora, ſpinoſiora, perniciosiora, quàm vt ea Vir ſapiens conſectari debeat. Ipſum verò Epicurum non illas vniuersè repudiaſſe, ſed quatenus ſolùm ſunt vanæ, inutiles, ſpinoſæ, atque perniciosæ. Quoniam autem nulla non fuit captata in ipſum declamandi anſa; ideò ex hoc capite quoque exprobratum illi fuit, quòd omnem prorſus diſciplinam oderit, ac diſſuaſerit. Decantatum præ cæteris videtur illud ad Pythoclen, *Omnem diſciplinam ò beate, deuita*; ex eo enim eſt, ſeu ex fonte deductum quod M. Tullius, Quintilianus, Plutarchus, alij obiecerunt. Verùm, cùm illud coniectum fuerit in Epiſtolas, ex Laërtio ſuppoſititias; perſpicuum eſt, quidquid exinde deriuatum fuit,

fuit sapere calumniam. Cùm Empiricus certè addit causam, quòd Epicurus existimaret disciplinas esse ad Sapientiam inutileis, id subnotat ipsum illas non damnasse, si ad Sapientiam, & voluptatem non illaudatam quicquam conferrent. Heinc, quod ad Grammaticen spectat, testatur idem Empiricus, non fuisse illam ab Epicuro quacumque ex parte eiectam; & quod Plutarchus reprehendit circa Criticos, arguit Epicurum ipsum eodem respexisse, quo Senecam, dum in Professores artium liberalium, vt molestos, verbosos, intempestiuos, scribens subdit, *Quatuor millia librorum Didymus Grammaticus scripsit; miser! Si tam multa superuacua legisset! In his libris, de Patria Homeri quæritur, in his, de Æneæ matre vera, in his libidinosior Anacreon, an ebriosior vixerit: in his, an Sappho publica fuerit*: & alia, quæ erunt dediscenda, si scires. Huc proinde spectat illud Torquati, *Non Epicurus ineruditus; sed ij indocti, qui quæ pueros didicisse turpe est, ea putent vsque ad senectutem esse discenda.* De Poësi testatur Laërtius, placuisse Epicuro Sapientem rectè, de illa disserere, & Poëmata non fingere quidem, sed tamen pangere ποιήματά τε ἐνεργείᾳ ποιῆσαι, hoc est, non describendo fabulas, sed aut res præclarè gestas, quod deinceps Atticus fecit; aut quæ ad morum institutionem, naturæque illustrationem faciant, quod Lucretius. Quod spectat ad Rhetoricen, non fuit Epicurus illius ignarus, qui librum de ea ex Laërtio scripsit; sed resecuit solùm, quæ ab ea aliena, inutilia-ve censuit, & perspicuitatem σαφήνειαν solam retinuit. Cùm hæc verò constet ex delectu, dispositionéque tum verborum, tum sententiarum; clarum videtur quidquid præterea ex illa arte exigitur, aut esse inutile, aut ab ea alienum. Ipse ne verò, seu in loquendo, seu in scribendo fuerit adeò barbarus, & inelegans, vt interdum Cicero, aliíque declamant, vel Cicero ipse esse testis potest; exempli causâ; cùm, *Vide*, inquit, *quantum fallare, Torquate. Oratio me istius Philosophi non offendit; nam & complectitur verbis, quod vult, & dicit planè quod intelligam.* Sic Seneca passim, *Aliquam magnificam vocem Epistola secum ferat. Ecce occurrit mihi nescio vtrum verior, an eloquentior. Cuius, inquiens, Epicuri.* Item, *Eleganter, itaque ab Epicuro dictum est*, Ac rursus, *Et apertior ista sententia est, quàm vt interpretanda, & disertior, quam vt adiuuanda.* Quod ad Dialecticen, Scribit quoque Empiricus, *non omnem fuisse ab illo neglectam, sed Stoicam solummodò*, id nempe ob superuacaneas, spinosásque illas argutias. Heinc solo Dialectices nomine mutato, *Canonicam* scripsit, hoc est, Regulas tradidit, quas vtileis esse ad ratiocinandum putauit; & in quibus potestate, vt loquuntur, continetur, quidquid visum est à Cicerone desiderari. Id suo loco disquiretur, edisseretúrque speciatim quod circa sensus obiicitur. Heic sufficiat, cùm Plutarchus illum circa syllogismum quemdam reprehendisset, excepisse Agellium, *Id factum minimè nimis, ac propè etiam subfrigidè, vnde & Epicurus*, inquit, *cuiusmodi homo est, non inscitiâ videtur partem illam syllogismi prætermisisse; neque id ei negotium fuit, syllogismum tanquam in Scholis Philosophorum cum numeris omnibus, & cum suis finibus dicere*, &c. Quod ad Mathematicen denique, non in ea quidem fuit Epicurus tantus, quantus Pythagoras, aut Plato: verùm neque inferior fuit Zenone, & aliis; neque tantum illam explosit, quantum Socrates, cùm etiam de Cælestibus censuerit Sapienti esse disserendum. Heinc quæ specialia obiiciuntur de magnitudine Solis, & similibus, suis locis soluenda sunt; satísque iam est dicere, non fuisse Epicurum auersatum hanc partem, quatenus ad Sapientiam, honestámque voluptatem conducit; sed quatenus solùm infrugifera est, aut mirificè laboriosa. Illud ex Plutarcho circa Musicam, esse declamatorium, vel ex eo constat, quòd inter Epicuri Placita Laërtius id refert, *solum Sapientem de Musica ritè habiturum sermonem*; cùm & aliundè Empiricus scribat Musicam ex eo dumtaxat ab Epicuro, vt à Platonicis quoque, improbatam fuisse, *quòd inutilis, segnis, vinosa, pecuniarum prodiga esset.* Atque heic tandem Apologiæ circa Epicuri mores finis esto? Non esto verò vnquam meæ erga te obseruantiæ; qui sum, viuóque ex asse tuus. Tu annos Nestoreos, & Viue, & Vale, ô & dulce Decus, & Præsidium meum, Parisiis, IX. Kal. Februar. M. DC. XLII.

EIDEM.

VIdes, PRINCIPVM OPTIME, vt lentè licet festinantes, ad Apologiæ peruenerimus metam. Superest aliud, quod sit quidem incomparabiliter prolixius de Doctrina curriculum; verùm id semel ineundum est, precandúmque solùm vt Deus fortunet. Si exeuntem manè viatorem sollicitudo caperet tanti illius numeri passuum sigillatim percurrendorum; hæreret sanè in limine: sed & ille debet eam mittere curam, itérque solùm ingredi; quoniam tametsi non aduertenti, spatia immensa superabuntur; & nobis non Immensitas operis cogitanda est, sperandúmque solùm, vt sensim progressi simus illud tandem ad vmbilicum perducturi. Non quòd sim certus tot me adhuc abfuturum hedomadas, vt totidem datis ad te literis, id complecti quidquid est, possim; sed quòd si fortè tandiu absim, nolim me demùm ob institutum non satis maturè prouisum pœniteat. Et absim breuiùs; nihil nocebit aliquo vsque processisse, & quidquid demum peractum erit, id fiet ipsi operæ-pretium. Non poterit certè res tibi non esse iucundissima; tum ob Sapientiæ studium, quod vnum erit argumentum; tum ob manum, quam tibi esse non ingratam satis testaris. Adde quòd literas non-nisi septeno quoque die accipiens, non sis facilè sensurus fastidium, ac tot aliis curis interpositis, sis interim, quasi animum relaxans, & ad quidpiam rerum nouarum diuertens vniuersam propemodum Philosophiam repetiturus. Nempe, vt antè ad Luillerium, non eam dumtaxat, quæ Epicuri fuit specialis, sum prosequutus; sed quidquid

præterea

præterea ex cæteris Sectis perſpectum habui, complexus ſum, ita compendio tecum agens, quidquid præcipuum ex ſingulis videbitur, haud prætermiſtam. Initium verò faciam ab iis, quæ generatim de Philoſophia videntur eſſe prænoſcenda; ne videar illotis, quod aiunt, rem attrectare manibus. Quanquam id deinceps prima occaſione; iam enim, ſi aggrederer, excederem haud-dubiè modum. Sunt etiam duo quædam, quæ hîc attexenda mihi ſuperſunt. Vnum eſt, quam debeo gratiarum actionem ob bona illa tua verba, tum de Epicuro purgato, tum de enarrato Peireſkio, quorum ſi vterque adhuc viueret, foret cur ſe ampliùs vni tuo elogio, quàm prolixis meis Commentariis debere putaret. Alterum eſt, quòd meo Roberto tibi haud profectò incognito, officium debeo. Grauis quædam illius cauſa diſceptatur impræſentiarum coram Senatu Diuionenſi. Ac non audet quidem petere abs te commendaticias literas vllas; ſed quia ſubueretur, ne aduerſum ſe dare aliquas rogireris, vellet bonitatem tuam exoratam, vt cùm te non fuerit meritus propitium, non experiatur quaſi iufenſum. Nouit cuius illeic ponderis habeatur attinentium re proximè Principum commendatio; timétque præſertim, ne quædam ad illos literæ à te extorqueantur. Ipſe recepi me id tibi illius rogatu ſignificaturum. Túque tantò magis id conſules boni quantò noſti, quæ inter me, ac illum ſit neceſſitudo. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium ac Decus meum dulce. Pariſiis, pridie Kal. Februar. M.DC.XLII.

EIDEM.

VT ſtem promiſſis, OPTIME PRINCEPS, non aliunde exordiar, quàm ab ipſamet Epicuri adhortatione ad Menæceum, dum ad illum ſcribens, vt eſt apud Laërtium, in hunc modum præfatus eſt. *Neque iuuenis quis exiſtens philoſophandi moram trahat, neque ſenex cum fuerit, philoſophando defatigetur. Ad Animæ quippe ſanitatem neque immaturus, neque intempeſtiuus eſt quiſquam. Et qui dicit tempus ad philoſophandum, aut nondum adeſſe, aut præteriiſſe; perinde facit, ac is, qui dicit tēpus ad beatè degendum aut nondum aduenisse, aut eſſe elapſum. Itaque & iuueni, & ſeni eſt philoſophandum; illi quidem, vt in ſenio, quaſi iuuenis, efflореſcat bonis, ob præteritorum gratiam; illi verò, vt in iuuentute, quaſi ſenex, matureſcat ob futurorum ſecuritatem. Heinc ea meditari par eſt, quæ fælicitatem pariunt; ſi quidem cùm illa adeſt, nihil eſt, quod non habeamus, cùm abeſt, nihil non agimus, vt conſequi illam poſſimus.* Hactenus ille: refero autem, vt imprimis definitionem intelligas, quam apud Empiricum tradit, dum, Philoſophiam eſſe dicit *Exercitationem, quæ rationibus & ſermocinationibus vitam beatam inſtituit.* Quo loco, *Exercitationem* dicit, vt innuat ſtudium Sapientiæ (id enim ſonat iſta vox) debere eſſe animatum; non habitus inſtar torpentem, ſiue quis ſecum ratiocinando, ſiue ſermonem cum aliis ſerendo, ſtudeat Sapiens euadere, beatámque vitam adipiſci. Deinde, vt agnoſcas finem, quem ex Metrodoro apud eundem Empiricum ſola omnium artium Philoſophia conſiderat, videlicet *fælicitatem*. Vbi ille habet Philoſophiam quaſi *artem vitæ*, & cùm artes cæteræ de opere quidem, at non de fine ſollicitæ ſint (vt dum faber conficit clauim, quâ alius aperiat; aut Orator parat Orationem, quâ alius ſuadeatur). Philoſophiam ita vult eſſe de ſuo fine ſollicitam, vt non cenſeat Philoſophum, ſi quis fœlicitatem aliis, non ſibi parare contendat. Hûc ipſi quoque Stoici ſpectaſſe videntur, dum Philoſophiam definierunt *Exercitationem artis conuenientis*, qui deſcribentes Sapientiam, *rerum diuinarum, humanarúmque ſcientiam*, id ſolùm dixere ſpecialius, quod rationibus, ſermonibúſque diſquiſitum, vitam beatam parat. Hûc etiam Ariſtoteles, qui in Metaphyſicis ita Philoſophiam definit *Veritatis ſcientiam*, vt ſtatim declarans functiones illius contemplationem & operationem, contemplationis finem dicat veritatem, operationis ipſum opus; ac deinceps in Ethicis, ad fœlicitatem referat vtramque. Hûc & ipſe Plato, qui non alio ſenſu dixit Philoſophiam eſſe *Exercitationem mortis*, quàm vt indicaret aſſueſcendum eſſe in ſeuocando animo à rebus corporeis, cogendóque vt ſecum ſit, & dignioribus cogitationibus incumbat; hoc enim modo *Animum ſecernere a corpore*, nihil aliud eſt, vt Cicero interpretatur, quàm *emori diſcere*. Hûc quod ipſe Cicero aliàs; dum præclaram illam in tertiam Tuſculanarum Præfationem concludens, *Eſt profectò*, inquit, *Animi medicina Philoſophia, cuius auxilium non vt in corporis morbis petendum eſt foris; omnibúſque opibus, viribúſque, vt noſmetipſi nobis mederi poſſimus, elaborandum eſt.* Adderem alios; ſed hoc ſufficiat; cùm vita beata iuxta Epicurum in corporis, & animi, ſed huius præſertim, ſanitate conſiſtat, Philoſophiam in eo eſſe, vt ex Virtutum ac potiſſimùm temperantiæ praxi ſanum corpus præſtet, quantum per humanam fragilitatem fas eſt; & ex cognitione, ac æſtimatione rerum debita, Animum ſanum, hoc eſt tranquillum terroribus putà, ac inanibus cupiditatibus liberum; quantum per humanam imbecillitatem licet, efficiat. Agnoſces exinde, quò reſpiciant trita ex Lucretio carmina.

Suaue mari magno, turbantibus æquora ventis,
E Terra magnum alterius ſpectare laborem:
Non quia vexari quemquam 'ſt iucunda voluptas;
Sed quibus ipſe malis careas, quia cernere ſuaue 'ſt.
Suaue etiam belli certamina magna tueri,
Per campos inſtructa, tua ſine parte pericli:
Sed nil dulcius eſt, benè quàm munita tenere
Edita doctrinâ Sapientum templa ſerena;
Deſpicere vnde queas alios, paſſimque videre
Errare, atque viam palanteis quærere vitæ,
Certare ingenio, contendere nobilitate,
Nocteis, atque dies niti præſtante labore,
Ad ſummas emergere opes, rerúmque potiri.

Et

Et quæ sequuntur.

O miseras hominum menteis ! ô pectora cæca !
Qualibus in tenebris vitæ , quantisque periclis
Degitur hoc æui , quodcunque est ? nonne videre 'st
Nil aliud sibi naturam latrare, nisi vt, cùm
Corpore seiunctus dolor absit , mente fruatur
Iucundo sensu , curâ semota, metúque ?

Sed modus esto ; Tu annos Nestoreos corpore simul, ac mente sanus, Vale. Parisiis , postridie Non. Februar. M. DC. XLII.

Berculio & Ber-villa perpetuam salutem.

EIDEM.

SCripsi mox ad te , & pluribus quidem, via compendiosiore. Hæc iam post-scribo , vt significem Viri nobilis legitimum votum. Is est Paulus du May Diuionensis Senator, qui vt cum Peireskio dum vixit, amicitiam coluit , ipse quoque & literarum , & Literatorum amans , ita pridem tanto affectu, quantum verbis vix liceat explicare , prosequitur. Sunt illi Cognati , fratrum nempe vnus , & ex fratre altero Nepos , ciues Tolosates , qui graui lite contestaturi in Senatu Prouinciæ, te haud-dubiè sunt inuisuri. Adnixus est ipse, qua est caritate , eorum dissidia componere , & Condæi quoque Principis illustris , à quo impensè diligitur , interpositam fieri authoritatem procurauit. Nihil proficere cùm potuerit , superesse existimat , vt iuri dicundo locus permittatur. Et quia tamen subueretur, ne qui prior accesserit, bonitatem innocet tuam, vt tuo patrocinio causam adiuues, ideò exoptato te exoratum , vt ἀδιάφορος neutri faueas, aut vtrique fauens , vtrique sis author Patriam repetat , Arbitrósque à Principe memorato delectos audiat. Quoniam verò illum non latet , quanta in me sis propensione , idcircò id tibi per me innotescere expetit ; qui posset profectò, vt tu optimus, ipse merentissimus est, nullo vti intercessore. Ego autem & morem gero, quoniam ius amicitiæ est ; & tantò facio alacriùs, quantò id quod, quæso, tuæ dignitati, æquitatique est consentaneum ; ac certus sum , te pro tua illa in me beneuolentia æqui, bonique consulturum. Viue, & Vale, PRINCIPVM DECVS. Parisiis iterùm, postridie Non. Februar. M. DC. XLII.

PAVLO DV MAY , *Senatori Diuionensi ,*

PETRVS GASSENDVS S.

ECce , Fabroti nostri manu tuas accipio literas , ac statim conscribo , quas dari per me ad optimum nostrum Pro-Regem deposcis. Haud eas obsignabo , vt si fortè velis proprias ipsis adiungere, possis, quod fortassis non fuerim satis assequutus , declarare. Gratias tibi habeo pro significata Roberti valetudine , abs quo nullas habui literas hac vice. Quidquid in illum humanitatis , officiíque contuleris, id mihi fore collatum nôsti. Quod de vindiciis Lazari , Magdalenæque nostratium mones, opis meæ sanè non est. Quæstio facti est , quæ aut Actis , aut testibus decidi debet ; ego idoneis destituor , solámque Maiorum meorum , quam piè sequar , pietatem habeo. Deus qua bonitate est, veritatem prosterni , aut iacere non sinet. Vale. Parisiis, postridie Non. Februar. M. DC. XLII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo ,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐπραττεῖν.

CVm superioribus literis dictum sit Philosophiæ finem non alium , quàm fœlicitatis adeptionem esse, non est, cur alia occasione factam Ipsi originem , quàm ex eiusdem fœlicitatis desiderio existimemus. Nam causa quidem apud Platonem , Aristotelémque admiratio est ; verùm ne admiratio quidem ad Philosophandum , seu requirendum causas instigat, nisi quia res molesta est, & infœlicitatis pars , in ignoratione versari. Cæterùm Epicuro quoque eam philosophandi occasionem fuisse ex hisce Lucretij carminibus intelliges.

Nam cum vidit hic , ad victum quæ flagitat vsus ,
Et per quæ possent vitam consistere tutam ,
Omnia iam ferme Mortalibus esse parata :
Diuitiis homines , & honore & laude potenteis
Affluere, atque bonâ natorum excellere famâ:
Nec minus esse domi quidquam tamen anxia corda ,
Atque animum infestis cogi seruire querelis:
Intellexit , ibi vitium vas efficere ipsum,
Omniáque illius vitio corrumpier intus ,
Quæ conlata foris , & commoda cumque venirent ,
Partim quòd fluxum , pertusúmque esse videbat ,
Vt nulla posset ratione explerier vnquam ;
Partim quòd tetro quasi conspurcare sapore
Omnia cernebat , quæcunque receperat intus.
Veridicis igitur purgauit pectora dictis :
Et finem statuit cuppedinis, atque timoris :
Exposuitque bonum summum , quò tendimus omnes ,
Quid foret , atque viam monstrauit tramite prono ,
Quà possemus ad id recto contendere cursu , &c.

Quandoquidem verò Epicurus nec primus, nec solus fuit philosophatus , & requiri potest ex quo vsque tempore Philosophia occœperit : non est primùm , cur immoremur circa vocis originem , cuius Authorem Pythagoram fuisse , cùm Leonti Phliasiorum Regi roganti quantum saperet , respondit, *se nihil aliud, quàm* φιλόσοφον *ESSE, Sapientiæ esse studiosum* ; testantur Cicerò , Laërtius , Lactantius, & complures alij. De re ipsa quæstio cùm sit , fabulas prætereo , vt quod legitur de

Zoroastre,

Zoroastre, Persarum Philosopho, quinque annorum millibus ante Troiæ excidium, quod de Vulcano, qui Philosophiam apud Ægyptios primus docuerit quinquaginta annorum millibus ante Alexandrum Macedonem; & id genus alia similia. Dico solùm, sub nomine Sapientum celebrari in Græcia septem illos, qui fuere non multùm antiquiores Pythagora; quanquam historia de Tripode apud Laërtium memorata arguit Sapientis nuncupationem & recusatam ab ipsis, & vni Deo tributam fuisse. Succurrit locus ex Cicerone, quem non pigebit exscribere. *Itaque*, inquit, *& illos septem qui à Græcis σοφοὶ Sapientes à nostris & habebantur, & nominabantur, & multis ante sæculis Lycurgum, cuius temporibus Homerus etiam fuisse ante hanc vrbem conditam, traditur; etiam Heroicis ætatibus Vlyssem, & Nestorem accepimus, & fuisse, & habitos esse Sapientes. Nec verò Atlas sustinere Cœlum, nec Prometheus affixus Caucaso, nec stellatus Cepheus cum vxore, genero, filia traderetur; nisi Cœlestium diuina cognitio nomen eorum ad errorem fabula traduxisset; à quibus ducti deinceps omnes, qui in rerum contemplatione studia ponebant, Sapientes & habebantur & nominabantur.* Hæc ille; quibus nihil antiquius apud Ethnicos memoratur, nisi quòd ferunt de Minerua Sapientię Dea, seu Præside, ex cerebro Iouis prognata. Ad nos quod spectat, non Sapientiam modò æternam profitemur ex Summi Dei Intellectu progenitam; sed creatam quoque, propagatámque, agnoscere eundem Authorem tuetemur, vt qui illam primo Parenti initio Mundi indiderit. Sic primus homo celebratur, tanquam primus Sapiens, seu Philosophus, argumentóque affertur, tum quòd imposuerit rebus nomina; tum quod ea Sapientiæ monimenta reliquerit, quæ insculpta duabus columnis apud Iosephum recitantur. Successit porrò longa serie, ac post diluuium Abrahamus, cuius Sapientiæ testimonium dixerunt ex Ethnicis Hæcateus, Nicolaus Damascenus, ac Berosus præ cæteris, ex quo Iosephus verba hæc refert. *Post diluuium autem decima ætate, erat quidam iustitia cultor, Vir magnus, & Sideralis scientia peritus*: Subiicit posteà Abrahamum, cùm venisset in Ægyptum, communicasse cum Ægyptiis numerorum, ac Siderum scientiam. *Nam ante Abrahamum*, inquit, *rudes erant Ægypty huiusmodi disciplinarum, quæ a Chaldæis ad Ægyptum profecta, exinde ad Græcos tandem peruenerunt.* Habes heic originem veram, deriuationémque Sapientiæ ad Græcos vsque, ex quibus vides riuulos adhuc quosdam deduci. Disserendum foret de speciali modo comparandæ Sapientiæ, sed quia sum iam nimis, sufficiat adscribere vulgatos illos, quos Agellius refert ex Afranio versus.

Vsus me genuit, mater peperit Memoria;
Sophiam me vocant Gray, vos Sapientiam.

Vale, PRINCIPVM SAPIENTISSIME, Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, Eidibus Februarij, M. DC. XLII.

Gassendi Epistola.

EIDEM.

TRiplex distinxit Epicurus genus Hominum, qui ad Philosopiam nascuntur. Senecæ quippe verba hæc sunt. *Quosdam ait Epicurus ad Veritatem sine vllius adiutorio exisse; fecisse sibi ipsos viam. Hos maximè laudat, quibus ex se impetus fuit, qui seipsos protulerunt. Quosdam indigere opera aliena; non ituros, si nemo præcesserit, bene sequuturos. Ex his Metrodorum ait esse; egregium hoc quoque, sed secunda sortis ingenium.* Et paulò post, *Præter hæc, adhuc inuenies aliud genus hominum, ne ipsum quidem fastidiendum, eorum, qui cogi ad rectum, compellique possunt, quibus non duce tantum opus sit, sed adiutore, &, vt ita dicam, coactore; Hic tertius color est, Si quæris exemplum; Hermachum ait Epicurus talem fuisse. Itaque alteri magis gratulatur; alterum magis suspicit. Quamuis enim ad eundem finem vterque peruenerit; tamen maior est laus, idem effecisse in difficiliore materia.* Sic ille. Cæterùm, cùm Plato exigat in eo, qui est futurus Philosophus, inuestigandi Veri ardorem, ingenium docile, memoriam firmam, affectus temperatos, laborem constantem; ac præterea fœlicitatem nascendi in ea Regione, in qua Sapientia excolitur; vnde & Diis gratias agit, quòd Græcus fuerit, non Barbarus natus, ea de causa mirum non est, si Epicurus illi consentiens, pronuntiârit apud Laërtium, *non in quouis corporis habitu, neque in quauis gente Sapientem nasci.* Quod quidem tametsi Clemens Alexandrinus ita fuerit interpretatus, quasi Epicurus censuerit solos Græcos posse philosophari; nihilominùs non videtur alia eius fuisse sententia, quàm esse perdifficile emergere in virum Sapientem, ac philosophari, vt par est, nisi consentaneæ dotes à natura concessæ sint, & institutio, exercitatio, occasio, exemplum accedant. Certè & habuit ipse amicos ex Ægypto philosophanteis; & non modò nouit Aristippum Cyrenaicum, Diogenem Sinopeum, aliosque non Græcos, philosophatos fuisse: sed cæteros inter Democritum ipsum abiisse procul philosophatum cum Ægyptiis, Chaldæis, Magis, ac Gymnosophistis. Quo loco admoneor, vt paucis percurram quos nouimus olim apud varias genteis præter ipsos Græcos Philosophiam coluisse. Itaque in extrema India celebres fuere *Gymnosophista*, quos inter præcipui fuere, qui dicti sunt *Brachmanes*; nempe fuere & alij dicti memorato Alexandrino *Sarmanes*, Straboni *Garmanes*, ac in ipsis *Hyloby*, seu in syluis æuum degentes. Præterea autem *Pramnas*, quoniam illi quasi Sophistæ inter Gymnosophistas fuerunt. Celebres deinde fuere apud Persas *Magi*, quorum Princeps Zoroaster, & apud Babylonios, Assyriosque *Chaldæi*: tametsi Cicero & alij Chaldæorum nomen non artis, sed gentis putant; fortè quia, vt Diodorus habet, Philosophia erat quarundam familiarum propria, traditionéque acquirebatur. Fuere apud Iudæos *Pharisæi*, *Sadducæi*, *& Essæi*, *seu Esseni*; quos postremos Plinius, & Porphy-

rius commendant. Apud Ægyptios autem celebratissimi fuere *Sacerdotes*, ad quos non modò Democritus, sed Plato quoque & Thales, & Solon, & Pythagoras (qui vt posset eorum mysteria cognoscere, etiam circumcisionem ex Porphyrio est passus) & plerique alij. Memorat D. Hieronymus in Æthiopia *Gymnosophistas* cùm eo accessisse Apollonium scribit: & ne mirere, Lucianus illos Indorum propaginem facit. Memorat D. Augustinus in Mauritania *Atlanticos*, seu *Libycos*, Sectatores nempe Atlantis, & Herculis, qui primi in ea Regione sunt philosophati, ac de rebus præsertim Cælestibus, ob quarum peritiam, & propter sphæræ inuentionem dicti sunt Cælum sustinere. Memorat idem Sanctus Pater *Hispanos Philosophos*; sed qui illi fuerint, nobis incompertum. Iam de *Druydis* nostratibus nihil est, quod adiiciam; de quibus apud Cæsarem & alios tam multa. Obseruo solùm videri illos, cùm ex Britannia aduenissent, successisse memoratis Diodoro Saronidis, & Straboni Varibus, quibus antiquiores adhuc fuerint *Samothei*, *Semnothei-ve* Laërtio dicti. Nihil proinde addo de *Bardis* Gallorum Poëtis, quorum non Strabo modò, & alij meminerunt; sed Lucanus etiam illis versibus tibi profectò non ignoratis.

Vos quoque, qui fortes animas, belloque peremptas
Laudibus in Cælum Vates demittitis æuum,
Plurima securi, fudistis carmina Bardi.

Fuere præterea *Tyrrheni*, *seu Etrusci* in Italia: *Sacra fœmina* in Germania, & vlteriùs *Geta*, *Scytha*, *Hyperborei*, de quibus vix quicquam præter nomina apud memoratos Alexandrinum, Augustinúmque habetur. Nam quod Zamolxis, Getes, & Anacharsis Scytha philosophati fuerint; ad ipsos Græcos est referendum; vt referendum etiam quod Lucianus de Orpheo, & Eumolpo Thracibus scribit. Sed hæc iam satis. Tu philosophare, ac æternùm Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, IX. Kal. Mart. M. DC. XLII.

PHILIBERTO DE LA MARE, *Senatori Diuionensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

Accepi cum literis tuis egregium tuum illum de Burgundico bello commentarium. Egregium, inquã, reuerà enim nihil mihi ex eo inter legendum non placuit, nisi quòd nimis propere factum iri finem ex mole præsensi. Et quàm ardenter, putas, exoptaui, vt quo stylo, ac studio illam Landonæ obsidionem exsequutus es, aggressus fuisses cætera, quæ non ad bellum nuperum modò, sed vniuersè etiam ad Burgundicam attinent historiam. Perge modò, Vir Erudite, nam si hoc quidem opusculum, nihil fuit aliud, quàm prodromus, est cur tu magnam oppidò gloriam esse consequuturum speres. Gratias, quàm-possum maximas pro tuo in meum Robertum affectu & habeo, & dum viuam habebo. Explorata mihi magis eius fides, quàm vt dum tuæ beneuolentiæ argumenta commemorat, commendatque diffidere possim. Sed nempe tu nimis es bonus, qui esse vis magis, quàm videri amicus. Esto igitur æque in vtrumque; nam ego quidem illum, quàm me habere cariorem non possum. Vale, Parisiis, IX. Kal. Mart. M. DC. XLII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Obserabam nuper meas literas, cùm tuus ille Victoriæ Abbas, hominum vrbanissimus misit ad me tuas, ést que ipsemet statim insequutus. Vocabant me etiam aliò quædam curæ; adeò vt ne post-scripto quidem licuerit mentionem tuarum facere, quantum me profectò decuit meminisse. Nempe & illæ conscriptæ fuerant vrgente discessus apparatu in Aulam, & tantum temporis fueceras, quantum sufficeret, tum vt quid rerum egisses, faceres perspectum; tum vt significares quam tibi id sit, quidquid scribo, non iniucundum. Verùm tu mihi hactenus eam fecisti confidentiam, vt nihil penè non audeam; &, si quid culpæ sit, ipse, dum nimis bonus es, videaris solus esse in culpa. Nunc, cùm tibi grata res sit, ire pergo eandem-met viam, vt non improbatâ Apologiâ, quæ de Viri moribus est, suppetat vnde ferre quoque de Doctrina iudicium possis. Ac-non malè quidem es subodoratus me mea persæpe interpositurum ratiocinia; sed mens etiam est, ita cæterorum antiquorum Philosophorum intertexere Placita, vt credere possis non vnius magis, quàm omnium simul Philosophiam esse. Hinc est, quamobrem videas me in istis Philosophiæ Procemialibus immorari. Quippe non vnius, sed plurium inuestiganda sapientia est. Cùm superioribus porrò literis illos recensuerim, qui antiquitùs præter Græcos philosophati memorantur, & sim consequenter dicturus de Græcis, ex quibus Epicurus fuit, & à quibus eam quæ sola penè cognoscitur, habemus Philosophiam; Tria quædam hoc loco præmitto. Vnum est, quòd te obseruasse apud Empiricum memini, treis generales philosophandi apud Græcos rationes fuisse; Dogmaticam, Acatalepticam, Scepticam. Quicunque enim existimârunt se veritatem inuenisse, illi Δόγματα, seu *Decreta* rata, certáque tradiderunt, vnde sunt dicti *Dogmatici*, quales Peripatetici, ac Stoici fuerunt. Quicunque verò sunt opinati veritatem adeò occultam, vt esse ἀκατάληπτον, seu *incomprehensibilem* putârint, ij *Acataleptici* dicti sunt; cuiusmodi fuere Academici ab Arcesila præsertim instituti, qui non verisimilitudinem quidem retinuerunt; & cùm Socrates dixisset se hoc vnum scire, quòd nihil sciret, ipsi-ne se hoc quidem scire, an nihil scirent professi sunt. Quicunque demùm neque

que ſtatuerunt verum inuentum, comprehenſúmque, neque cenſuerunt inueniri, comprehendique minimè poſſe, ſed aſſenſum ſuſtinentes, in eo quærendo remanſerunt, ij ἀπὸ τῆς σκέψεως, ſeu *à conſideratione*, *Sceptici* appellati ſunt, veluti etiam *Ephectici* ἀπὸ τῆς ἐποχῆς *à cohibitione aſſenſus*; tales autem fuere Pyrrhonij, ad quos tametſi Epicurus, pertinere interdum videatur, ac præſertim circa Meteora, ſeu Sublimia, atque Cæleſtia; attamen ad Dogmaticos, quod dogmata, tradiderit, & Sapientem eſſe traditurum cenſuerit, videtur eſſe referendus. Alterum eſt, duos generaleis fuiſſe Philoſophiæ tractandæ modos; vnum obſcurum, alium perſpicuum. Et obſcurum quidem ſectati ſunt, tum qui fabulis Dogmata obuelârunt, vt feciſſe creditur Homerus, & qui res Diuinas ac naturaleis deſcripſerunt Poëtice, vt Empedocles, Xenophanes, Parmenides, aut moraleis per Apologos, vt Æſopus; tum qui ſymbolis, Ænygmatibúſque Placita obduxerunt, vt Pythagoras, & plærumque Plato; tum qui ſtyli obſcuritate, vt Heraclitus qui propterea dictus eſt σκοτεινὸς, *tenebricoſus*; & Ariſtoteles, qui Alexandro de librorum Acroaticorum editione conquerenti, reſcripſit *illos ſic editos, quaſi non eſſent editi*, & ab Attico comparatus eſt ſepiæ atramentum effundenti. Perſpicuum autem ſequuti ſunt Ariſtippus, Zeno, Pyrrbo, ac præ cæteris Epicurus, cui, vt antè ſcripſi, σαφήνεια vnicè placuit, & cuius Sectatores fuere ſemper animati aduerſus obſcuritatem, veluti Colotes dum apud Macrobium improbat figmentum à Platone vſurpatum; & Lucretius dum Heraclitus ab eo dicitur.

Clarus ob obſcuram linguam, magis inter inanes,
Quàm de Granes inter Graïos, qui vera requirunt,
Semper enim ſtolidi magis admirantur, amántque,
Immerſis quæ ſub verbis latitantia cernunt.

Tertium eſt, fuiſſe Græcorum Philoſophiam in varias αἱρέσεις, ſeu Sectas diuiſam, quæ ſumpſerint nomen, aut à Sectæ Principe, vt Pythagorica, Epicurea; aut ab eius Patria, vt Cyrenaïca, Megarica; aut à loco, vt Academica, Stoïca, aut ab adiuncto, vt Peripatetica; aut à modo, vt Ephectica; aut ab inſtituto, vt Cynica, &c. Vt illæ autem reducantur ad certa quædam Capita, præſcribenda imprimis eſt tota Poëtarum factio, qui ſeu præceſſere Troianum excidium, vt Muſæus, Linus, Orpheus, ſeu ſequuti ſunt, & Olympiadas præceſſerunt, vt Homerus, Heſiodus. Cùm verò Olympiadem circiter quinquageſimam floruerit illud celebre Septem vocatorum Sapientum examen, ex quibus fuit Thales, qui docuit in Ionia; & circiter ſexageſimam Pythagoras, qui in illa Italiæ parte, quæ olim magna Græcia, nunc Calabria dicitur; ideò dicere poſſumus ex illis vſque temporibus cœpiſſe duas matrices Sectas, *Ionicam*, & *Italicam*, ex quibus aliæ ſint deriuatæ. Verùm de ipſis poſteà. Tu interim, optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Pariſiis, pridie Kal. Mart. M. DC. XLII.

Si iam Aquas-Sextias redieris, Bereculinum aquè, ac Ber-villam ſaluto. Hunc ipſiſſimum verſum occipiebam, cum alias accepi abs te literas, Deum immortalem! quàm mihi nimium tua illa nimia bonitas tribuit.

Gaſſendi Epiſtola.

EIDEM.

HAbes iam Thaletem Mileſium fuiſſe Principem Sectæ Ionicæ, qui habetur etiam Phyſicæ inuentor. Succeſſit porrò illi Anaximander Præceptor Anaximenis, cuius auditor Anaxagoras Philoſophiam tranſtulit Athenas. Huius ſucceſſor Archelaus Magiſter fuit Socratis, qui relicto Phyſicæ ſtudio, ſolam excoluit Ethicam; iſque fuit interea, ex quo, vt ex fonte centeſimam circiter Olympiadem, Nobiles profluxerint Sectæ; etenim ex eius auditoribus Plato quidem docens in Suburbio *Academia* dicto, inſtituit Academicam: Antiſthenes in Gymnaſio *Cynoſarge* dicto, Cynicam: Ariſtippus dictam à Cyrene Patria Cyrenaicam: Euclides dictam ſimiliter à Megara, Megaricam, & Phædon ab Elide, Elidenſem. Cùm Plato verò præter Ariſtotelem, (de quo poſtea) auditores habuerit cùm Speoſippum Sororis filium, tum Xenocratem; ſucceſſere iſti in Schola; & cum Zenocrati ſucceſſerit Polemon, ſucceſſere Polemoni Crantor, & Crates Athenienſis; ac eatenus fuit Vetus Academia ſubſequutus Arceſilas, author Acatalepſiæ, inſtituit Academiam appellatam Mediam, vt & Lacydes eius diſcipulus dictam Nouam, ſeu Tertiam: Niſi quòd non-nulli ipſam referunt ad Carneadem auditorem Hegeſimi, cuius Præceptor Euander Lacydem audiuit. Cùm Carneadi ſucceſſiſſet Clitomachus, diſcipulus iſtius Philo inſtituiſſe dicitur Quartam, & Philonis auditor Antiochus Quintam; idque ipſis iam Ciceronis temporibus, qui & illum audiuit, & iſtius familiaris fuit. Incompertum quæ fuerit deinceps ſucceſſionis ſeries: cum Cicero ipſe, Plotarchus & alij in Academicis habeantur. Quod autem ſub Alexandro Imperatore cœperit noua factio, è qua fuere Ammonius, Plotinius, Porphyrius, Iamblichus, & alij; iſti non iam ampliùs Academici, ſed Platonici fuere dicti. De Ariſtotele vt iam dicam, is à magiſtro Platone deſciſcens, *in Lyceo* docuit, & Peripateticam ideò dictam, quòd deambulando doceret, inſtituit. Succeſſit illi Theophraſtus Præceptor Stratonis, cuius auditor Lycon diſcipulum habuit Ariſtonem magiſtrum Critolai, qui vnà cum memorato Carneade Legatus Romam venit tempore Catonis maioris. Poſt Diodorum Critolai diſcipulum ignoratur ſucceſſorum ſeries: cùm memorentur tum & Cratippus Ciceronis tempore, & Nicolaus Damaſcenus & plærique alij: ne aliquid dicam de Interpretibus, Alexandro, Themiſtio, Olympiodoro, Simplicio, Philopono, &c. qui ſub Imperatoribus floruerunt, Quod ad Sectam Cynicam ſpectat, Antiſthenis diſcipulus celebris ille Diogenes fuit,

cuius auditor Crates Thebanus, Præceptor fuit Leonis Citiensis, à quo instituta fuit nona Secta dicta Stoïca *ἀπὸ τῆς στοᾶς à portica variegata*, in qua docebat. Successit Zenoni Cleanthes; huic Chrysippus; huic Zeno Sidonius, quem sequutus Diogenes Babylonius tertius, cum Carneade, & Critolao Romam venit. Huius successorem Antipatrum audiuit Panætius, qui fuit Scipionis Africani familiaris, & Præceptor Posidonij, quem Pompeius Rhodi inuisere voluit. Cum nos heic series deficiat, habiti sunt tamen deinceps inter Stoicos multi magni viri, Seneca, Epictetus, Antoninus Imperator, & alij. Ita cùm series Cynicorum in Cratere deficiat, fuere tamen deinceps inter illos magni nominis Demetrius commendatus à Seneca, Demonax à Luciano, & plures, &c. Quod ad Cyrenaicam attinet, successere Aristippo heinc Arete filia, heinc Antipater. Et Arete quidem Aristippum filium instituit dictum propterea *μητροδίδακτος*, cuius discipulus fuit Theodorus, Bionis præceptor. Antipater verò successorem habuit Epitimedem, Præceptorem Paræbatis, à cuius discipulis Hegesia & Anniceride fuere *Hegesiaci*, *& Anniceryj* dicti. Hegesias porrò ille fuit, qui *πεισιθάνατος*, *mortis suasor* dictus, prohibitus fuit à Ptolæmeo disserere de infœlicitate vitæ. Quod ad Megaricam, cuius Sectatores etiam Dialectici, & Eristici, siue contentiosi appellati fuerunt: successit Euclidi Eubulides, huic Alexinus, quem sequutus Apollonius Cronus Diodorum Cronum auditorem habuit. Sunt qui velint Euclidis non sectatorem modò, sed etiam auditorem fuisse Stilponem de quo aliquid ad te pridem scripsi. Quod denique ad Elidensem, illa satis obscura est; vixque de ea duntaxat notum, quod Phædoni successerit Plistanes, istúmque audierit Menedemus Eretrias, qui suis deinceps successoribus Eretriacorum nomen fecit. Et de Secta quidem Ionica satis. De Italica, Deo volente literis proximè sequuturis. Vale intereà, PRINCIPVM DECVS, Parisiis, Non. Mart. M. DC. XLII.

EIDEM.

PRincipem Italicæ Sectæ Pythagoram fuisse iam dixi. Nempe tametsi Patriâ Samius, Polycratis tamen tyrannidem non ferens, secessit in partem eam Italiæ extremam, in qua docuit & obiit. Successit illi Thelanges filius, post quem, qui ad decimam vsque successionem seu Philolai discipulos, Aristotelis tempore floruerunt, fuere *Pythagorici*, *seu Pythagorei* specialiter dicti. Pythagoram aliunde, aut certè Thelangem vt nonnulli volunt, audierunt Empedocles, & Xenophanes, ex quibus iste instituit Sectam Eleaticam dictam, ab Elea, Parmenidis successoris patria; itémque Zenonis, qui Parmenidi successit, idque, cùm Heraclitus interea Ephesi philosopharetur. Zenonē porrò audiuit Leucippus, Præceptor Democriti, qui Hippocratis, & Socratis temporibus vixit. Democritum audiuere Protagoras, & Metrodorus Chius præceptor Diogenis Smyrnæi, cuius discipulus Anaxarchus, is fuit, qui coram Alexandro de Mundorum pluralitate disseruit. Auditor Anaxarchi Pyrrho, Sectam instituit dictam Pyrrhoniam Ephecticam, Scepticam; cuius, aut ante memini. Discipulus eius Nausiphanes fuit: at nulli ipsi successere, qui fuerint verè Sceptici ad vsque Ptolemæum quemdam Cyrenæum, cuius discipuli fuere varij, ac nominatim Euphranor, cuius auditor Eubulides Ptolemæum Alexandrinum docuit, Heraclidis illius magistrum, quem Ænesidemus Zeuxippi præceptor audiuit. Successit huic Zeuxis præceptor Antiochi, cuius successorem Menodotum audiuit Herodotus Tarsensis præceptor Sexti Empirici, qui Plutarchi ex sorore Nepos M. Antonium Philosophum auditorem habuit. Cùm illi successisset Saturninus quidam, incompertum est quoque, quæ fuerit deinceps successorum series. Ad Nausiphanem Pyrrhonis auditorem vt redeam, is fuit præceptor Epicuri, à quo est Epicurea Secta instituta. Aliquot eius auditores iam commemoraui superioribus literis, vt Neoclem, & cæteros fratres, vt Metrodorum, Polyænum, Idomeneum, Leonteum, Pythoclem, Murem, &c. Sed heic referendus præsertim Hermachus, qui Epicuro in Schola successit. Habuit porrò Hermachus quidem successorem Polystratum, hic Dionysium, hic Basilidem; at cum varij deinceps memorentur, Protarchus, Demetrius Lacon, Diogenes Tarsensis, Diogenes Babylonius, &c. ignoratur tamen qua serie deinceps successerint; cum habeamus solùm ex Suida, fuisse successiones quatuordecim per annos CC. XXXVII. ab vsque Epicuri morte, ad vsque Iulij, & Augusti Imperatorum tempora, quibus floruit Zeno Sidonius, Apollodori successor, & Ciceroni visus, auditusque. Prætereo autem quàm multi Romæ per id tempus floruerint. Nam præter Andronicum Grammaticum; Lucretium Poëtam Cicerone antiquiores; ecce ipse memorat vt contemporaneos, Pomponium Atticum, C. Cassium. C. Trebatium, L. Papyrium Pætum, L. Sanfeium, T. Albutium, M. Fabium Gallum, L. Pisonem, C. Amafinium, Catium, Pausam, complures alios; quibus addi possent ex Poëtis, Virgilius, Horatius, Propertius. An memorabo statim post fuisse Bassum, Aufidium, ac Diodotum, quos Seneca laudat? An statim post, quos refert Plutarchus, Zopyrum Medicum, Alexandrum? An statim post, quos Lucianus, Damidem, Hermonem, Hermodotam? An statim post, quos Galenus Pudentianum, Antonium? An consequenter alios? Addere præstat Laërtium, cum posteriùs scriberet, memorasse deficientibus cæterorum Philosophorum successionibus, Epicuri successionem continenter perseuerare, idémque posteriùs testatum Eusebium, itémque Lactantium, & alios. Notandus verò præ cæteris locus apud Eusebium, vbi aliunde Numenius exaggerans summam Epicureorum consensionem, secus quàm euenerit Platonicis, Stoicis, aliis, quos fuisse diuisos in factiones constat; sic habet, *Heinc propter constantem illorum in-*

ter ſe conſonantiam , Dogmata placidiſſimè , pacatiſſiméque ſe habent : hocque Epicuri Inſtitutio Reipublicæ cuipiam veræ , germanaque perſimilis eſt , quam nempe à ſeditione remotiſſimam vna mens communis , vnáque moderatur ſententia. Ex quo nec defuerunt , nec deſunt , neque vt apparet defuturi ſunt , qui perlubenter illam ſequantur. Sic ille. Idem eſt poſtmodum teſtatus Themiſtius , dum *Epicuri Placita ſeruari apud Sectatores , vt Leges Lycurgi , aut Solonis* ſcripſit. Et ne ſimilia ex Cicerone, aliiſque reſumam, ſufficiat illud Senecæ. *Apud iſtos quidquid dicit Hermachus, quidquid Metrodorus ad vnum refertur : omnia , quæ quiſpiam in illo contubernio loquutus eſt , vnius ductu & auſpiciis dicta ſunt.* Hæc iam ſatis. Tu ſemper Vale , DECVS PRINCIPVM , & Præſidium meum. Pariſiis , pridie Eid. Mart. M. DC. XLII.

Cùm illuſtriſſimus Princeps Condæus lectâ iteratò Peireskij Vitâ expetiiſſet Videre me, acceſſi ad illum ante duos dies, ipſe verò & me excepit humaniſſimè , & vt aliquoties conuenirem inuitauit.

EIDEM.

QVas ad me quinto Eidus ſcripſiſti , voluit tuus Abbas ſua reddere manu: nôram iam quæ te habuiſſent negotia ; nôtam fuiſſe te in procinctu , vt Arelatem diſcederes ; quare nihil minus quàm literas iſta occaſione abs te exſpectabam. Verùm quæ tua bonitas fuit, quæ animi tranquillitas, etiam me hac vice voluiſti, & potuiſti beare. Ego, cùm literis poſtremis, vt de cæterarum Sectarum, ſic de Epicureæ præſertim ſucceſſione perſcripſerim , commemorare iam deberem quæ monumenta ex ſingulis , ac Epicurea præſertim ſuperſint. Attamen in iis recenſendis cur deteram tempus non eſt ; cùm ſi Platonis, Ariſtoteliſque , & Interpretum doctrinæ ipſorum opera ſepoſueris, & quæ Sextus Empiricus pro inſtituto Pyrrhonio ſcripſit , quæ Arrianus ex Epicteto iuxta Stoïcorum Placita collegit , paucáque alia adieceris ; vix aliquid præter fragmenta habeamus. Nempe, vt illos prætercam , qui nihil ſcripſerunt , vt plærique ſentiunt de Pythagora,qui Gymnoſophiſtas , Chaldæos, Sacerdotes Ægyptios , Druidas, alióſque imitatus, non ſcripto, ſed voce, & per Cabalam vt loquuntur , Dogmata ſua tradidit ; exſtitere cæterorum numeroſiſſima opera , temporum iniuriâ planè exciderunt, niſi ſi quæ tranſcripta exſtant in libris ſuperſtitibus. Huic fato inter cæteros obnoxius Epicurus fuit, qui tametſi plura,vt Laërtius habet, quàm Ariſtoteles ſcripſerit ; nihil tamen ad nos ex ipſo peruenit, præter paucas Epiſtolas,& Ratas, vt Cicero appellat , Sententias Κυρίας δόξας , quas idem Laërtius tranſtulit in decimum librum. Cætera ſunt veluti ſcopæ, quas ex Cicerone , Seneca , Plutarcho, Empirico, aliis colligere licet ; niſi quòd tres perſonæ ſunt in Ciceronis Dialogis, quæ videri poſſunt Epitomen quandam Opinionum Epicuri , ac potiſſimum Moralium texuiſſe ; Torquatus primo de finibus : Atticus primo de Legibus ; Velleius primo de natura Deorum : quin etiam iactura tot Voluminum , quæ de rerum natura Epicurus ſcripſerat , tantò ferri faciliùs poteſt, quantò Lucretius iis ſex libris , qui de eodem argumento ſuperſunt , videtur fuiſſe omnia illius Phyſica Dogmata complexus. Propoſueram de Philoſophiæ partitione addere pauca ; ſed quia occurrit impræſentiarum quod aliò diuertat , modúmque præſcribat ; ideò hac de re, proxima occaſione. Subiungo ſolùm quod diſtichon occaſione Lucretij mox memorati ex Ouidio ſuccurrit.

Carmina ſublimis tum ſunt peritura Lucreti ,
Exitio Terras cum dabit vna dies.

Tu benè Vale , PRINCIPVM OPTIME, & Decus meum dulce. Pariſiis, XII. Kalend. April. M. DC. XLII.

EIDEM.

EXſequor ecce his literis quod fui nuperis præſtiturus. Scilicet paucis de Philoſophiæ partitione dicendum reſtat , vt ipſas deinde parteis aggrediamur. Itaque, ne multa conſecter , ſolet Philoſophia bifariàm diſtribui. Et primùm quidem in *Contemplatiuam,& Actiuam*, θεωρητικὴν, καὶ πρακτικήν , quod non Ariſtoteli modò ſolemne eſt , ſed etiam Platoni ex Alcinoo , Stoïcis ex Seneca, denique ipſi Epicuro. Docet Plutarchus Contemplatiuam eſſe, quæ in ipſa rei diſquiſitæ ſpeculatione conquieſcit , vt dum quæritur, *Sitnè Sol animal ? Sit-ne aliquid extra Mundum?* Actiuam verò , quæ præterea ad actionem vitæ contendit , vt dum quæritur , *Quomodo vita ſit inſtituenda ? quomodo oporteat liberis præeſſe ?* cùm conſtet autem partem actiuam eſſe Ethicam , quatenus tanquam ſui parteis complectitur Monaſticam , Oeconomicam , Politicam : eſt aliqua tamen inter Philoſophos circa Contemplatiuæ ſubdiuiſionem diſcrepantia. Quippe cùm Ariſtoteles ſpecies illius fecerit treis , Philoſophiam primam , ſeu Theologiam (quam etiam Metaphyſicam Sectatores appellauerunt) Phyſicam , & Mathematicam; Cæteri habuere Mathematicam cum ſuis illis ſpeciebus , Geometria , Arithmetica , &c. non inter parteis Philoſophiæ, ſed inter Arteis liberaleis. Quod ſpectat ad Theologiam , Plato quidem illam vt partem à Phyſica diſtinctam habuit , appellando Dialecticam, quatenus , ratione , & diſcurſu ad diuina aſſurgitur : at Stoïci , Epicurei alij fecere partem Phyſicæ , prout Phyſica cauſas inueſtigans , agnoſcit in ipſis diuinas, ac potiſſimùm Productricem, Conſeruatricem, Gubernatricem naturæ rerum. Secundò celebris eſt Diuiſio in treis illas parteis, Logicam , ſiue Rationalem, nomine alio Dialecticam; Phyſicam , ſiue Naturalem ; Ethicam , ſiue Moralem : ſed aliqui vnicam tantum ex his partibus admiſerunt , vt Eubulides Logicam , Thales Phyſicam ; Socrates Ethicam ; nonnulli duas ſolùm , vt Xenophanes Logicam , & Phyſicam ; Archelaus Phyſicam , & Ethicam ; Cyrenaici Ethicam , & Logicam:

Cæteri treis simul, vt non modò Stoici, sed etiam Plato, Aristoteléſque (ex Cicerone, & aliis) ac ipse demùm Epicurus. Etenim, licet Epicurus vnicam ferè Ethicam probârit; admisit tamen Physicam, vt necessariam Ethicæ, & licet videatur repudiasse Dialecticam; quia tamen Ipsa fuit duntaxat Stoicorum Dialectica, Canonicámque ipsi substituit, Tertiam quoque partem sub nomine alio, vt Seneca haber, induxit. Non addo heic quemadmodum Stoïci Philosophiam comparantes cum agro dixerint Physicam esse quasi arbores, Ethicam quasi fructus, Logicam quasi sepeis; & comparantes cum ouo, vitellum esse Ethicam, albumen Physicam, testam Logicam; & comparantes cum Animali, Ethicam esse Animam, Physicam sanguinem, & carneis; ossa ac neruos Logicam. Addo potiùs quod attinet ad tractationis ordinem; Panætium quidem, ac Posidonium censuisse initium faciendum esse à Physica; & Diogenem Ptolemæensem ab Ethica; sed Zenonem tamen, & cæteros Stoïcos, Aristotelem quoque & alios, ac nominatim Epicurum, voluisse à Logica esse auspicandum. Sic cùm Chrysippus ex Stoïcis, & Simplicius ex Peripateticis, Ethicam Physicæ præmittendam censuerint, cæteri tamen existimârunt Physicam esse præmittendam. Ex his proinde fuit Epicurus, qui vt habuit Canonicam quasi procœmium Physicæ, ita autumauit sine Physica seu contemplatione rerum naturalium constitui non posse Ethicam siue doctrinam de fine bonorum. Aristoteles causam censuit, quòd Adolescentes ob passionum vehementiam non sint Ethicæ auditores idonei, qui sint tamen Mathematicæ (adde & Physicæ) capaces. Verùm quid id sit, cognoscendum est ex perspectis partibus de quibus deinceps Deo propitio erit agendum. Tu interea Vale, OPTIME PRINCIPVM, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, v. Kal. April. M. DC. XLII.

EIDEM.

Literas accepi, quas dare ad me VIII. Kal. cùm iam Arelate rediisses, voluisti. Composuisse te porrò eius Ciuitatis dissidia nihil mirum est, ecquis enim tibi iubenti, vel suadenti potiùs resistere valeat; cùm is sis, qui lenire Tigreis, tumidósque Leones possis? Quomodo possit quæcunque demum populo in magno coorta seditio non illicò frangi, vbi tu primùm affulseris, & tua illa oris maiestate, vocis suauitate, rationis solertia occœperis dictis animos regere, pectoráque mulcere? quod ais te meas exspectare literas, humanitatis est; at quod exspectes sollicitè, amoris est oppidò vehementis. Sed nempe nec recēs, nec insolēs est amari me nimiùm abs te; meas nugas abs te aliquid putari. Qualescunque eæ sint, mihi satis est, esse tibi non iniucundas. Pergo proinde, & cum literis superioribus dictum sit treis parteis Philosophiæ, Canonicam, Physicam, Ethicam iuxta Epicurum distingui; aggredior de prima pauca scribere. Præmitto autem Canonicam dici, propter librum, qui ab Epicuro inscriptus est *Κανὼν*, siue *Regula*; cùm fuerit etiam inscriptus *περὶ κριτηρίου*, *de iudicio*, seu *iudicandi instrumento*, ex quo effectum est, vt Cicero aliquando *Regulam*, aliquando *de Regula*, *& iudicio* librum citârit; ne memorem apud Plutarchum *Κανόνας*, seu *Regulas* dici ob complexionem plurium Regularum. Cùm porrò vox Canon transferatur ad varia; tam potuit tamen isti Epicuri, quàm celebri illi Polycleti libru conuenire, à quo, vt à lege, Plinius memorat peti solita artis lineamenta. Quippe vt Statuarius in suo Canone *proportiones omneis corporis descripsit*, *& mox opere præcepta probauit*, quod à Galeno etiam adnotatum est; ita Philosophus in suo omnia veritatis Criteria, seu iudicia exposuit, & subiecto mox opere, Physica videlicet, Regulas redegit in praxim. Heinc ergo hæc prima Philosophiæ pars Canonica dicitur; ac non minore quidem iure, quàm pars illa Geometriæ, siue Musica, quæ ab Agellio describitur; siquidem vt illa est Ars modulandi Canones tradens, sic ista est *Ars tradens canones diiudicandæ Veritatis*. Cæterùm quoniam hæc Ars est, aut Dialecticæ species, aut substituta Dialecticæ: eapropter eius tractationem duobus libris complexus sum, quorum Prior inscribitur de Canonica Dialecticæ substituta; Posterior de Canonibus. Vt autem heic habeas quandam veluti totius opellæ synopsin: ecce requiro Priore libro, quid Dialectica sit, & qualis antiquissima fuerit? quæ fuerit Zenonis, Euclidis, Platonis, Aristotelis, Stoicorum: quatenus Dialectica fuerit ab Epicuro repudiata, & substituta Canonica: quid verum, quid falsum, & de vtrioſque Criterio: Veritatis Criterium, qui tollant: qui modi Epoches Scepticorum: Criterium qui ponant: quodnam, & quotuplex Criterium ab Epicuro assignatum. Posteriore autem libro, Canones propono, vnum de Veritate; statuendo aliquid verum esse, ac illud posse diiudicare, & sciri. Quatuor de Sensu Criterio primario; statuendo non sensum, sed opinionem falli, & quatenus opinio haberi debeat vera, aut falsa. Quatuor de Anticipatione, seu Prænotione, Criterio altero; statuendo vnde sit, & quomodo ex ea aliquid dignosci, rationéque colligi valeat. Quatuor de Passione Criterio postremo; statuendo quemadmodum ex Voluptate & Molestia iudicium de rebus eligendis, ac fugiendis ferendum sit. Duos de Vocum in disserendo vsu, statuendo, vt debeant vtrique à colloquutoribus vsurpari. Hæc itaque sunt, de quibus ad te, Deo propitio singulis deinceps literis aliquid perscribam. Tu interea Vale, DECVS PRINCIPVM, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, pridie Non. April. M. DC. XLII.

Bereculio semper, ac Ber-villæ plurimam salutem. Speráram posse transmittere Exemplum mearum Epistolarum de Apparente magnitudine Solis humilis, & Sublimis; sed ne nunc quidem integra è Typographeio prodierunt; & Bibliopola consilium cepit attexendi alias de Motu impresso à motore translato. Id nisi sit graue, poteris Bereculium rescire per te. Vale iterum.

EIDEM.

EIDEM.

PErſcripſit ad me Bereculius, quàm habueris ægrè meum illum Antiſtitem continenter non meam modò, ſed eorum etiam, ſi qui me amant, aut mea curant, quietem turbare. Quid verò tamen facias, cuius iram minuere, nulla temporis longinquitas poſſit? adeo qui vt terrorem ſui incutiat, nihil ſibi eſſe vindictâ dulcius, & glorietur, & facto probet? Ac me quidem quod attinet, quem quàm gratis oderit, noſti; nihil eſſe quod non facile feram; id ſolùm angit, quod Amici ſic mei causâ exagitantur, vt de deſerenda vrbe cogitent; adeò ſe ille iactat finem, quoad vſque ad vnum omneis exterminârit, nunquam facturum. Verùm, ne te rerum iſtarum recitatione detineam, quas attingere ſolùm volui, vt quas tibi debeo, ob tantum affectum gratias agerem, Occipio, quod recepi nuper, me literis ſequentibus de Dialectica commemoraturum. Imprimis Dialecticæ vox non eſt Platone antiquior, qui occaſionem eius ſumpſit à Dialogis, in quibus Interrogans, & Reſpondens mutuò diſſerunt, ac ratiocinantur; ex quo & Dialecticos dixit. Heinc Zeno Eleates Dialogorum ſimul, & Dialecticæ author perhibetur, Laërtiúſque id memorans, definiri Dialogum dicit, *qui ex interrogatione & reſponſione conſtans inſtituitur de re quapiam Philoſophica, vel ciuili, idque ſeruato perſonæ decoro, & apta verborum ſtructura*: Dialecticam verò *Artem ſermonum, qua aliquid confirmamus, aut refellimus, conſtantem ex interrogatione, & reſponſione diſſentium*. Non malè proinde Cicero, nunc *Diſceptatricem* interpretatur Dialecticam, nūc *Artem differendi*, & *vera ac falſa dyudicandi* deſcribit. Non heic memoro, quemadmodum Plato, Ariſtoteles, cæteríque acceperint: quemadmodum Stoïci, aliíque alio nomine Logicam appellauerint: obſeruo ſolùm cum ſit paucis de origine, antiquitatéque illi dicendum, non de Naturali, quàm vocant, heic agi, ſed de Artificiali, cuius poteſt duplex quaſi cauſa agnoſci; Vna ludicra propter artem æquiuocationum, & ſophiſmatum, quam ab otioſis, & luſus gratiâ excogitatam, excultámque fuiſſe, tum Cicero ſcribit, tum Agellius exemplo probat. Altera ſeria, nec alia, quàm quæ circa Rhetoricam à Quintiliano exprimitur, dum *Homines*, inquit, *ſicut in Medicina, cùm viderent alia ſalubria, alia inſalubria, ex obſeruatione eorum effecerunt Artem: ita cum in dicendo*, (adde & in diſſerendo) *alia vtilia, alia inutilia deprehenderent, notârunt ea ad imitandum, vitandúmque; & quædam ſecundum rationem adiecerunt ipſi quoque*. Haud abs re porrò Dialecticæ, & Rhetoricæ parem cauſam facio; quoniam hæ duæ Artes fuere primitùs indiuiduæ, Sapientéſque habiti ſunt, qui ſimul & rationum vi, & verborum gratiâ valuerunt. Heinc Socrates apud Xenophontem eoſdem διαλεκτικωτάτους, καὶ ῥητορικωτάτους dixit, conſtátque primos Legiſlatores, ac Principes cùm eloquentes extitiſſe, tum, vt exſiſterent, meditari priùs apud ſe debuiſſe, & rationes varias, & methodum ſcitè, appoſitéque ad perſuaſionem deducendi. Taleis fuiſſe Lycurgos, & Solones Plato, Ciceróque teſtantur. Tales fuere heroïcis temporibus Neſtor, ex cuius ore melle dulcior manabat oratio; Phœnix, qui Achillem eſſe μύθων ῥητῆρα docuit; Vlyſſes, cui ipſa Minerua adſtitiſſe non alia de cauſa fingitur, quàm quòd proſpiceret quemadmodum foret ratiocinandum, perorandúmque. An cùm ſub iiſdem temporibus Salomō noſter floruerit, ille nullum veſtigium reliquit? Alia prætereo, notóque ſolùm, quod in hunc modum interrogat: *Quis talis vt Sapiens, & quis cognouit ſolutionem verbi?* itémque quod bis verbis habet, *Si multitudinem Sapientiæ deſideret quis: ſcit præterita, & de futuris æſtimat; ſcit verſutias ſermonum, & diſſolutiones argumentorum*. Vis aliquid adhuc antiquius? Vide Dialogum Iobi cum Amicis, quem plærique autumant à Moſe conſcriptum, & obſeruabis vt illi mutuò ſibi vendicent diſſerendi artem. Tale eſt illud, *Reſpondete, obſecro abſque contentione. Non inferior veſtri ſum; quis enim hæc, quæ noſti, ignorat?* Et, *An, cùm cæteros irriſeris, à nullo confutaberis? quid noſti, quod ignoremus? quid intelligis, quod neſciamus?* Itaque Dialectica ars non fuit quidem ſcriptis ab omni æuo commendata, ſed in vſu tamen fuit aliquo, ex quo homines mutuò degere, colloqui, aliíque aliis perſuadere quidpiam ſtuduerunt. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, IV. Idus Aprilis, M. DC. XLII.

EIDEM.

DElectauit magnoperè non diſplicuiſſe tibi ſententiam de præhabita cæteris Morali Philoſophiæ parte. Et certè quiſquis attenderit, neceſſe eſt ipſam cæterarum principem habeat, quatenus cæterarum fines ad eius finem diriguntur, ſed hæc aliàs. Nunc vt dicam primùm de Dialectica Zenonis Eleatæ, ipſe Ariſtoteles fuit, qui Zenonem Dialecticæ, quemadmodum Empedoclem Rhetoricæ authorem fecit; tametſi propter Artium coniugium Empiricus habuit Empedoclem vtriuſque authorem. Inſtitutum porrò Zenonis fuit deſciſcere à ritu Poëtarum, qui argumentatione inartificiali rationem reddebant rerum omnium ex ſola Deorum voluntate, Διὸς ἐτελείετο βουλὴ, itémque à more cæterorum Pythagoricorum, qui ſilentes addiſcebant, neque cum Præceptore colloquebantur; ac deinde loco rationis authoritatem eius obtendebant αὐτὸς ἔφα. Heinc & ratiocinationem inſtituit, & Dialogi forma expreſſit, vnde & illius ars Dialogiſtica fuit; continens putà regulas, quibus ad ſeruandum decorum colloquutores vterentur. Illam Plato mirè excoluit, nemóque fuit Philoſophorum, qui non ſaltem Sympoſium, Dialogum-ve alium compoſuerit. Ex hac philoſophandi ratione euenit, vt omnis ratiocinatio dicta interrogatio fuerit, quod ex eo tempore vſque Syllogiſmi, non vt nunc fit, abſolutè, & integrè, ſed interrogando & per partes ſolummodò proponerentur. Exempli causâ, nunc dicimus, *Omnis*

homo est animal; atqui Socrates est homo; igitur homo est animal. Tunc autem ita procedebatur, *Est-ne omnis homo animal, an-non? est sanè. Et Socrates non-ne est homo? profectò. Igitur Socrates est animal? oportet omninò.* Vides proinde artem Zenoniam fuisse quasi subtilem quandam consequutionum methodum, de qua loquens Proclus, ostendit quemadmodum Zeno tradiderit viginti quatuor consequutionum quasi formas, ex quibus manifestum fieret, quid sequeretur, vel non sequeretur, quoties quidpiam compararetur, puta vel idem ad seipsum, vel aliud ad aliud, vel ipsum ad aliud, vel aliud ad ipsum. Fuit & exinde à quibusdam authot habitus τῆς ἐριστικῆς, litigiosæ artis, quam sequutus illum Protagoras mirè prouexit. Sed Zenonis quidem refert Aristoteles argumenta varia, ac potissimùm quibus ille probabat nullum dari motum. In ipsis fuit argumentum Achilles dictum, non quòd validissimum foret, quemadmodum Achilles erat Græcorum robustissimus; sed quòd in illo Achilles celer pedibus, cum testitudine tardigrada compararetur; ostendebatur nempe, si vel vno pede testudo Achillem antecesserit fieri non posse, vt Achilles testitudinem nunquam assequatur; quoniam cùm testudo nullo non momento spatij quidpiam conficiat, quod nisi successiuè seu vno momento post aliud non possit ab Achille confici, tantumdem semper conficiendum intersit. Protagoræ verò celebratur argumentum, quod ἀντιστρέφον, seu *reciprocum* vocatur, & quo fuit aduersus ipsum Enathlus discipulus vsus. Is se illi ea conditione instituendum tradiderat, vt mercedem non solueret, nisi quo die primo apud Iudices causam egisset, euicissétque. Dum cunctaretur postmodùm Protagoras illi diem dixit, & dialemmate hoc est vsus, *seu viceris, debebis ex pacto; seu non viceris, ex sententia.* Enathlus verò excepit, *seu vicero, non debebo ex sententia, seu non vicero, non debebo ex pacto.* Prætereo autem Iudices causam differentes in longissimum diem, dixisse per-quam lepidè, *Mali corui, malum ouum.* Tu benè Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, XIV. Kalendas Maij, M. DC. XLII.

Patere, quæso, Bereculio, ac Bervilla salutem dici.

EIDEM.

QVoniam discipuli Euclidis (à quo fuit Socrates auditus) Dialectici dicti specialiter fuere; sciendum est eius Dialecticam à Zenónia quidem profectam, atque adeò Eristicam, sed speciali tamen adhibito modo. Quippe Euclides id moris habuit, vti apud Laërtium est, non sumptionibus impugnare demonstrata à cæteris; sed conclusionum frequentiâ aliis super alias inductis, qui vrgentissimus arguendi est modus. Prætereo fuisse ab eo reiectum à comparatione ductum argumentum, quòd seu simile vsurpetur, illud cuius causâ vsurpatur, præstabilius sit; seu dissimile, id rem non attineat? adnoto verò Eubulidem eius successorem inuenisse varia Interrogationum, seu Sophismatum veriùs genera, quorum Stoici arripuerunt non pauca. In iis fuit τὸ ψευδόμενον *Mentiens*, de quo Africanus Iuris-consultus. Exemplum à quo factum nomen apud Ciceronem sic habetr *Si dicis te mentiri, verúmque dicis, mentiris: Dicis autem te mentiri, verúmque dicis, mentiris igitur*, Ἠλέκτρα, de quo Lucianus. Exemplum de Electra fratrem non cognitum rogante, ita est apud Sopboclem; *An ille viuit? Si ego quidem, An tu ille es?* &c. Ἐγκεκαλυμμένον, *Obuelatum*, de quo idem Lucianus, apud quem etiam est exemplum. *Nôsti tuum Patrem? maximè. Quid igitur, si prope te obuelatum aliquem Statuam, & rogem nôstin' hunc? quid dices? scilicet non nosse me dicam. At ille ipse est Pater tuus? quare patrem tuum nôsti, & non nôsti.* Σωρείτης *Acerualis*, de quo Vlpianus, nomen verò habet ab aceruo, quem vnico grano constitui, aut destrui iuxta exemplum, quod Cicero habet, ita potest argui. *Vnum granum alteri additum, facis-ne aceruum an-non?* si neges, *an tertium duobus additum faciet?* si neges, *quartum-ne? quintumne?* atque ita porrò, donec vbi confessus fueris, colligatur vnicum esse granum, quo addito aceruus fiat, sublato aceruus tollatur. Κερατίνης *Cornutum*, de quo non-nemo; cùm exemplum vulgare sit; *Quòd non amisisti, habes; non amisisti cornua; cornua ergo habes.* Fuere præterea Διαλανθάνων *Fallax*, & φαλακρὸν, *Caluum*: sed quorum exempla legisse me non memini. Sunt, qui Obuelatum, & Cornutum referant ad Diodorum Cronum, quem Cicero facit Eubulidis successorem, vnà cum Stilpone, cúmque Alexino viro contentiosissimo, Diodori porrò argumentum, quo nihil moueri arguebat, sic habuit; *Si quid mouetur, aut quo in loco est, aut in quo non est, at non in quo est, manet enim; neque in quo non est, quia nihil agit vbi non est: non igitur quicquam mouetur.* Nôsti ex Sexto Pyrrhonio, quàm facetè proinde illum Erophilus irriserit, cùm afferentem humerum luxatum, vt restitueretur, sic affatus est, *Humerum dicis loco motum? dico ego non esse; nam si est motus, aut quo in loco fuit, aut in quo non fuit*, &c. Stilpon autem cùm negaret species, seu vniuersalia, asserebat consequenter eum qui hominem dicit, dicere neminem. Is de Minerua Phydiæ aliquando rogauit, referente Laërtio, *Nunquid nam Iouis filia Minerua Deus est? certè: Atqui hæc est Phydiæ? profectò: igitur Deus non est.* Neque deuitauit exilium; tametsi accusatus apud Areopagitas responderit se negasse *Deum*, non *Deam*; quod causatus Theodorus quæsiuit, sublata-ne veste spectasset: denique Alexinus Menedemum sic interrogauit, *An verberare Patrem tuum desiisti?* Verùm ille, quasi Haruspex Haruspicem, ita excepit, *Neque verberaui, neque desij.* Prætereo autem Menedemi, qui enunciationes negatiuas sustulit, & ex affirmatiuis connexas, hanc fuisse rogatiunculam, *Diuersum non-nè à diuerso diuersum est? certè, Prodesse autem à bono diuersum est? ita sanè. Non est ergo prodesse bonum.* Sed ista plus æquo: Tu benè Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium,

diom,& Decus meum dulce, Pariſiis,VII.Kal. Maij, M. DC.XLII.

EIDEM.

NOn miror ſanè te comprobare factam à me parem, imò indiuiduam Dialecticæ cauſam cum Rhetorica. Videlicet te ſpectare non potes, quin vtriuſque vim ex æquo agnoſcas; ſed hæc aliàs. Nunc quod obſeruas Dialecticæ vocis authorem Platonem, appoſitè me admonet, vt quidpiam de eius Dialectica dicam. Itaque ſupponendum eſt velle Platonem Animam noſtram portionem eſſe animæ Mundi, & Mentem noſtram portionem Mentis, quæ ſit ipſius animæ Mundi pars puriſſima, ac intelligentiſſima, continénſque proinde Ideas, ſeu exiſtens potiùs ipſa Idea rerum omnium, vno verbo ipſemet Deus. Vult conſequenter Mentem noſtram eſſe ex natura ſua rerum omnium ſcientiſſimam; ſed quarum tamen obliuiſcatur, dum à ſuo toto, ſiue principio veluti præſcinditur, & in corpus demergitur; adeò vt ignoret præcipuè ſuum illud Principium, quod ſit ſummum ens, ſummum verum, & ſummum bonum. Hoc poſito vult Dialecticam eſſe πορείαν ſiue progreſſionem ex hoc quaſi ſpecu ignorantiæ ad lucem intelligentiæ ſummi illius Veri, docétque eam progreſſionem fieri, cum ex rebus iſtis materialibus proceditur ſenſim ad immateriales. Nempe cenſet Mentem per ſpecies rerum externarum excitatam reminiſci rerum priùs cognitarum, de quibus tandem ſcientiam habeat (cùm rerum externarum, ſiue ſenſibilium non habeat niſi opinionem) contendit autem ſtudium Matheſeos præmittendum eſſe quaſi προπαιδείαν, ad annum vſque ætatis circiter trigeſimum, (vt Mens aſſueſcat abducere ſe, ſiue cogitare res ſine materia) ac tum demum Dialecticæ incumbere, illiúſque ductu conniti ad illam primi Entis notitiam; aſcendendo nempe ex vmbris, ſeu rebus materialibus ad ſimulacra, ſeu formas rebus ipſis impreſſas; & ex ſimulacris ad illorum fontem, ſiue Ideam primi Entis, à quo regrediatur, ad quod redeat, in quo denique conquieſcat. Eſt autem præſertim Analyſis duplex, in qua πορεία illa conſiſtit; vna dum ex variis rebus ſenſibilibus, quibus perfectio aliqua, vt pulchritudo ineſt, elicitur notio eius perfectionis, quæ intelligibilibus conueniat, exempli causâ ipſius Pulchri. Altera, dum ex demonſtratis ac ſubdemonſtratis, ad carentem medio propoſitionem peruenitur, vt dum Animus immortalis oſtenditur per viam motus, qui à principio ſit, cuius non ſit origo. Ad vtramque verò Analyſin tria quædam requirit, diuiſionem putà, qua rebus debitè tributis omnis deuitatur confuſio: definitionem, qua rei cuiuſque natura, & ſciatur, & exprimatur (videlicet germanam ſcientiam definitione vult comparari) denique ipſam inductionem, qua ex ſingularibus vniuerſalia deducuntur, vt ipſis deinde tanquam mediis, ſeu principiis vti inter ratiocinandum liceat. Ac aliquando quidem etiam inductione à contrariis vtitur; verùm refellendo dumtaxat, ſeu argumentando aduerſus Sophiſtas. Quippe, vt Plotinus declarat, etiam Platonis Dialectica cognoſcit mendacia, ſeu Sophiſmata, ſed veluti ex accidenti. Tale eſt illud apud Laërtium, *Tuus Pater aut eſt à meo diuerſus, aut idem. Si igitur diuerſus à meo, tuus eſt Pater, cùm diuerſus à patre ſit, pater eſſe non poterit. Si verò idem eſt, qui meus Pater, cùm idem ſit, qui meus Pater; meus igitur Pater erit.* Itémque illud in Enthydemo, *Canis eſt tuus, canis eſt catulorum pater; igitur canis eſt tuus Pater.* Mira verò ſolertia eſt, qua ſub perſona Socratis Sophiſtas vbique refellit, dum vel diſtinguit facilè, vel reſpondendo aliquid amplius, quàm ſit rogatum adiicit, quod ferre Sophiſtæ non poſſunt. *An Patrocles eſt frater tuus? Ex matre quidem, non ex Patre. Igitur frater & non frater? non eodem quidem patre*, &c. Sed de Platone iſta ſufficiant. Tu optimè Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium,& Decus meum dulce. Pariſiis, VI. Non. Maij, M. DC. XLII.

EIDEM.

DEdi ad te mox antè aliam Epiſtolam ſatis prolixam; hac, non multis quidem te volo, ſed multum, ſeu ardenter volo. Nouit Burdelotius quantum tu me ames; noſti ipſe, quantum ego illum; noui ego quantum ille Petrum Baptiſtam Borghium Genuenſem nobilem, eruditum Virum. Exoptat ergo Burdelotius vt tu, intercedente me, gratificeris Borghio, ac in re quidem quæ dignitatem, æquitatem, humanitatem tuam deceat. Cum ad Borghium Romæ degentem tranſmitterentur nuper Genuâ duo integra volumina (dicunt vulgò *Pieces*) ex ſerico panno, ac damaſceno opere, vnum viride, aliud cæſium; contigit duas rateis, quibus vehebantur, quibúſque *Montagnitas*, & *Podeſta* præfecti erant, à duobus Prouincialibus Myparonibus inuadi, ipsáque adeò volumina in Prouinciæ oram abduci: quod te proinde rogo, eò ſpectat, vt pro tua illa antiqua fide, próque tua authoritate diſquiri mandes, qui illi ſint, qui Genuenſeis naueis diripuerunt, ſuáque fecerunt, quæ ad Borghium pertinent; ac poſtea ipſis imperites, vt cùm in res Genuenſium non fuerit piraticum ius, id reddant Viro eximio, quod fuit iniuriâ ipſi ablatum. Cùm ſis porrò is, quem te noui, ſcilicet Princeps, quo non eſt iuris, & æqui ſeruantior; non eſt quidem tibi alio incentiuo, quàm ipſa facti notitia opus: at patietur tamen tua bonitas addi, quod agatur cauſa Viri eruditi, & quæ Burdelotio ſit maximè cordi. Patiere, inquam, ob ſincerum, quo me proſequi dignaris amorem; ac ſuaue habebis, dum rem facies iuſtam, facere ſimul mihi per-gratam. Plura non dico; ne videar ſatis non agere tecum confidenter. Hoc ſolum habe, non poſſe mihi quicquam iucundius accedere, quàm ſi me amicum non inutilem Burdelotio probem. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, VI. Nonas Maij, M. DC. XLII.

EIDEM.

EIDEM.

DE Dialectica Aristotelis non est, quod multa congeram; cùm faciat in Scbolis paginam vtramque. Adnoto solùm ex Cicerone, fuisse illi dnas Dialecticæ parteis, Inuentionem atqne Iudicium; quod Laërtius subpartiri in Dispositionem & Vsum videtur. Cùm velit autem Dialecticæ finem esse adeptionem notitiæ tam veri τοῦ ἀληθοῦς, quàm verisimilis, τοῦ πιθανοῦ (ad quod vnicum, aliquando accommodat Dialecticæ vocem) ideò, vt manu veluti ducat ad Inuentionem argumentorum, quibus vtrumque comprobetur; conscripsit libros Topicos, in quibus continentur loci, & quasi sedes argumentorum, quæ proinde duci dicuntur à definitione, à partium enumeratione, &c. Et quia censet omne Problema, siue quæstionem quæ disceptatur, reuocari posse ad Capita quatuor, Definitionem, Genus, Proprium, Accidens: idcircò & locos distribui secundum ista capita; & constat proinde pertinere quoque ad Inuentionem tum Porphyrij librum de Prædicabilibus, seu *Genere, Specie, Differentia, Preprio, Accidente*; tum Aristoteleum de Categoriis, qnæ nibil sunt aliud qnàm series Generum, Specierum & Indiuiduorum snb summis illis Generibus, quæ dicuntur *Substantia, Quantitas, Qualitas, Relatio, Actio, Passio*, &c. Pertinent porrò ad Iudicium, seu dispositionem non modò libri Analytici dicti, tam Priores, qnàm Posteriores, sed ille etiam, qui *de Interpretatione* inscribitur; cum in eo agatur de collocatione vocum, seu vt appellant terminorum (Subiectum dicunt, & Attributum) ad conficiendum enunciationes, quæ sint affirmatiuæ, negatiuæ, vniuersales, particulares, veræ, falsæ, &c. Continetúr autem in prioribus Analyseos libris artificium Syllogismi, quatenus ille constituitnr ex tribus Enunciationibus, quarum concessis prioribus duabns, (Maiorem, & Minorem, seu Propositionem, & Assumptionem vocant.) Tertia quæ dicitur Conclnsio, non potest omninò negari. Ita si probandum sit illi, *Omne* C *esse* B, nimirùm exempla in literis affert, pro qnibus *Hominem, Corpus, Animal*, (quodlibet accipere licet) vsurpat argumentum, seu, vt vocant, Medium *A*, illúdque ita copulat nunc cum vno, nunc cum alio eiusceemodi terminorum, vt confectis, præmissísque hisce Enunciationibns, *omne* A *est* B, *omne* C *est* A; hæc necessariò inferatur, *igitur omne* C *est* B. Talis est & ille, *nullum* B *est* A, *omne* C *est* A; *igitur nullum* C *est* B. itémque ille; *omne* A *est* B; *omne* A *est* C, *igitur aliquod* C *est* B. Adfero verò hæc tria exempla iuxta numetum trium Figurarum, qnas ille distinguit; provt vel medium fit subiectum Maioris, & attributum Minoris; vel attribuitur in vtraque; vel in vtraque subiicitur. Nisi verò adiungit qnartam, in qua medium fiat attributum maioris, & snbiectum minoris, vt si dicatur, *omne* C *est* A; *omne* A *est* B; *igitur omne* C *est* B. ideò facit, quia talis figura nihil aliud est reipsâ, qnàm prima; sola nimirùm præmissarum transpositione ab ea diuersa. Vt præter eum verò & Modos singularum Figurarum varios, Conuersionésque, & Reductiones, itémqne alias præter Syllogismum Argumentationis species, Euthymema, Inductionem, Exemplum; addere præstat paucula de posterioribus Analyseos libris. Continetur ergo in illis doctrina de Demonstratione, siue Syllogismo necessario, & gignente Scientiam, hoc est, certam, euidentémque notitiam (cùm de Dialectico, seu probabili, gignentéque solùm opinionem agatur præsertim in Topicis; & de Sophistico seu Fallaci, gignentéque errorem, in dicendis mox libris) idque siue Medium sit causa, atque definitio subiecti conclusionis; quo casu Demonstratio dicitur *διότι propter quid*, vulgò *à Priori*; siue sit effectus, & proprieras necessaria; quo casu Demonstratio dicitur ὅτι, *Quia* vulgò, *à Posteriori*. Vult proinde duas Præmissas esse Principia, seu Axiomata, hoc est Propositiones per se notas, vniuersaleis, necessarias, immediatas, veras, &c. Tametsi in exemplum solùm afferat Planetas non scintillare, quia propè sunt; non esse saltatrices in Scythia, quia non snnt vites; & alia id genus. Denique ad partem Iudicij, quæ dicitur Vsus, pertinent libri Elenchorum, in quibus traduntur tum varia tam Interrogantis, quàm Respondentis officia; tum genera varia Sophismatum, quæ vel in dictione, vel extra dictionem vult esse. Scilicet in Dictione sunt, quæ dicuntur exempli gratiâ *homonymia*, vt cùm ex eo, quòd Canis latrat, infertur Canem cælestem latrare, & *Amphibolia*, vt cum ex oraculo de peruertendis opibus coniecit Chræsus Persicas, qui euertit interim suas, &c. Extra Dictionem verò, quæ dicuntur *à dicto simpliciter ad dictum secundum quid*, vel contrà: vt cùm ex eo, quod arma reddenda Domino dicuntur, infertur, ergo & furioso; vel ex eo, quòd non reddenda furioso, infertur, ergo neque Domino. Itémque *Ignorationis Elenchi*, vt, cùm ignorat aliquis contradictionem solùm esse de eodem respectu eiusdem; ex eo qnod duo sint dimidium quatuor, putat dno vnius duplum non esse; quasi idem dimidium, ac duplum esse simul non possit, &c. Verùm hæc nimis; cùm hæc, & plura incomperta tibi non sint. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce, Parisiis, VII, Eid. Maij, M. DC. XLII.

CASSIANO A PVTEO, *Nobilissimo Equiti*,

PETRVS GASSENDVS S.

OPortuit igitur me quoque tuam experiri humanitatem, cùm me donasti iis literis, quibus non potuerunt esse humaniores. Sed non vana nempe est fama, te eum esse, qui nullam vnquam benè merendi prætermittere occasionem possis. Quam certè habuisti scribendi ad me, tuæ comitatis fuit tota; ac me idcircò tantò magis tibi obstrictum persentio, quantò nihil fuisse agnosco in me, vnde id honoris consequi spes foret.

Quod

Quod noſtri enim Peireskij τοῦ μακαρίτου memoriam propagare ſtuduerim, id multis debui nominibus: quòd mentionem nominis tui, non meritis profectò parem, ſed qualem occaſio tulit, fecerim; id tuæ virtuti, debitum fuit. Cùm tu itaque ob vtrumque teſtaris gratitudinem, non tam rependis gratiam, quæ nulla debetur abs te, quàm gratiam impendis, quæ abs me debeatur. Addis, quæ eſt bonitas tua, eam teſtationem beneuolentiæ, vt ad quiduis officij experiundum ſecurum facias. Ipſe, cùm vertam fœlicitati, quòd ſic ergs me animatus ſis, verbis tamen deſtituor, quibus animum ſignificem gratum. Hoc ſaltem teſtor fore nunquam, vt me effuſæ huiuſce tuæ voluntatis obliuio capiat; ac amare te neminem, quem probare obſeruantiorem, & obſequentiorem poſſis. Vale, Pariſiis, poſtridie Eid. Maij, M. DC. XLII.

Clariſſimo, & Doctiſſimo Viro, HIERONYMO BARDIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Compertum iam tibi, BARDI Optime, quàm moroſus ſim debitor, qui, &c. *Reliqua exciderunt.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Exculta fuit Dialectica à Stoïcis potiſſimùm; tametſi de ipſa inueniendi parte, vt Cicero habet, nihil tradiderunt. Quinetiam cùm pars Iudicandi conſiſtat præſertim in confectione Syllogiſmorum, nihil tradiderunt de Abſolutis, in quibus Ariſtoteles totus fuit; ſed de Hypotheticis duntaxat, in quibus Ariſtoteles penè nullus. Fecere porrò primùm duos locos, vnum de Voce ſignificante, alium de Re ſignificata. Occaſione Prioris, inquiſierunt, quid vox, quid dialectus, quid barbariſmus, & ſimilia. Occaſione Poſterioris, quoniam Rem intellexerunt, non quatenus eſt in ſeipſa, ſed quatenus ſui ſpecie tranſmiſſa per ſenſus, à principe Animi parte comprehenditur, & ab illa dicitur, ſiue enunciatur; ideò egerunt de Senſibus, de Phantaſia, ſeu Comprehenſione, & de Dictis περὶ λεκτῶν. Cùm vellent autem Dictorum alia eſſe imperfecta, vt *ſcribit*; alia perfecta, vt *Socrates ſcribit*, & ex his præcipua eſſe *Ἀξιώματα*, Effata, ſeu Enunciationes (nam ſunt etiam interrogationes, iuſſiones, &c.) Ideò diſtinxerunt Axiomata varia, & curam non ſimplicium præſertim habentes, alia appellârunt *Connexa*, vt, *ſi dies eſt, lux eſt*; Alia *Adnexa*, vt, *quoniam dies eſt, lux eſt.* Alia *Copulata*, vt, *dies eſt & lux eſt.* Alia *Diſiuncta*, vt, *vel dies eſt, vel nox eſt.* Sunt in his ſingulis duæ partes, quarum priorem *Incipientem*, poſteriorem *Deſinentem* dixerunt. Quare & ex earum comparatione de veritate, aut falſitate Axiomatum pronunciantes dixerunt, verbi causâ, Connexum illud verum eſſe, cuius parti incipienti, *ſi dies eſt*, repugnat oppoſitum deſinentis, nempe *lux non eſt*, atque ita de cæteris. Egerunt poſtea de Syllogiſmo, quem & λόγον Rationem dixerunt, & conſtare etiam voluerunt tribus Axiomatibus, Sumptione, Aſſumptione, & Concluſione vocatis, hoc modo, *Si Sol lucet, dies eſt: atqui Sol lucet, ergo dies eſt.* Adhibuere verò Syllogiſmo τρόπους *Modos*, ſiue Regulas eiuſcemodi, *Si primum, ergo ſecundum; atqui primum; ergo & ſecundum. Si primum ergo ſecundum, ſed non ſecundum; igitur nec primum. Non primum ſimul & ſecundum, atqui primum, non: ergo ſecundum. Vel primum vel ſecundum, atqui primum, non ergo ſecundum. Vel primum vel ſecundum, atqui non primum, ergo ſecundum.* Prætereo autem vt Syllogiſmos dixerint *ἀπεράντους qui rectum exitum nõ habent*, vt, *ſi dies eſt, lux eſt, atqui dies eſt, igitur Dion ambulat: ἀσυνάκτους, qui non cohærent*, vt, *ſi dies eſt, lux eſt; atqui lux eſt, igitur dies eſt.* Vt cohæreret autem, aſſumendum fuit, non, *atqui lux eſt*, ſed, *atqui dies eſt.* Prætereo rurſus quas de veritate, & falſitate tradidere Regulas; veluti, *verum vero eſt conſequens*, vt, *ſi dies eſt, lux eſt*; & *falſum falſo*, vt, *ſi Terra volat, Terra habet alas*; Et, *verum falſo*, vt, *ſi Terra volat, Terra eſt; at non falſum vero*, vt, *ſi Terra eſt, non ſequitur Terram volare.* Adnoto ſolùm Stoïcos tradidiſſe varios captioſæ rationis, ſiue Sophiſmatum modos, vt præter numeratos, cum de Eubulide, *Mentientem, Fallentem, Electram, Obuelatum, Soritem, Cornutum*, dici poſſunt Θερίζων *Metens*, κυριεύων *Dominans*, οὔτις *Nullus*, περαίνων *Colligens*; & qui fuit præ cæteris celeberrimus Κροκόδειλος *Crocodilus*, cui nomen, vt opinor fuit, quod eſt à Luciano indicatum exemplum, *Eſt-ne tibi puer? Quid-ni. Quid ſi hunc ad fluuium fortè ambulantem Crocodilus rapiat, & poſtea ſe redditurum polliceatur hac lege, vt illi verum dicas, quidnam de puero reddendo apud ſe decreuerit; quid tu dices ipſum in animo conſtituiſſe? Quæſtionem rogas ad quam difficile admodum eſt, &c.* Denique ἀργὸς λόγος *Ignaua Ratio, cui ſi pareamus*, inquit Cicero, *nihil eſt omninò, quod agamus in vita.* Sic enim interrogant, *Si fatum tibi eſt ex hoc morbo conualeſcere, ſiue Medicum adhibueris, ſiue non, conualeſces.* Item, *ſi fatum tibi eſt, ex hoc morbo non conualeſcere; ſiue tu Medicum adhibueris, ſiue non; non conualeſces*: Et *alterutrum fatum eſt: Medicum ergo adhibere nihil attinet.* Suggeri adhuc poſſent Sophiſmata plura ex Chryſippo, cuius ſupra trecenta Volumina de rebus Dialecticis à Laërtio recenſentur. *Qui non-initiatis indicat myſteria, impiè agit; Ierophantes non-initiatis indicat myſteria; ergo impiè agit.* Et, *ſi quis eſt Megaris, non eſt Athenis; homo eſt Megaris, ergo homo non eſt Athenis.* Et, *eſt quoddam caput, illud tu non habes, ergo caput non habes.* Et, *ſi quid loqueris, ex ore egreditur tuo; atqui currum loqueris, igitur currus ex ore egreditur tuo.* Verùm faciendus iſtis eſt modus, ne ſi conſecter tot inutilia, redarguere

guere videar te, dicentem à me non inutilia scribi. Quod interseris interea iudicium de Dialecticis studiis, præclarum est; vt cætera: quod de amore erga me tuo, latentis ignis est scintilla. Perge me amare, & Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, postridie Eid. Maij, M. DC. XLII.

Bereculio semper ac Bervilla salutem.

EIDEM.

EX iis, quæ hactenus perscripsi de Philosophorum variorum multiplici Dialectica, elicies, opinor, quorsum Epicurus repudiauerit Dialecticæ studium. Non fecit nempe, quòd, verbi causâ, negligendas voces putârit; sed quòd eas ex communi vsu, ex Grammatica repetendas censuerit. Non item, quòd Syllogismos non nôrit; sed quòd esse non necessarios, vel à natura suggeri, vel faciliore Methodo parari posse crediderit. Non etiam, quòd Sophismata interdum texi ignorârit; sed quòd vel contemnenda esse, vel artificio longè planiore solui existimauerit. Dialecticam ergo reiecit, non vt præcepta falsa tradentem, sed vt inutilissima, & operosissima congerentem. Eadem ratione D. quoque Augustinus, eam minùs probauit, similitudine allata, quam vix vlla vnquam prætermittere occasione soleo. *Si quispiam*, inquit, *dare volens præcepta deambulandi moneat non esse cuiquam leuandum pedem posteriorem, nisi cum posuerit priorem, &c. Vera dicit, nec aliter ambulari potest; sed faciliùs homines hoc faciendo ambulant, quàm animaduertunt, cùm faciunt, aut intelligunt, cùm audiunt, qui autem ambulare non possunt, multò minùs ea curant, quæ nec experiendo possunt attendere. Itaque plerumque citiùs videt ingeniosus non esse ratam conclusionem, quàm præcepta eius capit, tardus autem non eam videt, sed multò minùs quod de illa præcipitur, magisque in his omnibus ista spectacula veritatis sæpe delectant, quàm ex eis in disputando aut iudicando adiuuamur.* Hactenus D. Augustinus. Improbauit porrò Epicurus ipsam Stoïcorum Dialecticam potissimùm, non ferens videlicet illos eius causâ intumescenteis. Iure-ne autem, an iniuriâ ex Cicerone intelliges, qui Stoïcos propterea carpit, dum ait, *Illos ossa nudare, spinas vellere, contortiùs concludere, dicere squalidiùs, ratiunculis vti.* Itémque ex Plutarcho, qui confert illos cum Polypo propria acetabula hieme voranti; quasi ipsorum Dialectica suis inuentis sola pascatur, neque extra ipsam vllus sit præceptorum vsus. Et ex Luciano, qui illos causatur, nihil aliud, quàm sibi mutuò affingere cornua, facere Crocodilos, nihílque habere aliud quàm misera verbula, & rogatiunculas, quibus mentem pascant. Et ex Themistio, qui postquam recensuit illorum Outidas, Obuelatos, Dominanteis, Cornutos, quæ *molesta* ait, *& importuna Sophismata* subdit, *quorum & intelligentia difficilis est, & inutilis notitia, Lorei illius instar, cui Midæ plaustrum illigatum fuit;* Quid, quòd Seneca etiam, tametsi Stoïcus; consimilia habet? Vt ex locis oppidò multis seligam vnum, aut alterum: cùm Zeno aliquando ita conclusisset, *Nullum malum gloriosum est; mors autem gloriosa est; mors ergo non est malum;* excipit Seneca, sed indignabundus, *Perfecisti? Liberatus sum metu, post hæc non dubitabo porrigere ceruicem? Non vis seueriùs loqui, nec morituro risum mouere?* ac infrà, *Ego non redigo ista ad legem Dialecticam, & ad illos artificij veternosissimi nodos. Totum istud genus exturbandum iudico, quo circumscribi se, qui interrogatur, existimat; & ad confessionem perductus, aliud respondet, aliud putat. Pro Veritate simpliciùs agendum est, contra mortem fortiùs.* Et paullò post, *Quem Mortalium circumscriptiones vestræ fortiorem facere, quem erectiorem possunt? Frangunt animum, qui nunquam minùs contrahendus est, & in minuta, ac spinosa cogendus, quàm cum aliquid grande componitur.* Et tandem, *Aduersus mortem tu tam minuta iacularis? Subulâ Leonem excipis? Acuta sunt ista, quæ dicis: nihil est acutius aristâ. Quædam inutilia, & inefficacia ipsa subtilitas reddit.* Sic alibi, *Non debuit hoc nobis esse propositum, arguta disserere, & Philosophiam in has angustias ex sua maiestate detrahere. Quantò sanctius est ire apertâ viâ, & rectâ, quàm sibi ipsi flexus disponere*, &c. Et rursus, postquam edisseruit, sint-ne virtutes Animalia, iuxta Stoïcos; *Dissilio*, inquit, *risu, cùm mihi propono solœcismum Animal esse, & barbarismum, & Syllogismum, & aptas illas facies, tanquam Pictor assigne. Hæc disputamus, attractis superciliis, fronte rugosa. Non possum hoc loco non dicere illud Cæcilianum, ô tristeis ineptias? ridiculæ sunt.* Sed hæc satis. Tu benè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, x. Kalendas Iunij, M. DC. XLII.

Bereculio ac Bervilla salutem.

EIDEM.

INnui iam antè Epicurum, cùm repudiaret Dialecticam, seu artem illam disputatricem, substituisse Canonicam, seu continentem Canones diiudicandæ veritatis. Veritatem porrò duplicem distinxit, vnam *Existentiæ*, seu qua res est id ipsum quod est; quo sensu dixi nihil differre *an aliquid dicatur verum, an existens*, ἀλλ' οὐδὲ ὑπάρχον, aliam *Dictionis* seu *enunciationis; ac Iudicij;* quo sensu dixit *verum esse, quod ita se habet, vt se habere dicitur*, τὸ οὕτως ἔχον, ὡς λέγεται ἔχειν. Priori veritati nullam falsitatem opposuit: Aurichalcum enim, verbi gratiâ, non falsum aurum est, sed verum aurichalcum. Posteriori autem opposuit falsitatem, qua *res aliter est in se quàm se habere dicitur*, τὸ μὴ οὕτως ἔχον, ὡς λέγεται ἔχειν. Nimirum Prior ab intellectu iudicante non pendet, cùm nihil aliud sit, quàm ipsamet rei, vt loqui solent Entitas; Posterior pendet, cùm nihil sit aliud, quàm conformitas iudicij cùm re iudicata. Consensit proinde circa vtramque cum Aristotele, vt & speciatim circa quæstionem de futuro contingenti; quatenus admisit quidem totum istud coniunctum, *Viuet cras Hermachus, aut non viuet*, at non separatum illud, *Hermachus viuet*, neque

rursus

rurſus illud, *Hermachus non viuet.* Vide, ſic habet Cicero, *quàm ſit cautus is, quem iſti tardum putant? Si enim*, inquit, *alterutrum conceſſero neceſſarium eſſe, neceſſe erit cras Hermachum viuere, aut non viuere. Nulla autem eſt in natura talis neceſſitas.* Non adiicio quemadmodum à Stoicis diſſenſerit. Illi enim ſunt, quos Cicero notat; obſeruo potiùs, cùm in ferendo de rebus iudicio opus ſit Criterio, ſeu, vt ſic loquar, Iudicatorio, vel iudicandi inſtrumento; ideò illud fuiſſe ab eo diſquiſitum. Et ſolet quidem vulgò ex Empirico triplex diſtingui Criterium τὸ ὑφ' οὗ, *à quo*, videlicet Homo, τὸ δι' οὗ, *per quod*, ſcilicet Mens, ſenſus, aut facultas alia; & τὸ καθ' ὅ, *ſecundum quod*, putà Operatio, aut applicatio facultatis (conſimilis res dicitur, vt cùm ad explorandum pondus, requiritur *libripens*, *libra*, *& libræ vſurpatio*; aut ad explorandum menſuram, *menſor*, *orgyia*, *& applicatio orgyiæ*.) Verumtamen illud *A quo*, non tam Criterium eſt, ſeu iudicatorium, quàm iudex; & cùm aliunde id, *ſecundum quod*, referatur ad id, *Per quod*, ipſum, δι' οὗ, ſiue *Per quod*, aut ſolum, aut certè præcipuum videtur. Quia ſum verò poſteà dicturus quidnam de Criterio, non Epicurus modò, ſed cæteri etiam ſenſerint: ideo heic prænoto, Res omneis, quatenus ad noſtram notitiam, atque iudicium comparantur, aut manifeſtas eſſe, aut occultas: Manifeſtæ ſunt, quæ ex ſe patent, vt lux diurna; Occultæ verò triplices ab eodem Empirico diſtinguuntur; Quædam enim ſunt penitùs occultæ; eæ nimirum, quæ nullo modo diſcerni, comprehendique poſſunt, vt, ſint-ne Stellæ numero pares? Quædam ſunt occultæ naturà; eæ nempe, quæ ex ſeipſis quidem euidentes non ſunt, ſed per indicia tamen aliqua comprehenduntur, vt ſunt pori in cute, qui ex ſe inconſpicui, inferuntur nihilominus ex permanatione ſudoris. Quædam ſunt occultæ ad tempus; eæ ſcilicet, quæ ex ſua quidem natura euidentes ſunt, ſed ob externum tamen impedimentum, aut defectu debitæ diligentiæ nos latent, vt ſunt Antipodes, qui ad noſtrorum vſque Proauorum ætatem latuerunt. Adnoto hæc autem, vt intelligas non diſquiri Criterium, neque circa res manifeſtas, quæ ex ſeipſis innoteſcunt; neque circa res penitùs occultas, quæ incertitudinis ſunt inuictæ; ſed circa res naturâ ſua, aut ad tempus ſolùm occultas. Siquidem, cùm incertitudo, qua circa has afficimur, aut ex factis indiciis, aut ex remotis obſtaculis ſuperari poſſe videatur, non deſunt tamen, qui ſentiant deeſſe nobis Criterium, quo neceſſaria indicia, ſeu neceſſariam obſtaculorum amolitionem percipere liceat. De his poſtmodùm. Tu interea Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præſidium meum. Optat Lafaya denuò tuam bonitatem experiri; dabo illi fortè alias literas; nôſti verò profectò illas eſſe non poſſe perfunctorias. Tuas accepi datas XIII. Kal. próque ipſis gratias debeo immortaleis. Vale iterum. Pariſiis III. Kal. Iunij, M. DC. XXII.

EIDEM.

QVæris ex me, OPTIME PRINCEPS, qui fieri poſſit, vt Stoïci, cum Philoſophi tanti fuerint, ac ſeſe in Dialecticis exercuerint tantopere, Inuentionem tamen prætermiſerint neceſſariam adeò Dialecticæ partem? Sed ſi fecere quidem conſultò, arbitrari cauſam par eſt, quòd rati fuerint Inuentionem non eſſe partem Dialecticæ, neque ad illam pertinere. Videlicet ars nulla ducet ſuam inuenire materiam, ſed operari ſolùm circa ipſam. Sic tradit Sutoria, non inuentionem corij, ſed confectionem calcei ex corio; & Fabrilis non inuentionem ferri, ſed confectionem clauis ex ferro; ac pari modo cæteræ. Quare & Dialecticæ erit tradere non inuentionem argumenti, ſed confectionem Syllogiſmi ex argumento. Quemadmodum autem Coriaria ſuppeditat corium Sutoriæ, & Metallaria ferrum Fabrili; ita cæteræ diſciplinæ argumenta Dialecticæ. Ex quo fit proinde, vt ſi requiratur, verbi gratiâ, Sit-ne Octobri proxima futura Eclipſis, an-non? Dialecticæ muneris non ſit inuenire argumentum, quod inueſtigare, & aſſequi eſt Aſtronomiæ proprium; ſed ſubminiſtrante argumentum Aſtronomia, declarare quemadmodum Syllogiſmus fiat, quo futuram eſſe Eclipſin probetur. Et, ſi proponatur ſit-ne pax ineunda, an-non? Ipſi non incumbat inuenire rationem, quam explorare, & pernoſſe Politicæ ſolius eſt; ſed ſuggerente rationem Politica, methodum texendi Syllogiſmum tradere, quo pacem eſſe ineundam ſuadeatur, & ſic illi quidem tueri ſe aduerſus Ciceronem poſſent. Interim porrò heic ſubnoto, quod fui alioquin perſcripturus. videri poſſe non abs te Philoſophos quoſdam ſenſiſſe latere nos quid verum ſit; quando vix vllum placitum adeò eſt verisimile, vt non illius oppoſitum æquè verisimile ſiat. Philoſophi porrò ij fuere, qui pernegárunt vllum eſſe veritatis Criterium; & non pauci ſanè, nec notæ obſcuræ. Vt Poëtas enim Laërtio memoratos ſcepticeam, Homerum, Euripidem, Archilochum, & nihil de ſeptem Sapientibus dicam; ecce recenſet Cicero Parmenidem, Nauſiphanémque reprehendenteis eos, qui, cum ſciri nihil poſſit, audeant ſe ſcire dicere. Subiicit Laërtius Zenonem Eleatem, Empedoclem, Hippocratem, & cum Democritum etiam addat, notanda profectò Ciceronis verba, *num noſtra*, inquit, *culpa eſt? Naturam accuſa, quæ in profundo veritatem, vt ait Democritus, penitus abſtruſit.* Heinc nimirum eſt tritum illud, delitescere veritatem in Democriti puteo. Quid dicam de Socrate, cuius illud quoque peruulgatum eſt, *hoc vnum ſcio, quod nihil ſcio?* Quid de Platone, quem ex iis, quæ Socrati tribuit, argumentatur Cicero ipſum eadem cum Socrate ſentire? Et certè Academici ab eo inſtituti, de Veritate deſperantes, aut veriſimilitudinem ſolam retinuerunt, aut omnimodam etiam ἀκαταληψίαν, ſeu *incomprehenſibilitatem* induxerunt, quod tribuitur Arceſilæ. Socratem etiam Ari-

stippus imitatus in eo est, quòd Physicam respuit, quasi incomprehensibilia tractantem. Accensentur rursus ab Empirico Xeniades, Anacharsis, Protagoras, Eothydemus, Gorgias, Metrodorus Chius, Anaxarchus, & Monymus Cynicus. Ex quibus sunt quidem Protagoras, & Gorgias potissimum celebres, sed memorare tamen potissimùm iuuat, quod de Metrodoro habet Cicero, *Ille enim sensus appellauit post Democritum obscuros & tenebricosos; & initio libri, qui est de Natura, Nego, inquit, scire nos, sciamus-ne aliquid, an nihil sciamus? Ne idipsum quidem nescire, aut scire scire nos, nec omninò sit-ne aliquid, an nihil sit?* Speras vt Pyrrhonios, Scepticos-ve adiungam; sed eos capere pagina non posset. Quippe attingendi sunt Modi, ac veluti Loci communes, ex quibus illi sunt argumentati, continendum esse, siue cohibendum assensum, quoties non de eo, quod apparet, sed de eo quod res in seipsa est, diciturque verum, est quæstio. De ipsis ergo commodiùs literis proximis dicetur. Tu intereà, ô & Præsidium, & dulce Decus meum Vale, Parisiis, postridie Non. Iun. M. DC. XLII.

EIDEM.

MOdi Epoches Scepticorum, de quibus dicendum suscepi superioribus literis, commemorari decem solent. *Primus* ex Animalium varietate desumitur. Cùm de veritate enim rerum naturalium, siue sensibilium præsertim agatur, non Homines soli audiendi, quibus solis sensus concessi non sunt; sed audienda quoque Animalia cætera, quibus sui quoque sunt sensus. Porrò, vt in illis temperies, contexturáque organorum varia est, ita res eadem apparet vni vnius coloris, odoris, saporis; aliis verò alterius, ex quo fit, vt tanquam grata requiratur ab hoc, tanquam ingrata refugiatur ab illo. Quare & dici quidem potest, qualis res cuique Animali pro speciali eius constitutione appareat, non qualis secundum se sit; cùm si talis aut talis esset ex natura sua, talis omnibus appareret. *Secundus* ex ipsa varietate Hominum, quippe tametsi illis solis standum foret, ea tamen est temperamentorum, organorúmque diuersitas, vt manifestum sit vnam rem non vniusmodi omnibus videri, idque non in rebus modò sensibilibus, sed in intelligibilibus quoque; adeò vt proposita quæstione de aliqua re, dici quidem possit, quid de ipsa huic, quid illi videatur; at non tamen qualis sit reuera, & secundum se. *Tertius* ex varietate Sensuum. Quia tametsi concederetur vni homini standum esse; nihilominus varij sensus variè rem eandem percipiunt. Nam mel, quod palato est suaue, molestum est oculis; & quod vnguentum olfactum exhilarat, ingratum est gustatui: ex quo dici duntaxat potest, qualis res cuique sensui appareat; non qualis secundum se sit. *Quartus* ex varietate affectionum in eodem sensu. Quoniam tametsi standum foret vni vnius hominis sensui, is tamen adeò diuersè afficitur, prout in iuuentute, senectute, somno, vigilia, sanitate, morbo, saturitate, fame, quiete, motu, & similibus est; vt dici solùm possit rem talem, aut talem pro tali affectione apparere, non talem, aut talem sua natura esse. *Quintus* ex variis positionibus, interuallis, locis. Constat enim ex his variatis magnitudinem, figuram, motum, colorem, qualitatésque cæteras videri diuersimodè, sicque nihil aliud dici posse, quàm talem rem in tali situ, distantia, loco, talem apparere. *Sextus* ex admistionibus quibuscum rerum species ad facultates perueniunt. Quod enim coloratum vitrum, aut bilis suffusa, quam species visibilis pertransit, manifestè facit, dum colorem variat, id, licet minus aduertatur, facit suo modo medium quomodocumque dispositum, sicque dici aliud nihil potest, quàm talem apparere rem, qualis est medij dispositio. *Septimus* ex quantitate, & constitutione subiecti. Arenulæ enim, verbi gratiâ, separatim asperæ, coniunctim sunt læues. Cornu Caprinum integrum nigrum est; & argentum album, cum illius tamen ramenta alba sint, huius verò nigra; atque adeò solùm dici potest, prout res solitaria, sociata, integra, coniuncta est; talem, talem-ve apparere. *Octauus* ex Relationibus. Quandoquidem nihil non habet relationem ad varia, dicique potest respectu quidem vnius, pulcrum, dulce, eruditum, magnum, &c. respectu verò alterius deforme, amarum, ineruditum, paruum, & alia. Quocirca, & cum dici talis, aut talis absolutè nequeat, dici solùm potest, quatenus ad hoc, vel illud comparatum apparet. *Nonus* ex crebrò, & rarò contingentibus, quo pacto non Solem, sed Cometam miramur; non aquam sed aurum suspicimus: cùm si vices commutaueris, sit longè mirabilior Sol, & aqua pretiosior futura. Ex quo fit, vt vel æstimentur non ex eo, quod secundum se sunt, sed ex eo, quòd infrequentes, vel familiares apparent. *Decimus* denique ex variis moribus, atque institutis. Notum est enim nullam legem, consuetudinem, persuasionem apud nationes quasdam vigere, cuius non opposita vigeat, viguerit, vigere possit apud alias, ex eóque definiri non posse, quid bonum, honestum, iustum suâ naturâ sit, sed solùm quid istis, illis-ve Gentibus appareat. Atque isti quidem vulgares sunt Modi. Numerantur & quidam alij; sed tres tamen præcipui sunt; vnus *Diallelus*, seu *Alternans*, cùm nempe quispiam arguitur probare vnum ex altero, quod ipsum, nisi mutuò per alterum probari non possit. Alius *Hypotheticus*, seu *aduersum supponens*, cùm supponente aliquo propositionem tanquam veram, opposita assumitur, quam supponere pari iure liceat. Tertius *Reijciens in infinitum*; cùm nimirum probatio probationis exigitur; & rursus postremæ probationis probatio: atque ita porrò; quasi nihil sit sine ratione admittendum. Possem exempla omnium afferre, sed paginam expletam vides. Ipse, si lubeat, seu ex Laërtio, seu ex Empirico, seu ex teipso plura depromes. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Præsidium,

dium, & Decus meum dulce. Pariſiis, Eidibus Iunij, M. DC. XLII.

EIDEM.

QVi Veritatis Criteria ſuſtulerint, ante perſcripſi; qui poſuerint paucis ecce. Inſinuaui iam admiſſum ab ipſis vel ſolum ſenſum, vel ſolum intellectum, vel vtrumque; vel quidpiam præterea. Et qui ſolum quidem ſenſum pro Criterio admiſerit, vnus ferè memoratur Aſclepiades, perſuaſus nimirùm, vt Empiricus habet, eſſe omneis ſenſuum appreheoſiones veras, ratione nihil comprehendi. Qui Intellectum, Mentem, aut Rationem ſolam, memorantur primùm non pauci ex iis, qui tollere omne Criterium ſunt viſi; quemadmodum Xenophanes, Parmenides, Empedocles, Democritus, Plato; quaſi ipſi nihil aliud voluerint, quàm abrogare ſenſibus fidem; neque pernegârint, quin rationis eſſet diſcernere verum, & falſum. Deinde ij, qui ex Thalete ortum duxerunt Phyſici, ac Anaxagoras præſertim, cuius eſt opinio celebris de Mente; cuique, vt ſenſuum imbecillitatem in diſcernendo vero probaret, exemplum vſurpauit duorum colorum, albi, & nigri, quorum ſi vnus guttatim infundatur in alterum, viſus nunquam percipiet mutationes ad naturam ſubiectas. Itémque Pythagorei, ac nominatim Philolaus, qui repudiatis etiam ſenſibus, Mentem vnicam adhibendam cenſuerunt, ſed purgatam tamen, vt faciliùs cum Mente communi, ſeu Vniuerſi communicet; quod Heraclitus quoque ſenſit, addens, cùm dormimus, ſecretiorem quandam fieri mentis communis, & ſpecialis; cùm vigilamus autem per ipſas ſenſuum quaſi portas attractionem fieri illius ad iſtam. Qui ſenſum ſimul, & intellectum, ij fuere non modò Ariſtoteles, Theophraſtus, Peripatetici cæteri; ſed ex Platonis quoque Sectatoribus Speuſippus, & Xenocrates; quatenus duo diſtinguentes rerum genera, Criterium ſenſibilium Senſum, intelligibilium Intellectum dixerunt. Quod idem Galenus, aliíque ſequuti ſont. Qui aliquid præterea, fuere Stoicorum nonnulli, cùm ad ſenſum, & intellectum adiecere nunc Appetitum, nunc Scientiam, nunc anticipatam notionem, nunc comprehenſiuam Phantaſiam. Quo loco nota eſt Zenonis apud Ciceronem ſimilitudo, cùm manum aduerſam digitis extenſis ſimplicem eſſe Phantaſiam, (hoc eſt apparentis rei perceptionem, quam Cicero *viſum* interpretatur) dixit; eandem cum digitis non-nihil depreſſis, Aſſenſum; cum eiſdem in pugnum compreſſis, Comprehenſionem; cum manu alia ipſam arctè, vehementérque conſtringente, Scientiam. Notum & quòd Laërtius, aliique de Sphæro Stoïco ſcripſerunt, qui, cùm exorta apud Ptolemæum Philopatora quæſtione, Opinetur-ne Sapiens, nec-ne? Opinaturum eſſe negaſſet; iuſſit Rex apponi mala Punica cerea; ad quæ ille manum deceptus porrexit, Exclamante autem Rege aſſenſiſſe ipſum Phantaſiæ non veræ; negauit ſeſe aſſenſiſſe, quòd mala eſſent Punica, ſed quòd talia eſſe veriſimile foret. Supereſt de ipſo Epicuro dicam, qui ſuppoſuit primùm omnem quæſtionem eſſe poſſe vel de vocibus, vel de rebus: ac cenſuit ad voces non opus eſſe alio Criterio, quàm perſpicuitate ſermonis, de qua duos Canones propoſuit ſuo referendos tempore. Suppoſuit deinde quæſtiones de rebus aut ad ſpeculationem ſolam pertinere, eſſéque vel de rebus ſenſibilibus, apparentibúſque: vel de intelligibilibus, & immanifeſtis, aut referri etiam ad actiones vitæ. Suppoſuit denique Criterium, *à quo* eſſe ſolum Hominem; Criterium *per quod* eſſe ſolam Mentem; Criterium autem *ſecundum quod*, de quo præcipuè agitur, eſſe poſſe quaſdam functiones tam Senſus, quàm Mentis, quàm ipſius quoque Appetitus. Ex his autem concluſit tria eſſe veritatis Criteria, *τὰς αἰσθήσεις, ϗ τὰς προλήψεις, ϗ τὰ πάθη*, *Senſiones, Anticipationes, Paſſiones*, ſinguláque accommodauit ſingulis rerum generibus: Nimirùm voluit ſenſibilia diiudicari ipſa ſenſione (ita potiùs dico, quàm Senſu, vt deuitetur æquiuocatio, tametſi rem ſemel præfatus, dicere quoque ſenſum poſſim, cùm vt Græcè *αἴσθησις*, ſic Latinè *Senſus*, non facultatem modò, ſed actionem quoque ſignificare valeat.) Intelligibilia Anticipatione, ſeu anticipata notitia, quam etiàm prænotionem dicunt. Actiones vitæ denique Paſſione, ſiue voluptatis, atque doloris affectione. Ad ſingula porrò Criteria varios adhibuit Canones, ſed quia illi erunt deinceps ſigillatim commemorandi, ideò iſta heic vniuersè prælibaſſe ſufficiat. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, ô & Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, XII. Kal. Iul. M. DC. XLII.

EIDEM.

PRinſquam Canones proponantur, qui poſſunt circa ſingula Veritatis Criteria ex Epicuro conſtitui, generalis ille attingendus eſt, *Eſſe aliquid verum, quod poſſit dijudicari, ac ſciri*. Attingo autem OPTIMA PRINCEPS, non tam quòd ipſe planè acquieſcam, quàm quod teneat cauſam non malam viri non mali adiouare. Ea verò videtur defendi ſic poſſe. Certum eſt imprimis dari veritatem *exſiſtentiæ*, cùm tametſi Gorgias argumentatus fuerit nihil exſiſtere, conſtet nihilominus & exſtitiſſe eum, qui id dixit, & nos exſiſtere, qui id iam conſideramus, & vniuerse cæteri: Ac certum rurſus, dari veritatem *Enunciationis*; cùm quidquid ille iterùm ratiocinatus fuerit, conſtet plurima verè enunciari, vt Sole exorto, diem eſſe, aliáque id genus ſimilia: Veritas verò vtraque diiudicari ſiue Senſu, ſiue Criterio alio poteſt. Deinde quia fortè dicetur huiuſcemodi veritatem eſſe dumtaxat *τῶν φαινομένων, eorum, quæ apparent*: Difficultatem verò eſſe de Veritate *τῶν ἀδήλων, eorum quæ ſunt immanifeſta*: Ideò certum quoque videtur talem aliquam veritatem dari, quæ intellectu, ſeu ratione, vt Criterio diiudicetur. Quippe, quidquid Sceptici dicant, conſtat,

verbi causâ quod attigi aliàs esse in ipsa cute poros, qui manifesti cùm non sint, ex sudore tamen, vt indicio indubitato colliguntur. Nam si cribrum esse perforatum debet, vt tritici grana transmittat, esse profectò debet & cutis, vt sudoris guttulas; quando, nisi foramina seu magna, seu exigua sint, vt exitus pateat, exire nihil potest. An dicent quæstionem esse non de hoc effectu, sed de ipsa natura cutis, aut hominis etiam, alterius-ve rei? Verùm cùm nemo profiteatur, aut profiteri debeat se naturam cognoscere; non dico rerum omnium, sed ne vnius quidem ea perfectione, vt ipsius nihil lateat; nihilominùs negari non potest, quin quadantenus in eam penetretur, ac tantò magis, quantò plura eius attributa peruestigando innotescunt. Et certè Viri perspicaces, nisi nôrunt omnia, quæ ad hominis verbi gratiâ naturam spectant, plurima tamen non ignorant; neque dici potest (vti secus posset) inutile esse omne studium, omneis Doctores, omneis libros. An opponent non ideò res Aristotelea demonstratione sciri? At nisi tali demonstratione, saltem sciri definitione, quæ Platoni est vera scientia, possunt, definitione, inquam, quæ licet non vndique perfecta sit, tenerà tamen est aliqua; & tantò quidem perfectior; quantò quisque sagaciùs, fœliciúsque res inuestigat. Quid dicendum verò ad Epoches Modos? Ad primos illos quatuor quod spectat; tametsi res eadem non appareat vniusmodi & variis Animalibus, & variis Hominibus, & vni etiam homini secundum sensos varios, & affectiones varias: attamen duo aliqua sunt, de quorum veritate constet; Alterum esse in ea re causam generalem, quæ apparere ipsam sensui faciat; Alterum esse in sensibus variis caosas specialeis, ac varias, quæ faciant variè apparere, vt vnus enim est Solis calor, qui incidens in ceram, & lorum, illam emollit, hoc indurat, ob dispositiones in ipsis diuersas; sic ob diuersas idem mel, verbi causâ, applicitum organis variis, exasperat vnum, & demulcet aliud: & cùm sua cuilibet causæ necessitas sit; ob quam hoc potiùs, quàm illud agat; ideò est saltem aliqua huius necessitatis certitudo. Idem proportione dicendum de Modis consequentibus. Quippe positio, interuallum, locus, admistio, quantitas, raritas, frequentia, necessariam important causam, cur res talis appareat, atque idcircò sciri id possit. Moralis etiam ille modus causam habet in diuersitate temperamentorum, quæ varia in variis cum sint; necesse est animis ea sequentibus diuersa placere. Ad treis postremos, quod attinet, Diallelos imprimis non est, cùm ex effectu colligimus, intelligimúsque necessariam causam. Tum si assumentibus nobis esse diem, quando Sol lucet, alius supponat oppositum, id potest profectò, sed videat quàm iure. Denique Effata per se nota sunt, quæ probatione non indigent. Quamobrem necesse non est infinitum processum dari. Dicenda sanè hæc pluribus; sed tibi tamen intelligenti, & hac præsertim tempestate occupatissimo, multa nimis. Vale ergo, Principvm Decvs, Præsidium, & Decus meum dulce, Parisiis, v. Kalendas Iulij, M. DC. XLII.

E I D E M.

Bonitatis sanè fuit nimiæ, eas literas iu ista Aulæ agitatione conscribere, quas IX. Kal. Tarascone dedisti. Ad ipsas verò ecquid respondeam, præter id ipsum, quod est à te sapienter, scitéque expressum, hoc est, quid aliud quàm plausum dem ad illas tuas adeò prudentes, atque eleganteis sententias? Parum certè abest, quin ad eas attendens, abdocar, vel potiùs absterrear à nugis meis obtrudendis. Verùm quia esse illas tibi non iniucundas subindicas, dum immersus licet ciuilibus vndis, testaris te illas legere, ac pellegere; idcircò obfirmor, cœptísque insisto. Scripsi ex Epicuri mente triplex esse Criterium; cùm autem Sensus primarium sit, déque eo distinguam quatuor Canones, en iam tibi illorum primum, *Sensus nunquam fallitur; ac proinde est omnis sensio, omnisque adeò apparentia vera.* Ne res porrò adeò absurda, ac haberi solet, videatur; memento, quæso, quemadmodum duplex distinguatur cognitionis genus, vt putà, simplex Apprehensio, qua asseritur, aut negatur nihil: & Iudicium quo asseritur, aut negatur aliquid, quódque vel est præceps, dicitúrque *Opinio*; vel maturum & dicitur *Ratio.* Etenim censet Epicurus non aliud cognitionis genus competere sensui, quàm simplicem apprehensionem, quæ ita est vera, veritate illa, quam existentiæ diximus, vt falsitas ipsi opponatur nulla. Videlicet veritas illa, cui falsitas opponitur, Enunciationis veritas est, atque idcircò ad Iudicium spectat, quo sensum destitutum vult. Hinc Ratio ipsi prima est, quia sensus non ratiocinatur, & memoria caret; ex quo fit, vt non valeat duos terminos connectere ad faciendum Enunciationem, ferendum-ve iudicium; sed in nuda rei apprehensione consistat: vnde & falsum proferat nihil. Ita visus, dum percipit alicuius rei colorem, nihil aliud, quàm recipit eius coloris speciem, & merè passiuè se habens, non pronunciat rem esse, aut non esse eius coloris; sed simpliciter apprehendit colorem oblatum, speciem-ve illius. Altera est, quia sensus quidquid demùm sentiat, reipsâ afficitur, & qualiscumque res appareat, reipsâ talis ipsi apparet, & propter aliquam quidem causam, qua perseuerante non possit talis non apparere. Quamobrem sensus non fallitur, apparentiam percipiens, quæ reuera est, quæque constante causa non potest non esse; qualis est etiam species turris, quæ procul sita rotunda apparet, aut baculi, qui partim in aqua, partim in aëre constitutus apparet deflexus. Tertia, quia sensus non potest refelli. Non idem à seipso, quia semper æquè afficitur, & non potest aut diiudicare quandonam sit melior, aut deterior sensio; Non vnus ab alio; quia vnus obiectum alterius non nouit, nec apprehendere illud potest;

teſt: non denique ab intellectu, quia intellectus poteſt quidem Opinionem corrigere, at nullo modo ipſum ſenſum, à quo ſic dependet, vt quidquid cognoſcit, eius interuentu cognoſcat, & ſi aliquid corrigit, ab illo monſtrante addiſcat. Quarta, quia ſenſus proinde eſt Regula prima, quæ ſi fallax ſit, nihil certi vnquam haberi poſſit. Multa Lucretius ad hanc rem; ſed illud præſertim,

Denique, vt in fabrica ſi praua 'ſt Regula prima,
Normáque ſi fallax rectis regionibus exit,
Et libella, aliqua ſi ex parti claudicat hilum;
Omnia mendosè fieri, atque obſtipa neceſſum'ſt,
Praua, cubantia, prona, ſupina, atque abſona tecta,
Iam ruere, vt quædam videantur velle, ruántque,
Prodita iudicijs fallacibus omnia primis:
Sic igitur ratio tibi rerum praua neceſſe'ſt,
Falsáque ſit, falſis quæcumque ab ſenſibus orta'ſt.

Poſtrema, quia fide Senſibus detracta tollitur omnis vitæ degendæ, & rerum gerendarum ratio; ex quo præſtare ille docet, reddere mendosè apparentium cauſas,

Quàm violare fidem primam, & conuellere tota
Fundamenta, quibus nixatur vita ſalúſque.
Nec modò enim ratio ruat omnis; vita quoque ipſa
Concidat extemplo, niſi credere ſenſibus auſis,
Præcipiteiſque locos vitare, & cætera, quæ ſunt
In genere hoc fugienda, ſequi contraria, quæ ſint.

Mitto, quæ poſſent congeri ex Tertulliano, & aliis, occaſione eorum verborum; *Mitte digitum tuum huc, & vide manus meas*, &c. Itémque, *Quod audiuimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectauerunt*, &c. Scilicet ab ipſis ad Senſuum certitudinem prouocatus, verùm indicaſſe ſat eſt. Quod ſpectat ad experimenta, quæ ſolent vulgò obiici, ea ex Canone ſequente ſoluentur. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, v. Non. Iul. M. DC. XLII.

EIDEM.

ALterum, opinor, Canonem exſpectas circa primum Criterium: ille igitur ita habet, *Opinio eſt conſequens ſenſum, in quam veritas, & falſitas cadit.* Vt exemplo manifeſtetur; peroret procul aliquis, & auditor tenuem dumtaxat, confusámque vocem percipiat, tum, ſi opinetur Oratoris vocem eſſe quoque propè tenuem, & confuſam, falſa erit Opinio; ſi fortem, & diſtinctam, vera. Quid ipſa ſenſio interim, ſeu perceptio tenuis, & obſcuræ vocis? ex ſuperiore Canone illa falſa eſſe non poteſt, ſed vera planè; quia reuerà talis vox percipitur, neque poteſt auris percipere aliam; quando vocis maxima pars diſſipata eſt, deperditáque per aërem, priuſquam ad aurem perueniat. Non conuenit ergo ſenſioni, vt falſa aliquando ſit, ſed Opinioni ſolummodò: ſeu, quod idem eſt, cadit falſitas non in ſenſum, qui ſimpliciter apprehendit, ſed in intellectum, qui præterea ſuum iudicium adhibet, ac talem eſſe rem in ſe, qualis ſenſu apprehenditur, opinatur. Intelligere hinc licebit, quod eleganter Lucretius,

Cætera de genere hoc mirando multa videmus,
Quæ violare fidem quaſi ſenſibus omnia quærunt,
Ne quicquam; quoniam pars horum maxima fallit
Propter opinatus animi, quos addimus ipſi;
Pro viſis vt ſint, quæ non ſunt ſenſibus viſa.

Soluit proinde experimenta, quæ numeroſa obiiciuntur, non negando quidem falſitatem illis ſubeſſe, ſed oſtendendo illam ad Mentem, non verò ad Senſum eſſe referendam. Primum petitur ex turri quadrata, quæ apparet procul rotunda; ſed nempe intellectus eſt, non verò ſenſus, qui rotundam pronunciat, talémque viſum iri opinatur, ſi quis propiùs acceſſerit; cum ſenſus quidem nihil aliud, quàm renunciet talem turrim apparere ob ſpeciem detritam, rotundámque in via factam, renunciaturus pari fide non rotundam, ſed quadratam vbi propiùs aſtiterit; ſcilicet ob integram ſpeciem. Aliud eſt de vmbra ſequente, imitantéque corporis geſtus; at ſenſus quidem nihil aliud, quam vmbram videt, vbicumque, &, quandocumque videt, opinio eſt autem, non ſenſio, ſiue ſimplex viſio, quòd obſeruata ſuccedens vmbra, eadem ſit cum antecedente. Quippe memoriam non ſenſui ad apprehendendum, ſed intellectui ad opinandum, connectendum-ve terminos quibus affirmet quidpiam, neget-ve, inſeruire perſpicuum eſt. Tertium de naui viſa immota, ac prætereunte littore. Sed cùm viſus quidem nihil aliud, quàm nauim, littúſque, vbicumque ſe offerunt, percipiat, & memoria careat, qua res priùs viſas cum poſterius viſis coniungat, manifeſtum eſt intellectum eſſe, qui opinetur quieſcere nauim, cui ſemper ineſt oculus, & moueri littus, cuius partes oculo ſuccedenter exhibentur. Vt breue autem faciam, idem dicendum ad ea quæ ille aggerit de Sideribus quieſcere viſis, cum tamen continuò moueantur; de montibus diſſitis, & procul tamen viſis coniunctis; de apparente pueris poſt gyrationem circumcurſatione; de Sole proximè monteis viſo, cùm immenſa tamen ſpatia interiaceant; de tanto ſpatio ſub aqua viſo, quantum à Terra ad Cælum eſt; de flumine viſo, dum traiicitur, verſus caput ſuum relabi; de viſa abire in anguſtum porticu; de Sole nautis viſo ex vndis emergere, & in vndas demergi; de remis inflexis, ſeu refractis viſis; de viſis noctu Sideribus præter nubila properare; de rebus viſis

geminis, pupillâ leuiter detortâ. Denique de rebus per somnium (adde & insaniam) apparentibus, quatenus est etiam sensus interior irrationalis, nihilque aliud, quàm species, motiones-ve earum percipiens. Scilicet eadem Responsio accommodari omnibus potest, potéstque de omnibus dici, quod Diuus Gregorius Nyssenus de remo, déque Turri habet, *Neque est*, inquit, *hic error visus, sed intellectus. Nam ille quidem videt, & annunciat? Intellectus autem repræsentatum non attendit.* Idem habet Macrobius, rationem arguens negligentiæ, non incertitudinis sensum, quem dicit *rem vnam certissimam omnium.* Imò idem quoque videtur Aristoteles insinuasse, dum non errare sensum dixit circa proprium sensibile, pronunciauítque esse sensui, magis quàm rationi fidendum. Verùm de his post-modum plura. Nunc, ô PRINCIPVM OPTIME, benè imò optimè Vale, Parisiis, v. Eidib. Iulij, M. DC. XLII.

Berculio, & Bervilla salutem.

EIDEM.

VErsari te adhuc Tarascone rebar, cùm tuas accepi literas Nonis huius Mensis Aquis-Sextiis datas. Significasti verò rem miram, pergere te Antipolin, quasi aliquid ab hoste metuentem. An Hispano enim satis animi, vt milite nostro Iberum bibente copias in Oram nostram dimittat, opperiente te, & Regia Classe insequutura? sed mei captus ista non sunt: quare venio ad nugas meas, quas te non ingratas habere testaris. Perscriptum iam sensum non falli: perscriptum Opinionem esse, quæ aut vera, aut falsa sit. En de vera Canonem tertium, *Opinio illa vera est, cui vel suffragatur, vel non refragatur sensus euidentia.* Nimirùm Euidentia est ea sensus apparentia, quæ in controuersiam vocari non potest; quæ fidem ex seipsa habet; quâ probabilius nihil est; quare, si talis quæpiam sit, quæ opinioni suffragetur, aut certè quæ non refragetur, censet Epicurus opinionem veram. Suffragatur autem verbi gratiâ, si ob factam ex interuallo hominis apparentiam, opinio fuit Platonem esse, & sublato deinde interuallo, apparentia fit euidens, quæ Platonem esse confirmet. Non refragatur verò, si quis opinatus verbi causâ Lunam esse infra Horizontem, nulla sit deinde apparentia, etiam semotis nubibus, quæ esse illam supra conuincat. Docet proinde Epicurus non ex quacumque apparentia opinandum esse, siue pronunciandum de re; sed ex ea solummodò, cui contradici iure non possit. Ipse est nempe, qui introduxit apud Laërtium τὸ προσμένον, quod est *exspectandum* esse, siue temerè iudicium non ferre; vt cum Turri apparente procul rotunda, quæritur an rotunda sit; præscribit enim illum, qui videt, non debere statim pronunciare, sed προσμένειν καὶ ἐλθεῖν πλησίον τοῦ πύργου καὶ μαθεῖν ὁποῖος ἐγγὺς φαίνεται, *exspectare, & ad Turrim propè accedere, ac animaduertere qualis comminus appareat.* Colligis exinde quam immeritò suggilletur Epicurus; quasi non distinxerit inter id quod apparet, & id quod pronunciandum est, aut exstimauerit ex quacumque apparentia ferendum esse iudicium de eo quod res est; cùm ex opposito docuerit non esse temerè opinandum, sed circumspicienda diligenter omnia, exspectandúmque, donec euidentia, aut faueat, aut non reluctetur. Non immoror porrò in iis, quæ Cicero speciatim habet, refero solùm ex eo locum Canoni allato consentaneum, *Meo*, inquit, *iudicio ita est maxima in sensibus veritas, si & sani sunt, & valentes, & omnia remouentur, quæ obstant, & impediunt. Itaque & lumen mutari sæpe volumus, & situs earum rerum, quas intuemur, & interualla aut contrahimus, aut diducimus, multáque facimus, vsque eo dum aspectus ipse fidem faciat sui iudicij, quod idem fit in vocibus, in odore, in sapore; vt nemo sit nostrûm, qui non in sensibus sui cuiusque generis iudicium requirat acrius.* Hæc Ille, & plura; in quibus solùm notandum est, quod iudicium sensibus ex vsu loquendi attribuit, esse ad mentem referendum. Idem notandum in Macrobio, ex quo locum rursus appositum ecce, *Nam si eminus*, Inquit, *pomi, quod malum dicitur, figura visatur, non omnimodo id malum est, potuit enim ex aliqua materia fingi mali similitudo; aduocandus igitur sensus alter, vt odor indicet; sed potuit inter congeriem malorum positum auram odoris ipsius concepisse: heic tactus consulendus est, qui potest de pondere iudicare; sed metus est, ne & ipse fallatur, si fallax opifex materiam, qua pomi pondus imitaretur, elegit. Confugiendum est igitur ad saporem, qui si forma consentiat, malum esse nulla dubitatio est.* Sic ille. Tu vbicumque fueris, OPTIME PRINCEPS, optimè Vale. Parisiis, xv. Kal. Augusti, M. DC. XLII.

EIDEM.

ERat Mersennus optimus mecum, cùm tuas accepi literas pridie Eidus, Cannis conscriptas. Memorarem heic quid ille de te, & senserit, & dixerit; sed neque ferret animi tui insignis moderatio; neque ignoras quid ille fuerit publicè testatus de tua Virtute. Itaque in eo iam non moror, dicturus potiùs de Canone, qui superest quartus, atque vltimus de Criterio primo. Is ita se habet, *Opinio illa falsa est, cui vel refragatur, vel non suffragatur sensus euidentia.* Rem ex superiore iam tenes. Quippe euidentia Lydius lapis est, quo Opinionum vt veritas, ita falsitas exploratur. Si quis enim exempli causâ opinetur ignem calidum non esse; an non idcircò falsa eius Opinio conuincitur, quod Euidentia sensus refragetur? & dum vulgò opinantur esse Sphæram Ignis inter Aërem, & Regionem Lunæ, an-non potest falsa haberi opinio eiuscemodi, quòd non suffragetur sensus Euidentia? absurdum profectò videtur ob ratiunculas aliquas, & leueis prorsus coniecturas, deserere fidem manifestam sensuum; ac præsertim cum dogmatum ingentes moles super-exstruantur, sic enim contingit, quod ait Lucretius,

Deinde

Deinde adopinamur de ſignis maxima parua,
Ac nos in fraudem induimus, fruſtramur & ipſi.

Exinde concludo partem maximam Controuerſiarum Phyſicarum poſſe facilè dirimi, ſi ad euidentiam Senſus prouocetur. Adderem plura, ſed iam non vacat. Tu id, OPTIME PRINCIPVM, boni conſule, & optimè Valè, Pariſiis, VIII. Kal. Auguſti M. DC. XLII.

EIDEM.

QVam glorioſum, quæſo, eſt hoc? naſci veluti in purpura, & poſſe tamen quæ es ad me ſcribere dignatus de Aula ſentire? is ſanè mihi eſſe videtur dignus Principe animus, qui ſuperior ſplendore illo, quo faſcinantur cæteri; mortalia omnia infra ſe videt: ac verè liber, ſuique compos, tribuit rei cuique legitimum pretium. Viue beatus hac indole, & non improbans tua illa ſtudia meis plerumque intercipi nugamentis, iſta iam habe. Criteriorum alterum eſt, quod Epicurus πρόληψιν dicit, Cicero *Anticipationem, Prænotionémque* interpretatur. Id non eſt alienum ab eo quod Ariſtoteles, *προϋπάρχουσαν γνῶσιν antecedentem notitiam*, & Stoici *ἔννοιαν immanentem notionem* vocant. Vis autem declarem vtcumque quid ſit? Ex quo vſque tempore vidiſti verbi causâ equos, impreſſa eſt menti, memoriæ-ve tuæ ea animalis ſpecies, quæ cogitationi ſeſe offerat, quoties equi vocem audis pronunciari. Qui fit igitur, vt ſi quis apud te diſſerat de equo, nullo labore illum percipias? nempe quia habes antè perceptam illius animalis ſpeciem, ad quam referas, quod ab illo audis. Itaque talis ſpecies, ſeu mauis imago præconcepta, mentique hærens & quoties opus eſt, occurrens, ipſa eſt Prænotio, ſeu Anticipatio, aut Anticipata cognitio, πρόληψις, de qua loquimur. En iam de illa Canonem Primum, *Omnis quæ in mente gignitur prænotio dependet à ſenſibus: idque vel incurſione, vel proportione, vel ſimilitudine, vel compoſitione.* Id ipſum eſt quod alij dicunt nihil eſſe in Intellectu, quod priùs non fuerit in Senſu; inſinuatúrque interim, vt in ſenſu præfuerint, quæ videntur nunquam tranſiiſſe per ſenſum. Imprimis quippe dubium non eſt, quin Sol, Luna, Terra, Aqua, Homo, Lapis, & ſimilia omnia, quorum prænotiones in mente habemus, in ſenſus noſtros incurrerint, ac proinde quin prænotiones fuerint in nobis genitæ κατ' περίπτωσιν *incurſione*. Deinde verò quæcunque aliæ prænotiones in nobis ſunt illæ ex iſtis præhabitis, atque adeò ex iis rebus, quæ priùs in ſenſus inciderint, pendent. Quæ enim, verbi gratiâ, Gygantis, aut Pygmæi eſt; ideò in mente gignitur, quod priùs viſi homines fuerint vulgaris magnitudinis, alij maiores, alij minores, méńque exinde anſam accipiat augendi, atque imminuendi præhabitam ſpeciem, ſeu prænotionem hominis κατ' ἀναλογίαν *proportione*, iuxta quam pergit illam augere, ac minuere, faceréque quantumlibet prolixiorem, aut contractiorem. Quæ eſt aliunde Americæ, ipſa gignitur κατ' ὁμοιότητα *ex ſimilitudine*, in mappis, vt vocant, Mundi delineata, ſpectatáque ab oculis, adiuncta ſimul comparatione cum perſpectis à nobis terris. Quæ eſt chimæræ, aurei-ve montis: ea gignitur κατ' σύνθεσιν *per compoſitionem*, quæ à mente fit, dum viſis Leone, Capra, Serpente, illorum ſpecies copulat, & viſis ſeorſim monte, ac auro, montem aureum inde compingit. Hæc iam ſufficiant; nam & quæ ſubiicienda forent de anticipata notitia Dei, Angelorum, cæterarum rerum, tum ad loca ſpecialia ſpectant, tum heic vniuerſè intelligi poteſt, quas habemus ſpecies huiuſmodi rerum, non eſſe abſque analogia ad res, vt corporeas, ſic ſenſu perceptas, Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, Kal. Aug. M. DC. XLII.

EIDEM.

ALius περὶ προλήψεως Canon, de quó iam dicendum, huiuſmodi eſt, *Nihil quærere dubitare, intelligere, opinari, redarguere, ediſſerere ſine Prænotione licet.* Ita Cicero, Empiricus, Laërtius, Clemens, alij non pauci commemorant. Idem autem penè eſt, quod Ariſtoteles cenſet; cum docet *omnem doctrinam, omnémque Diſciplinam in cogitatione poſitam ex præexiſtente cognitione eſſe.* Tametſi, cùm Ariſtoteles velit prænoſcendum, & quòd res ſit, & quid eadem ſit, Epicuro ſufficiat Prænotio quid ſit, ſeu quid voce ſignificetur. Quippe prænotio quoque haberi rerum non exiſtentium poteſt, vt Chimæræ, & conſimilium. Cæterùm, quòd nihil quærere ſine prænotione fas ſit, manifeſtum penitùs eſt, cùm inquiri nulla res poſſit, de qua ſuſpicio quædam non ſit; & de illa eſſe ſuſpicio ſine aliqua Prænotione ſeu, vt loquitur Cicero, informatione accepta non poſſit. Referre iuuat quemadmodum Epicurus rem exemplo declaret, καὶ ἐν ἂν ἐζητήσαμεν, inquit, τὸ ζητούμενον, εἰ μὴ πρότερον ἐγνώκειμεν αὐτό, οἷον τὸ πόῤῥω ἑστὼς, ἵππος ἐστὶν, ἢ βοῦς; δεῖ γὰρ κατ' πρόληψιν ἐγνωκέναι ποτὲ ἵππου καὶ βοὸς μορφήν, οὐδ' ἂν ὠνομάσαμέν τι, μὴ πρότερον αὐτοῦ κατ' πρόληψιν τὸν τύπον μαθόντες. *Neque verò id, quod quærimus, quæreremus, niſi illud prius haberemus cognitum, exempli causâ, quod procul conſiſtit, equus-ne an bos eſt? oportet enim equi, & bouis formam aliquando prænotione habuiſſe perſpectam. Quippe ne nominaremus quidem aliquid, niſi prius illius effigiem prænotione arriperemus.* Dicerem de cæteris, ſed res nimis clara. Itaque patiere, vt heinc finem faciam, cum etiam vocer ad alia. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS, Pariſiis, VI. Eid. Aug. M. DC. XLII.

Iſthac abſoluebam cum ecce è Prouincia adueniens Nobilis Pontiſius Durbarum Toparcha, & inuiſit me, & ſignificauit dolere ſe magnopere, quòd te coram ſiſtere ſe in nupera Ordinis ſui conuocatione non fuerit potis. Expetiit dolorem hunc ſuum innoteſcere tibi meis literis. Ego negare id officij Viro amico non potui; ratus te, cui nihil non ingenuè volo cognitum, boni conſulturum. Iterùm Vale.

EIDEM.

Nihil sanè ex literis tuis addiscere iucundius potui, quàm te in illo assiduo (& hac præsertim tempestate) per Prouinciæ oram discursu, valetudine frui firma. Vtinam id liceat in Nestoreos annos: adeo è re est generis humani, vt tales vigeant Principes, qui regimine subditis, exemplo vniuersis prosint. Non parum tibi interim debet nobilis Ordo Prouinciæ, dum vt commendes illius fidem, iis maioribus dignum prædicas, qui Carolum Imperatorem olim inglorium expulerunt. De me quod habes, nimium est; sed illud nimirùm pro tua bonitate. De Mersenno dici non potest, quantum illum beaueris. Verùm alia instant, quæ ad te iam scribam. Nempe exspectas Canonem de Prænotione tertium. En verò cuiusmodi sit. *Habendæ Prænotiones sunt quam-maximè generales, vt argumentari tutiùs in singularibus liceat.* Heic supponitur Prænotionem tantò generaliorem esse, quantò est singularibus conditionibus denudatior: sic enim cùm ex Prænotione, exempli causâ, hominis detrahimus alborem, nigrorem, adolescentiam, senium, eruditionem, ignorantiam, & alia quàm possumus multa singulorum quorundam propria, ac ea interim retinemus, quæ communia sint omnium, vel quam-maximè licet plurium, veluti est Animal bipes, implume, & ratiocinij capax; tum prænotionem Hominis, quam maximè licet generalem assequimur. Vides obiter Prænotionem hanc non differre ab eo, quod vulgò in Scholis, & Vniuersale, & cuiusque rei Definitionem appellant, cùm aliunde quoque videatur nihil esse aliud, quàm Idea Platonica, quatenus sic abducta est à rebus singularibus, vt nulla sit tamen singularis res, quæ non ex illius participatione nuscatur. Cæterùm quia argumentari nihil aliud est, quàm ex generali intelligere, colligere-ve singulare: notum est tantò tutiùs, faciliúsque id fieri, quantò Prænotio est generalior. Quæratur, verbi gratiâ, de Æthiope, an sit homo, aut non. Vnde colligas autem, hærebis, si eam hominis prænotionem habueris, vt album esse Animal debeat; at dices & verè & incunctanter esse, si colorem detraxeris. Nempe hæc statim in animo argumentatio intercurret. *Quod est Animal bipes, implume, & rationis capax id homo est. Est autem Æthiops huiusmodi; Igitur est homo.* Quo loco agnoscis operosas illas argumentandi formulas non esse admodùm scitu necessarias; si quidem modò in mente sit generalis prænotio, conclusio de re singulari sponte ipsa colligitur, nulláque arte Dialectices, sed lumine solo naturæ est opus. Experientia sanè id docet in omnibus hominibus, etiam in pueris, ac rusticis; qui modò habeant animum generali quadam alicuius rei prænotione informatum, conclusiones ita elicient, vt ne Dialecticissimi quidem Dialecticorum id faciant meliùs. Prænôrit enim Rusticus animal esse id quod sentit, seu videt, audit, &c. tum si ex eo quæras, est-ne Plato animal? putas-ne, aut hærebit vt esse respondeat? aut si poscatur ratio, etiam vt hoc addat, quia sentit? & præscribet quidem Dialecticus dicendum in forma, *Quod sentit est animal, atqui Plato sentit; igitur Plato est animal*, Sed totus iste syllogismus iam ab eo factus supponitur, cùm breuitatis causâ respondit, Plato est animal, quia sentit. Vnde & tametsi dicere non possit quid sit Propositio, quid Assumptio, quid Figura, quid Barbara, quid alia id genus similia: rem tamen ipsam tenet, ac præstat. Et Dialecticus supra ipsum habet solùm verba, ac obseruationes circa modum intelligendi aliqua; cum ille interim rem eandem, & quo par est modo intelligat; quod vnum est operæ-pretium. Tu bene Vale, PRINCIPVM DECVS, Parisiis, XVIII. Kal. Septemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

Nihil sanè est, quod adiiciam meditationibus illis tuis, quibus posse eo, quo es natus, ac positus loco, sic incumbere; absit vt esse, vel fructuosius, vel laudabilius quicquam possit? Qui secus faxit, haud quaquam mirum, si quid intersit, semper ignoret; si dedecus domus sciat vltimus, imò & fortè nunquam sciat, sed ad Criterium cuius est postremus Canon attexendus is ita habet, *Quæ minimè euidentia sunt, ex rerum euidentium prænotionibus demonstrari debent.* Sic demonstrauit Epicurus Inane rem ineuidentem ex motu, qui euidens est. Sic pori cutis inconspicui ex sudoris conspicui dimanatione ostenduntur. Notandum verò rem euidentem, quæ ad probandum aliquid ineuidens assumitur, quæque vulgò & Medium, & Argumentum appellatur, dictam fuisse antiquis Signum, Græcè σημεῖον, καὶ τεκμήριον. Tametsi verò Epicurus pro eodem ferè habeat τὸ σημειῶδες, καὶ τὸ τεκμηριῶδες: videre tamen licet Quintilianum sic distinguere, vt dicas τεκμήριον appellari *signum*, seu Argumentum *necessarium*, quòd cùm aliter se habere non possit, vix pertinere ad artis præcepta videatur. *Nam*, inquit, *vbi est signum insolubile, ibi ne lis quidem est*: σημεῖον verò appellari *signum*, non *necessarium*; comprehendens nempe ea, quæ εἰκότα Græci vocant, *quæque*, inquit ille, *etiamsi ad tollendam dubitationem sola non sufficiunt, tamen adiuncta cæteris plurimum valent.* Cum tam pauca porrò τεκμήρια Quintiliani sensu occurrant; quanti putas faciendum est si τὰ σημεῖα occurrerint, quæ haberi εἰκότα, seu *verisimillima* possint? eiusmodi habuit Epicurus quam ἰσονομίαν dixit, & Cicero est *æquilibritatem*, seu *æquabilem tributionem* interpretatus. Ea æquiualet vulgari effato, *Posito vno contrariorum in rerum natura*, (quod scilicet euidens sit) *poni debet & alterum* (nempe quod sit ineuidens.) Vsus autem est τῇ ἰσονομίᾳ, vt demonstraret, si *mortalium tanta multitudo sit, esse immortalium non minorem; &, si quæ interimunt, innumerabilia sint; etiam ea, quæ conseruant, infinita esse debere.* Et obiicit quidem Cotta, *isto modo, quemadmodum homines mortales sunt, sint aliqui immortales, & quemadmodum nascuntur in Terra,*

nascantur

naſcantur in Aqua, &c. Verùm hæc ſolùm arguunt Demonſtrationem eiuſmodi conſtare ex ſigno minimè neceſſario; neque obſtare quin ſit ex iis, quæ adiuncta cæteris, ex Quintiliano plurimùm valeot. Quod ſi quis putet Demonſtrationem inſtituendam ſolùm iuxta Ariſtotelem ex ſigno neceſſario, Dicant Græci *ἰδίωμα*, Cicero *inſignem ac propriam percipiendi notam* appellat. Id in Geometria quidem eſt verum, at non perinde in Phyſica, in qua vniuerſa, ne Ariſtoteles quidem ſuæ illius Demonſtrationis vllum proferre exemplum poſſit. Sed hæc ſatis, Tu benè Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce, Pariſiis, XI. Kalend. Septemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

QVod exoptas, OPTIME PRINCEPS, vt ad Criterium prænotionis accedat aliud, quo liceat actiones vitæ diiudicare; ecce quàm oppotunum ſit. Nempe dicendum ſupereſt de Criterio illo poſtremo, quod Epicurus *Paſſionem* vocat, & quo diiudicari vult quidquid eſt agendum io vita, *Paſſionem τὸ πάθος* appellat, quam alia voce *Perturbationem*, *Commotionem & Affectum* interpretantur; complectitúrque eo nomine tam Voluptatem, quàm Moleſtiam; quas ideò vocat *τὰ πρῶτα πάθη*, *Paſſiones primas*; quòd cæteræ omnes ad eas referantur. Eſt ergo apud Euſebium hæc illius ſententia, *ἃ αἱρέσεως, καὶ φυγῆς ἀρχὴν, καὶ κανόνα ἔχειν ἡμᾶς τὴν ἡδονὴν, καὶ τὸν πόνον. Voluptatem & Moleſtiam eſſe in nobis principium, Criteriúmque proſequutionis & fugæ.* Idem habet apud Laërtiom, ſupponens quidquid agimus, rerum proſequutionem, aut fugam eſſe; ac docens, cùm deliberatur voloptatem & moleſtiam tam præſentem, quàm conſectaneam eſſe ſtudioſè attendendam. Sunt hac de re Canones Quatuor, tanquam generales quædam Regulæ omnium Actionum humanarom, quas vnico ecce proſpectu exhibeo. Canon I. *Ea voluptas, quæ nullam habet adnexam moleſtiam, amplectenda eſt*. Canoo II. *Ea moleſtia quæ nullam habet voluptatem adnexam, fugienda*. Canon III. *Voluptas, quæ aut maiorem voluptatem impedit, aut grauiorem moleſtiam parit, fugienda*. Canon IV. *Ea moleſtia, quæ aut maiorem auertit moleſtiam, aut vberiorem voluptatem creat, amplectenda.* Fœcunditas magna horum Canonum; nam profeſſioni etiam Chriſtianæ quam-maximè accommodantur. Verùm & res eſt per ſe nota, meditationéque ſola indiget, & cùm vniuerſa Moralis Philoſophia heinc pendeat, non eſt quod multis iam dicatur. Vale PRINCIPVM OPTIME, & ita age omnia, vt quidquid demum euenerit, nulla te actorum ſubeat pœnitentia. Pariſiis, IV. Kalend. Septemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

BEnè me noſti, OPTIME PRINCEPS, quando mecum agis tanta confidentia. Iſthæc ſunt, quæ pro mote eſt, vt tanto magis diſſimulentur, quantò impenſius afficiunt; túque longè ſapientior es, quàm vt, quod ad te attinet, ipſa fieri propalam velis. Sed nempe tu me illum habes, cui poſſis vt tibi omnia dicere; & cùm eâ prudentiâ ſis, vt temerè nihil effetas; eo ſimul candore es, vt fidum pectus latere nolis. Hæc porrò aliàs; nam & ſi quando te reuiſere dabitur, animos feciſti, qui tum inardeſcent. Nunc cùm habueris hactenus varios Canonas de Criteriis rerum, ſupereſt, vt & duos accipias de legitimo vſu Vocum. Vnus ad illum, qui loquitur, Alter ad illum, qui audit, ſpectat. Videlicet fabula vitæ his eſt actoribus contenta. En ergo priorem; *Dum loqueris, delige voces communeis, & perſpicuas, ne aut ignoretur quid velis, aut interpretando tempus fruſtra teras.* Præceptum heic vides, ac rationem ſimul. Cùm enim vox ſit homini conceſſa, vt audienti mentem declaret; quid-nam abſurdius facere poteſt, quàm voces ab vſu alienas, obſcuráſque ſic vſurpare, vt declarari ipſum debeat, quod declarando eſt deſtinatum, & (quaſi luci lux alia, qua videatur, ſit neceſſaria) illi qui interpretem agit, opus eſſe interprete? Et vulgaris quidem excuſatio eſt, quòd non ſemper voces familiares ſuppetant; ſed aut falſum eſt non ſuppetere, ſi modò quis rem probè teneat, & linguam ritè calleat; aut præſtat eas ſupprimere, quæ nihil aliud quam crucem figant. Quæritur, vt exemplo dicam ecquid Motus ſit, reſonant Scholæ *eſſe actum entis in potentia, quatenus in potentia.* Quod me attinet, mallem dicere eſſe progreſſionem de loco in locum, vel mutationem loci (&, vbi volueris ad alia quoque extendere, mutationes qualitatis, &c.) quàm tradere definitionem longè obſcuriorem ipſo definito. Nemioem certe reperias, qui audito nomine, Motus, oon concipiat mente, quid ea voce velis: neminem, qui audita primùm ea ſerie verborum, *actus Entis in potentia, quatenus in potentia*, ſuſpicari poſſit, iotelligi Motum. Annon præſtaret igitur illam prorſus negligere, quàm rem ex ſe claram per eam obſcurare? Sed, vt prætercam cæteros, ecce vt pulcrè Cicero notet diligentiam inutilem, qua vſi fuere Stoici in repudiatione communium, & inductione nouarum vocum: *Zeno*, inqoit, *Metelli vitam negas beatiorem quàm Reguli, proponendam tamen; nec magis expetendam, ſed magis ſumendam, & ſi optio eſſet, eligendam Metelli, reiiciendam Reguli. Ego quam ille proponendum, &c. magis eligendam beatiorem hanc appello, nec vllo minimo momento plus ei vitæ tribuo, quàm Stoici. Quid intereſt, niſi quòd ego res notas notis verbis appello, illi nomina noua quærunt, quibus idem dicant. Ita quemadmodum in Senatu, ſemper eſt aliquis, qui interpretem poſtulet, ſic iſti vobis cum interprete audiendi ſunt. Bonum appello, quidquid ſecundum naturam eſt, quod contra, malum: ſed nec ego ſolus, ſed tu etiam Chryſippe, in foro, domi, in Schola deſinus. Quid ergo aliter homines, aliter Philoſophos loqui putes oportere?* (Scilicet illi valetudinem verbi gratiâ non bonum, ſed præpoſitum, præponendom-ve appellabant, & dolorem noo malum ſed reiiciendum)

dum) pergit, *Quanti quidque sit aliter docti, aliter indocti; sed cum constiterit inter Doctos quanti quidque sit si homines essent, vsitatè loquerentur.* Hæc Cicero. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Parisiis, Non. Septemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

PRæclarum est, OPTIME PRINCEPS, quod eleganter exaggeras de humanæ mentis imbecillitate. Ea nempe est, vt nihil nosse, præter rerum corticem liceat; & ne minimæ quidem rei intima natura introspici possit. Oh! si vel hoc vnum intelligeremus, quomodo eliciatur Visio, res familiarissimæ, qualis sit hæc videndi vis; & quî fiat, vt talem rerum faciem percipiat? cur seu foras quidpiam prorumpat, seu ingeratur aliquid, consequatur hæc adeò pulcra & amabilia actio; quàm speciosus censeri posset vanitati nostræ quæsitus prætextus? Nunc autem cùm alta caligo menteis nostras sic occupet, vt tale nihil perspiciamus: an-non suppudere iactationis debet, qua efferimur, dum tantopere de nostra solertia, & subtilitate gloriamur? Quod Sapienter addis *verborum dissidium; si constet de re, non esse curandum*; id tum in mentem reuocat, quod literis nuperis scripsi, tum admonet vt posteriorem circa vsum vocum Canonem subiiciam. En vt illum conceperim, *Dum audis, id enitere, vt vim subiectam vocibus teneas; ne te vel pro obscuritate lateant, vel pro ambiguitate deludant.* Regulæ scopum duplicem vides; cùm enim dicentem audiamus, vt veri quidpiam ab eo discamus, danda nobis opera est, vt & pernoscamus quid velit, & caueamus ne fucum faciat. Sufficit porrò hic vnus Canon, Sophismatibus omnibus soluendis; cùm si priusquam respondeamus ipsum Sophistam, seu rogantem, seu syllogismum obtrudentem interpellemus, vt explicet, ecquid singulis vocibus, propositionibus-ve intellectum velit, cogatur obmutescere, aut futilitatem suam propalare. Nam finge Sophistam, qui roget, *An-ne omnis Canis latrare potest, an-non?* Ac esse qui vicissim quærat, *Quid intelligis hoc nomine Canis?* Tunc si intelligere se dicat Animal illud quadrupes, domesticúmque, nulli non notum; erit, quod respondens affirmet, sed ille ridiculus erit si pergat assumere, *aliquod sidus esse canem*; tale scilicet animal, vt latrare Sidus concludat. Sin dicat se sua interrogatione comprehendere etiam Sidus; tunc erit quòd respondens neget; ille verò intereà comprobabit se stolidum, qui in Sidera transferat latratum. Quod si non roget, sed vna serie syllogismum totum contexat, rogandus erit pari modo, quid in prima propositione nomine Canis intelligat, Efficietúrque, vt hærere in ipso limine cogatur; & qui ridere alium volebat, fiat ipse ridiculus. Dicerem plura; sed sufficit id attexere, quod Seneca habet, dum rem indignam Philosopho Sophismatum structuram docens, *Tu mihi*, inquit, *verba distorques, & syllabas digeris: scilicet nisi interrogationes vaferrimas struxero, & conclusione falsa à vero nascens mendacium adstruxero, non potero à fugiendis petenda secernere. Pudet me; in re tam seria senes ludimus; Mus syllaba est; Mus caseum rodit, syllaba ergo caseum rodit. Putas me nunc istud non posse soluere; quod mihi ex ista sententia periculum imminet? quod incommodum? sine dubio verendum est, ne quando in muscipula syllabam capiam aut ne, quia, si negligentior fuero, caseum liber comedat; nisi fortè acutior est illa collectio, Mus syllaba est, syllaba autem caseum non rodit; Mus ergo caseum non rodit. O pueriles ineptias! In hoc supercilia subduximus, in hoc barbam demisimus; hoc est, quod tristes docemus & pallidi.* Mitto cætera, quæ ille præclarè, ac speciatim dum ista confert cum præstigiatorum acetabulis, calculísque, & captiones dicit, quæ nec ignoranti nocent, nec scientem iuuant. Et tantum de Canonica compendiosè perscriptum esto. Tu, meum dulce Decus, & Præsidium, Vale. Parisiis, postridie Eidib. Septemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

QVàm absum longè, OPTIME PRINCEPS, ab eo, quem postremis literis describis! Putas me esse ἀπαθῆ: Ego verò me ἐμπαθῆ, plusquàm credi possit, agnosco. Sed nempe tu eximiè bonus per-humanè interpretaris quidquid in aliis humanum est, ac in me præsertim, in quo amor tuus facit lumina ex næuis. Ac verum est quidem animi Passiones acriores in his, leuiores in illis, plus minusve erumpere: sed & contingit, vt plurimùm tantò grauiorem esse affectum, quantò interiùs concoquitur; & vtcunque etiam interiùs perturbatio non magna sit, verissimè tamen illud dicitur. *Quisque suos patimur manes.* Hinc & verius dici nihil potest quàm quod dictum est præclarè à Te, *illos censendos esse perfectos, qui minus imperfecti sunt.* Scilicet nemo est hominum, qui vitiis prorsùs careat, beatúsque ille habendus est, in quo & pauciora, & leuiora vigent. Quod de amicitia non iam primùm habes, id ipsum pergit in me ruborem, passionémque adeò, creare; quando is non sum, qui-cum & te inter amicitiæ ius, quod æqualium est, versari dicatur. Beneuolentia erga me tua, obseruantia erga te mea, genere alio relationis, quàm *æquiparantia*, vt Scholæ loquuntur explicanda est. Enim verò tua erga me beneuolentia modum nescit; &, me quod spectat, rem sic accipio, vt tu censeas me, dum te veneror, eum esse, qui reuerâ sum, videlicet φιλαλήθη. Aggressurus fui scribere ad te de nobili illa Philosophiæ Parte, quæ Physica dicitur (nempe quæ de Canonica dici poterant, hactenus perscripsi) verum id officij abs me impræsentiarum exigitur, vt inhumanus planè sim, iniuriosèque ἄμουσος, nisi eo studiosè defungar. Itaque stylum heic abrumpo, sperans, si quid iacturæ vertas (licet profectò tanti non sit) dandis proximè literis id cum fœnore compensare. Quæso te interea, si vacet, eam Præfationem pellegas, quam libris quæstionum naturalium Seneca Vir magnus præfixit. Legisti iam illam

illam haud-dubiè;at cùm iteratò,cùm attentè, cùm mei memor repetes, nouam flammam haud-dubiè cum voluptate noua concipies, Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium,& Decus meum dulce, Pariſiis, XIII. Kalend. Octob. M.DC.XLII.

Bervillæ ſalutem.

EIDEM.

NOn diſplicuiſſe tibi priorem de Vocibus Canonem, & placiturum quoque eum fuiſſe, qui ab illo ſupererat, res eſt mihi per-quàm iucunda. Agedum nunc relictis verbis, emergamus ad ipſas res, Res ſcillcet, quas Phyſica, de qua recepi aliquid ad te ſcribere, contemplatur. Mitto porrò Phyſicam dici *ἀπὸ τῆς φύσεως à Natura*; & cùm ſit vox *φύσις ἀπὸ τοῦ φύω*, quod eſt tum *naſci*, tum *gignere*, ideò Naturæ nomen complecti non modò quidquid naſcitur, ſed etiam quidquid eſt eius cauſa; & quidquid proinde in Vniuerſo eſt. Ex hoc certè eſt, cur interdum, & Vniuerſitas ipſa rerum; & vniuersè vis agendi, quæ in rebus eſt, Natura vocetur; interdum & quæuis ſingularis res; & quod ſingulare, ac internum eſt in ipſa agendi principium. Vides proinde cur Epicurus Phyſicam ſcientiam, ſeu *φυσιολογίαν*, ſic enim appellat, definiat, quæ *τὴν περὶ φύσεως θεωρίαν πᾶσαν ἔχει*, *vniuerſam de Natura ſpeculationem continet*, ea videlicet tam Naturæ rerum vniuerſæ, quàm ſingularis cuiuſque rei perſcrutari debet principia, parteis, cauſas, vireis, proprietates, actiones, effecta, & quidquid demùm ad illam intimè cognoſcendam ſpectat. Quamobrem autem quidpiam dicatur aliquando fieri naturâ potiuſquàm vel arte, vel caſu, vel arbitrio, vel diuinitùs; id ex iis, quæ aliàs ediſſerentur, fiet perſpectum. Nihil heic de Origine ſeu antiquitate Phyſiologiæ addo; quippe ea videtur eſſe cum ipſis Hominibus nata; neque enim Homines primi potuere oculos in Cælum, alias-ve res conicere, quin noſſe appetierint, requiſierintque vnde quidque eſſet. Et quamuis Thales Mileſius dicatur Phyſicorum primus; id tamen duntaxat, quia expoſuit primus, quæ de Natura perceperat, vocibus vulgò intellectis, non Deorum, aliarumve rerum fabuloſarum nominibus, vt Poëtis, qui ante id tempus philoſophabantur, mos erat. Certè & cùm Thales Eclipſin prædixit, antoceſſores habere debuit, qui conſimileis plureis adnotaſſent; quòd illum quoque non pernegaſſe apud Plutarchum legitur. Nihil addo etiam de Phyſicæ ſcopo, cùm qui eſt aliàs vniuersè Philoſophiæ propoſitus, vt comparanda tranquillitas, tollenda admiratio, voluptas inde conſequens, is ad partem hanc præſertim attineat. Hoc ſolùm admoneo corrigendum ſcopum, quem Epicurus præſtituit, dum eum fructum voluit ex Phyſiologia colligi, vt liberemur terroribus, qui partim ex Eclipſibus, Fulminibus, Cometis, cæteriſque ſimilibus; partim ex morte ipſa impendent. Non ſanè quòd ipſa terrorum depulſio, ſi præcisè conſideretur, legitimus ſcopus non ſit; ſed ille voluerit, tum Sublimia illa (ita enim vocat) non eſſe timenda, quaſi nulla diuina vi, inſtitutione, curâ contingant, tum mortem metuendam non eſſe, quaſi animus ſuperſtes non ſit, & Inferi ipſi ſint mera commenta. Videlicet poſſunt ſublimes effectus iuxta inſtitutam à Deo rerum ſeriem contingere, & nos tamen non conturbare, qui nouerimus Deum ſinere cauſas naturaleis ſuas agere vices ac eſſe aliunde optimum Parentem, qui nihil inſtituerit, nihil patiatur accidere, niſi in noſtrum commodum; tametſi id nos, vt plurimùm lateat. Poteſt quoque & immortalis ſupereſſe Animus, & non eſſe fabula mera, quod proditur de Inferis; ac non ideò tamen perterrere nos quibus ſit compertum ſupplicia infanda manere ſolos improbos, delicias verò æternas probos; quales vt ſimus ſtudendum ſit, ſi homines quidem dicamur, & ſimus.

Sic igitur terrorem animi, tenebraſque neceſſe 'ſt
Non radij Solis, neque lucida tela diei,
Diſcutiant; ſed naturæ ſpecies, ratióque.

Vt iiſdem verbis ſed alio ſenſu cum ipſo Lucretio concludam. Tu optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, Præſidium, ac Decus meum dulce. Pariſiis, VI. Kalend. Octob. M.DC.XLII.

Viro Amico, & Erudito SAMVELI SORBERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

BInas abs te literas habeo, ex quo te iſthùc recepiſti. Vtriſque eum erga me amoris affectum teſtaris, qui ſit dignus tua indole; cùm in me quidem nihil ſit, quod præter effuſam in te voluntatem ſuſpicere poſſis. Quod certè habes de comparatis ad aliquid nugarum mearum excudendum Typographis, officij tui totum eſt; quippe nihil veritus es tua commendatione illas prægrauare. An-non fuit tibi proſpiciendum, ne te pro Viro, qui ſoluendo non eſſet, præſtares ſponſorem? Quam-putas enim leuis rei eſt mea illa congeries Epicurearum Commentationum? Non auſim ſanè committere, vt in apertum prodeant; abundéque eſt, vt Amici, qui ferre næuos patienter poſſunt, illarum participes fiant. Prodromus Exercitationum Paradoxicarum libellus tanti non eſt, vt iteratò lucem accipiat. Ad Inſtantias, quod attinet, conceſſi lubens Prateo noſtro, vt licet res digna eâ curâ non ſit, appareat, quia vult, illarum Exemplum. Quod aliunde habes de optimis Viris Riueto, Voſſio, & aliis, id & factæ abs te mentioni, & bonitati eorum eximiæ, quàm ſum præſens expertus, debeo. Vtinam forer pro viribus, vt me illorum beneuolentia, & tua ſimul erga me propenſione dignum probarem. Dicere non poſſum quàm fuerit res grata id accipere quod ſubindicaſti poſterioribus literis, fuiſſe te nempe illuſtri illa Rhingrauij domo exceptum. Audio Riueti facinus eſſe: vertant illi proſperè omnia, quando bonis tam benè vult. Vale, mi

SORBERI,

Sorberi, & me semper ama. Parisiis, v. Kal. Octob. M. DC. XLII.

Lvdovico Valesio, *Principi Optimo*,

Petrvs Gassendvs Εὐπράττειν.

Paruca sum nuper ad te scribens circa Physiologiam præfatus. Addo iam duo Capita, quæ non videntur prætermittenda. Alterum est de Methodo, qua Epicurus philosophandum in Physiologia censuit: Alterum verò est de Ordine, quo in ea procedendum innuit. Et circa Prius quidem, duæ sunt præcipuæ eius Regulæ. Vna, οὐ κατ' ἀξιώματα κενά, καὶ νομοθεσίας φυσιολογητέον, ἀλλ' ὡς τὰ φαινόμενα ἐκκαλεῖται. *Philosophandum est de natura, non ex vana authoritate, & quodam quasi legis prescripto; sed prout depescunt, quæ nobis apparent.* Aurea, vt vides, sententia, & quæ adiuuanda non sit; quando constat illum non phisophari, qui ex alieno nutu pendet, qui ducem habet non rationem, non obseruationem, atque experientiam, sed placitum Magistri solum, in cuius verba iuratum sit. Altera, τηρητέον τι, καὶ διαιρετέον ὅσα μοναχὴν ἔχει τοῖς φαινομένοις συμφωνίαν, καὶ ὃ ἐνδέχεται τοῖς παρ' ἡμῖν γινομένοις πολλαχῶς συντελεῖσθαι. *Attendendum, ac discernendum quæ ea sint, quæ singularem habent cum apparentibus consonantiam, & quæ pluribus modis fieri consonum est iis, quæ apud nos fiunt.* Scilicet, cùm philosophando de rebus occultis iudicandum sit ex iis, quæ apparent, distinguendum voluit inter ea, quæ apparent vnico modo euenire, & ea, quæ contingit fieri pluribus; vt cùm dicere liceat ea se habere certo modo, quibus respondent apparentia, quæ vnico modo eueniunt, non perinde dicamus ea certo aliquo modo fieri, quibus apparentia responderint, quæ fieri pluribus contingit. Prioris generis esse duxit *Inanis* existentiam, & *Principiorum* insectilitatem: Posterioris ea, quæ *Sublimia* dixit, vt Phaseis Lunæ, Eclipseis, Cometas, tonitrua, &c. quorum omnium adnixus est tradere modos, causásque plureis. Cur sic fecerit, audi Senecam, qui relatis causis Terræ motus multis, *Omneis*, inquit, *istas esse posse causas Epicurus ait, pluresque alias tentat, & alios qui aliquid verum ex istis esse affirmauerant, corripit; cum sit arduum de iis, quæ coniecturâ sequenda sunt, aliquid certi promittere.* Circa Posterius verò caput, videtur ille Physiologiam effecisse quadripartitam. Quippe quantum colligi potest ex iis, quæ restant monimentis, egit *Primùm* de Vniuerso, déque Atomis, & Inani; ex quibus illud composuit, & consequenter de rerum omnium, quæ generantur, & corrumpuntur, Principiis, Causisque, & de ipso Ortu, ac Interitu, de Motu, atque Mutatione, de variis Qualitatibus, quæ mutationem consequuntur. Egit *Secundo loco* de Mundo, tanquam de parte Vniuersi; nimirùm esse putauit pluries, qui nostri huius instar, sint omnes & ortui & interitui obnoxij. *Tertiò* de Sublimibus τῶν μετεώρων, sic enim vocauit quæcunque visuntur in superiore regione Mundi; seu nempe in Cælo, seu in Aëre, atque adeò non Astra modò, sed Meteora etiam specialiter dicta. *Denique* de Humilibus; quo nomine complecti licet tum ipsum Telluris globum, ex Terra & Aqua constantem; tum quæ ille putauit Inanima esse, hoc est, tam Fossilia, quàm Plantas; tum quæ prædita Anima scilicet ipsa Animalia, è quorum numero est Homo. Et posset quidem alius prætereà ex ipso ordo colligi, cùm & alium sit sequutus Lucretius, qui cætera inter Sublimia postposuit. Verùm qui propositus est, commodus præcipuè apparet. Pelagus immensum, Princeps Optime, sed pergendum tamen quousque licebit. Hæc nempe sunt studia, quibus incumbendo *est aliquò prodire tenus, si non datur vltrà.* Tu benè intereà (ô Decus meum) Vale. Parisiis, v. Non. Octob. M. DC. XLII.

EIDEM.

Literas accepi geminas, ex quo ipse dedi postremas: sed Victoriani nempe Abbatis, Prudomique absentia priores seriùs redditas fecit; vtrisque & eruditionem, & beneuolentiam erga me oppidò ingentem testaris. Ego verò vt illam reuereor, hanc exosculor; ita pudore planè suffundor. Profectò enim de me, & sentis, & scribis magnificè nimis; eáque interim bonitate, ac industria rem temperas, vt siue annuam, lenticulus sim; siue abnuam parum decorè fastidiosus videri possim. Abnuo tamen potiùs qui plus mihi debeo, quàm aliis de me credere; neque hæreo, quin tu qua es indole, id candori potiùs, quàm fastidio vertas. Non facio aliunde, quasi præscripturus, qua mecum ratione debeas agere; id enim pleni tibi est iuris, nimiúmque est, quod sic me ames, vt modo tandem, quocunque agas; sed facio solùm, vt insinuem agnoscere me, & quantus tu sis, & quantulus ego, quem tu sic exornas. Sed agedum ad institutum. Ex iis, quæ nuper deducta sunt, colligis esse iam aliquid de Vniuerso perscribendum. Ecquænam verò putas est vocis huiusmodi notio? nomine quidem *Vniuersi* nihil aliud intelligitur, quàm ipsa rerum omnium complexio. At cum ex Physicis antiquis alij complexionem hanc strictiùs, alij laxiùs acceperint, idcircò non omnes perinde Vniuersum intellexerunt, Plato, & Aristoteles, τὸ ὅλον, τὸ πᾶν, *Totum*, seu *Omne*, vel *Vniuersum* idem cum *Mundo* esse voluerunt, neque enim existimárunt præter istum Mundum esse aliquid; quæ eadem videtur fuisse Heracliti, Thaletis, paucorum aliorum sententia. Cæteri aliud Vniuersum, aliud Mundum esse censuerunt; nam Vniuersum quidem putàrunt esse in immensum diffusum; Mundum verò vt potè suis definitum limitibus, per exiexiguam esse Vniuersi partem. Cùm isti porrò opinarentur esse circumquaque vltra istum Mundum spatium aliquod infinitè sparsum; fuere, qui illud habuerint omninò Inane,

seu

ſeu Vacuum, vt imprimis Pythagorici, qui ne ceſſarium eſſe duxerunt, vt eſſet in quod, & ex quo reſpiraret hic Mundus poſſet; ac Stoici etiam, qui id admiſerunt, vt eſſet in quod Mundus olim conflagraturus diſſolueretur. Fuere, qui materiâ oppletum totum habuerint; quemadmodum Empedocles. Fuere & qui partim Inane, partim Plenum poſuerint, vt quotquot præſertim aſſeruere plureis, infinitos-ve eſſe Mundos, infinitaque Principia, ex quibus poſſent Mundi compingi. Huiuſmodi fuiſſe perhibentur tum Sectatores Thaletis ad Socratem vſque, ſi Anaxagoram exceperis, tum ex Secta Italica Xenophanes, Leucippus, Democritus, Metrodorus, Anaxarchus, maximè verò Epicurus. Ex huius mente eſt, quod Lucretius Vniuerſum appellat *Omne*, *Naturam omnem*, *Naturam rerum*, *Summam rerum*, *Summam totam*, *Summaï totius ſummam*, &c. Adnotari autem heic poteſt commendari Epicurum à Lucretio, quòd non paſſus animum iiſdem, quibus Mundum coarctari anguſtiis, illius clauſtra confregerit, ſpatiatúſque fuerit liberrimis ſpatiis.

Ergo viuida vis animi peruicit, & extra
Proceſſit longè flammantia mœnia Mundi;
Atque omne immenſum peragrauit mente, animóque.

Et vide vt admoneat,

Hiſce tibi in rebus latè 'ſt altéque videndum,
Et longè cunctas in parteis diſpiciendum;
Vt reminiſcaris Summam rerum eſſe profundam,
Et videas Cælum Summai totius vnum,
Quàm ſit paruola pars, & quàm multeſima conſtet.

Tum non multò poſt,

Scilicet & fluuius, qui non eſt maximus ei 'ſt,
Qui non ante aliquem maiorẽ vidit: & ingens
Arbor, homóque videtur, & omnia de genere omni,
Maxima, quæ vidit quiſque, hæc ingentia fingit,
Quom tamen omnia cum Cælo, terráque marique,
Nil ſint ad ſummam Summai totius omnem.

Cætera aliàs. Accipies vnà Epiſtolarum aliquot recens excuſarum Exemplum. Fortè ſatis animi erit, vt occaſione proxima, aliud pro Bereculio mittam. Vale intereà, PRINCIPVM DECVS. Pariſiis, VI. Eid. Octob. M. DC. XLII.

EIDEM.

EGregia fuit ſanè tua illa diſtinctio, cùm id ſeparans, quod Epicurus parum piè de Deo ſentit, id amplexus es, quod ex Phyſiologia conſequi licet emolumenti. Id pari modo iam facito. Dicebam nuper ex Viri mente aliud eſſe Vniuerſum, quàm Mundum; addo iam ex eadem, conſtare Vniuerſum ex natura duplici, corporea nempe, & incorporea; & illâ vtrâque eſſe infinitum. Natura corporea duplex ipſi eſt, ſimplex ſcilicet, & concreta, ſiue magis compoſita. Simplex eſt quæ poſteà Atomus dicetur, purà vt illud minimum in quod vi naturæ reſolui quid poteſt, Concreta, quæ contexta eſt ex ſimplicibus, ſiue Atomis, vt lapis, vt planta, vt Terra, vt Mundus. Appellat autem tam ſimplicem, quàm concretam naturam Corpus. Naturam incorpoream alia voce *ἀναφῆ* *intactilem* dicit, ac per ipſam nihil aliud, quàm Inane intelligit. Putat ſiquidem nihil poſſe incorporeum intelligi præter Inane ſpatium, quod aliunde tale deſcribit, vt *neque agere, neque pati poſſit, ac præbet ſolùm, vt corpora moueri per ſeipſum poſſint*. Et dari quidem corpora in Vniuerſo ex ſenſu probat; dari Inane ex ipſo motu; nihil verò dari præterea ex eo arguit, quod præter naturam, quæ ſit ſolida, quæque tangi vel tangere, pati vel agere, pellere vel reſiſtere, cætetáque id genus valeat; ac præter naturam, quæ nihil omninò ſoliditatis habeat, neque iſtorum quicquam præſtet, concipere tertiam non liceat. Concludit proinde Lucretius.

Omnis vt eſt igitur per ſe Natura, duabus
Conſiſtit rebus, quæ Corpora ſunt & Inane.

Atque hoc quidem loco peccatum Epicuri fuit, non quòd appellauit Inane Naturam incorpoream; ſed quòd non aliam propterea incorpoream agnouerit, qualem nos eſſe profitemur & Diuinam, & Angelicam, & Animorum humanorum, vt ſuis locis dicendum eſt. Obiici Epicuro poſſet, præter illas duas naturas, dari grauitatem, leuitatem, calorem, frigus, &c. Verùm, vt Ariſtoteles iſta appellat accidentia, & non tam entia eſſe vult, quàm Entis entia, ſeu modos Entis; ita omninò Epicurus ipſa appellans *καὶ συμπτώματα*, *καὶ συμβεβηκότα*, ſeu ex Lucretij interpretatione, Coniuncta & Euenta, conſiderari illa non vult, vt aliquas per ſe Naturas, neque, vt aliquid diſtinctum à duabus huiuſcemodi

Nam quæcunque cluent, aut his Coniuncta duabus
Rebus ea inuenies, aut horum Euenta videbis.

Dicere deberem de Infinitate; verùm occaſione proxima commodiùs. Hac ipſa attexo Exemplum, cuius ſuperiore iam commemini: An-non vel ex eo boni conſules, quod id Bereculio noſtro deſtinetur? Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Præſidium, ac Decus meum dulce. Pariſiis, XVI. Kal. Nouemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

BEas me valde, OPTIME PRINCEPS, dum tanti ducis meas literas, vt ex ipſis ſemper aliquid retractes. Scilicet non maiore poſſes argumento oſtendere eſſe eas tibi non iniucundas. Pergo itaque quod cœperam nuper ex Epicuro dicere, Vniuerſum nempe eſſe infinitum, tam multitudine corporum, quàm magnitudine ſpatiorum. Et generatim quidem eſſe non poſſe Vniuerſum finitum, probat, quia quidquid finitum eſt, id concipi poteſt cerni aliunde extrinſecùs; at cùm Vniuerſum complectatur omnia, atque idcircò omnem locum, nullus poteſt concipi locus, ex quo cernatur extrinſecùs; quamobrem concludit non poſſe Vniuerſum eſſe finitum,

Omne quod eſt igitur, nulla regione viarum
Finitum 'ſt; namque extremum debebat habere.

Extremum porrò nullius posse videtur
Esse;nisi vltra sit, quod finiat, vt videatur,
Quo non longius hæc sensus natura sequatur.
Nunc extra Summam quoniam nihil esse fatendum 'st,
Non habet extremū:caret ergo fine,modóque.

Speciatim autem de spatiis probat, quia nullum est spatium assignabile, vltra quod aliud cogitari, assignarique non valeat. Nam vt dicas totum spatium occupari ab isto Mundo; concipiatur, inquit, aliquis existens in ipsa ota Mundi extrema, è qua telum extorsum vibret. Aut procedet telum, & sic erit spatium, per quod illud transuolet; aut non procedet, quia impedietur; & cùm impedire nihil possit, nisi corpus, illud erit igitur extra Mundum corpus, atque adeò spatium, quod id occupet; quare & cùm possit de qualibet spatiorum parte idem dici, ideò carebunt spatia extremis, seu quod idem est erunt infinita,

Hoc pacto sequar: atque oras vbicunque locaris
Extremas, quæram quid telo denique fiat:
Fiet vti nusquam possit consistere finis:
Effugiúmque fugæ prolatet copia semper.

De corporibus verò probat, quia si cùm spatia sint infinita, finita forent corpora, hoc est non tam Mundi, quàm Atomi, ex quibus sunt Mundi; tunc quæ corpora in iis mouerentur, in immensum excurrerent, neque mutuò sibi occurrere, séque apprehendere vnquam possent. Quare neque fieret, vt coire possent, & siue Mundum, siue aliam quamlibet rem progignere,

——Nunquam concreta creassent
Vllam rem; quoniam cogi disiecta nequissent.

Vnde & concludit, quemadmodum spatia magnitudine infinita sunt, ita debere corpora multitudine esse infinita. Quo loco cùm infinitudo spatiorum tolerari possit; si quidem & nostri plærúmque admittunt esse vltra Mundum infinita spatia quæ *Imaginaria* appellant, & in quibus fatentur Deum posse condere innumeros Mundos: non perinde tamen tolerari potest infinitudo corporum; quando aduersatur Fidei principiis, vt sit quidpiam aliud præter Mundum hunc, qui finitus cùm sit, ex infinitis constare non possit. Heinc neque ea ratio concludit, qua infinitudo corporum probatur; quoniam neque Mundus, neque aliud quidquam ex fortuito vllo Atomorum concursu fit, sed Deo condente, atque disponente originem habet. Sunt præter hæc duo alia quædam, quæ ille habet de Vniuerso; sed cùm iam non vacet, aliàs referam: quippe & hæc ipsa tumultuariè scribo. Tu intereà, Vale, DECVS PRINCIPVM, ac Decus meum dulce. Parisiis, IX. Kalend. Nouemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

Qvam postremis literis tuis, & testationem eruditionis, & significationem affectus erga me demonstrare pergis, non est, quod multis iam repetam. Satis esto, cum esse te, quem maximè omnium Mortalium suspiciam, & colam. Ad illud quod nuper conscripsi, Vniuersum ex Epicuro esse, dicique infinitum, id imprimis consequitur, vt centro siue medio careat. Non est verò opus id pluribus probem; cùm satis constet non esse centrum, vbi circumferentia non est; nec medium, vbi non sunt extrema. Heinc, quod vulgò centrum seu medium vocamus, id dicitur respectu Mundi; eodémque pacto, qui alios esse præter hunc Mundos asserunt, suum cuique centrum, seu medium assignant; cùm interim tamen ipsi Vniuerso, siue rerum Summæ, nihil simile tribuant. Quamobrem & non negant quidem, quin sint partes Mundi vndique cum centro reuinctæ; & motus omnes vel ad ipsum vel ab ipso, vel circa ipsum medium fiunt; at non concedunt tale quidpiam in Vniuerso existere, versum quod omnia comitantur, aut cui illigata cohæreant.

Illud in his rebus longè fuge credere, Memmi,
In medium Summæ (quod dicunt) omnia niti,
Nam medium nihil esse potest, vbi Inane, locúsque
Infinita: neque omninò, si iam medium sit,
Possit ibi quicquam hac potius consistere causa,
Quam qualis alia longè regione manere.
Omnis enim locus, ac spatium, quod Inane vocamus,
Per medium, per non medium cōcedat oportet,
Æquè ponderibus motus quacunque feruntur.

Obesse Epicuro videtur, quòd Atomorum explicans motum, tendere illas deorsum dicit. Si sint enim in Vniuerso quæ dicimus loca deorsum, ac sursum, seu superum, ac inferum, necesse videtur, vt in Vniuerso detur centrum, seu medium, cuius respectu illa dicantur. Sed nempe loca sursum, deorsúmque accipiuntur quidem iuxta Aristotelem ex comparatione medij, extremique in ipso Mundo; at non, perinde iuxta alios, Platonémque potissimùm, qui docet in Mundo nihil absolutè sursum, deorsum-ve magis, quàm prorsum aut retrorsum, dextrorsum, aut læuorsum dicendum. Sed ista omnia solùm dici comparatione Animalis, ac pro eo situ, quem ipsum in Mundo habere contingit. Vnde & Mundi circumferentiam extremum quidem, sed non supremum; ac centrum ipsum medium quidem, sed non infimum locum vocat. Referam aliàs quomodò graue, & leue proinde accipiat non respectu centri, sed respectu loci ad quem quidlibet sponte fertur, aut à quo vi abducitur. Hoc ergo modo, cùm Epicurus meminit locum sursum, ac deorsum, ipsa intellexit positione solùm, comparatéque ad Animal, quod fingens vbiuis in Vniuerso constitutum, habénsque heinc à capite, versum quod Atomus accedat; hinc à pedibus, vltra, quos discedat, lineam infinitè protensam; idcircò totam illam regionem, è qua Atomus aduenit, appellauit sursum, illam in quam abit, deorsum. Id deinde ex Vniuersi infinitate consequitur, vt censeatur Immobile. Verùm hac de re alia occasione. Vale intereà, OPTIME PRINCEPS, Decus Principum, Decus meum dulce. Parisiis, pridie Kalend. Nouemb. M. DC. XLII.

Quæso Bereculio ac Beruillæ salutem.

EIDEM.

EIDEM.

DIcerem iam plura circà id, quod togas de Inani, ſeu Vacuo; ſed ne aliquid anteuertam, faciet ſatis quod iam perſcripſi in tranſmiſſis Epiſtolis *de apparente magnitudine Solis humilis, & ſublimis.* Significaſti redditas fuiſſe, & (quæ tua eſt comitas) velle ipſas te legere non ſemel; quæſo vel ſemel legere digneris, quos *de Vacuo* articulos interſertos habes ad paginam 62. itémque ad 196. & 198. Nempe quod abs me exigis, ita locis illis expreſſum comperies, vt non fuerim hîc expreſſurus meliùs. Addo duntaxat Epicurum accipere Inane, ſeu Vacuum, non modò pro ſpatio, ſeu loco inoccupato à corpore; verùm generaliter etiam pro loco, ſeu ſpatio, quod ſua natura Inane eſt, quódque ſiui in eo ſit corpus, ſeu non ſit idem inuariatum, immotúmque manet. Ac tale quidem ſpatium aſſeruit eſſe infinitum, totúmque hunc Mundum puſillam ipſius occupare particulam; quippe, cùm extra Mundum ſuperſit quoquouerſum infinitè diffuſum, ſinique in ipſo alij Mundi, ac per ipſius immenſitatem Atomi, ſeu corpuſcula infinita variè diſcurrant, quæ valeant in Mundos compingi, & in quas, aut conſimileis, compacti Mundi reſolui poſſint. Hoc proinde eſt, quod iam ante ſcripſi, ex illius mente, Nihil eſſe in Vniuerſo præter Inane (intellige ſpatium) & Corpora (intellige Atomos, Mundóſque ex ipſis compactos) ac Vniuerſum tam illius diffuſione, quàm iſtarum multiplicitate eſſe infinitum. Ex his porrò intelligis quod dicendum ſupererat ex ſuperiore Epiſtola, nempe Vniuerſum ex Epicuri mente immutatum perſeuerare, nam Mundum quidem verbi cauſâ non vult immutabilem eſſe, quòd extra Mundum locus pateat, vnde plagam accipere, aut quo exſolutus excedere poſſit. At non perinde Vniuerſum, quando neque locus, neque aliud quidpiam extra ipſum eſt, cùm ſit infinitum, omniáque complexum. Hûc ſpectat Lucretianum illud.

Nec rerum ſummam cõmutare vlla poteſt vis
Nam neque quo poſſit genus vllum materiai
Effugere ex omni, quicquam'ſt; neque rurſus in omne
Vnde coorta queat noua vis irrumpere, & omnem
Naturam rerum mutare, & vertere motus.

Addit, tametſi intra Vniuerſum varij fiant motus, poſſe tamen ipſum ſecundum ſe totum immotum cenſeri. Res eſt perinde intelligenda, ac dum quiſpiam ſtare cenſetur immotus intra quem tamen cerebrum, pulmo, cor, arteriæ, humores ipſi variè mouentur. Cùm ille verò rem exprimat ſimilitudinibus aliis, illam quidem prætereo de grege ouium procul paſcente, immotóque viſo; dum interim oues ſingulæ varios motus obeunt. Sed continere me non poſſum, quin aliam attexam, quæ vt pereleganter exprimitur, ſic tuam attinet profeſſionem.

Præterea magnæ Legiones cùm loca curſu
Camporum complent, belli ſimulacra cientes:
Et circumuolitant Equites, medióſque repẽtè
Tranſmittunt, valido quatientes impete cãpos,
Fulgur ibi ad cælum ſe tollit, totáque circùm
Ære renideſcit tellus, ſubtérque virûm vi
Excitur pedibus ſonitus, clamoréque montes
Icti reiectant voces ad Sidera Mundi,
Et tamen eſt quidam locus altis montibus, vnde
Stare videtur, & in campis conſiſtere fulgur.

Subiicerem Anaximandrum, Xenophanem, Metrodorum, alióſque complureis in eadem fuiſſe ſententiâ. Attingerem præſertim quidpiam de Parmenide, & Meliſſo ob ſugillationes Ariſtotelis; ſed & res præſtari aliàs poterit, & videtur iam adhibendus modus. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, & dulce Decus meum Vale. Pariſiis, VII. Eid. Nouemb. M.DC.XLII.

EIDEM.

QVod poſtremis literis tuis attigiſti de Atomis, monet me vt de iis dicturus, præmittam earum Aſſertores, ac Epicurum imprimis, non in eo peccaſſe, quòd Atomos eſſe ſimpliciter dixerint; ſed quòd improductas à Deo, & (quod memoratum iam eſt) infinitas poſuerint. Nam ſimpliciter quidem dicere Atomos, nihil aliud eſt, quàm dicere primam Materiam; vnde & quod non improbatur in cæteris Philoſophis, qui ſub aliis nominibus Materiam primam conſtituerunt, id non poteſt in Epicuro ſub eo nomine improbari. At aſſerere Atomos æternas eſſe, ingenitáſque; hoc tam non ferendum in Epicuro eſt, quàm non fertur in Ariſtotele, Platone, & aliis, qui pari ratione Materiam æternam; ac ingenitam eſſe defenderunt. Cæterùm, cùm vulgò obſerues Ariſtotelis Materiam admitti, ea præmiſſa caſtigatione, quòd creata à Deo ſit; agnoſces poſſe Atomos quoque, ſupponendo illas à Deo creatas eſſe, retineri. A Notatione vt exordiar, notum eſt quidem ἄτομοι, ſeu ἄτομα dici, quaſi *indiuidua*, ſeu *inſecabilia*; ſed vulgaris tamen hallucinatio eſt, quòd Atomi vulgò habeantur, quaſi Mathematica puncta, quæ impartilia eſſe debent; quòd partibus careant, magnitudinéque omni deſtituantur; cùm Atomi tamen à ſuis Authoribus & habere parteis, & prædita eſſe magnitudine aſſerantur; ac eo nomine tantùm appellentur, quòd ſint adeò ſolida, ſeu, vt ita loquar, compacta, & dura, vt nulla ſit vis, qua ſecari poſſint. Perſpectam habes, OPTIME PRINCEPS, Opinionem celebrem, ſtatuentem vnumquodque corpus (etiam animalculum Acari, ſummum-ve eius pediculum) diuidi poſſe in infinitum. Epicurus id non concedit; verùm exiſtimat Naturam ſic exſoluere poſſe omnia in particulas minutiſſimas, vt in aliquibus tandem minimis conſiſtat, quas exſoluere deinceps non valeat. Ita cùm ex Acari verbi gratiâ fecerit Natura millenas particularum myriadas, & ex vnaquaque iſtarum, millenas, ac plureis, ſi volueris; contendit fore, vt poſtremũ perueniatur ad minimas, quæ ſint vlterioris exſolutionis incapaces. Iſtæ igitur minimæ particulę, Atomi ſunt, de quibus ille loquitur; corpuſcula videlicet omnium minima, atque prima. Adnotari proinde poteſt diſtingui ab ipſo triplex Minimum, Matheſeos, Naturæ;

& sensus. Et Minimum quidem Matheseos est punctum, quod ex suppositione solùm est, fingitúrve à Geometris. Minimum naturæ est ipsa Atomus, in quam omnis resolutio desinit, à qua incipit omnis compositio. Minimum verò Sensus est, quo nihil minus cadit in Sensum, cuiusmodi est Acari, exempli causâ respectu visus. Ex quo Atomus est veluti media inter minimum Matheseos, & minimum Sensus; quatenus vt in Atomo supponere licet innumera puncta, ita in Acari intelligere licet innumeras Atomos. Ne videatur porrò Epicurus esse, aut primus aut solus, qui Atomos defenderit, ecce inuexit illas Moschus, de quo Empiricus, & Strabo etiam ante bellum Troianum; ac deinceps, præter Leucippum, Democritum, Metrodorum, alios: etiam Ecphantus Pythagoreus, qui eas appellauit *σώματα ἀδιαίρετα*, *corpora indiuisibilia*: etiam Empedocles, qui *θραύσματα ἐλάχιστα*, *fragmenta minima* intellige Elementorum. Dixit etiam Heraclitus qui *ψήγματα ἐλάχιστα καὶ ἀμερῆ*, *ramenta minima*, *& partium siue partitionis, expertia*: etiam Plato, qui Empedoclis instar, Elementa composuit ex particulis præ exilitate inconspicuis, ac specialiter figuratis, quasque successor Xenocrates *μεγέθη ἀδιαίρετα* *magnitudines indiuiduas* vocauit; etiam Asclepiades, cui *ὄγκοι* *moleculas*, easdem esse cum Atomis Epicuri monstrat Galenus: etiam Heraclides; etiam Diodorus, Artemidorus, Mnestheus, alij. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Parisiis, postridie Eid. Nouemb. M. DC. XLII.

Literas à Berosulio, & Ber-villa habeo; non vacat iam rescribere si interim illas valere heic iubeam, an-non te volente id faciam? Tu ipse Vale iterùm.

EIDEM.

ID etiam, quod de Atomis literis nuperrimis habes, admoneret me, vt aggrederer earum existentiam probare; Sed quia fit spes de tuo discessu, & ne hæ quidem literæ te in Prouincia fortè conuenient; ideò res differenda est, aut etiam coram edisserenda, cum hùc nempe, (quæ mea erit fœlicitas) accesseris. Interea, ne vbiuis demum Epistolium ad te perueniat, & accedat absque tessera, quæ cæteris sit consentanea; ecce occasione illius exilitatis Atomorum, de qua nuper scripsi, attexo ex Anthologia duo quædam Epigrammata, quæ haud sint tibi displicitura. Vnum est,

Ἀγρὸν Μηνοφάνης ὠνήσατο, καὶ διὰ λιμὸν
Ἐκ δρυὸς ἀλλοτρίας αὑτὸν ἀπηγχόνισεν.
Γῆν δ' αὐτῷ τεθνεῶτι βαλεῖν οὐκ ἔσχον ἄνωθεν
Ἀλλ' ἐτάφη μισθοῦ γείτονος ἐν σταδίῳ.
Εἰ δ' ἔγνω τὸν ἀγρὸν τὸν Μηνοφάνους Ἐπίκουρος
Πάντα γέμειν ἀγρῶν εἶπεν ἂν, οὐκ ἀτόμων.

Agrum Menophanes emit; sed ab arbore sese
Strangulat alterius, dum premit atra fames.
Nec fuit ex propria, quæ tellus iniiceretur
Vicini, at pretio, conditus est in agro
Agrum Menophanus si nosset, plena Epicurus
Omnia dixisset non Atomis, sed agris.

Alterum,

Ἐξ ἀτόμων Ἐπίκουρος ὅλον τὸν κόσμον ἔγραψεν
Εἶναι, τοῦτο δοκῶν, Ἄλκιμε, λεπτότατον.
Εἰ δὲ τότ' ἦν Διόφαντος, ἔγραψεν ἂν ἐκ Διοφάντου,
Τοῦ καὶ τῶν ἀτόμων ὄντος λεπτοτέρου.
Ἢ τὰ μὲν ἄλλ' ἔγραψε συνεστάναι ἐξ ἀτόμων ἄν,
Ἐκ τούτου δ' αὐτὰς, Ἄλκιμε, τὰς ἀτόμους.

Ex Atomis Epicurus ait cōsistere Mundum,
Alcime, quippe putans his nihil esse minus.
At si nouisset Diophantum, constituisset
Ex ipso potiùs, qui minor est Atomis,
Aut alia ex Atomis, texens, ipsas posuisset
Ex Diophanto Atomos composuisse prius.

Quod superest, vt pleno affectu te adnentaro desidero; ita plenis votis, fœlix, faustúmque apprecor iter. Tu auibus bonis id aggredere, prosequere, perfice; & vbicunque fueris, ô dulce Decus meum, Vale. Parisiis, XI. Kal. Decemb. M. DC. XLII.

Admodùm Reuerendo, & Religiosissimo, Doctissimóque Viro, PETRO CAZRÆO *Societatis* IESV, *Diuionensis Collegij Rectori sapientissimo*,

PETRVS GASSENDVS S.

EXimia profectò humanitas tua, vt imperâris tibi patientiam percurrendi, cognoscendique, quidquid illud fuit mearum ineptiarum; méque simul adeò solerti, elegantique disquisitione cohonestandum censueris. Et dies quidem sunt aliquot, &c. Parisiis, VI. Eidib. Decembris, M. DC. XLII. *Habetur sub titulo De proportione qua Grauia decidentia accelerantur Epistola.*

Viro Nobilissimo, PHILIBERTO DE LA MARE, *Senatori Diuionensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

SErò respondeo; nam ecce mensis, ex quo tuæ literæ datæ; sed in causa fuit tum inualetudo, tum prolixa Responsio, cui hoc attextum Schediolum habes, &c. ibidem, eodémque die. *Habetur ad calcem superioris.*

Viro Eruditissimo, Amicissimóque GABRIELI NAVDÆO, *Eminentissimi Cardinalis Mazarini Bibliothecario*,

PETRVS GASSENDVS S.

VEni Esenenum, mi NAVDÆE, cum optimo Principe, ac mea in Prouincia Prorege Ludouico Valesio, Alensi Comite, cui per Sacra hæc tempora; fugienti multitudinem, habere me sui secessus religiosi comitem placuit. Et quia discedens, &c. *Habetur sub titulo, Nouem Stella circa Iouem visa,*

PHILIBER

PHILIBERTO DE LA MARE, *Senatori Diuionensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

Nihil necesse profectò est meum tibi Robertum commendare pergam; quando tu illum obstringere, vt ex ipsius literis sum certior factus, vltrò pergis. Necesse est potiùs adhibeam nouum actionis gratiarum genus, quatenus tu vota præueniens, non fecisti precibus locum; sed ea est nempe bonitas tua, vt occasiones benefaciendi prouoces potiusquàm exspectes. Hoc saltem habe, gerere me animum, qui sit, & gratitudinis, & reuerentiæ erga te plenus. Vale, Parisiis, postridie Non. Decemb. M. DC. XLIII.

Ingenuo, Studioso, ac magnæ spei Puero, IOANNI BOCHARTO SARRONIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Carissimam habui, quam nuper tuis ad Patruum literis testatus es memoriam mei. Iucundissimum simul fuit tuo ex stylo agnoscere quantum breui profeceris; scilicet exinde auguratus sum, quid sis deinceps præstiturus. Neque verò metuo, ne meam fallas spem: quippe qui nucibus relictis, nihil ampliùs puerile sapias. Intelligis iam quanto ornamento cariturus sis, nisi seriò, alacritérque hac, qua es ætate, ingenium excolueris. Quamobrem non hæreo, quin ipse-met tibi addas animos, & quin ex te ipso maximum erga literas ardorem concipias. Id ergo age, mi SARRONI, hoc est, quo pede cœpisti, perge. Si facias enim, ita te noui, vt ausim de te nihil non sublime spondere. Vale, Parisiis, pridie Non. Mart. M. DC. XLIII.

LVDOVICO DECORMIO BERECVLIO, *Regio generali Aduocato in Senatu Aqui-Sextiensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

Dignum profectò, BERECVLI, ea persona, quam sustines; dignum eo cultu, eóque affectu, quo Regis longè Maximi, ac Piissimi Maiestatem, virtutémque es prosequutus; cognoscere studiosè velle, quas ille memoratu dignas per extremum morbum voces fuderit. An tamen, dum illas pernosse ex meis potiùs literis, quàm ex vulgari fama peroptas, satis meministi quis sim? Vir scilicet nunquam ad Regiam accedens, neque quid rerum in ea geratur, quidve dicatur, nisi id fuerit apud omneis passim diuulgatum, callens? Ecquid ergo putas consilij cepi, cùm neque frustrare te votis, neque rem præstare tuæ de mea fide opinioni incongruum sustinui? Nempe optimum Principem, Pro-Regémque nostrum consulendum censui, vt ipse, quæ nosset, mihi renunciaret, & ego ad te non rumusculos, sed excepta illius ore, vt dictata ex adyto Oracula perscriberem. Is quippe & complura nouit, qui Regi frequens adfuit, & fallere nescit, cui pudor, ac fides, veritásque nuda non inueniunt parem, & sic nos amat, vt nihil non sit, si quid fortè iuuet, gratificaturus. Non priùs certè quid tu me velles, quid ego ipsum subinnui, quàm ecce pectore effuso, eo me prouocatis, *inquit*, quo sponte, imò impete feror. Siquidem verba illa aurea, quæ cedro digna Rex est loquutus, vel potiùs vt Cycnus moriens cecinit, ita recursant animo, vt nihil esse possit illorum, & vestri causâ potissimum, commemoratione iucundius. Paululum posteà meditatus, ac ingeminatis illis versibus, quorum Gallicus lepor est.

Ego, qui Athenis visitaui Socratem
Incarceratum, quique vidi toxico
Eius labores vltimos finirier, &c.

Iam faciam, quod vultis, ait; tametsi non est cur speretis, vt verba vobis vel omnia, vel ordine quodam seruato recenseam. Tu postea, vt voles, illa digeres; ipse referam, vt quæque occurrent. Imprimis verò, quam mox audisti fieri mentionem de Socrate, scito eam mihi excidisse, quòd pro certo habeam, neque Socratem, neque Canium, neque si qui fuerunt istis similes, spectâsse intrepidiùs mortem. Mensis penè fuit integer, quo mortem pro foribus esse, renunciantibus Medicis, Sacerdotibúsque in confesso habuit. Tantum verò abest, vt illum interea dulcis vitæ amor tenuerit, quin potiùs moram longiorem trahens repetiit illud identidem, *Tædet animam meam vitæ meæ.* Et cùm deductus aliquoties ad extremum anhelitum, veluti reuiuisceret; *Per-mirum*, inquit, *posse reos pronunciato sibi capitali iudicio vix paucis horis superesse; me mortis instantis redditum certiorem, tot diebus superuiuere!* Ac ne putes tamen dixisse id illum, præ mero vitæ fastidio; ecce imitatus Apostolum est, dum dissolui cupiit, & esse cum Christo. Nempe, cùm primùm fuit de vita breui finienda admonitus, vsurpauit illud ex Psalte, *Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.* Heinc maturè voluit extrema confessione sese probare, totam, ex quo regnare cœpit, vitæ seriem retexere; quidquid emendatione dignum speciatim foret, edoceri; Eucharistico Sacramento, vero Viatico, non destitui; extrema denique Vnctione, agens Animam communiri. Hæc autem dum ministraretur, sese ipsemet ad illam composuit; digitis suis capillitium dimouit à temporibus; attentus fuit, respondítque ipse ad precationes Antistitis; &, cùm videretur in altera manuum esse nimis tenue inunctionis vestigium, ipsam exporrexit, innuítque, vt sensibiliùs illineretur. Cùm treis exinde hebdomadas in ancipiti fuerit; interpellauit Medicum, ne se celaret extremam horam, cùm illam haberet indubiam, Medico proinde vnicam duntaxat superesse horam monente, *Benè est*, inquit, *ipsam igi-*

tur non ſine fructu transfigamus. Dum preces illæ recitarentur, quibus excedens è corpore Anima Deo commendatur, quam attentionem potuit, collegit, & qua voce potuit, cum Miniſtris reſpondit. Expetierat, ſperarátque Animam reddere feriâ ſexta, qua & ſuam Patri Seruator Chriſtus reddidit. Cùm iam verò quinta iniret, ipsáque Menſis decima quarta, & Dominicæ Aſcenſioni ſacra; *Nihil graue*, inquit, *hac die mori; quâ aſcendit Chriſtus in Cælum; quâ Corporis ſui myſterium inſtituit, & qua anniuerſaria Regnum hoc terreſtre cum illo Cæleſti commutandum monſtrat.* Mirum interim, quàm paterna fuerit ſollicitudine, ne quod dimittebatur Regnum, detrimenti quid pateretur. Quippe à morbi vſque initiis peragi cæremonias iuſſit, quæ in ſacro Baptiſmate Delphini deſiderabantur, vt Succeſſori mox futuro nomen ſimul imponeretur. Tum Regni habenis Reginæ commiſſis, delectíſque Proceribus, quorum conſilio vteretur, quidquid eò vſque conſiliorum de Maieſtate Imperij, déque ſalute publica inierat, concredidit. Quod mirere autem, ipſis conuocatis, & conſultare coram ſe, tanquam iam fatis defuncto iuſſis, ſpectare voluit quemadmodum res pergeretur, cùm ampliùs non eſſet. Voluit & deinceps continenter penè, ac pridie etiam, quàm obierit, cognoſcere ipſe, ac ſtatuere quidquid incidit rerum gerendarum. Accipiens ſub id temporis, aſſenſiſſe demùm Hiſpanum vt proximo Iulio conuenientes Munſterum Legati de Pace ineunda ſeriò agerent. *O me*, inquit, *fœlicem, qui beandum breui meum Populum futura pace prouideo! O, ſi mihi tantum ſuppeteret vita, quàm eò totis viribus, ardentérque incumberem? nunc quia me Deus, ad ſe vocat; illum ſaltem coram orare, quo vſque exorem, pacémque obtineam, nunquam deſinam.* Idem & ſæpiùs aliàs repetiit, teſtatus, ſi optare ſibi diuturniorem vitam liceret, eo ſolùm fine optaturum, vt & *Regno ſuo pacem quæreret, & ſibi Diuinam clementiam pœnitudine conciliaret.* Nempe inter has Regni curas, nunquam ſingularis, veræque pietatis affectum depoſuit. Sic ſtatas quidem horas negotiis cognoſcendis adhibuit; ſed & ſtatas etiam ſacris Martyrum hiſtoriis prælegendis habuit. Sic Liberos quidem Reginæ cum rerum ſumma commendauit, Fratríque etiam, & Condæo, ac pro ſuo cuiuſque gradu Proceribus cæteris; ſed & fauſta omnia à Deo apprecatus, Patriarcharum more ipſis benedixit. Sic & omneis ſeſe adeunteis, ſalutanteiſque reſalutauit; & bona ſemper verba, aut conſolatoria, aut admonitoria adiunxit. Teſtantibus luctum Forcæo, & Caſtilionæo, Mareſcallis; *Ne mihi*, inquit, *condolete, qui ſum in procinctu, vt ad Deum pergam, ſed vobis potiùs, qui præter rectam ſalutis viam inceditis.* Parenti meo à Tertiana conualeſcenti maciem oſtendit, & *Vide*, inquit, *vt hominem conditio Regia non eximat à conditione mortalitatis.* Eadem Liencurio demonſtratá familiare illud ſubiecit, *Memento homo quia cinis es, & in cinerem reuerteris.* Chirurgo quoque cubiculario, Bontano ſcilicet veſtrati, eo ipſo die, quo obiit, *congruum iam profectò, vt repetam terram, qui iam præter terram olere nihil videor.* Addam-ne alia, quæ ad eundem aliquoties dixit, aut etiam repetiit? *Si obſeruâris*, inquit, *me in delirium incidere, tua eſto cura, vt mundus, compoſitúſque ſemper inueniar, & ſtatim atque obiero, memento abluere cadauer.* Ac rurſus. *Exſecato me quidem*, inquit, *ſed iam penitùs frigidum, triduóque etiam exſpectato*: Innuente verò illo, cadauer demortui morbo hominis non poſſe tamdiu aſſeruari, *vt igitur*, inquit, *videbitur fiat.* Quid memorem verò reſpectantem ſæpius, quà feneſtris apertis licuit, Sandionyſianum Oppidum, commeminiſſe, *ſe illic breui ſuis Patribus appoſitum iri, & cum ſint via gemina*, inquit, *qui cadauer meum illùc transferent, eá, qua prolixior eſt quidem, ſed commodior tamen incedant.* Iuſſit & noctu transferri ſe, ac ſine pompa ſepeliri. Stupendum intereà illum his de rebus ita ſermones conſeruiſſe, vt ſi ſe attinuiſſent nihil, vt ſi ſpectaſſent ad alios; vt ſi de familiaribus, ſolitíſque negotiis fuiſſent. Scilicet ea ſemper apparuit ſerenitate, tranquillitate, ſecuritate animi, vt perſuadeat quod ante dixi, poſſe Mortalium neminem aut conſtantiùs oppetere, aut imperturbatiùs opperiri mortem.

Hæc ſunt, Berrevli, quæ optimus Princeps, ſua illa oris ſuauitate, quantum quidem memoriâ complecti potui, enarrauit. Prætereo enim quæ ſubiunxit de exemplo Maximi Regis ad quod ſeſe componere Orbem iam totum ſit conſentaneum. De Prouidentia, qua contigit & regnare illum XXXIII. annos, ſecundum menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, & exquiſitè adeò complere huiuſcemodi numerum, vt Magi fuerint ipſi iuſtiùs, quàm Platoni olim ſacrificauiti. De ſanctitate, qua par eſt credere Regem optimum euectum in Cælum, ac promeritum adeò opportunam, inſignémque victoriam à generoſo Principe Enguenij Duce reportatam. De fœlicitate, quæ ſub tam auguſto Regimine ſperanda eſt, educato interim Rege ſub eius Matris auſpiciis, quæ Senatori exaggeranti Infantis pulcritudinem, *Ego verò*, inquit, *dabo operam ne minus ſit bonus, quàm pulcer.* Plura ſunt, quæ ex ipſo coram audire breui poteris, iam enim comparatus eſt, vt proximis feſtis exactis diſcedat. Habebis verò interim iſta, non quibus tibi fiat ſatis, ſed quibus reputare debeas nihil amplius ſperari potuiſſe ex me, licet obſequentiſſimo, & obſeruantiſſimo tui. Qualiacunque ſint, ipſis fruere, & benè, imò optimè Vale. Scribebam Pariſiis, XI. Kal. Iun. M. DC. XLIII.

Erudito, & Amico Viro Samveli Sorberio,

Petrvs Gassendvs S.

FAcio tandem ſatis, Sorberi; mitto ſcilicet quem iamdudum efflagitaſti Codicem mearum aduerſus Carteſij Metaphyſicam

phyſicam Inſtantiarum. Niſi priùs feci, &c. Pariſiis, v. Eid. Iun. M. DC. XLIII. *Habetur ſub titulo, Diſquiſitio Metaphyſica, ſeu dubitationes & Inſtantiæ aduerſus Renati Carteſij Metaphyſicam.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*;

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

IN reſumo nunc calamum, quando te iam coram affari non poſſum. Facio verò, quia tametſi in itinere adhuc ſis; prouideo tamen literas meas tibi ſub ipſum-met ingreſſum in Prouinciam redditum iri. Hinc vt ipſe proſperum iter, fauſtáque omnia apprecor; ſic literæ meæ, quòd fœlicitet acceſſeris gratulabuntur; ac ne inter acclamationes, quibus te concines excipient, ipſe ſolus videar tacere, præſtabunt. Accipiès vnà Exemplum meæ ad Naudæum Epiſtolæ, agnoſcéſque eam ipſam eſſe, quam Eſcueni dum dignareris cubiculum inuiſere, me ſcriptitantem obſeruitaſti. Erit & vnum quod Bervillæ, te volente, donabitur; reliquus ille faſciculus ad Bereculium deſtinatur. Is teſtabitur accepiſſe ſe, quem extremorum Regis verborum Commentariolum ipſe dictaſti, & vt ad illum perſcribere mihi liceret, aſſenſiſti. Viue in annos Neſtoreos, ac benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Pariſiis, pridie Eid. Iun. M. DC. XLIII.

GODEFRIDO VVENDELINO *Condatenſi Canonico*,

PETRVS GASSENDVS S.

PAucæ horæ ſunt, ex quo datis ad F. Langetenum literis, tum te tediuiunm ſum congratulatus, &c. Pariſiis Eid. Iunij, M. DC. XLIII. *Habetur ſub Titulo, Solſtitialis altitudo Maſſilienſis.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

SPes eſt, vt iſtæ literæ te iam Aquis-Sextiis receptum conueniant. Faxit Deus ter-Maximus, vt inaudiamus totum iter tibi proſperè ſucceſſiſſe. Cùm inuiſiſſem nudius-tertius præclarum illum Abbatem tuum, vt ſi quid haberet abs te, renunciaret; is teſtatus eſt nihil habere ſe, ex quo fuit ad te Andreas remiſſus. Craſtina luce, Deo propitio, accipiemus quemadmodum Lugdunum ſuperaueris, & Campinius ne fuerit reliquum iter comitatus; an paucos dies aſſumpſerit, quibus ſit te conſequuturus. Nôris iam quid rerum nouarum & heic, & iſtheic contigerit. Fœlicem te, cui Deus finxit præcordia de meliore luto; quàm vt caſibus hiſce temerentur. Eſt animus tibi, rerúmque prudens, & ſecundis temporibus, dubiſque tectus, quamobrem is ſemper ſui ſimilis, hæc per negotia libet emerget. Nulla tibi opus Sibylla, quæ non cedendum malis admoneat; ſed contrà, quà fortuna ſinet, eundum eſſe audentiùs: quippe cùm tibi fortunæ loco diuina Prouidentia ſit, ipſi totum te (præſtans interim quidquid Virum bonum, generoſúmque Principem addecet præſtare) committis. Id age ſemper, OPTIMA PRINCEPS, & longum viue ac benè Vale. Pariſiis, XIII. Kal. Iul. M. DC. XLIII.

EIDEM.

REdiit nudius-quartus in hanc Ciuitatem Hugo ille Ebredunenſis, cui ante duos annos ius Procurationis totius Cleri conceſſeram; quique ſpeciali nutu Regis, Cardinaliſque abire iuſſus, reuocatus à Clero eſt. Is dum hæc ſcribo, eſt in procinctu, vt reſtituatur in integrum, ac deinceps procuratione inſequens biennium fungatur; & quia ius, fáſque exigunt, vt quantum reſtat temporis, tantum me præſtet eius iacturæ, quam ſimul ſum paſſus, indemnem, ideò præſtolot rei euentum, vt ſi quid fortè ſerus veſper ſit in mei gratiam vecturus, experiar. Exopto certè, non alio fine, quàm vt (quod aliàs ſum conqueſtus) alieno ære me eximam, maximéque erga Campinium, in quo non poſſum profectò aliud, quàm bonitatem nimiam cauſari. Habes Tolone iuuenem egregium nomine Vittæum, cui copiarum Nanalium plurima, vt audio, eſt commiſſa cura. Quæ ſi ſi quæpiam ſe offerat gratificandi ipſi occaſio, illam mei causâ non inſuauem habeas. Is & eximia eſt indole mihi à puero vſque perſpecta, & Parentem habet, quicum mihi arcta, valdéque antiqua eſt neceſſitudo. Itaque, ſi quia tu me amas, ille ſe amati à me ſenſerit, res ſanè continget, qua mihi eſſe iucundior vlla non poſſit. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Pariſiis, VI. Kal. Iul. M. DC. XLIII.

EIDEM.

SPeramus tandem proxima occaſione accipere tuum in Prouinciam appulſum. Faxit Deus ter-Maximus, vt talis fuerit, qualem voueo; fauſtiſſimus videlicet. Hugonis inſtauratio de qua ad te nuper ſcribebam, decreta quidem à Clero fuit; ſed ille tamen nondum voluit ſe in negotia ingerere, donec Regina factum probârit, quod ſeſe Prior Sandionyſianus decreto oppoſuerit, ac Sanitienſem Epiſcopum procuratione ad hoc tranſmiſſa, ſuarum habuerit partium fautorem. Literas ecce habeo à Medico claro, Amiciſſimóque Dauide Lautaretio, apud Dinienſeis Conſulum primo, quibus ardenter expetit, vt pergam tibi eam Ciuitatem, quæ & mea ſit,

commendate. Ego verò nihil arbitror necesse commendationem repetere, cùm sic me ames, vt non possis quidquid habere cordi me semel nôris, non meminisse. Rescribam tamen tem præstitam, addámque me confidere, vt sis non modò Ciuitatem, quæ mihi est carissima, sed ipsum quoqoe Lautaretium, virum & eximiæ virtutis, & singularis in me amoris, summa gratiâ prosequuturus. Optimè Vale, PRINCIPVM DECVS. Parisiis, vt. Non. Iul. M. DC. XLIII.

EIDEM.

NOndum accepi, OPTIME PRINCEPS, peruenisse te Aquas-Sextias, sed fuisse tamen in procinctu vt Arelatis eo pergeres. Ita renunciauit Andreas, qui & omnia heic successisse tuis pro votis certiorem fecit. Fortunet Deus omnia, téque imprimis per hosce æstus, eáque in regione incolumen seruet. Campinius, quantum conijcio, debet iam conuenisse te, Vir, quem tu sic amas, qui te sic obseruat. Est sanè cur Vitum tibi gratuler, qoicum possis omnia, perinde ac tecum. Discessura heinc eius vxor proxima hebdomade est, quæ te quoque & totam familiam venerationi maximæ habet. Nihil de optimo Abbate, déque nostro Luillerio dico, nosti enim quo cultu te suspiciant, atqoe teuereantur. Me quod attinet, quis ergate sim, vel innuere superuacaneum. Pauca ad Betecullium scribo; patere, quæso, Bervilla nôrit, quam ipsi annuncio plutimam salutem. Tu & longùm Viue, & optimè Vale. Parisiis, vi. Eid. Iul. M. DC. XLIII.

EIDEM.

ACcepi demum & aliorum, & suauissimis tuis literis, te Aquas-Sextiss incolumen per medios æstus accessisse. Quàm id iucundum fuerit, ipse vel ex eo, quo te veneror affectu conijcere potes. Quas vicissitudines notas, admirabiles sanè sunt; sed ea est conditio rerum humanarum. Vix erit, cur Posteri credant; sed iis nempe, quibus perspecta ipsa inconstantiæ constantia non erit. Heinc tu omnia reputans noua, à Sapiente non dissides, qui habens omnia vetera, etiam nouitatem rem habuit non nouam. Fœlix interim tua mens, quæ tot inter motus immota consistit, & sublimis, mortalia omnia, velut ex Cælesti arce despicit. Deuinxisti me nimiùm, cum meam Commentariunculam adeò auidè pellegisti. Si quid in ea fuit tuis oculis dignum, id ipsum fuit, quod tu meas aureis fueras dignatus permulcere. Cæterùm meministi-ne, qua te ante discessum tuum de tecogitandis mecum vitæ annis quæsierim interpellatione? Beabis profectò, si occœperis, à Natalitiis vsque exorsus. Suppetent haud-dubiè horæ aliquæ in singulas hebdomadas, quibus quid rerum egeris, aot quid tibi contigerit, intra saltem vnum, alterum-ve annum, & repetas mente, & chartis committas. Id vernaculè fieri potetit, & siue aliquod Epistolium, sine nullum adiunxeris, vt fasciculus literarum mitti. Quæ recensui coram heic non repero; memento dumtaxat te mihi annuisse. Iuuerit prima occasione vitæ Parentum seriem ad te vsque natum vel breuiter texere, intexeréque præ cæteris & tempus Coniugij, & communem Prolem. Succedente postcà licebit commemorare circunstantias temporis, ac loci, quibus natus es, quibus initiatus, quibus enutritus ad id vsque tempus, quo agnoscis esse in te memoriam antiquissimam tui. Cætera consequentibus expedies quàm facillimè, ratus præsertim te non debere scrupulosè contendere, ne quid prætereas, aut transferas; cum id, si quid fuerit, valeat postmodùm per schedas suppleri, atque emendari. Aggredere modò, ô PRINCIPVM DECVS, memor me eum esse cui depositum sit sacratissimum futurum. Vale intereà quàm optimè. Parisiis, xvi. Kal. Aug. M. DC. XLIII.

EIDEM.

NE obliuiscar iterùm, ecce auspicor à salute, quam Mersennus, optimus ille, annunciari tibi per me exoptauit. Quam Andreas dixit abs te, fuit longè iucundissima: & maximè quia constitit te semper optimè valere. Nisi quod te nuper rogaui memoriæ satis hæreat, patere autem tantisper velli, ac te deinceps facilem da. Memento, nisi sis hodie incipiendo idoneus, neque etiam cras, aut perendie fore; ac in huius generis rebus procrastinationem eò ducere, vt facienda omnia infecta relinquat. Perrumpendum itaque est, & quocumque modo admouenda manus; cùm difficilios semper sit incipere, quàm emendare, si quid non benè cœperis. Cuius res sit molis morandum non est; aggrediendum modò, neque cogitandum quàm sit operæ quod restat immensum. Nempe id sensim minuitur, si modò quid detrahi cœptum; & quod immane initio est, temporis progressu tandem euanescit. Multis ictibus deijcitur quercus, vt vetus habet Adagium; ac memini aliàs proposuisse me exemplum visturis, qui nihil moratus, quàm sit exiguum qood vno passu peragitur, ingreditur tamen, & nihil cogitans, conficit postremò magna interualla. Heinc est quamobrem te interpellem vt cum te aliunde Prooerbium non lateat, ἀρχὴ ἥμισυ παντός, *dimidium facti, qui cœpit habet*; ideò properes, neque te venturas differas in horas. Et forsan quidem nihil id necesse, quòd tu iam te accinxeris: verùm inculcasse necquicquam nocebit, nec tu non boni consules pro eo, quo es erga me affectu. Vale, PRINCIPVM OPTIME. Parisiis, ix. Kal. Augusti. M. DC. XLIII.

Admodùm Reuerendo & Clarissimo Viro, GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatensi Canonico, & Pastori Hercano*,

PETRVS GASSENDVS S.

NOn est mihi dicere promptum, VVENDELINE Clarissime, quàm suaueis habuerim tuas literas die mensis vndecima datas. Ex iis scilicet didici vt viuas, vt

vt valeas, vt ſtudeas, vt me, quo non potes habere tui obſeruantiorem, ames. Tametſi verò non ſatis agnoui an ad me ſcribens acceperis quem circiter medium ſuperioris menſis ſtaratum faſciculum Naudæo noſtro credideram; eſt nihilominus cur mihi-met gaudeam quòd geminæ illæ meæ literæ ante ſeptennium traditæ ſeu nuper, ſeu recens peruenerint in tuas manus. Demirari ſatis non potui, quem ſignificaſti ſtupendum conſenſum obſeruatæ illius à me Eclipſeos Lunaris anno 1636. cum Lunaribus tuis Tabulis, neque enim poteſt contingere vt maior in rebus huius generis ſperari fœlicitas poſſit. Noſter quoque Bullialdus deprehendit hanc Eclipſin prout eſt à me obſeruata non potuiſſe ad conditas à ſe Philolaicas Tabulas cæterarum inſtar quadrare. Sed vide nempe quod negotium fuerit ipſi quoque Tychoni creatum circa Eclipſin à ſe obſeruatam ſub finem Ianuarij, ex eius Epiſtola ad Longomontanum, quam retuli in ipſius Vita. An iſthæc verò fuit cauſa, cur ne ſuæ Lunari Theoriæ detraheret fidem, ipſam non inſeruit in Catalogũ Eclipſium à ſe obſeruatarum, vt obiter adnotaui. Quod ſpectat ad illam anni 1628. talis eſt prorsùs eius deſcriptio, qualem tecum communicatam Peireskius ab alio, quàm à me non accepit. Ipſe nempe ſum, qui eam obſeruaui præſente noſtro Galterio, ac vſus Quadrato cuius ipſe coſtas tribus pedibus Pariſienſibus cum ſemiſſe longas Tangentium more diuiſeram. Deſignaui Initium ex Sirio iam alto partibus tangent. 3870. hoc eſt 21. grad. 9. min. Immerſionem ex corde Hydræ iam alto 2525. hoc eſt, 14. grad. 0. min. Emerſionem ex eodem alto, 5440. hoc eſt, 28. grad. 33. min. Finem ex Pede Sin. Orionis adhuc alto 5010. hoc eſt, 26. grad. 37. min. neque in eorum deſignatione vllam rationem habui penumbræ, ſed patefactæ ſolummodò per Teleſcopium obſcuritatis. Tuum eſt meminiſſe, qua ratione ipſe, aut germani tui paria deſignaueritis; nam ego quidem, ſi quid vitij à me admiſſum fortaſſis fuit, qua ratione intelligam, corrigámque, non habeo. Quos de Eclipſibus libellos à Meſtlino, VVelperóque editos commemoras, non inciderę in meas manus. Eclipſin illam menſis Maij anni 1631. nobis quoque nubes in hac Ciuitate prorsùs eripuerunt. Quantitas Eclipſeos quam obſeruaui Diniæ anno 1633. ac die Aprilis XIV. æſtimata fuit à me digitorum XI. ac ſemiſſis. Quoniam tametſi oculo nudo, atque etiam Radio falx lucis reſidua æſtimata fuit ſeſqui-digito; nihilominus Teleſcopio, & comparata ad Diametrum ♃ cui habita æqualis fuit, viſa eſt debere digito integro deminui; ídque ob Iouis Diametrum vix quicquam minuto maiorem. Si te forte præterea iuuet noſſe quantitatem alterius Eclipſeos, quam obſeruaui etiam Diniæ, anno 1634. & die 14. Martij, ſcito illam fuiſſe digitorum præcisè XI. Contigit eius Finis Procyone adhuc ad Occaſum alto 31. grad. 55. min. ac proinde hora 11. min. 1. Et quia ipſiſſimum Initium obſeruare non licuit, ex Phaſibus tamen, per ſingulos ſemidigitos obſeruatis ante & poſt medium Eclipſeos, deduxi ipſum Medium contigiſſe hora 9. min. 21½. Quod exigis verò Eclipſeis horum poſtremorum annorum, ac illam imprimis, quæ contigit anno 1638. & die Decembris 20. ecce eam exſcribo, prout eſt inſerta in meos Commentariolos; hoc ſolùm præmittens, quòd fuit à me obſeruata Diniæ, apparatis pro more meo variis Phaſeon ſchematibus, in quibus ſemidiametrum vmbræ eſſe ſuppoſui non iam triplam (aut proximè) ad Lunæ ſemidiametrum, ſed partim duplam, partim duplam cum Semiſſe; partim proportionum inter has mediarum. Nempe experiẽtia me docuerat arcum vmbræ in diſco Lunæ eſſe portionem circuli, quàm vulgò habeatur minoris; cùm & nihil ſit opus heic inſinuem, quod aliunde pernoſſe potes, obſeruatum fuiſſe à me Lunæ Diametrum Apogeiæ quidem non niſi 0. grad. 26. min. 36. ſec. Perigeiæ verò 0. grad. 31. min. 6. ſec. vt Diametrum quoque Solis obſeruaui, Apogeij quidem 0. grad. 30. min. 12. ſec. Perigeij verò 0. grad. 31. min. 6. ſec.

Eclipſeos creſcentis Phaſes, &c. *Vt in Commentarijs.*

Quod ad Eclipſin attinet, quæ contigit anno 1641. & die Octobris 18. Accinxi me quidem cum iam aduenissem Pariſios ad eam obſeruandam cum Viro Clariſſimo Iſmaëlo Bullialdo; ſed inuiderunt nobis nubes maiorem ſpectaculi partem. Quidquid obtinere tamen ex ea licuit, en vt ſubinde fuerit in Commentarios eoſdem relatum.

Cum Luna foret, &c. *Vt in Commentarijs.*

Quod ad Eclipſin anni 1642. ac diei Aprilis 14. (Decem-nouenalis poſt illam, quam primam obſeruaui Diniæ) accinxi me quidem quoque cum eodem Bullialdo, ac Religioſo optimo P. Georgio Furnerio Societatis IESV. Quid tamen nobis contigerit, planius erit cognoſcere ex Commentariorum excerpto. Sic ergo in illis inter cætera.

Sub horam XI. ipſum locum, &c. *Vt in Commentarijs.*

Quod ad Eclipſin eiuſdem anni 1642. ac diei 7. Octobris, (ſeu diei octauæ mane) præclarè me-met comparâram cum eodem Patre Furnerio ad illius obſeruationem, ſed denſæ adeò fuere nubes, vt Luna ne minimum quidem ſe conſpiciendam præbuerit. Verſabatur per illud tempus iuuenis induſtrius Antonius Agarratus Amanuenſis quondam meus inter copias Barcinonenſeis. Is autem fore Eclipſio præſentiens, & mihi gratificaturus ſeceſſit pauliſper ab Exercitu, & ſeſe quatenus licuit ad obſeruandum compoſuit. Cùm veniſſet poſtea Pariſios retulit ſe fuiſſe vnâ leucâ circiter ad ortum Ilerdæ (quæ vulgo *Lerida*, ſeu Leida,) ac obſeruaſſe quantum potuit, *Apparato nempe Quadrante, habitóque vnà Teleſcopio*, &c. *Vt in Commentarijs.*

Tu ex his proficies quantum poteris, & affectum ſaltem, quo vellem quidpiam exhibere magis exquiſitum probabis. Habeo adhuc in ſchedis fuiſſe Initium obſeruatum Lugduni, oculo ♉ alto 57. grad. 45. min. hoc eſt horâ 5. min. 46. & Totalem Immerſionem Viziliæ (vbi Polus attollitur 45. grad. min. 5.

min. 5 $\frac{1}{2}$ ad meridiem Gratianopoleos) Procyone alto 35. grad. 12. min. hoc est hora 3. min. 27. quæ non congruunt quidem inter se spectata Meridianorum differentiâ & cum siderim potiùs Viziliano obseruatori, Lugdunensis nihilominus cum Ilerdano, habita quoque Meridianorum ratione, magis congruit. Tu tamen omnia videris. Dabo operam, Deo benè propitio, vt quæ Eclipsis proximo Septembri instat, obseruetur quatenus Cælum fauerit, ac tecum statim communicetur. Agnoui ex literis tuis quam-eximiè bonus vir sit R. P. de Rheita, cùm tantum absit, vt propter meam Censuram succensuerit, quin potiùs tibi significârit se & illam gratam habere, & velle ea mihi nomine suo dici, quæ me rubore suffuderint. Itaque velim, si tibi vacet, ipsi vicissim significes me pectore pleno, affectúque sincero eius virtutem venerari, ac in eo esse, vt si quid egi, quod displicuerit, deuoueam, & quantum licet, velim non actum, *Lampadem* tuam non videram; quæ enim duo eius exempla fuerant ad Naudæum transmissa, ita distracta fuerant, vt neutrum potuisset ad me peruenire. Obstupui eam legens & sagacitatem, & solertiam tuam, exoptóque quam-maximè, vt quæ præclara Paradoxa dudum concepisti, ac iam parturis, fausto denique Sidere nascantur. Proh! quàm arrisere tuæ illæ in Iudiciariam coruscationes! quàm experij, vt etiam te fulminantem experiretur. Quod me interim tanti facis, dum innominatum non sinis, id & nimium est, & nimij amoris. De lapidis casu ex Terræ superficie in centrum intra 12. potiùs, quàm 20. horæ minuta, qui colligi valeat, non satis percipio. Extulerat Keplerus Solem semidiametris Terrenis 13876. Tu 524. superadiicis; hui, quo argumento? resalutat te optimus Petauius, qui etiam rediuiuum te est gratulatus quam-plurimum; resalutat quoque Præclarus Naudæus, qui etiam bis, terque, ne negligerem inculcauit. Saluta tu Amicos eosdem, quorum mentionem factam habes superioribus literis, & longùm Viue, ac semper Vale. Parisiis III. Kal. Aug. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

ET hac adhuc vice in aurem obgannio, vt si id nondum occœperis, quod iteratò rogatus es, meminisse possis occipiendum esse. Non video profectò qui te differas, cùm possis nulla fructiosiore occupatione distineri. Nam, & quod iubet Oraculum, cognitioni tui vacabis, & disquirendo quis fueris, agnoscendóque moliri-ne aliquid melius potueris, intelliges quem esse te inposterùm sit consentaneum. Imitaberis & Principes Viros, qui de Vita, rebúsque gestis scripsere commentarios, quibúsque non habet Historia aut generosiores, aut innocentiores. Id fiet per schedas; sed interim tamen ego sic compingam, sicque adseruabo, vt ipse tu olim rem cognoscere, téque in ea agnoscere sis suauissimum habiturus. Tunc & iuuabit meminisse, & intexere si quid deerit, & detrahere, si quid effereretur; & transponere si quid non quadrabit; & membris, articulisque congruo situ dispositis adhibere carnem, ac vitalem succum. Id tamen, vt fieri aliquando possit, incipiendum maturè est ab elementis rudissimis; neque enim fœtus vllus consummatur, qui non initio informis sit, neque exquisitum erit vnquam opus, cuius sperabuntur exordia perfecta. Maturè ergo aggredere; nam donec mora moram trahit, ante initia consistitur; & præscinditur spes omnia pronectus. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, pridie Kal. Aug. M. DC. XLIII.

EIDEM.

HOc vnum addo, OPTIME PRINCEPS, ad superiores literas, non esse quamobrem verearis, ne vanitati res vertatur, si non mihi modò, verùm etiam aliis fortassis innotuerit. Nam primùm quidem, si ita probes, res ita agetur te inter, & me, vt nemo futurus sit conscius, & quidquid mihi dixeris, lapidi fuisse dictum videatur. Deinde verò cùm te Deus eâ gratiâ donauerit, vt haberi possis eximium Virtutis exemplum inter Principes; non est profectò inuidendum, si qualis es, talis non esse, & olim fuisse existimeris. Sic autem loquor, securus tantum abesse, vt exinde vanâ gestias gloriolâ, quin descendas potiùs in te, vt agnoscas gratus-ne sis in Diuinam munificentiam. Hinc prouidendum quidem est, tibi, quòd & quantum noui, peroptimè facis, ne animus tuus ob egregias doteis efferatur, & insolescat; ne te illas merito tuo, potiusquam ex mera Dei dignatione habere præsumas, ne te reputes esse aliquid, & si qui sunt tui dissimiles, damnes; aliáque id genus, quæ diuinum Verbum in Pharisæis improbat, quæque spem præscindunt æternæ mercedis. Verùm seruatâ, quæ par est moderatione animi, nôsti Præceptum esse Diuinum, vt coram hominibus luceas, quò illi videntes tua opera bona, gloriam referant ad Cælestem Patrem. Quare & debes te exemplum; ne sint, qui putent fieri non posse, vt cum splendore isto Natalium, cúmque hac tua tanta fortuna cohærere Virtus perfecta non valeat; & teneris, cùm sentias te non tibi solùm esse natum, adiuuare quam-plurimos qui se profectò comparabunt ad virtutem Heroïcam, cùm te illum habuerint, cuius imitatione teneantur. Vale, DECVS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VII. Eid. Sextil. M. DC. XLIII.

Literas hasce iam obsignâram, cùm bona sorte fuere ad me suauissima tua postrema perlata. De ipsis nihil aliud attexere vacat, nisi quòd gratias plurimas ob te mihi annuentem habeo. Cætera Deo benè propitio proxima statim occasione.

Ad

Ad Venerandum Senem, IOSEPHVM GALTERIVM, *Doctorem Theologum, Priorem ac Dominum Valleta, Amicorum antiquiſſimum*,

PETRVS GASSENDVS S.

ECquid miraris, OPTIME SENEX, Morinum noſtrum remiſiſſe veteri amicitiæ nuncium, edito aduerſum me libro, in quo vltrò inuffensúſque, ſeſe infenſiſſimum geſſit? An non tibi pridem perſpectus eiuſce viri genius? is nempe, &c. Pariſiis, IV. Eid. Sextil. M. DC. XLIII. *Habetur ſub Titulo, Ad librum Ioannis Baptiſta Morini, cui titulus Ala Telluris fracta, Epiſtola.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

GRatias iam egi ob pronam tuam in vota mea voluntatem. Eas iam tepero, at te ſolùm oro, vt quam-primùm vacauerit, memineris ſtare promiſſis. Inaudieram iam aliquid de iſta, quam commentoras hominum noſtratium factione. Faxit Deus ter-Maximus, vt illi in viam redeant, & qua fœlicitate ſunt, dum te talem habent, agnoſcant. Dolui maximè noſtrum illum ad eorum parteis acceſſiſſe, neque potui alia ratione eius mentem interpretari, quàm vt voluerit apud illos pleniorem fidem quærere, quò poſſet ipſos faciliùs reſtituere in bonam frugem. Audio illorum præcipuos vnà cum ipſo huc aduentutos; non capio tamen quid valeant, niſi te habuerint propitium, ſperare. Non nôrunt adhuc ſe alterâ qua lactabantur ſpe excidiſſe; an-non fruſtrabuntur quoque alterâ, niſi id fortè prouideriur, vt te geras intercesſorem. Gratulor tibi noua trophæa, quæ generoſiſſimus Princeps Conſobrinus tuus proximis diebus retulit ex *Theonis-Villa* expugnatione. Glorioſiſſimus certè ille, & digniſſimus ſanguine vtroque, quo cum ipſo communicas. Vtinam illum Deus, vt vnum ex præcipuis Galliæ columinibus incolumen ſeruet. Tu OPTIME PRINCEPS, & meum Decus Vale. Pariſiis, poſtridie Eid. Sextil. M. DC. XLIII.

Admodùm Reuerendo, Religioſiſſimo, & Doctiſſimo Viro P. HONORATO FABRO *è Societate* IESV,

PETRVS GASSENDVS S.

REddidit mihi germanus tuus, eximiæ comitatis vir, quas voluiſti mihi per ipſum literas raræ & doctrinæ, & humanitatis pleniſſimas dari. Cùm omnia certè ſuſpexerim, tum inprimis illam effuſam, ſingularémque bonitatem, quâ me ignotum, immerentémque, inexſpectata adeò amoris teſtificatione obruendum cenſuiſti. Nam inſinuáram quidem germano ſuauiſſimum fore, ſi quando daretur tuas illas de Cæleſtium motuum Phyſicis cauſis ſpeculationes per-egregias cognoſcere; at te idcircò obſequuturum, & tam cumulatè præſertim, vt iure non debueram, ita nec reapsè profectò ſperâram. Itaque gratias impareis quidem, ſed qualeis tamen poſſum, habeo; confiſus te meam ſaltem erga te pronam voluntatem eſſe probaturum. Miratus iam fueram tuum illum Tractatum *de Coloribus*, tametſi neque integrum, neque niſi curſim legendum conceſſum; nunc verò accipiens totam Phyſicam pari à te ſtudio excultam, & vel vnicum *de Motu* argumentum illuſtratum pluſquam triginta propoſitionum centuriis, & ſtupeo, & ſæculo noſtro prodiiſſe Virum gratulor, qui quam diuinus Artifex Matheſio implicuit tanto operi, explicare vt generosè, ſic fœliciter aggrediatur. Quas te aduerſus Copernicum excogitaſſe rationes dicis, dignæ erunt haud-dubiè tua illa ſolertia: ſiquidem, tametſi non ſatis perſpicio, quid ex tarditate eius partis rotæ, quæ aduerſam axi viam tenet poſſit in ipſum colligi; auguror tamen te exinde rationem texuiſſe validiſſimam, vel ex eo, quòd Terram quieſcentem ſupponis, vbi de motu Cæleſtium Phyſicâ causâ ſermonem inſtituis. Sanè verò quiete Terræ in centro Mundi ſuppoſita, nulla potuit Hypotheſis (quantum quidem poſſum mente aſſequi) ingenioſior excogitari. Hactenus enim permulti quidem Planetarum motus per ſpiras, celerioremque Firmamenti circumductionem in Occaſum peragi autumauerant; at nemo perinde cauſam Phyſicam ſpirarum iſtarum dicere tentârat; túque rem ita aggreſſus es, vt ſimul ipſam reddidiſſe veriſimillimam videaris. Quippe tametſi cæteræ quoque Suppoſitiones dubium patiantur; ille tamen ſpiralis motus, cuius fiot gyri anguſtiores ad Tropicos, explicatiores ad Æquatorem, adeò perſpicuè declaratur ex compoſitione recti accelerati, & circularis æquabilis, vt nihil ſit procliuius, quàm exiſtimare rem eo peragi, quo deducis modo. Quin-etiam itus, reditúſque ex Tropico in Tropicum eam habent Analogiam ad eos excurſus, recurſúſque, quos non improbabile ſit peractum ire lapidem in perforatam Terram dimiſſum; itémque ad vibrationes, reuibrationéſque ponderis funipenduli, vt rem non intellectu modò, ſed oculis penè cernere videamur. Et quamuis ex tua Poſitione acceleratio motus recti videatur futura ſecundum rationem, quâ Sinuum verſorum incrementum fit, quæque non-nihil differt ab ea quam Galileus, Merſenoúſque, &, ſi fas dicere, etiam ego, obſeruitare viſi ſumus; attamen circa ipſa initia diſcrimen eſt adeò inſenſibile, vt poſſit penè ad obſeruandi difficultatem reuocari. Siquidem vt nuper ſcribebam ad Amicorum aliquem, diligentiam propè omnem ſuperat, diſcernere an ſit progreſſio iuxta numeros

meros integros 1. 3. 5. 7. 9. An iuxta hosce 1. 2 $\frac{21}{11}$ 4 $\frac{1}{4}$ 6 $\frac{1}{5}$ 8 $\frac{1}{5}$ &c. Idem porrò dico de asserta à te constitutione Apogæi, déque eius motu (& ne ipso quidem æquabili) in consequentia, de inuariata excentricitate, & (quod mihi pene probatum) de inuariata similiter obliquitate Eclipticæ; de præcessione Æquinoctiorum, déque turbinatione Solis,& si quæ sint alia, quæ Hypothesin Solaris motus attineant. Quippe, quantum-vis nonnulla sint tum operæ difficilioris, tum Intellectus abstrusioris; vniuersa tamen demonstrant quo sis ingenio, & animo ad quidvis quantumlibet arduum exsuperandum comparatus. Quanquam enim tu is non es, qui motum illum prodromum, quem supponi posse Galileus censuit, ita seriò accipias, quasi reuerà aut necessariò in conditu rerum fuerit aliquis; nihilominus ipsum adeò scitè atque appositè vsurpas, vt inde penè tam facile Cælestium motuum originem, varietatémque explices, quàm qui vsurpant fluxum puncti, explicare solent creationem, accidentiáque dimensionum. Heinc deuinxisti me sanè nimiùm, cùm rescire voluisti me quàm hæc præclarè excogitâris; ac proinde viam quasi straueris ad inuestigandum vberiùs Physicam causam tum præcipuam, tum organicam motionum Cælestium. Nimirùm spes est, vt pro tua sagacitate, atque solertia, disquisitionem hanc promouens, facem præferas, qua quæ tenebræ adhuc supersunt, discutiantur. Perge itaque rem facturus dignam præclarissima indole, dignam non erudita minùs, quàm illustri familia; dignam Societate, quam quidquid est rarum, sublime, magnificum decet. Sic verò habe me vt honori, sic fœlicitati magnæ vertere, quod fueris non modò cooptare me, sed accersere etiam in tui amicitiam dignatus. Quantò certè me tibi obstrictiorem vel ex hoc vno capite sentio, tantò daturus sum operam, ne tua de me opinione, tuóque affectu me indignum probem. Vale, Literatorum Decus,& me,vt amare cœpisti,sic perge. Parisiis, XIII. Kal. Septemb. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

AN narrabo tibi, quod mihi (dormienti, nescio, an vigilanti) superiore nocte contigit insomnium? Meditabar quî fieri posset, vt tot iam tentatis remediis, nullum non impar hactenus fuisset Filio tibi carissimo, ac tantæ spei persanando. Subiit verò me cogitatio curationum admirandarum, quas ad Balnea, Thermásque nostras Dinienseis peractas cognôram; ac tum, quid-ni, inquam, si illuc deferretur illustris Infans, sanitatem recuperaret? An-non, si malignus est humor, qui meatus obstruxerit, eámque, quam memorant, neruorum infirmitatem fecerit, adest tum aqua ad exsoluendum, tum Crypte sudatoria ad educendum comparata? An-non illeic innumeri, qui sint neruorum aut debilium, aut decurtatorum Paralytici annis singulis conualescunt? Et non-ne opus duntaxat foret singulari prudentia in temperando vsu pro morbi, ætatis,virium conditione? Dicere non possum somnus-ne deinceps me inuaserit, an continens fuerit; at cum-primùm fui postmodùm sub auroram expergefactus, ea cogitatio sic rediit, vt censuerim illam qualiscunque foret, esse tibi significandam. Itaque hoc ipsum iam præsto, & cùm par non sit, vt meis insomniis, ac tanta præsertim in re fidem adhibeas aliquam, addo tamen te rem facturum Paterno studio non indignam, si Lautaretium Medicum accersiueris consulendum. Non sanè quòd isteic desint Medici, qui nostri eiusmodi Balnei, vaporariique sint apprimè gnari; sed quòd degens illeic Lautaretius, illaque præsertim, qua est sagacitate, & diligentia, rem cognoscere præ cæteris possit. Vtcumque fuerit, saltem ad te hæc perscripsisse nihil nocebit. Vale, PRINCIPVM, Vale meum Decus. Parisiis, XII. Kal. Septemb. M. DC. XLIII.

EIDEM.

BEasti me, OPTIME PRINCEPS, cùm iteratò fecisti spem eorum, quos petij commentariorum. Comperta mihi iampridem fuerat animi tui moderatio, neque ego non sensi me tui pudoris pulsare fores; sed nempe ideò non destiti, quòd ratus fuerim esse te de meo candore securum. Aggredere itaque solùm,& quo quidem modo ipse instituisti, is enim peregregius est. Hoc vnum te quæso, ne te singularis, de qua dixi, modestia ad celandum quidpiam quod videri possit laudabile esse, compellat. Quippe id in meum sic effundes sinum, vt censere possis in tuo constitisse. Commemini, exempli gratiâ sed non tamen satis disertè, conseruisse te nescio quos sermones cum Condæo Principe, tempore nuptiarum ipsius; cum Duce Mon-morantio, quo tempore nescio quid ipsi interuenit dissidij cum Henrico Magno, dum te aliquando inter Pueros quosdam Primores vnum requireret,& alia id genus, quæ mihi noluerim omninò abs te reticeri. Huiuscemodi quoque sunt, quæ te tam carum cum cæteris, tum præsertim Auo tuo reddiderunt. Vale, ô DECVS PRINCIPVM,& quò lætus pergis inde fœlix redi. Parisiis, V. Kal. Septemb. M. DC. XLIII.

PETRVS GASSENDVS NEVRÆO *Suo*, S.

QVocumque scribas idiomate, rem mihi periucundam facis. Perscripsit ad me optimus Campinius quantum se tibi deuinctum sentiat; ne dubita verò quin affectus ille, quo est erga te animatus, in dies excrescat. Facis profectò pro singulari animi tui moderatione, cùm te sic demittis, tuámque industriam, quæ quanta sit, noui, sic attemperas; facis pro eximia Sapientia, cùm si quid

potest

potest tœdij, molestiæ-ve interuenire, hoc & sale condis, & melle dulcoras; sed tu cordatissimus nempe, qui pari studio quamcumque Spartam nancisceris, ipsam exornas. Chorezius nihil de caritate Telescopiorum suorum remisit. Vnum heic habebis cum geniculo, & mordaci cochleola, sustentaculo ligneo inserenda. Est canaliculus præterea, cui adhibitum præstare possit Microscopij vsum, verùm cùm is sit longior cubito, alia occasione erit transmittendus. Vale. Parisiis, v. Kalendas Septembris. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

DIci non potest, OPTIME PRINCEPS, quanta lætitia fuerim perfusus, cùm in fasciculo librorum, quos voluisti missos ad me, tuas non modò literas, verùm etiam commentariorum quasi primitias conclusas habui. Quàm suaue autem putas, fuit, candorem illum agnoscere, quo recensuisti omnia, neque timuisti, ne ea secus, quàm se haberent, interpretarer. Hærere certè ex eo non debui, quin fiducia tibi foret de me plena, ac reputares posse te mecum, perinde ac tecum serere sermones. Et quantum quidem possis, docebit te dies, exscripsi intereà schedam integram, ipsúmque ad te iam remitto autographum, vt certior euadas nihil harum rerum tua ipsius manu scriptum remanere. Nec verò secus de cæteris, quæ deinceps ad me transdere dignaberis agam; quæso te solùm, ne id præstare, quantum per negotia licebit, omittas. Quippe plurima quidem sunt, quæ te rogaturus prætereà circa primum istum commentarium velim; sed nolo te interturbare, cùm abundè interim sit, quod rem per summa, ac præcipua pro temporum serie capita enarres. Scilicet hæc vbi fuerint absoluta, retexemus specialiùs omnia, & circumstantias intertexemus, quarum licet tibi videaris oblitus, percontando tamen dabo operam, vt excitari memoria possit. Quàm difficilia euaserint tempora, mihi non ignotum; verùm spes est fore, vt breui mitescant, & Cælum hisce nubilis variè turbatum serenetur. De libris transmissis id cepi consilij, vt res cum viris optimis Mersenno, Hilarione, Nizzerone communicetur, ij enim vt sunt eruditi, & sui instituti, sodaliúmque amantes, sic opportunè prouidebunt per quos-nam ex suis libri offerantur. Siquidem videri indecorum posset, & instituto iniurium, si alienus quispiam se ingereret in rem spectantem ad hominem, qui nomen dedit Sodalitati. Concredam proinde illis ipsos libros, ratus te non malè consultum id ire. Nihil attexo rerum nouarum, tametsi eæ sint, quas nosse intersit; sed nimirùm qui tua curant, norúntque omnia præclariùs, isto me subleuabunt labore. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, pridie Non. Septemb. M. DC. XLIII.

Gassendi Epistolæ.

EIDEM.

NIhil est noui, quod ad te scribam. Nam quod spectat quidem ad carissimi tibi Viri instaurationem, ob quam vt tui causa lætor, ita impensè gratulor, res fiet abundè perspecta per tuos. Remisi nuper Id Schedion, quod dignatus fueras ad me mittere, speróque fore vt deinceps consimilia recipiam, quantum certè tibi per ea quibus distineris negotia, licebit. Libros commisi Patribus, de quibus postrema occasione scripsi. Dixit Mersennus se argumentum ex ipsis Authoris literis iam nosse, omnésque simul receperunt deliberaturos se cum suo illo virorum optimo Challouio per quos & libri offerantur, & votis Authoris satisfiat, ac mihi rem posteà significaturos, cuius possim te facere certiorem. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, III. Eid. Septemb. M. DC. XLIII.

Hæc iam scripseram, cùm reddita mihi postrema tua literæ fuerunt. Et vix quidem vacauit schedium ipsis adiunctum exscribere. Perfeci tamen, quare & ipsum cum hoc Epistolio recipies. Condonabis autem, si de argumento literarum nihil reponam; exscriptio illa videlicet nihil temporis reliquum fecit. Vale iterum.

Clarissimo, & Doctissimo Viro, HIERONYMO BARDIO,

PETRVS GASSENDVS S.

QVas ad me geminas dedisti ante duos mensis literas accepi solùm nudius-tertius. Commisi verò statim Amico quas ad Petrum Fabrum vnà destinasti, & commendaui sollicitè, vt virum ad tibi rescribendum instiget. Nimia porrò est bonitas, qua me pergis obstringere, cùm nihil tam diuturno offensus silentio nihil de singulari tuo erga me affectu remittis. Et potes sanè esse de mea in te propensione securus; sed interim tamen nisi prorsus bonus, non posses hanc meam negligentiam tantam consulere boni. Per-gratum fuit cognoscere quem attexuisti Indicem præstantissimum tuorum Operum, is quippe vt saliuam mouit, ita editionis impatientiam fecit. Mirè interea me delectauit, quòd vnum versari sub prælo agnoui; vtinam & id breui prodeat, & cætera mox consequantur. Quod renuncias de optimo, præclarissimóque Liceto, nouum mihi penitùs est, nisi quantum noui ex Naudæo nostro editum pridem ab eo librum *de luce Lunæ secundaria in Galileum τὸν μακαρίτην, ac partim etiam aduersum me:* siquidem neque quod exemplum, neque quas insinuas literas ad me peruenerunt. Beabis me verò, si libri Exemplum transmitti ad me procuraueris; non tam profectò quòd in illo res agatur mea, quàm quòd sit iucundissimum habere atque asseruare tanti amici monimentum. Id poterit, quantum opinor, Genuensi internuntio tradi, & ad optimum Principem, inque mea Prouincia Pro-Regem rectà dirigi, inuolucro solùm superaddito, quod Epigraphen istam

 præferat,

præferat, *A Monseigneur, Monseigneur le Comte d'Alais Gouverneur,& Lieutenant general pour le Roy en Provence*. Ille scilicet ita amat me, vt & volens ipsum excepturus sit, & iussurus statim vt ad me transdatur. Interim, si quidpiam fortè literatum ad eximium Licetum des, quæso te, illum iubeas,& salutere meo nomine, & rescire neminem esse apud quem possit eius virtus, atque eruditio fieri commendatior. Velim etiam vt plurimam Clarissimo Medico Sebastiano Baldo annuncies salutem. Tu benè Vale. Parisiis, XIV. Kalendas Octob. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐεργέτῃ*.

TErtium cum tuis literis nuper datis accepi Schedion, id verò cæterorum instar exscriptum cum hisce temitto. Cumulas me gaudio, cùm te tam constantem hac in re præstanda experior; neque subest, quamobrem hæream, quin sis deinceps, dum per negotia licebit, perseueraturus. De Bereculio, quod memoras, dolorem mihi renouat, quo, illum à te defecisse accepi. Conuenite ipsum aliquoties volui; sed à suo semper diuersorio abfuit. Inuisit me ipse semel, iterúmque; pernegauit autem sese aliquid, quod reputaret esse tibi displicitirum commisisse. Nempe testitisse se quidem Classis illius supplicum libellorum institutioni; at fecisse ex munere, & non fuisse vnquam abs te, si quid displicuit, significatum;&, cætera quod attinet, esse se constanter tenentem tui. Quid portò ego reposuerim, nihil est necesse commemorare; tu enim satis id coniicis ex veneratione qua te, tuámque virtutem perspectissimam meritò complector. Cæteta inter illi prædixi, quod & euentus iam comprobat, nisi & ipse,& cæteri, eo quo par est modo te propitium quærant, nihil esse quod sperent pro votis cessurum. Scripsi hodie Genuam ad quendam Amicum nomine Hieronymum Bardium, vt transmissurus ad me librum, quem Licetus in Galileum, ac in me simul edidit, ipsum ad te cum inuolucro,& epigraphe dirigat. Si faciat, nullus dubito, quin & excipias,& transdas volens. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium,& Decus meum dulce. Parisiis, XIV. Kal. Octob. M. DC. XLIII.

EIDEM.

NVperum, quod literis tuis attexuisti Schedium, cum hisce recipies. Quos ad me libros miseras, delecti ex ordine viri, vt præsenserant, obtulerunt. Ipse Cancellarius Regij priuilegij pollicitus diploma est; id vbi viri Religiosi præ manibus habuerint, consignaturi mihi sunt, vt ad te, seu ipsum ad Authorem transdam. Concedo rus crastina luce cum Abbate Campinio (cuius summa semper in te obseruantia)& Molæo Præside mei etiam amantissimo, Lunæ Eclipsin, quæ perendie futura est, obseruaturus. Horizontem liberum quæro, vt quia Luna est oritura aliquantisper iam deficiens dum Sol occubiturus est, experiar num vterque sit (Terrâ interpositâ licet) simul supra Terram futurus conspicuus. Scilicet quasi vaporum Regio ita vtriusque radios refringere heinc inde valeat, vt quamuis demersi infra Horizontem, imminere tamen ipsi conspiciantur. Res obseruata aliàs est, verùm non à me, qui ne ausim quidem vt Cælum sit mihi futurum hac vice propitium sperate. Ista ad alium non scriberem; sed nempe tu meas non improbas nugas. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Præsidium,& Decus meum dulce. Parisiis, VII. Kal. Octob. M. DC. XLIII.

EIDEM.

Vna manus nobis vulnus opémque tulit.

SCilicet quantum prima fronte literæ tuæ conturbârunt, febrim renunciantes, qua tentatus es; tantum eædem te conualuisse commemorantes exhilarârunt. Vtinam hæc fuerit, ac etiam-num sit valetudo constans; téque porrò Deus incolumem seruet in Nestoreos annos. Id, quod me literis postremis timete dicebam, euenit, quippe Eclipseos tempore obstitere votis densissimæ nubes. Heinc non modò simul supra Horizontem conspicere Solem, Lunámque non licuit, sed ne deinceps quidem Lunam, dum in summo defectu fuit. Exitum dumtaxat, Cælu sese posteà aperiente conspeximus, vno altero-ve minuto post horam octauam. Versabamur tunc Sucij, quod oppidum nôsti satis editum non longè à tuo, Parentis-ve Gtobosio; quamobrem illeinc optimus Abbas, optimus Præses Molæus, & ego redire noluimus, loco egregio non per-lustrato. Eremum quoque Camaldulensium sacri causa adiimus, ac interim suspeximus insigne Paternæ, tuæque pietatis monimentū superstitutum. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, postrid. Kal. Octob. M. DC. XLIII.

Pensum remitto.

Admodùm Reuerendo & Clarissimo Viro, GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatensi Canonico, & Pastori Hercano*,

PETRVS GASSENDVS S.

QVas postremas literas dedi, spem fecere obseruationis, si quam fortè peragerem circa Eclipsin tunc futuram, quæ & deinceps contigit die XXVII. superioris mensis. Fidem itaque istæ liberabunt, tametsi per-pauca obseruata sunt, Cælo scilicet inuidente. Concesseram Sucium, quod Oppidum est tribus heinc leucis ad ortum distans cùm inclinatione tantilla in Austrum (Meridianorum differentiam vnius minuti temporatij habeo) vt quia locus editus est, experirer num Sole adhuc supra Horizontem exstante, Luna non-nihil suo in exortu iam deficiens extaret quoque. Verùm & dies fuit totus pluuius, & densæ nubes non modò illud intercepere spectaculum, sed maximam etiam, de qua maxime sollicitus eram, quantitatem Eclipseos,

Eclipseos. Cætera negata cum fuerint, fœlicitas saltem fuit aliqua, spectare defectum deficientem posse, & momentum id adnotare, quo Telescopium exhibuit oram Lunæ redintegratam. Id quidquid fuerit vt habeas, ecce heic illud tibi exhibeo.

Altitudo Lunæ, &c. *Vt in Commentariis.*

Prætereo autem Eclipsin desiisse ad partem Lunæ superiorem, non omnino ad verticem, sed tantillum ad dextram, seu versus Occasum, & quatuor, aut quinque pòst horæ minutis (nempe dum Luna superstitem inumbrationem exueret) distitisse ♄, qui erat tunc Lunæ inter Austrum & Occasum, à margine quidem remotione Lunæ 1. grad. min. 41 $\frac{2}{5}$ à viciniore verò 1. grad. min. 13 $\frac{1}{2}$ à centro autem 1. grad. min. 31 $\frac{2}{7}$. nempe quantum Radio Astronomico assequi id licuit. Obseruauit per idem tempus in hac Ciuitate Ismaël Bullialdus ac ita se habuit eius obseruatio.

Arcturo ad Occasum, &c. *Vt in Commentariis,*

Adiecit Arcturo alto grad. 19. min. 42. seu hora 7. min. 19. sec. 12. destitisse ♄ ab ora Lunæ proxima 0. grad. 45. min. Exspecto si fortè qui alij, quibus eandem curam commendaueram, fœliciores exstiterint. Intereà uolui committere, vt hæc non rescires quam-primum. Tu quid tibi contigerit, si significes, periucundum erit. Vale, & Amicos saluta. Parisiis, v. Non. Octobr. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν.*

Appulsurus Mouæam es hoc ipso, quo hæc scribo die, quantum quidem ex tuis, aliorúmque literis supputanti coniicere licet. Vtinam faustis auibus eò accesseris, inde redeas, & omnia ad obsequium, tranquillitatémque comparata offendas. Perspectum iam erat, quod dignatus es rerum nouarum insinuare; faxit Deus ter-Optimus, vt quantus ad benè merendum de Prouincia nostra propendes, tantus habearis ab omnibus, & quæ conditio est temporum, temporum conditio esse agnoscatur. Quos innuis mores hominum, noui; sed spes est, vt illi descendant in se, ac potissimùm, dum nequicquam se contendere obseruitabunt. Videlicet, vt præconcepta de tua lenitate opinio fecit audendi animos; ita generoso honesto incoctum pectus animos franget. Fœlices! quòd tu adeò bonus, vt sis resipiscentibus iniuriam omnem condonaturus. Perscriptum est ad Valauesium esse te in ipsum animo infenso; is verò iurat nihil se aliud, quàm obseruantiam testarū fuisse. Nam quod *Arearum*, hoc est suam propugnatā causam voluerit, id & postulatā abs te, & impetratā licentiā fecisse. Suæ esse infœlicitatis quòd te suis rebus, votisque aduersum habuerit; at nihil idcircò de reuerētia tibi debita remisisse. Dolere se potuisse tuas aureis accommodari maleuolis, qui ausi fuerint nescio quid tibi præter verum insusurrare. Nempe te queri fecisse se, quod ne somniârit quidem vnquam; neque enim se vnquam accessisse, aut in consortium dedisse iis, quos tu causaris tuis consiliis, institutisque repugnare. Implorare se meam fidem, si cum nôrim qualis vir siet, qua consuetudine cum iis, qui tibi minùs affecti sunt, id vel ipsa specie probabile ducam. Ego verò, OPTIME PRINCEPS, testari possum nobilem virum & venerari semper te, & quantum coniectutis mihi maximè euidentibus assequor, non fecisse locum expostulationi. Quod superest, non latet te, qua me necessitudine Peireskius ille ὁ μακαρίτης, suæ familiæ deuinxerit, quà me & ipse Valauesius Riantij Baro & eius filius teneant. Quare non improbabis sanè, si id præstem ipsi erga te officij, quod recusare, nisi desertor amicitiæ habear, non possim. Præsto aliunde pro eo affectu, quo tibi, si modò liceret per virium mearum modulum, conciliare, aut sistere quam-plurimorum animos vellem; ratus nihil tibi esse iucundius, quàm regnare in animis, ac nihil esse magis à tua indole, quàm serenitatem testari, alienum. Certè & tua illa verba inserta in Epistolam, *paucorum culpa fuit, vnius pœna,* &c. id reuocârunt in memoriam, quod Ouidius cætera inter de Augusto cecinit,

Multa metu pœna, pœna qui pauca coercet;
Et iacit inuita fulmina rara manu.

Sed hæc satis, OPTIME PRINCEPS, tu meum dulce Decus, & Præsidium, Vale. Parisiis, VII. Eid. Octobr. M. DC. XLIII.

EIDEM.

Accipio discessisse te vno, altero-ve pòst die, quam statueras; sed discessisse expeditiorem. Redeas modò incolumis, quidquid est rei, perinde est; nam quod attinet quidem ad inducias, satis deinceps, Numine benè propitio, omnia supplebis. Dignatus fueras ante sesqui-mensem rescribere ad me, non insuaue fuisse, quod de illustri, carissimóque Infante admonueram; ipséque volueram, quid-nam spei foret ex Lautaretio cognoscere; si fortè de morbo quidpiam inaudiisset. En verò literas iam habeo, quibus ille ad me perscribit se fando quidpiam inaudiisse, & quantum experientia annorum triginta, quibus Balneorum, Thermarúmque vireis probauit, suggerit nihil se Infanti ex illarum vsu metuere, quam-plurimum verò sperare. Tempestatem iam præterlapsam, quæ vsus aquarum consentaneus est, opportunam fore Vere proximo, si & (quod vouet meritò) Optimus Deus ægellum seruet, & ipse ea sis voluntate, vt earum vireis experiatur. Id ego nescire te nolui, tum vt ex facta spe recreeris, tum vt eò curam conuertere possis. Futurum porò, vt Lautaretius proximis Comitiis intersit; poterit verò ea occasione tum αὐτοψίᾳ explorare, quæ sit morbi vis, & conditio, tum tibi edisserere quid facto existimet opus. Vtinam omnia prosperè, ac prout sunt mihi in votis, succedant. Tu, OPTIME PRINCEPS, quam-optimè Vale. Parisiis, postridie Eid. Octobr. M. DC. XLIII.

EIDEM.

SPes est, vt faustum reditum Epistolium hoc gratuletur. Scilicet debes, quantum coniicio, speróque, Monæco rediisse, & ab aliquot etiam diebus in ipsa Vrbe consistere? Annon porrò aliquoties, dum fores eius loci spectator, repetiisti illa ex Virgilio?

—— Quantas acies, stragémque ciebunt
Aggeribus socer Alpinus, atque arce Monœci
Descendens gener aduersis instructus Eois.

Perspecta nempe tibi historia? An meditatus aliunde es, quamobrem μόνοικος vocetur? duplicem causam designat Seruius, nimirum vel quòd Hercules illeic pulsis omnibus, solus habitârit, vel quòd in illius templo nunquam aliquis Deorum simul colitur; sicut in Iouis Minerua, & Iuno, in Veneris Cupido? At forsan-ne fuit causa alia, quòd eius loci situs præruptus habitationem singularem, & solitariam faciat? Fortè-ne proinde, quod sæculis priscis eò se Piratæ reciperent. Hercules à loco ipsis repurgato cognomentum tulit, potius-quam donauit? Tenere me non possum, quin occasione Herculis Liguriam quoque, dum ex Gallia (vbi τὴν Ἀλησίαν Vrbem condiderat) rediret, lustrantis; author sim tibi, vt perlegas quæ pauca habet hac de re Diodorus Siculus *libro Historiarum quarto*. Præ-cæteris certè admirabere historiolam, quam ille παράδοξον vocat de muliercula operas locante. Aliud quod scribam, nihil est. Tu, OPTIME PRINCEPS, quamoptimè Vale. Parisiis, x. Kal. Nou. M. DC. XLIII.

EIDEM.

REdiisse te Monæco accepi, & cogitasse statim Massiliam. Rumor fuit te ipso Comitiorum Consularium die, hoc est, nudiustertiùs illeic adfuturum; bæsi ipse, ac visus sum hærendi rationes vtrimque habere. Precor semper Diuinum Numen, vt omnia tibi pro votis cedant; adeò sum certus nullum te non legitimum concipere votum. Vereor, ne illa negotia obstaculo fuerint penso instaurando; quamobrem & nihil abs te ne proxima quidem occasione exspecto. De insequuturis meliùs ominor; dummodò quiete, ac otio, quod spero, maiore fruaris. Intereà verò, si modò valeas; benè, imò optimè est. Vale ergo quamoptimè, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, III. Kal. Nouemb. M. DC. XLIII.

EIDEM.

ID, quod veritus fueram, euenit, vt gratia nempe illa negotia ne aliquid commentariorum ista quoque vice haberem, obstarent. Id delectauit, cœpisse omnia placidè adeò succedere; ac spem factam, vt ex ea vrbe discederes votorum compos. Debebitur successus fœlis & singulari prudentiæ, & generosæ indoli, quæ vinci ac cedere nescia, nihílque metuens, meruit timeri. Fortunet semper tua consilia Deus Optimus Maximus; & cùm ipse finxerit cor, tribuat tibi omnia secundum cor tuum. Id ego voueo vnicè, ac vt te inaudiam optimè valere. Vale igitur semper optimè, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, postrid. Non. Nou. M. DC. XLIII.

PETRVS GASSENDVS NEVRÆO *Suo*, S.

QVæ per-eleganter scripsisti de Spectro illo lucido, cognoscere per-gratum fuit. Quod verò nomine non tam tuo, quàm optimi Principis experiisti nosse quid de eo sentirem, id non fuit perinde iucundum. Etenim & ille est nimiùm sibi pollicitus de me; & tu non satis excusasti curtam meam supellectilem, cùm eius desiderium suscepisti significandum. Quippe ego quidem vt in cæteris, sic in hisce rebus præsertim exercitio, in hisce, inquam, in quibus aliunde periculum non leue est, ne quis aut nimiùm credulus, aut parum pius esse videatur. Enimverò, cùm præferam ineptus videri, potius quam morosus, ac vbi præsertim obsequium Principi tanto debitum (& à me quidem) exigitur; en, quam non verear balbutire. Imprimis non inficior sanè, quin lucula illa, quæ per nocturnas tenebras, & cum nulla extrinsecùs penetrare in lectum posset, intra ipsum lectum apparuit, potuerit esse diuinitùs ad significandum aliquid immissa. Id probabile enim facit tum Pietas eximia quâ tam generosissimus Princeps, quàm eius Coniux Heroina illustrissima, commendantur (tales nimirum sunt, quibus-cum communicare ille solet, qui vna lux est in tenebris lucens) tum commemoratus à te blandus, plenúsque dulcoris sensus, quo affectus vterque fuit. Is nempe est, cuiusmodi ab Angelis lucis creatur; cum horror incuti non modò à Potestatibus tenebrarum, sed à spectris etiam naturalibus, qui fuerint improuisi, soleat.

Porrò, cùm is sim, qui id non inficier, an-non tamen dignum consideratione, cur si id signum Deus immisit, perspectum simul non fecerit quid eo significatum vellet? An reputare enim par est, Deum nihil aliud, quàm lusisse, vt putà signum ludicrum solùm, inutiléque exhibens; cùm intelligi ex eo non potuerit, quid nam sperandum, aut metuendum; quid-nam prosequendum aut fugiendum foret? An se Deum peius gessisse, quàm parentem, quàm Principem, quàm virum prudentem, & bonum, qui si subditorum quidquam interest, illos non Ænigmaticè, sed explicitè commonitos facit? Ac difficile quidem est, imò vireis fortè humanas excedit, si ea lux naturalis fuit, causam illius dicere; at æquũ profectò non est notitiæ nostræ modulo vim incomprehensam naturæ metiri. Nisi fortè ea vertigine sumus, vt quasi omneis naturæ vireis ad vnguem perspexerimus, nihil supra captum nostrum sit, quod non illicò esse quoque supra naturã existimemus? Et quæ-nam tamen, inquies, subesse coniectura potest, ob quam opinemur naturam consimile quidpiam interdum moliri? ego quidem non sum tam solers, vt vllam intimè peruideam; sed, quantum tamen assequor, dici fortè posset huiusmodi lucem aut ob affectum oculi, aut ob rem, quæ reuerâ esset extra oculum, apparuisse.

Vt verò primùm aliquid de affectu oculi dicam, videtur res contingere alterutro duorum modorũ potuisse; Vno, si tẽporanea in optimo Principe fuit, quæ in Tiberio Imperatore per-

petua

petua penè fuit diſpoſitio. Is nempe, dum noctu expergiſceretur, aperirétque oculos, eam ex ipſis lucem fundebat, vt res poſitas in obſcuro, in quas obtutum dirigeret, ad certum tempus conſpicaretur; quod noui etiam nobili cuipiam fœminæ contigiſſe. Altero, ſi oculos habuit, vt ipſe quoque aliquando in me expertior, comparatos. Scilicet interdum, cùm expergeſio, interdum etiam cùm ante ſomnum forte aperio oculos ipſos ea luce perfuſos habeo, vt ex improuiſo immiſſam in lectum lu●m ſuſpicer, & videre ipſum lectum claré videat; tametſi reipſa extra me nihil videam, quippe neque brachium exporrectum detegens, neque rem vllam manu contactam vbi, aut qualis eſt, diſcernens.

Et poſſe quidem ex oculis lucem aliquam promanare, qua res obiecta illuſtretur, quæque reflexa in oculos ſpeciem ipſius referat, nemo penè ietit inficias; cùm & ferè ſit in confeſſo nocturna Animalia luce vti propria, vt prædam conſpiciant, & animaleis ſpiritus, qui coaceruari intra oculum, ac deinceps effundi poſſint, naturæ eſſe igneæ; atque idcircò lucidæ (non iis certè minùs, qui ea pilis affrictis vulgò promicant) varia argumenta perſuadeant. Poſſe aliunde oculum tepore ſomni, concluſionéque palpebrarum excalefactum lucem quandam concipere, quæ facultatem interiorem, Imaginationem videlicet, moueat; nihil abſurdum inuehit. Etenim ſi in vatiis lignis, in ſquammis, & fluore piſcium, aliiſque huiuſmodi rebus excitatus, putrefactione calor lucem in ipſis ſenſibilem creat; quid-ni create in oculo poſſit excitatus calor à concluſis, mobilibúſque ſpiritibus; cum & in ipſo talis fieri temperies aduentitia valeat, qualis in ipſis cicindelis, noctilucis-ve natiua eſt?

Quod autem etiam ea lucula intra oculum exſiſtente imaginatio ſic percellatur, vt conſpectæ lucis apprehenſio fiat, vel illud arguit, quòd dum inſpecto Sole oculos concludimus, videre adhuc videmur Solem, aut ſuperſtitem eius lucem nobis veluti obuerſantem; quæ etiam oculis ſubinde apertis, & in librum intuentibus characteres aureos exhibeat; cùm is tamen color ſeu huiuſmodi lux intra ipſum oculum ſit. Nempe imaginatio id quod intra eſt, extrò transfert, quocumque viſus defigitur; quomodo ſolent quoque qui ictero, aut hypoſphagmate laborant, res viſas habere lucidas, aut rubras, & nemo non imaginatur ſeriem eſſe lacrymulatum tranſlatarum per aërem, quæ ſeries guttularum eſt tranſlatarum per oculum; & qui ex Sole directè inſpecto contraxere noxam (vt ego certè aliàs) videre videntur in aëre medio quaſi congeriem graculorum gregatim volitantium; cum ſit potiùs congeries notularum in oculo à radiis Solis inuſtarum. Atque id quidem, ne memorem eandem vim Imaginationis non modò lucem, aut colores exſiſtenteis in oculo, quaſi exteriùs in aëre exſiſtenteis apprehendere; ſed apprehendere etiam ex ſolo motu imaginũ, ſpecierum-ve in cerebro ex rebus vſque impreſſarum, vt furioſorum, delirantiũm, & ſomniantium viſa manifeſtũ faciunt.

Vt dicam verò etiam aliquid de te, quæ extra ipſum oculum ſit; videtur potuiſſe ea lux eodem modo contingere, quo *Caſtores*, ignéſque alij, luculæ-ve potiùs conſimiles ſolent. Quamobrem enim, ſi aliquando id euenit in nauibus, vt poſtquam rudentes, cæteræque partes præ vehementia tempeſtatis incaluerint, iȷ excitentur halitus, qui concreſcentes conſpicui fiant, & citra ardorem colluceant; non poſſit interdum halitus humanus & concluſus præſertim, ſic concreſcere, vt ſimilis ignis minimè ardentis, ſed lucentis ſolùm ſpeciem referat? Et non-ne conſtat halitum non ex cæteris modò Animalibus, ſed ex Homine quoque tranſpiratus formari in ignem, luculam-ve huiuſmodi; quando non modò incaleſcentes poſt ſerotinas pluuias equi viſi aliàs ſunt binas flammulas binis geſtare auriculis; ſed id ipſum etiam quod eſt à Poëtis cantatum de Aſcanio, teſtati Hiſtorici ſunt de Seruio Tullio iuuene; vt nempe illi in Regiæ dignitatis præſagium obſeruata fuerit

Lambere flamma comas, & circum tempora paſci?

Addere poſſem loci genium, è quo fundi queat talis halitus; quippe non ſola Cœmiteria illis fundendis ſunt comparata; ſed loca etiam alia, cuiuſmodi ſanè memorandum eſt *Rogoni* Caſtrum in Prouincia, vbi per nocteis verè hiemanteis illud perfamiliare eſt, quod ſingulare Seneca habuit de Stella viſa conſiſtere ſupra Gylippi lanceam, dum Syracuſas peteret, & Plinius de viſis à ſe ſupra militum pila inhærere. Illeic ſiquidem quotquot efferuntur haſtæ, baculi, digiti per atrium, aut præter feneſtras, totidem ſtatim igniculi, ſeu luculæ potiùs innoxiæ ſuper-exoriuntur. Poſſem ſimul commemorare ſpecialia, quædam Africæ loca, in quibus ſpectra varia nō alia de cauſa familiaria ſunt, quàm quia ventorum defectu varij glomeres vaporum formantur, conſiſtúntque per aërem, & cum ad motum accedentium, recedentium-ve ſolùm moueantur, non aſſuetos indigenas, ſed aduenas ſolùm inaſſuetos perterrefaciant. Poſſem & ediſſerere, vt vapores lucidi fieri ob corpuſculorum ex quibus texuntur variatam poſitionem valeant; citaréque ſpeciem Auroræ Borealis, qualem mirabiliſſimam obſeruaui eo tempore, quo Mons Albanus obſidebatur. Poſſem poſtremò alia quoque hiſce affinia ſubtexere, ad declarãdum quî potuerit intra illud cubiculum is ſeu halitus, ſeu vaporis conformari glomerulus, qui abierit in luculam; ſed faciendus is denique eſt modus.

Iam, ſi requiras vtra ratione exiſtimem probabile luculam illam apparuiſſe; nihil pronuncio; ſed dico ſolùm, niſi ipſa quoque illuſtriſſima Heroïna eandem luculam conſpexiſſet, futurum fuiſſe, vt haberem quaſi rem veriſimilem, apparuiſſe eam luculam propter affectum oculi, & poſterioris quidem modi. Nimirum inſtabilitas, & diſcurſio à te deſcripta, videri poſſet arguere mobilitatem oculi; eodem modo, quo illam arguit inſtabilitas & diſcurſio lacrymularum memoratarum. Hæ quippe non alia ratione moueri apparent, quàm quia dum viſionis axem verſum ipſas obliquè ſitas conuertimus, auertimúſque, quæ guttulæ in oculo ſunt, vnà cum oculo mouentur, perpetuóque axem viſionis, aut antecedunt, aut

conſequuntur. Sic vmbellæ, quas memoraſti, videntur arguere craſſiuſculas aliquas parteis humorum ocularium, quæ interceptæ ſpeciem vmbræ media in lucula crearent; eo fortaſſis modo, quo mihi contingit, qui ob craſſiuſculum vaporem intra pupillam oculi dextri, præ me fero ſemper vmbellam lenticularis amplitudinis, quam & clauſis etiam oculis diſcerno, & dum oculo illo lego, characteribus interceptam habeo; ex quo & lego laborioſiùs. Sic dici poſſet ineonſtantiam magnitudinis, & figuræ, quam ſimiliter adnotaſti, arguere illam luculam intra oculum mobilem, dilatari, contrahi, diuerſimodè figurari; quando quæcumque mutatio euenire interiùs poteſt, illam vis imaginationis fieri exterius apprehendit. Sic demùm quod refers voce excitata, & exporrecto brachio luculam ſtatim euanuiſſe, arguere poſſet luculam contentam intra oculum, ea contentione velut diſcuſſam diſſipatámque exceſſiſſe.

Verumtamen, cùm Heroïna illuſtriſſima eandem viderit, & neque nur loqui ad gratiam aut ſibi ipſi imponere (qui eius eſt candor, quæ virtus) voluerit, atque idcircò tale ſpectrum extra oculos fuerit (ſecus ſcilicet non potuiſſet vtrique ſimul apparere) eapropter non video quid ſuperſit aliud, quàm vt poſteriore ratione apparuiſſe exiſtimetur. Videlicet propter vaporis, halitus-ve glomerulum, qui & lucem conceperit, & diſcurrerit, & transformatus fuerit, & tandem euanuerit, quo ſolent modo *Caſtores* aut genera alia conſimilia lucis.

Et hactenus ſit balbutiiſſe ſatis. Tu quidquid id eſt, boni conſule, & cum memorabis quid reſcripſerim, partim tua eruditione, tuóque iudicio tempera; partim pro tuo in me amore, quatenus decere, aut conducere tibi videbitur, diſpenſa. Benè Vale, ac noſtrum illum Galterium, Senem Optimum, Bargemoniúmque ſimul ſaluta. Pariſiis, Eid. Nouemb. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

PErſcripſeram iam ad Neuræum, cùm redditæ fuerunt tuæ literæ poſtridie Kalendas conſcriptæ. Retexere heic nihil vacat ex literis ad illum datis circa apparentem tibi luculam; id quidquid eſt, cognoſcere eo referente poteris, quando & ipſo intercedente innoteſcere mihi rem voluiſti. Quod ſolùm iam vacat, tibi gratulor, & ob fœlicem reditum, & ob res omneis pro voto geſtas. Aliàs Deo propitio plura; &, quæ præſertim attexere in animo erat, de dæmonio Socratis, de genio Bruti, & aliis, ſi per tempus quidem licuiſſet. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præſidium & Decus meum dulce. Pariſiis, Eid. Nouembris, M. DC. XLIII.

EIDEM.

REdiiſſe te Maſſiliam accepi, vbicum que fueris, fauſta adprecor. Vereor, ne quæ ſemper negotia interuenire plurima ſolent, diuturno obſtaculo ſint commentariolis repetendis. At modò tibi res penitùs è memoria non excidat, & cùm primùm vacauerit, curam illius non prætermittas; id hoc vnum exigere fas. Addiſcam lubens eadem-ne ſemper tibi apparere lux pergat, & quòd tuum-met de illius apparitione ſit iudicium. Nam & nemo te meliùs quid id rei ſit definire, aut ſaltem coniicere valeat; & quod ego quidem de illo, te volente, balbutij, nullius eſt planè momenti habendum. Vtcumque ſit tamen, Tu OPTIMA PRINCIPVM, & dulce meum Decus Vale. Pariſiis, XII. Kal. Decemb. M. DC. XLIII.

Hæc quæ vides iam ſcripſeram, cùm fuere ad me tua litera cum Commentariolo perlata. Præuenit meum votum tua diligentia: quamobrem mihi tantò gratior, quantò inſperatior faſciculus fuit. Non remitto iam ſchedion, quoniam non vacat exſcribere; id vero proxima occaſione, nunc ſignificaſſe contentus, remittam. Interea Vale iterum.

EIDEM.

EN remitto iam Schedion, quod occaſione ſuperiore non licuit. Quas es dignatus dare Maſſiliæ ad XIV. Kalendas, accepi. Hem verò, quanta animi, & magnitudine ſimul, & moderatione conſcriptas? De tuo in Prouinciam affectu, nemo qui te nouit, vnquam dubitet. Quid enim tibi potius in votis, quàm vt contueri florentem valeas? infœlicitas tua fuit, quòd neque eam acceperis, quam tueri fœlicem poſſes, neque fuerint ea tempora, per quæ reddere licuerit fœlicem. Vtinam verò Conciues mei id ſatis intelligerent, & durare, ſemétque rebus ſecundis ſeruare ſat noſſent? quippe quantum-vis aliquorum ingratitudinem querare; quantum-vis ſint, qui te inuitum ad extrema remedia vocent; non idcircò tamen quam-primum rerum conditio tulerit, tuum illum affectum minùs explicabis. Faxit modò Deus, vt tam apparere, quàm bonus es, poſſis! nam etiam qui te adegerunt, vt dignitate temperares indulgentiam, experientur te indulgentià temperare dignitatem. Viue igitur in ſalutem omnium, & eum te ſemper, qui reuerà es, præſta. Viue, inquam, & benè Vale DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Pariſiis, VI. Kal. Decemb. M. DC. XLIII.

SAMVELI SORBERIO *Suo*,

PETRVS GASSENDVS S.

QVas ad me dediſti ipſis Eidibus ſuperioris menſis literas, accepi. Debui maturius quas tantas debeo pro tantis officiis gratias reddere; ſed tu tam amans mei cùm ſis, etiam indulgens haud-dubiè eris. Quem inſpiraſti mei amorem in Curcellæi optimi pectus; re, & verbis expertus ſum, nam quæ fuere tria

prima

prima folia Diſquiſitionis meæ excuſa, & abs te explorata miſit; ac dedit ſimul literas humaniſſimas, & affectus plenas. Reſcripſi illicò ad ipſum gratitudinem quâ potui teſtatus. Ipſe, qui tua commendatione feciſti mihi beneuolum, facito quoque tua ſponſione de mea obſeruantia ſecurum. Doleo non potuiſſe me adhuc meæ illius qualiſcunque in Fluddum Exercitationis, quod ad te tranſmittam Exemplum nanciſci; ſed enitar tamen, ſi qua potero, non rem ſanè, ſed tuam illam erga me propenſionem ſpectans. Spes eſt vt Bornius, eximius ille, ſi te Hagam iam recepiſti, viderit iam te, conſeruerítque tecum ſermones. Deum immortalem! quàm ſtatim alter alterum deperibitis, qua vterque indole eſtis? Sentio me ab illo amari; ſed tu, qui ampliùs nôſti me, etiam erga ipſum te ſponſorem præſta. En quantum mihi de te permittam; ſed eſt nempe mihi tuus ille candor, ardórque apprimè perſpectus. Perge modò amare me cui hæres profectò in ipſis medullis. Hàſce adhuc cum ſuis tranſdet officioſiſſimus Martellus, iuuenis ſanè omnibus nobis merito magno cariſſimus, meque dum in hac Ciuitate ſupereſt, potiſſimùm beans. Vale. Pariſiis, IV. Kalend. Decemb. M. DC. XLIII.

Hæc iam ſcripſeram, cùm ecce accipio inſignem faſciculum, in quo præter optimi Curcellæi literas folia conſequentia ad vſque Alphabeti finem reperio. Manum heinc tollo, vt ad eum ſcribam, nolui autem neſcire te vt ingeminare pro me grates poſſis. Vale iterùm.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

QVæ de conſpecta lucula literis ad Neuræum datis diſſeruerim, ipſe, dum vnà cum Campinio ad te redierit, commemorabit. Quæ conſtitueram de genio Bruti, & de dæmonio Socratis, vt celebrioribus dicere, attexeréque literis, eò ferè tendebant, vt confirmarent luculæ ſpectrum nihil non humanum, naturale-ve extitiſſe. Quandoquidem verò exoptas, vt quæ de iis ſentiam iam ediſſeram. En paucis vt de Bruti genio eſſe imprimis ſentiendum putem. Nox erat profunda, & ſilebant Caſtra, eràntque lumina propè omnia extincta, cùm Brutus ad ſomnum compoſitus, & tamen (quia parum propter inſtans bellum dormiebat) ſemi-ſomnians, non deſiſteret animo verſare quanto vrgeretur rerum pòndere; quo in diſcrimine Reſpublica foret, quæ Pompeium manſiſſet ſors; quid in extrema clade, & deſperatis rebus capiendum eſſet conſilij; cæteráque non abſimilia. Quare & nihil mirum, ſi aliunde anxiæ, ærumnoſæque complexionis cum foret; ſi cùm ex Sectæ placitis tam multa animo hærerent de Geniis, ac Dæmonibus, iiſque tam bonis, quàm malis, viſos ſibi fuerit videre accedens ad ſe illud ſpectrum, quod ſe & malum diceret Genium, & Philippis rurſus videndum; tametſi reuerâ nihil conſpexerit, ſed ſpectrum fuerit ſolùm in mente, & ex genere quidem eorum, quæ præ Imaginationis vehementia, ac per incertum præſertim ſomnum, ſolent nos dubios facere, vigilando-ne fuerint, an ſomniando conſpecta. Ac Brutum quidem fuiſſe dubium, inde primùm colligitur, quòd ex famulis, quidpiam-ne vidiſſent, audiiſſent-ve requiſiuit, Videlicet ſibi non habebat fidem; erátque, cur ſubdubitaret, num fuiſſet reuerâ res viſa inſomnium. Deinde ex eo, quod illi nihil ſe nec vidiſſe, nec audiſſe profeſſi ſunt; qui tamen niſi viderant, audierant-ve Genium loquentem (vt qui potuiſſet oculis ſolùm, oculiſque Bruti ſe accommodare) at debuerant ſaltem humanam, notámque Bruti vocem audire, ſi is quidem fuiſſet reuerâ loquutus, cum viſos fuit ſibi & rogare Genium quis eſſet? & ad illa eius verba, *videbis me Philippis*; intrepidè dicere, *videbo*. Rurſus ex eo, quòd, cùm rem die ſequente enarraſſet Caſſio, & Caſſius ex ſuæ Philoſophiæ principiis fuiſſe inſomnium ediſſeruiſſet; ſedatus eius animus fuit, vt putà quaſi nihil ampliùs hærens, quin fuiſſet reuerà inſomnium. Quid-quod potuit quoque falſus eſſe rumor apparitionis; nempe ex eorum numero, qui occaſione magnarum cladium diſſeminari ſolent in vulgus, quod ſibi factum ſatis non putat, niſi aliqua præceſſiſſe ſucceſſiſſe-ve prodigia narrentur. Plutarchum certè non aliunde hiſtoriam illam accepiſſe inſinuat ſatis vocula, *Dicunt*; quam reperit quoque dum apparitionem Philippis iteratam refert; & quod caput eſt, memorat Publium Voluminium, virum Philoſophum, qui cum ab vſque initio ipſi Bruto commilitaſſet, cætera quidem multa recitârit, de tota autem apparitione mentionem nullam fecerit. Atque hæc quidem de Bruti genio. De dæmonio Socratis aliàs. Nunc, ſi gratum fuerit ſauete optimorum, amicorúmque Virorum deſiderio, quatenus Bervillæ id innui, rem & ipſi, & ego ſimul tuæ bonitati feremus acceptam. Non hæreo quin Deus fortunet quæ meditatis Comitia; quippe ſperari ſucceſſus alius, quàm quem fœlicem cætera conſilia parturiunt non poteſt. Aderit ipſis Lautaretius, tu, ipſo viſo, non poteris caræ prolis non meminiſſe. Viue diu fœlix, & Vale DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Pariſiis pridie Non. Decemb. M. DC. XLIII.

EIDEM.

QVod iam circa Socratis Genium à me exſpectas, ſic accipe. Plutarchus quidem, & Apuleius ſcriptis hac ipſa de re libris, conſentire in id videntur, vt verus Dæmon fuerit, qui Socrati adſtiterit. At Xenocrates qui pernoſſe Platonis, & Socratis mentem (ſi quis alius maximè) debuit, profeſſus eſt Εὐδαίμονα *bono Dæmone præditum*, hoc eſt, *fœlicem* eſſe illum, cui obtigerit *bona Anima*; adiecítque ταύτην ἑκάστῳ τὸ δαίμονα, *hanc vnicuique Dæmonem eſſe*. Ex quo veriſimile fit, Socraticum Dæmonem non aliud fuiſſe quàm

Animam, mentem-ve ipsius ratione, prudentia, solertia, sagacitate, meditatione, exercitationéque iostructam. Certè & Apuleius ipse id oon obscurè innuit his verbis, *Nihil aquè miror, quàm cùm omnes & cupiant optimè viuero, & sciant non alia re viui, quàm animo, nec fieri posse, quin vt optimè viuas, animus colendus sit, homines animum suum non colant. Nec aliud te in Vlysse Homerus docet, qui semper ei comitem esse voluit Prudentiam, quam Poëtico ritu Mineruam nuncupauit. Igitur hac eadem comitante omnia horrenda subiit, omnia aduersa superauit. Quippe ea adiutrice Cyclopis specus introiit, sed egressus est, Solis boues vidit, sed abstinuit*; Hæc ille: quæ commemoro, ne nimiæ vertas temeritati, quòd videar in dubium reuocare rem, quæ sit apud omneis propè in confesso. Ac-ne putes nou alias quoque mihi subesse coniecturas, ecce imprimis Timarchus ille, qui, referente Plutarcho, in Trophonij antrum delapsus, interrogauit de hoc Genio, nihil aliud responsi habuit, quàm Genios huiuscemodi portiones esse Animæ nostræ non vt cæteras depressas in corpus, sed caput velut circumstanteis. Nempe quasi Genius nihil aliud sit quàm τὸ ἡγεμονικὸν *princeps illa Animæ pars*, quæ in capite sedem habet. Deinde Siminias apud eundem quæsiit diligenter ex Socrate ipso, cuiusmodi foret ille eius Genius; at Socrates nibil prorsùs respondit: scilicet quasi mentiri nolens, vt si suum Genium esse dixisset separatam substantiam; & persuasionem tamen nou tollens, ob quam salutaria consilia (quòd suggeri diuinitùs crederentur) arripiebantur: vti fecisset, si esse nihil aliud, quàm Mentem prudentem dixisset. Adnota interim quàm multi non insequentibus modò Sæculis, sed ætata quoque ipsa Socraris de veritate, conditionéque huiusce Genij dubitârint. Ad-hæc memorabile est, nunquam dixisse Socratem se vidisse quidpiam Dæmonium, sed solùm vocem Dæmoniam, vt signum quoddam inaudiisse. Nimirum quasi prudentia foret, cuius dictamen exaudiretur. Ea nempe est, quæ insusurrat secretam-ve gaunit in aurem; & loquutio est familiaris, vt dum rationem consulimus, dicamus, videri nos nobis aliquid audire, quod obmurmutet, persuadeat, doceat, &c. Prætereà notatu est dignum, eam vocem eiusmodi fuisse, vt nunquam quid agendum foret, sed quid oon agendum monuerit. Nisi verò id non insinuat partam experientiâ prudentiam, quatenus videmus multos pœnitere ob id, non quod tacuerint, hæserint, non egerint; sed ob id quod loquuti fuerint, asseuerârint, fecerint. Heinc sanè, cũ Socrates ipse se apud Iudices excusat, quòd à suo genio deterritus ne ad Rempublicam accederet, fuerit; nihil omniuò aliud videatur, quã præcauisse pericula accedentibus impendentia. Et cùm dicit se eodem cogente obstetricatum quidem fuisse, sed nihil tamen generasse; nihil aliud, quàm errores cauit, in quos incidunt, qui Dogmata tradunt. Denique, ne ob id, quod dixi de salutaribus consiliis existimes illum noluisse persuasione falsa prodesse; ecce hoc ipsum est quod illi, Platoni-ve eum inducenti ab Eusebio obiicitur; & ipse-met tum in Theage gloriatur quantum hac ratione profuerit; tum se excusat io Apologia, quòd suam illam vocem multò rectiùs Dæmonium vocet, quàm alij faciant, qui Deorum vim, potestatémque Auibus tribuunt. Sed hæc nimis. Tu benè Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, III. Eid. Decemb. M. DC. XLIII.

En hasce mox obsignaturus, tuas accipio literas Kalendis ipsis Massiliæ datas. Apparitionis constantiam miror; si quidem Neuraus ad me scripserat obseruasse se fuisse primam lucem traiectam in cubiculum per rimulam quandam in laqueari factam. Spectanda res erit attentiùs; nam ad me quidem quod attinet, nihil est, quod pronunciatum velim; nesciens præsertim conditionum, quibus ea apparitio fit. Intereà verò, subest omninò, cur bono semper sis animo (quemadmodum reuerà es) ratus te illi adhærere, in quẽ qui sperant, non confunduntur. Quod superest autem, ita semper habeo, id quidquid apparet, si à Deo sit, non diu passuram eius bonitatem vt quid te velis dubius pendeas; siquidem augustius sentiendum de eius Maiestate est, quam vt monendo non moneat, hoc est moniturus illudat. Nisi sit, euenire posse, vt diutiùs appareat, sed naturali tamen ex causa; qua constante mirum non sit, si pari modo perseueret. Id verò obiter. Tu iterùm Vale.

EIDEM.

COmpensabit prolixitatem superiorum Epistolarum breuitas huius Epistolij. Multa nugatus in illis sum; sed argumentum quâ fuit naturâ vix paucioribus expediri potuit. Res est & scatens scrupulis, & implexa ambagibus; an putas sententiam posse arripi, quæ firmamentis stet inconcussis? Non mihi certè, cui satis est, si aliunde maior quædam verisimilitudo affulgeat. Heinc par est me eum semper habeas, qui, seu quidpiam dicam, seu dicere videar, nihil præiudicatum velim. Ac non hæreo quidem, quin aliunde me sectantem seria nerui deficiant, animique; sed & tu is es, qui nihil non meo erga te affectui condones. Vtcunque profectò langueant cætera, at viget semper studium, quo sum ad obsequendum comparatus. Tu Vale semper quam-optimè, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, XV. Kalend. Ian. M. DC. XLIII.

Hæc perscripseram, nihil literarum hac occasione abs te exspectans; & ecce tamen literas, Schediónque accipio satis tempori, vt significem accepisse. Cùm aliud non vacet, hoc saltem te volui. Vale iterum.

EIDEM.

VEniam dabis, OPTIME PRINCEPS, nisi succidam ex die Solemni, vnde te morer pluribus. Schedion remitto, quod occasione superiore non potui. Conuenit uudius tertiùs me, qui verè est summa in te propensione atque obseruantia præclarus Legerius. Accepi fuisse te Salone. Vtinam qui

hodie

hodie ישוע nascitur, in salutem quoque Infantis illustris nascatur. Tu Salue, ac Vale semper optimè, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis ipso fortunatorum Christi Natalitiorum die. Anno M. DC. XLIII.

EIDEM.

DVm me accingo, OPTIME PRINCEPS, vt faustum annum apprecer, ecce redduntur literæ, quibus ipse es prior apprecatus. Nec verba modò hisce Kalendis vtrimque læta dicimus, *Et damus alternis, accipimúsque preces*: sed tu, quæ tua est bonitas, apponis etiam Xenia, quasi stipem, caricas, mel, *Inceptum peragat dulcis vt annus iter.* Donarem ipse Tripodas, quæ præmia fuere Graiorum fortium, si & mihi foret hæc vis, & animus tibi talium rerum egens; sed neque tu exspectas aliud, neque mihi aliud suppetit, quàm gratus in te animus, plenúsque votorum affectus. Ac videri quidem tibi potest satis, si rem agnoscam in pectore, quam ipse ne verbo quidem expressisti. Quippe quod alij hominum contenti dixisse, non faciunt, tu contentus potiùs fecisse non dicis; quódque alij vtraque manu ostentant, dum altera dant, tu sic dextrâ das, vt sinistram celes. At cùm is sit in te character bonitatis eximiæ, tum improbare sanè non potes, si vt collati beneficij conscientia tibi sufficit, non mihi perinde accepti sufficiat. Videlicet quæ virtus est in conferente reticentia, in accipiente crimen est; illéque magis beneficium, quàm suum benefactorem amat, cui non est longè potior fruitione testificatio. Et vide, vt etiam ter-Optimus Deus, à quo est omne donum perfectum, commemorari beneficientiam non modò patiatur, sed etiam deposcat. Deposcat, inquam, non sui causa, sed ne qui ipsam experti sunt, surdo veluti verbere ingratitudinis torqueantur. Tu ergo cum non exigas, patere saltem referre me quas grates debere me sentio, ne videaris mihi rem longè iucundissimam inuidisse. Et gestit quidem pluribus sensus interior se prodere; sed modum adhibeo, ne sim importunus. Vno proinde verbo, vt tu dictam tibi putas posteriorem partem, ita ego mihi priorem Græci illius versiculi, χαίρε λαβὼν μύρτον, ἢ δὸς ἀπολάβε. Viue, & Vale in annos Nestoreos DECVS PRINCIPVM, ac meum Decus dulce. Parisiis, Kalend. Ian. M. DC. XLIV.

Rescripturus Ber-villa eram; sed cùm iam per tempus non liceat, & res præstanda Deo propitio occasione proxima sit, nunciabo illi interim, te benè volente, plurimam salutem.

EIDEM.

FEcerant postremæ tuæ literæ literas hac vice sperandas, cùm nullas habeam, causam coniicio, quòd Massiliam diuerteris. Rumor haic fuit nescio quid turbatum illeic contigisse: ipse, si quid fuit, leuissimum fuisse ex eo auguror, quòd tale nibil ex literis optimi Campinij habeatur: quin-etiam apud aliquos rem exaggerantes sic interpretor, vt tu tanquam communis Parens, & Aquas-Sextias, Massiliámque pari affectu prosequens, partiri cum vtraque Vrbe Festos dies volueris; ne altera neglectam se præ altera conquereretur. Scilicet rem esse non nouam, vt vtrobique alternis degas; ac nihil fieri posse prudentiùs, quàm prouidere ne quod opus ipse struxeris suffodiatur; téque idcircò præbere & vigilem, & indefessum. Vtcunque fuerit, exspecto semper, ac Diuinum veneror Numen, vt compos fias votorum omnium, adeò certus sum nihil te præter τὸ καλὸν, τὸ ἀγαθὸν spectare. Vale semper quam-optimè, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, VI. Eid. Ian. M. DC. XLIV.

Hæc cum perscripsissem & iam literas ad Bervillam absoluerem, recentiores ab illo habui, quibus, quia significauit quid rei Massiliæ actum fuerit, animum planè serenauit. Adiecit quàm tibi gloriosè, quámque pro votis omnia succedant; ea verò res, Deum immortalem, quantâ me animi lætitiâ perfudit! Vale iterùm.

EIDEM.

LIteræ istæ, quantum coniicio, te aut iam Valletam appulsum, aut in itinere conuenient; vtinam & incolumem & prosperè omnia gerentem conueniant. Literas habeo Diniâ, quibus conciues illi mei vberes habent gratias pro eo, quo recens à te cumulati sunt beneficio. Nempe quod tuam ac Monæceam cataphractorum centurias diuerti aliò iusseris, id tuæ erga me beneuolentiæ referunt acceptum. Ego verò quas-nam propterea tibi agere potis sim, qui me vltrò ac non rogatus tot nominibus continenter obstringis? Mirum certè, quàm angerer, sentiens me adeò imparem, nisi nossem spectare te voluptatem solam, quâ afficeris, dum rem agis quam prouides mihi exstituram iucundam. Itaque nibil aliud mihi superest, quàm vt vota continuò fundam, ac identidem illud repetam, *Dy tibi si qua pios.* Futurum spero, vt nunc demum Lautaretium non modò videas, sed arctè etiam complectaris, tum vt merentissimum Vitum, tum vt amantissimum mei, tum vt desiderantissimum pristinæ valetudinis in illustrissimo Infante. Operam, quantum opinor dabia, vt priusquam monteis repetat, illum inuisat, exploretque, & quidquid ipsi ab exortu notatu dignum obtigit, exquisite, & ad vnguem addiscat. Magna semper me complet spes restitutionis in integrum; tanta me in Viri industriam, eximiásque aquarum doteis, secundum Deum, tenet fiducia; Deus vtinam vota mea fortunet. Hæc dum conscribo, literæ tuæ Nonis datæ mihi redduntur. Quam verò tu bonus semper erga me, qui quasi essem aliquid, graue non ducis testari te mei desiderio teneri. Parùm sanè abest, quin statim prorumpam; ita subuereor ne non videar ad minimam tuæ voluntatis significationem satis comparatus. Ac non possunt quidem mea illa cum Hugone negotia (ex quibus factum iri satis optimo Campinio spes est) nisi anno sequente componi;

componi; at si sensero te in eo esse vt in Patriam redeam, méque tibi sistam, nihil rerum est, quòd valere non iubeam. Testor candidè, & ex animo, vt & persuasissimus sum tuis illis verbis nihil esse candidius. Vale, DECVS PRINCIPVM, ô & Præsidium, & dulce meum Decus. Parisiis, XVIII. Kal. Febr. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Neque est, quod ad te iam scribam, neque, si esset, possem omninò Id explicare pluribus. Aliò nimirùm literas do, vt fusiusculas, ita arduas ob difficilem, quàm verso materiam. Non debui tamen committere, ne versiculis saltem paucis non dicerem, quam apprecor, continentérque voueo, salutem. Ipsam, vt opinor, accipies incipientibus Comitiorum fluctibus detumescere: exopto verò semper is sis, qualem suum Mallium describit Claudianus, *quem nec tot limina rerum, aut tantum turbauit onus, &c.* To porrò haud-dubiè talem te præstabis, cui præcordia sunt de meliore luto, & virtutis studium haudquaquam ignauius. Esto igitur, vt Olympi vertex, perpetuum nulla temeratus nube serenum. Esto per tanta negotia liber, ac similis tui emerge, & Vale. Vale, inquam, benè, imò optimè, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, XI. Kal. Febr. (qui mihi Natalis) M. DC. XLIV.

EIDEM.

Dici non potest, OPTIME PRINCEPS, quàm iucundæ fuerint tuæ literæ in ipso procinctu ad Comitia datæ. De tuo in omneis Ordines affectu equis dubitet, cùm & naturâ, & studio non possis ad benefaciendum quam-plurimis potes, esse comparatior. Vtcunque enim ea moueas, quæ videri Ingrata possunt, & inuitus tamē id facis, & Idcirco facis ne in eorum vicem longè ingratiora succedant. Rem non agnoscunt qui solent omnia commodi, aut incōmodi præsentiâ dumtaxat metiri; at geri rem decet ea tua prouidentia, non ea illorum ignorantia, &, si qui fortè seu rerum gnari, seu ignari obmurmurent, meminisse Fabij illius cognominati Maximi, qui non ponebat rumores ante salutem. Versiculum nôsti qui insequitur, *Ergo magisque, magisque viri nunc gloria claret.* Nempe consequuntur semper tempora, in quibus qua mente quidque actum fuerit, perspiciatur, & commendetur. Extorquet demum veritas etiam ab infensis elogia, & plærumque sunt, qoos nimiâ alioquio indulgentiâ abalienandos, sinceritas austera conciliet. Curandum modò vt virtus ingenua honestique studium sibi semper constet. Quod superest enim, ipsam suus honos vltro demùm ambit, longéque vestigat. Quod conuentus causâ Valletam concedens optimi Senis memineris, qui loci illius Prior salutatur, dignum fuit tuo illo in bonos, eruditósque Viros amore; dignum affectu quo es in illum, vel mei ergò animatus. An-non verò consules boni, si id ego ipsum te scire procurem, qui nihil habeo carius, quàm vt, si qua ratione possim, fœliciem illius senectam oblectem. Nimirùm cùm maximi ducat à Principe tantæ virtutis amari, non poterit sanè non summa suauitate tum affici, cum accipiet quàm bonis verbis fuerit abs te cohonestatus. Perscripsit ad me aliquid Neuræus de libro Patris Oculi, cuius duo exempla ad me Septembri mense transmisisti, Significaui tum temporis quibus eà vt alterum Regi, alterum Cancellario traderentur, cōcredidissem; ac me deinceps (fatebor enim) cepit ipsorum alta obliuio, securum vt puto fuisse illis curam, quorum maximè interfuit, commisissam. Nunc à Neuræo admonitus, schediolo prouoco Mersennum, ab eóque vicissim schediolum accipio, quod literis hisce habebis adiunctum. Habebis, inquam, tum vt perspicias quatenus res processerit, tum vt elicias quo pretio liber ille habitus fuerit, & penes Cancellarium, & penes illos, qui eius verba exceperunt, recitaruntque. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, IV. Kalend. Febr. M. DC. XLIV.

Erudito, & Amico Viro SAMVELI SORBERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Non poterp sanè deinceps tecum agere, mi SORBERI, nisi opinionem de me abs te conceptam temperes, ac titulis parcas, quibus me exornas. Quorsum-nam verò tu leuem illum, quo te donâram expunxisti, vt non possem sine rubore meam videre Epistolam Epigraphe adeò ieiuna vulgatam? Quorsum in ea quam apposuisti Typographi nomine, fuisti in meos adeò profusus, vt donare libri exemplis, si quæpiam nancisceris, ausim neminem, ne laudis immensæ, ac immeritæ propalator videar? Esto, quæso, imposterùm in te simul, & in me æquior; ac te maiore, me oppidò minore modulo, metire. Quod de natura Temporis rogitas, eiusmodi est, vt oeque satis id assequar, neque assecutus exprimere possim. Causam conicio, quòd Mens nostra sit præoccupata ootione vulgari, quæ efformatur, dum voces illæ transcendentales, ac Synonymæ *Ens*, *Res*, *Aliquid* proferuntur. Quippe cùm, vt voces, ita & notionem applicemus solùm ad id quod Substantiam, Accidens-ve concipimus, ea nos tener anticipatio, vt quidquid est rerum, aut Substantia esse, aut Accidens debeat. Eainde autem efficitur, vt quia esse Tempus in rerum natura habemus indubium, persuasi simus illud esse aut Substantiam aut Accidens, & definiamus eius naturam iis vocibus, quas non-nisi substantiis, accidentibúsque inditas habemus. Cæterùm Tempus esse videtur aliquid ab omni substantia, accidentéque prorsus distinctum; & habere se ea pari cum Loco, qui ratione consimili neque in substantiis, neque lo accidentibus sit habendus. Nempe vt Locus quæpiam res est immobiliter perseuerans; ita & Tempus

Tempos res quæpiam eſt inimpedibiliter fluens; ac in Rerum diſtributione aſſignanda eſſe videntur præter Subſtantiam,& Accidens, duo quædam quaſi genera rerum, *Locus*,quo capiatur, & *Tempus* quo duret quidquid vel ſubſtanria, vel accidens eſt. Vtromque genus ex ſe infinitum,ſiue principio, & fine carens; illod ſecundum dimenſionem longitudinis, latitudinis,& profunditatis; hoc verò ſecundum prioris, poſterioriſque ſucceſſiunem; adeò vt ratione illius concipiamus Deum Immenſum,& ratione huius Æternum. Vtrimque etiam habens parteis inexhauſtas, illud quidem, ſecundum quas & Mundus & quæuis pars eius dicatur heic potiùs, quàm alibi eſſe, cum ſuperſint nihilominus vltra Mundum immenſa ſpatia, in quibus perinde exſiſtere poſſet. Iſtud verò ſecundum quas & Mundus,& quæuis pars eius eſſe dicatur nunc potiùs quàm aliàs; cum Durario, tamen interminata,& Mundum præceſſerit,&(ſi Deus deſtruat) ſequutura ſit, in qua exſiſtere perinde potuiſſet. Eſt verò vtrumque prætereà & ſecundum totum, & ſecundum parteis inalterabile, inuariabiléque; adeò vt ſiue aliqoid rerum creatarum ſit, ſiue nihil; ſiue quieſcat, ſiue moueatur; & ſiue feratur ociùs, ſiue ſegniùs, illud nihilo ſecus conſtans, immotúmque perſeueret, iſtud nihilo ſecus vno,eodémque tenore fluat. Dici hæc pluribus deberent; ſed erunt tibi tamen plos æquo, vt inde elicias quovſque meæ me nugæ perduxerint. Tua illa porrò ſeria omninò,ac relata potiſſimum noo ad Temporis exſiſtentiam, quæ neque à motu, neque à quiete dependet, cum omnis potiùs motus, & quies in tempore ſit, ſeu tempore aliquo duret; ſed ad notitiam Temporis, quæ profectò niſi ex motu, partibúſque eius ſuccedentibus haberi non poteſt, Id autem præclarè inſinuat tum illud de ſomno exemplum, quod eſt ab Ariſtotele, Interpretibúſque eius illuſtratum, imò & illud de inſomoiis, déque cogitationibus, quæ ſuccedenter elicitæ, animaduerſæque habentur pro motu tempus menſurante. Illud autem te videtur monere quod ſi nullæ protſus mutationes forent, tunc non modò reſpectu noſtri, ſed etiam reipsâ nihil præteritum, aut futurum ſed præſens ſolummodò eſſet. Enim-verò res illo caſu non præterirent quidem, quaſi deſinentes, cùm fuiſſent; neque eſſent futuræ, quaſi exorientes cùm non fuiſſent, ſed durarent tamen, hoc eſt immutatæ perſeuerarent certo tempore, in quo ob inuariatum fluxom liceret ſemper diſtinguere prius, & poſterius, ſeu præteritum, & futurum oon actu quidem menſuratum motu aliquo, ſed menſurabile tamen. Scilicet noo Tempus eſt menſura motus, vt vulgò definiunt; ſed motus potiùs Temporis: vtcumque motu cæleſti aſſumpto pro generali quadam menſura, videamur nobis non tam parteis huioſce motua, quàm temporis ad menſuram cæteros ſpecialeis motus vſurpare. An fortè proinde videris res ipſas duranteis non durationem deſignare,cùm dicis in ipſis nihil fore futurum, aot præteritum, ſed præſens dumtaxat? Hæc ipſa certè tranſſumptio eſt, quæ videtur mihi præcipuum circa Æternitatem negotium creaſſe; cùm quæ propria ſunt æternæ ſubſtanriæ tranſlata in eius durationem ſunt, cuius tale nihil eſſe proprium poſſit. Sed iſta plus ſatis. Salutem, quæſo, optimo Curcellio nuncia plurimam; ac ſignifica reſcripturum me cum accepero quæ ſex folia Meditationum fecit ſperanda. Vale, Pariſiis, III. Kal.Feb. M. D C.X L I V.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

RE ducem te quantum coniicio hoc Epiſtolium domi comperiet. Vtinam & incolumem,& votorum compotem factum. Audire ſpero Lautaretium in comitatum adhibitum, vt ſubinde inuiſere, exploraréque Infantem poſſit. Faxit Deus ter-Optimus, vt res denique optimè ſuccedat. Quæſiit Merſennus ex me demandatam-ne ſalutem nunciàrim; ego verò etiam Schediolum,quo eam demandari experieràtque tranſlatum aſſerui. Nouiſſe ex eo poteris ſtriguiſſe heic magnopere tota decade φθίνοντος ſuperioris Menſis; at τῇ νουμηνίᾳ, ſeu Kalendis huius, aëris temperies propè vernans rediit, nec Sequana modò ob niueis quieſcenteis intumult, ſed plenæ etiam aquarum viæ dedoxere non ſemel τὸ χαμαιπετὲς in vitæ diſcrimen non leue. Tu benè Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium,& Decus meum dulce. Pariſiis, Nonis Feb. M. DC. X L I V.

EIDEM.

QVod exoptàram, hoc mihi tuæ ſignificarunt literæ, nempe te vidiſſe & complexum fuiſſe præclarum Lautaretium, & quod amplius eſt, illius induſtriæ, experientiæ, affectui plurimùm tribuiſſe. Fore ſpero, vt Deo propitio, nunquam te fiduciæ illi habitæ, commiſſæque curæ pœniteat, adeò ſagacem, ſolertémque, & ſedulum compertum habeo. Quod conuentus primordia probè, & pro votis tibi ceſſerior, ſommè & lætor, & gratulor; neque tametſi illa præcipuè tibi fuiſſe cordi coniiciam, hætere licet quin cætera paris fuerint fœlicitatis. Res debetur & prooidentiæ, & magnitudini animi, qua te inoictum præſtitiſti, qoæque præſtabit in poſterùm, vt affectus ille in Prouinciam tuus, qua par eſt reuerentia, agnitionéque excipiatur. Vereor ne non-nihil te permouerit,quod iam haud-dubie de Parente illuſtriſſimo inaudiſti. Non ſanè quod videri poſſit iacturæ quidpiam tua in te familiari eſſe timendum; ſed quòd pro tenero amore, quo erga illum affectus es, nolles rem præter conditionis ætatiſque decorum factam. At, quæ eſt in te natura,ſtudióque inſignis μετριοπάθεια non poteſt profectò non ſtatim ſic temperaſſe animum, vt motos fluctus compoſueris, & dicto citiùs,

citiùs, quod ille ait, tumida æquora placâris. Nimirum Sapientiæ tantopere amans, quid in tua facultate sit, vel non sit, meditatum tenes; paratúsque es, si quid accidat, quod auertere tuæ opis non sit, excipere imperturbatè. Et sapientis certè non est, impotenter æquè, ac frustrà torqueri, & angor ille animi cui se vulgus hominum dat, non valetudini modò obest, sed etiam consilio, si quod fortè sit tanquam in arena capiundum. At tibi quidem quod-nam heic sit, capiundum, absit, vt præscribam: Res ingenij mei modulo est maior, túque tibi ipsi consultor esse consultissimus potes. Nôsti quippe maximè omnium, neque monitore est opus, vt memineris quidnam te vt filium, vt Principem, vt Pro-Regem, vt eum, qui es, quique audis, deceat. Mihi satis est æquam mentem arduis in rebus abs te seruatam congratulari, commendaréque; fœlici nimiùm, quòd tu is sis, qui ob sermones hisce de rebus tecum consertos non offendare. Vale, ô, DECVS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis prid. Eid. Febr. M. DC. XLIV.

EIDEM.

INnaudio nostrum quidem Campinium Aquas-Sextias iam reducem, at te vna, aut altera hebdomade ampliùs domo absuturum. Vbicumque fueris, Deus Optimus-Maximus te sospitem seruet. Inaudio quoque exacta fuisse Valletana Comitia, vt tu iam cœpta perscripseras, fausto videlicet successu. Quàm delectat verò fuisse pronam omnium in tua vota conspirationem! Iam quippe rumpatur inuidia, si quæ supersit, necesse est, cùm & turbarum concitandarum succisa sit spes, & ademptus color. Quàm placet quoque ita potuisse comparari negotia, vt quo tempore subsidiorum grauiorum metus incutiebatur, Prouincia potuerit leuiora sentire? Hinc scilicet erit, cur tota Prouincia te vt verè Parentem habeat, eúmque agnoscat, abs quo liceat quam-maximum tempora patientur leuamen sperare. Viue igitur tanto nostro bono, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce & Vale. Parisiis, XII. Kalend. Mart. M. DC. XLIV.

EIDEM.

QVi dicebatis Cotiniacum Religionis ergô iter instituisse, euocatus es, vt accipio, sedandis Arelatensium rixis. Sed nimirùm pietatis solùm commutasti officia, memor voti abs te concepti pro publica tranquillitate. Agnouisti Deo pacis principi gratissimum fore pacis sacrificium, & abs te præsertim, quem vt vindicem, sic Antistitem illius constituit. Diceris inde Massiliam quoque ad componendum dissidia illeic suborta concessurus. Scilicet tanquam Angelus pacis eo confestim aduolas, vnde accipis ipsam exulare. Quàm vouendum nobis, vt viuas, & valeas, præstiturus te semper hisce studiis, ac laboribus indefessum? Viue igitur in annos Nestoreos, & vt tot negotiis sustinendis par sis, valentissimam valetudinem. Vale. Parisiis postridie Bissextilium anni M. DC. XLIV.

EIDEM.

COnuenit me nuperis diebus præclarus Abbas Victorianus, & quæ te subierit de me cogitatio, perspectum fecit. Quis mentem stupor, quis faciem rubor innaserit, ipse perpende. Idem profectò etiam-num quoties repeto, aduertóque, inuadit. Agnosco nempe quàm sim non dignus bonitate illa immensa, qua sic in me propensus es: quàm impar illi muneri, cui to me parem pro inexhausto in me affectu existimasti. Quid putas verò animi sit, aut effari quid valeam, cùm tu hac tua beneficientia sic me pergas obruere, vt nullam ampliùs eloquendi facultatem reliquam facias. Ipsa quoque res de qua agitur, putas-ne eiusmodi est, vt ad ipsam consilium afferre expeditum possim? an-non ipsam admittere fidentis nimiùm, nec satis conscij quid vires ferant, animi est? an-non reijcere fastidiosi, ac fortè diuinæ, tuóque vtenti ministerio dispensationi aduersantis? Equid proinde mihi sit tutiùs, dum reuereor tacitam voluntatem erga me tuam, animum ita comparare vt neque affectando, neque recusando laborem, Numini committam vt prouideat. Ipsum; tibique, & aliis ea consilia suggeret, quæ & gloriæ suæ, & meæ saluti esse agnoscet condocentiora. Vale ô DECVS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, IV. Non. Mart. M. DC. XLIV.

EIDEM.

NOn potui profectò non mouere me, qui te permouit nuperus dolor. Qui enim exopto nihil magis, quàm videre te vt rebus florentem, valentémque prosperè; ita præsertim serenitate, tranquillitatéque animi fruentem; quàm, putas, ab iis metuo rebus, quæ conturbare statum hunc possunt? Quam verò magis metuerem nisi perspectam satis haberem, & generosam indolem, & sapientiam, qua prouides, ne sis casibus humanis inferior; ita fit nimirùm, vt coneuti quidem, quod hominis est, at non deiici, quod Sapientis est, valeas. Et humana certè imbecillitas vix patitur quemquam eò perfectionis assurgere, vt non primo eorum aspectu moueatur; at sapientia tamen sic animum regit, vt illicò factam commotionem sedet. Ostendit nempe humanos casus esse quasi μορμολυκεῖα, ad quorum aspectum pauitare procliue sit; verùm id esse inter sublimia, vulgariáque ingenia, quod est inter viros, pueròsque discrimen. Vt enim pueri nunquam satis aduersus terrorem firmantur, neque animi satis habent, vt personam detrahant; Viri autem, qui nôrunt esse inania terriculamenta, neque subesse quidpiam laruæ, quod meritò metum incutiat; pauore statim eximuntur: sic ipsa è vulgo ingenia ad omneis casus percelluntur, neque vnquam satis vel audent, vel possunt quid iis subsit, aut non subsit discernere: quæ verò sese sic euexerunt, vt mortalia

omnia tanquam ex alta arce deſpiciant, nôrunt laruam eſſe quidquid territat, ac nihil veri mali, quod iure perturbare poſſit ſubtendi. Heinc, quia quidquid in iis eſt mali, non re, ſed opinione conſtat, id imprimis curant, vt ſanas de rebus opiniones habeant, congruáque ipſis pretia ſtatuant; quod niſi quis fecerit, degere imperturbatus non poſſit. Non ſanè, quod apud eos homines, quibus-cum verſamur, non interdum viri commoti perſona geri poſſit, aut debeat; ſed quòd ſit longè aliud reuerà, ac intra pectus affici, aliud ſeſe eum exhibere, quem talem videri interſit. Nempe videri iracundum, miſerabundúmque ſæpe expedit, licet improbum caſtigare, & ſubleuare miſerum, abſque commotione interna ſufficiat. Sed nôſti ipſe meliùs omnia, inſinuaſſéque ſatis eſt; quod ipſe penitùs peruideas. Tu temet proinde ipſum conſule; &, quod reuerâ generoſum, erectúmque tuum decet animum, præſta, ac tuere te ſemper his ſuperiorem caſibus, téque maiorem reputa, quàm vt ſuccumbas moleſtiæ, aut inutilis te mœror conficiat. Vale potiùs, Optima Princeps, qui Præſidium ea, & Decus meum dulce. Pariſiis, v. Eid. Mart. M. DC. XLIV.

PETRVS GASSENDVS NEVRÆO *Suo*, S.

PAuca pro multis, mi Nevræa, ſed duo nempe verba ſufficiunt, admiratio, & gratitudo. Quippe rapit me in admirationem tua illa Phocæ deſcriptio, adeò accurata, atque elegans, vt videre rem videar; & gratias habeo vberes (qualeis profectò debeo) pro ipſa mecum communicata. Optandum, vt ſæpiuſculè tibi ingeratur occaſio conſcribendi ſimilia; quando ea tui ſtyli fœlicitas eſt, vt nihil non graphicè exhibeas; & dum verborum proprietas, collocatióque cum varietate, delectúque rerum contendit, inexhauſta Interim quadam dicendi vbertate exundes. Delectauit mirificè deſcriptionis lectio, & Abbatem noſtrum, illum virorum optimum, & Puteanos fratres cum toto conſeſſu, è quo tuus Bullialdus fuit. Viſa res illis fuit digna, quæ inſereretur in Piſcium hiſtoriam, ipſéque excepi, ſi Ariſtoteles tam eorum quos deſcripſit piſcium, quàm tu huiuſce αὐτόπτης fuiſſet, non fuiſſe futuram Athenæo anſam iocandi ob res illi incompertas. Salutem tibi nunciat Bullialdus, fœlix iam ob Typographi operas grauiter reſumptas. Commiſi ipſi quas copioſas Danticſo habui literas, ob obſeruationes Eclipſeon, quarum mihi fuit facta illeine copia. Ex Hollandia nihil adhuc habeo. Hac in Vrbe res literaria nihil, quod ſciam, noui profert. Arnaudus Doctor Theologus à Cancellario accerſitus, iuſſus eſt nomine Reginæ Romam quam-primùm concedere, rationem libri illius ſui *de Communionis frequentia*, coram Pontifice redditurus. Vale, & Senem optimum meo nomine plurimùm ſaluta. Pariſiis, v. Eid. Mart. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*, PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

HAud malè fueram ominatus te Arelatla reducem, Maſſiliam quoque conceſſurum. Nihil verò mirum, ſi vbique tibi pro votis omnia ſuccedant, cùm hoc vnum in votis ſit, vt tranquillitatem vbique ſtabilias. Nihil mirum, ſi omnium regas animos, ſi omnium mulceas pectora, cùm miniſtrante arma furore, facibúſque, & ſaxis iam volantibus, obotiri nemo, conſpicique valeat, vt dignitate, & ſanguine, ita meritis, & pietate grauior. Ac optimum quidem Campinium tecum conſpirare mihi in confeſſo; potéſque ſanè id, quod facis, fidum Achaten dicere; ſed interim tamen bonitatis eſt tuæ, quòd, dum ob rerum proſperè geſtarum gloriam demetis, ipſum ita in partem voces. Is tecum haud-dubiè inſignem communicauit impoſturam, qua euincere Author ſtuduit, vt illum inde abduceret; neſcimus verò tibi-ne ſimul parcere ſatis voluerit, ac ob rumores potiſſimùm, quos (ipſo forſan ventilante) inaudimus iſteic reſperſos. Quàm es porrò fœlix, cui tot, tantiſque diſtricto negotiis, graues ijcaſus, quos literis inſinuaſti ſe ingerunt; & ſemper nihilominùs animum inuictum, & infractum geris. Macte eſto, Optime Princeps; præbes te quippe hac ratione dignum Deo ſpectaculum, quale Seneca Virum fortem cum mala fortuna compoſitum dicit. Hac vna re ſanè euades te maior, ſi teipſum, hoc eſt, humanam imbecillitatem ſuperaueris, non paſſus, putà, animum ob hæc humana deiici, aut ignauè langueſcere; ſed generoſè temet obfirmans, vt ipſum non modò tranquillum, ſed & alacrem tuearis. Et, ſi quidpiam quidem prodeſſet dare ſe angori in prædam, tolerabile forſan foret labi animum ſinere; cùm verò id nihil ſit aliud, quàm malum malo aggerere, quid fieri poſſit laudabilius, quàm ſic regere animum, vt quo par eſt pede conſiſtat, neque imbecilliter demittatur. Res ardua, paucíſque conceſſa; ſed videlicet vera Virtus res vulgaris minimè eſt, Heroicæque eſt indolis difficultates perrumpere, & ad faſtigium contendere, de quo attingendo vulgus iners, & minima quaque occaſione animos deſpondens, ne cogitat quidem. Vale, ô Decvs Principvm, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, xv. Kal, April. M. DC. XLIV.

EIDEM.

VEnerant Eidus Martiæ, cùm Arelatem poſtridie diſceſſutus, id ipſum tuis literis ſignificare dignatus es. Spes eſt, vt Deo benè iuuante, confecta ex voto negotia illa fuerint, quæ vt eam in Vrbem redires fecerunt. Iſthæc, qua hæc perſcribo, dies, duplici ſacra nomine (vt putà, qua Chriſtus Seruator vitam mortalem induere, exueréque voluerit) attuliſſe iis debet finem; quare, & iam voueo fauſtum reditum, proximóſque dies vt feſtos,

sic faustos. Ipsos, vt opinor, transiges Salone. Faxit Deus ter-Optimus, vt concinente illud Ecclesia *Hæc est dies, quam fecit Dominus, exultemus & letemur in ea*; ipse pleno exultationis, lætitiæque corde illi accinas הללו יה. Cæterùm, cùm per hosce dies eximium Capellanum leui inualetudine laborantem inuiserem, is significauit non nescire se quid nomine meo postulatum foret. Ipse obstupescens, quia neminem alium, quàm optimum, fidissimúmque Abbatem Campinium (& præclaro quidem Victoriano volente) conscium feceram; ecquo-nam, inquam, id nôsti modo? Apud amicum, inquit, versabar cum superueniens Sant-Angelus, vbi fortè fuit de te facta mentio, quid actum fuisset verbo nos docuit. Tum ego, tuam erga me beneuolentiam exaggerans, quid Chauinius in tui gratiam apud Cardinalem egisset exposui. Ille verò non puto, inquit, inde rescijsse Sant-Angelum; sed ex Reginæ potiùs ore, qui-cum rem fortè potuerit Cardinalis communicare. Et confertis subinde variis de negotio sermonibus, Patere, inquit, tibi sim author, vt optimum Principem tuum, qoando rem seriò exoptat, roges, dignetur ipse ad Reginam, Cardinalémque literas dare, quibus feruorem suum testetur, & quis Vir sies, explicet, ac simul destinare alias ad Coudæum Principem velit, quæ eum animent, vt opus promoueat, amoliatúrque obstacula; siquidem prouideo fore, vt res stet & optimi Principis fide, & præsidio Viri in Aula potentis. Idem penè censuerat optimus Abbas Campiolus; ac nisi rem vellem ad te scribere, receperat se ad fratrem scripturum. Itaque facio vtrique satis, dum candidè hæc ad te scribo; sed nempe quasi historiam nudam, &, quòd te celare nihil debeam; alioquin enim neque consiliom, neque precationem adhibeo, qui expeto potiùs, vt illud duntaxat, quod Spiritus tibi Diuinus suggesserit, agas. Quin etiam cùm id totum fuerit cum præclaro Abbate Victoriano communicaudum, assensi, cum censuit nihil esse necesse machinas nouas adhibere priusquàm grauius quid ingruat; illostrem enim Chauinium videri hactenus prouidisse. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VIII. Kal. April. M. DC. XLIV.

Viro Clarissimo, Sapientissimóque IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Republicæ Palæopoleos Scabino,*

PETRVS GASSENDVS S.

EA sanè fuit, Vir Sapieotissime, humanitas erga me tua, vt grates dignas persoluere non sit omuinò opis meæ. Vocasti nempe ipse me in partem amicitiæ, quam ego potiùs ambire debui, ac vltrò simul donasti ea, qoæ exigere prohibuisset pudor. Decet proinde, vt non sis minùs in ignoscendo liberalis, quàm in præoccupando fueris; & agnoscendi impotentiam, quam fecisti ipse in me, non mihi vertas vitio, sed tibi-met ipsi condonandam putes. Quin etiam, quòd tardè rescribam venia debetur, quòd tardè prorsus literas tuas acceperim, quippe duos prope menseis cum semisse, ex quo es dignatus ad me scribere; subéstque, vt ipsum quoque excusationis partem faciat, nisi tibi hac occasione satis copiosè respondeam; quando præstare censeo, vt pauca potiusquàm nihil dem, ne ea, qua tenearis par est, exspectatione diutiùs frustreris.

Gratulor, quòd potueris tot illas Fixas priùs inuisas in Aquario sic peruidere, vt factum tibi satis putâris in dignoscendis iis quinque, quas optimus VIR pro Erronibus circa Iouem habuit. Quod ego certè de quinque Stellis pridem perspectis rem exposuerim, fecit conditio, & Stellarum, quas ille dixit se *Mediceas* multò maiores inuenisse, & Telescopij, quod vt ille nouum, insolitúmque deprædicauit, sic visum fuit posse huiusmodi esse, quod prospectu foret duorum, aut trium graduum; alioquin profectò taleis ipsi visas, qualeis tu posteà, summa haud-dubiè sagacitate, & diligentia obseruando detexeris, satis insinuaui, cùm adieci Iouem esse potuisse inter alias solo Telescopio coospicuas; eamqoe cum Ioue ac inter se dispositionem obtinenteis, quæ exhiberetur in Diagrammate; vnde & exempla similium configurationum adscripsi. Ex diebus secunda, qoartáque Septembris, quibus ipse Iouem vidisti in eadem Aquarij regione, in quam post menseis quatuor redierit, adnotata mihi solùm est secunda, de qua in Aduersariis habeo sic, *Hora quarta vespertina cum semisse, priusquàm nubila occultarent Iouem, visos fuisse Mediceos quatuor, duos ad Ortum, propiorem distantem ab illius margine diametris* $2\frac{1}{3}$ *remotiorem diametris vndecim, duos ad Occasum, propiorem distantem diametris similiter* $2\frac{1}{3}$, *remotiorem, qui & omnium maximus fuit diametris quatuor.* De diebus 22. eiusdem, deque 26. Octobris nihil habeo; tametsi non desit de circumstantibus aliquid. Gratias verò interim habeo pro communicata illa in certas horas euariatione.

Debeo porrò iogenteis quoque pro adeò egregio Solis Schemate, in quo aliquot maculas, faculásque appinxisti: lætórque te & obtinere egregium adeò Telescopium, & methodo vti, quæ videatur longè quàm Scheineriana facilior, & pollere non modò visu, qui possit sanè haberi Lynceus, verùm etiam manu adeò eleganti, vt depingi nihil accuratius possit. Facit hoc certè, vt non modò consentiam, sed quantum licet etiam exhorter, vt quem ego *Salenographiam* affectaui, ipse perficias; siquidem, cùm mihi pingendi ignaso vtendum aliis fuerit manibus; potes tu rata fœlicitate tuis-met vti, & pingeodo, &, quod maximum, æri incidendo. Et quantum quidem ego perfecerim, vt agnoscere valeas; mitto ecce icones duas, alteram Plenilunij, alteram ꝺ διχοτομίας, seu Quadraturæ posterioris, cuiusmodi solas incisas, excusásque habeo; cæteris affectatis quidem, sed neque incisis, ueque, vt coniicio vnquam incidendis.

Manum,

Manum in vtraque agnoſces egregij Pictoris, cælatoriſque Cl. Mellani; niſi quòd cùm oblitus fuerit apponere maculam pertenuem, quæ eſt ad limbum orientalem, prope aliam maiuſculam, fitque perſæpe inconſpicua; ipſe calamo, nec benè apposui. Quod ex Icone Plenilunij decerptum eſt, conſpectum nihil turbat; quando ad eam partem nihil inſigne conſpicitur. In alia quidpiam eſt turbatum prope ipſam διχοτομίαν: ſed agnoſces fuiſſe vitium excudentis. Saniores mitterem, ſi ad manum forent; ſed aliæ prorſus nullæ ſunt, præter vnam quandam Plenilunarem, imperfectiorem; quales verò cumque ſunt, miro, quoniam non hæreo, quin ſis ipſas iucundiſſimas habiturus. Quod ſupereſt, quoniam in Peireskij Vita quid de variis Selenographiæ vſibus concepiſſem, legiſti; nihil eſt, quod hoc loco ſubiiciam.

Quas obſeruatas à te cùm Solis, tum Lunæ Eclipſeis deſcribis, obſeruare quoque mihi contigit; quare & non parùm obſtrinxiſti me, cùm me tuarum obſeruationum, quas poſſem cum meis conferre, eſſe participem voluiſti. Solaris anni 1639. diei primæ Iunij, fuit obſeruata Aquis-Sextiis, vbi & cœpit hora 4. cum min. 44. Finem obſeruare non licuit propter ſuborta nubila; cum hora 6. min. $35\frac{1}{2}$ non deficeret ampliùs, niſi vnus digitus cum min. 26. Sed interim ex adnotatis tam ante, quàm poſt medium, Phaſibus 57. ratiocinatus ſum Finem contigiſſe hora 6. min. 46. ac Medium proinde fuiſſe hora 5. min. 45. exſiſtente tum maximo defectu digit. 8. & min. proximè 13. Prætereo autem Eclipſin cœpiſſe infernè & ad dextrum reſpicientium Solem in diſtantia à perpendiculo grad. 60. ſecundum Solis marginem, & defectum increſcentem digitorum 6. fuiſſe exquiſitè ad dextram; defectum decreſcentem iterùm 6. fuiſſe exquiſitè ſurſum. Eclipſis autem Lunaris anni 1642. ac diei 15. Aprilis manè obſeruata fuit in hac vrbe, vbi & contigit illius initium hora à media nocte o. min. 10. Totalis obſcuratio hora 1. min. 11. Recuperatio luminis hora 2. min. 47. Finis hora 3. min. 48. Ita porrò fuit nobis quoque euanida Luna ſub medium Eclipſeos, vt ne vllum quidem veſtigium illius apparuerit, niſi quibus fuit acutiſſimus viſus. Eclipſis verò anni ſuperioris, ac diei Septembris 27. obſeruata fuit partim in hac vrbe ab egregio Viro Iſmaele Bullialdo, cuius iam Aſtronomia Philolaica ſub prælo verſatur; tum à me quatuor ab hinc leucis Gallicis ad ortum, quo nimirùm diſceſſeram, vt ex loco edito, quid in Sole occidente, & Luna per Eclipſin oriente contingeret, obſeruitarem. Obſtitere nubes ad vſque beſſem, dodrantem-ve Eclipſeos; ſed præter tamen aliquot Phaſeis ante finem obſeruatas perſpicuè demùm contigit Finis, illi quidem hora 7. min. $59\frac{2}{3}$ ex altitudine Ariadnes 30. grad. min. 54. Mihi hora 8. min. 2. ex altitudine cinguli Andromedæ 38. grad. min. 25. vel hora 8. min. 2. Ex altitudine Lucidæ Arietis 21. grad. min. 5. & extremæ in ala Pegaſi 33. grad. min. 5. Quæ quidem cenſui commemoranda, vt tu quoque poſſis obſeruationum noſtrarum cum tuis inſtituere comparationem.

Et vt totidem communicem alias, En tibi ex Solaribus præter duas quaſdam typis mandatas, alteram anni 1621. ac diei Maij 21. alteram anni 1630. ac diei Iunij 10. En, inquam, aliam obſeruatam Diniæ anno 1633. ac die Aprilis 8. non quod ſpectat ſanè Initium (illud enim mihi nubes inuiderunt) ſed quòd ad Phaſeis 27. acceptas partim ante Medium, partim ante Finem, qui cum contigerit hora 5. min. 45. ratiocinatus ſum ex Phaſium collatione contigiſſe Initium hora 3. min. 40. ac Medium hora 4. min. $42\frac{2}{3}$ cùm foret maximus defectus digitorum 8. min. 18. Non tacendum verò fuiſſe tunc in Sole tergeminam maculam, præter duas alias minutulas, quæ occultari cœperit creſcente defectu digit. 7. & deſierit emergere decreſcente defectu, digit. 7. min. 42. idque diſtando tunc à centro Solis verſus Auſtrum partibus Sexageſimis Diametri eius 21. Cùm & primum apparuiſſet die menſis primo, & viſa poſtremùm deinceps fuerit 12. Ex Lunaribus duæ poſtremæ ante illas tuas, obſeruatæ fuere, Altera anni 1638. ac diei Decembris 21. manè, Diniæ, vbi contigit illius Initium hora à media nocte o. min. $36\frac{1}{2}$ ex altitudine Aldebaræ ad occaſum grad. 49. min. 18. vel hora o. min. 37. ex altitudine Capellæ grad. 71. min. 29. Et poſt Phaſeis 34. Totalis obſcuratio hora 1. min. 38. ex altitudine Arcturi grad. 39. min. 21. vel hora 1. min. 39. ex altitudine Sin. Pedis Orionis grad. 26. min. o. Emerſio prima hora 3. min. $13\frac{1}{2}$ vel 14. ex altitudine Hum. dextri Orionis ad Occaſum grad. 30. min. 32. & poſt Phaſeis 38. Finis hora 4. min. 14. ex altitudine eiuſdem grad. 20. min. 3. Singulare autem fuit, quòd dum penumbra occuparet adhuc marginem Lunæ occidentalem, orientalis è regione occuluerit Stellam quæ eſt in extremo pede Caſtoris, antecedit-ve aliam in pede præcedente Geminorum, idque alto eodem Humero Orionis grad. 15. min. 54. Ac proinde hora $4\frac{1}{2}$ min. 37. Altera anni 1641. ac diei Octobris 18. & Pariſiis quidem, vbi tamen non licuit præter paucas Phaſeis niſi ſolum Finem videre deducereque ex ſola Lunæ altitudine (nullis comparéribus Fixis) ipſum contigiſſe hora 8. min. 50.

Quòd de occultatione Saturni à Luna anno 1629. ac die Iunij 19. à te ſubiungitur, poterit conferri cum excerpto illo ex literis ad Keplerum meis, quod vnà cum Mercurio in Sole viſo editum fuit. Supereſt, vt ſi quid me velis, quod præſtare meæ facultatis ſit, libertate ſumma perſcribas. Sic enim velim habeas, eſſe me eum, qui, vt amicitiam vltrò oblatam exoſculor, téque ex animo, affectúque pleno complector, ita ſim perpetuo maximi facturus, poſſe quopiam obſequio illam, qua me proſequeris beneuolentiam demereri. Salutem tibi nunciat memoratus ante Bullialdus, non omiſſurus in ſuis illis Aſtronomicis Tabulis quas tuas cum ipſo communicaui Obſeruationes, ad eliciendum Meridianorum longitudinis-ve diſcrimen, Dantiſcum, & Pariſios inter

Quæso verò si inter te, & eximium illum Eichstadium necessitudo intercedat, salutem illi dicere nomine meo plurimam velis; ac sponsorem præstate te gratitudinis erga illum meæ. Vale. Parisiis, VII. Kalend. April. M. DC. XLIV.

LUDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

Ex literis optimi Campinij ad te Atelaten pergentis didici te ea in Vrbe per dies festos adfuturum. Conieceram fore, vt eos Salone cum familia exigeres: sed vbicunque exegeris, vtinam prosperè, suauitérque. Credere par est Solem isteic vernantissimum affulgere; quando heic illucere serenior, gratiorque non possit. Cœpit hæc constitutio cum ipso Æquinoctio; neque arbitror tempestatum fineis fuisse vnquam adeò exquisitè compositos ad præscripta Astronomorum. Scilicet pluuiæ, nubila, niues, frigoráque hiberna, quæ donec Sol versatus est in toto Piscium signo, viguerat, excessere cum Piscibus, móxque ingressô in Arietem Sole, successit verna temperies, qualis Mundo nascente fuit, si verum sit quidem, quod plærique volunt, Mundum conditum occupante Sole Arietis initium,

Non alios prima nascentis origine Mundi
Illuxisse dies, alium-ve habuisse tenorem
Crediderim. Ver illud erat, Ver magnus agebat
Orbis, & hybernis parcebant flatibus Euri.

Ita nimirùm Poëtarum Princeps; tametsi non desunt qui floribus Vernis præferant fructus Autumnaleis; & Mundum Autumno creatum probabile facit Hebræorum annus, quem nihil necesse fuerat iubere instituendo Pascha deinceps inchoandum Verno Æquinoctio, Plenilunio-ve mox insequenti, si id quidem initium prius, & ab ipso Orbe vsque condito fuisset. Verùm hæc ipse præclariùs nôsti. Vale semper quam-optimè, DECVS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, Kal. April. M. DC. XLIV.

Clarissimo Viro, CASPERIO GEVARTIO, *Scribæ Ciuitatis Antverpiensis Primario*,

PETRVS GASSENDVS S.

An-non par est, Eximie Vir, te, ex tempore illo tanto, quo nullas ad te dedi literas, oblitum esse nominis mei? Ipse quidem tuam illam raram aduersum me beneuolentiam ex animo nunquam deposui; at debui sanè prætereà adhibere affectus mei crebriorem significationem. Nam quòd per nostrum VVendelinum, optimum illum scilicet, dictam aliquoties salutem voluerim, id negligentiam in exarandis paucis versibus non excusat. Benè interim mihi vertit, quòd de tua eximia humanitate non diffido; ex ea quippe quam non promereor, quamque tamen efflagito, consequuturum me veniam speto. Cæterum quod iam torporem excussit, Exemplum fuit per-egregiæ optimi VVendelini *Eclipsigraphiæ*, quod Religiosus eruditúsque Franciscus Nizeronus ex Minimorum ordine non priùs fuit nactus, quàm id Viro clarissimo Ismaëli Bullialdo Tabulas edenti Astronomicas, committi quidem, sed mea manu voluit. Ipsum scilicet eùm percurrerem, animaduerti rem mihi longè cognitu iucundissimam, Antoninum tuum sub prælo versari. Et quia nôram præclarum virum Ægidium Menagium, qui in eandem curam dudum incubuerat, cuique ego spem pridem editionis huius tuæ feceram, rem quoque gratam habiturum, idcircò cum ipso eam communicaui. Is verò lætitiam testatus, declarauit se abdicasse institutum euulgandarum in eum authorem coniecturarum, ex quo nuper prodiit editio Anglicana Casauboni, qui earum partem maximam MSS. variis, quibus ipse fuerat destitutus, comprobauit. Adiecit nihilominùs superesse adhuc circiter viginti ab illo intactas, eásque tibi per me offerri perquàm gratiosè voluit; vt, si qua ratione probates, iis pro libitu vtereris. Egi ipse gratias tuo nomine, significandámque ipsius in te propensionem recepi. Itaque hoc est, quod iam præsto. Tu præscribe quod factum voles. Si putes enim te posse rem habere satis tempori, vt eam expandas, & si quid fortè tanti sit, ad calcem apponas, dabo operam, vt breui accipias. Quod ad VVendelinum Epistolium do, curabis, sat scio, volentissimus, vt in ipsius perueniat manus. Vale singulare Literarum Decus. Parisiis, postridie Kal. April. M. DC. XLIV.

Admodùm Reuerendo, & Clarissimo Viro GODEFRIDO VVENDELINO, *Pastori Hercano, Condatensi Canonico*,

PETRVS GASSENDVS S.

Quonam in censu haberes me, Præclarissime VVENDELINE, si ad Geuartium tuum scribens, non adderem saltem ad te verbulum? Accepit singularis, & Religiosus Vir Franciscus Nizeronus Minimus eximij illius tui *de Eclipsibus* operis exemplum, & tantam in eo mei nominis mentionem factam conspiciens, voluit ipsum quidem cum clarissimo Bullialdo, sed mihi nihilominus non inuisum communicari. Ego itaque, occasione memoratæ tibi editionis librorum Antoninianorum, quam Ocellus ille bonarum literarum apparat, ad ipsum scribens ansam arripio destinandi simul ad te Epistolium, cui prolixam sanè Epistolam debeo. Quippe non possum vnquam satis, quas debeo gratias commemorare ob affectum erga mo

me tuum (ita tacere de me non potes) necnon teneor aliquid tecum conferere de opere, cuius causâ refera tam egregiam laudem. Sed nempe sperandum est mihi, quousque liceat vberiùs totum librum pellegere, qui nondum est mihi, nisi cursim visus, aut Bullialdus mentem aperuerit, cui haud-dubiè nobilis illa Eclipseon congeries erit vsui in ea quam molitur ac sub prælo habet, *Philolaica Astronomia*. Hoc solùm iam possum innuere, esse quòd summopere mirer insignem discrepantiam nostras inter obseruationes duarum nuperarum Eclipseon, quæ heic, isteicque fuere per-actæ. Nam si finis quidem postremæ ad 27. Septembris superioris diem contigit vobis adeò præcisè hora 8. aut tertio, quarto-ve ad summum minuto præterea, quî fieri potest, vt idem nobis eadem hora contigerit, quadrante horæ circiter temporioribus in Occasum? Bullialdo nempe in hac vrbe contigit ipsa hora 8. ne integro quidem semiminuto minus ex altitudine Ariadnes 30. grad. min. 54. Mihi verò Sucij, quod in Ortum distat decem proximè Italicis milliaribus, hora 8. cum sesqui-minuto aut minutis duobus. Quomodo verò altitudo trium diuersarum Stellarum, quam continenter venatus sum, facere mihi ludum potuit? Fuit enim Lucida Arietis alta grad. 21. min. 5. vnde prodit hora 8. min. 1. Extrema alæ Pegasi grad. 13. min. 5. vnde hora 8. min. 2. & cingulum Andromedæ grad. 38. min. 25. vnde hora 8. min. 1. Quomodo aliunde Agarratus meus obseruans Ratæi in eodem proximè mecum Meridiano, ac in latitudine obseruata 49. grad. 18. min. adnotare quoque eandem horam potuit, & ex altitudine præsertim eiusdem Stellæ Arietis 21. grad. 10. min. Vnde prodit illi, sicuti & mihi hora 8. min. 1. Et si finis antecedentis ad XIV. Aprilis anni M. DC. XLII. contigit vobis, aut hora 16. min. 2. ex horologio, aut hora 15. min. 41. ex culminatione capitis Ophiuchi post minuta 4. quî fieri potest, vt idem nobis contigerit non hora 15. min. 23. vt tu supputas, sed hora 15. min. 51. ex altitudine marginis Lunæ inferioris gr. 12. min. 30. aut ad minimum, & tutiùs quidem, hora 15. min. 48. ex serie altitudinum Arcturi antecedenter obseruatarum? Siquidem etiam, cùm superesset vnus tantum digitus, interlucens Arcturus fuit adhuc altus gr. 42. min. 0. vnde hora 15. min. 42. Et cùm superesset adhuc ferè semi-digitus, altus fuit gr. 41. min. 12. vnde hora 15. min. 46. Ego certè planè cæcutio, cum de tua solertia, indústriáque non dubitem, & non videam tamen quî potuerint imponere variorum Astrorum altitudines consentientes. Sed de his quidem per otium plura: nam & destino ad te mittere, si putes quidem è re fore, appulsus Lunæ aliquot ad Fixas aliquas insigneis, vt possis ad ipsas vberiùs explorare Tabularum fidem. Vale intereà, Inclyte Vir, cui multum mea Dinia (imò & tota Prouincia) ego verò plurimum debeo. Dabam Parisiis, postridie Kal. April. M. DC. XLIV.

LUDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRUS GASSENDUS *Εὐπράττειν.*

Facile sanè coniectu est, quid rerum euenturum sit, quocunque intuleris pedem. Scilicet vbique id exsequeris, quod conceperis animo; Deúsque semper consilia tua, vt quæ, nisi eius auspiciis, non soleas inire, fortunat. Intererat publicæ pacis, cui incessanter aduigilas, vt Ciuitatum principum, qui tuo è nutu penderent, moderatores crearentur. Id verò nunc demùm assequutus es, exturbatis factionibus, & prouidentia peruigili, & diligentiâ indefessa. Vtinam, si qui adhuc sunt tuæ bonitatis immemores, sua demum sponte resipiscant. Quod & liuorem aspernaris, & calumniam floccifacis, rem vt indole generosa, sic tua virtute dignam præstas. Quippe grandi passu incedens, est cur, vt molossus suo robori fidens istorum quasi occurrentium catellorum insultus contemnas, factúsque sublimis, vt Luna, ipsos vt nequicquam latranteis despicias. Deo commissam sibi vindictam volenti obtemperas volens; ipse ergo vindex inimicos tuos pedum tuorum scabellum ponet. Hoc habet virtus sua mole stana, vt quasi rupes inconcussa prauorum minas non extimescat, quæ videlicet quasi fluctus, dum allabuntur, colliduntur. Perge itaque Heroico gradu, sicque semper te compara, vt tametsi fractus illabatur Orbis, ipsæ te ruinæ impauidum feriant. Vale, OPTIME PRINCIPUM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VI. Eid. April. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Resicieram ex aliis, ac indigitaram superioribus literis, quod ipsemet dignatus es nuperis tuis significare. Quàm sæpe verò, putas, subiere, dum re cogito, illa carmina,

Quæ non seditio, quæ non insania vulgi
Te viso lenita cadat? quæ dissona ritu
Barbaries Medi, quam non reuerentia frangat?

Scilicet quocunque aduentas, quasi Sol quispiam exoritis, caliginémque turbarum omnem, si quæ sit suborta, momento dispellis. Quod isteic autem aliquantisper, compositis licet rebus, commoraris, paterni sanè affectus est; sic enim concordiam, quam non sine quodam labore parturieris, tanquam prolem foues, donec adolescat. Cogitas subinde vniuersam illam maritimam oram lustrare, tuáque præsentiâ, quâ esse vallum non possit tutius, communire. Hoc verò prouidentiæ est, quam dicerem te eripere tibi, nisi ipse solam agnosceres tuam, quam assiduis laboribus tueris Prouinciæ quietem. Gratias semper habeo immensas pro eo, quo me dignaris amore. Victorianum quidem Abbatem, quia tibi sic visum, conueni; sed nempe dumtaxat,

vt testarer me in eo assensu perstare, quem illi adhibueram opinanti nihil mouendum, nisi quidpiam grauius vrgeret. Sufficere quippe quod foret à Chauinio iam præstitum, quódque præstari, ac velnti refricari per vices posset, maximéque si bonus ille in ancipiti statu pergeret, cùm si alioquin meliùs haberet, vti habere fama est, abundè, ac plus nimio foret fuisse me singularem adeò beneuolentiam abs te expertum. Vale modò, OPTIMA PRINCEPS, Vale ô Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, XVII. Kalend. Maias, M. DC. XLIV.

EIDEM.

BEatus es, OPTIMA PRINCEPS, dum ratione temperas tœdium ex amicorum absentia, quam tuam Solitudinem vocas. Nam potest sanè dici solus, quisquis non habet qui-cum omnia, vt secum, loqui valeat, neque te minus solitarium hæc turba circunstantium reddit, dum absunt fida pectora, quàm olitorem sua olera, aut pastorem oues, dum socij non adsunt. Verùm quia ipse didicisti esse tibi instar multorum (videlicet perspectam habens humanæ vitæ conditionem, quæ stabile esse nihil patitur, capitáque etiam carissima pro varietate casuum abducit, idcircò beatum te habeo, quando germana hæc ratio est occupandi eos aditus, quibus fortuna tendere fœlicitati insidias solet. Heinc est, cur gratias agere Deo immortaleis tenearis, quòd cùm ferè alij mortales degere secum nescij, magnam æui partem cum sui ingenti fastidio traducant; prouideris ipse maturè, vt possideres in teipso, quod dies noctésque faceret breueis. Quippe iucundius nihil est, quàm animo esse ita comparato, vt neque aliorum comes, sis illis oneri, neque solus tibi-met ipsi; ac saltem liceat dicere, tibi seu quiescenti, seu iter agenti nunquam iniucundam solitudinem, iniucundam sæpe societatem fuisse. Tritum est, quod Cato apud Ciceronem de Scipione maiore scripsit, dicere nempe eum solitum nunquam se minùs otiosum esse, quàm cum otiosus, nec minùs solum, quàm cum solus esset: sed vide, vt ille excipiat, *Magnifica verò*, inquit, *vox, ac Sapiente digna, quæ declarat illum & in otio de negotiis cogitare, & in solitudine secum loqui solitum, vt neque cessaret vnquam, & interdum colloquio alterius non egeret.* Itaque, pergit, *Duæ res, quæ languorem afferunt cæteris, illum acuebant, otium, & solitudo.* En autem quàm præclarè Ennius illum cæterorum languorem apud Agellium expresserit,

Otio qui nescit vti, plus negotij habet,
Quàm quum est negotium in negotio.
Nam cui quod agat, institutum est, nullo negotio
Id agit, studet ibi, mentem atque animum delectat suum.
Otioso initio animus nescit quid velit.
Hoc idem est: neque domi nunc nos, neque militiæ sumus.
Imus huc, heinc illuc, quum illuc ventum est, ire illeinc lubet.
Incertè errat animus; præter propter vitam viuitur.

Sed ista nimis. Tu & fœlix Viue, & perpetuò Vale, DECVS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, X. Kalend. Maij M. DC. XLIV.

EIDEM.

DIuinæ sanè est prouidentiæ, quòd plærisque Viris non vndique bonis multa fœliciter eueniant; quasi ea cum actionibus, quæ proficisci ex virtute videri possunt, sint compensanda, at quæ insinuas, cum ad Diuinam quoque prouidentiam pertineant, ipse secus interpretor. Quippe author quidem non sum, vt timorem illum deponas, quo vt firmamento Christianæ Religionis perfectio stat, (iubemur nempe cum timore, tremoréque satagere vt tum etiam, cùm nihil esse prætermissum conscij sumus, nos inutileis seruos agnoscamus) Verùm quæ tua vota Deus sic fortunat, ad Populi potiùs tranquillitatem, quàm ad te spectant, quem Deus aliunde difficillimis, diuturnissimísque casibus exercet. Quare subesse non videtur, vt à prosperitate hac timeas, quam optare semper debes maximam; vtcumque pro tua pietate esse circa propriam expetendam ἀδιάφορος possis. Id age potiùs, vt cùm omnia ad Deum authorem retuleris, ipsum habeas instar optimi Parentis, qui habet figmentum, hoc est imbecillitatem humanam perspectam & facienti quod in se est, denegare gratiam non potest. Aggrauat semper corpus hoc, quod corrumpitur, animam; nihilque vnquam prorsus sincerè, & citra omnem ad nos respectum illius ergo agimus. At cum nôrit vitium non esse nostratum, vt omnem planè nostri amorem, hoc est, naturam ipsam exuamus; quid-ni satis æquus, benignúsque sit, vt præstantes quod possumus, quò ipsum quam-licet sincerissimè diligamus, non auersetur? Accessit hûc tandem eximius Bervilla, ac delectauit summoperè potuisse me non prorsus malè discessus illius conijcere causam. Gere modò semper incoctum generoso pectus honesto; pectus Principe, ac teipso dignum; vt quam es huc vsque laudem meritus, non tuearis solùm, sed etiam adaugeas. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, III. Kalend. Maias, M. DC. XLIV.

Erudito, & Amico Viro SAMVELI SORBERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

SErius aliàs, mi SORBARI, nunc ne nihil rescribam, pauca accipe. Quod ais Dogma esse Cartesij, nullum dari Vacuum in rerum natura, exspectandum est donec demonstrârit; quippe id antiquum, sed nondum probatum, ac iis præsertim, apud quos

——*Natura duabus*
Constitit rebus, quæ Corpora sunt, & Inane.

Omnem materiam esse extensam, seu vt dicere illum

illum ais, eſſe extenſionem eſſentiam materiæ, ſuo quodam ſenſu verum eſt; at viciſſim omne extenſum eſſe materiam, non ſequitur. Ego certè duplicem ſoleo extenſionem diſtinguere, corpoream putà, & incorpoream; illam corporis, ſeu materiæ; iſtam ſpatij, ſeu loci propriam; vnde & motis mei eſt dimenſionum alias corporeas, alias ſpatialeis indigitare. Heinc cùm ille, vt ais, dicit vbicumque eſt ſpatium menſurabile, ibi eſſe corpus; vides quàm abſim, vt id concedam, qui fateor quidem omne corpus occupare aliquod ſpatium, omneiſque eius dimenſiones coæquari totidem ſpatij dimenſionibus; at non ſubinde ſpatium omne occupari à corpore; cùm ſeu corpus ſit, ſeu non ſit, & ſeu continuum, ſeu interruptum, ſeu quieſcens, ſeu tranſiens, ipſum ſpatium ſemper immobile ſit, & cum inuariariſſimis dimenſionibus perſeueret. Quod ſubdis illum defendere ne Deum quidem poſſe inducere vacuum in rerum naturam, non ſatis perſpicio, quî adeo fidenter limites præſcribat Diuinæ virtuti; quaſi ea non poſſit quidquid eſt corporeum intra ædem hanc, in nihilum redigere, obſiſteréque, ne in vicem ipſius aliquid ſuccedat. Nam quod deſtruendo aërem deſtrui quoque ſpatium oporteat, nulla ratione euincitur; & quod interuallum inane inter ædis parietes menſurari non valeat, ipſa eſt concluſio, quæ fuerit probanda. De calore quod ſubnotas, diſtinctiunculâ ſolùm eget. Siquidem, cùm calor non ſit abſque motu corpuſculorum, quæ Veteribus fuere ſphærica, ſi ipſa quidem corpuſcula per inane abeant, aut in corpus incidant, quod non temerent, nullus erit calor; at ſi in corpus ſubeant, cuius parteis diſcutere, ſemouereque valeant; tunc calor erit aliquis; cùm is nimirùm aliud nihil ſit, quàm talis motus corpuſculorum, quatenus fit cum cohærentium inuicem partium diuulſione. Et quia iſta eſſe videtur generalis caloris notio, illi ſpeciatim additur ſenſus in Animalis corpore; quando talis partium diuulſio in eo fieri abſque ſenſione, hoc eſt perceptione illius non poteſt. Quamobrem erit quæſtio de Voce, ſi velis calorem ibi ſolum eſſe, vbi eſt ſenſus, ſiue facultas partium diuulſionem percipiens; ſcilicet ipſe ex ſubiecto ſpeciali rem definies, alij generatim accipient. Quî fiat porrò, vt hæc diuulſio in Animalis corpore cum ſenſu quodam doloris ſit, natura facit, non ſumptorum ſeparatim corpuſculorum, ſed contexturæ, quæ eſt ex ipſis, quæque fieri perinde poteſt ex inſenſilibus ſenſilis, ac fit calida ex non calidis, humida ex non humidis; qualitatibus nempe ſubnaſcentibus ex habitudine complurium. Sed hæc ſanè nequeunt paucis explicari. Iſta dum ſcribo, nunciatur ecce aduentaſſe demùm Exempla meæ illius Diſquiſitionis. Id profectò appoſitè, vt poſſis optimo Curcellio ſalutem dicens, ſignificare. Tu optimè Vale, ac me ſemper ama. Pariſiis, prid. Kal. Maij, M. DC. XLIV.

Viro Doctiſſimo, Clariſſimóque ADRIANO HEEREBOORDO *Inclytæ Leydenſis Academiæ Profeſſori Philoſopho*,

PETRVS GASSENDVS S.

QVo me rubore, dum tuam lego Epiſtolam, ſuffuderis, dicere promptum mihi non eſt. Quippe non modò amicitiam, quam meritò plurimi facio, vltro offerre dignatus es, ſed ea ſimul exhibuiſti beneuolentiæ indicia, quæ mereri me potuiſſe non ſentio. Nam quod habes quidem de aliquibus quæ excidere opuſculis; id tanti profectò non eſt; tuæque potiùs eſt comitatis, quòd meas nugas aliquid putes. Quocirca rem potiùs acceptam in verba de me nimis bona optimi Bornij refero; ſat enim noui quàm ille ſe continere potis non ſit, dum plenum amoris pectus efferueſcit. Vtcumque ſit, tametſi impar tuæ illi de me opinioni ſim; is ſaltem ſum, in quo ſis nunquam & animi erga te grati, & affectus reciproci candorem deſideraturus. Inaudij allatum eſſe in hanc Vrbem vnum, alterum-ve Exemplum editæ Louanij cenſuræ, quam commemoras in meam illam Epiſtolam de detectis recens circa Iouem Stellis, quamobrem, vel te monitore, dabo operam, vt quid-nam rei ſit cognoſcam: interim verò ſpenè ſum certus, quinque illas Stellas eſſe Inerranteis; ac, niſi nudo viſu conſpicuas; quales indigitatæ ſunt, ſaltem (prout innui) ex numero earum quæ Teleſcopio ſolùm pateſcunt. Scilicet ex quo tempore habitæ in Planetis ſunt, Iouem circumire non ſunt deprehenſæ; quod vnum tamen ſuppetere Cenſori potuiſſe argumentum video. Perpendiculi inconſtantiam ipſe non aſſerui; ſed retuli ſolùm, ac neſcio an aduerſus illam plura à Cenſore dicta fuerint, quàm ipſe ego inſeruerim in alteram Epiſtolarum, quæ in Bornij noſtri manus peruenerunt. Vale, Vir Præclariſſime, & qui tam ſponte amaſti me, ne deſine, quæſo, togatus amare. Pariſiis, pridie Kal. Maias. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

QVanta ſit literarum tuarum ſuauitas, dicere quî valeam? Iis videlicet præcordia ſic tangis, vt ſentiendo quidem, ſed exprimendo impar ſim. Ecquæ-nam eſt verò hæc bonitas tua, vt affectum erga te meum, ardentiſſimum illum ſanè, ſed qui non alium quàm obſeruantiæ mereri poſſit titulum? Tu amicitiæ elogio, quaſi quæpiam foret conditionis paritas, dones; & quaſi id ſatis non ſit, etiam Petrum tuum amiciſſimum voces? Quid illud quoque, vt velut oblitus quod in me

habes imperij ius, & roges me, & non enixè modò, sed enixissimè etiam roges; Roges autem, vt impetres rem, tanto iure debitam, tantoperè pronam, ac cui recordatio est; quam si velim deponere, deponat potiùs ignis calorem. Idem de Bervilla testarer, nisi tu ampliùs illum nosses, quàm vt me teste egeat, Vir sanè pretij ob excelsum candorisque plenum animum ingentis. Quàm dolerem porrò esse eum abs te, nisi & causam vtcumque nossem; & generosi animi tui vigorem perspectum haberem, & conscius forem eius lætitiæ, qua superesse isteic tibi optimum Campinium veluti exsultas. En reddetur tibi cum his literis Exemplum eius Disquisitionis, quam nosti me pridem aduersus Cartesij Metaphysicam instituisse. Mitto verò, non vt in ea bonas aliquot horas perdas, sed ne quidpiam meum te lateat, maximéque, cùm inaudieris voluisse Hollandos ipsam euulgari. Pudori est solùm, vnà mittere, quod Typographi nomine præmissum elogium amici fecerunt. Sed ago nempe tecum simpliciùs, quàm vt aut quæram, aut velle videar gloriam quærere ea gloriæ contemptu. Satis est, qualiscumque sim, non esse meum pectus tibi conuelatum. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, prid. Non. Maij. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Id sanè verum, OPTIME PRINCEPS, caperiri nos rerum vices, quas ipse eximie declaras. Ecce enim Duces ad exercitus ex Hibernis iam eductos discedunt, ac repetunt Belgium, ex quo Heros ille Consobrinus tuus superiore anno spolia reportauit. Accipio quoque Hollandorum classem fore postridie comparatam, vt quo opus fuerit, statim adoolet; & Auraicum Principem fuisse nudiusquartùs ad eam discessurum. Fortunet Deus omnia, vt fractis hostium animis, de pace ineunda seriò cogitetur. Spes non est, vt ante Septembrim, qui Legati illius ergò conuenerunt, de ea disceptent, qoippe quidquid iam agitur, vestibulum via attinet; ingressúsque in adyta ab Æstatis fato momentum expectat. Heinc non hæreo sanè, quin cauere debeas à machinatione aduersus Prouinciam, cuius fuisti admonitos; siquidem, tametsi spes non sit Hispano, vt si quam arcem inuaserit tueri illam diutulè possit; prouidet tamen rem opportunè euenturam quo tempore, inclarescere, ponderisque ostentare plurimum possit; ac fit de compensatione potius, quàm de vindicatione agendum. Quamquam non sat video qui bene consultus aggredi rem ausit, cùm neque tuam sagacitatem, prouidentiam, animi magnitudinem, neque copiarum Naualium vim qua reprimi possit, habeat incompertam. Vtcumque sit, quia fieri potest, vt quasi in angustias actus, nullum non moueat lapidem; siintque aliunde res hominum infidæ, & alearum plenæ; idcircò tutius nihil est, quàm nullam vim hostium pusillam, infirmam-ve existimare. Quid ego tamen noctuas Athenas? Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, III. Eid. Maij. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Quòd nullas ad te literas ante octiduum dederim, in causa fuit rusticatio mihi tota hebdomade cum optimo Abbate communis. Ob eandem certè neque ille, neque ego vllas dedimus ad Campinium fratrem. Quod tu autem nullas abs te datas ob susceptum iter excusas, & nullas esse proxime dandas, ob suscipiendum occupas, id sanè est tuæ illius singularissimæ comitatis. Scribere enim me ad te officij est, quod intermitti citra culpam non valeat. Te verò ad me scribere, bonitatis est, à qua abstinere citra excusationem possis. Sed nimirùm in te non est, vt euadas vnquam dissimilis tui; hoc est vt esse desinas Principum humanissimus, ac in me præsertim qui-cum agere effusissimo affectu cœpisti. Id mirè profectò etiam comprobat quidquid in tua reliqua Epistola est argumenti. Quippe id eiusmodi est, vt ne gratias quidem ausim agere, ne laudes agnoscam, quas commemorare sine pudore non sustineam. Quare neque erit, cur mihi vitio vertas, si dum ipse tibi in me commendando non temperas, & me neque tuum causari iudicium, neque meam ignorare imbecillitatem par est, planè prorsúmque obmutescam. Vna est tua in me propensio, quam neque nescire, neque tacere vnquam liceat. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VI. Kal. Iun. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Qui factum est, OPTIME PRINCEPS, vt cùm donec futurus esses in itinere, nihil literarum abs te exspectandarum præmonuisses, literas tamen Tolone transiens, ad me datas volueris? Scilicet tibi diem sacrum feriari solidum non licuit; nec de eo partem non demere, quo ea insperato posses me beare. Itaque quam-maximas possum tibi grates meritò habeo, maximéque cùm argumentum literarum esse volueris id, quod circa Antipolin cui præsertim timeas, cepisti consilium. Ac suspicatus quidem fueram Tolonem esse, cui hostes iohiarent, sed est reuerà Antipolis expugnationi patentior, & vtcunque posset deinceps longe faciliùs recipi, parum id Hispanus curaret, si esset modò quod obtenderet, tum cùm vnioersè de rebus componendis disceptaretur. Timetur heic quoque, ne è Lucemburgo irruatur in Campaniam ob eas, quas illeic apparant copias Bekus, Lamboyus, & Verthius, Lotharingóque potissimùm, vt ferunt, suas collaturo, neque obtinente Enguenio quantum opus seu militum, seu Tormentariarum machinarum foret. Sunt tamen, qui putent eas copias euocatum iri in Flandriam; videlicet non modò nostris oppugnantibus Grauelingam, quo est ante triduum Caleto discessum; sed Hollandis quoque aliunde negotium facessentibus, quos nuperrimæ literæ mox irrupturos perhibuerunt. Quàm intercà Classem nobis subministrant è regione Dumkerkæ est; obstitura ne Grauelingam aliquid subsidij prosiliat, quare & nescio, verum-ne sit,

quod

quod ferunt diebus proximis prorepsisse illeinc, & lembulis quidem, hommes sexcentos. Vna ferè hostibus spes in ipso est Piccolomineo, Equitatúque, quo pollet. Vtinam hanc quoqoe Deus sic infringat, vt seriò deinceps de pace agatur. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, III. Non. Iun. M. DC. XLIV.

EIDEM.

IN isteic quoque frigus viget, quod fugari visum, quo tempore festum ignearum linguarum illuxit, ab exactis tamen Octauis, quasi post-liminio sic rediit, vt iam adhuc magna ex parte redintegratum perseueret. Noster certè exercitus, ex quo non pauci per æstus illos interceptos siti perierunt, longè nunc abest, vt de ardore intolerabili conqueratur. Is, vt accipio, ex millibus Peditum quatuordecim, Equitum sex reipsà constat; suntque ad ipsum præterea ex legione Palatina destinatæ cohortes decem, aut Centuriæ, manis, XXX. Facta est spes, vt Eidibus circumuallatio perfecta sit, ac vrbs intra duos menseis expugnetur. Vtcumque fit labor præsertim futurus circa San-Philippeum propugnaculum; quod Vrbs non minus protegit, quàm ipsum tutelæ est Vrbi. Ferunt Piccolomineum tribus solùm milliaribus à nostro esse exercitu, cui nihilominùs quà terra, quà mari vberrimus suppetit commeatus. Scribebam nuper esse Hollandos in procinctu, vt aliquorsum vutu primo irrumperent: audio tamen nunc esse adhuc illos in eadem Liroyæ ad Mosam statione. Lotharingus, diuisis copiis, earum partem ad Bekum mittit, partem verò ad Bauarum, cui restiturus Thurennius Rhenum traiecturus breui perhibetur. Henricus Iulius Dux Lauemburgi pergere Osnabrugum fertur, Imperatoris nomine, speratúrque proinde, vt Dux Longa-villæ Regis nomine eò breui contendat. Id vbi fiet, tum demum spes futuræ pacis firmior euader. An quo ista perscribo die, Thomas Sabaudus exercitum in Mediolanenseis educturus sit, ipse, quàm nos citiùs pernosces. Pernosti verò haud-dubiè fuisse Hispanum Veneris Cremonam oppigneraturum, si quam modò pecuniæ vim, copiásque eorum impetraret, Mediolanenseisque id habuisse, quasi indignum facinus, ac prætulisse pecunias ex sese ipsis corrogare. Cætera nos longè remotiùs attinentia prætereo, vt Transyluano non omnia pari fœlicitate succedere, & Konismarkium aliunde quasdam Imperatoris vireis fregisse; Galasium accurrere Dano Gottemburgum nunc obsidenti; & Torstensonum ab Iutlandia Chersoneso scilicet illa Cimbrica, non discedere; Anglum continenter esse in angustiis, ac esse præsertim, quod meritò timeat ab obsidione Eboracensi. Ea etiam prætereo, quæ ad Aulam spectant, quæque ad hesternas Guebriani ad Deiparæ sepulti solemneis exsequias; cùm quæ huiuscemodi sunt, par sit omninò ex aliis te quàm ex me rescire vberiùs. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, IV. Eid. Iun. M. DC. XLIV.

Amplißimo & Clarißimo Viro CASPERIO GEVARTIO, *Scribæ Ciuitatis Antverpiensis Primario,*

PETRVS GASSENDVS S.

CVm sim nescius, literæ-ne, quas ad te, & ad VVendelinum Aprilis initio conscripsi; redditæ tibi fuerint, suggero ecce alias, quibus te certiorem faciam iterùm, nisi editio Notarum tuarum in Antoninum sit absoluta, esse Viro clarissimo Ægidio Menagio dignas notatu coniecturas, ipsi intactas Casaubono; quas (nosse modò desideres) sit tecum communicaturus. Hoc solùm te volo, ac vt ames me. Vale, ô eximium literarum Decus. Parisiis, III. Eid. Iun. M. DC. XLIV.

Admodùm Reuerendo & Clarißimo, Doctißimóque Viro GODEFRIDO VVENDELINO, *Pastori Hercano, Condatensi Canonico,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVas nuperas dedi ad te literas, eæ destinatæ fuere Antverpiam ad eximium Geuartium postridie Kalendas Aprilis. Nisi eas fortè acceperis, iactura leuis, certus sis modò esse semper me & animo grato, & affectu prono pro singulari, qua erga me es animatus, beneuolentia. Eam certè abundè es nuper testatus in eximio illo de Eclipsibus opere, cuius editionem gratulatus sum, & de quo quæ plura iam dicam, non habeo; quando Exemplum cursim visum meas in manus non recidit. Quia sum verò pollicitus loca aliqua Lunæ singularia, exquisitéque obseruata, ex quibus possis Tabularum Lunarium fidem explorare; describo ecce occultationem Quadrilateri Pleïadum, ad quam dum forem Aquis-Sextiis ante annos septem, attendi. Deligo eam verò quòd videatur vna habenda instar plurium, ipsámque exhibeo, qualis nunc relata in Commentariolos est; quò minùs mirere, nisi supputàrim omnia tempora, sed quæ dumtaxat cognoscere aliis tum curis districto, sat fuit. Cùm resumpsissem porrò nuper in manus tuas literas superiore Octobri datas, admonitus sum, quod fueram oblitus, literas dare Aquas-Sextias, vt impetrarem quam B. Marij scriptam per Dinamium popósceras vitam: quoniam verò fecit absentia Sistaricensis Episcopi, penes quem iam est Legendarium, ne ea vita exscriberetur, mitto quod intereà excerptum ex vetusto Breuiario est, ac literas simul, quas ad me scripserant tum Riantij Baro, qui Peireskio ex fratre Nepos, & in munere Senatorio successor est; tum Decormius Bereculius generalis, Primariúsque in eodem Senatu Regis Aduocatus, quos, vt exscribi vitam illam procurarent, interpellàram. Cùm primùm ipsam, vti spero authoribus illis obtinuero, ad te incunctanter transmittam. Subiit aliunde cogitatio,

tatio, facturum me tibi rem gratam si exscriberem, & hac occasione ad te mitterem, quod collegi aliàs de Sanctis Ecclesiæ Diniensis Antistitibus, quorum meministi haud-dubiè reliquias à te pridem visas. Id scilicet, cum Atlanteo operis immensi authore communicare poteris; vt (si ita videhitur) Sanctorum quoque Præsulom nostrorum memoriam illustret. Rem aliàs coram pollicitus optimo Rosvveidæ non præstiteram, quoniam qua isteie fui Æstate, quem benè valenrem teliqueram Iuoio, cum in Hollandiam discedetem, reperi defunctum cùm redij, Iulio. Tu VVANDALINE, æternùm Vale. Parisiis, III. Eid. Iun. M. DC. XLIV.

Fortassis Viri eximij Caramuel, atque Vanlangrenus suaue ducent cognoscere pro suo vterque instituto quam ad te mitto Obseruationem occultarum Pleiadum. Id si ita sit, haud-dubiè communicabis cum ipsis volens. Vale iterùm.

Admodùm Reuerendo, Amplissimóque Viro, D. IOANNI CARAMVELI, *Lobkovvitzio*,

PETRVS GASSENDVS S.

Legi, Vir Præclarissime, Censuram illam tuam mei qualiscumque Iudicij de Stellis circa Iouem visis. Persensi verò inter legendum me factum obstrictissimum, reputauique non posse me absque ingratitudinis nota non respondere aliquid, & pronocatum potissimùm humanissimo illo Epistolio. Itaque gratias refero, non quantas debeo, sed quantas possum. Primùm, quòd ipse præoccupâris, ac adeò sponte, gratiosèque amicitiam obtuleris mihi experendam, mihi requirendam. Deinde, quòd me iis elogiis, quibus prægrauer, exornaueris; quippe quasi amans iam me, licere putasti, si meriti quicquam in me foret, exaggerare. Insuper, quòd tenuem opellam sic rettractare fueris dignatus, vt integram denuò euulgaueris, ac pleniore etiam luce illustràris; & me ea ratione cùm religiosissimo, optimóque Rheita conseruetis, vt ille nihilo me minùs habiturus sit obseruantem sui. Ad-hæc, quòd licet non agnoscam quî duo illa Theoremata descripto à me apparenti Stellarum motui aduersentur, id tamen, quod ex ipsis vrges, quódque cætera attinet, einsmodi sit, vt comitatem suspicere, quàm regerere quicquam malim. Scilicet vice omnium argumentum vnum sat est, si quioque illi noui Errones Iouis Sidus adhuc circumstent, cùm nisi ita sit, mea coniectura semper perinde vigeat; saltem quod attinet ad Stellas Telescopio solo conspicuas, qualeisque à se obseruatas, (vnica excepta, ex cognitis pridem) Vir clarissimus Ioannes Heuelius Danrifcanus significauit. Præterea, quòd insertas meas obseruationes aliquot non modò commendaueris, sed & subinde tuo quoque ratiocinio nobilitâris; vteumque mea ex dictione facta fuerit ansa intelligendi Coniunctionem Veneris, ac Solis spectate ad diem Februatij anni M. DC. XXXVII. decimam sextam, cùm profectò non ex Eichstadio, cuius nullas nôram, sed ex Kepleto, cuius tuoc solas habebam Ephemerides, coniunctionem teiecerim in diem sequentem decimam-nonam. Vtcumque etiam velle videaris elenare illam Veneris latitudinem, cum non minorem præscripta fuisse, vel illud possis arguere, quòd detecta Venus quadrante horæ post occasum Solem, gradibus adhuc circiter quatuor eleuata exstiterit, & dimidio horæ post Solem occidens Horizontem sobierit gradibus proximè 12. Boreaiiùs, quàm ille subiisset.

Denique, quod obseruationem de reciprocante Perpendiculo ita refutandam institueris, vt & honorem nobili Viro eius Authori habueris, & mihi id solùm tribueris, vt bona fide retulerim qualem ille perscripserat; quando neque me rem nondum expertus, reciprocationis præstiti sponsorem; neque præstitutus me deinceps fui, cùm & experientia, & ratione nixus, sum argumentatus aduersus Mo[...]pum; qui ipsam scribens aduersum me, est per-auide amplexatus. Quod superest, duo gratulor, vnum te esse adeò fœlicem, vt obseruate tutò possis increscentem, decrescentémque magnitudinem Diametrorum, Lunæ quidem in singulos dies, Veneris, & Solis in singulas hebdomadas; cæterorum Planetarum in singulos menseis, atque adeò etiam, dum illi circa Apogeia, atque Perigeia versantur: quippe mirum dictu, quantum heine subsidij ad persiciendum Astronomiam vniuersam sit accessurum, ob interualla Planetarum, Terræque inde stabilienda, vbi res semel constiterit. Alterum, apparare te præclaram Selenographiam, & (quod ouper etiam perscripsi ad memoratum Heuelium, quidpiam simile meditantem) subleuare veluti me eo labore, quo cœperam ante decem annos defungi. Scilicet institutum meum cognoscere potes ex Vita Peireskij, in cuius libro quinto exposui quas agnoui fore præcipuas Selenographiæ vrilitates. Cedo autem lubens curam integram, qui neque nisi paucas habeo Lunæ Phaseis æri incisas, neque in eo esse iam possum, vt cælatorem dirigam iuxta Ieonismos cælitùs captatos duobus ampliùs annis per Pictores eximios; neque me habeo satis idoneum, qui nomina imponam congrua tot, támque variis partibus per Lunaris Mundi mappam digerendis. Tu verò age, Vir Eximie, positam in medio gloriam occupa, & immortale nominis Decus tuæ pretium operæ puta. Vale. Parisiis, III. Eid. Iun. M. DC. XLIV.

Vir Clarissime, si cognoscere fortè voles, quam ad VVendelinum occultati a Luna quadrilateri Pleiadum obseruatiunculam transmitto; agnosces ex ea aliquem Selenographiæ vsum. Quam maculam appello Caspiam, *eam peruidebis intelligi, quæ est solitaria ad limbum occiduum, cuique ex opposito penè respondet alia sat similis, vt dici* Anti-Caspia *possit. Quem verò* Homunciorem (aliàs Thersiten) *dictum videbis, dico etiam* Mare occidnum; *cùm & Mare* Eoum *vocem maiorem illam in Ortum effusam*, Boreúmque *refusam in Boream; & interdum quaque*

quæ maculam maiorem imitatione antiquorum dicam. Hecates Penetrale. *Ne quidpiam attingam de partium minorum indigitatione*, vt Salinarum, Vallis vmbrosæ, Rupis niueæ, Amara montis, Vmbilici, Lacunæ, *& similium, quæ abs te haud-dubiè fœlicius indigitabuntur. Vale iterùm.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

Rediisse te incolumem ex perlustratione Maritimæ oræ, quantum suaue est, tantum gratulor. Perscriptum est tecum aduentasse famam insignis repulsæ, quam passi Hispani ad Ilerdæ muros ingentem non hominum modò, sed commeatus quoque, & auri, quantum duo gestarent veterina, fecerint iacturam. Res mihi in voto, potiusquam in spe, quatenus eam fieri ratam non comperio. Constantior nobis fuga hostium ex arce San-Philippea, quam octiduo ampliùs tueri potuerant, nisi præfulissent Pyrium puluerem in Vrbem non satis instructam infecte. Exscendere demùm Hollandi ad Philippinam Flandriæ, neque procul Tasio, quod Gandaui dicunt, metati sunt castra. Timent Flandri Dammæ, Hulstiæ-ve; Comésque Isemburgius magna Peditatus cum parte aduersum occurrit. Hollandos esse non paucio-res millibus octodecim ferunt. Turennius missis sarcinis ex improuisóque Rhenum superans, paria Germanis, nisi iam castra mouere cœpissent, redditurus fuit; tametsi complureis ex iis interfecit, & adduxit captos, vel ab vnico Roseo, Equorum plusquàm mille, hominum plusquàm septingentos. Sunt ipsi Turennio Equitum sex millia, & Peditum quinque; cùm sint Germanis Equitum decem, & Peditum octo, præter Lotharingi, quas exspectant copias. Inaudij tamen Lotharingum (vtcumque etiam Piccolomineus duo Equitum millia ab illo exspectet) in eo adhuc esse, vt deliberet vtrum nobis se, an Hispanis sit dediturus. Ex quo Ratgoskius in Transiluaniam se recepturus perhibetur, poudúsque belli Germanici transferendum in Daniam speratur, intolerabiliores sunt, quas Legati Imperatoris Monasterij proponunt pacis conditiones. Perseuerat adhuc in Anglia Eboracensis obsidio; tametsi rumor de capta Vrbe admodùm percrebuerit. Sed hæc nimis. Tu benè Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum meum dulce. Parisiis, XV. Kalendas Iulij, M. DC. XLIV.

EIDEM.

Gratulor denuò quem es dignatus tedi-tum fœlicem nunciare. Mira, dignáque te prouidentia, qua cogitasti tam Tolonem, quàm Antipolim communite; mira, & te digna, quæ sollicitudo te habuit de rebus ad Ilerdam gestis. Multum sanè est, quod tuæ curæ debent, quorum causa vnum Centurionum eò destinasti; at longè est ampliùs, quod debent elogio abs te reddito de strenua, qua viros egerunt virtute. Vtinam ille referat hosteis non modò in vlteriorem Iberi ripam recessisse, sed & coactos fuisse Hispaniam interiorem repetere. Grauelingana obsidio prospetrimè semper succedit. Erant iam nostri ante dies quinque ad ipsam vsque fossam promoti, parabántque inde tormentis viginti tum præsidia quædam murorum deiicere, tum reddere fossæ traiectionem tutam. Discesserat Piccolomineus, vt impetus primos Hollandorum retunderet; at postquàm visum est ab illis nihil metuendum summoperè, tediisse fertur, & Dunkerkam, nostrósque inter eonstiturus, Luxemburgicis copiis increuisse. Ea de causa ferunt Enguenium secundum Mosam discedere, Leodiúmque versus properare. Conualescit iam Lotharingus; sed versatur semper in ancipiti, è quorum stare partibus debeat; staturúsque potiùs à nostris speratur. Hollandorum pro pace legati discessuri mox Monasterium sunt, itémque, qui ad componendum Dani, Snecorúmque dissidia mittuntur. Sunt isti tamen Dani suspecti, vel eo nomine, quòd interim naueis quadraginta armatas conscendant. Sed nimirùm timent Hollandi, ne quæ eodem vergit Hispanica classis fretum occupet, quod iurgiorum est non postrema causa. Est intereà iam Suecica, quàm Danica classis comparata ad prælium; quid autem euenturum sit, Solus, cui omnia patent, nouit. Imperatoris exercitus, dum Transyluano instat, ne sibi instet Turennius metuit; sicque inter saxum & sacrum, quod aiunt, quodammodo stat. Perhibent nihilominus Galasum Lipsiam obsessurum. Excessit Anglus Oxonio, obsidionem metuens, exspectánsque interim, si fortè quidpiam prosperi Roberto Palatino ad soluendum obsidionem Eboracensem misso contingat. Rumor fuit abiisse illum in Hiberniam; verùm non sunt ipsius res hactenus adeò deploratæ. Tu fœlix Viue, ac semper Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, VIII. Kal. Iul. M. DC. XLIV.

Admodùm Reuerendo, Sapientißimóque Viro, D. IOANNI CARAMVELI, *Lobkowitzio, Abbati Disembergensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

Reddidit mihi nudius-tertiùs optimus Mersennus tuas literas, quas cum scheda sub inuolucro ad se destinato accepit. Oblitus es rescribere vbinam, & quando illas dederis; sed quantum conicio eæ fuere scriptæ Cruciniaci ante decem plus minùs dies. Ipse à diebus quindecim meas ad te Louanium dedi, & nescius tamen, illeic-ne fores, ipsas destinaui ad eximium Chiffletium Bellofontanum Balernæ Abbatem, qui illas vbicumque te versari

versari nosset, transderet. Non potui verò vlla ratione maturiùs ad te scribere, gratitudinémque testari; quoniam non priùs libellum tuum, conscriptúmque in eo ad me humanissimum Epistolium peruidere concessum fuit. Nunc cum bonitate in me adeò effusa exstiteris, vt etiam manu exarata, eáque benè longa Epistola præoccupâris (quippe nihil adhuc obtinens à me) non possum sanè me continere, quin prima hacce occasione denuò rescribam, gratiásque agam, &, quod meam illam Disquisitionem Franco-furti inuentam tanti feceris, nimiæ erga me beneuolentiæ tribuendum agnoscam. Facio porrò quoque, ne me segnem habeas, circa id officij, quod comiter adeò abs me exigis; vtcunque sim impar, qui planè, prorsúmque ea in te tibi faciam satis. Exoptas nimirum rescire ex me, qui Authores hactenus fuerint, & ex Parisiensi quidem Facultate potissimùm, qui defenderint Pontificem Summum extra Concilium Generale, hoc est solum, aut in Concilio Nationali: imò & ipsa Concilia Nationalia errare posse. Verùm & ipse interim ita enumerasti multos, vt omnem prope diligentiam censeri possis anteuertisse; & ego ex Auenionensi, non verò ex hac omnium Summa Facultate sum Theologus, vt tu videris supponere, cùm ex me id rei perquiris. Vt tamen, quantum quidem possum, ac licet, tibi morem geram, non meam exponam sententiam, sed historicè solùm referam, si quid ex Authorum lectione, aut ex Doctoribus eximiis, amicísque intimis ac vno præsertim inclytæ huius Facultatis conuersando addidici.

Ac primùm quidem vt ingenuè agam, videris mihi non debuisse inter citandum authoritates, Molinæi commeminisse; siue enim ille *Carolus* est, nôsti quàm sit ipsius nomen in Romana Curia exosum; siue *Petrus*, nôsti eum esse manifestè ἑτερόδοξον, & à Fide, communionéque Catholica longè alienum. Videris deinde opinionem Nauarri debuisse non ex VViddringtono, sed ex ipsomet potiùs citare, maximéque cum eius Textus apud hunc Authorem mutilatus sit; & intersit sententiam Viri, qui, & magni nominis est, & Romæ etiam vixit, scripsítque, ex ipso eius haurire fonte. Atque vt discrimen agnoscas, en vt Nauarri textus se habeat in cap. Nouit. notab. 3. num. 84. de iudiciis. *Non est consilium in præsentia definire, cui principalis Ecclesiæ potestas fuerit à Christo collata, an Ecclesiæ toti, an verò ipsi Petro, propter illam maximam discordiam Romanorum, & Parisiensium. Illi enim tenent Petro, & successoribus datam esse hanc potestatem, atque ideo Papam Concilio esse superiorem; Hi verò, quibus Gerson adhæret, totam datam esse toti Ecclesiæ; licet exercendam per vnum, atque ideò in aliquot saltem casibus Concilium esse supra Papam. Quarum illa scilicet Romanorum videtur placuisse S. Thomæ in 2. 2. qu. 11. art. 2. & 3. & qu. 1. art. vlt. & in 4. dist. 19. qu. 1. Thomæ à Vio in eiusdem articulis, & in paruis Opusculis, tom. 1. & in Apol. 2. part. cap. 1. & in 2. part. cap. 9. vbi altiùs omnibus, & profundiùs, hoc demonstrare conatur. Altera verò placuit Panormitano, qui pro Parisiensibus est, in capite Significasti, & in tract. super Concilium Basileense, quem frequentius nostri sequuntur, vt tradit Decius consil. 115. quam mordicus tuetur Iacobus Almainus è Sorbona Theologus, qui respondit Thomæ à Vio, libello iusto, & Ioannes Maior in cap. 16. in Matth. idem facit, aiens Romæ nemini permitti tenere Parisiensium, & Panormitani sententiam; nec rursus Academiam illam Parisiensem pati, vt contraria opinio asseratur in ea.* En etiam, vt se textus habeat in Comment. in 7. dist. de Pœnitentia, dist. 5. pag. 492. col. 2. num. 32. *Ex hac conclusione primò infertur Pontificem Romanum ad confitendum sua peccata teneri; quia diuina lege obligatur; quamuis verum sit non ligari per caput illud, Omnis; & ita non teneri absolutè ad confitendum semel in anno. Quod etiam sensit Io. Andreas, & Felinus. Quod procedit, tenendo illam, quam plerosque omnes Italos audio tenere opinionem, quámque magnis viribus tutari conatur Thomas à Vio, scilicet Papam esse supra Concilium. Nam, si teneremus alteram sententiam, quam Schola Parisiensis cum tota ferè Gallia sequitur, Concilium vniuersale supra Papam esse (& adeò quidem sequitur, vt Iacobus Almainus scribens in hoc ipso articulo, dixerit, eum, qui contrarium assereret in Francia, hæreticum iudicatum iri) diceremus, vt ait ille, Romanum Pontificem statuto Conciliorum ligari, ac proinde ad illud caput, Omnis, seruandum teneri.* Sic textus Maioris à Nauarro citati, scilicet in cap. 19. Matthæi, ac in prioribus quidem Commentariis editis anno 1518. super illud, *Si peccauerit*, huiusmodi est. *Hæc quæstio quærit, an Pontifex Maximus sit supra vniuersale Concilium, vel super vniuersalem Ecclesiam. Super præfata quæstione duo sunt modi dicendi oppositi; quorum vnus tenet Papam esse supra Concilium Vniuersale, Hunc modum aliqui Cardinales tenuerunt, & tenent, & communiter Thomistæ, & Romæ, vt asseritur, nulli fas oppositum publicè tueri. Alium modum semper Vniuersitas nostra Parisiana à diebus Concilij Constantiensis imitata est, sic, quod in ea, qui prædictam tenuerit, in campo cogitur eam reuocare.*

Iam, quòd hîc citatur Constantiense Concilium, nihil agnosco antiquius opinioni isti fauere, quàm Epistolam Innocentij III. ad Philippum Augustum Francorum Regem, quæ reperitur numero 104. inter editas nuper à Bosqueto. Scilicet in ea hæc verba habentur, *Propter sententiam Euangelicam, quam ipse Deus expressit, vt quod Deus coniunxit, homo non separet, cum absque dubio nec Sanctorum exempla, nec Patrum decreta intentioni tuæ in hoc suffragentur, verùm, si super hoc absque generali definitione Concilij determinare aliquid tentaremus, præter diuinam offensam, & Mundanam infamiam, quam ex hoc possumus incurrere, forsan ordinis, & officij nobis periculum immineret; cùm contra præmissam veritatis sententiam nostra non possit authoritas dispensare.* Posterius autem, quod habet Thomas de Corsellis Parisiensis Theologus in Propositione an. 1440. facta à Biturigibus

præsente

præsente Rege in Concillo Ecclesiæ Gallicanæ, his verbis. *Post hæc omnia Papa Martinus cum toto Concilio dedit literas ad Prælatos, & Inquisitores, in quibus continentur articuli Ioannis VVicleff & Ioannis Hus, inter quos iste ponitur articulus XLI. Non est de necessitate Salutis, credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias. Super quod dicit Papa, approbante Concilio, Error est, si per Romanam Ecclesiam intelligat vniuersalem Ecclesiam, aut Concilium generale, aut pro quanto negaret primatum Summi Pontificis super alias Ecclesias particulares. Deinde in Interrogatorio in ijsdem literis posito, super quibus haberent interrogari suspecti de hæresi Hussitarum ponuntur sequentia, Interrogetur vtrum credat quod quodlibet Concilium generale, etiam Constantiense, vniuersalem Ecclesiam repræsentet. Ex quibus manifestum est, quòd per Papam Martinum, & Cardinales, qui tunc ibi communiter aderant viginti tres, vnà cum toto Concilio fuit approbatum, quòd Concilium generale habeat supremitatem in Ecclesiam, & quòd vniuersalem Ecclesiam repræsentabat.* Quod verò dicitur Vniuersitatem Parisianam id imitatam esse, à diebus Constantiensis Concilij, ecce proferunt Parisienses epistolam scriptam ad Parisiensem Facultatem Theologiæ ab Innocentio VIII. die Septembris 7. an. 1486. quâ improbatum nihil fuerit, quod fuisset eo vsque ab illa defensum, sed comprobatum potiùs huiuscemodi verborum tenore, *Dilecti filij salutem, & Apostolicam benedictionem. Intelleximus non sine magna cordis nostri lætitia sinceram animorum vestrorum deuotionem, quam ad nos, sanctámque Romanam Ecclesiam, & Fidem Catholicam habetis; cum omne studium, & curam vestram pro eiusdem Fidei defensione, & hæresum exstirpatione sicut probatissimos quosque Christianos decet, incessanter adhibueritis.* Afferunt quoque non improbatum Facultatis eiusdem Decretum de celebratione generalis Concilij diei Ianuarij 11. ac anni 1497. in quo ad quæsita à Rege respondendo inter cætera sic habetur, *Responsum est, quod Summus Pontifex & Pater Sanctissimus tenetur de decennio in decennium congregare Concilium generale, Vniuersalem Ecclesiam repræsentans, & maximè nunc, cùm tanta sit deordinatio in Ecclesia, tam in Capitibus, quàm in Membris, quæ cunctis notoria est.* Inferiùs autem, *Dixit & definit prædicta Facultas quod tempore vrgentis necessitatis, vt nunc, vel post decennium ab vltimo celebrata Concilio, vt suprà dictum est, postquàm aliqua bona, & magna pars & notabilis Christianitatis, quemadmodum regnum Franciæ, vel Rex Christianissimus ipsius vices gerens, rogauerit, summanerit, & exhortatus fuerit dictum Summum Pontificem, cæteràsque partes Ecclesiæ, de congregando dictum Concilium, & ad ipsum conueniendo, & de prouidendo necessitati Ecclesiæ. Ipso verò Pontifex, vel aliqua prædictarum partium fuerint recusantes, negligentes, vel differentes de veniendo ad dictum Concilium, nihilominùs illi, qui aderunt, & comparebunt poterunt sine alijs non comparentibus dictum Concilium celebrare, & necessitati Ecclesiæ prouidere.*

Ad ipsa Maioris tempora vt veniam, id mitto, quod habet Senonense Concilium, anno 1528. celebratum, Cardinali à Prato S. Sedis Legato, Præside, in Decretis Fidei, Decreto III. his verbis, *Proinde, cùm certa sit, & infallibilis Ecclesiæ Regula, ne aliquando inuisibilitatis prætextu tandem eludi queat; ea profectò Sacris generalibus Concilijs authoritas derogari non potest, quæ proximè Vniuersalem repræsentant Ecclesiam. His enim Concilijs, si ea decernendi, quæ ad sinceritatem Fidei, & exstirpationem hæresum, Ecclesiæ reformationem, & morum integritatem pertinent, potestas adimatur; nihil certum, nihil stabile futurum est, nihil denique, quo Hæreticus ab Orthodoxo possit internosci. Nec erat, quo veterum quondam retunderentur insultus, nisi Ecclesiastici Proceres exemplo Apostolorum Concilia celebrassent, quibus Sancti Spiritus authoritatem ferocientibus illis, & humanarum rerum scientiâ tumentibus opponerent.* Mitto & quod habet I[illegible]s de Celäia Parisiensis Theologus, ac V[illegible]tiæ in Hispania natus, qui tametsi in Patria [illegible]x, mutarit sententiam, opinionis tamen à Parisiensium fidem fecit sub Gallorum Doctorum nomine, scribens in 4. sent. dist. 25. qu. 5. de Symboli editione, his verbis, *Pro huius quæstionis enodatione, est aduertendum, quòd mirabilis est controuersia inter Doctores Catholicos circa istam difficultatem, veluti de superioritate Papæ ad Concilium. Nam Ioannes de Gersono & Galli Doctores, & multi Almanorum tenent, quòd ad Vniuersale Concilium pertinet edere Symbolum, & determinare ea, quæ Fidei Catholicæ sunt & non ad Papam.* Quo loco, vbi ille addit, *contrarium tenere non modò Italos, sed etiam Hispanos*, tuum est videre, teneat-ne etiam Abulensis, quem ipse post Adrianum Papam VI. Cardinalem Cameracensem, Cusanum, Panormitanum, Florentinum, citâsti, præter Franciscum de Victoria Professorem Salmaticensem, qui, vt Nauarrus, probabilem vtramque opinionem putat. En verò ex Gallis præter Almainum, aliósque citatos à te paucos Adrianus Gualterus Parisiensis Theologus, & maioris Monasterij Monachus in tract. de primatu Petri, & Ecclesiæ hæc habet. *Sic ergo relinquitur, temerè dici, verissimèque maximè contrarium esse, quòd Summus Pontifex in nullo casu Concilio Vniuersali sit inferior. Nec minus item falsum, quod in nullo casu possit ipse deponi, præterquàm in casu hæresis; nam ipse potest esse criminosus, aut fautor alicuius criminis, vel intolerabilis erroris, tam perniciosi Reipublicæ Christianæ, quàm perniciosa est hæresis. Cui crimini resecando, si non possit remedium adhiberi, nisi per Summi Pontificis destitutionem, verè & realiter destituendus est.* Et paullò pòst eandem doctrinam hoc disticho comprehendit,

PETRVS in Æde Sacra Caput est, & quandoque Membrum;
Paret, vt est Membrum; præcipit, vt Caput est.

Ioannes Arboreus, Parisiensis etiam Theologus lib. 4. Theosophiæ, cap. 32. sic sentit, *Decretales Epistolæ non exequantur canonibus Conciliorum & definitionibus. Hanc facilè suadebo assertionem. Minùs authoritatis habet Romanus Pontifex, quàm tota, & Vniuersalis Ecclesia, quam repræsentat Concilium generale ritè congregatum*

gregatum: Nam Papa in Fide errare potest, vt dicit Innocentius huius nominis IV. cap. 1. de summa Trinitate; & tota mihi aberrare via videtur, qui aliter sentit; & plus veritati tribuendum est, quàm amico. Assentantur sanè Romano Pontifici, qui faciunt eum immunem à peccato, & lapsu hæreseos, & schismatis; cùm non sit diuino munere confirmatus in gratia. At Concilia generalia legitimè congregata non possunt in Fide aberrare. Claudius Consors, similiter Parisiensis Theologus, in confutatione errorum VValdensium, *Paucis*, inquit, *probemus vtranque & Ecclesiæ & Petri authoritatem, Ecclesiæ primò, ex eo, quòd generalium Conciliorum definitione Ecclesia sit supra Papam, quem instituere & ex causa destituere potest.* Verùm iste scribebat iam anno 1548.

Cæterùm ab anno vsque 1541. conditi fuerant celebri Facultatis Decreto articuli *Parisienses* dicti, numero XLII. quos iuramento adhibito profitentur etiam-num quotquot in fine Licentiæ sunt Doctoratum adepturi. Ipsorum autem XXI. huiusmodi est, *Eodem veritatis firmamento suscipiendum, potestatem excommunicandi esse de iure diuino, immediatè à Christo Ecclesiæ concessam.* Et XXII. *certum est Concilium generale legitimè congregatum vniuersalem repræsentare Ecclesiam, in Fidei, & morum determinationibus errare non posse.* Ex quibus minùs mirum est, si scribens posteriùs Dominicus Soto (vtcumque oppositum cum sua familia sequutus) in 4. sentent. dist. 20. qu. 1. art. 4. sic quærat, *Verum potestas iurisdictionis in vtroque foro fuerit collata Ecclesia, vt in toto corpore immediatè resideat, an verò in Prælatis eius?* Et postea sic habeat, *Nihil hic dicere molimur de illa molesta lite, vtrum Concilium sit supra Papam; qua causa est, vt nunquam Concilia eo candore fœliciter celebrentur, quo antiquitùs; sed quia rerum consequentia hoc exposcit, ne clauium tractatus mutilus maneat; quidquid vel de illa quæstione, pro nostra tenuitate subiectum proximum Ecclesiasticæ Potestatis & iurisdictionis explanare adoriamur. Enim-vero Gerson in Tractatu Potestatis Ecclesiasticæ, quem imitatur Almainus in suo libro de comparatione Papæ, & Concilij, cap. 6. atque alij fautores illius opinionis, quòd Concilium est supra Papam, arbitrati suam opinionem ex hoc fundamento pendere, aiunt potestatem Ecclesiasticam iurisdictionis in vtroque foro residere in tota Vniuersitate Ecclesiæ, hoc est in toto corpore, quod aiunt, Categorematicè, instar Reipublicæ Ciuilis.* Hoc tempore non video rem vocari ampliùs in controuersiam; fortassis ob iuratos illos ab omnibus articulos; tametsi sunt, qui opinionem vtramque probabilem putent. Cúmque neutra disertis verbis defendenda proponi soleat; retineri tamen antiquam, iuratámque intelligi potest ex ipsa ratione loquendi tam eorum, qui libros conscribunt, quàm eorum qui disputant Theseis. Quippe cùm nihil simile obseruem pro opposito; facere tamen pro hac videtur, quòd scribens Franciscus Hallerius Parisiensis Theologus pro defensione Ecclesiasticæ Hierarchiæ, seu in vindiciis Censuræ Facultatis Theologicæ Parisiẽsis aduersus Hermandi Loëmellij spongiam, editis anno 1632. §. 2. sic instat. *Legisti in libello Richeriano Regimen Ecclesiæ esse Aristocraticum; an-non legisti statum esse Monarchicum?* Et postea, *licet Episcopus hic, aut ille morte extinguatur; licet ob crimen expellatur, sine Episcopo tamen Ecclesiam esse negamus, in qua semper remanet Episcopalis Cathedra, in qua viget semper Episcopi principatus.* Et rursùs, *Hoc sensu neque Ecclesiam vniuersalem, nec particularem vllam perfectam sine Episcopo esse posse pronunciauit Parisiensis Theologorum Facultas, & contrariam sententiam falsissimam, in consequentia periculosam, temerariam, scandalosam, ordinis Hierarchici destructiuam, Populo Christiano nociuam, traditionis Apostolicæ, & successionis Apostolicæ fundamentum conuellentem; imò & in hæresin inducentem iudicauit.* Facit verò etiam, quod Theseis proponens Robertus Constantinus Baccalaureus Sorbonicus anno 1639. die Nouembris 18. Sorbonica 29. Thesin hanc inter cæteras vltima columna reposuit, *Promulgatio essentialis est legi, non acceptatio; tenentúrque omnes Principum edictis parere, non tantum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Pari iure quisque fidelium, excepto nemine, Ecclesiæ Catholicæ, & Conciliorum decretis subditur.*

Atque hæc sunt quidem, quæ recepi initio commemoranda historicè, non dogmaticè verò expendenda. Videlicet retuli solùm, vt tibi quasi fido amico rem exigenti gratificarer; non vt sententiam dicerem, cui nullum ex me accederet pondus. Tu id totum quodcumque est, quo do affectu excipe, & tanquam pignus quoddam meæ erga te obseruantiæ habe. Parisiis, VII. Kal. Iul. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

QVæ de Ilerdæ obsidione & vouisti, & prouidisti, ea perinde prorsùs contingunt. Quam times Classem Neapolitanam, comparatam audieram, quæ sese nostræ opponeret, si Tarraconem obsideremus. Nunc, quod Hispanus præoccupârit, prospexerítque fore, vt Motteus cogeretur pedestreis copias ab instituto diuertere; id arguit Classem huiuscemodi aduersus Prouinciam destinatam fuisse. Præclarè autem vertitur, quòd tu & sagax præsenseris, & indefessus perfeceris, ne nostram in oram appellere, nisi vt in scopulum possit. De obsidione Grauelingana nihil non faustum accipimus. Piccolomineus, & Melosius nihil hactenus attentârunt, & tametsi sperent ad vndecim millia, quibus iam præsunt, militum, accessura, ex Beko sex, & ex vicana coactione decem, nihilominùs id nostros nihil terret; quorum circum-vallatio absoluta est, & quinque Regiis arcibus, seu mauis propugnaculis tuta. Tormenta intereà, de quibus iam scripsi deiecere Vrbis præsidia, vnicúmque cornutum opus superstes in pomærio, nuperrimis

perrimis diebus occupandum fuit. Hollandi, quod mirum, nihil interim mouent, &, quaſi minante Iſanburgio, Aſſenedæ ſemper conſiſtunt. Deliberant adhuc eorum ordines Claſſis-ne, de qua nuper ſcripſi, Danis ſe, an Suecis addicat, an neutra remanſura ſit; viderúrque euentus belli Danici habiturus eſſe exinde momentum. Vrget ſemper Galaſium Saxo ad obſidionem Lipſiæ; ignoratur tamen, facturus-ne ſit, an petiturus Daniam, an irrupturus in Pomeraniam. Acceſſere ad illum Coloredi vires, relicto Hasfeldio, qui ſit obſtiturus Koniſmarkin, ac Heſſis copias collaturus. Conſtat Tranſiluanus viribus infractis, & vtcumque Polonus ipſum ad ineundam pacem cum Imperarore inſtiget, non obaudit tamen, dum Turca non annuit. Redit per Poloniam ex Moſcouia Voldamarius infecto matrimonio, quòd propoſitas conditiones amplexari renuerit; nempe profitendi Religionem Gentis, iuxta quam Baptiſmus iterandus fuit; & excedendi nunquam Moſcouitæ ditionis confinia. Fama eſt hunc fuiſſe quæſitum prætextum, ex quo illi Sauromatæ affligtari Daniæ Regnum inaudierunt. Lotharingus Vormaciæ eſt (quippe iam redux Treuiri) ſuáſque adhuc copias in ſtatiuis habet. Anglus continuò angitur, & Eboracum patitur extrema. Plura dicerem; ſed iſta plus æquo. Tu, OPTIME PRINCEPS, & meum Decus Vale. Pariſiis, Kal. Iul. M. DC. XLIV.

EIDEM.

SEceſſiſſe Albaniam te per hoſce æſtus, quos maximos experimur, mirè delectat. Quippe & is locus videtur eſſe amœnus præ cæteris; & aliunde eo ſitu eſt, vnde momento valeas, quò vocare te præſertim negotia poſſunt, conuolare. Id ſanè eſt nuper à te probatum fœliciſſimè, cum Maſſiliæ vix priùs fuit ſeditio ſuccenſa, quàm abs te extincta. An-non verò cum eò potueris tempeſtiua adeò diligentiâ accurrere, commeminiſti Corij, in quo locum deligere qui totum æquè preſſum vult debet? Quid heic quoque rerum turbare operarij quidam attentauerint perduxiſſe iam ad te fama poteſt. Id tanti fortaſſis non fuit; ſed Aulæ nihilominùs redeundi in Vrbem occaſionem fecit. Ferunt eam inde non diſceſſuram ad vſque Grauelingam captam. Eius porrò vrbis obſidio fœlici pede ſemper procedit. Tentârunt hoſtes nuperis diebus trecentos quinquaginta viros ex reformatæ, vt vocant, militiæ præfectis delectos in ipſam Vrbem intrudere; at ij incidere in noſtrorum Equitum quadragintos circiter, qui omnes ſtrenuè, obſtinatéque dimicantes interfecerunt, perpaucis exceptis, iíſque manu captis. Ipſi ſunt, qui Aurelianenſem certum fecerunt Piccolomineum perquàm grauiter laborare, & Meloſium eſſe podagrâ correptum. Exercitum imparem eſſe, qui munimenta noſtra adoriatur; ac videri eſſe aliquid ab ipſis obſeſſis timendum. Hollandi nihil aliud, quàm mouerunt caſtra, quæ & merati aût Adegemij, loco Brugis milliaribus horariis tribus diſtante. Rediit Enguenius ad fluenta Moſæ, poſtquàm parte exercitus in Luxemburgum penetrante, Beki copias ſic euocauit, vt parte alia interim traiectionem fecerit tutam, adducenti copias ex Leudienſi tractu Marcino. Aiunt Lotharingum mouiſſe cum ſuis Luceburgum verſus, & fama tamen ſemper eſt ipſi nobiſcum conuenire. Turennius obſeruat ſemper Bauaros, Rhenum vt minantur, breui traiecturos. Tranſyluani exercitus præcellit ſemper Imperarorio. Lentè admodum incedit Galaſus. Torſtenſonus cogit, móxque educturus in aciem exercitum eſt. Nullum adhuc Nauale prælium in Balthico mari commiſſum. Commiſere Sueci Franco-furtum aliáſque Vrbeis ad Oderam Marchioni Brandemburgico, qui & iam ſe ipſis penitus addixit. Sunt ſemper res Angli afflictiſſimæ: nam cætera inter, Principem Rupertum memorant à Scotis fugatum. Luſitani ex Caſtellanis inſignem tulere victoriam, ſed tu illam iam, vt opinor, nôſti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, poſtrid. Non. Iul. M. DC. XLIV.

EIDEM.

QVam dignatus es ad me mittere Exercitatiunculam tuis cum literis accepi. Acceptiſſima verò mihi fuit, & quòd tua, & quod ingenium, quantum eſt tuum, redolens. Quod poſtulas verò vt pro meo candore quid de ea ſentiam, ediſſeram, faciam ſanè, nec tamen dicam, quod de Henrici Engoliſmenſis Propatrui tui carminibus dixiſſe Malherbium ſubiungis. Scilicet iſta, quæ à Viris tuæ ſortis proficiſcuntur, pretioſiſſima habeo; neque exigenda ad eam limam duco, qua probari ſolent virorum vmbraticorum lucubrationes. Res eſt adeò rara, Virum Principem ſe habere dignum, qui partem ſui nobiliorem, Animum nempe, excolat, natalibúſque congruum exhibeat, vt qui ſe ſupra cæterorum veluti turbam euehunt, ſint commendandi maximè; & quos edunt partus ingenij, ſint quouis auro pretioſiores. Quippe, vt interdum non vacat, ita & plærumque non decet fœtus lambendo ſic expolire, vt ſcrupuloſitatem magis, quàm fœcunditatem teſtentur; ſatiſque eſt, ſi qua erumpunt fœlicitate ingenij, exemplum fiant, quo & alij animari Principes poſſint, & priuatos ſuppudeat, niſi ſtudioſè æmulentur. Memini rem ad te ſcripſiſſe de generoſiſſimi Regis Caroli IX. Aui tui carminibus, quæ cenſuiſſet pari ratione ſupprimenda Malherbius, & magnus tamen vir Ronſardus glorioſum habuit carminibus ſuis, vt nobileis gemmas inſerere poſſe. Itaque huiuſmodi cenſu lucubratiunculam tuam habeo, in qua vtcumque aliquid poſſet, ſi ab otioſo, literatóque prodiiſſet, deſiderari; nemo tamen non ſit abs te, ac inter tot præſertim curas, occupationéſque profectam vnicè exoſculaturus, & quoniam haud-dubiè requires, quid deſiderari poſſe iudicem, inſinuabo ecce ſeorſim in ſcheda, ſchemate putà appoſito, ex quo ipſe retexere tua illa cogitata poſſis. Id nempe tale non contexam, in quo alia membra, aliáſque rationes quàm à te allatas exhibeam, aut aliquid etiam, quod videri poſſit ſuperuacaneum reſecem; videret

quippe non tuam opellam ad Analysin reuocare, sed synthesin quandam meæ facere; verùm id conficiam, in quo eadem omnia, ac sola, quæ tibi venerunt in mentem, quasi digerantur. Faciam verò, quo simul innuam, seu (quia bene id voles moneam) vt cum deinceps simile quodpiam aggredieris opusculum, attentè spectes argumentum, quod tibi proposueris, & perspectâ eius naturâ duas, treis, aut plureis eius parteis statuas, & si opus fuerit earum vnamquamque diuidas, ac subdiuidas, referásque omneis in schematis speciem; scilicet inde fiet primùm, vt nullam partem, quæ videri possit necessaria, prætereas; deinde, vt nullam præposterè colloces, sed quo esse idoneu maximè locu possit constituas; tum, vt quid congruat ad cuiusque aut confirmationem, aut illustrationem, & excogites, & dicas distinctè. Ad-hæc, vt neque quid perturbes, neque alienum quid inseras, neque idem bis memores, neque, vt breui faciam, aliquid in toto contextu supersit, aut desit. Sanè vbi rem pertentâris, aliquotiésque perseceris; mirum dictu est, quanta copia te affluere sis obseruaturus; quandu præter spem, tantum aberit, vt labores penuriâ, quin potiùs labor futurus sit in habendo eorum delectu, quæ numerosissima occurrent. Mirum, quàm proinde breui tempore id sis præstiturus, & omnibus quidem absolutum numeris; quod aliàs non-nisi prolixo spatio, ac semper deficere quidpiam suspicatus, exsequeris. Mirum denique, quàm sis facilè peruisurus, agniturúsve aliorum-ne scripta, concionésque se probè habeant, & possent-ne res aut conscribi, aut dici appositè magis. Verùm ipse intereà modum excedo; neque satis caueo, ne Sus, quod dicitur, *Mineruam*. Tu id, quidquid est, pro tuo illo in me amore consule, & bene semper, ô & Præsidium & dulce Decus meum, Vale. Parisiis, Eid. Iul. M. DC. XLIV.

Remitto ecce autographum Exercitationis retento exemplo. Rerum nouarum nihil scribo, tum ne te nimium onerem, tum quia ad Campinium omnia iam perscripsi. Vale iterùm.

EIDEM.

OPTIME PRINCEPS, nihil est opus insinuatione, vt literis meis refricem memoriam tuæ illius adeò insignis, incomparabilísque iacturæ. Scilicet illa animi tui celsitudo, atque constantia mihi adeò perspecta est, vt nullus hæream, quin sis ad id generosissimè comparatus. Ac fieri profectò non potest, quin tam grauis casus te commouerit, ipséque inhumanus sim, si excipere illum te absque acerbo luctu debuisse contendam. Sed pat est nihilominus de tua virtute augurari, vt modum consentaneum dolori adhibueris, ac tempore breui id euiceris, quod ipsæ è vulgo animæ prolixo demùm consequuntur. Quippe ea quidem non est imbecillitatis humanæ conditio, vt abdicare omnem molestiam, & si quæ præsertim ex naturæ sensu (qualis tuæ est orbitatis) profecta sit, possis; cùm & ipse naturæ Author propensionem istam in liberos tantam esse nequicquam noluerit: at non est, tamen ipsum quoque diuinum munus Sapientiæ frustrà, vt non plurimùm vehementiam perturbationum temperet, vt non maximuperè omnem acerbitatem leniat; vt non placidissimè animum ad Authoris naturæ decreta componat. Fœlix es proinde, DECVS PRINCIPVM, cui Deus mores ex hoc metallo, præcordia ex hoc luto finxit. Quamobrem age, ipse te quoque dignum fingere Deo perge, dum cogitas effectum quidem præter naturæ ordinem, vt à quo efferri debueras, dulcissimum filium præmatura hac abreptum morte extuleris; at non contigisse tamen præter institutum æternæ Prouidentiæ, citra quam ne capillus quidem cadere ex capite potest. Videor certè mihi te identidem illud repetentem audire, *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen eius benedictum*. Videlicet in eo es, ne esse videare malæ fidei, quasi inuitus reddens id, quod commodatò solùm habueris; ne grati parum animi, quasi nihili reputans tanti pignoris vsuram concessam. An-non verò etiam lucro deputas, exercitationem constantiæ, qua ille rerum Arbiter probandum te, Aquilæ instar, non degenerem censuit; dum oculos tuos in illam corpusculi conflictationem tam molestam, támque diuturnam inconniuentes defixus voluit? An-non vertis quoque summæ indulgentiæ quòd te orbaturus carissimo puellulo, animum tuum sic præparârit, vt rem expedire & tui, & illius gratiâ fuerit consentiendum? Quod superest autem, an-non tibi satis perspectæ res humanæ sunt; vt nôris quam dicunt *Fortunam*, (sed nos *Prouidentiæ* partem facimus) ita in ipsis ludere, vt inaneis curas proculcet, ludibrióque habeat? Cum sanè te illa orbitatis importunissima cogitatio sæpius haud-dubiè subeat, vix habeo quid ipsi opponas illud ex Sacro Oraculo, *Nouit Deus cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt*. Nempe ij ferè sunt homines, qui generi, stirpi-ve suæ æternitatem destinent; ignari Deum consilia hæc euertere, pessundaréque. Heinc, cùm ipse quoque interdum potueris hac cogitatione mentem pascere, ac tantu quidem æquiùs, quantò in tuo illo Ascaniolo spes inclinata recubuit propagandi superstitis ex Stemmate Regio rami singularis, ea tamen dubiu procul fuit animi tui moderatiu, vt te non lactâris inani hac spe, qua homines vulgò sibi somnia fingunt. Nisi nos verò Historiæ monent intercidisse familias omneis prole olim beatissimas, nulláque illarum vestigia iam-pridem agnosci. Nulla vnquam diuturnior fuit *Capetana* hac gloriosissima, cuius tu quoque surculus es, at quàm pauci, quæso, ex tam numerosis supersunt iam rami? Ipsos ego æternos voueo; at quis tamen iuret eadem illos fata, quæ & cæteros non breui manere? Fac verò esse superaturos non vnum, non duo, sed decem, & plura adhuc sæcula? Quid demum, quæso, id tutum est, si cum totius temporis longinquitate comparetur? An-non dices guttulam aquæ collatam ad Oceanum, ac etiam cum Simonide, ne punctulum quidem æternitatis minutulum esse?

Vt

Vt pridem certè euanuere tot illæ ſtirpium ſeries, ex quibus contextæ fuere Dynaſtiæ Ægyptiorum, Aſſyriorum, Perſarum, cæterarúmque Nationum omnium; ita profectò ſpes non eſt, vt quæ nunc in honore ſunt temporis progreſſu non attingant metam. Et, putas, ſi homines fortè aliqui meminerint noſtri poſt vnum aut duo, tria-ve, aut quatuor annorum millia, memoraturos etiam poſt decem, poſt viginti, poſt plura ſi Mundus quidem durauerit? ô quàm alta tandem obliuio & nos, & res noſtras inuoluet! quàm altum ſilentium hos ſtrepitus omneis, quibus iam per totam Europam obſurdeſcimus, obruet! Tempus veniet, ne dubita, cum Grauelingane, & Ilerda extiterint vnquam ignorabitur; cùm neſcietur Hiſpani-ne & Galli, quales nos iam ſumus, ſpiritum vitalem vnquam duxerint; cùm iſtæ Suecorum in Germaniam, & Tranſiluanorum in Hungariam irruptiones reticebuntur; cùm perinde erit & Regi, & Parlamento Angliæ, ſeu viciſſe, ſeu ſuccubuiſſe, tanquam profunda caligine noſtram hanc lucem excipiente. Nimirum quæ hucvſque fuit rerum omnium viciſſitudo vices agere ſuas perget, & ex Regnis Reſpublicas, ex Rebuſpublicis Regna, & Anarchias faciet. Quippe inceſſanter commiſcens Imperia; fineis Prouinciarum, ditionúmque turbans; his addens, illis adimens; quaſdam diſpeſcens, quaſdam conſocians; omnia ſúſque, déque ſic conſtituens, vt ſi quempiam noſtrûm ſingas reducem, non ſit ampliùs rerum faciem agniturus, ac tantò magis, quantò ex eadem viciſſitudine rerum eſt, vt interdum literæ vigeant, interdum barbaries ſic obtineat, vt præteritorum omnium memoria penitùs deleatur. Ne memorem vetuſta omnia recentibus ſemper ita cedere, vt ſemper quæ ſunt omnium vetuſtiſſima, obſoleſcant. Iſthæc veriſſima cùm ſint, facilè tamen non capimus, quæ capere etiam penè auerſamur; excæcati nempe vano gloriæ ſtudio, quo nomen noſtrum propagare, transferéque in vniuerſam poſteritatem ſatagimus, ac ſæculis paucis nos conſequuturis æternitatem ipſam metientes, exhortremus cogitationem in Chaos illud defigere, in quo omni luce ſimus cariturì. Quorſum hæc verò, Optime Princeps, certè, vt vel monente me, tametſi haud-dubiè id facis, attendas, teméque ſolueris hoc Dilemmate, *aut Mundus breui deſinet, aut immenſis adhuc ſæculis durabit*; ac ſi breui quidem deſiturus ſit, cur me diſcruciet orbitas, quem alioquin Nepotum ſeries poſt tempus non longum fuerit defectura; cui ad æternam vocato gloriam, perinde proríus futurum ſit, floruiſſe poſteris, aut caruiſſe. Sin longiſſimè ſit perduraturus, cur me adhuc ſanguine longo nun cenſeri diſcruciet, cùm fuerint alioquin & nati natorum, & nati ex illis ſeriùs, ocyùs agmen clauſuri; cùm denſa nocte conuelante, & mea, & omnium poſterorum, interfuturum nihil ſit, quiſpiam-ne ramum duxerit ex me, milleſimum, an nullum. Enim-verò, cùm fieri nequeat (aut difficillimum certè ſit) vt hominem planè exuamus, hoc eſt præſtemus, ne aliquæ gloriæ cupiditas nos tangat; cúmque ſuaue proinde ſit per ora virûm, tam dum ſumus ſuperſtites, quàm paucis illis ſæculis de quibus dixi, volitare nôſti vt famam extendere opus ſit ſolius virtutis. Non Alexander certè, nec Cæſar; non Ariſtoteles, nec Tullius hanc, qua vigent gloriam à liberis habent; ſed ab iis quibus incubuere illuſtribus factis, ſcriptiſque. Eſt in te vtrumque, Princeps Optime, qui & ſcribenda facere, & ſcribere facienda potes. Interim verò eſt iam ad manum, vt parem teſtatus animi magnitudinem cum celebribus illis viris Anaxagora, Pericle, Xenophonte, Antigono, Paullo, Puluillo, & cæteris, qui liberorum mortem, atque orbitatem conſtantiſſimè pertulerunt, parem cum ipſis gloriam, numiuiſque ſplendorem merearis. Itaque, poſtquàm meditatus illud Menandri fueris,

> Ὃν οἱ Θεοὶ φιλοῦσιν, ἀποθνήσκει νέος,

Nempe propter illud, *Optimum non naſci, proximum verò quam-primum mori*: ne, quæſo, te luctui committe,

> Ἀλλ' αὐτὸς ἀεὶ μίμνε τὴν σαυτοῦ φύσιν
> Σῴζων βέβαιον, ὥστε χρυσὸς ἐν πυρί.

Sicque eſto diu ſuperſtes, ac Vale. Vale, ô Decus Principum, ô & meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, xi. Kalendas Sextil, M. DC. XLIV.

EIDEM.

Abſit, Principum Optime, vt quàm nuper fui, tam nunc ſim prolixus. Habet certè me, donec cogito, pudor neſcio quis; quaſi opus tot verbis fuerit tuæ illæ Heroicæ, veréque cæleſti virtuti. Quippe tyrocinium iam pridem non ſpeculatione nuda perfeciſti, ſed animatiſſima etiam, exercitatiſſimáque conſtantiâ, qua excepiſti hactenus tam varios fortunæ inſultus. Id verò quis præſtet, niſi animum ſupra conditionem vulgarem poſſideat; niſi generosè ſeſe erigens, indeflexéque continens, maioris ſe faciat, quàm vt patiatur ſe deprimi, obuiiſque paſſim caſibus proſterni? ô fœlicem illum, qui cum Metrodoro poſſit dicere, *occupaui te, fortuna, atque cepi, omneiſque aditus tuos interclusi, vt ad me adſpirare non poſſes?* Sed nempe ij plærumque ſumus, vt donec proſpera ſunt omnia mandemus malæ fortunæ laqueum, dum aduerſi quid accidit, nihil poſſit ſtatim videri deiectius. Te verò non tenet haud-dubiè imbecillitas iſta tanta, grandiotéque animo es, quàm vt propoſiti immemor, temer neque habeas, neque oſtendas virum. Poſtquam naturæ id indulſiſti, quod ipſi negare in manu cordatiſſimorum non eſt, haud hæreo, quin te, qua par eſt, fortitudine excitàris, & ratione agens, ex te obtinueris, ne diuturnus te conficeret luctus. Et certè cùm nihil ſit magis non inutile modò, verùm etiam noxium; quæ-nam hæc foret Sapientia velle mœrore opprimi, recuſaréque attollentis virtutis manum prehendere, emergeréque in tranquillum ſtatum? Sed finio, ne modum iterum excedam; memor te iſta & meliùs noſſe, & animoſiùs exſequi, quàm vt tibi ſit monitore, hortatore-ve vllo opus.

Perge modò præstare te tua virtute dignum, & Vale. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, IV. Kal. Sextil. M. DC. XLIV.

EIDEM.

MItto ecce, OPTIME PRINCEPS, quas à nostro Luillerio literas accepi ad te destinatas. Dici non potest, quanta is semper veneratione te prosequatur; quanta quoque optimus Abbas, qui nisi etiam ad te scripsit, teneritudo affectus fecit, qua veritus est, ne vulnus attingens asperitatem induceret, cui deliniendæ impar foret. Austerior ego; sed me nimirum, cui est perspectior tua virtus fecit securiorem, ratum aliunde posse te quod officij simul & affectus fuit, merito abs me exspectare iure. Nunc verò vt vel animi diuertendi causâ aliud exsequar, pauca ecce rerum nouarum, quantum quidem habeo comperta, renuncio: vtcumque ipse aliunde plura, vberioráque sis accepturus. Octiduum iam est, ex quo nostri Grauelingâ potiri sunt, deditione facta; cùm iam & propugnacula occupata, & intra Vrbem milites non plures octingentis superstites forent. Speratur Dux Aurelianensis ab expeditione illa breui redux, Melleteo, qui munimenta restituenda curet, relicto, & Gassione, qui aggressuros quidpiam Hollandos adiutet, misso. Spes aliunde est, vt Enguenius collatis cum Turennio copiis Friburgum obsidione soluat; vt fama est (nescio an rata) Odancurium iam soluisse Ilerdam. Qui Monasterij, Osembrugique Imperatoris ministri sunt, agere de pace ineunda, nisi intersit Danus, recusant. Ferunt Imperatoris copias, dum à Transyluano se reciperent, fuisse pessimè ab illo affectas; adduntque ipsum Imperatorem admodùm vereri, ne à Turca nihil impetret; imò ne etiam prouocet quæ viginti hominum millia in procinctu esse ad Budam dicuntur. Commissum est Nauale prælium Danum inter & Torstensonum à matutina nona in noctem, Femeram prope Insulam. Hic paullò peius habuit, ille paullò priùs cecinit receptui; vterque in eo iam est, vt se comparet pugnæ instaurandæ. Perhibent interim Legatos Hollandorum eò peruenisse, cùm & aliunde accesserint Konismarkius Bremam, & Galasius Mekelburgum. Res Angli afflictissimæ; Eboracum captum; cæsa hominum octo millia, Robertus Princeps in fugam actus; Nouocastrensis, & alij Proceres Hamburgum appulsi. Rex quoque ipse, vt aiunt, excessit, recepitque se in Hiberniam. Regina verò ad nos discedens Brestensem Armoricæ portum Parlamentariis nequicquam insequentibus appulit. Cætera mitto; quoniam hæc nimis. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Parisiis, Non. Sextil. M. DC. XLIV.

EIDEM.

AVguratus sanè nequicquam non fueram, te casum longè asperrimum ea excepisse animi lenitudine, & constantia, quæ virtutem Heroïcam, téque dignissimam deceret. Id enim ecce vel ex tuis agnosci literis est promptum; quando non modò renouare dolorem scribendo auersatus non es, verùm es præterea de eo temperando generosè ratiocinatus. Quin-etiam accepi quam anxiam aliunde tibi procurârint rerum sollicitudinem, qui leuamentum debuerant, tum cùm literas exarasti: vt tantò magis proinde mirer animum tibi inter tot graues occasiones molestiæ, constitisse imperturbatum. Perge modò, OPTIME PRINCEPS, erectum semper, infractúmque aduersus hosce quasi fluctus vndosi maris te gerere; videlicet qui clauum tenens se grauiter habet, procellis agitantibus gloriâ deinceps, voluptatémque æquore pacato, assequitur grandem. Quam Summi Pontificis mortem accepisti, haud-dubiè, inaudiimus ipsi quoque. Compleuit ille quam-proximè tertium annorum septenarium; sed æqua demùm necessitas sortitur insigneis, & imos. Par est, vt etiam noueris Ticinum-ne sit, vt aiunt, à nostris obsessum. Fama satis constans heic est, solutum esse obsidione Friburgum. Obsedere Hollandi tandem quod Tasium Gandauense vocant; nec desunt, qui iam captum censeant. Terror exinde Flandris ingens; sed, vt opinor, Hispanis maior. Omini vertunt, quod Munsteri Ædes Hispanorum ictæ fulmine ingenti arserint incendio. Grassatur Transyluanus liber (copiis nempe Imperatoris nondum refectis) Hungariâ totâ. Procedit Galasus è Mekelburgo in Regionem Holsteniam; sed illi tamen excipiendo sese comparat Torstensonus. Prælium Nauale inter Suecos, Danósque nondum instauratum. Ferunt Tuillerium ex Dania discessisse in Sueciam. Non excessit Rex Angliæ in Hiberniam: Transiit iam Regina Nanuetis, speratúrque heic breui adfutura. Reditus Ducis Aurelianensis terardatior non-nihil est, sic expetentibus Hullandis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, meúmque dulce Decus Vale, Parisiis, pridie Eid. Sextil. M. DC. XLIV.

Quam Exercitatiunculam dignatus fueras transmittere, typis mandare congruum duxi: feci autem, vel ex eo fine vt puriore charactere expressa posset asseruari. Excusa sunt verò pauca exemplaria, vt sit quasi non edita, si tu ipsam fortè volueris suppressam. Aliquot exempla cum hisce accipies, simúlque agnosces vix vnum, alterum-ve fuisse interpositum verbulum, ac speciatim de Pœnitentia, vt consequi posset, eam esse secundam post naufragium Tabulam; quando ipsa est, de qua dici id solet. Tu quidquid id est, boni consule, affectuique tribue, vt soles, sincero. Vale iterum.

Nobilissimæ, ac eruditione, virtutéque omnigena ornatissimæ Virgini,
ANNÆ MARIÆ SCHVRMANNÆ,

PETRVS GASSENDVS S.

DEuinxit me nimiùm optimus Duchesnius exempla donans Dissertationis, quam tu, ô rarum Sæculi, ô incomparabile Sexus tui Decus, instituisti annis superioribus de non

non incongruo Virginibus bonarum literarum ſtudio. Nam hactenus quidem inaudieram, demiratúſque fueram Virginem eſſe Vltraiecti, quæ penicillo, cælo, radio, acu prouocare artifices quoſque expertiſſimos poſſet; quæ præter linguas haſce vulgareis, etiam Latinam, Græcam, Hebræam, Arabicam, earúmque lepores eximiè calleret; quæ ad coronamentum ingenuarum Artium adhiberet rerum etiam Diuinarum, etiam Humanarum, etiam Naturalium ſingulare ſtudium; quæ nihil denique non aſſequeretur ſubtilitate ingenij, nihil oris facundiâ non exprimeret, nihil manus induſtriâ non imitaretur. At me ſtupor iam occupat, cùm ex paginis hiſce paucis, vt ex veſtigio Herculem, aut ex vngue Leonem, ſic perſpicere mihi videor, & maturitatem iudicij, & modeſtiam animi tantam, quanta eſſe poteſt in ſpecimine commendatiſſimæ virtutis. O, quàm te proinde, Virgo, memorem! nam eſſe quidem fœminæ poſſunt, quæ & verborum elegantiâ, & ſententiarum pondere animi ſui admirationem pariant; at licet ſemper interuidere ſiue loquantur, ſiue ſcribant, neſcio quid non ſpontanei, affectatique ſtudij; neſcio quid gloriolæ inanis, leuitatiſque ingenitæ: in hocce verò opuſculo, inque ſubiuncta ad Virum illum eximium Reſponſiuncula, is mihi videtur candoris, ingenuæque ſimplicitatis fuiſſe expreſſus abs te character, vt nemo legens non internoſcat eminere æquè in te & meditatiſſimam peritiam, & compoſitiſſimos mores. Ad me quod ſpectat, non alium puto eſſe genium Sapientiæ, quo beari homines poſſint; vnde & te fœlicem habeo, quæ talem nacta fueris, qualem vix perfectiſſimi Philoſophorum ſunt aſſequuti. Neque verò ego is ſum, qui iſthæc legenda obiicerem tibi, niſi te eam agnoſcerem, quæ ob encomia non geſtias, quæ tuas laudes niſi inuita, niſi vultu moderationem, pudorémque teſtante, non audias; quæ exinde potiùs occaſionem captes & referendi omnia ad illum, à quo omnis perfectio eſt, & cauendi, ne quid indignum habita de te opinione agas, explorandíque, ſi quicquam deſit ad conſummatiſſimam virtutem. Obiicio verò interim, tum quia ille ſignificauit non eſſe meum nomen tibi inauditum, téque eo me habere loco, quem meritus ſanè non ſum; tum quia, cùm noſtrum hocce æuum te in exemplum extulerit, quo nullum huc-vſque habetur illuſtrius; viſus ſum mihi cenſeri poſſe in fœlicitatem eius inuidus, niſi tuæ virtuti tantæ teſtimonium hoc redderem, & commendatione mea qualicunque, meóque applauſu quaſi calculo comprobarem. Quod ſupereſt, tu perge modò eſſe ſemper ſimilis tui; quando alterius eſſe non potes, perge reputare tot præclaras doteis, ob quas effloreſcis, ac ſuſpiceris, ex eo maximè ſemper effulſuras, quòd tam ſponte, támque conſtanter fucatas haſce, & caducas aſpernata illecebras, delicias veras, perenneiſque in excolendo animo, hoc eſt parte tui diuina, immortalique poſueris. De me verò ſic, quæſo habe, neminem eſſe, foreve vnquam, qui eſſe poſſit obſeruantior, venerantiórque tuæ virtutis. Vale. Scribebam Pariſiis, Eid. Sextil. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

AGnoui ex literis optimi Campinij eſſe te Maſſiliæ, ac benè valere, Deum immortalem! quanto gaudio! nimiſquam enim metueram, ne ad tempeſtatis intemperiem accedentes tot, támque graues ægritudinis occaſiones valetudini detrimento forent. Sed tua nempe eſt εὐθυμία, cui ſecundum Deum id debes; cùm quæ Medici vocitare animi παθήματα ſolent, adeò frequenteis, adeóque graueis corporibus inferant noxas. Rerum nouarum nulla eſt tibi renunciatu iucundior victoria memorabili, quæ Duci Enguenio Conſobrino tuo longè generoſiſſimo obtingere ſanè glorioſior non potuit. Varias ipſius circumſtantias prorſus ſingulareis aliunde accipies; mihi ſatis eſt non tacere eum fuiſſe ardorem inuictiſſimi animi, vt nihil quantumlibet arduum inſuperabile reputans, & periculis, manifeſtis licet, ſeſe intrepidè obiiciens illum Bauarorum profligauit exercitum, qui capto Friburgo, Briſacúmque iam cogitans, obſtaculo quam-maximo paci ineundæ videbatur. Scilicet ratus Imperator fore, vt ipſius, Hasfeldianíque interuentu, res ſuas ad Rhenum reſtitueret, & ciuitates liberas, Proceréſque Germaniæ eo ſemper metu contineret, quo non auderent ad Comitia Monaſterienſia accedere; vtque aliunde miſſis in Daniam auxiliaribus copiis, Suecorum vireis frangeret, totámque proinde Germaniam ſuum ſub iugum mitteret; ideò viſus eſt huc-vſque nihil minùs, quàm pacis ſtudium cordi habere. Nunc verò ſi exercitus victor irrumpat in Bauariam, illícque hiberna in ſtatione ſit, tum inſtante periculo ne Germanicæ libertatis illuceſcente ſidere Vrbes, Principéſque animos reſumant, tum metu incuſſo, ne copiis quibus Bauarus defenſetur, reuocatis è Dania, res illeic, Oratore Regio intercedente, componantur, Suecique denuò irruant, ac Imperij res peſſum eant; videtur eſſe, cur Imperator ſeriò de pace ſit cogitaturus. Quanquam meum ſanè non eſt falculam mittere in hanc meſſem. Quod ſupereſt, ferunt Galaſum, Torſtenſonúmque non ampliùs quàm vnius diei itinere mutuò abeſſe; ſpetatúrque fore, vt breui Danos inter, Suecóſque quà terra, quà mari prælium committatur. Vrgent ſemper Hollandi Thaiium, Hiſpaníque, metati licet proximè caſtra, nihil tamen mouent. Rumor eſt egiſſe Brugenſeis, Gandenſeis ac totam viciniam de redimenda penſiunculis agrorum ſuorum libertate. Dimiſit Gaſſio quam Vattenſem arcem, Abbatiámque ceperat, difficultate communiendi.

Illo relicto, rediit in Vrbem Melleteus à diebus quinque, ipséque Dux Aurelianensis accessurus quoque dicitur post triduum. Aduentura hodie Carinanea est; Regina verò Angliæ, nisi post mensem non exspectatur, quod sit diuersura ad Aquas Borbonias. Rex eius Coniunx in magna semper rerum perturbatione est; & quia suspendi nescio quos Parlamento fauenteis iussit, scribunt strangulandos hac hebdomade Cantuariensem Archiepiscopum, aliósque quosdam Regiarum partium. Enim-verò non-ne hæc nimis? Tu, ô PRINCIPVM, OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIV. Kal. Septemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

CRastina luce, Deo propitio, mittam ad Luillerium nostrum literas, quibus beare es illum dignatus. Quas hodie ex eo habui, significant ipsum Medio matricibus reducem; eò scilicet cum cæteris sui ordinis Oratoribus salutaturus itrat aduentâtem primùm Schombergium Pro-Regem. Speraram quidpiam de Enguenij instituto perscriberet, nam ex quo Enguenius discessit Friburgo, curámque ipsum ad deditionem cogendi Erlaco commisit, fama est susceptam ab eo magni momenti expeditionem, verùm ea de re perspectum nihil habuit. Ferunt quatuor hominum millia mitti in Alsatiam ex copiis, quæ sunt relictæ ad Grauelinguam (rediit nempe Aurelianensis in Vrbem ante quatuor dies) sed nescio tamen verum-ne sit, quando accipio Melosium destinasse quasdam ad Picolominæum aliquid à nostris metuentem. Dum ipse interim Melosius nihil aduersum Hollandos tentat, vrgere illi pergunt Tasium acriter, vt aiunt, obluctans. Classes Suecorum Danorúmque non cõflixere iteratò; tametsi in procinctu sint, neque pedestres Danorum copiæ Galaso adhuc accessere. Habet is statiua proximè Torstensonum; quanquam pugnaturus fortassis non est; ac præsertim si verum sit euocari ipsum in Hungariam, quòd Imperator alias copias, quas obiicere Transyluano possit, non habeat. Dicuntur intereà qui Munsteri sunt Imperatorij Ministri obiatas à nostris agendi de Pace, seu voce, seu scripto, seu Oratorum Venetorum interuentu, conditiones respuisse. Afflictissimus semper Anglus, maximéque ex quo detecta aduersus Essexium machinatio est; nempe Duces quidam militiæ præcipui si ventum fuisset in prælium, traditnri illum ipsi Regi erant. Quod perscriptũ fuerat de Archi-Episcopo Cantuariensi, & aliis ratum haberi iam non comperio. Vtcunque sit, Tu benè Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, VII. Kal. Septemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

RÆtor, cùm mandari typis procurani tuam lucubratiunculam, fecisse me rem tibi non ingratam. Non hæreo verò, quin à viris quibuscum illam communicasti, & à nostro præsertim Sene optimo plausum tuleris; ij quippe non possunt non eadem in illa quæ ego ad te initio scripsi, suspexisse. Suspexit sanè etiam Neuræus; ita enim Tolone scribens citra vllum vestigium adulationis significauit. Fiet aliàs Deo propitio suspiciendi occasio plenior, cùm aliorum Opusculorum fieri copiam volueris. De rebus Aulæ nihil scribo, quòd ex aliorum literis eas cognoscere meliùs possis. De exoticis ista pauca. Dum exercitus Bauarorum reparatur ad Neccarum, Hasfeldiúsque in Belgium destinatus, eò reuocatur, Enguenius intereà cum Turennio secundum Rhenum properat, obsessurus, vt fama est, & occupaturus, vt speratur, Philipposburgum. Tasium sic semper oppugnatur, vt expugnandum breui sit, vtcunque magna castrorum pars senserit factam inundationem. In eo feruntur esse Hollandi, vt quia Legatis in Daniam missis abundè satisfactum non est, statuant Naualeis copias, quas in mari Balthico habent, Suecicis in mare digressis adiungi. Accessere iam ad Galasum terrestres Dani copiæ, ac fore speratur, vt breui inter ipsum, Torstensonúmque res decernatur, Konismarkius intereà victricibus armis pergit properè, vt cum Transiluano in Morauiam irrupturo conferat vireis. Confirmari iam audio, quod penultimis literis scripseram de Parlamentariis Regis Angliæ iussu suspensis, déque Cantuariensi Archiepiscopo Talionis pœnam iure metuente. Decretæ heic fuere diebus proximis quæ necessariæ impensæ sunt Vattensi arci communiendæ, quando non illam Gassio, quod percrebuit, dimiserat; sed distulerat communiendi curam. Scripsit Campinius optimus soluisse Brezeum Tolone Tarraconem versus: vtinam Ilerdæ iactura cum Vrbis illius occupatione compensetur. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, ac Decus meum dulce. postrid. Kal. Septemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

HAud iniuria sanè tuo metuis Enguenio; scilicet periculum est, ne generosus adeò cùm sit, periculis se plus æquo obiiciat. Quid facias tamen? Id in eum quadrat, quod nôsti dictum de Cæsare, *nescia est virtus stare loco, solus est pudor non vincere; natus quocunque vocet metus acer, ac indomitus manum ferre, ferro nunquam parcere, successus vrgere, instare, quidquid obstet, impellere; fecisse ruinâ viam, gaudere.* Inaudiisti nuper quid apud Friburgum; accipies quam-primum vt in expugnando Philippoburgo se gesserit. Seruet ipsum modò incolumem Deus. Ominatus fueram fore, vt si ille, exturbatis hostibus, in Bauariam irrumperet, tum Galasus è Dania in Germaniam reuocaretur. Nunc nescio, an extimescente, Imperatorémque implorante Bauaro, an Imperatore ipso præsentiente, ac metuente Palatinatui, arcique famosissimæ; an aliunde contigerit; sed ferunt Galasum reuocatum fuisse. Addunt verò Torstensonum, re ex interceptis literis perspectâ, illum ita præoccupasse, vt coactum confligere planè prorsúmque

ſúmque profligârit, & in Germaniam, Daniâ dimiſsâ, victricia arma conuerterit. Id, ſi verum ſit (neque enim res habetur adhuc ſatis conſtans) Imperatoris res agitur, tempúſque eſt ſanè vt cogitet Pacem. Bauaro iam exercitum Hasfeldianum conceſſerat; ſed erit profectò cur aliò diuertat. Enguenius intereà potietur ſecurus, Deo benè propitio Philippopoli, ac perget toti illi Regioni terrorē creare oppidò ingentem. Ferunt Spirenſes expuliſſe, quod à Lotharingo habebant præſidium; & ab Enguenio obtinuiſſe. Neſcias quid interea conſilij capturus Lotharingus ſit; adeò erant illi deinceps pinguia ſtatiua parum tuta. Mitto non eſſe propterea Danos liberos à Suecorum metu. Nam præter relicta non-nulla à Torſtenſono præſidia, prætérque Horni exercitum; ſupereſt ſemper ipſorum Claſſis, & iam quidem propter adiunctam Hollandicam, formidabilior. Hæret Koniſmarkius in Saxonia, Torgauium vehementer vrgens, dum Tranſiluanus præſtolatur in Hungaria exercitum ab Imperatore iam iam inſtauratum. Scribunt Taſij obſidionem proſperè ſemper ſuccedere, ac proximis diebus deditionem fore. Ruunt ſemper in peius res Angli, Parlamentúmque ſuſpendio demum multauit Viros nobileis, tametſi hactenus pepercit Archi-Epiſcopo Cantuarienſi. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, v. Eid. Septemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

ERit profectò, cur læteris expugnatum fuiſſe ante dies ſex ab Enguenio Philippoburgum. Scilicet, cum maxima ſint quæ meritò ex eo ſperantur, neſcio tamen ſperarine facinus illuſtrius, glorioſiúſque poſſit. Quippe dimidio vix ampliùs menſis potitus eſt arce, quam Suecus, fulmen illud belli, vix anno obtinuit. Cúmque ea iure haberetur Germaniæ propugnaculum, nihílque foret, neque nobis, neque hoſtibus hac obſidione inſperatius; obſtupeſcere omninò par eſt, & in audendo animum, & in exſequendo diligentiam, & in vrgendo contumaciam, & in potiundo fœlicitatem. Vtcunque ſanè alia tam præclarè geſta non ſuppeterent, tam egregia ſpolia relata non forent; aliundè foret, vt ſalutari Germanicus, Imperatórque, & victor deberet. Enim-verò cum iſthæc ſit futura tibi lætitiæ cauſa; quanta-nam tamen Deum immortalem! moleſtiæ cauſa ſuberit, cùm alterius illius tui laudatiſſimi Conſobrini Comitis Turnonij fatum innoteſcet! Is nempe fuit non iniuriâ habitus tibi cariſſimus; quando & amantiſſimus tui, & ea omninò fuit indole, qua eſſe generoſior, atque amabilior non potuit. An-non verò ſolabitur, quòd licet in flore iuuentæ præreptus, conſummatæ tamen virtutis ſpecimina ediderit; & factis famam extenderit longè deinceps perennaturam. Ac dolendum quidem, cùm ipſo occidiſſe illuſtrem adeò, tótque ſæculorum familiam; ſed illi tamen obtingere glorioſius ſepulchrum non potuit; cùm non poſſit ruinis illis, quas inter occubuit, adeò fortiter, marmor vllum, aut elegantius, aut durabilius reperiri. Cogita interim, amabo, quàm verè nuper ediſſeruerim, ſollicitos fruſtra eſſe homines de ſerie Nepotum perpetuò, longiſſime-ve producenda; quando vix vlla exſtat familia, cuius acta, monumentáque monſtrari, quàm huius antiquiora valeant; & tamen cùm ſuperſtes iam tot conſepultis aliis foret, ipſa quoque ſuum heic inuenit fatum. Quid-ni verò? cùm ea ſit rerum humanarum conditio, vt ob indeſinenteis motus iſti aſcendant, illi exſcendant, fiátque etiam temporis progreſſu, vt ex bubulcis Reges fiant, & bubulci ex Regibus? Id autem qui contingeret, niſi aliqui interciderent, vt alij exorirentur, ac niſi aliqui exorirentur, vt alij interciderent? Sic verſat omnia viciſſitudo; & vtcunque proſpera ſors aliquantiſper interdum conſtet, aduerſa nihilominùs in filiis, Nepotibus-ve ſeriùs, ocyùs ſuas habet vices. Sed tu hæc omnia meliùs, qui es iam-pridem omnia attentiſſimè meditatus. Rerum nouarum quid-nam adiiciam; cùm hæc Philippopolitana ſit ex æquo cum pluribus; imò ſuo ſplendore cæteras præſtinguat? magni momenti ſecundum ipſam expugnatio eſt Taſij, quod ab Hollandis denique ante decem dies occupatum fuit. Non fuit Torſtenſonum inter, Galaſúmque commiſſum prælium; ſed pergere ferunt vtrumque, iſtum in Miſenam, illum in Sileſiam. Incedit Torſtenſonus lentiùs, creditúrque, cùm illi ſe addidere Koniſmarkius debeat, magnum aliquid ab eo agitari. Aliàs de tuis literis humaniſſimis, ac te dignis, ſunt enim iam iſta haud-dubiè plus æquo. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, XVI. Kal. Octob. M. DC. XLIV.

EIDEM.

COmpertum quoque ex literis optimi Campinij habeo, quod de tuis laboribus cum ipſo communibus ſcribis. Vtinam finem det breui Deus, vt quiete frui quietiſſima, qualem mereris tandem poſſis. Spes fortè non eſt, vt ille in frugem ſe recipere aut velit, aut valeat, qui mali cauſa, præter ſpem prætérque decorum iſtheic ſuperuenit; ſed vertet omnia Deus in melius, neque aſpirante eius numine ibunt res Aulæ ita turbatum, vt ſeditioſi vouent, iactántque. Nempe, quod momentum eſt viſum poſſe lancem deprimere, ſucceſſu rerum ſic temperatur, vt appareant deinceps omnia in æquilibrio conſtituta. Quam Tarraconis expugnationem aſſeuerari heic audio, certa-ne ſit, tu meliùs noſti; de Santyaca res eſt dudum nota. Quandocunque illa continget (nam ſaltem habetur indubiè futura) Odancurius tanto maiore cum fœnore demetet gloriam, quantò non defuere, qui probro illi verterint Ilerdam amiſſam. Enguenius interea, Turennio dimiſſo cum millibus Equitum quatuor, & Peditum tribus, Vormatiam in fidem recepit, ſperatúrque fore, vt Moguntiam quoque, aduerſus quam idem Turennius ſubinde conceſſit,

cessit, recipiat; cum aliunde Bekus Bauari rogatu præsidiariâ turmâ roboraſſet Francodalum; Engueuius, neſcio an Turennius, miſſo Tubatole, delérint ad vnum octingentos equites, qui deduxerant pedites quadringentos. Temperabunt iſta non-nihil geſtientem Imperatoris lætitiam, ob munera quædam à Turca, Moſcouitáque mutuò accepta, obque ſpem conditionum pacis, quas à Tranſiluano ſibi pollicetur. Qui certè Miniſtri, Legati-ve eius Monaſterij ſunt non perinde eſſe à pace alieni, ab audita vſque Bauarorum profligatione perhibentur. Galaſus, mutato conſilio, Albin traiecit non ſine magnis à Torſtenſono incommodis. Reſtitit verò & Torſtenſonus, ac dum præſtolatur Koniſmarkium, traiecit & ipſe; & vix à Galaſo dimidium, vt aiunt, eſt dieni. Ita verſatuti iam ſunt inter Albin & Viſurgim, Regione ob Druſum, Varúmque famoſa, duo inſignes exercitus; ſed neſcias, confliéturi-ne, quod imitatus Fabium Galaſus reſtituere rem cogitet cunctando. Vale, ô Decvs Principvm, Vale ô dulce Decus meum. Pariſiis, IX. Kal. Octob. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Vri verſabar, Optime Princeps, cùm redditæ mihi tuæ literæ amœnum alioquin ſeceſſum amœniſſimum effecerunt. Suſpexit illas Præſes Molæus, cuius in villa prope Groboſium ſenos dies exegimus, & ſtudioſiſſimus librorum cùm ſit, ſenſit ſe tanto tui exemplo fieri debere ſtudioſiorem. Redux in Vrbem electum audio Cardinalem Pamphilium in Pontificem Maximum, ac ab eo aſſumptum Innocentij decimi nomen. Quo cum applauſu Electio fuerit excepta in Aula, mihi incompertum, ipſe tu coniectabere. Dolendnm prorsùs obſidionem Tarraconenſem fuiſſe ſolutam; ſed nempe inde edocemur, quàm verè dictum pridem ſit, nihil eſſe parte ab omni beatum. Aliunde quippe ſuccedunt ſemper proſperitate proſpertima quæ Enguenius tuus agitat conſilia. Ecce enim accipio recepiſſe illum in fidem non modò Moguntiam, de qua ſpem nuper feceram, ſed etiam Crucimacum, Binghenium, Oppenhemium, aliáſque cùm arceis, tum vrbeis, quas inter non deſunt, qoi Landauium numerent; cùm alij dicant ſolùm obſeſſum. Conſtantiùs perhibent Turennium obſidere Francodalum, arcem ſcilicet munitiſſimam, quæ vnica, ſi expugnetur, eſſe operæ-pretium poſſit. Neſcio verum-ne ſatis ſit quod Electorem Moguntinum imploraſſe Regis tutelam, narratur; vnum veriſimile eſt, fore, vt ſi res nobis conſtent, & Francodalo potiamur ante Hyemem, rerum Germanicarum facies maximoperè commutetur. Bauari nihil adhuc tentârunt; exercitum ægrè cogentes, & Laud-grauianis potiſſimùm negotium faceſſentibus, ex quibus aiunt etiam quatuor millia ab Heroina ad Enguenium miſſa. Ferunt Galaſum cum Cæſarianis, ſuperato Albi, tendere in Auſtriam, & Torſtenſonum cum millibus Equitum quatuordecim illum continuò inſectari. Cùm rumor ſit fuiſſe pugnatum in Anglia, dicitur victoria à Rege ſtetiſſe; ſed circumſtantiarum circumfertur nihil, & cùm ſcribatur ex Hollandia traieciſſe inde Palatinum in Angliam, docebit nos dies, traiecerit-ne tanquam concordiæ arbiter, quod non-nulli interpretantur, an vt eligatur in Regni Vicarium, quod alij probabilius putant. Vale, Optime Principvm, Vale ô dulce Decus meum. Pariſiis, prid. Kalend. Octobr. M. DC. XLIV.

Henrico Bornio, *per-erudito, ac per-amico Iuueni,*

Petrvs Gassendvs S.

Redduntur ecce, Rure dum redeo, literæ tuæ ſuauiſſimæ ante dies XII. datæ. Adeſt verò Martellus noſter, dum eas accipio, per-opportunè, vt deſtinatas ad ſe habeat, verbulúmque ſimul reſcribat. Nempe nihil aliud per tempus licet, quàm raptim tibi ſignificare, literas tuas redditas, ac reddere ſimul, dicerè que paucis plurimam ſalutem. Aliàs, Deo benè volente, plura: nam etiam quod de Phyſica Carteſiana me rogitas, nihil eſſe poteſt, quod iam reſpondeam, cui illam viderem nondum contigit. Quippe nec proſtat adhuc venalis, nec Merſennus eius Exempli, quod per Veredarium obtinuit, copiam ante diſceſſum fecit. Neſcio aliunde, an-non poſſit videri nimis in vrbanum, & à meo genio nimis alienum, pacatum diſſidium vltrò renouare, & in librum, qui me ſpeciatim non attingat, inquirere. Vtcunque ille iam in me non ſcriptis, ſed verbis inſultet; ac fuerit in iſto quoque opere, tacitè, vt ais, me ſubnotaturus. Nimis me interim & tu, & tot alij inſignes Viri, quos inſinuas, obſtringitis, cùm me reputare cum dignamini, quo viti commenta retegere poſſim. Id ſcilicet affectui tribuo, curtæ rei alioquin conſcius, ac non neſcius prouinciam hanc ad vos longè potiùs ſpectare. Quamobrem & tibi, & illis gratias habeo quam-maximas. Tu & tibi habe, & cum iis partire, cúmque ipſis Vale. Pariſiis, Kal. Octobr. M. DC. XLIV.

Lvdovico Valesio, *Principi Optimo,*

Petrvs Gassendvs *Εὐπράττειν.*

Perfudiſti ſanè Neuræum, Optime Princeps, inſigni gaudio, cùm illum adeò humaniter, familiaritérque excipiens, dignatus es quarundam tuarum elucubrationum ἐκφαντικῶν habere. Nempe illarum quaſi plenus literas perſcripſit ad me, plenas profectò & ſtuporis, quo tuum ingenium ſuſpicit; & affectus, quo raram tuam bonitatem proſequitur; & lætitiæ, qua ſibi ipſi ob habitum

tum abs te honorem gratulatus, vix temperat; & gratitudinis, quam non-modò coram ſed etiam, vt vides, tam procul demonſtrat; & obſeruantiæ, qua tot illuſtris excellentiæ notas in te veneratur. Id, quod miratur potiſſimùm, tua illa ratiocinia ſunt in libros Nicomachios; & ſunt ea certè tuo delectu, tuóque ſtudio digniſſima; maximéque cùm eò ſpectent, vt in exſerendis conſimilibus circa Politicos inſeruiant. Videlicet notiones illæ de Fœlicitate, de Bono, de Virtutibus, Vitiiſque, de Affectibus Animi, quædam velut Principia ſunt, ex quibus par eſt in publicis rebus adminiſtrãdis philoſophari. Rerum nouarum vt quidpiam addam; acceperamus iam Gaſſionem arcem quandam denuò cepiſſe, & occupaſſe, profligaſſéque ſeſqui-mille Equites: ecce autem fama iam eſt, irruiſſe illum prætereà in ſtationem hoſtium inſignem, quæ illis mirè exturbatis cum ſarcinia tota ipſi ceſſerit. Exſpectamus, num ratum fiat, quod proximis diebus percrebuit de capta ab Enguenio tuo Vrbe, arcéque Heidelbergenſi; déque inceſſu in Bauaros, ſi quà prouocari in certamen poſſint. Sunt, qui ferant illum ab expeditione in Aulam breui rediturum; ſed neſcio, an ea ipſi mens, præſertímque, ſi cordi ſit, vt eſſe debet, parta tueri. Siquidem aiunt Bauaros, Hasfeldianóſque in eo eſſe, vt cùm primùm Bekua, Lotharingúſque acceſſerint, aut Enguenij fortunam ſiſtant, aut etiam, quantum dabitur, eò vnde deiecti fuere, reſtituantur. Incedunt ſemper Cæſarei, Suecíque per Germaniam. In Hungaria autem ferunt Tranſyluanum, de concordia dum agitur, detrimenti neſcio quid paſſum. Diſceſſit Hollandica Claſſis ex Balthico mari in Germanicum, Danica verò & Suecica, quaſi conflicturæ, in alto conſiſtunt. Fuit nuper, vt audio, in Anglia non tam commiſſum prælium, quàm actus in fugam Parlamentarius Equitatus, factáque, armis poſitis, Peditatus deditio; ſic tamen, vt aliqui fuerint Regiis turmis accenſiti; cæteri, qui prætulerint abire inermes, dimiſſi. Scribunt Palatinum ſic fuiſſe exceptum à Parlamentariis, vt laudatis coram, atque comprobatis Parlamenti conſiliis, decreta ipſi penſio fuerit, qua illeic degat non indecorè. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum. Pariſiis, Non. Octobr. M. DC. XLIV.

EIDEM.

PRæter literas, quas dare ad me IV. Nonas dignatus es, accepi etiam alias, quas dederas V. Kalendas. Eæ ſunt, quibus adeò conſtanter de cariſſimi Capitis Comitis Turnonij interitu philoſopharis. Hoc verò ſanè eſt animum ita habere comparatum, vt fortunæ, quod ille ait, mandare laqueum liceat. Qui nempe eius luſus nouit, & prouiſis caſibus variis, quibus ſolet impetere, animum firmauit, ac apud ſe ſtatuit fortiter illos qualeſcumque occurrerint, excipere, is eſt, quem cubo inſidentem Fortuna exagitet fruſtrà. Is eſt, qui dum volens, fata ſequitur, trahi ſe inuitum ab illis non ſinit; dicique adeò poteſt inexorabile fatum ſubieciſſe pedibus; quando illud iam, vt quidpiam impendens, horrendúmque non extimeſcit. De gloria, quæ ratiocinaris, eiuſmodi profectò ſunt, vt dici nihil poſſe videatur præclarius, cùm enim eius appetitus innatus hominibus ſit, non tam eſt conandum, vt eradicetur ex illorum mentibus, quàm opera danda, vt ad ea ſolùm, quæ ſunt honeſta, conuertatur. Illud ſcilicet foret attentare rem factu impoſſibilem, & cui tacitè illi etiam, qui acriùs in ipſam inuehi videntur, teſtimonium dicunt. Iſtud eſt rem ἀδιάφορον in legitimum dirigere vſum, & de hominum, in qua viuitur ſocietate, bene mereri. Id peregregium interim eſt, quod poſitam omnem in hominum memoria gloriam eſſe caducam reputas; eſt enim reuerà tempus rerum edax, & quod illius refugit denteis per aliquot paucas chiliadas annorum, per myriadas certè non effugiet. Egregium & illud, quod conſequitur, rei ſaltem ſtudendum eſſe, qua durabilior nulla ſit; quippe nihil eſt magis ſecundum naturam, quàm id bonum eligere, quod gradum præcipuum in multis obtineat. Literis poſterioribus cætera quidem omnia digna tua ſagacitate ſunt; ſed nihil, vt puto, veroſimilius, quàm proſperos hoſce ſucceſſus eliminare pacis ſpem; qui nimirum ſunt, Hiſpanorum mores. Adde verò quæ geſta nuper ad Ilerdam, Tarraconémque; exinde enim obiicient non recuperandæ modò totius Prouinciæ ſpem factam, ſed & hunc fore quaſi gradum, quo euecti, & Luſitanum ex vſurpato ſolio deiiciant; & tot támque variis in locis amiſſas arceis recipiant; & in eos demùm, quos ſperant ſemper aut exhauriendos peculio, aut factionibus turbandos, graſſentur. Ex iis, quæ nuper ſcripſeram, obſeſſum quidem fuerat Landauium, quod & fuit demum expugnatum; at non item verò perinde Francandalia (ita nominat, non Francodalum, qui inde ad me literas Diſembergienſis Abbas dedit. Vrget continenter Galaſum Torſtenſonus; & cùm non parùm illi negotij ad Salam fluuium fecerit, perhibetur, ipſo prope Magdeburgum relicto, in Bauariam cum Equitatu ſanè ingenti irrupturus. Tranſiit per hanc Vrbem diebus proximis rediens in Hiſpaniam Meloſius. Tutius-ne illi forſitan foret in Luſitaniam appellere, quæ manent illum fata monſtrabunt. Vale, PRINCIPVM, OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, prid. Eid. Octobr. M. DC. XLIV.

Subuerentur Conciues mei, ne Pedemontana illa copiæ hiematum in Prouinciam redeant; vnde & te exorem, inſtant, vt te miſereat Regiunculæ quam maior vis miſeram fecit. Mihi vel ſemel idipſum tibi ſubinſinuaſſe abundè eſt.

Erudito, & Amico Iuueni, ABRAHAMO PRATÆO,

PETRVS GASSENDVS S.

EXardeſcit nimiùm tuus in me amor, dum quaſi ſatis explicare pro votis affectum non valeas, in laudes erumpis, quibus præ

prægrauer, tanquam meritis longissimè impar. Vnum, quod agnosco in me propensissima est voluntas, quâ non potui te, ex quo mihi perspecta tua indoles fuit, non amantissimè complecti. Quippe tua ista lenitas morum, & cum eruditione coniuncta modestia fecere te amabilem; candor verò, ardórque ille, quo amari me abs te sensi, insigni feruore pectus animârunt. Magnoperè gaudeo incubuisse te interpretando operi, cui præbere lucem noo possis, quin ab eo ipse inclarescas. Præclarum Vallæum mei meminisse sua illa in Epistola humanitatis fuit singularis. Quod rogas autem, vt si qoid habeam ad corroborandum sententiam, à qua ille se non stare insinuer, perscribere velim ad te, noo est sanè quorsum qoid à me exspectes. Agnoscere scilicet potes me non tam sententiam dixisse, quàm obseruationem nauasse, & ea quidem mente, vt non propterea voluerim quidquam vllam in partem præiudicatum. Hoc inculcare dumtaxat possum, commeminisse probè me, transadactâ Payani manu per septum cordis spathulâ, obtusiusculo-ve spicillo, animaduersum fuisse cùm ab aliis, tum abs me curiosiùs spectante, nihil dilaceratum, aut effractum fuisse (postquàm ille, causantibus nobis, secari iussit septum secundū, & ad vsque spathulam,) sed spathulam fuisse traductā per fluxuosum quidem, sed vnitissimum tamen, politissimúmque, non autem cruentum, vlla-ve ratione discerptum meatum. Cúmque id repertū, absum tamen, vt vel autumem simileis meatus in omni corde reperiri, quandoquidem non modò Fluddus (Harueo etiam noo inconsulto) scripsit eos non fuisse obseruatos in aliis; & descriptum illum à me esse potuisse ex speciali illius cordis dispositione; sed etiam præclarus Vallæus scripsit in illa Epistola, taleis meatus, nisi fiant tentante manu, non reperiri; vel idcircò statim admittam mero ex casu contigisse, vt illi reperti à Payano fuerint; ac volo rem solùm vt nudam, merámque historiam à me recitatam. Rogas rursus, vt si quidquam habeam de meatu Cholidocho, per quem nosti à me deductùm ex stomacho io iecur chylum priusquàm detectæ lacteæ Venæ fuerint, id iam tecum communicem. Sed nempe nihil habeo, nisi quod inserui in Meditationes meas Physicas, & curæ, quibus iam distineor, otij satis non faciunt, vt id pro votis exscribere transmitteréque ad te possim. Cogitaui autem aduersaria mea, si res fortè vrgeat Martello nostro committere, vt tum id exscribat (faciet enim volens) tum etiam illud, qood sequitur de Sanguinis circulatione. Videlicet, vt quædam moneo aduersus Venas lacteas, vsum-ve ipsis attributum; ita causas commemoro, ob quas fieri possit, vt quis longè minus illam sanguinis circuitionem probet, Paucia vt dicam, nihil est quod tibi de me, si modò quid possim, polliceri iure non debeas. Clarissimis Medicis, Sponio Guillemino, & plurimam refero salutem. Tu & benè Vale, & me semper ama. Parisiis, prid. Eid. Octobr. M. DC. XLIV.

Viro Clarissimo, Sapientissimóque
IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Republicæ Palæopoleos Scabino,*

PETRVS GASSENDVS S.

Non multum est, ex quo accepi literas tuas suauissimas sub Iunij finem Dantisci datas. Suauissimas dico, tum propter sincerum, quem erga me spirant, affectum, tum propter adiuncta ipsis pignora meritò mihi cara habenda. Accepi verò tempori satis, vt cum Bullialdo communicarem, quas Eclipseon obseruationes impertiri dignatus es, tū à te peractas, tum à cæteris magnis illis Viris, vnà cum datarum ad te literarum exemplo illo, in quo præclarus Linemannus comparationem Meridianorum iuxta obseruata instituit. Scilicet ille, nondum perductis ad vmbilicum Tabulis, habuit vnde obseruationes suum in locum inserere, & vestra illa loca pleniùs cum hisce nostris conferre posset. Mira aliunde lætitia, quas Phaseon Lunarium Icones vnà transmisisti sum exosculatus; siquidem non potui non valde mirari, & oculi tui in obseruando perspicaciam, & manus tuæ in penicillo, cœlóque tractando industriam. Nam & cùm sit in te præterea tum affectus ad exsequendum, tum constantia ad insistendum, tum diligentia ad explorandum, sunt in te vno eæ dotes, quæ vix in alio vllo sint vnquam; quæque, nisi concurrant, frustra perfectio operis difficillimi exspectetur. Etenim sat noui, quod tu insinuasti, neminem intelligere quanti id sit laboris, posse, nisi manum admouerit, præstaréque quidpiam ipsemet tentârit.

Videris porrò titulo cuiuslibet Phaseos apponere tempus debere, quo obseruata fuerit, v. c. Anno 1644. die Aprilis 10. hora 8. à meridie, & hora 16. diei 4. à Coniunctione. Quia enim quoties idem tempus à Coniunctione est rediturum, non eadem Phasis futura est, sed vmbræ sectio obliquè facta promouebit cuspidem Boream, reducet Austrinam; vel promouebit Austrinā, & reducet Boream; sicque parteis quasdam tectas reteget, & retectas teget; neque proinde Maculæ eædem apparebunt ampliùs in eodem lucis, vmbræque confinio, quòd aliunde magis, minúsve distabit à limbo, prout libratio illa Lunæ magis, minus-ve partem illustrem, visámque è Terra, aut ampliabit, aut contrahet; Idcircò fieri poterit, vt qui Lunam contemplabuntur, & cum Phasibus tuis conferent, aut existiment fuisse te quadantenus hallucinatum, aut non adiuuentur ad intelligendum librationis tempus, ac periodos, quibus eædem Phases fuerint exspectandæ. Quod superest; nemo te meliùs diiudicare valeat, sit-ne, exempli gratiâ, Macula illa, quam *Caspiam* nominitare soleo, tantillùm æquo nigricantior; & debeat-ne pingi eius circumductus paulò laceratior, ac sursum, deorsúmque non proinde obtusus? Vniuersè certè videretur mihi & sectionis vmbræ, & Macularum saltem me-

losculatum

insculatum limes exhibendus inæquabilior, idque præstari forsan posset non prorsus infœliciter, si æs non scapello, sed aqua forti excauaretur. Prætereo autem in Phasibus primorum illorum dierum, videri frequenter, quantum memini, vltra Austrinam cuspidem, ac in ipso limbo, duo aut tria quædam lucida puncta non parùm dissita ab ipsa, & à se quoque inuicem, quasi editos vertices vastis vallibus interceptos; verùm non fuere illa fortè in iis vmbræ sectionibus à te exhibitis conspicua. Quanquam isthæc ego solùm attingo, ne cùm ipse petieris, vt si quid mihi videretur notatu dignum, significarem, desiderare possis candorem; alioquin enim tu potior iudex, cui ipse omnia concesserim.

Quod de Campanella rescire peroptas, fabula est mera. Ille neque de Telescopio conficiendo cogitauit vnquam, neque vnquam rerum Cælestium obseruandarum studiosus fuit. Circiter id tempus, quo rem inaudiisti, perscriptum ad nos fuit ex Italia Neapolitanum quendam nomine *Fontanam* adinuenisse Telescopium, quod habita eatenus omnia vt canalis prolixitate, lentiúmque amplitudine, ita obiectorum adauctu, admonitionéque longè superaret. Adferebatur in exemplum grandescere per ipsum Lunam, quantum *Platea*, vt vocant, *magna* Vrbis Neapoleos grandis est; itémque Saturnum ouali forma sic conspici, vt hinc inde à medio, ac versus extrema perforatus esset, Cælúmque & Stellæ præter foramen, viderentur; Martis discum talem spectari, vt posset in vno eius latere mons quidam discerni: Iouem non modò Satellites iam notos circumvehere, sed etiam præ se quasi ferre quandam trabem aut fasciam, cæteráque huiusmodi. Et quia contigit Campellam hisce de rebus aliquando coram quibusdam rerum Cælestium inanibus disserere, factum est, vt seu ipse sibi eius Telescopij inuentionem tribuerit, seu alij ex ipsius verbis interpretati sic fuerint, seu ob quæsitum Viro nomen, rem ad illum retulerint, ipséque non prorsùs abnuerit; factum est, inquam, vt peruulgata exinde fama fuerit de inuento à Campanella huiuscemodi Telescopio, déque rebus ab ipso visis, sed cum immutatione quadam, vt vsurpatæ *Platea Regia, siue Parisina*, pro Neapolitana. Neque id modò, sed & quia ille togatus de causa insignis æstus, siccitatísque, quæ per id tempus nescio quid de Solis ad Terram accessu protulit in medium; ideò seu reuerà enumerauerit (ac fortè quoque senserit) Eccentricitatem Solis valde imminutam ab annis superioribus, Solémque adeò vltra quadragena leucarum millia Terris admotum, seu illi, qui ex eius ore verba exceperunt, sic acceperint, id sic elatum in vulgus fuit, vt rerum ignari pro certo habuerint descendisse admodùm versus Terram Solem, quo vsque frigora ac pluuiæ annorum consequentium fidem fecerunt aut remansisse, aut restitutum fuisse Solem in suum locum.

Rogas subinde, nouerim-ne, an Telescopium ex sphærica, an ex hyperbolica sectione fuerit præparatum; sed fateor id mihi esse incompertum, qui Telescopium minimè vidi; vtcunque inaudierim, cùm vsurpatum Florentiæ fuerit, comprobasse illeic Viros eruditos insolitum nihil ipso demonstrari, sed ea solùm, quæ videntur per Telescopia cætera, aliquantò maiora simul, distinctioráque apparere. Interim autem suspicor sectionem esse sphæricam; atque idcircò à cæteris magnitudine non specie differre. Nempe quotquot noui industrios, solerteísque viros hactenus conatos conficere vitra Hyperbolica; operam planè perdiderunt; & qui præcellit cæteris; machinásque nullas non commentus est, perfabréque elaborauit Vir oppidò vt sanguine, ita animo Nobilis Daniel Auberius Mauterius, eò tandem peruenit, vt agnouerit, fateríque Cartesium hâc transeuntem coëgerit, fieri non posse, vt exquisita hyperboles forma per compositos quoslibet motus incidatur, quoniam organum incisorium ita inæquabiliter agit, vt vna sui parte in vnam; alia in octo parteis vrgeatur. Et, quia is mihi est per-amicus, ideò postquam ipsum admonui, quid tua illa & à teipso elaborata vitra præstarent; tum obstupuit, tum me rogauit exorarem te, vt significares alia-ne esset, & quænam forma, præter sphæricam, vsurpata. Ego verò recepi quidem me id perscripturum ad te; sed absit tamen, vt exigam, si vel nimitum fuerit graue; qui sic alioquin sum comparatus, vt nihilo sim minùs obstrictus futurus, si certo fortè consilio rem nolueris communicatam. Id solùm audeo mihi de tua beneuolentia polliceri, vt transmittere digneris ad me tuorum illorum vitrorum par; quo rem experiri mirabilem liceat. Fixarum nempe deradiationem, discúmque simul maiusculum quem ipse habui hactenus, etiam minorem, quàm Galileus. Si facias, nôsti vitra esse tabellulis ligneis probè communienda; & aut fasciculi literarum forma per veredarium, aut libelli, per mercatorem destinanda esse ad Bibliopolam *Cramoisium*, cuius interuentu ea sim accepturus. Vides quàm agam tecum fidenter; sed videlicet, vt peropto agere te mecum, si quid fortè sit, quod ex me, bona mea sorte, velis. Animos autem addit munus præclarum, quo me beare vltrò dignaris, Librum mittens futurum mihi merito iure carissimum, & tui causâ, & Authoris, eximij scilicet Eichstadij, quem velim per te sic resalutatum, vt intelligat esse neminem, à quo maiore cum affectu & veneratione colatur.

Salutat porrò Bullialdus quoque pleno pectore te, & illum, exoptátque, quod ego prior, vt plurimam etiam salutem præclaro Linnemanno dicas. Quod is Massiliæ tribuerit, quam Eclipseos obseruationem ipse per-egi Aquis-Sextiis, non multum sanè interest; quoniam Massilia non est vel vno minuto horæ integro Aquis-Sextiis occidentalior. Cùm nihil inaudiissem de libris, quos à claris Viris Gaulmino, Gaffarellóque editos literæ tuæ insinuárunt, Authores ipsos quæsij, si illos prælo iam commisissent, pernegauit verò vterque, ac solùm spem aliquam fecit fore vt breui committeret. Quod superest verò prodire nihil noui in re Literaria, quod scire te iuuet;

expectóque solùm, donec memoratæ excudgentur Tabulæ, vt ad te transmittam illarum Exemplum. Incidit mihi casu in manus typus quinque Phaseon Lunarium, quas ante annos 18. quidam Antonius Faber (Vir alioquin industrius) cælari, excudique curauit. Illas proinde heic adiungam, eo solùm fine, vt si libuerit profitearis quantum huc-vsque in vera Lunæ repræsentatione aberratum sit; vtcunque eò post Galileum non-nulli adhibuerint curam. Adiungam verò etiam schema delineationis primariæ, quod ego incidi æri procuraram, vt partium situ, proportionéque, quanta fieri potuerat, accuratione præsignatis, Phases deinde singulæ ad id relatæ conformarentur. Magnum id compendium, ac nescio, tu-ne præparâris quidpiam simile; quoniam video maculas quasdam, vt duas illas longiusculas, quæ inter Caspiam, ac limbum sunt, non fuisse eodem situ à te in vtraque Phasi notatas. Tu quidquid id est, boni consule, ac eo affectu, quo sincerior esse non possit, traditum habe. Vale, Vir Præclarissime, méque porrò amare perge. Parisiis Eid. Octob. M. DC. XLIV.

Excidebat quod admones, Stellam, quam ante duos annos, & die 2. Septembris obseruâram ad ortum Iouis, distantem ab ipso diametris eius 11. Fixam fuisse non Mediceam; id deberi sedulitati, qua in Cælum intentus es. Nempe id potuisse intelligere ex Obseruationibus à te crebriùs antecedenter, consequentérque repetitis, cùm me etiam facere cautiorem potueris dies 7. qua rursus Stellam in eodem propè ad Iouem positu conspexi (distitis scilicet ab eo 10. diametris) quippe cum ea esse potuerit, qua die 2. distiteras duabus ac semisse dumtaxat. Vale iterùm.

Admodùm Reuerendo, Amplissimóque Viro, D. IOANNI CARAMVELI, *Lobkovvitzio, Abbati Disembergensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

ACcipio ecce literas tuas decimo Septembris Francandaliæ datas, ac doleo simul datas à me, etiam à Mense Iunio, ad te vsque non peruenisse. Destinâram illas ex tuo præscripto Cruciniacum; & vt possent tutiùs transmitti, crediderâm ipsas Equiti illustri, qui-cum Langerenus agere per literas solet; pollicito nempe, perscripturum se ad nobilem fœminam, cui Veredariorum Bruxellensium cura, vt studiosè satageret, earum ad te transmittendarum. Feceram satis tuis votis, quantum quidem fuerat in me (qui scilicet Auenionensis, non Parisiensis Theologus sum, vt de alma hac Facultate quantum ipsius alumni nôrim) ægréque iam habeo frustratum te fuisse meo qualicunque officio, ac me idcircò erga te videri posse indiligentem. Et vereor quidem ne literæ (quibuscum fuere aliquæ etiam ab optimo Mersenno datæ) penitus interciderint; verùm non propterea factum repeto; sed præstare duco paucos hosce versus exarare, & Langereno commendatos facere, vt si fortè isthûc penetrare valeant, qua de re est vt ambigam, certus reddaris habuisse me tuas vtrasque literas Cruciniaci, & Spiræ datas; ac simul monearis non incongruum fore, si amicum quempiam Bruxellæ, alibi-ve indigites, qui & literas habere à me, & ad te transdere tutò possit. Id sanè vbi præstiteris, ac simul innueris necdum à te fuisse literas meas recuperatas; tum iteratò eadem conscribam, numerum scilicet Authorum, qualeis expetis, adauctiorem; ac sententiam quoque de laudabili circa oscillationes, diametrósque Planetarum conatu. Vale intereà, & saluus semper ex mediis hisce turbis emerge. Parisiis, Eid. Octobr. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS

Εὐπράττειν.

PEr-egregiè sanè distinguis inter quietem, & otium, quando comparare te licet cum Gubernatore, qui vt verbis dicam M. Tullij, *clauum tenens sedet in puppi. Non facit ea, quæ iuuenes; at multò maiora, & meliora facit.* Vtinam ventus adeò secundus tuum conspiret in regimen, vt fœliciter in quem tendis tranquillitatis portum peruenias. Effici certe satis ab aliis de Enguenij reditu certior. Rediit & Parens eius in Aulam, quæ ipsa est per hosce dies tota in procinctu, vt repetat Vrbem. Rumor est non leuia Galasum fuisse tandem à Torstensono ad decernendum prælium compulsum; ac Peditatu profligato, fugatísque Equitibus, machinas belli, sarcinámque penitus omnem amisisse. Id si verum sit (quod profectò difficile creditu est, perspecta Galasi sagacitate, & prouidentia, eáque castrorum metatione, quæ fuerat, Sala superato, opportunissimè deleta) actum propemodùm de rebus Imperatoris videri potest. Nihil certè potest obesse, quominus Torstensonus pergat securus in Bauariam, eámque vt Daniam deprædetur; nesciòque an-non Bauarus id fortè præsentiens nuncium miserit, qui Regem quæsit de neutrali statu. Is videtur saltem quas habet ad Rhenum, copias euocaturus; quare & relictus ab Enguenio, Turennius non-modò nihil quæsitis metuet, sed etiam ad aliquid amplius tentandum animabitur. Ferunt eum nuper ita irruisse in Equitatum Francandalianum, qui nescio quorsum prodierat, vt ne nuncius quidem, qui posset factum narrare, fuerit superstes. Gassio aliunde ita excurrit, grassatúrque per Flandriam, vt, si Picolomineo nihil animi relictum foret. Nihil ferè minùs laborant Dani ob Suecos relictos cum Vrangelo, quàm dum totus Exercitus cum Torstensono impenderet. Excitatæ recens in Scotis sunt turbæ aduersus ordinem Nobilium, qui à Rege constiterant; Réxque interim non neglecta prosperi successus, de quo nuper scripsi, occasione,

casione, obsidet Plimuthum. Eo si potiatur, magna fiet ad vireis ipsius accessio, iam enim saltem poterit maris dominium controuerti. De Catalonia quod memorant, rescire ipse præclariùs potes. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, XII. Kalend. Nouemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

QVod dignatus es optimi Mersenni ad te appulsum significare, mihi oppidò quam iucundum fuit. Facile nempe intellexi quantâ tu lætitia perfusus, Vitum exceperis, tam bonum, tam doctum, tam tui obseruantem; quantâ ille quoque Principem connexerit, tam humanum, tam eruditum, tam & cognoscentem, & amantem sui. Animo iam conceperam fore, vt Massiliam sub tempus Comitiorum concederes; quoniam tametsi non ignorabam esse in te, vt meto nutu, ac sine Comitiis Consules creares; augurabar tamen te ea bonitate authoritatem temperaturum, vt si modò Ciues meliora suadenti morem gererent, patereris vltrò rem geri pro more. Non nequicquam interim notas vix fuisse olim Purpuram Romæ ambitu maiore petitam, quàm expetatur iam in Vrbe, quæ illi Orbis capiti fœdere iuncta fuerit; quippe homines & vbiuis gentium, & omni æuo homines sunt, & cùm varia sint, quæ in ipsis pro variis conditionibus passiones efficiunt, ipsæ tamen interim passiones eædem, pares-ve in omnibus sunt; cùm neque Rex, amissâ Prouinciâ turbetur magis, quàm rusticus amisso prædiolo; neque maior in illo sit iræ vehementia, dum indicit bellum, quàm isti dum intendit litem. Et habes certè ipse iam in Prouincia exempla multa, ex quibus sit promptum intelligere suum cuique Oppidum Romam esse; neminémque eorum, qui primas in vnoquoque ambiunt, secus esse quàm Marium, aut Sullam, animo affectum. Rerum nouarum vt quid attexam; ferunt Turennium Philippoburgo discessisse Spiram, VVormatiam, Oppenhemium, & Francandaliæ imminere. Interim autem Bauari recepere Manhemium, ac præsidium interfecerunt trecentorum militum; ipséque Rosa ægrè euasit, traiecitque lembo cis Rhenum. Falsum constat fuisse rumorem, qui tantopere percrebuerat de Cæsarianis profligatis. Ij constant semper ad Berneburgum, præstolantúrque Saxones, qui vbi semel accesserint, perhibent prælium à Galaso detrectatum non ampliùs iri. Quanquam ferunt etiam Torstensonum sic collocasse copias, vt neque Saxones quin priùs dimicent, accedere possint; neque Cæsariani, qui priùs certamen ineant, discedere. Res semper Danos inter, & Suecos versantur in accipiti; spésque est non leuis, vt Tuilletio intercedente, componantur. Id memoratu interim dignum, constare semper Regem illius virtute, & canis venerabilem, infracto prorsùs animo; ac adesse coram exercitui aduersus Hornium comparato; inque eo esse videri, vt ostendat quàm gloriosum sit Imperatorem stantem mori. Anglum victoriâ illâ suâ indiligenter vsum scribunt. Addunt Vallerum ipsi instare, Essexium reparate vireis, Nouocastri expugnationem paucos intra dies sperari; cœptam intereà nescio quam aliam magni momenti obsidionem; Irlandos, qui in Scotiam irruperant prorsus deletos; ac plura eiuscemodi. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Parisiis, V. Kalend. Nouembr. M. DC. XLIV.

EIDEM.

SPero proxima occasione accipere negotia illa, quæ affecta subindicas, confecta fœliciter fuisse. O te fœlicem interea, qui potes in mediis hisce fluctibus adeò tranquillè philosophari! Fidem certè vberem facis definitioni Platonicæ, qua Philosophia dicitur esse exercitatio, seu meditatio mortis. Nempe hoc est ipsum, quod eximiè præstas, cùm de huiusmodi argumento ea & meditaris, & scribis, quibus non video præclariora neque Socrati, neque Senecæ venisse in mentem. Perge modò, OPTIME PRINCEPS; neque enim hæ cogitationes vitæ iucunditatem turbant, vt sibi vulgus hominum fingit; sed eam tranquillitatem pariunt, vt exinde Vir Sapiens summum nec metuat diem, nec optet; verùm patienter ipsum expectet, & coram factum vltrò excipiat. Scilicet, memor frugalitatis, nihil affectat præter fas, & vitam non prolixitate, sed honestate metiens, ipsam moriendi necessitatem præstito assensu delinit. Agnoscit hanc vitæ vsuram fuisse sibi gratis concessam; quare & quantacumque est, ipsam in lucrum deputat; eáque fruitur, vt conuiuio, à quo inuitus recedere, vt quieti se dedat, non debeat. Verùm tu ista longè meliùs; adnoto solùm, vt mors sui, illustribus semper exemplis nos moneat. Ecce nimirùm inaudiimus obiisse Reginam Hispaniæ; quod etiam par est te iam accepisse. Ferunt Regem cùm duabus horis ab ipsius obitu Madritum accederet, graui morbo correptum fuisse. De Regina Angliæ, quæ est in hanc Vrbem cras excipienda, vulgare est laborare ipsam hectico affectu. Lotharingiæ Dux ægrotare periculosè dicitur, ac ingenteis intereà querimonias profundere aduersus Duces Cæsarianos. An addam verò ne quidpiam rerum nouarum non communicem, ipsas eius copias ad Mosellam consistere, & Turennium semper circum Francandaliam versari. Communiunt Bauari Menhemium, intereáque Hassiaci Vrbem nescio quam obsident. Galasus adnixus est frustrà se Magdeburgum recipere; frustra accipere nouas vireis. Quippe proprio Castrametatu inter-fluuiali quasi obsessus, ac Torstensono non permittente, aut ipsi excessum, aut aliis accessum. In Baltico mari nihil adhuc tentatum, & cùm Danus perhibeatur Bredemburgum recepisse, fertur tamen nescio quam grauem passus iacturam in Noruegia; capto, abductóque Gottemburgum Pro-Rege. Ex Anglia nihil dignum memoratu habeo. Ex Flandria id solùm, quòd Picolomineus de recuperanda Vattensi

arce cogitat, déque præsidio, commeatúque Audomaropolim immittendo. Vale, Principum Optima, Vale ó meum Decus dulce. Parisiis, prid. Kalend. Nouemb. M. DC. XLIV.

Redit ecce ad te Bervilla, valetudine prospera, ac semper tuo illo cordato, sincerόque affectu dignus. Inuisens me proximis diebus Nobilis ille Turrium Baro, dici non potest quantâ sit teneri tui obseruantiâ fuerit contestatus.

Admodùm Reuerendo Clarissimóque Viro, D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Pastori Hercano, Condatensi Canonico*,

PETRVS GASSENDVS S.

Delectârunt summoperè, quas repetitò dare ad me (etsi priores non habui) superiore mense literas voluisti. Ex iis nimirum addidici & valere te, quod præcipuum votum; & tradi abs te obliuioni tuæ illas delicias non posse. Beabis profectò & me, & posteros rerum istarum studiosos, Eclipseis euulgans, quas commemoras, ipséque lætor interea quòd adstrui illis asseris præclararum tuarum Tabularum fidem. De illis à me obseruatis nihil aliud, quàm fidem descriptionis spondeo; cùm esse possit in me industriæ, at non voluntatis defectus. Ad tempora quod attinet, scito illa fuisse a me methodo eadem semper captata. Solitus sum quippe ea semper venari ex altitudinibus Siderum, non quemadmodum ipse conicis azimuthali vllo sessili-ve Quadrante, sed suspenso potiùs, & eo quidem modo, vt clauus ad centrum grauitatis quadratè infixus, & intra fulcrum teres liberam ipsi verticalem circomductionem faciat, ac ipsum-met interea fulctum parte superiore intra inferiorem versatile liberam faciat horizontalem. Hac proinde ratione non cohæret amussis, perpendiculum-ve ad latus Quadrantis, sed ab infixo ad centrum cilindrulo liberè proximéque faciem quadrantis dependens, ac supra eandem leuiter pulsans, secat, demonstrátque in arcu gradus, & minuta, prout pinnacidia alteri laterum applicita diriguntur in Astrum. Cùm verò aliunde quam-maximè licet, Astrum deligam non in situ humili nimis (metu scilicet refractionis) neque aut in nimis sublimi, aut nimis prope Meridianum (quippe veritus, ne ascensus descensus-ve tarditas moræ discretionem non satis pro voto sensibilem faciat) sed in situ medioeri, & ad Ortum quidem, Occasum-ve, cùm ascensus aut descensus intra minutum temporis admodùm sensibilitet, obseruabiliterque variatur; non video sanè quî possit tempus methodo vlla, vt simpliciore, ita tutiore obtineri. Quæ certè obseruatio hac ratione peragitur, solam Instrumenti elaborationem, Obseruationisque attentionem supponit. Quæ verò aliis, multa prætereà, in quibus peccare nihil est procliuius. Nimirum inter cætera, vsus Quadrantis Azimuthalis, tum libellatam supponit planitiem, tum cohæsionem ad Meridianam lineam, tum hanc eandem lineam probè adinuentam, tum alia, quæ cuius sint molis, testari soli experti possunt. Sic tua illa ad quampiam turrim procul positam collineatio supponit & eandem Meridianam lineam; & situm faciei, anguli-ve turris omninò perpendicularem, & oculi constitutionem in ipso Meridiani plano; & vel æstimationem distantiæ ab ipso Meridiano iustam, cùm Sidus in illo non est; vel oscillationes eâ chordâ expressas, cuius longitudo inuariata maneat, ac indubitatò ituum, reditúumque numero dimetiatur horam: ipsámque consimiliter perspectæ durationis, & alia, in quibus est opus, ac labor. Sic, ne de horologiis machinationibus quidpiam dicam, tua illa Sciorerica perspectam supponunt & declinationem plani, & directionem axis, & seu Meridianam loci obseruatam, seu variationem Magneticam, & plura quæ neque te latent, neque scrupulosè agentibus, certitudinémque requirentibus non difficillima sunt obtentu. Ingero hæc autem, non sanè vt tuis obseruatis fidem aliquam detraham, aut meis maiorem aliqnam conciliem; sed solùm, vt quo es candore, & erga veritatem sincero affectu, diiudices ipse ecquid tei sit, quorsum inter nos non semper conueniat.

Quippe quòd mones Initium Eclipseos anni 1642. ac diei Aprilis 14. debuisse Parisiis contingere hora 11. min. 45. ac me, sociósque ideò illud falsò tetulisse ad horam 12. min. 10. Cogita, si horam venati appenso Quadrante, vt iam dictum est, potuerimus hallucinari, non paucis aliquot minutis in Cordis Leonis altitudine obseruanda; sed totis quatuot gradibus; ac ne admoneri quidem erroris tam grauis in tota illa serie altitudinum consequenter obseruatarum? Cogita etiam, cùm inter horam appellatam tibi Cælestem, & templi horisonium discrepantia fuerit Initio Eclipseos minutorum 5. & in Fine minutorum 11. num discrimen sit referendum potiùs in reputati à te Meridiani deflexionem à vero, quàm in irregularitatem horisonæ machinæ; quasi ex intra horas 4. horæ quadrante à se abfuerit. Non quòd idcircò machina censenda sit fuisse exquisitè composita cum ipso Cælo; sed quòd ex capite vtroque potuerit error quispiam componi. Pari ratione quod attinet ad Eclipsin illam anni superioris, ac diei Septembris 27. Cogita, quæso, cur debeas potiùs ad illos Bullialdi Digitos attendere, quos ille & incertos habuit, & nulla habitarum præ oculis Phaseon directione determinauit, quàm ad ipsum Finem Eclipseos, quem ille ratum vnicum habuit; maximéque, cùm idem Finis fuerit Agarrato obseruatus, ac mihi; & non modò obseruationes tres in diuersis locis habitæ consenserint; sed etiam ex iis tribus Stellis, quarum altitudo obseruata fuit à me, duæ idem minutum exhibuerint, ac tertia discrepârit vnico dumtaxat. Inuitus sanè hæc inculcatem, quæ ante

quoque

quoque innueram: ſed animos addit ſinceritas tua, cùm & faciam ſolo Veritatis ſtudio, & amore tui cordatiſſimo, quo tuam famam ſartam, tectámque in omnem velim Poſteritatem. Ac durum quidem ſuſpicari, non eſſe tuas Hypotheſeis, Tabuláſque omnioò taras; ſed durius eſt ſanè vim facere Cælo, obſeruatíſque Phænomenis: cùm fas, & æquum ſit oos Cælo, ſi quidquam comminiſcimur, non Cælom nobis accommodare. Quanquam, cùm autea ſit illa vox, præſtare Philoſophum virum tuendæ Veritatis gratiâ 'ϰ̀ τὰ οἰϰεῖα ἀναιρεῖν, non hæreo, quin ipſe comparatus ſis ad agnoſcendum te hominem, ac fatendum potuiſſe te quapiam in re hallucinari. Multùm ſanè præſtiteris, ſi condideris Tabulas, quæ propiùs ad verum collineent, quàm aliæ vllæ ex tam multis, quæ conditæ hacteous ſunt; Vtcunque forſan aliquid deſiderari adhuc poſſit. Hac ſanè ratiooe mereberis laudem, ſi illas ſolùm extuleris, vt omnium vero proximas, non autem vt veruio planè aſſequutas. Nam ſi alioquin taleis iactâris, & tales fortè non fuerint, excides gloriâ, quam ij merentur, qui licet quidpiam vndique abſolutum non proferant, præſtant tamen, quod io ſe eſt, eáque moderatione ſunt, vt commendationem vltra fas noo quærant. Sin autem tales fuerint, tum nihil famæ addideris, quoniam & tales habebuntur, ſi tales quidem exſtiterint, & non quia ipſe dixeris, ſed quia verum erit, laudem conſequeris. Interim verò tantum detrahetur, quantum modeſtiæ deerit; & procliuis erit defectus alicuius ſuſpicio; quatenus commendatio propria eſt, ſemper quaſi hedera, quâ vinum, vt aiunt, generoſum noo eget. Exemplum inſigne, recénſque habemus io Lanſbergianis Tabulis, quibus extollendis id euicit Author, vt ooo ipſas modò incertitudinis, ſed proprias quoque obſeruationes fidei non bonæ fecerit ſuſpectas. Scilicet videtur multas detorſiſſe, vt congruere poſſent hypotheſibus; cum laudabile potiùs fuiſſet eorum admonere, quæ forent incongrua, iudicio Poſteris relicto, qui in eo ſunt iocubituri, vt alias fingant hypotheſeis, quæ ſint Cælo conſonantiores; quique iuuari ſentient ſe noſtris etiam erroribus, eóque nomine gratiam referent, ſi modò illos bona fide non erubuerimus propalare. Neque verò eſt, cur exiſtimemus conatus noſtros vltimos fore, ac ita à nobis laboratum iri, vt nihil ſuperſit operæ. Profectò nimirùm ſupererit ſemper; quod nobís exſtinctis, ac in omne æuum homines moliantur, vt has diſciplinas perficiant; nóſque abundè ſatis agemus, ſi quo viuimus ſæculo, transdamus illa ad Poſteros, vnde progreſſus perinde fiat, ac factus ad nos vſque eſt, ex iis, quæ Maiores nobis reliquerunt. Sed heus! qoò abripior, Optime Virorum? Tu condona affectui, quo eſſe erga te ſincerior, vehementiórque nullus poteſt, Vale. Dabam Pariſiis, inuigilaturus proximæ Eclipſi, de qua admones, Non. Nouemb. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Nihil fuit mihi præter ſpem factum, cùm ſucceſſiſſe tibi pro votis Maſſilienſia Comitia ex literis tuis addiſcere licuit. Nôram ſcilicet tuam prouidentiam, neque hærebam, quio animis in te propenſis ſic vtereris, & alienos tua præſentia, authoritatéque ita contineres vt nihil non pro tuo deſtinato, pacificéque per-agererur. Summoperè intereà gaudeo te eò deduxiſſe negotia, vt videaris poſſe deinceps longè quietiùs degere, tanquam & turbis iam ſedatis, & rebus ſic compoſitis, vt ſuum ex ſeipſis tueri impoſterùm tenorem poſſiot. Acceſſit, quo prædixi die Regina Aogliæ ad hanc Vrbem; Rege Regináque tota cum Aula obuiam progreſſis. Qui Hiſpanæ obitus fuit aliquantò pòſt eunlgarus, Aulam totam pullatam fecit. Rerum externarum, ac potiſſimum Germanicarum vix quicquam habeo; ſcilicet Curſorem præcipuum non ſpoliatum modò, ſed etiam trucidatum ferunt. Accepi ſolùm Koniſmarkium partim occidiſſe, partim adduxiſſe Halberſtadium tria Equitum millia ex Cæſariano exercitu, qoi deprædatum exceſſerant Halberſtadieoſem, Anhaltinámque Regionem. Ex Anglia etiam aliud nihil noui, quàm moueri iterùm cauſam Archi-Epiſcopi Cantuarienſis, ac duorum ſimul neſcio quorum Hibernorùm Nobilium, qui ſe ſobduxerant è Turri. Addunt quidem Parlamentarios in eo iam eſſe, vt de conditionibus pacis Regi offerendis deliberent; verùm hæc iam vetus, & citra ſpem fructus reperita cautio. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, III. Eid. Nouemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Haud abs re fuit quòd Neuræum recentium illarum turbarum delegiſti enarratorem. Is videlicet rem eo ſtylo, eáque ſimol fide deſcripſit, vt legens mihi videar meis oculis ſingula hauſiſſe. Delectauit autem præcipuè intelligere, quantâ tu, accepto tumultu, diligentia accurreris, quanta animi magnitudine, ſecuritate, conſtantia, ſeditioſorum conſilia, impetus, motus fregeris: quanta vt oris maieſtate, ſic lenitate, & gratia bonos demerueris; continueris, firmaueris; quanta poſtremò fœlicitate commotos fluctus ſedaueris, & ad tuum illud, *Quos ego?* cunctus dicto citiùs, tanquam Pelagi ceciderit fragor. Vtinam illi impoſterùm ſic reſipiſcere condiſcant, vt neque quicquam deinceps turbent, neque ſibi malum accerſant, ipſéque, qua es indole, & benefacere omnibus, & ſæuire in neminem poſſis. De externis quas nôrim rebus, id rarum habetur,

quod scripseram nuper de Cæsarianis Equitibus à Konismarkio partim cæsis, partim manu captis, Halberstadiúmque abductis. Addunt Torstensonum cognita penuriâ, qua exercitus Cæsareus laborat, ita fuisse metatum castra, vt Galasum oporteat aut fame perire, aut prælio rem decernere; atque adeò sibi non sine discrimine facere viam. Memorant aliunde Nauale certamen fuisse Suecos inter, & Danos Octobri ruente tandem initum, at quo successu planè non constat, ita scilicet prioribus fauent Hamburgenses literæ, posterioribus Lubecenses. Licebit fortassis proxima occasione quidpiam certi perscribere. Per-mirum intereà, nisi Sueci victoriam reportauerint, quibus fuere, vt perhibent, Naues quadraginta duæ, inque iis Præfecti magna parte Hollandici; cùm Danis non plures quàm sexdecim fuerint; vtcunque insignis in illis exstiterit vocata *Draco*, vna cum Theissone Nauarcho eximio. Nosti fuisse iam-pridem actum de contrahendis nuptiis inter Reginam Sueciæ, & Brandeburgicum Electorem; audio iam rem deliberatam, ac esse vtrimque de pactis, conditionibúsque conuentum. Incertus heic rumor percrebuit de morte Regis Angliæ; ille verò, vt scribitur recepit se hospes Oxonium. Quæ literæ id perferunt renunciant fuisse Nouocastrum post obsidionem quindecimestrem à Scotis tandem expugnatum. Quanto id Parlamentariorum emolumento contigerit coniicere ipse quam-optimè potes. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus Vale. Parisiis, XIV. Kal. Decemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

REdiisse in Vrbem te, iucundissimum fuit pernosse. Videlicet visus es tuas repetiisse delicias, Musæum reuisens, ac libros. Per-quàm gratè etiam accepi, quod de venatione scripsisti; siquidem intellexi tibi relaxaturo animum, non ipsum modò Apollinem, sed Dianam quoque propitiam fore. Id verò præsertim mirè delectauit, quod ex aliorum literis noui fuisse nimirùm multos, qui se in bonam frugem receperint; quippe futurum inde præsensi, vt tranquillitatem demùm stabilires. Faxit Deus ter-Optimus, vt quàm generosus, quàm bonus, quàm sincerus es, tam intelligant, & profiteantur omnes; quò & illis optimè vertat, & tibi suauissimum sit, vniuersorum animos habere tecum conspiranteis. De exteris rebus nihil video iam refragari famæ de victoria illa Suecorum in Danos nuper reportata. Quin etiam iam addunt hasce circumstantias, vt maiorum illarum Nauium Danicarum captæ decem fuerint; exustæ duæ, eæque præcipuæ, *Pelicanus*, & *Draco* vocatæ; duæ submersæ, & non plures, quàm duæ, tres-ve superstites vix è periculo dilapsæ. Nihil necesse est memorare, quam-multi proinde seu Duces, seu milites fuerint cæsi, vulnerati, & capti; id verò memorabile, ex Suecorum exercitu milites paucos, Duces nullos, cæsos, aut vulneratos fuisse. Ferunt Vrangelum subinde Insulam *Furnerem* inuasisse, & classem, viribus resumptis, altum repetiisse, nescio quid denuò attentaturam: tametsi scribunt quoque Gallum, Hollandúmque Oratores, impetrasse octiduanas inducias. An-non, vt verisimile est, Danum procuratas ab iisdem Oratoribus pacis conditiones non recusaturum; ita videtur Imperator rebus suis haud-dubiè publica pace consulturus; quando si iam tantum negotij à Suecis, qui in Germania sunt, sustinet, est cur valde metuat, si qui aduersus Danum occupati nunc sunt, se quoque in ipsum conuertant? Obiter porrò Pacis res eo solùm promotæ dicuntur, vt cùm Cæsarei, Hispanique Legati ægrè consenserint res Fœderatorum vnà cum nostris disceptari; in eo iam sint, vt quos Fœderatos intelligamus declaretur. De Konismarkio quod scripseram etiam maius famâ fuisse comprobatur. Continet semper se Galasus non sine ingenti penuria, neque ferendis ipsi suppetiis destinati Saxones Magdeburgo prodeunt, seu quòd sibi caueant, seu quòd ipse Dux prodire eos nolit, nisi Galasus comparet se ad rem aperto Marte, instructáque acie decernendam cum Suecis. Perhibent tamen Hasfeldium discessisse à Bauaris, vt ipsi ex illis angustiis excessuro opituletur. Nescitur verò an Bauari sint interea rerum quidpiam molituri; & quia nihilominùs de Rheno traiiciendo cogitàrunt, eam ob caussam quæ Regiæ copiæ non procul Francandalia erant, Moguntiam versus discesserunt, ac Rosa speciatim cum tribus Equitum millibus in eo est, vt coitioni virium Lotharingum inter, & Gleenum obstet. Est iam Regina Sueciæ pro comitiis Regni Maior habita, ac, vt nuper scripsi, breui coniuganda. Res Angli nunc tandem propè desperatæ, Quippe vix securus in parua, quæ post varias cladeis superest ipsi Regiuncula, salutem aliam, quam à Parlamento oblatam sperare vix potest. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Kal. Decemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

SVmmoperè gaudeo rediisse te valetudine prospera in Vrbem. Huiuscemodi exercitationes, & animum recreant, & vireis reficiunt, ac temperante potissimum, quæ tibi cordi semper est, cautione illa, *ne quid nimis*. Poterat sanè attrata Aula Reginæ Angliæ obuiam prodire: quippe mors Reginæ Hispaniæ sic renunciata iam fuerat, vt ne me quidem (quemadmodum ex literis meis nouisti) latuisset; verùm ne testandæ lætitiæ foret luctus impedimento, dissimulanda ea mors fuit, neque in vulgus, nisi post vnum, alterumve diem efferenda. Meritò porrò eximias doteis tantæ Reginæ commendas; nam quantum quidem accepi fando, legendóque cùm alia, tum libellum, quo Oliuarez exauthoratus describitur, ea esse non potuit, & Natalibus, & illa imperij maiestate dignior. Timebatur nuperis diebus, ne inualescentibus Bauaris, relictæ apud Mediomatrices Enguenij copiæ, illeinc abduci, vsurparique ad Mottæ

obsidio

obſidionem non poſſent; audio tamen iam abſcedere illas, ac Darmſtadium verſus in hiberna concedere. Id ſi ita ſit, in promptu haud eſt, vt Lotharingi copiæ cum Luxemburgicis, & Gleenicis coëant, ac promoto præſertim verſus Moſellam Roſa, qui in eo eſſe dicitur, vt obſtet, ne etiam deſtinata hiberna capeſſant. Ferunt Galaſi exercitum vrgeri in dies maximis anguſtiis, & vix illi duo hominum millia ex Peditatu ſupereſſe, occupante Sueco omneis aditus, neque vllam interim rerum neceſſariarum penuriam patiente. Iuſſus repetitò Hasfeldius in auxilium accurrere, properat quidem, ſed ſcribunt tamen obſtituros Haſſiacos magna vi, ne copias admoueat. Diſcedebat Hornus ex Dania in Sueciam. Danus id factum ſeriò accipiens inſequi illum acriter cœpit; ipſe verò acie conuerſa, fudiſſe inſequenteis fertur, & aut cecidiſſe, aut manu cepiſſe cùm Duces multos, eóſque inſigneis, tum milites ſupra bis mille quingentos. Adſunt ex Anglia literæ, quæ nuperas illas Regis cladeis eleuent, ac ipſum prodiiſſe Oxonio Londinum verſus, perhibeant, quaſi iterùm conflicturum. Quid id rei ſit, euentus monſtrabit. Interea præcipuæ pacis conditiones à Parlamentariis oblatæ dicuntur, vt qui Regis partes viri Primores ſequuti ſunt, ipſi Parlamento plectendi ſiſtantur; ſegniores tertia bonorum parte compenſandis belli expenſis mulctentur: vt triennio quoque Parlamentum cogatur, & per intermorium reſideant in aula viginti quatuor quaſi *Ephori* (Commiſſarios illi appellant), ſine quorum arbitrio nihil à Rege decernatur. Vt vocata illa *nobilis cuſtodia* (qualem noſti eſſe in Normannia) abrogetur per Angliam, Regique ob remiſſum ius, centum Iacobæorum millia quotannis pendantur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus Vale. Pariſiis, poſtrid. Kal. Decemb. M. DC. XLIV.

Clariſſimo, Doctiſſimóque Viro ADRIANO HEEREBOORDO, *Profeſſori Philoſopho in Inclyta Academia Leydenſi,*

PETRVS GASSENDVS S.

PErgis, Vir Præclariſſime, ea humanitate me obſtringere, vt verba me, quibus meam tibi gratitudinem inſinuem, deficiant. Quod certè cum optimo Bornio ſtudium conferens rem facere mihi gratam ſatagis, eiuſmodi eſt, vt dolendum ſit illud, quidquid eſt opellæ meæ non eſſe tanti. Hinc quæſo & te, & optimum illum, ne ſitis de ea tantopere ſolliciti, cum habentes me, qui affectus veſtri candorem exploratum habeam, ac certus ſim per vos non ſtare, quin illud, quod in mei gratiam eſtis aggreſſi, perficiatur. Et verè quidem auguratus eſt Bornius fuiſſe Priuilegium euulgandarum Epiſtolarum non Bibliopolæ ſed mihi conceſſum; verè etiam cenſuit nihil veſtro illi ab eo Priuilegio, quod mihi in ſcriniis ſeruatur metuendum; at neque Epiſtolæ illæ editæ id ſtudij merentur, vt iteratò excudantur; neque quaſlibet adnectere ipſe tanti habeo, vt vel minimùm veſtra hac ſollicitudine dignas putem. Si pergatis tamen, & mos iſti veſtro affectui tanto gerendus ſit, abundè mihi videtur eſſe, duas *de Motu impreſſo*, ipſiſque duas illas ineditas adiungere: ſic enim & volumen congruum, argumentique vnius fiet: & qui habent iam exempla argumenti huius, alteriuſque *de Solis magnitudine*, ex editione altera, minùs grauabuntur habere ex iſta; & ſi quæ pauca fortè ex illa Bibliopolæ adhuc ſuperſint, ea poterunt ob parem formam cum aliis non recuſis diuendi faciliùs. Verùm, vt vobis videbitur, quibus plenum competit ius & in me, & ſi quid eſt meum. Vale, Vir Præclariſſime, & me, vt cœpiſti, ita ſemper ama. Pariſiis, III. Non. Decemb. M. DC. XLIV.

Verè Erudito, ſinceróque Amico HENRICO BORNIO,

PETRVS GASSENDVS S.

QVas ante menſem literas ipſe, & eximius Heereboordus ad me dediſtis, redditæ fuere ante octiduum. Non reſcripſi tunc, quòd officiis neſcio quibus diſtraherer; nunc verò etſi ingruunt alia, ſuccidenda tamen breuis mora eſt, ne debitum tibi ampliùs differatur. Itaque quam-maximas poſſum gratias ago, ob tuum illum aſſiduum, profuſúmque affectum; teſtatus nihil eſſe in me, quod pellicere illum poſſit; ac tuam eſſe bonitatem, generoſámque indolem, cui ipſum referam acceptum. Scripſit quoque eximius ille, de editione Epiſtolarum; ipſe autem ad eum reſcribo, nihil eſſe quidem à Priuilegio, quod ipſe mihi obtinui, Bibliopolæ veſtro timendum; ſed non videri tamen rem tanti, vt veſtris hiſce curis ſit digna. Et quia tamen Martellus noſter conſentire non potuit, vt quas ad te tranſdiderat Epiſtolas, remitterentur, ac ipſi aſſentiendum fuit vt liceret vobis duas illas *de Motu* iteratò edere, quò duæ ex eodem argumento nondum editæ poſſent euulgari; ideò ad illum ſcribens ſubiicio, id mihi quidem ſi modò vobis videbitur, non ingratum fore. Hac nempe ratione Bibliopola noſtras, ſi qua adhoc habet editionis ſuæ Exemplaria, detrimenti minus patietur, potis ipſa diuendere, vt coniugata cum cæteris, quæ ſolus de alio argumento habebit, & qui hactenus Exemplaria ex editione illa quæſierunt, minùs ægrè ferent ex recente hac quærere, tanquam geminata habituri pauciora. Ne volumen commemorem fore, vt vnum ita vnius argumenti non inuenuſtum: quamquam vt vobis gerere omnia pro arbitrio liceat volo, & concedo vtcumque fiet, ſcito, mi BORNI, me ſemper ſecurum de tua erga me voluntate eſſe, & ſic me habere, vt obſequentiorem ac tui amantiorem neminem habeas. Vale, Pariſiis, III. Non. Decembris, M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐφραίνεσθαι*.

QVàm est hoc verum, OPTIME PRINCEPS, quod æternitatem in splendoribus Sanctorum admones spectandam! Siquidem nulla potest lux in hoc tenebrarum Regno perennare; neque est, cur apud mortaleis splendor aliquis nominis fama-ve vlla non mortalis speretur. Beati proinde fuerimus, si hæc caduca floccifacientes, ad sola illa verè constantia, ac nunquam peritura bona conuerterimus animos, & vota. Appositè verò memoras euersos Crassos, Pompeiósque, & illum, *ad sua qui domitos deduxit frena Quirites*; scilicet vt ij admoneantur, qui rerum potiuntur, potiri-ve student, in quàm lubrico illis res constet, edocti præsertim tot illustribus, quæ etiam-num ob oculos sunt, vicissitudinis exemplis. Errant ditionibus spoliati Lotharingi, Palatinique, & Principes Germaniæ plures. Anglus iu eo peoè iam est, vt vel re, & nomine Regis, vel re saltem careat, si nomen tueatur. Idem penè Dano timendum est, nisi maturè ipsa pace, quam iam exoptat, & suggerunt Regni ipsius Ordines, sibi, suisque rebus prouideat. Nempe id confirmant, qood perscripsi nuper, de fuso eius exercitu, amissisque speciatim Equitibus mille, & quingentis. Vix euasit ipse Malmoyenum saluus cum mille superstitibus; & cùm euocare eò satagat, quos prætereà habet Gluchstadij nongentos, accinctus est Vrangelus, quò id armatorum quinque millibus instructus impediat. Quid tot memorem Regna, Prouinciasque in Hispanica ditione tam in vetere, quàm in nouo Orbe rescissas, adeò vt, quæ Austriaca Domus affectabat nuper totius Orbis imperium, illius, quod iam obtinebat, amiserit oon minimam partem? Certè, vt reliquiæ seruentur, & ad recuperandum amissa maior pateat aliquis aditus, ferunt Hispanos, Cæsareósque, qui Monasterij sunt Legatos, seriò nunc demùm agere de Pace nobiscum incunda. *Circulus*, vt vocaot, Franconiæ eodem incumbere decreuit, missis ad Imperatorem Oratoribus, qui deliberationem tenuncient, non ratihibitionem quærint; idque Imperatoc, vt aiunt, præsentiens, licentiam ipsi, cæterisque pet Germaniam Circulis, vt nominibus suis Monasterium Legatos destinent, concessit. Quin etiam addunt Bauariæ Ducem ad eum scripsisse, sibi se priuatim quæsiturum Pacem, nisi ab ipso grandeis suppetias, quibus nempe nos à finibus suis depellere possit, obtineat. Galassus adhuc in angustiis, cùm etiam nuper Torstensonus centum illi curtus commeatu onustos interceperit. Et Hasfeldius quidem iam propè accessit, sed propè quoqne Hassiaci, vt videatur nihil penitùs sine prælio posse tentari. Ex qno Bauari visi fuere se in Franconiam recipere, excessit Rhenum Tuteonius, & munitum nescio qnod Oppidum obsidere nunc perhibetur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus Vale. Parisiis, v. Eid. Decemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

EQuis ambigat, si te quidem nôrit, quin tua semper eò vota rendant, vt Ordinum Prouinciæ omnium, si qui sunt auersi, animos concilies, & stabilita tranquillitate, pacificè, & per-amanter in illorum mentibus regnes? Is scilicet tuus est genius, vt mereri benè de omnibus velis, male verò de nemine; ac nemo est, qui tuum in pectus, intimúmque cor penetrans, non deprehendat indolem incomparabilis bonitatis. Qui certè penetrare abnuunt, aut se nosse dissimulant, pauci sunt; iique sunt, qui priuatis rebus, potiusquam publicis studentes, suâ interesse existimant, vt tuum potiùs regimen quàm hominum mores, temporúmque conditionem causentur. Enim-verò spes est non leuis, vt ipsi se quoque in frugem recipiant; ne, si dum Regiâ incedis viâ, & sinceritatis splendore perstringis omnium oculos, tuæ virtuti manus non dent, se & exuisse Hominem, & Tigrides esse natos profiteantur. Nihil ex Aulæ rebus perscribo. De exteris, ferunt Galassum emersisse tandem ex illis angustiis. Emissis nimirùm delectis tribus Equitum millibus, iussit Torstensonus maiorem Equitatus partem illos insequi; Galassus verò, re perspecta, mouit properè, & parte dumtaxat sarciuarum in Castris relicta, stitit se propè Magdeburgum. Ita habetur ex literis pridie Kalendas Lipsiæ datis. Quod adnoto ob alias quasdam, quibus scriptum esse ad Cardinalem dicunt fuisse Cæsarianos sub Galasso planè prostratos. Nempe id quoque verum esse, scriptis postremis literis potest. In Dania Rex semper vrgetur à Regni sui Ordinibus, vt autem paci accommodet; & continenter potissimum, quà terra, quà mari infestantibus Suecis. Ex Anglia scribunt fuisse tandem Cantuariensem Archiepiscopum à Parlamentariis suspendio damoatum. Aiunt Bauaros in Palatinatum reduces cepisse quoddam Oppidum, & Gleenum, Lotharingúmque versus Rhenum accurrere; quo successu, dies docebit. Debet Mottæ obsidio ab aliquot iam diebus occœpisse. To, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus. Vale, Parisiis, XVIII. Kal. Ianuarij, M. DC. XLIV.

EIDEM.

QVòd Vespasianum imitatus, si quid amici peccant, taces, si quid rectè aguut, commendas, id sanè est tuæ illius imperio dignæ humanitatis. De optimo nostro quid dicam, non habeo; nisi quòd dulci larium amore, & quietioris vitæ desiderio allectus, mihi fuisse videtur ad cogitandum de reditu. Quod autem te æquè, ac nos consilium suum celauerit, fecisse videtur, ne vlla ex parte ab instituto diuerteretur. Ac tuâ quidem magis, quàm nostrâ rem cognouisse intererat; sed hoc ipso videtur mihi ad eam respexisse indulgentiam, quam iam erga ipsum testatis. Quantum

porrò

porrò ego doluerim, ítéque etiam obuiam ſi licuiſſet voluerim. (nam vt tuâ referre, ſic etiam illius, ne abs te diſcederet germana mea erat ſententia) dicere nihil attinet; præſtátque hac ipſa in re tui imitatione teneri. Scripſit ad me nuper ex Belgio ille eximiè doctus, boniſque Godefridus VVendelinus, cuius memini in Vita Peireskij, verſari ſe in eo, vt ſuam de Declinatione Solis maxima Diatribam quadruplò auctiorem iteratò edat, & quia pars non parua Diatribæ innititur Obſeruationi, quam ipſe in eius gratiam peregi Maſſiliæ, quámque compendioſè deſcriptam illis exhibui paginis, ſubiecit ſe illam S. P. Q. Maſſilienſi inſcripturum, ſi me authorem habuerit; vnde & iteratò rogat, vt ſuaſor, diſſuaſor-ve ſim. Ego verò, cum ſim ad illum craſtina luce reſcripturus, conſilij inops penè ſum, quòd virorum in ea Vrbe principum genium non ſatis nórim. Non ſanè quod ille, optimus virorum, aliud exigat, quàm ſuam prouam in condecoranda Vrbe voluntatem ab ipſis gratè accipi (neque enim aut impenſarum in editionem erogandarum, aut alterius rei prorsùs meminit) ſed quòd ſim neſcius quæ illis mens in excipiendo ſutura ſit, aut quid poſſim Viro tam bono támque amico facere ſperandum. Cogito nihilominus animos ipſi addere, fretus illa commendatione, qua confido te, pro tua bonitate eſſe illos animaturum, vt gratitudinem in ipſum teſtentur. Cum ſis certè in eruditos, bonóſque omneis adeò propenſus; eris profectò etiam in illum, quo neſcio an eruditiorem, melioremque vſquam inuenias. De rebus nouis, vanus non fuit, quem nuper rumorem eſſe poſſe verum de Cæſareorum clade perſcripſi. Nempe Galaſi Equiratus, Albi ſuperato, VVirtembergam petebat, cùm Torſtenſonus ipſum fuit ea inſequutus fœlicitate, vt totum planè fuderit, Ducéſque vel occiderit, vel ſauciauerit, ac ceperit viuos. Benè ceſſit ipſi Galaſo, quòd Magdeburgi conſtiterit cum peditatu, & ſarcinis; nimirum hoc eſt, quod ſupereſt ſaluum. Percrebuerat rumor de capto ab Imperialibus Olmutzio, at iam obſidionem memorant ſolutam, Cæſarémque ipſum laborare non parum, vt Tranſyluanum reprimat, qui acceptis octo Turcarum auxiliarium millibus, tum Vrbem quandam nuper cepit, tum aliam denuò obſidet. Abſceſſere Rheno Gleenus, Lotharingúſque infecta re; & ad ſtatiua Moſellam verſus, Confluentémque ipſum redierunt. Turennius, qui non alio fine traiecerat Rhenum, quàm vt Bauaros à ſuppetiis Galaſo ferendis reuocaret, pedem retulit, ac iam ſetiò obſidet Cruciniacum. Danus eſt nouas paſſus cladeis ob munitorum aliquot, eorúmque inſignium locorum iacturam. Quod de conditionibus pacis Anglo oblatis memoras, admonet me, vt ipſaſ-met, qualeis nudius-quartùs accepi, tranſmittam. Audio Regem non recuſare omninò de iis agere; ſed in eo hærere, quòd agnoſcere Parlamentum nolit vt legitimum Parlamentum niſi hac præuia cum conditione agere nolit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, x. Kal. Ian. M. DC. XLIV.

Admodùm Reuerendo, Clariſſimóque Viro D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Paſtori Hercano, Condatenſi Canonico,*

PETRVS GASSENDVS S.

Est ſanè cur fata demirer mearum illarum literarum, quas primùm & ante octennium, & repetitò ante annum dedi; vt nimirùm nuper dumtaxat tuas in manus peruenerint. Sed miror magis, te nunquam mihi diſertis verbis ſignificaſſe, non fuiſſe tibi eas redditas, inuitatus licet à me literis conſequentibus, & viſo in Vita Peireskij earum ipſarum argumento. Id ego non aliò referre, quàm ad ſummam moderationem, bonitatémque tuam poſſum; quaſi fueris ſubueritus, ne me fortaſſis importunè ad iterandum operam videreris ſollicitare. Vtcumque fuerit, ſummè delectat præſtitiſſe me aliquid, quod tibi potuerit eſſe non ingratum. Mea illa ratiocinia aduerſus tuam, receptámque Obliquitatis variationem eo ſolùm fine congeſta fuerunt, vt ad ea attendens, prouidere poſſes de ea ſententia, quam defenderes, firmiſſimè conſtabilienda. Abundè eſt verò, quòd æqui, boníque meam libertatem conſulueris; neque etiam offenſus fueris poſtremis illis literis, quarum mentionem quoque iam facis. Parum certè abfuit, quin literis datis meæ me licentiæ pœnituerit; ſed quanto iure debuerim ſemper de tua bonitate benè ominari, feciſti ipſe perſpicuum; dum quidquid id fuit, vt à pectore candoris pleno profectum habuiſti. Heinc eſt profectò, cur nihil prorsùs mihi ſuperſit ſcrupuli; quando vtcumque hallucinatus in ſuggerendo conſilio fuerim, muneri tamen non defui, quod ſinceri eſſe amici eſt viſum. De tua μετακλάσει aliàs; iam enim diuertor, neque ea licet, quæ liberet attexere; hoc eſto ſatis interim vidiſſe me quidem ſæpe Lunam plenam tranſuerſa nube, ceu trabe biſectam, & perpendicularem eius Diametrum non-nihil tranſuersâ viſam prolixiorem; at mihi tamen prolixitatem, qualem memoras, nunquam viſam fuiſſe. Quin-etiam illa ſolùm mihi ad oculum talis apparuit; ſiquidem dimenſio Organo per-acta diametros prodidit æqualeis; retulíque adeò τὸ φαινόμενον ad hallucinationem illam, quam me ſæpe docuit experientia, dum attendenti ad treis Stellas, quarum vni altera ſit ad perpendiculum ſubiecta, & tertia ad libellam ſita, ea, quæ eſt ſubiecta, apparet longe diſtantior; cùm Organum tamen longè propinquiorem, quàm eam quæ ſita eſt ad libellam, prodat. Sæpe aliunde animaduerti corniculatam Lunam in ſitu decliui, ac intra nubila, vapores-ve denſos, oſtentare quidem inferiorem cuſpidem, nimis vt elatam, ita & retuſam, ac rotundatam propemodum; at ſuperiorem tale nihil paſſam, vt pati debuiſſet, ſi tam κατάκλασις, quàm ἀνάκλασις ſuas egiſſet vices. Sed aliàs plura, cùm & hoc ſolum impræſentiarum obiiciam, vt anſam ampliorem meditandi faciam. Quod ex me circa tui *Loxia*

nuncupa

nuncupationem rogitas, citiùs fecero, si exscribam, quod hesterna luce ea de te perscripsi ad optimum æquè, & generosissimum, ac eruditissimum Principem Ludouicum Valesium, mea in Prouincia Pro-Regem. Sic porrò esse agendum censui, quod & ille me satis amet, vt expetitam commendationem polliceri mihi potuerim; & cogitàrim Primores illos hac commendatione perstrictos, testaturos haud-dubiè gratitudinem vberiorem. Tu me semper ama, & æternùm Vale. Parisiis, x. Kal. Ian. M. DC. XLIV.

Resalutant te plurimùm Clarissimi, & Eximij Viri, Petauius, & Bullialdus, abest Furnerius à Ciuitate. Salutem quoque Arnaudo tuo renunciatum in Prouinciam misi. Vale iterùm.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

AVspicor à fœlicitate, qua vt inchoandus perendie annus tibi totus eat, Deum veneror. Plurimum semper te laborum, negotiorúmque sustinere incompertum mihi non est; sed cùm nihil in vita mortalium omni ex parte beatum sit; fœlix es tamen, quantum licet, donec tuo illo generoso, atque infracto animo quidvis excipis, quidvis geris. Qui nimirùm hoc instituto mentem semel non obfirmârunt, fluctuant, seu potiùs exæstuant semper, & nunquam non rerum seu iam exactarum angore, seu circumstantium difficultate, seu impendentium metu torquentur. Cæteri verò, quibus ipse prælucere exemplo potes, postquàm id sibi defixerunt, vt indecorè nihil agant; vt quantâ licet prouidentiâ, quæ sint ventura subodorentur; vt impigrè quidquid mature deliberârint exsequantur, illi demùm possunt otium in negotio, tranquillitatem in medio æstu, serenitatem in statu rerum etiam perturbatissimo nancisci. Quippe neque præteritorum discruciantur memoriâ, vt quorum nihil suâ culpâ euenisse conscij sint; neque obuiis præsentium difficultatibus offenduntur, vt ad quas saltem vniuersim perspectas sese comparârint; neque futurorum terrore, periculo-ve consternantur, vt quæ nisi auerti possint, fortiter ferre decreuerint. Quòd Hispanos seriò de pace non cogitare addubitas, iure, quantum assequor, facis, quando ipsis spes semper insidet, vt vel nostris rebus turbatis, exhaustóque ærario, vel Cæsaris rebus in Germania prosperè succedentibus, restitui in integrum possint; & velut ex æquo agere de pace, quam, vt res iam sunt, nisi cum iactura, nominísque dedecore sperare posse non videantur. Si quid tamen ipsos compellat, metus erit, ne decipi pergant, & dum malè de rebus nostris, ac benè de Cæsareis ominantur, res in peius ruere non censent, sortémque tandem pessimam habeant. Inaudies breui, vt coniicio, fore, vt valde percellantur, cùm Principem vnum, in quo habent spei collocatum quam-plurimum agere seorsim de pace accipient. Distulit Harcurius discessum in Kalendas Februarias; perhiberúrque eius exercitus haud-quaquàm minor millibus militum viginti futurus. Clades Cæsarei equitatus, de qua ad te semel iterúmque scripsi, vndique iam asseritur; additúrque Galaso Magdeburgi concluso nihil amplius quàm Equites mille, & duo Peditum millia superesse, Transyluano aliunde accessisse Turcarum ferunt non octo, sed quindecim millia. Danis, Suecísque pactæ induciæ in Decadem Ianuarij primam, qua exacta futurum est vt inter illos de pace agatur. Misit Rex Angliæ ad Parlamentum, qui arbitrium significent circa propositas conditiones. Discessuri illeinc sunt Legati Hollandiæ, vt Parlamentariis non prorsus accepti. Accessit interim ex Suecia, qui de ineundo fœdere cum ipsis agat Parlamentariis, ac eorum permissu vim militum cogat. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, III. Kal. Ian. M. DC. XLIV.

EIDEM.

VOta repeto, inito iam anno, quæ pro tua fœlicitate, ruente, imò desinente superiore conceperam. Vtinam exaudiat, faxítque Deus Optimus-Maximus; ita me ipse adiuuet, vt non annum modò, sed & totum æuum sis beatissimè exacturus. Exiges porrò, quantum quidem humana patitur conditio, si ad eius nutum te attemperans, tuebere constanter quam soles virtutem, atque honestatem; ac omnia gerens pro ea prudentia, & sagacitate, qua præditus es, consiliorum fata eius prouidentiæ sic commiseris, vt quidquid demùm eueniat, nullius pœnitentiâ, quasi id non potueris meliùs instituere, ducaris. Comitia abs te conuocata, vt prosperè succedant voueo, successura autem ex ea, quæ virtutem tuam circumstat fortuna coniicio. Nihil de carcere Odancurij scribo, quando is tibi priùs debuit, quàm nobis innotescere. Miseror dumtaxat, ac miror quemadmodum *Hinc apicem rapax Fortuna cum stridore acuto sustulit; hinc posuisse gaudet*. Laborare adhuc fertur Lotharingus in distribuendis per hyberna copiis, futurúmque erat diebus nuperis, vt se per Regalia Bruxellam conferret. Perseuerat adhuc Turennius in obsidione Cruciniaci, speratúrque fore, vt breui Arce expugnata potiatur. Torstensonus vno, alteróque captis, deuastatísque Oppidis hiematurus dicitur inter Albin fluuium, syluámque Hercyniam, & Konismarkius intereà ita destinauit cum suis, tum Hassiacis copiis hibernam stationem, vt de obsidione Magdeburgica, concluso Galaso cum reliquiis exercitus cogitare videatur. Instare semper Transyluanum aiunt, & Legatum Cæsareum ne fandi quidem licentiam à Turca adhuc obtinuisse. Instigant continenter Dani summâ vehementiâ ad pacem suum Principem, ac fuisse ferunt, qui vellet, nollet, ineundam esse conclamârint. Quod perhibent Anglum misisse Parlamentariis significatum, id eo est, vt quia agitur de regimine

mine cum Politico, tum Ecclesiastico innouandis, de loco priùs, in quo res tanta decerni possit conueniatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Parisiis, ipsis Regalibus, hoc est postrid. Non. Ian. M. DC. XLV.

Hæc absolueram, cùm allatum est schediolum de Anglicis rebus. Id qualecumque est, vt possis cognoscere, hisce concludam, eo non continentur proposita omnes à Parlamento conditiones; sed reuerentia interim, quæ sunt oblata, notanda est. Addunt Cantuariensem Archiepiscopum esse quidem in superiore illo conclaui facti conuictum, sed superesse quæstionem iuris, an nimirum idcircò sit vt Maiestatis reus damnandus. Vale iterùm.

EIDEM.

NVnquam es profectò non similis tui, qui semper quam-optimus es. Nota Boni germana est, quod spontaneam sui diffusionem faciat. Quam esse te bonum proinde par est, qui es in me etiam profusus? Ecce enim redeunte anno tua redit munificentia, & fœlicem anni decursum, dum mihi optas, etiam facis. Quippe Virtus quidem vtramque in fœlicitate complet paginam, sed supersunt tamen quasi margines, quibus hæc, quæ vitam beatiorem, hoc est commodiorem faciunt, adscribantur. Nam est Virtus quidem selpsâ ad benè, beatéque viuendum contenta: sed vtcumque illam externa non iuuent ad viuendum meliùs, quatenus in nulla vitæ conditione alium, quàm iustum & tenacem propositi virum esse patitur: conferunt tamen ad viuendum beatiùs, quatenus non vt probitas, sic fœlicitas quæ huius est vitæ, latitudine, & gradibus caret. Ac gestit quidem Porticus vocibus planè magnificis; verùm ipsis sepositis, spectatáque dumtaxat te, nihil aliud, quàm Hortus, aut Lycæum sentit. Hæc tamen aliàs; quando iam istud à me solùm ettingitur, ne ab instituto discessisse videar, cùm te dico fœlicitatem verbo apprecatum, & te consequutum. Videris mihi interim Deum Optimum-Maximum imitatus, cuius verbum efficax est, ac nunquam quem præfert non præstat effectum. Ecquid-nam verò mihi propterea subesse putes animi? Sanè, vt tuam continenter bonitatem exosculer, quam immerens licet continenter experior. Et quod pergas quidem tuis literis nihil prorsus de munere abs te collato significare, agnosco te quoque perstare in eo, vt ne gratiam quidem à me, commemorationémque exspectes, sed dum ita me hisce radiis tuæ beneficentiæ perfundis, non potes iure habere me *ἐμφωνοῦσαν* illa statua, quam Sole radios affundente effectam memorant vocalem. Hoc doleo, verba mihi deesse, quæ quidquid fibrâ latet arcanâ, non enarrabile, resignent,

ἀλλ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν.

Dolerem verò longè ampliùs, nisi tu ampliùs nosses me, quàm vt pectus geram, tibi, nisi verbis testantibus, immanifestum. Id vnum testor, vigere in me eum gratitudinis affectum, quo exigere calentiorem non valeas, quique, quod tibi abundè sit, eo nomine solum mihi facit satis. Gratias rursus ago pro ea voluntate, quam in VVendelinum virum illum eximiè bonum testaturum te recipis; si velle quod iam cœpit, pergat. Quæ de Anglo ratiocinaris, præclara prorsùs, & generosa tua indole digna sunt; sed facturus-ne ille sit, si ad tantas modò redigatur angustias, summus rerum Arbiter nouit. Nihil hebdomade hac habemus ex ora illa Britannica; nempe aliquando cauet Parlamentum, & rebus præsertim minùs prosperis, ne nauis vlla è portu soluat. Danicæ res semper turbatæ. Decumbit Magdeburgi Galasus, corpore nescio, an mente prostratior. Deliberare Cæsarem ferunt de substituendo ipsi Hasfeldio; intereà verò Magdeburgum ea laborat penuriâ, Konismarkio putà, & Hassiacis variè incommodantibus, vt deditionem factura sit, nisi suppetiæ à Saxone intra sesqui-mensem ferantur. Quos Bauarus Legatos mittit ad Monasteriensia Comitia, superauere iam Franco-furtum: ij, vt opinor, rem peragent, quam superiorum literarum aliquibus iam insinuaui. Potitus demùm Turennius est ea, quam obsidebat Cruciniaci arce, ac deinceps copiarum partem Mosellam versus in hyberna deduxit. Rediit ad Atrebates Gassio, prouisúmque est, ne Vattensis arx glacie hostibus fauente capiatur. Nimirùm ita iam hyemat, vt supercrustante gelu Sequanam, plærique nec pontes, nec lembos requirant. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & dulce meum Decus. Vale, Parisiis, Eid. Ian. M. DC. XLV.

EIDEM.

RErum vicissitudinem eximiè ob oculos ponis; &, quod cæcitatis Mortalium, qua sunt conditione te misereat, humanitatis est affectus. Subest interim, cur tibi des plausum, vt vnus ex iis, qui rari apparent in tam vasto gurgite, æqui rerum æstimatores. Nam videas quidem plurimos hæc eadem edisserere; sed qui propterea res humanas vt è specula contemplentur, & suum cuique pondus tribuentes comparatum animum habeant iuxta proprium arbitrium, *numero vix sunt totidem, quot Thebarum porta, vel diuitis ostia Nili.* Porrò, qui sic affecti sunt, ij sunt veri illi Sapientes, qui iudicio Pythagoræ sic hisce fortunæ ludibriis intersunt, vt qui spectatores accedunt ad Panegyrium, & spectaculis absque vlla sollicitudine fruuntur. Ac te quidem Natalium, præsentiumque rerum conditio non patitur quasi è Terra labores nauigentium, aut quasi è monte militantium motus intueri; sed quantum-vis tamen sis rerum gerendarum studio immersus, is es, qui conatus res tibi, non te rebus submittere, quæcumque seu à cæteris, seu à te quoque ipso geruntur, tanquam infra te posita conspicias. Ea, quæ de Anglis subinsinuare præsertim videris, eiusmodi sunt, vt consentiente ad pacem Rege, nolint Parlamentarij cum illius Legatis, sed cum ipso solo de ea agere. Cepere ij recens quædam Oppida, iusseréque Londinum deduci cuniuratos sexdecim, qui Duroneri arcem,

arcem, portúmque Regi tradere satagebant. Ea verò fuit causa, cur nihil superiore hebdomade illeinc addidicerimus; tanquam nulla naui è portu soluente. Tentârat Hasfeldius in Dania nesciu quid in Vrangelum; verùm infœlici', vt aiunt, successu: cœpta aliunde grassari pestis in ipsa Metropoli, incolas non parùm couturbat. Dicitur tamen hoc demum mense illeic de pace seriò agendum. Fertur Regiua Soeciæ annos iam nata octodecim cepisse Regni sui babenas, audio tamen eius coniugium cum Bransdemburgico Electore turbari à Rege Poloniæ, minitante fore, vt Prussiam Ducalem Fisco applicet, si ille Prussiæ occasiune Vasallus cùm sit, ad Reguum adspiret, qood ipse ad se pertinere contendit. Obsidetur semper Magdeburgi Galasus; ferúntque ipsi milites non superesse vltra nongentos: addunt eius Vrbis Archiepiscopum in eo esse, vt prucuret intet Saxonem, Torstensonúmque statum neutralem. Ipse interim Torstensonus ita lu Bohemiam perhibetur irrumpere, vt Pragenseis miro terrore percellat. Fore aiunt, vt Imperator pacem cum Transyloano ineat; sed acceptis nempe, quas ille præstituit, conditionibus, quarúmque illæ esse feruntur, vt sentiendi de Religione libertas in Hungaria sit, & eodem ex Regno Iesuitæ pellantur. Scribitur Bauarum misisse Otatores ad Cæsarem, qui aut ingentem quandam pecuniarum vim, aot restitutionem Regionis supra Anisanæ obtineant; quando non videtur de Palatinatu superiore esse securus. Atque hæc quidem sunt, quæ iam, vt è specula contemplari licet. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, meúmqua dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Feb. M. DC. XLV.

EIDEM.

SVccessisse Comitia prosperè, próque tuis votis gaudeo, gratulórque impensè, siquidem (quæ est temputum conditio) id penè præcipuum incumbere munus Pro-Regibus in Aula putaut, vt ex demandatis Prouinciis importari vim pecuniarum quam-maximam licet, in ærarium curent. Videlicet alia ratione inutilem esse eorum prouidentiam; quatenus frustrà Prouinciarum tranquillitati consulitur, nisi eam fieri tutam armis, sula vi numorum animandis procuretur. Nihil verò mirum te animos habuisse prorsùs obsequenteis; quando, sit licet penuria iugens, nemo tamen nescit emunctionem hanc te inuito fieri, ac parendum esse, val ex eo præsertim, quòd incumbens necessitas tua bonitate temperetur. Vrinam tempus demum adueniat, quo subleuare populos ab hisce oneribus possis; quippe voluptatem præsentio, quâ humanissimè persunderis, si quandu, Numine propitio, reflorescentem Prouinciam tuo sub regimine contuitus acclamationes exceperis affectus & votorum plenas. Ferunt Cæsarem, Hispanúmqoe ita ad pacem esse propensos, vt destinaturi mox sint Principes Ministros Monasteriū, atque adeò ipse etiam Longa-villa sit breui sese ad eandem expeditionem comparaturus. Faxit Deus, vt nisi tes tempestate verna possit peragi; non differatur vltra Autumnum, qou vix sperandum hoc anno bonum, saltem sequuturo proximè allucescat. Destinantur iam in Picardiam copiæ, ne si fortè Picolomineus, vt aiunt, tentet aliquid, aggredi imparatos possit. Versari Moguntiæ nunc setunt Torennium, & nuper quasdam eius copias eò rediisse spoliis onustas ex Durmstadiensi Prouincia, iu quam, traiecto Rheno, irrepserant. Hæret Galasus semper Magdeburgi cum militibus non ampliùs quingentis, Torstensonus verò non mouit quidem, sed Equitatu iam instructo esse dicitur in procinctu, ac sibi ab eius incurso superiorem Palatinatum non minùs, quàm Bohemiam timere. Scribunt non potuisse Transyluano conuenire cum Cæsare, ipsúmque idcircò mouisse denuò castra in Cæsarianos. Speratur adhuc Saxonem coïturum cum Suecis iu neutralem statum. Speratur & pax Danos inter, Suecósque proximè ineunda, apparante Sueciæ Regina terrestreis, Naualelsque vireis, quæ nisi ea ineatur, bello instaurando compatatæ sint, prostrato aliunde ab Vrangelo, quod dicere nuper volui, Hasseldio. Ex Anglia, quid sperandum sit, nemo facilè diuinârit. Nam cùm Parlamentum delegerit locum decimo quinto ab Vrbe milliari, in qoo de pace cum Rege agat, sic tamen Legatis agendi tempus præfiniit, vt quæsitus esse in Regem prætextus, nisi absque mora conditionibus subscribat, videatur. Et aliunde id, quod appellant *Londinensis Vrbis Consilium*, decreuit (sese nimirùm gerens Parlamento quoque superius) tum coïtionem *Conclauium*, tum negata Regi, ob prauum eius regimen, obedientia; faciendam de nouo regimine consultationem; quæ res agitata, & ad præfinitum vsque illud tempus indecisa remanens, argumentum est eiusdem prætextus. Fuit miser Archiepiscopus vigesima mensis capite plectendus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale, Parisiis, VI. Kal. Feb. M. DC. XLV.

Nobilissimæ, ac eruditione, virtutéque omnigena ornatissimæ Virgini, ANNÆ MARIÆ A SCHVRMAN,

PETRVS GASSENDVS S.

NOn id promerebar, ô VIRGO longè incomparabilis, vt mei causâ discederes à tuo illo instituto scribendi nihil ad exteros, nec mihi sanè ad te scribenti fuerat aliud in animo, quàm vt tuæ virtuti tam raræ tabellam quasi appenderem, & tibi quanta apud me esses veneratione significarem. Itaque, quòd meam qualemcumque conceptæ de te opinionis testificationem acceptam habueris, & dignata prætereà fueris rem facere mihi perspectam præclaris illis, & tua modestia, eruditionéque dignis literis, beasti me uppidò non parum. Quod interim verò cousilium, morémque fueris prætergressa, intelligu factum me esse vel hoc nomine obstrictissimum.

Paucula

Paucula porrò hæc iam repono, non vt parem rurſus gratiam prouocem, ſed vt quam poſſum maximam gratitudinem ob acceptam teſter. Vnde & exoro, ne, niſi quid forſan bona mea ſorte iuſſura me ſis, præſcriptam tibi metam tranſilias; ac meminiſſe dumtaxat velis, eſſe me eum ſemper, qui tuam virtutem conſtantiſſimè, ſumméque reuerear. Vale. Pariſiis, v. Kal. Febr. M. DC. XLV.

Clariſſimo, Doctiſſimóque Viro ANDREÆ RIVETO, *Selectùs Auraici Illuſtriſſimi Principis, à Conſilijs.*

PETRVS GASSENDVS S.

Quanta putas me verecundia, ac ſimul lætitia tuæ literæ perfuderunt, Virorum Humaniſſime, cùm & ſenſi me cultorem tam ſegnem raræ illius beneuolentiæ, quam adeò ſponte, cumulatéque es olim teſtatus in me; & te agnoui ea bonitate, vt amare conſtanter me nihilominus pergeres, ac literis etiam conſtantiam facere teſtatam non dedignaueris. Id ſanè tanti apud me eſt, vt ne eleuerur, nullam negligentiæ excuſationem prætexere ſtudeam; ſed culpam ingenuè profeſſus, ſolam, cuius tantam ſpem facis, abs te indulgentiam implorem. Ac teſtes, ſunt quidem quos citas, optimus Merſennus, amabiliſſimus Sorberius, itémque Dalleus eximius, aliíque tecum communicantes, quam ſemper de te, tuáque virtute magnificè ſenſerim, ſed debueram ſanè etiam aliquoties per literas ſignificare qua te reuerentia, quo affectu proſequerer; ac tum ſaltem, cùm non fui neſcius te operam mihi nauaſſe, intercedentibus Amicis, quæ ſingularem animi grati teſtationem promereretur. Fuere mihi porrò tuæ literæ vel eo nomine etiam periucundæ, quòd habuere comites alias ab incomparabili Virgine, quam profectò non ſine magno nominis ſplendore tuam dicis. Nempe qui illam tanti facio, vt exiſtimem dono quodam Prouidentiæ genitam fuiſſe, in qua Natura, Sapientiáque totas vireis experirentur, non poſſum eius literas non habere quaſi cariſſimum pignus, ac tantò magis, quantò noui cepiſſe illam id conſilij, vt nihil ſcribens ad exteros, voluerit me tamen facere exceptum. Reſcribo ecce, ne inteſtatam ipſi gratitudinem faciam; ſed præſto id tamen paucis verſibus, ne velle videar exigere, vt prætergredi inſtitutum pergat. Tu Epiſtolium curabis volens; fac verò, amabo, vt intelligat, ſentiátque de me, eſſe neminem, qui tantam illam eius virtutem pretio æſtimet pretioſiore.

Quod ſcribis iudicium, cenſurámque meam in opus Carteſij nouum exſpectari; verum eſt quidem fuiſſe me ſollicitatum à plurimis, vt aggrederer Phyſices illius, quemadmodum aggreſſus fueram Metaphyſices diſcuſſionem: ſed ego hanc ſpem feci nemini; neque pollicitus quidquam ſum; quin potiùs detrectaui ſemper, ac me multis nominibus excuſatum conſtanter feci. Reponere nimirum ſoleo, non ex meo eſſe genio, vt in aliena opera, nihil prouocatus, inquiram. Nam quod Metaphyſicam viri paullò ſtudioſiùs diſquiſierim, factum ideò fuit, quòd ille in me ſe geſſiſſet præter decorum. Compoſitum iam videri diſſidium; quando, tametſi ille dicatur me ſemper linguâ laceſſere, calamo tamen prorsùs quieſcit, & ne tria quidem illa verba, quibus ſe Phyſicam edentem reſponſurum receperat, vſquàm operis illius appoſuit. Potuiſſe me gerere morem, ſi opus ab alio fuiſſet euulgatum, aut nihil priùs inter me, Authorémque interceſſiſſet; quippe tum pronum fuiſſet conſilium, ad veritatis ſtudium referre: nunc autem nihil fore procliuius, quàm ita rem interpretari, vt quidpiam fuerit, ac etiam-num quid alta mente repoſtum maneat; ſímque vt tenax propoſiti, ſic nimiùm amans contentionis. Poſſe aliunde videri me liuore quodam id facere, ac nihil aliud, quàm prodere aut malignum nimis affectum, quaſi aliorum partubus illicò ſuffocandis inhiem; aut animum ſterilitatis rerum bonarum minùs conſcium; quaſi cùm nihil in me ſit vnde gloriam promerear; quærere mihi aliquam ex detractione alienæ affectem: atque hæc ſunt quidem, aliáque id genus, quæ inſtigantibus obiicio. Addo iam verò, vt putes me tecum agere confidenter, videri mihi hunc laborem eſſe ſuperuacaneum; quando liber videtur eſſe Authori ſuo præmoriturus. Neminem certè video, qui legere à capite, quod aiunt, ad calcem ſuſtineat; qui non tædiuſiſſimum habeat; qui non miretur potuiſſe virum tam operoſas habere nugas. Me quod attinet, vereor admodum, ne quam ille gloriam præſumpſit, non adipiſcatur; vt nempe Ariſtotelem è Scholarum ſolio deturbet, ipſe imperium in iis obtineat; veluti tam multis contendit in ſua illa Epiſtola ad P. Dinetum conſcripta. Fruatur tamen, ſi poſſit quidem, ſua illa bona fortuna; conqueri ſanè non poterit obſtitiſſe me (vt conqueſtus eſt, obſtitiſſe optimum virum) ne & prælegatur, quod expreſſum eſt in illa eadem Epiſtola; & familiam ducat, quod ad alium ſcripſit; & Theologi etiam quas cudit nouas opiniones antiquis præponant; quod quartis obiectionibus reſpondens prædixit venturum. Id verò mirere, Geometram eximium potuiſſe ſibi tot in ſomnia, atque chimæras fingere; &, quod eſt ampliùs diuendere pro demonſtrationibus ratis. Nam virum quidem ſolertem quis neget poſſe plurima comminiſci, quæ quadantenus inter ſe cohæreant; & eo ſtylo conſcribantur, qui altercando, rixandóque vt in Scholis ſolent, comparatus ſit; ſed velle protinùs commêta in rerum naturam inferre, & profiteri huiuſmodi, non alia eſſe rerum Principia, ſic ſe non alio habere modo, primam Materiam, proximas Cauſas, natiuos Motus, &c. hoc iam eſſe nolle agnoſcere quid humani ferre humeri recuſent. Nihil neceſſe eſt ſpeciatim attingã; nam ab vſque hypotheſi, *quod corpus mundanũ infinitum ſit, ſeu*, vt ludit, *indefinitum; quod ex ſe prorſus ſolidum ſit, neque à ſpatio differat; quòd teri in fragminula loco variè commutabilia abſque admiſſo inani valeat;* aliáque eiuſcemodi; id quot trahat incõmoda, contradictionéſque perſpicit non nemo? Non

quòd ille suis distinctiunculis subterfugere, facerèque fucum non valeat, aut saltem nitatur; sed nempe, non, vt imperiti, inanésque verbis capiuntur, sic Viri graues, studiosique veritatis iis inhærescunt; neque non verbis sepositis ipsas res sollicite quærunt. Hoc vnum duntaxat lubet adnotare, quoniam ad Metaphysicam Disquisitionem attinet; cùm ille priùs nihil non egisset, tum meditando, tum respondendo ad Dubitationes varias, sed ad primam potissimùm, circa Meditationem quintam, vt persuaderet Trianguli, rerúmque aliarum Ideas non fuisse vnquam nobis per sensus illapsas, sed ab ortu ingenitas; ac ipse semper institissem Ideas huiuscemodi illapsas esse nobis per sensus, quatenus ex vno, aut aliquibus singularibus perspectis, Ideas quasdam, seu notiones generaleis effinximus, quæ singularibus posteà omnibus accommodarentur: ecce iam ita manus dedit, vt cætera inter ipso primæ partis articulo 59. isthæc legere verba liceat, *Eodémque modo, cum spectamus figuram tribus lineis comprehensam, quandam eius ideam formamus, quam vocamus ideam Trianguli, & eadem postea vt vniuersali vtimur ad omnes alias figuras tribus lineis comprehensas, animo nostro exhibendas.* Paria obseruare mox ante circa vnitatem Temporis liceret; verùm hoc, aliisque dimissis, eum indicasse locum sufficiat, quem, si tanti ducas, possis cum obiectis, priúsque responsis conferre. Quo loco admonere possem, non fuisse cur ille, tanta iactatione gloriaretur se falsi nihil ex eo die admisisse, quo omnia exuit præiudicia, & Deum vt sui Authorem, ita non fallacem agnouit. Nam nunc, verbi causâ, secus planè sentit, quàm senserit in Methodo post præiudicia abiurata, Deúmque & sui Authorem, & non fallacem agnitum, cum imaginaria admitteret spatia, in quibus Deus nouam materiam nouo Mundo componendo sufficientem creare posset, cæteráque hisce affinia. Sed finem potiùs facio, ne velle heic videar ipsam, quam recuso, dicere sententiam. Tu, quidquid id est, boni consule, & loquacitatem hanc tantam cum diuturno illo silentio compensa. Vale, Vir Humanissime, & senectam hanc viridem, etiam vltra sæculum profer. Parisiis, v. Kal. Febr. M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS

Εὐπράττειν.

EST cur gratuler iteratò, emersisse te è fluctibus illis turbarum Comitialium, ac posse, dum iam Tolone quiescis, luctantē eum Stæchadicis fluctibus Africum spectare. Ac tu quidem illos cum istis egregiè prorsus comparas; verùm addi potest, cùm fabula sit, quod de Neptuno tumida æquora placante, narratur; temperare reuerâ te tumultuantium affectuum æquor, dum & consiliis animos regis, & dictis mulces pectora. Delectat interim, quod homines nostros eo dignaris elogio, vt prono obsequio erga Regem sint; nam tametsi ad infimum præsertim Ordinem id refers; eò tamen incumbet tua prouidentia, vt si quid Proceres delirent, non ideò Achiui plectantur. Rerum nouarum vix quicquam est, quod ad te perscribi mereatur, ac potissimùm, cùm ab iis abstineam, quæ attinent siue ad Aulam, vt consilium de repellendo Cardinali Valenceo ante octiduum huc appulso; siue ad Curiam, vt expostulatio ob insolitas, crebrásque à legitimo Tribunali Euocationes. Non discessit adhuc Harcurius, præstolatus purà iudicium circa Egulonium Ducatum. Sunt Turennij copiæ adhuc Trans-Rhenanæ, perhibéntque Oppidum quoddam ab ipsis occupatum fuisse. Torstensonus semper in procinctu stat, coëúntque interea in Bohemiam Cæsarei, ac futurum erat diebus proximis, vt Verthius eò appelleret, & cum Hasfeldio vireis conferret. Versatur Galasus semper Magdeburgi cum Ducibus aliquot, ipsorúmque vxoribus; dimissi autem in Bohemiam, qui supererant 500. aut 600. milites, in itinere cæsi memorantur. Ferunt aliunde Konismarkium, & Hassiacos ab iis finibus excessisse. Accessit Oxesternius Sueciæ Cancellarius cum duobus Senatoribus ad agendum de pace cum Dano; non desinunt tamen idcircò, ac cis mare potissimùm obsidiones quædam, prouocationésque hostiles. Qui vicus in Anglia delectus ad agendum de pace est, *Vxbridgium* vulgò appellatur; & quos Comites Conclaue Superius eò destinauit, sunt *Northumberlandus*, *Pembrokius*, *Dembighius & Salisberiensis*, nomina octo destinatorum ab Inferiore non memini, neque de Scotorum, aut destinatione aut nomenclatura aliquid accepi. Soluit interea Princeps Robertus, non absque insigni iactura, quam susceperat, Regis nomine, Abingtonensem obsidionem; & quæ præsidia prope Plimmuthum occupata à Regiis fuerant, recepta iam esse produntur. Quin-etiam aiunt Parlamentarios inuasisse nescio quod Castrum magni momenti in Vallia. Exspectantur tamen à Rege millia duodecim Hibernorum. Infœlix Archiepiscopus fuit tandem capite truncatus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Non. Febr. M. DC. XLV.

EIDEM.

GRatulor tertiùm, OPTIME PRINCEPS, sic peracta fuisse Comitia, vt plausum etiam tuleris cùm te in Vrbem recepisti. Ac præclarè tu quidem Deo cordium scrutatori committis, veri-ne fuerint, an personati, qui vultus tibi occurrerant: interim tamen qualescumque ij fuerint, augurari licet temperiem ipsorum affectibus factam; ac sperare, vt sese demum in bonam frugem seriò recipiant. Quod superest, non multum te hacce occasione morabor; videlicet accingo me, vt euenturam hoc vespere Lunæ Eclipsin obseruitem, sicque sacris Vraniæ, à qua ipse es non alienus, vacem. Nec verò aliunde perspexi rerum nouarum aliquid, quod magni videatur momenti. Ferunt

Turennij

Turennij copias non fuisse satis prosperè obsidionem quandam aggressas. Aggressi sunt aliam Hassiaci, aliámque item Konismarkius, Holsatiæ formidabilis; dum Torstensonus interim variè excurrit in Bohemiam, ac eius irruptio nihilominus in Palatinatum timetur. Rumor est nouæ cuiusdam cladis, quam passi Dani fuerint; tametsi benè semper de Pace eos inter, Suecósque ineunda speratur; vtcunque de ea non ante Kalendas huiusce mensis debuerit agi. Quæ Monasterij disceptatur, lento semper procedi gradu, Ministris Regiis, Cæsareísque procurationes instauratas indeptis ac Hispanis adhuc præstolantibus: debet nihilominùs Longavilla illùc discedere ante mensem. Quæ in Anglia, dies nos breui quò euasura sit docebit; scilicet debuit occipere die superiore eius disceptatio. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, IV. Eid. Febr. M. DC. XLV.

Admodùm Reuerendo, Doctissimóque Viro D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatensi Canonico, Pastori Hercano,*

PETRVS GASSENDVS S.

EN tibi, Optime VVANDELINE, totam seriem obseruationis, quam superiore nocte peregi; neque enim patiuntur temporis angustiæ, & interturbationum vices, vt agam tecum iam pluribus, si velim quidem hac expedita occasione communicatam.

Phases Lunæ deficientis, &c. *Vt in Commentarijs.*

Reuocare cœperam ad calculos omnia; sed toties fui interturbatus, vt vix potuerim tumultuariè vel vnius Procyonis calculum absoluere. Expende ipse, & emenda omnia, ac Vale. Dabam præproperè Parisiis, III. Februar. M. DC. XLV.

Recepit optimus Princeps præstiturum se erga Massilienses quidquid verum petierimus. Excusatum habebis me eximius Langrenus si metuens, ne Cursor discedat, nihil iam ad ipsum dem literarum.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

NIhil esse potest, quod adiiciam ad tuam illam commendationem Viri manibus innocentis, & cuius menti infusum aurum, non auri cupiditas est. Adderem solùm, si id pati tua illa modestia posset, esse te verè huiusmodi, tametsi nihil adderem ad eam, quâ præluces, gloriosissimam, ac meritissimam famam. Me quod attinet, is sanè non sum, quem, vt sæpe dixi, cum describis voues, vtinam verò vel vmbrâ solùm eius, quam de me concepisti, opinionis me dignum exhibeam, obseruaui nuper, quam perscripsi me obseruaturum Lunæ Eclipsin, quæque tuos oculos quoque euocauit haud-dubiè, si fuit quidem tam vobis istheic, quàm heic nobis Cælum propitium. Cœpit ea nobis hora 5. cum minutis 54. Desiit octauâ, cum minutis 40. ac fuit proinde tota duratio horarum trium cum sex minutis. Contigitque medium hora 7. cum min. 7. Fuit maxima obscuratio Digitorum 9. cum quadrante aut semisse ad summum. Cœpit autem infernè ad Boream, ac desiit supernè præcisè, aut tantilla cum deflexione versus Austrum; idque cùm duæ cuspides in perpendiculo eodem fuissent, defectu prouecto ad Digitos sex cum semisse; ac fuissent planè ad libellam deducto, defectu ad Digitos treis. Linea ducta per discum Lunæ à marginis puncto, quo Eclipsis cœpit, ad illud, quo desiit, non reliquit pluteis ambitus Lunæ gradus ad partem lucentem, quàm 25. aut 30. supra centrum, (id verò, cùm summo defectu obseruato non malè congruit) & fuit aliunde arcus vmbræ eundem discum temerans, portio circuli via maioris, quàm qui diametro excederet semel Lunarem. Molestus forem, si adderem plura; nisi, quòd adnotari potest, futuram vsui obseruationem Tabulis Cælestium motuum reformandis; quando nullæ non aberrârunt, neque nullæ non prolixiorem durationem sperandam fecerunt, quàm reuerà contigerit, vt putà aliæ excedentes à vero totis sex minutis, aliæ 10. aliæ 15. aliæ 19. aliæ 27. & ampliùs. Atque ista quidem Cælestia. Ad res humanas quod attinet, discessit Harcurius tandem nudiustertiùs. Turennius apparat Equitatum. Regij pro pace Legati in eo sunt, vt cum Suecis deliberent, qua ratione ipsum de pace negotium promoueri valeat, qui autem illùc Imperialium Ciuitatum iam accessere, in eo sunt, vt obstent, ne id promoueatur, quò vsque, qui à cæteris sunt destinati, accesserint. An proinde tam citò quàm speratum fuit Longavilla, (& cum eo noster Capellanus, generalis rei gerendæ à secretis delectus) discessurus sit, est cur meritò vocetur in dubium. Deliberasse aut saltem egisse de rebus momenti non parui Torstensonum memorant cum Saxonico, Brandemburgico, & Hassiaco Legatis; ingressus est autem, ac pergit passu iam grandi per Bohemiam cum vniuerso exercitu, adoriturus, vt putatur, Cæsareum. Propterea certè Imperator Pragæ iam degens copias omneis cogit, ac dici potest ipsius res, exercitu illo Galasi consumpto, rediisse ad Triarios, & vel ex eo de summa agi, quòd in ipsa Imperij sede victorem exercitum insultantem sit excepturus. Ferunt res Danorum paullò erectiores. Ex Anglia aliud nihil habeo, quàm cœptum esse agi de pace à die ante istum nono. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Mart. M. DC. XLV.

Admodùm Reuerendo, Doctißimóque Viro, D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Pastori Hercano, Condatensi Canonico,*

PETRVS GASSENDVS S.

OPTIME VVENDELINE, non abs re verebar, cùm ante octiduum ad te scriberem, ne præ nimia festinatione, interturbationéque crebra præposterè quid ageretur. Ecce enim cùm deinceps altitudines tum Pollucis, tum Ceruicis, Cordísque Leonis reuocassem ad calculos & singulis sua tempora, vt factum iam fuerat, circa Procyonem apposuissem; facilè deprehensa fuit ex vniformi discrepantia tam geminatum cellularum inter Procyonem, & Pollucem, quàm singularum inter Leonis Ceruicem, & Cor, immutatum quidpiam circa ordinem fuisse. Euocato itaque Agarrato meo, quo in hac Vrbe iam mo ranta vsus fueram, vt altitudines captaret, ac describeret, dum ego forem intereà Telescopio in Lunam intentus, iussi illum in suam ipsius descriptionem intendere, ac dispicere quid rei id foret. Ac demonstrauit ille quidem me non aduertisse cæcos quosdam ductus, ob quos altitudines Cordis Leonis, ab octauo vsque decrementi Digito fuerant reducendæ, reponendæque omnes vnâ cellulâ superiùs, vnà cum illa cellula vacua, cui postponenda foret altitudo Cordis Leonis præcedens, ac statuenda illi è regione altitudo Ceruicis superior in vicem altitudinis Procyonis 40. grad. 30. min. cuius lituram non aduertissem; cùm non aliud fuisset, quàm altitudo 40. grad. 3. min. bis posita; id quidem, inquam, demonstrauit, at quod spectaret ad Procyonis, Pollucísque altitudines, nihil comperit fuisse interuersum. Ego proinde ratus iam errorem fuisse calculi circa Procyonem instituti, sic ipsum cœpi retexere, vt initio statim deprehenderim fuisse me sub ipsum principium vnâ cyphrâ hallucinatum, ac totam deinde seriem calculi fuisse deinceps ex eo turbatam, idque præter specialeis lapsus, qui sub finem irrepserant, quare & totam descriptionem ipsius Agarrati manu exscribendam iussi, & instaurato calculo, sua altitudinibus singulis tempora adscripsi. Iussi & illum deinceps exemplum totius obseruationis conficere, quod hodierna luce ad te mitteretur, vt vel scrupulo te eximeret, vel labore etiam quodam subleuaret. Id ipsum porrò est, quod heic habes, cuique hosce versus attexo, vt errorem excusem, qui tibi haud-dubiè negotium quoddam facesserit. Sed nempe facilè agnosces candorem simul, affectúmque, quo rem gratam tibi facturus facere volui, nihil cunctatus, nihilque adeò reueritus ne transmitteretur quidpiam inconditum. Tu proinde quidquid id est, æqui, atque boni consule, ac Vale. Parisiis, XII. Kalendas Martij, M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

HAud è nihilo est, quod præsentis fore, vt Bohemia sit quasi Theatrum, in quo bellum mox recrudescat. Ecce nimirùm Torstensonus ferro, ignéque omnia deuastans, abesse Pragâ dicitur milliaribus non ampliùs quatuor, ipséque Cæsar, cùm ea ex vrbe Pilsenum versus discederet, pedem referre coactus fuit. An recrudescet etiam in Dania, quo iam expugnato Homburgo, Albique traiecto, Konismarkius properat, vireis collaturus cum Vrangelo, à quo Ripenum cum internecione cruenta memorant receptum: longè hac ratione sunt Cæsar, & Danus, vt suppetias inuicem ferant, cùm & aliunde negotium Danicæ pacis non promoueatur. De Anglicana potior est spes, modò Londinenses non obstent. Ad generalem quod attinet, accepere tandem Legati Hispani iteratam procurationem, addúntque Regem Hispaniæ destinasse prætereà Medinam Torrezium, & Cameracensem Episcopum ad Monasteriensem conuentum. An Torrezius sit vice Pignerandæ, quem delectum audieram totius legationis caput, nondum mihi compertum est. Addam-ne sperasse Gassionem, vt Audomaropoli, fauente intestina Ciuium coniuratiône potiretur; eámque fuisse germanam causam copiarum nuper heinc mittendarum, ac spe frustratum, inuolasse Duacum inter, & Insulam, cepisséque illeic Orchias, vnde & deinceps vlteriùs grassetur. Pluribus te iam morare non vacat. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VI. Kal. Mart. M. DC. XLV.

PETRVS GASSENDVS
NEVRÆO *Suo*, S.

VT fuerim vsus narratione Massiliensis expeditionis scribo ad optimum Campinium. Tibi debeo speciatim gratias, ob Lunaris Eclipseos communicatam obseruationem. Ipse iam meam ad te transmisi, quam posses cum tua conferre; & quod adiici circa illam heic possit, nihil superest. Attexo dumtaxat horarum momenta altitudinibus isteic obseruaris, vt si fortè tibi, aut optimo Seni non vacauerit calculos subducere, comparationem temporum isthæc inter loca instituere possis. Res igitur sese in hunc modum habet.

Phases Lunę deficiẽtis, &c. *Vt in Commẽtarijs.*

Coniicio ex temporum serie altitudinẽ Procyonis primam fuisse consignatam à te non 26. grad. 30. min. vti exscribendo irrepsit, sed 46. gr. 30. min. vnde potest deduci hora 7. min. 25. Hærendum autem puto Initio, ac Digitis primis; quoniam Digitorum variatio redditur sub medium Eclipseos inobseruabilior. Nutat tantillum finis. Et nisi tamen calculus Lunæ nimis multa supponeret, supputatum ex ea tempus meliùs consonaret cum Initio, quàm illud quod deducitur ex alterutro illarum Fixarum.

Quanquam

Quanquam & habui rationem centri, cùm ipſe non expreſſeris, centri-ne fuerit, an ſuperioris inferiorisve limbi altitudo. Sed de his aliàs; nam iſta ecce imminente nona præproperè do. Vale, & Seoem optimum ſaluere quam-plurimùm iube. Pariſiis, VI. Kal. Mart. M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

INnaudiimus ipſi quoque, quem apparatum Turcicum narras. Vtinam Deus Principum Chriſtianorum menteis illuſtret, vt conciliatis affectibus, imminentem auertant perniciem. Ac noo eſt quidem è nihilo, quòd Melitenſes ſibi proſpiciunt: ſed ſi Turca fortè cogitet Siciliam, vnde-nam, quæſo, poteſt Hiſpanus abundè virium cogere, quibus-cum irruenti obſiſtat? ſin inducat in animum, vt Tranſyluano fauere pergens, auxiliareis ipſi copias conferat; quomodo Cæſar Suecis aliunde impendentibus impetum retundet? Mirum profectò, niſi ille Chriſtiani oſor nominis ex hiſce proficiens occaſionibus, impietatem ſuam cum ditione promoueat. Quod dico porrò de Cæſare, confirmant literæ poſtremæ, quibus ſcribitur Torſtenſonium in eo eſſe, vt Egram traiiciat, ac Imperatorium adoriatur exercitum, qui ad Pilſenum iam conuocatus, vix accedere dicitur ad militum quindecim millia. Credunt Turennium, dum copias omoeis prope Philippoburgum accerſit, mente agitare facinus inſigne. Deiieiuni Haſſiaci præſidium, quod dudum obſeſſum vi tandem ceperunt. Putant Koniſmarkium breui irrupturum cum ſex homioum millibus in Archiepiſcopatum Bremenſem. Danicæ res ſemper ſe perinde habent. De Anglica pace pene deſperatur, quòd rex præbere aſſenſum nolit, aut expungendo Epiſcopatui, aut iuri regendæ militiæ in Parlamentum transferendo: qundque de pace dum agitur, Regij VVimuthum ceperint, qui Portus magni eſt momenti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, V. Non. Mart. M. DC. XLV.

EIDEM.

SIc ſanè eſt, OPTIME PRINCEPS, comparari Magnates poſſunt cum Magnis Luminaribus; Homines è vulgo cum Stellarum turba. Rarò Sol ac Luna deficiunt, rarò intereunt Principes; crebrò occultantur Sidera minora; crebrò populares moriuntur. Defectum in illis vtriſque facit raritas celebrem; defectum in iſtis vtriſque crebritas facit inobſeruatum. Timetur ex vtriſque illis deficientibus rerum perturbatio, deficientibus his vtriſque alta viget ſecuritas; nullum-ne igitur diſcrimen? Illud profectò vniuersè, quod de Eclipſi Solis, Lunæ cæterorúmque Siderum ad hominum omnium mortem comparata, dici idem poſſit, quod eſt à Poëta de eorundem occaſu dictum. *Soles occidere & redire poſſunt; Nobis, cùm ſemel occidit breuis lux, Nox eſt perpetua vna dormienda.* Illud ſpeciatim, quòd non ſit perinde à Solis, Lunæve Eclipſi, ac à morte viri Principis timendum. Quippe qui defuncto Principi ſuccedit, alius homo eſt, aliáſque conſilia agitare poteſt; at Sideri non aliud Sidus, ſed ipſum-met ſibi ſuccedit; ac noui nihil machinatur, quod ne per breuem quidem defectum eorum malorum cauſa eſt, quæ & vulgus metuit, & Aſtrologi inanes decernunt. An verò Solis luce priuati per integras nocteis, Terrâ eum nobis præcipiente, poſſumus nihil metuere, & ita præpoſteri ſimus, vt priuati per morulam, Luna eundem intercipiente, æquum reputemus expaueſcere, quaſi magno quodam malo impendente? Quàm ſapienter, quámque cordatè dignus ille Præceptore Anaxagora Pericles, cùm ob viſam Solis Eclipſin conſternato exercitu, militum animos erexit; Solem faciei pallio præripiens, ediſſeréníque nihil intereſſe, prope-ne, an procul velamen obtendatur Soli! Sed hæc aliàs: nunc, quod perſcribis iterum de apparatu Turcico, ratum habetur ex Imperio, quò Melitenſes Equites iuſſi ſunt ſe in Inſulam recipere ante Aprilis finem. Turennius nihil adhuc mouet. Torſtenſonius pontem perfecit, quo ſperatur mox Egram traiecturus. Dicitur Galaſus Pragam conceſſiſſe, vt caſum excuſet amiſſi exercitus; quo ſucceſſu dies docebit. Irrupit Koniſmarkius in Archiepiſcopatum Bremenſem, nec ſine ſtratagemate præſidia ad Albin conſtituta cepit. Graſſatur aliunde Vrangelus in Dania non longè admodum Hamburgo. Anglicana pax propè deſperata. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VI. Eid. Mart. M. DC. XLV.

Admodùm Reuerendo, & Religioſiſſimo, Doctiſſimóque Viro, P. PETRO CAZRÆO *Societatis* IESV, *Metenſis Collegij Rectori Sapientiſſimo*,

PETRVS GASSENDVS S.

PEllegi, OPTIME CAZRÆE, quam dignatus es ad me dare, ac publici iuris ſimul facere Demonſtrationem Phyſicam, qua ratio accelerationis in motu rerum grauium naturali determinatur. Agnoui verò imprimis, &c. Pariſiis, Eidibus Martij, M. DC. XLV. *Habetur ſub titulo, De Proportione quâ grauia decidentia accelerantur, Epiſtola.*

LVDOVICO VALESIO, *Princip̃i Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

QVàm verendum, OPTIME PRINCEPS, ne vires immenſæ quas apparat Turca, in Chriſtianorum Principum magnum dedecus

cui comparetur: quippe res eò sunt deductæ, vt nihil copiarum transmitti eò possit, vbi timetur impetus, & ne Hispanus quidem in eo est, vt facilè petat, impetret-ve pacem, ac priuato occurrens malo, alios ad commune arcendum inuitet. Spectatores erimus ipsi; sed nescij intereà quid secum vehat Hesperus; vtinámque Polyphemus ille de nobis vorandis non cogitet demum, aut visuri saltem non simus ipsum Summum Pontificem Auenione rursus sedere coactum. Nisi certè ter-Optimus, Maximúsque Deus prospiciat, suámque ipse causam tuetur, nihil non subest periculi, adeò est damno auertendo Christianus Orbis imparatus. Nam quòd ille quidem solam Melitensem obsidionem cogitet non est admodum vero-simile; vtcumque *causa mali tanti coniux iterum*, &c. dici possit. *Sed exurgat Deus, & dissipentur inimici eius; & fugiant, qui oderunt eum à facie eius.* Ad res Germaniæ quod attinet, dicitur iam Spiræ agere Turennius, translatis eò sarcinis, quas dudum habebat Moguntiæ. Torstensonus traiecto Egrâ Pilsenum versus rectà contendit, Imperatorium exercitum illeic degentem adoriturus: verum-tamen Cæsarei Duces maturè castra inde mouerunt; ac tametsi ille insectari pergat, creduntur nihilominùs ipsa quasi Imperij fata prælij fortunæ non commissuri. Cepit Konismarkius Stadenum, Setedanum-ve insignem Vrbem in Archiepiscopatu Bremensi; súntque etiam aliæ, quæ aut captæ iam, aut breui capiendæ spectentur. Mirè aliunde Vrangelus grassatur semper in Dania, donec nimirùm præstò non sunt, quæ obsistendo vires sufficiant. Anglicana pax desperata, & viginti hominum millia à Parlamentariis decreta *Farfaxio*, quem totius militiæ Ducem, Imperatorem-ve iam delegerant. Cepere aliunde Parlamentarij Portum vnum, aut alterum ea iis, qui Regi suppeterant in Orientali littore, ac Plimmuthum ab obsidione inuetetata liberàrunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac dulce Decus meum Vale. Parisiis, x vi. Kal. April. M. DC. XLV.

EIDEM.

NOn demiror, OPTIME PRINCEPS, euocasse Hispanum è Sicilia milites, quo tempore fuerant in eam destinandi. Nimirùm cùm ipsa Hispania sit Imperij cor, cui paroaysmis laboranti, dum Catalonia, Lusitaniáque velut Systolen, ac Diastolen creant, subueniendum præcipuè sit, idcircò potiorem Hispaniæ, quàm Siciliæ rationem habuit. At, inquis, Turca est in procinctu, vt inuadat Siciliam, fortéque etiam ipsam Calabriam. Id incertum, excipiet ille, cùm & Turca quoque vireis comparare in vnam Meliten perhibeatur; certum autem est fore, vt in Hispania impetar, intereàque aliunde, vt non obsistam modò hostibus insultantibus, sed hactenus etiam obtrusos expellam. Nisi verò cùm impar sim qui Hispaniam simul, & Siciliam tuer, satius non est, vt alteram viribus compositis seruem, quàm vt vtramque diuisis amittam. At periculum grande interim ne detrimentum grauissimum Religio Christiana patiatur? Id non mihi probro vertetur, sed Gallis, qui suis irruptionibus effecerint me impotem ad auertendum tantam perniciem. Sed malum è Gallia accersiit affectatio Catholici, hoc est generalis in Christianos Imperij; ac præstabilius esset pœnas ambitionis patienter ferre, quàm facere causam pietatis disertam? Heic verò, an canetur surdo? an, vt vulgò obücitur, ille est ita excepturus, vt ad populum phaleras? an illud quoque repositurus Eheu,

Vare, regustatum digito terebrare Salinum
Contentus perages, si viuere cum Ioue tendis.

Εὐχῇ, exoptóque solùm vt saltem flectat animum ad deposcendum inducias, aut pacem potiùs, qua valeat intima firmare, extima tueri. Quid eventurum porrò putemus, si verus sit rumor, qui heic de accepta à Cæsare clade constanter crebrescit. Ferunt scilicet Torstensonum iniisse prælium cum Cæsarianis, solidum diem in eo consumptum, cæsa hominum decem millia (sunt qui perhibeant xiv.) Peditatum totum Cæsaris prostratum, interfectum Halfeldium; Goëtium, & Verthium manu-captos, Cæsarem ipsum Pragâ dimissâ, via se recepisse Passauiam. Ac tale quidem nihil habent Franco-furtenses, Colonienséque ante dies decem datæ literæ; imò nec quas vidi Pragenseis, scriptæ à diebus nouemdecim; sed habent tamen scriptæ Ambergæ in superiore Palatinatu, decimoquinto ante hunc die. An verò, si res ita habeat, æquum est, vt Austriaci sibi plaudant, ac efferantur? Sanè res eius momenti est, vt non videatur, donec vberiùs constiterit, rata habenda. Addunt Transyluanum tendere Olomoutiom, vt obsidione eam liberet; ac si Imperator Oppida in Hungaria ab illo capta repetat, destinatum habere à Turca subsidium. Cepere ad-hæc Vrangelus Arceis & Konismarkius Vrbeis insigneis; ac ipse Bremensis Archiepiscopus sese in Insulam recepit. Quare & nihil mirum, si Sueci eas Dano conditiones pacis proponant, vt triplicem ampliùs Coronam non gestet; vt se ampliùs Regem Gotthorum, Vandalorúmque non venditet; vt vectigalibus mare soluat, vt præcipua quædam præsidia deiiciat, & alia eiuscemodi. Futurum erat nuper in Anglia, vt conuocato Londinensi Consilio, & hominibus Conclauis vtriusque Parlamenti assistentibus, recitarentur quæ acta fuerant circa pacis negotium, cum Rege non ita pridem agitatum. Verendum autem, ne decretum in eo consequenter fuerit, vt eiuratâ omni in Regem reuerentiâ, obedientiáque, de regimine nouo prouideatur. Recepere intereà Parlamentarij VVimothum, nec sine magno fœnore, prorsùs, vt appareat nullam posse Regi fœlicitatem esse constantem. Tu constanter Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce, Parisiis, ix. Kal. April. M. DC. XLV.

Clarissime,

Clariſſimo, Doctiſſimóque Viro, D. ANTONIO FRANCISCO PAYENO, *Iuriſconſultò Auenionenſi*,

PETRVS GASSENDVS S.

ACcepi ſolùm nuperis diebus quas dignatus es ad me dare poſtridie Kalendas Nouembris. Significare id poterit, qui tradendas acceperat, ac eris ipſe ea æquitate, vt nihil mihi ſuccenſeas, ſi tardiùs ecce, quàm debuerim reſcribam. Pervellem feciſſe maturiùs, vel gratiarum ergò, quas debeo, quáſque quàm poſſum-maximas habeo, ob præclarum, quod literis accedere voluiſti munus. Id certè gratiſſimum fuit, quòd vt ſymbolum tuæ beneuolentiæ ita ſpecimen fuerit ſingularis non modò tuæ, ſed fraternæ etiam, hoc eſt, gentilitiæ eruditionis, & elegantiæ. Addam-ne me fuiſſe quoque delectatum eius loci recordatione, in quo fui & ipſe ante annos vnum, ac triginta inauguratus? Inclytæ certè Academiæ non poſſum vnquam ſine affectu gratitudinis meminiſſe. Prodiit (quod requiris ex me) circiter id tempus, quo ad me ſcripſiſti, Bullialdi Aſtronomia; & quantum accepi, illius Exemplum tranſmiſſum ad eximium Tondutum San-legerium fuit. Tu illum, quæſo meo nomine ſaluere quam-plurimùm iube. Iube & Germanum, ac Vale. Pariſiis, IX. Kal. April. M. DC. XLV.

Reuerendiſſimo Præſuli, ac Domino D. IOANNI CARAMVELI *Lobkovvitzio, Myſienſi Epiſcopo, & ſanctæ Eccleſiæ, Sediſque Moguntinæ ſuffraganeo*,

PETRVS GASSENDVS S.

ACceperam iam tuas literas Menſe ſuperiore Francofurti datas, cùm diebus ecce nuperis priores illæ redditæ ſunt, quas ſcripſeras Menſe Ianuario. Haſce exſpectabam, vt poſſem tum cumulatiùs gratulari, tum meam vberiùs teſtari lætitiam ob nouum, in quem es promotus, gradum. Facio iam autem, ac ſimul voueo, vt quod dicitur, verè gradus ſit, nempe, quò vlteriùs ad quod vſque culmen es promeritus, eucharis. Quantæ-nam interim virtutis eminentiſſimus eſſe Princeps debet, qui te eius virtutis Virum ad id munus delegerit, ad quod plærumque Aulici, ambitioſique aſſumuntur. Beaſti me certè, innuens meum nomẽ non eſſe illi inauditum; pervelimque eſſe in me, vnde & meri, quam illi de me feciſti opinionem, poſſim; & fieri ea, qua erga cultores bonarum Artium afficitur, beneuolentia non indignum. Nullæ ſunt tuarum literarum, quæ meminerint tibi redditam, quam quæſiiſti ex me Doctorum Facultatis huius almæ conſcriptorum conſenſionem; ſed habueris modò, id mihi ſat eſt; cui aliud nihil cordi fuit, quàm vt tibi quocunque tandem poſſem modo, gratificarer. Ad nuperam Lunæ Eclipſin quod ſpectat, obſeruaui illam ſatis diligenter; quippe fuere Phaſes à me proximè octoginta notatæ. Cætera inter Principium Teleſcopio inſpectum contigit hora 5. min. 34. ſcilicet Procyone iam alto 22. grad. 53. min. Finis autem hora 8. min. 40. nimirùm Corde Leonis alto 34. grad. 35. min. & Ceruice 38. grad. 32. min. ac ipſa ſtatim Luna inferiore, margine 34. grad. 10. min. Defectus promotus vltra Digitos nouem, ſemiſſémque non fuit. Tu optimè Vale, ac me ſemper ama. Pariſiis, VIII. Kal. April. M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

FAlſus haud fuit rumor ille, quem nuper ad te de inſigni clade ab Imperatore accepta perſcripſi. Interfectus tamen Halfeldius non fuit, ſed captus vnà cum aliis plæriſque ex Primoribus Ducibus, Goeſus non captus, ſed cæſus, & Verthius nec cæſus, nec captus, ſed elapſus incolumis cum parte Equitatus non parua; commiſſum prælium Ianienſij tertio à Tabero milliari, pridie Nonas, ſeu ſexta Menſis; & cruentum quidem præſertim à pomeridiana ſecunda in noctem; cùm à ſexta vſque matutina velitationes leuiores cœpiſſent. Conſtabat Suecus exercitus millibus militum viginti, Imperatorius ſexdecim; ferúntque ex his octo millia in ipſa acie trucidata. Erat tum Imperator Pragæ, & Galaſum mox tradere iudicibus meditabatur, cùm exercitus iactura accepta, tum Vrbis tutelam Galaſo commiſit, tum properè Vienam conceſſurus diſceſſit. An Torſtenſonus deinceps Pragam cogitârit, an in Morauiam contenderit, nondum habetur ſatis compertum. Pergunt continenter Koniſmarkius, & Vrangelus quo cœperunt pede. Pacis negotium Danos inter, & Suecos agitari cœptum ab initio circiter Menſis. De Anglicana nulla ampliùs mentio; ſed cura eſt tota heinc inde in exercitibus comparandis, vnde & miſiſſe dicuntur Parlamentarij ad Farfaxium librarum Sterlinarum octoginta millia. Regina verò coniux ad Regem quinquaginta millia, quæ & fœliciùs perlata ſunt, quàm piſtoletorum, vt vocant, tria millia, quæ fuere Vimuthum deuecta, cùm à Parlamentariis fuiſſe receptum, ignoraretur. Monaſterij deprehenſum eſt Hiſpanorum Procurationem non carere captionibus. Cæſarei verò agere de aſſerendo in libertatem Archiepiſcopo Treuirenſi in præliminaribus recuſant. Longavilla nondum eò diſceſſit, ſed Balneoli ſemper, quaſi in itinere commoratur, neque niſi noctu, & quaſi ignotus accedit ad Vrbem. Quid rerum nouarum in Senatu interuenerit, ex literis aliorum cognoſces; vti & futurum proximè

discessum Cardinalis Valencæi, quicum noster est nudius-quartùs Villa-Regij collocutus. Inuisit me nuperis diebus eximius Vir P. Petitus, quem natalium iure tibi subditum; & Matheseos non Practicæ minùs, quàm Theoricæ eruditione celebrem nosti. Cùm sermo autem incidisset de Prouincialibus munimentis, & ipse insinuassem exoptare me, vt quæ potissimùm Toloni, Stæchadicisque Insulis desunt, ipsius ductu perficerentur; testatus est ille posse nihil sibi iucundius contingere, quàm si industriam tuis sub auspiciis explicare concederetur. Ego verò recepi statim me hacce de re ad te perscripturum, ratus nisi alium destinasses iam, fore vt ipsum huic operæ & deligeres, & præficeres lubens. Scribo proinde fiduciæ plenus, tum quia nullus hæreo, quin pro tuo in me amore licentiam hanc meam boni consulas; tum quia sum certus euenturum nunquam, vt te, si fortè illo vtaris, vsum fuisse pœniteat. Scilicet abundè illius ingenium, ac hisce speciatim in rebus experientia perspecta est; neque ipse opinor nescis fuisse illi commissam curam à Cardinali Richelio absoluendorum Præsidiorum, quæ maximè habebat cordi. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale ô meum Decus dulce. Parisiis, prid. Kal. April. M. DC. XLV.

Viro Clarissimo, Sapientissimóque D. IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Republicæ Palæopoleus Scabino,*

PETRVS GASSENDVS S.

AMpliùs Mense est, ex quo habeo non tuas modò literas pridie Nonarum Ianuarij datas, sed duos etiam recentiores Lunarium Phaseon ectypos, ac ipsum Exemplum Ephemeridum, quo tu, eximiúsque Eichstadius esse me donatum voluistis. Tenuit me verò nescio quis torpor, ne dum rescribendi occasiones procrastinando prætereo, ad te maturiùs rescriberem; ac parùm abfuit quin etiam iam oblatam prætermiserim, Rus videlicet concessurus. Sed nescius nimirùm proximis-ne diebus, an non-nisi Festis exactis, rediturus in Vrbem sim, committere nolui vt tametsi sperem vberiùs postea rescribere, non paucis saltem versibus res acceptas significarem. Attexere autem par est, quas debeo & tibi, & Viro magno magnas gratias, quasque vt rescire per te ille possit, fore confido. Cùm nihil verò sit ad manum, quòd vobis fore acceptius putem, quàm editam nuper à nostro Bullialdo Astronomiam. Credidi iam ecce illius exemplum eidem *Cramoisio*, quo intercedente accepi Ephemeridas; vt cùm se curaturum ipsius transmissionem receperit, fieri qualiscunque compensatio possit. Adiunxi autem exemplum libelli, qui *Aristarchus Samius de Mundi systemate* inscribitur; quique, tametsi suppostitius, industrius est tamen, & nullibi prostat. Hæc suo tempore habiturus (lenta enim trans-vectio est) habebis heic interim, quod dum ad te scribo fieri exscriptum iubeo obseruationis à me per-actæ circa Eclipsin nuperam, quod possis cum eodem Eichstadio, aliisque amicis facere commune. In ipso cùm ille perspiciet præscriptam à se durationem toto penè horæ dimidio ab obseruata discrepare; agnoscet profectò videri non tam ipsius calculi, quàm Tabularum vitium vel ex eo, quod nemo non deduxerit durationem hanc æquo prolixiorem. Quanquam, si vobis quidem fauit, vt spero, Cæli serenitas, id iam procul-dubiò animaduertistis; ac peruidistis, quod Seneca ait, multum restare operis, neque adiiciendi adhuc aliquid occasionem esse præclusam. De Phasibus nihil adhibeo ad ea, quæ sunt à me perscripta superioribus literis; quando ipse es potior iudex; & mihi, quid-nam videretur insinuasse abundè est. Nam Caspiam quidem maculam obseruatam pridem à me variantis configurationis, deprehendes satis ex illa, cùm accesserit, Astronomia. Lapidi dixisti, quod dignatus es de Telescopio admonere; etsi, vt verum fatear, partim pigrescens, partim aliis occupationibus abductus, nondum eius rei periculum feci. Si velis quidpiam ad censuram Lobkovvitzij respondere, tibi per me integrum est; quippe & initio constitui nihil aduersus illam instare, & ad ipsum quoque Authorem, qui iam Moguntinus Suffraganeus, priuatim rescribens, verba hæc inserui, *Adhuc tametsi non agnoscam, qui duo illa Theoremata descripto à me apparenti Stellarum motui aduersentur; id tamen, quod ex ipsis vrges, eiusmodi est, vt comitatem suspicere, quàm regerere quicquam malim. Scilicet vice omnium, argumentum vnum sat est, si quinque illi noui Errones Iouis Sidus adhuc circumstent; cùm, nisi ita sit, mea coniectura perinde semper vigeat; saltem quod attinet ad Stellas Telescopio solo conspicuas; qualesque à se obseruatas (vnica excepta ex cognitis pridem) Vir Clarissimus Ioannes Heuelius Dantiscanus significauit.* Beabor, si quando complecti præclarum Consobrinum detur. Videbor enim mihi teipsum complecti, corámque affari, & quæ peruellem sanè tibi, obsequia ipsi exhibere. Plura aliàs. Vale interea, ac meo semper nomine clarissimos Viros saluta. Parisiis, Kalend. April. M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

VErum est quidem, OPTIME PRINCEPS, non omne malum ex Aquilone, sed iam ex Oriente impendere ingens; at nôsti profectò horriferum Boream fecisse occasionem Euro, qui ad Persida, & matutinis radiis subdita iuga recesserat. Nec verò esse dubium potest, quin Turcicus ille afflatus sit Christiano Orbi metuendus; sed nescimus sanè quò sit euasurus, qui labem in Catholicum spargere Suecicus occœpit. Optandum

nobis

nobis fuerat, vt Austriacorum ambitio fræno quasi coërceretur; fuitque ipsi temperandæ non omninò inutilis irruptio illa Aquilonaris; interim tamen effera gens eo iam euasit potentiæ, vt, si pergat, verendum sit, ne ambitione detumescente, etiam cor ipsum labefactetur. Docebit dies an-non ex iis, quæ circa pacis negotium penè insuperabiles difficultates excitabuntur, futura non postrema sit à victrice illa, superbáque gente. Docebit & num Hæresis, quæ serpsit iam tantopere, radices exinde firmiores, productioréſque sit habitura. Deus Optimus optimè omnia vertat. Scribitur Pragâ euasisse ex nupero prælio Cæsarianorum millia quinque, cæsa quatuor, capta quatuor, atque semissem. Non obsedisse Torstensonum, vt creditum fuerat, Taberem, sed successisse in Morauiam, vbi inaudita exercitus clade sponte liberatum obsidione Olmuntium. Timeri, nè ille breui subigat non totam modò Morauiam, sed etiam Austriam, qua parte ipsam, Danubiúmque interiacet, & accedente potissimùm, quem aduocauit, Transiluano. Exercitus regendi curam ab Imperatore Galaso commissam; ac ituras in ipsum copias tum ex prælio superstites, tum quæ reductæ à Valstenio ex Olmuntina obsidione. Interim porrò, ne Bauarus vireis iterùm conferat, traiicit ecce Rhenum Turennius cum decem hominum millibus, negotium illi in Bauaria facturus. Discessit Colonensium Longa-villa ante dies sex; concessurus inde Monasterium illicò à Festis exactis; nempe qui Vir eòdem contendit ex Hispaniæ Primoribus, Burdigalâ transiit ante dies decem. Tu, ô PRINCIPUM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. April. M. DC. XLV.

EIDEM.

PLenæ Sacro hoc die aures rerum piarum, Diuinarúmque vix admisere quicquam vulgarium, atque humanarum; quod ad te perscribam. Inaudij solùm Imperatorem se Viennam quidem (& non magno cum comitatu) recepisse; sed Suecos, qui sub Torstensono, eò vsque sic excurrere, vt, Transiluano aliunde accedente, periculum sit, ne illeic tutus diù non consistat. Recepit Verthium Bauarus cum millibus Equitum tribus ex nupera clade superstitibus, ac fertur quammaximum potest exercitum cogere, quo fretus, nisi Imperator de ineunda pace generali seriò cogitet, specialem sibi ipse procuret. Id si contingat, mea de qua aliàs, coniectura non malè cedet, quanquam eò redactæ sunt Cæsaris res, vt tergiuersandum nihil ampliùs videatur. Traiecit quidem Rhenum Turennius; sed quorsùm iturus, nondum exploratum. Vrangelus arce Margaritanâ captâ, Glustadium propè obsidet, & Konismarkius captâ Rottemburgica nihil iam facit reliquum iis, quæ à Danis occupabantur in Archiepiscopatu Bremensi. Perhibent etiam Oppidum nescio quod ab Hassiacis captum. Plura addere iam non vacat. Tu ô PRINCIPUM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Eidib. April. M. DC. XLV.

EIDEM.

NIsi nuper mentionem vllam acceptarum abs te literarum habuerim, vestigio-ve quasi subnotauerim, sera nimis redditio fecit. Nunc etiam, si quid fortè rerum ad me scribere es dignatus, in manus nondum incidit, vt possim proinde illius impræsentiarum meminisse. Mouerat me, quod insinuauit præclarus Neuræus suis literis, expetiisse te vt conquereretur quòd destiterim ad te scribere; sed nimirùm, quòd conscius sim nullam occasionem à me prætermissam obtundendi tibi garritus mei aliquid; rem ita sum interpretatus, quasi eum arguere pro tua comitate, tacitéque volueris, quòd non accederet ad te satis frequens. Auguror quippe quæ eruditio, virtúsque eius est singularis, delectari non parùm te illius consuetudine, ac ipsum, qua moderatione, reuerentiáque erga te est, nolle tua illa eximia affabilitate abuti. Rerum nouarum vt quidpiam attexam, promouet semper Torstensonus victricia arma per Morauiam, Septentrionalémque Austriam, ac cæsis duobus millibus Cæsarianorum Equitum, tum arceis quasdam alias, tum præsertim Cremiū ad Danubium cepit. Cogit interim cœtus Imperator per ditiones hereditarias, vt calamitati instāti occurrat, liberique ipsius Gradiscam cum auia profecti, suppeditari milites, pecuniásque passim deposcunt. Offensus Rex Daniæ conditionibus sanciendæ paci prærequisitis; agere iam ampliùs de ineunda non vult, fretus copiis naualibus, quibus præesse ipse contendit. Verendum est tamen, ne pessimè vertat, quando, nisi ineatur pax, inaudio Hollandos in procinctu esse, vt vim nauium ingentem cum Suecica conferant, neque satis liquet, qui obsistere generosus ille Rex possit. Consistit semper Durlaci vltra Rhenum Turennius; ac instituturus iter in Franconiam creditur, quò Hassiaci quoque iam contendunt. Coacta certè ad Neccarum septem Bauarorum millia perhibentur, quò illum, si traiicere fluuium meditetur, impediant. Accessit interim hùc à Bauaro duce, qui Vir è Societate Iesu à confessionibus ipsi est, neque, vt par est, credere absque procuratione ad pacem spectante. Ex Anglia aliud nihil habeo, quàm Exercitum Parlamentariorum ex quatuordecim Peditum & septem Equitum millibus conflatum, in pedes iam stare. Addunt cæsos in Scotia fuisse quotquot à Regis partibus erant illeic superstites; verùm id non perinde constat. Tu ô PRINCIPUM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XI. Kal. Maij. M. DC. XLV.

EIDEM.

IVre ludibrium demiraris, quo Galasum nunc deprimit, nunc mutata vice erigit fortuna. Ecce illum denuò militiæ Præfectum; licet Leopoldus Archidux sit generalissimus creatus. Cogit ille exercitum quanta

maxima

maxima potest diligentia; exspectátque etiam eas copias, quibus Gleenus, & Lamboyus præsunt: tametsi oportet, vt quidquid est penè Equitatus ad Cæsarem mittat. Dicitur porrò Cæsar non modò ratam in multos annos obtinuisse à Turca concordiam, sed misisse quoque cum Transyluano pacem, cessis illi septem, præter occupatos in superiore Hungaria, Comitatibus, depulsis ex ea Regione Societatis IESV Religiosis viris, & Lutheranis, *Protestantibus-ve*, vt vocant, in ipsam inductis. Scribunt nihilominùs Cæsarem non diu Viennæ constiturum (dimissis iam Matre, Liberisque in Styriam cum pretiosa quaque suppellectile) maximéque, si verum sit captum iam secundo ab vrbe milliari à Torstensono Cornemburgum, ac inde ad ipsum vsque Pontem excurri. Insignem ferunt apparatum, quo Sueci, quà terra, quà mari circum Stokolmium se comparant; & mox discessurum ab hibernis Hornum grande nescio quid meditari. Obsidet aliunde Vrangelus Rogensburgum, súntque eò etiam nonnullæ copiæ destinatæ à Konismarkio, tanquam iam securè Bremensis Archiepiscopatus potiunte. Rediit ad sese Daniæ Rex, spéque affulget iterùm, vt breui pacem cum Suecis ineat; vtcunque illi obex iam præcipuus à Cæsare sit, qui ne ille consentiat, ingentem pecuniarum vim sperandam ex Hispania facit. Ac rumor est quidem Hispanicam classem eò iam contendisse, circum-lustrata magna Britannia, per Mare Deucaledonium, sed is-ne verus sit, dies breui docebit. Traiecit Neccarum Turtennius, præmisso Rosa cum Equitatu, qui & profligauit Equitatum Bauaricum, & quidquid superfuit ex septem hominum millibus excedere versus Danubium coëgit. Qui Vir Religiosus in Aulam missus fuerat à Bauaro, Responsum tulit non heic de Pace, sed Monasterij esse agendum. Discessit Grorlus hesternâ luce, itérque instituit Hamburgum. Ex Anglia nihil aliud scribunt, quàm omnia ad prælium esse comparata, factâ Farfaxio licentiâ, vt etiam in exercitum, in quo fuerit Rex, depugnare possit. Qui nuper nobis ex Flandria irrepserat timor, diuturnus non fuit. Mottræ obsidio promouetur, ac futurum est, vt hebdomade proxima sectis ductibus tendatur ad muros. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Kal. Maij. M. DC. XLV.

EIDEM.

COgitare Arelatem, & porrò Maritimam oram tua dignum prouidentia est. Vtinam nisi Classis nostra satis se habeat prosperè (videlicet aliquot iam Triremibus malè exceptis) Hispanica saltem, cuius apparatum superiorem longè nostro perhibent, negotij nihil tibi facessat! Vtinam etiam, quod de Principum Ducum expeditionibus auguraris, euentu ipso comprobetur, & tam Æstate proxima sint, quàm superiore fuere fœlices. Aurelianensis adhuc abest, sed Vrbem tamen insequente repetiturus hebdomade; & mox in castra se recepturus. Enguenius etiam discessurus paucos intra dies in Campaniam est; ac fortè priusquam tendat in Germaniam, oppetiturus Lotharingum, qui Mottræ cum manu non parua laturus suppetias putatur. Cepit interea Turennius Hallam non ignobilem Sueuiæ Vrbem, & iam instituere iter Danubium versus dicitur. Cepit & Torstensonus munimentum *Pontis* vocitati *Lupi*, quod Viennæ è regione est; ac tum superiùs Pontem extruxit, quo obster ne copiæ Cæsareæ coëant; tum inferiùs transmisit manum militum, qui occupârint, communierintque nescio quod Cœnobium. Ferunt interea Cæsarem asseruisse Archiepiscopum Treuirensem in libertatem, addúntque pacem cum Transyluano non esse habendam penitùs indubiam. Quæ disceptatur in Dania, speratur breui successura; vtcunque Vrangelus semper Rogeusburgum sic vrgeat, vt iam captum esse credatur. Monasteriensis negotium in eo esse iam dicitur, vt Ministri Regij Hispanis, Imperatorijsque exhibuerint Regiorum iurium commentarios. Res Anglicæ semper in eodem sunt statu: nisi, quod vnus ille Primorum, qui Regi fauebat, copiásque insigneis habebat in Scotia, profligatus est, & prostratus nuper. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Non. Maij, M. DC. XLV.

Admodùm Reuerendo, & Religiosissimo, Doctissimóque Viro, P. PETRO CAZRÆO *Societatis* IESV, *Metensis Collegij Rectori Sapientissimo*,

PETRVS GASSENDVS S.

QVod non improbâris, Optime CAZRÆS, mandari typis meam Responsionem seu qualecunque iudicium de tua illa Demonstratione circa accelerationem grauium decidentium; cuius autographum ad te misi, si modò vindicias, quas intercedente eodem nobili Senatore, & Amico singulari, Francisco Luillerio, dedisti ad me, iuberem attexi: ecce non alia conditione Typographo annui, dum meam opellam exigeret, quàm vt tuam simul accipiens, tuo desiderio faceret satis. Vsus sum autem eâ licentiâ, quam abs te, &c. Parisiis, Nonis Maij, M. DC. XLV. *Habetur sub titulo de Proportione quâ grauia decidentia accelerantur.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Eὐπράττειν*.

REddiras tibi fuisse meas omneis literas vehementer gaudeo, non profectò quòd tanti sint, vt non periisse quicquam interfit, sed quòd esse tibi quasi continens obseruantiæ meæ argumentum possint. Spes est te fore

cum

cùm hæ reddentur, reuersum Aquas-Sextias. Vtinam verò licuisset tibi oram totam inuisere, & tot curis sepositis, animum tantisper laxare. Quanquam haud-dubiè semper in id pro tua incumbis sapientia, vt quidquid rerum seu publicarum seu priuatarum acciderit, erectam mentem semper contineas; serenam, & tranquillam serues; angorem omnem elimines, ac perpetuò memineris, vt bene viuere, sic lætari. Sat nosti gaudium vnum esse ex fructibus Spiritus Sancti, sátque reputas quanti sit, vt honestatem prosequi, sic hilaritatem tueri. Non fuit sanè ea vana fides, quam te non habere vanam es persuasus. Quippe datum est affari Amicum, rescíréque ex illo id, cuius me tu quoque pro tua bonitate certiorem fecisti: esse nimirum semper te constantissimo in ipsum affectu. Magna animos tenet exspectatio, quò Rosæ obsidio euasura sit, vtinam tam fœliciter, quàm ardenter optas succedat; ac in fumum abeat ex opposito, quam Melitenses Equites non tam meruere, quàm cupere pro iuuenili ardore scribis. Ad res, quæ possint impræsentiarum ad te scribi, quod attinet, rediit ecce hodie in Vrbem Dux Aurelianensis ex aquis Borbonniis; Enguenius breui discessurus, præmittit interim Grandimontium. Turennius capto Gerneshemio, ad Danubium vsque penetrasse dicitur, & compulso in stationem Verthio, cúmque eò mille Equitibus, machinas translatitias sex, cum trecentis Bauaricæ sarcinæ curribus cepisse. Torstensonus munita arce, quæ Viennæ è regione est, ac dum Transyluanum exspectat, excurrit repentè in Moraviam, eáque occasione Galasus pedem retulit in Bohemiam. Vrgetur adhuc magno conatu Rogeusburgum ab Vrangelo, dum Sueci aliunde sese comparant ad obsidendum Magdeburgum. Spes est penè certa futuram Suecos inter, & Danos pacem; cùm in conditiones iam concesserint difficillimas omnium visas. Longa-villa nondum Munsterum discessit; sed discessisse iam perhibent redeuntem Munstero Dauslium. Dicuntur Regis Angliæ res in peius semper ruere, ac recens narratur defectio Primorum Regni quinque aut sex, qui Parlamento dederint nomen. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Maij. M. DC. XLV.

EIDEM.

EX eo, quòd optimus Campinius accessit Aquas-Sextias, coniicio te quoque illuc appulisse; quando postremis literis dignatus es eum dicere vt fidum Achatem, sic laborum socium. Vtinam modò, cùm ille quandam valetudinis iacturam sit passus, tua steterit incolumis, ac portò constans perseueret. Rerum nouarum si quid est boni, id temperatur detrimento, quod est in Germania perpessus Turennius, circumstantiarum vix quicquam notum. Aiunt interim ipsum nihil metuentem; tanquam hostibus procul dissitis permisisse exercitum oppidatim distrahi, & copias in castris habuisse non multas, cùm superueniens repentè hostis, & castra cepit, & ipsummet in Oppidum quoddam ægrè aufugientem, breuique capiendum insequutus est, & reliquas copias serò accurrenteis adhúcque dispersas, deleuit, & Duces inter cæteros, Rosam manu-captum abduxit. Voueo vt dies meliora doceat; intereà prouisum dicitur in Aula, vt Enguenius eò discedat, ineunte statim hebdomade; comparato iam Aurelianensi, vt repetat Flandriam, imperaturus exercitui, qui minimùm ex millibus Equitum sex, & Peditum quindecim constet. Quod superest autem, Torstensonus capto in Morauia Niclasburgo, rediit ad Danubium, perhibetúrque obsessurus vnà cum Transyluano Posonium, quod vulgò *Presburgum*, in ipsis Hungariæ, Austriæque confiniis. Ferunt Galasum accersitum Viennam, vt Cæsari præses Consilij Militaris adsideat, ac regimen exercitus interim commissum Comiti Bukenio. Spectatur Saxo coiturus cum Suecis in neutralem statum, & Konismarkius intereà nihil non comparat ad obsidionem Magdeburgensem. Vrangelus, relicta exercitus parte in castris Rogensburgicis, excessit nuper cum reliqua, Hasfeldium præoccupaturus. Remora iterùm iniecta negotio de pace Danos inter, & Suecos. Exspectari ferunt Monasterij Archiepiscopum Treuirensem, & Longa-villa dicitur demùm eòdem postridie discessurus. Mottæ obsidio sic promouetur, vt fuerit iam ante dies octo ad ipsam vsque fossam peruentum. Hollandi in procinctu sunt, vt sex intra dies Dordracum concurrant. Ex Anglia nihil certi habeo, literis putà, aut non aduectis, aut nondum certè redditis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIV. Kal. Iun. M. DC. XLV.

EIDEM.

EXistimabam nuper te regressum Aquas-Sextias, quòd & accepissem reuersum Campinium, & literas nundum habuissem, quibus dignatus fueras significare te constitisse. Nunc, cùm posterioribus tuis, & aliorum etiam literis cognôrim te eò fœliciter rediisse; tum id gratulor, tum quos dies commoraturum scribis te, vt auspicatò transigas voueo. Quod de Capellano nostro inaudiisti, & ex me scire desideras, in hunc se modum paucis habet. Qui Ministri Principes Regia, publicáque negotia curant, fore prouidentes, vt Longa-villa quam-primùm esset è Normania redux, Monasterium discederet, facturos se gratum illi cogitârant, si Capellanum, quem summè amaret, cuiúsque peritiam, prudentiam, ac fidem perspectam haberent vnà cum ipso destinarent futurum à Secretis illi, procuratoribúsque aliis, totius de pace ineunda negotij. Id & Longa-villa absente, & Capellano inscio, decretum, vt illum mirè delectauit, sic istum mirè perculit; quippe quasi foret obex positus, tum studio valetudinis, qua non satis firma fruatur; tum generi vitæ tranquillo, ad quod se huc vsque composuerit; tum exercitationi ingenij, cui viribus parem se agnouerit, & addixerit; tum illi animi libertati, qua non ex præscripto, sed sua

ex sententia, quæ agenda, dicenda, scribenda esse videantur assueuerit; tum saltem spei reuertendi Monasterio, cum Longa-villa, si fortè illum ante rem confectam regredi contingat, ac non remanendi cum Viris, quibus-cum agens, mari flammam, aut Cælo Terram fuerit misturus. Itaque post effusas varias in Amicorum sinus querimonias, in eo, qua pollet solertia, industriáque, incubuit, ac euicit demùm, vt per Longa-villam, pérque Ministros rem gratam habenteis, liceerit volenti renunciare muneri; quod nisi fuisset ea, qua est, & moderatione simul, & magnitudine animi, non modò non reiicere, sed & ambire iure potuisset. Et sic res quidem ista se habet. Discessit intereà tandem Longa-villa, debuitque heri agere Rhemis. Daualsius iussus eum opperiri; discessuri sunt intra vnum alterum-ve diem Aurelianensis, & Enguenius. Priorem antecessit Gassio, qui-cum abiit Strada recogniturus exercitum, & renunciaturus Hollandis, qui à tertia die Mensis proximi ciucturi Vrbem quampiam obsidione perhibentur. Euasit sospes Turrennius, traiecitque Mœnum ad Herbipolim, & Cassellas ad Landgrauiam cum duobus Equitũ millibus, accessit præter cohortes varias, quæ partim Brisacum, partim Philippoburgum, partim aliò se receperunt. Sunt, qui perhibeant Verthium eo prælio interemptum fuisse. Bauari esse in eo dicuntur, vt recuperent oppida à nostris nuper occupata. Cepit Torstensonus Vrbem nescio quam in ipsis Hungariæ confiniis, apparátque Pontem, quo Danubium transmittat. Præmisisse ad illum fertur Transyluanus Bacotgaborem cum insignibus copiis, iussúsque Konismarkius est versus ipsum accedere millia militum duodecim collaturus. Vrangelus, re fœliciter gesta, captóque etiam Friderichstadio, sic Rogensburgum regressus est, vt iam ipsum compellere ad angustias extremas dicatur. Postridie, quàm dedi ad te superiores, accepi Regem Angliæ se fuisse Oxonij conclusum, vt vix sine periculo pedem referre concederetur. Audio iam Principes Rubertum, Mauritiúmque eò accessisse cum magna satis militum manu, vixque futurum, quin Parlamentariis pluribus accurrentibus, certamen, & fortassis quidem Decretorium, breui ineatur. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Kal. Iun. M. DC. XLV.

EIDEM.

Vtinam Turca sic irretiatur iis de quibus scribis voluptatibus, vt de molestia Christiano Orbi inferenda cogitet nihil. Audio tamen, licet iam fortè intactam sinat Meliten, esse quamobrem Siculi timeant, & recens acceptæ Romà literæ renunciant, centum esse Naueis, quæ iam Oris illis Siciliæ, Calabriæque immineant. Id mihi semper in votis est, vt Deus Optimus optimè omnia vertat. Discessere, heinc, vt præscripsi nuper, Enguenius postridie, & Aurelianensis perendie mearum literarum. Quò hactenus euaserint, quid moliturì deinceps sint, euentus nos breui docebit. Sunt, qui putent Enguenium non priùs transiturum Rhenum, quàm Motta sub iugum data fuerit, nescio tamen ardor-ne ille, contineri adhuc per vnam, alteram-ve hebdomaden possit. Dicuntur Bauari ouantes illum operiri ad alteram ripam; sed cui absenti minas intentant, eius præsentis, irruentísque impetum haud-dubiè non ferent. Seruet illum modò incolumem Deus. Fortassis etiam Bauari aliò gentium reuocabuntur, maximéque si verum sit, accessurum mox Konismarkium in Hassiam, & collatis cum Lant-grauo, cúmque Turrennio viribus, in Bauariam irrupturus. Vrget Torstensonus Brini obsidionem, neque de futura breui deditione, tametsi post tertiam repulsam, despetat. Viget, & suam Vrangelus, postquàm digressus iterum, tria Danorum millia interfecit, aut cepit. Scribunt aliunde Hornum obsidere Christianostadium, & classem Hollandicam, superato Sundo, in Balthici Maris amplitudinem penetrasse. Exiit Oxonio Rex Angliæ, interim autem Farfaxius Tautonica obsidione soluta, accersere dicitur Scotos, vt eorum inter exercitum, suúmque, ipsum Regem concludat. Transiit Longa-villa Carolopoli, Musâ vehendus Leodium vltra. Qui Regis Lusitaniæ Legati Monasterij sunt, agniti non modò à nostris, sed etiam à Suecis, cæterísque fuere, ipsis Hispanis, Cæsarianisque vix quiequam murmurantibus. Hæc iam absoluebam, cùm inuisit me præclarus noster Capellanus. Significaui illi quid nuper dignatus fuisses de eo rogare. Ipse verò quod tua dignum recordatione censueris, dici non potest quanto ardore experierit gratias tibi per me agi; ac insinuari quanta te veneratione prosequatur. Id ergo hisce versibus præsto, sponsorem simul præstans me eximij, quo nitet candoris. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Kal. Iun. M. DC. XLV.

EIDEM.

Paucis te hac vice morabor, nam quòd tosas quidem licuerit exeunte Maio carpere, debet res tibi esse comperta. Quod superest, omnia in procinctu stant, ac prope diem est, vt multa erumpant. Breui scilicet innotescet, quid consilij Aurelianensis, Enguenijúsque ceperint; quid rerum Hollandi attentauerint; quo impetu Konismarkianæ, Lant-grauianæ, Turennianæ copiæ Bauaros represserint; quo successu obsidiones Mottæ, Brini, Rogensburgi euaserint; quid Parlamentarij Oxonium obsessuri præstiterint; aliáque statim renuncianda. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, V. Eid. Iun. M. DC. XLV.

Fuere mihi literæ tua reddita, cùm has obsignarem. Rescribam, Deo benè propitio, proxima occasione vberiùs. Memini intereà fuisse ante vnum alterum-ve Mensem affixum Programma per Templorum valuas, pérque compita, quo significaretur adesse, qui Sclauonicum idioma doceret. Requiram illum, itaque, & quicquid resciero, de ipso perscribam, Tu mihi perscribe, si quid aliud velis. Vale iterum.

EIDEM.

EIDEM.

Vetsatur adhuc in Ciuitate is, quem scripsi nuper docere posse Illyricam linguam. Quamobrem exspecto, si quid fortè sit, quod sis me iussurus agere cum ipso. Nosti scilicet, quanto iure sim quidquid demùm volueris me, ad obsequendum comparatus. Ingressus iam est Aurelianus in Flandriam, ac munimenta aliquot, quæ fuerant progressui obstitura, cepit. Debent Hollandi iam exscendisse; quò tamen, nondum est compertum. Enguenius hæret adhuc Metis, obsidionem obseruans Mottæ, quæ per pyrios cuniculos subuerti luce hesterna debuit. Dicitur eius exercitus ea hominum millibus duodecim constare. Qui conflatus ex Turennianis, Konismarkianis, & Hassiacis copiis est, non est minor millibus Equitum nouem, Peditum quatuor. Bauaricus partim Equitum, partim Peditum millibus decem non est maior. Quare & dicitur iam semel, iterúmque in fugam actus, ac potissimùm ad Kirchemium, cuius promotam iam obsidionem tribus cum tormentis bellicis dimisit. Cepit tandem vi Torstensonus Brinum, ac in eo esse iam dicitur, vt Spilbergam perinde capiat. Accessit Gabor intereà, Bukenio nequicquam obstante, cum sex equitum millibus, ipséque etiam Transyluanus speratur breui cum viginti hominum millibus accessurus. Creduntur, viribus coliatis, obsessuri vnà Presburgum; eamque ob causam Archidux immisit recens partim in vrbem, partim in arcem milites mille, & quadringentos. Cepere aliunde Sueci Torgauium in Saxonia. De obsidione Rensburgica ab Vrangelo nihil accepi. Spes iterùm non parua est, pacis inter Danos, Suecósque ineundæ. Obsidetur reipsâ à Farfaxio Oxonium. Tendit intereà Angliæ Rex in Regionem Eboracensem. Recesserunt ea ea Scoti, & prætextu eundi in Cestriam, per Cumberlandiam, regredi putantur in patriam. Nempe in ea Regis res habuisse se nuper non Infœliciter dicuntur. Si ille, citra insignem cladem, superare Æstatem possit; est cur non desperet res posse restitui. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis XVI. Kal. Iul. M. DC. XLV.

Ista nondum absolueram, cùm innisit me egregius ille iuuenis, qui Illyricam linguam profitetur, ipsum nondum fueram affatus; sed reuerâ mihi est visus & probatus moribus, & eruditione insigni. Requisiui illum inter cætera, an si fortè istbùc concedendum foret, comparare se ad hoc posset, respondit verò sese omninò quidquid suasero, praestiturum. Tuus iam quid optes, explorare Labor; mihi fas iussa capessere. Vale iterùm.

EIDEM.

Binas abs te habui heri literas, datas scilicet tum postridie Nonas, tum Eidibus ipsis. Aderant, cùm illas accepi nostri, Luillerius, Capellanus & alij Viri eruditi, qui pellectas prius à me, cùm legere quoque ipsi expetiissent, dici non potest, quàm fuerint & eruditam sententiam, & elegantem dictionem mirati. Vidit interim Capellanus ipsum fui elogium; ac tum est erga te testatus singularem planè gratitudinem; tum commendandæ heroicæ tuæ virtuti finem vix fecit. Vacat heic iam Regia Matheseos Professio; ac ipse vrgeor vndique, ne mihi oblatam, & iam aliquoties à me recusatam reiicere pergam. Nescio an sim tandem me vinci passurus. Si faciam, ea erit conditio, vt renunciare non indecorè quam-primum mihi libuerit, liceat. Scilicet te semper ita cogito, vt nullam mihi remoram, si quò me voces, factam velim. Rerum nouarum vt quidpiam habeas, cœpta fuere Cleri Comitia, quibus Cardinalis Lugdunensis præest, cum hac hebdomade ineunte. Tempore eodem, Reginæ iussu, Inquisitionum classes curiam repetierunt. Traiecit Aurelianus Colmam, sed non fine cæde hominum, vt aiunt circiter sexcentorum. Sunt qui putent Picolomineum, accessione facta copiarum Lamboij, commissurum prælium nostro cum exercitu; sed nescio tamen iussus-ne sit talem experiri fortunam. Exscendere Hollandi, ac ipsis dicitur Bexus obsistere. Quod autem Brederodus cum exercitus parte per Philippinam, & Tasium, occupare Reginnculam *Vaesium* dictam adnitatur, videtur omninò obsidio impendere Antuerpiæ, cùm hac ratione Scaldis sit quasi in compedes iturus. Cuniculi ad Mottam succensi, molésque ingentes emotæ; at non eo successu, quo nostris aditus liber patuerit; quippe & hue-vsque repulsam sunt passi, & Magalotto, ob lethale vulnus ad caput inflictum, prostrato. Discessit heri Villa-regius, qui ei succedat, & rem conficiat. Peruenit Enguenius Sauernam; & quas literas habeo fide dignas ex illius exercitu, tribuunt ipsi omninò millia peditum sex, equitum tria cum semisse. Turennianæ copiæ vnà eum adiunctis, numerum exeedunt, de quo scripsi nuper. Bauari cauent, ne compelli ad ineundum certamen possint; idque præstolati intereà exercitum confœderatum. Erigi non-nihil res Cæsaris dicunt; nam & receptæ esse Lupi munimentum, & tantum abesse, vt Sueci Brino potiti fuerint, quin obsidionem potiùs soluerint, metu Leopoldi Archiducis, insignéis copias eò deducentis. Erigi etiam aiunt res Anglicanas; nam, cætera inter, cepisse Lecestriam Prouinciæ cognominis caput, inque ea vim opum, armorum, equorum non exiguam. Dicitur tamen Farfaxius, relictis militibus paucis in Oxoniensi circumductu, ipsum è vestigio sic sequi, vt, Scotis iussis regredi, iri duos inter exercitus speret concludum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, 12. Kal. Iun. M. DC. XLV.

EIDEM.

Cceperam iam ad te scribere, cùm datas ad te literas ad XII. Kalendas accepi. Declaràram paulò vberiùs quod insinuatum dumtaxat fuerat superioribus literis, vt Cardinalis Lugdunensis, cui tanquam Magno Franciæ Eleemosynario commissa est cura Regiarum in Academia Professionum, detulisset vltrò Professionem Matheseos, & quòd ipse satis constanter abnuerem, tum penè adhibuisset preces, tum Diploma quoque, vt lice-

ret minùs recusare, domum misisset. Adiiciebam, vt Amici omnes non obtestationibus modò, sed penè etiam dicam conuitiis adegissent me ad dedendum manus; & victus tamen, ea conditione, cum Cardinali pepigissem, vt liceret mihi quam-primum lubetet, renunciare muneri, integrâ eius beneuolentiâ. Auguratus scilicet fueram, quid fores ad me perscripturus. Quanquam, si pernosse potuissem, qualeis dedisti literas, in ipso esse itinere, facilem adeò me non præbuissem; ac prætulissem prorsùs agrestis reputari, potiùs qnàm leuis. Quid facto opus, quando tes iam non est omninò integra, indecorúmque adeo est canere palinodiam tam citò? Cogito ecce, quia ea negotia, quæ, te volente in hac Vrbe me detinuere hactenus, habitura finem alioquin non sunt, nisi ipsis Cleri comitiis ad finem conuergentibus; edere intereà quoddam specimen admissæ à me Professionis; ac tum, quia iam fecero fidem Professionem non contempsisse, & fuero Cardinali, Amicisque quantum potuero, gratificatus, nemini fore querelæ ius, si remittam muneri nuncium, quem me remissurum fuerim contestatus. Id quantum coniecto, sub Hiemem fiet, ac saltem longè abero, vt Deo propitio discessum differam in annum. Viue, quæso, intereà fœlix, animos semper erigens, & comparans semper ad lætitiam mentem. Significauit suis literis præclarus Neuræus, quæ tua recens fuerit in meam Diniam bonitas; sed nimirùm sic amas me, vt nullam mihi gratificandi occasionem prætermissam velis. Rerum nouarum vt pauca addam, obsidet ab aliquot diebus Aurelianensis Mardikum, Grauelingam intee, & Dnukerkam vrbeis. Dicitur & eò appulisse, quæ nostrorum faueat instituto, Hollandica classis. Perhibent aliunde Eoguenium traiecisse Rhenum ad Philippopolim; & cùm Bauari nondum mouerint, fœderatum exercitum versari prope Franco-furtum, constaréque ex millibus equitum decem, peditum tribus. Memoratur quidem Atchidux Leopoldus eò incumbere, vt liberet Brinum, at Torstensonus interim neque obsidionem, neque spem potiundi oppido dimisit. Pacis negotium Danos inter & Suecos lentè promouetur, ipsique Oratores Hollandi non intersunt ampliùs quasi arbitri, sed quasi partes (non sine Regis Danici stupore) se gerunt. Videntur illeic omnia ad nauale prælium esse comparata; idque dum interim Rogensburgum aduersus diuturnam obsidionem constat. Scribunt Regem Angliæ reuerti Oxonium, ac permirum fore, nisi occurrente Farfaxio cum septemdecim hominum millibus, certamen ineatur, etiam procul adhuc absentibus Scotis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis prid. Kal. Quintil. M. DC. XLV.

EIDEM.

INsinuauit mihi diebus nuperis eximius ille Grassensium Præsul esse hac in vrbe Aquensem Apparitorem, nomine Maurum, qui procuratione accepta à Vinciensibus, vt Episcopatuum vnioni resistat, abutatur passim nomine eùm tuo, tum etiam optimi Campiuij, vt fauorem sibi nescin quem conciliet. Ego securum esse eum iussi, fieri id haud-dubiè te cum-primis ioscio; adeò noui illum abs te maiotis fieri, amarique, quàm vt, si quos habeat aduersarios, velis ipsis patrocinari. Ac assensit ille profectò fieri id sine te authore; sed putauit tamen suâ iotetesse, vt rem tibi suggererem, quò eam improbare, ac non pati posses. Itaque ego hoc officij recusare illi non potis, & maximè quidem fiduciæ ob tuum in me amorem plenus, tum recepi, tum exsequor, quod me recepi præstiturum. Spetabam, vt sub vesperam Illyricus me conueniret, quò possem certi aliquid de eius discessu ad te scribere, sed à die vsque crastino procurare non desinam, vt si fieri possit, post triduum discedat. Accessit mane ad me *Prudhomius* visurus quid illi pecuniæ erogandum existimarem. Ipse verò censui sufficere posse centum libras Turonicas, aut ad summum centum viginti. De rebus nouis; ecce, castra communite Aurelianus pergit: sed, quod naues Hollandicæ accedere propiùs ob vada, munimentúmque ligneum non possint, ac Dumkercani proinde lembi facilè subrepant noctu Mardikum, timetur iure ne obsidio multos eu dies protrahatur; nisi tamen fortè Hollandi munimentum illud quam-primum euertant. Pergenti Engueuio post Rhenum traiectum, dicitur Turennius, Mœno superato, sie occurrere cum fœderato exercitu, vt ex coniunctis tot viribus magni aliquid sit breui sperandum. Sunt qui Brinum iam occupatum dicant; sunt qui Suecos repulsam passos cum insigni quadam iactura perhibeant; addúntque Cæsareos, & Cremij arcem recepisse iam, & in eo iam esse, vt recipiant vrbem. Quid id rei sit, dies breui docebit. Perseuerat adhuc Rensburgi obsidio. Rex tamen Daniæ eò rerum compulsus esse dicitur, vt de ineunda cum Suecis pace, tametsi conditionibus parum æquis, cogitet seriò. Commisit Anglus prælium cum Parlamentariis, octauo Kalendas; verùm deuictus, fugatúsque vix euasit incolumis, dimissis vnà cum proprio curru, supellectiléque cariore, omnibus sarcinis, armisque; & præter cæsos, captis abductis quinque hominum millibus. Quæ fata sint illum deinceps mansura, Deus Optimus nouit. Nihil de Motta addo, cuius debuit hodie pactis conuentis fieri deditio. Nihil de Harcurij duplici victoria, quæ non potest tibi esse incomperta. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Eid. Quintil. M. DC. XLV.

EIDEM.

NOn potuit sese Illyricus ad discedendum comparare totam intra hebdomaden; spetat se nihilominus altero, tertio-ve insequentis die comparatum fore. Inuisere recepi cras, perendie-ve cum ipso Prudhomium, vt centum libras Turonicas tuum iuxta imperium oumerandas cutem. Insignes profectò sunt clades, quas ab Hispano ad Sicorim nuper acceptas commemorasti; at quanti habes

habes tecentiorem expugnationem Mardiki, ipſamque præſertim adeò celerem, vt Galli iure ab hoſtibus, quaſi quædam belli fulmina habeantur. Spes eſt, vt breui inaudiamus quidpiam ſimile ab Enguenio, quem fama eſt, accepto iam fœderato exercitu, Haliptunum (aliqui putant Heidelbergam potiùs) ſtatim obſeſſurum. Perſeuerare adhuc ſcribunt obſidiones celebreis Brini quidem à Torſtenſono, Renſburgi verò ab Vrangelo, & Chriſtianopoleos ab Horno. Quod addunt autem fuiſſe Presburgum à Tranſyluano occupatum, vt non valdè aſſeritur, ſic veriſimilitudine caret. Verſatur adhuc Treuirenſis Archiepiſcopus Francofurti, hæretque an Monaſterium (qui rumor fuit) ſit conceſſurus. Acceſſit tandem eò Longa-villa; vtinam fauſtis auibus, ac eo ſucceſſu, quem multi ſperant; non pauci via ſpectant cùm eſperant tamen. Rex Anglus poſt cladem acceptam, recepit ſeſe Briſtoviam, inſtaurateque illeic denuò perhibetur exercitum, quo prælium inire iteratò poſſit. Ferunt poſſe eum cogere militum millia octodecim; ſed & Parlamentarios quatuor millia ampliùs; idque præter Scotos, qui iam acceſſiſſe Nouarchiam dicuntur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, prid. Eid. Quintil. M. DC. XLV.

EIDEM.

IN diſceditt andem ad te eruditus iuuenis Ioannes Vgevinius ex Ducatu Ruſſiæ, qui linguæ Illyricæ callens, eam prouinciam obeat, quam ipſi præſcribes. Ipſe eſt, qui hoc Epiſtolium reddet, quique & lenitate morum, & facilitate obſequij tibi carior breui euadet, quàm vt commendatione proliaa indigeat. Tu itaque illum pro ſolita tua humanitate ſic excipe, quaſi qui ſit tibi penitùs addictus. Vale PRINCIPVM OPTIME, Vale ô meum Decus dulce. Pariſiis, XII. Kal. Sextil. M. DC. XLV.

EIDEM.

REdi Iam manè Epiſtolium, quod conſignaturus eſt tibi expetitus ille abs te iuuenis, qui ex Ducatu Ruſſiæ oriundus perhibetur eximiè callere Sclauonicam linguam. Is maturiùs diſcedere, quàm hodierna luce non potuit. Diſceſſit autem curru Lugdunum, peruenturus illûc decimo ab heinc aut vndecimo ſummùm die. Eaegeram ſolùm à *Prudhomio* tradendas ipſi libras centum; ſed agnoui eſſe prætereà illi erogandas viginti; & maximè quidem, vt ſi fortè Lugduni aliquos comperiat eiuſce idiomatis libros (qualeis nanciſci heic potuit nullos) ſuppetat vnde coëmere abſque viatici detrimento poſſit. Aut verò fallor, aut eſt omninò probatiſſimis moribus, quantum quidem pernoſſe licuit ex conſuetudine non valde diuturna; & ex eo, quòd in ipſa facie, vt dictum noſti, legatur bomo. Quòd es dignatus meam parendi neceſſitatem non improbare, ſolitæ tuæ, ac præſertim erga me bonitatis fuit. Conditio autem illa, vt fuit duntaxat tui ergò appoſita, ita profectò quotieſcunque lubitum tibi fuerit, adueniet. Rerum nouarum via quicquam habeo, quod ſcribendi curam mereatur. Diſceſſit quidem Mardiko Aurelianus ante ſex dies; ſed præter Linkij munimentum aduentantis metu ſucceſſum, deſertúmque, nihil geſtum accipio. Sic inaudio Enguenium cum fœderato exercitu non longè Haliptuno, Bauariſque verſari; ſed fuiſſe aliquid ab ipſo tentatum nondum comperi. Ex Auſtria rumores incerti; niſi quòd Brinum, vtcunque extrema pati dicatur, reſiſtit tamen; & ſuſcepta à Tranſyluano aliqua quidem, non ipſa tamen Presburgica obſidio eſt. Res in Dania ſemper confuſæ. In Anglia verò Farfaxius exſpectare adhuc Scotos dicitur, vt vnà cum ipſis Regem adoriatur. Quid nupertimè ab Harcurio dum hoſtium commeatus variè intercepit, geſtum fuerit, noſſe tu priùs, quàm nos oportuit. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale ô Decus meum dulce. Pariſiis, eodem XII. Kal. Sextil. M. DC. XLV.

EIDEM.

AGet tibi haud-dubiè optimus Præſul gratias, ob tam effuſam beneuolentiam. Id nempe cum ſumma affectus, gratitudiniſque teſtificatione præſtiturum recepit ſe; cùm tuis fretus literis, quàm eum amares ſecurum feci. Quid heic præſertim noui ſit, ea aliorum literis noſces. Exſpectatur Dux Aurelianus cras perendie-ve aduenturus; interim verò nata ipſi ſuperiore nocte eſt filia. Dicitur poſt aliquot dies repetiturus exercitum, Præfecto interim Ranzouio, donec Gaſſio à vulnere, quo ſauciatus eſt, conualeſcit. Speratur ſubinde grande aliquid moliturus in Flandria; nam & eò tendit, qui nouus Ambiani apparatur exercitus, & qui à Villa-Regio dicitur eſſe deducendus. Ad munimentum Linkij quod ſpectat, id nuper ſolùm captum eſt; & hoſtibus quidem non fugientibus, ſed ſeſe permittentibus mero arbitratui victoris. De Enguenio rumor eſt quidem præliarum fuiſſe in Bauaros, & tum victoriam ab eo ſtetiſſe, tum cæſos confligendo fuiſſe heine Verthium, inde Turennium, verùm is planè certus non eſt; conſtantiúſque aiunt Enguenium in Franconiam contendere, boſteis Bauariam rituros deflectere Danubium verſus. Ferunt Torſtenſonum parte aliqua exercitus ad Brinum relicta, accedere cum reliqua, eáque potiore ad Tranſyluanum, Cæſarianis videlicet iam iam inualeſcentibus; vtcunque quaſdam illarum copias ſic infregiſſe perhibeatur, vt ipſe quoque Atchidux fuerit in diſcrimen non leue adductus. Creditur iam demùm ineunda Suecos inter, & Danos pax. Ad generalem quod attinet conueniſſe Cæſarei, Electoreſque dicuntur, vt conuocatis etiam qui adſunt, adeſſe-ve poterunt, ex omnibus Dirionibus, Comitatibuſque liberis Germaniæ, ſingulatum iura ſpeciatim diſceptent; quò ipſis pacis Arbitris viam ſternant complanatiorem. Memorant Angliæ Parlamentum literas poſtremò dediſſe ad Regem quibus

quibus rogetur, vt ab se omneis turbarum authores ableget, & Londinum repetat, suam authoritatem indepturus, quantam sperare maximam per ipss Regni iura possit: ni faciat, fore sibi promptam apud omneis excusationem, quòd extremis denique malis adhibita fuerint extrema remedia. Tu, ô, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, v. Kal. Sextil. M. DC. XLV.

EIDEM.

QVi ante dies quindecim discessit ad te Vgevinius, is quæ sit spes recuperandi Illyricos libros aperiet. Recepit nempe sese Lugduni, si quos in hac Vrbe non potuit nancisci, valeat requisiturum. Quòd Turca in Cretam vireis experiatur, facit fortè, ne cùm desperet de expugnanda Melite, videri possit exercitum nequicquam coëgisse tantum. Nihil verò mirum interim, cogitare iam illum de occupanda Insula; cùm sit mirum potiùs cogitare tam serò; tametsi enim non videatur esse admodum magni, donec habetur à Venetis; ea tamen est, quæ comparata ad maris (imò & Græciæ, quod pridem Aristoteles notauit) imperium videatur. Dignus sanè Harcurius iis, quibus eum exornas elogiis; sed & fœlix interim est, qui talem sit encomiasten nactus. Non accessit huc Aurelianus; verùm Borburgum obsidet, speratúrque eo breui potiturus. Nihil tamen mouet Picolomineus, planè vt appareat nihil cùm cætera, si modò Dunkerkam tuetur, curare. Id constabit clariùs, si qui nouus nobis apparatur exercitus, Audomaropolim, aut aliam insignem Vrbem impetat, neque ille tamen suppetias laturus accurrat. Non longè est Enguenius iam à superiore Palatinatu; nam Rotemburgum ad Tuberam non procul à fontibus cepit. Discessisse ab eo ferunt Konismarkium, vt opem Suecis quos Saxones, Cæsarianique vrgent, ferat. Sunt tamen, qui scribant misisse eò solùm Equites mille, & quingentos. Accessit tandem Transyluanus ad Torstensonum cum exercitu, qui militum vicies mille perhibetur; addúntque Bukenium, dum insidias quasdam ad Presburgum instrueret, cæsum; & Galasi exercitum Pilsenum vsque in Bohemiam compulsum. Offert Danus Suecis, vt impetret pacem, aliquot insignia vltra mare loca; illi verò plura deposcunt, quæ etiam fortassis tandem obtinebunt. Conuenit ipse cum Hollandis; sed superest tamen Suecorum consensio. Angli res pessum semper ruunt, neque modò Farfaxius obsidione Tamtonem soluit, sed obsessorem etiam sub Goringo exercitum fregit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Non. Aug. M. DC. XLV.

Dum hæc absoluerem, accessit ad me qui renunciârit se inaudiisse pacem Danos inter, Suecosque sancitam; & fuisse Cantelmum VIII. *Kalendas permissurum se arbitratui Harcury, nisi suppetias experiretur. Vale iterum.*

EIDEM.

NOn destitit sanè Neuræus, quod insinuasti commendare; neque ego segnis profectò in sollicitando artifice fui; sed nempe ille tum alia quædam opera præ manibus habuit; tum ea perfecit lentissimè; tum me proinde continente procrastinatione delusit. Nunc, cùm videatur seriò tandem manum operi admouisse, spes est quidem, vt stet promissis, ac meis votis faciat satis: sed quàm citò id sit futurum, minimè ausim polliceri. Facere dumtaxat certiorem te possum, futurum vt per me non stet, quo minùs rem breui absoluar. Exsequutus *Prudhomius* est, quod dignatus es illi demandare. Opinor verò Iuuenem ad te iam demum secessisse. Rerum nouarum via quicquam habeo. Borburgi obsidio in dies promouetur; fitque ea pugnationis spes hebdomade insequutura. De Enguenio nihil certi, ac ne illud quidem, quod ferunt, in eo esse Bauaros, vt digresso iam Konismarkio, præliũ aduersus illum instituat. Dicuntur iam Brinũ, & arx Spilbergensis extrema pati à Torstensono; ac misisse ad Cæsarem cogi se, vt statim, nisi opẽ ferat, se dedant. De Bukenij morte dubitari non video. Pax etiã Danos inter, & Suecos vix quicquam in ambiguo est, Monasteriẽsem qui putes promotam; cùm necdum constet de titulis, quibus se Ministri Principum ornari deposcunt. In Anglia dicitur Farfaxius obsidere nescio quam arcem, in quam Goringus machinas belli, sarcinásque coniecerat. Dicuntur & Scoti, acceptis stipendiis, tum deseruisse Vorcestriam, tum iter in VValliam instituisse aduersus Regem. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Eid. Sextil. M. DC. XLV.

EIDEM.

QVi ad te peruenerat rumor de profligato ab Enguenio Bauarorum exercitu, is falsus quidem, sed veri tamen quasi prodromus fuerat. Quippe tunc nondum prælium commissum; nunc autem sic gesta res est, vt generosissimo Heroi gloriam pepererit ingentem. Cognosces ipse satis aliunde quidquid circunstantiarum est; mihi abundè est, quòd tibi, qui sic ad illum attines, hanc adeò illustrẽ graruler victoriam. Id facio verò, dum interim desiderio tangor carissimi capitis, quòd eo in conflictu strenuè dimicando occubuit; Nobilis fuit iuuenis Daniel Auberius Maurerius, cuius industriæ Enguenius ipse professus est debere se Philippo-burgum expugnatum. Is ad indolem verè generosam, tum Philosophiæ studium, tum bonarum Artium adiecerat cultum, ac cætera inter eam apparârat suppellectilem Organorum obseruãdis Cælestibus, vt speraretur iure Hipparchus, Tychóque Gallicus futurus. Verùm aliter est Superis visum, illéque nobis præreptus est (Capellano verò mihique imprimis, quibuscum amore iunctissimus fuit) vt ea spectet iam comminùs, quæ eminùs solùm fuerat spectaturus. Non exciderent isthæc mihi, nisi eum te nossem, qui volẽs meis condones affectibus, vt quocunque lubet se eas ferant modo. Quod superest, hesterna

luce

luce gratiæ ſolemnes habitæ ſunt pro Botburgi expugnatione. Ferunt Tranſyluanum inſtructum myriadibus quatuor militum obſidere Presburgum, & Torſtenſonum cum equitatu idcircò ad eum diſceſſiſſe, quòd Galaſſus, & Archidux, dum eſſent ſuppetias Brino allaturi, coacti fuerint diuertere, tendereque Presburgum verſus. Conſtans ſemper fama de pace Danos inter Suecóſque eſt. Obſident in Anglia Scoti Herefordium, cepitque nuper Farſaxius munitiſſimas quaſdam arceis. Venetos conſternatos aiunt, non modò quòd actum de Inſula putent, ſed etiam, quòd ſe, quà terra, quà mari impetiendos præſentiant. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XV. Kal. Septemb. M. DC. XLV.

EIDEM.

ACceſſiſſe demum ad te optimum illum Iuuenem eſt mihi ſanè perquàm iucundum. Scilicet tenebat me iam quæpiam de illo ſollicitudo, ob quinque iam hebdomadas ab eius diſceſſu tranſactas. An fuit portò iſtheic die Lunæ magis, quàm hæic Cælum propitium, vt ſpectare vobis licuerit quod contigit deliquium Solis? Nobis certè præter eius Initium, quod minuto quarto poſt matutinam decimam obſeruaui accidere ad partem Solis Boream (& gradu quidem à verticali proximè trigeſimo) vix adnotari quicquam potuit, quod votis ſatisfecerit. Nam quòd per vices quidem, raptímque interuiſum aliquid fuerit, quovſque Eclipſis peruenit ad Digitos quatuor cum beſſe, deficientibus interim ex ipſa Solis circumferentia gradibus circiter centum quinque; fuere tamen nubes deinceps ea opacitate, quæ & explorare maximum defectum non permiſerit, & vt cætera ſic præſertim Finem fecerit penitùs inuiſum. De rebus humanis, cùm eo ipſo die habitæ fuerint gratiæ ſolemnes pro Engueniana victoria, occupationéque Norlingæ, quæ poſtridie prælij facta eſt; non accepi quidpiam-ne fuerit ab Heroë illo tentatum. Aurelianus Caſſelium montem de dedendo ſe ſic interpellauit, vt occupare eum iam credatur. Voluit Brinum ſe Torſtenſono certis dedere conditionibus; at ille paciſci vllas recuſauit; conſtánſque ſatis fama eſt, ipſum ea iam Vrbe potiti. De Presburgenſi obſidione, aut iam cœpta, aut imminente vix dubitari quicquam video; & quia narratur Bukenius neſcio quam cladem circa eam paſſus, falſum vides fuiſſe rumorem, qui de eius morte percrebuerat. Quàm iure verò tu de Danorum, Suecorúmque pace hæſiſti; quando literæ recentiores perhibent Claſſem Suecicam nihil non hoſtile moliri. Cepit Farfaxius nouam arcem, aliámque rurſum obſidet; & Scoti obſidere non modò Herefordium, ſed aliam quoque Vrbem dicuntur. Scribunt interea Parlamentum obtuliſſe Regi pacis conditiones, quas niſi accipiat, aleam planè iaciat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VIII. Kal. Septembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

QVas dignatus es ad me dare, pridie quàm Albaniâ diſceſſurus eſſes, accepi. Gratulor Æſtatis feruores illeic fœliciter exactos, ac in impendentem Autumnum parem voueo fœlicitatem. Quæ de rerum ſtatu in Chriſtiano Orbe ratiocinaris, digna te ſunt; & maximè quidem circa Venetos, quos ea vixiſſe ſecuritate, vt de tanto hoſte non magis metuerent, eſt prorsùs ſtupendum. Siquidem videtur Reſpublica nulla conſiliis floruiſſe ſapientioribus; neque maiore prouidentia caſibus variis proſpexiſſe; ſed perſæpe nimirùm Deus ſæculi prudentiam confundit, planúmque facit, niſi ipſe Ciuitatem cuſtodierit fruſtra vigilare qui cuſtodiunt ipſam. Et de Creta ſanè acta res videtur; neque minùs Illyridi timendum eſſe perhibent ob traiicienteis per Styriam, Carinthiámque copias ingenteis; verumtamen res curæ erunt Deo Optimo, Maximo, ſperandúmque ex eius bonitate eſt, vt non modò malum ſerpere non ſinat, ſed penitùs etiam ipſum auerruncet. Ad res noſtras quod attinet, Aurelianus non modò Caſellium, ſed Bethunam quoque, & alia loca munita cepit, ac plura vt capiat in procinctu eſt. Enguenius aliunde ſemper Bauaros obſidionibus, præliiſque infeſtat. Fama de Brino capto elanguit; imò ſunt, qui ſcribant veniſſe ſuppetias, leueis illas quidem, ſed aliquas tamen. Reuiuiſcit fama ex oppoſito de Danica pace cum Suecis incunda. Koniſmarkius reipsâ ſe in Saxoniam rediiſſe demonſtrat. Anglus nouas perpeſſus cladeis, tum Oxonium reuerſus eſt, tùm continendis populis Comitem Robertum Briſtolæ reliquit. Emerſerat quædam Ruſticorum factio, quę ſeſe ab armis tam Regis, quàm Parlamentariorum tueretur; ac incedebant iam armatorum circiter decem millia, cùm Parlamentarij incópoſitam multitudinem exturbârunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMS, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, Kal. Septemb. M. DC. XLV.

EIDEM.

TEnes me ſanè multis, magníſque nominibus tibi obſtrictum, at non eſt, quod putes eſſe in poſtremis illam, quaſi parentationem, quà meum Mauterium glorioſè functum condecoraſti. Poterit olim tuus Enguenius quis ille fuerit, te edocere, vt minùs proinde pœniteat te bona ipſi verba dixiſſe. Habent ſe portò Germaniæ res eo, quo perſcripſi tenore, niſi quod ſenſerit-ne Brinum ſuppetias, multi dubitant; ac ſit iterùm de pace Suecorum, Danorúmque fama vacillãs. De Anglicis vera profaris; Rex enim VValliam deſerit, quippe ipſam quoque non fidam expertus, & in Scotiæ monteis recipere ſe ad Montroſium dicitur, toto penè Angliæ equitatu eum inſectante. Noſtras cur attingam non eſt; nam quid heſterna quidem luce in Senatu actum, aliunde pernoſces; venit eò Rex, ac iuſſit Edicta vndeviginti in Acta referri; vtcunque murmuratum ſit rem inſolitam, hac Regis ætate. Ipſæ Inquiſitionum

Classes mouere quidpiam cœperant; sed nihil aliud denique, quàm Deûm, hominúmque in Præsidem primum implorârunt fidem. Discessurus fuerat Condæus ab aliquot diebus ad Aquas Borbonias; restitit tamen hacce de causa; & Aurelianus intereà aduenit medius-tertiùs, qui ipse quoque Regi adstaret. Vertat Deus optimè omnia, Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Eid. Septembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

QVòd hac vice neque abs te, neque ab optimo Campinio literas vllas acceperim, per-facile coniectu est, fuisse à vobis in montanam nostram Regionem iter susceptum. Quàm verò putas doleo abesse me à Laribus, quos quantum coniector, hoc, quo ad te scribo tempore inuisis. Scilicet te lætitiæ plenus paupere cauo exciperem, neque tu ad me, quasi ad Philemonem diuertere dedignateris. Gratulor porrò nesciisse te quanto cum vitæ discrimine Heros Enguenios laborârit. Scilicet, quo nuper vespere scribebam, aduenit Cursor ex Germania renuncians ipsum febre continua, aluique profluuio vndecimum iam diuexari diem: ac nocte solùm superiore aduenere duo alij, qui esse eum iam à febre liberum retulerunt. Quantis itaque in angustiis tota fuisses hebdomade, si morbum resciisses, de quo ad te scribi ante octiduum potuit! quantâ iam debes esse lætitiâ, cùm ægrotasse illum non priùs, quàm conualescere addiscis? captum iam ab illo fuerat Dunkespihelum, exercitúsque ad Halipruni obsidionem deducebatur, cùm ipse Philippopolin, vbi quietiùs decumbere liceret, comportatus fuit. Ferunt interim Bauaros se comparare sollicitè vt castra nostra adoriantur; vtinam irrito conatu! falsus omninò habetur rumor, qui percrebuerat de inita inter Cæsarem & Transyluanum pace. Torstensonus parte copiarum Brinum obsidentium subducta, dicitur insigne nescio quid moliri. Konismarkius, Miseno capto, Kemmitium petit, Saxóque intereà cum Suecis coire in statum neutrum expetit. Inita iam demum atque promulgata Danos inter, & Suecos pax; vnáque esse præcipuarum conditionum ea dicitur, vt Hallandiæ Prouinciæ sub Suecis remaneat in annos proximè quinquaginta. Non licuit infœlici Anglo penetrare in Scotiam; ac præter Equitatum, quo semper vrgetur, coguntur copiæ vndique; quæ in angustias ipsum compellant. Bristolam intereà obsidet Farfaxios; neque potuit Princeps Rupertus equitibus mille stipatus sese ex ea subducere. Migrat Aurelianus cum reliqua Aula his ipsis diebus Fontem-Beliaqueum; neque est, vt aiunt rediturus in Flandriam. Cepere nostri interea Lentium, & Armenterias; ac vtcunque Insulani nostros hactenus non admiserint; saltem neque admittere Hispanum præsidium voluerunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XVII. Kal. Octob. M. DC. XLV.

EIDEM.

QVas à Campinio literas Tarascone datas accepi, argumento fuere discessisse te in Ortum, illum in Occasum; méque haud verè coniecisse, cùm opinatus nuper sum fuisse tecum iter ab eo institutum. Debes iam haud-dubiè in Vrbem rediisse (cùm & aliunde Consularium Comitiorum tempus immineat) vtinam & incolumi constanter valetudine, & animo quasi iucunda quadam rusticatione recreato. Aduenit ecce tertiùm Cursor, qui renunciârit Enguenium ita conualuisse, vt de proximo in castra reditu cogitaret. Quanquam non modò ipsi licentia redeundi in Aulam est facta, sed additum etiam abs Rege imperium, quod eius Parens, quæ eadem est tua Matertera, procurauit. Tametsi porrò Bauari in procinctu esse, vt Haliprunum obsidione soluant, dicantur; nondum tamen ipsos aliquid tentasse aduersus castra accepimus. Constantior iam habetur pax Cæsarem inter, ac Transyluanum; ferúntque omneis Cæsareas copias in Torstensonum se comparare, dum interim & Konismarkius pactis cum Saxone induciis semestribus, se ad eum confert, & Sueci vires hactenus in Dania occupatæ eòdem contendunt. Pax illa Danos inter, & Suecos proclamata fuisse dicitur à decimo ante Kalendas; & oppida hinc inde capta redditum iri conclusum est pridie Kalendarum Nouembris. Non Hallandiæ modò Prouincia, sed Regiunculæ etiam aliæ remansuræ sub Suecis sunt in annos triginta, non vt scripseram nuper quinquaginta, idque præter Gollandiam, Prouinciolasque alias, perpetuò ipsorum dominio addictas. Id scilicet perscriptum est vnà cum morte illustris Grotij, qui è Suecia rediens non sine insigni bonarum literarum damno, ipso sui anno Climacterico incidit in febrim, obiitque Rostochij. Videntur Regis Angliæ res nonnihil meliùs se iam habere; ecce enim Monrosius Scotiam vniuersam sub iugum misit; Scotique adeò, qui per Angliam, tum ipsum Regem insectabantur, tum Herefordium obsidebant, omnibus dimissis Patriam repetunt, si fortè subsidij ferre quidquam possint. Penetrauit Rex interea Oxonium, vnde & vnà cum Goringo speratur suppetias Bristolæ laturus. Ex Flandria scribunt Insulanos admisisse demùm Hispanum præsidium; veruntamen nostros Basseam obsidere. Tu, ô, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariis, X. Kal. Octob. M. DC. XLV.

EIDEM.

NOndum rediisse te in Vrbem, qui fuit tibi Campinius occursurus, significauit. Interim verò ex literis Amicorum complurium non accepi modò fuisse Diniæ te, sed illeic etiam testimonia solitæ tuæ erga me beneuolentiæ exhibuisse. Quippe non modò es dignatus humileis casas inuisere, ac te sistere in Musæolo mearum aliquarum vigiliarum conscio; sed Hominibus quoque nostris voce, scriptóque palàm fecisti quantum esset cordi, vt sarta,

ſarta, tectáque illa qualiàcunque mea iura haberent; ac intelligerent ſimul me non poſſe abs te amari ardentiùs. Agnoſcis ipſe quàm non valeam debitas grates rependere; ſed ipſe nempe in cauſa es, qui tantus cùm ſis, tantulum me ita deuincis, vt dum tibi non temperas, me prorſus obruas, ac penitùs imparem agnoſcendo facias. Rerum nouarum vix quicquam habeo; & ſi quid habeo, ecce vix quicquam mihi ſupereſt temporis, quo id perſcribere ad te poſſim. Conualeſcit ſemper, ſed lentè Enguènius. An diſceſſerint noſtri Halibruno, vt adoriantur Bauaros; an alio conſilio, dicere non poſſum. Conſtans eſt rumor de inita Cæſarem inter, & Tranſyluanum pace; conſtantior adhuc de inita ipſos inter Danos, & Suecos. Non differetur omnium arcium, oppidorúmque reſtitutio in finem vſque menſis Octobris. Fore memorant, vt Vrangelus quindecim millia militum in Germaniam illeinc deducat; cùm conſtet etiam rumor de ſemeſtribus inter Saxones, Suecóſque induciis. Ferunt Koniſmarkium diſceſſiſſe iam in Morauiam ad Torſtenſonum. Addunt miſſa à Tranſyluano ad Torſtenſonum tria equorum millia. Quod ſcribunt Legatos Cæſareos ſeriò iam ad pacem propendere, valdè optandum. Quod noſtri in Flandria non obſideant Baſſeam, cauſam eſſe aiunt interceptas literas, quibus hoſtes admuniti egregiè communierint locum. Plura ſcribere iam non vacat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, III. Kal. Octob. M. DC. XLV.

EIDEM.

GRatulor te demùm in Vrbem rediiſſe; ac tuæ quidem literæ eam fluxionem non memorant, qua dum ſcriberes, laborabas; ſed optimus tamen Campinius illius ita meminit, vt etiam penè diffiderit poſſe te ad me ſcribere hac vice. Sed tu ſcilicet nimis bonus, vt mei ergò nolueris valetudinis habere rationem. Inſinuatum ab illo eſt contraxiſſe te id incommodi ex mora paullò diuturniore in ſudorifica illa Crypte. Ego verò id non demiror; qui ipſe quoque aliàs paullò diutiùs in ea moratus, dentium dolorem non leuem ſenſi. Id periculi iis non ſubeſt, quibus ſunt humores ex Balneorum vſu educendo diſpoſiti; at imparatis, inaſſuetiſque facilè tota corporis œconomia perturbatur. Deum quæſo ter-Maximum, vt te in quam-optimum ſtatum, ni iam fecerit, quam-primùm reſtituat. Nôram iam dignatum te fuiſſe lareis meos inuiſere, & ipſis met Conſulibus mea illa iura commendare. Quare & gratias iterum habeo, quòd & tam ſponte feceris, & graue etiam non duxeris ipſemet id ſignificare. Quæ mea heic erant negotiola peſſum penè ruunt Hugonis perfidiâ. Siquidem poſtquàm iam à Clero ſtipendia plena, & quaſi nunquam à procuratione abfuiſſet, obtinuit, ac honorarij etiam vice octodecim millia librarum conſequutus eſt; repetenti mihi mea iura, quæ & ipſe ſemper dum ſuis frueretur, vt iam fruitur, fecerat ſperanda; obſtinatè negat ſe quicquam debere; ac, vt in ius vocem fidenter inculcat. Res mihi adeò inexſpectata, maximéque ob præconceptam de eius probitate, fide, moderatione opinionem, vt dubius pendeam, me-ne ipſum, qui illi nimis fiderim, damnem; an nihil aliud, quàm malitiam, impudentiámque eius deteſter. An faciam, quod ille inclamat, ſed me id, nimirùm abhorrere nouit, vt vocem in ius, litem-ve ſcilicet intendam. Hæc ego ſanè aut nullo modo, aut planè inuitus ad te ſcriberem; ſed ipſe, vt faciam addis animos, dum quæ mea ſunt, ita habes cordi. Vt hæc mittam tamen, ac alia attexam, futurum ſperatur, vt Aula breui in Vrbem redeat ob Legationis Polonicæ ad Caletenſem oram adpulſum. Aduentat Enguenius; & cùm iam credatur perueniſſe Nanceium, paucos intra dies Cantillium accedet. Actum aliquid noſtros inter, Bauaróſque nondum auditur. Scribitur duntaxat vtroſque contendere Danubium verſus. Ferunt Cæſarem accedere Lincium, ac ſunt, qui id interpretentur, vt cum Bauaro colloquatur. Obſtat egregiè Torſtenſonus, ne ipſius copiæ Danubium traiiciant, dum Koniſmarkius interim eò properat, ratis iam induciis. Hæſurus Tranſyluanus eſt in ipſis Hungariæ confiniis, quovſque eius Regni comitia ratas habuerint conditiones, quas cum eo Cæſar pepigit; ſed quo ſucceſſu dies docebit. Danica pax, quod alia ſpectat, exſequutioni demandatur, diſceptatióque ſupereſt ſolùm de Archiepiſcopatu Bremenſi. Scripſeram nuper Monroſſium ſubegiſſe iam Regis nomine vniuerſam Scotiam, & Scotos, qui per Angliam, eò accurriſſe tanquam ad incendium: nunc autem, quantum hactenus reſciui, is ſucceſſus fuit, vt Scoti Monroſſium Leſleo duce fregerint, eóque rerum adegerint, vt vix potuerit cum ducentis militibus euadere in monteis. Neque verò hæc vna Regis clades; ecce enim Farfaxius cepit aliunde Briſtolam, dedente etiam arcem Ruperto, ea conditione, vt tam ſibi, quàm militi diſcedere cum armis, cúmque ſarcinis pro more Oxonium liceret. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, pridie Non. Octob. M. DC. XLV.

Per-erudito Iuueni IOANNI VGEVINIO ROXOLANO,

PETRVS GASSENDVS S.

BInas iam abs te habeo literas; tu abs me habes hactenus nullas. Ecquem-nam virum haberes me, niſi me ſub cute, ac intimè noſſes? non eſt profectò, cur ſuſpicere, aut propenſioni erga te meæ quicquam penitùs deceſſiſſe; aut mihi ſatis non eſſe cordi, quidquid rerum te attinet; aut tuas mihi literas poſſe non gratiſſimas eſſe. Segnities eſt mea, cuius lenocinio dum ſcribendi differo tempus, etiam deſtinatum prætetlabitur, te quaplam noua interueniente. Certè iam etiam parùm abfuit, quin literarum nihil darem; ac præclaro illi Neuræo tui ſalutandi committerem curam. Videlicet tuo candori fidendum magis

censeo, quàm vt scrupulosè amicitiam colam. Si quid expediat, aut sit necesse; paratissimus ad officium sum; ac sic etiam me erga alios habeo, vt sim licet in iis, quæ sunt vrbanitatis negligens; non vereor tamen, ne amici aut mihi minùs amici sint, aut me minus amicum putent. Scripsi iam nuper, vt expetiisti; neque hæreo, quin ille Vir, qui adeò cordatus, bonúsque est, omni officio te prosequatur. Tu bene vale, & sic habe me nihil vnquam prætermissurum, quod intelligam tua interesse, Parisiis, prid. Non. Octobr. M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

AVdio te adhuc tuo illo laborare *ῥευματισμῷ*, vtinam breui eum penitus euanuisse compertum fiat. Fluxionibus hisce suæ periodi sunt, quæ exspectandæ potiùs à sobrio, quietóque vitæ genere, quale tu haud-dubiè consectatus es, quàm à nimio vsu pharmacorum videntur. Nondum accessit qui aduentat Orator ex Polonia, ac non mari quidem, vt creditum fuerat, sed terrâ; neque rediit hactenus Aula, vtcumque in dies reditura speretur. Peruenit tandem sospes Enguenins Cantillium ante dies quatuor. Post admotos in Flandria nostrum, Hollandúmque exercitus, póstque circumuentum iam Hulstium, quod obsidere Hollandi pergunt: regressi nostri non Vdenardam, vt creditum fuit, obsident, sed Basseam. Quanta Flandrorum consternatione isthæc peragantur, non facile dictu. Qui nostri in Germania sunt, immorari Hallæ Sueuorum dicuntur. Ferunt Cæsarem Lincio Ratisbonam vsque venturum, vt conuocatis Principibus amicis, & Catholicis, quid consilij sit capiendum prouideat. Obstat interim semper Torstensonus, donec præstolatur Konismarkium, ne Cæsariani Danubium traiiciant. Perhibent Præfectum Hallandiæ ac alium etiam nescio quem hærere, quæsito prætextu, ne Prouinciam Suecis vt pactum est, dedat. Ruunt Angli res continuò in peius; clade noua affectus Monrossius, conclusit se castro, quod iam obsidetur. Defecere recèns insignes aliquot vrbes ad Parlamentum; & quæ obsidentur Vocestria, & Nouomarchia, deditionem mox facturæ sperantur. Hæc absoluebam, cùm tuæ mihi redditæ fuere literæ; Delectauit summoperè, quod inde agnoui te meliùs valere. Gratias habeo, quòd sis dignatus quis Comitiorum Consularium euentus fuerit, significare. Resciueram iam Caneam captam, condoluerámque ita esse Orbem Christianum comparatum, vt nascenti malo ire obuiam non possit. Ecquæ-enim, quæso, pernicies, si Vrbis insignis iactura iacturam totius Insulæ sic trahat, vt damnis longè grauioribus inferendis sit quasi gradus? vertat Deus omnia in melius. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Eid. Octobr. M. DC. XLV.

EIDEM.

HAbebis ecce cum Epistolio exemplum trium Epistolarum, quæ prodeunt nunc primùm in lucem. Accipies autem lubens, sat scio, quòd vtcumque magni momenti non sint, meæ sint tamen, & argumento cum iis cohæreant, quibus ipse aliquam pridem ansam fecisti. Si sustinueris vel summulas ipsis præfixas percurrere, necesse non est quicquam heic præmoneam. Multa sunt in textu, quæ legi citra tædium minimè valeant; sed ea nimirùm à me extorsit polemicum scribendi genus. Heinc quæsitum remedium est ex illis compendiolis, vt si liber alioquin nimius, Coronidéque sera sit longus, dictum puretur, *legito pauca, libellus erit*. Vota illa tua pro fœlicibus Christianorum in Turcas armis, digna sunt tua & pietate, & magnitudine animi; ac, si quæ Campinius Massiliâ perscribit vera comperiantur, votorum iam es quadantenus compos. Inuenit ægrè heic res fidem, quòd literæ Venetiis datæ die mensis XXVI. victoriæ non meminerint, quæ obtenta tamen à die quarta perhibetur; quasi res adeò prosperè gesta non potuerit tandiu Venetos latere. An insinuem verò esse heic Prophetam, qui Apocalypsin interpretetur, & magna quidem subtilitate, de futuro intra annum excidio tum stirpis Ottomanicæ, tum Sectæ Mohamedicæ; ac ea de causa benè multos, quibus Religio cordi est, aut in militiam sacram conscribi, aut in eam saltem opes erogare. Ipse ἐπέχω, imò ἀπέχω, vtcumque forte nescio qua factus negotij particeps; qui quærere fugio quid sit cras futurum. De præsentibus dicere vt pergam, dum Torstensonus Konismarkium ad Danubium adhuc exspectat, accedunt interea Leopoldus, Galasúsque ad Bauaros. Turennius verò vt tot collatis viribus impar, repetit Rhenum. Perstant Hollandi in obsidione, famáque est fore, vt Hulstium expugnent intra viginti plus minus dies. Nostri non Basseam sunt aggressi, sed Lentium; ac non ipsum modò, sed & alia quædam oppida ceperunt. Dicitur Enguenius perendie Cantillio in Vrbem venturus; speratur & Aula reuersura tota insequente hebdomade. Legatio illa Polonica diuersura est nocte proxima Siluanectum. Nescio an inaudieris Polonum Regem, dum vxorem magno apparatu, ex Gallia accersit, conuocare intereà Toruni Synodum quandam celebrem, in qua inter Catholicos, Lutheranos, & Caluinistas, de Religione sic disceptetur, vt, si fieri possit, in vnam conspirent. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XI. Kal. Nouembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

NOn neglexit sanè Neuræus quæ tua fuerit sententia de Hugone significare. Ego verò, OPTIME PRINCEPS, malam eius erga me fidem causatus apud te non fueram, indignationem vt prouocarem; sed solùm, vt quî se haberent mea illa negotiola, quæ tibi esse non parum cordi perspectum erat

nescius

nesciùs non fores. Nihil erit profectò opus, vt te deinceps vlla earum commemoratione fatigem. Addo iam solùm perstare illum obstinatè suo in consilio; & cùm optimus Præsul Tolosanus ab eo extorsisset, vt res designatis heinc inde permitteretur arbitris, postquam ego quidem Prælatos illustreis, Parisiensem Coadiutorem, & Sagiensem Episcopum, nomine meo indigitaui; tum illum pedem retulisse, abnuisséque rem per arbitros decerni, quin-etiam togitante me nihil-oe conscientiam reuereretur; veritus non est coram eodem Tolosano Antistite, corámque nostrate Gerentæo respondere, eam sibi esse persuasionem, vt possit idcircò oon stare promissis, quòd credat cessum sibi à me ius fuisse sibi à me fauore præreptum. Ita videlicet prætextum quasi lenimen aliquod aduersus conscientiam percellentem quærit. Sed nimis tamen hac de re. Rediit tandem Aula in Vrbem; etiam Dux ipse Enguenius valetudine prospera; & quæ Legatio Polonica accessit San-Dionysium, ingressura Vrbem perendie insigni cum pompa speratur. Cepere quidem nostri in Flandria oppida quædam, quibus se illeic sistere tutò per hiemem possint: at ferunt tamen Picolomineum recepisse montem Casellium, & quidquid præsidij in eo reperit, internecione deleuisse; idque, dum interim Hollandi Hulstio potituri haud-dubiè timentur. De Turennio an sit statiua cis Rhenum, ac in Lotharingia habiturus, nondum compertum. Non sunt Bauari longè Haliprunо, aiúntque intereà Cæsareos regredi Torstensoni metu, qui ita mouit versus Bohemiam, vt dicatur etiam in altum Palatinatum excursurus. Ingressus per Bohemiam Konismarkius sic io Silesiam penetrauit, vt oppida quædam insignia illeic ceperit, ac Vratislaniam obsessurus putetur. Ratihabitio Danicæ pacis est vltrò citróque data, & accepta; ac perhibetur Vrangelus mox in Germaniam discessurus. Dicitur Rex Angliæ tantillum erectior. Aiunt videlicet Monrossium neque tantam perpessum cladem, quanta iactata fuerat; neque diu fuisse, quin res in Scotia prolapsas restituerit. Memorant etiam Goringum quidem aliquam passum iacturam fuisse; sed passos nihilominùs Parlamentarios non minorem. Saltem ipsi Parlamentarij nondum rem esse aduersus Regem planè confectam profitentur; quando constare negotia scribuot, quæ in sequentem annum supersint. Tu, ô Principum Optime, & dulce meum Decus, Vale. Parisiis, vi. Kal. Nouembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

Non multis te moror, quia multa non habeo, neque suppetit multum temporis. Celebris heic fuit ante dies quinque Polonorum exceptio; futurúmque est, vt perendie nuptiæ in Regia celebrentur. Nondum cepere Hollandi Hulstium, saltem quod inaudierim, prope diem tamen capturi sperantur. Nostri intereà futuram in Flandria hiemationem in dies stabiliunt. Turennius cis Rhenum hoc est in Alsatia, Lotharingiáque hiematurus putatur. Qui Cæsariani cum Bauaris ad eum adoriendum coïerant, regressi iam sunt. Rediens è Silesia Konismarkius dicitur mox viteis in Bohemia cum Torstensono collaturus. Discessit iam Vrangelus, ac Albi traiecto, per Germaniam incedit. Ex Dania nihil habeo, nisi quod accipio Seuerinum Longomontanum, oppidò grandæuum, vtpote, qui Braheo adiutor fuerit, vitam cum morte commutasse. Ex Anglia perscribitur Regem accessisse Nouarchiam, ac hiemem illeic transacturum. Sollicitant quidem Parlamentarij Scotos vt Vrbem illam obsideant; sed futurum potiùs videtur, vt sint de patria solliciti, in qua iterùm Monrossius præpollet. Ferunt interim munitissimum oescio quod castrum occupatum à Cromwele Parlamentario; addúntque ipsum cum Farfaxio aggressurum esse Goringum, vt vel prælium conserere, vel dimittere obsidionem Plimmuthensem cogatur. Scribunt Monasterio Ministros Cæsareos tum visitasse Loogavillam, tum ad Ministrorum Regiorum postulata responsum dedisse. Obliniscebar rem satis nouam, Cæsarem nempe, vt specialiùs Transyluanum demereretur, designasse illum Pro-Regem Hungariæ (an-non per-mirum nisi ouem, quod aiunt, lupo commiserit?) ac futurum breui; vt etiam Sacri Imperij Principem creet. Res valdè vulgaris; sed mihi parùm fida. Tu, ô Principum Optima, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Non. Nouembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

Varum illarum literarum decimo Kalendas datarum meminisse nuper non potui, quòd oon-nisi biduo post nuperas meas ad te datas fuerint acceptæ. Illæ sunt, io quibus præclarè ratiocinatus fueras, tum de vulgati Medicina, tum de eo, quod Tiberius censuit, debere vnumquemque suam regere valetudinē, annos supergressum triginta. Nuptiæ inter Regē Poloonum, & Mariam Gonzaguam celebratæ sunt eo, quo prædixerā die, Rexque, & Regina sponsam deduxerunt proprio insignem Diademate, è Regia in Niuernam domum. Fuere honores varij deinceps illi habiti, imprimis verò hesterna luce à summo Senatu, aliísque Magistratuum Ordinibus, & à Clero etiam, Academiáque Parisinis. Eam sub initium hebdomadis insequentis discessuram ferunt. Cùm literæ variæ habeantur, quæ captum iri Hulstium paucos intra dies perhibeant; tum legi quasdam Caleto scriptas, quæ ab octiduo memorant captum. Sunt, quæ renuncient Bauariæ Ducem morbo extremùm laborare; & Konismarkium, Torstensoóúmque ita instituisse colloquium, vt ille in Morauiam redierit, hic iter destinauerit in superiorem Palatinatum. Addunt digressos è Dania Suecos Albi superato sensim promoueri. Ao accessuri autem sint ad alterutrum vel vtrumque, an constituri potiùs per se, euentus proximè docebit. Plura iam non vacat. Tu, ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Nouembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

EIDEM.

F Vere rursus literæ tuæ biduo dumtaxat post literas à me conscriptas redditæ; vt proinde agere gratias maturiùs non potuerim, ob exceptum adeò gratiosè Epistolarum mearum exemplum. Id profectò tanti non fuit, vt verba funderes tam bona, aut te aliud reciperes, quàm vel ipsum Titulum, vel quod summum fuit, summulas lecturum. Sed nimirùm, qui tuus est erga me amor modum non tenet; & quam de me præconcepisti opinionem, eiusmodi est, vt, pace tua dixerim, non satis caueas, ne quid nimis. Delectauit magnoperè habuisse te honorem tantum aduentanti Antistiti; quando is non potest non augere eam, qua in Aula præpolles, gratiam. Inaodij verba, quæ in Senatu ille accepit, ac reddidit. Quæ futura heic sit illorum interpretatio, tu conijcis probè. Nondum excessere Poloni ex Vrbe; sed excessuri tamen dicuntur insequente hebdomade. Quod de Hulstio capto perscribebam nuper, euentu ipso fuit comprobatum. Passus est deinde Lamboyus eam à Gassione copiarum cladem, quam futurum conceperat vt ille à se pateretur. Nunc, quod memoratu sit dignum, Treuirorum Metropolis à Turennio sic obsidetur, vt deditio eius speretur intra decimum ab hinc diem. Torstensonus vrbe nescio qua potitus perterret Bohemiam. Vrangelus verò, dum maiores adhuc è Suecia vireis præstolatur, moras per Luneburgum trahit. Futurum aiunt, vt Magdeburgum neutrum à Suecis impetret statum; atque idcircò ab obsidione eminùs facta liberetur. Hæc inter verba, redduntur ecce tuæ literæ VII. Eidus datæ. Abbas Saluius est, qui eas ad me mittit, cùm solitus fuerit mittere Prudhomius. Nisi id importunum sit, rogatum te velim, vt cùm ad me dare literas dignabere, deferri ad Campinium iubeas; vtpote cuius cum literis domum rectà missis eas sim accepturus. De Hugone quod iterare tua dignatur bonitas, intercedit ecce rursus Gerentæos, si stare fortè ille velit aliquorum Prælatorum, Aduocatorúmque arbitrio. Facturusne sit, euentus docebit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, & meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XV. Kal. Decembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

S Erò magis ex Vrbe redeo, quàm vt morari te pluribus, tametsi desiderem, possim. Habendæ à me gratiæ fuere, & Cardinali Lugdunensi, & Parisiensi Coadiutori, & viris aliis Primoribus, etiam optimo tuo Consobrino Duci Vantadoreo, quòd conuenire hesterna luce in Regium Collegium dignati, perorantem me patienter audierint. Itaque istud causæ est, cur animum tardè ad scribendum appellam. Rerum nouarum pauca inaudij, Regina Poloniæ est cras discessura. Constat Treuirorum obsidio. Leopoldus, & Verthius minis intentatis Torstensonum petunt. Ille interim & variè grassatur, & ad hiberna se comparat. Idem molitur Konisinarkius. Exspectat adhuc Vrangelus in Luneburgo Suecicas copias. Conuenere Magdeburgenses cum Suecis de neutrali statu. Comes Trantmandorfius Cæsaris Achates Monasterium properans, aderat nuper Franco-furti. Facit illius destinatio, vt seriò de pace cogitare Cæsar credatur. An demereri Germanos velit, vt pacem sibi conciliet, permissâ Protestantibus sentiendi de Fide licentiâ, rei euentus breui docebit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VIII. Kal. Decembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

G Eminas abs te literas eodem prope die accepi. Quod de Rege magnæ Britanniæ ratiocinaris, non coniectura, verùm ipsissima res est. Fœlix erat ille futurus, si maturè sibi induxisset in animum, vt cum Parlamento rediret in gratiam: sed nempe obstitere semper qui adstitere illi Magnates, cùm rati se esse præsertim exosos, neque posse vnquam incolumitatem prece, aut pretio redimere, prætexuerunt ipsi & Maiestatis immunitionem ex propositis nimiùm iniquis conditionibus, & spem prope certam vincendi, mittendique omneis rebelleis sub iugum. Interim verò dum illos audit, consultorémque fidum non habet, pessum in dies ruit, ac verendum est ne breui non modò minutam, sed etiam extinctam Maiestatem videat. Supererant illi nuper quædam copiæ, quibus stipatus videbatur posse citra periculum incedere, consistere-ve; ecce autem illæ sic deletæ sunt, vt dimissâ Nouarkiâ Oxonium se receperit cum equitibus vix trecentis. Nihil ampliùs ipsi vltra Nouarkiam aut Regionum, aut virium est; & qui Goringus ad Eccestriam cum superstite exercitu est, sic à Farfaxio cohibetur, vt penè ad vorandum propria, quod aiunt de Polypode, acetabula adigatur. Scribunt Parlamentum fecisse Roberto, & Mauritio discedendi licentiam; ac in eo iam esse, vt postremum destinet, qui offerant Regi pacis conditiones. Nisi accipiat, non video sanè quis se tutò præstet euentus sponsorem. Eiusdem porrò ponderis sunt, quæ cætera ratiocinaris; ac de ipsa præsertim pace, ad quam vsque magnum oppidò chaos interiectum; vtcumque dicuntur Hispani petiisse quadrienneis inducias, ea conditione, ne Lusitanis rebellibus suppetiæ ferantur. Perhibent certè Cæsarem eo successu animatum, quo Leopoldus frater nostros cis Rhenum compulit, reuocasse Trantmandorfium, quasi nihil iam ampliùs timeat, neque esse sollicitus de pace debere videatur. Quanquam hæreo, id-ne sit verum, cùm ob cætera, tum quia Torstensonus, & Konismarkius in eo sunt, vt collatis viribus irruant in superiorem Palatinatum. Mitto captam fuisse Treuirorum Vrbem, Electorémque Principem restitutum in integrum. Mitto discessisse ex Vrbe ante dies quinque Reginam Poloniæ. Mitto cætera, quæ aliunde nosces. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Kalendis Decemb. M. DC. XLV.

EIDEM.

EIDEM.

Literas habeo à Neuræo, quibus ait te gratiosè conqueſtum, quòd occaſione nuperrima nihil dederim ad te literarum. Ego verò, OPTIME PRINCEPS, & dedi ſanè, & eadem viâ, qua ſemper dare ſum ſolitus, miróoque quî fieri potuerit, vt qui debuerunt reddere, euaſerint negligentiores. Memini illas ipſas fuiſſe, quibus oratum volui te, vt quia ſemper nimis ſerò tuæ literæ ad me prouenirent, deferri illas ad optimum Campinium, Neuræum-ve iuberes, ita nimirùm fore, vt illas cum ipſorum literis rectâ deſtinatis maturiùs haberem. An verò, cùm tu id fortè volueris ipſi Neuræo ſignificare, ille rem non ſatis perceepit, & tuam ideò, quæ mea fuit, querelam eſſe eſt opinatus. Certè, ſi iſta quoque vice dare es dignatus ad me literas, illæ redditæ nondum ſunt; non quòd illos ideò incuſem, quibus eſt reddendi cura demandata, illi enim haud-dubiè ſunt, quàm vt citiùs valeant rem præſtare occupatiores; ſed vicem meam dumtaxat doleo, quòd ſi quidpiam fortè interſit, non poſſum maturè ſatis reſpondere. Vtcumque ſit, delectat me, qoòd meas tibi per Neuræum literas tradi præſcripſeris; ſic enim, & ipſi occaſio ſalutandi te ſæpiùs dabitur, & ipſe ſæpiùs virum affari quicum verba non iniucunda conſeri valeant, poteris; quippe illum noui eius indolis, vt niſi vocetur, aut quicquam interſit, ægrè ex muſæo diſcedat. Rerum nouarum vix aliud habeo, quàm quod reſcitur Mardikum ab Hiſpanis recuperatum. Imbecillum præſidium nôrant, Præfectúmque etiam abſentem; quare & minus mirum eſt, ſi ipſo potiri intra horæ dodrantem, ea nocte, quæ feſtum D. Barbaræ præceſſit, dicantur. Qui rumor percrebuerat de reuocato Trautmandorfio, comprobatus verus non fuit. Scribunt videlicet Munſtero exſpectari illum in dies, ſed mandatum tamen à Cæſare habens, vt Proteſtantibus Germanis quidquid demùm petierint annuat, ſi fœderibus modò Gallicis, Suecicíſque nuncium remittant. Ferunt hiberna per Bohemiam à Torſtenſono conſtituta; ac Vrangelum grandi paſſu eò contendere, Luneburgo relicto. Addunt futurum, vt dimiſſæ à Dano copiæ nobis ſuccedant. Anglus nihilo meliùs habet. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VI. Eid. Decembr. M. DC. XLV.

Clariſſimo Viro PETRO MONERIO, *Doctori Medico*,

PETRVS GASSENDVS S.

Erit cur mirere, Clariſſime Vir, me, cùm ſim tibi vt facie, ſic nomine forſan ignotus, id cepiſſe conſilij, vt quidpiam ad te literarum darem. Sed nimirùm & tua mihi humanitas fando innotuit, vt minus propterea verear ne ſuccenſeas, & quod volo te, eiuſmodi eſt, vt minùs hæream quin pro tuo erga res bonas ſtudio, æqui, boníque ſis conſulturus. Inaudij te, ex quo Philoſophiæ cœpiſti dare operam, tantæ vertiſſe fœlicitati, quòd eſſe te eximij illius, Reuerendique Patris Honorati Fabri auditorem contigiſſet, vt captus eius Sirenibus, ab illo non diſceſſeris; ſed contentis aliis collegiſſe ſemel curriculo (ſic enim vocant) puluerem Philoſophicum, ipſe conſtans, ac indefeſſus colligendum cenſueris etiam iterùm & tertiùm, quartúmque. Senſiſti quippe ex eius ore tanquam ex Amaltheæ cornu, vt inexhauſtus, ſic nouas ſemper promanare delicias; neque committere, vt illis genium defraudares vnquam potuiſti. Aiunt itaque penes te exſtare, quidquid ab illo per octennium, nouenniúmque dictatum eſt, hoc eſt tuæ facultatis eſſe theſaurum oppidò inſignem, quo beare homines poſſis. Tertius ſcilicet prætercurrit annus, ex quo cùm mihi conceſſum fuiſſet egregia quædam ſpecimina ſcriptorum eius conſpicere, interpellare Virum cœpi, ac non modò per literas, ſed etiam per Viros verè nobileis germanum eius, ac patruelem Valgelaſium ſollicitare, vt quæ tam multa, támque præclara ſopra vulgare philoſophandi inſtitutum excogitaſſet, publici iuris faceret. Enimverò ea ſemper fuit animi ipſius modeſtia, vt & hactenus cecinerim ſurdo, & penè vt impoſterum id ab eo obtineam, deſperem. Quamobrem rogandum te cenſui (& non meo quidem dumtaxat, ſed etiam complurium, qui Viri ingenium pridem ſuſpiciunt, nomine) vt cùm rei pretium ipſe noueris, ipſe euulgare quidquid ex ea tibi commodiſſimum videbitur, velis. Fortaſſis nempe aliquis fuerit hac in re delectus habendus; ſed quis ille futurus ſit, noſſe te meliùs nemo poſſit. Auſim interea, ſi apud te quantulacumque fortè ſim fide, ſpondere fore, vt nunquam te eiuſce facti pœniteat; neque, vt tibi vnquam vitio, quod rem clandeſtinè curâris, vertatur. Siquidem, officioſum eſt hac ratione fallere viros, quorum eſt in præclaris rebus non tam moderatio, quàm aut parcitas, aut diffidentia nimia; ac illi verè amicos agunt, qui tale quid ipſis aut inſciis, aut refragantibus, moliuntur. Pernoſces verò ipſe haud-dubiè facturum te rem eruditiſſimis, & viro, & familiæ, & Societati non indecoram; actum eſſe te de iis benè, imò optimè meriturum; cùm rem procurabis, quæ gloriæ non cedere ipſis non poſſit. Teſtabere autem aliunde & in Præceptorem eximium eximiam gratitudinem, & ſingularem in hominum vniuerſitatem affectum; atque idcircò egregiam planè, quemadmodum merebere, ita profectò referes laudem. Ad me quod ſpectat, ſi me fortaſſis bona mea ſorte audieris, tum gratulabor ipſe mihi, quòd præclari facinoris me ſuaſorem præſtiterim; ac talem voti mei fortunam non infœliciter tentârim; tum animo erga te viuam vt penitùs gratiſſimo, ita comparatiſſimo ad obſequendum ſi quid me velis. Vale, Dabam Pariſiis, poſtrid. Eid. Decembris, M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Eudæmoniam*.

EA fuit nuper præcipitatio, qua & ad te scripsi, & variè compegi literarum fasciculos, vt confectò præterea vno ex aliquot meæ illius Inauguralis Orationis exemplis, nõ meminerim vnum-ue ad te speciatim destinâtim; quòd ne literis quidem meis significauerim destinatum. Enim-verò, aut illud tibi in manus sponte inciderit, aut Neuræus saltem tibi consignâtit. Quod autem te eo donatum voluerim, non fuit sanè, vt in ipso pellegendo tereres tempus; sed dumtaxat id vt haberes, cui nihil, quod meum sit, non iure debetur. Cæterùm habere Prælectiones pergo in auditorum frequentia pro solita Scholæ solitudine satis magna; súntque illi maxima parte & rude donari, & ingenui viri. Rerum nouarum vix quicquam est, quod ad te perscribi mereatur. Perhibent Trantmandorfium Monasterium iam appulisse; quo successu docebit dies. Quod scribebam nuper de Danicis copiis ad nos accessuris, ratum iam habetur; asseruntque eas ex sex peditum, quatuor equitum millibus constare; ac fore, vt ipsi Turennij exercitui breui accrescant. Excessisse Torstensonus è Bohemia dicitur, vt collatis cum Konismarkio, quæ in Silesia sunt viribus, Turingiam versus iter instituat. Vexatur semper Angliæ Rex eadem fatorum iniquitate. Isthæc dum scribo, ecce mihi tuæ redduntur literæ ipso die Nonarum datæ. Fuere haud-dubiè viri amici, qui de oratione scribentes, meas esse nugas aliquid putarunt. Tu interim, & nimis bonus, & nimiùm mei amans es, vt illicò ipsis tantam fidem habeas. Vtinam verò tam reipsa, quàm tu me habes, eloquens forem, vt esset quod in tui virtutis commendationem impenderetur. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô dulce Decus meum, ac Præsidium Vale. Parisiis, perendie Iduum Decembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

VEre hac vice literæ tuæ paullò maturiùs redditæ; quippe eas accepi matutinis horis. Quod exspectare meæ illius orationculæ exemplum dignaris, tuæ humanitatis est, amorisque erga me summi. Eam sanè vbi pellegeris, tanti non fuisse, vt à te exspectaretur, deprehendes. Quæ de Germanis, Hispanisque ratiocinaris, præclara sunt: vtinam verò illi de pace, induciis-ve sic cogitent, vt dum ne seriò cogitare de illis videantur affectant, iis ipsis, quæ seriò haud-dubiè concipiunt, non excidant votis. Nempe & nostra eòdem tendunt; sed non tamen consimili artificio dissimulata. Inaudies percrebuisse heic de futura illicò pace, aut de futuris saltem in annos XIV. induciis rumorem, ac authores fuisse citatos tum Cardinalem, tum Cancellarium, tum & Præfectum, & Censorem Ærarij; verùm quas licuit Monasteriensis literas videre, tale nihil habent. Ansa fortassis ex eo facta, quòd vulgaris persuasio fuit, Trantmandorfium seriò de pace acturum; sed quidquid ab eius accessu exactum huc vsque fuit temporis, id totum penè in salutando, resalutandóque consumptum excessit: ac aliunde ne adhuc quidem qui profecturi ex Hollandia Monasterium sunt legati de pace, illeinc discesserunt. Aiunt Cæsarem hiematurum Lintzij, ac exercitum eius longè esse, vt insequatur Suecicum, & Konismarkium interim complura per Silesiam insignia loca occupasse. Angli res nihilo meliùs habent: fecisse illum suorum partium Sectatoribus libertatem scribunt discedendi ad Parlamentum, vt rebus suis quocumque tandem potuerint modo consulant: planè, vt si præsente iam, aut imminente naufragio, liberum foret accipere quamcumque tabulam primùm occurrentem. Accipics cum his literis tuæ Iconis Ectypum, qui vnicus expressus est à quadrante horæ dumtaxat. Typus scilicet nondum est omni ex parte absolutus, vt transmitti hac vice possit Ectyporum fasciculus; ideóque intereà sufficiet, vt quid id sit rei cognoscere possis. Vtinam ipso Prototypo frui nobis liceat in Nestoreos annos. Sic proinde viue, sic vale, DEVS PRINCIPVM, decus meum dulce. Parisiis, XI. Kal. Ianuar. M. DC. XLVI.

EIDEM.

LIteras ex Prouincia hac vice accepimus nullas. Videlicet non potuit Cursor, quantum coniicere par est, eniti per hæc frigora, quantâ solitus fuit diligentiâ. Heic certè cùm priùs per aliquot dies hiemasset satis acriter, tum & pridie Natalitiorum, & totis Festis sic conglaciauit, vt Sequana denso concreuerit gelu. Rigor hic Melano fuit excusationi, cur excudi mihi non curauerit quem Iconum fasciculum mittere ad te destinâram; verùm id Deo benè propitio occasione proxima fiet. De rebus nouis, scribunt Munstero ita cœpisse Trantmandorfium cum Regiis Ministris agere de pace, vt sit Cæsaris nomine cessurus quidquid illi comperit iuris in Metensem, Virodunensem, & Tullensem Episcopatus, vt Landgrauiæ Hassiacæ nescio quid iurium relaxaturus, vt bona fide cum Palstino causâ ipsius cognitâ, probéque discussâ acturus; vt ipsis demum Suecis pecuniâ numerata satis facturus. Aiunt interim Cæsarem fidem Bauari habere suspectam; ac subuereri ne is nobiscum quidpiam fœderis meditetur. Traiecit Albin Vrangelus, & copiis incolumibus ad Torstensonum iam accessit, quò illi, vnà cum Konismarkio, euasuri deinceps sint, euentus breui demonstrabit. Cepit Turennius quandam arcem munitissimam vltra Rhenum, nec procul Moguntiâ; ac perhibetur tamen secundum Rhenum, quam secundum Mosellam esse hiematurus. Angli res pronæ semper ruunt. Cepere recens Parlamentarij vrbem, arcémque in Lancastria. Petiit Rex ab ipsis in gratiam Ducis Richemontij, & quorundam aliorum liberi commeatus literas, quas & concesserunt.

Nondum

Nondum accipio miſſas fuiſſe quas alunt poſtremùm ab illis offerendas Regi pacis conditiones. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, IV. Kal. Ian. M. DC. XLVI.

EIDEM.

SIccine ergo, OPTIMS PRINCEPS, obruere me pergis tuâ munificentiâ; neque redire Solem ad nos, quin tua ſimul redeant munera permittis? Sed ſedulò nempe Solem imitaris, qui benefaciendo indefeſſus eſt, illáque, ex quibus nihil reportat, fouet. Meruit porrò interim Sol & haberi Deus ab iis, qui ipſum Authorem Solis ignorârunt, & ipſi τῷ Θεῷ *Dei* nomini cauſam facere, tam ἀπὸ τοῦ Θέειν, quòd perpetuò *currat*, quàm ἀπὸ τοῦ Θεᾶσθαι, quòd *peruidens* omnia, omnibus prouideat. An-non ipſe ſaltem mereris haberi viua Dei imago, quando in Religione Sacra, id quod in Prophana audire non licet? Nôſti quippe, quod ait Plinius, *Deus eſt mortali iuuare mortalem, & hac ad æternam gloriam via.* Et ſtatim, *Hic eſt vetuſtiſſimus referendi bene merentibus gratiam mos, vt tales Numinibus adſcribantur.* Ac longè quidem abes ipſe, vt ſimile quidpiam affectes, qui pergis etiam largitionem habere quaſi clandeſtinam, dum ne literis quidem tuis interſeris vllum de ea verbulum; adeò vereris, ne quod occultum eſſe experis, retegatur; at forem profectò ego excuſatior, ſi minùs in accepto dono commendando modum tenerem, in quo conferendo ipſe non tenueris: &, vtcunque aliud non liceat; ſaltem hanc tuam beneficentiam pati inuulgatam non poſſum. Id diſplicet, quòd verba me, quibus mea in te gratitudo congruè exprimatur, deficiant; ac recreat illud ſolùm me, quod meum tibi pectus eſſe non incompertum ſentio, neque ambigo, quin meum affectum candoris, venerationiſque erga te pleniſſimum probans, ſis pro ſingulari tua bonitate in ipſo regnare contentus. Cæterùm, cùm binas abs te hac vice literas habuerim, tum non potui illas præſertim ſine rubore legere, in quibus meam Oratiunculam tuo prægrauaſti encomio. Quippe ea tanti ſanè non fuit, quam cognoſcere totam ſuſtineres; quantò minus, vt tuo illo Eulogio tanto eam exornares? Habebis heic tandem quem ſperandum feci Iconum tuarum faſciculum, vt ſi lubeat in ſelectiores diſtribuere Amicos poſſis. Vereor ne qui cominùs erunt, deſideraturi aliquid ſint ad ſimilitudinem exquiſitam; ſed Mellanus tui cauſatur abſentiam, ac vouet, ſi quando tui met ipſius frui conſpectu liceat, adhibitum iri à ſe omne ſtudium, vt imaginem exprimat, qua non ſit ouum ouo ſimilius. Quamobrem ipſo vſus fuerim, fecit tum viri celebritas, tum facta ante tuum diſceſſum, quam & aſſeruârat, tui delineatio. Ad typi, tabulæ-ve cælatæ magnitudinem, formámque quod ſpectat, agnoſces eſſe eandem aſſumptam, quæ ad effigiem Monmorantij Conſobrini tui τῷ μακαρίτῃ vſurpata fuit. Habebis & Oden, quam ad te tranſmitti Capellanus ille noſter exoptauit. Haud hæreo verò, quin ea ſit futura tibi gratiſſima, & merito Viri, qui tui obſeruantiſſimus ſemper eſt, & commendatione Enguenij, cuius laudibus Ode conſecrata. Rerum nouarum nihil heic eſt, niſi quòd falſus rumor fuit, qui de commiſſo in Bohemia prælio, cladéque à Suecis accepta percrebuit. Rediit Stokolmium Tuillerius, ac fuit Cancellarius Oxeſternius Comitis titulo donatus. Hæret ſemper Oxoniæ Anglus, ipſámque quaſi à Farfaxio breui impetendam communit. Pacis negotium lentè procedit. Turennius partem exercitus in hibernis iam collocauit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMS, & hunc, & porrò Neſtoreos annos fœliciter viue, ac Vale. Pariſiis, Non. Ian. M. DC. XLVI.

EIDEM.

VErebar ſanè id, quod euenit, quódque Neuræus ſignificauit, ne ſcilicet miſſa effigies, tui effigies non ſatis foret. Noluiſti ipſe pro tuo illo in me affectu quicquam cauſari, veritus puta ne mihi quicquam moleſtiarum ingereres, verùm hoc ipſum magis me angit, quòd tibi tam bono, tam mei amanti opellam locârim tam parùm fœlicem. Et quàm putas vellem, vt licuiſſet mihi hacce occaſione eſſe cœlatori; neque pendere exprimendis hiſce lineamentis ab aliena manu? At mihi non cœlum ſubtile, ſed rudis ſolùm calamus eſt, quo vtcumque poſſet illa tui melior, diuiniórque pars deformari, eſt tamen adeò ſingularis animi tui moderatio, vt ne pudorem iniiciam, operæ eſſe parcendum putem. De Iconiſmo quid cogitem, ad ipſum reſcribo Neuræum, vtinam ſint & ſapientiores, & fortunatiores δεύτεραι φροντίδες. Quòd fueris dignatus tuas literas tanta amoris erga me tui teſtificatione complere, pro tua illa fuit bonitate, qua, quod ad me ſpectat, temperare tibi, modúmque tenere minimè es potis. Ecquis nimirùm non fuerit, ſi rem nôrit demiratutus, te, tantus cùm ſis, cum tantulo me agere ex pari; & non qualem poſſum, ac debeo, obſeruantiam exigere, ſed reciprocam petere amicitiam. Qualecumque ſit, quod tibi de me polliceri potes, (nihil autem non potes, quod opis quidem meæ ſit) id omninò tuo ex nutu, arbitrióque pendet. Inaudieris iam appuliſſe huc Cardinalem Antonium; & filium Longavillæ natum. Perhibent agi iam de pace aliquanto feruentius; vtinam verò etiam fœliciùs. Addunt Torſtenſonum collatis cum Koniſmarkio copiis Litomericum obſidere. Acceſſit à Turca, qui à Cæſare liberum commeatum exercitui aduerſus Venetos comparato obtineat. Scoti Nouarchiam obſident: Rex ipſe à Parlamentariis pacem poſcere renunciatur. Plura pluribus iam non vacat. Vale, PRINCIPVM OPTIMS, Vale, ô Decus meum dulce. Pariſiis, prid. Eid. Ian. M. DC. XLVI.

EIDEM.

ET parum vacat, & pauca ſunt, quæ impræſentiarum ſcribenda occurrunt. Nondum literas ex Prouincia habuimus; ſed, quantum quidem coniicere ex ſuperioribus fas eſt,

esse oportet, quæ Comitia tum indixeras iam perfecta, Deum veneror, vt in illis omnia tibi pro votis successerint. Versatur adhuc in Ciuitate Cardinalis Antonius; sed discessurus breui, vt aiunt in Abbatiam Normanniæ quandam, vnde comitatu ex Italia recepto, duos post menseis tediens, excipiatur solemniùs, & vt Nepotem Sommi Pontificis decet. Rumor fuit admodum volgaris abiturum hinc illum in Prouinciam, & concedente Turrim Aquosam inhabitandam Ledigueria, immoraturum complusculùm. Id si verum sit, non potes profectò suspecti consilij non particeps fuisse. Meliùs iam habet Dux Aurelianus à sua illa Nephritide, calculos nempe emisit duos quibus fuit per duos dies maximè quidem diuexatos, Illustrissima eius Coniux emisisse partum immaturum dicitur, ac meliùs quoque se iam habere. Memini nuper fœlicis partus, quo Illustrissima tua Consobrina filium edidit, illo ipso die, Paucæ fuot boræ, ex quo inoiseus Capellanus me, retulit & Matrem, & Filium optimè valere. Adiecit porrò literas à Longavilla recèns acceptas, spem magnam pacis facere; quippe superatas iam omneis præliminareis difficultates; ac ipsummet componendarum rerum negotium seriò susceptum, Procedere aiunt res Germanicas, Anglicanásque eodem tenore; & quod spectat ad Flandricas, inaudieris iam, vt opinor, quemadmodum Gassio Legioni insigni penè integrè conficiendæ excurrerit. To, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisijs XIV. Kal, Febr. M. DC. XLVI.

EIDEM.

QVam eleganter expressisti rigorem illum hiemis, qui istic dum conscriberes literas postremas inualuit? Profectò tempestatis faciem non auersarer magnopere, si tam bella occurreret, quàm est belle à te descripta. Nos hac in Vrbe nihilo clementiorem experti sumus. Videlicet à Natalitiis in hunc vsque diem, qoo cœpit degelare, ita defæuiit, vt glacies robustissima, qua tum Sequana obduruit, etiam-num perduret. Quàm humaniter verò etiam doles vices infœlicis Principis, qui dum Maiorum saragit, etiam minorum iacturam facit. Vtinam ille tam eordatè, quàm tu, potuisset ratiocinari, neque enim sese in eas coniecisset angustias, ex quibus reuocare gradum, incolumísque euadere, nisi æquus amet Iupiter, non possit. Isthæc dum scribo, redduntur ecce, quas es dignatus Lambicij date. Ita-ne verò, OPTIME PRINCEPS, vacauit tibi literas otio, quietéque dignissimas inter negotia illa tam ardua, importunáque perscribere? Nimirum accepi ex aliis quàm intricatæ molitiones occupationem tibi faxint, & quantum inde suboriri implicati laboris sentias, vode leuamen oneris, quod sustines, fuerat sperandum. Næ tamen fallor, qui cum te nôrim ea esse magnitudine, atque constantia animi, vt nihil hisce gerris, titiuillitiísque mouearis, reputare debeam te nihil proptereà ex tranquillitate illa remisisse, quam peperit tibi & animi candor, & morum integritas, & dictorum omnium, factorúmque consensio. Audietis, opinor, futurum vt Aurelianus in Prouinciam tuæ conterminam discedat, & Turnonem Comitia, quibus intersit euocet, nisi ea fortè votorum Aulæ sese audientiora exhibeant. Aduentare aiunt Turennium in Vrbem, & vel hoc ipso vespere, vel crastina die adfuturum, Hollandi pro pace Legati accessisse iam Monasterium perhibentur. Ferunt Ministros Regios securitatis titulo deposcere, & Lotharingiam, Comitatúsque conterminos, & vtramque Alsatiam, & cum Suntgora Brisgoiam, & Philippoburgum, atque Hermeostemium, & nescio quæ insuper alia: Suecos autem petere & vnioersam Silesiam, & ipsam Pomeraniam, & Mekelburgi maritima; & Harberstadium, Osnaburgum, quosdámque alios Episcopatus. Interim verò ipsi Sueci non modò Litometicum, sed etiam qoædam alia circum loca expugnauerunt. Dicitur eorum exercitus comparatis Vrangeli copiis, ex sexdecim equitum, & quatuordecim peditum millibus constare, Excurrit veredis Konismarkius Varsouiam; & cum Polono collocutus exercitum subinde repetiit. Quid id fuerit, rei euentus docebit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Kal. Febr. M. DC. XLVI.

EIDEM.

ACcipio ecce literas, quas iterato è mediis Comitiis dignatus es date. Fit verò ea ipsis occasio suspiciendi iterùm quî animum inter tot turbas adeò imperturbatum geras, & tam serena mente de pace, déque bello ratiocineris. Sed nimirùm nescius ad dextram, sinistram-ve deflectere, & tecto semper tramite qua virtus demonstrat, incedens, ipsis negotiis superior es, ac illa tractas non negotiosus. Non fueram ego opinatus duratura tandiu Comitia, subuereor tamen, quid fuerit causæ; ac lætor esse te ea spe, vt fœliciter denique succedant. Significauit mihi Tornator, qua in amicos illos meos bonitate extiteris; vnde & quas possum gratias refero, quando quas par est, meæ non est opis. Haud hæreo verò, quin cogitâris totam etiam Vrbem onere eximere, si in te quidem id fuerit situm; quare & grates etiam rependo ob pronam adeo voluntatem. Tametsi enim aliqui immemores beneficiorum, quæ mei causâ conferre soles, non est tamen proptereà æquum, vt affectum in Patriam exuam, & debiiiorum, pauperiorúmque propter aliquos potentiores, ditioréfque dimittam curam. Post datas ad te nuperas inuisens Capelianus me, ea legit, quæ dignatus es de condito Poëmate in Enguenij laudem inserere tuis. Quam putas verò, Deum Immortalem! sese deuinctum testatus est, quòd tu, tantus Princeps, tam bona de ipso fundere sustinueris verba! Exoptauit certè, vt tibi suo nomine gratias agerem, ac sensum gratitudinis quam-maximum significarem.

Nihil

Nihil habet Aula recentius, quod ſciam, quàm miſſum Curſorem à Cardinali Barberino, & Thadæo fratre, quos cum tota familia, ac ſola Thaddæi vxore Romæ relicta, appuliſſe Leonem aiunt, vt fuit ſtatim tibi haud-dubiè perſpectum. Inſigne profectò temporibus noſtris ludibrij Fortunæ, ac viciſſitudinis humanarum rerum exemplum, quo moneantur omnes, qui ſtant, vt iuxta præceptum Seruatoris, videant ne cadant, ac ne ita fidant volubili globo, quin ſaltem pedem alterum ſupra immotum cubum conſtituant. Exemplum aliud in Anglo Rege, qui cùm tertiùm per literas à Parlamento petierit, vt accedere Londinum liceret, & de pace ipſa coram agere, ita repulſam paſſus eſt, vt Parlamentum ſtatuerit, nulla ratione neque coram, neque per Legatos cum eo agere, ſed præſcribere ſolùm ipſi conditiones, In quas concedat. Præter illa, quæ nuper ſcripſi à Miniſtris Regiis Monaſterij propoſita, poſtulârunt ecce vt tota Alſatia Franciæ adſcribatur, & Rex, quaſi eius Land-grauius in Comitiis Imperij tum ſedem habeat, tum ſuffragium ferat. De Lotharingi negotio agendum Monaſterij negant; ac contendunt eum Principem debere ab vno Rege dependere. Tendere aiunt Torſtenſonum in ſuperiorem Palatinatum; ac fore, vt cum Bauaris, ſi quà obſiſtant, prælium committat. An verò etiam aliquid Cæleſtium rerum commemorabo? Ecce, cùm nudius-tertiùs manè Lunæ Eclipſis contigerit, ſatis fui fœlix, vt ſaltem totam, quod aiunt, Incidentiam obſeruitare potuerim. Cætera inter Initium fuit horâ præciſè quartâ cum quadrante, & Immerſionis Totalis punctum hora quinta cum parte quinta. Prætereo glaciem planè ſolutam, ac Sequanæ alueum admodùm intumeſcere; tametſi frigus viſum eſt hocce ipſo die reſumere vireis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, poſtrid. Kal. Februarij, M. DC. XLVI.

Admodùm Reuerendo, & Doctiſſimo, Clariſſimóque Viro D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatenſi Canonico, Paſtori Hercano,*

PETRVS GASSENDVS S.

DVo penè ſunt menſes, Optime Virorum, ex quo accepi literas Bruxellæ abs te Langreno tuo conſignatas. Et ſtatim quidem præclaro Viro literas mihi reddiriss, quò te certiorem eiuſce rei facere poſſet, ſignificaui; at non feci tamen Reſponſionis ſpem, quo vſque tibi reddere eorum, quæ per me curari in Prouincia exoptâras, rationem poſſem. Tametſi verò reddere quampiam ab aliquot iam diebus potui; quòd tempus nihilominùs noperæ Eclipſeos inſtaret, ac perſcripturus ad te forem, quam expertus fuiſſem in ea obſeruanda probam, improbam-ve fortunam; idcircò, vt tibi vnis literis ſatisfacerem, differendum cenſui. Nunc igitur cùm me fortuna circa Eclipſeos obſeruationem non omninò deluſerit (nam totam ſaltem Incidentiam dubio tempore conſpicuam reliquit) ecce de ea quidem aliquid dicendum; ſed priùs tamen eſſe videtur ad capita illa præcipua literarum tuarum præmittenda Reſponſio. Itaque poſt illas acceptas, deſtinaui ſtatim, quas per me voluiſti ad nobilem Arnaudum tranſdi, conſcriptis vnà verſibus paucis, quibus & dicerem ſalutem, & quanti deberet tuum illum affectum ducere, facerem perſpectum. Scripſi autem ſimul ad Riantij Baronem Aquenſis Senatus Conſiliarium, & Peireskij *ἐκ μητρόθεν*, ex fratre Nepotem, ac à tribus iam menſibus ex aſſe hæredem; quando qui hæres fuerat Parens ipſius Valaueſius, terrena illi ſpolia, petiturus ipſe Cæleſtia, dimiſit. Scripſi, inquam, vt tui cauſâ duo quædam ex eo flagitarem; vnum vt vel tranſmitteret quem poſſem tecum communicare Babylonium laterculum; vel curaret ſaltem impreſſos in eo characteres ita ſcrupuloſè, exquiſitéque delineari, vt nihil intereſſet, an in ipſo-met latere, an in tabula effigiati conſpicerentur. Alterum, vt cùm exſtare noſſem in ipſius ædibus antiquum marmor, quod Peireskius Maſſiliâ obtinuerat, erectum prius ad exteriorem *Templi Accolarum vocati* parietem, quódque ille eſſe opinabatur ſtatuam Crinæ Medici, habiti ſecundi Vrbis fundatoris: vt, inquam, curaret id marmor per Pictorem quàm magna poſſet imitatione adumbrari, quia ſtatua eſſe, haberi-ve tam Pytheæ, quàm Crinæ valeret; neque vlla poſſe obtineri ſtatua inſtituto tuo accommodatior videretur.

Cæterùm ex Arnaudo quidem nihil accepi hactenus; at Illuſtris Baro dum faciendi ſatis poſteriori petitioni occaſionem præſtolatur, fecit iam ſatis circa priorem. Videlicet effigiem nactus, quam fieri Peireskius curârat vnà cum facta deſcriptione memorati laterculi, & miſſa quidem, quantum conijcio, ad veſtratem Rubenium (Italicè quippe ad ipſum ſcribebat) ad me tam effigiem, quam deſcriptionem miſit. Vtramque proinde tranſmitto ad te, ac Baronis etiam addo literas, vt pronam ipſius voluntatem nôris. Vereor interim, ne maiorem euentu ſpem conceperis; ac potiſſimùm cùm Ægyptius potiùs, quàm Babylonius later videatur (vtcumque ipſi quoque Ægyptij potuerint perinde ſuas Siderum obſeruationes conſcribere) verùm quidquid id rei ſit, tu & peruidebis, & conſules boni.

Næ verò & nimiùm es bonus, & mei amans nimiùm, dum, vt Pytheæ ita mei mitti Iconem poſtulas, ac eo præſertim, quo inſinuas fine? Abundè ſanè eſſe poteſt, ſi qualiſcumque fiat mentio tum meæ in te obſeruantiæ, tum adhibitæ diligentiæ, vt tibi qua poſſem ratione ſatisfacerem; niſi ſis etiam adeò profuſus, vt tua in me viſcera pro tuo erga me ardore effundas. Ac non ſum quidem adeò auſterus, vt Amicis inſtantibus tale quid negare ſuſtineam; ſed non poſſum tamen ea eſſe fronte, vt effigiem mei paginæ vlli appictam videam. Cùm Peireskius

certè ex me exortsisse, vt Mellani manu æri incidi me paterer, dedi illicò operam, vt typus ipse supprimeretur; ne videlicet res in alios, quàm in intimos, fidósque Amicos abiret. Heinc vellem quidem aliquis mihi superesset iam Ectypus, quò donare te potis forem (sed eo solùm fine, vt tibi haberes) cùm non supersit, operam dabo, vt si qua possim recuperare occasione alia rem præstem.

Adiungam hisce litteris quæ exarauit Mersennus raptim de oscillationibus tuis. Peregit ipse experimentum quam-maximè fieri exquisitè licuit per brumam, chordâ Parisinorum pedum 49. assumpta. Quàm sollicitè in Solstitium vnà cum variis clepsydris, quæ ipsi fuere vsui, asseruat; sed hac de re quidem suo tempore.

Ad Lunæ Eclipseis annorum superiorum quod attinet, redij (te non semel, neque frigidè postulante) ad Thuanas ædeis, in quibus peractá obseruatio anni 1642. qua de quereris, fuerat; verùm nihil non circumspiciens, adnotare prorsus nihil potui, quod ex parte Cæli imposuerit, & tempore quidem Initij præsertim, quo serenitas fuit, & Luna, Regulúsque extra omnem Refractionis aleam sublimes, ac oculi nostri loco edito ad libellam pene cum tectis domorum vicinarum facti. Quamobrem si quid fuit erroris, id in culpam mei, qui potuerim esse non satis attentus, conijciendum est. De alia anni 1643. idem planè dico; tametsi non possum satis demirari, vt Bullialdus Parisiis, Agarratus Raræi, ego Sucij adeò præcisè circa finem, & tempore quidem cælitùs desumpto, conuenerimus; vtque speciatim mihi assumptæ trium diuersarum Stellarum altitudines idem exhibuerint minutum. Idem etiam penitùs dico de alia superioris anni; tametsi non licet quoque non mirari, qui fieri potuerit, vt non modò assumpta ad finem Lunæ altitudo, sed altitudo etiam duarum diuersarum Fixarum mihi imponeret, dum ex singulis idem momentum venatus sum, & conspirante præsertim serie altitudinum præcedentium.

Ad Solarem verò Eclipsin superioris Augusti quod spectat, fuit mihi quoque Cælum infaustum; potissimùm verò sub Medium, ac Finem. Accessit infœlicitas deperditæ schedæ, cui aliquot Phases consignaueram, dum nubes per Initia aliquoties dehiscerent. Memini duntaxat contigisse Initium, cùm iuuenis pereruditus Ioannes Picardus, & studiosus adolescens Claudius Luillerius, quos vnà cum famulo aucupandæ Solis altitudini præstitueram, idque, dum ipse intereà in scena vicina specialem machinam moderarer, pronunciassent mox ante altitudinem graduum præcisè 46. sicque horam fuisse decimam cum minutis quatuor, aut perparum ampliùs. Memini quoque cœpisse Eclipsin in parte disci Solaris Borea, cùm inclinatione ad verticalem versus Occasum triginta graduum proximè; & cum Sol momento interluxisset, sub Medium, aut aliquantò priùs, fuisse Eclipsin Digitorum 4. cum besse; ac deficientis limbi Solaris portionem 105. graduum adnotatam fuisse.

An addam verò perscriptum ad me fuisse Gratianopoli à Valesio], obseruatum fuisse Auenione Eclipseos Initium Sole alto 52. grad. 25. min. ac proinde hora eius diei XXI. matutinâ 50. min. 25. Finem autem Sole alto 57. gr. 15. min. vel 56. grad. 50. min. hoc est hora vel 0. grad. $34\frac{1}{2}$ min. vel 0. grad. 41. min. à Meridie.

An perscriptum Dinia meis ab amicis, quibus demandâram, vt meis vsi Organis id, quidquid possent, exsequerentur; obseruasse se Eclipseos Initium Sole alto 53. grad. min. 8. hoc est hora matutina 10. min. 35. Finem verò alto 56. grad. min. $34\frac{1}{2}$ hoc est hora à Meridie 0. grad. 40. min. Ac non ampliorem visum fuisse, quàm Digitorum 4. defectum.

An missum fuisse Româ ad Mersennum schedam, quæ continetur geminam fuisse obseruationem illeic peractam, altero quidem Obseruatorum attendente ad Horologium Sciotericum, quod est in Palatio Cardinalis Spadæ; altero verò ad simile aliud, quod est in Conuentu Gallorum Minimorum in monte Pincio; ac obseruatum vtrobique fuisse Initium hora 15. min. $16\frac{1}{2}$ alto aliunde Sole 58. gr. 30. min. in verticali 53. Eclipsin autem peruenisse ad septimam partem Diametri Solis in parteis 24. diuisæ, hoc est ad Digitos $3\frac{1}{2}$.

An denique fuisse perscriptum Dantisco à præclaro Heuelio obseruasse se in ea vrbe, tum Scioterico, tum ex altitudine Solis, contigisse Initium hora 11. min. 24. Finem hora 1. min. 53. idque præter Phaseis interiectas complureis; ex quibus aliunde obtinuerit fuisse defectum maximum Digitorum 7. cum dodrante.

Porrò & Eichstadium similibus visum Stetinæ Pomeraniæ, obseruasse Initium hora 11. min. 8. Finem hora 1. min. 24. præter Phaseis itidem varias, ex quibus etiam obtinuerit maximum defectum Digitorum $7\frac{1}{2}$.

Et Linnemannum Regiomonti consimilibus etiam visum, obseruasse primùm defectus sesquidigitum hora 11. min. 48. Digiti verò vltimi $\frac{1}{8}$ partem, superstitem hora 1. min. 55. idque etiam præter varias Phaseis, ex quibus obtinuerit maximum defectum Digitorum 8. Addenda hæc sanè vt possent cum iis, quæ tu hac de re misisti ad me, compensari.

Vt verò iam demùm de Eclipsi Lunæ, quæ nudius-quartùs contigit obseruationem meam attexam; vix sanè affulserat spes intervidendi aliquid, aut tota die superiore, qua nubes fuerant densissimæ; aut noctis etiam magna parte, qua effusissima est pluuia. Et verò, Deo benè propitio, cœpere nubes sub mediam noctem tum rarescere, tum variè interhiscere; ac res ita se habuit, vt paullò ante horam 4. Cælum fuerit iam plærumque serenum, & serenitas fuerit constans ad vsque quintam cum semisse. Ab hora vsque sesquisecunda conscenderam alteram Turrium quæ ad ingressum *Templi B. Virginis*, cum iisdem adiutoribus, quos circa Eclipsin Solis memoraui; apertas nempe curârat fores optimus Canonicus, Abbásque Campinius, quo etiam fauente fuerant Organa a die superiore in Turrim illata. Editum elegeram locum, vt, si fors ferret, attenderem, num tempore exortus

Solis

Solis hinc Sol, inde Luna deficiens supra Horizontem exstarent; attamen frustratus spe sum, quoniam apparuit quidem Sol; sed Luna ob nubes minimè comparuit. Ne longum faciam seriem ecce, quæ obseruandæ progressus, &c. *Vt in Commentariis*. Breui post subortæ ab Occasu nubes Lunam penitùs obtexerunt, neque interuidere sunt passæ, nisi semel; idque transcursim, præter hiatulum, cùm visa est recuperasse ex luce primaria Digiti proximè dimidium alta adhuc margine superiore 4. proximè gradibus; atque adeò horâ proximè 6. min. 55.

Atque ita quidem se obseruatio habuit. Videris ipse, qui fieri possit, vt duo momenta præcipua 9. propè minutis absint ab iis, quæ præscripseris. Aueo certè scire, quid tibi hacce vice contigerit, vt experiri liceat, num saltem aliquis defectus coniiciendus sit in Meridianorum differentiam præsumptam.

Isthæc vix absolui; cùm ecce redduntur à Riantiensi literæ vnà cum Statuæ delineatione, de qua sum initio loquutus. Itaque illam etiam adiungo, ac lætor fore exinde tibi voluptatem cumulatiorem. Si iuuet te quidpiam testari in illum gratitudinis facies profectò erga Virum, qui & te pridem suspicit, & de te benè mereri studet. Vale, Virorum Optime, ac esto superstes in Nestoreos annos. Parisiis, XII. Nou. Febr. M. DC. XLVI.

Clarissimo, Sapientissimóque Viro D. IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Reipublicæ Palæopoleos Scabino*,

PETRVS GASSENDVS S.

DOnec pluribus scribere ad te spero, Virorum Humanissime, committere interea nolui, vt iuuenis nobilis, ac per-eruditus *N.* hacce occasione daret literas, quin participem te simul facerem meæ qualiscunque circa Lunæ Eclipsin obseruationis (nam de Eclipsi quidem Solis dicere aliud nihil possum, quàm contigisse nobis ipsius Initium die illa Augusti 21. hora antemeridiana 10. cum minutis proximè 4. & à Borea quidem, cùm inclinatione à verticali in Occasum in ipso Solis limbo graduum 30. proximè, ac existente medio circiter defectu Digitorum 4 $\frac{1}{2}$ defecisse ex circumferentia grad. proximè 105. Cætera cum nubes, & casus præripuit.) Ne verò morer, ecce totam obseruationis seriem, prout statim, seu ipso die Ianuarij 31. cuius manè, seu tempore antelucano per-acta fuerat, in Commentarios eam retuli.

Phases Lunæ, &c. *Vt in Commentariis*. Isthæc sunt, quæ exscribo raptim, tu inelegantiam paginæ excusa, si quidquid est modò, pellegere possis. Breui, Deo volente, & plura, & meliùs. Resaluto viros præclaros, potissimùm verò optimum Eichstadium. Ipse & Vale, & me amare perge. Parisiis, III. Non. Feb. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

NÆ ego, cùm nuper perscriberem natum Longa-villæ filium, feceram imprudens, non aduertens scilicet te orbitatis tuæ admonitum iri? Næ tu verò iam sic rescribis, quasi exinde occasionem leuandi dolorem orbitatis acceperis. Tu alius certè longè ab iis, qui ne vllum quidem vestigium, & quasi μνημόσυνον pignoris deperditi ferunt, ac rursus ab iis, qui in vidua domo nulla, nisi tristia signa sustinent; è quorum numero nôsti fuisse Herodem illum Atticum, in quem ob mortem filiæ, nihil nisi atratum ferentem, iocatus Sextus Philosophus, *ecquid napos, domum infers*, inquit ad ancillam, *quos, quòd albi sint non sit herus toleraturus*. Habes ea proinde, quæ sponte mihi in mentem reuocârint, quod de Fabio Maximo à Catone Maiore dictum, dum *multa*, inquit, *in eo Viro præclara cognoui; sed nihil est admirabilius, quàm quomodo ille mortem filij tulit*. Profectò si Posteri nôrint qua animi moderatione hacce in re te gesseris, erit quamobrem, tuam orbitatem cum simili gloria compensatam putes; neque reputes te minùs fœlicem, dum videris illum quem propter filium superstitem nemo laudasset; ex eo etiamnum commendari, quòd præreptum filium moderatissimè tulerit, & laudationem etiam scripserit, *quam*, inquit idem, *cùm legimus, quem Philosophorum non contemnimus?* Sed de his aliàs. Nunc vix est quicquam rerum nouarum, quod ad te scribam. Accessit ad Aulam Princeps Carinanius ab vno, aut altero die, sicque post diem longissimum vxorem denique reuisit. Monasterio nihil habetur, nisi quòd Ministri Cæsarei deliberant adhuc circa propositas à nostris in..undæ pacis conditiones. An Anglus oblatas à Parlamentariis excepturus sit, an amandaturus, hinc absurditas, hinc necessitas hærendi ansam meritò faciunt. Obstitisse aiunt Vrangelo, Suecisque in Palatinatum tendentibus niueis, ne pro votis progrederentur; sed captam tamen interim ab ipsis arcem *Brucum* vocatam, quæ magni oppidò momenti habeatur. Dicitur Konismarkius cogere nouum exercitum, & Torstensonus misisse Lipsia Osnaburgum, ad impetrandum stipendia copiis Suecicis per Germaniam fusis. Nupturam ferunt Sueciæ Reginam Consobrino illi, qui diu sub Torstensono militauit. Addúntque Reginam Poloniæ esse Hamburgum iam prætergressam. Vrgent impensè Hassiaci Marpurgensem obsidionem; & Colonienses à Melandro molestissimè infestantur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis V. Feb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

ADdi nihil potest ad ea, quæ de Fortunæ inconstantia, vicibúsque rerum improuisis habes. O te interim humanissimum,

qui pro immensa bonitate tanto es afflictis solatio! Qui tanta per æquora vectos, tantisque periclis iactsros ea comitate excipis, vt illi non subiisse exsilium, sed commurasse lareia videautur? Qui Genti nostræ eam laudem qoæris, vt nulla videri hospitantior possit; donec illi crudeleis tetras, ec auarum id littus fugiunt, in quo, vt Palinurum, sic ipsos fata infanda excepissent,

Et gens crudelus madida cum veste grauatos
Prensantésque vncu manibus capita aspera montus
Ferro inuasisset.

Quod verò perscribis eos viros æquissimè, fortissiméque istam fortunæ iniquitatem, atque acerbitatem ferre, id tantò mihi fit minùs dubium, quantò sum mihi semper visus agnoseere in Cardinali (nam germanus quidem haud perinde notus) singularem adeò virtutem, vt facilè cepiam vigere in ipso & constantiam mentis inuictem, & animi robur infractum. Heic sanè est, vbi Sepientia vireis suas explicans, quenti sit in vire momenti declaret, quæ & studiosorum sui fida comes, nunquam Ipsos deserit, sed per Caucesos, Syrteisqoe sectatur, simúlque emergit etque enatat, & despondere nunquam sinens, illud identidem inclamat; *Nunc animus opus, ô Secy, nunc pectore firmo.* Sed quónam euado? Rerum nouarum nihil penè est, quod vt nôris, valde intetsit. Nondum mouere Sueci castra, sed prope Egram semper consistunt. Cepere Hassiaci denique Marpurgum. Monasterij quæ tris sunt Imperialia collegia cò solùm vergunt, vt nostrorum postulata temperent, dum Cæserei instant, vt deliberetur quidpiam-ne, & quatenos sit ex postolatis concedendum. Aiunt Hispanoa eas Hollandis offerte pscis conditiones, vt permirum sit, nisi edmittenıur. Angli res peiua semper hebent. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIV. Kal. Mert. M. DC. XLVI.

EIDEM.

ADegere me denique Amici, vt Hugonem in ius vocarem, qui ipse in se dicere ius nolueret, ac arbitrio etiam bonorum, imò optimorum Virorum de quibus ante aliquot menseis quidpiam ed te scripsi, stare recusârat. Qua fide vit sit, vel ex eo nosces, quòd dieere edactua, Sacramento adhibito, quam mihi summam promiserit, se non meminisse, iurârit, dicam, an peierârit: itaque in eo iam sum, vt inchoata scripto probatione uixus impettem licentiam adhibendi resteis omnl exceptione maiores, quorum sit memoria tenacior. Id disceptendum hodierna luce epud Peletij Magistros Libellorum Supplicum fuerat; verùm ille tergiuersatus vadimonium desertum fecit. Perscribo hæc porrò, vt tibi insinuem quid me terum hodie occupatum habuerit, feceritque, vt vix supersit paucis versibus conscribendis tempus. Qusnquam & vix est aliquid rerum nouerum, quod ad te scribam; nisi quòd Strada præfestinanter, inexspectatóque discessit in Hollandiam, vt nescio quid rei inter Otdiues, Principémque Auraicum Regio interuentu componat. Negotium de pace perinde, ec nuper. Consistunt semper Cæsarei, Suecique in Bohemia; aiunt tamen omnia ad prælium breui committendum esse comparata. Angli res semper eflictiores. Cepere recens Parlamentarij heinc Darmutbum, illeinc Cestriam; ac in eo iam sunt, vt Vorcestriam capiant. Id si fiat, vix ipsi duæ, tres-ve vrbes supererunt, ac ipsas inter Nouarkia, quæ eminùs etiam penè obsidetur. Scribit, rescribitque, ac nullas non offert Princeps infœlix conditiones; verùm surdis canit, & cum iis egit, qui sic in se summam terum transtulerunt, vt illam aut exuere, aut cum eo partiri velle non videentur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ee meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Kal. Mart. M. DC. XLVI.

EIDEM.

PErgit Hugo tergiuersari, ac eiusmodi nectit moras, vt nescius in qoem longam diem valeat negotium protrahere, doleam, quòd interim tantumdem meum versum te reditum moretur. Quàm vehementi enim me putes tui reuisendi ardore flagrare, vel ex eo, quòd ipse pro tue bonitate teneri te tento mei desiderio testaris. Enitar profectò quantâ maximâ licebit diligentiâ ab hacee lite me expedire; ac vtinam mihi aliunde faciendi satis optimo Cempinio facultas edfuisset; neque enim ex me, quantum reor, amici vnquam extorsissent, vt ob conceptam erga viruın indignationem intenderem ipsam. Mensis est, ex quo ad te scripsi nihil habere Aulem recentius Barberinorum in Prouinciem eppulsu; nunc recentius nihil, quod sciam, ipso Cerdinalis Franeisci accessu ed hanc Vrbem habet. Hesterna nempe die aduentauit, exceptúsque ed Carentonem fuit à Cerdinalibus Lugdunensi, Mazarino, & Prælatorũ, Vıtorúmque Aulicorum insigni turba. Nõ rediit cum illo germenus Cardinalis Antonius; sed eum pertexisse in Prouinciam aiunt. Disseminatus rumor est de commisso in Bohemia prælio, quo profligati Cæsarei, Bsuarique à Suecis fuerint; verùm is tatus nondum habetur. Hassiaci capto Marpurgo, eireumvicina quæque expugnant. Admisit Megdeburgum Suecicum præsidium. Excipiende Dantisci fuit Regina Polonıæ ante duòdecim eut quindecim dies. Pacis negotium haud secus, quèm nuper. Angli tes nihilo seniotes. Post occupatam Cestriam, etiam Nouarkie cominùs obsessa. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Kal. Mart. M. DC. XLVI.

EIDEM.

VRgeri se præsenticus Hugo, essensit tandem vt lis arbitris dirimenda permitteretur. Perstiti ipse lu designandis Coadiutore Parisino, & Segiensi Episcopo; ille delegit Areletensem, & Xantonensem Præsules, adfuturúsque est Tolosenus, à quo negotij series cuius ipse foit pars megna, narretur. Cùm proximia diebus coïturi sint, comparo me, vt pari mente faustum, infaustúmque exitum opperiar, nimirùm si fortè

cecidero

ceciderо causâ, lucro non exiguo iam nunc deputo, quod mihi curarum immune reſtituetur tempus. Sin verò temperantibus, vt fere mos eſt, iura Arbitris (tametſi in eo ſemper ſum, vt totum, aut nihil, ſummo iure adiudicent) aliquid fiat reliqnum, tum ipſe mihi inſuſurrabo, id quod in ore eſt omnium, *multum tum lucrari, qui à lite diſcedit.* Rumor eſt, ſed neſcio quàm verus, mandaſſe Hiſpanum Miniſtris Monaſterij degentibus, vt mero Reginæ arbitratui conditiones pacis committant. Id, ſi verum ſit, timeo Danaos. Quid enim, ſi ille contendat aut Reginam, Aulamqne noſtram vocare in inuidiam. Si præoptare bellum pergat, reclamantibus populis, & Turca, quem ille prætexit, inſtante, ant rexere eundo, ac redeundo moras; obſtatéque, ne miles noſter nimis properè ex hibernis prodeat? Mouere Sueci Bohemica caſtra; quorſum tamen nondum innotuit. Rediturus breui Tuillerius, deducturus eſt milites, qui iam in Dania nomen dedere. Ex Anglia ſcribunt Fatfaxium, relicta parte exercitus obſidentis Eeceſtriam, occurriſſe Principi VValliæ deducenti ſuppetias, ac ipſum ita profligaſſe, vt ægrè ſoſpes cum quingentis equitibus euaſerit. Cùm ea vrbs proinde capienda mox ſit, & aliunde Nouarkia deditionem iam meditetur; vix ſunt aliæ præter Votceſtria, & Oxonium ſuperfuturæ. Ac ipſe quidem Rex ſeriptitare, nihilqne non offerre pergit; ſed conamine ſemper irrito. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VII. Eid. Mart. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Eſtinat iterum ad te Capellanus noſter exemplum conditæ à ſe recens Odes, ratus te pro ea comitate, qua cætera ſoles, illud excepturum, ac venerationem ſummam, qua te colit, atque reueretur, non improbaturum. Nondum conuenere Prælati, quos Arbitros delegimus, ſed diem nihilominùs quo rem diſceptent, iam condixerunt. Expetiit meus ille Arnulphus Draguinianenſis, quem dudum nôſti, commendari tibi ab optimo Campinio, rogatu meo, neſcio quid rerum; Tu ſic factum intelliges, quaſi non potuerim id viro negare, cui præter ius affinitatis, etiam officia, meritáque non ſanè parua me obſtringunt. Quod ſupereſt enim, ſi quid fortè ſit, quod aut importunum videatur, aut ne accommodes aurem obſtet; ſcito id à me eſſe recantatum. Rerum nouarum nihil penè habeo; nam inter Suecos, Cæſareóſque nihil quod memoratu dignum videri poſſit, actum noui. Negotium de pace quantum agitur quidem in propatulo, ſe perinde habet; ſed aiunt tamen arcana quædam colloquia intercedere, ex quibus ſit breui aliquid ſperandum. Rediere in Hollandiam duo ex Oratoribus Monaſterium deſtinatis, vt ipſimet Ordinibus conditiones ab Hiſpanis oblatas ediſſerant coram. Menſis eſt ex quo Regina Poloniæ excepta Dantiſci magnificè eſt; at Rex interim VVarſouiæ ægrotat: neque quovſque conualuerit, illa exceſſura Dantiſco putatur. Angli res ſemper afflictiores, & quod caſum eius deploras, humanitate tua eſt dignum. Quod Guiſius Eques retulit de apparatu Turcico, à nemine ambigitur; vtinam Deus omen auertat, & Chriſtiani nominis oſor incidat in laqueum, quem parat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, Eid. Mart. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Eſcripſi nuper Arbitros proximo die conuenturos; at cùm in locum conuenerint, non conuenere tamen in ſententiam. Nam abs me quidem deſignati id totum deberi, quod promiſſum fuerat, ſenſerunt, quatenus Hugoni emolumentorum ob depulſionem nihil deperiit; deſignati verò ab ipſo deberi nihil defenderunt ob redditum Chirographum ipſo tempore depulſionis. Et reclamabant quidem iura ſtatuentia poſſe id repeti, quod errore facti relaxatum foret; ſed illi nempe in eo hæſerunt, vt affectanti quidpiam remitti Hugoni gratificarentur, & meos ad aliquam ſpeciem temperamenti inducerent. Ac noluere quidem mei inconſulto me quidpiam de ſumma relaxare; ego verò, qui adeò inuitus, ac tantas poſt moras inteuderam litem, dimidium potiùs amittere, quàm inſtaurare litem malui; ſicque aſſenſi vt perſolutis quatuor librarum millibus, finis ipſi imponeretur. Id cùm fuerit ſatis, vt me ære alieno liberarem, præſtabilins duxi reſidui iacturâ tranquillitatem redimere, quàm euadere ditior miſero bonarum horarum impendio. Quin-etiam id ſum conſequutus, vt liceat ad te regredi quam-primum cœptis Lectionibus in Regio Collegio impoſuero finem. Rerum nouarum quid memorem? nam & iam adhuc nihil ſunt moliti qui Sueci in Turingia ſunt, neque qui Cæſarei, Bauarique prope Noribergam verſantur. Apparari in Suecia ferunt ſuppetias oppidò inſigneis, quæ in Germaniam breui traiiciant. Dicitur Regina Poloniæ, tametſi Rex nondum conualuerit, diſceſſiſſe ad ipſum Dantiſco VVarſouiam. Obſtant ij, quorum intereſt, vt iura Imperij illibata remaneant; ne alia ad nos transferantur, quàm quæ ad treis Epiſcopatus, & Medioui cum, Pinarolámque attinent; nam ne alioquin ipſa Alſatia nobis cedat, ſummè repugnant. Memorant Anglum, vt aliquas ab Hibernis copias obtineat, indulgere ipſis quidquid denique Priuilegiorum expetunt, & ad Religionem maxime quod ſpectat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, X. Kal. April. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Ix iam demùm ſub veſperam in Muſæum redux, calamum arripio, vt proxima Feſta fauſta apprecer; nempe demere de ſolido die ne partem quidem minimam propter officia pietatis licuit. Non erit proinde cur à me exſpectes rerum nouarum aliquid; quandoquidem nec rogitare, nec audire quicquam vacauit; & ſi quid mihi aliud agenti

 aureis

aureis fortassis perculit, id paucis attingo ad nostrum Campinium, qui sit omnia tecum communicaturus. Cætera inter, quod insinuo de proposito inter Regem nostrum, Pueliámque Hispaniæ Infantem coniugio, concedendóque in dotem Belgio, comprobat id ipsum, quod præclarè ais, fallacem Gentem, dum omnia offert, nihil donare, ac interim suspiciones iniicere, quibus exturbet Confœderatos. Profectò enim, ex quò Strada significauit rem Batauis; mirum quàm illi alienata à nobis mente euaserint; quámque cogitare serió cœperint de componendis cum Hispano rebus. Quod de futuris Comitiis innuis, tuæ prouidentiæ est congruum, & maximè quidem, cùm non sit hærendum, quin abundè prospexeris, vt commoda ex iis speranda, sic timenda incommoda, quæ sæpe ea communicatis eoëuntium Ordinum, factionúmque consiliis, sequuntur. Hæc dum scribo, nouus Cælator, quo peritiorem neminem similitudini exprimendæ noui, attulit ad me specimen eius Iconis, quam expressit ea prototypo Monsteriano; videtur id mihi non omninò malè, transmittóque ipsum, vt interim habeas, habiturus plura, vbi procurâro, vt exactis Festis piura excudantur. Vtinam res tibi non ingrata sit; cui facere gratam fuit maximè cordi. Vale, ô DECVS PRINCIPVM. Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, III. Kalend. April. M. DC. XLVI.

EIDEM.

QVa bonitate, quod te rogâram de Atnulpho exceperis, Neuræus mihi significauit. Perscripsit nempe te incunctanter quidquid id esset, factum iussisse; ac misisse etiam Stipatorum vnum, qui & placitum renunciaret, &, si quid opus præterea foret, tuo nomine ea sequeretur. O meam licentiam erga te nimiam! ô tuam erga me nimiam indulgentiam! Cùm me inualetudo leuis per hosce dies habuerit, non vacauit quos Iconismos fuetam pollicitus procurare. Ipsos proxima occasione, Numine fauente, accipies. Rerum nouatum id non postremum, quod VValliæ Princeps, cùm à Farfaxio versus Cornubiense adigeretur promontorium, subduxerit se, & in Aremoricam migrârit. Dicitur & Rex eius Parens migraturus fuisse in Hiberniam; sed tutum-ne iter illi fuerit, quà terra, quà mari meritò hæretur. Verti aliunde in dubium video, futuri-ne Hollandi sint in suo nobiscum fœdere constantes; adeò prætexunt varia, libellis etiam editis, vt pacem cum Hispano ineuntes, iure nuncium remittere initæ nobiscum Societati videantur. Procedit interim vtcunque Monasteriense negotium, aiúntque Cæsareos in id consensisse vt Electoratus restituatur Palatino Principi, sed ea conditione, vt Octauus sit, & donec ipsi superior quoque Palatinatus restituatur, persoluantur Bauaro centies tricies centena millia. Germanici exercitus nihil adhuc mouisse narrantur. Memorant Reginam Poloniæ peruenisse tandem VVarsouiam, ac futurum fuisse, vt circiter medium superioris mensis nuptiæ agerentur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis postrid. Nou. April. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NOn fuit profectò sine fœnore illa Epistolij iactura, quando tu ipsam postmodum adeò solidè compensasti. Certè & ipse Capellanus se verbis tam bonis prægrauatum conqueritur; & ad me quod spectat, quæ tibi idonea reponere valeam, non suppetunt verba. Cùm non sit meus reditus tanti, vt tibi cordi esse mereatur, est mihi tamen conspectu tuo desideratissimo frui tanti, vt pauci qui supersunt menses euasuri sint annis prolixiores. Habebis heic quos Iconismos recepi nuper transmittendos. Censui autem ex iis tecendum satis insignem fasciculum, vt sit vnde valeas, si libuerit, quam-plurimis gratificari. Noueris aliunde haud-dubiè Aurelianum Ducem cum Cardinale Mazarino concessisse diebus nupetis Liancurium, & Gassionem eòdem conuenisse è Flandria, ad deliberandum quid mox facto opus. Pergens Turennius interim ad exercitum in Germaniam, transiuit Nanceio, & Metis, scribítque Luillerius eius equitatum per Regionem illam in hibernis relictum ea lectissimis cohortibus nonaginta constare. Monasterij nihil aliud nobis offerri ab Hispanis aiunt, quàm Damvillerium, Bapalmam, Hedinum, & nescio quem præterea alium non minoris momenti locum. Nondum planè constat Valliæ Principem in Aremuricam transisse; tametsi ex ea Insula, in quam se Fatfaxij metu recepit, transiturus speretur. Non transiit quoque Rex in Hiberniam; sed continuit sese Oxonij, penè iam inermis, ac potissimùm à profligatis tecens tribus hominum millibus, qui ad ipsum deducebantur, quibúsque excipiendis ipse frustrà cum alio filio Eboracensi Principe, ac Palatinis, Oxonio excessit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Eidib. April. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NOn esto aliis, OPTIMA PRINCEPS, at mihi certè, meisque es Cæsar; dum quod ab illo in Imperio, abs te in Prouincia præstatur. Tenetur sanè meus ille ad dicendum tibi Panegyricum; at nisi satis eloquio valeat, affatu tamen satis pollet, vt & pro accepto abs te beneficio sentiat se obstrictissimum, &, si quid aut tu illum iubeas, aut ipse tibi quomodocunque placiturum prouideat, sit tibi omni obsequio gratitudinem testaturus. Ego verò, ad me quod spectat, quidquid mei ergò in eum contulisti, sic volo receptum in me, vt abs me deberi solidum profitear; ac patiar ex me olim repetas, si quid in illo desideretur. De rebus nouis nihil est constantius, quàm quod tota Aula breui discessura in ipsa Flandriæ confinia sit; neque, vt speratur quidem, sine fructu. Monasterij nouæ semper difficultates suboriuntur; scribunt tamen

spem

ſpem eſſe magnam, vt pax anno ſaltem ruente ineatur. Hiemant adhuc Sueci; ſed ad Cæſarem interim ſcripſit Bauarus propriis ſe copiis indigere, vt illas opponat Turennio, cuius aiunt exercitum ex ſexdecim militum millibus conſtare. Perhibent verò conſtitutum aliunde Haſſiacum ex duodecim millibus;ſed accedente nempe Koniſmarkio, qui iam ad ipſos properat;vt poſe prorſus compoſitis inter Saxones, Suecoſque negotiis. Ex Anglia ſcribunt Parlamentarios inuitaſſe Principem VValliæ, vt in ſuam ipſorum fidem ſeſe dedat; fore videlicet, vt omnia pro conditione experiatur; ac dicitur ſimul à Parente iuſſus, vt diſcedat potiùs maturè in Franciam. Ipſe interim Rex ad Parlamentarios velle ſe Londinum accedere ſcripſit, non iam ampliùs vt paciſcatur de pacis conditionibus, ſed vt eas, quas ipſi præſcripſerint, ſubeat. Reſponſum autem tulit, ſi priùs accedat, quàm oblatis ſubſcripſerit, coniectum iri totum ipſius comitatum in carcerem; ac prouiſum ſimul iri, ne quiſquam, qui ſit Parlamento ſuſpectus, ad eum admittatur. Non addo Reginam Poloniæ fuiſſe exceptam VVarſouiæ,& celebratas Nuptias ὑπὸ τὸ Δεῖπνον menſis ſuperioris. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XII. Kalend. Maij. M. DC. XLVI.

EIDEM.

TOt, támque bona ſunt illa verba, quibus dignaris, OPTIME PRINCEPS, commendare curam valetudinis, vt ad immenſas, quas debeo gratias nihil aliud poſſim addere, quàm id, quod concipio pro tuæ conſtantia, perfectionéque ardentiſſimum votum. Ad meam certè quod attinet, vix eſt, quod illam magni habeam, niſi quia ſpes eſt, vt ſit ad præſtandum tibi obſequium comparata futura. Eſt ſemper Aula heinc diſceſſura ſub hebdomadis inſequentis finem. Rumor videtur ſatis conſtans de iam inita cum Cæſare pace; ſed is nempe eo argumento, quantam opinor, nititur, quod diſceſſurus Cæſar Presburgum ad Comitia Hungarica, mandauit Miniſtris Monaſterij degentibus, vt eas offerrent conditiones, quæ viderentur non poſſe nobis, Sueciſque eſſe non acceptæ. Quas illi proinde offerunt iam, eæ ſunt, vt Briſacum nobis, itémque Alſatia, ac Diœceſes totæ trium Epiſcopatuum cedant. Ipſis autem Suecis cedat Pomerania, illáque adeò altera maris Balthici expetita ora. Sunt interim adhuc Sueci in hibernis; vtcunque Bauarus dicatur ſuas ſeduxiſſe copias Turennij metu, vt nuper ſcribebam. Patitur Anglus penè extrema, quoniam & exciſus illi equitatus, qui Oxonij ſupererat; & perhibentur Parlamentarij ipſum eminùs ſtatim obſeſſuri. Plura ſcribere iam non vacat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, V. Kalend. Maij. M. DC. XLVI.

Per-erudito, ac per-amico Viro, SAMVELI SORBERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

QVod epiſtolium ad me Caleto, vela mox facturus dediſti, accepi. Nihil opus fuit excuſare, quod vale coram non dixeris; nam præclarus noſter Martellus ſat declarauit quàm improuiſa diſcedendi occaſio fuerit; & quàm requiſieris me tamen; vtcunque non adfuerim domi. Quod addis autem potuiſſe te ante diſceſſum extorquere ab eximio illo Hobbæo id exemplum libri de Ciue, cui ipſe manu propria marginaleis notas appoſuit, vt cum iſthuc, vbi te voueo incolumem, perueneris, edi iteratò procures; id ſummoperè delectauit. Videlicet tam pauca fuere excuſa libri Exemplaria, vt illa ſui ſitim potiùs fecerint, quàm expleuerint. Siquidem innumeros video, qui librum ardenter, ſed fruſtrà requirant,& liber certè eſt non vulgaris, dignúſque, qui omnium qui altiora ſapiunt, manibus teratur; neque, ſi illa ſepoſuero, quæ Religionem, in qua ſumus ἐπιμελῶν, attinent, Scriptorem agnoſco, qui hoc argumentum ſcrutetur quàm ille profundiùs. Vtinam verò cætera etiam, quæ ille verſauit, perinde extorſiſſes? quippe & ex ipſis in lucem prolatis ſummè beaſſes nationem totam Philoſophantium ſolidè; cùm ego quidem neminem nôrim, qui ſit inter philoſophandum magis à præiudiciis liber; quíque penitiùs quidquid rerum ediſſeruerit introſpiciat. Enim-verò tu Virum ſatis nôſti, fruſtráque foret, ſi quid prætereà in commendationem eius adderem. Vale,& Amicos optimos ſaluta, imprimiſque Curcellium, Hereeboordum, Bornium, & alios. Pariſiis, IV. Kal. Maij. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

GRatum fuiſſe tibi, quem ad te tranſmiſi Iconum faſciculum, argumentum eſt bonitatis tuæ. Quod verò meam ſingularem erga te obſeruantiam etiam amicitiæ nomine commendas, id affectus eſt erga me immenſi, iam enim ſæpius dicendum fuit, te in amore erga me teſtando non tenere modum. Cùm neque fas ſit admonere, vt tibi ipſi temperes; neque, ſi quicquam ſtudioſè velis, ire aduerſum liceat. Quod ſupereſt, Deum veneror, vt me faciat hac ſaltem tanta beneuolentia non indignum. De rebus nouis, prorogatus Aulæ diſceſſus iterùm eſt in hebdomadem inſequentem; fertúrque quin-etiam, alteram Aurelianus exſpectaturus. Nôris autem iam, vt opinor, Andegauum ac vnà Condæum, itémque Cancellarium in Ciuitate remanſuros. Conſtans ſemper rumor de pace cum Imperatore ineunda;

ineunda; tametsi ille præscribens modum oblatis conditionibus, deposcit, vt Regiones illæ deficiente Borbonia Stirpe in statum redeant pristinum, ac possideantur Regio iure, non vt Germaniæ Circuli, ob ius ad Diætas Imperialeis. Vrget porrò interea Imperatorem Bauarus, de pace alioquin acturus priuatim, ac Regem etiam postulaturus Tutorem filij honorarium, veritus scilicet, ne Cæsar vendicans sibi tutelæ ius, bona pupilli faciat sua, ac mobilia potissimum, in quibus esse dicitur auri, argentique vis ingens. Tenetur Rex Angliæ Oxonij conclusus, & cùm Excestriâ iam deditâ Farfaxius eò properet, vides quid illi supersit spei. Parlamentarij, dum seditionem in Ciuitate metuunt, edicunt velle se nihil aliud, quàm Monarchiam constabilire, ac illam quidem temperatiorem, sed & florentiorem simul reddere. VValliæ Princeps se in Insulam Aremoniæ Insulsam recepit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Non. Maij. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Ametsi non prorsus pacatam Arelaten reliqueris, abunde est tamen quod non valdè commotam. Fieri videlicet non potest, quin in tanta illa studiorum, animorúmque varietate non sit semper variarum partium, seu agitationis intestinæ quidpiam superstes; sed, vt mare nunquam est adeò tranquillum, quin aliqua semper agitatiuncula tenetur, & tranquillum tamen non desinit dici, donec insignes fluctus non sunt, quibus susque deque vertatur; ita nec ciuitatis status non quietus censendus est, donec factionum motus non fuot, qui sursum deorsum omnia conturbent. Ex quo fit profectò, vt tu nihilo sis minùs Neptunus habendus, quàm ille æquoreus, qui nunquam sic placat tumida æquora, quin aliqua semper subagitatione affecta relinquat. Quod mones de Classis discessu, facit vt & ego bene appreceer, & votum addam, ne ex accidenti Turcæ negotiis heinc consulatur. Discessere heinc denique Rex, Reginàque nudius-quartùs, & Cardinalis nudius-tertiùs, excipiendi à Condæo Cantillij, indéque post vnum, alterum-ve diem digressuri Compendium. Dicitur negotium de pace in dies promoueri. Aiunt siquidem & Imperatorem remissurum esse conditiones appositas, & Hispanum offerre adhuc heinc Russilionem, & Rosæ portum, inde Grauelingam, & Theonis-villam. Feruntur Sueci reliquisse hiberna, ac Vrangelum vnà cum Hassiacis pergere obsessum Vrbem ad Visurgim. Nondum mouisse tamen Cæsarei, Bauarique ideò dicuntur, quòd nosse prius peruelint quid rerum meditetur, moliatúrque Turennius. Maiores adhuc Angli angustiæ; futuræ omninò breui maximæ, nisi insignis quispiam metus, aut seditionis in Ciuitate, aut defectionis in Scotia, Scotorúmque exercitu frangat animos Parlamentariorum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, V. Eid. Maij. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Suspecta habere, quæ circumferuntur de pace cum Cæsare, etiam prætermisso Hispano, ineunda, sagacitatis sanè est tuæ. Inaudiisti porrò deinceps Hispanum etiam obtulisse conditiones non prorsùs incongruas. Quid, si ex eius sententia fuit, quòd Cæsar fuerit se absque ipso pacem initurum, quasi minitatus? Videlicet cùm rerum suarum necessitate eò adigatur, vt ipse quoque in eam consentiat, id prouidisse maximè potest, vt quam gloriosam minime licet, saltem non indecoram obtineat? An-non verò talem obtineat, si prætexere valeat maluisse se redimere pacem iniquissimis conditionibus, quàm non maturè saluum facere quidquid virium posset, quod vt tremendo illi nominis Christiani hosti opponeret; ac tum maximè, cùm aliunde ab illo consanguineo desereretur, à quo iure nihil non opis exspectare debuerat. Vtcunque sit, rumor ille semper constat, & literæ Monasterienses, quas legere recenteis licuit, facere spem pacis non exiguam pergunt. Discessura Aula Compendio insequente hebdomade; ac statim à Festis exactis Ambianum versus perhibetur. Aiunt Suecos iam obsidere Hoxteram, & Imperialeis castra mouisse, peruenisse prope Marpurgum. Noributgenses literæ postulasse ferunt Turcam à Ragotzkio, vt commeatum liberum præbeat Tartaris ad se accessuris. Quas ex Anglia habemus, variæ sunt; cúmque consentiant omnes Regem habitu seruili exiisse Oxonio, sunt quæ perhibeant agnitum, captúmque à Parlamentariis; sunt quæ hac de re nihil prorsus habeant. Quid id sit rei, breui constabit. O caliginem interim, atque inconstantiam rerum humanarum! Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XV. Kal. Iun. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Non debuit sanè æuum nostrum suis carere prodigiis, tametsi ea sunt, quæ vt rectè ais, *Posteri vix sint credituri.* Quippe nihil habent Antiquitatis monumenta admirabilius, quàm quod olim in temporum nostrorum Historia legetur. Succisam tam breui Austriacam potentiam, toti non Europæ duntaxat, verùm etiam Orbi formidabilem. Regem Angliæ adeò florentem Regno spoliatum, eóque redactum, vt quò sese tutò recipiat, non habeat. Lusitanum dispendio tanto Monarchiæ Hispanicæ, iam tot annos nobile Regnum, quasi abs parente traditum, tueri. Galliam nostram Rege, & Cardinali exstinctis, ac Pupillo tot inter hosteis imminenteis superstite, non modò non fuisse prostratam, sed victricem quoque, & expugnatricem effectam. Tot insuper, tantáque alia bis contigisse temporibus, vt visa fuissent non iniuriâ haberi posse in fabulis, si quis euentura nobis prædixisset. Quid vesper adhuc serus vehat, nemo facilè dixerit; sed conijcere tamen licet nondum esse factum euentis insignibus finem. Spes illa pacis, quæ fuerat feruida adeò, iam elanguescit.

elanguescit. Futurum fuit, vt hisce diebus irrumperet Enguenius in Flandriam. Aurelianus hoc demum die discessurus ex Vrbe fuit. Hollandi sub medium mensis insequentis grande aliquid aggressuri sunt. Hoxtera ad Visurgim à Suecis iam capta. Peruenit Anglus incolumis ad Scotorum exercitum. Scripsere hi ad Parlamentum, quid facto opus videretur. Rescriptum, vt Regem in carcerem conjicerent. Quid actum deinceps, hactenus nescitur. Literas habeo à tuo Roxolano, quibus enixè rogat me, vt discedendi veniam à tua impetrem bonitate. Ego officium hac in re meum superuacaneum existimo; quando ea est humanitas tua, vt si ipsemet à te postulet, tu sis cum ipso illicò, vt cum homine libero acturus. Mirum, quantum ille commendet quem expetitur abs te affectum; & cùm aliunde non expliceet quanam abeundi causâ moueatur; ipse eam inquisitam nolo. Quæso solùm te, vt condones, si quicquam fortè egerit imprudens (vir alioquin minimè malus) quanquam neque id opus est, cùm tu tanta naturæ sponte ad benignitatem propendeas. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale, ô Decus meum dulce. Parisiis, VIII. Kal. Iun. M. DC. XLVI.

Per-erudito Iuueni IOANNI VGEVINIO ROXOLANO,

PETRVS GASSENDVS S.

SCribo, quod tuorum est votorum ad Illustrissimum Principem, speróque futurum, vt tibi, quâ eximia est bonitate, annuat. Quantum doleam animum tuum amaro hoc affici sensu, explicare sanè non possum. Vertat Deus omnia in melius, conditionémque sic fortunet, vt quam virtus tua meretur, tranquillitatem consequaris. Ad me quod spectat, is semper sum, cui nihil sit gratius, quàm aliquo te pro modulo virium demereri obsequio. Talem me semper experiere. Vale. Parisiis, VIII. Kal. Iun. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

QVod ad te nupera occasione non rescripserim, inualetudo fecit. Nunc pauca rescribo, quòd illa emendatior quidem, sed perseueret adhuc tamen. Vsurpo autem calamum duntaxat, vt insinuem die ab hinc quarto discessurum ad te, quem abs me voluisti Eleemosynarium. Is alius est quidem ab eo, de quo ad Neuræum nuper scripseram; sed facta est haud-dubiè commutatio in melius; nullúsque hæreo, quin, Deo propitio, res cedat tibi oblectamento. Viri doteis descripsi mox literis ad Neuræum datis. Addo heic solùm me sic habere, reperiri vix posse alium, qui magis deceat tuam tam illustrem, támque plenam pietatis Domum. Deum veneror, vt rem experiare, qualem sperandam facio, qualémque prior ipse in spe, votóque, & affectu habeo. Nihil enim vnquam erit iucundius, quàm præstare obsequium, quod possit tibi esse acceptum. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum. Parisiis, VI. Eid. Iun. M. DC. XLVI.

EIDEM.

IN discedit ad te Desnosius hoc ipso, quem præscripsi die. Tu illum sic excipies, vt qui se totum deuouerit tuo famulatui. Hisce [illegible] cum nihil aliud velim, ipsos nempe do [illegible] solùm, vt tui adeundi occasionem faciam. Precor Deum ter-Maximum, vt téque, & totam Familiam Illustrissimam incolumem seruet. Vale itaque, DECVS PRINCIPVM, Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, prid. Eid. Iun. M. DC. XLVI.

EIDEM.

PErseuerat inualetudo, tametsi videtur in dies, Deo propitio, decrescere. Heinc neque multa, neque de multis. Precor solùm Diuinum Numen, vt tuam illam lustrationem oræ Maritimæ fortunet. Quidquid rerum nouarum est, & quod spectat potissimùm ad Aulæ regressum ex aliis accipies. Concludam heic solùm quam schedam nactus sum de rebus externis. Discessit ad te ante dies treis Desnosios Eleemosynarius. Futurum confido, vt omninò placeat, defert Epistolium abs me, cuius occasione conuenire te possit. Numeraui illi in viaticum centum libras Turonicas; quas hàc transiens heri *Prud-homius* se nomine tuo redditurum recepit. Tu Vale semper quam-optimè, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, XVII. Kal. Iun. M. DC. XLVI.

EIDEM.

COnualesco lentè; sed, iuuante Deo conualesco tamen. Scilicet tussis inueterata, partim febri fuit deminuta, partim leniri sensim pergit, pulmóque cui timueram, euadit in dies liberior. Victitabam parcè, vt nôsti; at nunc parciùs adhuc viuendum assumpsi; neque id planè absque successu. Nempe hac ratione non fouetur ampliùs, sed sensim potiùs absumitur superfluus ille, qui vexauit humor. Quæsiui ipse mihi hoc remedium, spéque est fore, vt non pœniteat ipsum omnibus Medicorum, qui etiam sunt mihi amicissimi præhabuisse consiliis. Apprecor tibi semper valetudinem vt vegetam, ita constantem. Futurum spero, vt cùm ad te hoc Epistolium peruenerit, accesserit iam quem Eleemosynarium exspectas. Stetit promissis *Prudhomius*, misit scilicet nudius-quintùs libras illas Turonicas centum. Discessit nudius-tertiùs ex Vrbe Consobrina tua Longauillæ Vaor Colomesium, concessura inde Monasterium proximo die. Multus semper sermo habetur

habetur de pace cum Cæsare inita, sed quid id sit rei Superi ipsi nôrunt. Coïturæ mox dicuntur Turennianæ copiæ cum Hassiacis, Suecicisque in superiorem Hassiam; neque procul illeinc Cæsareæ, Bauaricæque adfuturæ. Inaudieris obsessum in Flandria à nostris Cortereacum; ac spem esse, vt, hostibus licet quam-proximè instantibus, paucos intra dies capiatur. Hollandi nihil adhuc mouerunt, quod quidem acceperimus. Detinetur semper à Scotis Nouocastri Rex Angliæ; ac, vt exarmari priùs iusserat in Scotorum gratiam Monrossium, ita iam mandauit Præfecto Oxonij vt P[illegible]lamentariis Ciuitatem dedat. Parlament[illegible] [illegible]nterim ipsi nouas agitant conditio[illegible] [illegible] Rex debeat subscribere. An is [illegible] [illegible]li Regioni futurus, incertum. [illegible] [illegible]IPVM OPTIME, ac meum dulce D[illegible]cus, [illegible]. Parisiis, x. Kal. Iul. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Non scripsi nuper, OPTIME PRINCEPS, quòd à superiore scriptione aliquantò peius babuissem. Nunc, Deo propitio, præclariùs valeo, ac sentio, agnoscóque me fieri in dies roboratiorem. Hoc scire te duntaxat volui, ne vt me haberem nescires, atque idcircò anxius pro tuo in me affectu hæreres. Nam Aulam quidem post triduum discessuram Fontem-Bellaqueum, expugnatum in Flandria Cortereacum, coëuntes Dordracum Hollandos, VValliæ Principem mox hûc aduenturum; Parentem eius æquè à Scotis, ac Parlamentariis ad subscribendum conditionibus, quas ipsi præscribunt vrgeri; & quidquid prætereà rerum nouarum est, abundè ex aliis accipies. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, ô meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Non. Iul. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Summè delectat, OPTIME PRINCEPS, rediisse in Vrbem te prospera valetudine. Vtinam fruaris deinceps eadem constanter. Plurimum haud-dubiè roletandum fuit in tua illa lustratione sollicitudinis, ac laboris; maximéque in maturanda illa Classis instauratione, quam fieri expeditè operæ-pretium fuit. Verùm tu, quæ negotia sunt Regia, publicáque adeò curas alacriter, vt dum iis iucumbis, nihil molestiarum, quæ non possunt hac tempestate non maximæ esse, sentire videaris. Ad meam quod spectat valetudinem, ea lentè quidem, sed semper tamen recuperatur. Domo nondum exeo, nisi Sacri causâ; sed spes est tamen, vt possim breui etiam longiùs concedere. Rerum nouarum vix quicquam habeo. Discessit Aula proximis diebus, vt præmonueram, Fontem-Bellaqueum. Accessit quidem ad Matrem suam, sed non ad Aulam VValliæ Princeps, Rex eius Parens constat semper quasi inter saxum, & sacrum, Oxonij deditio iam facta. Non discessit adhuc exercitus noster Cortereaco, cui interim communiendo insudat. Dicuntur Hollandi cepisse iam vnum, alterum-ve munimentum ad Scaldin prope Antvverpiam. In Germania nihil audio ab exercitibus patratum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Eid. Iul. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Non sum profectò tanti, vt quæ mea interdum est dubia valetudo, mouere te debeat. Quare & tantò obstrictior sum, quantò sum tuæ huius tantæ sollicitudinis immerentior. Potes porrò iam esse de meo statu, Deo benè propitio, propemodùm securus. Quippe iam ferè ex integro recuperatæ mihi vires; nisi quod vox nondum planè libera; tametsi & ipsa fit sensim vt clarior, ita continuatior. Lætor admodum non frustratum me spe illa, quam conceperam de Eleemosynario tibi placituro. Profectò verò quæ bona verba babere de illo dignaris, eiusmodi sunt, vt vel ipsa sola esse satis valeant illi extimulando ad omnem virtutem. Delectat etiam, quæ de optimo Roxolano commemoras, exoptóque summoperè quam ille tibi operam iam præstat fieri non iniucundam. Futurum erat, vt VValliæ Princeps hesterna aut hodierna luce San-Germano digressus, & per hanc Vrbem transiens, Aulam conueniret ad Fontem-Bellaqueum. In Anglia Vorcestria de deditione agit. Princeps Rupertus, quòd propiùs Londinum, quam conditum fuisset, venit auerit, iussus dicitur ante dies decem transiicere mare. Legâtus Scotorum non alia de re cum Angliæ Parlamento egit, quàm vt conditiones visæ Scotis iustæ ad Regem quam-primùm mittantur. Non fuit comprobatum, quod nuper ad te de Hollandis perscripseram. Quin-etiam subinde per aliquot dies percrebuit rumor de pactis clam cum Hispano induciis, iisque in annos vndetriginta. Nunc, an seriò agant, an-non, quod plurimi interpretantur, definire meum non est; admitto solùm quod perhibent exscendisse illos, ac esse in Flandria, non longiùs à nostris, quàm Belgicis milliaribus septem. Nec-dum etiam iam mouent aliquid Germanici exercitus. Dicitur duntaxat Turennius versari cis Rhenum, ae videri velle obsidione cingere Artembachium. Tu ô, PRINCIPVM OPTIME ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Sextil. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Quem non mouerent literæ teneritudine tanta edulcatæ? Vtinam exhibere me hocce tuo affectu non indignum possim? Inaudij quàm constans fuerit ille rumor de mea morte disseminatus; quando meum quoque Beneficiolum fuit Auenione imperratum. Sed ecce me tamen, Numine fauente, & superstitem, & qui possim mox ad omne obsequium esse comparatus. Pauca iam scribam, tum quia iubes, tum quia, si velim, non licet per tempus. Videlicet coactus fui tam multa Diniæ scribere, maximéque propter indignum Primi Consulis facinus, vt reliquum sit temporis penè nihil. Subiiciam proinde solùm vno verbo,

verbo, vigere heic ſemper quam-maximos æſtus: diſceſſiſſe ab exercitu noſtro in Hollandicum ſex hominum millia ſub Mareſcallo Grandimontio. Obſideri Antverpiam ſed rumore dubio; eò ſeſe Picolomineum cum octo militum millibus recepiſſe. Longovitzium à Ferræo-Senererrio expugnatum, ac obſideri iam Montem-medium. Turennium non quam nuper ſcripſi, ſed aliam Coloniæ propiorem Vrbem cingere. Traiecto illeic Rheno connolaturum ad Suecos, & Haſſiacos, qui irruentes in ſua caſtra Cæſareos, & Bauaros cum inſigni eorum clade repulerunt. Eſſe in eo Anglum, vt vel iis ſubſcribat Scotorum conditionibus, quibus Rex pene eſſe deſinat; vel Eccleſiaſticis cenſuris Regionis illius ſubiaceat. Palatinos Robertum, & Mauritium Caletum appulſos, diſceſſiſſe illum quidem hûc, iſtum in Flandriam ad exercitum noſtrum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VI. Kal. Sextil. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NIhil ſemper dulcius tuis literis; nihil tuæ beneuolentiæ ſignificatione humanius. Debet mihi ſanè mea valetudo vel ob hoc ipſum eſſe curæ, vt & rem gratam tibi faciam, & ſubſit, quod pro te profundam. Ea mihi, Numine propitio, euadit ſemper corroboratior. Tametſi me adhuc ob æſtus perſeuerantes domi contineo, hi vbi deferbuerint, aſſueſcam paulatim me credere Cælo, eóque comparare, vt tandem optatum ad te reditum inſtituam. Res inter nouas, primas tenet Dunkerkana obſidio; eò ſcilicet conuolârunt noſtri, cùm perſuaſi hoſtes cinctum iri Antverpiam, ac potiſſimum ob tranſmiſſa illa è noſtro exercitu millia hominum ſex, totas penè vireis illûc diuerterunt. Et oppugnamus quidem adhuc Bergam Vinociam, quæ eſt Dunkerkæ veluti propugnaculum; ſed Gaſſio tamen interim munimenta ad mare vſque ab Hiſpanis nuper molimine magno exſtructa occupauit. Traiecit Rhenum Turennius, & Haſſiacis, Suecíſque iam adeſt: Cæſarei autem, ac Bauari caſtra mouiſſe, & repetere interiorem Franconiam dicuntur. Miſſæ tandem ad Anglum ſunt conditiones à Parlamento, Legatis iuſſis, breui redire, neque apud Regem dies ampliùs decem commorari. Dimiſſam à noſtris Orbitellæ obſidionem inaudiſſe tu prior debes. Vale, PRINCIPVM OPTIMÆ, Vale, ô Decus meum dulce. Pariſiis, III. Non. Sextil. M. DC. XLVI.

Audio curſorem aduentaſſe, qui agere Bergam de deditione renuntiârit. Gratias quàm poſſum maximas habeo pro fauore, quo proſequi Draguinianenſem Conſulem in mei gratiam creatum pergis.

Per-quàm Erudito, & ſincero Amico,
HENRICO BORNIO,
PETRVS GASSENDVS S.

ECquem me cenſebis, Suauiſſime BORNI, qui nihil hactenus ad tot literas humaniſſimas dederim reſponſi? Tibi certè mens eſt candidior, quàm, vt eam ob cauſam, de meo in te affectu hæreas. Mihi longam prætexere excuſationem nihil eſt opus. Vno verbo, inualetudo, quæ me per menſeis complureis habuit, huic me officio imparem fecit. Quin-etiam cùm nondum ab ipſa penitus liber euaſerim, erit cur boni conſulas, ſi labori parcês, pauca iam reſcribam. Cogito verò verbulum quoque ad illuſtriſſimum Reuensbergium dare; tu, cui ſolidam debeo, maximíque duco, Viri amicitiam, fac vt quidquid deerit ſuppleas. Gratiſſimum erit quod ſpectandum facis præclaræ Phyſicæ exemplum, quando vel ex paucis, quibuſdam, quas videre mihi licuit Theſibus, veluti ex vngue leonem coniicio, augurórque ipſum maiora parente generoſæ indolis ſpecimina exhibiturum. De editione Reſponſionis meas ad Inſtantias, nihil adhuc inaudio. Tu Vale ſemper quam-optimè, & cum præclaro Heereboordo, noſtrum etiam Sótberium, cuius coniugio omnia fauſta apprecor, plurimùm ſaluta. Pariſiis, V. Eid. Sextil. M. DC. XLVI.

Clariſſimo, Doctiſſimóque Viro IACOBO REVENSBERGIO, *in Vltraiectina Alma Academia Profeſſori Matheſeos Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVod exacto iam tertio menſe, & paucis ad literas tuas comitatis plenas reſpondeam, excuſatum faciet, quæ inualetudo tenuit me, atque etiam-num, licet facta iam emendatior, tenet. Id honoris non promerebar, quo mé beare dignatus es, amicitiam offerens tuam, & cùm ipſe ego eam prior ambire meritò debuerim, tantò tibi deuinctior ſum, quantò tu vltrò præoccupaſti. Heinc te præeunte conſequor quidem, ſed volentiſſimus tamen; & cùm ſpondeam fore, vt nunquam per me ſtet, quin omni officio amicitiam colam; ſecurum te iubeo, nihil omninò eſſe, quod tibi de me, quantum quidem vires ſupperent, polliceri non poſſis. Quæ Solis Eclipſis ſuperiore anno, & die XXI. menſis Auguſti contigit, cœpit in hac Vrbe hora matutina 10. ac minuto proximè quinto. Altitudo ſcilicet Solis proximè antè fuerat graduum præcisè 46. Fuit autem initium defectus ſupernè ſeu ad Boream in diſtantia à verticali graduum quam-proximè 30. Cætera nubes inuidere. Quæ Eclipſis verò Lunæ contigit die vltima nuperi Ianuarij, cœpit nobis Polluce ad Occaſum alto gradibus 23. min. 10. atque idcircò hora matutina 4. cum min. 15 $\frac{1}{2}$. Captaui Phaſeis ſubinde varias, quovſque Totalis obſcuratio contigit alto Regulo grad. 26. min. 50. hoc eſt hora 5. min. 11 $\frac{1}{4}$ cùm & ſtatim Pollux altus adhuc fuerit gr. 14. m. 25. & Caſtor ſubinde gr. 15. m. 30. hoc eſt hora 5. min. 13. Succeſſere breui pòſt nubes, quæ reliquo toto tempore Luná obtexerunt, quovſque occubuit; niſi quod non-nihil interluxit, cum videretur iam circiter ſemi-digitus

lucis restituendus, essétque eius altitudo secundum superiorem limbum 4. proximè grad, atque idcircò hora 6. cum 55. proximè minutis. An Luna prorsùs euanida, inuisa-ve futura fuisset, sub ipsum Medium obscurationis, tametsi nubes nihil obstitissent, pronunciare non valeo. Ad Eclipsin illam anni 1642. quod spectat, euanuit mihi quidem Luna, cui iam euadit visus hebetior; sed qui adstabant oculatiores, discernere se illam autumabant. Plura aliàs, Clarissime Vir; tu perge rogatus, quod vltrò cœpisti, hoc est me amare ne desine, ac bene Vale. Parisiis, v. Eid. Sextil. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπραγεῖν.

MEa valetudo, de qua esse pro tua bonitate sollicitus pergis, in eo statu est, vt sperem me posse, Deo bene iuuante, Sacrum facere proximo Assumptionis die. Vtinam Deus ter-Optimus, quæ vota pro tua, totiúsque Familiæ incolumitate concipere pergam, exaudiat! De rebus nouis, Berga quidem expugnata à nostris est; at quia Hispani interim intrusere Dunkerkam hominum millia circiter sex, ideò nostri ab ea cingenda cominùs deterriti sunt; ac deficiente præsertim Classe, quæ mari subsidium prohibeat. Obsident tamen Mardixum à quarto vsque mensis die; vtcunque Hispani eò properè iniecerunt duo militum millia. Castrametati citra Sealdin, ac non longè Antverpia. Hollandi illeic hærent, nec quicquam mouent. An Turennius iam cum Hassiacis, Sueciísque contulerit vireis, compertum penitùs non est; neque inaudimus noui aliquid ab ipso vsque Cæsareorum, Bauarorúmque recessu patratum. Excepit Longavilla Vxorem Monasterij. Quod verò de pace negotium illeic disceptatur, in eo esse dicitur, vt cùm Imperator consentiat, res Germanicas in eum statum quo erant anno sæculi XXIV. restitui, postuletur adhuc restitutio in eum, quo erant anno XVIII. Ex Anglia nihil habeo, nisi quod inter cæteras conditiones ad Regem missas, non postremæ sunt, quibus & Religio Catholica (infandum!) planè aboleatur, & militiæ ius penes Parlamentum in XX. annos solidum remaneat. Si quid in Aula transigitur, id ex aliis cognosces meliùs. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Sextil. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NIhil est, PRINCIPVM OPTIME, quod tibi potiùs renuntiem, quàm Deo propitio, non esse lethale inflictum luce hesterna vulnus generosissimo illi tuo Consobrino, Duci Enguenio, dum via secta incedenti, granatum primum dissiliens, feriit humerum, & capitis partem perflauit, potiùsquam percussit; adeò vt, tametsi sanandus ante viginti dies non sit, sanandus tamen planè censeatur. Ita scilicet me mox edocuere acceptæ è castris Mardixensibus literæ; vtcunque rumor ante horam sinisterior fuerit respersus. Adderem nihil posse cogitari gloriosius, quàm quod est ab illo nudiusquintùs patratum; cùm tot circa ipsum perempti, aut vulnerati Proceres; nisi rem pleniùs ex vberiore facti narratione perspecturus fores. Addo id solùm, quod ex iisdem intellexi literis, necesse videlicet fore, vt si Hollandi ludere nos pergant, neque Classem mittant, quæ communicare Mardixenseis cum Dunkerkanis prohibeat, obsidio à nostris soluatur. Id, si demum fiet, tuus ille intereà, & conualescet, & sese illis non exponet periculis, quæ supersunt haud-dubiè vt creberrima, ita maxima; sicque Deo vertente in melius, eueniet, vt hocce casu tanquam leuiore, grauiorem alium redemerit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XVI. Kal. Septemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

COncessisse Brinoniam te declinando æstui sum valdè lætatus. Quantos profectò Aquis-Sextiis viguisse feruores consentaneum est; vbi ego quidem non commemini sensisse me vllum eo, de quo non-nemo heic conquestus est, intensiorem. Vtinam verò per negotia licuisset tibi maturiùs; sed præstat tamen reliquias, quàm nihil, Æstatis amœnitate hac temperare. O Fœlicem aliunde te, qui sic habes Mundi histrioniam perspectam! Siquidem tametsi pro tua indole nihil tibi sit candore antiquius, & graue sit non posse omnia nec cum omnibus aperto pectore agere; id nihilominùs agere, quod agas, in rectum collineando finem, & quod conditio temporum, publicáque vtilitas ita exigat; hoc ad Sapientiam pertinet, cuius semper est possessio iucunda. Secùs sanè illis euenit, qui ambitione, aliisque occæcati passionibus, neque æqui seruantes sunt, neque veri amantes, dum, quod sua intersit, duntaxat attendunt. Rerum nouarum vix quidquam habeo. Nam discessisse tandem isthùc rei tormentariæ Præfectum, ipse abundè pernoueris, & rediturum hodie ex Aula VValliæ Principem, sua cum Parente, id minoris refert. De Rege eius Patre hoc solùm accepi, quod conditionibus oblatis subscribere noluerit, tum quia parum æquis, tum quia nihil secum de iis fuerit actum. Quò res porrò sit euasura, magnæ exspectationis est, ipso spoliato, inermique, &, si fas dicere, captiuo. Significauit Aurelianus fore, vt ante exactum mensem Mardixo denique potiatur, capto iam ab Hollandis, eò demum appulsis, propugnaculo ligneo, & obstructo à nostris canali, quo Dunkerkam inter, Mardixúmque erat commercium. Dicuntur intereà Hispani recepisse

Mehenemium,

Mehenemium, ac vniuersum præsidium internecioni dedidisse. Illa Enguenij tui adustio curationis quidem lentioris, sed periculo tamen semper vacat. Isthæc dum scribo, accedit ecce, qui mihi renuntiet aduentasse mox ab Aureliano Cursorem, à quo perhibeatur illum rediturum, húcque accessurum vnà cum Enguenio die penultima huius mensis. Scilicet spem indubiam esse captum iri Mardikum die abhinc ad summum quarto. Ad summum, inquam; nam etiam hodie subuertendum fuit cuniculis pyriis præcipuum propugnaculum; ac statim ingressus tentandus. Adiicit ille naueis Hollandorum appulisse non ampliùs sex. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IX. Kal. Septemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

OPtimè profectò res habet, quòd Classis nostra est in procinctu. Quippe, nisi aliud, id saltem præstabit, ne Hispanica quidpiam aggredi aduersus oram Prouinciæ ausit. Nisi aliud, inquam; nam & spes heic est, vt vsus ea Melleræus insigne aliquid moliatur. An verò successus pariter sperandus videtur vel ex eo, quod scribis totam Prouinciam milite scatere? coniiciendum certè hosce milites exercitui Maritimo instruendo esse comparatos. Deus Optimus bene omnia fortunet. Accessit ad Vrbem, vt præscripseram, hesterna luce Aurelianus; verùm remansit tamen, qui imperet exercitui Enguenius: videlicet intra quatriduum meliùs omninò habiturus. Captum Mardikum eo ipso, quo ad te nuper scribebam, die, superstitibus adhuc licèt tribus militum millibus, qui & se victoris permisere arbitrio, &c. vt manu-capti sunt in Galliam adducti. Nemo heic non putat Enguenium eò incubiturum, vt Mehenemium recuperet, quod alioquin vix liceat Cortereacum facere tutum. In Germania dicunt Turennium, & Suecicarum copiarum partem anteuertisse Cæsareorum, Bauarorúmque exercitum, ac necesse fore, vt ille aut prælio, aut fame (aliunde iam valde afflictatus) pereat, sicque euenturum, vt nostri, Suecique hiemare securè in Bauaria possint. Ex Anglia nihil habeo noui à Legatorum reditu. Parlamentarij siquidem deliberant adhuc quid sit facto opus; quando Rex subscribere oblatis conditionibus recusauit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Kal. Septemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

ID timendum sanè, quod tuo Enguenio times; quandoquidem ille dum omneis animi verè generosi implet numeros, id-ipsum non timet. Vtinam eum seruet incolumem Deus, qui ornamento tanto est & Regno florentissimo, & gloriosissimæ Familiæ. Cùm pati iam currus vectationem possit, dicitur non cœpisse modò deducere exercitum, sed cingere etiam Basseam obsidione. Hoc tamen nondum, quod sciam, constat, vti neque constat de Grandimontij reditu cum sex hominum miliibus quos obsidendæ Antverpiæ prætextu Hollandi nobis subduxerunt. Aiunt Cæsareos, Bauarósque defectu commeatus, viæque tutioris sic deflectere, vt etiam Rhenum traiecturi sint; ac fieri vix posse, quin planè eant pessum. Addunt Turennium, Fœderatósque intereà cepisse varia oppida, munimentáque non contemnenda; ac esse in procinctu, vt Haliprunum obsideant. Negotium de pace penè intermissum, instaurari iam dicitur. Faxit Deus ter-Optimus, vt proxima hyems, cæterà sterilis, fœtum tantis votis expetitum parturiat. Degit Angliæ Rex semper Novocastri, ac paruit tandem iussis Monrossius, armis positis, ac itinere mari destinato. Parlamentarij esse nuper in eo dicebantur, vt deliberarent, an paterentur accedere non-nihil propiùs Regem Londinum. Heic noui nihil, quod nôrim quidem, nisi quod die superiore accessit Legatus à Regina Sueciæ, quódque Aurelianus est Fonte-Bellaqueo Blosium discessurus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. Septemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

QVod dignaris perscribere de exercitus nostri apparatu, bene ominari de successu iubet. Id vix persuaderi bene multis potuit, vt quidpiam denuò aggrederemur, aut, vt res, & tempora sunt, exsequeremur fœliciter; sed spes iam tamen est plurima in ipso Imperatore sita; ac in iis copiis, quibus illum iri instructum insinuas. Heic, si quid rerum nouarum est, paginam vtramque tuus Enguenius facit. Ille de Basseæ obsidione spargi rumorem curauerat, cúmque tendere illúc crederetur, VVernam diuertit, occupauítque, hoc est præclusit aditum, qui solus Dunkerkam superérat hostibus liber. Dicitur subinde aggressus Vrbem cominùs cingere, Hollandorum classe interim appellente, aduehentéque Grandimontium cum abducta militum manu. Videtur fama satis constans de Haliprуni obsidione à nostris, Suecisque suscepta: sed interim tamen regressos Hassiacos cladem nescio quam perpessos est rumor. Nihil adhuc est, quod audierim quidem, à Parlamentariis in Anglia decretum. Aiunt tamen illos per-molestè tulisse effectum Regis indulgentiâ, vt iam Hibernia penè tota Anglicanum excusserit iugum. Discessit ad Aulam Suecorum Legatus, ac Aurelianus, qui húc redierat, eò reuersus est post aliquot dies Blosium concessurus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis postrid. Eid. Septemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

HAud hæreo quidem, quin bene multi iteratam expeditionem auersari illud obtendant,

——*Quia nos vestigia terrent;*

Plurima te aduersum spectantia pauca retrorsum.

At non hæreo quoque, quin multis præstancia Ducia animos addat; tatis putà, quid vel Caprarum ducente Leone exercitus possit. Fortunet Deus omnia, ac vtinam tandem tua illa vota de conuertendis in communem hostem Christianorum armia compleantur. O, quid non possent vel ipsi Galli, collatis in vnum totis viribus, & accedente ad animos ea, quâ iam vigent, bellandi peritia!

O quantum posset Terra, Pelagique parari! Constans satis huc-vsque fama de obsessâ ab Enguenio Dunkerka; sed vtcunque tamen circum-vallatione cingere Vrbem cœperit sectis ire viis aggressurus non est, quò vsque videat, quid referat quem nuncium petiturum misit, & quidpiam nummorum animandis militibus, & Prætorianas aliquot tam Gallicas quàm Heluetias cohortes. Non rediere à Grandimontio nisi soli pedites; verùm aduenere intereà quatuor Polonorum millia meritura. Minimè visum Turennio est immorari ad Haliprunum, sed illius vice obsedit, cepitque Schorendorfium, quo fretus tutò valeat in Virtembergensi Ducatu hiemare. Qui hostes fuerant versus Rhenum digressuri crediti, Danubium versus diuerterunt, ac Ratisbonam iam properant, vt Bukenium sibi adiungant. Verumtamen accurrunt simul Turennius, & Vrangelus, vt præoccupent, & ad prælium cogant. In Anglia res adhuc eadem confusione; atque hæc quidem publica. Ipse differo in dies discessum, præstolando quónam euasura sint, quæ mihi primus Consulum Diniensium nomine *Iuramins* fraude insigni negotia fecit. Interim verò, quia transeunte nuper manu militum Diniâ non potuere eius Collegæ literarum tuarum recentiores obstare, quo minus eorum aliquot saltem, & vni meorum Affinium, & redemptori meorum qualiumcunque redituum destinauerit, diuertendos. Ideò veritus ne si deinceps, quod absit, incidat similis occasio, ille testari odium pergat, scribo ad meum Tornatorem, vt elenchum eorum, quos velim exemptos, ad tuum à Secretis mittat, quò tuo iussu Diplomata illia necessaria conficiat. Tu, qui iam vltro, ac pro tua illa incomparabili bonitate ire obuiam volueras, annues haud-dubiè licet non vtar vberiore comprecatione. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, XI. Kal. Octob. M. DC. XLVI.

EIDEM.

QVàm sim recreatus, Deum Immortalem! literas suauissimas legens, quas dare ad me Belgenserij dignatus; refricuisti mihi memoriam cari illius Capitis, cuius, nisi cum voluptate desiderio mista recordari nó licet! Vtinam verò illi per fata esse licuisset superstiti, vt posset te hospitem tantum hortis illis, quos suâ curâ nobilitârat excipere! Vtinam, & tibi licuisset ab ipso, quo erat genio, excipi!

O qui complexus & gaudia quanta fuissent!

Verùm desiderio, & pudor & modus adhibendus est, ac leniendum patientiâ, quod durum cùm sit corrigere est nefas. Audio te deinceps repetiisse Vrbem, ac voueo, vt te in illam sanus, incolumísque receperis. Quod de discessu Classis perscribia, exspectationis magnæ est; vtcunque ea fortassis aliò, quàm quò rumor ipsam dirigit, contendat. Occœpit Enguenius sectis ire viis, ac sese sub Eidus mensis proximi Dunkerka potiturum sperat. Censeri possunt Duces Hispani, vt inter saxum, sacrúmque stare; nam ecce interim Hollandi cingunt, oppugnántque Lierium, arcem, vt munitissimam, ita momenti maximi Mechliuium, & Antverpiam inter; illi autem non possunt aut vireis partiti, quin reddant prorsus inefficaceis; aut in alteros incerto euentu sic conuertere, quin alteri locum expugnent, qui Prouinciæ iacturam trahat. Sollicitat Hispanus Anglos; sed illis est satis negotiorum domi, nec dicuntur hactenus aliud, quàm pulueris pyrij quidpiam impertiri. Cepere nostri in Germania Donanerdam supra Danubium; irrumpentésque in Bauariam, consternationem pariunt ingentem. Ferunt Augustam Vindelicorum de deditione agere; & Bauarum ipsum relictis, vt potuit, minutis Monaco, atque Æniponto, Ratisbonam discessisse. Literæ postremùm Monasterio acceptæ perhibebant pacem cum Cæsare propè conclusam, iam verò timendum non est, vt ille vel à Bauaro instigatus, referat pedem. Tu ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Kalend. Octob. M. DC. XLVI.

Admodùm Reuerendo, Clarißimóque Viro, GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatensi Canonico, Pastori Hercano, Amico longe-optimo*,

PETRVS GASSENDVS S.

QVas duodecimo, quartóque Kalendas dedisti ad me literas interuentu nobilissimi Equitis à Scala accepi. Cùm non vacet iam pluribus ad vtrasque respondere; pauculos saltem versus transdo, vt & acceptas significem, & me propitio Numine non viuere modò, sed etiam valere renuntiem. Saltem plurimùm iam conualui; & spes est, vt breui quidquid reliquiarum morbi superest, planè, prorsúmque euanescat. Vtinam verò idem fatum contigisset morbo optimi illius, carissimíque Eryeij Puteani,

——Cui pudor & Iustitia soror
Incorrupta fides, nudáque Veritas
Quando vllum inueniens parem!

Literas certè legenti tuas, & cogitanti Arcem illam, in quam videbar mihi aliàs vt in Parnassum ascendere, ac, illo præeunte, Musarum choro interesse, subiit illicò exclamare, *excessere omnes! verùm desiderio sit pudor, ac modus*. Vnus iam, alterve est annus ex quo Bulliaidus discessit Venetias, mensis-

quo

que eſt, ex quo perſcripſit petiturum mox Romam ſe, neque diu fore, quin ſolutura Conſtantinopolin ex ora Hetruriæ naui Anglica, eòdem, occaſione accepta contendat. Si illi propitium, quod voueo, Salum, Solum, Cælúmque fuerit, obſeruabit illic haud-dubiè quam commemoras Ianuarij Eclipſin. Salutem illi abs te nonciabo; & ſi quid à ſe obſeruatum ex ea Eclipſi tranſmiſerit, id quid ſit, te diu latere non patiar. De illa, quæ ante annos quatuor, nihil eſt quod addam ad meas nuperas; niſi quòd tibi integrum eſt, vt quo ſumus vſi Organum cauſeris. Quadrans fuit eiuſdem Bullialdi, cuius fides penes eum eſt, neque enim ipſe illum exploraui. Reſalutant te Viri optimi Merſennus, & Petauius; ad Furnerium quod attinet, ille iam-pridem ab vrbe abeſt. Tu &, Vale diutiſſimè, & Vale ſemper quam-optimè, & me, quod facis, æternùm ama. Pariſiis, III. Non. Octob. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὖ πράττειν.*

QVod inaudiiſti, OPTIMA PRINCEPS, de inſtitura aduerſum me lite à Dinienſibus, dum factæ à ſe vſurpationis iurium mei Beneficioli conſtabiliundæ ſatagunt, comperitur nimis-quàm verum. Quod potiſſimùm diſplicet, ipſa eſt meo illo optato reditui ad te remora iniecta. Dabo operam tamen, vt ea perrumpatur quàm fieri citò poterit; fiet autem, opinor, ſi Conſulis primi iniquitatem repreſſero, qui Ciuitatem non commouit, niſi vt patrocinium ſibi publicum quæreret, poſtquàm quæſitum à ſe fundum à meo, mei-ve Beneficij dominio malignè ſubduxit. Eſt certè, cur illi præſertim ſuccenſeam; nam & ſecundus Conſulum, & alij quidam Primorum Vrbis qui è factione eius non ſunt, conantur, quantum quidem poſſunt, (vaferrimus nimirum eſt) eius artibus obuiam ire. Verùm, quid te tricis, apiniſque moror? Ecce de aliis rebus vt dicam, acceſſit ante dies quatuor Thaddæus Barberinus cum vxore ad Aulam; idque poſt acceptum iam nuncium de reſtituta in integrum, motu proprio, Pontificis familia tota Barberinorum. Dicitur Aula eſſe Vrbem ſob initium hebdomadis inſequentis repetitura. Percrebuerat rumor ante paucos dies de iam occupata ab Enguenio Dunkerka: ſed is fuit dumtaxat prænuncius illius qui breui verior, Deo propitio, ſucceder. Conſimilis reſperſus fuerat de iam occupato ab Hollandis Lierio; & deinceps tamen dubitari cœpit, neque omninò conſtitit reuera-ne obſideretur. Excurrere noſtri, Suecique in ſuperiorem Bauariam pergunt; neque iam de facta Auguſtæ deditione dubitari video. Conditiones pacis, de quibus nos inter Cæſareóſque conuenerat, ratæ haberi non debebant, niſi ſuperiore Septembri exeunte, cum Confœderatis etiam conueniſſet. Quid verò, ideircò profectus Oſnaburgum Longavilla euicerit reſciri nondum à nobis poteſt. Mortuus in Anglia Eſſexius Comes; interim verò ambigitur Scoti-ne ab Anglis in Regis gratiam ſint diſceſſuri. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ô meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, III. Non. Octob. M. DC. XLVI.

EIDEM.

DIſceſſurum te ruſticandi, ſeu vt ipſe interpreraris, oblectandi animi gratiâ, fuit profectò mihi ſcitu periucundum. Nam cùm nôrim te tot, ac tanta ſuſtinere negotia, quid poſſim accipere dulcius, quàm te interdum curis gaudia, ne iis conficiaris, interponere? Quanquam, qui tuus genius eſt, vix eſſe vnquam potes, quin muneri continuo vacans publicis commodis inſeruias; ex quo fit ſanè, vt verear, ne non mera recreatio ſit, quæ te ab Vrbe euocet; ſed ea prætextui ſolùm ſit, aut certè non præcipua, ſola-ve diſcedendi cauſa. Vtcunque ſeſe habeat res, faxit Deus domum incolumis redeas. Regreſſa demum Aula in Vrbem ab ineunte hebdomade, neque diu admodum fuit, quin tota perſtrepuerit de fœlici armorum Enguenij ſucceſſu. Scilicet inuictus glorioſúſque ille, Dunkerkâ tandem potitus eſt; &, cùm de conditionibus deditionis ipſis Nonis pepigerit, earum vna fuit, vt in vrbem quinto Eidus admitteretur. Itaque debuit heſterna luce victor, triumphator in eam ingredi; & nuncius die craſtina, qui factum narret, exſpectatur. Non perſeuerat iam ampliùs, qui tantoperè percrebuerat de deditione Auguſtæ rumor. Conſtantior eſt longè, certiórque, qui de capto ad Lycum Ranio, déque excurrente in totam Bauariam noſtro, Suecóque milite, hoſtium nemine vſquam obſiſtente. Rediit Longavilla Oſnaburgo, poſt diem decimum; at Suecos hortatus, vt cum Cæſare, imitatione noſtri, conuenirent, nihil aliud reſponſi, quod perhibeant, tulit, quàm illos ſeſe Stokolmio ecquid facto ſit opus exſpectare. Dicuntur aliunde, qui ſunt Germani Catholici, nolle iam amplius ſtare iis, de quibus antè conſtiterat, ipſos inter & Proteſtanteis. Aiunt Scotos fieri in dies ad coëundum cum Anglicanis Parlamentariis difficiliores; ſpémque eſſe Regi, vt experturus non ſit ab Aquilone omne malum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, IV. Eid. Oct. M. DC. XLVI.

EIDEM.

INaudieram iam Claſſem noſtram oppugnare arcem Iluæ Inſulæ, cui nomen inditum *Portus-longus*; at neque circunſtantias, quas perſcribere es dignatus, perſpexeram; neque tempus quo coniicis fore, vt expugnetur, nôram. Id ſi contingat, tempus erit, quod tuus Enguenius præter-propter in expugnatione Dunkerkæ conſumpſit. Quippe, qui ad cingendum Vrbem XIII. Kalendas acceſſit, agere Præſidium coëgit de deditione, ipſis Nonis, ac Vrbe demum potitus eſt, quo

prædixi die, putà V. Eidus. Rex, Reginàque, & tota Aula nudius-quartùs ritu ſolemni pro tam expedita, imò pene dicam, pro tam improuiſa, inexſpectatàque, & tanti momenti occupatione gratias egerunt. Quid ille deinceps ſit facturus, neſcitur; nam cùm ſint qui domum reuerſurum dicant, ſunt, qui fore coniiciant, vt aliquid adhuc priuſquam milites in hiberna mittat, moliatur; maximéque, ſi verum ſit, quod video increbreſcere, obſidere Hollandos Venloüm ad Moſam. De capto Ranio nullum iam dubium. De Auguſta verò nihil aliud èſt, quàm fuiſſe in eam minas intentatas certum. Non coiere adhuc in vnum Cæſaris, ac Bauari copiæ; noſtræ, Suecicæque ad prælium eas inlicere meditantur. Arduum ſemper illud, ingentiſque molis de pace negotium, tametſi neſcio quid Hiſpano futurum jam animi ſit, nobis Dunkerkâ potientibus, niſi conditiones ab ipſo, quas accipere liceat, offerantur. Nihil in hunc diem, quod ſciam, à Parlamentariis Anglicanis decretum eſt; ſed difficilem, nempe cardinem, vt cui rerum ſumma innitatur, verſant. Proſperam tibi apprecor ruſticationem, venationémque. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Vale ô præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, XIV. Kal. Nouemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NOndum rediiſſe te In Vrbem, ſed proximè tamen redituturum fuiſſe perſcripſit Neuræus. Apud nos noui nihil eſt, quod equidem ſciam, cuiuſpiam momenti. Nam qui percrebuit iterùm rumor de capta Auguſta iterùm euanuit; & qui inualaſcit de pace ſiue tuita, ſiua mox ineunda neſcio quàm ſit ratus. Vnum eſt dumtaxat memorabile, conſentire denique Scotos, vt Rex permittatur Parlamentariorum arbitrio, ac Parlamentarios in eo eſſe, vt deliberent, quo ille ſit modo deducendus Londinum. Ex Flandria nihil certius habeo, quàm pluiſſe Bruxellæ pluuiâ purpureâ ſeu rubeſcente, quam vulgus dicit ſanguineam, pridie Eidus huiuſce Menſis, ſeu pridie quàm de deditione Dunkerkæ actum, pactúmque eſt. Illius hiſtoriolam deſcripſit, typíſque mandauit præclarus ille VVendelinus de cuius arduo opere Maſſilienſibus dedicando memini ad te aliquid ſcripſiſſe. Summa eſt, vt oſtendat quid diſcriminis inter ipſam, & deſcriptam illam à me in Peireskij Vita, interſit; & cauſam eius eſſe declaret Chalcâthi copiam, quâ regio ſubterranea Scaldin inter, Moſámque ſcatet. Plura iam non vacat; ſic me totum diem, qui me inuiſere Germani, Anglíque aliqui tenuerunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ſeu ruri, ſeu domi, ſeu vbiuis ſis, bene, imò optimè Vale. Pariſiis, VII. Kal. Nouemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

PEr-iucundum fuit accipere te valetudine proſpera in Vrbem reuerſum. Quæ pro Enguenio tuo voues vota, ipſa ſunt, quæ concipere omneis par eſt, quibus Patriæ gloria eſt cordi. Cùm Parens illum excepturæ progreſſa iam Cantillium ſit; an-non abundè videtur dignus, quem ipſa quoque ſuis humeris referat Gallia vniuerſa. Inuiſens me heſterna luce præclarus Capellanus Decatetraſtichon Epigramma, quod in eius laudem ac in monimentum Dunkerkæ captæ compoſuit, ad te tranſdendum conſignauit; idque in pignus venerationis, qua te ſemper proſequitur, ac ratus aliunde fore tibi rem, pro eo quo Conſobrinum tantum deperis amore, pergratam. Cùm poſt datas literas tuas conceſſurus Maſſiliam fueris, vt adeſſes quo tempore Conſules creari pro Comitiis ſolent, inaudio ecce neſcio quid turbarum illeic interueniſſe. Tametſi verò nondum ſatis, quid id ſit rei, compertum habeam; accipio tamen nihil potuiſſe ex magnitudine ſimul, moderationéque animi tui deſiderari. Id verò mihi haud-quaquam nouum, cui perſpectum iampridem eſt, quàm generoſa ſis indole; quàm pacis amans, quàm æqui ſeruans. Rerum nouarum nihil propè habeo. Inualuerat iam tertiùm rumor de occupata à noſtris Auguſta, & ecce tamen iam perhibent etiam ſolutam obſidionem. Sic poſt famam quoque de Venloo capto, diſceſſiſſe exinde, re infecta, Holandos ferunt. Aiunt & iteratò Scotos nondum conuenire penitùs cum Anglis; ſed rem iam maturiùs Comitiis conuocatis deliberari. Monaſterienſes literæ ſpem multam pacis facere pergunt, etiam cum Hiſpano ineundæ, à capta Dunkerka; verendum tamen, ne quæ Infantis Hiſpaniæ interuenit mors, negotium non-nihil ob ſpem Cæſari factam, interturbet, ſed quid ſit venturum cras, fugio quærere. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus Vale. Pariſiis, poſtrid. Kal. Nouemb. M. DC. XLVI.

Admodùm Reuerendo, Clariſsimóque Viro, GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatenſi Canonico, Paſtori Hercano, Amico longe-optimo*,

PETRVS GASSENDVS S.

LEcto ſcribo, OPTIME VVENDELINE, ſed ferre nimirum diutiùs non poſſum, quin quas debeo rependam grates, pro præclariſſimo libello. Is per doctas virûm manus volitauit, neméque eum legit, qui non ſibi habere illius exemplum expetierit. Ad me quod ſpectat, ſummoperè gaudeo rem obſeruatam, deſcriptámque à Viro amico, & fidei pleno, qui ad rem accuratè explorandam nihil non contulerit ſtudij. Itaque non hæreo, quin purpurea pluuia, qualem deſcribis, deciderit, alia ſcilicet à præſumpta illa, quam à me deſcriptá in Vita Peireskij commemorare dignatus es, nec ſine veſtigiis amoris aduerſum me tui. De cauſa, fateor dici nihil poſſe, quod allatam illam à ſolertiſſimo Chiffletio, cui ipſe ſubſcribis, non immeritò, veriſimilitudine vincat,

car. Tametſi enim ne ille quidem, quo candora aſt (ac probè memor quanta ſit humanarum Mentium circa hæc Naturæ arcana caligo) iuraturus ſit, rem ſe haud-dubiè ita habere, vt ſe habere ſecùs non valeat; attamen nemo alius, opinor, facilè quidpiam proferat, quod cum ipſius ratiocinio videri poſſit comparandum. Nam, vtcumque poſſet opponi non rubere, vt roſæ folia, ita Aſphalticam materiam, quæ macerata intra nubem ex Chalcanthinæ affuſione ruboram pluuiæ perinde creet, ac creant roſæ illius aquæ, qua maceratæ fuerint, Chalcanthi oleo ſuperinfuſo, neque ſufficere, quòd ex Aſphalto eliciatur oleum obſcuriore purpura ſplendens, quo arguatur vis rubeſcendi intra Aſphaltum contineri; quoniam idem Chalcanthi oleum nullum ruborem exprimit in aqua qua fuerint folia ex Sena macerata; licet ruborem quoque latentem illud videatur arguere, quòd is ex infuſo tartari oleo exprimatur. Vtcumque, inquam, ſiue iſtud, ſiue aliud quiſquam opponat; nihilominùs & aliquid ſemper deprehendetur diſcriminis, & probabilitas ſemper ſua ratiocinio ſimul, experimentóque conſtabit. Mira ſunt prætereà quæ de igne illo ſubterraneo ratiocinaris, quamquam ego ſemper ἰσχῶ, tanquam perſuaderi non potis, poſſe flammam vllam in loco obturato, aut excitari, aut perdurare; nam quod alioquin Ætnam, ſimiliáque loca quaſi caminos habeas; illa videntur ſanè imparia tanto incendio ſpiramenta; credóque quas flammas ea loca eructant, non ex imo prorumpere, ſed quo momento materia inflammabilis in aërem erumpit, creari. Verùm hæc longioris ſunt diſquiſitionis. Quod habes de puluere pyrio, qui ex auro paratus vocitari ſolet *aurum fulminans*; facit admoneam, poſſe quoque huiuſcemodi puluerem ex aliis Metallis parari; ſaltem ex ære, atque ferro; de quibus, quo dubites minùs, concludam hiſce literis ex vtroque aliquantulum, vt experiri tutemet poſſis. Scripſi ad Bullialdum ante dies quatuor, ac illi à te ſalutem nunciaui; & quidquid fuit tuorum votorum expreſſi. De mei effigie quod pergis eſſe adeò ſollicitus, faciam tandem (tametſi ſanè non abſque verecundia) ſatis, quam-primùm meliùs habuero. Spes enim aſt, vt Deo propitio ex inualetudine hac breui emergam. Tu interim, mi VVANDELINE, bene, imò optimè Vale. Pariſiis, v. Eid. Nouembris. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

NVllas ad te literas dedi ſuperiore hebdomade; quoniam non prorſus bene habebam. Valeo nunc meliùs, Deo propitio, tametſi me committere in aliquod tempus aëri prohibeor. Quàm me delectat interim te proſperè ſemper valere! Vtinam in annos Neſtoreos. Acceſſit denique ad Vrbem tuus Enguenius ante dies quinque. Digreſſurum aliò rumor fuerat; ſed hærent omnes meritò, generoſior ſit, an prudentior. Acceſſit quoque eius Parens ad Aulam ondius-tertiùs. Fama rurſus eſt, initam pacem etiam cum ipſo Hiſpano eſſe; cùm totis votis eam expetam, vix tamen adduci eò poſſum, vt credam. Turennius, Suecíque in procinctu ſunt, vt inferiores numero licet decem hominum millibus, prælium cum Cæſareis, Bauaríſque committant. Ferunt nondum Scotis, Angliſque de Regis dedendi forma, modóque conuenire. Nollent nimirùm iſti emiſſe, illi vendidiſſe videri. Docebit nos dies & euentus omnia. Quod de Portu-longo occupato ſcribis, nondum inaudieram: extremus quippe nuncius dicebatur nihil aliud retuliſſe, quam obſides datos. De Ilerda video rumorem, qui ſiniſter fuerat, mutatum in melius. Scripturus ad te nuper fueram de Draguinianenſi negotio; verumtamen, ſi faciam iam, factum erit tempori ſatis. Sex ſunt, puto, menſes, & ampliùs, ex quo pro tua bonitate, & vt mihi gratificateris, deſignaſti Conſulem, meum illum affinem Arnulphum. Nihil non deinceps illi egerunt, qui regendæ vrbis ius inuaſerant, vt quod feceras, redderent infectum. Negotiis turbatis, ego hìc incubui, vt in Auguſtiori Conſilio fieret Placitum, quo rei totius informatio Campinio noſtro permitteretur. Quippe reputaui eſſe neminem, qui ardentiore ſtudio quidquid egeris ratum curet. Tu, quæſo, ſi quid opus ſit, illi ſic faue, vt quod cœpiſti aſſerere, conſtabiliatur. Fidenter ſanè, ſed noui nempe, quanta tua ſit bonitas, quantus amor erga me tuus. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Vale dulce Decus, & Præſidium meum. Pariſiis, XVI. Kal. Decembris, M. DC. XLVI.

EIDEM.

PRæclara ſunt adeò, quæ de obitu Principis Hiſpani præmaturo ratiocinaris, vt accedere ad ipſa nihil valeat. Satis mihi proinde eſt, attendere, quàm tibi ſit rerum humanarum conditio perſpecta, quàm egregiè notis virtutem in quam mancatuat ſemper fortuna, vnicam eſſe. Valetudo mea, Deo benè propitio, habet ſe ſatis proſperè, tametſi domo, niſi Sacri audiendi causâ, nondum excedo. Rerum nouarum vix quicquam habeo. Acceſſurum breui in Hollandiam ferunt Marchionem Brandemburgicum, ducturum illeic in vxorem Principis Auraïci filiam. In Germania ſunt ſemper noſtri, Suecíque in procinctu, vt cum Bauaris, Cæſareíſque prælium committant; niſi obſtent, qui illùc miſſi Monaſterio Legati ſunt metu euentus, qui, iam promoto pacis negotio, remoram iniiciat. Non ſunt quidem fauſta, quæ iſtheic de Ilerdenſi obſidione audio; ſed de ea heic ſemper eximia eſt ſpes, maximéque propter ſuppetias, quæ fuere Harcurio ferendæ inſignes. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, IX. Kal. Decembr. M. DC. XLVI.

EIDEM.

CVm tanta sit illa affectus erga me tui teneritudo, haud abs re deficiunt me verba, quibus exprimam, quo idcircò sensu arcanis in fibris afficior. Quæso solùm semper ter-Optimum Numen, ne me patiatur hoc amore, quem satis sentio hærere tibi in intimis visceribus, medullísque fieri indignum. Valeo iam, Deo propitio, meliùs, spésque est, vt eius adspirante gratiâ, vitæ satis ad id complendum, quod tua spectant, vota, superfit. Si quicquam sanè foret ex ipsa maturiùs discedere graue, illud esset potissimùm quod non liceret tuæ de me exspectationi facere satis. Seruet modò te incolumem Deus. Rerum nouarum nihil iam habeo; nam qui tumor quidem vagatur de quæsita nostris, Snecísque aduersus Cæsareos, Bauaróque victoria, nullum habet certum, quem nôrim authorem. Quod heic perhibent de recessu Hispanici exercitus ab Ilerdensibus castris, potest tam tibi esse, quàm nobis perspectum. Debes iam ipse esse complexus Melleræum, inclytum illum famæ Gallici nominis in Italico orbe vindicem; quando tanto cum fœnore res nostras in illo restituit. Vale; ô DEVS PRINCIPVM, ô dulce meum Decus, & Præsidium Vale, Parisiis, prid. Kalendas Decembris, M. DC. XLVI.

EIDEM.

PRofusus nimiùm amor tuus, cui mea valetudo tantopere cordi. Ea fit in dies corroboratior, donec memet domi contineo; ac interim laboribus, studiísque operosis parco. Dum superfit, quod mihi liceat tuum in obsequium profundere, erit, cur cum fructu ingenti recuperatam putem. De lire quod rogas, Consules Dinienses, vel potiùs eorum primus *Iuramius*, Procuratorem Regium Aquensis Rationum Curiæ implorârunt; ísque obstitit, ne illa heic gentium, vt poterat fieri, compendiosè dirimeretur. Itaque lis ad Curiam illam proximis diebus remissa fuit; eritque ea mihi istheic agitanda. Quod maximè doleo, est illa grandis iactura temporis, quod melioribus impenderem curis, ac potissimùm, dum prouideo, qua me illi sint diuexaturi prolixitate, exsistente *Iuramio* litigiosissimo Mortalium, & totam istam cantarinam non alio fine commouente, quàm vt insignem iniuriam, qua me, Beneficiúmque meum affecit, rexisse videatur. Quin etiam doleo summoperè, quòd postquam ad te, Deo propitio, concessum fuerit accedere, sit mihi continuò à tua illa iucundissima consuetudine discedendum, vt hisce me occupationibus omnium importunissimis dedam. Verumtamen hæc vitæ sors, & rerum conditio. Cogitationes hasce vt mittam, & rerum nouarum addam aliquid, redux ecce in Vrbem est ab hesterna vsque luce Melleræus. Laborat Nemorosius Dux insolita quadam Apoplexiæ specie, à qua parum spei superfit: Princeps haud paruum, vt video, facturus sui desiderium, ac ista præsertim ætate, isto habitu corporis, cui tale nihil videbatur timendum. Non conflixere in Bauaria, vt ferebatur, exercitus; nec perseuerat etiam rumor de Monaco à nostris obsesso. Perhibent tamen omnia semper prosperè nostris succedere; cùm & hostium horreum Lansbergam occupauerint, & vnum, alterum-ve copiosum commeatum intercepe-rint, & hactenus hostes firmiùs obiectu ab ingressu in propriam Regionem Bauariam prohibuerint. Aiunt aliunde Hassiacos Coloniensis copias, quibus præerat Melander, fudisse. Elanguescit iam iterùm quantum audio Pacis negotium; at nulla sanè illius facies noua, inopina-ve surgit. Nondum penitùs inter Anglos, Scotósque conuenire scribunt. Addunt vereri Parlamentarios, ne Londinensis Ciuitas affectum in Regem resumat, memor nempe fœlicitatis, quam cum illo amiserit. Et sanè si illa à parte Scotorum Regem instaurare cum legitima authoritate conantium staret; Parlamentarij haud-dubiè à præstituto exciderent fine. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. Decembr. M. DC. XLVI.

Admodùm Reuerendo, Doctissimo, Clarissimóque Viro D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatensi Canonico, Pastori Hercano, Amico longè Optimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

MEnsis est, plus minùs, OPTIME VVENDELINE, ex quo ad te scripsi Amicos, quibus pellegendi tuam illam *de pluuia purpurea* historiam copiam feceram, expetiisse sibi ipsius exempla. Commisi subinde quod fueras dignatus transmittere ad me meo Bibliopolæ, ísque non modò curault illud typis nouis exprimi, sed plurimis etiam, qui Latinè nesciunt, tem pernosse cupientibus, Gallicam illius velut compendiosam edidit interpretationem. Mitto ad te proinde editionis vtriusque exemplum; testatus abesse Librarium, vt iacturam inde vllam experiatur. Mitti Latinum potuit ante quindecim, Gallicum ante octo dies, verùm distuli, quo vsque licuerit opera eadem transdere, quam repetitis, feruentibúsque votis tuis non potui negare imaginem mei. Vnà igitur illam iam transmitto; tu sic accipe, quasi nihil sit, quod tibi de me, si meæ sit opis, & quantumvis cogar, erubescere, polliceri non valeas. Vale, & me æternùm ama. Parisiis, postrid. Eid. Decembt. M. DC. XLVI.

Verè Nobili, Eruditóque Viro D. IACOBO ALEXANDRO TENNEVRIO, *Patritio Parisino*,

PETRVS GASSENDVS S.

ACcepi vnà cum literis Gergouiæ Aruernorum datis tuam illam Disputationem Physico-Mathematicam, cuius me lectione recreare

recreare voluiſti. Dicere profectò non poſſum, quàm me mirificè delectârit, cùm ſuſpendente animum acumine, neſcio, an elegantia magis, eam ſic prægustare non potui, quin, valetudine licet parum firma, vno tenore hauſerim totam. Eccur interim tu es erga me ea bonitate, comitatéque, vt mihi hocce in argumento plenam meſſem deferens, tibi ſpicilegium dumtaxat attribuas? Inuertenda ſanè hæc ſunt, cùm & aliunde ſint in meo illo alioquin patentiore campo, inanes ſolùm ſpicæ enatæ; ager hic tuus, anguſtior licet, grauidis ariſtis caneſcat? vt verbo dicam, eſt cur exoptem rem fieri quamprimùm iuris publici; tum tui ergo, ita nihil eſt tua ſolertia non dignum tum mei, ita eſt honori adſtipulatore tanto aſſeri; tum veritatis, ita intereſt, vt aduerſum ingenia hæc ſimileis tui fautores habeat. Optimus ille nihil iteratò, quod ſciam in me edidit; reputare autem par eſt fore vt ſi ſemel tuum iſtud quaſi totius controuerſiæ coronamentum conſpexerit; quidquid fortè illi præ manibus fuerit machinamenti dilabatur. Vale, Præclariſſime Vir, ac me, quod facis, porrò ama. Pariſiis, poſtrid. Eid. Decembr. M. DC. XLVI.

Lvdovico Valesio, *Principi Optimo*,

Petrvs Gassendvs Εὐπράττειν.

HAbuiſſe ſe omnia Maſſiliæ pacificè, ac pro tuis votis delectauit ſummoperè. Vtinam omnia ſemper tibi proſperè perinde ſuccedant, euaneſcentibus perinde ſi quæ tuas aduerſum curas fortè comparentur, conſiliis. Demiratus ſum tam breui momento, tam pugnantia fuiſſe tibi de Ilerdenſi obſidione renunciata, vt prioribus literarum verſibus fauſta ſcripſeris, poſterioribus infauſta narrâris. Subiit certè ſtatim illa cogitatio,

Ipſa dies quandoque Parens, quandoque Nouerca.

tanta eſt inſtabilitas, incertitudóque rerum humanarum. Iure interim, vt opinor, Amici tui vicem doles, cùm te, vtcumque ſe, qua de re hæret nemo, generoſiſſimè geſſerit; vitio tamen ipſi vertatur, quòd ſuapte ſponte id negotij ſuſceperit; & ſi qui in Aula ipſi malè affecti in illum ſunt, anſam declamandi in ipſum hanc habeant. An verò heinc erit retardandæ pacis vel occaſio, vel excuſatio? Video iam certè de illa breui ineunda pene deſperari. Quid, ſi Hiſpani hocce ſucceſſu elatiores facti quidpiam inſuper, nec infœliciter tentent? Meditari nempe eos aiunt obſidionem triplicem, Cortereaci (dicunt etiam aliqui Dunkerkæ) in Belgio, Plumbini in Hetruria, Balaguerij in Catalonia. Quid ſi interim Dux Bauariæ, quem morbo extremo laborare ferunt, diem obeat? Fortunet Deus nobis omnia. Tu modò, ô Principvm Decvs, Viue ſemper fœlix, & Vale, Pariſiis, poſtrid. Eid. Decembr. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NIhil ſanè gratius mihi poterat, quàm quod eſt expreſſum tuis literis abs te, ac de te renuntiari. Ecquid enim poſſim audire iucundius, quàm & bene valere te, & facere te ea, quæ tueri conſtantem, diuturnámque valetudinem poſſint? alterum quippe præſente bono, alterum ſpe futuri delectat; & cùm interſit te viuere, intereſt tamen magis valere. Fœlicem diem, quo te ſubiit cogitatio eiuſmodi, vt non modò priſtinas illas exercitationes repeteres; ſed aliis etiam adhibitis efficeres continentiores. Scilicet ἡ γυμναστικὴ nobiliſſima τῆς ὑγιεινῆς pars eſt; meritóque inter tria illa ſanitatis tuendæ παραγγέλματα poſitam habemus πόνον ἄριστον. Perge proinde, Optime Princeps; memineris modò, quod eſt à Sapiente iam olim dictum, μηδὲν ἄγαν. Rerum nouarum vix aliud habeo, quàm quod perhibent Fœderatos inter, & Bauaros, Cæſareóſque initum conflictum. Steciſſe victoriam à noſtris (quatuor millibus hoſtium cæſis) addunt; idque præter cladem non mediocrem à VVerthio mox antè acceptam. Sed id-ne totum verum ſit, vadem me præſtare non auſim. Cùm noluerint Sueci de pace Monaſterij agere, ne videri poſſent quicquam cum Legato Pontificio habere commune; diſceſſiſſe iam cæteros Oſnaburgum memorant; futurúmque, vt tam Cæſarei, quàm noſtri eòdem breui concedant. Fuere Hagæ ipſis Kalendis celebratæ nuptiæ inter Electorem Brandemburgicum, & Principis Auraici filiam. Ex Anglia nihil, quod ſciam, noui, niſi quòd Farfaxius Londini exceptus aliqua cum ſpecie fuit. Vale, Principvm Optime, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, XIX. Kal. Ian. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NVllus hæreo, Optime Princeps, quin quotquot hac vice literas accipies, obitum renuncient illuſtriſſimi Principis, quem demum nudius-tertiùs ſub horam nonam veſpertinam ſua illa, qua toties diuexatus fuerat, ποδαγρία abduxit è viuis. Ipſe caſum commemoro dumtaxat vt ſignificem, quam tibi ob factam iacturam condoleã. Nimirùm præter inſigneis illos Cognationis, Agnationíſque quibus cohærebatis gradus, tu te illum dicto, factóque ſic amare teſtatus es, vt non poſſit tibi non relinquere ſingulare deſiderium ſui. Id me erigit, quod prouideo te tuam illam conſtantiam aduocaturum in ſubſidium, neque paſſurum vt animus, qui ſe hactenus adeò grandem, inuictúmque aduerſus tot alios luctuoſos caſus præſtitit, ad renunciationem huius deficiatur, ſoles quin-etiam ſic omnia tela Fortunæ habere prouiſa, vt iſtud præſertim te non fugerit, ob reperita identidem eiuſce morbi ſymptomata; dicturúſque proinde ſtatim, ipſo audito, haud-dubiè ſis,

Hoc quoque percepi, atque animo mecum antè peregi.

Et cùm ſint, qui fatis ſe accommodent, vt quod corrigere eſt nefas, patientiâ leuius faciant;

ciant; id tibi sapientius est motis, vt omnia permittens arbitrio æternæ Prouidentiæ, persuasus sis nihil posse melius, vtiliúsque contingere, quàm quod illa (cui etiam casus capilli est curæ) dispensante contingit. An-non verò etiam id solabitur, quòd ille hæredem reliquit, Magnum, Celebrémque Enguenium, qui-cum vt tibi hactenus vehemens amor intercessit, ita est sanè imposterum ardentior adhuc intercessurus. Seruet vos modò incolumeis Deus Optimus in Nastoreos annos. Cùm nihil sit, quod insuper rerum nouarum abs me exspectes; addo solùm antecedente eiusdemmet diei, quo Condæus interiit, manè natam fuisse Aureliano prolem, quæ si fuisset mascula, tum exclamare de hisce aureis Regiæ stirpis ramis licuisset, *vno auulso, non deficit alter.* Quia secus visum Superis, subiit saltem cogitare, quàm verè dictum ab illo fuerit,

Nec nox vlla diem, neque noctem Aurora sequuta'st,
Quæ non audierit mistos vagitibus ægris
Ploratus mortis comites, & funeris atri.

Tu iterùm Viue, & Vale, DECVS PRINCIPVM, ô & dulce meum. Parisiis, v. Kal. Ian. M. DC. XLVI.

EIDEM.

HAud est par sanè, OPTIME PRINCEPS, vt hanc labentis tacitè anni abire patiar originem absque votis ardentibus pro tua, totiúsque Familiæ incolumitate conceptis. Causæ scilicet publicæ, priuatæque insignes sunt, ob quas interest saluum te, quàm diutissimè superesse. Ac noui quidem singularem animi tui moderationem, non modò quod ad cætera, sed etiam quod ad ipsius vitæ diuturnitatem attinet. Verumtamen quod tuæ virtuti, id non perinde ἀξιάγαστον illorum desiderio est, qui te, vt obseruantia, ita amore prosequuntur. Tametsi æquum profectò est, vt omnes vel tui exemplo permoti, nosmet admoneamus posse fieri, vt qui iam ineuntem annum vidimus, exeuntem non perinde videamus. Nempe, cùm nobis in decursu vnius annorum, quem cœperimus desinendum sit, nemine vtimur sponsore, quo liceat nobis de hoc potiùs, quàm de alio esse securis. Nam quod plærumque Astrologi, cæteríque id genus Vates annos tam facilè largiuntur, impudentiâ, imposturáque intolerabilis videtur, sed querela hæc alterius est loci. Vtinam modò quæ tibi fausta, fortunatáque apprecor, Deus ter-Optimus concedat. Significauit mihi Neuræus, vt dignatus fueris ad meos illos scribere; sed isthæc nimirùm familiaria sunt tuæ illius erga me beneuolentiæ argumenta. Rerum nouarum nihil pene habeo, nisi quod *Seruientus* Plenipotentiariorum nostrorum vnus simul cum vno ex Cæsareis accessere iam in Hollandiam, vt cum Marchione Brandemburgico de compensatione Pomeraniæ, quam Sueci ab Imperatore deposcere dicuntur, agant. Quod Vlmæ autem coïturi nostri, hostiúmque Duces feruntur, vt agant de induciis; id nondum satis perspectum est; vti neque id quod Turennius millia hostium duo cecidisse dicitur; aliáque id genus non-nulla. Quàm præclara interim sunt, quæ ipse de rebus Catalonicis, déque Harcurio ratiocinaris. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô dulce meum Decus, ac Præsidium Vale. Parisiis, prid. Non. Ian. M. DC. XLVII.

EIDEM.

QVæ anni noui occasione ratiocinaris, OPTIME PRINCEPS, eiusmodi profectò sunt, vt nisi te alia tam multa supra vulgus eueherent, possent abundè genium grandem & curantem quidquid dignum Sapiente, bonóque est demonstrare. Quam abundè apprecatioοem mei causâ instituis, ea est quæ nisi te abundè nossem, amplissimam fidem posset facere incomparabilis tuæ bonitatis. At quam voluisti quasi appendicem literis tuis esse adiunctam, ipsa est, quæ pergit ruborem creare, adeò mihi continens est tuæ non modò beneuolentiæ, sed beneficentiæ quoque argumentum. Gratiam itaque quantam quidem maximam possum habeo; sed quæ tamen sit & tuo dono, & affectoi, quo per-velim testatam facere gratitudinem impar. Tu, qui adeò constans in me demerendo obstringendóque perseueras, constantem saltem hunc affectum, quo esse non possit ardentior alter, acceptum habe. Habebis autem dubio procul, vt vel id mihi solatio sit, qui etiam priusquam ad te veniam, in illud ipsum inciderim, cuius metu Socrates olim accedere ad Perdiccam renuit. Rogatus nimirum cur id faceret, ἵνα, ἔφη μὴ τῷ κακίστῳ ὀλέθρῳ ἀπόλωμαι. Quod quidem declarans M. Antoninus, τουτέστι, inquit, μὴ εὖ παθὼν ἀντευποιῆσαι μὴ δυνηθῶ. Sed neque ego Socrates sum, neque tu is es, cui prona voluntas videri non possit superque, & satis. Viue, & Vale PRINCIPVM DECVS. Noui nihil attexo, quia nihil iam est, quod quidem ad te perscribi mereatur. Insultant semper Confœderati, dum interim hostes sese in interiora recipiunt. Negotinm de pace nihilo promotius; neque inauditur adhuc, quid Seruientus penes Hollandos profecerit; pactis conuentísque conditionibus de daturis pecuniam Anglis, discessurísque ex Anglia Scotis, exspectatur adhuc, quid Regi, de quo nihil est pactum conuentum, sit euenturum. Quid rerum Italia moliatur; quid ex ea nuncietur ipse meliùs nôsti. Vale iterum dulce meum Decus. Parisiis, III. Eid. Ian. M. DC. XLVII.

EIDEM.

IVre obstupui, OPTIME PRINCEPS, parem tibi fuisse hacce occasione, & cogitando animum, & conscribendis literis manum. Scitè dictum ab illo est, curas leueis loqui, iogenteis stupere: an-non ergo Sapientia fuit, quæ fecit, ne, perculsus licet grauissimo casu hæreres tamen attonitus, sed te ipsum statim tibi redderes, tuíque similis constares? Quippe fieri quidem non potest, quin tam acuto, validóque Fortunæ telo impetitus, inflictum vulnus senseris; at præsto tamen fuit

fuit leniſmentum; quo & dolorem temperare, & inducere cicatricem valueris. Sic age ſemper, OPTIMA PRINCEPS, hoc eſt, paratus ſemper eſto æquo perferre animo, quidquid ſerus Veſper ſit demum vecturus. Rerum nouarum nihil eſt, quod ſciam, niſi quòd Princeps Auraïcus dicitur extremo laburare morbo; & Rex Angliæ extremo pene authoritaris detrimento. Rogârat nuper Parlamentum, vt liceret ſibi Londinum circumvicinámve aliquam Regiam domum accedere, è qua de pace agere poſſet: at Parlamentum cauit, ne de pace agatur; ſed conditiones ſolùm ad Regem, quibus ſubſcribat transmittantur. Ac poteſt ille quidem ſi velit recipere ſe domum neſcio quam viginti leucis Londioo diſtantem; ſed commoraturus tamen cum iis dumtaxat quos Parlamentum deſtinârit, & quatenus id ad ſalutem tum Regis, tum Regni conducere videbitur. Obſcuriùs forte rem enuncio; ſed illi ooo nihil ambiguè Decretum ſuum expreſſerunt. Quo fine, euentus docebit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, xv. Kal. Febr. M. DC. XLVII.

Admodùm Reuerendo, Clariſſimóque Viro GODEFRIDO WENDELINO, *Condatenſi Canonico, Paſtori Hercano, Amico longè Optimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

HVi, quàm fuiſti, mi WENDELINE, circa Eclipſin nuperam fœlix! Ecce enim cootigit nobis Teleſcopio attendentibus, pluuia opportunè ceſſante, attenuariſque nubibus illius Initium hora 8. min. 8. Procyone videlicet alto 32. grad. 45. min. & ſtatim 32. grad. 50. min. ac Ioue 33. grad. 45. min. Finis autem hora 10. min. 16. Corde Leonis nimirùm alto 35. grad, 50. min. ac ſtatim poſt, Ceruice Leonis, 40. grad. 25. min. cùm & ſtatim ante fuiſſet altitudo Ceruicis 40. grad. 10. min. Cordis 35. grad. 45. min. De interceptis Digitis oihil admodùm certi adnotare licuit, ac ne potui quidem præcisè æſtimare quantitatem maximam, quòd denſæ præſertim per id tempus nubes noo permiſerint limbum obſcuratum vſqueadeo diſcernere; adeò vt dicere ſolùm poſſim, conſtitiſſe Eclipſin infra diſci dimidium; neque acceſſiſſe, niſi ad Digitum præterpropter quintum. Cætera prætereo, vt cœpiſſe Eclipſin in parte limbi infima (ſiue minimùm vergendo ad dextram, hoc eſt in Meridiem) qua parte terminabatur linea per mediam faciem *Homunciovis*, ac Lunæ centrum concipi ducta; hoc eſt, qua parte Langerenus noſter habet *Sanedriam maculam*, deſiiſſe autem ad limbi dextram, octoginta proximè gradibus, nempe qua parte circiter Langerenus reponit *Carolum Lotharingum*. Prætereo hæc, inquam, vt ſubiiciam voluiſſe me aduigilare, valetudine licet nondum firma, vt attenderem, ſi qua Luna occultatura Iouem foret. Occultauit portò parte ſuperiote, ac ſubiit illum margine, citra Teleſcopium conſpicuo, hora 14. min. 10. Arcturo nimirùm ad Ortum iam alto 39. grad. min. 5. Cùm Teleſcopio verus margo tantum adhuc à Ioue abeſſet, quantum eſt dimidium longitudinis *Caſpiæ* maculæ, vt reputare exinde liceat, quantum per Plenilunium, noctéque intempeſta, lux illa ſpuria nobis imponat; quantúmque æquo citiùs ineunte Eclipſi ſpurius ille margo temerari incipiat; & exeunte tardiùs deſinat, quàm verus, atque adeò quantum potuerint Maiores noſtri Teleſcopio deſtituti hallucinari. Verùm ſpectata Teleſcopio Luna cœpit denique occulere Iouem, Arcturo alto 40. grad. 17. min. ſiuè hora 14. min. $17\frac{1}{2}$. Deſiit verò Ioue, nempe viſo ad Occaſum emergere, Arcturo alto 46. grad. 55. min. hoc eſt, hora 15. min. $0\frac{1}{2}$ ſeu hora matutina diei XXI. tertia. Pars autem limbi, qua Iupiter mirè eſt viſus, fuit è regiooe medij illius quadratuli lucidi quod eſt ad dextram cuſpidis niueæ, ſiue qua parte Langerenus reponit *Sinum Principis*; quà exire, è regione genæ ſiniſtræ *Homuncionis*, ſiue aliquantò ſupra maculam Langereno *Hugeniam* vocatam; exitu diſtante ab initu, gradibus 72. Expendes ipſe ſingula, quæ ego mitto iam ſupputare. Adooto dumtaxat occultatiooem Martis à me in hac vrbe obſeruatam, deſcriptámque ad calcem *Mercurij in Sole viſi*, fuiſſe ad eandem planè regionem, & Iouiali iſta perparùm minorem. Quippe initu, exitúque iotta huiuſce limites proximè hinc inde contentis; complectentibúſque circunferentiæ partem non ſeptimam ſolùm, verùm etiam ſextam, vt tunc adnotaui. Vale, OPTIME WENOALINA, ac me, quod facis perpetuùm ama. Pariſiis, VIII. Kalendas Februarij, M. DC. XLVII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

PErſpicit abundè ſagacitas tua, quo dicere ſenſu cum Sapiente potuerim, *Nihi eſſe ſub Sole nouum.* Quare & lubens tibi ſubſcribo, dum argumentaris noua eſſe omnia, ob continentem, quæ in rebus obſeruitatur, mutationem. Nam verum quidem eſt rerum Summam eandem generatim conſtare; ſed verum eſt quoque, ſingulareis rerum circunſtantias in dies variari. Non poteſt res graphicè magis, quàm abs te eſt factum, circa mores exprimi; adeò mihi ſum viſus illud Poëtæ audire,

Diſſidet ambiguis ſemper mens anxia votis,
Nec voluiſſe homini ſatis eſt: optata recuſat;
Eſſe in honore placet; nunc diſplicet, & dominari.
Vt poſſint, ſimile volunt, &c.

Ad Naturam verò quod ſpectat, non ſola ſanè lucernæ

lucernæ flamma perseuerat eadem visa, alia, aliàque semper est. Non solus fluuius habitus idem, ex aquis tamen indesinenter succedentibus, rusticóque frustra exspectante, dum defluant, constat, vt proinde Heraclitus iure dixerit, *eundem fluuium bis non transiri*, & Cratylus adiecerit, *ne semel quidem transiri eundem; quando secundam partem transeundo, prima iam dilapsa, tertia nondum allapsa est.* Ipsi nos quoque in pari fluxu propter nutritionem versamur; & quod ferunt de Naui Argo, in qua tabulis sensim substitutis, nihil non nouum fuit cùm Græciam repetiit; quod de populo quolibet, in quo nemo non alius post centum annos interuenit, idipsum potest & de nostrûm vnoquoque existimari; quando licet iidem senes dicamur fuisse, qui iuuenes; ob particulas tamen nostri abscedenteis, accedenteisque, tales sensim euadimus, vt iidem dici, nisi, quod aiunt, æquiualenter non possimus, sed hæc vt mittam, addam-ne cùm ante annos nouemdecim obseruassem istheic Lunarem Eclipsin die Ianuarij xx. obseruasse me heic nuper eadem die aliam, cuius Initium cótigerit hora 8. cum minutis 8. Finis hora 10. cum minutis xvi. Quantitas autem accesserit ad Digitum proximè quintum. Rerum nouarum nihil adiicio, nisi quòd Consobrina tua Longavillæ Vxor discessisse iam Monasterio debet, vt Parentem superstitem consolatura in vrbem redeat. Quod Marchio Brandemburgicus abiisse ex Hollandia ante duodecim dies dicitur propter vtriusque Pomeraniæ, de qua Monasterij, Osnaburgique agitur, negotium; quod scribunt conuenisse demum Hispanos inter, & Hollandos; sed Vltraiectensi Prouincia excepta; conditionéque apposita, si modò cùm Gallis conueniat. Superest pergenti ad Comitia tibi, itum, reditúmque apprecer fœlicem; exorémque, vt quando illa Draguiniani es habiturus, haberi ratum id iubeas, quod semel de meo Arnulpho statuisti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VIII. Kal. Febr. M. DC. XLVII.

Clarissimo, Sapientissimóque Viro D. IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Reipublicæ Palæopoleos Scabino*,

PETRVS GASSENDVS S.

EXcedebat superior annus, cùm tuas accepi literas perendie Eiduum Nouembris datas. Reddidi statim, quas adiunctas reperi optimo Mersenno, qui & illicò responsionem ad te transdendam consignauit. Distuli verò mittere, quòd essem meam attexturus, vt significarem vnà operâ, si quam Eclipseos nuperæ exsequerer obseruationem. Nunc autem demùm quia bona sorte ea mihi tota non periit, Initium, atque Finem do; quantum per Cælum licuit (quòd tota die pluuium, & ad tempus vsque Eclipseos inuisum, iis tamen momentis potuit conspici) quantúmque per meam valetudinem (quæ est iam toto anni besse parum firma) attendere graue non fuit. Itaque cœpit nobis Eclipsis die huius mensis xx. hora 8. min. 8. ex altitudine Procyonis 32. grad. 41. min. Desiit hora 10. min. 16. ex altitudine Reguli 35. grad. 50. min. Maximus defectus definiri præcisè ob densitatem nubium non potuit. Addo porrò Eclipsin Iouis post aliquot horas à Luna contecti. Subiit scilicet illum Luna parte sui Borea, Arcturo alto 40. grad. 17. min. seu hora 14. min. 17$\frac{1}{2}$ dimisit Occidua, Arcturo alto 46. grad. min. 55. seu hora 15. min. 0$\frac{7}{9}$ cum interstitio graduum in ipso Lunæ margine 72. Mitto dicere vtramque Eclipsin, quatenus designatur heic, spectatam Telescopio fuisse. Exspecto quid tu de vtraque; ac suspicor quidem posteriorem istheic nullam fuisse, operæ tamen pretium erit, nosse quantum Luna infra Iouem transierit, si fuit à te quidem distantiola illa proxima aduotata. Saluere semper quàm maximè clarissimum Eichstadium iubeo. Discessit Bullialdus Bizantium; vtinàm eò sospes peruenerit, illeícque Eclipsin obseruârit. Tu quàm-optimè semper Vale. Parisiis, VII. Kal. Febr. M. DC. XLVII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS [illegible]

EXimiè nosti, OPTIME PRINCEPS, qualis Iberorum sit genius; at damno certè suo iam nórunt, non esse Gallos ita leueis, quin, sicut possunt quærere, ita sciant parta tueri. Faxit modò Deus, vt quas mari, terráque copias in illas Hetruriæ arceis comparant, eludamus; ac sponsorem propè dem me, sore, vt ab iis, quas obtulerant conditionibus non referant pedem: nempe consilij inopes sint, nisi agnoscant, vt hactenus nihil sibi æquè nocuit, ac melioris Fortunæ spes; ita euenturum, vt in ea perstantes, deteriore semper conditione sint; ac fortè quoque sibi malum denique maximum accersant. Nondum rediere Longavilla, & Trautmandorfius Osnaburgo; spésque est, vt priusquam redeant pacis negotium Cæsarem inter, Suecósque, & nos valde promoueatur. Quàm putas id verò vrget Bauarus, dum videt milites tam suos, quàm Cæsarianos grassari iam in superiorem Palatinatum! Scilicet eò digressi sunt, traiecto Ingolstadij Danubio, dum terga vertunt nostris, Suecísque, qui interim capto ad lacum Acronium Constantiensem-ve Bregentio, perhibentur Lindauium quoque, quod oppidum est munitissimum, breui occupaturi. Accepi heri tuam illam Illustrissimam Consobrinam non tam maturè discessuram, quàm spes, rumórque fuerat; quòd se prægnantem compererit, nec se credere itineri ausit. Ex Anglia nihil habeo hac hebdomade, vt se res tamen nuper habebant, verendum est semper, ne omnia Regi optimo pessimè vertantur.

Significauit

Significauit mihi Neuræus fuiſſe te tandem ad Comitia poſtridie tuarum diſceſſurum. Dicere interim non auſim, quanto ille ſemper affectu literas de te ſuas compleat, quanto candore de te ſentiat; quanto cultu te veneretur. Potes tu nempe id coràm noſſe. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale ô Decus meum dulce, Pariſiis, Kalendas Febr. M. DC. XLVII.

EIDEM.

NVllas hac vice literas, neque optimus Abbas, neque ego iſtheinc habuimus, quòd Curſor partem faſciculorum reliquiſſe Lugduni dicatur. Sed bene eſt, ſi modò tu, & quos ipſe amas valetis. Rerum nouarum vix quicquam eſt, niſi quod Turcæ nuncius exigit recèns à Cæſare, vt pedeſtrem traiectionem ad ditionem vſque Venetorum liberam faciat. Obſidetur ſemper Lindauium à Confœderatis exercitibus. Agitur adhuc de negotio Brandemburgici Electoris. Euicit apud Hollandos Seruientus, vt quod iam penè cum Hiſpanis ratum fecerant, infirmetur. Qui miſſi Londino ad excipiendum Regem à Parlamentariis fuerant, creduntur iam illum deducere Hombeïum, Regiam nempe domum, leucis Gallicis viginti Londino diſtantem, vbi comuioraturus ſit, quomodo, & quamdiu Parlamento commodum erit. De quodam negotiolo ad me attinente vt quidpiam attexam, cùm diebus proximè elapſis nobilis Riantij Baro de Romularum Prioratu ſermonem haberet cum Puteanis Fratribus, admonitus ab illis fuit, factam coram Vice-legato reſignationem inualidam eſſe; quòd Beneficij collatio ad Letinenſem Abbatem ſpectet, & Celſiſſimus Contyæus Princeps Indultum habeat Cardinalitio par, quo talis collatio ipſi vindicetur. Itaque & ipſe, & illi, amicique cæteri in id conſenſere, vt Beneficium huiuſmodi meo nomine peteretur; ac tum illuſtriſſimus Præſul, Pariſienſis Coadiutor, rem communicauit cum Celſiſſima Heroïna Matertera tua, tum optimi Patres Petauius, & Burdinus de eadem egerunt cum Celſiſſimo Principe; tum Burdelotius, vt faceret fidem, quantum tu me ames, quantúmque proinde res grata tibi futura eſſet, habere quaſdam voluit ex tuis ad me literis, illámque delegit in qua præclarè adeo teſtatus es luctum ob mortem Celſiſſimi Principis, quámque & ipſi Principes, & plætique alij ſunt iure admirati. Vt paucis dicam, res hactenus pro amicorum voto ſucceſſit; ipſéque tibi illam inſinuo, vt niſi incommodum ſit, dignetis Epiſtolia abs me reddenda tranſdere quibus tam Celſiſſimæ Materteræ tuæ, quàm Celſiſſimo Conſobrino teſtatum facias factam tecū ab ipſis erga me, tibi gratam fuiſſe. Videlicet tum nomen tuum, quo mihi iure merito gloriari licet, interuenit, tum alterius opem, quàm tuam teſtandæ gratitudini, cui ſum planè impar, implorare non poſſum. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô & Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, VI. Eid. Febr. M. DC. XLVII.

EIDEM.

SCribebam nuper, OPTIME PRINCEPS, eatenus probè ſucceſſiſſe, quod de Romularum Prioratu Amici certarim curâtant. Bullam quoque mihi deinceps Celſiſſimus Princeps iam conceſſerat; ſuperérátque vt de adeunda poſſeſſione prouideretur; cùm ecce ſubortus Indultarius eſt, qui & amicorum conatus, & Principis gratiam eluſit. Nempe illius Priuilegium quæſito mihi iure eſt potius; & vtcumque Amici ſuſtinendum velint, donec vt ſe habeant illius acta conſtiterit; ipſe tamen ab vſque initio pollicitationi Fortunæ diffiſus, nihil eſt quod ſperandum ducam. Non me interim res admodum mouet, qui etiam identidem Amicis optimis oppoſui, quod eſt præclarè ab illo dictum, *Cur à fortuna potius impetrem vt det, quàm à me, ne petam?* Ipſiſſimum hoc exarabam cùm tuas accepi literas, ſub menſis initium Draguiniani datas. Quam-putas verò ſum demiratus, te in ſalo hoc negotiorum tanto, delibrare poſſe quidpiam temporis, quod ſiue Philoſophiæ, ſiue conſcribendis literis impendas. Me quod attinet, habebo etiam gratias, ſi, quouſque redux in Vrbem euades, intermittere hanc curam digneris. Sanè & quas nuper expetij, ad Celſiſſimos Principes, aderunt ſatis tempori, ſi modò à te fuerint non incommodo tempore conſcriptæ. Porrò, vt quid noui habeam, iam perſcribam; perhibent ecce nuncium illum à Turca ad Cæſarem miſſum, poſcere ab eo reſſiquiarum nomine trecenta auri dolia; hoc eſt vt puto, trecenties centum millia triginta-ve milliones Turonicarum vt vocamus Librarum. Conſtat ſemper obſidio Lindauienſis ad lacum Acronium. Negotium illud Electoris Brandemburgici circa vtramque Pomeraniam abſolutum iam dicitur; atque adeò poteſt Germanica pax cenſeri admodùm promota. Fecere Hollandi infectum, quidquid cum Hiſpanis actum fuerat; & cùm Pleniporentiarius Hiſpanus ad illos accedens, vix abeſſet iam ſextum lapidem, miſſi ſunt, qui illum pergere vlterius prohibuerint, ac reduxeriut Monaſterium vſque. Nondum accepi Rexne Angliæ Humbeium deductus à Parlamentariis comitatu fuerit: audiui dumtaxat recuſaſſe illum eò contendere, ac elegiſſe pati potiùs non inultum violentas manus, quàm amittere ſponte libertarem. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XV. Kal. Mart. M. DC. XLVII.

Verè Nobili, Eruditóque Viro D. IACOBO ALEXANDRO TENNEVRIO, *Patricio Pariſino,*

PETRVS GASSENDVS S.

REſcribere diſtuleram ad binas illas literas, quas Fratres tui Nobiles, atque per-humani, abs te reddiderant, quò vſque ad manum iterùm haberem tuam illam *Diſputationem Phyſico-Mathematicam*, in qua

qua scribis te iapsum agnouisse. Cùm illorum itaque alter ipsam superioribus diebus ad me referra dignatus sit; facio ecce satis prima oceasione, pellecto rursùm opere, ac iis maximè Corollariis, circa quæ es subodoratus, quid tibi Cazræus reponere valeat. Porrò noo quadrant quidem speciatim, & nisi facta accommodatione, Coroliaria huiusmodi ad factam cootinuò, æquabilitérque accelerationem; sed nimirùm tu definiendam quid esset motus æquabilis, æquabiliter-ve acceleratus, noo assumpseras; verùm quid esset alterum motum esse altero velociorem; quod potuit saltem *ad hominem* (vt facturus deinceps eras) argumentando vsurpari. Quamquam, cùm ista aut similis suppetere exceptio possit; tui profectò erit candoris, si quid supersit scrupuli, fateri ingenuè excidisse tibi præ festinatione membrum alterum argumento accommodatius. Videlicet, vt bona fide, per quam homines nos esse agnoscimus, nihil potest præstabilius, laudabiliúsque reputari; ita & iucro est deputandum, quòd vel nobis infensi rectum quid admoneant, vt si quid hiet, si quid protuberet, si quid amussis vt ille ait, delirer, emendare valeamus. Facies tu boc verò, detrimento tantò minore quantò in te ipse ios dicens, hostem præuenies, & alioquin præoccupaturum, exarmabis. Quod alter ille, cuius mentio à oostro Mersenno est facta, adnixus iteratò sit ostendere emensa decidendo spatia æqualibus temporibus non numerorum imparium, sed vnitatum seriem inire, tradita tibi lampas iam est, vt bunc quasi cursum absoluas. Ego certè, quantum nune quidem per inualetudinem licet adhibere animum studiis, ita diuertor ad alia, vt ad hasce curas reuerti, si velim, non possim. De Caramuële, & Rheita quod rogas, rescripsi quidem ad priorem, postquàm iterum illam meam Velitationem edidit; verùm priuatæ literæ fuerunt, quibus aliud nihil contestatus sum, quàm vnicam aduersum me valere experientiam posse; nempe *si quinque illi Errones præter Mediceos inducti, circumpositi etiamnum circum-euntésque Iouem deprehendantur.* Nihil ad hoc responsi datum; sed interim optimus Rheita volumen ingens edidisse de Cæiestibus rebus dicitur, titulo *Oculus Enoch & Eliæ*, ac in eo tum fuisse conquestus egisse me præproperè, tum edixisse mihi iam satis à Caramuële fuisse responsum. An verò sibi experientia suffragaretur, ne verbum quidem. To & bene Vale, & me semper ama. Parisiis, XI. Kal. Mart. M. DC. XLVII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

DEbet iam esse adhibita extrema Comitiis manus: vtinam verò pro tuis votis. Quam tu es causatus ab illis absentiam, ipse demiratus non sum, qui geminam illis fuisse causam putàrim; alteram videlicet standi promissis impotentiam; alteram inuidiæ conflandæ occasionem. Futurum fuerat, vt Princeps Condæus Consobrinus tuos in Italiam conteoderet; sed ecce iam in Cataloniam, reuocato Harcurio, concedet. Nempe, vt exercitui Pedemontano Carinanios; sic nauali imperitabit Princeps Mathias, qoem esse nosti Magni Hetruriæ Ducis germanum. Erit porrò breui Condæus ad expeditionem accinctus. Quippe mandauit Comitatui, vt se comparet in Nouas mensis insequentis. Futurus dicitur in Flandria sub Aureliano Princeps Nemurius (quem recidisse audio in morbum valde periculosum) vnà cum Gassione, & Rantzouio, illeícque propugnando potiùs, quàm impugnando constiturus. Subscribi debuit pactis conuentis inter Brandemburgensem, & Suecos, Eidibus ipsis huiusce mensis; & quæ postremæ Osnaburgenses, Monasterienséque literæ id habent, maximam nobis, si quam vnquam Germanicæ pacis spem faciunt. Sunt certè, qui fore eam citiùs perfectam, quàm expugnatum Lindauium putent. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum duice Decus, Vale. Parisiis, VIII. Kalendas Martij, M. DC. XLVII.

EIDEM.

QVas dignatus es dare literas ad Serenissimos Principes, vnà cum datis ad me accepi. Habeo verò tibi pro illis immensas, qualeis & debeo, gratias; fœlix, nisi eas scribere mediis in negotiis fuit importuoum. Non reddidi ipsemet illas, quoniam proximis hisce diebus fuit vnde timerem, ne in meam illam inoaletudinem reciderem; vt proiode necesse fuerit, ac etiam-num sit, me aliquantisper contioere domi. Commisi tamen eas Burdelotio, qui se redditurum, & captata quidem per-opportuna occasiooe recepit. Nondum retulit fuisse redditas; non hæreo verò quin pro eo, ac mereris sint excipiendæ. De reditu quod subinsinuas, nibil mihi sanè magis est cordi; ita ardenter expeto statim atque Verna temperies, meáque valetudo fuerit confirmata, ad te conuolare: spero id autem, Deo propitio, non longè ab ipsis Paschalibus fore. Dicebatur hesterna luce Nemurius è viuis proximè excessurus. Scribunt aliunde Autaicum ad Æquinoctium vix peruenturum. Versatur adhuc illeic Seruientus, &, vt aiunt quidem, re nondum confecta. Ostendit Capellanus à Longavilia literas, quibus pax cum Cæsare, Hispanis nequicqnam obsistentibus, promotior in dies fieri perhibetur. Conditionibus inter Suecos, & Brandemburgensem subscriptum; appositúmque, non-nisi parta generali pace, esse valituras. Accepimus hodie literas Nanceio, quibus scribit Luillerius non esse Lindauium à Suecis obsessum; & plæræque tamen sunt aliæ, quæ singulareis obsidionis circumstantias renuncient. Recepit se, & quod superest, biemat Turennius in Virtemberga. Debet iam

Rex

Rex Angliæ peruenisſe Homblum. Libertate excepta nibil-non bonoris à Proceribus Anglis experitur. Aiunt, cùm ex eo quæreretur, an-non cum Anglis degere, quàm cum Scotis duceret ſatius, reſpondiſſe, malle ſe ſanè cum ipſis ſui emptoribus, quàm cum venditoribus eſſe. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, Kal. Mart. M. DC. XLVII.

EIDEM.

DEum immortalem! OPTIME PRINCEPS, ſic affici te, quod mihi fortunam non attidere exiſtimes, vt totis penè literis nibil aliud, quàm conqueri de iniquitate illius videaris! Ego ſanè tuum illum tantum erga me affectum ſuſpicio, & exoſculor; interim autem neque mihi non attidere fortunam duco, quæ hactenus mihi non paucarum rerum, quas pro iure ſuo abſportare poſſet, vſuram permittit; neque vllam prorſus iniquitatem eius agnoſco; quæ mihi nibil pollicita, rea agi non poteſt, quòd non ſtet promiſſis. Ipſe ſum potiùs in eam iniquus, dum vt Amicis gratificet, fores illius importunè pulſo; adeò proinde, vt, ſi repulſam patiar, debeam non ipſam nimis auſteram, ſed me inſtituti parum memorem, parum quoque tenacem, cauſari. Verùm ne tibi plura de me (niſi quòd nondum valeo meliùs admodum, quàm antè octiduum) Dictus fuerat Condæus Princeps diſceſſurus Initio ſtatim inſequentis hebdomadis; nunc autem eius finem dicitur eſſe exſpectaturus. Sarcinas interim præmiſit ab vno, aut altero die; tranſiturúſque per Burgundiam (neque illeic multum commoraturus temporis) acceſſurus in Cataloniam ipſis Paſchalibus perhibetur. Scribunt Monaſterio, agi iam negotia tum Lant-grauiæ Haſſiacæ, tum Palatini Comitis; ac in eo eſſe, vt quam-primùm ſint coronidem adeptura. Cogitant interim Hiſpani, quid ad quinquaginta plus minus, quas ipſis propoſuimus, conditiones ſint reſponſuri, quódque potiſſimum queruntur, induciæ ſunt, quas Luſitanis pactas, ratáſque voluimus. De Anglo aliud nihil audio, quàm eſſe ipſi charta, calamóque interdictum; neque ipſi aut famulos, aut cuſtodes alios, quàm à Parlamento præſcriptos, adeſſe. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, poſtridie Nonas Martij, M. DC. XLVII.

EIDEM.

QVàm verendum ſemper, ne quod ſubuereris de pace, ſit nimisquam verum! Ecce enim cœpit hebdomade hac quæ ſpes illius ſuperiore incaleſcebat, decaleſcere; adeò nihil videtur lucis, niſi exſtinguendum, exhiberi. Dicitur Condæus quatto ab heinc die Regi, ac Reginæ vale dicturus; vtcumque deinceps dies aliquot commoraturus in Vrbe ſit; inaudióque eius getmanam paucis pòſt diebus aduenturam. Obſidetur ſemper Lindauium, cepítque intereà Turennius Tubingam. Traiecere Rhenum Lotharingi copiæ, acceſſuræque Landgrauio Darmiſtadenſi auxiliares dicuntur. Conſtat ſemper Anglus in eo, ne aut abrogationi Epiſcopalis ordinis, aut eorum, quos eſt expertus fidos, partiúmque tenaceis, damnationi ſubſcribat. Hæc publica; ad me quod ſpectat, aliquantò meliùs Deo volente habeo; ſcilicet dum me in lecto contineo, crudus ille, ac acerbus humor longè iam decoctior, mitiórque euaſit. Tametſi porrò proximis diebus prodire ipſe foras non potui; non deſtiti nihilominùs eò per amicos incumbere, vt Draguinianenſe negotium, quod in mei gratiam, pro tua ſingulari bonitate occœperas, authoritate demum Regia poſtremam acciperet manum. Illuſtriſſimus nempe Cancellarius id me exoptare non neſcius, caueri voluit Placito quidquid viſum iam fuerat optimo Campinio cauendum, imò & cenſuit quædam amplianda, quæ vixdum ille indigitârat. Experij porrò ita fieri, non tam profectò quòd mei illius Arnulphi aliquid interſit, quàm quia agitur de rato præſtando, quod ipſe conſtitueris; de protegendo viro, quo in ea Vrbe neque fideliorem, neque cordatiorem habiturus ſis; confirmandis partibus, quas ſis probaturus, factione oppoſita multis nominibus potiores. Exhibebit tibi Placitum Campinius, vt pleniùs agnoſcas quid id rei ſit; neque interim opus eſt, vt ſi quid in illo exſequutioni demandando authoritate tua indigeat, rogem te, vt annuas, faueáſque. Vale modò, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, ac Præſidium, Vale. Pariſiis, Eid. Mart. M. DC. XLVII.

EIDEM.

VAleo in dies meliùs, Deo bene propitio, ſperóque ſemper fore, vt ſim poſt dies à Paſchate non multos ad diſcedendum comparatus. Scilicet boc vnum mihi eſt in votis, vt poſſim tandem itineri diſcrimine nullo me committere, & natale ſolum repetens, tuos ſimul in amplexus ire. Non poſſum certè fando explicare, quanto me rubore ſuffundant, quantóque ſimul ſenſu permoueant repetitæ illæ, & ſinceri affectus pleniſſimæ inuitationes, in quas, vt ſi aliquis forem, vt ſi tecum eſſem ex pari, tua bonitas eſt adeò profuſa. Ad res nouas quod attinet, dicitur denique Condæus luce craſtina diſceſſurus. Quod ſcribebam Kalendis menſis Auraïcum Principem non producturum vitam ad vſque Æquinoctium, euentu ipſo eſt comprobatum, nimitùm occubuit Hagæ biduo ante Eidus; illas, inquam, Eidus, quæ venere quidem, ſed non exceſſere, ſaluo Cæſare. Aiunt Hollandos interim non conuenire neque de eo, cui dignitas eadem Imperatoria deferatur, neque de pactis conditionibus cum Hiſpano ratis habendis. Ferunt Bauarum in eo eſſe, vt pacem nobiſcum ſeorſim ineat, ac induciarum negotium, de quo agitur Vlmæ, probè ſucceſſurum. Turennius intereà, relicto Tubingæ præſidio validiſſimo,

repetiisse dicitur Danubium. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale, Parisiis, XI. Kal. April. M. DC. XLVII.

EIDEM.

PRæter literas, quas ad me tua bonitas est dare dignata, accepi etiam alias ad Riantij Baronem conscriptas. Plenissimæ priores sunt continentis illius tuæ de mea valetudine sollicitudinis, & sinceri illius desiderij, quo meum reditum præstolaris. Dolui id egisse veterem Amicum, quod tibi displicuerit; sed est iam quod gaudeam, fuisse tibi factum in Aula abunde, & satis. Ad posteriores quod attinet, ago sanè tibi quàm maximas possum pro tam effuso affectu gratias, verum quæso simul, ne id improbes, quod cepi de ipsis, déque Alliaudi literis minimè reddendis consilium. Quippe non sustinui Baronem in eas conjicere angustias, vt aut mihi, tibi-ve potiùs, quod posceretur, denegaret, aut ex consanguineo id exigeret, quod detrimento ipsi foret. Satius mihi longè, faciliúsque fuit id negligere, quod in meam rem esset, ac semel abiectam non resumere habendi beneficij curam. Succurrit mihi semper illud, *Satis multa bona habebimus, si timuerimus Deum*; ac Interim Dei in me benignitatem exosculor, qui in re tenui animum paucis contentum est largitus. Non tam proinde illum precor, *det vitam, det opes*; quàm vt mihi parare, seruaréque pergat æquum animum, quo vt euadam ditior, non diuitiis adiiciendum, sed cupiditatibus detrahendum censeam. Habebis heic Exemplum Odei, quod Capellanus, optimus ille, ad te destinandum mihi consignauit. Rerum nouarum vix quicquam habeo, nam Condæi quidem discessum, quo prædixeram nuper die, ipse abundè noueris; & quod Generalis Triremium Præfectus clam non Amita modò, sed domesticis etiam suum ad officium discesserit, diu te latere non potest. Pacis negotio remoram iniicere Sueci dicuntur, quatenus vt superior etiam Palatinatus restituatur, instant; Konismarkius interim, & Hassiaci cepere Kitchemium. Aiunt obsidionem Lindauij solutam, & pactas tandem Vlmæ inducias. Consensere Hollandi, vt Filius Auraïci Principis iisdem omnibus, quibus Parens muneribus, iuribúsque potiatur. Quòd Angliæ Rex in eo pergat, vt nolit neque in Religionem, neque in Amicos suos peccare; Parlamentum esse in eo perhibetur, vt soueri nescio quid sanciat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Kal. April. M. DC. XLVII.

EIDEM.

REcrudu it tantillùm, qui me vexat humor; sed & breui post maturescere nonnihil occœpit. Ita fiet demum, vt Deo propitio, post tentamenta varia sensim infirmata penitùs mitescat. Vergit eò semper mea spes summo animata desiderio, vt ad te quam-primùm & discedere, & peruenire incolumem liceat. Delectauit summoperè fecisse me rem tibi non ingratam, cùm sum adnixus negotium illud Draguinianense promouere. Sunt interim verò immensæ, quas tibi ob tantum fauoris in re exsequenda præstiti, debeo gratias. Id profectò Neuræus quoque cum insigni affectus tui testatione ad me perscripsit; ipséque interim sum ex eo fœlix, quòd & illum talem, qualem tu describis, amicum experiar; & tu ea bonitate sis, vt testimonium dicere amoris illius erga me digneris. Ad publica quod attinet, debes ipse iam in procinctu esse, vt Condæum Principem per ipsa Prouinciæ confinia transeuntem conuenias. Auraïcus Princeps pro ætatis feruore, ac genio familiæ, aliud nihil, quàm Martem spirat: sed Fœderati Ordines maiori ex parte non adhibent aurem. Vrgent continenter Suecici Ministri rem difficilem, vt nempe fiat penitùs satis tum Palatino Comiti, tum Hassiacorum Land-grauiæ. Scribunt Vlmenseis Arbitros conuenisse, vt Bauarus in neutralem statum admittatur; ac ratihabitionem hinc ab ipso Bauaro, inde à Longavilla in dies exspectari. Addunt illius exercitum ea ratione iri dimissum, vt sit ad Venetorum copias aduersus Turcam accessurus. Haud difficile quidnam interim cogitare Cæsar valeat, diuinare. Anglus in iisdem semper angustiis; futurum enim erat nuper, vt Angli, Scotique Legati coniunctim cum eo postremum agerent de subscribendo conditionibus, quarum hactenus memini aliquoties. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Non. April. M. DC. XLVII.

EIDEM.

PErgit mihi mitescere, Deo bene propitio, importunus humor; ac neque iam tussis adeò aspera est, neque exspectoratio adeò difficilis; neque respiratio adeò vehemens, neque oris sermo adeò laboriosus. Videor mihi proinde, Numine fauente, esse in procliui, vt in meliorem statum restituar, sicque possim breui in procinctu esse, vt, quod pergis expetere, valens non malè, ad te regrediar. Rebar nuper scribẽs ad te, esse te in eo per id tempus, vt legentem tunc confinia Prouinciæ, Condæum Principem conuenires; verùm id, vt accipio, biduo iam ante præstiteras; adeò ille supputationem vulgarem dierum, ac itinerum suâ præuertere diligentiâ solet. Ex Aula nihil habeo noui, nisi quod Aurelianus hesterna luce cum Coniuge ad Aquas Borbonias discessit. Quod superest, constans habetur, quod de Bauaro nuper scripsi. Addunt autem ab eo concedi Lavvingam quidem, & Haliprunum nobis, Memmingam verò, & Vberlingam Suecis, dimissuris vicissim ipsi Donaverdam, & Rauium. Restiturum etiam VVitembergensi perhibent quidquid ex ditione eius occupauit, ac ipsos Rosam, Sundbergúmque liberos ad nos remissurũ. Meditari semper Lotharingum aiũt irruptionem in Palatinatũ, & quà præsertim ditio est Archiepiscopi Treuirensis; vnde

Fettæo mandatum, vt copias in eum colligat, & Turennio etiam, vt aliquas mittat. Monasterio nihil scribitur, quod exscribi multùm intersit. Processisse iam debet admodum Consobrina tua Longavillæ vxor, quam exceptura Parens discessit proximis diebus Canaillium; & excepturus frater (Contyæus discessurus est tertio abhinc die. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, pridie Eidibus Aprilis, M. DC. XLVII.

EIDEM.

Non iam breuis esse laboro; sed cogor potiùs, OPTIMA PRINCEPS, adeò mihi temporis parum sacra diei officia residuum fecerunt. Ago proinde solùm gratias tum nomine meo, ob illum amorem, quo temperare tibi non potes, quin nimis de me magnificè sentias: tum nomine etiam nostri Capellani, qui se deoinctissimum tibi, ob illa tam bona verba profitetur. Ex rebus nouis seligo vnam, quæ plurium instar meritò sit, si vt spes est quidem, vera comprobetur. Aiunt nimirùm Cæsarem, ex quo accepit Bauarum Vlmensibus illis conditionibus subscripsisse; subscripsisse & ipsum pactis conuentis Monasterij ante aliquot iam, vt inaudiisti, menseis. Fortè, qui in gratiam Hispani manus dare abnuerat, sensit paratam sibi non leuem apud ipsum excusationem. Res eiusce momenti est, vt tametsi illam à viris fide dignis acceperim, exspectandum tamen, quovsque vberiore fide constiterit, censeam. Interim autem, si vera sit; haud-dubium videtur, quin Hispanus quoque breui tempore in pacem consentiat: an-non verò, si id contingat, ac aliunde Ottomannus ille nihil aliud, quàm sanguinem spirans, diem, vt perscribunt, extremum obierit: an-non, inquam, spes magna est vt Orbi Christiano pax demum quæratur? Vtinam! Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kalendas Maij, M. DC. XLVII.

EIDEM.

FOElix Condæus, qui te, vt Consobrinum, ita & Encomiasten habet! non Achilles talem Poëtam, non Alexander talem Pictorem nactus. Quod obseruasti nihil in eo esse, præter ætatem iuuenilem; quàm citò, quæso, per-quam eximio comprobauit specimine? Inaudio nempe cum omnem pompam à Barcinonensibus recusasse; ac Authorem fuisse, vt impensæ amplificando bellico apparatui destinarentur. Seruet illum modò incolumem Deus; ac tibi æuum ita propaget, vt florentem immensa illa, quam meretur gloria diutissimè videas. Quod scribebam nuper fuisse proditum de subscriptione Cæsaris, votum solùm fuit, ac spes penè certa. Videlicet scripsit Daualsius rem ita esse in procliui, vt pro confecta haberi possit. Adiecit verò vrgeri se, vt Monasterium repetat, quod Mediatores instent vt etiam cum Hispano res peragatur. Quæ cætera habeo, non magni momenti; aut si quidquam est ad nisi aliunde, saltem ex Campirio peruosse licebit. Iam enim amplius nihil vacat, quàm tibi gratias agere ob literas commendatitias ad Dinienseis Consules in illorum gratiam, quos habeo in ea Ciuitate cariores: hæc scilicet tui erga me amoris argumenta sunt planè continentia. Mea valetudo eo iam euasit, vt, Deo propitio, Luillerius accessurus priùs non sit, quàm sperem fore me omninò ad discedendum heinc comparatum. Cùm ille verò expetierit, vt nisi se coram salutato, non abeam; scripsit se nihil aliud deinceps, quàm militarem comitatum quo viarum pericula tutò decliner, præstolari. Tu interim, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Kal. Maij, M. DC. XLVII.

EIDEM.

Significatum iam memini superioribus literis, nihil penè esse, quod ampliùs me, præter nostri Luillerij, quem exspecto, aduentum, posse remorari. Quippe tametsi sum nudius-tertiùs leuicula febri tentatus, & tussis mihi non-nihil crebrior, asperiórque effecta est; attamen & ecce dies iam exactus, in quo tertianæ paroxysmum, qui Deo propitio nullus fuit, metueram; & illa in pectus defluxio nihil sensibilis cœpit incrementi. Causam noui symptomatis, non sanè in mutationem victus, quæ vix aliqua in me fuit coniicio; sed in mutationem potiùs aëris, qui toto iam octiduo ventis, frigoribúsque sic infestatur, vt planè oportuerit diploïdas resumere, & Vulcanum perinde protsùs, ac per ipsam Brumam propitium habere. Spes est, verò vt saltem statim, ac Cælum euadet clementius, redintegrare, confirmaréque occipiam valetudinem, de qua nuper fuit, vt non modò bene sed etiam optimè sperarem. Nimio me interim rubore suffundere pergunt tuæ literæ, quibus profectò humaniores, suauioresque esse non possunt; adeò te delectat, vt natura bonum, ita ratiocinio optimum probare, imprimis verò erga me, quo non esset quisquam Mortalium fœlicior, si obtinerem vel minimam earum, quas in me reputas, virtutum. Vtinam verò sit aliquid, quod in tui obsequium impendere liceat. De rebus nouis dicitur Rex tota cum Aula pridie Nonas discessurus Compendium. Aurelianus verò ex Aquis Borboniis ipsis Eidibus accessurus. Ex quo Bauaris conuenit nobiscum, sunt ipsos inter, & Cæsareos in simultates omnia procliuia. Coloniensis proximè est, vt Germani sui exemplum sequatur. Daualsius adhuc Osnaburgi, itémque Trantmandorfius, qui-cum Sueci semper contendunt pro eius Vrbis Episcopatu; pro Amnestia; pro Antonomia Regionis-ve libertate. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Non. Maias, M. DC. XLVII.

EIDEM.

Clementius iam effectum Cælum, cœpitque mihi interim tussis non-nihil mitescere; ipsi deliniendæ, aut etiam eliminandæ penitus Medici Amici Asininum præscribunt lac. Fortè hac vice, donec Luillerium exspecto, illos audiam, quibus hactenus leuem habui fidem. Verendum mihi, ne si faciam, ὄνος ἐξ ἵππων efficiar; sed mihi nempe insusurrabo, εἰ μὴ δύναιο βοῦν, ἔλαυνε ὄνον. Discessere hesterna luce Rex, & Regina Cantillium, vnde mox Compendium, & breui Ambianum. Dicitur Regina discedens, testata se non sine pace comite reducem futuram. Id dulcius, quàm quod scribitur Trantmandorffium offensum nimia Suecorum contumacia, & excessisse Osnaburgo, & Monasterio etiam re desperata excessurum. Quamqoam, vt res Cæsaris sunt, non video qui facturus sit. Grassantur Sueci in Franconiam; aiúntque Turenninm, occupato Darmstadio, cum Lant-grauij familia, etiam Marpurgum, quò ille aufugiens sese recepit, obsidere. Vt Coloniensis iam amplexus; sic amplexurus mox dicitur Moguntinus neutralem statum. Plura attexere iam non vacat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Eid. Maij. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Qvam-longè sum, OPTIME PRINCEPS, vt ea mihi suppetant voces, quibus tum exprimam affectum, quem mihi tuæ literæ mellitissimæ accendere pergunt; tum moram excusem, qua habitam abs te mei reditus exspectationem etiam-num fallo? Solatio est mihi quòd te adeo bonum, adeò candidè de me iudicantem; adeò mei amantem sentio, vt etiam tacenti de affectu credas, &, nisi quidpiam exsequar, quod præstandum receperim, in defectum non voluntatis, sed facultatis culpam coniicias: ac, Deo quidem bene propitio, non prorsùs malè habeo; sed non est sanè facta mihi, quantam sperâram, virium accessio; neque polliceri ipse mihi possum, vt me adhuc itineri absque discrimine committam. Repugnant aliunde tantoperè Amici, studio solo meæ valetudinis, vt eorum amori indulgendum sit, quod mei amore exigi heic adhuc proximos feruores deposcunt. Voluit quin-etiam nomine omnium, qui est obseruantissimus tui, optimus Abbas Campinius hac de re ad te scribere, fidem facturus quam-impatienter procrastinationem tam diuturnam feram. Nihil sanè id fuerat opus; sed amori nempe, quo esse non potest sincerior, condonandum fuit. Luillerius quoque, cui negotia remoram iniiciunt idem fuit facturus; verùm necesse nihil est te excusationibus onerare. Hæc retardationis tantæ cogitatio sic mihi mentem occupat, vt vix quicquam rerum nouarum quod ad te scribam, in illam subeat. Id solùm percellit, quod aiunt Leopoldum Archiducem cum totis Flandriæ viribus cingere obsidione Armenterias, illúcque ideò confluere quidquid virium licet ex his regionibus corrogare. Quin perhibent etiam mandatum Turennio, vti superiore relicta, in inferiorem veniat Germaniam, ac solitam priùs præstari ab Hollandis, operam suppleat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XVI. Kal. Iun. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Svscepto demum consilio, quod valetudinis meæ status effecit necessarium, trahendi videlicet adhuc in mensem vsque Septembrim moras: cœpi ecce hodierna luce, quod scripsi nuper [illegible] fieri. Fœlix, nisi & tandem ὄνος. Si quam insignem emendationem sperandam faciunt, hinc consequar, non prætermittam eius te, quando sic dignaris de me sollicitus esse, facere certiorem. Ex rebus nouis, aliud nihil habeo, quàm accessisse Aurelianum ad Vrbem ante dies treis; ac esse post treis discessurum in Aulam. Nondum expugnatas audio Armenterias; tametsi posse copias nostras coïre satis tempori, vt suppetias ferant, iactari non video. Exspectatur breui Turennius in Luxemburgum irrupturus; vtcumque non desint, qui ipsum esse obsessurum Francandaliam putent. Aduenit Cursor nudius-quartùs, qui renuntiauit certo certius initam cum Cæsare pacem. Vtinam tam sit, quàm dicitur verum. Anglus in eodem semper statu. De Ilerda obsessa vota equidem pro expugnatione concipio; verùm concipio maxime pro Condæi tui incolumitate. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IX. Kal. Iun. M. DC. XLVII.

Hasce obsignâram, cùm tuas pridie Eidus datas accepi. Serum adeò est, vt non liceat aliud, quàm condolere ob lugubrem erepti tibi Amici casum. Fœlicem te, qui ex te ipso consolationem quæsieris? Fœlicem illum, cui dederis literaleis hasce inferias. Tu, & diu viue, & iterùm Vale.

EIDEM.

Perculit nos sanè renunciatus ille optimi Campinij morbus, verùm erexit animos quod significante Neuræo, remitti cœpisse eius vehementiam; addere ipse dignatus es id factum ab vno iam die. Vtinam inaudiamus breui euasisse optimum illum tam tui venerantem, tam nostri amantem, nisi valentem penitùs, at saltem discrimine immunem. Quàm opportuna interim, quàmque rationi consona tua illa querela est? Recta quippe Animalia suo illo naturæ instinctu certò requirunt, inueniunt, vsurpant consentanea remedia, quæ Homines suo ratiocinio nusquam, incertò-ve assequuntur. An verò cùm sit Ratio hac in parte Instinctui impar; & non possit tamen Natura fuisse nouerca in homines, par est credere nostra fieri culpâ, vt concessus nobis instinctus nihilo quàm illis inferior, sic miserè labefactetur, vt vix aut ne vix quidem vllum illius vestigium in nobis remaneat. Nempe ipsa bruta illibatum seruant, dum

dum alimentis vſa naturalibus, non immutant temperiem: nos victitantes adulteratis, temperiem planè immutamus; neque mirum proinde eſt, ſi Animalia non abducta à naturæ tramite, ferantur recto quaſi ductu ad id, quod ſibi congruum eſt; nos ab eo auerſi, erramus, &c, niſi caſu in id, quod expedit, ipſa etiam ratione prælucente, non incidamus. Verùm hæc longioris ſunt Diſquiſitionis. Quod optabam nuper tam eſſe, quàm eſſe iactabatur verum; nequicquam non fuiſſe euentus probauit; optandum nimirum, ſeu orandum potiùs, vt Deus ter-Optimus det, quam Mundus dare pacem non poteſt. Aiunt non eſſe ex Germania diſceſſurum Turennium, VVeimarianis abnuentibus, niſi perſolutis ſtipendiis. Verſatur adhuc Aula Ambiani, Aurelianúſque eò diſceſſit dumtaxat nudius-tertiùs. Inexpugnatæ hactenus Armenteriæ: aiúntque noſtros interim eſſe Iperam obſeſſuros. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, prid. Kal. Iun. M. DC. XLVII.

EIDEM.

QVas ad Abbatem optimum dignatus es literas dare, eodem modo me cum iis, quibus me beaſti, obſtringunt. Nempe vtræque præ ſe ferunt bonitatis erga me tuæ characterem oppidò inſignem. Nequicquam verò ſanè non eſt, quòd nutanti ſemper valetudini proſpiciendum ducis: ecce enim cùm ante dies quinque exire in Vrbem tentaſſem, inuaſit me febricula, ac triduo habuit continenter; neſcio an viæ non longæ labor, an aëris feruor penè immodicus, an lactis vſus, de quo ſcripſi ad te aliquoties læſerit temperiem. Vtcunque ſit, ſum iam omninò, Deo propitio, febre immunis; vtinam verò perinde ſit, de quo iterum ſcripſiſti, Campinius. De rebus nouis, dicitur Aula Ambiano digreſſa, hodie acceſſura Compendium. Scribunt Aurelianum non illeinc aditurum exercitum, ſed in hanc Vrbem regreſſurum. Armenteriæ expugnatæ quidem, ſed aiunt tamen ſpem noſtris eſſe, vt illas breui recipiant; neque id verò improbabile, ſi ea modò vera, quæ hiſce ſubiiciunt; nempe acceſſiſſe Turennium, & cum eo millia militum octo; Hollandos id tandem cepiſſe conſilij, vt exercitum pro more educant; hoſteis in eo eſſe, vt copiarum vim in Vrbium præſidia diſtribuant. De Ilerda nihil inaudio. Vtinam illeic proſperè omnia. Appulſus Princeps Carinanius ad Vrbem nudius-tertiùs, die ſuperiore diſceſſit in Aulam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VII. Eid. Iun. M. DC. XLVII.

EIDEM.

DEum immortalem! quantum delectat, valere meliùs optimum Campinium! Vtinam tandem quam-optimè! De mea valetudine quid mihi polliceat vix habeo; quando ecce mihi acris ille humor tuſſim aſperam denuò inſtaurauit. Sequela hæc eſt quædam eius febris, qua me nuper tentatum ſcripſi. Nondum reſumpſi lactis vſum, eius occaſione intermiſſum, in eo verò ſum, vt deliberem, ſim-ne omninò reſumpturus? Verùm quid de me tam ſæpe, & tam multa. Præclarum profectò tuum illud de Hollandis iudicium. Qui de illis nuper ſpargebatur rumor, is fuit, de quo meritò dubitarim, Turennij etiam aduentus dubius; tametſi niſi venturus ſit, dicitur ſaltem copias miſſurus. A captis Armenteriis, hærere etiam-num Cominis coram hoſteis aiunt. Quod gloriati fuiſſent Aulam noſtram deſtinaſſe præ metu redire Compendium; Aula non modò conſtitit, ſed deſtinauit etiam, vt perſcribitur, pergere Caletum. Sunt nihilominùs, qui perhibeant Aurelianum ſolum eò conceſſurum. Exercitus interim noſter fertur reipsà ex viginti hominum millibus conſtare. Cæſarei deſiderio pacis nihil non concedunt Suecis; & Haſſiacis, nobis quoque; niſi quòd Cæſar abſtinere, quà Auſtriæ Princeps, à ſuppetiis Hiſpano ferendis non vult, rogátque, quo potiore iure nos à ferendis Luſitano abſtinere detrectemus. Hiſpani ipſi interim manifeſtò iam ſubterfugiunt. Scribunt Anglorum exercitum eſſe Regi meliùs, quàm Parlamento affectum. Idne ſit quidpiam pariturum, breui, vt opinor, edocebimur. Quod ex Italia, Cataloniáque inaudimus, tu meliùs nóſti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, & Præſidium. Vale. Pariſiis, poſtrid. Eid. Iun. M. DC. XLVII.

EIDEM.

ADhuc illud vnum de me, OPTIME PRINCEPS, præclariùs valeo; nempe, vt tibi id noſſe gratum, ita mihi non prætereundum. Quo penè momento hæc ſcribo, ipſum Solſtitium tranſigitur; id monet tibi apprecer totam, quam inimus, tempeſtatem fœlicem. Aduentat nunc demum Turennius; & cùm foret, vt perſcriptum eſt, ante dies quinque Metas appulſurus, prope eſſe iam debet, vt copias Flandrico exercitui iungat. Aiunt proinde exercitum ex triginta duobus militum millibus conſtiturum; ac fore, vt moliatur breui aliquid, quod Archiducis victorias obſcuret. Scilicet etiam poſt Armenterias, Cominaſque, occupatis Lentiis, quibus inſtar nunc temporis, eius conatus repreſſum iri; futurúmque, vt de propugnando, non oppugnando ſit cogitaturus. Ex Aula aliud nihil habeo, quàm Aurelianum húc rediturum, vnde diſceſſurus hac die in Sabaudiam Carinanius fuit. Quod ſcripſi nupera occaſione de Anglicano exercitu erga Regem meliùs quàm erga Parlamentum affecto, eo fuiſſe ſucceſſu fama conſtans eſt, vt Regem & adierit, & è cuſtodia exemerit, & quaſi triumphantem deduxerit Londinum. Id ſi verum ſit, ô planè, prorſúmque humanarum rerum mirabiles vices! Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XI. Kal. Iul. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Binas simul literas habui, quas ad me dare, & tertio Eidus & decimo quarto Kalendas voluisti. Quod sapienter adeò in prioribus de Leopoldo ratiocinaris, simile prorsùs vero est; ac potissimùm, quia facta deinceps accessione Turennij, nihilo forc exercimm nostrum exercitu hostium inferiorem scribunt. Ilerdensis obsidio oimis-quàm sanè difficilis; sed nempe tuo illi Heroi [illegible] duntaxat. Tuetur modò illum in tantis periculis Diuinum Numen. Haud abs re perstas in tua illa, quod ad pacem spectat, sententia. Nimirùm Austriaci Cæsarei non mussitanter insinuàrunt, quid forent reipsâ facturi. Factam accipio Longavillæ reuertendi licentiam; quanquam addunt ea conditione, vt sit post menseis aliquot Monasterium repetiturus. Quæ posterioribus literis appulsus Bullonij occasione philosopharis digna te sunt; ac ipse ea legens visus mibi sum in ipsa Senecæ lectiooe versari. De Angliæ Rege quid subiiciam; nisi quod hactenus nibil aliud, quàm commotasse custodiam videtur. Quippe nondum est Londinum deductus; ac parum abest, quin exercitus, Scotorum instar, illo potitus, videatur ipsum similibus conditionibus proditurus. Sed erit fortè ille fœlicior, qoàm vt experiri hanc tantam fortunæ iniquitatem pergat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Kalend. Iul. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Dici non potest, quantæ vertatur Condæo tuo prudentiæ, quòd maturè Ilerdensem obsidionem soluerit; spectatis nempe circunstantiis, planum fecit se animi consilio, magnitudinéque ex æquo pollere. Venerat in Vrbem, cùm nuncius ab eo hûc aduantarit, Aurelianus; deinceps autem biduo solùm commoratus Aulam repetiit. In Belgio cœperat Leopoldus obsidere Landrecium; veruntamen illi tutando dicuutur nudius-tertiùs milites immissi mille, & ducenti, vnà cum Manicampio; Addúntque Gassionem partim neci, partim mancupio sex penè millia hostium dedisse. Inaudieris iam, opinor, regressum iu Germaniam Turennium, quòd VVeimarianis progredi, uisi persolotis omnibus stipendiis, io Flandriam recusantibus, præstiterit exercitum vltra Rhenum integrum, quàm citra mutilatum babere. Extant literæ ex Hollandia, quæ rem cum Hispanis nondum confectam renuncient; ac spem faciant fore, vt breui exercitus illeic campis eat apertis. Res Angli adhuc in incerto; exercitu significante, contendere se, vt vnicuique plena sentiendi de Religione libertas sit; vt soluto Parlamento, quod nunc obtinet, instituatur aliud; die præstituto soluendum; vt in eo de legitima, quæ Regi permittenda sit, potestate, deliberetur, vt sit, excepsis pauculis, præteritorum ἀμνηστία. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Non. Iul. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Qvod probâris, OPTIME PRINCEPS, renunciatum tibi literarum initio Valetudinis meæ statum, facit heic qooque iam præmittam, me, Deo propitio, valere in dies præclariùs. Profectò sic habeo nunc me, vt, si modò Deo fuerit visum, ne in deteriùs recidam, grata sumpturus manu sim, tametsi in melius deinceps nou promoueat. Heinc, si ritu illo antiquo, cuius meminisse es visus, literas ad te meas uon exordiar, *si vales, bene est*; nun illud sanè mihi est causæ, quòd uon videar posse satis verè subiicere, *ego quidem valeo*; sed quòd bene valere te, tam absolutè desiderem, vt rem cum conditione efferre non sustineam. Falsum fuit, quod nuper non modò abs me, sed ab aliis quoque haud-dubiè accepisti, de allatis Landrecio suppetiis. Perseoerat adhuc obsidio, nec video spem fieri, vt diu protrahatur. Aiunt VVeimarianis ita factum satis, vt Turennius illos reducturus sit. Si faciat, uon est cur hæreamus, quin omnia vertantur, Numine faueote, in melius. Sit-ne Aula breui iu Vrbem, vt celebre fuit, reditura, nou est quamobrem asseuerem. Rumor tamen est, Materteram tuam proxima luce hûc accessutam. De rebus Angliæ aliud nihil habeo, quàm quod Regi meliùs speraudum videatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Iul. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Qvod hærebas propter rumores, qui de Condæo spargebantur, gratulor optime vertisse. Lucro profectò deputandum, quòd soluta obsidio incolumem emiserit, cui producta vix poterat (quibus ille est animis) non esse admodum fatalis. Accessit hûc ipsius Parens Matertera tua ante dies septem. Hæsit verò Aula, hærétque etiam-oum coostanter Ambianis. Landrecium nondum expugnatum. Gassio interim Basseam obsidet, & Rantzouius Dismudam iam cepit, dum Sueci Egram obsident. Expedit Turennium iu Germania versari. Audio Lothariugum obsidere Longovvitzium. Data acceptáque ab Hollandis fides, vt si Hispanus, confecta pace, quidpiam in confinia alterutrorum moueat; vtrique iunctim occurramus. Augli negotia nondum perfecta. Debet tibi non nouum esse, quod de nouo Siciliæ Rege ad oos vsque percrebuit. Debet & quod de Venetorum oauali in Turcam victoria, qoam Cydonis seu Caneæ deditio fuerit insequuta. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIV. Kal. August. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Calamum iam assumpseram, vt paucos ad te versus exarârem, cùm binas accepi abs te literas, priores ante mensem, posteriores

riores Eidibus datas. Illis admones, vt VValtarium de valetudine consulam; sed tum ille abest, tum, Deo propitio, meliùs iam valeo; nullúmque est febris hecticæ, quam times, vestigium. Istis facis me de proximo tuo Brinoniam discessu certiorem. Deum ter-Optimum veneror, vt illeic & te & totam familiam per hosce æstus incolumem seruet. Tuæ est prouidentiæ, quòd exinde sis Maritimæ nostræ oræ prospecturus; at quis Hispano animus, vt cogitare valeat de occupanda Areola, si verum sit quod perhibent, defecisse ab eo florentissima Siciliæ, & Neapoleos Regna? Sextus hic est dies, ex quo vt Landrecium sic Basseam quoque expugnatam accepimus. Heinc compensatio insignis facta; aiuntque exercitum nostrum esse iam hostili potiorem. Quin-erit etiam longè amplius, si, quod memorant, non Lotharingus modò suas abduxit copias, à quibus Longovvitzium fuisse obsessum non constitit; sed Beknm quoque alias, quas vnà cum illo in Turennium deducat. Videlicet ferunt Turennium aduentare iam iterùm, & traiecto Rheno, Diuzam Lotharingiæ appulisse. Verendum interim, ne Sueci Egræ obsidionem soluere teneantur; properante eò Cæsare cum insigni exercitu, & concurrente VVerthio cum Bauarico equitatu. Angli negotia semper incerta. Rumor est Aulam Caletum primùm, tum Rhotomagum concessuram. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Kal. Aug. M. DC. XLVII.

En cum his literis Exemplum Institutionis Astronomicæ, nunc primùm è prelo prodeuntis. Tu id accipe, non quasi mereatur tuas in manus incidere; sed quasi cùm meum opusculum sit, par non sit, vt diu te lateat. Salutat te optimus Mersennus. Vale iterum.

EIDEM.

Non quò rumor fuerat Aulam concessuram, sed post dies omninò paucos hûc accessuram fama iam est. Ipse interim Aurelianus accessit nudius-tertius. Perrexit iterum Rantzouius cum copiarum parte ad maritima, ac obsidere arcem Neostendam, quæ inter Neoportum, Ostendámque est, perhibetur. Gassio cum superstitibus prope Basseam castrametatus, hæret. Compulsus prece, ac pretio Insulanorum, Archidux perrumpere castra tentauit: repulsus autem cum insigni iactura à Gassione est. Non Turennius denuò traiecerat Rhenum, neque ipse Diuzam peruenerat; sed missus ab eo Lamerus cum duobus hominum millibus. Aiunt ipsius milites detrectate imperium Ducum; ac delegisse nescio quem Comitem Gulielmum, cui parere velint. Egra à Suecis occupata; & neque Cæsar tempori accurrit, nec pro voto concurrit VVerthius; quippe quem Bauarus, reuocato equitatu, exauctorârit. Discessit Monasterio Trautmandorfius; pergunt tamen Ministri Regij disceptare negotia cum superstitibus Cæsareis. De Anglo nihil audio meliùs. Quò Neapolitana seditio (neque enim rebellio fuit) euaserit, scire auent multi. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Kalend. Aug. M. DC. XLVII.

Dum has obsignarem, literas accepi è castris Basseanis, quibus circumstantia magis singularis tentamenti describuntur. Illas ad Campinium sic transdo, vt moneam ipsas pellegat tantum, mox vnà cum hisce transmittat ad te. Vale iterùm.

EIDEM.

Qvamobrem adeò bonus es, vt si intermiseris semel rescribere, temet excuses? Nimium foret, si singulo, aut seno etiam quoque mense scribere vel paucos versus dignarere; nunc, cùm septeno quoque die bees me tuis literis; nisi interdum facias, causam dicis, quare non facias; sed nempe non carere modo humanitas tua eximia non potest. Adest iam occasio, qua illâ abutar; sed, non quia ego temerarius, tu ideò eris minùs indulgens; constans rumor est, fore, vt in Aulam ante hiemem proximam venias; optimus etiam Pater Bizotus, cum vale nuper diceret, retulit te sibi dixisse, dum in hanc Vrbem discederet, fore vt tu quoque hûc breui aduentares. Ipse hactenus assensum continui; nunc autem, quoniam tempus instat, quo de discessu cogitem, nôrim interest sis-ne reipsâ ad nos aduenturus; quippe nisi sis, ipse breui me vti pollicitus iam sum, ad discedendum comparabo; sin autem sis, nihil mouebo, sed te præstolabor attentè, vt transacta heic tecum hieme, tecum Deo propitio, post hiemem discedam. Itaque velim rogatum te, vt, si molestû quicquam non sit, digneris me quid hac de re statueris, facere, certiorem; siquidem ipse, prout res erit, deliberationem instituam. Vides, quàm agam confidenter; sed facio, ne si isthûc tendam, quo tu excedes tempore, cogar ibi diuturnè te non præsente, facere moram. Cùm ad te nuper scriberem, sic Aula denuò cœperat cogitare Rhotomagum, vt tunc non longè illeinc abesset. Redit hûc autem hodierna luce, Rex, Regináque videlicet, nam Cardinalis heri accessit. Nihil memorabile, quod sciam, à nuperis meis patratum in Flandria. Rosa à Turennio in carcerem actus, vt potè tanquam proditor, & excitatæ seditionis causa. In Anglia si quid noui est, summa est potestas, quæ iam residet penes exercitum, ac Ducem Farfaxium. Quod de *Magnis Bibliis* rogas, quæ sunt in hac Vrbe nuper edita, quadringentis libris turonicis væneunt, atque ea quidem incompacta; cùm ipsa compactio (decem ingentia volumina sunt) superaddat pretio circiter Dodrantem. Quæ verò Antuerpiensia fuere hactenus *Magna* vocitata, ea trecentis libris, plùs minùs venduntur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus Vale. Parisiis, V. Eid. Sextil. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Qvàm nuper prolixus, tam nunc ero breuis. Non repetam certè quam fiduciæ plenam precationem nuper adhibui; quando tu

tu adeò bonus es, & in me quidem maximè, vt nulla tibi opus sit, si quid te rogem, inculcatione. De Aula quid noui perscribam, nihil habeo; nisi quod Dux Aurelianensis Dinam Carnurensem, (quam etiam olim parituram regio illa coluit) veneraturum iuit. Ex Flandria id solùm accipio, quod nostri dicuntur obsidere Lentios. Aiunt iam Turennium insequi perduelleis. Qui percrebuit rumor de accepta quadam post Melandri obitum à Cæsareis clade, non valde est certus. Londini quæpiam quidem seditio in Regis gratiam excitata; sed ille-ne ideò fœlicior, quàm hactenus fuerit, porrò futurus? Verendum sanè ne magna adhuc ea in Insula rerum perturbatio sequatur. Quippe ex duabus, quæ illeic vigent Religionis factionibus, obtinere quidem videtur, quæ dicitur *Independentium*, propter Farfaxium, & quos is voluit in Parlamento superstites; at quæ est *Presbyteranorum*, tum numero vincit, tum milites iam alio titulo in Vrbe conscribit; tum adstantia habet in Regnorum confiniis decem, plura-ve Scotorum millia. Tanti est semel camarinam mouisse. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XVII. Kal. Septemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

ERo iam etiam, quàm nuper breuior, quòd mihi totus pene dies ab inuisentibus succedenter eiusce conditionis Viris, quos non debuerim pro arbitrio dimittere, fuerit præreptus. Renuntiabo solùm fuisse heri mihi redditas abs te binas literas, priores quidem Nonis, posteriores verò pridie Eiduum datas. Addam nihil mihi esse iucundius, quàm quod ex vtrisque accipio; te scilicet probè valere, & præter negotia, studiaque, etiam venationi, ac istis excursionibus esse satis. Quod de cœpto, sed non perfecto negotio subinsinuas, Numen veneror, quam-optimè vertat. Ne verò anxium animum teneat, maturè semel deliberandum, ac deinceps retinenda constanter sententia. Siquidem opus solùm heic animis, & pectore firmo. Sed tu ista meliùs; ego innuo solùm, vt significem, quàm mihi sit cordi, te vt valentem corpore, sic animo hilarem esse. Lentios nostri non obsederunt, sed duntaxat inuadere stratagemate affectârunt. Cùm id non successerit; successit tamen quòd Equites octingentos circum-venerunt. Cætera momenti non magni. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, X. Kal. Septemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

GRatias habeo, OPTIME PRINCEPS, quòd mihi adeò confidenter describere dignatus sis quid cogites de proximo, vel sperato potius in Aulam aduentu. Cùm res sic habeat, accingam me, vt ipsis Remigialibus, aut non longè post, Deo propitio discedam. Quòd dignaris autem facere mentionem adornati cubiculi, quo me exceptura tua bonitas sit; quæso, vt mihi liceat per te diuertere; proxime quidem, sed extra tamen ipsum Palatium. Non sanè, quod mihi non sit supra merita honorificum hospitio abs te excipi; sed quod euenturum prouideam, vt tibi liceat tanto diuturniùs, quanto è Familia minùs videbor adhærere. Nihil est necesse causas insinuem, quæ dici, nisi coram non possunt; satis esto, nihil fore vnquam mea erga te obseruantia vt sincerius, ita constantius. Ex Aula, si quid noui est, ipsa est valetudo Germani Regis, Andium Ducis, qui febri tentatus diebus nuperis, habet nunc, Deo sanante, meliùs. Constantior iam fama Præsulem Aquensem breui in Cataloniam, titulo Pro-Regia iturum. Quas illeinc vidi literas, discessum Condæi ad Eidus mensis proximè sequuturi notant. Quas Romà, ipsam etiam Sardiniam rebellasse memorant; sed, quòd tu nihil ea de te, vereor admodùm ne vera non sit. Quas Monasterio, Longavillam in ipso procinctu, vt hùc redeat, describunt; vnde & sunt bellnc aliquot ad ipsum præmissi Abbauillam cursus. Quas è Germania, perhibent cecidisse Suecos duo Cæsareorum millia; ac Cæsarem se Pragam recepisse. Addunt Turennium receptis duobus, qui desecerant, militum millibus, Rhenum rursùs traiicere, contenderéque Luceburgum versus. Quas ex Anglia, ferunt Farfaxium in Vrbem admissum occupasse Turrim; collocasséque in ea præsidium. An autem, & quando, quáque conditione admittendus Rex, dies edocebit. Quas ex Hollandia, admonent Classis, quam sex militum millibus instructam illi in Occidentalem Indiam destinant, vt ea loca recuperent, vnde fuere nuper à Lusitanis expulsi. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Kalend. Septemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

IVre profectò demiraris Hispanicum illud imperium, quod toti penè Orbi compedes nuper intentabat, ita iam prolapsum corruere, vt instaurari, nisi facto quopiam insperato non possit. Nemo scilicet, si quis prædixisset, donec res illius florebant, id non habuisset in fabulis; tametsi euentus nos docuit, ipsum opinione, ac fama, potiusquam vigore interno stetisse. Nondum res ad metam deducta; sed fortè tamen deducenda; nisi pacis ope breui prouideatur. Qui degunt illi procurandæ Monasterij, Intercessores adeò obnixè sunt obtestati, ne ante dies aliquot Longavilla discederet, vt ille sit adhuc aliquantum hæsurus; & quod aliunde Oratores Hollandi eò concesserunt; spes est bene multis, vt non sine fructu negotium pacis iam instauretur. Discessit Gassio à statione; sed nempe, vt cuiuspiam Arcis obsidionem auerteret. Creditur Turennius iam in Luceburgo, ac aut ipsam Metropolim, aut Montem-medium obsessurus. Perseuerat rumor nescio cuius prælij, quod inter Cæsareos, Suecósque commissum, Suecis probè successerit. Rex Angliæ nondum meliùs habet. Ferunt

intere à

intereà Catholicos in Hibernia planè proſtratos, cæſis nimirùm quinque aut ſex vno conflictu millibus; ac fore, vt victores aduerſus Farfaxium reuocentur in Angliam, Scotia iam teſtatis ſcripto publico, ſe aduerſus eundem illicò aduenturos. Id ſi contingat, quantanam adhuc Inſulanos illos manet internecio. Quod de Finalij obſidione, aliiſque ad Italiam attinentibus memorant, pernoſſe ipſe meliùs potes. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, poſtrid. Nou. Septemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

PAucula ſcribo ob paruulam, quæ reſidua eſt, ad ſcribendum moram. Pluſcula, Deo bene volente, hebdomade proxima, quam ruri ideò deſtinaui, vt aſſueſiam aëri, qui à menſibus vſque ſexdecim vix vltra Eccleſiam ſum quicquam progreſſus. De rebus nouis, Aula perendie Fontem-Bellaqueum eſt diſceſſura. Flandrico noſtro exercitui accreſcere vireis in dies dicuntur. Diſtribuere hoſtes peditatum in Arciam, Vrbiúmque præſidia. Turennius obſidet Harlonem, Sueci leuem neſcio quam cladem accepere à Verthio. Farfaxius in ſua illa rerum nouarum molitione perſtat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, Eid. Septemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

ARripiebam iam calamum, vt pauca ad te ſcriberem, cùm literæ binæ abs te redditæ, alteræ poſtridie Kalendas, alteræ quinto Eidus datæ. Significabas prioribus te, niſi menſe inſequente non profecturum Maſſiliam; at ſignificas poſterioribus eò te euocari maturiùs. Coniector fore, vt eòdem redeas, poſtquàm Aquas-Sextias te receperis. Vtinam vbicunque fueris, & quocunque conceſſeris, ſeruet te Deus incolumem, tuáque conſilia fortunet. Scribo hæc non rure, vt ſperaueram, ſed ex ipſa Vrbe propter leuem febriculam, quæ me cum iam pene in procinctu forem, inuaſit. Cùm ſim verò Deo propitio ab illa iam liber, ac ſuperſit ſolùm quæ recruduit tuſſicula, ſpero intra biduum, triduumve quod deſtinâram exſequi; vt ſit mihi quaſi vitium tentamentum; præexercitamentúmque in longiorem viam. Quintus hic eſt dies, ex quo diſceſſit Aula Fontem-Bellaqueum; niſi quod Dux Andium in Vrbe remanſit. Nihil audio noui ex Flandria. Suſpecta ſit Bauari fides. Koniſmarkius dicitur breui ad Vrangelum profecturus; idque duobus hominum millibus, qui à Turennio defecere, receptis. Monaſterij negotium de pace cum Hiſpano ſic inſtauratum, vt breui peruidendum ſit, quid ſperare ex illo liceat. Illeic non procul Padeborna obſeſſa ab Haſſiacis. Angliæ Parlamentum non alias, quàm veteres Regi conditiones obtulit; quo conſilio, dies docebit. Quas Aquis-Sextiis literas habeo, triſte nuntiant funus optimi illius, & antiquiſſimi amicorum Ioſephi Galterij, Prioris Vallettæ, quicum mihi videor animæ dimidium meæ amiſiſſe. Vtinam vacet aliquando perſpectum Mundo facere, quàm illum ſapientem, quàm bonum, quàm mei amantem tot hactenus annos licuit experiri. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & Viue in annos Neſtoreos; & Vale. Pariſiis, XII. Kal. Octob. M. DC. XLVII.

EIDEM.

QVid animi ſubeſſe mihi exiſtimes, OPTIME PRINCEPS, cùm tanta pridem reditus mei, & concepta, & facta ſpe, ſignificare tamen iam cogor quid de me amici Medici cenſuerint. Nempe apud me vltrò conuenerunt, vt exprobrarent quam dixerunt nimiam diſcedendi pruriginem; ac tantoperè exaggerârunt quod mihi vitæ diſcrimen ſubeſt, niſi vacillante adhuc ſanitate memet per Autumnum contineam, à quo cauendum præſertim eſt; vt manus pene dederim reſiſtendi heic adhuc in pauculos menſeis. Ac illi quidem probè conſcij teneri me potiſſimùm tui reuiſendi deſiderio; volebant ad te valetudinis meæ ſtatum, ac rationes eius, qua in me ſunt vſi dehortationis perſcribere. Volebat & optimus Abbas teſtem ſe illis adhibere, veritus quippe, ne non ſatis, quo habitu ſim tibi manifeſtem: ſed abnuit ipſe, ſecuros iubens, te mihi ſatis fidere; neque enim hærere, quin quam-primùm mihi ad te ire incolumi licebit, alacer concedam. Sic verò fiet, & breui quidem, quantum ſpero, OPTIME PRINCEPS, quando me ſic habere ſentio, vt pergendo me domi continere, rationémque victus ſuſceptam tueri, valeam, Deo bene propitio, tum Autumnum hunc abſque vllo graui ſymptomate tranſigere; tum ſub ipſum Veris initium proſperè valeris te conuenire. Ipſe interim quam-proſperrimè, ô meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, V. Kal. Octob. M. DC. XLVII.

EIDEM.

RVre aduenio, OPTIME PRINCEPS, & Sucio quidem, quod prope Groboſium. Degi illeic toto quatriduo, niſi quòd nudiuſtertiùs inuitante ſerenitate, qua & priùs carueramus, & deinceps caruimus, iui tantiſper exſpatiatum in præclaris illis tuis ambulacris. Dum curru exſcendo, en mihi redduntur humaniſſimæ abs te literæ, octauo Kalendas Aquis-Sextiis datæ. Pergit ſemper bonitas tua valetudinis meæ curam, quam non promereor gerere; ipſa verò tametſi nondum reſtituta penitùs eſt, videtur ſemper nihilominùs, quantum quidem ſentio, progredi in melius. Aut nihil certè, aut parum eſt, quod experior incommodi ex hacce breui ruſticatione. Quare neque hæreo, quin [illegible], ſic poſſim ad te denique Vere ineunte diſcedere, vt ſim non iam ægrotabundus, ſed perfectè ſanus ad te acceſſurus. Quantum doleam te cariturum ſuauiſſima illa Campinij, quem toties Achaten dixiſti, conſuetudine, conijcere ipſe quàm optimè potes. Eſt etiam, quod doleam, & mihi, & vniuerſæ Prouinciæ; verùm id, quod auertere non licet, leuiter ferendum. Rerum nouarum nihil accipio præter

vulneratum Gassionem in obsidione Lentij. Sunt, qui etiam mortuum ex vulnere dicant; confracta nempe cranij portione; sed res non planè asseritur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, iv. Non. Octob. M. DC. XLVII.

EIDEM.

INaudieram iam variolatum morbum istheic magnopere grassari; quare pro tua fuit prouidentia, vt Infans illustrissima degeret procul à contagio. Seruet illam tibi incolumem Deus; faciátque, vt florenteis videas de quibus potes dicere, *debes mihi Nata Nepotes.* Rumor fuerat Aulam breui redituram; sed iam constitura in vnam, alteram-ve hebdomadem perhibetur. Mandatum dicitur Turennio, vt in Germaniam redeat, iterùm cum Suecis vireis collaturus. Quippe iam demum Bauarus ita fœdus initum fregit, vt pars exercitus illius accesserit ad Cæsarem, pars concessam Suecis Memningam obsideat. Et contestatur ille quidem se pactis conuentis cum Suecis duntaxat non stare; velle autem manere fide cum Christianissimo Rege illibata; sed mera nimirum dat verba, quasi debeat Rex interim Confœderatos deserere, exspectaréque, donec iis fractis, arma in nos deinceps vertantur? Cæterùm hocce fœdifragio pacis negotium peruertitur; quatenus, vt audio, periculum est, ne Comitia breui dissoluta eant. Scilicet non modò Cæsarei, sed Hispani etiam Ministri nouos resumunt animos, & recusatis, quæ priùs fuerant admissæ conditionibus, facta omnia esse infecta insinuant. Nescio tamen ecquid nam adhue sponderc certo sibi possint; si verum sit, quod scribitur, Konismarkium ita fregisse Lamboyaoum exercitum, vt accessurus Vrangelo, sit adhuc non parum negotij facturus. Ex Flandria à recepto Lentio, & mortuo Gassione, nihil habetur noui. Nam de Dixmude quidem obsidione dicitur in Aula non magnopere laborari. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, v. Eid. Octob. M. DC. XLVII.

EIDEM.

QVàm es semper similis tui, dum sic pergis amare me, ac meæ valetudinis plenam tanti affectus rationem habere! Ego verò, OPTIMA PRINCEPS, leue semper spero de me, ac tantò magis, quantò isthæc tempestatum mutatio, nihil mihi, quod sentiam, infert detrimenti. Eainde certè auguror fore, vt Deo bene propitio, hiemem illæsus superem, ac simul superstites omneis morbi importuni reliquias deponam. Id interim tempus vel ea de causa per-alacriter transigam, quòd sim te volente, banc nexurus moram. Speratus Aulæ reditus proxima luce fuerat; sed is est dilatus in biduum, triduum-ve. Debet quidem Dixmuda iam aut occupata ab hostibus, aut ab obsidione esse liberata; sed res tamen nondum, quod nôrim, innotuit. Qui rumor iam antè de commisso in Bohemia prælio percrebuerat, compertus est vanus. Konismarkius quoque nondum eò discessit; verùm hæret adhuc cum Hassiacis, quousque Lamboyus fame pressus, deserat stationem. Aiunt Loodinensem Maiorem conicctum fuisse in carcerem, addúntque conditionum Regi mox offerendarum has esse præcipuas, vt contentus deinceps sit Regiorum fundorum prouentu; vt abolendo penitùs Episcopatui consentiat, vt quescunque habuit Sectatores partium, Parlamenti arbitrio permittat. Quò euaserit sub Condæo tuo Agerensis obsidio; quò Cremonensis sub Mutinæ Duce, & quidquid præterea in Italia moueri pergit, Tu meliùs nosti. Quod scribis de insigni strage, quam passa Classis Hispanica tempestatum sæuitiâ est, id videri potest diuinitùs factum; ac si præsertim illi fuit, qui à te præsumitur scopus. Licet hoc sanè suaue habere,

Non quia vexari quemquam est iucunda voluptas;
Sed quibus ipse malis careas, quia cernere suaue 'st.

Esto proinde semper fœlix, ac semper, ô PRINCIPVM DECVS, bene, imò optimè Vale. Parisiis, xv. Kal. Nouemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

NOn obstitisse venæ sectionem, quominus ad me dextrâ scriberes, amoris fuit singularis, quo dignaris me prosequi. Summè verò interim delectat, fuisse id prophylacticum, non therapeuticum remedium. Si valeas modò, bene est; ego licet non multò meliùs, peius saltem haud quaquam habeo. Quod lætaris me Grobosianis tuis ambulacris delectatum, cogites velim delectationem vberiorem factam ex spe præconcepta, quòd aliquando σὺν θεῷ forem ea tecum emensurus. Acceperamus iam, quod perscribis de Aquensi Archiepiscopo in Purpuratorum Collegium adscripto. Inaudio verò præterea Pontificem Summum scripsisse ad Regem, exoptare se, ne ille à suo latere discedat. Recepta ab hostibus Dixmuda, perhibent Cortereacum eminùs ab iisdem obsessum. Remissæ ad Turennium sunt, quas commodârat copias. Ille verò repetens Rhenum, creditur in transcursu recepturus VVormaciam, si verum sit quod memorant eam ab Hispanis occupatam. Creditur & non procul deinceps abfuturus Moguntiâ, donec in locum demortui nouus Archiepiscopus sufficiatur. Cæteræ in Germania res, ac etiam in Anglia haud-admodum secus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VIII. Kal. Nouemb. M. DC. XLVII.

Clarissimo, Doctissimóque Viro D. IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Reipublicæ Palæopoleωs Scabino,*

PETRVS GASSENDVS S.

ACcepi nunc demùm, Clarissime HEVELI, quem fasciculum Exemplarium nobilissimi Operis transdere ad me tuis cum literis

literis ab Eidibus vſque Iuliis es dignatus. Reddidi ſtatim ſuũ cuique, Metſẽno primùm, tum Roberuallio poſtea Bullialdo (ad nos nũc demùm reduci) ac mihi id habui, quod voluiſti meũ, & pro quo tibi gratias refero quam-maximas poſſum. Id compactori traditum ſtatim ac mihi redditũ fuit; adfuere Amici qui ipſum auidè legendum abſportarerint, ipſéque vix potui ex eo quidquam curſim perſtringere, vt donec in manus rediturum foret, ſignificare tibi poſſem non fuiſſe mihi planè inuiſum. Itaque quantum quidem licuit, percurrendo cognoſcere, dignum profectò viſum eſt Opus, quod in ſeros Poſteros tranſeat, nominique tuo, donec perennabit bonarum rerum ſtudium, afferat immortalitatem. Quam in eo mei mentionem dignatus es facere, grato, vt par eſt, habeo animo, ac tanquam ſingularis tui erga me affectus argumentum complector. Obſeruationem tranſitus Lunæ prope Iouem die ſexta Iunij abs te peractam quam æri inciſam mittere te ſcribis, nuſquam reperi in faſciculo; verùm poterit alia occaſione, niſi incommodum ſit, tranſmitti. Delectauit interea peruidere aliam in librum inſertam diei Aprilis 11. quippe ipſe quoque eandem heic peregi; ſed Phaſi planè alia; quoniam, cùm tibi Iupiter totis ſex minutis à cuſpide Lunæ ad Boream abfuerit; mihi in ipſamet cuſpide dimidio ſui diſculi ſuper-exſtitit; dimidio delituit. Fuit Arcturus id temporis altus gr. 49. exhibuitque adeò horam 10. cum minutis 4. Præterea autem dum planè emerſit, tantum à cuſpide eum abfuiſſe, quantus dodrans eſt longitudinis vocatæ mihi maculæ Caſpiæ, quam tu Mœotidem dicere maluiſti; & Arcturo quidem alto 49. gr. m. 50. ſeu hor. 10. min. $9\frac{2}{3}$. quid circa Lunæ Parallaxin ac Meridianorum differentiam colligi hinc poſſit, pernoſſe eſt promptum. Cùm primùm Bullialdus ſuas ſarcinas explicuerit, tum ad te ſcribet, tum ſi quid fuit cælitùs venatus, tecum communicabit. Ego ex ipſo nihil aliud habeo, quàm obſeruatam Smyrnæ Eclipſin Lunæ nuperam, hoc eſt Initium hora 9. min. 55. finem hora 12. min. 7. itémque Iouis occultationem conſequenter cœptam hora 16. min. 37. finitam hora 17. min. 10. aliquid fortè ad præciſionem deeſt; ſed rem per otium cum eo expendam; præſertim verò, ſi faxit Deus, vt quam mihi videor valetudinem recuperare, conſtanti eat pede. Proxima occaſione Merſennus & ego contexemus faſciculum rerum ad te tranſmittendarum. Reſaluto millies clariſſimum Eichſtadium. Tu me ſemper ams, ac optimè Vale. Pariſiis, VIII. Kal. Nouembr. M. DC. XLVII.

Admodùm Reuerendo, & Clariſſimo, Cariſſimóque Viro, D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatenſi Canonico, Paſtori Hercano*,

PETRVS GASSENDVS S.

HAud malè ſanè es ominatus, VVENDELINE Cariſſime, gauiſurum me, quòd dolueris tantum. Ecquid enim, putas, eſſe mihi poteſt quàm te valere iucundius? ecquid acceptius, quàm nôſſe te perfolcratis his caſibus, ſoſpitem adhuc ſupereſſe? Ipſe, tametſi infirma ſemper valetudine diem traho, videor tamen, Deo propitio, aliquantò meliùs habere; ſpéſque adeò non parua eſt, vt demùm planè conualeſcam. Hoc ipſum repono, vt ſit, quod gaudere viciſſim valeas; tametſi aliunde ſubiicio, quod vterque iure doleamus. Scilicet obitum renũcio amiciſſimi Capitis, optimi putà illius Galterij, Prioris Valletæ, quem vterque coluimus; qui, vt me ſemper impensè amauit, ſic te & ſuſpexit, & amauit ſanè quam-multùm. O qualem Virum! Deum immortalem! Sed te coram nihil eſt opus de ingenij acumine; de iudicij maturitate; de animi celſitudine; de morum candore; de cæteris eximiis dotibus verba facere; quando is fuit tibi abundè perſpectus. Abiit è viuis ὁ μακαρίτης, propè octogenarius, Nonis Septembris nuperi; corpore quidem valde afflictato, ſed vegeta mente, & conſtantia ſumma. Rediit ſoſpes noſter Bullialdus diebus proximè elapſis Byzantio. Narrat verò ſeſe captandæ ea in Vrbe Poli altitudini deſtitutum fuiſſe Organo idoneo; ſed fando tamen à quodam Patre Societatis IESV accepiſſe, fuiſſe eam obſeruatam graduum 41. cum ſemiſſe. Ad Eclipſin quod attinet, obſeruauit illam cum Ioanne Fabro Maſſilienſi (cui ligneus Quadrans aderat) Smyrnæ, cuius loci ἔξαρμα ex Meridianis Solis per Ianuarium menſem altitudinibus gr. 38. min. 11. obtinuerat; tametſi iam refert ſex ex Solſtitiali altitudine eam deprehendiſſe grad. 37. min. 45. Contigit ergo illis Initium Regulo iam alto 35. grad. 10. min. ſeu hora 9. min. 55. Finis eodem alto 58. grad. min. 40. ſeu hora 12. min. aut 7. aut 9. Attendere porrò illi quoque ad occultationem Iouis, adnotarúntque ſubiiſſe eum Lunam alto Procyone grad. 9. min. 45. ſeu hora 16. min. 37. dimiſiſſe Capellâ altâ 5. grad. min. 50. ſeu (correcta refractione) hora 17. min. 10. tametſi Capellam in tam decliui ſitu adhibere haud valde tutum. Addo eundem Fabrum, referente Bullialdo, obſeruaſſe finem Lunaris Eclipſeos, quæ anno ſuperiore die 27. Iulij contigit; quámque nos Occidentaliores non potuimus conſpicere, obſeruaſſe, inquam, ibidem (& horologio quidem ad Solem compoſito) hora 8. min. 30. Quod doles autem nuperam, nuſquam fuiſſe, quod innotuerit, obſeruatam in Belgio, ecce eam Dantiſci obſeruauit præclarus Heuelius; adnotato Initio hora 9. min. 19. Fine hora 11. min. 28. De Occultatione Iouis per illam noctem nihil habet, ſed viciſſim prodit à ſe obſeruatam emerſionem Iouis è limbo Lunæ occiduo die menſis Decembris ſuperioris anni 24. hora 8. min. 39. cùm aliunde Immerſio fuerit à Linemmano obſeruata Regiomonti, hora 7. min. 53. Quoniam verò Heuelius in ſua illa, quæ nuper prodiit è typis, *Selenographia* delineauit tranſitum Lunæ propè Sidus Iouis ad diem ſuperioris Aprilis 15. retulitque in proximo tranſcurſu diſtitiſſe Iouem à Borea Lunæ cuſpide min. 6. idque, cùm foret hora 15. min. 15. ideo attexo

non fuisse mihi hunc transitum inobseruatum. Verùm (quæ tum fuit insignis ob diuersitatem locorum Lunæ Parallaxis) salutauit mihi Iupiter ipso sui centro ipsam-met Lunæ cuspidem; quippe disculi dimidio occultus, dimidio superexstans fuit margini Lunæ superiori, pulcherrimo spectaculo. Fuit autem in cuspide ipsa hora 10. min. 4. Emersit integer è limbo hora 10. min. 9 $\frac{1}{2}$. Gratiss ago pro indicato nomine *Ioannis de Lineriis*, qualem Astronomum Parisiis ante annos trecentos floruisse incompertum habueram. Rem communicabo proxima occasione cum ipso Bullialdo, cui cæterisque etiam amicis, quod hactenus non præstiti, salutem tuo nomine dicam. Dabo operam, vt quam-primùm exemplum aliquot nugarum, quæ nuper ex me prodierant, accipias. Tu interim, ô Carum Caput, & diu Viue, & bene Vale. Parisiis, Kalend. Nouemb. M. DC. XLVII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

NOn vacat quidem scribere multa, & tardè præsertim redeunti ex Diuinis officiis; verùm committere non possum, quin testet saltem me suspexisse egregium ratiocinium, quo familiaris rei curam non esse abiiciendam probas. Nam nisi præscinderes quidem tum ἀσωτίας, cui nullus præscriptus est modus, tum μικροψυχίαν, rem adeò alienam à virtute Heroica, hærere aqua, quod aiunt, posset; sed hac cautione adhibita, nihil potest vt fieri, sic dici sapientius. Nimirùm cùm Sapientiæ sit prouentibus impensas metiri, ne aut præ nimia parcitate quid illiberale geratur; aut præ nimia profusione, necessitas fiat emendicandi; contrahendi alienum æs; fallendi fidem; rapiendi non suum, & quæ id genus similia sunt; quonam modo potest dimensio hæc fieri; dispensatióque ritè institui, nisi res suas quis nouerit, ac suis etiam œconomis, ne licere sibi nimium reputent, se eas nosse fecent fidem? Non est Cortereacum obsessum. Peruenit Turennius, vt aiunt, Moguntiam. Memninga fortiter resistit. Bauarus ait se eo fine fœdus fregisse, vt pacem promoueat. Dicuntur eius copiæ cum Cæsareis nusquam coiisse. Angli in eo penè sunt vt res & Ciuileis & Ecclesiasticas Hollandorum ritu componant. Quid in Catalonia, quid in Italia geratur, ipse meliùs nosti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Parisiis, Kal. Nou. M. DC. XLVII.

EIDEM.

HOc satis noui, OPTIMI PRINCEPS, non quærere te quæ sunt tua. Vtinam in quos, & in quorum gratiam operam impendis, id satis agnoscant. Quod de valetudine mea continenter adeò sollicitus es, ex nimio illo amore est, quo me immerentem beare dignaris. Ea tentata potiùs, quàm labefactata diebus hisce nuperis fuit. Nam quæ me quidem febricula per vnum diem solidum habuit, rursum non-nihil instaurauit; at non ea exasperatione, Deo bene propitio, qua consueuerat. Si faxit Deus, vt ruens Autumnus nihil ampliùs noxæ inducat, esse videtur cur de me mihi ominer, spondeámque non malè. Vt illi tamen, in cuius manibus sortes meæ sunt, videbitur, fiat. Ex rebus nouis nihil æquè auditur, ac illa in dies peiora, quæ patrantur Neapoli ab ipso vsque Ioannis Austriaci appulsu; verùm debes ipse, vt priùs, ita pleniùs illa pernosse. In Germania accessere tandem Bauaricæ copiæ ad Cæsareas, quæ & iam insectari Suecicas dicuntur. Vt oppugnari, sic propugnari generosè Memningam ferunt. Addúntque Turennium obsessis eas misisse suppetias, quæ possint hosteis ad soluendum obsidionem compellere. Ex Flandria nihil habetur noui; nihil etiam ex Anglia accipio, saltem quod valde ratum sit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Nouemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

NVllas hac vice literas ex Prouincia accepimus; scilicet debent seu Druencia, seu flumina alia nimium exundasse. Si valeas modò, bene est; ego quidem meliùs, quàm nuper nunc valeo. Laborat iam Rex Christianissimus variolarum morbo; prodeunt tamen fœliciter, ac propemodùm sine febri exanthemata à die superiore. Videntur hostes iteratò velle eminùs Cortereacum obsidere. Cepit Turennius Falkestemium, exspectátque adhuc, quò Hassiacorum, Suecorúmque negotia vocent. Discessere à Lamboyo, qui in angustiis eum continebant; Vrangelus autem quasi à Cæsareis, Bauarísque, traiecturus mox dicitur Visurgin. Propugnatur semper fortiter Memninga, obsessique nullas conditiones audiunt. Anglicæ res semper confusæ. Quid egerit nuper Condæus, & an se viæ commiserit, latere te minimè potest. Magnæ exspectationis est, quid vecturus sit dies crastinus de Neapolitanorum rebus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XVII. Kal. Decemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

OB eam, quam nuper significaui Veredarij retardationem, binas iam abs te habeo literas; alteras Nonis ipsismet, alteras pridie Eidus datas. Pietate sanè tua est dignum, quod occasione institutæ Mortuorum cómemorationi, de Animabus, quæ à funere purgari debeant, edisseris; mirúmque est Heterodoxos placitum abnuere, cuius fidem adstruat non Sacer modò Codex, tum eo què insinuas, tum aliis etiam nonnullis locis, sed ipsum quoque Naturæ lumen, quod sequuti Ethnici, ac in iis quique Sapientiores, vt Pythagoras, Plato, alij huiuscemodi purgationis necessitatem agnouerunt. Rex dicitur hodie præclarè,

pro

ptu conditione morbi, ſe habere tametſi non ſeſe perinde die ſuperiore babuerit. Aiunt Condæum fuiſſe Diuione hac ipſe die diſceſſurum, & hûc acceſſurum perendie. Eques Guiſius eſt in procinctu, vt ad fratrem Ducem diſcedat, ex quo accepit Neapulitanos delegiſſe illum in Imperatorem. Apparet iam paulò inconfuſius, quò videantur denique res eius Regionis euaſuræ. De rebus Angliæ tale nihil, ex quo Legionum aliquot à Farfaxio facta ſeceſſio. In Germania eſt, cur Land-grauia ſuæ deditioni timeat; vt pote cui dicatur Cæſar cum Equitum quindecim, & Peditum nouem millibus inſtare. Videor mibi δεῦ ἀ-ἀέτος, non multò quidem meliùs, ſed aliquanto tamen melius, quàm ante octiduum valere. Tu, ó PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, quam-optimè Vale. Pariſiis, x. Kal. Decemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

OPorter iam, quantum coniicio, cœpta eſſe Comitia, eo in oppido, quod obtinuit vt faceret nomen *Ciuitatum* ſuum. Commendat locum Apiana vitis; è qua expreſſum vinum eiuſmodi eſt, vt ex quo in bac Vrbe præſertim innotuit, & Frontinianum, & Hiſpanienſe, & cætera antè deprædicata obſcurârit; verùm celebriorem iam facient, quæ in eo calata Comitia, & te quidem potiſſimùm præſente, baberi voluiſti. Ea vt tibi pro votis cedant, ac vt deinceps tibi ſit proſper in Vrbem reditus, voueo. Habet ſe iam Rex, Deo propitio, meliùs, dieſque tertius elapſus eſt, ex quo euaſiſſe dicitur diſcrimen. Acceſſit in Vrbem nudius-quartùs Condæus tuus incolumis. Acceſſit etiam Belleuræus ex Anglia, vbi ſunt res ſemper haud-ſecus turbatæ. Imminui ferunt in dies boſtium apud Flandros exercitum; ac Neapolitanis præſertim deſciſcentibus, ex quo celebrem ſuæ nationis defectionem acceperunt. Quin in ea geratur ipſe meliùs noſti; neque ignoras quod literarum ad ipſum Summum Pontificem ab ea datarum ſit argumentum. Ad Germaniam quod attinet, Herbipolenſis Epiſcopus in Archiepiſcopum Moguntinum pro Regis votis electus eſt, ac diſceſſit ſtatim Turennius Memningam, cuius tamen obſidionem fatigatus à præſidio Bauarus dicitur ſoluiſſe. Aiunt Koniſmarkium, & Vrangelum ſic contuliſſe copias, vt obſtent ne Lamboyus ſuas conferat cum Cæſareis. Scribunt Monaſterio Miniſtros Cæſareos conditionibus pacis ſubſcripſiſſe. Valeo nunc paulò, Deo aſſpirante, meliùs. Tu, ó PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, III. Kal. Decemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

ACcepi quas dignatus es *Ciuitate* literas dare. Faxit Deus, vt quæ te illûc deduxere negotia, tam ſint euentu ſuauia, quàm eſt ipſum vinum *Ciuitatenſe* potatu ſuaue. Quod de valetudine mea voues, eius eſt erga me amoris, quem ſanè vt merear, longiſſimè abſum. Ea porrò, quando es adeò bonus, vt quo ſit ſtatu, noſſe delectet, non iam protsùs malè, Deo propitio, habet; quippe febricula euanuit, tuſſiſque euaſit longè mitigatior. Conualeſcit in dies Rex, ac Regina Parens, quam eodem morbo teneri fuerat creditum, ſic breui conualuit, vt omneis liberârit metu. Noui nihil accipio ex Flandria. Scribitur ſemper Monaſterio pactas conuentas conditiones nos inter, & Cæſareos eſſe; nec deſunt, qui adiiciant etiam Cæſareos inter & Suecos. Memningam ferunt adbuc obſeſſam; ſed ſtrenuè ſemper obluctantem. Nun eò profectus Turennius eſt, ſed ad Koniſmarkium, & Vrangelum, quos ob collatas in vnum vireis, fore perhibent boſtibus potiores. Pernoſſes aliunde vt Rex Anglus ſeſe ex Anglia ſubduxerit, ac in Inſulam noſtris oris propinquam ſe receperit, exſul viuere, quàm captiuus præoptans. Inaudiuimus quidem Claſſem noſtram Neapolin verſus diſceſſiſſe; verùm quo ſucceſſu, adhuc incompertum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, poſtrid. Non. Decemb. M. DC. XLVII.

PETRVS GASSENDVS SAMVELI SORBERIO *Suo*, S.

MIſit nudius-quartùs ad me optimus Merſennus tuas literas IV. Eidus menſis ſuperioris datas. Longum iam tempus eſt, ex quo aliarum quoque debitor ſum; ſed non eſt profectò, quod me ideò habeas minùs memorem, venerantem, amantem tui. Inſignis nimirùm de tuo erga me amore confidentia eſt, quæ me ſegnem oppidò fecit, ne culpæ quidpiam conferam in eam inualetudinem, quæ me à ſeſqui-anno ac ampliùs iam habet. Quanquam mihi nihil eſt neceſſe excuſationem pertexere; adeò de tua bonitate, beneuolentiáque ſecuro. Quòd meam illam de traiectione Chyli, déque ſanguinis Circulatione Diſſertationem Gallicè redditam & nomine tueo ſuppreſſo, committendam typis cenſuiſti, improbare ſanè non poſſum, neque non boni conſulere; cùm ipſe ſis qui feceris. Tibi ſiquidem plenum in me ius, &, ſi quidquam eſt, quod proficiſci abs me poſſit; id totum tui eſt arbitrij. Vnum vereor, ne ſcilicet ſi edatur fortè aliquando in lucem Tractatus de Animalibus, cuius ea Diſputatio pars aliqua eſt, deſumpſiſſe illam fide non bona videar ex alienis operibus, aut fruſtra, ineptéque tentaſſe aliquid noui inuehere; tametſi res fuerit meo Marte, & fortaſſis non ſine quadã nouitatis ſpecie conſcripta. Quippe & iſta edita fuiſſe antecedenter comprobabuntur, & meo nomine tacito, illepidum foret, neque mei genij, aut ipſa mihi vindicare, aut de editis conqueri. Vtcunque ſit ne ideò putes feciſſe te rem mihi parùm gratam; tum quòd hæc omnia minoris ducam, quàm vt debere me de ipſis eſſe admodùm ſollicitum putem; tum quòd perſuaſiſſimus ſim, eum eſſe tui in me affectum, quo non poſſit eſſe ſincerior; ac te nihil meum

attingere, nisi vt mihi, quam-maximè abundè potes, gratificeris. Itaque hanc mitte de pectore curam, ac operam solùm, nisi graue est, da vt quo nosse valeam, quid id rei sit, illius ad me exemplum transdatur. Si isthelc fortè Pratæus est (frustra nempe volebam nuper eum salutari abs me Lugduni) saluere illum iube abs me; vti & Amicos cæteros, quos esse nobis communeis nosti. Tu, mi Sorberi, me amare perge, cui hæres in ipsis medullis, ac Vale. Parisiis, Eid. Decemb. M. DC. XLVII.

Lvdovico Valesio, *Principi Optimo,*

Petrvs Gassendvs Εὐπραγεῖν.

QVàm bene nosti hominum mores, dum sic describis genium istorum oppidatim delegatorum, qui singillatim quidem adnuunt, sed vniuersim deinceps abnuunt! Non sanè, quod non idem propè Societatibus aliis vsu-veniat (obiici certè speciatim quoque nostris, quæ dicuntur Capitulis, solet) sed quòd hocce hominum genus τῇ δυνάμει seorsim laboret, vt imbecillitatis conscium, & turmatim τῇ αὐθαδείᾳ insolescat propemodùm, quòd stipantibus aliis roboretur. Heinc vulgaris facta illa comparatio virgularum complurium, quæ fragiles singulæ cùm sint, distringi congestæ in fascem non possunt. Rumor crebrescens de excepto Neapoli Duce Guisio vtramque heic paginam facit. Tenet interim omnes exspectatio euentus prælij duplicis, alterius pedestris inter ipsos Ciues Neapolitanos à Guisio eductos, & collectam Nobilium manum, libero ciborum commeatui obstantium; alterius Naualis nostram inter Classem eò versum recèns prouectam; & Hispanicam illeic commorantem. Scribunt Memniogam denique occupatam à Bauaria; addúntque Hassiam à Cæsareis maximoperè infestari. Rex Angliæ sese in Insulam non oris sanè nostris vicinam, sed in nobilem illam Vectam oræ Anglicanæ proximam subduxit. Tu, ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus, Vale, Parisiis, Eidib. Decembr. M. DC. XLVII.

EIDEM.

NEcesse est hac quoque vice flumina exundauerint; quando Prouinciæ Veredarius ὁ χειμαζόμενος nondum huc accessit. Tametsi verò nullas proinde isteinc habemus literas, coniicere tamen est promptum, & iam perfecta esse Comitia, & nisi in Vrbem te receperis, proximùm esse, vt te recipias. Nempe Dies Sacri pro foribus sunt, quibus abesse domo non soles. Vtinam sospes cum sospite Illustrissima Familia eos ducas. Valeo ipse iã, Deo propitio meliùs; spesque est, vt possim per eosdem-met dies Sacrum facere, quod ne facerem, obstitit per sesqui-mensem inualetudo. Res inter nouas illud heic est, quod scriptum est Romà postridie Kalendas fuisse eum diem tertium, quo Summum Pontificem grauia δυσουρία cum febre vexaret. Sunt qui addant Guisium insignem victoriam ex Nobilibus Neapolitanis retulisse. Monasterienses literæ pridie Eidus datæ perferunt recusare Hispanos pactis conuentis subscribere, nisi Rex susceptæ Neapolitanorum tutelæ renunciet. An verò contingere id possit, reputandum est? Concessit Haliprunum Turenoius, eiúsque Nepos Durasius Regis nomine missus est, qui bellum Bauaro indicat. Pars Cæsareorum Hassià excessit, pars illam adhuc occupat, idque non valde procul Casellis. Dicuntur tamen minui, & Sueci contrà increscere, dum se ad hiemandum in Brunsuicensi Regione parant. Degit semper (nisi teneturpotiùs) in eadem Insula Angliæ Rex; ac mitiores nihilo sunt, quæ Ipsi offeruntur pacis conditiones. Tu, ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Ian. DC. XLVII.

Hæc absoluebam, cùm allatæ ad me literæ quædam sunt, quæ appulisse huc denique veredarium fecerint fidem.

EIDEM.

REum nouarum quod hac vice abs me exspectes, nihil est. Quippe literas nullas habeo, nisi à quibusdam eruditis, quibuscum soleo vt in Republica ab hisce Mondanis aliena versari. Et me amici quidem nonnulli per isthæc Festa inuiserunt, quibus curæ est, quid vbiuis gentium geratur rerum, non ignorare; at Ipsi tamen professi sunt, nihil sibi, præter pauca de rebus Neapolitanis esse perspectum. Verùm debes ipse profectò ea nosse, velori fuisse, auspice Guisio, educta ex Vrbe viginti quatuor Ciuium millia, qui tripartitò progressi, triplicia Nobilium præsidia sic euerterint, vt liber omninò iam sit ciborum in Vrbem commeatus; itemque quasdam Vrbis regiones fuisse à Ciuibus receptas, quòd Hispanica Classis, nostræ metu, præsidij partem inde euocasset; ac rursùs Archiepiscopum, Cardinalémque Philomarium fuisse ab Hispano reum Maiestatis conclamatum; vniuersamque eius familiam municipij iure priuatam, quòd inuisentem se Ducem Guisium & admiserit, & reuiserit ipse. Insuper eosdem Neapolitanos minas Genuensibus intentare, quòd aduersum se Hispanis fauentes sese gerant pro hostibus; & quæ sunt id genus similia. An enarrabo insigne furtum in Luccemburgensi Palatio per ipsa nocturna Natalitiorum Sacra patratum. Diuersabatur ecce in Villa Riuierius Abbas, cum ingressi fures in illius cubiculum, quod ipsi Heroinæ cubiculo imminet, singularem famulum id asseruantem trucidârunt, frustulatímque in ipsam secessus foueam deiecerunt; & quatuor *Philippeorum duplorum*, seu *Pistollarum* millia, effractâ arcâ absportârunt. Tu, ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Kal. Ian, M. DC. XLVII.

EIDEM.

EIDEM.

Vere ad me hesterna luce geminæ allatæ abs te literæ; alteræ quidem *Ciuitani*, alteræ verò Aquis-Sextiis datæ. Cùm condoluerim propter priores, quòd illis Comitiorum turbis successuras alias in ipsa Vrbe præsenseris: consolationi tamen fuit, quòd negotiorum difficultates, quas es solertiâ prospiciens, sic te ad illas compares, vt sapientis, bonique Viri officium nunquam deseras; & tum in mediis eorum procellis pacatum animum tuearis, tum ob infœlicem successum pœnitentia non discrucieris; quatenus agnnscis nihil fuisse contra prudentiæ leges peccatum, & non fuisse tui arbitrij fortunam, quam plærumque humanæ res potiusquàm sapientiam sequuntur. Cùm etiam propter posteriores, quòd abs te discedens optimus Campinius tantum tibi sui desiderium reliquerit, id mihi quoque solatio fuit, quod agnoscens esse non posse illius præsentiam perpetuam, præoccupàris animo ferendam leniter absentiam; ac reputàris virum sapientem maximè quidem amicorum consuetudine delectari; verùm, vt possunt interuenire qui eam interturbent casus varij; sic debere illum semper in seipso reponere spem maximam sui. Quid itaque maius nouo hocce anno vouere tibi valeam, quàm vt hoc semper animo sis, ac simul bene valeas; quando ex antiquo senario,

Ὑγεία καὶ νοῦς ἐσθλὰ τῷ βίῳ δύο,
Sunt sanitas, & mens gemina vita bona!

De rebus nouis, versari adhuc aiunt in Alsatia Turenninm, ac Brisaco breui traiecturum Rhenum. Pars Cæsareorum se ad habendum hiberna in Franconia parat; pars in Hassia adhuc grassatur, & Marpurgo capto, arcem obsidet. Sueci semper vltra Visurgin, ac in Brunsuicensi ditione præsertim Equitatum reficiunt. De pace nihil sani renunciant. Anglicæ res semper turbatæ. Ea à Parlamento exercitus petit, ex quibus meditari discessionem existimetur. Oblatis conditionibus detrectat Rex subscribere, nisi quibus rerum summa componatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, hoc anno, Nestoreósque porrò & Viue, & Vale. Parisiis, III. Non. Ianuarij. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Ita est sanè, OPTIME PRINCEPS, ea conditione nascimur, vt confecto hoc breui quasi curriculo denascamur. Quinetiam eo ipso momento, quo viuere aggredimur, mori quoque incipimus (quando incipimus parte quadam concessæ nobis vitæ priuari, & vitæ priuatio mors est) adeò vt, quæ vulgò appellatur mors non tam sola sit, quàm extrema dicenda. Non lusere proinde nos, qui nos dixere nascenteis mori, pendere ab origine finem, ac illum ipsum, qui primus datur vitæ dies, dare extremum. Insigne interim discrimen inter extremum hunc vitæ diem, & anni extremum, qualis ille fuit, quo dignatus es scribere. Quippe nobis quidem dat primus extremum; verùm ipsis annis extremus dat primum; egregiéque Ægyptij illud serpente, qui in caput caudam inserat, adumbrarunt. Quare neque nos etiam lusit, qui causatus est posse Soleis ita occidere, vt redeant; nobis cùm lux breuis semel occidit, vnam esse noctem perpetuam dormiendam. Tibi certè non infrequens in ore esse memini illud,

Nos vbi decidimus,
Quo pius Æneas, quo Tullus diues, & Ancus

Et,

Cùm semel occideris, & de te splēdida Minos
Fecerit arbitria.

Verùm ab hisce temperandum ne velle videar lucernulâ Solem facere illustriorem. Ad res nouas quod attinet, nihil est, quod dicere iam possim. Anglicæ haud-secùs quàm priùs. Germanicæ nondum emendatæ. Hollandi in procinctu, vt pacem cum Hispano ratam declarent. Longavillæ, ne Monasterio discedat, redeat-ve mandatum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Ian. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Verendum prorsus, OPTIME PRINCEPS, ne quod augurraris eueniat, vt nempe hocce adhuc anno bella in Christiano Orbe recrudescant. En quippe Cæsar, ac Bauarus prosperioribus paulò rebus non iam perinde pacem reclamant; & Hispanus in Cæsaris fortunam iaciens ancoram, ac emergere non desperans, illi sanciendæ moras trahit. Quare euenturum omninò videtur, vt & tota Germania, & quidquid ditionis Hispanicæ est proxima Æstate armis perstrepat; cùm & aliunde in eo sint Angli, vt videri possint se suis discerpturi vnguibus, & Veneti esse videantur in eo, vt ab extraneis sint lacerandi. Ecquid nobis in ista rerum perturbatione aliud superfit, quàm vt Diuinum precemur Numen, ne ea, quæ pro foribus sunt, contingere mala patiatur, ac tot miseratos insonteis, illis etiam ignoscere, qui sunt tantæ noxæ authores, dignetur. Abundè pernosse haud-dubiè ex aliorum literis, sedisse in Senatu sacram Maiestatem nudius-tertiùs pro Tribunali; iussisséque cætera inter, referri in Acta Diploma, quo Libellorum Supplicum Magistros duodecim conscripsit. Qui ex hoc ordine iam sunt, quòd nescio quid non satis gratum ipsi Principi egerint, euocati luce hesterna in Regiam, tum obiurgati seueriùs, tum muniis fuere interdicti. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XVI. Kalend. Febr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Increbrescit quoque heic rumor instituendi istheic Senatus Semestris. Ac ipse quidem, vt audio pro tuo in Prouinciam, eiusque Ordines affectu, nihil non præstitisti, vt posses insignem adeò innouationem auertere. Verùm consilio quid opus sit, vbi est parere necesse? In eo semper sum, vt apprecer tibi fœliciora tempora, quibus facere tibi liceat bonita-

tem explicatiorem. Quod de gloriofo Classis nostræ commemorasti prælio, confirmatum illicò fuit literis à Richelio datis, quibus reditum, appulsumque ad Leornem significauit. Scribitur ex Germania, Suecos admodum inualescere, ac Turenniom breui ipsis accessurom. Excedere proinde non modò ex Hassia, sed etiam ex Franconia tam Cæsareos quàm Bauaros; ac illos quidem iam Marpurgensem, hos verò Norlinguensem obsidionem soluisse. Inire fœdus Saxonem, Brandemburgicúmque, & Danum, vt Lutheranismum sartum tecum seruent, Germaniámque in eum statum, qui fuit anno sæculi huius XVII. restituant. An Sueci persentiunt id fœdus reipsâ aduersum se pangi? An seriò est, quòd Bauarus quasi ex prætextu illios, sibi metuiens, Imperatorem vrget ad pacem? Hollandi iam satis coostanter nihil sine nobis obsignaturos contestantur; maximéque ex quo Archidox destinauit Gueldriam Lotharingicis copiis in hiberna. Pessimè omninò res Angli se habent. Subducti recèns ab eo sunt omnes omninò domestici; communita quoque Insula vberiore præsidio, neque illum emittere neque admittere ad eum quemquam potest; quin-etiam, ex quo quatuor illis insignibus adeò conditionibus recusauit subscribere, sanxit Parlamentom, ne quis quovis modo cum ipso communicet; néve ampliùs de componendis cum eo rebus verbum iniiciat; secus agentem tanquam reum Maiestatis multatum iri. Instaorata mihi cum febricula ab ineunte vsque hebdomade tussis, quæ licet adhuc perseueret, attamen iam penè absque febri est. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VIII. Kalend. Februarij M. DC. XLVIII.

EIDEM.

VErsaris iam, quantum coniicio, inter non paruos instituendi Semestris Parlamenti æstus. Qui à Curia hûc aduentârunt, iussi dicuntur discedere, neque ex Aula quemquam salutare. Fortunet Deus Optimus omnia, ac tibi tribuat quam exoptas, quámque mereris tranquillitatem. Quod de Neapolitanorum ominaris rebus, quantæ est, amabò, probabilitatis? Nondum profectò res est ipsis aduersus Hispanos confecta; &, vt confecta concedatur, quantis deinceps factionibus misera regio turbabitur, priusquam quietum, constantémque assequatur statum? Quanquam quid imposterùm ipsis Hispanisque sit euenturum, *caliginosa nocte premit Deus*; ac videtur posse dumtaxat sperari, fore, vtcunque res cesserit, remoram Hispanis insignem, ne aduersum nos grande quidpiam tentent. Aiunt interim illis denuò cum Hollandis sic conuenisse, vt staturi omninò sint pactis conuentis. Quare & creduntur nobis belli studio in Belgium præsertim deinceps conuertenda. Si pergant modò Suecorum res prosperè in Germania geri, spes est, nostræ quoque in Belgio prosperè succedant. Euasi, Deo bene propitio, à febri, solàque mihi iam hæret tussis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, pridie Kalend. Februarij. DC. XLVIII.

EIDEM.

RÆtor admodùm omnia pacificè adeò in Semestris Curiæ institutione se habuisse, ac es dignatus perscribere. Id tuæ prouidentiæ haud-dubiè debetur; tametsi non hæreo, quin factum grauamen te grauiter affecerit. Sed publica nempe necessitas fecit, cui & te, & quorum interfuit, parere consentaneum fuit. Commendari heic saltem debet nostrorum hominum moderatio, quos nemo sibi persuaserat posse tantam hanc sine grauibus querelis perferre iacturam. Hac in Ciuitate Senatus deliberat adhuc de Edictis, quæ sedente nuper pro Tribunali Rege iussa fuere in acta referri. Exspectatur adhuc quo successu exceptum fuerit Monasterij, quod Rex ante quindecim dies innotescere palàm voluit, & Nuncio Pontificio, & Oratori Veneto Hispanū esse, per quem stet, quò minùs pax ineatur quam-primùm; quatenus ipse quidem stare iam conuentis paratus est, Hispanus autem tergiuersatur, conditionésque nouas apponit, ac potissimùm circa Lotharingum, cui iam ampliora postulat iis, in quæ priùs consenserat. Anglus paris semper infœlicitatis. Reposita spes aliqua in Scotis; sed verendum sanè ne illi, si fortè velint, non multum possint. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Eid. Februar. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVàm mihi fuit primus literarum tuarum inamœnus versiculus, tam profectò fuit succedens amœnus. Scilicet ille temeratam, hic redintegratam valetudinem renunciauit tuam, qua iure mihi carius nihil. Vtinam Deus ter-Optimus eam sartam tectámque tueatur. Mea, de qua dignaris sollicitus esse, eodem pene in statu est. Hærescit videlicet adhuc importuna tussicula; tametsi spes est, vt, Deo propitio, Vere ineunte euanescat. Rerum nouarum vix quicquam habeo, nisi quod rata habita in Supremo Consilio est, sub initium hebdomadis, quæ fuit istheic Parlamenti Semestris facta institutio. Deliberat adhuc Senatus circa Edicta nupera; ac se perinde semper Magistri Libellorum Supplicum habent. Nôris iam, opinor, vt Bekus repulsus Cortereaco fuerit, quod mane quopiam inuadere ex improuiso attentârit. Discessisse Monasterio Longavillam perhibent, ab vsque die III. Nonas, hanc in Vrbem vt redeat. Transduci aiunt Angliæ Regem ex Insula Vecta in Lundiam ad ostia procul Sabrinæ fluuij, ac è regione confinij Cornubiæ, Deuoniæque sitam. Sunt, qui addant ipsum haberi Maiestatis reum apud Parlamentom, quòd disceptare accusationem quadripartitam instituerit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Eid. Febr. M.DC.XLVIII.

EIDEM.

EIDEM.

BEne vertit, OPTIME PRINCEPS, quòd multa, quæ scribam non habeo. quando vix quicquam ad scribendum mihi superest temporis à dictamine quarundam nugarum, quas excepisse auribus, Amici optimi, non contenti, etiam conscriptas, vt referre domum possent, efflagitarunt. Incumbit Senatus iisdem semper studiis, & Aula quidem instigante, vt finem tandem faciat. Nondum accessit Longavilla, ac Heroina illius vxor dicitur iam solùm esse in procinctu, vt pergat ipsi obuiam. Discessurus est in Burgundiam Condæus tuus, proximis diebus, vt breui redux se ad Flandricam expeditionem compararet; quippe renunciatus Imperator summus. Dicuntur Sueci in Germania prosperiore vti fortuna, dum quæ hactenus fuit Anglo aduersa labitur semper in deterius. Vnica salutis spes in Scotis sita, si illi irrumpant, vt ferunt in Angliam, propter futuram accessionem ex vniuerso populo, qui & desiderio Regis teneri, & Parlamento admodum esse infensus creditur. Missurum nuper fuit Parlamentum alias nescio quas conditiones; ac decreuit intereà *Presbyterium Ecclesiasticum regimen*, quod quidam sic interpretantur, quasi fucum facere Scotis, vt quodammodo demulceantur, velit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, x. Kalend. Mart. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

NVdius-quartùs fuit, cùm literas tuas tertio Eidus datas accepi; & nudiustertius cùm datas post octiduum, seu decimo tertio Kalendas. In vtrisque agnosco, ac suspicio tum quam vbique spiras pietatem, tum quod es solitus maturum promere de rebus iudicium. Nihil ex Aula, quod sciam noui; nam illa quidem relaxamenta, quibus ad noctem vsque superiorem indulsit, nec te audire iuuat, nec commemorare me decet. Accessit primùm Longavilla Triam, hoc est domum, quam habet vltra Pontisaram, decimo-quarto abheiae lapide, vnde in Vrbem demùm die superiore aduentauit. Perhibent Turennium accessisse ad Suecos cum octo hominum millibus; ac ideò esse exercitum ex triginta iam militum millibus conflatum. Fide non caret, quod fore addunt, vt quidpiam insigne breui adoriatur; ac præsertim, si verum sit, quod supponunt hosteis esse numero longè inferiores. Non heic subiicio quod Dinienses amici mei conqueruntur se Consulum fraode frustrari eâ gratiâ, qua volueras exemptos. Hoc potiùs quæso, vt si quidpiam peccetur à Consulibus, id populo non imputes, ac subleuare miseram Vrbem grauamine illo digneris. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, ac Præsidium, Vale. Parisiis, III. Kal. Mart. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVid hoc est rei, OPTIME PRINCEPS, vt tuæ semper erga me munificentiæ non immemor distulisse eo solùm fine videaris xenia sulita, vt esset, cur quodam quasi fœnore ea cumulatiora præstares? Sanè, cùm tibi suppetat, vnde benefacere pergas, me tamen verba quibus pergam gratias agere idoneas, deficiunt, vt hac promde occasione liceat mihi dicere *inopem me copia fecit*. Quo vno abundo, ipse est affectus, quem vt venerationis, amurisque plenum, ita & gratitudinis intimo in corde constanter retineo. Ex Aula noui nihil habeo, nisi quod Senatus respondere iussus quid se habere iuris præsumeret in ea Edicta, quæ ipse Rex coràm referri in Acta mandasset; respondit se aliud nihil præsumere, quàm modum quempiam si visum fuerit; sed pro ipsius tamen Regis beneplacito illis adhibere. Discessit solùm nudius-quintùs Condæus tuus in Burgundiam; intereà verò diligenter apparatur exercitus, quem ex millibus octo Equitum, & Peditum quinque supra viginti constitutum aiunt. Id iam confirmatur, quod perscripsi nuper de Suecorum exercitu; scilicet perhibent Cæsareos illum aduentantem nusquam opperiri. Timere aiunt Bauarum, ne in suam rursus ditionem pœnas de perfidia sumpturus irrumpat. Detentus semper rigidè Anglus in arce Vectæ Insulæ, donec propalare Parlamentum pergit præcipua illa quatuor criminationis capita, quibus hactenus eum insimulauit. Pergunt conqueri Dinienses amici de immanitate Consulum, à quibus etiam longè iniquius, quàm Ciuium cæteri excipiuntur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Parisiis, prid. Non. Mart. M. DC. XLVIII.

Quoniam, vt accipio, tuus ille optimus à Sacris inualetudine laborat; quæso immensam tuam bonitatem iubere dignetur cuipiam famulorum, vt reddat manu propria quem literarum fasciculum te bene valente his facio adiunctum.

Viro Clarissimo, Sapientissimóque, IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Reipublicæ Palæopoleus Scabino,*

PETRVS GASSENDVS S.

INnuisit me ecce Iuuenis eximius, conciuisque tuus Georgius Fhelauius, vt abs me referat, vnde noster Mersennus valeat satisfacere præclaro Hartlibio, qui ipse exinde sit facturus satis tuis illis literis, quibus nosse aues sit-ne verus rumor, quo perhibent Patrem Societatis IESV accepisse à Cæsare, ac habere præ manibus quas commissurus prælo sit Tychonis Brahei Obseruationes. Rescribo itaque ad illum quidquid mihi est ea de re perspectum, vnde & spes est, vt breui accipias quid id rei sit ab ipso Hartlibio. Subinde autem, quia iuuenis eximius monet se literas

ad te proxima statim luce daturum; non possum, quin vno tenore hasce conscribam, ac illi tradam, tum vt ex me quoque quam optas rem nosse breuiter addiscas, tum, vt poscam te aliquid, quod occasione tuarum ad Hartlibium literarum mihi venit in mentem.

Imprimis itaque Dodrans propè est anni, ex quo Neoburgi ad Danubium Dux misit in hanc Vrbem Religiosum quemdam Societatis Iesu, qui à confessionibus illi est. Is me inuisere dignatus, salutem dixit à Patre Andrea Curtio, Neoburgensis eiusdem Societatis Collegij, quantum commemini, Rectore; ac renunciauit illum habere concreditas sibi ab Imperatore Obseruationes Tychonicas, eo fine, vt illarum editionem curet. Rogatus, quàm multas; compactas respondit in XVIII. Tomos; ac typis mandatas posse duo insignia in folio volumina conficere; adiecitque optimum Cortium non ita pridem concessisse Tubingam, vt, si illeic quæ piam exstarent Mestlini, Schikardi-ve obseruationes, referre eas posset. Quæsiui an-non ille se ad editionem accingeret; excepit egisse iam illum cum Guilielmo Cæsio Typographo Amsterodamensi; sed non fuisse pacta conuenta; quòd foret quidem Cæsius ad editionem comparatus; at ministrare pecuniam nollet, quam ab eo Curtius exigebat, tum exemplo obseruationum, quod transmitteret, exscribendo; tum incidendis æri necessariis operi figuris circiter 60. Quanquam Cæsius vice pecuniæ Exempla editionis nescio quot offerret. Subiunxit se iter facientem Lugduno, egisse cum Librario, qui-cum non magis conuenerit; ac requisiisse, si qui in hac Vrbe rem aggredi vellent; neque reperisse. Et tantum est quidem, quod hac de re noui. Cùm lætatus portò fuerim admodùm exstare apud egregium illius nunquam satis laudati Ioannis Kepleri filium earumdem-met obseruationum vel Autographum, vel certè Exemplum, quod octo in Tomos compactum sit; miratus sum solùm, qui vterque se dicat habere ipsum-met Tychonicum Autographum; cùm Tycho ex Dania discedens & sub finem anni 1597. scribens, perhibuerit gestare se obseruationes Vraniburgi viginti & vno annis habitas, easque in Tomos totidem, viginti vnum nempe, compactas.

Deinde, cùm me mirè delectârit inaudire superstitem esse illum tam dignum tanto Parente filium, persuasi mihi posse te, pro ea, quæ intercedit tibi cum illo amicitia, duo quædam ab ipso in mei gratiam impetrare. Vnum est, compendiosa vitæ optimi Parentis descriptio. Nempe vbi, quando, ex quibus Parentibus natus; vbi & à quibus præceptoribus institutus; quando, vbi, quoties addictus coniugio, quos, vbi, & quando liberos susceperit, qui superstites ex iis fuerint; ac etiamnum, & qua sorte viuant. Vbi, quando & cum qua regionum professionisque commutatione vitam egerit. Quonam præcise tempore, & vnde euocatus ad Imperatorem, ac Tychonem fuerit. Quo die per Comitia illa Ratisbonensia obierit; & quæ id genus similia sunt; quæ ille potest sigillatim, distinctéque aut quadantenus habere perspecta. Alterum compendiosa quoque eorum, quæ de Tychonis vita, illiúsque liberis, aut cognouisse ipse potest, aut fando à Parente, aliisque audiuisse, narratio. Ac peruellem quidem id præcisè tempus, quo natus Tycho addiscere; sed cùm admodùm verear, ne ille dicere id non possit, velim saltem nosse, si rescire id valeat, quo præcisè tempore Tycho ad Cæsarem accesserit; & an-ne ex Rantzouiano illo prope Hamburgum hospitio, an alio ex loco, in quo se post annum iam memoratum 1597. recepisset. Nisi id tempus præcisè nôrit coniicere saltem poterit vtcumque ex iis Obseruationibus, quas Tycho in Bohemia, siue Pragæ primas peregit. Cùm Tycho apud Rantzouium degens, haberet vxorem, & liberos sex; velim quoque scire, quæ fata tum vxorem, tum liberos manserint; qui ex illis superstites, qui, vbi, & qua conditione etiam-num ætatem traducant. Vt paucis dicam, quæ cætera potuerint in eius venire notitiam, ac potissimùm circa mortem, si quicquam habet simile iis, quæ fuere à Snellio conscripta. Ille me sanè quam-plurimum, si hæc me rescire, te intercedente, voluerit, deuinciet; ac si digneris ipse te sponsorem meæ erga illum gratitudinis præstare; præstabo sane ipse te, quantum mihi quidem dabitur, indemnem. Dic, quæso, semper clarissimo, optimóque Eichstadio plurimam salutem, ac Vale. Parisiis, IV. Eid. Mart. M. DC. XLVIII.

Lvdovico Valesio, *Principi Optimo*,

Petrvs Gassendvs Εὐπράττειν.

In audieram iam aliquid de subinsinuata abs te proscriptione. Et demiratus quidem sum fieri occasionem à proscriptis potuisse, quando ipse perscripseras pacificè adeò fuisse omnia peracta; verùm facilè intellexi & hominum nostrorum mores, & causas, quæ eos perpulerunt. Quod vnum doleo, ille est labor, quem sustineas necesse est, dum hinc graue imperium est, illeinc contumax obsequutio. Sed dabit Deus his demum finem, ac tantæ agitationis vice, placidam quietem, quod voueo, concedet. Ex Aula nihil, quod sciam, noui; nisi quod Condæus hebdomade statim proxima rediturus speratur; scilicet vt breui discedat in Flandriam, aut in procinctu saltem sit, hostibus meditantibus prodire ex hibernis maturiùs. Timeri video, ne Lotharingus, Lamboyúsque viribus iunctis in ea oppida, quæ ad Rhenum occupauimus, irruant, ipsamque Moguntiam speciatim obsideant. Id saltem se exinde euicturos sperant, vt coacto regredi Turennio, Succorum vires imminuantur. Qua occasione nescio an Sueci nihil non molituri sint, vt priusquàm ille discedat, prælium cum Cæsareis, Bauarisque committant. Recruduit mihi non-nihil tussis cum duorum dierum febricula; verùm spes est,

eſt,vt illa rurſus,Deo propitio, breui leniatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, III. Eid. Mart. M. DC. XLVIII.

Iubeat etiam quæſo hac vice vni famulorum tua bonitas, vt heic concluſum faſciculum illi, ad quem transſit, manu propria reddat.

EIDEM.

QVam febriculam reputabam ante octiduum euanuiſſe, reuixit ſubinde, ac me iam quartum diem in lecto habet. Adnui hodie, quod toto penè iam biennio abnueram, venæ videlicet ſectionem. Fortunet eam Deus pro amicorum votis. Id mihi præſertim doloris incommoda hæc repetita creant, quòd tametſi forem planè ab iis liber, ſub finem menſis proximi, quantum tamen diuturna ſunt, tantundem faciunt neceſſariò meum diſceſſum retardatiorem. Videlicet varios Tractatus amicorum hortatu,ſuaſúque inſerendos Operi illi, quod Lugduni ſub prælo eſt, abſoluiſſe non potero, vt bona ſpe fretus mihi fueram pollicitus; neque potis ſum eos abſoluere, niſi hacce in Ciuitate, vbi librorum abundè eſt. Præſtabo nihilominùs quidquid per vireis mihi licebit,vt quod exopto, poſſim te quàm citiſſimè conuenire. Tu interim, PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XIII. Kalendas April. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

SCribo quidem adhuc è lecto;ſed habens me longè, Deo propitio, meliùs. Non modò enim febris pene iam euanuit, ſed ab heſterno etiam die lenior fieri tuſſis occœpit. Ita fore ſpero,Numine fauente,vt poſſim proxima occaſione me conualuiſſe ſignificare. Accepi interim abs te cariſſimas mihi binas literas, quibus eximia exprimere pro more ratiocinia pergis. Quod de negotio pacis coniicis, vetendum nunc quoque, ne nimiſquàm verum. Anglo nulla ſpes niſi ab ipſis Scotis; an tamen, & quid præſtituri illi ſint, nondum exploratum.Infeſtarunt ſemper Sueci Bauarum, quem ferunt in propriam ditionem graſſatum, vt itruentibus commeatus deficiat. Cepere illi intereà Furchemium, Oppidúmque, in quo feſtinans Bauarus, reliquerat maiora tormenta. Aiunt non ſatis bene Turennio, Vrangelóque conuenire. Cùm nudiuſtertiùs Rex; Regináque Diuam Carnutenſem ſalutauerint; mox reuiſuri Vrbem ſperantur. Hocce veſpere duo illi nefandi, qui ipſa Natalitiorum nocte furati aurum Riuierij fuerant, luerunt immaneis ſceleris pœnas. Nôſti enim non ſimplex furtum, ſed horrendum quoque homicidium ab iis patratum, dum Riuierij famulum ideò biſecuerunt, vt deiici poſſet in ſeceſſus barathrum,ac nuſquam comparens, & aufugiſſe creditus ſuſpicionem furti ſolidam ſubiret. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VI. Kal. April. M. DC. XLVIII.

Balduinus ille, de quo quæris, non eſt aggreſſus, quantum audio, neque Plutarchi, neque Xenophontis interpretationem.

EIDEM.

PEruagatus iam rumor fuerat à primis tuis literis, de infando facinore, quod dignatus es poſtremis ad me paullò vberiùs deſignare. Inaudieram etiam quàm probata fuiſſet in Aula tua diligentia, ſagacitáſque in criminis reis,authoribúſque detegendis;quàm ſeuera fuiſſet tibi demandata in vtroſque animaduerſio. Delectat me iam ipſam Ciuitatem tam promptum vouiſſe obſequium, ac eſſe tibi integrum ſic te in eos gerere, qui non ſatis te reueriti ſunt; vt ſeriò deinceps tuam opem implorent. Nam iam-ne quidem audiendi ſint, noſti ipſe meliùs, an tibi expediat; vel & an transferre Parlamenti ſedem, quemadmodum plena tibi conceſſa facultas eſt. Incipio iam Deo propitio, valere paullò meliùs, ſcilicet prorſus à febri liber; tametſi tuſſis nondum lenita. Mira ad me de tua illa bonitate immenſa perſcripſit Tornator; faxit Deus ter-Optimus, vt teſtari obſequiis, magis quàm verbis gratitudinem poſſim. Rerum nouarum vix quicquam habeo. Diſceſſurus Condæus tuus illicò à Feſtis ad exercitum eſt. Diſceſſit Melleræus heri, & Grandimontius ante aliquot dies. Parùm abſuturum exercitum ferunt à triginta quinque militum millibus, ac in iis fore equitum, vt minimum duodecim millia. Aiunt Archiduci non bene cum miſſo ex Hiſpania Saldanio, quaſi cenſore, conuenire; adduntque eſſe quatuor ex Fœderatis Prouinciis, quæ rata habere pacta Monaſterij conuenta recuſent. Ingens ſemper Bauaro timor,cui iam curæ eſſe ſolùm dicitur,vt Danubij traiectioni obſtet. Scoti, quicquam-ne aduerſus Anglos, an in Regis gratiam moliturí ſint, nondum declarârunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, III. Non. April. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

NIhil eſt neceſſe, OPTIMA PRINCEPS, Tornator meus hûc accedat, vt meum diſceſſum ſollicitet; ſum quippe ex me ſatis comparatus,vt quam-primùm fuerit per vireis licitum, diſcedam. Et per-quàm vrbanè profectò vi quadam opus eſſe cauſaris: at non ambigo, quin perſuaſus ſis, vim nullam eſſe maiorem poſſe pleniſſima illa ſinceri amoris, qua te proſequor obſeruantia, quáque flagrantiſſimo ſum deſiderio reuiſendi tui. Id verò fiet, Deo propitio, ſtatim ac mihi valetudo permiſerit coronidem quibuſdam, de quibus iam ſcripſi, Tractatuis imponere, ac fidem obſtringo, ſeu impoſita, ſeu non impoſita, & quomodocumque tandem valeam, diſceſſurum denique me, niſi priùs, at ſaltem ſimul, ac maiores calores deferbuerint. Apprecor tibi interim proſpera, quæ ſunt pro foribus Feſta. Rerum nouarum id præcipui momenti, quod aiunt Suecos, Turenniúmque non traieciſſe modò ad Donauerdam Danubium; verùm etiam, captâ Landſpergâ munitiſſimâ,

tissimâ, superasse Lycum. Hac ratione Bauarus eandem suo fœdifragio iam concitauit, quam fœdere priùs inito sedârat procellam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. April. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVæ te adhuc curæ exerceant, mihi nimisquam perspectum est. Det ipsis Deus Optimus finem. Concessurum aiunt Neapolim Lambertum cum Peditum millibus quatuor, & Equitibus mille ac ducentis. Discessit, vt audio, Condæus Cantillio, ac in exercitum properat, Melleræo Atrebatis morbo articulari grauiter laborante. Perhibent Suecos, quòd Bauariam deuastatam reperiant esse in Austriam penetraturos. Scoti nondum deliberârunt, etsi facturi in dies credantur quod in Regis gratiam sperandum fecerunt. Paucula hæc sunt, quæ mihi narrantur. Tussis facta mihi non-nihil moderatior, ac incipio iam iterùm versari cum libris. Spes est proinde, vt possim breui, Deo bene propitio, absoluere cœpta, & cogitare de reditu. Significauit Scriba classis criminalis *Orcinus*, quàm multùm ipsum deuinxeris; quare pro antiqua quæ mihi intercedit cum illo amicitia, & gratias ago, & quæso etiam, vt si occasio iterùm gratificandi ipsi occurrat, pergere dignetur tua bonitas parem erga illum testari affectum. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, ac Præsidium, Vale. Parisiis, XV. Kal. Maij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVas & septimo & postridie Eidus literas dare dignatus es, redditæ fuere nudiustertiùs. Vtræque eximiæ; sed illæ præsertim, quibus turbulenta confusio huiusce vrbis describitur. Ipse id sum boni ex mea inualetudine consequutus, vt biennio prope integro nihil senserim tantarum turbarum: nempe cùm hoc tempore toto vix quicquam in Vrbem exierim; nosti quo situ domus sit, in qua Deus mihi otia fecit. Ea quippe à strepitu omni vrbano seposita est, ac in media vrbe penè extra vrbem. Hospite aliunde tam mei amante, nihil vt humanius sic placidius est; vt proinde in mediis procellis tranquillitate viguerim summa. Pergit mihi tussis, Deo bene propitio, mitior in dies euadere; adeò vt, cùm liceat ex studiis versare serium aliquid; spes iam succrescat, finiendarum breui lucubratiuncularum. Ex rebus nouis, speratur Aula discessura Compendium sub hebdomadis insequentis finem. Aiúntque proinde Regem, Reginámque concessisse San-Germanum hodie, Anglicæ Reginæ salutandæ causâ. Melleræus se meliùs habet; spésque est, vt breui explicare animum, ac industriam possit. Regressi Donauerdâ Sueci non verò ingressi in Bauariam, progressi dicuntur in Superiorem Palatinatum, & Turennius suis cum copiis ab iis digressus Rhenum repetiit. Nondum à Scotis factum decretum, sed interim VValliæ Prouincia in Parlamentum facta rebellis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VIII. Kal. Maij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

VT pergo in dies valere, Deo bene propitio meliùs, ita pergo me alacriùs dare iis occupatiunculis, quæ solæ mihi iniicere, vt præscripsi remoram possunt. Non est certè, OPTIME PRINCEPS, quamobrem esse aliam causeris; nam quod de ipsis amicorum quasi Sirenibus insinuas; nemo est eorum, qui non me spe facta firmioris valetudinis, versum te, abs quo me amari ita sentiunt, volens dimittat; ipséque aliunde me illis agnosco hactenus satis creditum, vt hoc, quod vnum superest, superato obstaculo, mihi esse omninò erumpendum putem. Itaque quam-primum, Numine fauente, id submouero, ad te conuolabo; vtinam verò ipsum licuisset per valetudinem citiùs tollere; ita me Deus adiuuet, vt vel apud te, vel in itinere iam forem. Rerum nouarum vix quicquam est, nisi quod omnia perstrepunt de capto ab Hispanis Guisio; atque adeò de turbis illis Neapolitanorum sedatis. Discessus Aulæ in insequentem hebdomadem dilatus est. Adfuere diebus superioribus tum Aurelianus Computorum Cameræ, tum Contyæus Subsidiorum Curiæ, Edictorum nouorum in acta referendorum gratiâ; cùm & pridie, quàm superiores darem, responsum Parlamento fuisset, Placere Regi, vt ad vnguem, quæ penes ipsum relata fuerant, exsequutioni demandarentur. Perhibent Turennium, & Suecos, latis Ægræ superiis, fuisse iterum coituros. Scribunt esse demùm à Scotis decretum ingredi in Angliam, cum exercitu militum quadraginta millium. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Kalendis Maij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

NEscio quî contigisse possit, vt redditæ tibi literæ meæ non fuerint; cùm decimoquinto Kalendas & rescripserim, & per veredarium transdendas more solito consignârim. Ac non fuit quidem iactura tanti; sed doleo interim quam illa creare suspicionem potuit factæ infirmioris valetudinis, quæ fuit nihilominùs, Numine fauente, prosperior. Illa certè eo iam euasit, vt accedenti nudiusquintùs Tornatori occasio fuerit lætandi maximopere, cùm valentem me etiam longè meliùs, quàm fuisset Lugduni spes facta, inuenit. Ægrè dumtaxat admodùm ducit, non esse comparatum me, vt quàm cito optaret, discedam; sed nempe eum satis præmonueram, nisi moræ paullo impatientior fuisset. Ad te quod spectat, confido semper fore, vt boni id consulas, & donec plenè conualesco, hanc pauculorum mensium vltrò condones morulam, quam mihi aliunde occasio sæpius repetita necessariam fecit. Non dicitur iam ampliùs Aula discessura Compendium; sed concessura solummodò ad aliquot dies Ruellam.

Perhibent

Perhibent Condæum, dum copias perluſtrat, acceſſiſſe Attrebatis diebus mox elapſis Peronam; conſtánſque eſt fama, illius exercitum non pauciore omninò eſſe militum numero, quàm millium Equitum vndecim; Peditum quàm viginti quatuor. Conſtans eſt pari ratione Scotos irrupturos in Angliam; & pergere VValliæ Prouinciam cæteris non exemplo modò, ſed hortatu etiam præire, vt arma pro Rege capeſſant. Addunt Farfaxium eogere exercitum totum in plaoitiem, milliaribus decem Londino diſtantem; ac Parlamentum conuocaſſe omneis, qui à cœtu aberant, in diem proximè ſequentem Kalendas. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, poſtrid. Non. Maij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVanto rubore, putas, ſuffundor, dum pergente conſtanter te meum ſperare reditum, ipſe tamen meum Tornatotem diſcedere abſque me patior,& quam occaſionem ſæpius iam repetij, remoratur me ad proximos vſque calores exactos. Sed nempe bonitas eſt tua, quæ pergit in me fouere fiduciam, præſtátque, vt auſim conſtare in propoſito, quod, vt ſcribebam nupertimè, ſpeciem habet neceſſitatis. Quod caput eſt,&,Deo propitio, valeo ſemper in dies meliùs, quod etiam Tornator coràm referet, &, vtcumque ſe mea valetudo tempore præſcripto habitura ſit, nihil amplius eſt, quod mihi vlteriorem inducere remoram poſſit. Silentium iam eſt de Aulæ diſceſſu; ipſéque aliunde pernoſces, vti & Parlamentum, & Computorum Camera, & Subſidiorum Curia, & Magnum Conſilium ſocietatis ſpeciem inierint, qua agere de ſtipendiorum reſtitutione coniunctim poſſint. Acceperamus iam Condæum cum exercitu incedere; nunc autem rumor effuſus eſt, de Ipera ab eo obſeſſa. Cepere Sueci Dunkeſpiellum; an verum ſit, quod perhibent Nordlingam à Cæſareis obſidione cingi, dies nos docebit. Noodum conſenſere Zelandi in eas cum Hiſpano pacis conditiones, quæ placere Confœderatis cæteris Prouinciis dicuntur. Perhibent Angliæ Parlamentarios ob bellum propè imminens ſollicitudine non leui teneri. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, Eid. Maij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVæ pauca vacat, paucis perſcribo. Conſiſtit Aula, ac perſeuerat de eius diſceſſu ſilentium. Qui nuper fuit de Iperenſi obſidione rumor, nunc certa eſt fama. Condæus inſtitutum ſuum hoſtibus deloſis eximiè celauit. Sperat ſe intra paucos dies tam ciueis, quàm præſidium ad deditionem coacturum. Sueci, noſtrique munimentis Dunkeſpielli dirutis, tendunt in Sueciam, ſed Cæſareis, Bauariſque affectantibus; adeò vt non pauci, ob viceis inter vtroſque penè æquas, initum iri prælium coniiciant. Quod de Germaniæ pace innuis, probabile æquè, ac timendum eſt; obſtat nihilominus, quòd Suecis omninò depoſcentibus, vt qui ex Cæſaris ditione hæreditaria profugi ſunt, æquas conditiones accipiant; Cæſar id audire nullatenus ſuſtineat. Exiiſſe dicitur Farfaxius cum toto exercitu in VValliam, Parlamentum verò, illo iam abſente, alia quàm præſente iniiſſe conſilia. Quòd certè Scoti cepere nuper non Carliſlam modò, ſed etiam Baruvicum, in ipſis Angliæ confiniis; ſunt, qui id non ſine auſpicijs Parlamenti reputent factum. Quorſum omnia ſint euaſura, alta adhuc caligo eſt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XI. Kal. Iun. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

DEuincit me nimiùm tua bonitas, cùm gratam habet diſceſſus mei dilationem in paucos menſeis. Spero interim me intra id tempus, Deo bene propitio, ſic conualiturum, vt modò tuſſis, quæ adhuc hæret (ſed remiſſior tamen facta) euaneſcat, videar mihi adeò non vegetus minùs, quàm abſceſſerim, accedere poſſe. Nihil eorum perſcribo, quæ in vrbe geruntur, dum ſupremæ Curiæ imperatis Aulæ de non ineundis conuentibus ſatis perſpicuè refragantur; & partim ſunt, qui in munimenta procul poſita tranſuehuntur, partim ſunt, qui idem-met ſibi, aut aliquid grauius impendere putant. Vrget Condæus obſidionem ſuſceptam quàm ſedulò poteſt; vtinam perficiat ſatis tempori, vt Arci Cottereacenſi ferre ſuppetias valeat. Petnôris videlicet vrbem, ſubducta parte præſidij, fuiſſe ab hoſtibus occupatam. Perſcribunt ex Anglia Farfaxium cum mainte exercitus parte aduerſus Scotos procedere; ac ſunt, qui adiiciant Cromvvelem profectum in VValliam, cum reſiduas copias, quæ iam in Regis gratiam coactæ erant, debellaſſe. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, IV. Kal. Iun. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

SVrripueram iam calamum, vt paucos ad te verſus exararem, cum ecce ingreſſo optimo Merſenno, & cum eo aliquot Amicis, quos non licuit excludere, id detractum eſt temporis, vt vix ſuperſit, quo vel hoc ipſum tibi ſignificare vacet. Bene eſt proinde, quod aliunde nôris & deditionem Iperæ ante octiduum Condæo factam; & Cæſareorum extremam aciem internecioni à noſtris datam; & acceptam demùm hinc inde ratihabitionem conditionum Hiſpanos, & Batauos inter, Zelandis exceptis, pactarum; & Bel-fortij euaſionem è quinquenni illo ſuo carcere; & nondum planè cohibitas Curiarum Summarum querelas; & Daualſium triduo in Vrbe (ſed quaſi latenter) exacto, Rochetum dimiſſum; & ſi qua ſint alia, quæ tibi enarrare vberiùs potuiſſem. Omittere verò interim non debeo, quam recepi me optimi Merſenni nomine dicturum ſalutem. Tu illam ita accipe, vt quam meo dico ampliſſimam putes. Vale, ô DEVS PRINCIPVM, Vale, ô dulce

Decus

Decus meum. Parisiis, Nonis Iunij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

PRo solita, hoc est immensa erga me bonitate [illegible] mihi author es, vt labori parcam [illegible] parco satis, neque enim tam [illegible] habeor sedulus; & fiam [illegible] tua admonitione cautior, mihi illud identidem insusurrando *ne quid nimis*. Quod attingis de Antistite, non-nihil me sollicitum reddit, quando non satis sum perspicax, vt qua de causa periclitetur, & quo in discrimine sit peruideam. Pernosces aliunde, quid tum in Senatu, tum in Summo Regis Consilio hodierna luce actum sit; quid porrò noui crastina sit allatura, ipsa docebit. Ex Flandria aliud nihil audio, ex quo capta Ipera est, quàm Rantzouium grauissimè ægrotare. Sueci, Turenniúsque traiecere Lekum, ac sunt qui addant Bauarum Monaci tuendi dimisisse curam. Percrebuit rumor minatos Suecos fore, vt nisi treis intra menseis in pacem consenserimus, ipsi seorsim [illegible]ant; & Monasterienses tamen literæ [illegible]licitos perhibent Suecos se nihil penitùs de pace cum Cæsare cogitaturos, nisi ille, quod nos attinet, tum Lotharingi tutelam abiiciat, tum fidem præstet se neque palàm, neque clam Hispanis suppetias laturum. In Anglia dicuntur res esse in procinctu, vt partim Scotorum imminente exercitu, partim irritatis Prouinciis, Parlamentariis qdidem malè, Regi verò præclarè vertat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Eid. Iun. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVàm pulchrè nostros perstringis mores! quippe, cùm adeò verùm sit posse nus long[illegible] difficiliùs, quàm quærere, par[illegible]eri. V[illegible]m verò quæ cætera tanto imp[illegible] uæ[illegible]as, pari ratione non am[illegible] nihil ad [illegible]uc noui, quod sciam, ex Flandria, nisi quòd Condæus mouit Iperâ, & mouere etiam à suis stationibus hostes. Rumor fuit eos obsedisse nunc Capellam, nunc Castellum, fortè quod in ipsa confinia copias quasdam dimiserint augurati, sed falsò tamen, vt nobis quidem vouendum est, futurum, vt res apud nos turbentur, ob fœderatas mutuò, & ineuntes Comitia Curias, vtcumque id Regis nomine vetetur. Perseuerare adhuc ferunt quem Cæsarei, ac Bauari cepere terrorem à nupera clade; addúntque Suecos heinc Ranium, inde Amsbergam obsidere. Res Angliæ in eo semper sunt, vt videatur Regi præclarè sperandum; quippe, vel sola Cantium Prouincia adeò numeroso milite iam est, vt Farfaxius non fine strage tentârit illam reprimere, cùm & postulatis ab Vrbe septem hominum millibus, qui auxilio forent, tulerit repulsam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Iulij, M. DC. XLVIII.

Significauit mihi Fœlix, Cr[illegible] P[illegible]eparcha, & in Diniensi Prosenescalia Con[illegible], quanta abs te humanitate mei ergò fuerit exceptus. Gratias itaque, quantas possum habeo, exeróque, & quæso, vt si quid negotio illius perficiendo desit, fauere eius votis tua bonitas pergat. Vale iterùm. Dum obsignarem literas, aduenit qui retulerit, Dixmudam à Condæo captam.

EIDEM.

HOmines nostros non excuso, quòd Sacris prophana commisceant. Miseret me potiùs humanæ, qua laboramus, infirmitatis; tantæ scilicet, vt Diuina nostro metiamur modulo, & quibus capiuntur rebus homines, iisdem delectari Deum reputemus. Vtinam modò pura mente hæc, qualiacumque sint, peragantur. Decreuit hodie Parlamentum Comitia Classium continentia; ac delegauit, qui Reginæ id factum præter imperium quidem, at non tamen præter ius, probent. Quod nuper iactatum de Dixmuda fuit, ex eo causam habuit, quòd Condæus se eam obsessurum simulârit, vt faueret Rantzouio occupate Ostendam ex improuiso meditanti. Accessit deinceps Condæus ad Attrebates, recesseréque hostes à confiniis, vltra quæ excurrens eorum Equitatus oppida aliquot expilârit. Rumor interim est Lamboyum cladem accepisse insignem ab Hassiacis; & Cæsareos, ac Bauaros (quorum Dux, vt aiunt, grauiter laborat) eodem continenter terrore teneri. Cùm Rex Poloniæ obierit, aiunt Casimirum Germanum non esse Electionis admodum securum. Pridem iam est, quod inaudieris Bremensem Archiepiscopum esse in Regem Daniæ, Parente demortuo, electum. Res in Anglia semper incertæ. Quam stragem nuper commemorabam, non tam ex Farfaxij, quàm ex parte aduersa fuit, & Scotis diffidentibus, vix quidpiam Regi inde sperandum. En tamen nihilominùs Princeps VValliæ discedit in Hollandiam, vt opportuno loco sit, vnde, si fors ferat, se in Angliam recipiat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Kal. Iulij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

DElectauit me admodùm, quod dignatus es scribere capitalis formulæ litem, qua Antistes meus isteic tenebatur, in ordinariam controuersiam (neque, vt aliunde accipio, citra tuam opem) commutatam fuisse. Quod significauit Tornator intra paucos menseis discessurum me, id vt literis quoque ad te datis pollicitus non semel sum, Deo fauente, peragetur. Visa est quidem nuperis diebus remora quæpiam tegredienti valetudini inijci; verùm & illa, Deo propitio, superata prosperè est, & hæc adeò bellè procedit, vt si semel, quæ dudum viget, hyemans tempestas recaluerit, iri ipsam omninò recreatum sperem. Quam Leonis immanitatem insinuas, valde est insignis; ecquidnam tamen facias genti, cui solemne est, omne ius posse, reguandi gratiâ violari? Significauit Regina Parens grata se habere Classium Parlamenti, & delegatorum Curialium comitia; ac pergunt in iis varia de instauratione rerum disceptari.

disceptati. Noudum discessit VValliæ Princeps; neque aliud habeo ex Anglia, quàm quod aiunt Farfaxium satis malè exceptum in Essexia fuisse. Consistunt semper in confiniis noster, hostiúmque exercitus: ac videntur planè alter alteri ne quicquam moliantur, obstaculo esse. Prosperè adeò in Germania Fœderatorum succedunt res, vt ignorare Bauarum, quò se possit tutò recipere, scribant. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, v. Non. Iul. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

PVlcra profectò Antithesis, qua mentis humanæ inconstantiam depingis. Verum est, quod ais, recrudescere pacis fructum. An Hispani in causa? Certè Pigneranda Plenipotentiarius; *Quod petyt spernit, repetit, quod nuper omisit*, ex quo quid rerum heic agatur, rumore perlatum Monasterium est (quasi sit futurum, vt res apud nos perturbentur) illeine excessit. Nihil hactenus Parlamentum sanxit, nisi, vt qui rei Iudiciariæ in Prouinciis Præfecti præter Ordinem sunt, abrogentur. Ex quo Aurelianus Senatui pridie Nonas interfuit, occœpere res non malè componi. Depulsus fuit hesterna luce è Summa Ærarij Præfectura Esmerius, ac Melleræus illi substiturus. Pergunt semper exercitus in ipsis Flandriæ confiniis; neque quicquam noui vtrim-vis auditur. Cœperant Fœderati obsidione Vasserburgum cingere, verùm ab incœpto breui destitere. Exspectat Vrangelus Palatinum Sueciæ cum decem hominum millibus, cúmque illo in Bauariam dicitur irrupturus. Heri denique VValliæ Princeps discessit San-Germano Caletum, facturus exinde vela in Hollandiam. Aiunt interim neque Farfaxio in Essexia, neque Cromvveli in VVallia, res satis prosperè successisse. Vt se Italiæ, Cataloniæque res habeant, ipse meliùs nosti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Eidibus Iulij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

REgit me tua bonitas miro pudore suffundere, cùm & dignaris reditus mei tanta exspectatione teneri, & tantam de meo erga te affectu (sed nempe summa cum obseruantia) tantam de candore testaris fiduciam. Ego verò, OPTIMA PRINCEPS, ad meum discessum quod attinet, exsequar haudbiè, Deo bene propitio, quod sum sæpius pollicitus; & quod superest (etiam non iuranti credas) ita Deus me adiuuet vt me φιλαλήθειαν habes. Noua habeo pauca; nam quæ Aulam inter, & Parlamentum, cæteràsque Curias interuenere negotia, penè composita iam sunt, Aureliano intercedente. Aiunt Reginam Angliæ, dimisso famulitio, in Religioso aliquo γυναικείῳ commoraturam. Obluctatur semper Essexia Farfaxio, feruntque Cromvvelem, relicto Pambrokio, esse illi suppetias laturum. Plebs nempe malè animata militiam ampliùs non reficit. Qui in Flandriæ confiniis perseuerant exercitus, ita semper stationes tenent, vt non videatur vlla posse bello hoc esse pax tranquillior. Prætexit Pigneranda se non rediturum Monasterium, quòd cum vito, qui inferioris, quàm ipse conditionis sit, agere de pace imposterum nolit. Vrgetur semper Bauarus; sed nuncium tamen fœderi cum Cæsare inito remittere abnuit. Tortosæ obsidionem promotam, Cremonæ affectam, Neapoleos dimissam, ipse meliùs nosti. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XVI. Kal. Sextil. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

NÆ tu Vates optimus es de Condæo cum ominaris! videlicet

Μάντις ἄριστος, ὅστις εἰκάζει καλῶς,

Ac iam fama est, esse illum ex Candidatis Triumviris, qui futuris suffragiis Polonorum sunt destinati. Quippe memorant præter Casimirum Regis vita functi germanum, & Palatinum Neoburgicum, Condæum tertium aduocari. Ac merito sanè id iure; siquidem ex factis nuper Tartarorum Moscouitarúmque irruptionibus, admoniti Poloni sunt, tali se Duce, qualem Condæum omnes celebrant, indigere. Venit ille nuper in vrbem, & commoratus pauculis diebus, exercitum nudius-tertiùs repetiit; scilicet renunciatum est, hosteis intereà castra mouisse. Quo fine, nondum satis compertum; nisi quòd creduntur copias aliquas sepositurі, quas Erlacho opponant. Ille nimirùm mox aduenturus cum quatuor, aut quinque hominum millibus in Luceburgum perhibetur. Succedunt semper prosperè aduersus Bauarum Fœderatorum arma. Conuenisse iam Monasterij aiunt de forma, déque tempore, quo Sueci à Cæsareis illa quinquies millies millia Thalerorum accipiant. In Anglia, sit-ne quidpiam noui peractum, mihi nondum constat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IX. Kalendas Sextileis, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

COmmodùm accepi tuas literas, vt appulso pridie Campinio traderem, quas ad eum dedisti. Is eadem semper veneratione, eodémque affectu aduersum te est; dignus sanè, quem, vt cœpisti, ita amare perseueres: Cùm sit sub Octobris finem rediturus, amicorum quidem sunt vota, vt donec discedat, exspectem; non faciam tamen, Deo propitio, tum præ summa tui visendi impatientia, tum ne, me in itinere, quæ plærumque solent per ea tempora ingruere, frigora intercipiant. Quos hostes nuper mouisse scripsi, deflexere deinceps, VVernam obsessuri; idque sociis, qui non procul eo hæserant fine, præuertentibus, vt Vrbem cingentes, Rantzouio præsidium firmaturo obstarent. Ac insequutus quidem

quidem Condæus; sed aiunt vix esse, vt sperandum sit posse ab eo locum sospitem præstari. Scribitur ex Germania non potuisse Confœderatos, ituros vlteriùs, superare Ænum; tanta fuit & aquarum vis, & hostium ex aduersa ripa occursitantium resistentia. Addunt Lamboyum viribus refectis in Hassiam redire. In Anglia res semper perinde turbatæ. Apud nos; actæ nudius-tertiùs pro Tortosæ expugnatione, Rege præsente solemnes gratiæ. Hodierna luce consedit Rex in Senatu pro tribunali; ac tum rata fecit complura, quæ iam Senatus decreuerat; tum haberi deinceps vetuit, quatuor supremarum Curiarum Comitia. Quid sit futurum cras, fuge quærere. Viue autem in annos Nestoreos, ô dulce meum Decus. Parisiis, prid.Kal. Sextil. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVid rerum nuper sustinueris, vt re non generosè minùs, quàm moderatè gesseris, incompertum fieri fama non permisit. Pergratum fuit autem, quod simul accepi, absfuturum mox eiusce modi irritamentorum patientiæ fomentum. Euicit heic Aula, vt Senatus ad medium vsque mensem exactum intermittat Comitia; consensítque, vt liceat deinceps de Regio Placito, quod nuper fuit promulgatum, deliberare. Quoad vsque VVerna sit restituta; quò processurus Erlachus sit; quid Lamboyus cum Gexio, Sueci cum Bauaris gesserint, auidè exspectant non pauci. VValliæ Princeps in Hollandiam appulsus nauibus decem maioribus, quas *Ramberges* vocant, conscensis, sese cum fratre mari commisit. Farfaxius perseuerat semper in obsidione Colcestriæ; Cromvvel, expugnato Pembrokio, discessit in Boream, obstiturus Scotis, qui Hammiltone Duce tandem proruperunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. Sextil. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

SVnt ea profectò, quæ commemoras, diiudicatu perdifficilia. An verò posuit Bauarus spem in vastatione à se facta, in fluminum obicibus, in præcipuarum vrbium præsidiis, in amplificandis abs Cæsare copiis (vti & reuerâ eæ iam perhibentur, quæ nisi distrahendæ sint, vt succurratur Bohemiæ, non desit quod Sueci per Bauariam timeant? Denique in Germaniæ pace, quasi ea breui ineunda sit? An aliunde huiusmodi pax suffragiis etiam nostris promouetur, quia iniicere remoram non licet? neque tametsi Suecus cum Cæsare, Germanisque conuenerit, conditiones propterea vllæ, quovsque & nobiscum conuentum, & pax publica fuerit promulgata, sunt demandandæ? An demùm Parlamentum peruidit fore, vt nisi iam eam reformationem, quam Aula probauit, sanxítque suaderet, non opportuniùs ipsi tempus imposterum occurreret, quàm occurrerit hactenus; imò & fortassis dici illud posse,

Qui non est hodie, cras minùs aptus erit?

Ad te nuper cùm scriberem, aduentabat qui occupatam ab hostibus VVernam nunciaret. Aliud nihil ex Flandria deinceps accepi, nisi quòd nostri metuunt, ne-non diu speram tueamur, ac præclarè futurum sit, nisi hostes, quos apparare insignem Classem memorant, quidpiam cogitent de Dunkerka. Damnatos aiunt Maiestatis ab Anglicano Parlamento Scotos; & quotquot ipsis ex Anglis fauent, quales præsertim sunt Proceres Hollantus, atque Bukingamius. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale, Parisiis, postrid. Eid. Sextil. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

COntinere non possum me quin paucos hosce versus incipiam à gratulatione, quam debeo ob insignem victoriam, abs tuo Condæo in Archiducem reportatam. Commissum prælium dicitur Attrebates inter & Basseam; vbi hostes planè prostrati; capta tormenta supra triginta, cum vniuersis sarcinis; & cum Archidux ægrè elapsus, ægrè se in Castrum nescio quod receperit, dicitur Condæus illum obsidere. Vt paucis dicam, victoria hæc non minor, nec minoris momenti, quàm Rocroyana reputatur. Quid possit hostibus deinceps esse animi, ipse iudicabis; &, cùm simul quidem potissimùm acceperint, quam cladem Cæsar passus est, ob Pragam insperatò captam, direptámque à Konismarkio. Scribunt Bruno procurationem ab Hispano missam consimilem illi, quam Seruientus habet ad ineundum pacem. Quò vsque ea demum sit producenda, dies docebit. Accepi porrò magno dolore non esse tibi turbarum finem; &, quod de moliminibus in Comitatu subindicasti, perscriptum fusiùs ab aliis est. Spes est, vt breui totam hanc caliginem planè discutias. Faxit Deus ter-Optimus, quò tibi demùm ea, quam mereris, quámque ardenter voueo, tranquillitate frui liceat. Bene intereà, OPTIME PRINCEPS, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XII. Kal. Septembris, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVanta fuerit illa, quam nunciaui nuper Condæi tui victoria, abundè iam perspexeris. Actæ pro illa apud Dei-Paræ nudius-tertiùs solemnes gratiæ; at, quòd subinde iussu Regis abductus Senator, cui *Bruxellæ* nomen; ideò populus, qui illum habet, quasi intium suorum Patronum, sic tota Vrbe commotus fuit, vt nulli pro more sub vesperam colluxerint, qui dici solent *lætitiæ ignes*. Fuere deinceps insignes turbæ; verùm, quia reductus est manè Senator, pacata ecce omnia iam sunt. Non hæreo profectò, quin bonitas tua, quæ poterat lenire tigres, rabidósque leones, quantam describis exstiterit. Id doleo, quòd ea, vt par est, quorum interest non vtantur. Docebit tandem illos dies, quanti sit tuam indulgentiam,

lenitatémque

lenitatémque experiri, & qualis abs te exhibetur, ſinceritatem, fidémque præſtare. Ego id ſemper vnicè voueo; ita mihi eſt cordi, vt fruentem te tranquillitate videam, ſine qua oneri eſt vita. Faxit itaqoe ter-Optimus Deos. Tu intereà, OPTIMA PRINCEPS, ac meum dolce Decus, Vale. Pariſiis, V. Kal. Septembr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

ERit haud-dubiè, OPTIMA PRINCEPS, quod condoleas ereptum nobis nuperis Kalendia optimum Merſennum, qui & te donec vixit, tantoperè coluit, & per morbi etiam extrema, cùm inuiſeretur abs me, commeminit tui. Duodequadraginta dies pleuritide ootha ad dextrum latus laborauit, continenter dolens, perpetuò inſomnis, difficilè anhelans; & niſi in partem affectam, iacere non valens. Crebrò illi ſanguis, ac potiſſimum per morbi initia; ſed nequicquam miſſus, Cauterium etiam adhibitum, ſed parca oimis exſudatio. Denique & latus apertum; verùm ſucceſſu noo fœliei; nam paucis poſt horis animam efflauit. Vir corde ſimplex, innocens, mundus, in quo dolus non fuit. Vir, quo nollus vnquam curioſior, ſcrutantior, experientior. Vir, qoem omnes Artes, & Scientiæ, quibus ſemper quà explorando, quà conſultando, quà alios inſtigando, promouendis ſeſe præſtitit indefeſſum, meritò lugeant. Et vis ſingulare illius, qua fuit erga humanum genus, beneficentiæ argumentum? Ecce iam penè moriens Medicis mandauit, ſuum vt cadauer diſſecarent, quovſque morbi ſui cauſam, quam ignoraſſent eo hoc addiſcerent; vt iis, qui deinceps morbo ſimili tenerentur, ſuccurrere poſſent. Viuat, ô ille, vt animo in Cælis, ſic famâ in Terris, inter Homines; cui, ſi qua illis, etiam mortuus, prodeſſe poſſet, curæ fuit. Quantum mihi ſit Viri deſiderium, ipſe, qui nos nôras, coniicere potes. Vix certè ſuſtineo tibi quicquam aliud, hac quidem vice, perſcribere; adeò mihi vnica penè Capitis tam cari effigies animo obuerſatur. VVerna mox à Rantzouio occupanda ſic creditur, vt Dixmudæ occupatio conſequutura breui ſperetur. In Germania res ſemper ſe proſperè admodum habere dicuntur. Agitur iam cum Anglo benigniùs; ſpéſque eſt, vt illi res non malè cedant. Reditum Claſſis in Prouinciam ab irrita Neapolitana expeditione accepimus. Ea, quæ heic contigunt, ex aliis addiſces. Roti Campinius noſter eſt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, prid. Non. Septembr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

FOElix Condæos, cui tu, tantus Princeps, iſtbæc tam præclara condis ἐπίνικα. Nempe, vt magna ſunt, quæ peregit; ita magnum profectò eſt, tantum, quantus ipſe es, Encomiaſten nanciſci. Obſidet ille adhuc VVernam; ſed nimirùm loci præſidium longè amplius eſt, quàm facta initio ſpes fuiſſet. Sparſus rumor eſt neſcio quis de inita cum Cæſare pace; ſuſtinendum tamen, donec certior fiat. Nihil adhuc molitos accepi, qui in Bauaria exercitus; an verò Sueci in Bohemia Taborem, vt aiunt, occupauerint dies ſuccedentes docebunt. Quàm verendum, ne Angliæ Rex degere infœlix perſeueret! Mitiùs iam cum eo agebatur, metu Scotorum videlicet; at qoid ſuſpicemur, poſt tantam à Scotis acceptam cladem factum iri! Ecce enim Cromvvel ſtipatus noo ampliùs quàm nouem hominum millibus, illos duplo plureis ita eſt adorſus, vt fugato Equitatu, oon ſanè in Scotiam (poſtico enim occurrerat) ſed ipſam verſus VValliam, vnde vix poſſit euadere; peditatus ſe deſertum videns, ſui deditionem fecerit, & pauci interfecti cùm ſiot, mancipatorum numerus eſſe nouem millium dicatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dolce Decus, Vale. Pariſiis, prid. Eid. Septembris, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVo die ad te nuper ſcribebam, Condæus VVernâ potitus eſt; idqae, cùm glandem moſquero exploſam, ideò bufalino thorace excepiſſet. Fœliciter, quòd in appendiculam, caſu replicatam, ac reſiſtentiorem proinde, incidiſſet. Is ſperatur die proxima, aut ſaltem perendie adfuturus Ruellij, quò nudius-ſextùs Aula diſceſſit. A Scotorum clade, & Glocestria capta, nihil habeo ex Anglia, niſi quod Hamiltonus, qui cum Equitatu aufugerat, dicebatur mox intra Oppidum neſcio quod ad ſe dedendum cogendos. Addunt Parlamentum à conditionibus Regi proponendis non deſiſtere; ac eſſe io eo Regem, vt illas, qualeſcumque demum offerantur, accipiat. Fit ſemper pacis aliqua ſpes; ſed credi, ac probari, niſi euentu, vix poteſt. Fuit verè, quod ais, Dei digitus, vt tanta commotio ſedaretur tam citò. Vtinam deinceps tale nihil contingat; ne Deus ob ingratos mores eſſe tam propitius non pergat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XIII. Kal. Octobr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

NOn poteras, OPTIMA PRINCEPS, iuſta facere magnificentiora, quàm cùm tam egregio ἐπιταφίῳ dignatus es Merſenni noſtri piis Manibus parentare. Oblitus fueram perſcribere, fuiſſe illi, pectora deſecto, non quà dolorem ſenſerat, quáque ad infimas notharum coſtarum apertum latus fuerat; ſed duobus ſuprà digitis, Apoſtema inuentum; adeò vt, ſi ad illam partem facta fuiſſet inciſio, creditum fuerit potuiſſe illum incolumem euadere. Attamen ſic fata tulere. Perendie, quàm nuper dedi literas, Condæus Ruellium acceſſit. Aiunt fuiſſe illum deinceps Thalaſſiarcham Admiraliumve factum; ſed rem ex aliis, quàm ex me, certiùs exploratam habebis. Cardinalem

San-Cæcilianum Aquensem Archiepiscopum Romæ mortuum accepimus. Quid Parlamentum heic rerum moueat aliunde hauddubiè pernosces. Fuit illud heri inuitatum à Regiæ stirpis Principibus, vt possent ad San-Germanum, quò Aula erat concessura sermones mutuò conferere. Iuere eò mane ex Curia Legati; sed redierint-ne, aut quid egerint, mihi hactenus incompertum. Nouitas hæc rerum aliam quamlibet foris aduenientem obscurat. Nempe excessus Aulæ ex Vrbe, circumstans miles, quorundam carcer, aliorum abactio, Populi murmur, plurium aufugium, vtramque penè paginam facit. Profectis Sarronem in Campaniam, in dies x. aut xii. Campinio, & Luillerio, ipse eorum tantum reditum, quò ad te discedam, exspecto. Tu, ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, vii. Kal. Octob. M.DC.XLVIII.

EIDEM.

QVod tam amanter conquereris, nihil me de meo discessu scripsisse, anteuertisse me comperies superiore hebdomade, qua significaui nihil aliud me, quàm nostrorum Campinij Luilleriique reditum, vt vale iis coram possim dicere, exspectare. Nondum rediere, & non diu tamen commoraturi ampliùs sunt; ipse intereà non desinam insequente hebdomade sarcinulas colligere, quò præmittere eas Lugdunum possim. Insequar deinceps, σὺν θεῷ, quàm potero primùm, & quàm longissimum spero me Lugduni adfore pridie ὀκταγίας Kalendas. Heinc nihil erit amplius necesse, vt tua bonitas destinet hûc vllas ad me literas: quippe quas his acceptis dares, non offenderent me amplius in Vrbe. Ipse proxima occasione faciam te, Deo bene propitio, de die præfinito discessus certiorem. Disceptatio Principes inter, & Parlamentum nondum absoluta. Spes est tamen fore, vt breui, ac pacificè exitum inueniat. Cepere Sueci quidquid residuum ex Ciuitate Pragensi erat; sicque vniuersam iam tandem vastarunt. Aiunt Suecos, nostrósque eo fine repetiisse Bauariam, vt Vasseburgum seriò obsideant. Fama est Bauarum nunc demùm obiisse, ac egisse Deo gratias, quòd vidisset se, & cæteros Principes, Ciuitatésque Germaniæ nobiscum, ac Suecis in conditiones pacis coiisse. Nosti scilicet vtrimque subscriptum, ac inuitatum Cæsarem, vt & ipse intra mensem, si videatur subscribat, secùs enim eo prætermisso, pacem promulgatum nihilominùs iri. Et literæ certè Monasterio acceptæ ferunt Legatos Cæsaris incumbere seriò in id, vt illius quoque nomine subscribatur. Tu, ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Kalend. Octobr. M.DC. XLVIII.

Haud memineram facere te certum, fuisse ad Campinium, quas ad eum dedisti, per Abbatem fratrem literas transmissas.

EIDEM.

QVod scripsi nupera occasione me hac hebdomade collecturum sarcinulas, id hoc demum die, Deo propitio peregi. Tradidi quin-etiam iam illas cóportandas vectoribus; quò dubites minùs me nunc denique, Cælo largiente discessurum. Et noster quidem Luillerius rure est iam redux; verùm Campinius adhuc hæret, nec se sperandum, nisi intra proximam hebdomaden facit. Ipse solidam præstolabor, at si ille longiorem moram, quod tamen vix est, vt credatur, trahat; non eò minùs, Numine fauente, ita sub initium alterius discedam, vt sim Lugdunum, quo proximè prædixi die, appulsurus. Interim vix superest tempus, quo perscribere vel hoc ipsum vacet; éstque proinde, vt condones, si nihil adiiciam, neque de iis rebus, quæ partim in Aula, partim in Senatu geruntur, neque de negotio in quo esse te dicis εἰρηνικῆς, cuiúsque vtinam euentus is sit, qui breui te in oppositam persuasionem conuertat. Vale, ô Decvs Principvm, Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, vi. Eidib. Octobr. M.DC.XLVIII.

Viro Erudito, & Industrio, Ægidio Matropto,

Petrvs Gassendvs S.

GRatè complector, quod voluisti tuam mihi Sphæram ostendi; ac probo quam machinationem conuersionibus secundorum Mobilium repræsentandis commentus es. Optârim solùm, productiorem Terrenum axem fieri; vt meliùs idem esse, qui Mundi totius, axis intelligatur. Perge his modò te dare curis, quibus adeò es fœliciter natus. Parisiis, Eid. Octob. M.DC.XLVIII.

Lvdovico Valesio, *Principi Optimo*,

Petrvs Gassendvs Εὐεργέτῃ.

POstremæ hæ literæ sunt, quas ad te ex Vrbe, Deo propitio scribam. Nondum quidem rediit Campinius; sed, seu redierit, seu hæserit, spero ipse discedere non seriùs, quàm quarto ab hinc die. Prosperum iter faciat nobis Deus salutarium nostrorum. Proximè in Aula, ac Vrbe res sunt, vt quietissimè peragantur, faxit Deus ter-Optimus. Literæ Monasterio acceptæ renunciant Ministros Cæsareos fuisse intra biduum subscripturos pacis conditionibus inter Germaniæ Ordines, nosque, & Suecos pactis conuentis. Ea re peracta, si nihil modò intestini mali vigeat apud nos, spes fit multis, fore, vt breui generalis pax insequatur. Rescribam ad te, Numine fauente, Lugdunum cùm appulero, vbi interquiescam per quinque, aut

sex

ſex dies. Seruet te intereà incolumem Deus, vt proſpera fruentem valetudine reuiſere te, denique,& complecti pleniſſimo venerationis affectu liceat. Pariſiis poſtridie Eid. Octobris, M. DC. XLVII.

EIDEM.

IN me Lugduni, OPTIMA PRINCEPS, & ab eo quidem, quo præſcripſeram, die. Fuit verò mihi hactenus, Deo bene propitio, iter proſperum; eadémque prorsùs, qua Pariſiis diſceſſi, conſtat valetudo. Cogitâram non ampliùs heic, quàm hebdomade hacce commorari; at vereor, vix fieri, vt excedere niſi poſt Martinalia poſſim. Nempe Cardinalis huius vrbis Antiſtes, dimittere me, niſi priùs in villam ſuam deduxerit, & dies in ea pauculos detinuerit, minimè vult; ac ipſe ea fronte non ſum, vt, qua ille id exigit comitate, negare ſuſtineam. Vtcumque tamen fortè adhuc hæream tota inſequente hebdomade, conſtitui ſaltem initio ſtatim conſequentis alterius abire. Quare, & ſpes eſt, vt, Deo fauente, ac modò ſecunda nauigatio ſit, accedam ad te, circiter beſſem huiuſce menſis. Interim verò OPTIMA PRINCIPVM, ac dulce Decus meum, Vale. Pridie Nonas Nouembris, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

POſtride, quàm ſcripſi nuper ex hac Vrbe, cepit me leuis inualetudo, quæ hactenus quidem me in lecto habuit; verùm, Deo propitio, ſic iam euaneſcit, vt conſurrecturus mox ſim, & nihil obſtiturum ſit, quominùs præſcripto tempore diſcedam. Nam quod optimus quidem Cardinalis me deducere in villam conſtituerat, id ſic meo permiſit arbitrio, vt cùm fuiſſet beſterna luce dignatus me inuiſere, tacitè excuſârim, niſi facerem ſatis.Tu,ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Lugduni, III. Eid. Nouembr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

SPerâram hodierna, craſtina-ve luce Taraſconem appellere, currúmque pro tua bonitate eo deſtinatum vſurpare; & ecce adhuc tamen ex hac vrbe ſcribo; quia res per me ſolùm non ſtetit, cùm forem nudiuſtertiùs (ac non penitùs refragante præſertim valetudine) ad diſcedendum comparatus. Scilicet præclarus Neuræus vrgenti mihi conquerentique non eſſe apparatum nauigium, cuius in ſe totam receperat curam, ſignificauic demum fraudem, qua vſus erat ſcribendo iſthùc, & ad Tornatorem imprimis, non eſſe adhibendam meis literis de die, ac loco appulſus, fidem. Siquidem nun paſſurum ſe, vt quidquid molirer, me flumini committerem; ſed euicturum, vt quam Lecticam tua bonitas fuerat miſſura, exſpectarem. Cúmque ego, fraude cognita, vehementiùs expoſtularem, quippe & ob nimiam erga te fidentiam, & ob diſceſſum præter ſpem pollicitationémque meam retardatum, excepit Præfectum Curſorum potuiſſe, quo eſt genio, non tranſdere ſtatim noſtras literas; ac fore, vt perendie reſponſum ad ipſas haud-dubiè habeamus; &, niſi habeamus, ſe quam-maximo incubiturum ſtudio, vt nullâ amplius protractâ morâ, initio ſtatim hebdomadis proximè inſequentis diſcedam. Iſthæc enarro, vt excuſem, niſi promiſſis ſteterim, ac vt te exorem, ne niſi fortè iam feceris, Lecticam huc deinceps mittas; quoniam, cùm Deo bene propitio diſceſſurus ineunte ſtatim hebdomade indubiè ſim, ea me prætermitteret, méque heinc digreſſum comperiret. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, ô meum dulce Decus, Vale. Lugduni, XIV. Kal. Decembr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

APpuli demum, OPTIMA PRINCEPS, ad ripam Taraſconicam, vbi & accepi diu commoratam, quam dignata fuerat tua bonitas ad me deſtinare Lecticam. Significauit quin-etiam hoſpes, fuiſſe curam ſibi mandatam, vt quam-primum forem allapſus, ſi allaberer quidem, nuncium mitteret, quò Lectica reduceretur. Et cogitâram quidem equos, imò & iam conduxeram, vt poſſem hoc, quod ſupereſt itineris, perficere; ſed inſtanti illi denique aſſenſi; tum ne rem facerem tibi parùm gratam, tum ne protraherem leuiculum quidem, ſed morbum nihilominus, à quo nondum planè conualui. Præſtolor proinde, quod pro tua illa erga me voluntate eſt; voueóque ſemper, vt liceat mihi venerabundo te breui complecti.Interim verò, PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale.Taraſcone,IV.Kal.Decemb. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

LIteras habui, OPTIMA PRINCEPS, quas à nupero Curſore accepras tua bonitas trauſdi ad me voluit. Hæreo in Vrbe; neque Diniam in proxima Feſta concedo; quòd hyemis rigor perſeueret; quòd opellæ incumbam, cuius abſoluendæ mihi otium illeic non ſuppeteret; quòd te hîc ſecuriùs excepturus ſim, vt tibi eſſe cordi es teſtari dignatus. Tu, ſeu Maritimam oram luſtres, ſeu conſiſtas alicubi, viue ſemper ſimilis tui, hoc eſt, eo vitæ tenore, ea mentis ſerenitate, qua hactenus te caſibus omnibus humanis ſuperiorem præſtas. De Ciuitatis ſtudiis, quæ ſemper ſunt varia, nihil eſt quod dicam, extera ipſe meliùs noſti. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, & cum generoſiſſima Heroïna, cúmque tota Familia, tum Sacros hos dies, tum ætatem totam quàm fœliciſſimè exige. Aquis-Sextiis, Kalendis Aprilis, M. DC. XLIX.

Exciderat penè tibi renunciare Capitis longè cariſſimi, Spinoſæ nempe, hominum candidiſſimi, ac optimi mortem. Inaudire rem

ubi iam peruêsti; sim enim sum dies., ex quo obiit, at illud potest tibi in tanto desiderio esse solatio, quòd in Professione constantissima Christianæ, & Catholicæ Religionis clauserit diem. Ita perscripsere ad me, qui ipsi extremum morienti adfuerunt. Melliter efficacium cubentes vero Vale iterum.

E I D E M.

TAmetsi nondum acceperim quas abs te literas exspecto, non desino tamen ad te scribere, & hac præsertim occasione, qua is, qui tibi hoc schedion tradet, obseruantissimus est tui, neque alio fine ad te adit, quàm vt ea tecum communicet, de quibus adhibere ipsi fidem potes. Versor adhuc in Ciuitate ob easdem, quas nuper ad te scripsi, caussas; vnde & neque Diniam discedam ante illud tempus, quò fecisti spem, vt te complecti hîc adhuc possim. Dum id opperior, ipse interim, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, quam-optimè Vale. Aquis-Sextiis, VII. Eid. April. M. DC. XLIX.

E I D E M.

QVas hisce adiunctas literas habebis, id confirmabunt, quod scripsi nuper dictum ab illo iri, qui literas meas ad te pertulit. Spero heinc demùm discedere ab exactis Nonis mensis insequentis. Voueo interim, exoptóque tibi omnia prospera; maximéque, vt discussas omneis hasce nebulas fœliciter videas. Imprimis verò, & Viue, & Vale, ô PRINCIPVM DECVS, ô Decus meum dulce. Aquis-Sextiis, XI. Kalend. Maias. M. DC. XLIX.

E I D E M.

HAud sanè par est esse me officij adeò immemorem, vt tot missis aliis occasionibus, non saltem conuenienti te Patri optimo, paucos versus dem, quibus abs me feras pleniorem salutem. Vtinam ille saluum te, incoluméque renunciet à Maritimæ oræ lustratione, à qua te fore hodierna luce reducem constans fama est. Ipse, vt reliquisti valentem, sic valere pergo, ac in eo sum, vt breui absoluam quod susceperam operæ; sicque Diniam demum ante Eidus mensis insequentis instituam iter. Significauit mihi Neuræus dedisse se nuper ad te literas, exoptatéque, vt sicut plenæ sinceri affectus, obseruantiæque summæ fuerunt, ita fuerint acceptæ abs te. Ego verò iussi esse eum securum; adeo perspecta mihi est tua, vt erga omneis bonitas, ita in illum summa propensio. Quod superest, id semper voueo, vt illius verbis fidem adhibueris, qui literas primus detulit Tolonem. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, ô & dulce Decus, & Præsidium meum. Aquis-Sextiis, IV. Kalend. Maias. M. DC. XLIX.

Admodum Reuerendo, & Clarissimo Viro, D. CLAVDIO ALVERNIO, *Hebraicæ linguæ Professori Regio, & Collegæ Clarissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVàm beasti me, Vir Præclare, cùm significasti fore, vt eximia Simeonis Muisij Opera breui in lucem prodeant: & procurante quidem te, vt tam hactenus edita, quàm nondum conspecta prælo subiiciantur! Scilicet, qui commemini quantum me lectio eruditi in Psalmos Commentarij, cætera inter, recreauerit (vt putà propter literalem, historicámque declarationem, quæ mihi cordi cum-primis est) in ea sum spe, vt mirè delectet Interpretatio tot aliorum Veteris Codicis locorum, quæ se fecisse explanata *ò μαγ-γίνε* testatus est, & de quorum non-nullis à me, dum superstes foret, rogatus, Deum immortalem, quibus me tenuit quasi Sirenibus attentum! Perge itaque vrgere, vt soles, Typographicas operas; quoniam rem facies non mihi solùm, sed quibuscumque etiam aliis genuinum Sacri Textus sensum curæ est assequi, per-gratam. Facies verò simul rem tibi decoram, dum gratitudinem erga illum, qui & te instituit in his literis, & te Successorem, vt vouit, ita habuit, testabere; ac id aliunde ages, quod sit, & tuæ Professioni consentaneum, & dignum tanto illo ardore, quo ad huiuscemodi studia promouenda es animatus. An-non verò id cohærenter præstabis, quo de te toties interpellaui; vt nimirùm denique edas tuas illas Sacræ huius linguæ Institutiones Grammaticas, quibus vidisse nihil memini, vt captu expeditius, ita memoratu facilius; adeò familiares, ac paucæ; adeò generales, atque cohærentes. Regulæ illæ sunt, ad quas inaudita complutos, nec-dum tantam molem præceptionum refers? Est, crede mihi res absolutior, quàm ipse, pro tua animi moderatione, fateri velis; eáque, ex cuius euulgatione reportaturus sis insignem & commendationem, & gratiam non à tyronibus modò, sed ab iis etiam, qui longum tempus hac in lingua contriuerint; vt quibus non pauca sis demonstraturus, quæ non fuisse priùs à se animaduersa deprehendent. Suaderem quoquo editionem egregiorum opusculorum doctissimi Maimonidæ, de quibus egisse tecum memini, cùm ea nobis coram interpretaretur Nobilis ille puer Bignonus, tot rerum supra ætatem sciens, ac tanto Parente dignus filius; sed nihil est anteuertendum, præmature-ve efflagitandum; ac erit cur hacce de re agam tecum vberiùs, vbi, Deo bene propitio, reuersus isthùc fuero. Ex quo vale dixi, nondum domus meæ salutare limen est datum; sed mea illa inualetudo partim me aliquandiu remorata Lugduni est, partim hûc appulsum hærere coegit, ac vigente præsertim Hyeme, quæ vix elapsa etiam-num est. Cogito porrò proximo die tertio demum reuisere, plurimum ex

cælo,

cælo, solóque, quod mihi Natale est, sperans. Tu cum illo per-erudito, optimóque Fratre, abs quo etiam amari me vt sentio ita lætor, Vale. Dabam Aquis-Sextiis postrid. Eid. Maij. M. DC. XLIX.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

NE mihi præcepaista occasio ad te scribendi elabatur, aliud nihil significo, quàm me & venisse in hanc Vrbem, & fuisse in ipsa vt beneuolè, sic honorificè exceptum; idque intuitu beneficiorum, quæ est mei ergò tua bonitas in homines nostros conferre dignata. Tussis mea non-nihil recruduit; sed & Deo propitio, sensim maturescit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, bene semper Vale. Diniæ raptim III. Kal. Iun. M. DC. XLIX.

EIDEM.

SChedlolum hoc eadem via, qua & superius, destino; scilicet tutum iam non est Aquis-Sextiis transmittere, vbi res in dies turbari accipio. Nihil verò aliud ex me nunciabit, quàm quod febrilis paroxismus sic me superiore die habuit, vt quando hoc die qui iam pene totus est elapsus non rediit, subuerear admodùm ne sit Tertiana febris exspectanda. Vt visum Deo erit, sic fiat. Tu verò, OPTIME, PRINCIPVM, ac dulce Decus meum, Vale. Diniæ, VII. Eidib. Iun. M. DC. XLIX.

Viro longè Illustrißimo PETRO SEGVERIO, *Franciæ Cancellario*,

PETRVS GASSENDVS S.

OFferet tibi, Magne SEGVERI, singularis vir Ioannes Capellanus, quod destino ad te Exemplum mearum illarum *in Decimum Laërtij Librum Animaduersionum*. Attexo verò tradendas simul mea exaratas manu literas, qui si fuisset mihi tantum animi prætexere typis expressas maluissem. Scilicet Opus tibi dicare sæpe numerò cogitaui, at ne facerem obstitit, quod ducere ipsum tanti non potuerim, vt tam illustri nomine in ipsa fronte decoraretur. Quippe nihil aliud mihi est visum, quàm scopæ quæpiam dissolutæ, variéque & sine ordine nunc heic nunc illeic intertextæ, prout sum passus nunc hæc, nunc illa variè extorqueri à me, de quibus longè abfueram ab initio, vt cogitatem. Sanè, si habere id dignum potuissem, quod magni alicuius Viri inscriberetur nomini, non poterat alius in mentem, quàm tu, Vir tantus occurrere, & duplici quidem maximè ex causa. Vna, quòd me sentiam affectu non leui amari abs te, ac tenear, si quo modo possim, singularem vt obseruantiam, sic gratitudinem testari. Nempe, ex quo primùm voluisti vt eximius ille Puteanus ad te salutandum me deduceret, ea fuisti in me propensione, vt nihil potuerim humanius, beneuolentiúsque experiri. Siquidem non stetit per te, quin & diuersorium tuas intra ædeis, & nobilissimæ etiam Bibliothecæ specialem mihi clauem habuerim, ac nunquam non mihi patere ad te voluisti aditum, nunquam-non concessum, si quicquam in mei, amicorum-ve gratiam rogaui. Testatum quin-etiam fecisti non semel, quàm ægrè duceres meam illam inualetudinem diuturnam; cuius reliquias etiam-num traho; cæteráque inter argumenta, illud facio meritò magni, quod mihi id voluisti innotescere per tuum illum Cubicularium, & nominis tanti Medicum Cambræum, à quo etiam acciperem inualetudinis leuamentum. Altera, quòd me sæpe sæpiùs hisce de rebus interrogâris, & num forem ipsas in lucem breui editurus, requisieris; dignatus non rarò, seu considens domi, seu me ad tuas illas extra Vrbem deambulationes deducens, non audita solùm, sed etiam tua illa oris facundia amplificare, illustraréque, quæ ipse pressiùs, & mea illa ruditate edisseruissem. Quoties-nam interim me esse demiratum commemorem te, cùm tot ac tanta sustinéres negoria, cùm res non modò publicas animo agitares, administraréisque; sed priuatas quoque mille hominum ad te dierim accedentium ita calleres, vt cùm singulis colloquens scitè, ac appositè magis, quàm ipsi de illis, verba faceres; te, inquam, posse momento pòst, multitudinem declinãdo, & cum delectis Eruditorum familiariter secedendo, eos commiscere de Philosophia, de Theologia, de Humaniorum Literarum, aliisque studiis sermones, quibus non-nemo recèns paratus sese imparem agnouisset. Hisce ergo de causis non poterat alius præter te venire in mentem, cui meas hasce qualeiscunque lucubrationes publicè offerrem, si impetrare ex me valuissem, vt eas reputarem tuo nomine dignas.

Enimverò, vt hoc Exemplum tradi tibi priuatim curem, facit tua illa humanitas, qua gratè adeò complexus es quidquid meum vnquam ad te accessit. Tametsi quippe minimè subsit, vt quemadmodum es dignatus cætera mea pellegere, in quibus partim breuitas, partim ordo potuit leuare fastidium; ita sustineas ex tam prolixo, inconditóque Opere, vel pauca quædam delibare; cùm & esse abundè videatur si ipsum vel in angulum tanti illius tui librorum Thesauri extremum recondi patiaris. Nihilominus vix erit, sat sentio, vt propter vehementem illum, qui Philosophiæ nomen fecit, ac in te tantoperè viget, amorem Sapientiæ, continere te valeas; quin cognoscere ex eo quidpiam velis, cùm deprehendes & Opus esse Philosophici argumenti, & eo contineri Doctrinam Philosophi, cui labem fuisse ob sententiam de Voluptate Iniuriâ respersam, dum aliàs te coram edissererem, memini rem tibi fecisse per-gratam. Et quod Philosophicum quidem argumentum pro tuo genio sit, vel id planum facit, quod iam attigi,

quando animus ille tuus nunquam fic est rebus agendis immersus, quin serenitatem suam tueatur, & constanter ad contemplandum, complectendúmque veritatem, quod ipsum est philosophari, comparatissimus perseueret. Quin-etiam hasce res tot, ac tantas, quibus gerendis es destinatus, non quasi ex ipsis contueris, sed quasi ex specula sublimi, quæ veluti Arx Philosophiæ sit, prospicis; omnia scilicet non tam ex quibusdam apparentibus circunstantiis, quàm ex rationibus à natura intima petitis dimetiens. Quo fit, vt cum aliis, quid agatur, constet, teneas ipse causam, cur quidque agatur, ac speciatim Legum vindex, & custos, Legum-latoribus paria facias, quos idcircò cum Architectis Aristoteles comparat, quòd rationem æqui, bonique generaliorem prosequantur; Magistratus alij ex præscripto agant. Est verò præterea in te singulare, vt nemo fœliciùs connectat duo illa summa studia, quæ scissa, habitáque vt plura, magni Oratores conquesti sunt, cùm fuissent ab initio quemadmodum iuncta naturâ, ita copulata officio, vt iidem Sapientes atque Eloquentes haberentur. Nam partim quidem inertia, partim morum prauitas fecit, vt alij dicendi studium, quasi nihil ad sapientiam; alij philosophandi curam quasi nihil ad Eloquentiam conduceret abiecerint; tu verò omne tulisti punctum, qui reputans multum hæc inter constituendum esse diuortium, assuetus es, quidquid profaris, suauitate illa Nestorea condire. Certè & videris non alia de causa illam de nitore sermonis fouere Academiam, quàm vt exinde prodeant, qui possint res maximas, pulcherrimásque eleganter exprimere; neque enim, tametsi illinendus rebus ingenuis fucus non sit, non illas potiùs natiuus splendor, quàm squalor, & barbaries decet.

Quod autem Philosophiæ genus, quo de agitur, displiciturum tibi non sit, vel illud suadet, quod vni licet innutritus Sectæ olim fueris, animo tamen eam libertatem deinceps asserueris, vt cæteras æquè triuisse videaris; neque sic illi addictus sis, quin sis paratus quidquid aliæ similius vero habent, complecti. Et sanè, cùm omnes Philosophiæ Sectæ ad vnum tendant, eundémque scopum, Veritatem nempe, & eam, quæ ex illius adeptione consequitur, Fœlicitatem; par est habere illas omneis non quasi plureis Regias vias, quarum aliæ aliò deducant; sed quasi vnius eiusdémque viæ diuerticula semitásque, quibus denique eòdem perueniatur. Quid-ni verò; cùm attendenti sit in promptu agnoscere, esse plærumque earum dissidia ooo tam de ipsis rebus, quàm de vocibus; adeò vt, si quis modò nôrit appositè distinguere, is facilè omneis in vnam, eandémque sit conciliaturus? Ac inuitaret quidem occasio, vt compararem Epicuream potissimùm cum Stoica, quòd ipsi quasi opposita è diametro vulgo habeatur, maximéque, quòd attinet ad Philosophiam de Moribus; verùm apud te id nihil est opus, nisi velim *noctuas*, quod aiunt, *Athenas*; cùm & res abundè ex germana Epicuri sententia perspecta intelligi possit.

Hùc ad te, scribens, Vir Maxime, ante mensem perueneram, cùm ea febris corripuit me, quæ de absoluenda Epistola ne cogitare quidem permisit. Nunc verò paroxysmi quidem leuiores, breuioresque facti considere me aliquantisper in lecto patiuntur; at non, vt citra periculum irritandi illos contendere animum possim. Quare, cùm absim, vt prosequi ea, quæ occœperam, aggrediar; paucos solùm hos versus addo, & qualiscunque est, chartam hanc transmitto, ne Libri Exemplum tuas ad manus sine speciali meæ erga te obseruantiæ tessera accedat. Fiet deinceps, Deo propitio, vt quando hæ res te summè delectant, agam de illis pluribus. Quæso interim, vt pro illa singulari humanitate, qua beasti me hactenus, istud, quidquid est, boni consulas, & quasi profectum à viro, quo tui non sit veneratior, habeas. Vale. Diniæ, Nonis Quintilibus. M.DC.XLIX.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

OPTIME PRINCEPS, ex quo me recepi in hanc Vrbem, bis duntaxat dedi ad te literas, easque, quando alia via tutum non fuit, Auenione transmissas. Dedi verò priusquam febri importuna corriperer, quæ à Nonis vsque superioris mensis in Nonas huius sic sæuiit, vt vix iam planè euaserim ab ipsius reliquiis liber. Certè ab altero solùm die exire in Ecclesiam licuit, & seu lectionis, seu scriptionis ægrè patiens sum per horæ semissem. Ac rogaui quidem iam antè, schediolo misso, Ramefortium, vt si quà ad te scriberet, remissiores mihi fieri paroxysmos renunciaret; at deinceps ipse scribere nisi hac occasione non valui; quam & arripere tamen debui vt, discedente potissimum versum te nobili Pontisio, non modò viua eius voce, sed exarato etiam mea manu charactere, certior fieri, quantum hactenus conualuerim, possis. Referet porrò ipse, vt sese Vrbanæ nostræ tes habeant, sed qua animi est moderatione, non commemorabit haud-dubiè quidquid siue ipse, siue optimus frater, siue generosus ex fratre Nepos Durbesius, vt Ciuitas in eo quo decuit, officio contineretur, egerint: ego verò teneor testimonium apud te illorum fidei, constantiæ ac diligentiæ dicere, quæ tanta est sanè, quanta in ipsis desiderari maior haud valeat. Vtinam verò licuisset mihi, cùm illa ad te scripsit Massiliam, versus paucos, vt rem maturiùs significarem, adiungere; sed nempe mihi per illud tempus quidquam scribendi defuerunt vires. Suppar illis fuit nobilis Valleuorius Cadafalcius, qui vnà cum Durbesio ex cœtu est Ciuium per hasce turbas res moderantium. Suppares fuere Consules, & bona etiam ipsorum Ciuium præclarè affectorum pars; at mihi præter ordinem summoperè commendandus nobilis Perussia

Viguerius

Viguetius Illuſtriſſimi, Reuerendiſſimique Siſtaricenſium Epiſcopi ex ſorore frater mei tam amantis occurrit, cuius generoſos conatus, indefeſſoſque labores dicere ſi velim, non poſſim. Poteris ipſe ſpecialiùs omnia, ipſummet rogare Pontiſium; cùm & indicaſſe mihi ſatis ſit, & me ſcribendi facere finem ipſa laſſitudo admoneat. Fortunet Deus conſilia tua. Te verò cum-primis incolumem ſeruet. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, ac Præſidium, Vale. Dabam Diniæ, x. Kal. Sextil. M. DC. XLIX.

EIDEM.

PRoxima hæc occaſio eſt, à diſceſſu Pontiſij, quo ad te dare literas licet. Nihil tamen de me quod perſcribam ſubeſt; niſi me magis, magiſque in dies Deo bene propitio conualeſcere; tametſi nondum neque lectionem, neque ſcriptionē diutinam feram. Nihil etiam, quod de rebus his noſtris; cùm omnia niſi ex Tabellario, ſaltem ex Pontiſio cogniturus ſis. Addo proinde ſolùm, illos, qui commendari iam abs me ſunt, cordatè adeo pergere, vt commendari ſatis nunquam poſſint. Digni illi ſanè, quos ames, quorúmque curam ſpecialem geras. Audio te iam valde florentem coëgiſſe exercitum: tribuat tibi Deus ſecundum cor tuum. Iis optimis verò, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ Nonis Sextil. M. DC. XLIX.

Hæc iam ſcripſeram; cùm neſcio quid noui rebus his noſtris interceſſit, cuius cauſà mutatum eſt, de tabellario mittendo conſilium. Deſtinatur ergo ad te illius loco nobilis Vir, qui referre ipſe quidquid rerum eſt, poſſit. Ego verò hoſce verſus ſubiicio, vt certiorem te faciam eſſe illum dignum, cui omnem fidem adhibeas; &, ſi quid mandatorum eſt, quod eſſe videatur committendum, concredas. Vale iterùm.

Qua occaſione factum fuerit, vt Vir nobilis, cuius facta in ſuperiore poſtſcripto mentio, te verſum non diſceſſerit, ac iam Tabellarius rurſum deſtinetur, cognoſces vberiùs ex iis literis, quæ ad Pontiſium perſcribuntur; cognoſces & quidquid deinceps peractum. Ipſe nihil aliud, quàm hoc tibi ſignificandum ſumpſi. Pridie Eidus, iterum Vale.

EIDEM.

QVod dixeteris, OPTIME PRINCEPS, acceſſurus propius ad nos, ea fueram ſpe, vt ſi modò per valetudinē liceret, & conuenirem te, & coram dicerē optatam ſalutem. Nūc quia ſemel, ac San-Paulinum illud præſidium deieceris, regreſſurus eſſe, & cincturus Vrbem obſidione perhiberis; ipſéque recidi in febrim, quæ me in lecto detinet (tametſi ea, Deo bene propitio, & ſuperiore mitior eſt, & non eſt, Lauraretio quidem ſponſore, futura diuturna) ideò Tornatorem ad te deſtino, qui & fidis oculis hauriat, & fido ore referat, quō te conſpexerit valentem. Hæc ſcribebam ipſe, cùm manus hærere, reſtitaréque ob paroxyſmum febris obrepentem occœpit. Is, cùm iam incipiat deferueſcere, prohibet imbecillitas, ne manu calamum reſumam. Tu verò, boni conſules; quod Amanuenſis ille meus Antonius Poteria & ſuperiores verſus exſcribat, & me dictante excipiat, quæ fueram porrò conſcripturus. Ea ſunt præſertim, quod idem Tornator gratulabitur quidquid proſperæ eſt fortunæ, quam magnitudo animi, Sapientiáque tua conciliat; cuiuſque adeò non alium quàm te agnoſcere artificem licet. Quò magis ſanè pergendum eſt generoſos hoſce conatus vrgere, & cogitandum te iam in ore, oculiſque non modò Galliæ, ſed & Europæ totius ſtare; adeò proinde, vt nunc præſertim ſit animis opus, & pectore firmo ad complendum opus, quo non potes toto ætatis decurſu glorioſius moliri. Enarrabit idem Tornator ecquid rerum obſtiterit ne literæ, quas heic attexo, fuerint ipſis temporibus, quibus eas ſcripſi, tranſmiſſæ. Recenſebit quoque, quis apud nos verus rerum ſtatus hactenus fuerit. Qui ex noſtris hominibus affectu propenſo in te, qui alieno extiterint; ac eos, qui fide ſincera, conſtantique animo perſeuerârint memorans, aliquos etiam referet, qui geſtiunt redire ad te, ac denuò quam videri poſſunt violaſſe, obſtringere fidem. Adiiciet, qui meam implorârint opem quid ipſe illis obiecerim, quatenus factum excuſârint. Quod verò te velim maximè exoratum, eſt, OPTIME PRINCEPS, vt Alarici, ſenis optimi, quem milites tui Valentiolæ manu-ceperunt, miſerearis. Is tum Patruus eſt præclari Peruſſiæ, quem Viguerium adeò erga te bene animatum pernôſti; tum amicus meus vt valde antiquus, ita omninò ſingularis, & quamuis quidpiam deſiderari in eius filio valeat; ipſe tamen ſemper de te dignè & ſenſit, & eſt loquutus. Quod demum Pontiſius, Durbeſiúſque ſunt acturi tecum de eo Oppido, cui tanto iure infenſus es, dicere aliud nihil poſſum, quàm eſſe illos reuerà dignos, quorum precibus non parùm flectaris. Homines certè Oppidi illius longè ſunt, vt propoſita, pacta-ve vlla tecum conditione ſub iugum eant; quacunque enim mulctâ eos plectes, illam ſubire parati ſunt; tantum vellent deuaſtatione militari eſſe immunes. An verò cum id Oppidum lapide ſolùm quarto heinc diſtet, ſi illeic milites graſſarentur, continere ſe ſatis poſſent ne ad nos vſque excurrerent? Tu, OPTIME PRINCEPS, quid expediat noſti. Vale autem ſemper, & ſucceſſibus quam-proſperrimis fruere; ô & Præſidium, & dulce Decus meum. Dictabam Diniæ, è lectulo, XVI. Kalend. Septemb. M. DC. XLIX.

EIDEM.

QVid meum Tornatorem à poſtremis meis conſcriptis remoratum fuerit, quid rerum interuenerit, ipſemet ſatis renuntiabit. Quæſo te ſolùm vt ipſi fidem, qualem mihi habes, adhibeas; & quidquid addet, detrahet-ve ſuperioribus literis, id abs me additum, aut detractum putes. Plura iam non poſſum, neque parui duco, quod dum paroxyſmum exſpecto, iſthæc ſcribere licuerit mea manu. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME,

SC

ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, meo è lectulo, XII. Kal. Septemb. M. DC. XLIX.

EIDEM.

REdiit Tornator abs te, ac me, Deo bene propitio, comperit febri iam immunem. Quam auidè eum exspectârim; quanto gaudio exceperim, haud est sanè facile dictu. Inaudieram iam aliquid de prostrata ad tuos pedes, cum Ordinibus totis Ciuitate; ac de ea mansuetudine, qua temperasti victoriam: verùm lætitia maxima fuit, ex ipsomet addiscere, qui se omnia habuerint; ac prætereà intelligere, quàm bene, prosperéque valeas. Et commendabere quidem semper, quòd factionem tantam, ac tam variam tam generosè represseris; at illud tibi potissimùm laudi immortali vertetur, quod cùm posset ad vsque excidium in Vrbem tam malè affectam, hominésque adeò infensos sæuire; malueris tamen illam saluam, istos esse incolumeis; ac eò potissimum deductos, vt quem iniuriâ offenderant, à quo vltionem iure timuerant, eius clementiam implorarent, bonitatémque agnoscerent, suspicerent, venerarentur. Hac certè ratione non modò inimicos, sed teipsum quoque gloriosè vicisti, ac planum fecisti, neque tutum esse in animi tui celsitudinem, præter fas, & æquum peccare; neque non tutum ad lenitatem, placabilitatémque tuæ mentis, quo decet modo, confugere. Cæterùm ecce ad te Tornator mox idcircò reuertitur, quòd nostræ huius Vrbis comitia experierint eum comitari quos Primores viros ad te destinant, vt & gratulentur prosperos successus, quos exsultatione tanta accepimus; & quam-maximas tibi agant gratias, pro iis, quibus nos cumulare fauoribus non desinis; & offerre pergant quidquid est obsequij, quod abs Vrbe in te propensissima, deuotissimáque exigere potes. Lætabere verò haud-dubiè, cùm in illis conspicies & Perussiam Viguerium, quo esse non potest alius erga te, resque tuas cordatior; & Esclangonium Consulem primum, quo desiderare potes neminem in procurando, vt omnia tibi pro votis cedant, vigilantiorem; & nobilem Durbesium, Pontifij illius, quem nuper vidisti ex optimo fratre Nepotem; cuius consiliis, animisque per-acta huc vsque omnia sunt; & Iuramium Iurisconsultum, à quo sum quidem, vt ipse nosti, non leuem passus iniuriam, eámque mihi nondum resarciri cœptam; sed quem tamen dicere possum vnum esse ex Ciuibus, qui fuere tuas erga res præclarissimè animati. Vnum adiicere heic teneor, Vrbem nimirùm Sedenam ad nostræ mores, ac regimen adeò studiosè se composuisse, vt & in fide manserit constans, & nihil, quod sciam, egerit, quo promerita duriusculam illam, qua taxata est, animaduersionem videatur. Forsan non-nulli in eam infensi ipsam apud te traduxerunt; at inauditum nobis est, quòd aliquanto vel latum vnguem ab officio discesserit. Nam non defuere quidem in ea perturbatores, ac mali ciues, vt non defuere etiam nobis, qui susque deque omnia euertere tentauerint; verùm maior pars fuit semper sanior, atque idcircò vt melior, in deliberando obtinuit, sic in exsequendo commune nomen tulit. Hoc autem non alio commemoro fine, quàm vt insinuem è re tua esse, animaduersionem ita temperare, vt dum æquitatem tueris, eum tu omnes habeant, qui discrimen amicos inter, inimicósque statuas; neque, quòd aliqui pro te, aut te contra stent, ἀδιάφορον putes. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Dabam Diniæ, III. Kalend. Septembr. M. DC. XLIX.

EIDEM.

QVantâ lætitiâ homines nostri, Tornatórque meus imprimis, abs te redeuntes, accesserint, ipse, qui tanta humanitate eos exceperis coniicere potes. Quòd præ cæteris delectauit me, valetudo fuit, qua vigere te, tuámque Familiam Illustrissimam retulerunt. Ego, Deo bene propitio, ita in dies conualesco, vt spe non leui tenear, videndi tui, complectendique nisi hoc, saltem proximo mense. Qui Iuuenis hoc Epistolium reddet ille est Fœlix à Creisseto, patre optimo dignus filius, quem Marchio Grimaldicus Bedenarum Arci præposuit; quique ad te assignandorum stipendiorum causâ proficiscitur. Author illi fui, vt quampiam, quam habet, præ manu Epistolam monstret. Attexam porrò hein exemplum veteris eius Diplomatis, quo beate Chantercerium, meos Nataleis, dignatus es; declarans nempe velle te esse ipsum prorsus milite immune. Facio verò, vt bonitas tua dignetur illi subscribere, & *Iuuenali* vti subsignet, sigillóque muniat mandare. Nimitùm qui nos milites circumstant, ita illi inhiant, minásque intentant, vt vix huc-vsque obsistere, quominùs in ipsum deflecterent, licuerit. Causam prætexunt, quòd Diploma vetustatis nimiæ iam sit, ac eæ res ex illo vsque tempore interuenerint; quæ reddiderint irritum Priuilegium. Vale, PRINCIPVM OPTIME, o meum dulce Decus, ac Præsidium Vale. Diniæ, prid. Eidib. Septembr. M. DC. XLIX.

EIDEM.

DEdi quidem hesterna luce ad te literas per Creissetum; at non debeo committere, vt Ciuitatis nomine Charambonus ad te discedat, quin schediolo significem, & esse illum mihi amicum, parentisque, qui olim fuerit mei amantissimus, filium; & fuisse in eo semper tuarum partium cordatum, ac vehemens studium. Nisi Creissetus tam citò redeat, referre ipse poterit, quod exemplum Diplomatis renouandi ad te transmisi; ac simul narrabit, quid mihi laboris sustinendum sit, vt obsistam, ne milites Chantercerium meum inuadant. Adfuit nempe Thoardi, operam daturus, ne illeinc Sant-Andreana legio, quod iam cœperat, eò irrueret; & donec exspectat, vt schedam hanc tradam, redit ecce quem ad Artaudum Latrunculatorem eo destinaui fine, vt ne Santonæa quam deducit legio,

legio, eòdem inuolet, aut excurrat, caueat. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, ô meum dulce Decus, ac Præſidium Vale. Diniæ. Eid. Septemb. M. DC. XLIX.

EIDEM.

NOn diſceſſit deinceps ad te Charambouus, morbo ſcilicet in ipſo procinctu ex inopinato correptus. Habebis autem eius loco nobilem San-Petreum, ac ipſius manu accipies cum hocce Epiſtolio, quem literarum faſciculum deſtino ad meum Luillerium, quemque velim tua bonitas, vt per quempiam ea dimiſſis iſtheinc veredariis, deferri iubeat. Præſtitit porrò quidem Artaudus, ne deſtinatæ quatuor cohortes ex Santonæa illa legione Chantercerium deflecterent; at metus grauis ex eo impendet, quòd qui Sant-Andreani Sedenæ graſſantur, minentur ſe hùc reuerſuros, & deuaſtaturos redeundo quidquid populati eundo non ſunt. Et certè id faciant penè eſt neceſſe, cùm quacunque ſemel tranſierint, efficiatur, [illegible], hoc eſt, nihil reliquum fiat, quò rurſus ibidem conſiſtere poſſint. Mirum dictu, OPTIMA PRINCEPS, quàm deſolata, infœlixque Montana hæc regio euadat, ab hiſce commorantibus, progredientibus, regredientibúſque tot legionibus. Id ſanè præter tuam mentam, voluntatémque omninò fit; ſed militarem licentiam nôſti, quæ conſumptis miſerrimorum Oppidorum cibariis, abreptáque, & coniecta in immenſas ſarcinas vnà cum abductis iumentis paupercula ſupellectile, torquet ipſos quoque, cruciatibus diris, quò vſque etiam exhauſerit quidquid corrogari pecuniarum poteſt. Vtinam tibi adſit facultas; nam de affectu non dubito, vt nos, regionem-ve hanc noſtram tot hiſce malis eripias; ne tot inſontes animæ luere pœnas pro ſontibus adeò immaneis diutiùs pergant. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, ac Præſidium, Vale. Diniæ, XVII. Kalend. Octobr. M. DC. XLIX.

EIDEM.

HÆc ad te ſcribo, OPTIMA PRINCEPS, è meo Chantercceriolo, quod dignata eſt tua bonitas nouo afficere beneficio; ac id ſanè peropportunè; nam tuas literas cùm accepi, aderant iam Equites ſex deſignaturi hoſpitia pro Sant-Andreana legione. Santonæa ab vno, altero-ve die iam abſceſſerat; ac teneor tibi ſignificare, debere me multum generoſo Marcuſſiæ, quatenus cùm foret penè in procinctu vt Seiis hùc deflecteret, vt honorem habuit tuo nomini, ſic literis meis per-humanè reſpondit. Qui haſce ad te defert, vnus eſt ex meis non incognitis tibi famulis. Habere autem ipſas voluit, vt libertatem fratris obtineat, quem Autraguea legio traducere vinctum ideò dicitur, quòd Barolenſis Conſul cùm ſit, teneri illum de pecunia ab eo Oppido poſtulata contendat. Id quid ſit rei probè non capio; ſed coniector præter voluntatem tuam fieri, ac te ideò tanto faciliùs clementem aurem precibus accommodaturum confido. Quæ me heic aliquot iam dies apud patrios lareis detinet occaſio, grauis morbus eſt, quo quæ mihi eſt Soror vnica, ſic laborat, vt vix vllum maius leuamen, quàm ab ipſa mei præſentia ſortiatur. Id incommodi, ſi abeſſet, poſſet, opinor, breui, quæ mihi nondum planè eſt integra, valetudo prorſos reſtitui natali hocce in aëra; verùm exſpectare par eſt, quid de nobis proſpexerit, conſtitueritque Diuinum Numen. Cæterùm quas literas tuas cum immunitatis Diplomate accepi, Deum immortalem! quanto me voluptatis ſenſu affecerunt? Hui enim, tibi tot, ac tanta ſuſtinenti negotia, tantum ſuffeciſſe temporis, quo prolixas adeò illas dares, ſuccidere, ac me ſimul tanta amoris teſtificatione beare? Quippe, non præclara ſunt modò quæ de amicitia in iis diſſeris, ſed etiam, quæ ſimul facto ipſo præſtas; adeò nihil vnquam commendas verbo, quod opere non exſequaris. Quàm verò es gratioſus, dum rebus publicè iam compoſitis, ſubortiturum tamen ciuile, ſingulare-ve quoddam bellum te inter, ac me minitaris; niſi ego tuî rationem in amicitia habeam? Videlicet, quaſi oblitus quantus ſis ipſe, quantulus ego, congredi mecum velle dignaris, eo certaminis genere, quod Athletas exigit pareis; ac pergis non alio donare, quàm amicitiæ nomine, quam ego ſoleo, vt tui ex parte beneuolentiam dicere, ſic mei ex parte obſeruantiam. Vtcumque ſit, minimè hæreo, quin me habeas verè [illegible], quando ſum reuerà, vt obſeruantiſſimus, ita & amantiſſimus tui. Quod ſi quam me habere rationem depoſcis, eo fortè ſpectat, vt de meo ad te reditu cogitem; Sanctè conteſtor nihil eſſe, quod mihi magis cordi ſit, adeò vel ob hoc vnum expeto fieri his morborum reliquiis immunis. Tu intereà bene, imò optimè, ô meum dulce Decus, & Præſidium, Vale, IX. Kalend. Octob. M. DC. XLIX.

EIDEM.

QVi Amalricus te verſum tendit, fuit mihi à teneris annis, & Parentum merito, & indole ſua per-carus. Tendit verò, quòd inaudierit Heſmirium San-Ioanneum ſibi ex Sorore Nepotem apud te, producem-ve tuum, traduci, vt reum deſertæ militiæ; ac in eo ſit, vt fidem tibi excuſationis faciat, veniámque, ſi quid eſt ab illo ætatis inſcientià peccatum precetur. Dederat adoleſcens nomen legioni primariæ tui Equitatus, ac fuerat etiam per turbas illas San-Sebaſtianas commilitans. Cùm diſcedente verò deinceps & non procul heinc tranſeunte legione domum diuertiſſet, vt ſibi de quodam, quem eſſe heic nôrat generoſo equo prouideret, contigit, vt equus, caſu neſcio quo inter probandum, conciderit, & Equiti ſuo, San-Ioanni nempe perfregerit tibiam. Quare & hoc ipſi obſtaculo fuit, quominùs ſe ad cohortem ſuam, vt exoptârat, reciperet, & poſtulante occaſione, ſuo officio defungeretur. Et ſegnior quidem fortaſſis fuit, aut in caſu huiuſmodi, cui oportuit, ſignificando, aut in petenda, à quo decuit, abſiſten

abſiſtendi licentia;ſed quòd facere, nondum rerum ſatis expertus, potuerit, vt condonandum ætati eſt, ita tuâ eſt indulgentiâ dignum. Reuerſus mox meo Chantercetio, Sororem reliqui graui ſemper morbo periculosè laborantem, tametſi Lautaretius bene ſperare me ſemper iubet. Debemus Deo nos, noſtráque בִּידֵי עָשׂוּ : יְהוָה הוּא : הַטּוֹב Ipſe, Deo bene propitio, videor mihi in dies conualeſcere;ac eſt ſolùm, quod verear, ne quæ tuſſis antè remiſſior, primis hiſce frigoribus non-nihil recruduit, ingraueſcat. Admoneor proinde, vel hac ipſa re, vt Cælum clementius experiar; ſicque quam-primùm potero, ante Hiemem te conueniam. Vale interea, OPTIME PRINCEPS, ô meum dulce Decus, & Præſidium, Vale. Diniæ, III. Non. Octobr. M. DC. XLIX.

EIDEM.

Haud debeo ſanè committere, vt meis ſine literis Præſul meus ad te diſcedat. Optaram ego vnà cum ipſo ad te reuiſendum inſtituere iter;neque per illum profectò ſtat, quominùs me eadem lecticâ conuehendum dem comitem;at non licet mihi eſſe tam fœlici, quòd Germana mea ſic adhuc laboret, vt de deſerenda, quo-vſque non-nihil meliùs habeat, cogitare minimè poſſim. Spem facit Lautaretius fore, vt niſi ante finem menſis, ſaltem breui poſt diſcedere liceat. Quare &, Deo bene propitio, illicò ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων, redire ad te dabitur;ac vti ſpero, ob illuſtris Infantis nuptias gratulari. Nimirum Sponſus ille eximius penè iam, vt audio, pro foribus eſt, réſque in ipſo eſt procinctu. Vtinam è Cælo adſit Hymenæus, qui

—— Et ſolemnia verba
Et lætos vultus & fœlix adferat omen!

Reuerſus ad nos Amalricus dici non poteſt, quantis præconiis immenſam illam bonitatem in ſe effuſam exaggeret. Ipſe qui tibi ſolidam debeo, rubore ſuffundor, quòd illi teſtandæ continentem penè occaſionem faciam. Ad valetudinem quod ſpectat, eſt ea iam fauente Cælo, ſatis propitia; niſi quòd importuna tuſſis, quam mihi penè euanidam poſterior febris reddiderat, quaſi poſtliminio regreſſa, ſuas videtur actura vices. Verùm, vt lubet Numini, ita par eſt nos eſſe comparatos. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac dulce meum Decus, quàm optimè Vale. Diniæ, XII. Kalend. Nouemb. M. DC. XLIX.

EIDEM.

Referent, qui ad te contendunt ex noſtris Conſulibus duo, alter quidem, vt Comitiis abs te conuocatis interſit, alter verò vt, quantum licet, teſtatam Vrbis nomine gratitudinem faciat; referent, inquam, idcircò me in dies pauculos diſceſſum differre, quòd quæ mihi negotia cum ipſa Ciuitate ſunt, nondum planè confecta fuerint, & in eo ſint tamen, vt breui abſoluantur. Optandum fuerat ipſos adeſſe;verùm quòd abeundi neceſſitas fuerit, demandata eſt cura tum collegæ eorum in Vrbe ſuperſtiti, tum aliis quibuſdam Ciuibus primariis, vt ea-pra perficiant. Spes eſt proinde, vt niſi hac tota hebdomade res peragatur, id fiat ſaltem primis inſequentis diebus; ſicque ad te diſcedere aut mediis, aut poſtremis liceat. Exopto certè quam-maximè; quoniam tum adeſſe non licuit, cum generoſus Princeps acceſſit,

—— αἰεὶ δ' ἴσχε Διὸς ὑψίστου,

Saltem & breui conuenire, & coràm bene apprecari,

χαίροις, ὦ νύμφα, χαιρέτω τιμίε γαμβρέ.

Tu bene interim ſemper Vale, ô & Principum, & dulce meum Decus. Diniæ, III. Non. Nouemb. M. DC. XLIX.

EIDEM.

Iuxta literas, quas poſtremas dedi, conſtitueram perendie, ſeu pridie Eidus diſcedere; verùm eo ipſo, quo ſcripſi die, eadem me cepit infirmitas quæ anno ſuperiore, eodémque hoc menſe detinuit Lugduni. Continui me proinde in lecto; nec potui niſi heſterna luce ex eo ſurgere, vt mea ex bibliothecula, quos præmitto libros ſeligere poſſem. Hinc quia nolueram tuâ illâ indulgentiâ nimiùm abuti, mihique equum comparâram, quo non incommodè veherer, conſilium capio iam de Lectica, de qua iuſſiſti, non recuſanda; ſcribóque ad Deſnoſium tuum à Sacris optimum, vt eam heic adeſſe XI. Kalendas procuret. Videlicet ſpero me, Deo propitio, eas interim vireis recuperaturum, vt me itineri impunè ac eo præſertim genere vecturæ, committere valeam. Qui haſce tibi literas reddet, Oreſouius eſt, filius ſcilicet optimi in Sede huius vrbis Seneſcallica Conſiliarij. Is ad te contendit, quòd cùm prædium habeat in Oppidulo vocato *Archail*, permotus aliunde eâ miſeriâ fuit, qua pauculi illi, qui eum loculum incolunt, miſerè laborant. Sunt in eo familiæ ſolùm pauperculæ quatuordecim, neque enim plura ſunt, ſeu aggeſta ſeu in villulas diſperſa tuguria. Cùm res verò ita ſe habeat, ecce homines Marculfenſes indignati, quòd Santonæa legio illis prætermiſſis, ad ſe, aliaque Oppida diuertiſſet, tuæ impoſuere Celſitudini, dum obtinuere, ab ea decretum, quo miſeros illos poſſent cogere ad ſoluendum facta in legionem expenſa. Fuere autem adeò immites, ac ferrei, vt impetu facto in eos irruerint, & omneis omninò, quos habebant βόας ἀροτῆρας, omneis omninò aſinas, omneis omninò ouiculas, capelláſque abduxerint;ac id quidem pridie, altero-ve die ante Nundinas, quibus infœlices ſperabant eiuſce peculij commerciolo ſibi in Hiemem prouidere. Ij ſequuti ſunt prædatores illos, fœnum comportantes, quo armenta, hoc eſt ſuam ſpem totam alerent: acerbè autem ab iis repulſi, acceſſere omnes ad Ciuitatem ſupplices, & bonorum omnium vt commiſerationem in ſe, ſic in feros illos, atque barbaros, indignationem concitârunt. Barbari profectò audiere, ex quo præſertim admittere vadimonium nullum voluere, ac petiere ſibi teipsâ libras quater mille, atque quingentas

quingentas numerari; cùm miſeri illi vix ſint totidem denariis perſoluendis pares. Rem itaque, OPTIME PRINCEPS, tua bonitate dignam facies, ſi reddi illis miſeris totam eam prædam mandaris, ac iuſſeris quoque Authores tantæ ſæuitiæ increpari. Pete, amabo, ex Artando, cuiuſmodi ſit ille viculus. Nempe, cùm fuiſſet abs te extortum, vt eò diuerti legionem memoratam præſcriberes, ipſe præſens fuit omninò præſcripta mutare coactus; & Marcuſſia quoque re coràm ſpectata, ne momento quidem hærere ſuſtinuit. Demiratus nuper fui admodùm, cum tuis ex literis agnoui fuiſſe ex noſtris hominibus aliquos adeò peruicaceis, vt fuerint de Creiſſeto apud te recentiùs conqueſti. Quippe ex quo ille abs te rediit, ſemel duntaxat petiit, non quidquam à ſe aliunde expenſum; ſed ducentas dumtaxat libras erogatas in milites, quibus eſt tutatus Bedenenſem Arcem. Sed nempe illi, vt ne eas quidem ducentas libras ſoluerent, querelam illam instituerunt; puduitque eos planè, cùm rem mihi ingratitudinem exprobranti, perſpectam nouerunt. Diſceſſurum me re infecta cum Ciuitatis hominibus, Conſulum abſentiam cauſantibus, prouideo: diſcedam tamen lætus ea ſpe, quòd ad te demùm ſim acceſſurus. Vale interea quam-optimè, ô & Principum, & dulce meum Decus. Diniæ, IV. Eidib. Nouemb. M. DC. XLIX.

EIDEM.

ACcepi, exoſculatúſque eximium Epiſtolium ſum, quod ſtatim ἐν ἀδιπέρ ϑεμῷ ſcribere ad me tua bonitas eſt dignata. Id obſtupeſcerem, niſi qua in me animi propenſione ſis, tot iam argumentis haberem perſpectum. Spectabam, vti & par erat, ad te literas prior date; tu verò, ne foret amoris τιμάιον, quo non vinceres, id, quod omninò mei fuit officij, præoccupaſti. Hoc vt honori mihi eſt, ita de te non conqueror; neque meam cauſor ſegnitiem, quòd tu anteuertens omnem diligentiam hanc mihi peccandi, ſi peccatum fuit, neceſſitatem feceris volens. Nihil hærebam, quominus illud, quod ſignificaſti eueniret; ſed nempe ter-Optimus Deus quò ſit omnia verſurus, nouit; ſperandúmque eſt, vt nihil non bene. Apprecor ſolùm proſperum iter; quando & aliud nihil ſupereſt, niſi vt continenter vota pro tua incolumitate, fœlicique rerum ſucceſſu concipiam. Luillerius meus ægrè ſemper, lentéque admodum conualeſcit; concluſúſque adhuc cubiculo degit; niſi quòd migrauit ad me, vt donec vterque heic ſumus, vnà diuerſemur. Muſæum tuum inuiſo frequens, cujus meus quoque Poteria curam quam poteſt maximam gerit. In eo eſt, vt omnia inuoluta euoluat, cœcóque aceruo eximat; libros, qui Elencho deerant, additurus, ac cætera omnia ita digeſturus, vt cùm heinc diſcedam, ſingula diſtinctè, explicatéque Belmontio committam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus,

Vale. Tolone, XIV. Kalendas Ianuar. M. DC. L.

EIDEM.

QVòd ſpes ſit, vt literæ meæ te Lugduni conueniant, ideò paucos verſus illuc deſtino, quibus apprecari iter proſperum pergo. Valeo ipſe ſemper, Deo bene propitio, ac habet ſe quoque Luillerius iam meliùs. Cœpit nudius-tertiùs vt domo exire, ſic adire Parœciam, ἀχαριςιαν τῆ ἀχαριςίας aſſumptione perſoluturus. Sperat animum aliquoties elegantia, varietatéque Muſæi tui reficere; ac vbi tempora præſertim pomeridiana arridebunt. Perſtat Poteria meus in rebus indigeſtis ſic digerendis, vt, ſi quid opus fuerit, facili negotio poſſit comperiri. Tu, vbicunque fueris gentium, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Tolone, VII. Kal Ian. M. DC. L.

EIDEM.

HAllucinatus ante octiduum ſum, cùm fore, vt te meæ literæ Lugduni conuenirent, ſpes fuit. Nunc, cùm ſis *Aleſi*, deinceps aliquantiſper commoraturus, haſce eò do, vt iſto anni ſemi-ſæculique reſidui initio non fœlicem modò anni decurſum tibi apprecer, ſed comprecer ſimul tranſcurſum fœlicem in proximum ſæculum; vt poſſis vidiſſe te tria, quaſi alter Neſtor, ſæcula gloriari. Apprecor verò etiam Illuſtriſſimæ Heroinæ, totique Familiæ omnia proſpera, ac negotiis tuis optatum ſucceſſum. Cœpit iam Luillerius Muſæum vnà mecum inuiſere, amœnitatéque illius recreari. Secreuit Poteria meus omnia, digeſſitque in faſciculos; literas videlicet Regis, Reginæ, Adminiſtrorum, Parentis, Cognatorum, affinium, aliorum, mei etiam complureis; Diplomata quoque, & Placita varia, Contractus item, rationéſque Colonorum, & alia, præter libellos, chartáſque multas Geographicas, Phragmographicáſque; & farraginem quandam nihili. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale, ô Decus meum dulce. Tolone, poſtrid. Kal. Ian. M. DC. LI.

EIDEM.

QVid heic gentium rerum geratur cognoſces abundè ex literis aliis. Mihi, quod ſcribam nihil ſupereſt, niſi quod tibi proſpera omnia ſummis votis ſemper exopto. Accipio te ſemper optimè valere; hoc ipſum verò eſt, quod imprimis noſſe expetitum, cum-primis delectat. Ipſe, quando mea quoque tibi valetudo ita eſt cordi, bene, propitio Numine, valeo. Cœpit Luillerius heſterna luce luſtrare Vrbis pomœrium; tametſi non-niſi lentè conualeſcit. Poteria meus in eo iam eſt, vt omnium librorum, quo ordine ſunt per pluteos digeſti, ſuccinctum texat Catalogum, quo omneis Belmontio & adnumerare, & adprobare facilius ſit. Mandabo deinceps, vt duo illius exempla

Ce deſcribat,

describat, quorum à Belmontio, obsignatorum alterum transmittam ad te, alterum mihi habeam, tibique adseruem, si fortè quod fuerit transmissum, casu aliquo interciderit. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale, ô Decus meum dulce. Tolone, XVII, Kal. Feb. M. DC. LI.

EIDEM.

ADuectis tam serò tuis literis non possum si velim multis respondere. Quanquam quid opus pluribus? Cùm approbanti tuum illud totum præclarum ratiocinium, vnum sufficiat verbum, subscribo. Doleo & ego Memmium illustrem Præsidem fato functum (scilicet me quoque, vt nósti, amabat) sed omnes nimirùm eodem cogimur, ac omnium ita versatur Vrna, vt sua cuique sors seriùs ocyùs exeat. Exempla legi literarum, quæ fuere ad te ex Aula conscriptæ; spes est vt omnia bene vertant; sed times, opinor, semper Danaos. Est aliquid tamen credendum fortunæ, quæ fortassis quoque, donec lentè incedis, commutare omnia poterit in melius. Fasit Deus ter-Optimus, ac te cum-primis incolumèm, seu in statione maneas, seu in itinere pergas, seruet. Valeo ipse semper, Deo propitio, bene. Tu, ô PRINCIPVM, OPTIME ac dulce meum Decus, quam-optimè Vale. Tolone, VII. Kal. Feb. M. DC. LI.

EIDEM.

NOn prorsus vanè conieci nuper, fore, vt dum lentè incederes, res compararentur in melius. Scilicet spes nobis fit magna, vt occasione proxima Cognatos tibi Principes esse in libertatem assertos audiamus. Non hæreo proinde, quin deinceps gressu non-nihil concitatiore pergas; tametsi, quia non appulisti, nisi nudius-quintùs Lugdunum, vix est, vt istæ literæ non præuertant tuum in Vrbem aduentum. Sunt heic qui rediturum te priusquàm ad Aulam perueneris, sperent; ipse id exoptare quidem, at sperare tamen non ausim. Vtinam solùm moram non trahas, ac breui nos bées tuo reditu. Curatur semper Musæum tuum, quo studio par est, nihilque isti quasi Parnasso, præter suum Apollinem, deest. Discessit Luillerius ante septem dies Maritimam oram lecturus; at ferre tamen me comitem, nisi Hieras vsque non voluit. Dies aliquot cum optimo Grassensi Episcopo moratus, regressurus est Draguiniano, Brinonia, ac Belgenserio in hanc Vrbem. Quid deinceps consilij capturus sit, dies docebit. Tu vbicunque fueris, esto semper sospes, ac Vale. Vale PRINCIPVM OPTIME, ô dulce meum Decus, Vale. Tolone Eid. Feb. M. DC. LI.

EIDEM.

SPes est, quantum nobis è longinquo licet quadamtenus coniicere, te his ipsis diebus aut iam peruenisse, aut mox peruenturum Parisios. Haud multùm hæremus quin, vt res se habent, appulsus illùc tuus sit auspicatissimus; quin omnia, vt exoptas succedant; quin animo sis redeundi ad nos; quin te, Deo bene propitio, prosperè redeuntem breui excipiamus. Hæc bonorum omnium sunt vota; vtinam Deus illa fortunet. Literas habeo à meo Luillerio Monœco scriptas à diebus quinque; erat tunc illeic in procinctu, vt Triremis facta occasione, Genuam sese reciperet, vnde & coniector Romam concessurum. Spero ipse solidum adhuc in hac Ciuitate mensem degere; eáque potissimùm de causa, vt subodorer interea quid sperare liceat de tuo reditu, quo quid discedenti agendum de sarcinulis sit, prouideam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, bene semper Vale. Tolone, X. Kalend. Mart. M. DC. LI.

EIDEM.

TArdè quidem, sed bene est tamen, quòd ad me tandem tuæ literæ Lugduno datæ peruenerunt. Beasti me nempe, quòd & te, totámque Familiam valere intellexi; & factus certior abs te sum, habere se iam prosperè Cognatorum Principum res; tametsi idipsum ex aliorum præuertentibus literis iam nôram. Ecquam-verò, putas lætitiam animo meo peperit, quòd te iam quasi respirantem, sperantémque meliora persensi? Sic Phœbus tandem post nubila; sic Deus tranquillum post tempestatem facit. Hæc est mutatio dextræ Excelsi, digitúsque Dei est heic. Vtinam, vt cœpit, sic opus perficiat. Coniicimus te esse iam Parisiis; sperámusque breui, vt illùc appuleris, accipere. Plura scribere, si velim non possum, Tabellarius enim qui ad nos Tarascone venit, vrget reditum. Vbicumque fueris, bene tibi sit, ac sit Dominus Deus semper tecum. Vale, PRINCIPVM OPTIME; ô meum dulce Decus, Vale. Tolone, IV. Kalend. Mart. M. DC. LI.

EIDEM.

SCripsi ad te quidem solùm nudius-tertiùs; verùm tenere me non possum, quin occasione publici Cursoris hasce ad te literas dem; vt gratuler tibi, quam summam lætitiam attulisse is debet, qui carissimorum tibi Capitum libertatem renuntiauit primus. Nempe, tametsi tanta ea fuit, quæ tibi ex Briennæ literis accessit, quantam mihi significare Lugduno scribens dignatus es; quia nondum tamen Regia voluntas exsequutioni demandata pro tuis votis fuerat, subesse adhuc poterat, quamobrem Danaos timeres; at iam, cùm non modò donatos liberate Principes, sed etiam in Vrbem appulsos, & ingenti acclamatione, applausúque exceptos didicerimus; facilè sanè coniectu est, quàm fuerit immensum, quo fueris perfusus, vbi ista

primùm

primùm acceperis gaudium. Gratulor verò etiam qoam ſecuritatem tibi factam ſentio; rum ob hanc ipſam libertatem, tum ob eum depulſum, cui tam Græca fides (quippe & Dores Græci ſunt) qnemque veritus, tam lentè incedebas. Idem interim tibi cootigit, quod Pro-Auo tuo Magno Mon-morantio; adeò plærumque è te eſt, qood dicitur σπεῦδε βραδέως. An verò gratulabor quoque quam incredibilem lætitiam Ciuitas hæc teſtata eſt, ob renuociatam, quam tantis votis, & vel tui amore, expeſierat libertatem? Nequicquam ſaoè oon eſt, quòd illam exſtitiſſe dico incredibilem; quippe ne ego quidem fidem adhibere, niſi domo in vicos plateaſque egreſſus, potuiſſem. Videre enim erat, omneis cuiuſque conditionis, ſexus, ætatiſque homines, ſpontanea quadam exſultatione tripudianteis, cantanteis, identidémque inelamanteis, *Viuat Rex*, *Viuant Principes*. Scatutiebant vndique vini fontes, circunferebantúrque Cyathi, ac lagenæ, quæ paſſim epoto vioo, effringerentur. Nemo fuit, qui vitris cæruleis ſe exornatum noloerit; ſupputatúmque eſt, fuiſſe ex illis vltra millia vlnarum triginta coëmpta. Ditiores nimirùm ſibi ipſi quæſierunt; Conſules autem publicitùs diſtribuerunt in pauperiores. Turma Eqoitum erat ex ſelectiore iuuentute, quæ enſibus ſtrictis, elatiſque per Vrbem incedens, ingeminandis acclamationibus oecaſionem faceret non paruam; neqoe deerant Pedites, qni certatim cum tuæ legionis militibos idem præſtarent. Quódque admiratus potiſſimùm ſom, fuere fœminarum aliqoot cohortes, quæ haſtis, moſqoetiſque inſtructæ, præripere militiæ landem ipſis militibus viderentur. Debetur verò id quoqne gratiæ Roberto, & Mauritio Palatinis Principibus, quòd ſe tota die Ciuibus commiſcoerint, & ad omnia tripudia, maximéqne illa, qoæ in Publica Ciuitatis Domo, Conſules inſtituere, ſaltârint. Nibil de confluxu in Eccleſiam dico, vbi in gratiarum actionem celebre, quod vocant *Te Deum* decautatum eſt; nihil de ignibus tota Vrbe accenſis (quos geminos etiam illi acceoderunt, qoorum domibus patent gemini, ſeu in duos vicos exitus) Commemoro ſolùm nihil poſſe addi ad reboatum, quo non modò tota circum-Ciuitas, multiplicatis macbinis, ſed & totus præſertim Portus repetitò intonuit; cùm omnium & Triremium, & vt maiorum Nauiom, ſic nauigiorum quoque minorum, quæcunque illis fuere (ſcis autem qnàm multa) bellica tormenta bombum excitârunt, idqoe vbi primùm ingenti pyra ad Publicam Domum aeceoſa cobortes tam Ciuium quàm militum omnes moſquetis ſois eoocrepitârunt. Ipſe certè, cùm accepiſſem quo apparatu res inſtrueretur, eſſe ſpectator, auditórque ex tuo ipſius Muſæo volui; ac dici non poteſt, vt me καὶ θέᾳ, καὶ ἀκροάσει delectârit. Iſta pluribus ex aliis cognoſces; interim verò, qnia ex me quoqoe rem oon iniucundè accepturus es, cenſui eam paucis ſignificandam; vt votum ſimul innuerem, quo intereſſe ſimili ob tuum aduentum ſpectaculo exopto. Intereà verò, PRINCIPVM OPTIME, ac dulce meum Decus, Vale. Tolone prid. Kal. Mart. M. DC. LI.

Gaſſendi Epiſtolæ.

EIDEM.

SCribebam nuper, qoantâ lætitiâ tota hæc Ciuitas exſultaſſet, quo primùm die acceperat factam Principibus libertatem. Lætitiam dicebam incredibilem; quid putas verò dicendum iam, vbi intelliges fuiſſe illam ſolùm inſequentis quaſi proludium? Scilicet deioceps tota bebdomade (ſolâ VI. feriâ exceptâ) nihilo inferior exſultatio fuit; quin-etiam, ignibus ſecluſis, celebrior longè exſtitit. Quippe non ioceſſus militaris modò; noo modò choreæ, ac tripudia; non cætera modò fuere continuata; ſed acceſſere etiam largitiones oppidò inſignes, ac exhibita publicè cooniuia; idqoe tam in Aula Domus Ciuicæ, quàm in plateis, viciſque mediis, inque ipſo quoque Sphuriſphætio, quod eſſe extra pomærium noſti. Quanquam nihil neceſſe eſt, vt ſpeciatim quidquam deſignem; cùm ſis perſpecturus ſigillatim omnia ex ea narratione, cuius typis mandatæ exemplum haud-dubiè accipies. Agnoſces ex ea fuiſſe abs me noper prætermiſſa quamplurima, & vittas cùm dixi cæruleas, addi debuiſſe iſabellinas, & flauas; nempe ad inſigne famulitij tui, cenſuere Conſules addendum tum attinens ad Principes, tum proprium ſuæ Cioitatis. Literæ Caldemontio pridie tui diſceſſos datæ, ademerant iam nobis ſpem accipiendi abs te occaſione hac literas Pariſiis. Vtinam verò proxima liceat oobis accipere te fœliciter illûc appuliſſe. Bene intereà OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus Vale. Tolone, Non. Mart. M. DC. LI.

EIDEM.

MEarum aliquot ſoperiorum literarum prolixitatem harum breuitas compenſabit. Quin-etiam aliis diſtractus curis, nullas impræſentiarum darem, niſi & non poſſem non teſtari lætitiam, quam ob tuum fœlicem in Vrbem appulſum, animo concepi; ac non tenerer congratulari, quem te tota Aula maximum tuliſſe applauſum renontiatum eſt. Vnum eſt, quod præterea facere miſſum non valeam, incidiſſe me nempe nudius-tertiùs in addictiſſimum tibi Equitem Villagiom, ac noo potuiſſe de ſuo fato conquerenti non condolere, maximéque vbi vnâ operâ & factam ipſi iniotiam, & fractam tibi fidem perſpexi. Id ſcilicet commemoro, vt innuam videri è re tua eſſe, dare operam, donec iſtbeic degis, vt res in integrum reſtituatur. Quot verò, & quantis nominibus è tua re ſit, ipſe meliùs noſti. Feſti dies beic nondum ſunt completi. Quid putas, vbi ob exoptatum reditum tuum inſtaurabuntur? Bene iotereà, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, Vale. Tolone, III. Eidib. Mart. M. DC. LI.

EIDEM.

EX iis quidem, quæ ad me Neuræus perſcripſit, intelleximus fuiſſe literas abs te datas; ſed nullas tamen neque Belmontius, neque ego accepimus. Præclarè ſeſe interim res habet, quod præclarè vales. Conſtitueram ſub hoc ſolùm tempus ex hac Vrbe diſcedere, vt ſi qua poſſem ſubodorarer, quid ſperandum foret de tuo reditu, quo, pro vt deberet maturè, tardató-ve contingere, meam ſupellectilulam relinquerem, aut abſportarem. Cùm nihil adhuc ſubſit, vnde aliquid non penitùs vanè coniiciam (qui rumor eſt enim etiam literis hominum noſtrorum, qui iſtheic ſunt creber, eſſe pro votis dumtaxat poteſt) ideò cogito moram adhuc ad proxima vſque Feſta trahere, quando ipſiſmet Feſtis is Curſor aduenturus eſt, qui poſſit præcisè reſponſum ad haſce literas perferre. Non ſanè quòd velim, vt ipſe tot inter negotia perſcribas ad me; ſed quòd exoratum te cupiam, vt dicas Neuræo fidiſſimo tu autem, quonam proximè tempore eſſe te reipſa rediturum putes. Nimirùm, ſi nôrim id breui futurum, vix pauca aliqua emouebo; ſin fortè non ante Æſtatem, & quovſque Rex euaſerit Maior, diſceſſurus ſis, tum ita comparabo me, vt poſt menſem domi tranſactum, quo mea componam negotiola, poſſim te Pariſios ante Ioannalia conuenire, ac veteres illos tam bonos, fidóſque Amicos inuiſere. Bene intereà, OPTIMS PRINCSPS, ac dulce meum Decus, Vale. Tolone, ipſo die Verni Æquinoctij. M. DC. LI.

EIDEM.

ID tibi euenit, OPTIMS, PRINESPS, quod plæriſque hominum noſtrorum, qui vbi appulere primùm ex Prouincia Pariſios, ſolent iactura aliqua valetudinis pertentari. Gratiæ tamen Deo Optimo habendæ, quòd tua hæc inualetudo principes parteis non attingit, & ex earum genere eſt, quæ periodo breui terminatur. Vtinam proxima occaſione conualuiſſe te integrè, accipere liceat. Nullus hærebam, quin illa effuſa huiuſce Vrbis exſultatione afficereris magnoperè, quando illa te, tuámque lætitiam, ob liberatos Principes, occaſionem non poſtremam habuit. Delectat, quod ſcribis te ad Conſules primo quoque die literas daturum; id ſanè & illi merentur, &, quantum perſpicio, è re tua eſt. Sic enim per vices illorum, vt ſpes ita conſtantia eſt ſuſtentanda. Quod de Aula ſcribis, videre mihi videor; vouendum verò interim eſt, vt Deus omnia optimè vertat. Id audire præſertim iuuat, quod affulgere ſpem aliquam futuræ pacis interſeris; eò nempe ardentiſſima bonorum omnium vota concurrunt. Faxit Deus ter-Maximus, vt breui tanto bono beemur. Tu verò, OPTIMS PRINCIPVM, ac dulce meum Decus, Vale. Tolone, VI. Kalend. April. M. DC. LI.

EIDEM.

DOleo tibi aliquid adhuc ſupereſſe incommodi; ſed bene eſt tamen, quòd vehementia illa ita remiſſa hactenus ſit, vt defluxio breui euanida ſperetur. Nôram aliunde, quòd de Nobilium conuentibus ſignificas; vtinam bene omnia cedant. Nullum videtur quidem tutius, efficaciuſque remedium, quo laboranti Galliæ ſuccurratur, quàm efflagitata illa à Cleri, Nobiliúmque Ordinibus generalia Comitia; ſed neſcio tamen, illa-ne ſint in voto potiùs, quàm ſpe habenda. Id nimirum, ſeu Aula timeat, ne quæſita ex quo celebrari Comitia deſierunt, Authoritas quicquam minuatur; ſeu Curia impatienter ferat, excidere ab ea, quam Comitia ſibi detractam ipſi acceſſiſſe conquererentur. Fieri certè exinde poteſt, vt ſtante ab Aulæ partibus Curia, iſta Ordinum conuocatio aut denegetur, aut eludatur; vtcunque aliunde verendum videatur maximoperè, ne ſi fortaſſis Nobiles videri degeneres nolint, magna aliqua rerum perturbatio ſequatur. Auertat Deus omnia mala; ac te cumprimis incolumem ſeruet. Sperandum faciunt literæ omnes, fore, vt breui ad nos aduentes; ipſe præſtolor quid proxima occaſione ſis ſignificaturus. Bene intereà, OPTIMA PRINCIPVM, ac dulce Decus meum, Vale. Tolone, III. Non. April. M. DC. LI.

Viro Eruditiſſimo, CLAVDIO BARTHOLOMÆO MORISOTO, PETRVS GASSENDVS S.

ACcipio ecce nunc dumtaxat quas ad me dare literas ad diem ſuperioris Decembris XXIV. voluiſti. Quo id fato contigerit, (quando præclarus Barberius adeò ſolet in tranſmittendo eſſe diligens) neſcio; ſed eſt profectò, cur ſummè doleam, tum iſtas tam ſerò aduentaſſe, tum illas quas antecedenter conſcriptas innuis, intercidiſſe. Subeſt nimirum, cur aut me non ſat magni duxiſſe illum, quo beaſti me, honorem cauſeris; aut reputes fuiſſe me nimiùm in reſcribendo negligentem. Enim-verò, Eximie Vir, & habeo ſanè maximi tibi in amicum cooptari, qui eruditionem, virtutémque tuam ſuſpicio maximoperè, & ſanctè affirmo me vno tenore pellegiſſe tuas literas, ac hiſce exarandis manum adhibuiſſe. Significauit Barberius ſe accepiſſe ſimul abs te quod ad me tranſderet exemplum nobilis illius tui Supplementi; pro illo itaque gratias ago, addóque me opus tanti facere, vt dignum ducam, quod Ouidius rediuiuus pro ſuo agnoſcat. Profectò enim Argumentum tanta imitatione à te continuatur, & ad metam perducitur, vt ſeu inuentionis ſolertia, ſeu rerum delectus, ſeu ſtyli facilitas, ſeu quidvis demùm aliud ſpectetur, nemo non illud pro Ouidiano habiturus facilè fuiſſet, ſi aliquis ipſum tanquam è Bibliotheca vetere erutum vendicaſſet.

Gaude

Gaude proinde nobili fœtu, digniore ſanè qui deinceps cum Ouidianis Faſtis excudatur, quàm ſupplementum illud Maffei cùm Virgiliana Æneide. Ecquid enim habet iſtud comparandum cum immenſo illo labore, qui tibi exanthlandus fuit, vt illam rerum varietatem, quæ in tempora, temporúmque cauſas, ſinque ortus Siderum, & occaſus digereretur, corrogares? Plura aliàs maiore otio, iam enim iſta ſolùm attingo, ne abs me diutiùs deſideres quam abs me gratiam iure exſpectas. Vale, Vir Præclariſſime, & me, vt cœpiſti, ſic amare perge. Scribebam Tolone Diniam diſceſſurus, III. Non April. M. DC. LI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Eὐπράττειν*.

GRatias habeo, OPTIME PRINCEPS, quòd ipſemet rogatui meo facere ſatis volueris. Nihil ergo ante id, quod præſtituis, tempus de meo ex Prouincia diſceſſu conſtituam; cogito ſolùm proximis diebus lareis eo ſine reuiſere, vt negotiolis compoſitis, valeam tibi deinceps hærere conſtantiùs. Ne interim verò quidpiam detrimenti ex mei abſentia tuum Muſæum capiat, ecce iam Belmontio ſic clauem commiſi, vt ipſi priùs adnumerârim, adptobarímque contenta omnia, confecto Indice per meum Antonium Poteriam, cui ipſe Belmontius manu ſua ſubſcripſit. Curaui autem duo fieri eiuſce Indicis exempla, quorum vnum iam tradidi Belmontio, alterum ad te cum his literis tranſdo vt nôris quid id tei ſit, ac, ſi vacet aut lubeat, poſſis iſthinc tuum Muſæum breui momento perluſtrare. Ille eſt nempe pro pluteorum, loculamentorúmque ordine confectus, ac licebit præſertim libros quo quemque loco memineris fuiſſe relictum internoſſe. Dico autem præſertim libros; nam quia cætera fuere confuſanea; illa ita digeſta ſunt, vt cùm meminiſſe vbi ſingula fuerint relicta potis non ſis, vbi tamen iam habeantur, deprehendere poſſis. Lætor omnia ſenſim in Aula tranquilliora euadere; ac illud maximè negotium de condocandis Comitiis, Aurelianenſis prouidentiâ, authoritatéque compoſitum fuiſſe. Delectat etiam magnoperè quam facere pergis induciarum ſpem; ac ſcribens potiſſimum Heroïnam illuſtriſſimam intercedere, quæ ſit vt virili prudentia, ſic fide apud parteis oppoſitas ſumma. Permouebit forte Hiſpanum, vt manus non inuitus det, quòd res Neapoli iterùm turbantur, quódque in Cataloniam ij Duces aduentari ſunt, ſub quibus nihil à deſtinatis eò viribus ſit timendum. Fortunet Deus omnia, ac præſertim præſtet, ne ſuo tempore occaſio vlla incidat, ob quam id quod Nobilium Ordo timendum iam fecit, malum recrudeſcat. Tu interea, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, Vale. Tolone IV. Eid. April. M. DC. LI.

Quos in transmiſſo Indice libros habebis; præ-

Gaſſendi Epiſtolæ.

ter deſcriptos in Aquenſi Catalogo, qui intra Muſæum relictus eſt, cuiuſque ipſe Exemplum habes, ipſi ſunt qui fuere reperti in Miſcellanea illa congerie, ac inde erui, appoſitíque loco vacuo, ad pluteum imminentem oſtio, quo ex Muſæo Cubiculum inis. Fuere porrò omnes adiecti memorato Catalogo, confecto Aquis-Sextiis, etiam vnus qui inſcribitur Magnani Perſpectiua Horaria, *quemque tua cum veniâ mecum deferam, vt ipſum per otium perterram. Vale iterum.*

EIDEM.

DIgreſſus Tolone Dracænam, illícque moratus dies aliquot, acceſſi domum denique, ac reſalutani lareis nudius-quartùs. Cogitauit ſtatim Tornator Pariſios, ſcilicet ob litem, quæ ipſi intentata in magno Regis Conſilio eſt; neque ſine aliquo meo ad te Epiſtolio diſcedere voluit. Itaque paucos hoſce verſus non alio fine per ipſum do, quàm ne penitùs vacuis, quod aiunt, manibus accedat; nam commendatum alioquin illum facere nihil opus eſt, cùm ipſum iam ſatis & nôris, & ames; & quo apud me loco ſit, non incompertum habeas. Accipies, ipſo referente, quàm Deo propitio valeam proſperè, & quàm acceptus fuerit Conciuibus meus aduentus. Id videlicet, quia memores ſunt beneficiorum, quæ abs te, me intercedente, obtinuerunt; quæque tantò magis iam exaggerant, quantò à tuo diſceſſu, milite non carent. Exſpectabo heic donec innoteſcat, quod eſt inſinuatum de tuo reditu. Interea verò, quam-optimè ô meum dulce Decus, Vale. Diniæ, X. Kalend. Maij. M. DC. LI.

EIDEM.

DIſcedenti ante paucos dies Tornatori Pariſios literas ad te perferendas dedi. Haſce Aquas-Sextias, oblata occaſione, ſub eo inuolucro ad te deſtino, quo Lugduni exempto Pariſios tranſdantur. Cùm binas, ex quo hùc acceſſi, ex Neutræo habuerim, par eſt reputare tutam eſſe viam, qua ille perſcribit ad me; hócque inſinuo, vt, ſi me fortè beare Epiſtolio velis, quod reddi maturè interſit, id ipſi Neutræo concredas. Quod nihil certè abs te accipiam, cauſam ſuſpicor, quòd literas dare ad Belmontium Toſonem pergas, ac per-raræ ſint occaſiones, quibus heinc illuc, illeinc-ve hùc dare literas reciprocè liceat. Nihil porrò aliud iſtæ tibi, quàm valere me renuntiabunt, ac præſtolari ſemper tuum fœlicem ad nos reditum. Varia ſunt, quæ paſſim de illo iactantur; ipſe verò partium ſtudiis omnia tribuo; &, quod ſupereſt, Prouidentiæ Diuinæ euentum committo. Hoc verò interim ſum certus, nihil poſſe te capere conſilij, quod præter decorum euadat, ac non generoſum animum teſtetur. Quidquid illud futurum ſit, bene ſemper, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, Vale. Diniæ, IV. Kalend. Maij. M. DC. LI.

Cc i *EIDEM.*

EIDEM.

NVllas ad te, OPTIME PRINCEPS, ante octiduum literas dedi, quòd partim aeris commutatio, partim officiorum varia exhibitio, dederit causam febriculæ, quæ me decumbentem per aliquot dies detinuit. Ac non sum iam quidem ea planè immunis; sed ea tamen est relaxatio, per quam possim ac debeam paucos hos versus conscribere, tum vt, qui valeam significem, tum vt me habuisse ex postremis meis, geminas abs te literas renunciem. Spero ipsis, Deo propitio, vbi meliùs habuero paulò vberiùs respondere; non possum intereà continere me, quin testatum faciam conceptam lætitiam ob tuum reditum, quem occipis iam facere certiorem. Fortunet illum Deus; faxitque, vt vel quo fecisti tempore sperandum, vel non longa certè interceptâ morâ contingat. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum, Dabam Dioiæ, IV. Eid. Maij. M. DC. LI.

EIDEM.

VAleo nunc quoque, OPTIME PRINCEPS, aliquanto, quàm nuper meliùs, Id vel ex eo intelliges, quòd cogitem hoc ipso manè non modò, Deo bene propitio, solemni Sacro interesse; sed ipse etiam facere. Hoc vnum est, ferè quod scribere vacat; sed ferè etiam vnum, sat coniicio, est, quod ex me, & abs me exspectas. Aliud proinde nihil subiicio, quàm quæ vota pro tua salute, próque fœlici tuo reditu, vt continenter, sic ardenter fundo. Vale itaque, ô DECVS PRINCIPVM, Veni, ô dulce Decus meum. Diniæ, ipso die Ascensionis Dominicæ, XV. Kalend. Iun. M. DC. LI.

EIDEM.

BInas iterùm abs te literas, intercedente Belmontio, accepi. Vitam mihi das, cùm quid subsit spei, minimè alioquin credulus, insinuas. Et quantum quidem coniicio, non adeò maturo eris reditu, ac plærisque facta spes est; sed futurum quoque illum adeò serum, ac plærique sibi fingunt, non prospicio. Quocunque tempore is contingat, prosperum tibi apprecor; quanquam quî possit contingere, & prospero euentu non esse? In nostris hisce regionibus omnia milite perstrepunt, eáque deprædatio oppidatim fit, vt qui simili occasione causabantur tuum regimen, incidisse iam potiùs se ferreum in sæculum fateantur. Id dolendum quidem; sed interim tamen operæ-quasi pretium fuit, & te abesse, & geri ista, vt, quò omnia pertineant, constet. Modij Toparcha nondum ad me sui Cimeliarchij Elenchum transmisit. Ipsum quamprimùm accepero, ad te confestim destinabo. Quod mihi, vt Lugdunum me recipiam, suades; faciam, Deo bene propitio vbi & vacillans adhoc valetudo erit confirmata; & negotiola aliqua domestica peregero. Ecquid porrò dicam, ô PRINCIPVM DECVS, de nesciente modum amore, quo posterioribus literis me immerentem sic euehis, vt quadantenus etiam me Principibus insetas viris, quibus placuisse non vltima laus sit. Nimirum & mihi idcircò Poëtæ dictam accommodas; & suspicionem assentationis excusatione amoliris; & Natalium etiam splendorem ipsi virtuti subiicis, imitatus, putà Pompeium, cùm ex Oriente rediens, & Posidonium Rhodi inuisens „*fasces litterias ianua submisit* „, *cui se Oriens, Occidensque submiserat*. Profectò, nisi gratias agam, non quantas debeo, sed quantas possum, habebor meritò ingratus; cùm mihi obtingere abs te effusior amoris testatio non possit. Sin agam, videbor annuere, ac in me agnoscere doteis, quæ potiùs quasi næui sunt, ex quibus tuus in me amor quasi lumina (quod dicere solent de Parentibus) quædam faciat. Itaque gratias quidem agam pro immenso illo affectu, quo in me ornando exarsisti; sed patieris interim ipse, vt quod non sum, respuens, mecum habitem, & quàm curta mihi sit supellex, nôrim. Plura dicere pudor vetat, ne pergens me deprimere, vel facere affectatè videar, vel causari non satis te, quid rei ageres, attendisse. Vale, PRINCIPVM OPTIME; ô dulce meum Decus, Vale. Diniæ, VIII. Kal. Iun. M. DC. LI.

EIDEM.

REscripsi ad te nudius-tertiùs post acceptas binas abs te literas. Accepi die hesterna alias, quas Belmontius vnà cum datis ad Episcopum meum transdidit. Rescribente illo, schedulam hanc addo, tum vt testet ipsum vltrò subscripsisse cyclicis illis literis; ac dignum esse, cui circa negotium Euocationum faueas; tum vt, agere gratias pergam, ob studium adeò sedulum, quo dignaris facere me de rerum tuarum statu certiorem, Quantâ lætitiâ exceperim, quod postremum significasti de Oratoribus inauditis, de Euocationibus concessis, de celebrandis Comitiis, de mox decernendo reditus tui tempore, de eiusmodi cæteris, ipse, qui me nosti coniicere potes. Cætera inter, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, quam-optimè Vale. Diniæ, VI. Kal. Iun. M. DC. LI.

EIDEM.

SChediolum ecce ad te transdendum, quo momento, qui ad veredarium illud deferat, transcurrit, accipio. Recipit in se eius Author rem, si abs te probetur, ita facilem, ita apertam reddere, vt nihil sis desideraturus. Nullas heic literas à Cursore, qui die Maij XIX. Parisiis discessit, habemus; & quas insequens attulit, habere nondum possumus. Speramus autem semper fore, vt omnia tibi bene vertant. Imprimis verò, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, Non. Iun. M. DC. LI.

EIDEM.

ACcepi, aut accipio potiùs, quas binas abs te literas exspectare me insinuabam nuper. Accipio, inquam; quoniam, qui mihi

occasione

occasione transitus fui per hanc vrbem eas reddidit, abs me non discedit, sed instat, vt è vestigio, si quid velim rescribam. Paucis itaque, OPTIMA PRINCAPS, gratiosè quidem conquereris; sed instè etiam conquereris de mea in rescribendo segnitie, si vllam omninò scribendi ad te occasionem facerem prætermissam. Coniector verò, quo die stato literas à me habuisti nullas, illum fuisse, in quem vllas dare præ inualetudine non potuerim. Quod superest enim, nunquam intermisi, & scribere & literas inuolucro obtegere, destinato ad *Dulyeum*, Lugduni Cursorum Præfectum. Et certè, cùm querela tua literis prioribus contineatur, posteriores iunuunt acceptas, quæ fuere occasione proxima perscriptæ, quando pro tuo illo erga me amore dignaris ob recuperatam valetudinem gratulari. Immensas porrò ago gratias, pro incomparabili bonitate, qua me vtrisque literis de rerum tuarum progressu facere participem pergis. Exspecto autem per-auidè, quod te die proximo perscriptutum recipis; id enim spectat, quantum coniicio, vt ad describendum extremam negotiorum coronidem, ita ad diem discessus tui ratum, fixúmque significandum. Vale interea, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, ac Præsidium. Vale. Diniæ, III. Eid. Iun. M. DC. LI.

EIDEM.

NOndum accepi quas literas postrema occasiona fecisti sperandas: auguror nihilominus ex iis, quæ perscripta ab aliis sunt, fore, vt nisi exspectatæ, proximæ saltem literæ certi quidpiam de tempore, quo sis discessurus renuncient. Quippe, tametsi heic non desint, qui datis ad se literis cessisse te Prouinciam probent, & liuor tamen, & artes notæ, quibus apud istos imponere est moris. Quod, vt Lugdunum cogitem, sæpe sæpiùs me admones, facere adhuc minimè vacat, cùm & animus semper sit, quidpiam priùs de tempore tui reditus perspectum habere. Vtcumque euenturum sit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, postrid. Eid. Iun. M. DC. LI.

EIDEM.

REcreauit me mirum in modum pellegere quas literas Grobosio discedens, vtbémque repetens, es dare dignatus. Siquidem nondum tantam spem, quantam his ipsis literis, aut conceperas ipse, aut feceras mihi. Portum iam tenere videris, speróque proxima occasione etiam sacram ancoram fore demissam accipere. Quod de altero Oratorum inaudito, altero confuso perscribis, non absonum est iis, quæ iam antè præsumpseras; idque non postremum est rei bene cessuræ argumentum. Illud iam inaudieram, quod interseris illos te, quos par erat præ-cæteris tibi fauere, destituisse. Sed videlicet hæc est rerum humanarum conditio, vt sua quisque potiùs, quàm aliena curet; agnoscendúmque est nullum esse, præter Diuinum, præsidium tutum. Quàm appositè interim Poëta,

Sæpe premente Deo, fert Deus alter opem!

Certè quantumvis id tibi sit infœlicitati vertendum, quòd parum æquos habueris, quos fore æquissimos speràras; id saltem boni es consequutus, quòd potueris præter nostrorum opinionem ostendere, te non vnico stare pede; sed superesse, vno labante, quo te præclarè fulcias. Quid-ni proinde tuæ famæ interfuisse existimes, vt res hac via procederet, ac repures esse nihil satius, quàm se totum Summi Parentis prouidentiæ committere, vt cui sit homo carior, quàm sibi, quique nôrit occultis quidem, sed certis tamen tramitibus omnia deducere ad suos fineis. Id vt tu facis, OPTIMA PRINCAPS, sic perge semper facere וְכוּ׳ אשׁר תַּעֲשׂה תַּצְלִיחַ Bene verò, ô & Præsidium, & dulce Decus meum, Vale. Diniæ x. Kal. Iul. M. DC. LI.

Præclarissimo Viro D. IOANNI ALCIDIO MVNERIO, *Philosopho, & Medico Lotharingo, Ciuique Genuensi,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVòd te paucis hisce versibus conueniam, facit tua illa in me propensio, cuius meus Luillerius Amicorum optimus me sæpe sæpiùs certiorem fecit, & ob quam tibi tum refero quam gratiam possum maximam, tum offero reciprocum, plenúmque candoris affectum. Cæterùm quia longum est tempus, ex quo nihil habeo neque audio de Vito amicissimo; & res, vt nôsti, *folliciti plena timoris amor est*; ideò exoratum te velim, vt quid esse id causæ possit, significare haud graue ducas. Vtinam sit in causa potiùs, quod commutandi aëris gratiâ, vestra ex Vrbe discesserit, quàm quod deterius (auertat Deus tale omen) habuerit. Habebis me certè deinceps vt tibi admodùm deuinctum, ita comparatum ad omne obsequium. Vale, Diniæ x. Kalendas Iulij, M. DC. LI.

Destinare schedam poteris Lugdunum superscriptione huiusce modi, A Monsieur, Monsieur Barbier Imprimeur ordinaire du Roy, à Lyon.

Per-erudito, & Amico Viro IOANNI MICHAELI VGEVINIO *Pin. Sclauono,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVas ad me Româ literas pridie Nonas Maij dedisti, vbi perlatæ Parisios incidere in manus nobilis Campinij, transmissæ subinde ad me in Prouinciam hanc, Diniámque meam fuere. Nempe discedente Parisios illustrissimo Principe, Duce Engolismensi, ipse restiti, neque me in eius comitatum dedi. Quare & ad illum remitto, quas non modò ad ipsum adhibuisti literas, verùm etiam, quas ad Neuræum, vt qui in eius versetur Aula.

Deſtino verò operâ eadem Pariſios hocce Epiſtolium, ſi fortè tuus ille *Vaiſim*, quî fuerit ad te dirigendum, nôrit. Deſtino, inquam, vt gratias agam pro ſingulari illo affectu, quo me conſtanter proſequeris, ac lætitiam teſter, qua recreaſti me, dum & vbi-nam gentium fores, & quid-nam rerum ageres, literis tuis ſignificaſti. Quippe nihil prorſus de te à quinque annis audieram; tametſi non rarò de te, tuáque inſigni eruditione, amabiliſſimáque indole cum Principe eximiè bono, ac impensè tui amante; cúmque Neuræo cariſſimo, ſermones inſtituerim; ac tibi omnia fauſta fuerim apprecatus. Delectat proinde accipere te & verſari in Ciuitate, quæ vt Caput eſt Mundi, ſic bonarum Artium fautoribus præcellens eſt, & ſtudiis illis incumbere, quæ animum verè ingenuum, veritatíſque amantem decent. Nimis me deuinciunt tum eximius Sluſius, qui me immerentem eo loco habet, vt ſua ſalute non dedignetur; tum Kircherus, optimus ille, qui me ſibi excidere ex memoria non patitur. Quæſo vtrique, meo nomine, ſalutem quam-plurimam refer. Quod meas illas nugas commendas, tuo erga me amori ſic tribuo, vt ſorti etiam fœlici vertam, quòd potuerint eximio Viro non omni ex parte improbari. Fortunet Deus tua omnia vota, VGSVINI Cariſſime. Tu verò amare me perge, ac Vale, Dabam Diniæ III. Kal. Iul. M. DC. LI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

NOn demiror, OPTIME PRINCEPS, quas iactari minas perſcribis; ſed ſuſpicio ſummam conſtantiam, quâ ipſe illas floccifacis. Scilicet illi pro genio agunt; at rara Auis in Terris eſt, quæ ſeſe volatu hoc tuo attollat. Memini ipſe occaſiones, quibus meritus fueris timeri, nihil metuens. Ecquid proinde hæream, quin impauidè armatus teuiſas, quos intrepidè inermis vidiſti? Quanquam putas-ne Thraſones illi tam metuendi ſunt, quàm videri volunt? Leones erga lepores; lepores ſunt erga Leones. Quare & vix eſt, vt mihi perſuadeam intentare hæc illos, vt tibi quem ſatis nôrunt, metum incutiant; ſed vt iis, quos habes caros; quóſque incubituros eò putant, vt te quoquo pretio tuo ab inſtituto diuertant. Id admodùm iuuat, quòd tam generosè accelerati exinde potiùs, quàm retardari tuum diſceſſum ſcribis; quódque ſpetas te intra hebdomadem impoſiturum denique extremam negotiis manum. Quid tantopere ea remoraretur coniiciebam quidem; at neſciebam planè; & cùm aliquoties conqueſtus cum Neuræo fuiſſem, quòd nihil hac de re ſingulare perſcriberet; excuſauit demùm, quòd nihil pernoſſet, neque enim ſe eò admitti, vt ampliùs quidquam cognoſcere, quàm qui-vis ex Aula inferiore poſſet. Ac ſtupeo id ſanè, ſed non vrgeo tamen, quoniam & de tuo erga illum amore, & de illius erga te fide dubitare piaculum eſt. Vtinam verò accipere hebdomade proxima poſſim, quod ea mihi ſperandum facis. Quòd ſi fortè aliquas adhuc remoras ſentias inici; vnum eſt, quod te reſcire intererſit, cuiúſque ideò te admonere, quando caſu id noſſe mihi contigit, debeam. Accepi nimitùm duos treis-ve eſſe ex præcipua nobilitate, qui ante dies paucos Pariſiis in Prouinciam redierint, eo fine, vt Primariis illis, qui tui obſeruantes ſunt, clàm ſuadeant fore, vt haud-dubiè Pro-Regem Contyæum habeant, ac ſua intereſſe, vt illius demerendi gratiâ hæc, & illa agant. Quid facto opus tibi ſit, conſilium dare meum non eſt; fortè, niſi aliud, ſaltem non noceret ad præcipuos quoſdam dare literas, quibus & ipſi tenerentur, & cæteros tua in fide ſeruarent. Vtcumque ſit, OPTIME PRINCEPS, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, III. Kal. Iul. M. DC. LI.

EIDEM.

NEque iam miror, OPTIME PRINCEPS, aliquid ſemper, quod tua negotia remoretur, interuenire. Mirarer potiùs, ſi in hac tanta, quam innuis Aulæ agitatione, nihil noui ſuboriretur. Agnouit Heraclitus in rerum natura ὁδὸν ἄνω, κάτω, iuxta quam Mundum conſtare dixit; quantò ea magis agnoſcenda in rebus humanis, ac noſtris præſertim, eo ſolo conſtantibus, quòd nunquam non ſurſum deorſum ferantur. Vtinam modò, ne id eueniat, quod, vt illius opinio fuit, Mundum denique ἐκπυρώσεως, ſic res demùm noſtræ in incendium abeant. Nàm bene quidem eſt ominandum, ſperandúmque de ſuperata Regis Maximi pupillari ætate: ſed Diuinum Numen interim orandum, ne ea difficultatum ſeges intra hoc bimeſtre, quod supereſt tempus, ſuccreſcat, vt illam deinceps euellere nimiſquàm operoſum ſit,

Fallar, & hoc omen tenueis vaneſcat in auras,

præſtétque Deus glorioſo Regi, vt ſumptis in manus Imperij habenis, efficiantur illi praua in directa, & aſpera in vias planas. Hoc ſat ſcio, tuum eſt votum, qui & Regem, & Regnum amas vnicè; id ille fortunet, per quem Reges regnant, & in cuius manibus ſortes noſtræ ſunt. Tu verò, ô dulce meum Decus fœliciter omnia exſequere, ac Vale. Diniæ, III. Non. Quintil. M. DC. LI.

EIDEM.

DAuus ſum quidem, non OEdipus; ſed videor tamen poſſe malè interpretari quod recipis Ænygma coram ſoluturum. Ipſe quoque præſens coniecturam dicam; non poſſum verò interea non commendare conſtantiam, qua Maieſtati Sacræ addictus, eoſdem cum illa probas, improbas Amicos, inimicos ducis. Dici non poteſt, quàm delectârit, quòd tam præclaram feciſti ſpem fœlicis exitus rerum tuarum. Nondum habere literas licet, quibus te proxima occaſione rem perſcripturum recepiſti. An interim tamen eam fuiſſe per

per-actam argumento est, quod San-Markius celerrima celeritate aduenerit, & ab ipso eius aduentu cogitari arma sit rumor. O nos fœlices, quòd tu tam bonus, vt etiam præoccupes te nullius vnquam rei magis, quàm iniuriarum immemorem fore. Digna sanè hæc mansuetudo, illa animi magnitudine, qua vt aduersis non frangeris, ita prosperis rebus non efferceris. Vtinam illam homines nostri ita denique persuadeantur, vt animos omnium tibi reconcilies, & quæ pro salute Prouinciæ concepisti, vota succedant, ac Patriæ Parens ab omnibus agnoscaris, & conclameris. Vale, OPTIME PRINCIPVM, ô dulce Decus meum, Vale. Diniæ Eid. Iul. M. DC. LI.

EIDEM.

QVod ille Principum secessos aliquam adhuc remoram negotiis tuis iniecerit, pro conditione est rerum humanarum. Spes est tamen fore, vt breui accipiamus fuisse rem mox compositam; ac nihil obstitisse, quominùs tua negotia perficerentur. Resciueramus iam, vt ex literis à me postremùm datis perspicies, aduentasse San-Markium neque nos planè latuerat, quod minatum eum fuisse scribis, priusquàm discederet, bellum. Ac fortè quidem per eum non stetit, quin rerum nouarum quidpiam moliretur; verùm omnia hactenus se pacificè habere inaudimus; & Parlamenti quidem prouidentiâ, factionibus nascentibus Senatus-consulto repressis. Quàm voueo vt hoc non modò augurium, sed etiam quasi præludium sit exoptatæ tranquillitatis! Faxit Deus ter-Maximus. Tu verò intereà, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, XIII. Kalendas Sextil. M. DC. LI.

EIDEM.

NVllas ad me nuperus Cursor literas abs te attulit, hoc verò non sanè conquerendo dico; sed facio solùm, vt insinuem, potuisse tuas literas occasione quapiam intercidere; si quid fortè ad me pro more (quæ tua nimirùm esse solet bonitas nimia) perscripseris. Audio interim non fuisse res Aulæ, vt sperâram, compositas: quare & reditus ad nos tui fieri angitor procrastinationem. Sat illa citò, si sat benè. Vtinam modò ipsi concordia potiusquàm diffidium occasionem faciat. Quàm verendum enim ne istæ scintillæ in eum incidant fomitem, è quo strues ingens concipiat incendium! Sic flectat Deus animos, vt simoltate deposita, omnium vota in commune bonum, hoc est tranquillitatem conspirent. Tu, OPTIME PRINCEPS, vbicumque fueris, cùm nusquam nisi pro Regis nutu, ac voluntate futurus sis, Tu, inquam, ô meum dulce Decus, Vale. Diniæ, VI. Kal. Sextil. M. DC. LI.

EIDEM.

LIteras abs te accepi binas, cum postremis videlicet, quas intercidisse nuper suspicabar. Didici ex vtrisque inchoata quidem, promotáque negotia, quæ tibi iniiciunt remoram; at nondum tamen eò deducta, vt diem destinare ad discessum possis. Quin-etiam tamen si spes est, vt postquam Curia iusserit referri in Acta nouum id Diploma, quo Cardinalem postliminio non iri receptum canditur, Princeps in Aulam redeat, tam breue tamen superest interstitium heinc ad Natalem, quo Maximus Rex pupillari ætate euadat superior, vt te vix discessurum rear, quin priùs dies ille fortunatus illuxerit, & Regi gratulatus coram illius manum iam habenas tenentem fueris exosculatus. Vtcumque facias, faxit Deus, vt proxima saltem occasione accipiam peractam esse, quam fieri voues, vocatam magnam Martis cum Ioue in Aulæ cælo coniunctionem; & qui Rex inclytus est tibi magnæ Romæ spes altera, imperium summa vt æquitate, ita fœlicitate regat. Quàm præclarum interim est, quod de faciundis Philosophi experimentis ratiocinaris! quippe experientiam rerum Magistram iure confers cum oculo, quo qui destituuntur Andabatæ fiunt, & non tam Philosophiam, quàm Matæotechniam sectantur. Nam illi quidem sibi officio præclarè perfuncto videntur, cùm disputationum, quæstionum, argutationum seriem struxere; at, quod ingenij potiùs figmentis, quàm experimentis inædificent; deprehenduntur nihil aliud, quàm chimeras concinnare, insomniáque pertexere. Sed hac de re plura, Deo volente, coram. Intereà verò, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, postrid. Non. Sextil. M. DC. LI.

Tacere non debeo optimum Pontisium, illum scilicet plenum fidei, & probitatis antiqua virum, qui te semper summo ardore vt veneratur, sic sanè amat, petysse abs me, tibi dici, quam pectore toto profundit, venétque salutem. Nullus planè hæreo, quin illius germanus, qui iam est Parisiis, te frequens inuisat. Durbesius certè eiusdem filius, tibi addictissimus semper est. Ipse est, cuius ope resciui, quod scripsi ante circiter mensem, de quibusdam nobilibus, qui aduenissent Parisiis, vt defectionem quampiam molirentur. Vale iterùm.

EIDEM.

QVàm dolendum, OPTIME PRINCEPS, versari res semper in ancipiti, ac nihil præter vota, vnquam superesse! Nisi insequente certè occasione res accipiamus compositas, non video quid boni ominari liceat. Videlicet res eò vergunt, vt inita licet deinceps concordia, ea supersutura diffidentia sit, ob quam discordia facilè recrudescat. Vertat Deus omeu in melius, faxitque, ne quæ ante annos trecentos, ac postmodum quoque fatâ contigere, nos maneant. Quippe, vt se res ac genij habent, pronum est fieri Helenum, vtinam modò non & Cassandram. Perspicis ipse cominùs omnia; quare & facile est tibi eminùs omnia prospicere. Pauca quidem sunt, quæ insinuas; sed non obscura interim, quæ vis haberi subintellecta. Deus iterùm omnia meliùs; ac te cum-primis sospitem seruet. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce

dulce Decus, ac Præsidium, Vale. Diniæ, prid. Eid. Sextil. M. DC. LI.

EIDEM.

Nihil fuit necesse, OPTIME PRINCEPS, lituras illas pauculas præ festinatione ductas excusare. Satis enim noui varias, graueisque, quibus teneris occupationes; permitúmque est Virum tuæ sortis, & isto scribendi genere oblectari, & tam pauca, tametsi ferè properantem oblinere; & facilitate tam facili esse, vt tua extemporanea possint aliorum cogitatis grauioribus æquiparari. Suaue admodùm fuit legere, quod perscribere es dignatus, Condæum, præeunte Aureliano Regem, Reginámque demùm salutasse. Quidpiam-ne adhuc nubilum, quasi per transennam conspiciam, asseuerare minimè ausim: si quid tamen tale supersit, faxit Diuinum Numen, vt Sol id exortu primo discutiat. Solem cùm dico, Regem intelligo, qui futurus mox pupillari ætate maior, & authoritatis splendore præfulgens, erit tanquam Sponsus procedens de thalamo suo; & exultabit vt gigas ad currendam viam, à summo Cælo egressio eius, & occursus eius vsque ad summum eius, וְאֵין נִסְתָּר מֵחַמָּתוֹ: Quo putas verò dulcore me tua illa verba perfuderunt, *Ætatem pupillarem pedetentim missam facit Rex noster, cuius indolis eximiæ odore referta est Aula & Orbis ipse.* Reuocaui certè illicò in mentem, quod votum pro illius gloria, Actione illa mea inaugurali perorans concepi, ac vultu in Cælum elato, id vt compleretur, voui iterùm. Præclarum, ac te dignum est, quòd illos istorum, qui te oderint gratis, rumusculos floccifacis; neque, dum bella cogitant, non cogitas ipse cogitationes pacis. Sic Deus me amet, vt tu esse alius, aliud-ve agere, sustinueris nunquam. Adueni modò, ac interim, ô meum dulce Decus, Vale. Diniæ, xv. Kalendas Septembris, M. DC. LI.

EIDEM.

Allatæ nondum ad me sunt, quas nuperus Cursor literas aduexit. Quare & si quas bonitas tua ad me dare dignata sit, respondere tis nondum licet. Quòd sese interim offerat occasio dandi Aquas-Sextias literas, ipsam ideò arripio, ne non fortè alia deinceps occurrat. Facio verò, tum vt me semper, Deo bene propitio, valere insinuem; tum, vt significem qua lætitia me Tornator affecerit, quòd mihi in aurem abs te dixit, quod ipse ore tenus expressum voluisti. Id, vt constitutum, vtinam eueniat; ac tempus etiam exspectatum præuertat. Intereà verò, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, IX. Kal. Sept. M. DC. LI.

EIDEM.

Accepi quidem literas à superiore Cursore aduectas; at quas aduexit nuperus accipiendi spes nulla est, si verum sit, quod memorant, fuisse eum vecturâ spoliatum. Quod insinuas de reditu, de tempore interpretor; ac ob id quidem potissimùm, quod refers Reginam palam edixisse. Affecere me iterùm summo dulcore tua illa verba; *Pupillarem intereà exigit ætatem Rex egregius, in cuius fronte animi candor, militaris ardor, summáque enitet prudentia.* Faxit modò Deus, quod subinde voues, vt pubertatem aggrediatur, transigátque pacificè. Tantulum est, quod scribere iam vacat. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, ô & Præsidium, & dulce Decus meum. Diniæ, Kal. Septembris, M. DC. LI.

EIDEM.

Ex literis quidem quas quærebar nuper spoliato Cursore interceptas, redditæ fuere aliquæ; at non mihi tamen, quas abs te exspectabam, qui testatus fueras superioribus, prætermitti nullam à te, quin ad me scriberes, occasionem. Et quidpiam-ne fortè interuenerit, quod obstiterit, ne literas dares, neque scire licet, neque conqueror; sed quæ tamen illarum fata esse potuerint, insinuo; vt si expediat, nosse rem possis. Ad insequenteis quod attinet, ipsas cum cæteris accepi. Et quoniam amicus occurrit, qui Aueniouem has perferat, ideò occasionem arripio, vt securiùs ad te transdantur. Iuuat nosse quid istheic rerum à te perscriptarum agatur: quàm iuuaret magis, posse illas minùs turbulentas accipere! vertat Deus omnia in meliorem sortem. De mea versum te profectione, cogitare quidem incipiam, sed vbi tamen ad me vberiùs, quod & recipis, scripseris. De Neuræo quod attigisti, delectauit summoperè; ille enim profectò is est, quem paucis describebam nuper. Vale, OPTIME PRINCIPVM, ô & Præsidium, & dulce Decus meum. Diniæ, Non. Septembr. hoc est die Natalitio, quo Rex Maximus transit ad Ephebos, M. DC. LI.

EIDEM.

Ferunt Cursorem, qui ad te meas deferebat penultimas vltra Auenionem iterùm spoliatum. Quid id rei sit, coniicere est promptum, sed conqueri inutile. Quas postremas literas dedi, eas Auenionem destinaui. An meliore fortuna fuerint, tu ipse prior noueris. Tuas interim Kalendis conscriptas intemeratas habui; ita apud nos non semper ius Gentium, publicáque fides violatur. Est verò, cur hanc quam describis tam continentem rerum vicem, perturbationémque doleamus, quando exitum non reperit; sed aliis, aliisque nectitur ex causis. Faxit, quæso, Diuinum Numen, vt quas proxima occasione accepturus sum literas, referant hanc caliginem tum fuisse penitùs discussam cùm primùm fuerit Rex Maximus tanquam Sol supra Horizontem pupillaritatis exortus; ac Maiestatem (ex eo dictam quòd sit quasi maioris status) tanquam splendorem induens, in suo Themidis solio quasi in Cælo coruscârit. Tu quoque, OPTIME PRINCIPVM, tanquam Sol nobis exorere; futurum est enim, Deo bene propitio, vt quam-primum illuxeris, superstites omneis

apud nos tenebras diſcutias. Interim verò, ô & Præſidium, & dulce Decus meum, Vale. Diniæ, XVI. Kal. Octobr. M. DC. LI.

Viro Clariſſimo, Eruditiſſimo, Amiciſſimo, IACOBO ALEXANDRO TENNEVRIO, *in Aquitanico Vectigalium Senatu Regio Conſiliario,*

PETRVS GASSENDVS S.

Qvem eximium librum abs te editum ad me dare, intercedente Monconiſio noſtro dignatus es, diebus proximè elapſis accepi. Significârat præclarus ille, librum ſibi iam traditum, ipſeque Mathematici argumenti eum præſtolabar; at ex titulo ſtatim ipſo eſſe deprehendens Hiſtorici, nihilo ſegniùs ipſum arripui, neque minùs exhauſi totum: adeò vt etiam in mei mentionem inter additamenta factam, & ob quam tuæ bonitati gratiam habeo, inciderim. Nimirùm & Authoris nomen, & controuerſiæ dignitas, & perſpicuitas ordinis, & rationum pondus, & phraſeos elegantia, fuere mihi quaſi Sirenes, à quibus vix quicquam potuerim abduci. Sic proinde habe, me & inter legendum fuiſſe ſummoperè delectatum, & congratulari iam ſummoperè tibi, quòd fœlici adeo ſucceſſu arduum negotium diſcuſſeris. Ita profectò videris mihi & de glorioſa Regis ſtirpe, & de Regno eſſe bene meritus; vt planè inſignem conſequi gratitudinis teſtationem debeas. Ac fortè quidem eam non aliunde, vt ſe habent res, moreſque hominum, conſequeris; ſed conſequeris tamen certè ab eruditis, boniſque Viris, qui ſunt Veritatis, Patriæque amantes, & quibus præſertim innotuerit tui Antagoniſtæ eruditio, ac fama. Perge modò bene mereri de literaria Republica, quando in quocumque argumento te verſari contigerit, natus vnicè ad ipſum videris. Perge & ſemper amare me, qui te & reuerâ ſuſpicio, & mihi amicum ſummo honori duco, Vale. Diniæ, XVII. Kalendas Octobris, M. DC. LI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν.*

IAm copiosè, tam eleganter, tam exquiſitè deſcribis pompam, qua glorioſus Rex à Tutore, Curatoréque effectus liber, proprij imperij habenas ſumpſit, vt interfuiſſe coram videar, nihilque graue ſit à ſpectaculi oſtentatione procul abfuiſſe. Vtinam modò ſolemnes iſti, magnificique apparatus omina ſint exſultationis, quæ decurſu toto Regni perſeueret; ac vouere liceat non inaniter, quod fauſtum iam ſit, quod fœlix futurum. Non fore porrò irritum votum conijcere licet ex ſumma Sapientia, qua Maximus Princeps ſupra ætatem pollet, & ex iis, quæ iam exhibuit, ſpeciminibus æquitatis. Delectat, quod refers de Cinea; at tibi cùm non modò Reges, ſed ipſum etiam Regem Regum in ſolio iuſtitiæ ſedentem vidiſti, non-ne qua pietate in Deum, quo affectu in Regem es, appreeari illud ſobiit cum Pſalte, *Deus iudicium tuum Regi da, & iuſtitiam tuam filio Regis. Iudicare populum tuum in iuſtitia, & pauperes tuos in iudicio*, & quæ omnia in illo conſequuntur Pſalmo? Ego certè ex eodem ſemper appreeor, vt in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis oriatur; & apprecationem quaſi ingeminans, deſino in eadem verba, *fiat, fiat.* Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac dulce meum Decus, vbicumque ſis, Vale. Diniæ, IX. Kal. Octobr. M. DC. LI.

EIDEM.

VIx quidem hæreo, OPTIME PRINCEPS, quin per Curſorem nuperum literas ad me dederis: quippe id pro tua erga me bonitate in more habes ac non ita pridem conteſtatus es nullam te ſcribendi ad me prætermittere occaſionem: verùm, ſi hanc quidem non prætermiſiſti, neſcio quis caſus-ve, Deus-ve, quominùs literæ tuæ ad me peruenirent, obſtiterit. Dum tamen ſemper proſperè valeas, rebúſque tuis bene ſit, cætera patienter ferenda. Hoc eſt ſolum quod te iam volo. Plura nempe proximis diebus per Mercatores Lugdunenſeis, Deo propitio, ſcripturus ſum. Intereà verò ô & Præſidium, & dulce Decus meum, Vale. Diniæ, prid. Kal. Octobr. M. DC. LI.

EIDEM.

ISthæc quidem è lecto ſcribo; verùm ea ſpe, vt Deo propitio, proximis diebus in pedes ſtem. Febris eſt, quæ decumbere me ab hebdomade ineunte coëgit, & duobus quidem paroxyſmis, quorum alter ſeptemdecim, alter duodecim fuit horarum; ſed ita tamen, vt tertij tempus, ſi Tertiana futura erat iam exceſſerit, ac timeri ſolùm illius acceſſus poſſit, ſi Quartana fortè futura ſit. Niſi præmaturè, quod timeo, ὁ χρόνιος diſcedat, dabo operam, vt quis paroxyſmi ſucceſſus fuerit reſcire valeas. Nullas adhuc poſtremus Curſor literas abs te detulit; adeò vt iam penè nullus dubitem, quin quas ſolitus es, dignariſque ad me ſcribere, intercipiantur, ac tantò magis, quantò innotuit eas, quas debueram quatto ante loco accipere, oſtentas, lectáſque publicitùs fuiſſe. Te exoratum proinde velim, vt ſi beare me tuis literis pergas, transfere digneris illas ad Belmontium, quoniam tametſi tardiùs, ſecuriùs tamen eas accipiam. Ego, donec conſtiterit meas quoque intercipi; aut ſolitâ viâ, aut intercedente Belmontio indiſcriminatim, ac prout ſe occaſio obtulerit, ſcribam. Scribenti ad noſtrum Neuræum meo Poteria, vt rei eiuſdem eum admoneat, mando. De publicis rebus in eo ſemper ſum, vt melius omen apprecer, quàm vt non abſimilia iis, quæ ante annos trecentos contigiſſe legimus, conſequantur.

quantur. Quod noui accidisse Aquis-Sextiis, donec ista scribo, perfertur ad me, alia viâ haud-dubiè pernosses. Tu, ô & Præsidium, & Decus meum dulce, Vale. Diniæ, pridie Non. Octobr. M. DC. LI.

EIDEM.

IStæ-ne literæ ad te peruenturæ sint, prorsùs hæreo, quando nullas habeo abs te, quæ te superiores accepisse insinuent. A conscriptis certè postridie quàm Rex pupillarem ætatem exult, redditæ mihi nullæ fuere: vnde & vereor admodùm, ne quas confido scripsisse te fuerint alicubi interceptæ. Si meis idem fatum contingat, ac hisce quoque aditus ad te vsque non pateat, id mihi ferendum erit leuiter. Committo ipsas tamen fortunæ, vt si tuas in manus fortè incidant, certiorem te faciant me Deo propitio post duos paroxysmos febrem non sensisse. Octiduum est, ex quo discedentibus Lugdunum Mercatoribus literas, quæ illeinc ad te Parisios transferentur, dedi. Cùm monuerim autem, ne tuas ad me, si quas constaret intercidisse, destinares ampliùs Aquas-Sextias, nihil opus est heic repetam; sed solùm, vt eas, quò innui, dirigas, te rogare pergam. Deum semper quæso ter-Maximum, vt te seruet incolumem, tibíque omnia tribuat secundum cor tuum: Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, ac Decus meum dulce. Diniæ, prid. Eid. Octobr. M. DC. LI.

EIDEM.

EN literas denique binas abs te accipio, OPTIME PRINCEPS, alteras quidem pridie Kalendas, alteras verò pridie Nonas huiusce mensis Parisiis datas. Fortè si quando intermisisti aliquas, vt insinuas, dare, non tot, quot rebar post interceptas ob Cursorem palàm spoliatum interciderunt. Vtcumque sit, ea mihi voluptas tuis ex literis contigit, quæ ex fœcundis calicibus diuturnam sitim explere cupienti. Id verò sanè tantò magis, quantò continenter valere te agnoui; nam quòd me quidem continenter amari abs te sentiam, id pridem ratum, fixúmque est. Quominùs porrò me hactenus itineri commiserim, partim literarum tuarum exspectatio, partim ea, cuius iam semel, iterúmque memini, inualetudo fecit. Ac fortè quidem quæ nos iam hac in Regione hyems inuadit, non iniiceret remoram; sed vias sic infestari audio, vt hæream, an non satius sit, quid serus vesper vehat, exspectare. Quæcumque sit verò mea iam hæsitatio, ea mihi, Deo propitio, vltra hiemem non prorogabitur. Túque aliunde ne dubita, quin alta mente repostum sit, quod de amico omnium horarum habes. Quidpiam accepimus de fœlici, cuius mentio est à te facta, expeditione ad Biturigas: vtinam Deus pari successu id, quod superest Regiæ profectionis fortunet. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, XII. Kal. Nouembr. M. DC. LI.

EIDEM.

MIrabere, OPTIME PRINCEPS, duos ex Prouincia Cursores meis sine literis discessisse; sed mihi nempe occasiones, quibus Aquas-Sextias transferentur, defuerunt. Accepi interim literas κατὰ τὴν ἀρχὴν superioris mensis à Neuræo datas, quibus fuisse te illo ipso die febri correptum renunciauit. Quo id dolore acceperim, quámque me anxiè hactenus habeam (donec scilicet literas succedenteis desidero) ipse qui ex tuo erga me amore meam erga te obseruantiam metiris, coniicere potes. Faxit verò Diuinum Numen, vt & istæ literulæ in te valentem incidant, & ego breui eas accipiam, quibus & metu omni exsoluar, & pro fœlici spei successu, quæ concipio vota, persoluam. Voueo nempe, vt ne quicquam non sit, quod, dum apprecor pro more, vt valeas, Vale, inquam, OPTIME PRINCEPS, ô dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Diniæ, VI. Eid. Nouembr. M. DC. LI.

EIDEM.

TAm raræ sunt iam occasiones, quibus heinc Aquas-Sextias dare literas liceat, vt videri possim immemor officij, abs quo habeas tam infrequenteis. Sed res nimirùm illius Vrbis ita turbatæ reputantur, vt vix quisquam se eò conferre negotiorum causâ sustineat; ipséque proinde bonæ sorti ducam, quòd se occasio hæc offerat, destinandi has Auenionem, vbi veredario transcurrenti committantur. Vt heinc portò illuc perpauci contendunt, sic illeinc perpauci huc redeunt, qui eò destinatas ad me perferant, vt quî valeas, aut quid tum istheic, tum alibi rerum geratur, cognoscam. Vnde fœlicitati etiam verto, quòd superiore hebdomade literas nancisci à Neuræo potuerim, quibus Octobri licet datis, acceperim te febri iam immunem. Quæso Deum ter-Maximum, vt quam valetudinem cœpit restituere, planè perficiat, ac diuturno deinceps æuo sartam, tectam, constantem seruet. Vale itaque, OPTIME PRINCIPVM, ô dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Diniæ, V. Kal. Decembr. M. DC. LI.

EIDEM.

QVanto cum gaudio literas, quibus beare voluisti me, vt te iam conualescere testareris, acceperim; dicere quî valeam, qui tantoperè extimueram, ne tua illa febris longè aut malignior, aut diuturnior euaderet. Itaque tibi vt gratulor, quod ista quidem tempestate conualescere tam citò potueris; sic gratias quàm possum ago maximas, quòd mihi id ipsum tua manu significare fueris dignatus. Addo & quas debeo, quòd benignè adeò excusationem admiseris, ob nondum susceptum à me, sed dilatum ad vsque initium Veris proximè successuri iter. Testor interim me, Deo propitio, ita liberaturum fidem, vt neque abs te, neque ab iis amicis, quos insinuas, vllus querelæ ampliùs de me instituendæ præstetur locus. Vtinam modò seu istheic tibi, seu alibi occurrero,

occurrero, te proſpera fruentem valetudine complecti venerabundus poſſim. Vale igitur, PRINCIPVM OPTIMA, ô dulce meum Decus, ac Præſidium Vale. Diniæ, prid. Non. Decembr. M. DC. LI.

Illuſtri Viro PHILIBERTO DE LA MARE, *Senatori Diuionenſi*,

PETRVS GASSENDVS S.

REdduntur mihi ecce tuæ literæ ante menſem Diuione datæ. Quàm gratas illas habeam, dicere ſanè potis non ſum; qui & exinde valere te poſt inualetudinem tam diuturnam accipio; & me tibi è pectore, nec dum ex memoria poſt tam diuturnum ſilentium non excidiſſe compertum habeo. Quanta ego quoque, quámque diuturna inualetudine fuerim, dicere nihil attinet, aſſeuerare ſanctè præſtat eſſe mihi te, virtutémque tuam venerationi ſemper ſummæ. Quod de Numo Auguſtoduni effoſſo me rogas, doleo admodùm nihil poſſe me lucis exoptatæ conferre. Antiquaria illa ſupellex incomparabilis Peiteskij Pariſios tranſlata, diſtractáque eſt; mihíque nihil poteſt ex ea, quod ad rem faciat, ſuccurrere. Potuiſſet ſanè ὁ μακαρίτης, aut nemo Mortalium tibi affulgere; nunc, illo exſtincto, non miror, ſi in neminem incidas, qui hac in re præferat facem. Difficultas fortè ex eo, quòd *Popeonanus* nomen ſit, vt ſuæ gentis, ſic ſui æui; nec liceat, defectu Hiſtoriæ, quis ille fuerit ex nuda ſtella, & voce *Conſa* conijcere. Hariolari certè, ac hariolationes quibus fundamentis par eſt, non communire ſit riſu dignum. Eſt verò etiam, quamobrem doleam, nihil habere me, qui tuum illud *de Leonardo Aretino* inſtitutum quicquam promoueam; ſed nempe in Regione verſor, quæ vt germanæ literaturæ, ſic huiuſmodi deliciarum ſterilisſima prorſus eſt. Quamquam & quia eximios Puteanos hortatores habes, par eſt reputare, non poſſe te aliunde, quod non ex illorum interceſſu obtineas, nanciſci. Certè, niſi alioquin nôris, noſſe ſaltem ipſis procurantibus poteris ſpirantem illam Bibliothecam præclarum Naudæum, quo nemo habet omnis æui plureis Authores, libróſque perſpectos. Non neſcire profectò potes, depromſiſſe illum ante decem annos ſua ex Bibliotheca opuſculum illud *Leonardi Aretini de ſtudijs, & literis*, ac præmiſiſſe etiam ipſius ex Trithemio elogium. Sic ergo habe, fruſtra te (quantum ego quidem opinor) ire requiſitum ex aliis, quod non dabitur ex eo impetrare. Ego, ſi me aliquid roges, quod meæ magis opis ſit, dabo operam, vt ſaltem in me non deſideres pronam voluntatem. Vale, ac me porrò, quod feciſti, ama. Diniæ, prid. Non. Decembr. M. DC. LI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

MIrè recreauit, quas literas VI. Eidus dare es dignatus, accipere; quando fuere mihi inſigne conſtabilitæ iam tuæ valetudinis argumentum: ſeruet illam Diuinum Numen ſartam, tectámque in longum æuum; ac tua fortunans conſilia, tuis votis, cœptíſque omnibus adſpiret. Quod de rerum ſtatu attingis, id ipſum eſt, quod proſpexiſſe, prædixiſſéque antè videris. Faxit verò vtinam Deus, ne ſerpente vlterius malo, Prophetia ampliùs producatur. Ipſe me Deo bene propitio non malè haberem, niſi Tuſſis, malum penè populare, incommodas mihi nocteis faceret; nam interdiu quidem eſt tolerabilior. Spero Feſtis hiſce exactis continere me domi paullulùm, ſi decoqui fortè mali cauſa poſſit. Quoniam porrò hæ literæ tibi anno iam nouo ruito reddentur, par eſt ipſis tibi illius fœlicitatem apprecer, ac vt conſequuturi omnes proſperè quoque decurrant, voueam. Imprimis verò, OPTIMA PRINCAPS, ac dulce meum Decus, quam-optimè Vale. Diniæ, VI. Kalendas Ianuarij, hoc eſt ruente anno M. DC. LI.

EIDEM.

SIgnificauit Neuræus meus fuiſſe ſe abs te interpellatum, vt te excuſatum faceret, quod otij defectu nullas ad me literas dares. Ego verò, OPTIME PRINCAPS, id ita facio maximi, vt rubore tamen ſuffundar, quòd immerens ſim eiuſce honoris, vt, tantus cùm ſis, dignum habeas me, apud quem texas excuſationem. Sed bonitas nimirùm tua quod ad me ſpectat modum neſcit; meíque officij eſt, ne quid vltra fas admittam, cauere; ac ne quidquam abutar ea, qua eſſe dignaris in me propenſione. Illud delectat, quod accipio pergere te bene valere; vnde & Diuinum Numen veneror, vt pergas in Neſtoreos annos, ac iſto quem iam inimus cum-primis, quo ſpeciatim tibi apprecor omnimodam proſperitatem. Vale itaque, OPTIME PRINCAPS, ô dulce meum Decus, ac Præſidium, Vale. Diniæ, Nonis Ianuarij, M. DC. LII.

EIDEM.

QVod rerum ſtatum præſentem defles, dignum ſanè facis tua humanitate, ſingularique illo amore, qui in Patriam es, Regémque affectus. Eximium prorſus eſt illud *Varij* quod innuis *de Conſtantia* opus; neſcio verò an obſeruâris fuiſſe magnum Virum dignatum conſcribere illud imitatione Lipſij, vti & conſcripſit etiam aliud *de Philoſophia Stoicorum*. Nullus hæreo, quin Lipſium quoque *de Conſtãtia* pellegeris; at, niſi fortè feceris, eóque

vacet incumbere, opera tibi non peribit. Habet hoc lectio *Varij*, quòd res nostras propiùs attingens, possit nos magis afficere; sed iuuat tamen agnoscere querelam esse non Regionis, non Ætatis nostræ dumtaxat; verùm vbi-vis, ac omni æuo eandem cantilenam audiri; vt quod humanæ sortis est, ac deuitare non possumus, ferre leniter condiscamus. Tu modò OPTIME PRINCIPVM, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, XVII. Kal. Febr. M. DC. LII.

EIDEM.

EVasit me sanè Neuræus sollicitudine ingenti, cùm literas dedit, ex quibus fuit promptum coniicere, te bene valere. Nimirùm literæ Aquenses laborare te grauiter (& non-nullæ etiam aliquid peius) deprædicabant; ac tametsi ipse assuetus aduenantibus illeinc literis non multum fidei adhibeo; quia tamen nullas neque abs te, neque abs Neuræo, neque abs quoquam alio habebam, quibus qui valeras, certior fierem; idcireò suspicio crescebatur, ne aut tu non posses, aut illi nollent rem futuram mihi haud-dubiè parum gratam renunciare. Et nosti certè tritum illud, *Res est solliciti plena timoris amor*. Vtinam verò similes omnes de te rumores perinde euanescant; ac liceat semper, quod sit istorum votis contrarium præsumere. Quocirca & non modò bene, verùm etiam optimè, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, III. Non. Febr. M. DC. LII.

EIDEM.

NOn est profectò quod suspicer nullas ex tua bonitate ad me literas proficisci. Ecce enim Amicus rediit Aquis-Sextiis superiore hebdomade, qui & sigillum & manum tuam agnouit in aliquibus, quæ fuerint nuper interceptæ. Quare & licet illas non habuerim, non minùs tamen ago gratias, quòd fuisse abs te conscriptas nôrim. Et memini quidem insinuasse me, vt literas committeres aut Neuræo, aut alij, qui illas non sine adhibita cautione ad me destinaret; at quia res fortè tibi visa à tuo candore aliena est; ideò rursùs quidem insinuo; sed ita, vt nolim factum importunè. Cæterùm, vbi hasce accipies, si tamen ea sorte sint vt tuas ad manus perueniant, inaudieris iam, vt opinor, mei illius Luillerij Amicorum longè carissimi obitum luctuosum. Is, me ne quicquam obluctante, in Italiam discesserat, valetudine nondum confirmata; ac non sine hecticæ febris periculo, imò penè indicio. Euenit autem id, quod timebam, consumptus enim tabe est, ac diem vltimum obiit Pisis, ipso initio Decadis extremæ mensis superioris. Tametsi verò ego me ad hanc iacturam composueram; quippe ex literis tum ipsius, tum eorum qui illi aderant, promptum fuerat rem coniicere; non potui tamen non admodùm renunciato casu percelli; adeò non potuit non vehemens Capitis tam cari desiderium esse. Id certè tibi maximè omnium reputare facile est, qui conscius fuisti quàm intima, quámque multorum iam annorum nos inter foret necessitudo. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, & Viue, & Vale. Diniæ, XV. Kalendas Martij, M. DC. LII.

EIDEM.

NE nihil scribam (occasione videlicet præcipitata dandi Lugdunum literas quando Aquas-Sextias nulla datur) hoc solùm scribo, Neuræum me, cultoréfque reliquos tui recreasse maximoperè, cùm & scripsit valere te, & esse de tuis negotiis quasi-optimè sperandum iussit. Valeo ipse semper, Deo bene propitio, non omninò malè. Tu verò, OPTIME PRINCIPVM, ac meum dulce Decus, quam-optimè Vale, Diniæ, postrid. Kal. Mart. M. DC. LII.

EIDEM.

SEx dies sunt, OPTIME PRINCEPS, ex quo oblata occasione dedi Lugdunum schediolum ad te exinde transmittendum. Facta iam occasione alia scribendi Aquas-Sextias, hoc rursùs ad te destino, eo maximè fine, vt tibi insinuem, quod tibi per me *Vallenoria Volsius*, ille nempe tuæ cataphracti Equitatus cohortis dux, fieri insinuatum expetiit. Id verò eò tendit, vt quia fortè tibi displicuisse potest, nescio qua in re intelligas ipsum factum velle infectum; nihilque magis habere cordi, quàm vt tecum redeat in gratiam, ac id, vt mereatur, nihil non facturum, si modò rem fore tibi gratam cognouerit. Ac videtur is mihi sanè ex imo loqui pectore, dignúsque adeò esse, quem non auerseris. Nosti quos secum Proceres trahat, quámque iuuet hoc tempore Amicorum copia vigere. Nihil vetat discrimen statuere, ne ex æquo omnibus fidatur; ac euenire interim potest, vt qui post defectionem redierint, vel ipso relapsus pudore constantes euadant. Fama certè adsertorum sibi, detractorúmque aduersariis virorum huiusce modi, esse non inutilis potest. Quamquam hæc tibi quid suggeram, qui profundiùs omnia perspicias. Quæso ergo solùm, vt vno verbo significare mihi digneris grate-ne, an ingratè redeuntem excepturus sis; vt re cognita, quid sim ipsi renunciaturus cautiùs prouideam. Intereà autem, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, Non. Mart. M. DC. LII.

Oro te, vt ad me rescribens digneris tuas literas Campinio, Neuræo, aliý-vè committere, vt tutiùs ad me inuolucro alieno obductæ transferantur.

EIDEM.

IGnoro semper, OPTIME PRINCEPS, eadem-ne meis literis, quæ tuis fata interueniant, si quas fortè bonitas tua dare ad me pro more pergat. Nullæ certè ad me ab vsque conscriptis anno ineunte peruenerunt;

peruenerunt; tametſi accepi interceptas, viſaſque Aquis-Sextiis, quas conieci potuiſſe te ſcribere initio Februarij. Vtcumque ſit, non deſino committere ſemper ſorti aliquas, vt lætitiam teſter, quâ ex literis aliorum ad alios perfertur ad me, quàm ſis Deo propitio valetudine proſpera, quámque in procinctu, vt breui ad nos redeas. Ipſe ſic comparatus ſum, vt bene potiùs, quàm malè habeam, ac ſperem ſemper non longè ab ipſis Paſchalibus diſcedere, maximéque, ſi inaudiero (quod ægrè tamen ſuſpicor) tuum reditum prolixius differri. Vale, PRINCEPS OPTIME, ô dulce meum Decus, quam-optimè Vale. Diniæ, XIII. Kal. April. M. DC. LII.

ISMAELI BVLLIALDO *Suo*,

PETRVS GASSENDVS S.

ACceperam iam tuas literas ſinceri affectus teſtatione plenas, cùm imminente Eclipſi Lunæ reſponſurus non antè fui, quàm vt ad illam ſic attendiſſem, vt poſſem ad te, ſi quid fortè ex ea obſeruaſſem, tranſmittere. Cùm nubes illius conſpectum penitùs eripuerint, reſponſum adhuc diſtuli, donec quæ circa Eclipſin Solis mea foret fortuna experirer: ac dato interea ad Neuræum ſchediolo, rogaui illum, vt tibi quid rei contigiſſet, ſignificaret. Cepit me porrò triduò ante ipſam Eclipſin febricula, à qua vix iam ſum factus planè liber: non obſtitit ea tamen, quin omnia Eclipſi obſeruandæ apparari curauerim, & cùm Bernerio, qui fortè aderat, tum Amanuenſi meo Poteria, & quibuſdam prætereà Amicis induſtriis ea mandauerim, quæ peragenda ſingulatim forent. Quin adeſſe quoque ipſe volui, ac bona ſorte etiam potui præcipuum quoddam circa Phaſeon adnotationem munus obire. Vtebar eadem Machinâ, quam *Paginâ Animaduerſionum* 888. indicatam habes: cùm & proximè extra ſcenam foret, qui captandæ Solis altitudini, regeret Quadratum Geometricum vtraque coſta, vmbra-ve, vt vocant, in millenas parteis diuiſum. Erat verò ſimul qui ad horologium Sciotericum attenderet, vt altitudinis variationi circa Meridianum inſenſibili, qualemcumque poſſet, opem ferret. Ac Sciotericum quidem viſum eſt vno, altero-ve minuto antè indicare Initium, quàm ex altitudine deducatur; Finem duobus circiter pòſt (ſatis præcisè videlicet vmbra attingebat ipſummet Meridiem) verùm, cùm de Fine contendere nolim, de Initio paulò magis hæreo, & vt tes habeat, te latere eam nolo. Habui me exinde paulò deteriùs, ac vix iam undius-tertiùs ſolùm obſeruationem reſumere, & ad calculos reuocare vtcumque ſuſtinui. Inſerui iam in proximum folium, & Obſeruationem, & quod hactenus potui ex obſeruatis deducere, vt ipſe & cognoſcere, & explorare omnia meliùs poſſis, cogitâram tantundem ad optimos Heuelium, Eichſtadiúmque tranſdere, ſed obſtat præceps ſcribendi occaſio, quam ne prætermittam, exaro hæc raptim. Quæſo te verò vt pro tuo erga me, ac illos amore, quidquid hoc eſt rei exſcribere, ac exemplum dare ad illos digneris: niſi fortè malis tibi habere exemplum, & ad illos deſtinate ipſum-met hoc autographum vt & manum meam agnoſcant, & eſſe me adhuc Deo propitio ſaluum perſpiciant, & nôrint viarum interualla nihil obeſſe, quominùs ſemper mihi in medullis intimis hæreant. Cùm primùm Pariſios rediero, diuturnum ſilentium compenſare adnitar. Spero autem Deo fauente ſic diſcedere, vt Pentecoſten tranſigam Lugduni. Saluere interea optimum Puteanum, cæteróſque Amicos iubeo. Dantiſcum dum ſcribes, iube etiam nomine meo ſalutari præclarum Mochingerum, de quo Bernerius apud me mira. Allata eſt heri ad me Aquis-Sextiis quam Obſeruationem Lunàris Eclipſeos communicatam mecum voluiſti: ſed nondum vacauit rem expendere. Gaudeo ſolùm de tua fortuna, ac noſſe aueo ecquid-nam tibi circa Solarem euenerit. Cùm iam non vacet ne ad Neuræum quidem, vel ſchediolum conſcribere, cura, amabo, id ſciat, ac me apud alios, quibus nouit me literas debere, excuſatum faciat. Vale. Diniæ, poſtridie Eidibus Aprilis, M. DC. LII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

HAbueram iam ſub inuolucro literarum optimi Campinij conſcriptas à te Martij Eidibus, cùm per-latæ ad me Aquis-Sextiis, & neſcio quo conſcientiæ ductu redditæ fuerunt geminæ, alteræ poſtridie Kalendas, alteræ pridie Nonarum Februarij datæ. Incertus, quæ mearum ſint fata, haſce ad Campinium noſtrum eundem deſtino, ſi fortè pari fœlicitate, qua tuæ ad me, eius interceſſu ad te vſque perueniant. Ipſis porrò nihil iam aliud, quàm rerum vices tecum doleo, ac Deum Optimum veneror, vt magno hoc ſanè turbatæ tumultu rem Gallicam ſiſtat. Quis ſtatus huius Prouinciæ ſit, nôris ipſe ex aliis meliùs. Mea valetudo nou iam malè habet, ex quo quæ me detinuit per aliquot dies febricula euanuit. Ad meum diſceſſum quod attinet, conſtitui Lugduni Pentecoſtes feſtum Deo propitio exigere, viſurus an Deus intereà quod chaos vos inter, eámque vrbem eſt, interceptum diſcutiat, an, niſi rectiore illo ductu, ſaltem per Burgundiam tendere iter liceat. Tu, ſeu intereà ad nos accedas, ſeu iſtheic ampliùs hæreas, bene, atque fœliciter, ô & OPTIME PRINCEPS, & dulce meum Decus, Vale. Diniæ, XI. Kal. Maij, M. DC. LII.

EIDEM.

Fortunatum fuit illud inuolucrum, sub quo tuæ literæ decimo sexto Kalendas datæ, illæsæ ad me peruenerunt. Vtinam fortunata quoque de rerum statu renunciassent; sed ferendum est, quia Superis visum. Hactenus omnia apud nos satis se pacificè habent; quàm timendum tamen, ne sit nobis quoque conturbatio pro foribus. Nihil speciatim commemoro; quando ipse aliunde nosse omnia potes, rumores inter cæteros, venturum Regem Lugdunum ferunt. Id si ita sit, potero discessum non-nihil differre, ne me in medias belli, Aulæque turbas coniiciam. Nisi sit, spero semper fore, vt me ante finem Mensis illeic sistam; ac deinceps te quàm potero citissimè conueniam. Bene intereà, PRINCIPVM OPTIME, ac dulce meum Decus, Vale. Diniæ, IV. Nonas Maij. M. DC. LII.

HENRICO SCALESIO, *Baroni Brachij, Ansusij, &c. in Supremo Aquisextiensi Senatu Regio Consiliario,*

PETRVS GASSENDVS S.

Literis illis suauissimis, quas Sacrista noster, præelarus Galliardus abs te reddidit, nihil potuit mihi obtingere iucundius: qui certè ab vno, altero-ve die decumbebam æger ex febricula, leuari me dimidio inualetudinis persensi; ita delectauit agnoscere te hæredem summæ beneuolentiæ, qua me olim Senatus Princeps Auus tuus illustrissimus; ac nobilissimus quoque tuus Parens, dum viuerent, dignati sunt. Recreauit me verò maximopere, videre ingenitos illos ad virtutem igniculos, quos à tenerioribus annis in te accensos perspexeram, ita iam inualescere, vt nullus hæream, quin olim tuis Maioribus longè præfulgeas. Ecquid nimirùm de maturiore ætate sperandum non sit, cùm in isto annorum flore tanti prouentus frugem ostentes! Macte proinde, ô GENEROSE; perge modò tui esse similis, hoc est Virtutis tramiti indefesso pede insiste; hæc scilicet vera, atque vnica ad germanam gloriam est via. Quod fieri me rerum nouarum participem volueris, gratias habeo sanè quam-magnas. Id ex illis præsertim placuit, quòd intellexi reditum adeò exspectatum esse in procinctu. Faxit Deus ter-Maximus, vt omnia pro tuis, ac bonorum, quotquot sunt, votis, bene, ac fœliciter cedant. Vale, Dabam Diniæ è lectulo, postridie Eid. Maij, M. DC. LII.

EIDEM.

Temperare mihi profectò non possum, quin alacritatem hanc tantam, qua inter belli cogitationes isthæc pacis studia sectaris, commendem. Ecquis enim alius in Prouincia est, qui simile quidquam, non dico aggredi, sed vel agitare animo sustineat? Neque verò est, quod abs me, ne id extollam, exigas; rem enim petis inofficiosam, quámque, nisi virtutis parteis velim prodere, non possum largiri. Hanc nempe laudem generosum tuum institutum promeretur; nemóque est bonus, qui non calculum conferens id valde suspiciat. Ac perinde quidem alium non affarer, qui exinde insolesceret, & visus sibi iam sapere, à Sapientiæ prosequutione, cultúque retraheret pedem: at verò eam animi tui moderationem esse noui, vt inde potiùs ansam accipias exardescendi in dies magis erga studium laudabile, præstandíque ne frustra sit, quod ego ad id te animârim, eámque de te spem conceperim, qua sanè esse maior non possit. Age itaque, ac id solùm habe defixum animo, neminem esse eo fœliciorem, qui ab vsque adolescentia virtutis viam ingreditur; illíque hæret ita constanter, vt quam summis votis concupierit, deperierítque, tandem assequatur. Quas Tolone literas habeo, significant Optimum Ducem debere iam esse in itinere, neque à nobis procul abesse. Omnia aliunde ita esse apparata accipio, vt de successu prospero quicquam dubitare vix liceat. Vale, ô GENEROSE, Diniæ, IV. Kal. Iunij, M. DC. LII.

EIDEM.

Ne nihil rescribam (in illa nempe, qua Regius noster, in hac Diniensi Prosenescalia Consiliarius, deprehendit me exterorum frequentia) paucos hosce versus dare malo, quàm nullos: videlicet ferre non possum, vt Tabellarius dimittatur, quin certior fias & tuas mihi redditas fuisse literas tertiu Kalendas Ansusij datas, & fuisse me summa perfusum lætitia, cùm accepi te Plutarchi lectione adeò impensè delectari. In ea enim sententia sum, vt quod Quintilianus de Cicerone ait, *Ille se profecisse sciat, cui Cicero valde placebit*, idem de Plutarcho reputem dicendum. Plura aliàs maiore otio. Quæso intereà Diuinum Numen, vt tuum hoc tam generosum, tam laudabile institutum fortunet. Vale, Diniæ, tertio Nonas Iunias, M. DC. LII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Diu iam erat, OPTIME PRINCEPS, ex quo non habueram abs te literas, cùm ecce mihi redditæ sunt, quas scribere nono Kalendas, & studio optimi Campinij committere dignatus es. Quoniam verò (quantum coniicio, tum ex eo, quod ad calcem insinuas; tum ex literis ad Belmontium datis) par est te iam esse in itinere; idcircò hanc schedam destino Lugdunum, vt vbicumque Cursorum Magister te esse nouerit, ipsam ad te transdi procuret. Disces ex ea, quod & ab aliis compluribus perspectum fiet, quanto tui sint desiderio,

deſiderio, quotquot boni in Prouincia ſunt, rebus præſertim eò deductis, vt quò longior mora, eò ſit periculum maius. Ratus te tandem aduenturum, diſceſſum diſtuli in Autumnum, vt & te complecti in ipſa Prouincia venerabundè liceat, & teſtem eſſe proſperi, quem tibi exopto, ſucceſſus. Deus Optimus Maximus te ſemper incolumem ſeruet. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum. Diniæ, VI Eid. Iun. M. DC. LII.

CHRISTINÆ, SVECORVM REGINÆ *Sereniſſimæ, Potentiſſimæ, Sapientiſſimæque*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

REGINA SERENISSIMA,
Non ego is ſum, neque me eum habeo, cuius literæ peruenire ad tuas manus Regias, & à Maieſtate tua tanta benignè excipi, beneuoléque legi mereantur. Quare neque dum haſce ſcribo, quas venerabũdus ad te deſtinem, tam vltrò, meáque ſponte facio, quàm inductus tuæ illius erga me immerentem beneuolentiæ ſignificatione, qua iuſinuata à Burdelotio eſſe mihi imperium cogentius non potuit. Heinc vereter quidem, ne meum hoc conſilium temeritati verteretur, ſi ipſum nulla occaſione prouocatus ſuſciperem; verumtamen cùm ipſa ſis, quæ me audentem feceris, nullus penè hæreo, quin meæ obſequantiæ erga te ſummæ, gratitudiniſque teſtationi id tribuas. Scilicet non poſſum non me ſummè deuinctum profiteri, ob tantum illum, quo tua me Maieſtas cumulat honorem, cùm incomparabili bonitate, & de me ſollicitè quærit, & meas lucubratiunculas non inſpicere modò ſuſtinet, ſed commendare etiam dignatur. Subeſt verò quorſum abundè mihi-met ipſi gratuler, neque mea qualiacumque ſtudia fruſtrà abiiſſe exiſtimem, quando ex tantulo meo penu prodiiſſe poteſt aliquid, quod potuerit Reginæ tantæ, tantáque virtute, eruditionéque ornatiſſimæ non vndequaque diſplicere. Ecquæ-nam interim hæc eſt ſæculi noſtri fœlicitas, vt Principibus cæteris ſqualere Muſas patientibus, tu ipſa exoriaris, quæ illas reſpicias, & in hoc ſexu, in hac ætate, eiuſmodi occupes gloriam, qua non ſit conſequentibus ſæculis futura ſplendidior? id nempe erit ſemper omni fide maius, te adeò generosè per teneros annos Martis ſtudiis incubuiſſe, vt bella à Magno Parente ſuſcepta fœliciter peregeris; glorioſam Regno tuo pacem, beatámque tranquillitatem populis tuis quæſieris, ac ipſam ſummâ deinceps curâ ſic ſartam tectam tenueris, vt ad bonas Arteis interim conuerſa, eas feceris delicium tuum. Fœlices Populos! quos non antè tantus ille Heros deſtituit, quàm velut alter Iupiter, vt cum Poëtis dicere liceat, te Mineruam ediderit, quæ & armata hoſteis terreres, & pacis artibus inſtructa fores maximo tuis ornamento. Sanè quod Fabulæ adumbrare illius ſpecie contenderunt, ipſa Veritas in te exprimit; quippe cùm ea ſis, quæ merito iure quaſi Dea, Præſéſque Sapientiæ habearis. Votum celebre fuit Platonis, vt ad Regni fœlicitatem, aut Reges philoſopharentur, hoc eſt Sapientiæ ſtudioſi forent, aut Philoſophi, ſeu qui forent Sapientiæ ſtudioſi, regnarent: Tu verò id votum omni ex parte comples, quæ & regnando philoſopharis, & philoſophando regnas; ac non modò es Sapientiæ ſtudioſa, ſed euadis etiam viua eius effigies, ideáque germana, ad quam ſeſe componere, qui regnare volent fœliciter, debeant. Peccem ego proinde in Sapientiam ipſam, ſi quicquam te adhortor, vt quam viam teris, eam conſtanter teneas; ac ea præſertim indole cùm ſis, vt non eſſe tui ſimilis non poſſis, tata ſcilicet perfectionem, coronamentúmque Sapientiæ ipſam eſſe in laudabili inſtituto perſeuerantiam. Voueo itaque dumtaxat eam ſeriem, plenitudinémque annorum, quam adipiſci maximam per conditionem humanam licet, vt frui cumulatè valeas beatitate ſumma, quam conſequeris ex hoc præclaro Sapientiæ cultu, ex beneficentia, qua tot populos, quorum tibi eſt tam cara ſalus, demereris; ex veneratione, & amore, quo te regnare in intimis eorum pectoribus perſentiſcis. Reputare nimirùm decet, hoc fore tibi ſemper vt ſummum, ſic conſummatiſſimum bonum Sapientiæ fructus demerere; ſubditorum vtilitati quam-maximè conſulere; in eorum ſincero, ac pleno gratitudinis affectu verſari. Viue igitur ſemper fœlix, ô, VT EMINENTISSIMA, SIC GLORIOSISSIMA FOEMINARVM; ac perge exemplum fieri, quod omnes ſuſpiciant, pauci aſſequantur. Iſthæc Celſiſſimæ tuæ Virtutis, æquè ac Maieſtatis venerantiſſimus, obſeruantiſſimúſque dare audebam Diniæ, Eidibus Iul. M. DC. LII.

PETRVS GASSENDVS BERNERIO *Suo*, S.

Nihil ante literas tuas acceptas inaudieram de ſingulari Obſeruatione, qua Medicus ſagax Pecquetus nouum iter Chylo aperuit, quo ab vſque venularum lactearum confluentium receptaculo ad vſque ramos venæ Cauæ ſubclauiculareis euectus, influat exinde in ipſum-met venæ Cauæ aſcendentis truncum, ac per ipſum cum ſanguine circulando in Cor redeunte in dextrum cordis ventriculum, iecore nullatenus traiecto, effundatur. Exopto poſſe rem experientia non conſtante minùs, quàm luculenta confirmari; (adeo eſt in votis, poſſe homini tandem aliquid lucis affulgere in tantis hiſce ambagibus) ac mihi periucundum erit, quid id ſit, pleniùs cognoſcere ex libro, quem ais hac de re editum, ſi ad me, poſtquam Doctoratũ fueris adeptus, redieris, id exemplũ attuleris, quo te eſſe donatũ ab authore ſcribis. Quod interim verò poſtulas quid ſentiã de duplici experimento, quo circa Inanis inductionem hydrargyri ope peractum eo in libro deſcribitur, en vt breuiter tibi morẽ geram. Prius experimentum non aliud eſt ab eo, quod primùm præclaro Roberuallio in mentem venit. Is nempe accepit veſiculam qualis diſtenta ex

ventre Cyprini, Lucij-ve piſcis educitur, & facto foraminulo ipſam tum vacuauit, tum etiam, ne quid aëris intus remaneret contorſit, & factum foraminulum, ne quidpiam deinceps ſubingrederetur, ligamine ſtrinxit. Habuit cohærenter tubum vitreum ſolitæ longitudinis, ſed baſeos ampliatæ, oréque repando apertæ, in quam immiſit veſiculam ligaminis parte exteriùs relicta, qua ſuſpenſa contineretur. Suillâ veſicâ ori obductâ, circúmque reuinctâ, capacitatem totam hydrargyro compleuit, qui & deinceps ad ſolitam vſque altitudinem intra reſtagnantem defluere permiſſus, veſiculam intra baſeos inanitatem ſuſpenſam reliquit. Mirum autem fuit eam ſic explicari, circúmque diduci, vt quemadmodum fuerat è piſce educta retumuerit. Atque idipſum eſt, ob quod obſtupeſcis, tanquam cauſam non peruidens, ob quam id poſſit contingere; videri enim tibi ais eſſe ſomnio ſimillimum, quod debere dicunt aëris tantillum inter veſiculæ plicas remanere, quod & rarefiat, & ſui dilatatione veſiculam expandat. Itémque quod aiunt, debere quidpiam corporeum intra tubi capacitatem aut remanere, aut externè per vitrum ſubire, quod in veſiculam penetrans illam ipſius quaſi inflationem faciat. quare & rogas, vt ſi quid putem veriſimilius poſſe id prima occaſione perſcribam.

Ne te ergo morer cauſam eſſe coniicio, tum ipſum motum fibrularum, ex quibus contexta veſicula eſt ſeſe in ſuum ſitum reſtituentium, tum circumfuſam inanitatem, à qua nulla motui eiuſcemodi obſiſtentia eſt. Nempe vt textura viminea propter conniſum virgularum ex quibus interplexa eſt, deflectenti obnititur, ac vbi vis ceſſat, ſuum in ſtatum redit; ita membrana ex rectis, tranſuerſis, obliquis fibrulis intertexta, ſuóque in ſitu contenſa manens, dum inflectitur, ita ex fibrularum ſingularum reniſu contra-nititur, vt ceſſante vi, ac niſi quid obſtet, ſuum ſe in ſtatum recipiat. Et de vi quidem, qua omnes res tenſæ à ſtatu dimotæ reſiliunt; ínque ipſum redeunt, nôſti eſſe à me aliquoties maximéque cùm *de rerum tractilitate & flexilitate* dictum; nunc ne exinde quid repetam, aſſumo ſolùm veſiculam, qua de agitur, quòd membrana ſit connato aëre ſemper tenſa (quippe eâ Naturæ prouidentiâ vt grauiuſculis piſcibus ad natationis facilitatem ſubleuaculi loco) eapropter, dum aëre extruſo comprimitur, conniti non deſinere, ſi qua ſe reſtituere ſuam in contenſionem poſſit. Leuiculus ſanè conniſus, imbecillaque hæc vis; neque enim eſt quanta membranæ pergamenæ exarefactæ, quæ vbi conuoluta aliquandiu permanſit, quoties euoluitur, toties ſe reuoluit. Scilicet in vtriſque quidem, quot ſunt deflexæ fibrularum implicatarum particulæ, totidem quaſi machinulæ ſunt, quæ continenter contranituntur; at cum machinulæ in pergamena robuſtiores ſint, quàm vt aër circumſtans valeat earum conniſui obſiſtere, in eiuſce tamen veſiculæ membrana debiliores ſunt, quàm vt compellere aërem ad cedendum ſibi, vt diſtendantur poſſint. Simile eſt, vt ſi catullum; canémque intra arenam condas; hic enim ſe inde expediet, vbi ille oppreſſus hærebit.

Reſiſtere porrò non-nihil aërem, quatenus eſt corpus, ſuoptéque nutu deorſum vrgetur, ipſe abundè perſuaſus es; ac tametſi non magna vi ipſi diuertendo, propellendóque opus ſit, vbi locus patet, quem mobile cedit, opus eſt tamen aliqua, ipsáque maiore, quàm in oppreſſa veſicula vigeat. Adde quòd hacce occaſione opus etiam ea vi foret, quæ aërem ad profundiorem in ſeſe, ſpatiola-ve inania ſubingreſſionem cogeret, quando foraminulo obligato, deberet à veſicula ita circumquaque compelli, vt locus interim non pateret, in quem ſe poſſet recipere, planè vt contingit in follibus obturato orificio diducendis.

Cæterùm difficultas omnis amouetur, protsúſque ceſſat conſtitutâ veſiculâ intra capacitatem propoſitæ baſeos, à qua ſit omnis aër excluſus, & in qua proinde veſicula nihil aliud, quàm inane ſpatium circumquaque exinde efficitur, vt facta ſeſe expandendi libertate omnimoda ſeſe componat, reſtituátque in ſolitam illam ſuam contenſionem. Neque verò eſt opus, vt propterea quæras, quid ſit, quod tunc ipſam veſiculam compleat; quippe ea, vt extrà, ſic intùs eſt tota inanis; ac vt diſtendatur, non aliquo internè diflante eſt opus, ſed ſolo conniſu, quo veſicæ partes à ſolito ſitu abductæ, ſeſe in ipſum ſponte reſtituunt. Sanè & cùm folles in ipſa ſui diductione aëre complentur, hoc complementum non eſt per ſe ad diductionem neceſſarium, ſed merè ex accidenti eſt, quòd aër à follium tabellis compulſus, nuſquam aliàs, quo ſe recipiat habet; quippe ſi ad latera haberet, eò ſe potiùs reciperet, neque diductio minùs fieret: vnde & licet intelligi ipſum aëris intra folleis ingreſſum, non ſpontaneo quodam, internóque attractu fieri, ſed prorſus coactu, compulsúque externo. Poſſet totum hoc ratiocinium eo confirmari experimento, quod mirificus Paſchalius peregit; cùm montem illum *Dommam* conſcendens, detulit ſecùm follem luſorium, quem cùm ad radicem montis leuiter inflaſſet, & flaccidus cùm foret, heinc inde in formam diſci preſſiſſet, deprehendit ipſum ſic ſenſim inter conſcendendum diſtendi, vt ad ſummum cùm perueniſſet foret in orbem compoſitus; deprehendit verò & eundem inter exſcendendum ſic ſenſim laxari, detumeſceréque, vt in imò tandem flaccidus perinde, ac antè fuerat, euaſerit. Niſi hoc non eſt argumento eiuſmodi follem ſolitum inflatione contendi, remanſiſſe tamen flaccidum ad radicem montis ob reſiſtentiam aëris pelliculam ob ſui pondus ab vſque ſuperficie Atmoſphæræ quaſi opprimentis, diſtenſionique eius obſtantis; ſurſum verò elatum intumuiſſe ſenſim, quòd ſenſim accedendo propiùs ad Atmoſphæræ ſuperficiem, aëris pondus decreſceret, oppreſſióque illa euaderet minor? Niſi & non veriſimillimum ſit, ſi efferri follis ad vſque inanitatem aëris, quæ eſt ſupra Atmoſphæram potuiſſet, futurum fuiſſe vt ad ſummam vſque contenſionem proueheretur? Quidni proinde & idem fieri in veſicula valeat, quæ ſit aëris tyrannide immunis? Quid-ni & abſque facto vllo ſubingreſſu; cùm & dici non valeat quid ſubire intra follem poſſit?

Circa

Circa posterius experimentum, non est quod multùm immorer; ipse enim rem acu, quod aiunt, tetigisti. Id tu sic describis, vt assumptum dicas tubum similem superiori, in cuius ampullata & aperta basi vasculum quadratum coaptatum fuerit, ad cuius latera, si quid exundaret, per tubi collum deflueret. Fuisse, ais, supra eius fundum erectum alium tubulum vtrimque apertum, qui obserando basim vesicâ suillâ fuerit ipsi circum-ligatus, eadem vesicâ simul obducta foraminulo in basin alioquin patente. Orificio inferioris tubi digito famulantis occluso, fuisse per orificium, superioris tubuli totam capacitatem hydrargyro oppletam, & obturato suillâ eodem superiore orificio, subductóque intra restagnantem hydrargyrum digito, totum hydrargyrum exscendisse ad solitam vsque intra inferiorem tubum altitudinem; nisi quod superius illud vasculum remanserat, se in imminentem tubulum insinuârit, euexeritque. Causa porrò phœnomeni non alia videtur, quàm abs te deducta; videlicet non totus aër, qui fuerat exteriùs subingressione in seipsum, de qua me dixisse memoras, tum compulsus, cùm hydrargyrus ex vtroque tubo delapsus cogeret hydrargyrum in inferiore vase restagnantem aduersus aëtem sibi incumbentem attolli, non totus, inquam, fuerat suæ laxitati restitutus, cùm foraminulo adaperto, in basin collúmque tubi inferioris irrumperet, ac depelleret quidquid intra ipsum hydrargyri hæreret, sed tanta adhuc pars illius compressa manebat, quanta extrusa fuerat è superiore tubulo. Quare & non est mirum, si permissus ingredi, ea vi presserit restagnantem in superiore vasculo hydrargyrum, qua ille in immersi tubi inanitatem fuerit subuectus. Neque verò est cur de Experimenti veritate subdubites, quòd tubulus ille superior non videatur debuisse amplius, quàm tubus inferior depleri, quasi scilicet perinde immersus in restagnantem hydrargyrum: nam in vase quidem inferiore restagnans hydrargyrus aërem supernè insistentem habuit, à quo inhiberetur, ne impendenti intra tubum locum ex toto cederet, at in superiore vasculo restagnans, non iam aërem incumbentem, sed Inanitatem meram habuit, ob defluxum hydrargyri ex basi, collóque tubi inferioris.

Horum occasione Experimentorum, reuocas in memoriam ea, quæ anno superiore, cùm me Tolone conuenisses, illeic loci peregimus in summo, in medio, ac in imo excessu montis, in summo, ac in imo domus, ac in ipso etiam maris littore. Et postquam inculcâsti fuisse tibi semper præ cæteris mirabile visum, quòd sereno Cælo, & Borealibus spirantibus ventis hydrargyrus intra tubum hætens altiùs semper restiterit, quàm Cælo obducto, & Australibus ventis flantibus; quippe, cùm Cælo defœcatiore deberet pondus aëris esse longe, quàm turbidiore minus, sicque minùs resistere restagnanti hydrargyro, ac istum proinde debere minus altè euehere, contineréque restitantem in tubo. Cúmque ipse tū causam videri dixissé, quòd serenioribus simul, frigidioribusque temporibus non ij vapores è Terra emergant, qui obductioribus calentioribúsque; quare & per illa ponderis ab vsque Atmosphæræ superficie, omninò, & absque vi vlla obsistente exprimi; per hæc verò ascendentia vaporis, calorisque corpuscula, aëris ponderi obniti; ipsúmque quadantenus refringere; adeò, vt, non tanta per hæc, quanta per illa hydrargyro sit ab incumbente aëre resistentia. Nimirùm tametsi aër tum sit crassior, non tamen esse ponderosiorem, quòd non omnia corpuscula illius deorsum ferantur, deorsum-ve compressa nitantur, sed pars efferatur, contráque nitatur, vnde & multæ suspensæ hæreat, cuiusmodi sunt corpuscula nubium, quas non ita sanè suspensas videres, nisi esset vis subuehens, illásque sustentans; eo modo, quo pappi subuehuntur, volitántque per aërem, qui corpuscula venti sunt, quæ illos alioquin casuros euehunt, sustinéntque. Cùm ipse, inquam, id tum dixissem, rogitas iam tu, ad eandemne causam pertineat, quod donec pars tubi inanis excalefactis pannis fouetur, hydrargyrus nonnihil subsidit, donec eadem pars niue intra linteum circumposita inalgescit, fit hydrargyrus nonnihil euectior: verùm non videris satis meminisse dictam à me esse eandem causam ob quam in thermometro calore exscendit, frigore ascendit. Quare & cùm legere ipsam *in Meteorologia* valeas, non est quod heic quidpiam de illa subiiciam. Vale modò & præclaro Saportæ redde quam-plurimam salutem. Diniæ, postridie Non. Augusti. M. DC. LII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν.*

Accipio ecce, OPTIME PRINCEPS, quod Epistolium dare ad me ex illis Montis rotundi Castris, ad quæ es deductus, & in quibus detineris, dignatus es. Mox autem hosce versus conscribo, quos eadem via ad te destinem, si fortè pari fœlicitate per medios Satellites ire, Castráque perrumpere possint. Ij porrò dolorem quidem restabuntur, quo longas esse Regibus manus te expertum inaudij; at gaudium simul renunciabunt, quo vt fortunam tuam ex aliis, sic ex te virtutem, qua hunc casum perfers, discere est concessum. Neque verò sanè, quin te animo hoc infracto gereres dubitaueram; testis scilicet inuictæ constantiæ, quâ gessisse te per infestam illam, insultantémque custodiam, quâ fui ipse quoque prope inuolutus, commemini. Et digna res certè vitæ innocentiâ, à qua tibi, vel latum vnguem discedere, religio est; quippe quem ne quatere quidem magna fulminantis Iouis manus possit. Heinc possunt, quidem inuidi, possunt æmuli, possunt, quibus probitas tua, & in Regem fides oneri est, esse infensi, calumniásque pertexere, quibus sanctissimum alioquin Principem aduersum te moueant; at tu, qui interim didicisti nullâ

culpâ pallescere, cui conscientia est mille testes, is euasisti, quem Orbis ruinæ, si illabatur fractus, impauidum feriant; quique adeò possis tuæ isti custodiæ, præsidióque dicere,

Pone me, nigris vbi nulla campis
Arbor æstiua recreatur aura.
Pone sub curru nimium propinqui
Solis, in Terra domibus negata;

nihilo me secus hilarem perspicies. Absit proinde, vt quicquam te adhorter ad ferendum id leniter, quod rerũ conditio necessarium facit; quando, vt te solum audias oportet, vitæ integrum, & sceleris purum. Et cur sanè mœror te conficeret, qui tam soluto es animo, vt censere te custodibus tuis liberiorem possis? cui carcer tantò gloriosior est, quantò inuidis tuis dedecori est summo? Plura aliàs, OPTIME PRINCEPS, si aditum ad te literis patere accipiam. Detinet me heic adhuc status rerum; neque enim Parisios, quò iam contendissem cogitare sustineo, viis sic obsitis, Vrbe sic turbata. Quòd percrebuisset initio rumor fuisse te Lugdunum, *Petram-ve Incisam* traductum, præoccupare discessum destinâram, vt me Lugduni sisterem, ac, dum ibi rerum sedationem exspectarem, tibi me in consuetudinem, si qua esset fas, solitam præberem: at postquam is rumor euanuit, satius duxi heic præstolari, quid serus Vesper vecturus sit. Tu interim, ô DECVS PRINCIPVM, ô & meum dulce Decus, Vale, Diniæ, XIV. Kal. Septemb. M. DC. LII.

Clarissimo, Doctissimóque Viro D. IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Reipublicæ Palæopoleως Scabino, Amico plurimùm obseruando,*

PETRVS GASSENDVS S.

Erat profectò, cur subuererer, HEVELI Præclarissime, ne tam diuturnum meum silentium suspicionem quandam remissioris facti erga te affectus ingereret; neque, nisi tot argumentis testatam mihi humanitatem, beneuolentiámque fecisses, videbar posse ampliùs audere literis conuenire te, excusationemque prætexere vllam: sed enim-verò postremum hoc tui in me amoris specimen, quo voluisti etiam publicè testari, quàm non propterea desineres amare medullitùs me, hoc, inquam, eos mihi animos adiecit, vt, quasi veterno excusso, calamum statim arripuerim, ac tam immani denique silentio hunc fecerim finem. Et de ipso quidem faciundo sæpenumero antè cogitarâm, maximéque, ex quo restituta in meliorem statum valetudo fuit; at quia Parisios simul cogitans, & discedere nisi in dies, saltem in hebdomadas sperans (prout dudum spes crebrò facta, vt res turbatæ componerentur) destinarâm illeinc ad te scribere; ea propter effectum est sensim, vt procrastinando, huc denique rerum, temporúmque peruentum sit. Sanè & fortè longiùs adhuc trahere moras contigisset, nisi quia Cælum illelc nondum serenatum accipiens, exigere heic adhuc Hyemem constitui, & publica illa tua interpellatio ita exstimulauit me, vt prorsus visum fuerit nihil ampliùs esse cunctandum. Itaque, Suauissime HEVELI, hasce iam tandem abs me accipies, non excusationem quampiam continenteis, quando nulla esse legitima potest; sed veniæ, quam solidam debeam tuæ illi indulgentiæ, bonitatíque deprecationem. Quod superest, ne putes me tametsi obstinatè silentem, eò minùs tamen animo coluisse amicitiam, & tuorum erga me meritorum recordationem caram habuisse. Et quî possem certè, aut vitra obliuisci, quæ adeò frequentia præ oculis sunt, aut mente non reuoluere plena amoris viscera, quæ mei causâ in Bernerium istheic commorantem fecisti effusa; maximéque, cùm ille rem totam, me nuper conueniens sic descripserit, vt te meritò eum solum habeam, à quo possent tot, tantáque præstari. Quid enim? quia ille dumtaxat schedulam habebat abs me, fuisse te statim non illum modò, sed & totum comitatum tanto cum ardore complexum, vt Regium etiam Oratorem, qui-cum iter suum instituerat, & conuiuio excipere, & nominibus aliis multis deuincire volueris? & possunt hæc alio, quàm te esse digna? possunt mihi ex memoria, plenóque gratitudinis affectu vnquam excidere? Dici interim sanè non potest, quanto calore animatus Bernerius omnia recitârit, quantum se obstrictum abs te abiisse fuerit professus. Cùm discessurus heinc iam foret, postridie nimirum Eclipseos Solaris, cœperat ad te scribere, Ipséque receperam me literas ad te traditurum, vnà cum facta Eclipseos ipso adiuuante obseruatione, quam communicare tecum destinarâm; verùm comitatu vrgente perficere illas non potuit, ac perficere distulit, donec Monspelium, quò contendebat vt ibi Medicinæ lauream consequeretur, peruenisset. Memini verò dolere ipsum, quòd literas nullas dedisset ad te, ex quo vsque appulsus, commoránsque Venetiis miserat ad te vitra nescio quæ, cuiusmodi expetieras; quòd vbi accepisset vectarium, cui non memini an Pragæ, an Viennæ ferenda alia commiserat, incidisse in milites qui sperato rum aureorum vice vitra obuoluta deprehendentes, præ ira, ac rabie illa perfregissent. Misi iam ad illũ præclari Mochingeri Epistolam, quam accepi ante sex dies, vnà cum tua obseruatione, cúmque Bullialdi literis, ante mensem Lutetiæ datis. Non hæreo quin eius lectione tam beandus sit, quàm eo Doctoratu, quem est maximo cum applausu superiore mense adeptus; ita nempe se & suspicere, & amare virum, ac optimum etiam Eiebstadium non semel contestatus est, apud me dum diuersaretur. De ipso porrò Eichstadio quid huc inseram, nisi quod percupio, vt resciat quàm grato etiam animo recipiam in me quidquid officij mei causâ in eodem Bernerio collocatum voluit. Accepi illum quoque ea fuisse in me exornando propensione, vt fuerit mihi aliquam suarum Elucubrationum tui instar dicare, dignatus. Nisi ad ipsum iam rescribam, gratésque debitas persoluam, causa est exspectatio,

ctatio, qua teneor noscendi quid id rei sit, nisi fortè hominum nostrorum iniuriâ sic intercidit, vt excusa illa Bullialdi quam vidisti obseruatio, quæ ad me transmissa, ad me non peruenit. Vtcumque sit tamen, quæso interim meo nomine sic illum salutes, vt intelligat esse cum me, in quo gratitudinis sensum desiderate vehementiorem, venerantioremque non possit. Commemini satis debere me illi specimen quodpiam fulminantis tum ex Venere, tum ex Marte, vt loqui solent, pulueris, at quem ex vtroque, ac simul ex Sole à quinque, aut sex annis asseruo, ita euasit languidus (& repositus præsertim à non aduertente famulo in humido loco) vt ægrè effectum debilem præstet; neque is sit, ex quo aliquid ad optimum virum mereatur transmitti. Quamquam, vt puluerem saltem videat, non-nihil heic ex vtroque concludam, operam interim daturus, vt vegetiorem Parisiis, etiam antequam illûc appulero, accipiat. Ad te, mi HEVELI, quod spectat; ago imprimis non quantas debeo, sed quantas possum gratias, ob tot, támque insignia tui amoris symbola, in quibus non postremum duco, quod postremum mihi exhibuisti, cùm de te nihil tale merentem cohonestasti publicitùs; neque sustinuisti tuam Obseruationem absque hac tuæ beneuolentiæ quasi obsignatione ad me peruenire. De Obseruatione ipsa quod dicam non habeo, nisi quòd tuâ summâ industriâ, diligentiáque dignissima est; ac nemo est Mortalium, qui quidquam in hoc genere præstare, quàm tu, exquisitius possit. Meam, si quidquam probo, ex eo potissimum est, quod obseruatæ à me Phases cum tuis collatæ, ea conspiratione sunt, vt ab Initio ad Finem vsque discrimen horæ ac trientis pro Meridianorum differentia constantiâ non paruâ exhibeant. Nescio an iam antè Bullialdus scripserit ad te, quod illum rogâram, vt in transmisso nempe exemplo reponeretur ad octanum cum semisse Eclipseos Decrescentis digitum, quæ Phasis coëuntium cum perpendiculo diametrorum nescio quo lapsu ad Crescentis octauum cum semisse fuerat adscripta. Id mihi nimirùm in memoriam venit, cùm aliquanto maiore otio in Aduersaria rem transtuli. Si fortè Bullialdus post acceptam meam nuperæ Eclipseos Lunaris obseruationem ad te scripsit, eam communicasse tecum poterit: nisi fecerit, habebis heic ipsam prout in Aduersariis exstat consignata. Quæso te, si quidpiam fortassis, quod tamen non mereor rescribas, significare mihi velis, quò euaserit, quam Tychonis Vitam breui edendam perscripseras; ipse scilicet ex eo tempore commentariorum quæ de illa, déque vita Copernici, quorumdámque aliorum congesseram, curam deposui. Superest, vt manum de tabula tollens, iterem eam, quam-plurimam Viris præclarissimis, optimisque nuncio salutem. Tu verò, ô Suauissime, Generosissiméque HEVELI, ô Decus Amicorum, Vale. Diniæ, IV. Kal. Nouemb. M. DC. LII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

ACcipio tandem, OPTIME PRINCEPS, quod tandiu expetieram, te & in libertatem assertum, & Parisios reducem, &, quod caput est, præclarè valentem. Vbicumque, & quomodocunque fueris, sis, futurus sis, eam esse animi tui moderationem compertum habeo, vt vno tenore Æuum exigas, ac tui semper similis viuas; eâ videlicet animi constantiâ, vt neque efferaris rebus prosperis, neque deprimaris aduersis. Nullus certè hæreo quin nuperum hunc casum quam-fortissimè tuleris, & bonâ fretus conscientiâ minaci fortunæ mandaueris laqueum. Is quippe est tuæ illius Christianæ Philosophiæ fructus, vt fors ferre nihil valeat, quod hanc animi æquabilitatem, hanc mentis sibi consciæ recti serenitatem conturbet. Tres sunt, & ampliùs exacti menses, ex quo iis literis acceptis, quas ex tua illa custodia ad me donare dignatus fueras, rescripsi ad te, ac eadem quidem, quâ illas acceperam via. Literæ-ne meæ eâ fuerint fœlicitate, qua tuæ; vt nempe ad te vsque per istas ambages penetrare potuerint, nescius hactenus planè sum. Ex eo certè tempore, nullas neque habui, neque dedi literas; ac exspectaui semper quovsque id addiscerem, quod magno meo gaudio nuperæ literæ ad me Parisiis datæ renunciârunt. Quare & nunc primum est, quod tibi & libertatem restitutam, & reuisos Lareis, & intemeratam valetudinem gratulor; apprecórque porrò omnia prospera, ac iucunda. Quid futurum sit, fugio quærere, ac Diuinum Numen solùm veneror, vt omnia quatenus & tuis, & publicis rebus expedit, fortunet. Vale modò semper, ac me ama semper, ô & Principum, & meum Decus dulce. Dabam Diniæ, postrid. Kal. Decemb. M. DC. LII.

Heic adhuc versor, quòd tametsi impensè ab Amicis sollicitatus vt Parisios me ante Hyemem reciperem, noluerim tamen rebus turbatis me itineri committere; ac vbi esse eas accepi in Vrbe saltem compositas, persenserim Hyemem iam magis esse pro foribus, quàm vt non mihi adhuc Ver proximum foret exspectandum. Vale iterum.

CHRISTINÆ, SVECORVM REGINÆ *Serenissimæ, Potentissimæ, Sapientissimæque*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

REGINA SERENISSIMA,

Is est bonitatis character totis impressus literis, quibus Maiestas tua Regia me beare dignata est, vt & me prorsùs imparem sentiam, qui grates dignè referam; & qualeiscumque

que telatutus, vude initium ducam, non habeam. Ecquo enim, putas rubote legenrem eas me suffundi oportuit, cùm meæ tenuitatis couscius, sensi, agnouique à primo versu in vltimum, iis me elogiis, titulisque à tanta Regina exurnatum, vt ne Plato quidem, aut alius ex tot Viris inter antiquos Sapientiam professos eximiis, simileis vnquam fuerit à Principibus magnis consequutus? An proinde aliud mibi superest, quàm vt te præ illis Regibus, quibus potentiâ nequaquam cedis, virtute autem, doctrináque omnigena longè præfulges, summè suspiciam, ac venerer; ipse verò, qui cum nemine Sapientum illorum comparandus sim, & mecum habitem, & nôrim quàm curta mihi supellex sit. Quæso hoc solùm tuam Maiestatem, vt quando dignatur aliarum, repetitarúmque etiam Literarum spem facere, cogitare, attenderéque quanta ipsa sit, quantulus ego, sustineat; neque eò sese demittat, vt me encomiis prægrauans, facere sibi parùm congruè, parúmque decorè videatur. Parum scilicet Tibi visum fuit, mecum qualecunque apud alios nomen studiosè adeò exaggerare; nisi etiam de ea, qua apud te essem, existimatioue sermonem instituens, haud graue haberes addere te meos amicos subornasse, vt quî affecta, comparatáque fores erga me, mibi insinuarent. Parùm cogitasse accersere me nisi etiam excusatlonem beneuolè acciperes, ac, vt saltem per literas liceret mecum agere, Te expetere significares. Parum te exoptare consulere me; nisi etiam sanctè affirmares, Te Præscripta mea pari religione, qua Placita Clarissimorum Legumlatorum obseruaturam.

Cæterùm, quòd me eo loco habeas, vt dignum ducas, cuius nomen licitando amplifices; euectóque in summum pretio, auctionem omuem longè vincas; quid, ô Optima, Maximaque possum aliud reponere, quàm esse eo me iu medullis, præcordiisque intimis gratitudinis sensu animatum, qui ineffabilis cùm sit, verbis exprimi nullis possit. Quoties profectò cogito, (& non cogitare penè continenter quî valeam, adeò præsertim immeritus) toties mihi illud cum Ænea ad Didonem vouere, exclamaréque subit,

Dy tibi, si qua pios respectant Numina; si quid
Vsquam iustitiæ est, & mens sibi conscia recti,
Præmia digna ferant. Quæ te tam læta tulerunt
Sæcula? Qui tanti talem genuere Parentes?

Quod verò etiam, vt ego te conuenirem desideràris, quanto id, putas, verti honori, qui nihil agnosceus in me, quod possit mei præsentlam caram, expetendámque facere, senserim me tamen à Regina tauta per-humaniter, perhonorificéque inuitari? Quantæ etiam fœlicitati, si id modò mihi per ætatem iam ingrauescentem licuisset: si per natiuam constitutionem, quam sortitus sum parùm firmam; si per assuetudinem à cunabulis elementiori huic Cælo factam; si per cætera quæ vel ipse ad Burdelotium scribens attigi, vel, vt per illustrem Mon-morium, præclarúmque Capellanum (cuius interuentu tuæ Maiestatis literæ fuere ad me transmissæ Parisiis) perscriberentur, operam dedi? Si quid sanè in eo iacturæ, id nō Te attinet, ô Serenissima, apud quam, si quid mihi est famæ, id mei præsentia imminueret; sed me attinet potiùs, qui occasionem prætermiserim spectandi te coram, hoc est exhibitum tam grande æuo hoc nostro miraculum, vt neque peruideam sæcula priora simile vllum exhibuisse; neque valeam præsumere posteriora exhibitura. Sincerè, ac, vt sentio, loquor; quando præter constantem famam, quæ iu ore est omnium, tam certa iam habeo ab illis testimonia, quorum mihi pridem est perspecta fides, quibúsque id iam contingit honoris, vt Te spectare, affatique, & audire cominùs possint. Quippe præter illa, quibus suas semper plenissimas facit literas Burdelotius (ille scilicet térque, & quater fœlix, cuius præstita erga tuam valetudinem opera, id mereri potuit elogium, quo cum tam effusè, ac tam grato animo in tuis ad me literis commendas) Præter illa, inquam, Naudæus summi vir candoris literis suis nuperis ea ingenuitate descripsit, & doteis naturæ eximias, & virtutes summas, perfectissimasque cumulatissimè superadditas, ex qua mihi omninò,

Nec primam similem visa es, nec habere sequentem.

Quidquid id est rei, hûc insererem, nisi & quæ tua est moderatio, esses auditura inuita; & res mihi apud alios potiùs esse dicenda videretur. Quanquam tacere vnum non possum, quod Epilogi instar est; testari illum nempe, se, quoties ad ea quæ fusè recenset, attendit, in eam rapi extasin, vt vix possit oculis suis, auribúsque accredere; ac Te cogitans, dicat tacitè quod olim Regina Sabæorum ad Salomonem, *Non credebam narrantibus, donec ipse veni, & vidi oculis meis, & probaui, quòd media pars mibi nunciata non fuerat. Maior est sapientia, & opera tua, quàm rumor, quem audiui.*

Quod subinde autem deposcis, vt tuas saltem literas admittens, velim tua cum Maiestate hoc, quo inter absenteis commercio licet, agere; esto ipsa Iudex, ô Incomparabilis, quàm fieri me exinde animo confusum par fuerit. Quasi verò ego is sim, qui id honoris promerear? qui possim hoc tam nobile recusare commercium? qui non id debeam summæ gratiæ, summo fauori imputare? Quàm vereor solùm, ne literas accipiens vicissim abs me, futurum sit, vt conquerare facere te commutationem, qualem Glaucus cum Diomede? Tametsi non erit quorsum mihi vertas, quod Te spe inani fuisse lactatam sensura sis; cùm ipse vt tantam de me opinionem conciperes, occasionem non fecerim, qui nihil vnquam magni de me, neque mihi ipsi, neque aliis spondeo. Suberit verò interim, cur ipse magno deputem lucro, non tuam sanè (vt præ summa modestia Te auere perscribis) erudiisse iguorantiam; sed meam potiùs propalasse, quam ipsa aut pro tua solertia, sagacitatéque sis dignatura excutere; aut pro tua humanitate, beneuolentiáque ita excusare, vt ipsam quasi symbolum comparatissimi

tiſſimi huius mei ad obſequendum affectus habeas. Quippe dicere quidem poſſem, Tute-met ipſam Te conſule; quando licet tibi ex teipſa, tanquam ex ditiſſimo penu ea depromere, quæ fruſtra aliunde requiras; ſed ne cauſari tamen poſſis detrectare me operam, dico ingenuè, obſequar;ac tantò quidem alacriùs, tantóque confidentiùs, quantò ſpes eſt, vt nihil ex me (qualecumque id demùm ſit) prodeat, quod non ipſa ſis pro hoc tam benigno, beneuolóque erga me affectu, æqui, bonique conſultura. Nam ſi alioquin foret in me, vnde aliquid lucis ad diuinum tuum ingenium illuſtrandum dimanare poſſet, id, putas, Tibi inuiderem, qui ita comparatus ſum, vt nemini abnuam colloqui, cuiuſcunque ille ſit ſortis, qui me quidpiam roget, quod noſſe me putet (vtcunque in receſſu, quod ſibi accedens fuerit, pollicitus, non ferat) Tibi, inquam, tantæ Reginæ, cui ſi prodeſſe quicquam liceret, id foret eiuſcemodi, vt inde exundare in tot capita, ceu ex viuo quodam, perennique gurgite poſſet? Silere heic porrò interim non licet, quod mihi in hunc locum tuæ Epiſtolæ incidenti in mentem occurrit. Quippe abfui quidem, vt talem me haberem, qualis Philoſophus Sextus fuit,ſed ipſa tamen mihi viſa es tali eſſe genio, qualis in Sapientiſſimo Imperatorum Antonino fuit, qui tot rerum ſciens, imò & iam ſeneſcens, cùm ipſi aliquando Lucius occurriſſet, requiſiiſſétque, quorſum pergeret; *ad Sextum*, inquit, *Philoſophum, vt ea diſcam, quæ nondum ſcio.*

Quod poſtremò bonitas tua teſtari dignatur, ac penè iurare eorum, quæ fuerint abs me præſcripta, obſeruantiam;id verò demùm me eò deducit, vt omninò pendeam dubius animi, hæreámque an Teipſam ſatis, an meipſum ſatis cogitaueris. Iam enim etiam imitari Pompeïum illum Magnum videris, qui Philoſophum Poſidonium conueniens, fores percuti de more à lictore vetuit, *& faſceis lictorios*, inquit Plinius, *ianua ſubmiſit is, cui ſe Oriens, Occidenſque ſubmiſerat.* Scilicet Tu quoque tot Populorum Victrix, tot Nationum Imperatrix, non erubeſcis tuam Maieſtatem quadamtenus ſubmittere Placitis homuncionis, quem, quantum-vis non habeat, habere tamen aliquid cum Poſidonio ſimile putes. Subiit certe etiam in mentem, in hunc locum dum incidi, nihilo eſſe Te inferiorem Magnis illis Principibus, quorum meritò celebre in Iure illud legitur, *Digna vox eſt Maieſtate regnantis, Legibus alligatum ſe Principem profiteri*; ac id, quod conſequitur mox, *Reuerà maius Imperio eſt, ſubmittere Legibus Principatum*; ſiquidem quæ illis circa Leges fuit, eadem Tibi eſt *digna vox* circa Philoſophiam, è qua omnes iuſtæ, ſanctæque Leges originem ducunt. Veruntamen, ad me quod ſpectat, cùm non ſim eam Philoſophiæ,quam præſumpſiſſe ipſa videris conſummationem aſſequutus, cogitare ſic ſubiit, eo quidem te fuiſſe candore, vt præconceptam tuam de me opinionem exprimeres; at fore me nihilominùs Mortalium ineptiſſimum, ſi ea me vertigo præſumptionis corriperet, vt illa propterea me ducerem dignum. Quare & aliud nihil licet mihi, quàm illud quaſi regerere, vt ipſa potiùs Te audias, cui tam cumulatè ſunt omnia perſpecta;ac Tibi ſimul gratulari, quod hactenus ad eum doctrinæ, Sapientiæque gradũ Te euexeris, vnde quidquid ſiue agere, ſiue non agere par ſit, ceu è ſpecula prouidere poſſis. Cæteris ſanè Principibus eò præcellis maximè, quòd ipſa per Te perſpicis, quæ illi vulgò rerum ignari, niſi oculis alienis non vident; neque mirum idcircò eſt, ſi dum Conſiliarios admittunt, quos non nôrunt deligere, ac ipſis interim credunt omnia, peſſum ire omnia patiantur. Quò fit, vt cùm eſſe nihil fœlicius poſſit eo Principe, qui ipſe-met ſuos, ſuáſque res nouit; ita nihil ſit illo infœlicius, qui credit omnia aliis, quorum vix eſt vllus, qui non ſe reſpiciat, ac Principis res accommodet ſuis. Sed nempe hoc eſt valde ſecundum naturam, vt quiſque ſe potiùs, quàm cæteros amet, ac propter ſeipſum amet cæteros; adeò proinde, vt culpentur licet, qui non ſine quodam habito ad ſeſe reſpectu Principi conſilia, monitúſque dant; culpandus tamen ſit magis Princeps, qui ita fieri pro innato cuique erga ſemet-ipſum affectu ignorat; ac non idcircò diſpicit, quò quiſque poſſit vergere, aut certè ea non exhibet perſpicaciæ ſpecimina, quibus illis ſuſpicio, ne quidpiam non ſani conſilij deprehendatur, fiat. Quid facias nihilominùs parti Principum maximæ, quos ab vſque cunabulis adulatores obſident, qui iam tum ad redundaturam in ſe vtilitatem reſpectant, omniáque ad gratiam loquentes, eam ſenſim inſpirant mollitiem, qua exhorreatur, refugiatúrque, qui eſt ad neceſſariam doctrinam neceſſarius labor. Hinc profectò eſt, quamobrem deinceps natos quidem ſe ad regnandum putent; at debere ſe euadere idoneos ad regnandum non reputent; pergántque auerſari Doctrinam, vt quidpiam eminentius, cui, ſi illam admitterent, parere ipſi tenerentur; ac ideò tantum detraheretur ſummæ poteſtati, ac mero, quo potiri gaudent arbitrio, quantum illi in ſe, ſuaſque actiones tribueretur iuris. Miſeri! qui proinde ſe, non vt Paſtores Populorum; ſed vt Ductores Pecudum habent;neque propterea in ſe conuerſa, effuſáque habent Subditorum pectora, qui ſe ab illis verè amari non ſentiunt, ſed ſpectari ſolùm quaſi victimas ipſorum nutui conſecratas. Quorsùm itaque non gratuler Tibi ô REGINA PRINCIPVM DEVS, cùm te ea doctrina hactenus imbueris, quâ Te & Reginam & verè Regiam poſſis gerere; hoc eſt non modò imperare, ſed ſapienter etiam, iuſtéque imperare, atque adeò Populis tuis eam facere de Te opinionem, quòd abs Te, vt communi Parente reuerâ amentur, Téque ideò tanquam Parentem tenerrimo affectu ament, ac non ſimpliciter vt Reginam, ſed vt Deam quandam venerentur, & colant. O præclarum tui Principatus fructum! quando nullum maius, aut expetibilius laborum omnium, vigiliarúmque, quibus pro ſalute tuorum excubas, optare Tibi præmium potes! cum eo certè coniuncta eſt, quam ſunt tui cariſſimam, iucundiſſimámque memoriam tranſmiſſuri in Poſtèros; qua, ſi quid gloriæ ſeruiendum eſt,

quæ

quæ nos manet post obitum, nulla potest esse gloriosior. Perge itaque, ô REGINA VERE INCOMPARABILIS, perge eo Cælesti passu, quo cœpisti incedere; neque enim Vates ero inanis, si eam Tibi gloriam, famámque præsagiero, qua esse præclarior, perenniórque non possit. Isthæc sunt, quæ Sacræ tuæ Maiestati rescribebam Diniæ, Non. Decembr. M. DC. LII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

LIteras habui, OPTIME PRINCEPS, quas ad me dare Tornatore intercedente dignatus es. Fueram iam tibi prosperum in Aulam reditum gratulatus, neque hæsitam quin fuisses in ipsa exceptus per-humaniter; gratulor verò nunc tantò magis, quantò licet id per te-ipsum nosse. Ac dubius quidem semper pendeo, quò propterea sint res tuæ euasuræ; verùm eæ sunt semper committendæ Diuinæ Prouidentiæ, optandúmque solùm, vt bene omnia vertant. Quod Illustris illius tui Consobrini sic vicem doles, id profectò dignum est tua & caritate in Consanguineum, & pietate in Patriam, & constanti in Regem fide. Et meam quidem sortem non decet quidquam causari, inquirere-ve in factum tanti Principis; sed, vt tuum in sinum effundere hoc liceat, deflendum est, quam ille tantam sibi gloriam quæsierat, hisce eius actis sic dedecorari. Quantæ nempe laudi ipsi vertebatur, tot peperisse Patriæ Victorias, tot quæsiisse Vrbeis, ac penè Prouincias, tanto dedecori iam datur, facere ipsum hostibus ansam Victoriarum incrementatum, ac recipiendi citra vim quidquid ipsis fuerat tanta vi ereptum. Quid illud verò, quod etiam scribis, creatum illum Summum hostilium Exercituum Imperatorem? Sanè, vt non modò speciosus, sed legitimus etiam illi fuerit commotæ huc-vsque camarinæ prætextus; at nullus esse profectò potuit addicendi sese hocce titulo hostibus; quòd hoc demùm nihil esse aliud, quàm se gerere Patriæ hostem videatur. Ij certè, quibus iam militat, non huius, illiús-ve, qui res administrant suot hostes; sed ipsius Patriæ, quam velint euersam; neque, vt ille sibi infensos vlciscatur, curæ ipsis est, sed vt hac occasione res suas promoueant. Solemne est dici, *oportere amicum esse vsque ad aras*, at non minore iure decet esse, *ad aras vsque inimicum*; neque si flecti Superi nequeant, mouere Acheronta fas est. Præter meum morem, fat sentio, prætérque institutum abripior; sed nimirùm id excidit pro eo, quem tecum concipio dolore, quòd tantus Princeps, quem obseruantia, veneratione que summa prosequor, viam ineat illi contrariam, quam sibi amplam iam straverat ad nomen, decúsque immortale. Quod subinde petis, vt meam tibi sententiam aperiam circa id, quod istheic ab Astrologis perhibetur, excendisse Solem duobus gradibus; paucis aperio, nugas puto. Idem-met rumor iam euulgatus Campanellæ nomine fuerat; sed nimirùm isthæc insomnia ij soli possunt confingere, qui nouitatis prætextu gloriolam inanem venantur, neque verentur ludibrio fieri paucis intelligentibus, si modò sui admirationem apud multitudinem creent. Sol eiusmodi Sidus est, quod vno tenore suam pergit viam; neque, si quid fortè per ipsam alterationis patitur, id tempore aliquo breui, vt ab istis iactatur, fit; sed vix potest demùm post multas annorum Myriadas sentiri. Id declararem pluribus, nisi excederem Epistolij modum. Satis esto, si ego quidem hisce in rebus quid assequor, sapere hoc commentum tritam fabulam de casu Solis Phaëtonteo. Quas verò non audies etiam fabulas de eo Cometa, qui est per hosce dies conspicuus? Verùm, tu, vt Sapiens & supra Vulgus Princeps, non illum magis es in ostentis, quàm aut Solem, aut alia magis familiaria Naturæ opera habiturus. Vale OPTIME PRINCEPS, ac Decus meum dulce; & curriculum imminentis anni fœliciter aggredere, prosequere, absolue. Diniæ, pridie Natalitiorum. Anno M. DC. LII.

EIDEM.

NE in hac, qua scribo iam festinatione, occasionem primam anni initi prætercam sine tessera, præstat omninò paucos versus ad te exarare, quàm nullos. Id nempe, vt tibi iteratò fœlicitatem apprecer, & vota pro tua incolumitate, rerúmque tuarum prosperitate quam-maximè possum ardentia concipiam. Faxit modò Deus Opt. Max. vt & decurrentem iam annum, & porrò Nestoreos, prout veneror ipsum, agas. Significauit optimus Campinius (ac Tornator etiam) sæpiusculè te scripsisse ad me; at quæ infœlicitas mea fuit, nullæ ab vsque exeunte Maio ad me peruenere abs te literæ, præter datas vnas è Montis Rotundi, vbi detinebaris Castris; & datas alteras Parisiis, post reditum fœlicem tuum in Aulam. Debuere nimirùm alias eadem fata, quibus fuerant iam aliquot antè intercepiæ, manere. Quæso proinde, vt quia placet pergere etiam manu propria literas superscribere; committi deinceps eas mandes aut optimo Campinio, aut alij, cuius inuolucro, superscriptioéque tegantur. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum. Diniæ, pridie. Non. Ianuar. An. M. DC. LIII.

EIDEM.

MEnsis iam est, OPTIME PRINCEPS, ex quo literas ad te dedi nullas. Quàm verendum proinde mihi, ne meam incuses segnitiem, nisi præsto esset tua bonitas, quæ me excusationis faceret securum! Est ea certè mihi sic dudum perspecta, vt fuissem fortè etiam diutiùs officij quasi immemor, nisi acceptum recens à meo Capellano Epistolium,

aurem

autem velliſſet, & admonuiſſet. Ille nimirùm ita expreſſit quem nuper honorem abs te cum ſingulari beneuolentiæ teſtatione eſt conſequutus, vt mearũ eſſe partium putem, nomine etiam meo gratias agere; ita quicquid eum attinet mea reputo intereſſe. Feciſti verò interim rem tuo generoſo animo dignam; quando ille eſt ſanè eiuſmodi Vir, in quo quid primũ ſuſpicias, améſque non facilè dicas. Quippe & eruditio illi ſupra vulgus, & morum candor ſupra ſæculum eſt; Vir, in quo ingenij perſpicacia cũ maturitate iudicij certat; qui in omneis bonos propenſus, officioſiſſimus omniũ eſt, ac ita colit amicitias, vt nemo eſſe poſſit amicior. Dicerẽ plura, niſi quæ me de virtute illius ſumma diuturna conſuetudo docuit; Ipſe vel ex vno, alteróque congreſſu poſſes abundè perſpicere. Hoc ſolùm addo, quam ipſi laudem delatũ vltrò ab omnibus arbitriũ Poëſeos, Eloquiíque peperit, minimam eſſe earum, quæ illi ob tot præclaras doteis debentur. Occipio iam, Deo propitio, paulò meliùs habere me ex eo rheumate, eáque tuſſi, quam obſeruandi Cometæ ſtudium per dies illos prægelidos non tam recens induxerat (vetus enim, vt noſti, querela) quàm ſupra modum exaſperârat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ô dulce meum Decus, bene ſemper Vale. Diniæ, VI. Eid. Feb. M.DC.LIII.

EIDEM.

QVàm beaſti me, OPTIME PRINCEPS, datis Literis pridie Eidus ſuperioris menſis; din nempe erat, ex quo nullas abs te habueram; quanquam & nôram quibus curis per id tẽpus deſtinereris: ipſe illas mihi iam ſubinſinuras; verùm quæ tua eſt moderatio miro verborũ lenimento temperas earum grauitatem. Cùm neſcire verò non poſſim quid deinceps contigerit, tenere me vix potis ſum, quin talẽ, tantámque fortunæ iniquitatem incuſem; at cũ aliunde te cogito, ſubeſt cur mihi ipſe ſuccẽſeam, quod perſpectum nimis-quam ſit, quã euectus ſit generoſus, cõſtánſque tuus animus ſupra omnia hæc ludibria fortunæ. Et reputare certè decet, nihil exinde vt tuæ virtuti, ita nomini detrahi; quin-etiam tibi eſſe glorioſius quod quæri videamus cur hæc accidant; quàm ſi, cur non accidant, quæreretur. Plura Deo volente & breui, & coram. Quia enim ad nos iam non aduenis, ſum ipſe in procinctu vt diſcedam ad te hebdomade inſequutura. Tu interea, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, Vale. Diniæ, Poſtr. Eid. April. M.DC.LIII.

Admodùm Reuerendo Clariſsimo, & Amiciſsimo Viro, D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Paſtori Hercano, Tornacenſi Canonico*, PETRVS GASSENDVS S.

AD ſum atque aduenio, non Acherunte, mi VVENDELINE, ſed penè ex faucibus Orci, vix viâ altâ, atque arduâ. Scilicet ex graui, diuturnóque morbo ægrè in Patria demùm conualui, ac ſum denique in hanc Vrbẽ redux. Quî ſupereſſes ipſe ac valeres, ex Amicis ſtatim percontatus ſum; & rem à Scala Equite, noſtróque Hoſerio præſertim edoctus, ipſos exceptos hodie communi apud illuſtrem Mon-morum prandio dimiſſos ante nolui, quàm iis Epiſtolium hoc concrederem prima occaſione ad te tranſmittendũ. Id nimirùm vt ſcias me & Deo propitio bene valere; & gerere ſemper medulliciùs cariſſimam, ſuauiſſimámque memoriam tui; & eſſe iam propiùs vt deinceps valeas, ſi quid fortè volueris me compendioſius ſignificare. Accepi diebus proximis literas abs P. Ferrando Societatis IESV commorante Chamberij, ſuperiore menſe Diniam deſtinatas, vnà cũ exemplo literarum optimi ex eadem Societate P. Bollandi, ex quibus reſciui tradidiſſe te illi ante aliquot annos, quas duorũ, trium-ve noſtrorum primorum, eorúmque Sanctorũ Antiſtitum vitas ad te, vt cum ipſo communicares, miſeram; quare & quantum poſſum gratũ animum teſtor. Et quoniã ille mihi ſalutem tam nomine ſuo, quàm P. Henſchenij, & noſtri Geuartij renuntiari per Ferrandum voluit, quæſo te, vt niſi incommodum ſit, & triadem illam præclaram reſalutes meo nomine, & Chiffletium Clariſſimũ cum tota erudita familia, & Van-langrenũ quoque ſaluere quam-plurimũ iubeas. Vale. Pariſiis, VI. Eid. Iun. M.DC.LIII.

PETRVS GASSENDVS SORBERIO *Suo*, S.

IN me non fuit, vt ſuperiore occaſione reſcriberem; ita me neſcio quæ negotia calamo iam arrepto auerterunt. Nunc perparũ abeſt, quin etiam à ſcribẽdo abſtineam, ne fluxionem, quæ me iam triduò importunè habet, irritem. Verùm ne diutiùs officio erga Amicũ tam officioſum, deſim, continere non poſſum me quin ſaltem paucos hos verſus dictem, quibus fuiſſe literas tuas mihi redditas certior fias. De argumento nihil eſt quod addam, niſi quod magis amas me, quã vt nolis meæ qualicunque famæ ex tuę interpretationis editione fieri conſultum. Et dignum certè eſt tuo erga me amore, quod ob Typographicas operas interruptas non ſuccenſueris, ſed aliquam potiùs rationem eorum, quæ ad te ea de te ſcripſi, habueris. Spero autem fore vt nihil tuę gloriæ ex hac dilatione decedat, ac te id vel maximè agniturum, vbi primæ cogitationes ſecundis locum fecerint. Legi quæ ad Conradũ noſtrum vberiùs ſcripſiſti; at ipſe de iis facere tibi ſatis in ſe recepit. Quod ille quẽ inſinuas meditatur aduerſum me, ſcito me tam parum morari, quã apud Sinas quod agitur. Scilicet quidquid ea de te ſcripſi, quò attineat, & quatenus, mihi nõ malè conſcius ſum. Sed tu, mi SORBERI, quamoptimè Vale, Pariſiis, V. Eid. Iul. M.DC.LIII.

PETRVS GASSENDVS NEVRÆO *Suo*, S.

PLurima ſanè ſunt, Mi NEVRÆE, quæ tibi, tuæque amicitiæ debeo, at illud non poſtremum eſt, quod conceptum mihi dolorem ob mortem præclari *Naudei*, Capitis longè cariſſimi habere te mecum communem declaraſti, ac peruelle, ſi fieri poſſet eo me peni-

cis eximere, significas. Quippe cùm nihil sit optimi Amici possessione iucundius, nihilque adeò esse possit eius priuatione molestius, facis tu profectò per-humaniter cùm subire in te aut totam, aut certè molestiæ partem, quam mihi casus hic flebilis necessariam fecit, exoptas. Quamquam me quidem quod attinet id quod Poëta ait *est quædam flere voluptas*, eatenus experior, vt molestiam malim ea suauitate temperatam, qua σὺ μακαρίτῃ, consuetudinisque cum illo iucundissimæ, antiquissimæque afficior, quàm illâ immunem fieri, si mihi simul suauitas huiusccemodi eripiatur. Nosti vt parentes, vt filij, vt coniunctissimi quique non sine voluptate actiones, verbáque illorũ, quos habuerint carissimos. & recordentur, & enuncient, nihilque fieri ijs gratius possit, quàm si alij quoque eadem enarrent, aut enarrata gratè accipiant. Ego certè quoties in eos incido, qui communi mihi cum illo fuere necessitudine, nihil esse potest dulcius, quàm sermones recolere, quibus aliàs σὺν τῷ μακαρίτῃ confabulati fuimus; adeò nihil potuit illi excidere, quod non foret memoria, considerationéque dignum. Supersunt adhuc fœlici fato, quos & tu ipse apprimè nosti Eximij Viri, Elias Diodatus, & Franciscus à Motha Vayerius; quibuscum sæpe & congregari, & rusticari soliti fuimus, maximéque priusquam ille in Italiam discederet duos ante annos supra viginti. Retulit ipse, descripsitque nonnullas ex confabulationibus nos inter quatuor habitis, maximéque in *Syntagmate de Militari studio*; dicebátque, cùm conuenissemus erat solitus parere so Pythagoræ, si per talem quandam Tetradem iurauit. Dico autem priusquam in Italiam concederet; ex eo scilicet tempore institui nisi per literas nos inter commercium non potuit; & quamuis deinceps euocatus ab Eminentissimo Cardinali, Bibliothecæ curandæ fuit; partim ipsius occupationes, partim mea inualetudo ne possemus toties conuenire obstiterunt. Discessi quoque ipse in Prouinciam, discessit & ille ante meum reditum in Sueciam, totóque eo tempore literis dumtaxat conuersari licuit, donec cùm me iam reduce ipse proximè accederet, mutuorúmque complexuum spes foret, quæ lugubria fata interuenerint, nimisquam est notum. Tametsi porrò literæ compensare non poterant quem fructum longè vberrimum licebat ex ejus conuersatione demetere; ea tamen semper seges erat, quæ magni prouentus loco haberetur; quippe ad me nunquam scribebat quin significaret quid toto Literatorum Orbe ageretur, quid hi molirentur, illi iam parassent, cæteri etiam edidissent. *Reliqua exciderunt.*

Viro Clarißimo, & Amico Optimo OLAO VVORMIO, *Doctori Medico, & in Regia Hafniensi Academia Professori Humanißimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

EN me, Optime VVORMI, reducem non ex Prouincia modò in Vrbem, verùm etiam penè ex Orci limine in vitam. Quamprimùm verò hûc appuli, nihil potius fuit, quàm vt qui & ipse, & præclarus Frommius valeretis, interrogarem. Cùm responsum foret concessisse alterum fatis, & vter tamen esset, non designaretur, non interquieui donec didici Frommium esse τὸν μακαρίτην, qui ad plureis abierit; te verò esse, qui Deo propitio & superstes & bene valeas. Tenere itaque me non potui, quin & meam tibi lætitiam testatus toto animo gratularer, & Clarissimum Medicum nostrum Guidonẽ Patinum literas ad eximium Bartholinum dantem offendens hosce ad te versus attexerem, quibus certior fieres me, Deo donante, ex mea illa adeò diuturna inualetudine emersisse, adesse in hac iam Ciuitate, & vitæ Tychonis Brahei vestratis, ad quam tu mihi præ cæteris affulsisti editionem moliri. Quinque aut sex iam anni sunt, ex quo Gedanum ad celebrem Heuelium scribens, illum rogâram vt si fieri posset impetraret meo nomine ex præclaro Medico Ludouico Keplero Ioanni filio, Regiomonti in Prussia degente, si quid haberet monumentorum ad Tychonis, quem ipse vidisset, vel de quo Parentem loquentem audiisset, vitam attinens, ac attinens etiam ad vitam Parentis, cuius summam libens intexerem; responsum verò tuleram futurum, vt breui non monumenta modò, sed vitam quoque integram vtriusque typis commendatam accipere possem. Ipse id ratus, omnem curam meæ lucubratiunculæ euulgandæ dimiseram, donec quid illeine adueniret frustrà iam tamdiu præstolatus, ac interpellato etiam quid id rei esset Heuelio, eò fui adductus ab Amicis, aliisque præstantibus Viris, quos Vraniæ amor, ac tanti illius vestri Herois gloria tangit, vt nihil cunctando, id quod haberem pridem paratum, emitterem. Manum itaque iam admoui, & cùm opella tota foliorum viginti quinque, aut triginta futura sit, quinta iam est, aut sexta pars excusa. An verò quia lentè operæ procedunt, & spes est vt priusquam ad metam perueniant, ferre abs te responsum, si quopiam me beaueris, valeam, orare te ausim, vt si quid tibi fortè in manus, ex quo pluscula illa ad me mittere es dignatus, inciderit, id eadem viâ, quâ hæ literæ transduntur, velis impertiri. Quippe tametsi accessurum tempori satis fortè non sit, fiet nihilominus occasio, vt nisi in suum locum inseri, attexi certè ad calcem posset. Vnum saltem est, quod te maximè exoratum desiderem, vt scilicet mihi procures exaratum manu exemplum Orationis funebris à Iessenio habitæ, cuius excusum vnicum istheic exstare aliàs scripsisti, cuiúsque nullum reperire in totis Parisinis Bibliothecis licuit. Exoptem verò si istud adhuc mihi nauare operæ importunum non fuerit, rem diligenter peragi, quo prima occasione transmitti ad me possit. Est verò & vnum adhuc, quod te rogem; vide quantam mihi tua illa immensa bonitas libertatem faciat. Notus tibi haud dubiè est vir illustris Petrus Reetzius, qui ex Tychonis est cognatione. Is est, qui ante annos sex Legatus Regis nomine hac

in

in Aula interfuit. Dignatus me tunc pro sua singulari humanitate inuisere, ac instituti mei conscius, recepit sese, & obtenturum, & mecum communicaturum descriptionem, confectionémque singularis cuiuspiam vnguenti à Tychone excogitati, Braheanique nominitati, quod cætera inter Tychonis encomia, non memorare modò, sed describendo etiam, publici facere iuris possem; quasi nempe mirificum, genetique humano adiutando comparatum inuentum. Si igitur nôtis, & graue non sit ipsum, aliúm-ve ex familia, penes quem id quasi arcanum asseruatur, interpellare, vt copia mihi ipsius fiat, erit cur & tibi, & ipsi gratiæ habeantur, non abs me modò, sed etiam abs summi viri Manibus, & abs quibuscumque leuamen sentietur. Virum illustrem si conuenias, & salutem ipsi nunciare meo nomine poteris, & indicare memorem me illius affectus, quo me prosequi suaue habuit, hæc interseruisse alterâ statim vitæ Tychonis pagina, *Cùm verò fratres ipsius omnes magna in Patria authoritatis, & magna ex parte Senatory Ordinis fuerint, tum memorandus præcipuè, Steno, qui Maiestatis Regia Consiliarius, & in arce Calundburgica Præses, habuit cæteros inter liberos, tum filium Ottonem Basnesium, tum Birgittam filiam, quæ illustri Friderico Reetzio nupta quatuor filios edidit, Petrum, Stenonem, Antonium, Georgium, quorum natu maximum Legatione Regia Parisiis fungentem, vnà cum natu minimo videre, affari, experiri beneuolos licuit.* Quæso te iterùm exemplum Orationis funebris, & quàm citò quidem per tuas occupationes fas erit. Vale intereà, Vir Optime, ac me amabò amare perge. Parisiis, Eid. Septemb. M.DC.LIII.

Clarissimo, Excellentissimóque Viro D. IOANNI DOMINICO CASSINO, *in alma Bononiensi Academia Professori Matheseos Primario,*

PETRUS GASSENDUS S.

AMpliùs mense est, Clarissime Vir, ex quo literas ad me, intercedente nobili Venasco dedisti, illustris Riantij Baro mihi studiosè reddidit. Diuturnæ huius meæ ad respondendum moræ non vna fuit causa; sed nihil est necesse aut occupationes, aut inualetudinem, aut aliud causari. Oro te solùm vt sic habeas me, & honori duxisse magno, quam vltrò, gratioséque offerre amicitiam dignatus es; & fœlicitati vertisse, posse me, non eximiè quidem, sed vtcumque tamen tuis votis satisfacere; & quam primum licuit, arripuisse calamum, vt quà in te essem voluntate facerem perspectum. Gratulatus itaque tibi pro tam laudabili instituto, exscribere ecce ex meis Commentariolis aggredior quas deposcis obseruationes trium superiorum Planetarum circa tempora Oppositionis ipsorum cum Sole peractas. Exigis pro singulis ternas; ego verò quinas, senas-ve exhibeo, vt quia omnes ea serie, copia-ve non sunt ex quibus exactè deduci Oppositionum tempora possint, sint ad manum quas deligas, ac prout videbitur in rem vertas. Organum, quo acceptas distantias agnosces, Radius Astronomicus fuit, Orgyia prolixior, in parteis 10000. distinctus cum Transuersali immoto, & heic inde Tangentis vice in simileis diuiso. Fixus ad centrū cylindrulus, in Trāsuersali etiam cylindrica emobiliáque pinnacidia. Signis vsus sum + & ——— denotandæ aut additioni graduum, scrupulorúmque Tangentibus indicatorum, pinnacidiis ad diuersas Transuersalij parteis existentibus; aut subtractioni pinnacidiis existentibus in eadem. Calculum adhibebo nullum, ne præiudicium faciam, quo vtcumque præoccupetis; doleo certè fecisse me, cùm Martis oppositionem, stationémque alteram anni 1623. euulgans, calculum obseruatis subiunxi, ad quem vnum, aut alterum circa Stellas datum supposui, quod deinceps, caro amico Iacobo Valesio monente, non rectè se habere deprehendi. Supposui videlicet Stellam in Humero dextro Sagittarij habere latitudinis Australis gr. 3. min. 31. prout in Tychonis Catalogo habetur, cùm habeat tamen solùm gr. 3. min. 18. ac aliundè eius distantiam ab Australiore duarum in Boreali parte Arcus esse gr. 6. min. 15. prout calculo eam deduxi; cùm probæ tamen obseruationes excedere tribus minutis eam prodant. Quo effectum est etiam, vt cùm distantiam illam assumpsi rectificando Organo, tantundem abesse, nisi interdum magis à vero potuerim. Hæc proinde est causa, cur obseruationes nudè, & qua fide fuere peractæ, consignatæque communicem, ne quidquam sit, quod imponere, create-ve vllam, quod dixi, præoccupationem possit. En itaque vt res se habeat.

PRO ♂

Anno 1621. deboit ex Ephemeride contingere Martis oppositio Sole cum die Maij 6. Itaque Aquis-Sextiis die Maij 3. vesperi, hora 10. distiterunt inter se Mars, & Lanx Australis, &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1623. debuit oppositio contingere die 3. Iulij. Itaque Diniæ die 28. Iunij, hora 13. &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1625. debuit oppositio contingere die 18. Septembris. Itaque Diniæ die Septembris 21. sequenti vesperi circiter hor. 10. &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1634. debuit oppositio contingere die 12. Martij. Itaque Diniæ die 7. vesperi, &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1636. debuit oppositio contingere die 18. Aprilis. Itaque Aquis-Sextiis die 15. vesperi, &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1638. debuit oppositio contingere die 7. Iunij. Itaque Diniæ die 6. vesperi, &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1638. debuit oppositio contingere die 7. Iunij. Itaque Diniæ die 6. vesperi, &c. *vt in Commentariis.*

PRO ♃

Anno 1620. debuit oppositio Iouis cū Sole contingere die 7. Nouembris. Itaque Aquis-Sextiis die 4. vesperi, &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1633. debuit oppositio contingere

tam ſingulariter eruditus, vt tanta in conuerſando gratiâ, in ſcribendo tanta elegantiâ, vir, vt paucis dicam, quem tu noueris, quem amaueris, quem delegeris, vt tua in eo vireis ſuas beneficentia experiretur. Quod me attinet, ſic ego illum amo, vt cùm tibi ſit tot obſtrictus nominibus, ipſe vnà me obſtrictum profiteat, ac fotem modo ſoluendo par, Ita mens adiuuet, vt totam in me recipetem obligationem. Et verum eſt quidem nihil aliud te, quàm vt benefacias ſpectare, at non ideò minùs, qui tua beneficia perſentiunt, ad ea agnoſcenda, & gratitudinis ergò, quam-maximè licet, efferenda tenentur. Tu ô PRÆSVLVM DECVS, ſic agere perge, ac me eum porrò habe, quo tui obſeruantior, tibique obſequentior ſit nemo. Pariſiis, x. Kal. Febr. M. DC. LIV.

Viro Clariſſimo, & Amico Optimo OLAO VVORMIO, *Doctori Medico, & in Regia Hafnienſi Academia Profeſſori Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

EN Iam tandem, Optime VVORMI, Tychonis Brahei vitam editam, cuius ad te mitto aliquot exempla. Quas prouideram fore moras, eæ ipſiſsâ intercesſerunt; & cùm Bibliopola noluerit exemplum ipſius vllum diſtrahi, quin alia ſimul opuſcula typis cohærenter commiſſa prodirent, non licuit vllum ante menſem, quod tranſdi ad te poſſet nanciſci. Nactus porrò diſtuli huc vſque, quòd Patinus noſter acceſſutum ſperans in dies præclarum Bartholinum ex Italia, exſpectandum cenſuerit, donec cum libris ab eo coactis hæc ad te exempla deſtinarentur. Nunc, cùm poſſit præclaro Viro iniecta eſſe remota, quæ incertum reditum faciat, ipſéque pudore quodam obruar, quòd non maturè ſatis exhibeam iſtud qualecumque meæ erga te gratitudinis ſpecimen, dum aliam vecturæ occaſionem quæro, offert ſe mercator amicus, qui recipiat ſe faſciculum abs me acceptum Amſtetodamum mittere, vnde ad te porrò Hafniam tranſmittatur. Bonis itaque auibus faſciculum ipſi committo, apprecórque vt tuas in manus & tutò, & quam-primùm perueniat. Exempla in eo quatuor comperies, quorum tibi vnum nominibus multis debitum vt habeas, habetéque velis te quæſo. Alterum erit, quo liberes fidem erga illum quemcumque, abs quo obtinuiſti quod dignatus es ad me mittere Orationis funebris in laudem Tychonis habitæ exemplum. Tertium dari exopto per-illuſtri Retzio. Ipſe eſt ſolus, quem attinentem ad Braheaoam familiam mihi eſſe notum contingit; quare & iure eum deligo, cui meum erga illam obſequium, affectúmque teſtatum faciam. De poſtremo quid factum velim, vix auſim tibi dicere; vt dicam tamen ipſum addo, vt ſi, vbi Apoſtrophen illam ad Regem Sereniſſimum, qua Tychonis vitam vt concluderem in mentem venit, pelilegeris, reputes tem ſactæ eius Maieſtati non diſplicituram, habeas ad manū, quod vel per te, vel per illuſtrem Retzium meo nomine illi offeratur. Præter fas, ac decorum foret aliquas facto excuſando adiungere literulas, cùm abundè, imò nimium ſit fuiſſe ſemel me, & publicè quidem ea interpellatione vſum. Tu itaque Optime VVORMI, vt videbitur, ita agito, ac pergito me tibi penitùs deuinctum amare. Vale, Pariſiis, poſtrid. Eid. Iul. M. DC. LIV.

Clariſſimo, Doctiſſimóque Viro D. IOANNI HEVELIO, *Dantiſcano Conſuli, Amico plurimùm colendo,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVantum me tuæ literæ, Suauiſſime HAVALI, recreauerint, dici facilè profectò non poteſt. Nempe & te eſſe incolumem, quem grauiter adeò laborate inaudieram; & me abs te ſemper amari, quod ducó ſanè maximi, ecquid potuit eſſe iucundius? Nihil iam, cùm tuas accepi, typographicatum circa Tychonis vitam operarum ſupererat; at Bibliopola certo conſilio, ipſam, ac vnà Copernici, Peurbachij, & Regiomontani vitas non priùs euulgari, quàm alia quædam opuſcula ſimul ederentur, expetiit. Quare & vel hac occaſione paulò ſeriùs accipies, quod ad te exemplum deſtinatum voini. Et Bullialdus quidem noſter etiam exſpectandum cenſebat, quo-vſque tempora Eclipſeon proximi menſis forent tranſacta, vt ſimul, ſi quid obſeruatum à nobis foret, perſcriberetur. At quia vecturæ librorum ambages nimis longæ ſunt, ideò anteuertendum duxi, commiſſurúſque ſtatim ſum mercatori faſciculum, qui ipſum amico Amſtetodamenſi commendet, vt inde ad te Dantiſcum tranſdatur. Fortaſſis quoque priuſquam ipſum cum his literis habeas, dandas poſteriùs alias accipies. Erit porrò præter exempium, quod vt tibi habeas pro votis mihi eſt, etiam aliud, quod quæſo te, vt optimo Eichſtadio, quem térque quatérque reſaluto, tradas. Ægrè me porrò ad editionem opellæ huius aceinxeram ob factam à Kepleto ſpem; nunc cùm aliud ipſi conſiiium inſediſſe ſignifices, minùs pœnitet operis ſuſcepti. Doleo & ipſe cùm tui cauſâ, tum Artium ingenuarum gratiâ eoncesſiſſe eximium Lineamannum fatis. Plura Deo propitio, proxima occaſione. Tu interim bene, imò optimè Vale, Pariſiis, poſtrid. Eid. Iul. M. DC. LIV.

CHRISTINÆ, SVECORVM REGINÆ *Sereniſſimæ, Potentiſſimæ, Sapientiſſimæque,*

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν.*

REGINA SERENISSIMA, Ruri verſor, dum ecce audio Piquetum, & Fraxineum, vt tuam Maieſtatem Antuerpiæ

 conueniant,

conuenlant, die proximo discessuros. Itaque, ne eorum dumtaxat sermone, sed meis etiam literis, quanta semper tuæ Maiestatis veneratione teneat accipias, pauculos hosce versus do ab illis ad te perferendos. Facio videlicet ne meo ex silentio fortè coniicias non satis magni ducere me præclarum illud facinus, quod tanto consilio aggressa, tanto animo exsequuta es. Profectò enim demiror potiùs potuisse vel cogitationem ipsius subire in Fœminæ mentem; & hac iuuenili præsertim ætate, rebúsque adeò prosperis. Sed oportebat nimirùm te, dum sexum, ætatem, fortémque supergrederis, insolitum quidpiam, ac omni exspectatione maius moliri. Tale verò omninò fuit, pro nihilo habere, ac tam vltro deponere Coronas, Sceptra, Imperia, quibus haberi nihil solet in hominum votis sublimius, ad quæ obtinenda, tuendáque, iure, iniuriâ, dolo, vi, ferro, flammáque passim certatur. Ac facile quidem illud commendatur, quod dictum est olim, *Diadema rem esse ponderosam adeò, spinisque adeò intertextam, vt qui saperent, si humi iacens occurreret, ne attollerent quidem.* At vix tamen vnus & alter summorum Principum memoratur, qui dictum facto probauerit, cùm sponte Diadema abiecit. Sed & cùm tam rara hæc exstent exempla, tanto sanè magis tuum istud erit admirationi Posteris, quantò satietatem regnandi sola tibi ratio, non longæuitas fecerit. Gloriosius poterat videri, in salutem Gentis, subditorúmque populorum tuam istam regnandi industriam, sapientiámque impendere, & quam illis gloriam, beatámque tranquillitatem quæsieras, toto porrò vitæ decursu tueri: verùm & præclarè illis consuluisti, cùm eum dedisti successorem, qui id præstare eximiè posset: & te quod attinuit, tot iam editis Regiminis tui egregiis speciminibus, censuisti Tibi esse viuendum. Quamquam verò id factum varij interpretentur variè, ipse esse securos, quantum in me est iubeo, te ea pollere & sagacitate ingenij, & maturitate iudicij, & celsitudine animi, vt tametsi nondum in tua penetretur consilia, tempus tamen sit illa haud-dubiè quam-optima demonstraturum. Et non putes sanè, quæ tua est Virtus, non sapientissimè prospexisse, quam deinceps vitæ rationem institueres, sectarerísque; neque non perstare in proposito constantissimè decreuisse: quippe alia tibi profectò mens est, aliúsque vigor animi, quàm vt quidquam committere non satis dignum tua hac Virtute, quæsitáque gloria fusti oeas. Sat siquidem nôsti, tametsi curandum non esse admodùm videatur, quid de nobis sentiant, loquantúrque cæteri, dum nobis probè conscij simus; debere tamen bonam famam, vel eo nomine esse nobis caram, quòd in societate degentibus fœlicitatis partem faciat, bene apud omneis, bonósque & Sapientes præsertim, ex quo veneratio & caritas consequitur, audire. Cúmque id non ex vna solùm, altera-ve actione assequamur, sed ex omnium serie, & constantia; idcircò esse operam dandam, vt Vita tenore quodam æquabili degatur, ac tota secum ipsa consentiat. Quin-etiam, cùm in eo, quod superest æui, quodque Tibi vt longissimum, sic fœlicissimum apprecor, incidere plurima valeant, vt res nempe Mortalium sunt, quæ inducere posse aliquam facti pœnitentiam videantur, non hæreo, quin Te ita comparâris, vt dicere cum illo possis,

Omnia percepi, atque animo mecum antè peregi:

adeò proinde vt effecta omnibus Fortunæ casibus superior, generosè semper, hoc est intrepidè, & pati passu sis incessura. Fœlicem te certè, quæ vsurpare illud Metrodoteum valeas, *Occupaui te Fortuna, atque cepi, omneisque aditus tuos interclusi, vt ad me adspirare non posses.* Hoc est quod voueo, ô REGINA, nominibus hactenus multis longè incomparabilis, vt qui sequentur intelligant fuisse te velut dono quodam Prouidentiæ genitam, in quo totas vireis suas summa virtus experiretur. Vale. Dabam Menilij San-Dionysiani, è Castro Illustris Mon-morij, qui ipse quoque tuæ Maiestatis reuerentissimus semper est, x. Kaleod. Septembris, M. DC. LIV.

Clarissimo, Doctissimo, Amicissimóque Viro D. IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Reipublicæ Consuli,*

PETRVS GASSENDVS S.

SCripsi ad te, Clarissime HEVELI, circiter Eidus Iulias, transdens ad te duo exempla editæ heic à me Tychonis Brahei Astronomorum Coryphæi Vitæ, cum subiuncta vita vestratis illius incomparabilis Copernici, summorúmque etiam virorum Peurbachij & Regiomontani. Mens scilicet fuit, vt vnum exemplum tibi haberes, alterum optimo Eichstadio communi nostro tribueres, cum nunciata à me plurima salute. Vereor ne nondum fasciculus tuas in manus peruenerit. Destinandus enim nauigio Amstetodamum ad mercatorem fuit, vnde rursus naui Danriscum discessuræ committeretur. Vtcumque sit, sat bene erit, si ad te vsque tandem pertingat. Quod recepi porrò illis literis communicare tecum, si quid circa tam Solis, quàm Lunæ Eclipseis superioris mensis obseruare concederetur, id fidem liberans, iam præsto. Adiungo nempe hisce vtriusque Obseruationis qualiscumque exscriptum, quod etiam vt commune habeas cum optimo Eichstadio te rogo. Quia ruri adhuc versor, ipsum ad nostrum Bullialdum do, vt eum proximis, quas ad te scribet literis, transmittatur. Tu bene semper Vale, Clarissime HEVELI, & optimum illum meo nomine salutere semper quam-plurimùm iube. Menilij San-Dionysiani, Kal. Septembr. M. DC. LIV.

PETRVS GASSENDVS, SORBERIO *Suo*, S.

MOx vt tuas literas accipio, & ne quidquam morer tabellarium, pauculos hosce versus do, ac simul conscribo, quod ad Præsulem illustrem exigis Epistolium. Non tanta mihi

mihi erat cum eo, vt illud auderem, familiaritas; verùm de te cùm agitur, quis eſſe pudot, aut modus poſſit? Exopto ſolùm vt hoc meum officiolum non ſit nequicquam. Acceperam iam quod egregiæ ad præclarum Pecquetum Epiſtolæ exemplum ad me dederas: verùm vt gratias agerem nondum fuerat facta occaſio. Facio iam, ac teſtor me fuiſſe ipſius lectione maximopere delectatum. Doleo dumtaxat abfuiſſe me, neque factum vobiſcum teſtem ſingularis experimenti; doleo & ſortem ſi vos fortaſſis diſceſſuri ſitis ante Remigialia; quippe id ſolùm circiter tempus repetiturus Vrbem ſum, ac mihi adeò fruſtrà erit, quam ille erga me gerit voluntatem. Et memini quidem me alicubi mentionem feciſſe raræ obſeruationis, cùm Bernerius noſter Monſpellij degens, quid id rei foret ante treis annos ſignificaſſet: at ſuauiſſimum longè eſſet rem oculis hauſtam narrare, ac ſimul Authorem facere commendatum. Niſi iam liceat, licebit fortè alia occaſione beatioribus eſſe. Recreatus mirificè fueram, cùm tuam legens Epiſtolam, viderem factam veteris, per-eatique Amici Bornij adeò luculentam mentionem (dudum quippe eram, ex quo nihil de eo inaudieram) nunc verò ſummè beaſti me, cùm certum feciſti tuis literis, & meminiſſe illum mei, & nunciaſſe quoque plurimam ſalutem. Quæſo tu illum nomine meo reſaluta quam-plurimùm, & cura vt intelligat hærere ſe mihi ſemper in medullis. Saluto verò etiam quam-plurimùm optimum Pecquetum. Te quod attinet, quàm tuus ſim nôſti. Vale, Menilij San-Dionyſiani, xv. Kal. Octobr. M. DC. LIV.

Admodùm Reuerendo, ac Erudito Viro, IOANNI LVDOVICO CASTANEO, *Canonico Siſtaricenſi,*

PETRVS GASSENDVS S.

Pergratum fuit nuper, cùm è graui morbo incipiens conualeſcere, tuas accepi literas ſuperiore Decembri datas. Factus iam vtcumque lectionis, ſcriptioniſque quàm tum forem, patientior, pauculos hoſce verſus repono, tum vt ſignificem literas fuiſſe mihi à præclaro viro, Cognato tuo redditas; tum vt Regioni noſtræ gratuler, quòd tu in ea exoriare, cui de meliore luto præcordia Titan finxerit. Ecquis enim, amabo, eſt alius, qui ſtudia ingenua ſectetur; ita vulgò ſunt omnium animæ in Terras curuæ, & Cæleſtium inanes? Tu ſanè tanto es laudabilior, quantò in iſta barbarie, intérque has, quas dicis cautes, ex te ipſo emergis, factúſque αὐτοδίδακτος, contentus es tibi canere & Muſis. Quod tuæ illius Præfationis adiunctum voluiſti literis exemplum, non ſine voluptate pellegi; agnoui nempe diligentiam, induſtriámque adhibitam in toto opere conſcribendo. Itaque dum præſtes ea, quæ pollicearis, præſtare autem non dubito, author tibi ſum, vt te compates ad ipſum edendum. Tametſi enim deinceps occurrat, quod correctione indigeat, id tamen curarum erit poſteriorum, quæ nunquam fient maturiores, niſi crudiores præceſſerint. Nihil initio perfectum eſt, neque haberemus magnorum Virorum conſummatiſſima Opera, niſi illi cœpiſſent à rudioribus, quæ deinceps caſtigarentur. Aude igitur, & te quoque dignum Deo finge;

—— tentanda via eſt, qua te quoque poſſis
Tollere humo, victórque virûm volitare per ora.

Mihi certè nunquam erit quidquam gratius, quàm videre te, vt virtute eximium, ſic famâ conſpicuum, & nomen id longè apud exteros propagantem quod Parens, germanúſque iam in Patria clarum fecerint. Vtrumque ſaluto, ac ipſis, tibique omnia proſpera voueo, apprecórque. Vale, Pariſiis, IV. Kal. Febr. M. DC. LV.

Viro longè Clariſſimo D. IOANNI HENRICO BOCKLERO,

PETRVS GASSENDVS S.

Multum eſt, quod Equiti illuſtri Scipioni Scaligero aliis nominibus debeo: at illud ſanè plurimum eſt, quòd eius officiis te Amicum debeo. Id ego verò non promerebar, vt tu meam (quod loqueris) ambires amicitiam; meum potiùs erat, vt ſi quibus poſſem obſequiis demererer tuam. Sed nempe addecebat, vt tu hoc erga me humanitatis ſpecimen, Vir humaniſſimus, exhiberes; hoc eſt, vt me anteuerteres, ſicque eâ gratiâ prægrauares, quam ego penſare, niſi referens, atque adeò factus inferior non poſſem. Quod itaque mihi reliquum feciſti, id vnicè amplector, vt ſcilicet gratias quam-maximas poſſim pro oblata mihi tua amicitia referam, & quam prior, vltróque debui, reciprocè offerens, teſter eam fore ſemper cum omni, quantum per vireis dabitur, officij genere coniunctam. Videri poſſem tardiùs reſcribens in hoc ipſo præſtando ſegnior, verùm cauſa fuit grauiſſimus morbus, per cuius vigorem fuere ad me tuæ literæ perlatæ. Quippe & iam poſt vnum, alterúmque menſem vix ab eo conualeſco, ægréque poſſum quidpiam ſerium aut meditari, aut ſcribere. Pauca hæc proinde iam habe, ac Vale. Dabam Pariſiis, III. Kal. Febr. M. DC. LV.

CHRISTINÆ, SVECORVM REGINÆ *Sereniſſimæ, Potentiſſimæ, Sapientiſſimæque,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐφραίνεσθαι.

REGINA SERENISSIMA,
Non ea ſanè mihi, ad tuam Maieſtatem nuper ſcribenti mens fuerat, vt reſponſum elicerem, quo me es donare dignata; id volueram ſolùm, vt intelligeres non eſſe eum me, qui in Te, non tam Purpuram, Diademáque ſpectauerim, quàm generoſam indolem, ac verè Regiam, ſummámque virtutem. Nempe qui externa

terna illa suspiciunt, fortunam, non personam mitantur, vt si palam magni æstiment, non ipsam geminam in pretio habeant. Porrò & quòd iam iteratò scribo, facio dumtaxat, vt gratias agam ob eam, quam voluisti ipsa Tibi imperare tescribendi patientiam. Nimium quippe est, quòd literæ meæ Tibi non protsùs ingratæ sint, quódque meam comprobationem heroïci facinoris loco habendam aliquo putes. Certè hoc ipsũ quoque est immensæ illius tuæ bonitatis; cùm propria facti conscientia Tibi abundè sufficiat, ac te habere eam debeas, quæ sis ipsa Tibi amplissimum theatrum. Et qui humanas quidem res, quasi ex quodam ergastulo, non tanquam è specula contemplantur, rem accipiunt præpostetè; verùm quid illi sentiant, Tibi curæ admodùm non est, quando ij sunt, qui ad splendorem eximiæ virtutis non minùs caligant, quàm nocturnæ aues ad meridianum Solem. Quin præclarum est etiam, quòd nihil moraris, sed pateris illos inuidiâ disrumpi, dum ea improbitate sunt, vt facta vel nulla, vel leuissima occasione, pro affectu suo rumusculos spargant: secura scilicet cùm sis nihil veritate esse potentius, & quod dies vna occultat, id aliam patefacere. Ac ipse quidem nullus hætebam quin habenda in figmentis forent, quæ varia circumferebantur; sed suauissimum tamen fuit ex Piqueto addiscere quàm non leues fuissent meæ coniecturæ. Perge itaque, ô Serenissima, virtutem seriò colere; sic enim vt vertex Olympi perpetuo in sereno degens hosce quasi nimbos, & rauca tonitrua non calcabis solùm, verùm etiam planè discuties, ac euanescere demùm coges. Quidni leùm intelligens te maxima in luce versari, tam præclarè agnoscas quid Tibi, quid societati hominum debeas, vt sinceram & intùs mentem, & extrà famam tuearis. Quamquam & quod societati præstamus, eiusve causâ agimus, in nos quoque ipsos redundat; dum hac ratione eam mentis tranquillitatem nanciscimur, qua haberi non nos despectui, aut odio, sed veneratioui, & amori spud homines persentimus. Etenim quod videri quidem nonnullis incommodum solet Genium ita deflectere, vt quodammodo defraudetur; ij profectò haud-quaquàm eâ, quâ tua Maiestas, sapientiâ pollent; quando minimè peruident deflexionem hanc fieri assuetudine adeò facilem, vt haberi pro indole possit, neque habendam potius esse defraudationem Genij, id agere, vnde aliqua molestia, pœnitentiáque sit consequutura. Et par est sanè, aut in syluis, extráque commercium cum hominibus degere, aut in ipsorum societate versantibus illi seruire, hoc est, quod cuique pro conditione decorum est, sic agere, vt gratia potiùs, quàm offensa pariatur. Quo abripior tamen? quasi ipsa non sis, quæ omnium Mortalium optimè perspicias geri ab vnoquoque duplicem personam; & à Sapiente quidem vtramque, perinde ac si alteram solùm ageret, sustineri. Age proinde ea semper, Regina Sapientissima, quæ sint & tua Maiestate, & præcellente illa virtute, qua hactenus præfulges, digna; vt & æuum degas fœlicissimè, & nomen gloriosissimum, quod cœpisti, in Posteros transmittas. Vale, Dabam Parisiis postridie Eid. Februarij, M. DC. LV.

Viro Clarissimo, Doctissimóque D. IOANNI VALLISIO, *S. Theologiæ Doctori, & in Oxoniensi Academia Geometriæ Professori Sauiliano,*

PETRVS GASSENDVS S.

Id non promerebar, Vir Clarissime, vt me cogitares, ac mei quam dignatus es, rationem haberes. Accepi & literas tuas humanitatis plenissimas, & quod adiunxisti exemplum præclaræ tuæ obseruationis Solaris Eclipseos superioris anni. Vereor ne me, vt negligentem, sic immemorem beneficij putes, quod iam solùm post quatuor menseis, ex quo dedisti literas, debiras tibi referam gratias. Sic tamen res habet: fuere illæ mihi ante paucos solùm dies redditæ; ac erudinis Erasmus Raschius cùm eas traderet, testatus est tibi recens consignatas. Quod apposuisti destinatum ad nostrum Bullialdum exemplum, ad eum deferri illicò iussi; habebisque, quantum coniector, ab ipso etiam literas per eundem iuuenem egregium Paulum, Terrahatium cum hisce meis perferendas. Committo verò ipsi quoque, in compensationem aliquantulam tui muneris exemplum meæ Obseruationis, tum eiusdem Eclipseos, tum insequutæ etiam Lunaris. Tantulum est, quo simile munus eximij Heuelij communis nostri compensaui. De Eclipsi mensis Februarij nihil magis quàm tu, quod perscribam habeo; quando heic etiam nubes conspectum illius nobis præripuerunt. Quod superest, & me amare, qui te redamo, & de his studiis bene mereri perge. Vale. Parisiis, x. Kal. Iun. M. DC. LV.

Atque hæ quidem sunt, quas Latinè conscriptas recuperare potuit Amanuensis, Epistolæ.

FINIS

APPENDIX EPISTOLAS AD PETRVM GASSENDVM CONTINENS.

REGINÆ SVECORVM SERENISSIMÆ,

ITEMQVE

Quorundam suorum illis adiunctæ,

AD PETRVM GASSENDVM EPISTOLÆ.

Lettre de la Reyne de Suede à Monsieur GASSENDI.

De Stocholme le 25. Septembre 1652.

OVS estes si generalement honnoré & estimé de tout ce qui se trouve de personnes raisonnables dans le Monde, & on parle de vous avec tant de veneration que l'on ne peut sans se faire tort vous estimer mediocrement. Ne vous estonnez donc pas s'il se trouve au bout du Monde une personne qui se voit interessée à vous estimer infiniment, & ne trouuez pas estrange qu'elle aye suborné vos propres Amis pour vous faire connoistre qu'elle ne s'esloigne pas des sentimens de tout le genre humain lors qu'il est question de donner a vostre merite une estime non commune. Ie reste infiniment obligée à celuy qui vous a fait connoistre une partie des sentimens d'estime que i'ay pour vous, & ie le suis d'autant plus, puisque ce bon office est un surcroist des autres services qu'il m'a rendu, & encore que ie confesse de luy deuoir la restitution de ma santé, & de ma vie, & qu'il semble qu'aprés cela il ne se puisse rien adiouster à ce que ie luy dois; neantmoins, ie confesse que l'obligation de m'auoir procuré des asseurances de vostre estime, esgale tous les autres dont ie luy suis redeuable. Aussi est-il vray qu'il est seul digne de se vanter de m'auoir procuré ce bien. Mais ie vous prie de me donner la satisfaction de la durée de nostre commerce; & puis qu'il ne m'est pas permis d'esperer le bien de pouuoir en presence vous protester mon estime, & bien-veillance, permettez au moins que mes lettres vous asseurent des sentimens aduantageux que ie conserueray toute ma vie pour vous, & que les vostres me puissent donner les confirmations de vostre bonne volonté. Souffrez que mes lettres interrompent quelque-fois vos meditations, & vostre loisir. Ie vous consulteray comme l'Oracle de la verité pour m'esclaircir de mes doutes, & si vous voulez prendre la peine d'instruire mon ignorance vous ne ferez autre chose sinon d'augmenter le nombre de ceux qui sçauent vous estimer dignement. Ie vous prie de croire que i'obserueray vos preceptes aussi religieusement comme l'on est accoustumé d'obseruer les dogmes des plus celebres Legislateurs. Iugez aprés cela combien ie vous seray redeuable des lumieres que me donneront vos belles connoissances, & croyez que ie ne seray iamais ingrate enuers vous, & que ie veux cultiuer auec soin l'estime & la bien-veillance d'un si grand homme que vous estes.

CHRISTINE.

AVTRE.

De Bruxelles le   Ianuier 1654.

VPIQVET vous dira combien i'estime les tesmoignages de vostre esprit; vous m'auez obligé infiniment en me tesmoignant que nonobstant le changement que i'ay fait de ma condition vous estimez encore ma personne. Vostre estime me iustifiera contre ceux qui blasment mon action, & vostre approbation me suffira pour me confirmer dans l'opinion que i'ay d'auoir bien fait. Conseruez moy vostre amitié, & soyez certain que dans l'indifferance que i'ay pour la plus-part des choses ie ne puis m'empescher de m'interesser fort pour les sentimens que vous aurez de moy; & ie vous puis dire auec verité que vostre amitié, & estime sont du nombre des choses dont ie me passerois auec peyne.

CHRISTINE.

Lettre de Monsieur du Piquet Secretaire de la Reyne à Monsieur GASSENDI.

MONSIEVR

Ie n'ay de temps que ce qu'il en faut pour vous reconfirmer mes tres-humbles seruices, & pour vous dire que la Reyne à receu vostre lettre auec ioye: Elle m'a commandé de vous asseurer de son amitié, & qu'il n'y auoit personne au Monde qu'elle estimast tant que vous, ce sont les propres termes qu'elle m'a prescrit de vous faire sçauoir. Du reste vous pouuez bien croire, Monsieur, que vous aurez tousiours auprés d'elle vn tres-humble seruiteur en moy, & que ie vous feray reconnoistre en toute rencontre que ie suis veritablement

Monsieur

Vostre tres-humble, & tres-obeissant Seruiteur

DVPIQVET.

AVTRE.

MONSIEVR

La Reyne m'a commandé de vous remercier de sa part de la lettre que vous luy auez escrit, ie luy ay presenté moy mesme, & vous puis asseurer que la ioye qu'elle en a tesmoigné estoit tout à fait extraordinaire, elle me parla si auantageusement, & auec tant d'estime de vostre personne, qu'il seroit mal-aisé d'en parler plus dignement, si elle n'auoit esté empeschée par l'arriuée de l'Archiduc, qui luy a rendu visite auec grande ceremonie, elle n'auroit pas manqué de respondre à la vostre, ce sera par le prochain Courrier selon qu'elle m'a ordonné de vous en escrire, voila ma commission, & voicy

Monsieur

Vostre tres-humble, & tres-obeissant Seruiteur

DVPIQVET.

d'Anuers ce 11. Septembre 1654.

Lettre de Monsieur Bourdelot premier Medecin de la Reyne à Monsieur GASSENDI.

MONSIEVR

Ie vous escriuis il y à vn mois & vous manday l'estime extraordinaire que la Reyne auoit fait de vostre lettre. Vous la connoistrez mieux par celle qu'elle vous escrit. Elle sera bien aise d'en receuoir de vous de temps a autre: Les preceptes moraux venants de vostre part seront tres bien receus, & si vous y meslez de la doctrine, de l'erudition, des obseruations de Physique, elle en sera bien satisfaite. Nous nous efforcerons de nostre costé d'y respondre, Messieurs Bochart, Naudé, Du Fresne, Meybomius & moy, estudions fort & taschons de plaire par nos estudes à cette Reyne, qui est l'honneur de l'Vniuers. Iamais rien n'a esté de si esclairé, ny de si iudicieux. Monsieur Naudé vous en escrit. Ie me remets à luy de toutes choses. Ie vous asseureray seulement que c'est à la mort & à la vie que ie suis

Monsieur

Vostre tres-humble, & tres-obeissant Seruiteur

BOVRDELOT.

A Stocholme ce 17. Octobre 1652.

Lettre de Monsieur Naudé Bibliotequaire de la Reyne à Monsieur GASSENDI.

MONSIEVR & meilleur Amy

*Ayant ouy dire aujourd'huy à Monsieur Bourdelot, que la Reyne nostre Maistresse à tous deux vous escriroit Samedy prochain, i'ay esté raui de deux choses, la premiere d'apprendre que sa Majesté trouue correspondance auec vous, car encore que ie luy en aye entendu souuent parler en tres-bonne estime, ie ne croyois pas neantmoins que la correspondance fust si bien establie; & la seconde d'auoir si bonne commodité de vous escrire pour vous faire sçauoir de mes nouuelles & apprendre des vostres. Peut estre aurez-vous esté bien estonné d'apprendre la resolution que i'ay pris, & effectué tout ensemble, de venir a Stocholme, où ie m'asseure que si vous & Monsieur de la Motte le Vayer pouuiez venir aussi facilement que moy, ie ne tarderois gueres à vous voir bien tost, puisque la Reyne ne manqueroit de vous y appeller. Mais comme ie ne sçauois que faire à Paris ou tout le monde me regardoit de costé à cause * * * * * * * * * * * * & qu'en mesme temps sa Majesté de Suede me pressoit par lettres* de proprio pugno, *à la venir voir, ie n'ay pas eu beaucoup de difficulté à m'y resoudre. Le voyage à esté de deux mois entiers, tout par terre & sans beaucoup d'incommodité. Pour la Mer ie n'ay par mis vn iour entier à passer le petit & grand Belt & le Sond; les chariots qui nous ont amené iusques à Coppenhagen, & les cheuaux que l'on change de deux en deux mille de là iusques à Stocholme, qui est vne assez petite Ville, & que le feu a diminué de plus de deux cens maisons depuis mon arriuée. Pour le païs il n'est point si aspre ny si fascheux que l'on m'auoit persuadé. La Suneye & les Suisses le sont beaucoup d'auantage, & il y à tant de François icy que l'on trouue assez de quoy se diuertir*

uertir sans apprendre la langue. Pour des hommes doctes il y en a si peu, qu'exceptéz Messieurs Bochart, Beurdelet, Du Fresne Garde du Cabinet, & Meybomius, ie n'y en connois encore point d'autres. Mais i'oublie toutesfois le suiet le plus considerable qui soit icy en cette qualité, sçauoir la Reyne de laquelle ie puis dire sans flatterie qu'elle tient mieux sa partie és conferences qu'elle tient assez souuent auec Messieurs Bochart, Beurdelot, Du Fresne & moy, qu'aucun de la compagnie; & si ie vous dis que son esprit est tout a fait extraordinaire ie ne mentiray point, car elle à tout veu, elle à tout leu, elle sçait tout, & elle en donne des preuues iudicieuses, & auec telle facilité de discours & force de raisonnemens, que ie n'en auois pas conçeu la moitié de ce que i'en reconnois maintenant. Et à vous dire vray, cela m'a fait apprehender que ce commun dire ne se verifie en elle,

Immodicis breuis est ætas & rara senectus:

Au reste quoy qu'elle tienne assez sa grauité en public, elle l'abandonne tout à fait auec nous, & ie ne la voy iamais en meilleure humeur que lors qu'elle a le loisir de nous auoir auprés d'elle. Mais ne croyez pas qu'elle soit seulement sçauante en ce qui depend des Liures, car elle l'est pareillement en Peinture, Architecture, Sculpture, Medaille, Antiquitez, & en toute autre chose belle & curieuse, & s'il y à vn bon Ouurier en ces Arts là, elle ne manque point de l'auoir auprés d'elle. En effect Monsieur Bourdon excellent Peintre arriua il y à cinq en six iours de Paris: Et pour trauailler en cire, en esmail, en burin, pour ioüer du Luth, chanter la Musique, danser, &c. on le peut aussi bien faire icy qu'en lieu du Monde. Pour sa Bibliotheque de laquelle i'ay la conduite cum absoluto imperio, *elle est tres riche en MSS. tant à cause de ceux de Monsieur Petau, que de Monsieur Gaulmin, de Monseigneur le Cardinal Mazarin, de ceux d'vn nommé Stephanides, de Rauius, & d'autres. Mais pour les Imprimez, il faut adoüer que l'on la pourra rendre beaucoup meilleure qu'elle n'est à present par la seulle faute de ceux qui en ont eu le soin auparauant moy. Outre cela, elle à vne Galerie de Statuës tant en bronze qu'en marbre, de Medailles, tant d'or, d'argent, que de bronze, en pieces d'yuoire, d'ambre, de coral, de crystal trauaillé, de Miroirs d'acier, d'Horloges, de Tables, de guises, bas-reliefs & autres choses non moins artificielles que naturelles que ie n'en ay iamais veu en Italie de plus riches. Reste les Tableaux desquels elle a aussi vne merueilleuse quantité, & ainsi vous voyez que* habet animum apertum ad omnia. *Monsieur Du Fresne & moy sommes à la table de Monsieur Beurdelot laquelle est tres bonne, pour les Chambres en nous en prepare dans le Chasteau, & cependant nostre retraite est dans l'Hostellerie auec vn peu d'incommodité. Monsieur Bochart depuis cinq mois est aussi reduit à la mesme peine. Il trauaille icy sur son liure* de Animalibus Sacræ Scripturæ, *ou il mettra bien de l'Arabe. Monsieur Meybomius pretend de monstrer bien tost quelques fautes dans Euclide.* Cætera turba silet. *Pour moy i'ay assez d'affaires à ranger mes liures, à cause qu'il y en a beaucoup qu'il faut quasi tous les iours porter d'vn lieu à autre, celuy ou ils doiuent estre a demeurer ne pouuant estre encore prest d'vn an. Ie vous baise tres humblement les mains, & suis à iamais*

Monsieur & meilleur Amy,

Vostre tres humble, tres obeïssant, & tres obligé Seruiteur

G. NAVDE'.

De Stokolme ce 19. Octobre 1652.

A l'heure que i'escris, il fait beaucoup plus froid en France qu'icy.

ILLVSTRISSIMI PRINCIPIS

LVDOVICI VALESII, DVCIS INCVLISMENSIS, COMITIS ALENSIS, LEVIORIS EQVITATVS PER GALLIAS MAGISTRI, ET GALLO-PROVINCIÆ PRO-REGIS,

AD PETRVM GASSENDVM EPISTOLÆ.

LVDOVICVS VALESIVS PETRO GASSENDO *Doctißimo, ac Carißimo Viro*, S. P. D.

VRE diutiùs agitaui, Vir Eruditissime, si tam exquisitis Epistolis Latinè responsum darem. Pudore tandem suffusus, more militari, & in procinctu, paucis dicam quid censeo. Præsulis tui vinculis aureis deuinctam, non intueor mentem. Cunctator naturâ meditatur aliquid quod votis respondeat meis, fortassis sodalium nobis vota conciliat, vt confecto negotio gratior ad me accedat cuius beneuolentiam scelere quærere non licet. Nepotis ad Antistitem tuum missi reditum expecto cuius contumacia tantis à me machinis oppugnabitur, vt supplices & victas manus cogamus eum tendere. Vale. Antipoli Idibus Septembris 1639.

LVDOVICVS VALESIVS PETRO GASSENDO *Ornatißimo Viro, ac dignißimo Diniæ Præposito*, S.P.D.

VLtimis tuis eruditissimis Epistolis respondere non erubesco. Campinio nostro carissimo Sphingem Antistitis tui mitto. Si tamen tanta opus sit sagacitate vbi (magni Alexandri more) nodum illum Gordium ense liceat secare. Auctoritas illa Regia, cui nihil potest resistere gladij tam inuicti Imperatoris fungi munere debet. Non erit mirum cùm tam præclara gesserit Rex noster si Antistitis tui mens ei se subiiciat, cui hæretici rebelles inuiti cesserint. Quid denique boni augurari nõ possum Petro illi Gassendo Musarum alumno cuius suffragium Theatrali plausu meritò præstat. Gloriæ non moritura cupidine tactus, stylo tuo immortali ac ære perenniori, memoriam commendari meam permittas opto & enixè rogo. Vale. Briniolæ 25. Septemb. 1639.

LVDOVICVS VALESIVS PETRO GASSENDO *Viro Eruditißimo*, S. P. D.

OPtarem, Vir Doctissime, firmiorem in hac Prouincia valetudinem, citiùs redires, & tardiùs à me discederes. Non est tamen quod te terreat. Mundi sumus heic, sed non omnes. Reuertere igitur velociùs quàm asparagi coquantur. Nihil mihi rescribas attamen ipse veni. Vale. Aquis-Sextiis 23. Aprilis 1640.

LVDOVICVS VALESIVS PETRO GASSENDO *Viro Eruditißimo*, S. P. D.

REscribo tibi mœrens ac laudans, discessum defleo, promotionem probo, didici ex Roberto tuo carissimo, vt res tuæ se habent: narrauit etiam Glandatensis ille nunquam satis laudandus. Carissimus ille Abbas

Victoriæ

Victoriæ Commendatorias has reddet literas quæ te admodum possunt iuuare. Inuenies Campinij nostri epistolam, quam te absente aperui. Amicorum omnia communia. Ad Grassensem mitto, qui ratam afferat nominationem. Sanitiensem expecto. Nostras omisi lucubrationes. Vale, Amicos communes saluta & memor esto mei. Aquis-Sextiis 29. Ianuarij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S.P.D.

SPeraueram, Vir Eruditissime, itineris narrationem. Cum iucundissimas accepi literas, quæ absentiæ dolorem possunt lenire. Gratissimus ille Victoriæ Abbas summo te prosequitur affectu. Vinces patientiâ Antistitis Diniensis duritiem, quam corrigere est nefas. Perge negotium prout cœpisti & cùm licuerit amicitiam nostram vt æternam respicias, enixissimè rogo. Vale, Artis literatoriæ Decus & Ornamentum. Episcopo Augustodunensi Epistolam, quam scripsi, reddes. Aquis-Sextiis 26. Februarij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO *Ecclesiæ Diniensis Præposito Dignißimo,* S.P.D.

EXponere non possum, Vir Eruditissime, quali affectus sum lætitia cùm peractum negotium retulere vltimæ tuæ literæ, temporis fecisses iacturam, si tantis implicitus negotiis noctium tuarum lucubrationes coactus esses omnino deserere. Quotidie deperditur aliquid nostri, ad famam præcipua sunt dirigenda, quæ cùm sit æterna, summo est appetenda studio. Quidquid agas Prouinciam aspicias rogo, amicitiæ insolubilis memor. Vale literarum Decus. Aquis-Sextiis 12. Martij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S.P.D.

VLtimas & noperas tuas accepi literas semper iucundas etsi breuiores, negotio sum otium tuum diligo. Lucubrationes tuas nouo pumice polire non est opus. Faïam Amicum tuum beneuolentiâ semper prosequar, & quicquid optare poteris, peragere conabor totis viribus. Propriam delectationem vtilitati publicæ libenter condono, dummodo annuâ sis contentus absentiâ. Vale, literarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Martij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S.P.D.

COrollarium imposuisse negotio tuo lubenter accepi. Explicitus viues ponderoso iugo, vitabis Aulæ iter lubricum, Musis gratis dabis operam vtilem, inseruies famæ & quieti, & quicquid accidat leuius erit, & iucundius. Ecclesiæ Gallicanæ onus hac tempestate grauissimum erit. Bellum imminens indurescet semper, iter medium inuenire arduum est, inter abruptam contumaciam & deforme obsequium, optimam elegisti partem. Inceptis incumbe totis viribus, Amicos saluta, frequentiùs scribas oro. Vale literarum Decus & serues animæ dimidium meæ. Aquis-Sextiis 8. Aprilis 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S.P.D.

EXistimabam, Vir Eruditissime, epistolas meas esse silentio opperiendas, & tu Amicis ignorantiam meam deregis, emendationem styli militaris exspectabã, tu laudes in medium affers & rubore suffusus sum. Quicquid tamen euenist, studia proferam mea & Amico amantissimo omnia lubentissimè aperiam. Sæpius rescribas rogo, & amicitiam nostram pactum salis existimes vehementer opto. Vale literatoriæ Artis summum Decus. Aquis-Sextiis pridie Kalendas Maïas 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S.P.D.

NOn est quod Antistitem tuum pertimescas, multa promisit & illis stabit. Negotiosi isti dies Bellonæ dicati totum penè nostrum dirimunt commercium, in plagam nostram Orientalem excurrere cogor. Quicquid eueniat semper tuus ero, & tu meus, epistolas sæpius exarare necesse est, & absentiæ diuturniorem mœrorem leuare. Studia negligentiùs colo. Musæ te absente sunt frigidiores. Quid denique amplius dicam aut literis aut animo præsens esto. Vale deliciæ meæ & totum literatoriæ Artis Decus, & Ornamentum. Tolonæ 3. Iunij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S.P.D.

VLtimæ tuæ literæ, Scientiæ plenitudinem redolere videntur. Quæ quidem iucundissimæ, cùm in medium proferant argumenta non communia, Veteris Scholæ iter tritum non sequeris; altum sapis, & nihil vulgare concipit illud magnum ingenium, cuius acumini resistere non possunt huius tempestatis Philosophi antiquitatis amantiores. Sed cùm de veritate agitur, non est quod Aristotelis aut Platonis simus studiosi, dummodo ad quæstionum claritatem via non vulgari peruenire liceat. Vale literatoriæ Artis Decus, & Ornamentum. Tolonæ 17. Iunij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Vltimis tuis epistolis respondere non potui, diuersis rumoribus agitatus, infinitis implicitus negotiis, non sui mei iuris, ciuitatem istam quotidie peragro ex infirma, munitam reddere cupiens, ex nihilo, nihil fit, eius est creare cuius est seruare, illique vni contigit perfectio, cui inest summa potentia, ex præiacente materia licet nobis operari, & cùm omnia desint ἐυλογία inconcussa manet. Vale. Tolonæ 15. Iulij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Ego & perlego suauissimas & doctissimas literas, quibus respondere non concessum mihi. Aquas-Sextias proficisci coactus fui, & subito Tolonam repetij munitionibus nostris operam daturus. Nunc Antipolim cogito. Semper in itinere. Vtinam labor iste quietem nostræ Prouinciæ dare posset, illi indefessè incumberem. Fallor equidem. Primo tantum motori licet non moueri, cætera caduca mortalia, & fluxa sunt, vera virtus immota. Hanc opto, sed non possideo, etsi instillare conetis totis viribus vltimis illis epistolis mirâ doctrinâ plenis, symbolum tuum populi plausibus antepono. Vale. Tolonæ 5. Augusti 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Epinicium canis, Vir Doctissime, vltimis epistolis. Luctuosa quidem fuit Victoria & Cadmi, sic fauet fortuna votis Regis nostri piissimi, qui bellum ciuile nascens, clementiâ clausit, & ignosceodo transegit. Aduenict iustum pacis tempus & quietis quod nobis arcessere per nostra non licet peccata. Ratiùs rescribo ob continuas equitationes, cùm tamen nihil de amicitia remittam, quæ te præsentem inuisere optat & rogat. De reditu cogites moneo & monebo. Vale literarum Decus & Ornamentum. Epistolam his versibus finire suas, quæ mihi frigidissimo Poëtæ exciderunt. Briniolæ 19. Augusti 1641.

In Sedani Pugnam,

Occidit fortuna Ducem Martémque repressit;
Hostibus ecce suis palmam Rex præripit ense.

PETRO GASSENDO
Celeberrimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογίζειν.

Vltimis epistolis tuis semper iter faciens respondere non potui. Nunc omnem amitto ratiocinationem negotij tui disrupti dolore tactus summo. Non est quod animo despondeas. Nihil perdidisti, fortuna quod sui erat iuris accepit, reliquit quod tuum est. Ingenium altum, amœnum, omnibus ornatum virtutibus. Constantiam & animi demitor tranquillitatem, negotium veluti alienum narras mihi & vultum, frontémque hilarem præferre videris. Rationi consentaneum est virum tanto genio præditum, inuictum remanere. Quicquid accidat, semper ero tuus & tu meus, & in ista animarum mixtura corporis etiam bona volo esse communia, vtere facultatibus meis vt tuis. Vale. Adiiciam versum frigidissimum & corollarium breuis istius epistolæ qui Galliæ nostræ fœlicitatem, Castellæ verò infortunium satis denotat. In Castro Luci 16. Septembris 1641.

Gallia fert laurum, gestat Castella cupressum.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo Viro, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογίζειν.

Vltis de nominibus tibi debitor sum, sed vltimis non potui citiùs tuis respondere epistolis, accepi exemplaria & Domino Baroni de Riano commisi absente Valauesio. Carmina retinui. Non est mirum Illustrissimum nostrum Cancellarium erga te esse bene affectum. Amor ille è fama tui procreatus intima cognitione fiet maior, eximia illius Viri bonitas & singularis erudicio nullam patietur iacturam. Musæ è Gallia recederent si tantum alumnum neglectum Magnates sinerent. Memor esto mei semper & in æternum Vale. Aquis-Sextiis 9. Octobris 1641.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo Viro, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογίζειν.

Significare mihi in quo sunt studia tua non est superuacaneum. Diligentiam tuam laudo, quæ te Lutetiæ vacantem immorari non finit. Agnoscere beneficium & debitum persoluere idem est, Salzæum Amicum tuum benignè excepisse non est mirum. Esset quidem si nomini aut epistolis tuis aliquid denegarem, absoluta illa potestate qua erga me vales sæpiùs vtere. Studia proferas tua nihil mihi iucundius. Vale literarum Decus, & Ornamentum. Aquis-Sextiis Idibus Octobris 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Breui discessurus in procinctu scribo, non quidem militari, Tolonem cogito hospitio excepturus Legatos Lusitanos, quos Summus Pontifex Hispanorum minis territus non vult admittere, quamois armatus, timet inermes. Duci Parmæ bellum vt ediscere potuisti, intulit. Generosos alit spiritus & gerit. Vltimum epistolium de Epicuro verba facit. Studiorum obiectum non est commune, ingenium tuum redolet amœnum quidem illud, & huius temporis

temporis auribus accommodatum. Vale literarum Decus,& Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Nouembris 1641.

PETRO GASSENDO
LVDOVICVS VALESIVS,
Εὐλογεῖν.

Morum ac Epicuri vitæ nudam ad me miſiſti narrationem hiſce tuis vltimis epiſtolis. Antiqui Philoſophi Apologiam ſuſcipis qui certè proſperam ſui non reliquit memoriam ob infenſorum philoſophantium inuidiam potiùs quàm ob tanti viri culpam. E tumulo eum exſuſcitas, & Iulij Cæſaris more Marij imagines penè deletas iterum oſtentas Orbi. Laborem tuum laudo, rem non vulgarem aggrederis. Operi iuſta & quidquid agas Prouinciam ſemper adſpice. Fieri non poteſt quin in me oculos coniicias. Vale literarum Decus & Ornamentum. Tolonæ 18. Nouembris 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, Εὐλογεῖν.

Opuſculum, Doctiſſimi Viri,nomine Macedonis Luſitani ad te mitto, Patriæ ingenium redolet, & encomio meo ſuppreſſo, nihil in eo reperies culpandum. Legatis Luſitanis immixtus Italiam transfretauit,abſentem te colit quem præſentem demirateue ſi fata ſinerent. Arci Monœci oculos infixos teneo donec ex omni parte munita remaneat. Corbouem noſtrum videbis cuius ope tantum confeci negotium. Obſtupeſcunt Genuenſes, Hiſpani deſperant,vicini Nicæni totis artubus contremiſcunt, Itali optatam libertatem poſſunt reſpicere,vtinam & reſipiſcant.Vale literarum Decus & Ornamentum. Antipoli 16. Decembris 1641.

PETRO GASSENDO
LVDOVICVS VALESIVS,
Εὐλογεῖν.

Epicuri cauſa etſi optima non minore indigebat Patrono, ſeu præualeant illicita, ſiue conſuetudo illa inueterata,quæ tanti viri memoriam dilacerare non deſiſtit. Illius æui Philoſophi Epicurum ſummo odio ſunt proſequuti. Poſteriores antè natorum opinionibus excæcati tanquam Pedarij Senatores anteambulonum ſententias pertinaciter ſunt amplexi. Huius verò temporis philoſophantes Chriſtianis imbuti dogmatibus, Epicurum inauditum damnant, tempora non diſtinguentes. Abundè omnibus fit ſatis, dummodo abſit liuor & aſſentatio. Et veritas elucеſcat tuis fulta doctiſſimis ſcriptis. Vale literarum Decus & Ornamentum. Antipoli 30. Decembris 1641.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Opuſculum ad te peruenisſe admodum lætor, Macedonem Luſitanum ſumma laude proſequeris, dignus eſt cui tuo patrocinati ſuffragio non deſinas. Romæ degit antiqua illa luſtrans ædificia, quorum veſtigia tantum teſtant, & Romam Romæ quærens quam non inueniet. Caduca ſunt & mortalia omnia. Fama verò æterna, huic vni inſeruire tentas vt mihi videtur. Feſtis enim diebus ſacris hymnis operam dediſti, quæ amœnum illud ingenium redolent, antiquis par Philoſophis, & huius temporis multò clarius. Vale, & in æternum viue,ſic annum inchoare decet, & Varronem noſtrum Gallicum fauſtis demonſtrare acclamationibus. Antipoli 6. Ianuarij 1642.

PETRO GASSENDO
Doctiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Patrum teſtimoniis ſatis fulta Epicuri vita tuo tantum indiget. Quod quidem theatralibus acclamationibus iure antepono. Peireskij vitæ totus perlegendæ incumbo, tanti viri mores, ſtudia, omnium capax ingenium ſatis demirari non poſſum,laudarem quidem ſi ignotum alloqueret, ſimplici tua narratione præfulget. Reditum meum ſuperioribus literis ſignificaui. Vale literarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19. Ianuarij 1642.

PETRO GASSENDO
Viro Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν,

Iure ac meritò de me quæri poſſes ſi diutiùs ſilere tentarem. Humanitas tua delictum meam ſolet excuſare, Eminentiſſimi Cardinalis à Lugduno è Prouincia diſceſſuri aliquot diebus comes fui, tanto Præſuli ſatisfacere lubens conatus ſum.Nunc in procinctu Aulam inuiſurus vltimis epiſtolis paucis reſpondere cogor, tuam ad me ſcribendi materiam nouam admodum probans. Epicuro tuo vltimam impoſuiſti manum, Opus difficile & à multis oppugnatum, ſed à te egregiè defenſum, Philoſophiam tuam deinceps expecto quæ tota tui iuris eſt ratiocinationémque ſolam reſpicit. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8.Februarij 1642.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, Εὐλογεῖν.

Vltimam epiſtolium, omninò Philoſophicum, lubens accepi, ſententiam daрем, ſi liceret alloqui Petrum illum Gaſſendum

dum Varronem Galliarum, satis est respondere silentio, & Virum demirari Antiquis Philosophis parem. Aulam nunc cogito & Solis nostri radiis illustrari. Præsentiam tuam exoptarem, sed illam tantis tantæ Vrbis inuidere viris pertimescerem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Februarij 1642.

LVDOVICVS VALESIVS PETRO GASSENDO, Εὐλογεῖν.

Vltimis epistolis Aulæ immixtus respondere non potui. Antiquam ψυχὴν à mortuis mihi videris exsuscitasse. Opus magnum aggrederis quod breui ad summum perfectionis feres fastigium, modò non despondeas animo, doctis gratus eris, indoctis grauis & omnibus ritè philosophantibus ita acceptus, vt nihil vtilitati publicæ addi posse videatur. Mortalitatem superasti & famæ non moriture probè consuluisti. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. die Martij 1642.

LVDOVICVS VALESIVS PETRO GASSENDO, Εὐλογεῖν.

Seriem antè natorum Philosophorum vltimis tuis accepi epistolis. Respondere non potui Aulæ immersus & Atelatensis ciuitatis motibus intentus. Omnia seruiliter pro dominatione. Istius vrbis Nobilitas diuisa primum occupare locum in Comitiis totis conatur viribus. Pacatam relinquo quam tumortibus impheitam inueneram mœrens. Musæum nunc inuiso, Epistolas tuas sollicitè expectans donec præsentia frui liceat. Vale Musarum Decus & Ornamentum, & necessitudinis nostræ monumentum grato animo accipias, oro. Aquis-Sextiis 25. Martij 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo* LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Philosophiæ partitionem continet vltimum epistolium. Nihil est in Antiquis quod non inuestiget prudens illa sagacitas, cui res nulla incomperta. Meliùs philosophatus est Epicurus, qui vnicam tantum probauit Ethicam, quæ circa nostros versatur mores. Quid enim vtilius quàm sibi consulere? quid magis necessarium, quàm vitam illam caducam, fluxam, & mortalem ita dirigere vt ad æternam perueniat fœlicitatem, & summa animi possit frui voluptate? Aliis frustrà prælucere studemus si tenebrosa caligine nos obrui sinamus. Operi Philosophico tantæ vtilitatis, vltimam impone manum. Et magnæ vrbis immixtus deliciis Amicum absentem nunquam mandes obliuioni. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Aprilis 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo* LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vltimis tuis occurrere epistolis citiùs non potui multis distentus negotiis. Episcopum tuum mitiorem experieris, nihil est quod pertimescas. Mihi videris in postremo epistolio antiquam Philosophiam à mortuis auocare, Dialecticam Platone vetustiorem non fuisse enarras, illam optimè Rhetoricæ consocias. Prima enim disserendi, altera benè dicendi Artes edocent. Vtraque nihil vtilius; disserere & probè eloqui non nisi magnis viris licet. Heroës ipsi vt rectè ais, eloquentes fuere, & quicquid contra audeant huiusce temporis otiosi adolescentes. Militiam Musis excultam satis laudare non possum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Aprilis 1642.

PETRO GASSENDO *Viro Doctissimo* LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Et si in Gymnasio tractentur quæstiones illæ Dialecticæ, quas vltimum profert epistolium; ita obscurè tamen à Magistris tractantur, & cùm tanta breuitate vt Scholastici sæpius ignari aut confusi iodum deserant literarium. Eget memoria adminiculis, ingenium humanum exercitatione, vt denique bono duce qui ipsum ad illam Philosophiæ summam euehat perfectionem, quæ nisi studio & lucubratione acquiri non posse iure videtur. Opus quod aggressus es omnibus est vtile, sed potissimum mihi cui carissimus es. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Maij 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo* LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Paucis plura refert vltimum epistolium. Aristotelis Dialecticam naturæ genij ante oculos ponis ex omni parte perfectam etsi breuem. Arte eximia claritati & breuitati studes, etsi difficile sit. Non est equidem mihi omnino incomperta Aristotelis Philosophia, sed tamen enarratio illa mihi fuit gratissima. Et labori grato non incumbit quisquis alterius commodo inseruire iure videtur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Maij 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo* LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Mirum est, Vir Eruditissime, Stoïcos Philosophos nihil de inueniendi parte tradidisse etsi ab ipsis exculta fuerit Dialectica? Ciceronis sententia multi ponderis est. Vellem equidem

equidem rescire rationes, quibus eximij illi Philosophi fulti, tam necessariam Dialecticæ partem neglexere. Omnis ratiocinatio, vt mihi videtur, inuentione constat & conclusione, quæ quidem in Syllogismis tribus, in Enthymemathe, duabus propositionibus deducitur. Dialectica est ars disserendi, quæ & inuentione, & aliis necessariis indiget. Hæc nescire tanti Philosophi non potuere. Ad te attinet mihi hanc enodare difficultatem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Maij 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vltimis epistolis citiùs respondere non potui, immixtus Aulæ, eas legere & perlegere non destiti. Ludibrium fortunæ præ oculis habui, & experimento didici nihil esse tam fluxum quàm famam non sua vi nixam. Galliæ vel potiùs Orbis totius, iacentes duas columnas quotidie video, sed quid non video hoc potissimum tempore, in quo beneficia eo vsque læta donec exolui possunt, sed si multum anteuenêre odium pro gratia redditur. Nihil tam sublime quod non cadat, nihil tam fixum quod non moueatur, & denique probitati omnia peruia, ingratis omnia inuia. Et hoc satis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Tarascone 24. Iunij 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Tota Gallia laborante, Non esset rationi consentaneum Prouinciam nostram immotam manere & quiescere. In procinctu scribo Antipolim petiturus Eminentissimum Cardinalem Rhodanum incolentem linquo sanitati restitutum, vltimas epistolas legi & perlegi. Antiquam Philosophiam ob oculos ponis ita clarè & distinctè, vt nihil desiderandum restet. Lucubrationum tuarum rationem semper reddas oro. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Iulij 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Licet philosophari inter arma, leges non silent, vbi ratio est magistra vitæ, quid prodest homini, nisi sibi constet, & quomodo fieri potest nisi rationis ductu? Sophiæ igitur semper operam demus, Cæsares & Alexandri sub sapientiæ insignibus totum deuicerunt Orbem. Epicuri criteria ratiocinatione tua protecta omnem superant difficultatem. Sententias cui plausum dedisti authori elegantissimo Cornelio Tacito remittere cogor, ne alienis plumis indutus reliquarum auium fabula fiam. Aula nostra agitata nunc quiescit Phaëtontis casu. Iuuentus & sapientia in eodem subiecto rarò remanent. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Cannis 14. Iulij 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Lubricæ Aulæ fallacibus solutus illecebris hîc nunc quiesco. Ibi personati histrioniam exercemus, hîc pectore intacto & aperto incedere licet. Ibi denique simulationi est locus, hîc tandem sentire quæ velis, & quæ sentias dicere licet. Vltimis epistolis pertinaciter operam dedi. Rumores Neapolitanæ Classis abstulerunt animum, & Prouinciæ conseruationi totus incumbo, quod fœliciter vertat Deus. Interim epistolas charissimas habeo, & diligentissimè seruo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Antipoli 21. Iulij 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Quoties è re mea erit Mersennum nostrum recuso, non ob tanti viri defectum qui nullus est, sed ob nimiam erga me caritatem, amicitiam appellarem, si Mundum à multis annis non repudiasset optimus ille, cuius opinioni non refragantur eruditi. Quoad sensus euidentiam in tua sum sententia, etsi multi eam oppugnare tentent. Præualet GASSENDI illius mens, & suffragium quod omnibus anteponere non dubitarem si per eius liceret moderationem. Plagam nostram excurrere totam, nunc desisto, satis firma gauderes valetudine, & nobilitate illa stipatus cuius Patres Carolum Quintum Imperatorem olim inglorium expulêre. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 4. Augusti 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Tot ac tantis blandientis Aulæ fulgoribus offusos Philosophiæ subsidium peto. Illius quidem cuius vultus non fallax, dogmata vera, Axiomata certa, verba denique non blandientia, sed veritatem & sapientiam semper redolentia. Deest sanè qui verum dicat ei, qui dignitate præfulgens, & tot fortunæ radiis illustratus cæcutire cogitur sæpenumero. Sed ad alterum Criterium redeo quod Cicero Anticipationem appellauit. Ita clarè vltimum epistolium hac de re loquitur vt nihil desiderare possim præter præsentiam authoris, qui semper mihi erit carissimus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 10. Augusti 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VLtimum de prænotione Epistolium lubens accepi, Epicuri mentem optimè declaras, quæ quidem mihi videtur sana, & sensuum naturali operationi consentanea; experientia rerum Magistra docet nos sæpissimè, nunquam fallitur. Illa quidem, & doctis, indoctis principibus viris infimisque facem præfert, vtinam illo doctore ita vti possimus vt errores nostros tam politicos quàm Morales emendare valeamus. Durbarum Toparchæ absentiam non damno, necessitati seruire licet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 18. Augusti 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ALexandrum Magnum tot ac tantis belli pacisque præditum virtutibus Atheniensium suffragia tanti fecisse non miror, & Tacitum nostrum satis laudare non possum, qui Principum sortem ad famam tendere iure docet. Amico lubenter fateri cogor, æternitate illa tangi, quæ famam nunquam morituram ad Astra tollit, tuis capior encomiis, & Petri nostri auram capto theatralibus anteponendam plausibus; tertium tuum Canonem accepi, & vnumquemque Logicam suam possidere naturalem, quæ Methodo tantum indiget probè tenui. Vale Musarum Decus & Ornamentum Toloni 25. Augusti 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

AD Criterij Canonem postremum tandem peruenisti. Verborum dissidium Indifferens est, modò sensu conueniant Philosophi quòd in rerum euidentium prænotionibus accidit, Ea euidente tam inenidentem conspicimus, etsi nostræ tanta sit imbecillitas Mentis. Omnium corporis ac Animæ functionum rationes quærimus & ignoramus, quotidie videmus & visus actionem problematicam esse constat vtrum fiat per receptionem aut per emissionem, & sic de cæteris. Ita vt nobis concludere liceat, cognitionem humanam potiùs esse Ignorantiam quàm scientiam. Inuestigamus semper & nihil inuenimus disputamus quidem sed non soluimus. Solus naturæ Author opus suum nouit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni vltima Augusti 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE postremo Criterio quod Epicurus Passionem vocat loquitur vltimum tuum Epistolium. Non existimabam virum tam à passionibus alienum ita posse de te incognita disserere cùm verissimum sit Petrum nostrum esse omnino ἀπαθῆ, etsi prouincialis sit & igneæ regionis incola. Non ad nationem carpendam hoc dico, quam semper amare & reuereri cupio. Sed ad maiorem Viri laudem, qui arte & industria naturam domare nouit, vitia erunt donec homines & minùs imperfecti, perfectiores inte censentur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Noli sic omnes repudiare passionem quia amicitiam nostram incolumem & illæsam quamvis extremam retineas. Toloni 7. Septembris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NOn est quod tuis respondeam encomiis, etsi difficillimum, satis me nosco. Prudentis & amici viri dissimulare vitia, & verbis eius virtutem extendere, quem ad perfectionem prouehere statum, totis viribus conamur, à rebus ad verba progreditur vltimum Epistolium, & à mente ad linguam vsque descendere videtur, & iure quidem cùm cogitatio debeat locutionem antecenire, istius Canonis & sequentium audiam libenter explanationem. Hoc potissimum tempore, quo, Perpinio capto, Regis triumphantis victoriam decantare licet. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Toloni 15. Septembris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

SOphistas summo odio prosequi non desinam, dies rerum verbis terunt, & cùm verba mentis sint interpretes obscurum per obscurius explanare non erubescunt. Iure Seneca illos pungit, Philosophia enim omnis in ratiocinatione posita est, attamen ingeniosi nostri verba ponderant. Optimè Gellius non esse captiosis quæstionibus respondendum, verba igitur clara proferre licet, & ita menti accommodata, vt conceptus nostri etiam rudioribus pateant. Obscuritatis vitio ignari laborant, aut illi quibus scientia oneri non ornamento esse videtur, vltimum Criterium maximè probo. Vale Musarum Decus & Cor culum meum, Briniolæ 21. Septembris 1642.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Multùm epiſtolij Epilogo reſpondens libenter fateor me. Phyſicæ Canones ſummo ſtudio expectare, modeſtiam tuam vlteriùs vigere non ſuſtineo, humilitatem fruſtra premerem eius, quem ſcientia non inflat. Pietati ſtudes & doctrinæ ſimul, vtriuſque magna proferens exempla, ſed promiſſum violo, virtutis tuæ eximiæ laudationem ſupprimere profeſſus fueram. Silentio tegam quod ſatis exprimere non poſſem. Vale igitur Muſarum Decus & Ornamentum, neque te inferiorem me exiſtimes, qui tibi literarum & Heroïcæ virtutis palmam iure deberi cenſeo. Aquis-Sextiis 29 Septembris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Priuſquam ad Naturam & Phyſicam deſcenderes, de vocibus & ratiocinandi Methodo differere, neceſſe erat. Hunc ad ipſius definitionem tandem deuenit oratio tua, quam vniuerſam de Natura contemplationem appellat Epicurus, in eo laudandus in quo naturæ vires contemplatur, culpandus verò cùm cælum aſcendere fruſtra nititur, ita tamen poſſumus eius mentem interpretari cùm de fulminibus, Cometis, cæteriſque ſimilibus loquitur, Phyſiologia terrores noſtros fugat, dum Meteora omnia ſic noſtris ſubiicit ocolis, vt res notatu difficiles, hominibus innoteſcant; ſed iam ſatis. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 3. Octobris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Multa paucis ad me ſcribens præfatus es, Vltimum epiſtolium attenta mente perpendens, Epicuri ſententiam iure demirari non deſino, quæ ſic ſe habet. Philoſophandum eſt non ex auctoritate, ſed ex iis quæ nobis patent. Ad experientiam quidem eſt deueniendū, quæ rerum omnium vera eſt Magiſtra, & ita ratiocinationi coniuncta vt ex multis oculis ſubiacentibus Axiomata illa diſciplinarum principia proponantur, tanquam ſcholarum propugnacula: mox licebit inuiſere libros, & defunctos illos alloqui, quorum opera aſſentatione & inuidia omnino carent. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Octobris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Quis vltimis & modeſtis epiſtolis manum militarem & legionem integram opponeret, niſi à Tyrannide longè abeſſet animus; attamen nec ego Adrianum neque tu Fauorinum es imitaturus, philoſophicæ victoriæ palmam aſſigno, & tanti viri modeſtiam premere non ſuſtineo. Epiſtolas tuas libentiſſimè accepi, legam & relegam, & quem præſentem intueri non poſſum, reuerebor abſentem. Beruillæum noſtrum ſumma perfudiſti lætitia. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Octobris 1642.

Epiſtola ad Gaſſendum.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Berecullio & Beruillæo opuſcula commiſſa dedi, lucubrationis tuæ meditamenta Typis mandare enixè te rogo. Vltimum epiſtolium de Vniuerſo & de Inani loquitur. Vellem equidem reſcire quid per Inane intelligat Epicurus. Etenim per Inane nihil aliud niſi vacuum percipio quod natura non admittit. Tu verò ignorationem iuuabis noſtram, ego quidem à viro infinitæ eruditionis Infinitatis tractatum expectabo. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Octobris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Egregium temperamentum Epicuri ſententiæ de Infinito apponit vltimum epiſtolium. Oculus enim Fidei percipit quod Philoſophi egregia mens concipere nullo modo poteſt. Spatia quidem imaginaria Epicuro concedimus & infinita. Corpora verò finita eſſe à Chriſtianis non ambigitur. Magni artificis manu condita ſunt omnia, & meritò Atomos Epicuri noſtri repudiamus. Optimam igitur & Principe Philoſopho dignam affers diſtinctionem. Captiuans intellectum in obſequium Fidei. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Nouembris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Nihil infinitum præter Deum Optimum Maximum Fides noſtra cognoſcit, cuius centrum eſſe vbique & circumferentiam nullibi aliquis ex antiquis Philoſophis aſſeuerare non erubuit. Atomos ſuas Epicuro relinquamus, & ad immotum motorem peruenire tentemus, eius impleti lumine gloriæ clarè videbimus, quod Philoſophiæ naturalis oculi aſpicere non poſſunt. Optimam mihi contra Epicuri Atomos attuliſti difficultatem, etenim quod ſurſum deorſúmque flectitur, finitum eſſe conſtat. Non mirum eſt quidem Philoſophum noſtrum atirtare dum agitur de Vniuerſi fabrica, quam ſolus nouit qui author eſt,

& hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 12. Nouembris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vretiam petiturus epistolis tuis mox verbis respondere cogito. Epicuri tui quæstiones philosophicas enodabimus familiari colloquio. Rationi consentaneum erat me ad te proficisci, quandoquidem diuturniore mora Parisiis degis; præsentem amplecti meditor, quem absentem reuereor. Betecullium nostrum inuitus relinquo, quia nunc palatio indesinenter adhæret. Beruillæum adducam laborum socium, & Amicum communem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Nouembris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Quas-Sextias hilarior accessissem si nostri Senatus dissensiones me non vehementer commouerent. Betecullium nostrum quætor iuuentutis immixtum insolitis, & vanis quidem rumoribus attamen considerandis cùm de eorum agatur solatio, & Amicorum. Non ponam vnquam rumores ante salutem priuatásque iniurias vtilitati publicæ condonabo. Vitæ meæ seriem ab incunabulis retexere, etsi nullius momenti in tui gratiam non recusabo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Iulij 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

X itinere fatigatus totius Prouinciæ accursu deuinctus, citiùs rescribere non potui. Betecullio, Beruillæóque feci satis, Vltimas tuas epistolas morientem piissimum nostrum Regem, enarrantes auidè more meo pellegi. Aulæ crebras mutationes didici, quid plura? Sapientia verba teiicio qui nihil esse noui sub Sole asserere non dubitabat, imò vt opinor omnia noua. Vanitas ipsa fumus est, gratia, valetudo, fugiunt velut vmbræ, fama verò æterna; huic inseruiendum. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 8. Iulij 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Tsi inuitus precibus tuis concedo quod à me exigere tentasti; Galliçè opusculum describam ex tertia persona, breuiter & sine fuco, vt à te nouo pumice expoliatur, singulis hebdomadis quaternionem mittam. Opus quidem sterile & inter tot Heroës locum non inuenturum, satis est si Amico placeat, Betecullium videbis mutatum ab illo quem in Musæo Aquensi colebamus ambo; necesse est ei vnam apertam aurem committere, alteram verò clausam nobis, & nostris iustis seruate querelis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Augusti 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ommitto fidei quod à me expetiisti, quamuis sit difficillimum, inter tot molesta negotia animum liberum seruare posse. Spero quidem fœliciorem exitum, quandoquidem omnia ad publicam vtilitatem dirigere studeo, conicies oculos in libros quos tibi confido, vnus Regi est offerendus, alter verò Protocancellario si digni sint, qui in lucem edantur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Augusti 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Mbram fugat veritas, insomnium ratio ipsa confirmat, thermas Diniensés probo, & Lantaterium tuum conueniam, tenera infantis ætas, & vitium debilitatio sollicitos iure nos facit, Quærenda sunt humana remedia, & tentata fuere fermè omnia, sed Dei omnipotentis Prouidentiæ totum me committo, quotidie deperditur aliquid nostri, singulis verò momentis vnici filij casus, irremediabilisque morbus, maximo conficiunt me dolore. Hîc finis esto. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 1. Septembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Quis-Sextiis diutiùs commorari sum coactus in capite rerum vnde in omnia regimen. Betecullium conuenire iam potuisti, ex tua in nos nimia caritate expecto quod ex Amico requirere licet. Satius est mihi ingratos inuenire, quàm de omnibus non bene mereri. Monæcum nunc cogito, mox Massiliam repetiturus. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 8. Septembris 1643.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

DE Libris quos misi bonum cepisti consilium, Eruditos consulis, qui rem arcana mentis acie perpendent. Autographum accepi ea conditione, quam mihi imponere noluisti. Rerum antè actarum memoria labitur facillimè. Aula nostra fert semper aliquid noui. Optimæ Reginæ coalescet authoritas & bonorum præualebunt suffragia. Transitus rerum mutationibus patent. Sola morum constantia hisce temporibus vtilis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Septembris 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

INstaurationem Viri amicissimi, ob quam lætaris ex Abbate nostro lubentissimè didici. Schedion secundum accepi, quintum mitto, etsi sanguinis ebullitione & triduana febre tentatus, nunc quidem bene me habeo. Aula nostra in quadro posita, firmiter erit stabilita bonitas Reginæ nostræ; amnistiam decreuerat, prudentia verò animorum discretionem fecit, quæ bonis erit grata, malis quidem terrori. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Septembris 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

SExtum Schedion iam mitto inducias facturus, quovsque ex Monæco reuersus fuero. Semper aliquid noui fert Prouincia, quod ex aliis meliùs dignoscere poteris. Semper mei similis ero, & quicquid euenerit semper immotus, priuatas quidem iniurias vtilitati publicæ possum condonare, sed læsæ Maiestatis nunquam. Paucorum culpa fuit, vnius pœna, nempe Assessoris, qui cùm seditiosè in Æde communi huius ciuitatis orasset, à me continuo ex officio fuit deturbatus; tu probè nosti ingenia illorum iuuenum Senatorum, quibuscum res mihi est, & erit nisi resipiscant. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Septembris 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

IN itinere vltimum accepi epistolium, & Schedion, Monæci originem pertractas more tuo, breuiter & dilucidè. Vir-
Epistola ad Gassendum.
gilij carmina perlegi soceri, & generi plusquam ciuilia bella decantantia. Propugnaculum quidem vidi à natura potius-quam ab arte peractum, inexpugnabile tamen, nisi à seipso. Principem loci colui, qui frequentibus ignibus ardentem, & Galliæ significauit amorem. Relationem absolutam, & integram ab alio expectes, & à Præceptore maioris natu filiorum nostri Campinij veram historiam luminis frequenter coniugi, & mihi in lecto decumbentibus simul apparentis sententiam, & opinionem tuam desidero. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Nouembris 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

MAssiliæ & Aquis-Sextiis prosperè peregi, Deo fauente, Consulatis comitia, seditiosorum praua consilia funditus corruêre. Regiæ authoritatis, vtilitatis publicæ legitima iura defendens nihil pertimesco. Schedion breue mitto, tuis iustissimis precibus obtemperans. Massiliam rursùs cogito, Aquas-Sextias breui reuisurus, & sic incedens mixtus assiduis, & indefessis laboribus munus meum adimpleo. Illud Diui Augustini præclarum dictum demirari non desinens, honores, quibus in hoc Mundo fruimur dormientium esse somnia. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Nouembris 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

VOta tua exaudita fuere, omnia prosperè cessêre Massiliæ, & Aquis-Sextiis. Nihil meæ debetur prudentiæ, sed totum Diuinæ prouidentiæ, quæ consilia mea voluit fortunare, quia ad bonum publicum tendere non desistunt, nec desinent vnquam. Ingratos multos in hac Prouincia deprehendo, sed rectam illam viam non deseram, quam ab initio amplexus fui. Mallem probos fecisse, quàm inuenisse, & è contrario reos reperire, quàm facere, non quæro beneuolentiam omnium si promereor, veritas visu & mora, scelera impetu valescere solent. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 17. Nouembris 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

DVm Massiliæ commoror, Nentæum audire de apparente lucula non potero, sed quæ de dæmonio Socratis disserere promittis,

mittis, & de genio Bruti, edifcere admodum cupio. Tolonem cogito ad conuentus ageodos qui breues erunt & fœlices, vt spero, & ex prouidentia exspecto diuina, quæ mihi hue vsque non defuit. Omnia sint tibi prospera & diu Vale Musarum Decus & Ornamentum, Massiliæ 23. Nouembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Commentariolus è memoria non excidit, quandoquidem est tibi gratus; quiescit nunc animus à negotiis, quæ cùm fermè sint violenta, sunt etiam breuiora, conuentus nostri agitabant animum, sed de exitu bene coniicio, modò adsint preces continuæ tuæ, quæ magni sunt momenti. Apparet semper ac fermè singulis noctibus eadem lux, quæ nunquam me terroit. Hac de re nihil opinor, tempori & prouidentiæ diuinæ omnia committens, apparitionis varias huc vsque assignaui causas; omnes tamen naturales, sed nunc firmiter pronunciare possum, digitus Dei hic est. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ Kalendis Decembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Septimum Schedion accepi, octauum remittam si possim. Desideratem admodum omnes eandem de me concepisse opinionem, quam tu profitetis; non licet de meo erga Prouinciam affectu dubitare, iniuriæ priuatæ, vtilitati publicæ obesse non possunt, Idem semper ero quandoquidem sic expedire mihi significas. Egregium stabilire temperamentum mihi videris inter indulgentiam & dignitatem, eius recordari totis conabor viribus, de aliquorum ingratitudine iure queror, sed malo ingratos inuenire quàm perdere. Conscientia facti sufficit, sat est nobis si proborum suffragia obtineamus. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 7. Decembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Accepi quod à te expectabam de genio Socratis, paucis rescribo, obrutus negotiis, non erunt vnquam molesta modò vtilitati publicæ conducant. Epistolarum ordinem paulumper interrupi, seriem nunc repetiturus. Tacitis senescimus annis, aoni finem attigimus, vtinam sic sequentis metam assequi possimus, vt æternitati potiusquam tempori inseruire in mente firmiter habeamus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Decembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Breuitatem vltimi epistolij non accuso, natalitia Domini erant celebranda. Nunc opus nostrum resumere licet, quandoquidem antiqui ipsi dierum differentias agnoscebant; & in fastos & negotiosos diuidere solebant. Schedion accepi emendabile quidem & parum correctum, nullum remittam nunc Conuentibus nostris implicitus & implicitus. Neoræum nostrum libenter audio, & lubentius fertem fultus tuâ præsentiâ mihi necessariâ, his præsertim difficillimis temporibus, vbi deest Amicus, qui verum dicat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis - Sextiis 5. Ianuarij 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vt bene annum inchoasti, sic faustè finias opto. Breuitatem epistolij facilè excusabis si me ad Conuentus huius Prouinciæ agendos proficiscentem consideres, vtinam fœlicem sortiantur exitum, hoc sanè efficiam si possim, ne quis affectum erga singulos ordines desideret meum, qui idem semper erit; Vallettam pergimus satis celebrem quandoquidem Illustris noster Prior eam moderari solitus, cuius honor, nomen, laudésque manebunt semper. Cætera peritura, fama verò æterna. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Beruillæus noster & fidus Achates plurimam tibi optat salutem. Sextiis-Aquis 12. Ianuarij 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Epistolium tuum cui respondere non potui iter faciens, Vallettam appulsum, conueoit me Diniæ, solatium nomini debetur tuo, cui nihil denegari potest, Lautaretium amplector, & pluris facio, infantis morbum eius experientiæ committam lubentissimè, negotia perage, & Hugonem ita demulceas, vt Campinius noster sit satisfactus, tui ardentissimo teneor desiderio, sed non in tui negotiorum tuorum perniciem. Amicorum omnia communia téque tuæ meæ sont vt meæ tuæ, Conuentos primordia probè cessêre. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Vallettæ Ianoarij mensis die vltimâ, 1644.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MVltum quidem me permouit quod de Parente inaudij, & non dubito quin meus te pungat iuſtiſſimus dolor; rerum domeſticarum iacturam non pertimeſco, ſed familiæ noſtræ decus vehementiſſimè concutitur. Reges noſtros proauos ante oculos pono, & futuri æui memoriam ſemper præſeurem intueor; patrem quidem reuereor, & indefineoter colam, ſcis equidem quàm ſiut mihi pretioſa conſcientiæ & honoris vincula omnibus mihi iure potiora. Parce triſtitiæ, quæ multa ſilentio premit & negotiorum ponderi, quæ me mihimetipſi huc vſque ſubripuere. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Seatiis, Martij Kalendis 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ARelatenſium tiais ſedatis, Maſſiliam appulimus, & vbique proſperus fuit rerum euentus, Campinij Achatia fidi ſubſidio fultis, omnia probè cedont, non deſunt negotia, nec animus qui malis non occumbat quamuis continuis. Noo eſſer rationi couſentaneum ibi quieſcere vbi non eſt requies, & in lubrico terrarum Orbis pedem fixum habere. Tempus eſt menſura motes & omuia ei ſubiecta, æternitatem ſolam reſpicere licet. Vale Muſarum Decus & Oruamentum. Maſſiliæ 8. Martij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

FRuſtra fit actio gratiarum cùm nullum ſit acceptum beneficium, non mirum cùm de te cenſeam quod omnes, ſi idem optem quod ſinguli. Vitam peregrinantem experior, poſtridie diſcedo Arelatem petiturus, ciuitatis proxima me vocant comitia, vtinam ſint proſpera, bene opinor Deo iuuante. Domeſtico dolore tactus epiſtolarum tuarum lectione miteſco. Omnes animi ægritudines Amicorum æris leuiores fiunt. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Martij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MAſſiliâ ſedatâ iterum Arelatem repetij Campinio comite, memor epiſtolarum tuarum, quæ obſirmant animos timidiores. Liuores frequentes ſunt in Aula, ſed inſidiæ vitantur ſi non intelligantur, palmam ſemper conſequitur patientia moderationi iuncta,

Epiſtola ad Gaſſendum.

Deo Optimo Maximo vindictam linquere licet, quam ſibi iuſtè ſeruauit. Vale Muſarum Decus & Amicorum culmen. Arelatis 28. Martij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PRius vrbis comitia probè ceſsêre, commotor hîc tamen vt præſentiâ meâ ſtabilita firmetur concordia, & negotia ſingularia quæ me ſolum ſpectant ſint finita. Poſtea Aquas-Sextias repetam, mox Tolonem, Antipolim, & vniuerſam illam maritimam plagam, more meo luſtraturus. Et cùm nihil ſit nouum ſub Sole, rem actam ſemper agimus, & tacitis ſeneſcimus annis. Victorianum Abbatem conſule, & reſcribat quid ſit agendum in tua promotione quæ mihi eſt cordi, quandoquidem tu cor meum es verè. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 5. Aprilis 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VIx diſcedit hiems, venti vehementiores huc vſque aërem agitauere, Campinius noſter Aquas-Sextias repetiit, Bernilæus Lutetiam cogitat, & ſic ſolus remaneo, ſolitudinem appello iure Amicorum abſentiam, qui quidem non abſunt modò non excidant memoriâ, videtur eſſe mors, abſentia quæ cùm ſit frequens, imaginem exitus ob oculos ponit. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 12. Aprilis 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ETſi habeat ſuam quoque fortuna rationem, licet Chriſtianis proſperos rerum euentus, Dei Optimi Maximi prouidentiæ ſoli concedere, quæ quidem improbis huius Mundi fœlicitates largitur ob aliquas virtutes notatu dignas, timeo ne idem mihi eueniat. Nolo tamen momentum æternitati anteponere, æternum eſt quod delectat, momentaneum quod cruciat, omne finitum fluxum & caducum eſt. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 19. Aprilis 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

AMicorum laudes non ſunt explodendæ, ac potiſſimum quorum probitas & eruditio ita ſplendent, vt ignorationis & aſſentationis ſuſpicio procul abſit. Expecto nunc Campinium noſtrum non mutabilem Ami-

eum. Neutrum tuum lubenter audio, nobis gratum, Maij Kalendis transactis Aquas-Sextias repetam, mox Tolonem inuisurus recordetur nostri Petrus Amicissimus, & Beroillæum nostrum alloquens absentis rationem habeat, rogo eum enixissimè. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis 26. Aprilis 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

RErum vices vbique experimur, & tandem ad tempus accedimus quo solent exercitus biberna linquere, hostilia parare Martémque accendere cantu, quod prosperum fortunatúmque sit nostræ Galliæ. Italiæ pax, nunc demum stabilita, Europæ Christianæ quietem euocare videtur, peruenit ad aures quidam rumor hostium Prouinciam concupiscentium potius-quam sperantium, qui huc vsque vanus fuit. Faxit Deus sit semper idem, nihil desperandum, Christo duce & auspice Christo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis, Kalendis Maij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

EPistolarum cursum interrumpere coactus sum, dum essem in itinere, quod mihi est faciendum per aliquot dies, opportunè tamen disquisitionis aduersus Cartesium exemplum hîc accepi, summa perfusus lætitia, nominis tui gloriam inter Batauos celebrem videns. Nil mirum si tua summa doctrina & suaues isti mores, qui omnes sibi deuinciunt, vniuersum penetrent orbem, legam & & pellegam & nunquam demonstrare desinam quàm sit mihi charus Petrus ille, quem satis laudare non possum. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Massiliæ 17. Maij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VLtimo epistolio nunc respondere potui sacro-sanctæ Trinitatis festum hîc colens. Cras Antipolim petam obuiam ire hostium conatibus magnoperè cupiens, quos quidem auertere potiùs licet quàm pertimescere. Etsi Duces eximij semper existimauêre non esse Militiæ contrarium, & aliquando timere, & opportunè, ne importunè & cùm aderit hostis metum demonstrare, inuiti simus coacti, depugnare decet hostem, non despicere, Deus optimus maximos sic exercitus protegat nostros vt tandem ad fœlicem pacis finem peruenire possimus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Tolonæ 23. Maij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ANtipolim opportunè lustraui, vix iter peregi cùm ex Cathalaunia lugubres & cruentas accepi literas, hostium conatus cohibuit Lerida, vicere quidem, sed victoria frui non potuêre. Cohortes nostræ Prouinciales sic se gessere, vt viros decebat in quorum manibus huius Prouinciæ decus & salus erant affixa, misi vnum ex Ducibus nostris, qui mihi de vulneratis, occisis, & captis verum referre possit, Tolonem quinque millibus propugnare cogito, Antipolim, duobus quoque millibus armatis, & sic laborans requiem inuenio dum Prouinciæ, & officio consulo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Iunij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NOn poteram vberiùs, quàm ex te, rescire quid noui sit in Aula nostra, in exercitibus, in Oriente, in Occidente, quicquid denique inuestigare libet, capit mens tua, classem è portu Neapolitano mox discessuram respicimus, Leridæ obsidio sic in Catalaunia se habet, vt fœlicem exitum liceat sperare. Primus noster Præses ad nos tandem accessit, sat citò, si bene, negotiis parem ac vigentem animo iure suspicor, faxit Deus Optimus Maximus omnia illi prosperè & pro voto succedant. Funiculus triplex difficiliùs rumpitur, ille quidem Campinius noster, & ego, ita iuncti manebimus, vt decet Viros, Monarchiæ, officio, & probitati studentes omninò. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Iunij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VIdetur nobis arridere fortuna cùm prius Hispanos attollere concupiuerit, vt lapsu grauiore ruant, fuga hostium ex arce San-philippea vel est subdola, vel aliquos Grauelingæ defectus denotat, tempori committendos; ad Ilerdæ muros iacturam hostes fecisse nobis relatum est, vndique aduolant ad campos Catalauniæ copiæ, quæ bene de Ilerdæ obsidione nos sperare cogunt. Turennius trans Rhenum Bauaros vino sepultos concitauit, cùm Dux Bullioneus limina visitat Apostolorum comite Cardinale Grimaldo. Expectamus constanter triremium Neapolitanarum discessum, qui semper nummorum penuriâ prorogatur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 28. Iunij 1644.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DVm in obſidione Grauelingæ decertatur Regiis armis, hic pennis depugnamus vnius horæ opuſculum ad te mitto Typis mandandum ſuppreſſo authoris nomine, Schedion manuſcriptum remittas rogo & libenter non ſicut cum Principe, ſed vt cum Amico, cui veritas in pretio eſt me alloqui confidenter audeas, potes etiam Malherbum imitari, qui cùm à Magno Franciæ Priore Engoliſmenſe de Carminibus ab ipſo compoſitis ſententiam dicere rogaretur, ingenuè profeſſus eſt ſupprimi debere tanti Principis verſus, quandoquidem perfectio Principes deceat. Secretum ſerua, & quod fidei tanti Viri credo, inter nos lateat. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 5. Iulij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Grauelingæ obſidione licet bene ſperate, & ſi res ſit in integro, & Picolominæus Dux ita comparatus vt iſtius Handitæ propugnaculi capti incommodum probè ſciat. Auxiliari totis conabitur viribus, & cùm ſuam habeat quoque fortuna rationem, euentum timeo, Ilerda vi non oppugnatur, Motheus ad ſoluendam obſidionem ſe nunc accingit, & ita vndique oſtentantur arma, vt denique ad illam tutam & æternam perueniamus pacem, quæ quidem victis vtilitati victoribus honori eſt & ornamento. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 11. Iulij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

FLaudans & mœrens tibi reſcribo epiſtolium demirans, caſum meum deflens, mortales genuetam filios, quos Deo Optimo Maximo lubentiſſimè condonaui. Stirpis Regiæ ſurculos ſoui, aliquando ramos futuros iure ſperans. Impono nunc tumulis ſupremus Valeſiorum nomen. Et quandoquidem temporis ſeriem in operibus reſpicere non licet æternitati ſolæ ſtudebo deinceps. Exercitatiunculam recepi ſententiæ tuæ coniunctam, quæ mihi fuit cariſſima. Sed cùm potiùs impetu quàm methodo agam, ingenium materiæ ſubiicere eſt difficillimum. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 2. Auguſti 1644.

Typis mandare aut ſupprimere Schedion iudicio relinquo tuo, modò nomen reticeatur.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NE quid nimis in vltimo epiſtolio Luillerij noſtri ſuauiſſimas accepi literas quibus nunc reſpondeo. Abbatem noſtrum verum Nathanaëlem colo, pauit meo dolori dum ſuum conatur ſupprimere, fortiùs quidem tu qui & demonſtrando tuum, meum minuere tentas, & res nouas in medium profertes, diuerſionem facis alicuius momenti, quandoquidem ingenij ſolertia ſuſpendis animi ægritudinem quam omninò delere non poſſis. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 16. Auguſti 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ALiquot lucubratiunculæ exemplaria à te miſſa diſtribui, Ieſuitarum Rector ipſe ſatis probauit, Ita vt cætera prudentiæ tuæ committam modò nomen reticeatur; Valletæ noſter Prior ſuffragio fauit & vulganda cenſet lubentiùs quod ad animos conciliandos tendit Schedion; & breuitas ad legendum incitat, Grauelingæ ſucceſſum precibus, igne, lætitia, celebrare conabimur prout nobis fuit iniunctum, fama volans ventorum pennis Ducis Enguinæi victoriam non incruentam huc uſque detulit. Faxit Deus vera ſit, & Liliorum florem pretioſiſſimum ſeruet incolumem. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Maſſiliæ 24. Auguſti 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VLtimum quod accepi epiſtolium, de ſtatu rerum & totius Europæ pace optimè augurarur, Ducis Enguinæi trophæa Chriſtianitatis quietudinem augurari videntur, auida eſt periculi virtus, ſed tam pretioſum caput toties fortunæ committere, ferre non poſſum. Faxit Deus Regiæ domus columen alterum, ſeruet incolume. Magnæ Britannicæ Regis malam ſortem doleo, ætas noſtra videt, in purpuram, quid audeat fortuna. Feriunt celſos fulmina montes. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Auguſti 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ENguinæi noſtri proſperi ſucceſſus ſignificationes lætitiæ hic renouauère, optimum ſequitur conſilium, hoſtes inſequendi Friburgo ponè relicto, ne idem experiretur incommodum, quod Rex Hiſpaniæ poſt fœlicem Ilerdæ pugnam. Errores in bello irre-

parabiles, Mothæum profligasset si victoria potuisset vti, Magni Iulij exemplo, qui Magno Pompeio fugato spatium tutè fugiendi non permisit. Incolumitatem nostri laureati Principis enixissimè opto, ineluctabilis fatorum vis quos extollit sæpiùs opprimit, omnia sibi subigere tentans. Faxit Deus, æterna sis vita, cuius famam Astris terminare decreuit, hoc virtutis opus cui iure subest fortuna. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 6. Septembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ET de Aula & de exteris rectè scribis, non est quod excusationem in posterum quæras. Campinius noster & ego in itinere ferè sumus singulis momentis; Aquas-Sextias siue Massiliam respicientes in capite rerum, vnde in omnia tegimen, vtilitatem publicam, non nostram quidem metientes. Laborem certè ingratum suscipimus & eum omnes amplectimur, singuli recedunt, cuique sua vtilitas, quæ sæpe in publica non reperitur, conscientiæ & honori seruire studemus, & quicquid euenias satius est ingratos experiri, quàm nulli benefacere. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 13. Septembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ENguinæi nostri prosperos successus tremens & laudans excipio, Philippi-Burgi expugnationem breui spero, Deo fauente. Mihi videtur epistolium tuum totius Europæ imaginem oculis subiicere dum Cæsaris res afflictas enarras, Magnæ Britanniæ Regis casum defleo. Etsi Monarchia illa nobis fuit semper aduersa, & vt à Philippo Comminæo rectè dicitur, vnicuique contrarium siue oppositum Deus concessit iure; ne res humanæ euentibus sublatæ secundis nimium insolescerent, res prosperæ (vt ait Tacitus) acriùs explorant, fœlicitate enim corrumpimur. Vale, Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Septembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PHilippi-Burgi expugnationem accipio eo animo quo præclara Enguinæi nostri facinora. Sortem Comitis Turonij cõsobrini amantissimi, vehementiùs deflerem si in honoris lecto non occubuisset, quid pulchrius iuueni, quàm in procinctu fato fungi; satis viuit qui prosperam sui linquit memoriam, & quicquid Montanus ille tum celebris de gloria dicat, expedit magnos Viros eius desiderio tangi; magnæ animæ omnia honore, ac honesto iure metiuntur, demissæ verò vtilitate. Certum est caducam esse memoriam vt cætera mortalia, sed cùm omnia pereant, his inniti ac incumbere decet, quæ sunt diuturniora minúsque fluxa. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Septembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ÆQuilibrium illud quod Italorum vota magnoperè expetunt difficillimè reperietur. Hostium immensa cupido, nullos sibi imponit fines, prosperi nostrorum successus eliminare pacem videntur, quandoquidem Hispani lauream illam sperant frustra. Enguinæi Ducis progressus frænum ac mensam dabis Bauarorum exercitui, Turcarum fides punica vna manu Imperatori munera profetet, & altera gladium. Transiluanus præbuit aures conditionibus pacis, vt potiùs Torstensoni reditum præstolaretur, quàm potenti hosti confideret. Galatius alter Fabius cunctando non restituet rem. Etsi his opus est parma & morâ qui minus ense valent, ac potissimum Enguinæi victricia arma propè habentibus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Octobris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MInimè solus dum ruri versaris comite præsertim Molæo Præside, cuius præclara fama & probitatis, & eruditionis, quæ non minùs armis, quam togæ coniunguntur, Enguinæo nostro teste, cuius ingenium ad extemporalitatem vsque, primoribus Moguntiæ innotuit, illorum meditatis orationibus Latinè occurrit. Et ita marte & arte probè vritur inuictissimus Princeps, cuius annos Nestoreos opto famámque Astris terminatam. Hic in vmbra degimus, quieti non otio indulgentes, non quidem sine molestia ac labore Prouinciæ huius tractantes negotia, non ex rumore statuentes, sed priuatas vtilitates publicis proponentes. Faxit Deus ingratis non seruiamus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Octobris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

LVcubrationum nugas Neutræo patefeci, Viro eruditionis eximiæ, delectúque suo dignissimo. Desidiam otiúmque fugio, & cùm manus quiescunt, ingenium exercere animúmque excolere uitor, Enguinæi nostri reditum vltimæ significant epistolæ. Massiliam nunc cogitamus ad vrbis conuentus agendos, vbi etsi de purpura Romana non agatur, exoptatus

exoptatur tamen ab illis, qui primatum in vrbe ambiunt, quæ olim Romæ Orbis capiti, fœdere iuncta fuit, ac fine quo nunquam illa triumphauit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Octobris 1644.

Appulit hesterna die Mersennus noster incolumis.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Massiliæ negotiis implicitus pauca nunc rescribam, Amicos defleo. Sed cùm vita sit practica Philosophia, humanis casibus sic vti oportet, & ita mentem fato ineuitabili ac semel venturo, assuescere vt impetum tanti hostis viriliter sustinere possimus. Experientia rerum equidem Magistra est, sed in omnium terribilium terribilissimo exempla sola nos docere non ambigimus. Francandaliæ obsidionem sperauetam quasi Germaniæ spolia vltima Enguinæi nostri manibus reportanda, virtuti & fœlicibus huius Principis armis inuider hyems, & vniuersa pro reditu Gallorum vota, quem sernet incolumem Deus Optimus Maximus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 25. Octobris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Enguinæi Principis fœlicem reditum summa perfusus lætitia nunc audio, Galassi fugam opto potius quam spero Fabij illius cunctatoris pugnam præcipitatam, iter fauente exercitu non concipio, Imperatoris res profligatæ sunt omninò, si rumor verus existat. Pontificis Maximi vota pacem exquirunt, Cardinales Legatos in Germaniam, Galliam, ac Hispaniam mittit, vtinam cum fortunato successu. Massiliæ comitia prosperè cessêre. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 1. Nouembris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Discessit Iam Mersennus noster Romam petens & expetens, res Germaniæ nutant vt mihi videtur, Enguinæi nostri discessu, tanti Principis incolumitatem omnibus aliis anteponere licet. Imperium complectitur ingenium illud magnum natalibus par. De tedîu semper loquitur indefessus miles, vtinam diu. Nihil teferam de hac vrbe, aliunde rescire poteris turbidos aliquid tentasse, frustrà Nobiles probi, & populus ipse à nostris stetit partibus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 8. Nouembris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Massiliæ discessum insigniuit turbidorum conatus audax, & infœlix moderationis meæ pretium; nunc reporto satis grande, quandoquidem perdere poteram eos, qui vniuersam plebem commonere studebant me præsente. Malo me dementiæ pœniteat, quàm iracundiæ pudeat, Deo vindictam linquens, qui funiculo iustitiam exercet, & cuius misericordiarum nullus est numerus. Huius vrbis Musæum nunc inuiso meum, proxima hebdomada venationes meditans, quo quiescat animus à tot laboriosis negotiis & ingratis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Nouembris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Reginæ Angliæ ad Reginam vrbium accessus non fuit mihi inopinatus. Aula nostra obuiam iuit attata, vt opinor, ob Hispaniæ Reginæ obitum, hostes ipsi fatentur Heroinam illam maximis dotatam virtutibus muliebria quidem vitia cauerat, & nouissimis istis diebus Regem Virum adiuuerat virilibus consiliis & curis. Mulierem fortem inuenerat Princeps ingenij mediocris, voluptatibus immersus & boni consilij indigens. Hisce diebus venationi operam dedi satis, & tempestate temperata, & rusticis oblectamentis delectatus vrbem nostram repetij prospera valetudine gaudens. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Nouembris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Prælium Nauale commissum inter Danos & Suecos, vltimis prosperum fuisse lætor admodum, Monarchiæ nostræ vtilitatem solam respiciens. Magnæ Britanniæ Regis casum defleo, quem nec victum, nec victorem esse fortuna permittit. Multis iactatum periculis ad portum feret aliquando, vt habeat instrumenta seruitutis & regnet, more populi Romani, qui Deæ illi inconstanti posuisset aliquando frænum, si omnia in lubrico non essent. Magni quoque terga vidit vaga illa Dea, & Magni Cæsaris corpus vulneribus confectum Pompeij statuæ subiecit. Rerum dole vices mearum, Vir Eruditissime, & æternitatem illam fixam ac permanentem in splendoribus Sanctorum attenta mentis acie considera. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 28. Nouembris 1644.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MVltos è Senatu nostro me in gratiam recepisse certissimum est. Spero fore in posterum administrationem quietiorem. Quòd ad me attinet erga alios me geram, sicut alios erga me exoptarem sese gerere; laborum fructum referam modò animos omniũ Ordinum huius Prouinciæ conciliare possim. Gloriam non vtilitatem metere studeo conscientiæ, & honori inseruiens. Quid de Magnæ Britanniæ rebus deploratis censeam nuper rescripsi, fortunæ alumnos non Regis filios, aut Reges ipsos respicit Dea illa calua, quæ alata, & rotæ insidens depingitur, vt eius volubilitas, & inconstantia clariùs innotescat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Decembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

SI mihi liceret, quererer de Campinio nostro, qui veniam & copiam ex hac Prouincia discedendi, me inconsulto, clam obtinuit. Amicorum errores dissimulare liquet, non virtutes, Vespasiani more, qui antiquis Ducibus, & eximiis Imperatoribus par erat. Suecorum res in progressu esse lubenter audio. Magnæ Britanniæ Regis conditio, siue bello immixtus sit, siue paci intentus, admodum dubia, & nutans videtur esse, in aduersis resurgit, prosperis non bene vtitur, & Parlamenti pax oblata est potiùs seruitutis pactio, quàm fœderis. Quicquid eueniat virium periculum facere magis conuenit non tantum Regi, sed Viro militari, quàm protrahendo tempus rerum dies verbis terere. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 13. Decembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

HIspanos seriò de pace cogitare vix mihi persuadeo, non fortuna quidem, sed prouidentia Dei, quorum sortes mutare vult, consilia corrumpit. Hostium superbiam vbique deprimere cælum consentit. Quid aliud experimur, quàm rerum crebras mutationes? Reges ipsi corruunt, & huius Mundi fluctibus Pharaonis more, singuli merguntur. Et cùm mari rubro Ægyptiorum hæreant nunc vestigia, vix tamen vnus est qui resipiscat. Omnes inutiles facti sunt, anchora spei deiecti naufragium patimur. Solemnibus istis diebus ad pietatem attendere licet, & humanæ mentis infirmitatem dolere incerta prospicientis ac futura, præsentium incuriosæ. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Decembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Tortensonij victoria dum Galatij exercitus esset in itinere iure ambigitur, facile creditu est Fabium illum cunctatorem vasibus non conclamatis clam discessisse, & antequam Tortensonius rescire potuisset, lõgius processisse. Quicquid eueniat, à nostris partibus, stat prospera fama, quæ in bello, & in togatis negotiis plurimum posse certissimum est, Comitia nostra conuocauimus, de exitu nihil dico, futura in incerto, præterita in nostra non sunt potestate, præsentibus tantum frui licet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Decembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

GOdefridum Vendelinum laudo, Massiliensibúsque suadere conabor, quicquid probaueris. Angliæ Regis res afflictas deploro eúmque tam iniustas pacis conditiones ratas habere posse non video. Necessitas quidem suprema lex est, satius est tamen armis occumbere quam authoritatis Regiæ, honorísque iacturam facere. Dicam posteà de illo quod Tacitus noster olim de Vitellio, vt si cæteri non meminissent, ipse citò regni sui obliuisceretur. Conscientiæ ac decoris staterâ omnia esse ponderanda iure arbitror, omnia fausta precor, anno inchoante Viro amicissimo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 3. Ianuarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NIhil noui sub Sole, quid fuit nisi quod est? & quid erit nisi quod fuit? rerum vices demiror, truditur dies die, & annus anno, ver præterit, æstas interitura simul, & tamen nunquam quiescit hominis mens, nec eadem fastidire discit, vitæ oblectamentis innixa. Ad noua semper aspirat animus, sed tamen præsenti æternitatem postponit, vtinam seriò cogitaret, quàm fluxa sunt omnia, contemptui haberet quod tanto opere desiderat. Hic velut è specula vniuersum Orbem perlustro, hinc victores prostratos, inde victos Laureatos, nunc Reges populis fræna ponentes, mox subditos Regum detrectantes imperia conspicio. Nihil tam sublime quod non euertatur, nihil tam demissum, quod non tollatur in altum, ludibrium fortunæ sumus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Olioliij 9. Ianuarij 1645.

PETRO

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Aput rerum nostrarum Aquensem ciuitatem nunc reuiso, Comitiis nostris pacatè actis, plausus negotiationem nostram sequuti sunt, quales desiderare potuimus, & quamquam in mimo vitæ vultus personatos inspicere liceat, Deo Optimo Maximo scrutationes cordium linquere solemus. Hîc vix lumen experimur dum Parisiis omnia concreta gelu narrantur. Varietatem illam vniuersi terrarum Orbis meditor, quæ animorum inconstantiam probè denotat; vicissitudines perpetuas huiusce Mundi contemno, æternitati infixus, vbi eluitatem in quadro positam ac permanentem intueri concessum est. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis vltima Ianuarij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Omissis nostris peractis vbi multum desudanimus, nunc respirare licet, & Tolonum inspiciens procellosum mare intueri non absimile, vt mihi videtur vndanti, & fluctuanti turbæ, quæ discessit à nobis; integritas quidem valet, sed ratio sæpius obmutescit. Fœliciter tamen egimus, & cuncta prosperè cesserè; istius Prouinciæ animis infixa est Regis reuerentia, & plus sapiunt infimæ sortis hîc viri, quàm Nobiles ipsi in Prouinciis istis, quas etsi Aulam nostram pertingant, nunquam tamen inuisunt, ruribus degentes agrestem vitam exercent, & animum ferocem gerunt. Non desinam mirari Britannos etiam nostris ferociores, qui dum suos infaustos exitus abscondere studeut, malorum remedia non ipsa mala differunt. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Tolonæ 23. Ianuarij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vota illa excipio, quæ protulit eximia erga me illa singularis amicitia non motitura; linquemus enim post nos opusculum quod non imber edax non Aquilo impotens diruere possit. Rerum inconstantiam vides immotus, & Amicorum vtilitati veræ rectè consulis. Deest nempe ac potissimum Magnatibus qui verum dicat, & qui potiùs personam quàm fortunam illorum audeat alloqui. Conuentus nostri bene finiuntur, vtinam nobis idem eueniat postquam mimum vitæ peragere licebit. Augustum teuereor, qui ita de rebus humanis, excedens è vita philosophatus est, quandoquidem certissimum est vniuersum Orbem histrioniam exercere. Vale Musarum Decus & Ornamentum singulare. Oliolij 16. Ianuarij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vtilitati consulere hisce ferreis temporibus necessarium est, & vt probè dicis, Proregum curæ pecuniis importandis in fiscum nunc incumbunt; sat est manus habere puras, & ita aurum istud Tolosanum attrectare, vt famam incolumem seruare possimus. Nihil tam lucidum quod obscuritatem non gignat, & aurum quod ob oculos fulget, nigrescit in tactu, & quamuis nec vulneret nec tegat, ad idololatriam ducit, sed quid opus Philosopho tot animi dotibus ornato, hac ratiocinatione? Diogenis more diuitias contemnis, mentem ditare non arcam iure quæris; non qui plus habet, sed qui minus cupit diues est. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Februarij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Germaniarum res turbidas attentè considero, Hydræ more renascentes. Inclusus Galassus aufugit, exercitus cuius Dux erat est profligatus, & tamen in Bohemia resurgit bellum atrox, quod cruentum prælium via dirimet. In Magna Britannia odiosæ pacis Regi offeruntur conditiones. Sola stat nostra Gallia Laureis fœcunda, prosperâque fama, pace, Deo iuuante, citò firmabitur. Musis & Equitationi nunc operam do negotiis peractis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Februarij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Festinant lentè Hispani cùm de pace ineunda agitur, & giganteis passibus ad Monarchiam vniuersalem progredi non erubescunt. Illius nationis vultus pallidi inextinguibilem sitim denotant Galliarum, & confœderatorum armis repressi, ad salubria consilia tendent aliquando, serius tamen, vt opinor, ni Turcarum apparatus bellici nos ad vnionem cogant inuitos, Melitensem obsidionem meditantur, aut potiùs inuasionem Siciliæ. Quicquid accidat diuinæ subiecti Prouidentiæ nihil debemus pertimescere. Magnæ Britanniæ Regis res afflictæ, status submersionem religionisque iacturam prænuntiant. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Februarij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

De Lunæ Eclipsi quam obseruauit Neuræus nihil est quod scribam. Magna illa Astra

Astra oriuntur & occidunt, exaltationes & exilia frequenter patiuntur, Minora verò quæ vix parent à paruitate, & obscuritate sua protegunturg, sic Reges ipsi feriuntur, sic Magnates, feriunt summos fulmina montes, & ita nos mortales quamuis immortalia induamus desideria, præterimus velut vmbra, omnia caduca & fluxa præter omnium authorem ad quem solum respicere licet. Nihil hic noui nisi rumor satis compertus de formidabili Turcarum apparatu Melitensem insulam, aut potiùs Siciliam minitante, sic nostrorum Principum animos conciliet Deus, vt hosti Ecclesiæ perpetuo, possint obsistere. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 28. Februarij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Torridum vndique Martem belligerantem video, & Cæsareos penè profligatos. Sola Anglia videtur pacem meditari etsi Regi odiosam, necessitatis legi, vt mihi videtur, parenti. Hispanorum superbiam nouissimam deuincimus, nisi Turcarum infinitæ copiæ ad saniora cogant consilia, quos huc vsque nec sacra, nec profana, nec ius ipsum rationi subiicere potuere. Scrutator cordium Deus Optimus Maximus, videat & iudicet, & ita Christianorum Principum pectora demulceat, vt concordiam æternam aliquando pacisci queant. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 7. Martij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Mille belli diuturnioris trahendi artes oculis nostris parent, plúsque ponderis habet ambitio illa hostium nostrorum mentibus infixa, quàm Christiana Ecclesia orans & gemens; sua cuique vtilitas, & zelus fragrans maiorum, nunc est extinctus omninò, E Sicilia soluerunt aliquot nauigia militibus onusta Catalauniam petentia eodem momento, quo Italia tota formidabilem Turcarum apparatum iure reformidat. Quid plura? maner tantum religionis species, præualent illicita, & politica Hispanorum religionis fundamenta destruere non erubescit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Martij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Pacem inter Regem Magnæ Britanniæ, & rebelles subditos esse desperatam non miror. Importuna quies cum bello bene mutatur, nihil grauius isti Principi accidere potest, quàm quod ei offertur subdola fœderis inhonesti specie; obuiam armis ire dedecori licet. Hesterna die Iubileum aperuit Aquensis Ecclesia celeberrima processione cui interfui, sic summus Pontifex, sacro munere inchoante, communi prouidere saluti studet. Vale Musarum Decus & Ornamentorum. Aquis-Sextiis 21. Martij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Non ab Aquilone omne malum, quandoquidem in Oriente Turca, incredibili celeritate, formidabiles vires colligit, Germani bello assueti, & Hispanorum iugo pressi, pacem potiùs concupiscunt quàm spirant, in Anglia nondum victoria, iam discordia. Omnes ferè nouo Imperatori parere detrectant. Rex ipse incertus & fluctuans, rebus secundis dies rerum verbis terens non probè vtitur, aduersis premitur, fato succombit, & improsperæ fortunæ pondere fessus, tempori enimmittit, quod rationis fræno deberet tegere, tu ne cede malis, sed contrà audentior ito. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 28. Martij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Victoriæ Suecorum insignis tumor ad nos peruenit gratus, vtinam verus. Morâ valescit veritas, & fama, quamuis acquirat vires eundo, retinet aliquid constantis cui inuiti liceat omninò. Forsitan cordi est fortunæ bellum finire vbi inchoauit. Bohemia & Praga ipsa vident Imperatoris terga, eodem loco, quo defunctus Cæsar Lauream consequutus est, nondum marcidam, ac tanti momenti, quandoquidem Germaniæ libertatem subiecit, Angliæ Regis res desperatæ minantur extrema & regnu, & Regi, pax tandem inde orietur, vnde minùs patet, & Dei Prouidentia dirigit ad bonum finem, quicquid in nostram verti perniciem iure timemus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 3. Aprilis 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Galassi sortem iure demiror, qui nunc ab exilio venit ad imperium. Fortunæ ludibrium sumus, Magnates deprimuntur, infimæ plebis viri tolluntur in altum. Cæsaris casus & fuga Christianæ Religioni obesse non potest. Sueci victores, non habent satis virium ad profligandum bellum diuturnum, atrox, & cruentum malis altius; Bauarus vnionis Catholicorum Principum columen tem restituet, pacem victoria gignet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Aprilis 1645.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ipse sactis festisque diebus Christiani exercitiis vacare licuit, ne totum vitæ curriculum nostræ, vanis assuescat nimis. Nunc resumere epistolarum commercium decet, pacem optare, potius quam sperare, résque bellicas & aulicas velut è specula perspicere, Aurelianus & Enguinæus sic inchoabunt expeditiones, vt bonum & prosperum successum augurari poterimus. Hic præter Rosæ obsidionem, nihil noui. Arelatem cogitamus, inde maritimam plagam lustraturi. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Aprilis 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ectè subodoratus es, duas epistolas eodem cursore accepi, Neuræi tui genium considero, ciúsque docta delector cõsuetudine. Arelatem nunc colo antiquissimam ciuitatem Alam nostram cogitatam, sed non est mihi per otium, Prouinciæ negotiis implicitus adhæreo. Credo equidem nec vana fides, te nunc Beruillæum nostrum alloqui, cui permisi aquas salubres tentare, quò sanior euadat in posterum; Campinium nostrum comitem habeo fidum Achaten, & laborum socium. Rosæ obsidio, nunc est in progressu, vtinam fœlicem sortiatur exitum, oppugnatur & propugnatur fortissimè. De Turcis expectantur noua, vndique concurrunt Equites Melitenses, qui insulæ obsidionem iuuenili ardore admodum cupiunt. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis 2. Maij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IN Oriente, Rosa, in Occidente Motta obsidione cinguntur, vtinam prospere. Hinc discessit Campinius noster Aquas-Sextias repetens. Aliqua negotia, quæ res domesticas respiciunt, adhuc me detinent, nihil noui, & si omnia noua, deperditur quotidie aliquid nostri, & dies truditur die, quàm vanæ hominum cogitationes, quàm inutilia ambitio, sepulchri immemores, totius Orbis possessionem exoptamus, & in Motta, in Rosa tamdiu hæremus suspensi, & dum vniuscuiusque gladius proximum suum iugulat, aduenit hostis communis, Turca Tyrannus Orbi Christiano minitans, ac de successu prospero securus, ni Deus Optimus Maximus impetum validè repellat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis 9. Maij 1645.

Epistola ad Gassendum.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Esurgens in Oriente bellum, Occidentis fortasse dirimet discordias, Treuirensis Electoris liberatio, & Cæsaris res profligatæ hoc mihi præsagire videntur. Nescio quid audiui de Capellano nostro, qui Ducem Longauillæ non comitatur, verùm ex te spero; de Magna Britannia nihil est quod dicam, factio valescit, bellum trahitur, quicquid eueniat, Rex premitur admodum, nec habet satis virium quæ possint fessis succurrere rebus. Aquas-Sextias tandem repetij aliquot commoraturus dies. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 16. Maij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ALam inuisere haud potui rectè vt coniecisti. Prouinciæ negotiis nunc incumbo Aquis-Sextiis in capite rerum Campinio semper comite. Rosæ obsidio promouetur, Classis Hispanica nondum è portu soluit, Turcica minatur, sed nihil certi de oppugnatione insulæ Melitensis habemus, hæc gens voluptatibus immersa pericula fugit. Hispani, tantum inseruiunt vanitati, & dum minis præsumunt, amittunt certa, minis & verbis depugnantes, tu mentem rebus præclaris instruere non desinis, Amicos fouens inimicis parcens, affectus animi sedans. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 23. Maij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

CAstra-metationis vtilitatem commendat copiarum Turennij nostri iactura, cuius sinistrum casum deflere potiùs quàm culpare licet; versat omnes vrna, & fortuna sublimiores præcipitat, erigit humiliores. Et in bello bis non peccat Dux aut Miles, sic nos decipit inconstans mobilisque Dea. Aurelianus & Enguinæus rem restituent, ex te interim illius exercitus iacturæ circunstantias expectabo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 30. Maij 1645.

Vellem rescires vtrum sit aliquis Lutetiæ qui Illyricum idioma edocere possit.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ACcessit tandem ad lilia Rosa, & verno tempore quo flores legere solemus, agitur nunc de Glеba, quæ ad legitimum redibit

Hh possessorem,

possessorem, Capellani nostri moderationem demiror. Longauilla pedetentim Monasterium petit, pacis opus, lapis est Philosophorum, quem omnes quærunt, & nullus inuenit. Magnæ Britanniæ res afflictæ, vix restituentur, rectore indigent, & quem habent non regit, sed regitur, Turennius incolumis euasit, exercitu non profligato, Succorum lauros Delphica procellam fugabit fulgurantem Heroüm nostrorum auspicibus & ductu. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Iunij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Turcarum apparatu bellico est quod timeatur, etsi nihil certi ad nos adhuc peruenerit. Classis Hispanica quinquaginta nauibus, & triginta triremibus adornata, Rosæ auxilium, tardè meditans, nunc è portu soluere seriò cogitat. Classis nostra recepit se opportunè. Tripudiis resonat nunc ista ciuitas festum corporis Christi more suo celebratura. Misceri aliquando voluptatibus vulgi oportet ne rusticam & intempestiuam seueritatem percolere videamur. Incolumis est, Deo fauente, familia nostra, incolumes Amici. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 13. Iunij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ALbaniæ villæ secessum meditans tui desiderio flagrare incipio, negotiis tamen tuis oblectamentum postponens ad solitudinem penè redactus, Amici omnium horatum auxilium imploro. Eorum qui à secretis inseruiebant mihi recessus variè iactatur, conscientia facti sufficit. Moderatio mea laudatur à moltis diffuendæ magis quàm discindendæ amicitiæ; innocentia morum & auiditas habendi non bene conueniunt. Amicitias magnitudine munerum retinere volui, & non constantiâ morum, sicque magis merui quàm habui, videant qnibus interest gratitudinis exempla demonstrare. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Iunij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

HIc quieti non otio indulgere quæro Orientem & Occidentem respiciens, hinc Turcas minantes, illinc exercitus in procinctu considerans. Italia tremit, Hispania desidiosa iacet, sola Gallia Sueciaque fœderatisque innixa opportunitatem belli captat, vbique fulgens. Britanniam tempori linquo, Germania Austriacæ domus vtilitati laudans ac mœrens inseruire cogitur. Aurelianensis Dux Hollandis iunctus, magnis incumbet ausis. Enguinæua Bauarum è somno exsuscitabit & fessis coget succurrere rebus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 27. Iunij 1645.

Expecto iuuenem Illyricam linguam edocentem. Et thesaurario Prudhomio te scribo, det sufficientem pecuniam, tu videbis quid erit opus.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

REscire potuisti insignem cladem exercitui Regis Hispaniæ à generoso Heroë Comite Harcorio inflictam; est quod vbique ab hostibus nostris timeatur, de Turcia nihil certi fertur. Classis adornatur sed non è portu soluit. Melita militibus vndique confluentibus iam secura redditur, Comes Harpajouius vices gerit magni magistri omnibus acceptus & charus. Hispanica Classis immota iacet periculis immixta. Lusitanus in procinctu Galliæ victoriis tutus & protectus, Hispaniam inuadere nunc seriò cogitabit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 4. Iulij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MAtheseos professionem recusare non licuit, ac præsertim pactis, dimittendi munus, conditionibus. Vtere, vt voles, aduenier interim discessus gratum tempus, quod quiete præstolabor. Albaniæ secessu delector admodum, etsi æstus feruens fuerit, familiæ hic incolumi immixtos, cogitationi & libris operam do assiduam. Sed non diuturnam, ne mens tristitiâ, & corpus morbo langueat. Campinius sæpe adest indiuiduus comes & fidus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 11. Iulij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE querelis in Apparitorem Morum certiorem faciam Campinium nostrum, qui non minus illustrissimum Grassensem Antistitem charum habet. Meunerium à secretis, Lutetiæ degentem moneo caueat à viro, qui me inconsulto nomen immiscet meum vt fauorem sibi conciliet. Mardicum obsessum scribis, Regis Angliæ exercitum profligatum, & Germaniam aduentu Enguinæi Laureati nostri trementem. Vltima Deo fauente respondebunt primis. De Turcis fertur minitantem classem Venetorum Insulas Cephaleniam & Zaciothum inuadere velle. Pestis huc vsque Mahometanos trucidauit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 19. Iulij 1645.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ardicum captum, Brinium obsessum, Christianopolim ferè expugnatam, Magnæ Britanniæ Regem è fuga se recipientem, enarrat vltimum epistolium, hæc in Occidente, sed in Oriente Turca Cretam inualidam aggreditur, vilia tanti exercitus spolia, Sclymus & Solymannus obiere qui ardua tantum respiciebant. Harcurius Heros impossibilia tentat & perficit, optat & obtinet, adest & vincit, ardet, & andet, incolumem seruet Deus quem Hispaniarum Cæsarem appellare decreuimus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 25. Iulij 1645.

Si libros Illyrici idiomatis inueneris, certiorem me facias, enixè rogo.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vuenem à te missum singulis expecto diebus, ad nouitatem pergit auidè animus humanus, & cùm nihil sit in Orbe nostro, quod possit nobis fœlicitatem offerre constantem, de præteritis ad futura, de dubiis ad secura, de incertis ad certa, de caducis ad immortalia tendit cor hominis, non frustra triangulare, quandoquidem nisi Trinitatis triangulo futurum sit adimpletum. Curia nostra maior, capite vehementissimè dolet, Campinius & ego egregiè encordes. Vale Musarum Decus & Ornamentū. Albaniæ Kalendis Augusti 1645.

Prudhommium moneo reddat tibi viginti libras Turonenses, obliuioni ne tradas imagines Virorum illustrium depictas, quas Neuræus toties commendare non desiuit.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Spei repulsam propinqua solatur fortuna, fœminæ partum, Serenissimæ Dominæ, insequetur masculus Princeps, qui serò Patri succedet, cuius eximius victorias non sine discrimine vitæ Herois Enguinæi, Bauarorum exercitus profligati rumor ad nos peruenit incertus. Diuinæ Prouidentiæ committimus omnia, adueniet tandem iustum pacis tempus, & Deus Optimus Maximus non sinet inultos nominis sui superbos hostes, & cùm alteri gloriam se non cessurum suam, toties asseueret, victimas ad ima detrudet, quos Veneti potiùs pertimescere, quàm vincere norunt otio nimis assueti. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 8. Augusti 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ccessit iuuenis incolumis, optimæ vt mihi videtur indolis. Germaniæ res in statu, Angliæ Regis, in pessimo; Catalauniæ in mora esse, & longiùs trahi non est in dubio, Danos inter & Succos firmari, pax nullo modo potest. Ars est Hispanorum ne pereat diuisio tanti momenti, Turca interim insolescit, & Christianos impunè lædere assuescit. Exurgat Deus & dissipentur inimici eius. Campinius noster non bene habet, & Aquis-Sextiis immoratur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 15. Augusti 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vòd ab altero pendet semper est in incerto, & ita non est cur tuas reprehendam curas, sat citò si sat bene. Res orbis Christiani in Germania sunt in æquilibrio, in Anglia Rex via respirat, in Italia tuta timentur támque lentè accingunt se ad Turcicum bellum improuisum, vt Venetorum iacturam certam prænunciare liceat. Multorum capitum caput est Respublica, omnes imperant, nemo paret, deliberant, & non est qui statuat, præuident, sed non prouident, bellum exhorrescunt imparatique suscipiunt, omnes denique bonum publicum prædicant, & sua cuique vilitas nummorum summa cupido, victori seruatur quicquid non expenditur fortunæ. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 22. Augusti 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Erum prænuntiant aliquando vulgi rumores, quod peroptamus, loquimur dormientes etiam & ægrotantes, prælia, dolores, voluptatésque somniamus. Toti Galliæ gratulor ob rem præclarè gestam ab Heroë nostro Enguinæo, sic itur ad Astra. Iuuenis Aubetij Maurerij casum deflerem magis, si cum decoro exitus non esset summa laus coniuncta. Marte & arte valebat eximius vir ac generosus, qui è memoria illustrium nunquam excidet. De Magna Britannia nihil est quod dicam. Nauis est amisso gubernaculo, huc & illuc fluctuans. De Germania bene spero, modò victori Enguinæo opportunè succurrere valeamos. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Augusti 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vrsum peregi fœliciter, Diniæ lares tuos inuisi résque priuatas, quæ te respiciunt Consulibus commendaui, vbique faustas accepi populi acclamationes, Nobilitatis concursum, Cleri pias preces, dignum laborum fructum, vulgi amorem, publicúmque plausum. Herois Enguinæi incolumitatem antè morbum præsciui. Vtinam ad Nestoreos annos.

Danos inter Suecos pacem firmam & firmatam opto, Transyluani ambigua consilia magis nociua, quàm si res cum hostibus composuisset incerta, semper lubrica, & cauti quàm magnanimi periculosiores, fortes aperto Marte, timidi, clam agunt. De Anglia nihil est quod dicam, tempori linquendæ & fortunæ huius Regis res deploratæ. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 16. Septembris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVibus conditionibus, pax Danos inter & Suecos, fuerit firmata, refert vltimum epistolium, opportuna illa quidem, cùm Transyluanus tandem, toties repudiatam pacem, Cæsareis concesserit, meliùs est eos quiescere, qui in otio bellum, & in bello otium cogitant. De Turcis varia, fertur insulam Canæam adhuc resistere, Genuéses verò captam fuisse, oprant & promulgant, vtinam falsò; de Germanis & Britannis nihil referunt quod possit fessis succurrere rebus. Comitia nostra pacata fuere. Comes Borlunius est primus Procurator Prouinciæ, Bligerius Assessor Rosserus & Lagetus postremi consules. Massiliæ. Lex de ambitu esset necessaria, singulis momentis purpura illa vt Romana respicitur, mox adueniet iustum pugnæ tempus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 3. Octobris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ORatores Cæsaris paci obnoxiores lubenter audio, communis hostis infestatio eorum animos franget, quos rationi subiicere nationis non fert superbia, & auida illa dominandi cupido, sed quacumque viâ ad quietem pergere publicam possimus, nihil refert, modò iunctis viribus depugnare & debellare Turcas, nobis à Deo Optimo Maximo concedatur. Canæa obsessa pactis conditionibus, victori cessit, Principum Italiæ Classis lentè procedit, & dum vnusquisque sibi timet & cauere studet singuli pugnant, & vniuersi vincuntur, Enguinæi nostri vires paulatim reficiuntur, Vtinam transigat hîc æuum. Vale Musarum Decus & Ornamentũ. Aquis-Sextiis 10. Octobris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

FLuxio qua laboraui cùm febris expers fuerit, seuis, nec incommoda Medico meo Martino paruit, nunc Deo fauente melius habeo, tuo Hugoni iure succenseo, Neuræóque commisi quam ad te referret sententiam, Prospera Enguinæi nostri valetudo, mihi nunc sola cordi. Germaniæ Magnæque Britanniæ res vt remotas considero, de Turcis nihil certi audio. Atrocis prælij incertus ad nos peruenerat rumor; sed prosperi, qui non confirmatur, veritas visu & morâ. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 17. Octobris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ANtiquitus morbi diæris, & sobrietate è corporibus pellebantur, nunc emissione sanguinis, & potionibus vtuntur Medici, quorum consiliis incolumitatem nostram committimus; sic est vsus vel potiùs abusus. Tiberij Cæsaris in hoc iudicium probo, quod virum triginta annos supergressum valetudinem regere suam debere, inconsoltis Medicis, existimabat. Consuetudini dedirus & rerum ordini corpus Medico, animam Confessori permitto. Heroëm Enguinæum incolumem rediisse lobentissimè audio. Orbis Christiani res turbatas admodum doleo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 23. Octobris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

CVm vltimo epistollo exemplum tuum epistolarum lubens accepi, magni quidem momenti tuóque nomine dignum. Legam & pellegam lucubrationum tuarum opus sapientibus gratum omniúmque plausus excitans. Archiepiscopi reditus in Metropolim, rapuit Campionium nostrum, qui mox discessit, Prouincia nostra tota est in apparatu, tantum expecto Virum cui adhærere desidero multis de nominibus, virum nobilem domesticum carruca vectum. Præmisit, citò sequuturus, de Turcis nihil certi nisi maxima incommoda ab hostibus nominis Christiani Veneris inflicta; omnia in peius ruere si discordia nostra procedat vlterius. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis vltimâ Octobris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NOn nimis de perfido quæri poteris & Amicis volentibus, Hugonem persequi debes, non ita bonitatem colere decet quin periurus rationi obedientes reddas; Prælatos optimos testes habes, & fideiussores qui obuiam ibunt dedecori, & in Ecclesiasticum refractarium animaduertent sedulò, rediit in vrbem Aula trium Rêginarum maiestate fulgés, & purpuratorum Principum fulta, quorum concordia regni fœlicitatem parit, domi quietem, foris palmas & triumphos, & vbique Gallorum omen extollit: sic Deus minorem tutatur Regem. Sic mater infantem fouet, sic

sie denique Magnates sunt obsequentes vt extranei obstupefacti hostes omnino corruant. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Nouembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

POlonorum magnificam exceptionem narrauit pluribus Renaudotius. Reptat adhuc Rex Magnæ Britanniæ, sed vt lapsu grauiore ruat, infœlici Principi deest qui verum dicat, & cui credat, vndique insidiæ eum obsessum detinent, nec à sanguine tutus qui nulli nunc fidere potest; res afflictas in melius vertat Deus Optimus Maximus. Si tantum temporis in præliminariis impendunt Cæsaris Oratores, quid fiet in negotiis tractandis? senescent Plenipotentiarij aut fato fungentur: mora tamen victoribus non est periculosa. Classis Christiana re infecta pedem retulit, Italici longè à Romanis absunt, Veneti tutius in pace degunt, bellúmque detrectant. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Nouembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

TRes Soles natura non fert, attamen vidit Aula nostra tres Reginas, aut potiùs illa micantia Astra, quæ diei lumini ac vero Soli caliginem offundere non erubuere, ita narrantur solemnia, vt ad magnificentiam & pompam nihil desiderari possit; verum est quidem confusionem ordinum aliquid detraxisse antiquæ Maiestatis Regiæ, quæ magis inter primores regni elucescit. Cærimoniæ illæ sunt velut cortices, quas exornare non licet absque arboris deperditione, omnes ascendere, nemo descendere cupit, & sic tandem ad despectum extraneorum deueniemus, si tanto gliscenti, & ex Aulicorum diuisione nascenti malo obuiam non itur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Nouembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

PErorauti faciles præbere aures, non est difficile, ex aliis audiuimus quanta eloquentia & doctrina oratio tua peracta fuerit, non vanum fuit plaudere manibus post tam celebrem actionem, diu viuas vt prospera tui fama ad multos annos frui possis? Reginæ Poloniæ discessus in dies prorogatur; & quanquam adsit corona florifera, spinæ longi itineris acriter pungunt, & regnum illud, vt honestum exilium respicere licet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Valemus nos quoque Amici tui Deo fauente, Aquis-Sextiis 5. Decembris 1645.

Epistola ad Gassendum.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

PRæliminarem tuam expectamus orationem doctam & elegantem. De Britannia nil boni, ex Germania, inuitos Septentrionales illos ad pacem cogi, iure existimu & coniicio. Hispani nouissimam exuent superbiam, & inextinguibilem dominandi sitim, offerunt quadriennes inducias, sed iniustis conditionibus, vt ex vna parte populos decipere possint; ex altera verò Monarchiam nostram obruere, sociis derelictis. Fata viam inuenient, & crescet cum Rege prosperitas regni. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 12. Decembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

IN opusculum tuum oculos coniicere non mihi permisit temporis breuitas. Mardici inopinam expugnationem vix credere potui. Soli Galli exemplis vti nesciunt, certis motibus addicti, hostes contemnimus, altum dormimus, ad aciem inermes occurrimus, & sic à natura edocti, eadem committimus errata. Certissimum est tamen quod in bello bis peccare non licet; aperto valemus Marte, occulto succumbimus; generosos gerere spiritus, nostræ est nationis, laboribus verò non resistere. Prima nostra feruent, vltima frigent, & sic audacter suscipimus quod cum tædio linquere solemus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19. Decembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

ORationem doctissimam quam cum tanto pronuntiasti plausu, facilius fuit audire quàm percipere. Pauci quos æquus, &c. è Diis geniti potuere. Nihil intactum reliquisti, ab arcano Sacrosanctæ Trinitatis vsque ad infima profluxit oratio. Non est quod timeas si in lucem prodierit, admiratione non reprehensione digna est quidem. Et quamuis in eam Cartesius criticam exerceret, euaderet elegantior, ac purior. Conuentus nostri nos premunt & breuiorem scribere cogunt epistolam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Decembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

IMmortalia ne speres monet annus, & rerum vicissitudo, quæ sublimia deprimit, ima subleuat, pacata turbat, discordias dirimit & denique ita omnia miscet, vt vix ali-

quid ſtabile dignoſci poſſit. Ver preterit æſtas, & à iuuenibus è vita capelluntur ſenes. Virtus tamen immota manet, & vera amicitia qualis inter nos reperitur, æternam ſpondeo & ſtabilem, reciprocam peto, & Neſtoreos exopto annos, fama & valetudo contingat abundè Petro noſtro cariſſimo, cuius amicitiam, conſtantiâ morum, conſidero. Vale Muſarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 2. Ianuarij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Hiems etiam hîc acriter pungit, montes niue albeſcunt, pluuiis valles ſunt refertæ & ſic vbique frigus importunum. Conditiones ab Imperatore mitiores oblatas delector, ſed timeo Danaos & dona ferentes. Res Magnæ Britanniæ Regis peſſimè ruunt, & ſic Principes fortunæ ludibrium, iure dicuntur. Pauones pedes reſpiciunt aláſque deprimunt ſuas. Nouiſſima cogitemus & exuemus ſuperbiam, cui reſiſtere nec ipſi Angeli potuere, puluis & vmbra ſumus, ſepulchri tamen immemores ſtruimus domos, arboréſque ſerimus, quæ alteri ſæculo proſint. Viuimus, horam vltimam è longinquo proſpicientes. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Ianuarij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Virtutum cœlator optimus, immortalitati opera mandas, pauci tali pictore, digni, Neutrum accuſo ſi tibi per epiſtolium fuit moleſtus, Amicos non premo, illiſque morem gerere glorior. Ad pacem tandem hoſtes noſtros appellere fertur, Credam quod docebit euentus, verbis reſarcire quod armis amiſêre, fruſtrà tentant. Miniſtri noſtri hoſtium fraudibus obuiam ibunt, exercitúſque noſtri eorum derident ſententias. Lentè procedunt Comitia noſtra, ſed huc vſque bene. Tu quidem valeas Muſarum Decus & Ornamentum. Lambeſci 23. Ianuarij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Singulis hebdomadis ad te reſcripſi, Comitiorum negotia commercium non dirimunt noſtrum, Lungauillæ puerperium maximo mihi eſt ſolatio, orbitatis iacturam nominis famâ reſarcire conabor, & pennæ tuæ vectus alis, immortalitatem attingam, Poſteriſque ab Amico narratus, aut laudatus ero, aut excuſatus. Pacem cupio potiùs, quàm ſpero, dum Occidens Irim demonſtrat, Oriens & Meridies nubibus teguntur. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lambeſci Ianuarij vltimâ 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Barberinorum appulſus animum vehementer commouit, vices fortunæ ratò ſempiternæ attenta mentis acie conſiderans, totius Orbis mente luſtraui partes, nihilque fixi, nec etiam Terram, deprehendere potui, motúmque rerum continuum, vt volubilis Deæ imaginem propiùs inſpicere tentaui. Bellum vbique, pacem nullibi, regnantes egenos, pauperes ſublimes, omniáque ſubuerſa video. Heſterna die vniuerſam familiam excepi conuiuio. Fortiter miſerum gerunt ipſi caſum diuitiiſque affluentes iucunda præteriti recordatione, temporis præſentem calamitatem ſubleuare conantur prudentiſſimè. Hos gloria reddit honores. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Februarij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Fortunam reformidare licet tot caſibus illuſtrem, volucrem fingant Poëtæ iure, ob perennem volubilitatem, pedem Galliæ infigat fixum, nobis eſt peroptandum. Interim fata viam inuenient, Germani ſuam reſpicient libertatem, Galli ſuam ſtabilire gloriam non deſinent, Turcis obuiam ire conabuntur Itali, & dum futura incerta proſpiciunt præſentibus afferre periculis remedium non negligent. Aperiat Deus oculos cæcorum iſtius Regni hoſtium quos ſola tegit ambitio præpoſtera. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Februarij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Infeſtas vbique irruptiones exaudio, ſed præſertim in Anglia Regia ita res deploratas, vt à ſubditis ſeruitutis pactiones accipere ſit coactus, ni furor arma miniſtret. Meliùs Eduardus ille Princeps qui vitæ periculum, honoris iacturæ poſtpoſuit. Sic Heroës, & Maximus ille Iulius Cæſar omnibus ſe opponebat caſibus, vt ſibi victoriam fœlicibus acquireret armis. Decus ante omnia ob fortium oculos ponere rationi eſt conſentaneum. Satis viuit qui decenter fungitur fato. Hîc tandem dum armorum ſtrepitus militum reſuſcitant animos, paulò quietiorem tranſigimus vitam, abſente Amico, cuius deſiderio admodum detinemur. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Februarij 1646.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Monaſterij diſquiſitiones longiùs protrahuntur. Hollandi certè pacis conditiones oblatas, non admittent, Ludouici vndecimi notæ ſunt artes, Principibus vnitis & armatis afferebat omnia, modò deponerent arma. Sic Hiſpani Hullandis proponunt quod ſeruare nolunt, vt à nobis diuellant potentes Amicos, perdántque diſiunctos, quos ſacro fœderis vinculo conſtrictos vix ſuſtinere queunt. Stemmata reſpicient perpetui illi confœderati noſtri, reſque paruas concordiâ creſcere, diſcordiâ verò maxima dilabi; ſic ars eluditur arte: Hiſpanique olim cautiores, nunc rationi obtemperare ſtudebunt inuiti. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Februarij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Tuis litem inchoatam aduerſus Hugonem ad bonum deducas finem, nullo modo dubitare poſſum. Paucis hodie reſcribam, Equitis Guiſij inopini aduentus cærimoniis immixtus. Miſerum Angliæ depluro caſum, cuius prauum conſilium ſubditos armauit imprudenter, authoritas verò fluxa, exarmare nequit. Sic pereunt Principes qui inter proſpera regni nil niſi oblectamenta curant, & in aduerſis minimis ſuccumbunt negotiis. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Martij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Hugonis tergiuerſantis liti finem imponere, antequam diſcedas, rationi eſt conſentaneum, lentè progredi pacis opus non eſt mirum; Hiſpanorum incredibilis habendi ſitis, fortunâ ipsâ aduersâ extingui non poteſt. Cæſar Imperium Auſtriacæ familiæ ſeruare perpetuum cogitat. Diuiſæ ſacri Imperij mentes libertatem concupiſcunt magis quàm ſperant. Summus quoque Pontifex, Italiæque Principes vindictæ priuſquam ſecuritati conſuluut. Turcæ interim vndique minantur. Deum Optimum Maximum tantis mederi malis, ſolum poſſe certiſſimum eſt. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 13. Martij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Litem arbitris committi quam-plurimum gaudeo. Bene vt mihi videtur opinatus es de literis ab Hiſpano Rege recenter ſcriptis, fallaces ſunt omninò, & cùm omnia offert, nihil donat, confœderatis ſuſpiciones incutit, populis blanditur, Clerum exſuſcitat, Dotoris pulnerem iniicit, & cùm de Turcis obloquitur vniuerſus orbis Chriſtianus, optimam ſui ſpargere contendet famam. Paramus hic Comitia breui futura, ne diuiſio, vltimum magnarum vrbium malum fortiùs erumpat. Et ſic tranſit vita noſtra variè agitata. De Britannia reticeo. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 20. Martij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Duabus epiſtoliis vnico reſpondere cogor. Prius, opus Lyricum inimitabilis Capellani continet & narrat, poſterius quidem de compoſita lite eloquitur proximóque diſceſſu. Verba ſuperat carmen amici tui, prudentiámque denotat tuam, pactio cum Hugone, breuem non impatienter feram abſentiam, amplectique lætor admodum, quem abſentem reuereor. Lectionibus finem impone tuis & Amico indulge omnibus infortunijs maiori. Monaſterij res in ambiguo, Britanniæ Regis in extremis, & Turcas in procinctu video. Dum Italia iacet vindictis immerſa. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 3. Aprilis 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Conſobrinum tuum Laurentium Conſulem, non quidem Regem feci, Cæſar tamen non ſum, etſi ex Cæſaribus oriundus, ſpecimen iconis accepi bene expreſſum ex Prototypo. Exactis feſtis plura expecto, témque gratam facies. Arelatem ſingulis diebus appellunt terreſtres copiæ lintris & cymbis vectæ. Italiæ terrorem iniiciunt nobis vt referetur, vtinam Turcis opponerentur, Orbis Chriſtianus non in peius rueret à ſemetipſo deſertus & proditus. Hollandi ſatis ſagaces Hiſpanorum dolum ſentient, & nodis ſtrictioribus fœdus noſtrum firmare non deſinent, & ſic hoſtium ars eludetur arte. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 10. Aprilis 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Inuſtum curis animum Muſiſque deſixum inuuletudine aliquoties tentari, non eſt mirum. Sed cùm mihi ſalubre temperamentum vnum ex maximis vitæ bonis eſſe videatur, Amicum hortor, non tam animi ornamento vacare, quin corpori conuenientia cogitet aliquando, vtriuſque vnio, naturalis ſepa-

ratio violenta, totius nostri compositi forma diuina est, etsi ex diuersis partibus ab Authore Naturæ sit compacta materia. Sed quæ solus facit vtraque vnum, ipse ex diuersis vnitatem, è contrariis vnionem, & ex alienis proxima, elicere solet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis 17. Aprilis 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Conismontum insignem fasciculum accepi, ingentes gratias ago diligentissimo Amico cui res minoris momenti cordi sunt, & rectè, quandoquidem in minimis elucet amicitia vera. Magnæ Britanniæ Regis res in peius ruunt. Timeo ne in hostium manus incidat, dum media semper sequitur dubius & incertus. Principis deplorabilis casus, qui cui credat Amicum intelligentem non habet. Regnante Ludouico vndecimo, Ducis Burgundiæ Aula Regii sanguinis Angliæ viris referta erat; sic erit nunc Gallia. Discessus vxoris Longauillæ Ducis, Monasterii opus in longius protrahi, præsagire videtur, quod Deus bene vertat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 24. Aprilis 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Absente Campinio, vltimum tuum non accepi epistolium, Arelatem non quidem omnino pacatam, sed quietam reliqui. Singulis annis Comitiis adoenientibus, discordia & ambitus quoque renouantur. Annuam dominationem perpetua emunt seruitute. Iulium habent Cæsarem authorem, qui vici incogniti præfecturam sedémque primam, secundæ Romæ vrbis, anteponere non erubuit; imitantur etiam Othonem qui omnia seruiliter pro dominatione. Et sic animi pennis in altum vehimur è portúque rationis soluentes vix euadimus incolumes. Classis nostra vento secundo nunc nauigat, & nos à longè prospicientes, optamus prospera. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 1. Maij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Onditiones pacis à Cæsare & Bauaro oblatas habeo maximè suspectas, nisi Hispanus interueniat. Etenim quid nobis vtilitatis produceret sola Cæsaris concordia, cuius vires attritæ respirare desiderant, & Suecos à focis arcere, quo possint hæreditaria Regna ad pristinam fœlicitatem restitui. Interim palam aut clam Hispanos fouebunt, Galliam oppugnabunt alienis armis; & sic occulti, periculosiores. Hispanos à Cæsareis deseri non est existimandum. Demus tempori, tempus, & subdolas conditiones pacis inueniemus facillimè. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Maij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vgâ salutem quærere Principibus est durissimum. Magnæ Britanniæ Rex Scotiam petiit, vt fertur, & sic depugnat pro vita qui de Imperio olim decertabat. Misera conditio, priuatam degere vitam cogitat, qui coronam perdidit, modò cæteri non recordentur tam fœlicis obliuiscetur status aliquando. Beati magnanimi Viri qui vitam honori postponunt, & malunt fortunæ quàm animi pudere. Æuum nostrum multa profert, quæ non credet posteritas. Videmus enim seruos in equis & Principes deambulantes super terram quasi seruos. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Maij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

E Aulæ discessu, déque incendæ pacis spe certiorem faciunt vltimæ tuæ literæ. Hac trâsiit cursor extraordinariè missus, Orbitelli nuncians obsidionem, & D. Stephani munimentum compositioni captum; affulget spes bene rei gerendæ, & sic classis nostra non iootilis, & Roma non sine rimore remanet. Magnus Hetrutiæ Dux neutralitatem Abbati Bentiuoglio promisit. Veneti à nostris stant partibus, Duces Parmæ & Mutinæ opitulabuntur nobis. Etenim Hispani Eminentissimum Cardinalem Estensem iniuria, singulis afficiunt momentis, & vtrinque Romæ discurrunt armati non sine magna Summi Pontificis sollicitudine, qui totum se nostris commisit hostibus, Patrisque communis nomen omninò perdidit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Maij 1646. Natalibus meis.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Primam te de pace concipere spem, video & gaudeo, vtinam firmam & longam habeamus, de bello extraneo fieri ciuile sæpius accidit. Nec est credendum Hispanos habere cogitationes pacis, nisi emolumenti maioris rationem habeant, quod ex Aulæ diuisione fortassis expectant. Vtcumque res casura sit, licet Deo futurum relinquere motósque componere fluctus vtilius esse videtur. Quid de Magna Britannia dicam? Nunc capite caret, quæ Ecclesiæ voluit esse caput. Et Rex qui nulli se subiicere cupiebat, nunc propriis

priis ſubditis ſubiectus, aut in carcerem detrudetur, aut profugus languentem trahere vitam cogetur. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Maij 1646.

Eleemoſynarium expecto, Preudhomióque meo mandaui honeſto, illi Vito itineris expenſam exhibeat.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PEr menſem integrum à literis quieſcam plagam noſtram luſtrans, in honeſta pace tutius bellum, Heroës noſtri hoſtium contumaciam expugnabunt. Et Deus Optimus Maximus qui viduas & pupillos ſolet protegere, Hiſpanorum proſternet ſuperbiam vlxque Turcarum effugient manus Germani, da Orbitelliana expeditione nihil eſt quod dicam, aggreſſores fortiter agunt propugnantes, victoriam, pro viribus morari contendunt. De Roxolano tacebo, ipſemet reſcribit, ei omni modo ſatisfacere conabor. Eſt bonæ indolis iuuenis, cuius ingenuitatem diligo. Tu quidem valeas omnium bonorum Amice. Aquis-Sextiis 5. Iunij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VLtimum epiſtolium in itinere accepi, improſperæ tuæ valetudinis ſummo tactus dolore. Scio te non multum Medicis credere, etſi vſus hoc ferat. Quin ſobrietas tibi proſit, non dubito, acceſſit Eleemoſynarius doctus & modeſtus integérque vitæ. Roxolanum noſtrum foueo, dum iſtius Prouinciæ Geographiæ operam dat aſſiduam. De Britannia Magna, omnia timenda, nihilque boni ſperandum, vbi multitudo regnat, ibi confuſio, non ſine periculo corruet euellentium, tam profunda antiquæ Monarchiæ fundamenta. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Iulij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

BReuiores in poſterum epiſtolas tibi commendo, & ita valetudinem regas vt priſtinam mox recuperare ſanitatem poſſis. Anxius hærebam cùm vltimum ad me peruenit epiſtolium, animi & corporis quietem quæras enixiſſimè rogo, lectiones linque, epiſtolis abſtine & hiſce canicularibus diebus otio te trade. Si tamen otium appellari poſſit præſtantis ingenij meditatio continua, & ſerues denique animæ dimidium meæ. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 17. Iulij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

REdiret curſim tua bona valetudo, eſſet optandum, ſed modò firmiter adhæreat, ſat erit, notum eſt malum & perinde facilioris curationis fauet æſtas, & breui te Prouinciam reuiſurum ſpero, vbi natalem aërem reſpirare, Amicos alloqui, & ab omni quieſcere labore, tunc meliùs poteris. Sic imminens morbus ſuadere nititur, ſic mihi amiciſſimo abundè ſatisfacies. Extranea negligo valetudini tuæ totus incumbens. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 24. Iulij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

FIrmioris valetudinis tuæ noua grataner excipio, præſentia poſtmodum completam efficiet lætitiam. Principem VValiæ Aulam noſtram appuliſſe audio, Regem Patrem captiuum, Britannos & Suecos non bene concordes ſuſpicor, exinde dicto Regi affulget aliqua ſpes, quam inutilem exiſtimo ſi ei deſit qui conſulat, & verum dicat. A ſuis deſertus ſemetipſum deſeruit, languidam & precariam vitam præclaræ morti, & quam Epaminondas ſacram vocabat, ſeriò anteponens. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis Iulij vltimâ 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVò breuius eò iucundius vltimum tuum epiſtolium, donec perficiat præſentia, quod ſemper deeſt abſentiæ. E paludibus tandem Hollandos migrantes, teſtudinum more, nunc exaudio, vtinam bona fide. De Magna Britannia obmuteſco, ſoluit Orbitelli obſidionem exercitus noſter, multis preſſus incommodis, ac potiſſimum copiis auxiliaribus Neapolitanis, quibus Summus Pontifex paſſum permiſit liberum. Cohortes noſtræ admodum debilitatæ teſtant. Briniolam nunc cogitamus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Auguſti 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

BRiniolam amœnam tandem appuli, vt aliquando ruſticam deguſtarem vitam. Vbique tamen nos ſequuntur negotia; & donec pereat diſſimulata facies hiſtrioniam exercere cogimur, beatámque ſperare quietem nobis non licet, niſi vera redeat. Theatrales ſumus, ſolúſque Deus in æternum permanet. Et ſic nihil quod delectet expecto. Heroüm

noſtrorum

nostrorum exercitus Bergam honestis recepit conditionibus. Et Dunkercham oppugnatum iri existimant Aulici nostri, incolumes seruet fortuna, duo fulmina belli, Scipiadas. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 13. Augusti 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

HIc expecto Classis Hispanicæ Genuense legentis littus, vltima noua. Nauigabat nudiustertius Ponentem respiciens, Principe Monæci prospiciente, Orientis fauente vento validiore. Triremes non aderant. Nostra, vt mihi renuntiatum fuit est in procinctu, itéque obuiam hostibus viriliter decreuit. Prouincia nostra militibus est referta. Sto in medio eorum singulis prouidens rebus, non vt volo, sed pro viribus. Dunkercham vt opinor, non obsidione cinget exercitus noster. Omnia seruiliter non pro dominatione, sed pro ipsa seruitute conceder Magnæ Britanniæ Rex. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 20. Augusti 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν,

HEroï nostro vulnus inflictum, mortalem ostendit, quem æui futuri memoria æternum reddet. Immensa laudis cupido perdet aliquando Virum Incomparabilem, antequam ætas matura animi motus ebullientes refrænare possit. Nullum deseret periculum, nullæ inseruiunt admonitiones, nemo tandem obuiam ire contendet, sequuntur quem demirantur, & dum eius insistunt vestigiis, hinc & hinc labuntur. Deus tandem tam caro capiti æterna prouideat pace. De Hollandis nihil dico, eorum cauillationibus obstupefactus omnino. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 27. Augusti 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS,. Εὐλογεῖν.

PEruenit ad nos citissimè, rei tormentariæ Præfectus terræ, marique Imperator designatus, resarciet præterita damna Dux peritissimus. Recepit se Classis Hispanica versus Hispaniam. Apparatus noster magnificus, Iberico minatur orbi, vtinam Turcico, oc communis hostis Christianitatis ex incendio solus proficiat. Huc vndique confluunt pedestres, equestrésque copiæ. Mardicum captum refert vltimos Aulæ cursor ad Aquensem missus Episcopum. Regem Britanniæ Prouidentiæ diuinæ linquo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 3. Septembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

TOt diuersis exercitus constat partibus, vt antequam ad vnum redigatur corpus, non parum insumatur temporis. Melleræus Dux eximius, & cui Poliorcetis nomen conuenit, adest, & omnibus inuigilat curis. Orbitellum execrantur milites, & dum istud effugiunt periculum, incidunt in maius, & insignia deserentes, Præfecti castrorum diligentiâ, capiuntur, punitur commune crimen, constantique pertinacia, lucri causâ, perpetrant milites, quod pœnâ crescit, & misericordiâ non fit minus. Sic omnia regat ventorum Pater, vt fœlicem portum teneat nostra classis, fortunatúmque successum terrestris inueniat exercitus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 10. Septembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

HIsce amœnis locis nihil nisi de memoria Peireskij, & de Gassendo obloquimur. Terrestrem incolere paradisum nobis videtur, vbi malum Persicum, vt obiectum culpæ primi nostri parentis, attenta mentis acie perpendimus, & riuulos murmurantis aquæ perspicimus, hîc mitior hyems, & æstas minùs feruida nobis paret. Prior ipse, Patrefamilias absente, oblectamento multum inseruit, & quamquam molestissimo implicitus morbo, nullo detentus incommodo obuiam it omnibus, quæ gratiorem domum possunt efficere. Iam iam è portu soluunt nauigia, triremésque nostræ mare petunt. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Belgenserij 16. Septembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

LAudis immensa cupido sic animum Ducis Enguinæi stimulat ac pungit, vt ardua petere non desinat, Et vt sui superior omnium oculis videatur, famam senescere suam non sinit. Nauigat nunc nostra Classis, pro cuius incolumitate & prosperitate, continua iacimus vota: accessit tandem Campinius noster alta è rupe Monæci descendens; concordes viuimus, constantique nos prosequimur amicitia. Cùm de reditu in Prouinciam non loquatur vltimum epistolium, non ampliùs spero, litigant vt rescivi, Dinienses aduersum te, thesaurum, quem possident, vt mihi videtur, nullo cognoscunt modo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Septembris 1646.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Eractis Comitiis huius ciuitatis, & aliquibus desumptis medicamentis, corpore purgato, Mansescam cogito animi recreandi gratiâ, venationique dandi aliquid temporis, & postea ad negotia redibimus. Et sic vita transit citò & imperceptibili gressu, Neuræum tuum conueniam, & de tuis loquemur negotiis. Enguinæus, vt fertur, obsidione cinxit Dunkercham breui victricibus cessatam armis, quid plura? aut pax æterna succedet, aut victoria læta. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 1. Octobris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Appulit tandem, vt rumor est, Classis nostra ad Portum-longum vulgò dictum *Portolongone*, est arx in Elbiensi insula sita, pentagona illa quidem, sed militibus quingentis tantum defensa; pauco rum dierum labor erit eius expugnatio, custodia verò difficilis. Sed nihil est quod non possit Gallia tantis columnis fulta, cùm nihil de Magna Britannia dicas, huius Regis deploratas res video. Postridie Deo fauente, Manuescam petam, vt iam rescripsi, Neuræum allocutus sum tuum, qui lite finitum iri negotium totò credit, non ei resistere præsumo. Delectationi enim, vtilitas est anteponenda. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Octobris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Vrbem nostram post octo dies, iterum appuli, hîc me inuenêre duo vltima à te rescripta epistolia, & bonus Dunkerchæ captæ nuncius. Fronte gerit vt video, Laureatam coronam Enguinæus noster, superior sui, vtinam diu? Sic enim in periculis vltrò implacabilis ardet, vt singulis momentis pertimescere liceat. Iteratis actibus generatur habitus, & ita indurescit tanti Principis animis, vt Amicorum precibus aures claudat omnino. Bene sperandum de Magnæ Britanniæ Regis salute si à nationum inimicarum discordia pendeat. De lite tua aliquid subaudire cupio donec ad bonum deducatur exitum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 23. Octobris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Disces à Neuræo rumores Massiliæ inter Comitia, me præsente, qui authoribus improsperi, mihimetipsi & Campinio nostro, fuere fructuosi. Mouæci Principem in reditu colui, Amicum nostrum intrinsecum, Aulam nostram petit, citò reuersurus, vnicum filium secum ducit magnæ expectationis iuuenem. Audiui ex ipso Principe Melleræum Portum-longum certis recepisse conditionibus, quas hodie exequi obsessi polliciti sunt, de Ilerda nihil subaudio. Celebrabimus Deo fauente Diui Huberti festum venatione solemni. Roxolanus noster veniam petiit Venetiásque cogitat, vt Italia lustrata, partiam aliquando reuisere queat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Octobris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Quam mutati ab illis, Scoti isti qui legitimum Regem non modò deserere, sed etiam hostibus tradere consulunt. A Regibus nostris olim ob fidem delecti sunt, nunc verò proprium prodere Principem non erubescunt. De pace admodum dubito, timeo Danaos & dona ferentes, nobísque conditiones oblatæ multum suspicionis afferunt, cùm ex altera parte Suecis denegatnt quod ipsi belli iure detinent. Postremò cum Cæsare non cum Hispaniæ Rege tantum opus prouehitur. Hîc de Lerida solliciti, Portum-longum captum accepimus, ac Summo Pontifici conciliatos Barberinos. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Nouembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Improsperam tuam quaui subaudio valetudinem vix sustinere possum, Achatem fidum, coætaneum, quem senectuti meæ seposui, corpore gaudere sano admodum cupio, publicam potiùs respiciens vtilitatem quàm meam. Remedia adhibeas rogo, quæ in pristinum te restituant statum. Neuræo iure succensui, qui te febre correptum mihi non renuntiauerat. Hesterna die leporis venationi operam dedi, etsi pluuiosum inconstánsque tempus honesto illi oblectamento se opponat sæpius. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Nouembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Melius habes vt video, & lætor admodum. Valetudo nondum confirmata, omnes refugit labores, & sic, studiis, literis, aliísque vitæ oblectamentis, seriò parcas oro. De lite nihil scribis. Campinius supremi Consilij ordinibus probè vtetur, vt iure opinor. Pacem tempori, Germaniæ Britanniæque negotia linquo. In te vnum oculos conicio, incolumémque

columémque exopto, sine quo, incolumis esse nullo modo possum. Massiliam iterum petimus Comitiis vltimum impositur finem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Nouembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NOndum te domo excedere non libenter audio. Deum tamen Optimum Maximum nostras ratas pro te habere preces, firmiter spero. De Ilerda hodie gratiora accepi. De cæteris quæ nunc in ore omnium versantur, nihil dico, Portum-longum solum respicimus vt belli theatrum. Massiliæ Consules, fido Achate semper comite, meliorum plausu, in lucem prodidimus, pacatam linquo ciuitatem sine qua Romani olim non triumphauêre. Nunc omnes de isto capite Mundi triumphare student, & quæ Orbis terror fuit, eidem Orbi est despectui. Sic transit gloria Mundi. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Decembris 1646.

Soluta est Ilerdæ obsidio, vt fortuna leuis, magni quoque terga videret. Amici infortunium molestissimè fero.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INcolumem seruet diu Deus Optimus Maximus quem æternitati sacrabit fama temporum vindex. Nunc exercendo corpori & animæ totus incumbo, & melius habeo. Meditationi olim fixus intermissis aliis exercitiis, consopitus iacebam, periculúmque erat ne Apoplexia me raperet ante diem, at te Martini Medici vsus & consilio, nunquam robustior euasi. Hæc Amico renuntio bene merenti. Paucis dixi postrema epistola quid de infausta Leridæ obsidione, sentirem, libellum quem misisti accepi. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. Decembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

REum litigans duplici dignus est pœna, mitissimum virorum oppugnat Doctósque viros vigiliarum tuarum labore fructúque priuat, importunum moraboc Neuraóque consulto, ne quid detrimenti capiat res tua familiaris prouidebo, Libellum de pluuia rosea nondum legi, percurram, & quid sentiam non reticebo. Germaniæ res protrahuntur, Magnæ Britanniæ Regis infortunium eius pariet salutem, ita vt armatus non potuerit quod inermis obtinuit, tantique Regis miseriæ plebis amorem exsuscitare videntur. Fœlices quorum magnanimitas admirationem potiùs gignit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19. Decembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

BReui summa vertuntur & nihil est mutatione certius. Aulæ inuidi in vmbra educati ferméque omnes ignaui adulationi seruientes, Comitem Harcuriensem quem non sunt imitaturi culpare audent talibus assueti. Certissimum est tamen vicisse ante Leridam Hispanos numero tantum, & patientiâ illâ inimitabili qua solent vti à tempore quo magnus Consaluus in Neapolitano Regno nostros superauit. Nulla in Catalaunia timetur obsidio, recepit se Hispaniæ Regis exercitus ad Hiberna insigni militum iactura imminutus, in Flandria hyems nostra tutabitur præsidia; in Italia Neapolis Prorex aliquas cogit copias, sed lentè. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Decembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NVnc Ianus bifrons duabus clauibus claudere anni præteriti portam præsentisque fores aperire creditur, nunc obliuioni datur quid retro futurum non intelligitur, solóque fruimur momento, quod præsens vocatur, nunc dies truditur die primusque dedit extremum, nunc denique noua licet condere fata, & ante-actæ vitæ deflere peccata vt vetere Adamo expoliato noui, moderníque sequi vestigia possimus. Do tibi Aulæ Romanæ vota ad multos annos quibus Summum Pontificem prosequuntur Purpurati, peropto valetudinem firmam Mundúmque victum non deficiente crumena. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis die prima anni 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DEfleo equidem Serenissimum Principem nostrum sanguine purpuratum, ingenio sublimem, pietate fulgentem belli domúsque donis decoratum, quem inuidum eripuit fatum, anticipata extinxit senectus, breues, ac infausti Galliæ populi amores tam charum non potuere detinere Principem; summo eum honore colere non erubescebam, redamabat optimus Heros cui successit alter tertium similem non relicturus. Quid dicam amplius deest vox, lacrymæ opprimunt tantóque obrutus dolore finire cogor. Vale Musarum Decus & Ornamentum, vale & iterum vale tantique Viri memoriam mori ne sinas. Aquis-Sextiis 9. Ianuarij 1647.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

COmitia meditantes diſceſſus nunc diem auidè expectamus, noua ſemper appetentes, vnde miror te in vltimo epiſtolio aſſeruiſſe nihil in hoc orbe eſſe noui, imò noua mihi videntur omnia horæ, diei, anni momēta, inſtantia, hominiſque natura mobilis ſemper, & vana, quæ noua ſemper amat, & mox poſſeſſa relinquit. Puerorum more ſemper varia attrectamus, & vt illi manibus, ſic nos animo pugnantia concupiſcimus. Denique ita immutatur homo, vt vix vlla infantiæ remaneant veſtigia, affectus noſtri inconſtantes ſunt, odio proſequimur quem dileximus, nihilque fixum præter Deum immortalem. Quid aliud expectandum in tot ac tantis anguſtiis conſtituti, niſi alteram vitam immobilem æternam, quæ noſtra refrænet vota, & impleat indomitam rerum diuerſarum ſitim? Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Ianuarij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INeunte anno Hiberorum peſſima noteſcunt conſilia, & dum ore pacem prædicant, corde reſpuere non erubeſcunt. Timeo Danaos, & dona ferentes, Hollandis mitiores offerunt conditiones pacis, vt à ſuis fœdere iunctis eos faciliùs auellant. Nihil denique ſincerum in hoſte captioſo cuique pietas, iuſtitiáque non hærent. Ottomanni viam inuenient Venetiſque ſubactis illorum ambitioni frænum imponent, tardiúſque à Principibus Chriſtianis dignoſcetur quid à Gallis Orbis Chriſtianis ſperare, quidve ab Hiſpanis timere iure debet. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Ianuarij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ACuto ac diuturno dolore tactus ob Principis noſtri mortem negotia pro ſolatio accipere nitor. Hicque ſumma patientia in conuentibus agentes vniuſcuiuſque ſententias Regni neceſſitatibus accommodare tentamus, vtinam proſpere cedat, quicquid tamen accidat impauidum ferient ruinæ. Archiepiſcopus Aquenſis abeſt, ſolus Regienſis Epiſcopus conuentus noſtros preſentia firmat, Siſtertienſem amiſſimus qui huius infirmi orbis vinculis omnibus ſolutus miti & contrito obitu cælum (vt opinor) petiit. Ratiùs tibi reſcribam donec Aquas Sextias repetierim, pluuias importunas experimur flagella Dei minitantes. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Dracennis 3. Februarij 1647.

Epiſtola ad Gaſſendum.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MOnaſterij res protrahuntur & magnæ Britanniæ Regis caſus ad extremum deducitur, vel potiùs vt mihi videtur iam periit qui famæ fecit irreparabilem iacturam. Nam contemptu famæ, contemni, Virtutes certiſſimum eſt. Quoad negotium de quo mihi perhumanè reſcribis, epiſtolas quas optaſti mitto. De reditu ſeriò amicum ſollicitans ſocium curarum quæro, qui & verum enunciet & ſecretis horis mihi ſit ſolatio. Fœliciter vrbem caput omnium huius Prouinciæ repetimus non ſine plauſu, qui cùm detur malis & bonis conandum eſt tamen vt vltrò concedatur. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19. Februarij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VIrtute præditis non ſemper fortuna fauet téque ab indultario perſequutum, iri non obſtupeſco, iniuſta illa volubilis Dea inuidet bene meritis, excelſos deprimit, infimos extollit, ignaros fouet doctoſque Viros deſpicere non déſinit. Indultariuſque ordinariorum flagellum manu arripit beneficia potiora, liberúmque ei eſt minora reſpicere, ſed ars opponitur arti & aliquando cogitur accipere quod illi offertur ſatiſque potentiæ ineſt Principibus noſtris ad coërcendam huiuſmodi hominum inſolentiam. Lites abigere licet, nam vt in bello aliquando firma militis & ducis præſentia victoriam conſequitur ſola ſic in palatio linguarum pugna multum poteſt ficta pertinacia. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Februarij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PAci toties decātatæ nec credo, nec cōfido ob graues tibi iam reſcriptas rationes. Vndecimus præteriti menſis dies conuentibus noſtris finem fecit; quem ſperabamus. Nunc hîc Saturnaliā celebramus more gentium Romanorúmque rerum Dominorum, qui vulgi voluptates tolerabant, hiſque immiſceri lætabantur. Soli Ieſuitæ quadraginta horarum ſolemnia colunt vt verbo, & exemplo à ludicris populum auertant. Archiepiſcopus noſter abſens ſocietatem eſt imitatus Sacro, ſanctiſſimóque Chriſti corpore expoſito precibus, & prædicationibus prauum extirpare morem nititur. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Martij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

NOn prospera te vti valetudine doleo admodum; aërem repetere natalem licet, vbi mitior hyems. Nunquam Amici præsentiam tantopere desideraui, omnes cum nostra fortuna, nemo nobiscum loquitur. Adulatio palam, inuidia clam agit. Perge igitur, aduola, neque despicias Amicum, qui te summo prosequitur amore. Pacem inter problematica reputo, Regémque Magnæ Britanniæ in extremis laborantem existimo. Et quicquid ei euenerit Herois nec nomen, nec locum occupabit. Et sic satius est pulchræ occumbere morti, quàm vitam degenerem trahere. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 12. Martij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

PErtinax illa ex hyemis intemperie contracta valetudo mihi est molestissima. Aeris mutatio multum confert, & quamuis omne solum forti patria sit, regio tamen natiua trahit nos, & allicit. Aliquid semper noui fert Prouincia. Patronus ille Regius olim Amicus nunc infensus Gazellum in carcerem coniecit cohortis huius Prouinciæ seu Centurionem, Reginam & Regios monui ministros callido Betecullij ingenio summam opponens moderationem. Huiusce rei successum, & seriem tempus edocebit. Vale interim imò integerrima fruere sanitate quo citiùs possis ad nos incolumis peruenire. Aquis-Sextiis 19. Martij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

MOtos componere fluctus non est facile. Pacis opus nunc fiet Philosophorum lapis nisi adolet communis Christianorum hostis. Quod ad te attinet Regium placitum lubens accepi. Neutræúsque noster contentus exiuit à me. Quod non est patrum quandoquidem cùm de suis negotiis agitur impatiens appateat semper donec tuæ satisfactum sit vtilitati. De Magnæ Britanniæ Rege nihil est quod dicam non solùm loquendi, sed agendi momentum perdidit, clientelisque suis destitutus vicinorum Principum frustra implorabit auxilium. Parcat Deus tanto Principi eripiátque eum è manibus inexorabilis Deæ, quæ nemini parcere visa est vnquam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Martij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

MOræ impatiens breuem absentiam molestiùs feram. Conualescenti naturæ conuenientia afferas remedia enixè rogo. Auriaci Principis magis deflerem obitum, nisi pars animi præcipua iam demortua fuisset. Heroës illi ad totius orbis tutelam nati, occumbere optant, cùm gloriæ inseruire desinunt omnino. Principis Condæi belli meditamenta esse diuersa ferunt multi. Varij varia. Sunt qui Catalauniam Heroï inuictissimo repræsentant, alij Italiam ei destinant. Modò euadat incolumis nec inglorius, magnia conatibus consentire non recusabo. Francorum clypeus, & ensis Fabium Maximum Marcellúmque referat ad Nestoreos annos. Valo interim tu Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

NOn possum quin tuam extollam moderationem, & prudentiam, vtilitatem minuis, ne Amici iacturam experiri cogat te fortuna, vitæ commodis renuntiare vales, ne ingratum reperias Amicum, denique tanti pendis, quanti magnanimi illi antiqui, quorum vt amor, immortalis sic viuit memoria, & qui denique salutem Amici suæ Ipsi præponere lætabantur. Diuitiis affluat qui contemnit, détque mihi hoc fortuna vt possim bonis, & commodis Amici tanti nominis virtutes eximias comparare, Capellani opusculum eruditionem non Gymnasij, sed Aulæ redolet, sempérque sui superior Virgilius noster doctos, & indoctos in admirationem trahit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

DE Bauariæ Ducis neutralitate aliquid subaudieram. Callidus, & vetsutus Princeps vergente senectute tum demum ad pacem appulit animum, vtinam seriò, serò certè erit nisi promoueatur negotium. Condæus Heros magnis itineribus Catalanniam petiit, non me insalutato, vt iam rescripsi, sed de tanto Principe repetita placebunt. Tarasconum ad hoc electum fuit. Vbi summa excepi lætitia Virorum summum, ne sit Gallorum vltimus, magna modestia insatiabilem gloriæ cupiditatem tegit. Nihil est iuuenile in ipso nisi ætas. Luculli, Gastonis, Fuxij, Spinolæ Marchionisque more rem militarem nullo belli experimento optimè callebat, artibus etiam pacis instructus

instructus omnino vtrumque tempus rectè poteſt gubernare. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Facilis eſt curationis morbus cognitus, & à perito viro quoque ſapientiſſimus ab oraculo Delphico pronunciatus eſſet ſi inter ſeptem claruiſſet. Nunc diſceſſum ſpero, nunc expecto omnium botarum Amicum, & qui ſummam mecum experiri libertatem poterit. Inæqualitas cum amicitia non conuenit vt putant plurimi, ſed eam exiſtimo eſſe vinculum contraria etiam coniungens. Sed quicquid ſit nec ſum Alexander, nec tu Diogenes, ambitioſus ille, contentus iſte, magnus vnus, & paruus alter, primi tamen excitauit animum vltimi moderatio, verbis tantum ſummus ille Imperator iteratis actibus philoſophabatur vltimus etſi ſors inæqualis, & Diogenis minor, magni mores longè etiam erant inferiores. Exuamus igitur quæ non ſunt ſimilia ſiétque nodus amicitiæ inſolubilis. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 23. Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Effulget nunc maior pacis in Germania ſpes vt video, & opto. Bauarus ad ſummam vergens ſenectam labori quietem, honeſto vtile præfert. Imbellis Venetus Ottomanni iugum ſubire non cogetur, Réxque Magnæ Britanniæ ſecurior Galliæ auxilium opportunum ſperare ac expectare iure poterit. Luſitanus copias dimiſſas euocabit ad ſe. Catalaunia quoque pondus diei, & æſtus feret, & ſic exercitibus ad extraneos miſſis pax tandem ſuccedet quieta, vtinam diuturna. Rumor eſt Hiſpaniæ Regem puellam ferè decennem matrimonio ſibi iungere. Mirum eſt tantam prudentiam ſic delirare. Vale Muſarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis vltimâ Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Summo tactus dolore ad te teſcribo heri maligna febre correptus obiit Maſignanus Amicus addictiſſimus. Hodie meam defleo ſortem. Nam illius perfectus eſt ſtatus qui in portu nunc quieſcit neceſſariámque Parcæ ſoluit dotem. Non eſt beatus qui viuit, ſed qui in Domino moritur; imò infœlix qui tot tantiſque expoſitus caſibus vix vnum euadere poſſe ſperare nequit. Epaminondæ mors ſacra Chriſtianæ reſpondet quodque olim generoſitas nunc pietas vocatur præuenire tunc mala nunc expectare patientérque ferre licet, & ſic non qui fato fungitur ſuo, ſed qui in lubrico ſemper eſt, motúque perpetuo, ille infœlix merito dicitur eſſe. Aualſo vno alter non deficiet, modò ad me citò incolumiſque peruenias. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Maij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Inter bona externa proſperam valetudinem primatum tenere non ambigitur. Et ſic nihil eſt quod ad iter faciendum te cogat cùm remediis præmuniendum ſit corpus quocumque ſit implicitum morbo. Rediit æger Campinius noſter heſterna die. Non timent Medici, ſed quid in parte incerta ſola poſſit coniectura certè non ignoras, muta, & ratione carentia dictamen quærunt & inueniunt. Solus homo non ſe dignoſcit, ſuum non inuenit temperamentum alteriúſque arbitrio vitam committere audet. Quid miſerius, ratiocinatio inutilis eſt omnino ſi corpus, & organa in quibus operatur regere non valemus. Monaſterij res protrahuntur, vt Claſſis Hiſpanica magnis ſumptibus euentu proſpero reſpondere queat. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Maij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

De itinere ad me faciendo ne ſis inquietus rogo. Abbati noſtro ſuffragor non enim eſſet rationi conſentaneum Amici valetudinem non bene confirmatam temporis, & viæ incommodo committere, valeas, & maneas hortor, modò ſtes promiſſis cùm opportunitas permiſerit. Longiùs procedet Campinij noſtri ægritudo, longa ſeu cronica erit, vt affirmant Medici ſed non periculoſa. Iam tuſſis concocta expultur, febris penè imperceptibilis vix pulſu dignoſcitur. Et ſic non eſt quod timeamus. Dum peregerim quinquaginta annorum curſum Deo Optimo Maximo gratias ago infinitas, Amicúmque noſtrum moneo. Nunc etſi proſpera vtentes valetudine, ſeneſcimus tamen tacitiſque labentibus annis finem reſpicimus vt proximum, aut ſaltem, non valdè remotum. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 28. Maij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

De remediis morbum aggredi facilis curationis & cognitionis difficilis lubenter audio, alternis vicibus humana vertuntur

morbis sanitas, prosperis aduersa, infimisque summa succeduut interitura simul. Ingenij monumenta famæque æterna, cætera peritura. Meliùs habet Campinius noster cuius incolumitas inoitur meæ. Malè audiunt hîc Hollandi parúmque politici censentur, nunc Nassouij magnanimi illi desiderantur, qui cùm Reipublicæ bellantis iecerint fundamenta, vnica militari arte stare posse hunc statum prudentissimè coniecêre. Fides Germaoa deficit execœcatúrque prudentia illa, quæ armis libertatem acquisitam, absque armis tueri stultissimè putat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Iunij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ARmeoretiarum propugnatio obsessis gloriam, obsidentibúsque honoris parum produceet (vt opinor) Leopoldique repentina Archiducis eruptio non erit tanti nominis. De Lerida nihil certi nisi qood ab Heroe nostro egregie, fortitérque impetitur. Quoad pacem, in eadem sum sententia, esśétque vt mihi videtur nociua nisi esset vniuersalis. Domus Austriaca non solùm fœdere & sanguine, sed etiam propria vtilitate connexa sibi ipsi auxiliari non desineret, esśétque Cæsar ad opitulandum liberior si Germania quiesceret. Campinius noster conualescit. Totaque domus nostra bene se habet Deo iuuante. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 11. Iunij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DVcem Bullionij venientem excipio. Nunc fortuoa mitior ei fauere coepit. Perierátque nisi periisset arx Sedani, solos Reges decet. Paréntque istius ad supremos Aulæ honores peruenisset, nisi tosano amore Sedanum deperiisset. Militares obtinet virtutes, clariórque esset nisi carcer animum eius exasperasset, minósque patientem virum exposuisset, cuius constantiam non in præliis solùm, sed vbique oportebat demonstrare. Non ad culpandum scribo, sed ad firmandum cor magnanimis exemplis. Motum vt mihi videtur studium vtilius. Nou semper belligeramus, non ad supremas euocamur consilia. Sed vbique experimur naufragia, & in paruis, & in magnis assuescere debemus, vt virtutis Heroïcæ in nobis, si possit, hæreat habitus infixus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Iunij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VEllem consuleres de tuo morbo Protomedicum Regis, nomine Valterium Arelatensem, ne febris accidentaria habitualis fiat, iure timeo. Campinius charissimus inuisit me hodie Aquarum petiturus turrim, vt aëris melioris respiratione vires reficiat. Briniolam cogitamus. Quoad Germaniæ pacem clarè nunc vides sententiæ meæ certitudinem. Cæsar Galliæ iungi fœdere pacis cupit, vt sociis Hispanis validiores suppetias ferat, quod si obtineat, actum est de nobis. Magnæ Britanniæ Regis auxilium de Cælis opto, in terrarum enim orbe nihil est quod sperare possit. Hostis Hispanus, rebelles subditi, Hollandi subdoli, Galli extraneo detenti bello, quid possunt? Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Iunij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VT olim summus orator Cicero suas finiebat epistolas potiùs ad familiares, quàm familiares dicendas, sic tu à valetudine ordiris tuas & bene. Totius enim delectationis fundamentum sanitas, præclara nempe eius ope destituta odio sunt omnino ipsáque iucundus dum morbus est displicet senectúsque robusta, & sana potior est sine dubio. Quoad res vniuersas Turrenium citiùs euocarem si possem, vt Archiducis præliminaria bellica retundat, & pellat. Hollandis parcere non possum, nisi in periculo mortis ne reprobus fiam. Illorum ignoro politicam, nec mihi suadere possum, quonam modo otiosa stabit quæ vix bello & sociis potentibus fulta Respublica vix viget. Peruanum aurum suspicor, & ne sit Tolosanum timeo. Regis Magnæ Britanniæ casum fortunæ assigno, cuius ludibrium & Reges, eius erit prudentiæ illam firmiter tenere impetúmque cœcum prudentiâ moderate. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Iulij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INter spem metúmque scribo de Leridæ obsidione sollicitus, varij varia narrant, isti obsidionis solutionem volunt, illi fictam fuisse contendunt, & Hispanorum exercitum Herois nostri armis, & stratagemate profligatum asseuerant. Quicquid sit, modò Princeps incolumis euadat satis est, Martis & fortunæ par insolentia, quos rolluot, aliquando cadere sinuns, vt potestatis sublimis specimen nobis ob oculos ponere possint. De rebus belli, & pacis nihil dico

dico ab Aquilone panditur omne malum. Campinius torrem Aquarum inhabitat mox vrbem repetiturus. Valemus omnes Deo fauente, valeat etiam Amicus charisſimus Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Iulij 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

EX Aquarum torre aduenit Campinius noster valetudine ſatis firmata, hebdomade iſta diſcedam Deo iuuante Briniolam petiturus. Hic in medio Prouinciæ vndique noua confluentia præſtolabor. Quid tandem Leridæ acciderit, didicimus, ſoluit obſidionem Heros noster vt ter prudentiæ ſpecimina daret quot fortitudinis inclytæ. Claſſis noſtra Tolonenſem portum obtinet, hoſtes in altum coniuncti nauigant forſan noſtros iouaſuri aut aliquam ex noſtris infirmiſſimis arcibus, obuiam ibo, Deo fauente, totis viribus & alacri animo vt opinor. Vacant nunc Curiæ noſtræ ſoláque Vacationum camera laborat, & exiſtit. Tolle lites, grauéſque curas vitæ ſpinas aeriùs pungentes auelles ſine dubio. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Iulij 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Magnæ Britanniæ Regis rebus deſperate nunc incipio. Farfaxius exercitus Imperator aut non audet ſatis, aut Parlamentariis mihi videtur addictus. Quid ſibi vult tanta in Londini ſuburbiis commoratio? quid continui curſores euntes & redeuntes? quid denique ipſimet Regi conſilium ad quoddam caſtellum diuertendi donec res turbatæ componerentur. Reſpiciendum eſſe finem tantæ reuolutionis exiſtimo. In Flandria exercitus noſter nullos, vt opinor, magni momenti progreſſus faciet. Multis de cauſis, primam Hollandorum defectionem, ſecundam Vimarienſium rebellionem, tertiam & vltimam noſtrorum Imperatorum diſcordiam pono, quæ magnis conatibus ſemper aduerſa fuit. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 30. Iulij 1647.

Quanti emere debeam Regiam Bibliam à Plaignardo Aquenſi Bibliopola reſcribas rogo; tuis vltimis ſeriùs acceptis reſpondere non potui.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INſtitutiones Aſtronomicas nunc accepi, de tua proſpera valetudine certos & lætus, Tolonem inuiſi aliquot ibi expeditis neceſſariis negotiis. Plagæ noſtræ (vt fertur) grauia minatur Hiſpanus. De Sicilia nihil certi, populorum ſeditiones vanæ dum duce carent. Eſt enim plebs bellua multorum capitum, cùm vnum bonum ſufficiat. Claſſis noſtra nauigat, Hiſpanica etiam mare petiit. Nudiuſtertius venationi dedi operam, pridie Tolonem circuiui, heri denique facibus accenſis de ſecunda vigilia Briniolam appuli vbi mitior æſtus, aër ſalubrior, fontes puriores, mora quietior. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 5. Auguſti 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

AMœnam hîc degerem vitam ſi Amicus adeſſet Petrus, negotiis, venationi, ſocietati, deambulationi, aſſiduam operam do, niſique eſſet aliquod concupitum negotium imperfectum, quod animum premat, fœlix foret proculdubio vita noſtra. Sed ſpe ac voto tanta amplectimur, quanta ſuſtinere, nec ferre poteſt humanus animus; poſſeſſis vix acquieſcimus, & fortunæ more noua quærere non deſiſtimus confuſi ac varij. Hinc ad fœliciorem licet attendere vitam. Quoad Monaſterij res, Traumandorij diſceſſu, negotia manent, aut remanebit inutilis. Briniolæ 12. Auguſti 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ORi tuo ſigillum apponens dicam libenter me nondum inuiſurum nec Aulam nec Pariſios, multis de cauſis quas ſcribere non poſſum, fingo tamen ne longior noceat abſentia. Potes igitur valetudinem conſulere, itinerique te committere quando volueris, hoc firmiter credens te ex corde à me expectatum iri. Manebit anxius animos donec præſentiâ Amici incomparabilis fruar. Nollem tuo abuti affectu, & lubenter vtilitatem mentémque tuam anteponere meæ non dubitabo. Menſe proximo, Deo iuuante, repetam Aquas-Sextias vbi cubiculo ſatis ornato ſocium laborum præſtolabor. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 19. Auguſti 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VTriuſque Siciliæ turbatæ res Hiſpanos omnino obruent, aut iuſtis pacis conditionibus ſubmittent ſine dubio. Mirabile eſt magnum illud Hiſpaniarum corpus tam citò corruere, cùm tam profundis ſteriſſet radicibus. Hinc ſapienter à Ludouico vndecimo Galliæ Rege dictum fuit extranea extraneis eſſe linquenda. Monaſterij res protrahuntur. Aolæ noſtræ confiſi Germani crebris mutationibus æquiſſimas pacis

pacis respuunt conditiones necessitate compulsi, quietem tandem respiciunt, sed serò. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 26. Augusti 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

STrasagema Gassioni probè successisse lætor. Hîc alter Marcellus Gallorum ensis hostium tergo semper imminet, prosperisque & claris euentibus militum animos summa firmat fiducia. Possumus hîc tantum quiete respondere, etsi otium appellare non sustineo vitam politicæ immixtam. Pluuiæ aërem temperantes gratiorem huiusce loci fecere moram. Paucis tamen Aquas-Sextias repetam, vt aliquot expeditis negotiis Massiliam sine qua nunquam Romę triumphauit, inuisere queam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 2. Septembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

SVmma perfusus lætitiâ gaudióque exultans incomparabili, aduenientem Amicum tempore præfixo præstolabor. Brinoniam inuitus linquo, delicias meas Massiliam peto, vbi vt mari annonam procellæ alicuius venti violenti sæpe perflant, tantámque semper agitant vrbem. Non est res magni momenti, sed in ea nihil modicum. Diuisiones internæ, hostes externi, annonæ caritas, infirmorum pauperies, nobilium ambitio, celeberrimæ imminent ciuitati. Hisce remedium afferre è longinquo non possum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 9. Septembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

AQuas-Sextias linquo nunc ob Massiliam præsentia indigentem mea, vt nuper rescripsi. Propero vt hîc sistam cùm accesserit Petrus amicissimus, quanta exultem lætitia declarabit Neuræus ille doctus æquè ac ingenuus. Comparaui Bibliam Regiam, incompsam, Musæum te manet vt noua expoliator pumice, in ordinem cogatur, & ita oculis suis perlustretur Lynceis, vt alios pertimescere vix queat. Neapolitanus equus assessore exturbato campos excurrit, nobiles pedibus subiicit, Carolúmque Gattæum, Ducémque Totaltum sequitur. In Germania desinetur Longauillæus vtinam bona mente. In Britannia regnat Farfaxius, donec Scoti aut alij potentiores illum è Regio deiiciant solio. Rex interim clausus sortem ignorat suam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 17. Septembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

BReuitas vltimi epistolij me tenet. Timeo ne iterum in morbum incidat charissimus Amicorum. Sed modò Itineris, & aëris mutationem ferre possis conualescentiam sperabo iure. Medicus Martinus est expertissimus, eodem morbo laborantem Comitem Carsæum omnino liberauit. Sæpius rescribas rogo, valetudinem tegas, libris parum des operam, scripturæ minimè, recreationique multum impendas temporis precor. Monasterij res in longius protrahet VVerthij victoris. Farfaxius in Britannia nimis amplectitur, è Scotia tempestatem auguror illi funestam totique Regno mœstissimam. Rumor est Campinium è nobis auulsum iri, vt iterum Lugdunensem administret Prouinciam. Durus est hic sermo, omnibúsque desertus intimis, in te vnum oculos coniicio. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 24. Septembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MAssiliæ iter mihi intercluserè frequentes variolæ, quæ etiam Aquensem infestant ciuitatem, & postæ cuiusdam negotium singulos huiusce vrbis incolas ferme diuisos tenent. Dum maturescet, tara excolere conabimur vindemiisque operam dare, vt mixtam degentes vitam minùs otiosa ac magis sit grata. Verum est Priorem Velletæ excessisse è vita animæ dimidium tuæ. Quid noui? Reges, rustici, docti, ignari, duces, & milites eandem incedunt viam, seriùs, ocyùs, omne capax mouet vrna nomen aut potiùs, vt antiqui ferebant non est mors sed obitus, separatio illa animi à corpore, quæ sepulchro suam reddit prædam cælisque spiritum ac potissimum Deo, qui vt ait Salomon hominum sapientissimus Ecclesiast. cap. 12. dedit illum nostróque inclusit corpore terreno. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 5. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MOram aliquot mensium libenter feram modò salubrior euadas, & ad nos incolumis peruenias. Timeo tamen ne humidior aër temperamento noceat tuo. Plures esse Gassendos optarem vt Parisini, & Prouinciales eorum operâ vnà absque æmulatione frui possent. Sed vnicus Sol, vnica Luna, vnicus etiam Gassendus, quem vnicè diligo, concedo igitur te tibi ipsi vt aliquando meus sis. Quid demum? Tutelam è cælo accepimus,

mus, nobis patrocinatur æther, & conuiuati veniunt ad Claſſica venti, imò ad Claſſem Hiſpanam, quæ decimo tertio anteacti menſis littus legebat noſtrum, tanta eam corripuit tempeſtas vt per aliquot dies ludibrium fuerit Mediterranei maria ſolâque Ducis Oriæ triremis Genüam appulit incolumis. Decem hominum millia ferebat, Tolonémque vi expugnare habebat in mente. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

A Sanguinis ob præcautionem miſſione calamum ſumo vt tibi reſcribam. Non multum te accepiſſe ex ruſticatione incommodi lubenter audiu. Groboſij ambulacra tibi fuiſſe oblectamento lætor admodum. De diſceſſu amici noſtri nihil eſt quod dicam. Talis iactura tuâ tantum poteſt reſarciri præſentiâ. Nulla hîc abit dies quin Sol eluceat. Autumnus frugifer, etſi pauca frumenta, tamen, oliuæque fertiles fuere, & ſic Prouidentia Diuina compenſat omnia. De Monaſterij negotio nihil. Romæ promotio à ſummo facta fuit Pontifice, noſterque Archiepiſcopus vnus eſt ex ſex aſſumptus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Hiſce purgationis meæ diebus otioſus non fui, domeſticis operam dedo negotiis, quæ parum oblectamenti multúmque moleſtiæ afferre ſolent. Humanæ tamen vitæ fundamenta ſunt, fruſtráque ad alta ambitione noſtra properamus niſi prouentuum noſtrorum parſimoniâ fulti. Etenim exhauſti patrimonij iactura per ſcelera erit ſupplenda, neceſſitatique ſuccedit aliena rapiendi libido, cogitque deſperatio quos bona indoles & educatio à vitiis abhorrere docuerat. Abſit auaritia Idolorum ſeruitus quam animi hydropiſiam voco, deeſt auaro quod habet, & quod non habet, anima diues eſt cùm nihil cupit, & arca auro cùm ſit plena. Optimè Græci χρήματα, diuitias appellant, eas tamen moderatur vſus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis Sextiis 22. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MAſſiliam oculis pedibuſque luſtraui totam, & ſub ipſomet Comitiorum tempore, rura repetij, vbi homo viuit ſalubriùs, ſtudet frequentiùs, meditatur liberiùs, Muſaſque magis obſequentes experitur omninò. Vrbem denique cogito negotiis, conuerſationi operam daturus non ingratam, quandoquidem non quæro quæ mea ſunt, ſed ad ea tendo, quæ Regis totiuſque mihi commiſſæ Prouinciæ vtilitatem reſpiciunt. Tu denique valetudinem regas vt ineunte Vere ad nos incolumis peruenias. Iucundiſſimum non accepi epiſtolium. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 28. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ITerum rura repeto, conuentuum noſtrorum tempus expectans, omnium Sanctorum celebritatem colnimus, defunctorúmque commemorationem propterea quòd ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur. Sequitur enim delictum pede pœna claudo, cui ſatisfactionis ſiue purgatorij locus deſtinatur, culpam remittit miſericordia Diuina, flammis pœnam exſtinguit ſumma Dei iuſtitia. Prima ad Cælum euocat, altera ad tartara mittit, & ita omnium virtutum ſpecimen nobis linquit Optimus Maximus. Quoad vrbis huius res, bellum inflammatum, pacem difficiliorem video, niſi Neapolis & Sicilia hoſtibus noſtris quietis imponant neceſſitatem. Perfidus Bauarus iureiurando violato ſenectutis diem dehoneſtat vltimum. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 5. Nouembris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DIlutiuin pauentum dictum dulciſſimum epiſtolium tuum detinuit diutiùs, vixque ei reſpondere momentum reſtat. De re œconomica reſcripſeram monente me ruſticatione, quæ aliquando importuna non eſt. Nunc è te audio Bauarum fœdifragum quærere excuſationes in peccatis, quas non inueniet niſi pacê promoueat. In Britannia Farfaxius misero Regi illudere non erubeſcit. Has rerum facies fortunæque ludibria non ſine ſtupore conſidero, hinc ſeruum dominantem, illinc Regem ſeruientem; rebellantes alios, & vſque ad Synarum fines bellum penetraſſe atrox, cruentum, ſæuiens, terra, mare ſub tanto ingemiſcunt pondere vt omnia miſceri iure timeam. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 12. Nouembris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PRomptus diſceſſus tibi non reſcribendi attulit neceſſitatem. Nunc hîc fixus

duobus epistoliis vnico respondeo. Incipiens à valetudine tua, quæ mihi est cordi. Iure existimabat Tiberius Imperator vnumquemque sibi Medicum esse debere. Quandoquidem experientiâ dignoscitur Ars illa omninò coniecturalis. In Germania bellum inflammatur. Pax in dies difficilior, firmiterque teneo non nisi induciis ad eam peruenire posse delegatos. De Britannia magna nihil certi, prævalet discordia, vbi fixit pedem confusio, nec frater à fratre tutus. Farfaxius ipse (vt fertur) militum animus ad Regis miserias conuersos vix potest cohibere. Equus interim Neapolitanus instæuis Sessorem excussit Hispanum, Galliamque infœlicium protectricem respicit. Classis nostra ad auxilium properat quingentis nostris electis ex præsidiariis militibus onusta. Fauet ventus, fortuna rerumque opportunitas eximia. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Ciuitati 25. Nouembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Difficiliorem Prouinciæ statum in Comitiis experimur. Populi in vnum coacti sibi videntur liberiores, & audacter denegant quod priuatim ac separati sine murmure soluunt, pollicentur quod præstare non possunt, omnes verbo depugnant, singuli denique vincuntur. Non sine labore tamen ad finem peruenitur. Preces, minæ, consilia adhibentur, falluntur autem vt pueri quibus Saccaro conditum porrigitur medicinæ poculum. Est pia fraus, quæ ducit ad salutem. Classis nostra à 25. Mensis transacti die nauigat, vt Neapolitanis auxilium ferat opportunum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Ciuitati 2. Decembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Comitiis nostris peractis liberiùs nunc scribo, distuli infinitis implicitus negotiis, vrbem nostram tepeto, vbi non erit tranquillior vita, & sic quieris nulla spes; non expecto equidem nec spero, donec ad æternam peruenire beatitudinem liceat. Cur nostrum triangulare, solo Trinitatis triangulo repleri potest. De valetudine sollicitus tua præsentiam non spero, etsi admodum desiderem, adueniet tamen discedendi momentum, si pari detinearis desiderio. Neapolis rebellio procedit semper, Classisque nostra in auxilium nauigat, Dux Guisius omni superata difficultate incolumis tandem euasit. Monasterienses (vt fertur) ad pacem tendunt, Bauariæque Dux Imperatori quietem inspirat. Discedit Campinius ab amicis raptus eum mei summo retineatur amore. Siccine separat sors quos amor nodo iungit inseparabili? Vale Musarum Decus & Ornamentum. Ciuitati 16. Decembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Discessit tandem Campinius noster non sine mœrore, separatio violenta, vbi vnio stricta fuit, absentia intolerabilis, vbi præsentia tam grata erupit, aufugit, euasit. Sed imaginem sui ita cordi infixit meo, vt nunquam deleri possit. Inest amori in mortem impetiosa manus magisque superabit absentiam amicitia non communis. Nunc omnibus destitutus, post te, tuámque præsentiam fortiùs clamabo, modò adsit prospera valetudo sine qua vita ipsa ingrata. Breuior fiet epistola hisce diebus festis ac potissimum Domini Natalibus, quæ ieiunio ac precibus colere & celebrare decet. Vale igitur & sic præsentes inspicias, vt absentis amici rationem habere possis. Vale iterum Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 24. Decembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Adest vltimus huiusce anni dies, aderit citò finis vniuersæ carnis, & sic ad mortem properamus cuncti, vnum est Numen æternum, immotum, cætera caduca & fluxa, primusque dies dedit extremum. Nosque ipsi theatrales Mimum vitæ agimus vsque ad plausum, & qui nobis superstites, censores seueri sunt, odioque, liuore, aut æmulatione ducti, cineribus non parcunt nostris. Nascentes morimur & quamvis morientes viuamus, delitias colimus vt immortales, venationi, ædificationi & aliis oblectamentis immixti vltimæ obliuiscimur horæ, instat illa tamen nosque incautos rapit trahitque nolentes. Sic philosophari decet, dum est mens sana in corpore sano. Grata fama valetudo contingat abundè, viue, valeasque semper Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis die vltima anni 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Annus hic bissextilis Martialis potiùs quàm pacificus, vt mihi videtur, erit. Turca Venetum totis viribus oppugnat, Anglus Regem suum detinet in carcere. Bauarus cautus occasionem captat. Socij nostri aut oppressi, aut lapsi, viribus animóque deficiunt. Aula Romana nouum speret Pontificem, & Neapolitani magis sine Domino quàm in libertate Hispanorum iugum excutere tentant. Gallia in se vnita internam fouet pacem, dum externum bellum parat. Et sic

ſic vbique Claſſicum tuba canit. Tu interim valeas Muſarum Decus & Ornamentum, bene valetudinem regas, amicorumque abſentium memor, ſtudeas frui votis, patriis vti ambitionéque illa exui, quæ ſublimia cruciat ingenia. Aquis-Sextiis 7. Ianuarij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MOleſtiſſimo ſemeſtria Parlamenti implicitus negotio, vix quieſcit animus, vndique tamen proſpera exoriuntur Dux Mutinenſis proſpero prælio, Mediolani copias fugauit & cohibuit. Naualis noſtra Claſſis, vt fertur, Hiſpanicam ferè cremauit. Hinc & inde victoria. De Germania nihil ſpero. Monaſterij res protrahuntur. In Magna Britannia captiuus Rex, ſubditorum inclamat fidem, & ſic incipit annus Biſſextilis. Valetudinem firma quò poſſis citiùs nos conuenire. Valet Deo fauente familia, excepta vnica filia, quæ paramper ægrotat, non periclitatur tamen, breuique vt ſpero conualeſcet. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Ianuarij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ETiamſi res in Magna Britannia nutent, negotiumque pacis interruptum eſſe videatur nulláque concordiæ lux affulgeat, Dei Optimi Maximi prouidentia Chriſtianitatem in peius ruere non ſinet. Veneti ſoli reſiſtunt hoſti formidabili, Græcia libertatem appetit, omnéſque Orientales, qui Catholicam profitentur fidem, noſtram implorant opem. Claſſis noſtra incolumis & victrix Tolonem appulit. Neapolitani concupiſcunt magis florentem ſtatum quàm ſperant & inter ſe diuiſi, Hiſpanis locum dant vltima tentandi. In Hetruria arces noſtræ bene muniтæ. In agro Cremonenſi velitationes proſperæ audiuntur, & ſic vbique incipitur annus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Ianuarij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

HOc momento interdicitur Parlamentum noſtrum, & poſtea inſtituetur Curia ſemeſtria, ſpero, Deo iuuante, omnia tranquilla. Emiſſio illa ſanguinis eſt copioſa eſſétque periculo imminata, niſi ordinum huius Prouinciæ obſtaret diſcordia, nouiſſimum malorum & extremum. Quoad res Monaſterienſes, omnia obſcura. Neſcio an diſceſſerint Hiſpanienſes Plenipotentiarij, vt fertur. Petiit portum Claſſis noſtra multas paſſa tempeſtates, Hiſpanica verò anchora fundauit naues Neapolitanorum Caſtellorum ſub ictu. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Ianuarij 1648.

Inſtitutum fuit Semeſtre, nemine refragante.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

FEbricula etiam ephemera tuſſi importunæ coniuncta tentatus fui. Nunc bene habeo, valetudiniſque tuæ ſolùm anxius mœſtus hæreo, donec epiſtolio me recrees. Anglum deflerem magis ſi Schiſmaticus non eſſet. Nunc verò ſpoliatus nouiſſimum expectat diem. Monaſterij negotium diſſimulatione iter pergit imperuium cuius terminus Europæ Chriſtianæ erit ruina, hoſtiſque communis proſperitas. Plura dicere vetat breuitas conſueta. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Februarij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NOn ſine labore peruenitur ad quietem, bellum pacem poſt ſe ducit, & tempeſtas ſerenitatem. Confuſio denique magna ordinem gignat neceſſe eſt omninò. Hiſpanus pacem horret. Attamen regni Neapolitani rebellio progreſſum facit, cogétque neceſſitas quos ratio non regit, deprimet ſuperbiam nationis fortuna peſſima, contumaciam retundet Amicorum deſertio. Arces offerunt Summo Pontifici, qui mediatoris partiſque communis nomen non amittet, vt bellum incertum contra nos gerat. Valetudinem curas rogo meique abſentis rationem habeas totis viribus precor. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. Februarij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

TVrbatas Europæ res componere Dei opus eſt non hominum. Fruſtráque excruciantur ingenia. Hic digitus Dei eſt qui peccata noſtra punire non deſinit, quandoquidem peccare non deſiſtimus, vtriuſque temporis, bellorum ac pacis, vitia ponderans, minora ſuſtinet maiora perdens, luxum, ſuperbiam, gulam, lubricitatem cum pace ſimul eliminat, rapinas, cædes, ſolitudines, bello committit & permittit. Et nondum ſtatim finis, precibus, conuerſionibus, & eleemoſynis caritas emetur tantum bonum immeritum. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Februarij 1648.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Inducias tibi cum libris omnique tam animi quàm corporis labore ſunt faciendæ, quò faciliùs valetudinem regere poſſis. Tornatorio totis ſuadeo viribus, vt te vel inuitum ab aëre Pariſienſi auellat, vbi vrbs imminet inclyta totius imaginem referens Orbis, hinc Aula eximia paret offundens inſpicientium oculos, illinc infinitæ plebis obiectum, armati, docti, nobiles, artifices vndique ſurgunt, diuitiæ immenſæ, paupertas etiam iacet importuna, quid dicam ampliùs, confuſio eſt illius ordo, & quotidie famem timet ciuitas, omnibúſque abundans, & referta rebus. Incantat animos, faſcinat oculos pulcher Aulicórum corda, & Preſbyterûm doctiſſima pietas ad Cælum trahit multos, & ſic virtus & voluptas militiam inter ſe ibi exercent aſſiduam. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Aprilis 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Heroëm noſtrum eſſe in procinctu lætor, vnitatémque Prouinciarum diſcordiam, auidè audio. Etenim tanti Ducis præſentia hoſtibus moleſta erit procul dubio. Fœderatis etiam vtilis illa diſſenſio quæ pacem è ſuis expellet finibus. Imperium bello partum, bello ſeruatur. Quoad Bauarum, non mihi videntur reſpondere vltima primis. Tanti nominis ſeptem-vir qui fortitudinis & pietatis tanta edidit exempla, nunc ſubdolas latebras quærit inutiles. De Britanno nihil pronuntio. Parlamenti mota Regis ſalus erit, & quod Scoti rationis & officij ductu non ſunt auſi, commiſeratione & neceſſitate preſſi, forſitan perficient. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Aprilis 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Diſceſſum toties dilatum iterum promittis, amicum non vrgerem, niſi ſummo oblectamento meo, eſſet tua coniuncta valetudo, & vtilitas. Certiſſimum eſt, aëris Lutetiæ Pariſiorum reſpirationem, tibi lethalem à Medicis iudicari. Quoad vtilitatem quæ te non tangit, dicam vno verbo, noſtra erunt communia bona, & maximam mecum experieris libertatem. Nec tibi eiuſdem Lutetiæ clauſus erit reditus cùm expedierit. Exue igitur catenas aureas, ſic voco amicitias, quæ te iure detinent. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Aprilis 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Aduenit Curſor abſque dulciſſimis litteris quod miror. Diſceſſit Tornator longioris abſentiæ impatiens. Quoad me, moram ampliùs ferre non poſſum tanti dilati oblectamenti. Neapolitanus populus toties perfidus, Hiſpanos rurſus admiſit, Duxque Guyſius ab equitatu inſequutus, captus ab hoſtibus fuit. Caueamus à Catalaunia, & Germanicam pacem debemus recuſare, niſi Hiſpanos deſerat Imperator, & vnio catholica, cuius caput Bauarus ſeptem-vir. Epiſtolij aut perditi aut neglecti, iacturam reſarcias oro. Vale Muſarum Decus & Ornamentum Aquis-Sextiis 28. Aprilis 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Qvid dicam tibi nunc ignoro, primis epiſtolis, à tribus annis exaratis, totum luſtrauimus Orbem, Bocalinique more ſingula ponderauimus. Quid ſupereſt, Monaſterium penetrauimus vbi arcanum quod vulgare non licet audiuimus. Lutetiam denique ipſam fœliciter repetere, conceſſum fuit. Imponamus igitur litteris finem, Tornatoriſque manu ductus amicus diſcedat & accedat, vt difficilibus implicitus negotiis, non ſui ſit iuris, ſed potiùs vt aliquando omnibus ſolutus curis ſibi ſoli viuat. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 5. Maij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Reſumunt, vt video, vires & animum Scoti vt Regi reſtituant quam ſubripuêre libertatem. Hollandi proſperitate inflati pacem quærunt intutam & infauſtam. Germani inter ſe pacati onus belli linquere nobis ſtudent. Itali delitiis & otio dediti nec audent ſatis nec prouident. Et ſic in Orbe luditur. Dum ſoli Veneti communem propulſant hoſtem, ſed citò decident deficientibus animis & pecuniâ. Grauiora paſſi, dabit Deus his quoque finem. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 12. Maij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Concedo libenter petitum tempus ab amico, cui nihil denegare poſſum. Etſi dubitem te poſſe ob aduerſam valetudinem hùc proficiſci cùm volueris. Affulget ex Aquilone

Aquilone aliqua Regi Britanniæ spes. Sed deest vir, qui tegat & dirigat infœlices Principis res fermè deploratas. Quicquid sit, non omninò defecere Scoti, quandoquidem ad sui Regis reuerentiam & amorem redire testantur. De Suecis audio aliquid quod me perturbat, illos scilicet se se recipere, eis, ab Imperatore & Germanis concessa pecunia, & ita sosi remanebunt Galli, tanto impares oneri. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 19. Maij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ento graditur pede Magnæ Britanniæ Regis salus, quamvis ipsius aduersitas graui eum premat pondere. In Germania aut cruentum fiet prœlium, aut pax à multis desiderata. In Flandria Heros noster coëgit exercitum, & ad hostes pergit alacriter. Deus Optimus Maximus, qui & exercituum appellatur, laurea cingat inuicti Principis tempora, & ita eius subiiciat pedibus, hostium in superabilem superbiã, vt Orbi Christiano pax immerita concedatur aliquando. Tunc licebit Ottomanum aggredi. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Maij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Er pauca scribere te lætor, modò eamdem abstinentiam serues in omnibus, ac præsertim in animæ laboribus & exercitationibus. Diniæ Antistitem Curiæ nostræ hæreotem ac periclitantem inuenimus. Tornatorem expectamus qui vera de valetudine tua renunciet. Nunc & de Germania & de Magna Britannia taceo, huiusce orbis res confusiores verum à falso distinguere non sinunt. Tempus veri patens altas & profundas istas discutiet caligines. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Iunij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Perto dimicare Marte Regium est, dolus an virtus quis in hoste requirat? Vitia erunt donec homines. Sed quibus liceat bis peccare, nisi solis Gallis? Qui in pace, in bello, semper eosdem committunt errores, & intra vnum diem multi pulueris & laboris ciuitatem Cortereacum amisere. Herois nostri lugeo sortem, quandoquidem aliorum culpa vertitur in suam. Et sic singulorum imprudentia magni prouidentiam Ducis sternere nititur. Quicquid delirant Reges plectuntur Achiui, & è contrario. Hic rebus vrbanis impliciti ingratum sustinemus laborem, etsi non per paruum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Iunij 1648

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ltima significant mihi noua, quàm instabilia sint huius Orbis omnia, in Germania à nostris adest partibus fortuna. In Flandria non adhuc elegit quem sequeretur Ducem, nutare videtur adhuc, sed inuictum Herois nostri pectus difficilem soluet quæstionem. Bacchanalia huius geotis more sacratissimi corporis Christi solemnitati miscuimus, sclopis tamen armati Sancti Saluatoris Basilicam non ingressi fuere, & explodere prohibiti, modestè se gesserunt. Vale Musarum Decus & Ornamentum Aquis-Sextiis 16. Iunij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Nnistitis tui lis, ciuilis est, & ire nihil quod ad dignitatem aut personam respiciat, video. Totoatorem iouisi cupidum tui & amantissimum, te infrà paucos menses discessurum promisit, faueat valetudo, faoeunt omnium vota. Castellæ leone nihil crudelius; sanguine restagnat Neapolis, vbi pueris non subuenitur pane, sed gladio occumbere datur. Quid Turcarum barbaries posset opponere, quid antiquitas fingere, quid posteritas credere? Triremes Galliæ, decem nauigiis iunctæ petunt Siciliam, vtinam faustè, tantisque occurrere miseriis illis à fortuna, aut potiùs à Dei prouidentia concedatur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Iunij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Atu rescunt omnia, præter pacem, cuius fructus recrudescit. Optamus quod nolumus, exquirimus quod fugimus, amplectimur denique quod tanto habemus fastidio. Quid plura? Alterum vellem esse Cyneum qui Hispanis tantum suaderet bonum! Omne donum è cælo descendens ab Optimo Maximo, ac præsertim pax illa beata ex eodem oritur principio. Classis nostra nunc in procinctu, mare minatur superbum, etsi innumeris glorians naufragiis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis Iunij vltima 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Am transit æstas, & spes proximi discessus affulget, non vrgeo, sed lætor, dum

dum in amici amplexus ruere cogito. Deeſt qui verum dicat. Mirum eſt, Principes ferè omnium experimentum facere, excepta ipſa veritate, quæ illis vnquam niſi perſonata occurrit. O quàm infœlices quos alloqui audet nemo! Omnes fortunæ blandiuntur, nullus perſonæ Principis. Multi Crateri, pauci Epheſtiones. Aſſentatio palam, veritas clam agit & in Aula, peſſimum inimicorum genus laudantes. Viue diu ac Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Iulij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

POloniæ Regis obitum, inter proſpera ducet Iberus, ſucceſſor in incerto ob diuiſa ſuffragia. Caſimirum eligent ſi intra domum, hæredem quærant, orbem ſi perluſtrent famamque, omnium ore loquentem audiant. Heroëm noſtrum meritò conſtituent Regem. Bauari culpam ſequitur pœna pede, non claudo. Tanti ſeptem-viri mentem non capio. Fortunæ committit ætatem octogenariam, cùm Veſpaſianus de ſexagenaria, in vtramque partem prudentiſſimè conſuleret antequam ſe ad bellum accingeret ciuile. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Iulij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MVtationes in Aula crebræ, vitam ruſticam ſecuriorem eſſe, inficiatur nemo. Meretrici comparatur illa, quæ blanditiis caſtiores ſeducit aliquando, ſed excurritur mare quamuis innumeris clarum naufragiis, ſic Aulam expetit ambitio, vt cæteris præſit. Auaritia vt diuitiis affluat, prodigalitas vt pecuniâ emat ſuâ ſummos honores. Probitas vt proſit, malignitas denique vt noceat. Nec plura exquiras, & hæc de Aula ſatis, vbi ſilentium ſagacitas eſt, & myſterium. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. Iulij 1648.

Campinio noſtro epiſtolium præbeas incluſum, enixiſſimè rogo.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MAgnam vndique Britanniam agitatam video, captiuumque Regem viuere, vt reſpiret, non vt regnet & ſic precariam trahere vitam. VValliæ Princeps non mihi videtur per quem ſalus ventura ſit in Iſrael. Fama quæ aliquando nimia, & nunquam eſt falſa; cùm de tanto Heroë loquitur non eſt garrula, ſed triſte ſeruat ſilentium. De Suecis rumor eſt eos cum Imperatore conueniſſe præſente ac interueniente Seruiano Plenipotentiario, & Pignerandam Hiſpaniæ Regis Legatum extra-

Epiſtola ad Gaſſendum.

ordinarium, Monaſterio diſceſſiſſe ne vocem cum inferiore ſociaret. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Iulij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DVo difficilia video tertiumque penitùs ignoro. Primum quæ ſit mens Bauari deſtructi. Secundum quid ſibi vult pax in Germania, ſi cum Hiſpano bellum gerere cogamur. Tertium, quò tendunt magni noſtri Parlamenti reformationes ipſo tempore belli externi, atrocis, diuturni, importuni, inquam, ſi fas eſt dicere. Silent leges inter arma, rumorque belli legum latarum promulgationem opprimit. Vnuſquiſque vtilitati ſtudet publicæ, circunſtantiæ tamen non negligendæ. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Auguſti 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DEclaratione & præſentia clauſit Rex Chriſtianiſſimus magnæ Curiæ comitia. Exiſtimant multi res longiùs proceſſiſſe quàm vt tam citò ſtabiliri poſſint. Quicquid ſit ſummæ prudentiæ eſt duos ſimul hoſtes non conuenire diſcordiam, & Hiſpanos. Res Prouinciales ex aliis, patientiam ex me diſces. Ad arma conclamatur in comitatu, ego in toga, maledictis peior, precibus reſpondeo, ignis vndique me premit, aqua fio & ſic gubernaculo inſiſtens motas vndas compono, Clerus, nobilitas, populus Regiam reſpiciunt poteſtatem, turbidi, pauci, debiles in ſuam ruunt perniciem. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. Auguſti 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PAtientiâ potui miteſcere pardos vt ediſces poſtea. Nunc lenteſcit primus rumor, ſua munia reddit Senatus noſter etſi ſemeſtris, agros & vineas excolunt ruſtici. Nec vſquam tam profunda pax, cùm vbique intonet bellum. Furnum intereà expugnant hoſtes Heroſque noſter penè deſertus, ipſi patientiæ litare cogitur. Et ſic inteſtina diſcordia dedecorat noſtrum triumphans imperium, grauiora paſſi, dabit Deus bis quoque finem. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Auguſti 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVàm ſit arduum & difficile cuncta regendi onus, ob oculos ponere non eſt neceſſe. In momento ſumma vertuntur & vt in

in bello,in politica non licet bis errare. Ad Bauatum tendo cuius periurium ditionis suæ destructione corripuit iustitia Diuina nunquam fallax sed plerumque occulta. Nihil tam politicum quam Scriptura sacra, nihil sanctius. Dictamen est naturæ ipsius, quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. Non erat seuerus Imperator ille Romanus, qui liminibus sui Palatij hanc infixerat pulcherrimam sententiam. De pace non loquor sed concupisco tamen etsi non sperem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Augusti 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Epinicion canerem & ante aras saltarem, si Herois nostri gloriæ, nostra non esset vtilitas iuncta, non obmutescet inimitabilis Capellanus, non reticebit historia, fama ipsa centum loquetur oris, nec alium experietur terminum tanti Viri victoria, quàm ipsum terrarum orbem. Obsecundat fortitudini ipsa fortuna, rtabitque secum Heros noster ineuitabile fatum, cuius voci antiquotum Dij obtemperabant. Seruet incolumem precor solus ille Deus Optimus Maximus è cuius sinu oritur victoria, triumphet Dux inuictus, mortique non subiaceat, cuius expeditiones, æternæ sunt memoriæ caræ. Vale Musarùm Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis Septembris prima 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Dignitas Dei hic est, nunquam tumor citiùs euasit quàm hesternus, nunquam minus damnum, nunquam tam breuis exitus, Dei opus non hominum, Regis nostri innocentia auctoritatis non patietur detrimentum, & penè septuaginta Regum solidata Maiestas non corruet. Monarchia tam antiqua æternitatem attinget aliquando, aut certè Orbis caduci finem, gradibus Istis pacem ascendimus, copiarum coactione, prælio ac victoria cùm ad vim rediguntur omnia, si pacto res transigatur, ratione, institia, suasione ac probitate, tantum perficitur opus. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 8. Septembris 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Mersennus obiit scientissimus piissimusque, Cælum petiit qui vniuersum terrarum orbem oculis subiecerat suis, Angelorum concentu delectatur, qui Musicam optimè callebat. Expertus est vltimam horam, qui omnium rerum fecerat Experientiam. Beatitudine satiatur qui inuestigatione eximia scrutabatur rerum causas. Quiete denique fruitur summa, cuius ingenium in continuo fuerat labore, summus Mathematicus, humillimus Religiosus, mitissimus hominũ, simplex ac timens Deum. Ossibus leuis sit terra & anima graui gloriæ pondere prematur? Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Septembris 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

De omnibus loquitur rebus vltimum epistolium, de discessu, ne verbum quidem, vellem tamen rescire quid adhuc hæres? Displicet quidem longius iter, patriæque commotiones. Ne pertimescas, Inuenies hic quietem sine nube, libertatem experieris non imminutam, valetudinem Integram, & amicorum amplexus. Carior mihi eris præ aliis geniusque tuus meo coniunctus certissimè prævalebit, Natale solum valetudinem reddet firmiorem, quid denique dicam? Præsentiæ salus innititur mea & oblectamentum summum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Septembris 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Herois nostri cruor est similis illi, quem à suis Diis fluere Poëtæ fingebant antiqui. Videtur immortalis, etsi vulneribus expositus cuius memoria nunquam est moritura. Non potest occumbere mutti, is è cuius vita, pendet regni fœlicitas, donec crescat Rex noster, alter Augustus quamvis Philippi nomen non habeat, vnici fratris brachio fultus triumphabit aliquando, Aurelianensem prætermitto, victuriarum lauteâ tectum. Quoad pacem, hæreticus sum, in eaque sententia, Germanicam, sine Hispanica inutilem esse credo, Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Septembris 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ex nubium conflictu accessit tandem maxima tempestas, intempestiua illa quidem, authoribusque perniciosa, quid sibi vult ordo cum confusione? quid bellum cum legibus? quid denique restauratio Regni cum singulorum iactura? Narrabit aliquando posteritas, Senatores nostros olim minorum Regum nutritios, nunc discordes, bellum atrox, in semetipsos vertisse, dum vbique Rex insans triumphat & vincit, populo sidunt necessitate coacti qui eos in Regis manus adducet, quoties cum importuna oppresserit fames; lugeo prudẽtes viros, qui tam miserè ad suam totiusque Regni decurrunt ruinam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Octobris 1648.

Babylonem nutantémque Aulam citò fuge.

PETRO

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

EXperimur nunc libertatem plenam & quàm sit iucunda præteriti doloris recordatio. Nobilitas immixta ciuitatum delegatis inuisit me cum plausu. Massilia sese effudit, currens in occursum nostrum, Dei Optimi Maximi prouidentiæ hæc voueo, quandoquidem honores quibus fruimur in hac vita, somnia sunt dormientium, vt ait Diuus Augustinus. Quoad me attinet, idem sum & ero, inimicis non insociabilis, Amicis fidelis, Gassendo meo charissimus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 6. Aprilis 1649.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

HErculei plagam cum summa lætitia, effudit se Nobilitas, feréque omnes ciuitates obuiam iuere cum plausu, Massiliam cogito vrbem fidam & populatam. Vellem conuenire te in reditu, & Aquis-Sextiis sisteres donec libri inuoluti, & ad me sint transmissi; vnus ex nostris aduenit cum Catalogo, cui quid sit opus probè insinues. Satis firma vtitur valetudine familia nostra. De Aula nil noui, omnium vertuntur arma in communem, & externum hostem. Atrebidux, vt fertur, Iprensi obsidioni totus incumbit, & sic vulpinæ pelli leoninam assuere nititur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 3. Maij 1649.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

FEcit pacem in virtute sua Optimus Maximus, & qui dedit posse, abstulit velle, digitus Dei hic est, valetudinem non prosperam sustinere te suspiro, Amicique omnium horarum præsentiâ frui admodum cupio. Tornatorem amplexus remitto laudantem, & mœrentem. Vale Musarum Decus & Ornamentum, in Castris ante Aquas-Sextias 26. Augusti 1649.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

TOrnatorem tandem remitto, tuo commendato negotio, bene meritis Consolibus, quos pro mea ergà eos beneuolentia benignè excepi. Egregios belli fines, vt ais, existimo, quoties ignoscendo transiguntur. Etiam si indulgentia sit nociua. Meliùs est tamen aliena culpa perire quàm sua. Sic censeo, det nobis Optimus Maximus quietem, non otium pacem tranquillam, non fictam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 4. Septembris 1649.

Epistolæ ad Gassendum.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

GReissetum tuum libenter existimo, Amicorum munus est non modò se inuicem prosequi amore mutuo, sed etiam omni momento res gratas efficere, vt augeatur, si fieri possit. Existimo tamen res humanas finitas esse & terminatas, ita vt vnicum Numen sit Infinitum. Quamobrem vetas amicitias vsque ad certum progredi gradum puta, vbi sistere liceat. Verumtamen quæ in vtramque partem si homo fragilis vt bullæ, & arundini comparetur, & perfectam sustinere possit amicitiam & constantem, nociua ei sunt multa, morum mutatio, absentia, fortuna, fastidium etiam omnibus vitæ ciuilis immiatum casibus, & sic à tantis pendet accidentibus amicitia, quos vitare nequit humana prudentia. Nunquam de amicitia loquor quin mihi veniat in mentem Pomponium Atticum, qui Cæsares meruit habere pronepotes. Sed longiùs progredior, valetudinem cura, meique absentis rationem habeas, ne excitetur inter nos bellum ciuile. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 16. Septembris 1649.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

DIoiensem Canonicum negotio confecto, remitto, vellem posse quod olim Cæsar Ciceroni toganti. Sat est intra meæ conditionis carceres, remanere. Voluntas pro facto. Nihil est quod tam latè pateat, quàm amicitia quandoquidem in rem mutatur amatam. Vnde Ouidius, & antiqui Poëtæ suas hausêre fabulas, & bene, ego Deus & non mutor, huic soli, & immutatio tribuitur & æternitas, res sublunares vicissitudini addictæ, vt Prometheus Caucaso, putam redolent inconstantiam. Valetudinem prosperam, & constantem tibi opto. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 12. Octobris 1649.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

ITinerarium Incipio vbi iter secundæ diei fuit finitum. Bohemorum turma, mihi videtur nostra. Nobiles vicini occurrunt, prosequuntur nos lacrymis non fictis, Ipsa ciuitas Aquensis, quam marmoream linquo, metallum imitata, clausa manet ac dolore intacta, beneficiorum iniuriarúmque immemores Galli, veloci Paradisi aues vento feruntur. Quid tandem scribam, nulli lactantiùs mœrent, quàm qui maximè lætantur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Gardanæ 8. Decembris 1650.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vitam priuatam experimur, & procul à fraudibus Mundi hic ftsmus otiosi. Non est tamen in nostra potestate obliuio illa segnis, Imperatoris Vitellij Aulæ illecebræ aliquando aures feriunt nostras, vinciique amor patriæ laudúmque immensa cupido. Anima nunquam tuta nec quieta, deoegata cupit, absentia exquirit, difficilia tentat, adest frequenter præsumptio, & eius socia temeritas, quæ sapientes in profundum mergere non desinunt. Infœlices homines dominam infidelem, fortunam, colimus, cuius forma capti, alatæ fidimus, antiquorum Deæ globo insisteoti, totam semper momenti, instrumenta seruitutis, & Reges habenti. Mœcenati nostri temporis Præsidi Memmio nonissimè defuncto lacrymis liceat parentare. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Alesij 9. Ianuarij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Testudinis more lentè gradior infantulum, & mulierem grauidam mecum ducens, hîc noua gratiota aures verberare meas incipiunt. Comes Briennæ rescripsit mihi Principum libertatem à Regia maiestate fuisse concessam, Dux Aurelianensis non consentiit modò, sed etiam tantum promouere negotium iure videtur. Tristitiam nunc cauere cogor, quam ex iteratis calamitatibus conceperam. Redibit vt spero aureum Saturni æuum, Astrea de cælis descendet, & Hymen sacris vinculis innodabit diuisa, iunget separata, instaurabit fessa, & vulgi acclamationibus cedet. Quod fœlix, faustum, fortunatúmque sit. Vale Musarum Decus & Ornamentum, vltimâ Februarij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Longè superant modernæ, & effusæ lætitiæ signa Tolonis vrbis, antiqua illa imitamenta, quæ Romæ sub diuersis Imperatoribus erupêre. Stupet Lutetia vrbium caput vnde in omnia regimen. Miratur Gallia etiamsi sub graui belli extranei pondere gemat. Populare gaudium dum est vniuersum, Dei Optimi Maximi denotat prouidentiam. Plura dicerem si faucium importuna fluxione non laborarem, Affulget nunc aliqua pacis spes domúsque omnis Regia citò coniuncta erit vt spero. Aula nostra semper in motu nunquam in eodem statu permanet, cessabunt venti, & tunc parebit tranquillitas magna. Campinium amplexus sum, Luillerium veneror téque summum nostræ Galliæ decus, cuius mens Sidera voluit, vt patronum agnosco vale. Lutetiæ 17. Martij 1651.

Memor esto Musæi Domini Du Muy.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Est aliquid semper Incommodi, quod tranquillitatem proximam perturbare videtur. Nobilitas nostra quæ Lutetiæ moratur, sæpiùs inter se conuenit, comitiáque generalia enixissimè rogat. Curia Parlamenti sese opponit viriliter; Aula nondum concors, nunc hos, nunc illos protegit prout conducere existimant vtilitati publicæ. Deus omnia bene vertat, dummodò auctoritas immota maneat. Sunt qui sperant conuentus generales fore conuocandos, hebdomade proxima plura rescribam Deo fauente. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 25. Martij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Transfigas vbi es mensem Aprilem integrum rogo, scies postea quæ nunc profundo remanent abscondita silentio. Omnia In Aula tranquilliora fiunt, incentoréfque publici sunt tristiores, secretis cuniculis serpit Prooideotia diuina omnibúsque probis inspirat concordiam. Cardinalis Germaniam petit; vrbs pacata est, excubiæ, custodes, cæteráque imitamenta militiæ omnino cessant, Nobilitas obtentis publicis conuentibus mirè quiescit. Heroïna Longavilla fœdere nos Hispanis iungere seriò cogitat. Vnusquisque concordiam meditatur. Sula Prouincia tua vindictæ pertinaciter adhæret. Plura per otium rescribam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ vltimâ Martij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Peperit hesterna dies concordiam in Aula, benignè Regina Principes excepit. Extincta discordia faciliùs ad vniuersalem perueniemus pacem. Nunc & de reditu in Prouinciam, & de Amicorum negotiis seriò cogitabimus. Hucvsque domesticis totum me tradidi. Tu paulisper Tolonæ commoraberis, & de Musæo Domini du Muy aliquid mihi rescribes. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Parisiis 14. Aprilis 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Hucvsque discors Aula omnibus negotiis iter occluserat. Nunc ad res Prouinciæ publicas,

publicas, manus admouere fœliciter cœpi. Deus fausta omnia reddet, quæ nisi suis auspiciis suscipiuntur. Per hosce molestos dies valetudinem curare studui, ne quid obstaret piis meis salubribúsque consiliis. Quocumque mouere me & perturbare, inimici mei non destitêre. Videntur lassi, oppositáque profunda patientia, omnia calumniæ, & inuidiæ tela repuli. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 21. Aprilis 1651.

Perspectiorem horariam te ferre gaudeo. Vellem Indicem operum tam exactum ad me transmissum, non interrupisse cursum meditationum tuarum profundarum, quæ totum complectuntur Orbem, gratias tamen ago, & curis & humanitati tuæ, quæ res minutiores non negligit. Musæum Domini Du Muy tibi commendo.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Spes in fundo, vt probè scis, & sic vsque in finem negotij eniti oportet, vt visu, & mora magis elucescat veritas. In Aula importunè fit quod opportunè perfici non potest. Non hîc ex rumoribus statuendum, prospera rerum facies est aliquando fatuus ignis, qui nos ad præcipitia ducit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 28. Aprilis 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Principibus placuisse viris non vltima laus est. De magnis & tui simillimis loquitur Poeta vt mihi videtur. Credo equidem natalium splendorem esse omnino vanam, & inutilem nisi virtus adsit, ac potissimum vniuersalis illa, sublimísque scientia quâ polles. Procul inter Amicos assentatio, quæ à timore plerumque gignitur. Amicus es qui verum dicis, & cui veritas enuntiari debet omni tempore. Lugdunum cogitare potes quando volueris, illic mitior æstas, & commoratio magis quieta. Lentè hîc procedunt omnia negotia, sed tetsi minimè credulus, de meis bene sperare cogor. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 6. Maij 1651.

De Musæo Domini Du Muy memorem te esse enixè rogo.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Recentem testudinis more iter facimus. Heri in supremo Consilio statutum fuit Parlamenti Prouinciæ nuntios inauditos regressuros, Euocationes certas fore, cúmque aduenerit Mirouenæus cætera erunt disposita. Ita vt tempus conuentuum generalium etiam constituendum erit vt reditus mei. Si res ita sint, & mobilitas Aulæ nihil immutet confusio penè inimicos nostros summoáque inter Amicos lætitia futura est. Sigillum ori apponendum, negotiáque nostra in bono esse statu solùm dicere licet. Cælum Galliæ nubilosum frequentes denuntiat pluuias Aoláque malè concors magnas, & ineuitabiles totius Galliæ commotiones mihi præsagire videtur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 12. Maij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Nunc ad Parlamentum huiusce vrbis, aut potiùs Orbis vniuersi cōfugiunt inimici nostri, Orbis dico quandoquidem Reges ipsi illud sacrum aliàs adiêre tribunal. Hinc Deum appellabunt iniustitiæ clamoribus surdum; innocentiæque voci aures præbentem apertas. Incertus quidem exitus ob lapillorum differentiam, & æquiuocum modum, quo Senatores procedere solent. Nihil tamen pertimesco conscientia tutus Senatúsque Sacri, tantique nominis probitate fultus. Nesci an morbus, aut te retinuerit obliuio, sed nullas ea te excepi literas, quarum auidior sum, ita vt vix tibi pepercerim, nisi validissimas mihi protesas excusationes. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 18. Maij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Imminutam febrem gaudeo valetudinémque validiorem tibi opto. Aërem natalem incommodum experiris, vt epistola vltima enuntiat. Lugdunum cogitare debes, vbi Amicorum societas mitiori iuncta cælo magisque temperato te omnino efficient incolumem. Hisce sacris diebus omnibus negotiis iodictæ sunt induciæ. Affulget aliqua pacis spes, Gabriel enim è Toleda alter Mercurius oliuam præfert, soli Regij ministri probè norunt quid sit expectandum. Timeo Danaos, & dona ferentes. Ac potissimùm Aulæ nostræ discordiam totius Regni proximum incendium denuntiantem. Pupilli Regia incoronatio, & maioritas properè accedunt. Cæsaribúsque virtus contigit ante diem; hebdomade proximâ cuncta referibam, & quicquid sit, demissus resurgam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Parisiorum 27. Maij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Innumeris iactatus periculis, tandé portum tenere mihi videor, etsi eorum protectione sim orbatus, quorum decus & incolumitas

mitas cariora esse mihi non ambigitur. Sanmartius inauditus redibit vt spero, Galisetus breui auditu dimissus fuit satis confusus. Lutetiam hodie cogito, vt molestissimo negotio vltimam imponam manum. Hic tamen vt in Cœnobiis, & Eremis homo cadit ratiùs, resurgit potiùs, moratur frequentiùs. Addam quoque Aulæ non immixtus fraudibus degit, & sic meliùs cogitat dies antiquos salutique inseruire potest. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Grobosij 9. Iunij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Ecce ibit ad te istud epistolium per cursorem Lugdunensem, breue quidem erit ob vnius fœmoris leuissimum dolorem, quem ex equitatione frequentiore contraxi. Negotiis meis moram iniecit, proxima tamen hebdomade Deo iuuante, his vltimam imponam manum. Nil intentatum nostri liquêre inimici, omnem mouere lapidem conati sunt, omnibúsque Principibus Prouinciam obtulêre. Vsque adeò insanire miserum est? Circuncisionem mihi præferunt, séque cum Hispanis, & Turcis conuenturos, potiùs quàm memetipsum Gubernatorem diutiùs ferre', prædicare non erubescunt, Moliuntur vt ipsi proferunt cædes, sicariósque paratos se habere, qui me è medio tollent antequam Lugdunum appellere possim, vt asseuerant. Tot & eiusdem farinæ sermones discessum accelerant sine dubio meum, eadémque intrepiditate eos reuisam quâ eos in carcere aliquando respexi, nesciunt miseri mentem meam, quò plus ardent, eo magis frigeo, & cùm cædes meditantur ego concordiam, & pacem respirare non desino. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 17. Iunij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Podagra quæ detinet Ducem Aurelianensem, etsi leuis, negotiorum cursum interrupit, & quominus aliqoid certi scribere possim, efficit. Inuoluuntur interea omnia, & ad Chaos vsque deuenient, nisi Regis maioritas tenebras expellat, metum eliminet locúmque creet maiorem, qui Ministrorum animos nutantes confirmet, electionísque, rerumdonum Reginæ concedat. Absens nunc regit, qui præsens inuisus erat, & Magnatum discordia eis prodest, quibus Monarchia non est cordi. Nihil boni augurot, pax externa, Regnum cadent, sola potest retinere. Alioqnin susque déque vertentur omnia. Rura petieram, sed qui sinistrè interpretantur mentem meam, accelerata reditum me coëgere, vt præsentia destruerem quod absentia fabricauerat. Rescies modò euentum rerum mearum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 23. Iunij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Vlæ artes infinitæ, spero tamen proxima occasione tibi renuntiare posse, arduı negotij egregium finem. Si Deus hoc agat, omnium memor ero inimicis exceptis: quas vtilitati publicæ concedere meditor. Fœlicitate non corrumpar vt credo, quandoquidem res aduersæ inconcussum linquunt. Salutem ex inimicis meis accepi. Quid dicam ampliùs? non moneo te sæpiùs, vt Lugdunum cogites alia de causa, nisi tuæ valetudinis ergo, qui cessisse me Prouinciæ scribunt, vota sua enuntiant, non veritatem. In nidulo meo morior non resupinus, sed stans, vt militem decet. Amicus inimicorum cogor esse, & inimicus Amicorum, ænigma soluam in præsentia. Vale interim literarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ vltimâ Iunij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Inopinus Principum Regij sanguinis discessus moram iniecit meis difficillimis, & molestissimis negotiis. Euocationes tamen concessæ fuere, Regináque inimicis meis ore suo pronunt iauit se nolle me Prouinciæ cedere. Sanmartius inauditus discessit & minatus est bellum atrox, & cruentum, aliunde scribitur Parlamentum ipsum, cæterósque proceres Prouinciæ pacem, & quietem in mente habere. Quod ad me attinet iam rescripsi quid sentirem. Dux Aurelianensis Aulæ discordanti morem imponere totis nititur viribus speratúrque Principes qui ad Diui Mauri tantum processêre, à concordia non fore alienos. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 7. Iulij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Discessus Principum cæteris negotiis iniecit remoram, singulis hisce diebus Parlamentum eorum cum Regina insudauit concordiæ, speratur fore aliquam conciliationis viam, quæ à viris probis magnopere desideratur. Neutræus noster singularia rescribet, ego infinitis distentus curis omnia Diuinæ committo prouidentiæ, cuius consilia plerúmque occulta, nunquam tamen iniusta, euocationes concessas reseuisti, & Sanmartium inauditum discessisse. Nunc quid de conuentibus, & meo statuetur reditu, expecto quietissimè. Te verò historiæ naturali, & experimentis operam dare admodum delector, Experientia rerum magistra, Theoria verò inutilis, si prima negligatur. Aristoteles etiam, vt Homerus, obdormiuit aliquando, plus auditui, quàm visui credere videbatur, cæte-

tique

rique Magni Alexandri opibus adiuti non fuere, & ſic experientia orbari, omnium ſciẽntiarum oculo, potentiſſimo caruere auxilio. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 14. iulij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

SPes eſt, Aurelianum Ducem non fruſtra inſudaturum Regiæ ſtirpis concordiæ. Quandoquidem Regina veniam dedit tribus illis viris, qui Cardinali Mazarino videbantur addicti, hi ſunt Telius, Seruienus, & Lionæus, heri Aulam relinquere viſi ſunt. Hodie Princeps Condæus Parlamentum iniuit inſalutatis Rege & Regina, die Lunæ Curiæ placitum in lucem exibit, concordiæ vinculum, omnia triſtitia & ſilentio operta ſunt, donec Aſtrorum conſonctio in Aulæ cælo fiat, faxit Deus omnia proſperè cedant, ſeruet incolumem ſpem alteram Romæ, Aulam concilier Aurelianus, innocentem fortunet Deus Regem, Regiiſque exercitibus præbeat auxilium è cælo, vt verum ſit dicere, cui militat æther, & coniurati veniunt ad claſſica venti. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 21. iulij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

RES Aulæ ita ſunt inuolutæ, vt vix quæ ad ſingulos ſpectant audiri poſſe videantur, Principes alternatim Lutetiam adeunt; in Curiam ingrediuntor, & hæc omnia inſalutatis Rege & Regina, quod viros probos, & Monarchiæ deditos admodum cruciat. Dux Aurelianenſis vtitur in ventos concordiæ contrarios. Sed quid ſit aut timendum, aut ſperandum, ignoratur omnino, propterea quod factioſi præualent, & vrbs omnium gnara, & nihil reticens fremere creditur. Erumpet intra dies paucos hæc flamma ſiue vt extingui poſſit, vel ad maius excitandum incendium. Vide quo in periculo verſentur cuncta, & quod oculis non cernis, mente conſidera. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 28. Iulij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VIdit denique heri faciem Regis & Reginæ Princeps, comite Aurelianenſi Duce, Aulâ lætante, Curiâ promouente prouidentiâ Diuinâ, quæ Monarchiam noſtram regit (ſic omnia) Regiæ contraria authoritati, bene vertit, vnde aliquando magnus ille Villaregius ſolebat dicere cæteras dominationes à viris gubernari, Galliam verò à Deo. Ætatem pupillarem pedetentim miſſam facit Rex noſter, cuius indolis eximiæ odore referta eſt Aula, & Orbis ipſe, vt opinor. Quicquid remurmurent inimici mei, non cogito niſi cogitationes pacis Prouinciámque tuam rectiùs gubernare ſi poſſim. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 5. Auguſti 1651.

Cur ſim ſcribo, literas excuſa, ac de Domini Du Muy Muſæo aliquid certi reſcribe.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NVllus diſcedit curſor quin tibi reſcribam, nunc euocationes fuiſſe planè conceſſas certiorem te facio, de reditu nihil certi, quoad gubernationem ſpectat palam declarauit Regina non fore mutationem, Aulæ diſcordia omnia in ſuſpenſo tenet, ſalutauêre tamen Regem, & Reginam Principes. Mercorienſis Dux comparuit in auguſto Senatu ſuúmque non reticuit matrimonium, craſtina die conuenit Curia, vt moleſtiſſimo negotio vltimam imponat manum. Pupillarem interea tranſigit ætatem Rex egregius, in cuius fronte animi candor, militaris ardor, ſummáque enitet prudentia. Faxit Deus, vt pubertatem quietè attingere poſſit. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 11. Auguſti 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IN eodem ſtatu remanet Aula, Aurelianenſis & Curia enixe laborant, vt omnem euellant diſcordiam, ſpes eſt laborem illorum non fore inutilem, huc vſque tamen Principes Aulam fugiunt, verbis queruntur acerbis, ſcriptis vrbem implent diffidúntque admodum. Regina interea diem die trudit, pupillarémque Regis ætatem abigere ſtudet. Diuiduntur Aulici, omnéſque Prouinciæ veluti è ſpecula rimantur verba, nouáque meditari pro comperto habetur. Comitia ipſa patrum ſunt quieta, ita vt etiam tuta timeantur. Tu ipſe videris, ad nóſque progredi poteris, vt opinor. Reſcribam priùs, & Amicus Neuræus cuius ſocietate admodum delector. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 25. Auguſti 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVid tibi reſcribam penitus ignoro, Aula noſtra more maris, ſemper eſt in motu, Dux Aurelianenſis tædio rerum poriuſquàm iratus aut irato ſimilis, Limocertium profectus eſt, Princeps Curiam premit, vt pateat eius innocentia antequam Rex pupillarem egrediatur ætatem. Quæſtio eſt de generalibus conuentibus Turonibus aſſignatis,

quos Principes Luteriam caput Mundi, transferre desiderant. Multi bellum cogitant intestinum, Principes detestantur, probi enituntur contrà. Curia ipsa omnibus omissis, hoc solum in mente habet, vt possit tot tantisque malis obuiam ire. Creditur tamen proborum preces non fore irritas; faue votis nostris, & vale Musarum Decus & Ornamentum. Parisiis 3. Septembris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IMperatoris Romani imaginem vidimus triumphantis hesterna die, Rex, cui virtus contigit ante diem, equitans, Curiam adiit, vbi, post omnium virorum istius vrbis plausum, Regio exceptus est apparatu, paucis dictis faustè accepit ex piissimis Reginæ matris manibus huius habenas Regni. Qui interfuère, cæteris ludicris anteponunt hanc Regiam magnificentiam, Magnates & Nobiles turmatim incedebant superbè vestiti, equi ipsi ephippiis deauratis fræna mandentes, onere ditissimo gaudere videbantur, Quoad Regem, effusus populus acclamationibus eum insequebatur. Quid plura? Talis Alexandri tigrim superantis imago. Nox vt dies reluxit accensis fascibus & focis. Ignisque fuit Solis minister, Regiáque maiestas, vt carbunculus tenebras excutere visa est. Senatores nostri tot Reges, quot Viri veneratione digni, Aulæ paruère vniuersæ, ita Cineas idem de Curia nostra iure prædicasset, quod olim de Romano Senatu. Hodie ad Diuæ Mariæ Deiparæ fanum profectus est Rex pietate insignis, ex manibus Reginæ cæli coronam resumpsit, quam altari tantæ Virginis imposuerat triumphantis memoriæ Rex inclitus Pater. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Parisiis 8. Septembris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NE iniquorum litatem curiositati, ab epistolis innitus abstinui. Nunc mœrens scribo, omnia susque deque vertuntur, extraneóque bello intestinum iungitur. Cuncta in factiones erumpunt, nubilosúmque Galliæ cælum maximam portendit tempestatem. Discessit Aula, & Lutetia, Orbis miraculum, tristatur. Probi lugent, diuites timent, ambitiosi sperant, pauperes excitantur, turbulenti soli lætantur. Credo equidem nec vana fides, quod digitus Dei hic est. Si per valetudinem liceat ad reditum hortor, dum via adhuc est libera. Neuræo quod superest, linquo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 30. Septembris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PRogreditur Rex & Aula, Biturigésque petunt, de oppugnatione vrbis ambigitur varij varia, rumorésque fiunt prout fama fingit vulgátque quisquis quod optat. Dux Aurelianensis vtriusque partis conciliationi studet, speratúrque huius Principis conatus non fore irritos. Lutetia de Regis absentia remurmurat, Capútque vrbium & Regina, sine Rege viuere non sustinet. Aulæ iter à paucis probatur breuéque & parum faustum timetur fore. Solus à Castronouo Dominus adest & sequitur, cæteri Ministri hîc remanent. Præsentem opto omnium horarum Amicum cùm vitam elegerim priuatam, quæ aliquando ob assiduè cohabitantem solitudinem fastidio esse solet, bene habet Neuræus, & cæteri Amici, qui te summè venerantur, & colunt. Quoad me, nulli credo, téque incolumem opto. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 6. Octobris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

FEbre tertiana acuta correptus literarum intermittere commercium coactus fui. Nunc lætus resumo, tuæque valetudinis incertus ac sollicitus, tremens scribo. Neuræus noster cæterique huius Vrbis illustres, tuique amantissimi tuam appetunt præsentiam. Ego & valetudinis, & rerum turbatarum rationem habens, iter tuum, tuæ relinquo prudentiæ, non est enim veri Amici, inde delectationem capere, vnde periculum oritur Amico. Sed nunc via est inuia, hostes currunt, vndique naufragium est. Et Rex precariò regnat quamuis pubertatem attigerit. Hispani ad flumen Burdigalensis ciuitatis appulère. Quid denique dicam? omnia subuertuntur soláque pecunia regnat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 15. Nouembris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IMmortalia ne speret monet annus, caduca omnia, in morbis expetitur prospera valetudo, in armis quies, & in bello pax, anima corpori iuncta tanti ponderis soluere vincula cupit. Ambitio præcipitat, eneruat voluptas, otium etiam inertibus fastidio est. Magnates ipsi vt vindictæ litent, cætera linquunt. Panditur interea Iani porta, intestinóque bello impliciti, tuta timemus & iure. Quandoquidem externum à sexdecim annis absque induciis sustinemus, Europa Christiana vndique agitata ruinam minari videtur, solus Deus qui nostram protegit Monarchiam tantis potest occurrere malis. Quoad me

mœrena

mœrens omnia euoſidero. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Pariſiorum 8. Decembris 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Narius eximius in primis, in proſperis vnionis temporibus, æui huius mala deflebat cum Amicis, eidem nobis liceat oro, ſed quid priùs lugebimus? Diſcordias inauditas noſtras, imminutam fidem, fraudes innumeras, cupiditates immenſas? quid denique Monarchiæ noſtræ expirantis vltimum ſingultum? Euocemus Heroüm manes fato functorum, qui non vtilitates ſolùm priuatas, ſed vitam ipſam patriæ ſaluti condonabant? Exſuſcitemus prouidentiam illam Diuinam, quæ per duodecim ſæcula noſtram rexit Galliam? Libenter fateor me tanto eſſe mœrore confectum, vt vix ſuſtinere queam. Cætera Neutræo linquo. Tu verò interea vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 29. Decembris 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ou tibi reſcripſi iſtis Purificationis Beatæ Virginis feſtis diebus. Meditationi, & precibus operam dedi quod mihi huic tempori accommodatum videtur. Quandoquidem à Deo Optimo Maximo noſtra expectanda ſalus. Omnes inteſtinum, & externum deflent irremediabile bellum. Nemo it obuiam imminenti tempeſtati. Huiuſce Monarchiæ ſocij, & confœderati è portu procellam intuentur. Probi gemunt, improbi lætantur, pauperes res expetunt turbidas, diuiteſque timent. Aula diſcors huc & illuc fertur vbi immineat maius periculum, plebs ad extremum redacta bellum, vt malorum vltimum proſpicit. Hic ſatis quieti viuimus, ſed non ſic erimus diu, proximum etenim incendium nobis imminet. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Pariſiorum 7. Februarij 1652.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ebdomade præteritâ tibi reſcribere non potui, nunc etſi ſummo preſſus dolore ob vndique mala imminentia, proſperam familiæ valetudinem tibi ſignifico, cætera Neutræo & tumoribus committo publicis, qui etſi non ſemper veri, rerum tamen faciem repræſentare non deſinunt. Stetere comæ, & vox faucibus hæſit cùm vicinas huius vrbis prouincias oculis loſtro, fames ſucceſſit morbis & bello, ita vt ruſtici ſe inuicem vorent, vt Anthropophagi, & dum vrbem petunt, fame pereuntes intereunt, & ſic vltima profert ſuſpiria Gallia illa florens ſub cuius frondibus iſtius coronæ ſocij remanebant intacti. Nemo it obuiam noſtris periculis, hoſtes inſultant, confœderati obſtupeſcunt, mali & improbi maximè lætantur, nos quidem mœrentes à Deo Optimo Maximo vltima expectamus remedia. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Pariſiorum 1. Martij 1652.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Literas diſtuli ne à curioſis ſubriperentur, nunc obſcuriùs reſcribo, & ſecuriùs, hic omnia ad ruinam vergunt, vndique armatæ copiæ occurrunt, ita vt ad prælium accingantur, niſi diuina Prouidentia animos mutet, quod eſt difficillimum, quandoquidem omnia ſubiecerit, præter cor hominis, cuius libertas vim non patitur. Viuimus omnes proſpera valetudine Deo fauente, etſi anguſtiæ nos premant vndique parentes. Omnia nos terrent, & nemo it obuiam dedecori, conſiliáque corrupta fœlicitatis noſtræ mutationem denotant. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 15. Martij 1652.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ariùs ſcribo ob imminentia pericula, Luillerium tamen noſtrum defleo, & magis quereret, niſi peſſimus rerum ſtatus eſſet mors acerbiſſima, & præſertim huiuſce regni probis, integerrimiſque viris. Vita oneri nunc eſt, quandoquidem miſeriæ ſunt inſuperabiles. Vicinæ Prouinciæ cædibus, ſacrilegiis, furtis, impudicitiis refertæ, inania ad cælos emittunt ſuſpiria, parentes liberorum carnibus veſcuntur, ruſtici cadaueribus, omnes denique deficiunt. Quid plura? diſcordia adſtat, pertinacia præualet, fraus regnat, omnia timeo, nihil ſpero, Deo Optimo Maximo ſortes committo noſtras, & ſic triſtis & mœrens patriæ meæ perituræ vices doleo. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Pariſiorum 16. Aprilis 1652.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Neutræi noſtri Inopino, & minùs præuiſo diſceſſu, epiſtolas Campioio committo, quò ſecuriùs ad te poſſint peruenire. Mala quibus Gallia noſtra torquetur, manifeſta ſunt, & dilucida. Remedia verò clam lentéque procedunt, & ſic timemus multum, & ſperamus parùm. Senatores vrbis iter facient ad Aulam craſtina die, vtinam fauſtè ac fœliciter, Lothringus properat, vt Principum copiis citò iungatur, in Belgio Grauelinga capta eſt, Trinium in Montisferrati Marchionatu expugnata,

gnatum, Casalium nutans linquere nobis iure videtur, Barcinona mari terráque cingitur, & nisi breui soluatur obsidio, in maximo versatur periculo. Deus prouideat. Ego multa cogito, quæ nunc scribi non possunt. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 24. Maij 1652.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Non quidem virtutem ex me, sed fortunam ex aliis meliùs edisces. Rumores publicos fugiens, & Aruerniam cogitans Regis longas esse manus expertus sum, & à copiis equestribus, quæ Montem-rotundum obsidione cingunt, captus, huc deductus Aulæ vltimam meorem expecto. Cui nunc innocentia mea cognita est, rumoréſque ficti ab inuidis iacti planè euanescunt. Et sic absentibus accidere solet, quibus præsentes nocere non erubescunt. Quicquid fiat Deo fauente, mentem liberam in captiuo corpore gerere non desinam. Vale Musarum Decus & Ornamentum, in Castris antè Montem-rotundum 22. Iulij 1652.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Corpore liber, anxius animo, variis agitatus cogitationibus ad te scribo, Aulæ adsum, Regis & Reginæ humanitate bene exceptus. Turbæ interuenientium immixtus, tempus tero, dum abest gubernator puppis, in cuius absentia omnia in suspenso extant negotia publica, Condæum Principem quotidie defleo, alter Samuël lacrymis irremediabilibus, qui Hispanis exercitibus nunc præest Dux summus, probi mœrent, improbi lætantur, tota gemit sub pondere cymba, & Gallia totis contremiscit artubus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Parisiorum 5. Decembris 1652.

Eulgaot hîc Astronomi Solem ad nos descendisse duobus gradibus, quid obseruaueris mihi rescribas, oro enixissimè,

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Rarò & pauca rescribo, propterea quòd morum corruptio præualet, intercepta epistolia absentium dirimunt commercium. Quoad me gratias agendo, & iniurias ferendo, Aulæ iter pergo lubricum, noua exoptans condere fata, quinquagenario maior. Quoad te, tibi prosperam exopto valetudinem, quâ possis ad nos fœliciter peruenire. Hisce Saturnalibus Rex & Aula, choreis & miris theatri mutationibus eximiam dedere operam, ita vt ab arte natura vinceretur. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Lutetiæ Parisiorum 14. Martij 1653.

CLARISSIMORVM QVORVNDAM AD PETRVM GASSENDVM EPISTOLÆ.

Domino GASSENDO *Profeſſori Philoſopho in Gymnaſio Aquenſi* H. FABER *Libellorum Supplicum Magiſter*, S. P. D.

CCEPI tuas eo tempore quo incertus eram an literis vt nunc facio, an viuâ voce reſponſum eſſem laturus, quia id tunc in Iouis noſtri conſilio, &, vt ita dicam, in Gallicis fatis ſeriò agebatur,

Mulciber in Troiam pro Troiâ ſtabat Apollo.

Quid, inquam, Apollo, imò Iupiter ipſe, qui tamen, ſuis aucupiis intentus, aliena aucupia minùs conſtanter & laborioſè potuit proſpicere. Ego verò vt cum Sexto Empirico non ſatis intelligebam quo expediret quod agitabam, & in eo habebam amicorum meorum ſententias inter ſe directò pugnantes & contrarias. Nempe Toloſatum noſtrorum & Aulicorum omnium quotquot nobis ſunt familiares & neceſſarij, vſque ad vota aduerſus Aquenſes & Prouinciales qui nobis eodem vinculo vt tu amicitiæ coniuncti ſunt; ita nunc quamuis videar mihi liberior & magis mei iuris, ac velut in portu eſſe procul à tempeſtatibus & ſyrtibus, quibus eiuſmodi maria infamantur: Tamen hæreo, teuera, an doleam, an gaudeam in vtrumque. Priuam partem ſequuturus præſertim quoties tui ſimilium mentio fuerit cum ſingulari deſiderio tui. Cæterùm ſunt hîc Philoſophi & Mathematici quibus magis curæ ſunt Sol & Luna Chymicorum quàm Aſtrologorum, nec defectus alios obſeruant & timent quàm eos, qui in marſupiis contingunt. Philoſophandum eſt cum iis qui vixerunt meliore ſæculo, & quorum mentibus aurum infuſum eſt non cupiditas auri. Ideò mitto tibi Charronia librum quo continentur tractatus Chriſtiani, quia ſcio eius tibi authoris genium & ingenium placere, nec proſtare venalem apud Bibliopolas Aquenſes, cum meo loco poteris aliquando in ſolitudine habere ſocium & confabulatorem, & me vbicumque ſim tuarum laudum fautorem acerrimum & amicum obſequentem. Vale. Datum Lutetiæ Prid. Non. Martij, anno 1621.

Reuerendo & Celeberrimo Viro Domino PETRO GASSENDO *S. Theologiæ Doctori, & Canonico in Eccleſia Cathedrali Dinienſi.*

REuerende & Clariſſime Domine GASSENDE,

Ego pro eruditiſſimis tuorum laborum ἀπαρχαῖς, quibus rem arduam, rem difficilem & iam multis ſeculis deſperatam aggrederis ſolus, eamque tanto animi impetu perficis, cui Veteres vniuerſi via pares eſſe potuere, gratias, vt par eſt, habeo maximas. Neque enim vt ille quem erroris coarguendum tibi, non ſine ſummo eóque accurato iudicio delegiſti, Autoribus falſas opiniones affingis, quod Philoponus ei imputat, & res ipſa palam clamitat. Cùm tam magnis Viris tam abſurda ſæpè impingit, aut aliena inuenta ſibi arrogat. Et propterea illud generoſi pectoris inſtitutum tantò magis demiror, quòd à capite ad calcem omnia vel inutilia, vel aliena, vel falſa conuellere aggrédiaris. Cùm enim omnes, qui verum amant, quique tantùm fidei autoribus habendum didicêre, quantum momenti ea quæ afferunt rationis, & demonſtrationis habent, id facillimè videant; multa in Organo eſſe inutilia, & quædam etiam falſa; in Acroamaticis multa inepta, aliena, contra rationem aſſerta. In libris de Cælo non pauca falſa, atque alibi aliter ab eo tradita. In reliquis libris porrò ſæpè commiſſum. Nemo tamen adhuc inuentus eſt qui huic malo medicas manus perfectè attulerit, vt multò plura loca ſint perſananda & recidenda quam ſit ab ipſis factum. Quin adeò iſti qui hodie inter Philoſophos cenſentur, non id quærant, quomodo ea refellant aut emendent; ſed quemadmodum malè concepta peius concilient. Aſtronomi, quidem Opticique & reliqui, qui Matheſin φυσικωτέραν tractant, ſuam ſibi libertatem retinuerunt. At in Scholis tamen, in pulpitis iſtorum hominum vmbraticorum, non ſine ineptis illorum commentis & interpretationibus audiuntur,

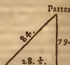
audiuntur, & tanquam fucati in publicum prodeunt. Si quis supra istos sapere velit, vnum hoc ferè est solatium, vt conscientiam suam sibi habeat, suæ ingenuitatis; & suorum laborum testem. Videmus enim quàm malè magni illi Viri sint excepti, qui aliquid contra Diuum Aristotelem mutire, aut ab eo, & spinosa scholasticorum doctrina (quam ne ipse quidem Aristoteles intelligeret, si reuiuisceret) dissentire instituisset, vt tantò magis ingenuum tui candorem mirari subeat, qui istis contemptis, tam sublimi animo ad veritatis inuestigationem contendas. Neque verò satis demirari possum, Clarissime GASSENDE, eo in veritatis scrutatores te esse affectu, vt me quoque tanto affectu complectaris, quamuis gaudeam me in adeò tenui, sed tamen laborioso puluere operam meam tibi probauisse. Mallem vtique meliore & digniore causa id demereri me potuisse. Efficiam tamen vt me non temerè ad adeò honestum certamen prouocauisse videare.

Quam operam Amplissimo Viro Domino Mons-fortio Consiliario Regio me nauare voluisti, eam quàm diligentissimè præstiti, & fabro tantum, quantus meus est 150. libellis faciundum locaui, & Domino Botardo pretium placuit, quod ipsum quoque Domino Mons-fortio per literas significaui. Sed cùm causam adeò commodam nobis obtuleris. De Obseruationibus latitudinum loquor, quem inde fructum Geographia perceperit paucis explicabo. Vt inde quoque pars nostri gaudij ad authorem suum redeat. Longitudinis accuratior differentia Lugdunum nostrum inter & Romam à me sæpe est desiderata. Tuæ obseruationes nobis certum eius rei examen suggerunt. Ex altitudine Poli & itineraria distantia latitudo Augustæ 48. grad. 24. min. Lugd. Bat. 52. grad. 10. min. Romæ 42. grad. 4. min. Augusta Leidam milliaria sesquihoraria 95. dempto triente propter itineris anfractum fiunt 98. horaria, vel quindecimana (quanta 15. vnum gradum implent) 75. at sunto 76. vt in horariis nobis hanc analogiam compendiosè sequi semper liceat 5. ad 4. ita 95. ad 76. Nam ad vnum milliare tam longi itineris mensuram reuocare velle, non est vtique postulandum. Hinc Augusta Vindelicorum erit orientalior Leidâ 5. grad. 15. min.

Augustâ Romam statuuntur milliaria horaria 195. vnde triente subducto dantur 130. & inde quindecimana 104. vnde differentia longitudinis datur 4. grad. 21. min. atque ideò Roma est quàm nos orientalior 9. grad. 36. min.

Et Gallias vestras vestro tentemus beneficio, Lutetiæ latitudo 48. grad. 49. min. Viciæ. Aquæ-Sextiæ Reuerendo Abbati Iacobo Gualterio 43. grad. 53. min. Lugdun. Bat. distat Parisiis horariis milliaribus 102. inde triente deducto, reliqua sunt 68, & quindecimana 55. inde Parisij concludentur nobis occidentaliores 2. grad. 20. min.

Itineraria distantia Lugdun. 99. Lugduno Auenionem 42. Auenione Aquas-Sext. 15. fiunt horaria 157. deducto triente 105. & quindecimana 84. & differentia longitudinis 2. grad. 45. min. tanto Aquæ-Sextiæ sunt orientaliores, & Leida nostra quàm Aquæ-Sextiæ occidentaliores 25. sunt autem Aquæ-Sextiæ etiam orientaliores quàm Massilia, inter Massiliam verò & Romam longitudinis quæ sit differentia non admodùm præcisè adhuc noui. At non esse maiorem aut minorem multo $9\frac{8}{9}$ grad. existimo si Tabulas melioris notæ sequar. At verò quàm opportunè hoc accidit quod Aquæ-Sextiæ adeò præcisè sub eundem meridianum nobiscum cadat. Vtinam verò etiam Dinia vestra, quæ $1\frac{1}{2}$ grad. videtur orientalior quamuis & hoc quoque parùm sit. Attamen vtinam. Quantam opportunitatem & facilitatem nobis afferret ad rem eam, quam animo voluimus. Non audeo nunc quicquam addere, si certè & tutò liceat consilia communicare, & si postules atque cupias postmodum explicabo. Essent faciendæ impensæ nonnullæ, ego istas iam hîc deuotaui molestias. Sed ad Geographiam reuertor; non potest ignotum tibi esse Clarissime GASSENDE, è locorum distantiâ itinerariâ per sphæricorum triangulorum doctrinam longitudinis, differentiam inueniri. Sed cùm pauci ea intelligant, ego idem in planis, si latitudinis differentia 5. aut 6. grad. non sit maior explico, etiamsi longitudinis differentia sit maxima. Hoc modo, Theorema tale est in nostro Tiphy. Vt sinus totus ad quadruplum secantis dati Paralleli; ita milliaria itineris quindecimana in eodem parallelo ad scrupula euariatæ longitudinis. Et quamuis verus vsus, vt scis, sit in locis sub eodem parallelo sitis, tamen aliò traduco, vt non vno scrupulo à vero abeam diuersus.

84	79
84	79
336	711
672	553
7056	6241
6241	
815.	

815. huius Radix $28\frac{1}{2}$ milliaria.
Aquis-Sextiis 43. grad. 33. min.
Parisiis 48. grad. 49. min.
Differentia 5. grad. 16. min.
Summa 92. grad. 22. min.
Dimidium 46. grad. 11. min.

Ea sunt milliaria latitudinis 79. distantia Itineraria reducta valet milliaria quindecimana 84. dimidium vtriusque latitudinis additæ est 46. gr. 11. min. cuius secans 144434. quadruplum 577736. fiat. Itaque vt 1000. ad 5777. ita $28\frac{1}{2}$. milliaria quindecimana, ad scrupula 165. quæ sunt 2. grad. 45. scrup. vt prius: si non displicet habes rationem compendiosam. Certè eius vsus adhiberi poterit

cùm

cum latitudinis differentia erit min. 12. 13. 14. 15. Et longitudini differentia etiam multo maiot. At, si longitudinis differentia non sit magna, illic esset periculosum. Sed antequam hîc manum de tabula tollam, aliquid est quod obnixè à te contendam, Vir Eruditissime, vt tuo beneficio plurium locorum latitudines habeamus consignatas. Præterea pedum in locis celebrioribus publicorum mensuras, & vlnarum quoque. Diniæ Aquis-Sextiis, Auenione, Lugduni, Massiliæ & alibi si tibi opportunum sit. Profitebor publicè per quos profecerim, rogo te subleua me hoc onere, si ex Italia quoque obtinere quid certi possis, facies mihi non tantum rem gratã, sed rei quoque literariæ. Eratosthenes meus augendus, & locupletior est in lucem edendus. Hæc si à te, Optime GASSENDE impetrâro apud amicum hominem & gratum beneficium collocatum dices. Saluta Virum doctissimum suata amicissimũ nobis D. Iacobum Valesium ad quem occasione proxima literas destinaui mittere. Vale, Vir Summe, vt de bonis deque hoc sæculo & futuro bene mereri perge & cùm non liceat voces reciprocare, saltem literis memoriam mutuam & affectus recordationem suscitemus, iterùm Vale, postrid. Kal. Maij 1625. Tuæ Reuer. Addictissimus VVILLEBRORDVS SNELLIVS Rodolphi filius.

In longitudine maris mediterranei Ptolomæum ampliùs sexdecim gradibus peccare, ex nauticis cursibus & veterum collatione facilè deprehendi. At quis nobis in latitudine littoris Affricani cum ampliùs duobus gradibus à vero diuersum abiuisse vnquam vel per somnium cogitasset. Profectò hoc iam vestris obseruationibus debebit Geographia. Nam Hipponis Regiæ latitudinem statuit sub parallelo 31. grad. 15. min. Cùm reuera non sit minor 35. grad. 58. min. Quamobrem si vel ista, vel alia huius generis apud te lateant, Eruditissime & Humanissime GASSENDE, erit cur & ego & docti tuis laboribus fauere, & eorum fructu gaudere debeamus. Hoc vnum postulo obnixè vt aliquantò pleniùs ea, quæ nobis in animo sunt proferamus. Iterùm Vale Vir Reuerende, & Snellium tuum in quacumque amicitiæ parte collocato, modò alicubi hæreat.

Reuerendo & Clarissimo Viro D. PETRO GASSENDO *S. Theologiæ Doctori, & Cathedralis Diniensis Ecclesiæ Canonico, Domino & Amico honorando* S.

CLarissime Domine GASSENDE, Ille tui affectus index summo mihi fuit gaudio, & vt gratias affectui tuo pares referrem, cùm nihil inuenirem id enim mihi ingenuè profitenti credes, tamen aliquam mei exprimendi occasionem commentus sum: quod si hæ literæ aut incuriâ, aut curiositate nimia ad manus vestras perlatæ non sunt, erit aliquid tutius nobis excogitandum, & tale vt omnium literarum dispendia nobis

Epistola ad Gassendum.

sint leuia. Quæ tum expressi vix eorum summam nunc explicare queam. Attamen ea ferè hoc argumento continentur me nobilissimo & prudentissimo Domino Monsforrio operam pro virili nauauisse. Iam tertius mensis agitur, aut excessit. Instrumentum nunc, quale voto concepisse visus es, ita confectum existimo, & apud nos hæret & super eo atque pretio ad istum Heroëm literas etiam tunc, & iam nunc quoque iteratò dedimus. Tibi verò Vir Reuerende gratias habeo quas oportet, pro eo quem erga me indicas affectu de locorum latitudinibus Diniensi, Aqui-Sextiensi & Gratianopolitana, quid dicam? Aut quem rebus Geographicis fructum attulerint, etiam nunc obiter indicare haud alienum videtur. Principio inde ex itinerum interuallis id cognouimus Romam nobis orientaliorem quasi 10. gradibus si sequamur itinerum mensuram per Germaniam vt pote Coloniam, Augustam, Tridentum, a denique Romam. Idem quoque per Gallias vestro beneficio consecuti sumus. Neque id solùm, verùm etiam Aquas Sextias vix 26. scrupulis nobis esse orientaliores. Atque adeò Ptolomæum quoque in latitudine Carthaginis, Hipponis Regiæ facilè tribus gradibus aberrare. Id clarissimè vestræ obseruationes coarguunt pro quibus Geographiæ totius nomine vobis & vestræ diligentiæ gratulor, earum enim expers secundùm Ptolemæum pronunciassem; & potiùs tantò ampliùs vos in meridiem protrusissem: sed id totum vestri erit beneficij. Addo insuper quod mihi periucundum accidit, vestras Aquas Sextias. Sed finem facio ne nimis longis logis aures vestras obtundam, ecce notam, quam ita seruaturus sum, vt de literarum securitate certi simus. Istæ sunt litteræ secundæ exaratæ Iulij 20. Lugduni Batauorum 1625. raptim vt vides. Vestræ Reuerentiæ studiosissimus VVILLEBRORDVS SNELLIVS Rodolphi filius.

Ignosce quod Gallicè non scribam, etsi intelligam. At velim me tam commodè vestro idiomate animi mei sensus explicare in his friuolis posse.

Clarissimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

ERYCIVS PVTEANVS,

[illegible]

LAuda, mi GASSENDE, Epicureismum meum Sequor Virum, qui vbique clamat, *Honestè viuendum esse*; & hoc duce, rectè agere malo quàm multa scire. Satis profectò est, seipsum non ignorare: in rebus agundis Naturam & Rationem sequi; quæ vera Philosophia est, & ab illo olim tradita, qui cum aliquando Clarissimus esset, posteà tanquam impurus lacerari cœpit. Quando igitur desipere tandem desinemos? quando bonum, sobrium, sanctum Epicurum & verum Naturæ mystam Philosophorum Scholæ agnoscent? Tu facies,

quod curis solutior aliquando destinaueram, & à tanto nomine infamiam propulsando χυρίας nobis δόξας vindicabis. E tam vastis solidissimæ doctrinæ voluminibus quantilla fragmenta reliqua sunt. Ille πολυγραφώτατος, & qui librorum multitudine Scriptores omnes vicit tanquam iners & otiosus exsibilatur. Recense, qui supersunt, titulos, & stuporem inicies: adde ac mone, nihil de alieno sumptum, & erubescet ætas nostra scriptitare; quæ cùm Epicurum non habeat, plures tamen Chrysippos dedit, non authores librorum, sed, vt iocosè dicam, aratores. Quis suo ingenio famam quærit? aut ad libri laudem potat elegantiam pertinere? In pretio moles est, in mole pretium est, & quomodocumque structam magnitudinem non mente, sed oculis æstimamus. Itaque vasta omnes scribunt, pauci sua: colligunt omnes, totamque studiorum famam solo labore definiunt: docti scilicet, si nihil ingenij, nihil acrimoniæ adferant. Alius omnino Epicurus fuit, totus suus, qui nec opinioni, nec fortunæ seruire didicerat, animo complexus, quidquid scire homo posset, aut quidquid ad felicitatem ingenij faceret. Monomenta eius & opera, quemadmodum infinita fetant, ita optima; infelicia tamen; quia in malas & iniquas manus inciderunt. Sectatores accuso; ab his mutatâ, imò corruptâ doctrinâ, Clarissimi industria Authoris obscurari cœpit. Cùm in plerosque deinde veteris sapientiæ Mystas noui Philosophi insurgerent, in Epicurum acrior tempestas eiecta est, Vir innocentissimus totam hominum voluptariorum, qui secuti, infamiam sustinuit. Frontem cogita. & in hunc omnes riuorum sordes redundasse. Sic igitur postquam in odium conspurcata doctrina venit, mirum non est, libros aboletos esse. Nunc vt aliquid tandem remedij ac solatij sit, non sinet diutiùs Epicurum eruditio tua iacere. Porticus restituta est: quidni & Horti honorem suum capiant? Hìc ambulare, hìc sapientiæ fructus decerpere suaue erit. Ne quid cedamus Stoicorum rigori, in aqua & pulte licebit voluptatem inuenire. Seneca nonne testatur? *Sancta* ait *Epicurum & recta præcipere, &, si propiùs accesseris, tristia?* Quomodo? *Voluptas enim illa ad paruum & exile reuocatur; & quā nos virtuti legem dicimus, eam ille voluptati.* Reliqua in Como meo (quæ deliciæ tuæ sunt) expressi. Sed imago ipsa, quam dedi, nonne loquitur? Sicca seuera, tristis est sapientiæ manu formata. Putes ab ipsis labiorum lineis, aurea illa verba venire Συνδιάγε ζῆν ἀεισον prorsùs repræsentari, quemadmodum Lucianus in Pseudomante eum describit, ἀνδρὰ ὡς ἀληθῶς ἱερὸν, καὶ θεσπέσιον τὴν φύσιν, καὶ μόνον μετ' ἀληθείας τὰ καλὰ ἐγνωκότα, καὶ παραδεδωκότα. Quid attinet plura? Rectè, tu quidem in loco Laërtij χαίρειν καὶ ὑγιαίνειν coniungis; tanquam meum mihi scitum vindices. Notandum hic tamen, quod Lucianus περὶ τοῦ ἐν τῷ συμποσίῳ παίοντος scribit *Epicurum in Epistolis consuetum solitum*

in ipso statim initio τὸ ὑγιαίνειν exarare præterea illud φιλων τι ἰδίᾳ κτίσις, neglectâ Casauboni opinione, ingeniosè & verè in φιλων τι ἰδίᾳ κτίσις, neglecta Casauboni opinione. Ingeniose & verè in φίλων τὸ ἴδιον commutasti. Non poterat enim voluptatis Magister ab amicitia alienus esse, qui & in his sacris vtilitatem laudat. Potest interim Epicurus meritò eos reprehendere, *qui* scribente Senecâ Epistolâ IX. *dicunt sapientem se ipso esse contentum, & propter hoc Amico non indigere.* Quinam? Stoici. Et horum tamen decretum istud: *Ita sapiens se contentus est, non vt velit esse sine amico, sed vt possit.* Hac ratione Epicurus Amicum eligit, non vt potes se sine eo viuere non posse, sed velit ac possit cum eo suauiùs. Quia de Amicis, rectè etiam de Discipulis. Et quia non in sententiam tuam libens eat? quis non, vt Metrodorum Lampsacenum habeamus, Ἀθηναῖον καὶ Σάρδιον nomina; non nomina, expuncta esse velit? Omninò verisimile est Athenæum & Suidam in margine citatus fuisse, ac deinde in textum irrepsisse, sed è Suida natum esse Sandem. Timocratem tamen non temerè loco suo pellam: quem Metrodori fratrem fuisse mox Laërtius indicat, & inter ἐλλογίμους recenset. Possis igitur, hic fortassis legere: Μαθητὰς δ' ἔσχε πολλοὺς μὲν, σφόδρα δ' ἐλλογίμους, Τιμοκράτην, καὶ Μητρόδωρον λαμψακηνόν. Sed nihil statuo, teque iubeo iudicio exactissimo tuo vti, cui Docti omnes acquiescent. Nunc vt magis etiam te excitem, nouáque teßeta beneuolentiam meam tester, has *Adriani Iuny* in vitam Epicuri, à Laërt inscriptam, notas quas celeberrimæ eruditionis Vir *Ianus Rutgersius* ad me nuper misit, adiungo. Vale, & quod agis age. Epicuri imaginem his sententiis, si me amas, orna: superiori parte Συνδιάγε ζῆν ἀεισον. Seneca Epistola XXI. *Eò libentiùs Epicuri egregia dicta commemoro, vt istis qui ad illa confugiunt, probem, quodcumque ierint.* Honestè esse viuendum. Inferiori verò Epicuri dictum apud Senecam, Epistola XXV. *Sic fac omnia tanquam spectet Epicurus.* Et Epistola XI. *Aliquis vir bonus nobis eligendus est, ac semper antè oculos habendus, vt sic tanquam illo spectante viuamus, & omnia tanquam illo vidente faciamus.* Iterùm Vale, & Clarissimum *Rigaltium* meo nomine complectere ad quem mox *Historiam meam insubricam, siue irruptiones Barbarorum in Italiam* missurus sum. Louanij, in Arce. Nonis Nouembris 1636.

Præclaro Viro Domino PETRO GASSENDO *Amico singulari,*

IAC. GOLIVS S. P. D.

Condonabis spero, Perhumane GASSENDE, sinceri amici moram, non à culpa natam, sed boni animi religione potiùs. Videar quidem meritò officio litterario, atque promissis defuisse: sed hisce non solutis putaui illud præstari non posse. Accedebat recens quoque Orientis memoria, vbi vix honestum est adire amicum

cum ſine munere : ipſeque tu proprio exemplo ritum hunc commendâras magis. Quod autem promiſi, quodque nunc mitto, inferius certè eſt meritis tuis; non enim Elenchum ſed (quod mei iuris eſt) librorum iſtorum vſum & fructum debeo ſingulari amico, & exnpto ſnlerti adeò Viro. Ideóque magis dolebam nequidem leuidenſe illud licere mihi, prohibente ſcilicet decoris publici lege. Quia enim ſupellex illa Academiæ comparata erat: videbatur prima eius inſpectio deberi Academiæ moderatoribus, qui liberaliter impenſas feciſſent. Ei autem rei vacare illos nupertimè demùm ſinit Reipublicæ cura. Quamobrem hoc, quidquid eſt, æqui bonique conſulas rogo: facturus ſcilicet aliàs, vt quotieſcumque tibi gratificari queam, ſedulum me & ſtudioſum tui experiaris. Nam amicitiæ à te mihi oblatæ precium virtus, atque doctrina tua effecerunt maximum. De Apollonij Pergæi Elementis Conicis & Ariſtotelis libris cognoſces ex Catalogo. De Epicuro verò hactenus vix quidquam mihi apud Arabas occurrit. Doctiſſimi *Hardyei* literas, quarum in tuis meminiſti, nullas vidi; nihilo tamen minùs me deuinctum illi pro beneuolentia profiteor; multúmque etiam obſtrictum tibi, quod tuos amicos, meos quoque eſſe velis. At parce quæſo (mi GASSENDE) tenuibus rebus meis, ne ſupprimantur ipſæ commendationis tuæ pondere, nempe quam ſuſtinere nequeam. Satis beaueris me, ſi me amare pergas. Vale. Hagæ Comitatus VIII. Kalendas Ianuarij 1630.

Clariſſimo Doctiſſimoque Viro D. PETRO GASSENDO S.

CLariſſime & Eruditiſſime Vir,

Etſi humanitas tua, & eruditio multiplex, ac profunda, qua mihi, ſed fulguris inſtar (protinùs enim diſparuiſti) mentis oculos olim perſtrinxerunt, magnum iniecerant deſiderium amicitiæ tuæ; eam tamen hactenùs prohibitus ſum obſequiis meis ambire, aut inceptam fouere. Curam ſingularem adhibueram, vt eruditionis tuæ ſpecimen, non minùs Mundo illuceſceret, quàm Romanis Phænomenon illud illuſtre: ſed cùm ſæpiſſimè fruſtrà eâ de cauſa Typographum adiiſſem, cui ob occupationes denſiſſimas, à ſocietate Indica, tum incumbentes nihil otij planè ſupererat, tandem ſuffuratus eſt, vel potiùs ſe obtulit nonnihil otij ad id præſtandum; ſed eo ipſo tempore mihi ab vrbe diſcedendum fuit, coactuſque ſum vicariâ alterius operâ curare ne quid vitij editio haberet: ac licet ad eam rem delegeram amicum fidelem nec indoctum, facilè tamen reuerſus didici multùm intereſſe tua-ne ipſe, an alius curet. Hoc fuit primum optimæ meæ ad tibi obſequendum voluntatis impedimentum. Poſtmodum cùm exemplaria mittenda eſſent, nouæ vocationis occupationibus obrutus ne epiſtolium quidem adiungere licuit. Nunc poſtulas tibi duodecim exemplaria. Et hîc rurſum nonnihil obſtaculi. Natalitiis feriis Amſtelodamum me receperam; (iam enim Leydæ dego) ipſo die quo literas ad me tua cauſa dabat Clariſſimus Dominus Rinerus, Lugdunum reuertebar vbi demùm certior hac de re fiebam. Nunc cogor tertiò per alium curare, quod per me curatum velles. Verùm nihil intereſt dummodo rectè id curetur; nec propterea moram longiorem trahet hæc res, quia eo ipſo die hæc ad te mittentur ab alio, quo ipſe miſſurus fuiſſem ſi Amſtelodami fuiſſem. Æqui itaque bonique conſule hanc qualemcumque meam operam, ſpero fore, vt illuſtrior ac liberior detur occaſio præſertim ſub Veris initium tibi teſtatam faciendi obſeruantiam, quâ virtutes tuas, & eruditionem ſummam proſequor. Tantiſper inducias mihi concede, quia ita poſtulat grauiſſima trium adoleſcentum pædagogia, quæ initio totum me occupat. Eam eo tempore oblatam quo adhuc pendebat Profeſſionis Philoſophicæ negotium prætuli ſpei quàm alioqui ſummam, imò certam fecerant ampliſſimi Academiæ Curatores, & plerumque ac præcipuorum Profeſſorum fauor ac beneuola in me propenſio. Cauſam quæris? Multas aliàs conditiones pro ſpe illa profeſſionis, & lautas quidem reiecceram; tandem cùm nimiùm protraheretur negotium veritus ne ſi & hanc reiicerem, fortè (quæ eſt rerum & voluntatum humanarum inconſtantia) omni conditione breui deſtitutus conſpicerer, præſentem futuræ prætuli; cùm præſertim multò lautior eſſet profeſſione, & parentes libenter ſe mihi obſtrinxerint ad ſuppeditandos annuos ad vitam reditus ſufficientes ad honeſtè viuendum, quàm non ampliùs vtentur operâ mea ad inſtitutionem liberorum ſuorum. Quoniam iudicio tuo & prudentiæ plurimùm tribuo, optarem ex te intelligere quid horum trium magis faciat ad ſtudiorum promotionem, & ex quo vberior fructus ſperari debeat: Præſtet-ne pueros Latinæ & Græcæ linguæ vtcumque peritos multa legere, an potiùs multa diſcere, an denique multa ſcribere; quo vltimo exercitia thematum intelligo. Nolim tamen meâ cauſâ interpellari grauiores tuas occupationes, ſi hæ id minùs patiantur. Accedit & alterum quod alterius causâ te rogatum velim; Typographi illius filius, qui hoc Phænomenon edidit, Pictoriæ artis excolendæ causâ Pariſios ſe recepit; optaret tuâ commendatione acceſſum habere ad Magnatum ædes, quo liceret ipſi illuſtriores aliquot picturas exprimere. Si non id præter morem, & decorum, promoue quæſo laudabiles iuuenis conatus & parentis causâ, qui Geographus celeberrimus, & meâ, quando obnixè rogauit vt apud te eo nomine intercedere dignarer. Imprimis verò peto beneuolentiæ in me tuæ continuationem. Habebis viciſſim tui cultorem

humillimum ac obseruantissimum Henricum Reneri. Lugduni Batauorum 6. Ianuarij 1630.

Praclaro & Reuerendo Viro Domino PETRO GASSENDO *Theologo & Philosopho Doctissimo nunc agenti Lutetiæ Parisiorum,*

IAC. GOLIVS S.

Nolo ominosam esse charo huic & egregio iuuenum pari culpæ apud te mentionem. Ideóque rogo nunc mihi liceat veniam silentio silendo impetrare. Quid enim indignanti amico amicos commendem, quod tamen vt velim facere, iubet ipsorum virtus & doctrina, ipsumque VValæi & Thysij nomen, mihi & Academiæ nostræ charum & venerabile; vt verò facere audeam, suadet humanitas tua; vt pote quam esse tantam scio, vt sperem eo ipso me in gratiam rediturum, quod illi materiam offero; dignam præsertim, vt quidem ego arbitror. Neque enim in humanis rebus quidquam præstantius esse, aut amabilius censes, integritate vitæ, ac modestæ sapientiæ studio. Sed cùm hæc in te ipso excellant maximè, rectius de his ipse arbitraberis. VValæi filius Æsculapio, alter Themidi nomen dedit; & honores inde vterque suos publicè cum laude adeptus. Nunc autem vestras Athenas petunt Lycæorum Reginam, vt ibi exemplis & doctrinâ animam augeant. Quò tu in primis eos potes deducere, & in Labyrintho porrigere Ariadneum filum. Hoc & meo & illorum nomine expeto, vt laudabilis voti compotes, prædicent quantum amicum habeam. Sed quoties huius ego amici recordor, tantum non me mei pudet, quod pusilla adeò, quæ ipse petit, ac ne mutuum quidem hactenus præstiterim. Hîc quidem apud nos desiderabatur æquè Raphelingi Dictionarium quàm ibi apud vos. At excusatum & responsum oportuit; & ad nobile adeò studiosæ peregrinationis institutum, consilia saltem aliqua & subsidia conferri, Fateor, sed quoque testor me voluisse seriò, neque amoris diminuti fuisse culpam; quin potiùs ne nimio impeditum non præstitisse quod debebam; vt, cùm satisfacere mihi non possem, nisi pro te ipsa abundè tibi satisfacerem, haud quicquam effecerim. Plurima enim erant, quorum te participem memoremque optabam, quò ea, quæ simili itinere, à me aut neglecta, aut frustrà superata fuerant, amico contingerent. Cùm verò te in procinctu versari intelligerem, hunc mihi præscribebam modum, vt eadem illa, Constantinopolim tibi ingresso, auspicatiùs offerrem. At nunc, postquam in natali regno animum sedemque tuam rursus firmasse videris, de consilij mutatione & priuatis tuis publicisque studiis certior à te fieri aueo. Ego petitione Lexici à te magis incitatus fui, vt tibi & aliis, eiusmodi studio, & labore, licet inglorio consultum item. Eadem adhuc stat sententia, & quamcumque possum operam nauo vt ad recludenda Arabum scrinia, quoad potero, clauem impertiam. Idque facilius futurum spero, redditâ lexici mei copiâ, quod Venetiis amissum, postliminio repertum, iam ferè ad me rediit; neque longè abesse potest. Vitæ quoque rationem, Deo duce, notam & quietiorem inij, vt resectis superuacuis, inanibusque curis maioribus; quas Reipublicæ literariæ me debere puto, commodiùs defungar. At hac de te cæterisque plura addere non sinit præsens occasio, quàm seriò arripui. Votis pro rerum tuarum incolumitate, literas seu literam potiùs absoluam, sedulaque petitione, vt me eo amicitiæ loco, quo habere soles, serues, vel denuò recipias. Amicorum omnium quos perperisti mihi memoriam renouentes colo; iis meo nomine salutem dicas plurimam, meamque in eos obseruantiam testeris, etiam atque etiam rogo, ipsam aliàs propriis verbis, vel, si possim, factis probaturus. Vale Ianuarij 1630.

Doctißimo Viro D. PETRO GASSENDO S. *Theologiæ Doctori, & Cathedralis Diniensis Ecclesiæ Canonico Theologo*, S.

Vdius-tertiùs cùm iam vesperi accubuissem, & variis hinc & inde repetitis cogitationibus, sicut mihi moris est, somno tacitus obrepenti moras nectetem, venit mihi in mentem eorum omnium de quibus sub Aurora te conuenetam, & illius Operis maximè de vita & doctrina Epicuri, cuius te idoneum sponsorem & locupletem debitorem iam pridem constitui. Atque, adeò me oblectauit tum suscepti istius negotij dignitas & præstantia, tum etiam Scriptorum quæ iam apud te circa illud parata sunt varietas & copia, vt ex iniectit tam præclaro conatui nescio quibus remoris, & defunctoriis in tam præclaro opere cudendo lucubrationibus tuis, in mœrorem certè grauissimum, atque ex eo paulò post in somnum etiam fuerim delapsus; sed quæ me vigilantem exercuerat, eadem me dormientem & placidâ quiete compositum non deseruit nouissima de tuis studiis cogitatio. Atque ipse quidem Epicurus vultu hilaris, veste nitidus, gestu decorus visus est mihi per vtramque Germaniam superiorem videlicet & inferiorem, citato ac veluti Grallatorio passu ambulare, & mox Basileæ, Argentorati, Ingolstadij, Lipliæ; Francofurti. Paulò post verò Duaci, Franckeræ, Lugduni Batauorum atque aliis passim vrbibus & Academiis Philosophemata sua luculenter explicare. Dogmata stabilire, & Symbolum illud quod anteà Democriti fuisse accepimus, ἐν ῥυσμῷ ... magna animi contentione in doctorum circulis & asserere & efferre; subindè verò

verò aliarum rerum de quibus pariter interdiù cogitaueram, diuersæ species & nihil quicquam cum Epicuro commercij habentes se se obtulerunt, ex quibus & laudabilem corporis mei temperiem, & mentem à crassis ciborum vaporibus liberam, qualem-ve abstemiorum esse conuenit sine pondere ludentem, & veritatem insuper istorum versuum, qui inter Petronij reliquias à Criticis referuntur deprehendi,

Somnia quæ mentes ludunt volitantibus vmbris

Non delubra Deûm nec ab æthere Numina mittunt

Sed sibi quisque facit.

Tu verò an vlteriùs [illegible] debeas aut [illegible] agere equidem non arbitror, illis potiùs animum aduerte, quæ hac somnij occasione commotus familiariter ad te decreui conscribere; quo meis verbis quasi pedamentis quibusdam fluctuantes, circa Epicuri tui elaborationem cogitationes componas mentemque fulcias, & in summa temporis penuria, & intercapedine tanti tamque nobilis & operosi conatûs finem & portum faciliùs assequare. Sed papæ, inquies, nouum morem & penitùs insolentem! Vt qui viua voce & præsenti colloquio amicum iuuare & monere potest, hunc potiùs amet ex scripto conuenire, atque etiam epistola præeunte de rebus grauissimis affari, quem aliàs non infrequenter gerris siculis & inanibus nugis patienti aure detinuerit, & ad nauseam vsque præsens exercuerit. At isthuc te volo, Perdocte Gassende téque Censorem non recuso moris istius innouari, non quidem in rebus titiuillitij & sermonibus flocci-faciendis, sed in istis de quibus Augustus Imperator nunquam locutus est, ne quidem cum vxore sua Liuia nisi ex libello, atque meditatâ & compositâ oratione, quamvis vt notat Suetonius cap. 4. non deficeret adhibita, ex temporali facultate. Quo magis æquum est mihi qui harum neutra dicendi ratione valeo, vtriusque vsum libenter concedi vt qua voce, qua manu, præsens & absens amicorum negotia promoueam, & ea præsertim vrgeam, quæ absque maximo illorum & publici boni dispendio remissius aut indiligentius tractari non possunt. Deinde verò quod summi Oratores & Poëtæ contendunt, illud etiam verissimum esse statuo, nimirùm ea longè segnius animos irritare quæ per aures demittuntur; quàm quæ fidelibus oculis patent ipsisque quod in Epistolis præsertim vsu venit, non semel exponuntur. Vt igitur memoriam eorum de quibus in præsentia tecum agere constitui, inde vsque repetam, vnde & tu auocamenta illa quæ te verè ab Epicuro auocarunt repetere consueuisti. Cùm superiori æstate vindemiales ferias procul vrbe transigerem, & Romanorum more nonis tantum diebus, non res vrbanas sed amicos in vrbe degentes reuiserem; solebam etiam te in alto illo & tranquillo secessu conuenire, vbi exsculpendo & bene dedolando Epicuro, cæteris curis & negotiis solutus præclarè & placidè incumbebas gestiebamque vehementer huic labori totum te addixisse, ex quo maxima omnino tuo gloria & incredunda, vt cùm Antiquariis loquar, Reipublicæ literariæ vtilitas prorsus esset redditura. Sed nescio quo casu interim factum est, vt illustrissimus Comes, & cunctis naturæ ac fortunæ bonis impensè cumulatus & exornatus D. de Marcheuille, cui tua singularis virtus & eruditio iampridem innotuerat, ex quo Regis nostri Christianissimi apud Turcarum Imperatorem Orator est designatus te etiam voluerit,

——— Habere suorum

In numero, dumtaxat ad hoc, quem tollere Rheda Horat. satir. 6. lib. 2.

Vellet iter faciens & cui concredere curas.

Atque vt me primum de hac re & suscepta in Thraciam & Bisantium peregrinatione certiorem esse voluisti. Cœpi continuo mihi gaudere, & tibi vehementer gratulari, quod ea demum se se obtulerit occasio benè merendi de literis & insignes progressus faciendi, in rebus Astronomicis, quarum te calentissimum esse satis superque testantur insignes illæ, quæ nuper cum tua Epistola pro Reuerendo P. Marino Mersenno prodiere Obseruationes, atque etiam communis & vulgata de tuis studiis opinio, quæ te parem cum peritioribus nostri sæculi Astronomis nec immeritò quidem componit; ac proinde spem certè nec vanam nec mediocrem animo meo concepi, quòd vbi semel Alexandriæ in Ægypto constiteris, & magno illo Gnomone Mathematico, quem vt amplissimum & omni arte, studio ac industria elaboratissimum haberes, nullis sumptibus pepercisti, cælestes motus obseruaueris; talia profectò de illorum natura retegantur, quæ non minimum illustrandæ Ptolemæi Alexandrini doctrinæ conducant, nomenque tuum cum egregia virtutis & eruditionis commendatione, in omnem ætatem posteram transmittant. Et verò cùm accuratissimam ipsius Vrbis Constantinopoleos totiusque Bosphori Thracici Topographiam ab eruditissimo Viro Petro Gillio; incolarum autem mores & ritus à Busbequio; Plantarum naturam à Prospero Alpino, varias denique animalium quæ illic degunt, figuras & proprietates à Petro Bellono Parisiensi Medico acceperimus, illud tantùm cumulatæ felicitati superesse videtur. Vt perspecta & explorata soli ipsius natura, in eius Cælum irrumpas, & ex Alexandrina specula totius naturæ cælestis ingenium, ac descriptionem experimentorum & obseruationum fide confirmatam literis consignes; eóque diligentiùs & pertinaciùs huic vni negotio tibi incumbendum esse existimes, quo iam inde à Ptolemei temporibus rariores extitere, qui tam propensum in publica commoda Mœcenatem nacti fuerint; atque adhuc rariores futuri sunt qui vel sub optimi nec non fauentissimi Mæcenatis præsidio, illud ipsum tam petitè ac luculenter, quemadmodum tu ipse, præstare possint. Quamobrem vrgebam supra modum, ne tibi aut amicorum tuorum flagrantibus votis hac in parte

non obſequereris, ne-ve plebeias & humiles animas, quæ domi reſident, & affixæ ſunt ſuæ terræ, ſed diuiniores illas imitareris, quæ Cælorum inſtar perpetuo motu gaudent, & faciunt nunquam quieſcendo vt cætera omnia placidè ſemper conquieſcant. Verum & illud prætereà ſi rectè memineris, addebam atque etiam vehementer commonebam, ne dum Thraces & Græcos & ignotum Orbem cogitas, familiaris tui Epicuri obliuiſcereris, ne-ve ipſum ſineres tanquam Cæſarianum Aiacem in ſpongiam incumbere, vel cum blattis & araneis luctari, aut denique, ſi non extinctum, at ſaltem ſopitum & veluti ſitu ac puluere ſepultum diutiùs obdormiſcere. Laborem hunc eo perductum eſſe vnde nullo vel certè quàm minimo negotio abſolui poſſit, extremos tantum ductus & vltimos colores ei ſupereſſe, quibus toti figuræ decor & venuſtas concilietur, neque temporis anguſtias adeò premere, quin ſi laborem tuum partiri velles, & ſuum Epicuro peculiariter aſſignare, non hunc ipſum ſenſim abſolueres, & ante Kalendas Octob. quæ tibi ſupremum in vrbe tempus eſſe debeant, omnibus numeris perfectum amicis tuis, aut præſtolantibus illum Typographis relinquere poſſes, atque tunc temporis,

ἡ δ' ἐμοὶ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή.

Tibi verò non item, ſed partim nihil agendo, vt inquit Seneca, partim etiam aliud agendo. Illud tandem conſecutus es vt hoc totum rei bene gerendæ tempus tibi incaſſum effluxerit, quod ſi prout ipſe ſapienter conſtitueras grauioribus ſtudiis deſtinare voluiſſes ſufficientiſſimum erat ad illud omne quod de Epicuro in te recepiſti, feliciter adimplendum. At neſcio quomodo altius quàm conueniat ſenſim prouehor, & dum Epicuri cauſam ego tuam deſerere videor, quam verbis ſeuerioribus & tibi forſan ingratis elenare contendo; verùm tam ardens eſt meus in te amor ſingularis, vt facem propemodum ſuccenderit, quam tibi velut in præſidio ad ſuſceptum iter promptius emetiendum conſtitueram. Et ſi tecum paulò liberiùs ac vehementiùs ceſſationem tuam expoſtulaui, id eo certè factum eſt quod æquum ſemper eſſe duxi, vt qui amicorum tuorum beneuolentiam ex libertate, qua tecum vtuntur, dimetiri conſueueris, mea præſertim quæ non niſi ex vehementiſſimo affectu procedit, nuſquam offendare. Quicquid ſit arbitrabor ſemper me rem laude etiam dignam feciſſe, qui non poſſum in vllam aliam incidere opinionem, niſi in eam, in qua ſcilicet tua de re tibi ſuadere videar quod piè facere non poſſum, tu autem mi ſuauiſſime GASSANDE, ſic hæc accipies vt ſiue probabuntur tibi, ſiue quod abſit non probabuntur, ab optimo certè animo ac deditiſſimo tibi & cogitata & ſcripta eſſe iudices. Enim-verò vt qui me Cenſorem & quidem acerrimum ſatis exhibui, Conſultoris iterùm partes ſuſtineam, cùm ex Medicinæ præſcriptis, non tantum ille fœtus vitales exiſtant qui VII. ſed etiam qui IX. & X. menſe in lucem erumpunt, non eſt adhuc quod Epicuri tuo proſpero ſucceſſu deſperes, cui videlicet poteris vel extrema prorogationis iſtius lege conuenienter opitulari. Etſi perfectæ eius elaborationi atque excluſioni legitimæ, præfinita hæc à Medicis tempora nondum ſufficiunt. Iuriſconſultorum tamen decreta ſubuenient, qui non adeò ſtrictè tempus naſcendi definiunt. Sed vide quæſo ne rurſus in eundem ſcopulum impingas, & caueas ſedulò ab iſtis duobus quaſi retinaculis, quæ ſola fecere, vt nihil omninò à tribus aut quatuor proximè elapſis menſibus, circa Epicurum tuum feceris. Illa verò imprimis eſſe exiſtimo, quod nobiliſſimus Orator, qui te ſibi Comitem adiunxit, de diſceſſu ſuo fermè ſemper cogitet, Domeſticis conſcribat, ſarcinas & omnis generis impedimenta componat. Triremes conducat, miſſionem denique ac abeundi licentiam de die in diem expectet, ſæpiùs etiam petat & impenſius efflagitet. Vnde eſt quod tibi inter eiuſmodi temporis anguſtias luctanti coërcitóque, ſatiùs fore arbitraris nihil noui in Epicuro tuo tentare vſque quem nonniſi,

Multa dies variuſque labor mutabilis æui

poteſt in melius referre. Sed potiùs quicquid erit iſtius temporis incerti, interrupti, intercepti, vberiori linguæ Græcæ, cognitioni ac neſcio quibus aliis minoris momenti negotiis, illud totum impendere. Ego verò contrarium quidem cenſeo, & cùm non minora ſint quibus nos demereri poteſt Epicurus quàm Ptolemæus, vtrique ex æquo tibi incumbendum eſſe exiſtimo. Hoc autem facies, ſi quemadmodum quando eris Alexandriæ totum te detinebit Ptolemæus; ita nunc cùm Lutetiæ degas totum te ſibi habeat Epicurus, quod certè rationi conuenientiſſimum eſſe faxo ſtatim vt intelligas. Ille ſiquidem nihil aliud à te requirit quàm quod facili negotio potes illi & Alexandriæ & vbique Gentium commodare, acutam videlicet oculorũ aciem, Aſtrolabio, Tubo Galilei, aut Gnomone aliquo diligenter adductam & obfirmatam. Hic verò ingentes & inſtructiſſimas poſtulat Bibliothecas, auctores omnis generis, excuſos & manuſcriptos codices, & doctorum Virorum colloquia, quæ tu fruſtrà alibi quàm Pariſiis conquiras, & ne quidem tota Græcia, Ægypto, Aſia, vel Affrica poſſis reperire. Quod ſi in reditum tuum hoc opus differendum & remittendum eſſe cenſeas. Næ tu parum aduertis ad inſignem illam Cæli & ſoli mutationem, ad maris vortices, piratas, tempeſtates, ad efferam & crudelem peſtem Biſantio & toti pene Græciæ familiarem, ad victum inſolentem, mores ignotos, morbos communes, ſporadicos, ad latrones, ſicarios, graſſatores, & mille alia diſcrimina, mille pericula, à quibus non ſolùm tibi & Epicuro, ſed inſuper amicis tuis vtriuſque veſtrum æquè ſolliciris, continuò timendum erit. Nam illud meo quidem iudicio de peregrinantibus potiſſimum efferri debebat quod de ſingulis Hominibus dixit Seneca,

Nemo tam Diuos habuit fauentes
Craſtinum vt poſſet ſibi polliceri.

Deinde verò vt hæc omnia nulla ſint & nauci flocci que facienda, at innumeræ ſpecies

&

& nouæ cogitationes, quas diuturna mentis circa Philoſophiam Epicuream agitatione concepiſti & fideli memoriæ cuſtodiendas tradidiſti, intra ſexennium (qui legationis Conſtantinopolitanæ communis terminus eſt, prorſus euaneſcent, Amici tui aliò commigrabunt, libri diſtrahentur, & noua omnia tibique inuiſa, inaudita poſt reditum forſan apparebunt. Nolim tamen exiſtimes iſthæc omnia, quæ tibi liberiùs examinanda propono, velut quoddam Attalantæ pomum iniici, quo futuræ nauigationis tuæ curſum ſiſtam, aut quemadmodum propola, qui ficus diuendebat coram Craſſo in Parthos exercitum ducente, Canneas occlamem; tantum enim abeſt, vt etiam iſtius peregrinationis primum auctorem ac laudatorem ſemper habueris. Sed hoc tantum contendo, vt interim dum Magnates illi, quos fortunæ calculus rerum noſtrarum gubernaculis admouit Clariſſimo Oratori & Patrono tuo D. de Marcheuille dies continuo protrahunt & ſubinde moras innectunt prudenter caueas ne tibi ſimiliter & Epicuro ipſæ moræ innectantur, & cum iam inſtituta ratione promouendi, tempus ſimul excidat. Sanè licet aliorum exempla non ſuppeterent, meum certè tibi deeſſe non poteſt, quo in iſtis cautior euadas, cùm non ſemel propria experientia didicerim, nihil vnquam de Legatorum diſceſſu ſtatui debere niſi vbi in viam cum toto comitatu ſe dederint, propter crebras comperendinationes, quibus ita plerumque torqueri & diuexari ſolent, vt nulla alia re magis. Hoc verò fruſtrà apud te ſtatues, niſi eadem animi libertate & conſtantia, leuiores alias occupationes, & Græcos illos præſertim valere iubeas, qui te phaleris & grammaticationibus ſuis impalleſcentem tandiu detinuere, quaſi verò egregiam laudem & ſpolia ampla referre poſſis ex intellecto Ariſtophanis Pluto, aut diſelupeata ac euiſerata non ſine Tzetzis aut alterius doctoris ope Lycophronis Caſſandra. Hoc eſt profectò ne quid moleſtius dicam, non rectè philoſophari, & præſenti grauiſſimoque Literatorum fato prorſus impediri, ne cuius nunc Hominis perſonam ſuſtineas, per te ipſum poſſis cognoſcere: ita vt etiam monitoribus egeas & iſtius linguæ intemperantiâ laborare deprehendaris: cùm tamen vel mediocris eius cognitio ſatis idonea viſa ſemper fuerit magnis Viris ad principatum in ſua quemque facultate obtinendum & retinendum. Sanè & D. Thomas, & Niphus, & Pomponatius quid in Philoſophia abſque illius auxilio non præſtitere? Quid item in Mathematicis Peurbachius, Tycho, Copernicus eiuſdem præſidio fermè deſtituti non effecere? Sed vin' tu Petronianam de nouo iſto eruditionis faſtu parodiam patienter ferre? Nuper certè ventoſa iſthæc & enormis Græcitas Gallias & vniuerſam fermè Europam ex Aſia cõmigrauit animoſque Iuuenum ad magna ſurgentes veluti peſtilenti quodam Sidere afflauit. Semelque corrupta Philoſophiæ, & altiorum diſciplinarum regula ſtetit. & obmutuit, quis poſtea ad ſummam Alberti? quis Regiomontani ad famam proceſſit? ac ne libellus quidem ſani coloris anituit, ſed omnia quaſi eodem cibo paſta, non potuerunt vſque ad ſenectutem caneſcere. Verùm audio quid ſtatim obganniant heſterni illi & nuperi Helleniſtæ, nimirùm quod eiuſmodi Philoſophi & Mathematici opera ſua longè doctiora, & auguſtiora reddidiſſent ſi ab illis auctoribus & libris adiuti fuiſſent, à quibus conſtat eos propter linguæ iſtius ignorationem perpetuò abſtinuiſſe, & ſanè in eorum ſententiam deſcendo, modò hanc litem & conteſtationem moueant de mediocri tantùm in hac lingua exercitatione, quam vt in omnibus laudo, ſic in te potiſſimum magni-facio, atque vtinam iſta contentus, quæ tibi viam facilem reſerat, & iter planum expedit, ad optimos quoſque tum Hiſtoricos cùm Oratores & Philoſophos inoffenſè perluſtrandos & euoluendos, ulteriotis in ea progreſſus curam Humaniorum literarum Profeſſoribus ἢ τῶν κριτικῶν vt ipſimet loquuntur Coryphæis relinquas, & Cæli tantum ac ſoli curam geras. Quod nunquam aliter meliùs præſtiteris quàm ſi

Dum res, & ætas, & Sororum
Fila trium patiuntur atra, Horat. ode 3. lib. 3.

totis tuis viribus in Epicurum incumbas. Cuius partim Hominum neglectu, partim etiam longo ſæculorum decurſu, extinctam famam, obliteratam doctrinam, neglecta & malè arrepta dogmata, diſperſos Sectatores, Palabundos auditores. Niſi tu velut alter Æſculapius in integrum poſtliminio reſtituas, & cæleſtis quadam animulæ tuæ particula pleniùs illuſtres, non eſt profectò quod optimus ille & ſapientiſſimus Philoſophus præſtantiorem alterum vindicem rebus ſuis deploratis & omninò conclamatis opem vnquam laturum exiſtimet, aut aliunde ſuam ſalutem, immò reſurrectionem ſperet & expectet. Quare macte virtute & honore Amicorum meorum eruditiſſime, macte & quod magnis auſpiciis cœpiſti, magno animo, & pari cum felicitate, conſtantia, perage, aut enim meus me fallit animus, aut illuceſcet tandem illa dies, qua tu, quod pro tua ſingulari humanitate & beneuolentia literatos omnes iuueris non modò eos tibi deuinctos habeas, ſed inſuper tuam doctrinam tibi honorificam fore, & vniuerſo generi humano valde vtilem ac laudabilem magna omnium bonorum gratulatione glorieris. Vale. Dabam Pariſiis die vltima Octobris 1630.

Tuus ex animo GABRIEL MISOCRVCI-ROSEVS *Pariſinus, ſiue* G. NAVDÆVS.

Clariſſimo, Doctiſſimóque Viro D. PETRO GASSENDO S.

VIr celeberrime mihique perpetuum colende,

Nunquam opportuniùs quicquam obtingere potuit aut tuis poſtremis, aut incluſo libello, adeóque honore & amore, quibus me (vtinam magè meritum) proſequeris, ſi hæc tua vt medicinam afflicti animi

accipiam; nunquam vicissim quicquam intempestiuum magis, si vt munera spectem, quibus pro magnitudine illustre gratitudinis testimonium summo iure à me debeatur. Sed cùm curæ meæ sint eiusmodi, vt & exitum felicem expectent, & chartam refugientes nonnisi in amicorum aures ac sinum deponi possint, supprimam, & operam dabo vt forti animo quicquid id est concoquam, quam ad rem optarem animi tui virtutes, quæ veluti supra nubium Regionem locatæ nec ventis agitantur, semper tranquillæ, semper serenæ; & à rebus humanis exortas curarum nebulas aut non excipiunt, aut dissipant. Præsens hic animi status, dum in meliorem ac breuiorem transierit, quæso vt mihi hæc vice apud humanitatem tuam sufficiat ad ampliorum meæ in te gratitudinis argumentorum nonnullam dilationem. Nisi is obstitisset misissem Analyseos meæ specimen illustrius cum adiuncta demonstratione: etsi enim ea res si perspicacissimi ingenij tui aciem, excipere, ac exactissimi iudicij censuram subire debeat, postulet arduam mentis intensionem, & publico vsui destinata tantisper penes inuentorem delitescere, vel te consentiente, posset; tamen certò tibi deinceps persuadeas nihil meum esse quod non pari iure tuum esse velim. Ac ne verba hæc putes, & vsitatam sæculo ad humanitatem facto formulam; experire fidem meam quacumque in re libuerit. Sed iudicium saltem de scriptis tuis, at in primis maiori illo quo Philosophiæ Fluddanæ fundamenta retegis, postulabis. Sanè si postules, subterfugio non erit locus. Alioqui nec virium mearum imbecillitas ad tantum fastigium assurgere valet, & genus hoc scribendi eiusmodi est, vt si tantùm authoris laudes persequaris, quamuis candidè id præstes, via adulationis notam effugias; si etiam aliquid carpas, ne adulari videaris; aut inscitiam tuam prodas, aut frigidam affundas amici feruenti in te amori, cui augendo semper potiùs studendum. Quanquam si tua scripta censuræ sint capacia, eo te candore noui, vt malis eam ab amico proferri, magisque ob id ipsum sit eum amaturus. Non possum tamen quin tribus lineis exprimam, quæ lecto cursim maiori tuo opere protinùs animum meum perstrinxerunt. Ingenij tui par cum candore acies, eruditio per omnia rerum & actuum genera sese diffundens, prudentia, animi modestia, pacis studium ita in eo relucent, vt cùm in tuo libro lectores Fluddum quærant, te in primis inueniant, deprehensum ament, reuereantur, imitari cupiant. Sanè dabo operam accuratiori eiusdem examine, vt non minorem ex virtutibus tuis quàm ex multiplici eruditione fructum reportem. De libello alio gestante nomen meum in frontispicio nihil hac vice dicam, ne ieiunitate epistolæ quidquam derogem de magnitudine affectus, quo hoc tuum beneficium prosequor. Hæc sacra festum diem postulant, solùm id obnixè rogabo, vt, quo maior ad me ex tuo splendore gloria redeat, non deneges huic regioni exemplaria, incommodum quod verebaris nullum est distractis iam plerisque prioris editionis exemplaribus & alium titulum ac effigiem præferentibus. Reuerendi Patris Mersenni literas, cæteraque quæ iniunxerat diligenter curaui, sed quia responso annectendus experimentorum meorum Catalogus nonnullaque alia, quæ minùs potui hoc rerum statu conficere proxima opportunitate mittam. Dignaberis cum meo nomine humillima salute, me verò tuo & amore & fauore. Lugduni Batauorum 26. Nouembris 1630.

Henricvs Renart
R.T. Obseruantissimus.

Admodum Reuerendo, Clarissimóque Viro D. Petro Gassendo *Theologo*, S. P. D.

Reuerende admodum & charissime Domine,

Eruditissimam Diatriben tuam Epistolicam, quæ Fluddanæ Philosophiæ principia doctiùs ambigo, an elegantiùs refellis, his diebus ad me misit Chiffletius noster cum litteris tuis humanissimis. Quod quidem minus gratissimum mihi fuit, è quo profundam illam πολυμάθειαν tuam, & penetrata à te intima Philosophiæ arcana perspexit. Quæ dum lego, vehementer dolui, nobis in transcursu tantùm licuisse raram illam omnigenæ eruditionis tuæ penum gustare.

Felicem Mersennum tuum, qui tam eruditum nactus famæ suæ vindicem. Obseruationes tuas accuratissimas de Parheliis Romanis cum Vendelino nostro communicaui, qui mirificè earum lectione est affectus. Quod ad Ciceronis locum ad Atticum spectat, de *Patrone*, & *Parietinis* Epicuri manibus & pedibus, in sententiam tuam concedo. Loca enim illa quæ ex aliis Epistoli adducis, planè euincunt legendum vti obseruasti. Nec dubito ipsum summum Virum Cl. Puteanum, si viueret, tibi assensurum, quod de eruditissimis eius filiis narras. Ad editionem Marci Aug. quod spectat, ex Hispania variantes lectiones è manuscripto Codice expecto, mox illum prælo subiecturus. Vale, Eximie & Clarissime Domine, & quod facis, nos amare perge. Scribebam Antuerpiæ 30. Ianuarij 1631.

Admodum Reuerendæ Dom. Vestræ Obseruantissimus
C. Gevartivs.

Admodum Reuerendo, & Clarissimo Viro D. Petro Gassendo,

Christophorvs Scheiner, S. P. D.

Gratissimæ mihi acciderunt humanitate tua literæ plenissimæ, quas mihi excellens Dominus Naudæus vnà cum Opusculo tuo erudito officiosè tradidit. Quibus cur tam serò respondeam causa fuit, quod nolui coram te vacuus apparere. Spectaueram semper

per libellum de Parheliis iam tum semi perfectum absoluere, tibique eo remittendo simul satisfacere, simul beneficiis à te in me collatis quadantenus respondere. Sed quia negotiis aliis super alia ingruentibus impeditus fui, nunc in illotum locum Pantographicen subrogo, luci modo per missam; cum qua etiam adiungo exemplar Pareliorum anno præterito obseruatorum eorumque explicatione petitam subnecto quanquam satis ambigo, horum an eorum Pareliorum quæ anno 1629. obseruaui, quæque tu Commentariis tuis illustrasti, explicationem desideres; sed vt vt sit, quidquid de vno, idem ferè de altero dicatur. Ad singula igitur venio Diagramma ad te manu exaratum rectè perlatum est, quia Romæ illud typis nunquam commisi. Iridum Solem proximè ambientium diametri fuere graduum 45. plus minus; remotiorum in impresso *O R P*, graduum 95. & 20. min. circiter. Colores vt Iridum Solarium primarum, puniceus vel ruber Soli proximus, reliqui ordine & more solito, Omnium istorum arcuum crassitudo seu latitudo æqualis & eadem, Solari tamen diametro minor quasi tertia parte; prout Schemata rectè docent: quanquam inficias non iuerim circulum lacteum horizunti parallelum reliquis arcubus aliquantò fuisse latiorem: cuius diameter apparens secundùm Solis altitudinem in sphæra metienda est, iuxta rationem circulorum in Sphæra maximis minorum. Parhelia anni 1629. satis videntur explicata in transmissa charta: anni verò 1650. ita se habuere: Duo quidem *M* & *N*, satis viuacia, altera duo *O* & *P*, minùs vegeta extitere, *M* & *N*, qua parte Solem respiciebant rubore purpureo, auersa colore candido fulgebant; *O* & *P*, tota alba. Omnium istarum imaginum durationes erant differentes. Nam imago *P*, debiliter, & rarò emicuit, obliterata ante omnes, nubibus ibidem crassiusculis conglobatis; imago *O*, & illa debilis, sed tamen satis stabilis, diuque hæsit; duæ laterales *M* & *N*, per tres horas constanter visæ, elanguescente tamen, & post multas conflictationes extincto prius Sole fictitio *M*, alter autem *N*, vltra horam superstes fuit, neque vltimum ipsius obitum, egressus domo animaduertere potui, certus ipsum cum Sole genuino diu solùm incessisse neque nubibus, neque vaporibus aut halitibus instar aliorum oppressum. Tandem tamen insecutis pluuiolis, & ipse comparere desiit. Igitur si initium cum fine obseruationis conferamus; reperiemus minimum horas $4\frac{1}{2}$: cùm autem ad initium animaduersi Phænomeni iam omnia in pleno cursu sese stiterint: facilè mihi persuadeo ad quinque aut plures horas totam durationem peruenisse.

Parelia in plano verticali *Q* & *R*, vbi sese arcus Iridum vel intersecant, vel euerso situ prope verticem in plano verticali per oculi *F*. & Solis *G*. centra transeuntis contingunt, splendoris vehementia, qua visum feriunt, aliis quandoque cedunt quandoque percellunt, figura & candore ordinariè succumbunt neque figuram eadem magnitudine, neque picturam simili semper elegantia dispersant, sed modò augent modò minuunt, per varia nimirum Solis *G* agentis, & materiæ *Q* atque *R* patientis temperies. Vnde hæc Parelia in perpetua propemodum lucta atque lucis colorumque fluctuatione versantur. Prima ferè & postrema in Pareliis visuntur, quanquam in hac apparentia, imago Solis *N*, vltimas tamit partes, prout ex industria obseruaui. Distantia siue altitudo iubaris *Q* supra horizontem tempore primæ obseruationis fuit 49. grad. 40. min. Iubaris *R*, 76. grad. 10. min. Solis altitudo, 28. grad. 30. min. vnde distantia ipsius *Q* à Sole in circulo verticali fuit 21. grad. 10. min. At verò ipsius *R* distantia à Sole fuit 49. grad. 40. min. tempore ante meridiano, quo primam obseruationem peregi. Initio harum obseruationum Ventus Boreas erat, sed sensim in orientalem, tandemque meridianum mutatus, pluuias non tamen magnas nec diuturnas causauit Diebus subsecutis penè quatuordecim, Cælum quotidie semivapidum apparuit & quotidie ante prandium Sol nouos filios creare conatus est, irrito tamen successu, ex defectu scilicet vel materiæ vel debitæ dispositionis. Vide enim in circulo verticali initia Pareliorum manifesta, per sat longa temporis interualla, vide etiam solium lateralium manifestas reciprocationes. Iris *O R P*, videtur fuisse portio vna arcus circularis, ideoque semicirculus Soli concentricus tametsi iuxta θ & a horizontem *A B* non penitus attigerit; fueruntque portiones *O* α, & ρ θ, extensionis inconstantis, modò longioris, modò breuioris. Arcus *Z Q* α β *Q* γ Δ s ζ, Solem proximè ambientes, ostentabant quidem visui vnum quasi quemdam ambitum circularem confusum, non æquabiliter latum, neque constanter sibi similem, sed perenni quasi fluctuatione exundantem atque varium: ieuera tamen, ex arcubus in schemate expressis conflabatur; quemadmodum ea instituto animaduersionibus accuratissimis obseruaui. Cornua *H R C*, videntur esse segmentum semi-circuli minoris, maiorem *O R P*, situ contrario contingentis in communi modo *R*. Arcus Iridum *Z Q* α, & β *Q* γ, in modo *Q*. sese intersecant, ibique Parelium *Q* efficiunt. Soles duo *N* & *M*, enati sunt in communibus nodis seu intersectionibus *M* & *N*; quas facit Iris ζ δ s cum circulo lacteo *O M N P*. Cæli pars Septentrionalis purgatior fuit Australi, quæ tenuibus & viscosis vaporibus incessa huic apparentiæ occasionem & materiem maiorem subministrauit. Atque hæc sunt, quæ ad tua quæsita reponenda occurrerunt modo. In Opusculo de Pareliis plura fortassis ad gustum tuum promentur. Delectauit me admodum tuus eruditus ille super Parelia mea Commentatius; manum certè & calamum accuratiorem haud expecto, & gaudeo adambrationibus meis tantum Apellem superuenisse; ad gustum meum faciunt omnia, quæ de genesi, natura, & significatu huius Phænomeni disputas, vti ex meo Tractatu satis perspicies. Meum de Maculis & Faculis Solaribus Opus sub Rosæ Vrsinæ titulo euulgatum,

euulgatum, Romæ nunc prostat, & ad te mitteret illud excellens Dominus Naudæus; venditur hîc scutis Romanis quatuor, cùm tamen à Bibliopolis censum sit 15, sed difficultas temporum obstat nunc plurimùm rei literariæ. Si foret in Gallia vestra, qui Opus hoc, aut saltem bonam exemplarium summam vellet comparare, posset pro tribus scutis quodlibet nancisci. Pantographice venditur pro tribus Iuliis. Si qui sint quos ista delectant, poterunt hîc votorum suorum compotes fieri. A nobili Domino Gabriele Naudæo maximam humanitatem expertus sum. Ego P. nostri Petauij Opera nonnulla vidi, & magni æstimo, si quid tibi consuetudinis cum illo intercedit, gratum facies si meo nomine salutaueris: & si fieri posset mutua Operum permutatio, multo id gratissimum eueniret. Maculas Solares generabiles & corruptibiles esse, ex Opere meo clarè videbis: vnde rectè contra Malapertium (bonæ memoriæ) & Tardæum vnà mecum sentis. Et miror Tardæum meum dissimulare nomen, cùm tamen ad verbum mea scripta citet tanquam sua. Fecerunt ex maculis stellas, vt placerēt philosophastris, & numen saltem aliquot obtinerent: quod non magis perennabit quàm macularum, spatio videlicet menstruo. Taceo nunc errores vtrorumque innumeros, optarem vt quisque suas venderet merces, & vnicuique relinqueret suum. Humanitate tua ita me diuinaisti, vti tecum non aliter agam ac si semper simul amicissimè conuixissem, itaque ignosces libertati meæ, quam tua comitas calamo meo ingessit. Vale, & sicut cœpisti, atque esse iussisti, amicum imò seruum tuum fouere pergito. Romæ in Domo Professa 3. Decembris 1631.

Parheliorum Schemata exciderunt.

PETRO GASSENDO
Doctori Theologo,
GABRIEL NAVDÆVS S.P.D.

NOn est profectò, Doctissime GASSENDE, quod grauiter & iniquo animo ferre debeas, si tibi, & mei amantissimo, & eius officij, quod inter Amicos per literas exhibetur studiosissimo: diuturnâ mea ad te scribendi cessatione, fel tuum illud licet Columbinum, acriùs paulò vellicârim, & occasionem sanè non leuem iniecerim, altiùs inuestigandi. Vnde-nam istius tam obfirmati & immitis silentij causam posses elicere. Vulgatum siquidem est, & solemni apud omnes qui Talionis legem obseruant sanctione receptum, per quæ quis peccat, per eadem & ipsum puniri. Et verò cùm me in eodem equuleo priùs ipse destinueris, non tam inuestigandi quàm diuinandi, cur tuam illam quam D. Buchard mihi reddidit dum Vaticanis in Hortis spatiaremur, acerbiusculè scripseris, hoc sanè tibi reponendum esse penes me sum arbitratus, vt hoc tam longo tempore quo nihil à me literarum accepisti, dubitares saltem cur nihil literarum ad te transmitterem, & pene est vt dicam cur irasceret; pupugerat me siquidem nonnihil epistola tua, meque in eam suspicionem adduxerat. Vt vererer ne quid à me anteà imprudentiùs fuisset, in ipsis quas ad vtriusque nostrûm delicias Tubertum Ocellam non infrequenter exarare soleo, de te forsan insinuatum. Hoc verò si tibi vel per somnium in mentem venerit, quæso, obtestorque vt somnij instar auolet; cùm nihil vnquam ego quo tarditatis & negligentiæ te insimularem, non modò scribere, sed ne cogitare quidem potuerim; quasi verò te non bene nossem, tuaque mihi virtus, comitas, & propemodùm incredibilis amicitia parum perspecta esset, aut quisquam mortalium existeret, qui nunc auderet contendere tuos sibi sensus meliùs quàm mihi perceptos esse & cognitos. Crede mihi, Amantissime GASSENDE, memetipsum turpissimæ inscitiæ accusarem, si tibi per me vel minimæ ignauiæ nota inureretur & grauiter aduersus τὸ πρέπον peccassem si quod à me tibi tunc temporis erat exhibendum, hoc ineptè voluissem & mihi à te priùs exhiberetur, neque enim ita sum rudis, vt nesciam, nec tam maleuolus vt inficiar hunc scribendi morem quod sapienter monet Symmachus, à superstitione vetusta fuisse constitutum, vt ad peregrina digressi priorem sibi locum vendicent cum absentibus colloquendi. Quare nescio quo fato contigisse dixerim, vt quod mihi inter scribendum mera voluptas, iocus, delicium, vrbanitas videbatur, tibi inter legendum non ita similiter appareret, & in hoc tantum peccet mutui nostri consensus regula, quæ in cæteris actionibus tam firma est, & sui semper similis, vt non immeritò videri possint

—— amborum fœdere certo
Consentire dies, & ab vno Sidere duci.

Ne tu igitur parùm vrbanè facias, vrbanitatem hancce meam æqui consule, méque & tunc iocosè locutum, & nunc etiam cùm me tibi iratum fuisse dixerim, non serio loqui apud te perpende. Vtor verò libenter hac, non quidem excusatione, ad mentiendum composita, sed liberâ & efficaci ad persuadendum confessione: quod ab hac etiam non penitùs abscedas, & tot ridiculis casibus diuersorum Principum in hac velut Mundi scena Histrioniam agentium persuasum habeas, beatissimam illam Epicuri tui voluptatem non alio rectè quàm sapientissimo Democriti risu & blandiloquio posse condiri: Sed heu! quàm te beatum & felicem existimo amicorum suauissime, qui cum Theodoro nostro, & Tuberto Ocella potes ipsum os liberius diducere, & lieni dum seditionem facit locum ampliorem concedere; mihi aut in medio quorumdam nobilium degenti, quos humor melancholicus sapientes, parcimonia grandes & siccos, Dea verò quædam nomine Lesina sibi peculiari cultu deuotos efficiunt, timerem magnopere ne quemadmodum & ipsis, risu atque dicteriis & hilariori vitæ genere interdictum foret. Nisi Eminentissimi Cardinalis à Balneo cui me totum mancipaui, vt deliciarum & liberalitatis, sic morum & libertatis

libertatis Gallicæ multum adhuc retineret, & ea omnia ſuis Aulicis ſubminiſtraret, quæ nos priſcorum Ægyptiorum ſimiles efficerent, apud quos

Porrum & Cape nefas violare & frangere morſu,

quod non item præſtant reliqui Cardinales ſuis Anteambulonibus & Paraſitis, quibus ſportula tam exilis & artificioſè in ſingulos dies commenſurata diſtribuitur, vt ipſos annos circiter 30. & aliquando etiam 40. locatæ ſuæ operæ tanquam venenum aliquod ad certum tempus determinatum pauperie & miſeria, nonnunquam etiam rabie enecet, hoc tamen vtilitatis interim conſequuntur ex coacta illa & imperata frugalitate, quod Iſraëlitarum inſtar duro ac Alliato eiuſmodi victu ad functiones Aulicas vegetiores exiſtant, non pingui aqualiculo deformes, nec lautiori menſarum apparatu velut vtres diſtenti, ſed honeſtiſſima quadam inter ipſos marcedine venuſtiores & Romana macie decori, adderem plura, niſi, rerum iſtarum non perfunctoria narratio Elæo noſtro ſeruanda eſſet, cui iam pridem addicta eſt vt Mortalium omnium φιλογέλων maximo, lubentiæque ac vitulinæ feſtiuiſſimis celebrationibus non per annua reuerticula vt Theſſali Gelaſino, ſed quoties à grauioribus curis feriari aliquantulum licuerit hilariter ac ſuauiter operanti: Tibi verò iſta velut in promuſſidem attuli, quo me totum ad ſales & facetias nunc eſſe compoſitum agnoſcas, & tunc etiam fuiſſe coniicias cum tuis Atomis, & ipſarum quibus inter ſe connectuntur hamis, harpagonibus, & vncinis furcinuliſque ac fibulis, idem à Campanella periculum, quod Pygmæis quondam ab Hercule, aut Pediculis à Diogene imminere prædixi, quod equidem tam vrbanè & facetè dictum omninò fuiſſe velim exiſtimes, ac ſi montis iſtius Veſuuij qui etiam nunc flammas euomit, & latiùs in dies graſſatur, qua Chaſmate qua Cinere, qua Torrentibus ignis & aquæ, perdens ſata læta, boúmque labores, occaſione; quot millia atomorum ex tam profundo ſpecu erupiſſe, & per aërem hinc & inde diſperſa fuiſſe arbitretis, obnixè nunc à te contenderem: imo verò non poſſum adhuc facere quin toties rideam effuſiſſimè quoties apud me cogito, tam ineptum hoc meum, & tam parum veriſimile mendacium, tantum tibi ſollicitudinis attuliſſe; cùm alioqui cogitationes tuas verè ſublimes & te ſolo ac Epicuro dignas nullo modo damnare potuerim, nec ſi potuiſſem voluerim, neutrum enim modeſtia & candore meo incolumi feciſſem, ſed nec ingenij ſemper fui ſimilis opinione, qui te priori mea vt ipſas redintegratis viribus & alacriori quodam impetu ad finem perduceres vehementer ſum cohortatus, vt certè in præſenti, & aliis quas ad te poſteà frequentiùs tranſmittere mihi eſt animus, cohortari non deſinam. Cùm enim omnes qui me meumque ſingularem in Viros literatos amorem cognoſcunt. Iidem etiam non ignorent hoc mihi ſemper in more & conſuetodine poſitum fuiſſe vt eorum velut ἐγχειλάντας nouos ſubinde fœtus inquirerem, elicerémque frequenter & in Academiarum lucem ac eruditorum conſpectum proferrem, tum verò iſtud vnum mihi præ cæteris faciendum eſſe ſemper exiſtimaui, vt te ad hoc quod tam laudabiliter incœpiſti Philoſophiæ Epicureæ ſyſtema perficiendum vehementer ſtimularem. Et ſi enim tua naturalis, ad mentem ſtudiorum cultu & melioribus literis excolendam propenſio, & Epiſtola qua me de tuo progreſſu in hac noua philoſophandi ratione certiorem eſſe voluiſti, ſatis ipſæ mihi perſuadere valeant te quidem in hoc ſummo otio & tanta facultate vacui ac liberi temporis non ceſſare vel otiari, multa tamen ſunt, eaque grauiſſima, quæ te totum inflammare & accendere debent vt quantum conniti animo potes, quantum labore & diligentia contendere, tantum omninò efficias, neve committas iſtud operis diutiùs expectari, cuius flagranti deſiderio certum eſt teneri, non tuos amicos modò, ſed eruditos omnes, & Orbis Academias vniuerſi, quarum maximè intereſt te ſanioris iſtius Philoſophiæ vindicem, nullis obicibus & impedimentis à tam præclaro & generoſo conatu retardari. Fuit enim mea ſemper hæc, nec diffido quin aliorum etiam extiterit ſententia, Doctiſſime GASSENDE, eos qui ſcriptores veteres in Bibliothecarum ſitu & puluere deliteſcentes eruunt, ac propemodùm diuino Typorum beneficio, ſtudioſorum vſui accomodant; vel iniuria temporum deperditos & inſtar cuiuſdam Hyppoliti hinc & inde diſtractos, reliquorum auctoritate freti colligunt ac in priſtini corporis ſpeciem reſtituunt, de bonis litteris honeſtiſque diſciplinis meliùs longè mereri, quàm qui, aut poëmata, aut orationes, aut libros artem aliquam, iam ante à veteribus traditam atque explicatam complectentes ſcribunt & componunt, quoniam iſtorum futiliis eſt plerumque conatus & mediocris induſtria. Horum verò nunquam non ſummopere neceſſarius eſt labor & non vulgaris doctrina. Quamobrem ſi tuæ exiſtimationi, & optatæ nominis immortalitati rectè conſultum eſſe velis ad Epicuream tuam ſyntaxim ocyùs abſoluendam non tantùm accede,

Sed quantum ſe homini poſſunt extendere paſſus

Arduus accelera ——

hoc ſit ſtudium, hoc otium tuum; in hoc ſomnus & quies, in hoc etiam labor & vigilia reponantur. Nam cætera rerum tuarum

Cum ſemel occideris & de te ſplendida Minos
Fecerit arbitria ——

alium atque alium Dominum ſortientur, hoc nunquam deſinet eſſe ſuum, noſti ſiquidem illud alterius Poëtæ

Viuitur ingenio, cætera mortis erunt.

Hos igitur ego te imitari mallem quorum nomina ſolo librorum, quos nobis reliquerunt præſidio adhuc vigent & habentur in eruditorum ſenſu celeberrima cùm ipſi tamen duobus ab hinc annorum millibus obierint, quàm iſtos ſi qui ſint qui te infimiſſimis rationibus à pulcherrimo ſanè conſilio

conantur

conantur abducere, atque vt nihil ex istorum parte timendum esset. Vereor tamen ne fatalis quædam pernicies Epicuro tuo incumbat, ab illa terrarum parte à qua nihil vnquam tale sibi ipse suasset expectandum. Nam dum huius instaurationi & velut anastasi moliendæ totum te accingebas & pleno animi impetu vehebare; quas tibi moras non iniecerit, quas casses & tendiculas desiderium illud vlterioris Græciæ sedulò perlustrandæ non obtulit? Vt Epicuri cura relicta, alterius te curæ committeres in has oras velut in quasdam latomias deportandum, vt verò nunc quas illud idem non iniicit, vt quod tam laudabiliter incœpisti nunquam perficias? Nunquam dico, & hoc tam securè quàm securum est eos omnes, qui durum istud ac fastidiosum iter ingressi sunt, aut ex ista peregrinatione non reuerti, aut longè falsos eorum, quæ sibi promiserant, redire. Sed quod Elæus tibi persuadet absit vt dissuadeam, cùm ipso qui sapientissimus est impellente, nihil inde non faustum, & te qui doctissimus es annuente nihil non excultum ingenio, elaboratum industria, & etotum atque illustratum incredibili propemodùm diligentia sperari debeat. Facieodum tamen mihi visum est pro animi mei conscientia, proque eo, quanti te facio. Vt aliquid iisdem de rebus ad te litterarum darem, de quibus otta iam ante biennium simili occasione nonnullas dedi, & hoc vnum quantâ possum animi contentione abs te peterem vt insusitatam hanc inuisendæ Græciæ cupiditatem, qua te nunc flagrare verius quàm teneri ex tuis & Elæi ad Dominum Bouchard epistolis cognosco, tuæ enim vtilitati & amicorum deinde commodis ac voluntati lubens accommodes, quorum suffragiis si tantum deferas, quantum par est ab amicissimo & honestissimo quoque concedi, nihil prius aut antiquius omninò habebis, quàm hunc librum suis omnibus numeris absoluere, teque Mulieribus similem gerere, inter quas non rarò videmus prægnantes offendi peregrinatione & sequenti locorum mutatione, enixas verò plerumque iuuari. Cæterùm responsionem earum, quas sub aduentum meum R. P. Scheiner tuo nomine tradideram, nudius-tertius tantum accepi cum præfatione tamen veniæ quod ipsam tandiu distulerit, & 3. Decembris anni proximè elapsi exaratam, istius tantum vertentia principio exhibuerit, hoc in primis causatus se nimirum variis librorum suorum editionibus & quorumdam etiam Italorum fraudibus distractum hinc epistolarum officione- gligenter admodum vacasse, cui nunquam ita cutis solutus est vt nisi se inuitus accingat atque hoc tantum effatum absque vlteriori declaratione protulit. Ego verò facilè mihi persuaderem hunc ipsum tot eruditorum miseratione commoueri & exemplo etiam doceri qui tempus omne suum in hac litterarum vicissitudine, futiliter conterunt, nisi cuiusdam alterius negotij quod mihi cum ipso dissoluendum fuit occasione deprehendissem pari ipsum neglectu & tarditate in reliquis omnibus vitæ officiis incedere solitum, operis sui de Maculis Solaribus quod ad Dominum Moreau transmisi iudicium tuum expecto, meo interim

——rudis erit indigestaque moles
Nec quidquam nisi pondus iners, congestaque eodem
Non bene iunctarum discordia semina rerum.

Tu si aliter, statim mone, ac de Epicuro etiam quàm rectè se gerat & integrè, quàm seuerè ambulet, quam nitidè vestiat, quos amet & inuisat; an prælo se accommodet vel calamo tantùm, fusè admone, meque tibi iterum, deinde verò sapientissimis Elæo Theodoro ac Orasio Tuberoni commendatum habe & vale. Dabam Romæ 13. Ianuarij anni 1632.

D. V. Petro Gassendo *Doctori Theologo, & Cathedralis Diniensis Ecclesiæ Præposito,*

Gab. Naudæus S. P. D.

Non possum non gratulari vehementer felicitati tuæ D. Gassenda, qui per tot scopulos semel inceptâ nauigatione, Physicæ Epicureæ portum tandem attigisti; sed longè vehementiùs mihi gratulandum esse arbitror, quòd apud te statuisti nullum itersuscipere, nec in Græciam aut aliam Mundi plagam cogitare priùs quàm totum id quod superest in moralibus negotiis eodem studiorum impetu absolueris, integramque Epicuri Philosophiam ab Hominum contemptu & temporum iniuriâ laudabili admodum ac strenuo conatu vindicaris, Ita enim consilij tui ratio, quam Elæo pariter non displicere ex eius litteris cognoui, non me solùm hoc magno timore ac metu liberauit, quem ex rei difficultate ne vnquam ipsa perficeretur animo meo conceperam. Sed mibi præterea spem non mediocrem iniecit, priores epistolas meas in quibus tam ardenter hoc vnum à te flagitaui, eo tibi gratiores fuisse & magis acceptas quòd amicorum tuorum consiliis & omnium eruditorum votia fuerint ipsæ persimiles & ab eodem veluti genio dictatæ. Quamobrem finem nunc impono Paræneticis meis sermonibus vt tibi suppetias veniam & in tam præclaro ac difficili negotio animosè desudanti breuiter subindicem quæ vel officio meo inseruiens vel tuis petitionibus obtemperans, tanquam huic operi quod præ manibus habes maximopere conducentia in quibusdam cùm locis tum auctoribus adnotaui. Et verò licet multa sint, eademque penitùs diuersa de quibus te in hac epistola conuenire statui Amicissime Gassenda, nulla tamen potiori iure præcedere debent & narrationis exordium ducere quàm ea propter quæ ipsamet epistola à me suscepta est. Accipies igitur vnà cum præsentibus litteris figuram Epicuri Monogrammam qualem ipsum Diis omnibus affinxisse auctor est Cicero, aut potiùs

si

si Plinium audire mavis lib.38. c.3. picturam linearem, & rudiori tãtùm penicillo delineatã prout ipsa cernitur vnà cũ Socratis & Diogenis ad ostia interioris Palatij quod est in hortis maioribus Ludouisianis accuratissimi sculptoris alicuius cælo licet non admodũ antiqui in albo marmore exsculpta & nulla sui parte quantum animaduertere potui mutila, sed integra, docentis habitu, chartaceum aliquod volumen manu dextra complectentis. Sinistra mollitet & placidè supra genua demissa. Capite verò sua caluitie & protensa ac rugis exarata fronte admodùm notabili. Sed quod tamen Eminentissimi Cardinalis mei Pictor Henricus ab Houuen non adeò Graphicè & cum illo spiritu quasi latente exprimere potuit qui lapidem ipsum vberius animare & Epicuri mentem in oculis ac vultu repræsentare magna cum delectatione conspicitur. Ausim nihilominùs audacter affirmare parùm aut nihil omninò differre hanc Epicuri Ludouisiani faciem ab ea quam ex veteri gemmâ inter Iosephi Scaligeri curiosam suppellectilem diligenter asseruata primùm in lucem protulit amicus tuus singularis idemque Vir eruditissimus & seculi nostri delicium ERYCIVS PVTEANVS in epistolarum suarum reliquiis vbi ad Maximilianum Plouuerium scribit haue siquidem eandem esse, quam tuo nihi nomine Tubertus ocella transmisit vtriusque diligenti inspectione & integra ac absoluta similitudine facili negotio deprehendi. Si verò post modum aliam inuenerim, quæ ab istis duabus vel tantillum differat, vtar eiusdem Pictoris opera, quam mihi libenter accommodare solet vt tibi morem geram & bonis etiam ac eruditis omnibus, quorum maximè interest veram adeò celebris Philosophi effigiem vnà cum suis dogmatibus è tenebris in lucem proferri; atque vt laboris quem circa ipsorum collectionem sustines in partes quoque descenderem quæsiui non semel à Leone Allatio & Luca Holstenio, qui hic præ cæteris in Græcorum Auctorum lectione & Manuscriptorum tractatione versatissimi sunt, num recordarentur, se quidquam vnquam aut legisse, aut animaduertisse in Vaticana & suis vel amicorum Bibliothecis, quo tuum opus locupletare possent. Sed vterque fatum accusauit & pauperiem suam causatus est, nisi forsan velis pro non nihilo ducere fragmentum illud Græcum librorum Diogenis Laërtij Basileæ quondam editorum, in cuius margine quædam annotauit ad librum 10. Thomas Aldobrandinus, quæ non reperiuntur edita cum suis notis ad nouem priores libros eiusdem Diogenis Laërtij. Hoc verò qualecumque sit recipies cum libris, quos nuper ad Dominum Renatum Moreau transmisi, & si quid inde cognitionis hauries, gratiam debebis Holstenio, qui me insuper admonuit Heronem Initio libri de Spiritalibus tractationem instituere de Vacuo ad Mentem Epicureorum, quos inter hunc non vltimum extitisse pluribus argumentis confirmat. Ad me verò quod attinet, nihil quoque habe-rem de quibus te monendum esse operæ pretium arbitrarer, nisi dum libros quosdam

Epistola ad Gassendum.

Saturnalibus istis feriis perfunctoriè satis euoluerem, casu deprehendissem Muretum nostrum cap. 16. lib. 11. variarum lectionum Agellium accusare quod Epicurum iure à Plutarcho reprehensum frigidè atque ineptè tutari conatus sit. Et Cleomedem lib.2. μετεώρων cap.1. grauiter & copiosè aduersus eundem Epicurum inuehi, quod Solis orbem non maiorem esse quàm vt à nobis Tubo cernitur asseruerit. Addam & hunc ipsum insimulari grauiter à Casaubono ruditaris & barbariei, quam ipsi peculiarem fuisse passim ostendit commentariis suis ad Diogenem Laërtium & animaduersorum in Athenæum cap. 2. lib. 5. 13.8. & 15. lib. item 11. Vbi vocem ἀναστρέφωμεν & multas eiusmodi similes in examen Criticorum more adducit. Sed isthæc omnia vix est vt credam à te iamdudum non fuisse animaduersa, quare si reperita displicent hoc saltem quod te nouitate sua delecter accipe. Marcus Antonius Bonciarius ex schola & institutione Mureti, Humaniorum litterarum Professor cum longa docendi consuetudine, quam integro ferè vitæ suæ curriculo Perusiæ sustinuit, tum etiam variorum librorum quos omnes literati mirantur ac suspiciunt, editione celeberrimus testatur in operum suorum Catalogo, quem sub finem Rhetoricices à se compositæ & ibidem anno 1601. editæ in 8. apud Vincent. Columbarium attexuit, se librũ cõposuisse cui titulum fecit *Epicurus siue Dialogus de antiqua Philosophia, in quo efficacibus argumentis & Doctorum Virorum testimoniis probatur neminem de priscis Philosophis accessisse propriùs ad veritatem quàm Epicurum, contrà nullos ab ea lõgiùs recessisse quàm Stoicos.* Vtrum verò talis liber in lucem prodierit nondum liquet quoniam ab ipso Bonciario inter edendos reponitur, & parum abest vt credam idem omninò huic, quod similis argumentis libro Marij Philelphi, quem tibi ex appendice ad Trithemium de scriptoribus Ecclesiasticis paulò antè discessum meum indicaueram contigisse. Nempe vt si editi sint pro non editis, tamen haberi possint quandoquidem nec eos vidi, nec alios vnquam, qui ipsos viderint inueni. Verum heus tu semper auditor nunquam-ve repones? Ita sanè nolim facias meque silentio eneces, qui ab eloquio tuo vt doctissimi & mei amantissimi viri famam expecto, en igitur ad quod respondere possis & debeas? Quærit à me frequenter celeberrimus in Collegio Sapientiæ Professor & quotquot hic degunt Medicorum Doctissimus Alsarius à Cruce, (quem vt primum salutaui Lucretianis versibus commentario merè Philosophico illustrandis occupatum inueneram,) num ex Epicuro tuo talis lux hinc Epicureo Poëtæ affulgere possit vt hic ampliori & aliunde mutuata non indigeat, quoniam si illud in te recipis; ipse totum quidquid inde sperari potest laudis & honoris tibi relinquet, nec eodem campo decurret,

In quo magnus equos Auruntæ flectit alumnus.

Secùs verò opus iam fastiditum & pro derelicto habitum Alsarius resumet illudque ab vmbilico ad pilos & vngues extremos quantâ potest fieri diligentiâ perducet. Quare tuum

Mm est

est nunc, Humanissime GASSANDE, tale mihi responsum insinuare, quo vt rei veritati sic vtriusque vestrum beneuolentiæ & comitati ex integro satisfactum fuisse vnusquisque intelligat. Sed dum ista pro amico impensiùs rogarem, ecce commodum mihi traditur ab Eminentissimo Cardinali meo Nundinatum Francofurtensium Catalogus, in quo Philosophiæ & Alchymiæ Fluddanæ clauem inueni siue Roberti Fluddi Armigeri & Medicinæ doctoris ad epistolam tuam pro R. Patre Marino Mersenno exercitationem responsum. Verius tamen ego diarim responsionis titulum, nobis anim qui Romæ viuimus non licet esse tam beatis vt libros omnes absque metu & delectu penes nos habere possimus. Sed nec Mercatoribus ipsis Bibliopolis quidquam huc aduehere concessum est quod examen ignis per horrescat, non hæreticis modò Lutheranis, sed etiam Paracelsistis ob blasphemias vtrisque commune sæpè sæpius intentatum, quare, cùm hoc illo nomine, atque insuper vasto ipsarum pondere Fluddanæ compositiones quibus nunc deferendis vix onerariæ sufficerent communi ad nos aditu prohibeantur, fac oro te vehementer & obiestor ne diutius ipsorum ignoratione maceret, quæ aduersus tuam epistolam effuderit suo more ac effutierit tam obscurus & imaginarius Philosophus, nec istud tantum, sed hoc insuper postulo vt quid & quomodo scripserit, quidve illi & quomodo responderis (si tamen homini tam impenaè nugaci respondendum esse duxeris) breuiter subindices quod nihil est aliud quàm sui libri & tuæ responsionis synopsim petere, hæc enim non mihi tantùm gratissima, sed doctissimo iuxta ac Eminentissimo Cardinali Francisco Barberino, qui tuæ pridem velitationi locum in instructissima sua Bibliotheca esse voluit & R. Patri Scheiner ac doctioribus Romanis qui per me de tuis laboribus & studiis certiores facti sunt acceptissima futura ast. Atque vt de ipsorum affectu dubitare sua culpa tum verò de peculiari in te & propensa Doctissimi Scheineri voluntate sine flagitio non potea, ostendit siquidem suis ad ta litteris quanti te faciendum existimaret, & quum illi nuper referrem quæ de Mercutio sub Sole die VII. Nouembris à te secundum Kepleri prognosticon obseruato, mihi vt cum illo communicarem præceperas, totus præ lætitia gestiens, obseruationis tuæ singula verba laudanit, eoque diligentiùs & accuratiùs descripsit quod ipse nubilo Cælo præpeditus & quibusdam negotiis distractus, nihil omninò deprehendere potuerit eorum quæ tu adeò peritè ac subtiliter annotasti. Optaret nihilominùs videre Diagrammata totius obseruationis cum Solis disco & positione lineæ verticalis vt Eclipticæ ad obseruationis horam. Itemque scira an transitos historiam secundum omnes suas partes & tempora descripseris, & vtrum Mercurius dum sub Sole ferebatur, maculæ tantùm alicuius vel Planetæ instar apparuerit cum pluribus aliis animaduersionibus, quas à te dubio procul factas fuisse pro summa, qua pollea in rebus Astronomicis doctrina persuasum habet, interim verò se tibi plurimùm commendat & meis verbis gratias agit quam fieri potest amplissimas, sed protrahitur sensim Epistola & communes prætergressa terminos in oratiosiùs molem excrescit quamobrem hoc tantùm addo Amicorum meorum Doctissime vt persuasum habeas omnibus meo officiis & perpetuo quodam in te studio & obsequio curaturum, vt tua me beneuolentia gratissima quo literarum vicissitudiue non prorsùs indignum iudices, quod maximum fore amoris erga me tuì indicium semper existimabo. Vale & communes Amicos Elæum, Ocellam Theodorum cùm ipsos tibi videre contigerit meo nomine salutere iube. Romæ 6. Martij 1632.

DOMINO GASSENDO S.

GRatias pro Munere habeo, Vir Eximie, refero & qua possum id agendo vt in plurimorum notitiam veniam, quæ à te hunc sæculi elaborantur. Vossius in parte memoriæ tuæ hætere plurimi facit. Quidquid habes obseruationum siue Physicarum siua Astronomicarum commodè inseri poterit & sie meliùs diuturnitati consecrari in Magno opere Cosmographiæ quod molitur VVilbelmus Blaëu Typographorum diligentissimus. Quæ de Gargettia Philosophia congesseras, eadem si quæ Antidoti accedant, gaudebit edere idem VVilhelmus. Ego nihil aliud quod rogem habeo nisi vt pergas tui esse similis, nosque tui reuerentes ames. 12. Aprilis 1632.

Tuus Totus HVGO GROTIVS.

PETRO GASSENDO *Philosopho* MICHAEL CONSTANTINVS S. P. D.

NOn mediocri dolore affectus sum, mi GASSANDA, omnium Virorum humanissime, cùm nuperrimè Gaffarellum propè nostras ædes versantem non inniserim; gestiebat animus magnoque exiliebat gaudio: votis inuidere Fata & temporis iniuria & laboris itinere multum de te habuissemus sermonem, huncque precatus fuissem vt meo nomine tibi diceret plurimam salutem, quam tibi nec ingratam, nec iniucundam (ob illam singularem, quâ es præditos, humanitatē fore sperebam. Geret hæc epistola vices, aperietque animi ægritudinem vnius GASSENDI vel alloquio, vel literis leniendam. Nescio, quo infelici fato à carissimis auolsus ruri degam, & solitudinis molestias & tædium ferre cogar; inter has angustias sæpè mihi recurrit gratissima tuì nominis recordatio, quæ me totum suauissima voluptate perfundit, nec vana spe sustentar in posterum me non posse à te seiungi. Si mihi non liceat te præsentem intueri aut alloqui, dabitur ex tuis vbertimis Sophiæ scriptis nonnihil doctrinæ haurire, & aridas fauces diuino nectare proluere, ieiunamque mentem cœlesti ambrosiâ reficere. Plus æquo videor moræ

moræ impatiens nec verba toties data expectationi ſunt poſituta modum, donec prodeat illa verè philoſophandum diſciplina; quam & nobis tradere, & poſteritati conſecrare pollicitus es. Philoſophi eſt officium erroribus hominum ſubuenire, atque illos ad veram viam reuocare, ne imperiti quorumdam fraudibus circumueniantur, & eorum ſimplicitas prædæ ac pabulo ſit aſtutis hominibus. Arguere verò & reuincere peruerſos errores opus planè pium, ac nullis præmiis repenſandum; ſed non eſt facilè inueteratos depellere. Scio non deeſſe, qui adeò occœcatiunt, & hallucinantur in his quæ ob oculos ſunt, & tam pertinaces videntur, ne cum clariſſimum Solem ſanis ac patentibus oculis videant; videre putent. Malè audit Epicuri diſciplina apud bonarum literarum rudes; nam cùm ſummus ille Philoſophus ſummum bonum voluptatem eſſe cenſuerit, voluptatem corporis, non animi eſſe arbitrantur. Habemus locupletiſſimos teſtes, & fide digniſſimos, qui de Epicuro bene ſenſere; quorum è numero Lactantius aſſerit hunc Philoſophum ſummum bonum animi voluptatem docuiſſe, cuius diſciplina, eodem teſte, multò celebrior ſemper fuit, quàm cæterorum Sophiſtæ, quos mancipia gloriæ vocat Hieronymus litigationibus furioſis, ac pertinacibus vitam humanam turbant; hi ſibi oculos eruunt, vt omnes cæci ſiut, vt vltrò in lapidem impingant, & populus omnis offendat. Omnia ſcire ſe iactitant, & gloriantur, qui longè minùs, quàm artifices ſapiunt, hi quam callent artem, eandem non aliam ſe ſcire profitentur. Neſcio, quis ſit ille malus genius, qui erroribus humanis gaudeat, cui ſit vnica ac perpetua cura offundere tenebras, & hominum cæcare mentes, ne lucem videant. Tamen ipſa veritas, cogente naturâ, etiam ab inuitis pectoribus erumpit, & lippos ac cæcutientes vulgi oculos verita, nunquam ſe totam exeruit, quia multitudine, & propè conſenſu omnium nationum premitur. Summâ virium contentione decertare debet Philoſophus, vt virtus ſibi pariat voluptatem, illorúmque effugere conſortium, qui Philoſophiæ myſterium barbâ celebrant, & pallio. Adeò cæcæ mentis homines, vt hauriendis voluptatibus Epicurum ſitienter incubuiſſe credāt, & Epicureæ Sectæ alumnos in corporis voluptates ruentes ac pronos, nihilque aliud quàm Veneri, & ventri ſeruientes clamitent. Tandem reuicti manus dare cogentur, cùm innatam, & auitam ex animo diſcuſſerint caliginem. Velim, ſi ad Gaffarellum, vel Naudæum ſcribas nomine meo ſalutes, & ad te mittant Librum Romæ à Campanella editum, cui titulus; *Atheiſmus triumphatus*, quem cùm legeris, aliquot horis me participem fieri optarem. Nolim te diutiùs inmorari, & ab optimis ſtudiis interpellare, quæ cùm in publicum prodierint, æternam laudem tibi parient, & nomen poſteris commendabunt. Illud vnum omnes, qui tui ſunt, à te efflagitant, fac citò voti compotes, amabo te, & Conſtantinum ex animo tibi eſſe dediſſimum conſide. Vale, & felicibus fatis viue. E Monaſterio Artemarenſi in agro Tricaſſino 7. Kalend. Maij 1632.

Epiſtola ad Gaſſendum.

Doctiſſimo Philoſopho ac Aſtronomo D. PETRO GASSENDO S.

Vir omninò bonus Gabriel Naudæus, idémque ſingularis vtriuſque Amicus, oſtendit mihi nuperas tuas obſeruationes, quibus vt video non parum Aſtronomicæ rei profuturus appares. Gauiſus ſum valde, quod temporibus noſtris, quæ priſcis difficillima erant, obuia fiunt arcana Cæli, & quidem luminare maius ſurrexerat Copernicus, luminare minus Tycho Brahe, additur Galilæus Celeſtium occultiſſima noſtro ſupponēns ingenio: oſtiúmque pandens, per quod extra flammantia mœnia Mundi longè procedamus ad inexplorata ſyſtemata conſpiciunda. Adiungeris tu Vir Doctiſſime ſternens viam ac tutiores faciens ſemitas ne animus immenſa peruadens ſpatia aliquo vel puncto aberraret. Doleo tamen è contra ſæculi vices, quod cùm feliciſſimum ſit inuentione nouarum rerum, in ſcholas tamen inuentores introire non ſinit: occuparunt enim illarum Cathedas olim qui nugaciter philoſophati ſunt non duce naturâ, ſed proprio arbitratu cuncta metientes, tantiſque præſtigiis animos Hominum occupauerunt, eáque obnubilauerunt caligine, vt in ſomnum adeò profundum, ſuauémque obtuſis mentibus ita adegerint, vt quicumque vel veritatis voce, vel face teliſque diei pellucidis intrare velit ad iſtas, ſtatim irâ indignationéque perciti contra dulcis ſomni impedimenta conſurgant armati, explosáque luce iterùm ad infamem quietem reuertantur. Quapropter vagemur extrà oportet, donec Deus ſyſtema noſtrum purget tenebris, habitandúmque ſuis reddat aſſeclis. Obſeruationes quidem tuas laudo, ceteriſque commendo, vt alias & ipſi capeſſant. Sic enim fiet vt res literaria tandem ita refulgeat, quod vel clauſos ſponte oculos recludat, ac Paſtores Hominum ad meliora paſcula ducere diuinum gregem armentúmque compellant. Tu interea macte virtutis eſto, & cùm plura alia rimatus fueris, nos participes facito. Gaudeo iterùm quod nebulas Ariſtotelis excuſſeris, ſed quod Epicureas veluti Cæcias ad te trahxeris, non ſatis placet: ſi enim eas ratione amplecteris, & tu à te ipſo non es, rationem habet & Mundus, vnde & tua eſt; ergo non caſu regitur: ergo non ſine prima ſapientia: ergo non ſine Deo, ſi abſque ratione ſidem non meteris. Cætera Atheiſmus triumphatus nuper editus oſtentabit. Vale 7. Maij 1632.

Tuus F. TH. CAMPANELLA *Ord. Præd.*

Nobili atque Clariſſimo D. D. PETRO GASSENDO *Canonico Dinienſi, & Domino ſuo multum honorando,*

CHRISTOPHORVS SCHEINER, S. P. D.

Accepi tuas, Vir Clariſſime, vnà cum ☿ in ☉ literas, munus acceptiſſimum,

 ſtatim

statimque cum magna voluptate perlustraui omnia, & quia aliud munusculum tependere cogito, quod sub manibus etiamnum habeo, idcirco longiore responso adhuc supersedeo. Expediam autem intra 8. vel 14. dies, statimque submittam. Interim te nescire nolui, Dominum Gaffarellum legatione sua probè perfunctum, méque officio meo non defuturum. Vale Vir Clarissime méque in numero tuorum seruorum esse finito: atque societatem nostram, vti facis, beneuolentia tua protegito. Romæ in domo Professa 5. Iulij 1632.

Tuæ Dominationi addictissimus in Christo seruus Christophorvs Scheiner.

Clarissimo Viro Sapientiæ cultori Petro Gassendo S. P.

Egeram pridem D. Naudæo facultatem faciente, obseruationes tuas circa duos Solis asseclas. Et quantum placuerint, tibi etiam significâram: cùm D. Gaffarellus abs te mihi idem munus, aliúdque de quatuor fictis Solibus Romæ obseruatis, me inspectante, mihi obtulit. In vtroque diligentiam, exactas descriptiones Mathematicas, & vtilitates ex eis prouenientes laudo: Aliisque bonis veritatis amatoribus imitationem earum cupidissimus instaurationis scientiarum ipse commendo. Verùm quoniam iudicium completum à me requiris, respondeo, non mihi placere quod asseris, huiusmodi apparitiones casu temerario prorsus fieri, nullo iubente authore vniuersitatis, nec operante per eas quidpiam, nec adnuntiante. Si enim tu absque ratione hoc doces: Stultum qui tibi credat putabis credo. Si ratione profectò, & Mundus ratione regatur longè potentiori quàm tu, & ratione significet, & operetur, quidquid in eo videmus, oportet. Neque enim nos corpora nostra tanto artificio ædificauimus, quantum vix capere, & admirari post diutinas omnium eorum perscrutationes Philosophi potuerunt. Sed mens longè nostra præstantior. Puderet quidem te, si in domo tua quippiam te nesciente, displiceret etiam si te nolente, fieret. Cometas ergo & Phœnomena tantæ molis frustrà fieri ex se Deo nullo authore, quomodo concipere potes ô Vir Doctissime? An putas quædam curari ab opifice rerum, quædam verò negligi? Nec enim volens negliget, sed non valens. Ergo in tanta mole versatus, vt ait Plinius, non potest omnia curare. Sed furoris plenum arbitror eum esse, qui existimat se posse Deum concipere, meliorem aut sapientiorem, aut potentiorem illo, quem cogitare mens omnis authorem rerum cogitur inuictissimis rationibus: Et illo qui naturæ præest, ante nos, & ante cogitatus nostros ab æterno. Quasi pars, quæ sumus nos ac mens nostra, possit capere nedum totum, sed supra totum. Nos infinitum apprehendimus: Et quod omnibus supereminet finitum dicemus? Quomodo enim apprehendimus infinitum, aut cogitamus, nisi verè sit? Cogitatio autem non est Atomorũ corpusculorũ vix Atomum alterum vnum tangentium. Extendetur enim extra mœnia multorum Mundorum si qui essent: Hæc est vacuum spatij immobilis nil discurrentis. Sed mentalis Mundi, qui corporeum & Mathematicum penetrat interius, & ambit exterius absque fine. Quapropter mentem primam effugere posse nihil video. Et ideo quidquid accidit, ratione mentali accidere, quàm si ignotem, non propterea non extat. Nec enim propterea quod mus & culex, nescit scribere & sensum scripturæ, propterea non extiterit qui scripsit. Præterea Mundi constructio, & animalium, & plantarum, & partium vsus, & vis, & notio, satis supérque declarant victorem hanc, primam, quam vocamus Deum. Et nulla res est, quæ non maximè ipsum manifestet, quod si latet ratio multarum nos, haud propterea non fit. Qui officinã ferrariam intrantes stupemus pueri, donec vsum ferramentorum, & Organorum eius didicerimus. Si natura arte regitur: igitur & Politica. Igitur illi Soles aliquid portendunt, si sine authore casu quodam non fiunt, longè verius ac certius, quàm huius Scripturæ caracteres, quantò à meliori artifice mei & illorum, facti sunt. Vale Vir Optime. Vide si quid non rectè dixi in triomphato Atheismo: ac corrige. Vel mecum fatere Soles non casu fieri, nisi respectu eorum, qui vsum ipsorum ignorant. Rectè enim Paulus dixit, ignorantia facit casum. Vale. Cætera D. Diodato, & Moræo, die 4. Iulij 1632.

T. Campanella.

Admodum Reuerendo D. Petro Gassendo *Viro Clarissimo*, Christophorvs Scheiner, S. P. D.

Ignatus est heri Illustrissimus, & Reuerendissimus Dominus Episcopus Diniensis, domi nostræ me affatu suo humanissimo, mihique tuam salutationem annunciauit, atque interrogauit an tuum subSole Mercurium viderim? Respondi mihi ante aliquot menses eundem vnà cum literis tuis allatum ab excellenti Domino Gaffarello; méque epistola rescripta gratias egisse. Cùmque is diceret hactenos ex me nihil esse acceptum, en iterum respondeo, próque accepto dono gratissimo quas possum ago gratias maximas, compensaturus si potero oblata occasione. Discursus tui eruditi ad stomachum fecerunt meum, isti sunt veri, & reales philosophandi modi. Eundem Mercurium mihi inuiderunt nubes; quem tamen Cæli clementia indulsit R. P. Ioanni Baptistæ Cisato in Germania Oenipontani Collegij Societate nostræ Rectori, meo quondam in Mathematicis discipulo, qui in magnitudine ipsius describenda à te non discrepat nisi secundis duobus aut tribus. Eundem obseruauit etiã Rubeaci in Alsatia Ioannes Remus Quietanus, Sereuissimi Leopoldi Medicus, meus singularis Amicus. Itaque in ore trium tantorum testium, stet stabitque hoc Phœnomenon. Vtinam & Venus simili modo deprehensa fuisset:

fuiſſet: ſed fruſtra Cæli ſerenitas conatus noſtros adiuuit; eiuſit ipſa inſidiatores ſuos. Venit in manus meas VVilhelmi Schikardi erudita commentatio ſuper tuam epiſtolam: Promittit Ephemerides, vel potiùs tabulas Mercuriales, quas ſi olim vnà cum hac reſponſione nanciſci potero, multum gaudebo. Romæ enim non extat. Dominus Lucas ab Holſtein mihi legendam dedit. Ego Parelia mea nondum abſolui, interruptus aliis aliiſque negotiis. Vocatus ſum nuper à ſacra Cæſarea maieſtate in Germaniam. Sed locorum mutationes Amicos non diſiungunt. Prodierunt nuper quatuor Dialogi Galilei Italicè conſcripti pro motu Terræ Copernicano ſtabiliendo conſcripti, contra communem Peripateticorum ſcholam: Ibi diſcerpit meas diſquiſitiones Mathematicas, manus item violentas in Roſam Vrſinam, motúmque maculatum Solarium, & Solis annuum à me Inuentum Inicit: quid tibi videtur de his? Multis non placet iſta ſcriptio. Ego pro me & veritate defenſionem paro. Vale Vir Clariſſime, méque tui amantem redama. Romæ in domo Profeſſa 23. Februarij 1633.

Clariſſimo Doctiſſimóque D. PETRO GASSENDO *Theologo ac Philoſopho celeberrimo,* S.

IN properant ad te, GASSENDE Doctiſſime, literæ noſtræ, & cum iis publicum diuturni amoris teſtimonium; quod nupera tua Mercurij in ☉ obſeruatio, calamo noſtro extorſit primùm, mox & in lucem fecit extrudere perpetua nominis tui obſeruantia. Et ſi antem nulla antehac inter nos culta ſit amicitia, non eſt tamen quod dubites, quin notus dudum, & amatus mihi fueris, quum toties iucundiſſimam tui memoriam recolui, cum communi noſtro Beeckmanno, qui mecum nonniſi ſumma omnia de te in ore ſemper habet, animóque verè candido profitetur. Et huius rei fiduciâ libertatem cœpi ſcriptum tuum de Mercurio in ☉ accuratè exequendi, & meis cum conſiderationibus conferendi futurum ſperans vt non ægrè Id, ſed animo æquiſſimo feras, qui velitationum philoſophicarum, & candidæ veritatis inquiſitionis tam ſtrenuum ſemper te præbuiſti amatorem; vt meatum cogitationum quamois, ad ſinceram animi tui trutinam auſim expendere. Videbis inibi latum apertum campum contemplationum Phyſicarum & Opticarum, quarum dulcedine, mentem iſtam generoſam ſatures, & inuentis inuenta addendo artem noſtram noo parum cumules ac promoueas. Felicem me iudicabo ſi non tam approbatorem te quàm cenſorem æquum ac bonum nactus, gloriari potero conatus meos Viris eruditis non omninò diſplicere. Gratulabor quoque mihi ſi currenti calcar addere contigerit, & in obſeruationibus Aſtronomicis iam ſtrenuè verſantem ita excitare, vt quotidie magis ac magis iis inuigiles. Amaui ſemper, crede, labores tuos, ex quo inter tot vulgi ludibria, comperi, vnum reperiri GASSENDVM, qui generoſo ſpiritu ad alia hæc, & à fæce rerum terrenarum longe remota, adſpirare audeat; & adſpirando non ſolùm obſeruationes pulcherrimas obtinere, ſed & in publicum dare, omnium Aſtronomorum iudiciis exponenda. Idem nunc ſpero apud te euenturum laboribus meis, quos in eundem finem, promotionem nempe Aſtronomiæ, lubens & ſuſcepi, & cum nominis tui omni honore in lucem dedi. Neque excuſabo eos prolixiùs coram te, in quo certat candor animi cum iudicio ſincero, & amore veritatis inexpugnabili. Nam ſi non omninò me fallit animus, habebo non ſolum Amicum GASSENDVM, ſed & gratum erga ſcriptum iſtud, & mutuæ beneuolentiæ poſthæc cultorem haud vulgarem. Quo meo voto, Vir Clariſſime, ſi vt fruar efficere digneris, & me ſubinde doctiſſimo tuo ac iucundiſſimo alloquio confirmare; dabo operam ne te vnquam amicitiæ inter nos initæ pœniteat, faciámque vt & priuata noſtra, & publica ſtudia eius fructum ſuo tempore haud contemnendum ſentiant. Iudicium tuum de Diſſertatione mea breui expectabo, vt & quæ circa Eclipſin Solis præteritam obſeruaſti. Nobis ea Middelburgi tum verſantibus neque quoad principium, neque quoad medium aut finem, diſtinctè viſa eſt; ſed tantum in vna, aut altera phaſi, idque ad breue tempus, ob ſæuiſſimam tempeſtatem. Vale, Vir Doctiſſime, & me ama. Dabam Leidæ 26. die Aprilis, anni 1633.

Tuus omni officio MARTINVS HORTANSIVS.

CONSTANTINVS

PETRO GASSENDO *Theologo* *Χαίρειν*.

SÆpius tibi ſignificarem meam erga te animi propenſionem, ni tibi literas obtrudere viderer, cùm paululum abs horis legitimis temittas, vt meatum lectioni vaces. Quæ res me ita deterruit, vt à ſcribendi partibus omninò defeciſſem, ni me ſollicitaſſet religio meæ erga te obſequentiæ, cui vt facerem ſatis ad te miſi die 4. Ianuarij, vt ex meis intelligeres ab hoc officio me non reſiliiſſe, neve ferres nominis mei recordationem ex animo tuo obliteratum Iri. Nolim te de reſcriptione interpellare, ſatis ſupérque mihi eſt, ſi meas lenibus oculis legas, & accipias in tui Bourdelotij ædicula ſarmonem de te fieri plurimum, & in tuam commendationem, qui tui ſunt amantiſſimi, cæteras coronare. Scio te eſſe, qui iis verbis lædi non potes, Vir præditus eximia humanitate, quæ me audaculum effecit, vt te è patria in vrbem euocem, vbi expectaris plurimum, velimque, quàm celerrimè mihi in precibus occurras, videbis rem literariam libellis commotam, & audies eorum, qui ſodalitiis vota nuncuparunt, querimonias, quod Epiſcopus Bellicenſis rem Monachiſmi totam detexit, horum querela ſit

in dies grauior, iámque in Pontificij Legati tutelam, & præsidium confugiunt, vt Theologos Parisienses nimiæ temeritatis, & audaciæ redarguat, quod Guillelmi de sancto Amore librum de periculis nouissimorum temporum typis mandari curarint, vel passi fuerint. Tenes hunc virum famosis mendicantium libellis inhumaniter fuisse suggillatum, nec profuisse Innocentij IV. diploma, quo viros primarios Academiæ Paris. in suam fidem, & clientelam receperat, & tabulas iure prærogatiuo mendicantibus concessas resciderat. Legisti in Dominicanorum Chronico summum hunc Pontificem fratrum Litaniis intempestiuè diem suum obiisse, parúmque abfuisse, quin de eius salute actum esset, ni sodales preces, & vota prætendissent. Tanti iurgij in causa fuit Euangelium æternum, seu Spiritus sancti à mendicantibus concinnatum, qui palam, & publicè prædicabant Christi Euangelium, completo iam anno millesimo, abrogatum fuisse, & adesse diem, quo Euangelium Spiritus sancti ad meliorem, & perfectiorem vitam vocantis homines, promulgandum erat. Eò inoleuit superstitio, vt difficillimum fuit præpostera iudicia reuincere. Hæc est scæna tota rei, quæ apud nos agitur; cùm Lutetiam attigeris, plura resciscas. Interea scito benignè, & amanter mecum te facturam, si in ære tuo me numeres. Vale, Lutetiæ Parisiorum pridie Kalendas Iunij 1633.

Clarissimo Viro D. D. PETRO GASSENDO *Theologo Philosopho, Mathematico eximio,*

ISMAEL BVLLIALDVS S.P.D.

PRæstantissime paritérque amicissime Diutioæ moræ vsuras centesimas persolutura tibi se sistit hæc epistola tuámque aduersas nos iustam expostulationem deprecatura; succensere silentio tam profundo iure meritò potes, & in me subscribere, nec accusationis formidare exitum. Omnis namque probus, & æquus iudex secundùm te dicet, non itaque hæc Prætoris solemnia metuas, calumniatus es, vel hanc mitiorem iudicij formulam non probasti, neque enim falsitate aut errore laborat accusatio. Consurgunt etiam tecum leges, & in me insuper confitentem, Amicorum testimoniis confossum insurgunt, iacui sanè supina nimis negligentia, & torpenti constrictus, sed ob iniuriam illam tuæ erga me comitatis, & humanitatis tuæ decori, & merito factam. Vis damno decidam dupli, vel quadrupli præstatione? Tuis rebus è nostris quid accedet? An noxæ me dedam? me tuum scis. Excipe igitur supplicem oratorem, & serenis oculis meas perlege epistolas. Inchoans autem lætiora auspicia habere non possum, quàm ab inuocatione nominis R. P. Marini Mersenni sub vexillis sancti Francisci de Paula stipendia spiritualia facientis, huius sanè Aquilæ pullus generosissimus est; siquidem Parens ille dissolutis corporis vinculis intuitu fixo, nec vacillanti diuinam essentiam rerum omnium in se rationes, & χαρακτῆρας ἀρχετύπους habentem contemplatur, non degener filius in conniuentibus oculis illas rationes quas ἀρχέτυπα oculo corporeo cernere nequit, scrutatur & rimatur ἐνεργείας, ἢ ἐντελεχείας in omnibus rebus, quæ earum signaculo informatæ suum esse à Deo conditore participant. . Piget me tandiu huic Viro ignotum Parisiis vixisse, cùm etiam anno superiore per te ad illum aditus pateret. Inexhaustæ scientiæ & sapientiæ thesaurum in pectore gestat, fucatam illam Scholarum, & corymbis quarumdam distinctiuncularum cincinnatam aduersatur; quæ sanè non veritatem inuestigat & perquirit, sed quibusdam argutiis veluti præstigiis auscultantium animos percellere conatur, & contendit dum antiquas & saeè antiquandas opiniones ne dicam errores tuetur barbaris verbis sui auditores perturbat, dúmque intelligi non vult, aut se explicare nequit abstractas, non solùm à rebus singularibus, sed ab ipsa etiam veritate formas curiosè & sollicitè confingit. Paucis tecum agam de illis, quæ primis nostris congressibus leui velitatione tractauimus. Triáque tantùm in præsens præcipua edisseram. Cùm itaque primis colloquiis verba fecissemus de motu grauium deorsum causásque quæsiissemus, quare motus à principio tardior processu velocior fieret, quas debiles vel nullas, vel sibi contradicentes Scholastici è penu sua expromunt. Ad Physicas simul, & Geometricas rationes confugiendum esse necessarium duxi, demonstrationémque totam, vt mihi videtur confeci, assumpto illo Copernici Lemmatio quo probatur ex duobus circularibus motibus rectam lineam describi posse, hoc sanè habeo quod & obseruatis, & accuratâ experientiâ perquisitis hypothesis mea aliquo modo satisfaciat, ostendo enim graue corpus necessariò moueri tardius in initio, quàm circa finem, ex qua præterea consideratione aliquid ad Terræ mobilitatem pertinens deduci posse spero. Secundum argumentum non minùs iucundum quod diffusè etiam tractaui, tenuit me occupatum in inquirendis causis cur elateres compressi, & postmodum laxati ad suam redeant formam, totam sanè rationem refundo in odium illud, quod vnumquodque abhorret à duorum contrariorum simul passione. Atque adeò cùm elateres æqualitatem, & inæqualitatem simul patiantur per extensionem, & compressionem partium æqualium, ad formam vim naturæ non facientem statum se reuocant cùm externa violentia cessante non ampliùs impediuntur. In eo autem argumento optimum visum fuit de fractione, & flexione disserere, & vtriusque rum definitionem cùm causam pro captu nostro explicare. Tertium difficillimum est, & sic se habet, experientiâ constat, auresque absque errore diiudicant, non tantùm fides, & chordas Musicorum instrumentorum, sed & tubos Organicos, sonos grauiores, & remissiores spirantes, duplicem simul sonum spirare, & emittere, ordinarium seu proprium, & præterea Diapente supra Diapason, vel vt vulgò dicunt quintam suprà octauam. Quàm hic nodus ex-

plicatu

plicatu difficilis! quàm ardua cauſarum inquiſitio? te ipſum experiri velim tam fidibus quàm organicis tubis, & non ſolùm mirari, ſed etiam aliquas cauſas exquirere, ſpero me aliquid Phyſicè & Geometricè demonſtraturum per Cylindrum & Conum ei in ſcriptum aſſumpta conſideratione motus aëris cuius impulſu ſonus erumpit; de his priùs te monitum volebam quàm ad alia tranſirem.

Gratias tibi maximas habeo, pro tanta tua humanitate & cura, quas adhibuiſti in communicanda obſeruatione Mercurij per te Radio Aſtronomico deprehenſi. Ne autem munus tuum honeſtiſſimum in terram ſterilem cecidiſſe videretur, colono ſuo ingratam; rependimus vnam noſtram obſeruationem & ad te dirigimus Veneris nempe in cornua graciſceſcentis viſæ per Teleſcopium propè Stellam quæ eſt in ♊ ſequentis ſeu Pollucis humero ſiniſtro, & præterea locum Mercurij ex diſtantiis Fixarum deductum ſolutione triangulorum ſphæricorum, vtrumque & obſeruati ☿ loci calculum, & Veneris obſeruationem factam appendicem qualemcumque huic epiſtolæ annexum & appenſum inuenies. Expectamus interim antecedentes & conſequentes Mercurij obſeruationes, obſeruatus à te ☿. locus diſcrepat à calculo Tychonico, Rudolphino, Adriani Vlacci tribus, gradus vnius, quadrantibus, Veneris obſeruatus per me locus illi fermè conſentit ſi per otium vacueris, Tabulas Tychonicas, Longomontani & Lansbergianas conſulam vt conſenſum vel diſſenſum illarum videam.

Legiſti libellum Hortenſij quo tecum agit de Mercurio, mecum longas ducit querimonias de diſcrepantia Keplerianæ hypotheſeos à Lansbergiana, & diſſenſum tantum in aſſignandis Veneris nodis plange. Nam dum 7. Decembris, anno 1631. Solem ſubituram prædixerat Keplerus, illam deprimit Lansbergius ad Auſtrum vno gradu cum dextante aut cacozelia has induxit differentias, quæ ſibi nouitatibus gloriolam ſtruit, aut obſeruationes vitioſas eſſe & diſſonas fatendum eſt. De Tychonicarum obſeruationum diligentia & fide nunquam dubitabo, & famæ & veritatis impendio ſtudioſior erat Atlas ille. Et ſanè cum Longomontano in Lansbergium & Hortenſium acerbè inuehere poſſem & iure corripere qui magnum Tychonem criminantur de falsò inducta variatione motui Lunæ æquando quam ſomnium & merum figmentum aſſerere audent præceptor & diſcipulus. Sed ambæ noſtræ obſeruationes, (etſi in aliquot octo ad ſummum ſcrupulis diſcrepent) coniunctio Lunæ cum corde ♌. ſatis probant aduerſus illos variationem Tychonicam omninò neceſſariam eſſe ad Lunæ motus veros adipiſcendos. Tota hypotheſis Lunaris Tychonica mihi retinenda videtur modò angulus Epicyclicæ æquationis reducatur extra ſyzygias non ad centrum eccentrici, ſed ad centrum Telluris. Illud enim abſurdum in explicatione huius hypotheſis notaui & memini olim me hoc monuiſſe. Miror quòd tanti ac ſummi artifices aut non viderint, aut cognitum non correxerint, vnius trianguli ſolutionem moleſtam effugiſſe videntur.

Non poſſum non mirari Kepleri meditationes de Phyſicis illis æquationibus, & quo pacto motus (varios vnico contentus eccentro variabili explicare queat, fatetur eſſe motus reales & Phyſicos, concedas etiam per vera & realia ſpatia fieri, quorum dimenſio à Geometrica dependet, non autem demonſtrabilis. eſt illa virtus magnetica Solaris, qua Planetas trahit Sol pro modulo ſuæ diſtantiæ ab illis, quam induxit Keplerus, equidem ſi Planetæ eſſent corpora cum Sole homogenea, concederem fibras ſuas ad fontem illum luminis ſemper dirigere. Dico amplius quod non ſolùm verſus illum tenderent, ſed ipſi tandem vnirentur, ſicut enim Terra trahit congenea, ita & Sol ſibi homogenea ad ſe trahit & contingeret vel à longo tempore contigiſſet omnes. Planetas ſed & Fixas Soli vniri & cum Sole ferri quod nec vidimus, nec viderunt maiores, nec poſteri expectare debent. Aſtronomia ſanè & Geometria ſemper has hypotheſes & phyſicas motuum æquationes, quæ demõſtrationes Geometricas excludunt vt mera ſomnia reiicient. Standem eſt huic axiomati, cæleſtes motus circulares eſſe ſimplices, & ex circularibus compoſitos, & hanc ob rationem ellipſes illius reſpuo & repudio niſi per Epicyclium Copernicеum aut Tychonicum deſcribi velit. Facilè enim demonſtratur deſcripta ellipſis aſſumpto circello cuius diameter æqualis ſit differentiæ axium Ellipſeos, & Planeta duplam in illo reuolutionem facere Intelligatur, interim dum epicyclij centrum in orbe magno ſemel reuoluitur. [illegible], dies diei eructat verbum & nox nocti indicat ſcientiam, quis exhaurire vnquam poterit omnia illa quę quotidie noua ſe produnt? Antiqui Venerem infra Solem ſemper currere aſſeuerarũt & docuerunt, & omnes ſecuti ſunt ad Copernici ætatem. Ante annos triginta ſphæricam ſemper credita eſt emittere lucem, & faciem globoſam verſus Terram oſtẽdere, Tubus opticus detegit illam proprio carere lumine, & corniculatam verſus Terram deſcendere. Quis maculas in Sole viderat & tales non Planetam Mercurium docuerat, Galilæus & Apelles & infiniti alij viderunt & quotidie video ipſeque ſuperiore anno excepto Solis lumine per foramen maculas grandiores notaui menſibus Auguſto & Septembri. Vnum & alterum ſubnectam, audieram à Domino Lullierio Galilæum vocatum decreto ſanctæ inquiſitionis, vt ad accuſationes reſponderet, quæ obiiciebantur ei tanquam aduerſus Religionem Catholicam, & authoritatem ſanctæ Sedis Apoſtolicæ hæretica quædam ſcripſiſſet in libello ſuo de Terræ mobilitate, ſtupebã & dolebam vicem hominis optimi & doctiſſimi ſenis, ſed gratiſſimus mihi fuit nuntius, qui Galilæum ampliatum non ſolùm ſed & abſolutum dixit, nunquam perſuaſum habeo ſanctiſſimum Dominum noſtrum ac beatiſſimum Patrem Papam Chriſti vicarium ad ea, quę ad Fidem non pertinent clauium potentiam extendere velle, ſaoè ſi Sacræ Scripturæ, vel decretis ſummorum Pontificum aut Conciliorum Canonibus aduerſaretur illa de motu Terræ opinio, quãto

studio illam vt verisimiliorem, & naturæ tetrum magis conuenientem tueor, tanta non solùm facilitate amandarem, sed & contrario affectu execraret illius authores perfectóque odio prosequeretur. Certum est enim quod Beatos Hieronymus ad Beatissimum Damasum Papam scribens spiritu Catholico omnes docuit, qui tecum non colligit, spargit, id est, qui non est Christi, est Antichristi. Verùm quænam sit iniuria Christo, vel Ecclesiæ, vel Pastori Ecclesiæ Oecumenico, an blasphemat in sacram Scripturam, qui docet Terram moueri, quis vel leuiter in Philosophicis, & Theologicis tinctus non videt Scripturam Sacram vbicumque de Terræ stabilitate loquitur commodissimè posse intelligi, vel de duratione, vel partium coagmentatione aut soliditate, quæ cæteris Elementis denegata est; vtinam S. Sedis Apostolicæ, & Ecclesiæ spiritus semper verus scientiarum omnium fundamenta, & principia nobis reuelaret, causas incognitas patefaceret non ampliùs dubiis propemodum infinitis agitari fluctuaremus; sed quæ saluti hominum sufficiunt perficere satagit, dum supercælesti fidei lumine mentes nostras collustrat, & per vias tectas deducit, cæteræ scientiæ industriæ humanæ naturali lumine instructæ commissæ sunt; scio Zachariam Summum Pontificem circa annum Christi 745. Virgilium Salzburgensem Episcopum decreto damnasse, eò quod doceret Antistes ille Salzburgensis Mathematicus pro tempore illo rudi, & ignaro doctior Antipodes esse, qui aduersis vestigia nostra premerent; cur damnauit Zacharias Virgilium? Credo sanè non ideò quia simpliciter doceret esse Antichthonas, sed ex eo fortè quòd duos Christos induceret, quod blasphemum, & impium est. Iure meritò damnaremur omnes quotquot mobilem Terram asserimus si huius dogmatis vi, aliquam hæresim (quod absit) aduersus fidem Catholicam astruere cuperemus.

Alterum & vltimum te commonefaciet me prolixam, & amplam epistolam à Domino Christiano Longomontano accepisse Hafniæ scriptam prid. Kal. Aug. anni 1632. redditámque mihi post longos errores die Maij 28. anni currentis, acerbè corripit Lansbergium & Hortensium, ob illorum calumniosas accusationes, in Dominum suum & Herum Tychonem Braheum, illósque Viros mendacissimos appellat, monet me quædam de Martis motu, & ad illius Planetæ stabiliendam hypothesim partem eccentricitatis Solis assumendam esse affirmat. Gratum erga te animum gerere profitetur maximásque gratias rependit pro munere misso, & oblato quod magnificat miratúrque, & iure meritò tuam solertiam in detegendo Mercurio, libellúmque eyclometricum, honestum rehostimentum ad te mittit, quem vnà cum epistola transcripta habebis breui vbi per otium licuerit. Ex tuo natalitio systemate, ingenium tuum Mathematicum sapere pronunciat, sagacitatem ingenij significare Saturnum in domo ☾ illam Stellam inuentem, & Mercurium in prima domo recipientem, similiter in mea Genesi trigonum ☾ & ♄ & Mercurij ad Saturnum sextilem in Mathematicas speculationes propensum denotare. Vale & me tuum semper crede. Scribebat Lutetiæ Parisiorum 21. Iunij anno 1633.

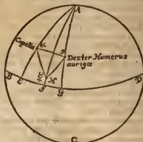
Tuæ Dominationis Obseruantissimus
ISMAEL BVLLIALDVS.

Obseruatio PETRI GASSENDI *facta anno* 1633. *Maij die* 16. *Post occasum Solis Aquis-Sextijs Radio Astronomico in tangentes distincto.*

Distantia Mercurij à Capella grad. 20. 58. min. 40. sec.

Ab humero dextro aurigæ grad. 10. 45. min. 0. sec.

Capella bis temporibus occupat iuxta Braheum ♊ 16. grad. 44. min. 24. sec. cum latitudine Borea 22. grad. 50. min. Humerus dexter Erichthonij ♊ 24. grad. 56. min. 24. sec. cum latitudine Borea 21. grad. 27. min. 30. sec.

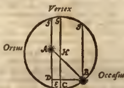
Sit colurus Zodiaci, seu transuersalis *ABCD*. Zodiacus *BEFGD*. Locus Hirci in Zodiaco *E*. Locus dextri humeri aurigæ sit *G*. Polus Zodiaci Boreus *A*. Datus est ergo angulus *EAG*. 8. grad. 12. min. Latus *AK*. Complementum latitudine Hirci 67. grad. 10. min. Latus *AI*. Complementum latitudine dextri humeri aurigæ 68. grad. 32. min. 30. sec. Ex datis igitur lateribus *AK*, *AI*, cum angulo ad *A*, dabitur latus *IK* 7. grad. 43. min. Et angulus *AIK* 78. grad. 13. min. 20. sec. Item in triangulo *HIK*. Data sunt omnia latera, dabuntur etiam anguli scilicet *KIH*. 81. grad. 30. min. 43. sec. qui iunctus *AIK*, exhibet *AIH*, 159. grad. 44. min. 3. sec. Iam in triangulo *AIH*, habemus latera. & præterea angulum *ADI*, habebimus ergo latus *AH*, 88. grad. 15. min. 20. sec. Et *FH*, latitudinem ☿ Boream grad. 1. 44. min. 40. sec. At angulus *HAG*. erit 6. grad. 38. min. Ergo ☿ locus in ♊ 18. grad. 17. min. 44. sec.

Calculus Prutenicus Origani statuit illum in ♊ grad. 16. 36. min. cum latitudine Borea 2. grad. 16. min. Calculus Tychonicus Rudolphinus Adriani Vlacci Goësani in ♊ grad. 17. 29. min. Deficit ergo Prutenicus à Cælo gr. 1. 41. min. 44. sec. In longitudine, at in latitudine 31. grad. 20. min. excedit. Tychonicus 48. grad. 44. min. at in latitudine.

Obseruatio

Obſeruatio ISMAELIS BVLLIALDI *facta Pariſiis anno* 1633. *Maij die* 26. *Poſt occaſum Solis hora* 8¼.

Anno 1633. cùm menſis Maij die 28. ad Meridianum Pariſienſem collocaret calculus Prutenicus Meridie illius diei ♀ in ♋ grad. 18. min. 31. cum latitudine Borea 3. grad. 4. min. à die 25. quæſiuimus ♀ Teleſcopio vt coniunctio illius cum Stella, quæ Tychoni in ſiniſtro humero ſeq. ♊ occupabat tunc temporis ♋ grad. 18. 17. min. 20. ſec. cum latitudine Borea 3. grad. 3. min. Die itaque 26. cùm ſonaret Horlogium R R. P P. Ieſuitarum tres quadrantes poſt horam octauam à Meridie, hora ſcilicet 8¾ animaduerti ♀ iam cornua præbentem quorum acumina Terram verſus dirigebantur diducto tubo ad extenſionem mihi conſuetam duorum fere Pedum Regiorum adeò vt baſi Coni, ſeu Pyramidis in pari extenſione totum ☾ ambitum ante dies quatuor fere caperem, hunc itaque Planetam conſideraui ad limbum baſis coni applicatum, & repeti ſupra ſe habentem Stellam illam non procul à centro circuli apparentem, ſed in azimutho Orientaliori, & almicantharat ſuperiori, vnde quantum Teleſcopio aſſequi poſſumus ſimplici æſtimatione æſtimauimus ♀ in magno circulo diſtitiſſe à Stella ſcrupulis 18. ad ſummum, at azimothum ♀ occidentalius fuiſſe 8. min. vel 9. min. & Venerem auſtraliorem ipſa Fixa. Ecce figura obſeruationis

Circulus illuminationis tubi optici in conuexo vitro *E F G I*.

Stellæ locus viſus *A*. Azimuth fixæ *F A D*.

Azimuth ♀ *I B*. Venus *B*.

Diſtantia azimuthorum *D B*. 8. min. vel 9. min.

Diſtantia Stellarum in circulo magno 18. min. nempe *A B*.

Diſtantia altitudinum *A D*, 15. min. fermè.

Calculus Prutenicus ſtatuit ♀ in ♋ 17. grad. 23. min. cum latitudine Borea 3. grad. 8. min. Sed multò prouectior erat in ♋ grad. 18. 2. min. vel circiter & latitudo Borea 2. grad. 48. min. fermè.

Adrianus Vlaccus ex Rudolphinis habet ♀ in ♋ 18. grad. 21. min.

Admodum Reuerendo atque Clariſſimo Viro D. PETRO GASSENDO *Theologo & Canonico Dinienſi* S.

ADmodum Reuerende atque Eruditiſſime Domine,

Latentem illum occultúmque Magnetis ad Magnetem conſenſum, ἐς τὰς ἰδιότητας ἀρρήτως, vt eum Philoſophis loquar, ſicubi ſemper; ſic potiſſimum tamen, dum nos ſuauiſſima ſua præſentia, & Magnetica quadam doctæ conuerſationis ſuæ extaſi defixos Aquis-Sextiis teneret admiratus ſum,

Magnus enim Magnes, Magneta trahendo minorem

Sympathico nexu iunxit vtrumque ſimul;

adeò arctè & efficaciter, vt ab eo congreſſu vitali commonicata virtute animatior factus neſcio quid impetus ac violentiæ, quâ poſt ſe moueri me experior, ſentiam; tantum valer Heracleotica illa catena; tantum Magnetica illa ſimilium mentium Μιτμ[illegible], ἐς τὰς [illegible] ὁμοίως, verum illud ſympathetic.um à Pythagora quondam celebratum tetrachardum, quo reſonante nulla locorum intercapedo mutuam ſimilium mentium ac ingeniorum [illegible] impedire poſſe videtur. Senſit hoc quondam Plato dum vna maximè cauſa amorem neceſſitati præferre quod illa propinqua tantum, amor etiam diſſita poſſit coniungere. Senſerunt etiam hanc virtutem vel ipſæ literæ, non tam miſſæ, quàm à Cl. D.V. longo locorum interuallo diſſita ad ſe eminùs Magnetico veluti actu attractæ, affectus, obſequij, deſideriique omnibus in rebus ei inſeruiendi indices. Verùm ne fortè à tam potenti Magnete plus æquo abſtractus digrediar, ad ſcopum reuertar. Noſſe forſan deſiderat R. D. V. quid modò geram? quibuſve diſtineat? vno verbo dicam, multitudo occupationum me non tantum obruit. Ex vna parte quidem me, Primitiæ Goomonicæ Catoptricæ, quas ad Amicorum meorum inſtantiam, prælo ante diſceſſum meum ſubdere ſum coactus, mirum quantum deſtinent. Ex altera parte in explicatione Barachiana in fauorem Domini noſtri de Peitesk inceptâ deſudans ſummóſque exanthlans labores, ſub onere prope fatiſco. Accedit præparatio ad iter adeo longum quale hinc Viennam in Auſtriam, quod poſt ſolemnitatem Aſſumptæ Virginis, Deo auſpicante vnà cum D. de la Vallette ingrediar; accedunt denique quotidiani Amicorum congreſſus labores augmentantes, quibus adeo premor vt vix literis ſcribendis idoneum tempus reperiam. Ad obſeruationes porrò quod attinet, ego vt ingenuè fatear dictis de cauſis hactenus iis inuigilare non licuit. Nihilominus quod vltimam Eclipſim concernit, comprehenſum eſt ſedula computatione à Domino Tonduti huius negotij exercitatiſſimo Viro, & me quoque, illam Tychonico calculo nequaquam quadrare, ita quidem vt tabulæ Tychonis Lunares (quod in Viro, & ingenioſiſſimo, & exactiſſimo quiſpiam non immeritò mirari poſſet) incertiores reperimus, quàm multi

multi putent; comparatione quoque facta cum Prutenicis & Alphonsinis, has exactiones deprebenderimus. Sed noncius festinos, & iam peruſatus mihi omnem ea fusiùs perſcrihendi occaſionem adimit. Cæterùm etiam atque etiam rogo R.D.V. ne imposterum ab incœpto ſemel literarum commercio nos locorum intercapedo absterreat. Imò ſibi perſuadeat velim eam amicitiam tantò eſſe gratiorem, ſuauiorémque quantò maiori interuallo diſſiti fuerint eam ſincerè coleotes. Ego enim ſi vel repereto inter Auſtrios Philoſophos, & Mathematicos aliquid veſtro ingenio dignum, ſincerè ſpondeo, ac ſanctè polliceor; me pro ea quam erga V.D. gero animi propenſionem communicare nunquam intermiſſurum. Quod & de R.D.V. idem ſpero. Atque hiſce me R.D.V. SS. ſacrificiis humiliter commendo. Valeat atque iterùm valeat. Auenione raptim 10. Iulij 1633.

R. D. V. Seruus in Christo humillimus, & propenſiſſimus ATHANASIVS KIRCHER *Soc.* IESV.

Miſiſſem R. D. V. librum meum, quem inſcripſi Primitias Gnomonicæ Catoptricæ, ſi abſoluta fuiſſet impreſſio, nihilominus vbi abſolutus fuerit, eum etiam poſt diſceſſum meum, R. D. V. tranſmitti curabo. D. Priorem à Bompas, nuper ferè nobis abſtuliſſet colica paſſio; gratiæ pro longiore vita viri Reipublicæ literariæ vtiliſſimi.

Admodum Reuerendo atque Clariſſimo Viro D. D. PETRO GASSENDO *Canonico Diniensi Domino ſuo plurimi honorando,*

CHRISTOPHORVS SCHEINER, S. P. D.

QVas ad me nonis Maij dediſti gratiſſimas, accepi menſe Iunio, quantùm recordor. Acuit induſtria tua torporē meū, accenſus ſum vt par pari refundam, hoc eſt, vt obſeruationem meam Eclipſeos Solaris Romę factam, remitterem: quod cur hactenus non fecerim; obſtitit penuria temporis, dum ad diſceſſum perdius & pernox occupor. Hæc vna eáque genuina, & ſola cauſa obſtitit, cur tuis humaniſſimis ſcilicet & accuratiſſimis literis non reſpōderim: Vellē enim aliquid, ſi non tam exquiſiti, ſaltē non inerudit laboris rependere. Tu ergo pauxillū patiētiæ habe, & omnia compenſabo. Interim ad manū, & oculos habes P. Athanaſ. Kircher, qui etiam memoriā mei ſua excellētia obliterare poterit. Alias præter has literas in præſentiarū à te non accepi. Obſeruationē hanc cum D. Campanella communicabo. Ego cōtra Galilæum mearū inuentionum inuaſorē altera nunc vice me defendo. Obſtupeſco, quâ homo fronte tantum dedecus conſciſcere ſuſtinuerit. Videbis olim & miraberis, vbi defenſionem meam perlegeris. Interim orbem tuis accuratiſſimis obſeruationibus erudire ne deſiſtas, vt exemplo iſto ſuſcitati multi ſequantur. Vale mei ad Deum memor. Romæ in Domo Profeſſa 16. Iulij 1633.

MICHAEL CONSTANTINVS PETRO GASSENDO *Theologo,* S. P. D.

QVas à te accepi literas, mi Suauiſſime GASSANOS, magnam in animo meo pepererunt voluptatem, cùm ex iis intellexi me tibi eſſe cordi plurimùm, idque non merito meo, ſed tuo benefico ingenio, quod mirari non deſino ob illam, quæ in eo ineſt, tranquillitatem. Magni ſanè fuit Philoſophi ſummam animi quietem tantâ curâ, tantáque operâ ſibi comparaſſe; ea eſt, quæ multum me mouet, & ſingularis doctrina, in qua eluces, & eruditorum amorem in te concitas, méque totum incendis, qui in media turba, & grege nondum locum teneo. Scito tamen me ſemper duxiſſe, ſi nihil ad te darem literarum, me non eſſe extra noxiam, & religione impediri, donec huic muneri facerem ſatis. Velim tamen credas non eo conſilio ad te ſcripſiſſe, vt è tuis eliciam, ſed vt ratum habeas meæ erga te obſeruantiæ pignus, & quos in vrbe noſti tui ſtudioſiſſimos, tuo aſpectu, tuóque alloquio propediem exhilares, quibus rem gratiſſimam facies, ſi veterem ac priſcam Phyſiologiam typis mandes. Hoc à te efflagitant, quos veræ & germanæ Philoſophiæ nimia ſitis vrit. Intereà vereor, ne te diutiùs detineat ſoli Natalis aura, & chariſſimorum amor, è quorum amplexibus auelli æquo non patieris animo, cùm illic præ cæteris habeas tuum Peireſium, Muſarum decus, & Literatorum præſidium, cuius ſuaui conſuetudine mirificè caperis, & tanti viri genio indulges, qui varia, & ſingulari rerum ſuppellectile oculos paſcit ſpectantium, & lectiſſimis ſermonibus Doctorum reficit animos, cuius amœno ruſculo vehementer oblectaris, & miraris tui Peireſij optatis reſpondiſſe ipſam naturam, quæ huius plagæ angulum tanto adornauit ſplendore, quaſi omnia ſtudia in eius cultum contulerit, tanto Hero ac Domino factura delicias. Nullum finem facerem prædicandæ domus Gratiis ſacræ, ni modum epiſtolæ excedere viderer, cùm in hoc ſcribendi genere de Amicorum ſalute, & negotiis de more quæratur. Quare ſi res tuæ in tuto ſunt, & bellè te habes, redi ad tuos quàm celerrimè, reſciſces grauem eſſe τῶν φαιονίων πρὸς τῶν χαρῶν contentionem, eorúmque animos in dies magis exulcerari, nec vllam, quâ deliniantur, adhiberi medicinam. Diu dolent & conqueruntur οἱ χαρῖται, καὶ ἀλλήγορίας τῶν φαιονίων, nouos & peregrinos ritus induxiſſe, nec fas fuiſſe eorum reclamitare erroribus, & damnare hæreſes. Eam querimoniam ſatis probat prima dies huius menſis, quæ multa ſigna τῶν συλλογισμῶν dedit, & oſtendit ἀπλάνητον, καὶ σεσοφισμένον τὴν τῶν διδασκάλων συνήθειαν, & veranda τῶν φαιονίων pallia, dum vtrique ſcenicam ſapientiam oſtentant, hiſtrionicam agunt, & luce clarius aperiunt mentis humanæ vitia, inſcitiam nempe, & ſuperbiam, quos in ſcopulos facile ſe dat præcipitem, qui ſcientiæ, & ſapientiæ primas

primas ſibi attipit, nec ſe, nec hominem nouit, cuius eſt errare & labi. Hæc me docent humaoiſſimæ tuæ literæ, & Academiæ forum Sophiſtarum diſceptatiuunculis perſtrepere, idque eſſe ſolum doctiſſimis Viris ingratum, pingue verò, & opimum rabulariam exercentibus, quâ capiuntur adoleſcentuli, in eamque curam incumbunt cùm è palæſtra literaria Patrum ſubſellia conſcenderint, vt vniuerſus Orbis perpetuo laboret diſſidio, quo cautiùs in rem diſſidentium irruant, ſuamque faciant. Vetera me conquirere vetant præſentia & viua exempla, quæ monent hominem homini eſſe lupum. Eamque ob rationem nemo probus non luget perditos hominum mores, ac præpoſteram mentem, & illam perſequitur ſectam, per quam quies animi comparatur, & ſedem ſeligit, in qua tranquillo otio dies tranſigat, cumque ſui amantiſſimis ſermones & iocos conſerat. Noſti Lutetiam eſſe literatorum domicilium, & in ea paucos è plurimis ſeligi, qui moribus & oratorâ clariſſimorum Philoſophorum non ſint diſſimiles, cum quibus iocunda eſt vitæ ſocietas. Illic qui tui ſunt, te interpellant, & tibi litem intendent, niſi apud noſtrum Bourdelotium te ſiſtas propediem, in cuius ædicula fœdera ſolemni ſacramento ferientur.

Dial tuis verbis plurimam ſalutem ſuauiſſimo Alberto noſtro, qui Academiæ dignitatem iam prope ſeneſcentem priſtino ſplendori reſtitui curat Regis Chriſtianiſſimi munificentiâ, & ampliſſimi Cardinalis Richelij conſiliis. Prodiit Aurelij acerrimi ingenij viri Anæreticus aduerſus Sirmondi Antirrheticum de integritate primi canonis Concilij Arauſicani. Sunt, quos magnopere torquet ea controuerſia, & Sirmondum ab Aurelio malè acceptum fuiſſe, & hæreſi notatum, quòd chriſmationem confirmationis ſacramento detraxit. Aurelius vt eſt vir acutiſſimi iudicij, creber ſententiis, grauis rerum pondere, ludit Sirmondum, tanquam imparem pugilem, eiuſque ridet orationem cum pigmentis, & fuco pene puerili. Hæc ſunt integra noſtri fori, mihique ſunt de Gaffarello quærelæ, ad quem ſi ſcribas, velim eum moneas eſſe memorem, quam perſonam ſuſtineat, ne in poſterum, mimos agat, neve ſe, ſuoſque ludibrio haberi ferat. Quas enim ad ſuos ſcribit literas, fidem faciunt nullius eſſe ſalia hominem, & ſanionis olent ingenium, precor illi ſaniorem mentem, & tibi proſperam valetudinem, meque, vt ſoles, ames. Vale, Polliaci in agro Meledunenſi, pridie Nonas Auguſti 1633.

PETRO GASSENDO, GABRIEL NAVDÆVS S. P. D.

Binas à te nuper accepi, Doctiſſime GASSENDE, cùm vnas tantum expectarem literas, ſed quæ tamen plura mihi ſignificarent de te, de Luillerio vtriuſque noſtrûm deliciis & corculo, de Epicurea Auguſta, & de ſingulari illo certamine, quod paulò ante meum è Gallia diſceſſum cum Armigero Londinenſi ſuſceperas; quàm vnquam vſquam ex illis duobus & geminato vrbanitatis tuæ officio excerpere potuerim, adeò nempe occupatus es in otio vt mecum iam Laconicè quædam tantum luſitarres, ac veluti furtim & per ſcitulam effutias, de quibus cùm anteà ſimul eſſemus prolixos equidem ſermones miſcere conſueuiſti. Papæ! quæ tanta mutatio eſt hominem Philoſophum Pariſiis otio diffluere, Diniæ verò vel Aquis-Sextiis aut potiùs ruri degentem, temporum anguſtiis vrgeri, negotiis premi, & nondum ſibi diem vnum vindicaſſe, quo vel homini amiciſſimo nobiliſſimaque ſtudiorum & opinionum communione deuincto pectus ſuum denudare vel datam fidem liberare poſſet! fidem enim ſi neſcis aut potiùs ſi oblitus es, quam ſuperioribus ad me tuis oppigneraſti, de iudicio & cenſura reſponſionis illius qua defenſionem tuam pro R. Patre Marino Merſenno Fluddus excepit, nunc requiro. Nec tantum te interpello vt bonum nomen eſſe non deſinas, ſed hoc inſuper abs te peto vehementerque contendo, vt me vel de nugis etiam & tiriuilitiis tuis certiorem facias, & omninò quæ mihi ſi coram adeſſes expromere velles, ea ne graueris in chartam cuiuſcumque modi fuerint conijcere. Probè ſiquidem noſti me quoque iſtud facere ſolitum fuiſſe, ac ſæpius quæ præſenti via narrarem ea perſcripſiſſe, nempe charta meo iudicio minimè eſt inter amicos præſcindenda, aut quod Oraſius noſter Tubero Religioni ſibi eſſe dicit, prima tantum facie depingenda quaſi Sinenſium more nunquam ad aduerſa membranarum parte nobis ſcribendum eſſet, vel literas ipſas ea Demetrij præcepto turpe foret ſiniſtram legentis neuum adimplere. Quare ſi me audis quod tibi dabitur à ſeueriori Muſarum cultura ſubciſiui temporis huc totum in gratiſſima literarum cum amicis viciſſitudine tibi eſſe impendendum arbitrabere, ſanè quantum ad me attinet non committam vllo modo vt occupationes meæ, quæ non magnæ illæ quidem, ſed interdum tamen multæ ſunt, cogant me vnquam minus erga te officioſum eſſe quàm vellem. Imò verò quod Mercatoribus interdum vſu venit vt ſi merces vaſa non explent fœnum atque cannabem & ſtorea inferciant, ita ego cùm non ſuppetent res dignæ ſcriptione, quæ ſcis ipſa tulerit & obuia quæque arripiam, ne tantum paria feciſſe non videar, aut aliquid ea antiqua mea conſuetudine liberiùs cum amicis meis confabulandi remiſiſſe. Sed ne te qui ſatis tuapte natura rerum cæterarum memores, de hac vna quæ tibi forſan altius quàm vlla cordi ſemper inſedit admoneam. Age, mi GASSENDE, paolatim ad eam quæ magis me verſat & coquit ſub pectore curam deſcendamus, ac demum illis tuarum literarum capitibus reſpondebo, quæ mihi videntur maximè reſponſionem flagitare. Recordaris igitur opinor, quanto quamque incredibili deſiderio non tu ſolum, qui mihi ſemper

per non minus quàm tibi ipsi carus extitisti, sed omnia tua, & egregia præsertim, quæ tu subinde literarum monumentis consignare solitus es animi tui sensa fuerint vel ab inualescente iam inter nos mutua necessitudine prosecutus; quare postquam mihi cuncta illa, quæ dum adhuc suauissimæ tuæ consuetudinis fructu oblectaret scriptis mandaueras, vel post meum è Gallia discessum publicæ hominum luci commisisti, reddita mihi cùm à te ipso, tum etiam ab amicis fuerint, sola autem quam te verisimile est omninò nuper ad R. Fluddum excudisse responsio diligentiam hanc meam fefellerit. Amabo te, amicorum suauissime quonam istud fato vel potiùs errore factum fuerit parumper apud te diiudica: & si nihil quidquam vlla mei in te officij ac obsequij cessatione commerui, si nihil peccaui, quod mihi tam graui & acerba pœna luendum fuerit, fac oro te atque obtestor, ne istius tuæ responsionis expectatione diutiùs maceret, aut quod ipse Fluddus ad primos tuos volones reposuerit ignorem, quod equidem si me hactenus latuisse dixerim, res tibi erit non admodum creditu difficilis, qui sacris Eeclesiæ sanctionibus damnata pridem aduersarij tui volumina, nonnisi difficulter & cum summo vitæ ac fortunarum discrimine istuc à Mercatoribus deferri posse, etiamsi vastissima mole non ptæpedirentur, aut aditu reliquis etiam omnibus propter contagij metum intercluso, satis ipse iam intelligere potuisti. Deinde verò cùm me quasi testem assiduum habueris eorum omnium, quæ sub initium istius velitationis à te gesta sunt, nunquam opinor cogitatione consequi posses, quantum me pruritus quidam vrget quo tandem modo ipsa composita fuerit intelligendi. Vix enim adducor vt credam quod

Hi motus animorum atque hæc certamina tanta

licet inter apes verè Palladias & mellifices enata

Pulueris exigui iactu compressa quiescant.

Verùm postquam mihi semel frontem perfricui vt tecum audaciùs de multis rebus, quæ ad studiorum & otij tui literarij rationem attinent pertractarem. Age currente iam atque incitato calamo vt valeat Epicurus tuus, vt adolescat; vt ratiocinetur: vt se ab improborum & ineptorum calumniis defendat; vt tibi atque amicis placeat; vt typographos vrgeat, vt publicum denique fauorem expectet paucis exequere. Ista siquidem, de quibus attentus nonnunquam cogitare soleo, animum mihi haud mediocriter sanè perturbant tot difficultatum in dies succrescente materia, sed hoc præ cæteris me sollicitum detinet, quamobrem fiat quod in alto illo tranquillo secessu, quo nunc perfrueris, in hac profundissima pace & quiete, quæ tibi stimulos acres ad istud operis perficiendum addere debet, cessas nihilominus & inducias quæris quasi aliorum negotia tractare deberes non tua, aut corporis potiusquàm animi laboribus tibi foret incumbendum; quod certè quàm iniquè facias aut parum in rem tuam & literariam consultè tum demum intelliges cùm forsan non erit amplius huic morbo remedium. Neque est quod Venetiis istud commodiùs quàm Aquis-Sextiis absolui posse tibi persuadeas, nam si tibi nunc in solitudine viuenti deest otium, deest tempus quod eiusmodi cogitationibus impendatur, quî precor superesse potuerit, in hoc celeberrimo tot mercium totque nationum emporio, vbi nec Argus sat oculorum haberet rebus speciosissimis perlustrandis, nec Briareus sat brachiorum pertractandis. Sed Patauium fortè cogitas vrbem illam Academicam si quæ alia vnquam in Orbe extiterit & studiis florentem ignobilis otI. Verùm quid opus est tot maria tranare, tot pericula subire vt otiũ illud quasi fugitiuum persequaris, quod ipsa Philosophia tecum vnà nasci voluit, tecum manere, tecum vel in mediis ciuitatibus habitare, modò istud ipsum amplecti velis, quoties vel vnius Senecæ, vel Epicteti, vel ipsius etiam Epicuri consiliis se tibi obuiam facit. Nec ægrotantis alicuius instar fastidiosi toties lectulum commutes quoties tibi operæ pretium erit quietem aliquam inuenire. Sed hoc dices, nimis acerbè mecum agis mi Naudæe! verùm quî mitius istud facere debeo aut potiùs

Quis Cœlum terris non misceat aut mare Cœlo?

Cùm tu qui meritò Philosophorum huius æui [illegible] æstimaris, qui vacuitatem affectuum & negotiorum tam eleganter prædicas, qui nos omnes ad pileum vocas libertatis philosophicæ nondum tibi viuere potueris, quem negotia quotidie distrahunt, nec dum etiam amicis, qui Philosophiam hanc Epicuream continuo requirunt, inter quos si pro ea libertate, qua me iamdudum aliàs pro ipsomet Epicuro perorantem sustinuisti, aut paulò etiam vehementiore quod cessatio tua postulat. Reliquorum tibi mentem ac animum explico: Rogo te etiam suauissime GASSANDE, vt quidquid hac in te peccatum est, affectui meo potius qui in te profectò singularis semper extitit, quàm tua alia studia improbandi desiderio condonandum esse existimes. Cæterùm quod amplissimas conditiones iam antea tibi ab Eminentissimo Viro, & nunc etiam ab eo quem vt rectè dicis optimè noui, oblatas vltrò, tanta animi constantia, tantaque amoris in Luillerium nostrum significatione recusaris. Est sanè quod plurimùm tibi gratuler & mihi etiam vehementer gaudeam, quandoquidem si hunc, qui te sibi iunxit raro & indissolubili beneuolentiæ nexu, qui te vix Luteriam appulsum tanquam in sinu proprio fouit & recepit, qui tibi bonorum omnium auctor esse potest, quo cum aut philosophari liberè, aut suspirare familiariter, aut iocari securè possis, quem denique & in vrbe hospitem, & in peregrinationibus comitem, & in priuatis omnibus conscium ac testem semper habuisti, si hunc virum inquam, qui toties non tibi diuitias modò quas amplissimas possidet, sed seipsum obtulit angustioris fortunæ tendiculis irretitus reliquisses, grauiter in Philosophiam ipsam

ipſam peccaſſes. Mihi verò & cæteris omnibus amicis qui iu te continuò velut io ipſius modeſtiæ probitatiſque & temperantiæ viuam ſpirantemque imaginem oculos conijcimus, prælatum iſtud fortitudinis exemplum ademiſſes, quod vt in dies illuſtrios reddas perpetua & conſtanti in Luillerium noſtrum voluntate, me ſuaſore credo non indiges, qui ſeu ad Epicurum tuum conuertate, ſtatim audies præcipientem naturales diuitias facili negotio parabiles eſſe quòd paucis natura ipſa indigeat, ſi ad Lucretium nihilo ſecius docentem inuenies quod

Non calidæ citius decedunt corpore febres
Textilibus ſi in picturis oſtroque rubenti
Iactaris quàm ſi plebeia in veſte cubandū eſt.

Si denique ad Senecam & ad Ciceronem quos præ cæteris etiam plurimum ſemper æſtimare conſueſti, ille nihil ſibi magnum in terris videri aſſerit præter eius animum qui magna nec accipit, nec deſiderat; hic verò conſulit omnia quæ videntur vtilia, honores, diuitias, voluptates & cætera generis einſdem nūquam eſſe amicitiæ anteponenda. Sed vbi tot monitores non adeſſent adeſſet tamen vera illa & germana ſapientia, cuius ductu atque auſpiciis poſtquam talis euaſiſti vt vnicus fermè noſtri ſæculi ſapiens habeare, rationi certè conſentaneum eſt nihil quidquam de te cogitare quod non Hominem deceat vt ab omni faſtu & ambitione ac cupiditate alienum, ita recti ac honeſti maximè ſtudioſum, aureæ libertatis amantem, libertatis tenacem, nobiliſſimiſque rerum altiſſimarum cogitationibus penitus immerſum, quibus in ſtudiis dum ipſe totus es viramque degis ſuauiter & tranquillè, quid vnquam tibi deeſſe poſſit modò Luillerium tuum non deſeras, equidem non video. Quare ſi me audis abigeos illos longum valere iubebis, qui liberos Homines aureis quibuſdam catenulis ſuas in caſſes ſenſim pelliciunt, & ſtudia cùm Philoſophica, tum etiam Aſtrologica diligenter ac vnicè vt tui moris eſt excoles, propter quæ non SEMIKAROVS modò aut HORTENSIVS ſed SEMINERVS Galilæus & quicumque rerum Cæleſtium petitiſſimi habentur, te ita admirantur & ſuſpiciunt vt etiam hoc dicant à perelegantí & ſubacto in iſtis obſeruationibus ingenio tuo nihil niſi abſolutum perfectumque proficiſci, quibus ego libenter ſanè aſſentior, & vehementer lætor te quem vnum præſertim colo & in oculis fero, mirum etiam in modum ab omnibus coli & exiſtimati. Vale dabam in Caſtro Giaggioli Romandiolæ 2a. Menſis Septembris 1633.

GABRIEL NAVDÆVS Vir immenſæ literaturæ tuique Vir clariſſime, ſtudioſiſſimus ac mei amantiſſimus prædicatione tuarum laudum me in tui amorem rapuit, idemque ſua auctoritate vt ad te ſcriberem homo ignotus animauit. Liceat ergo mihi compellare te, Virum Mathematicarum & reliquarum ſcientiarum cognitione florentem, neque tu propenſionem iu te meam, neque hoc amoris mei teſtimonium ſpernito. Vale, meque ama, quod & vehementer opto, & enixè peto.

Tibi deditiſſimus Scipio CLARAMONTIVS CÆSENAS.

Epiſtolæ ad Gaſſendum.

Admodum Reuerendo, Clariſſimoque Viro Domino PETRO GASSENDO, *Dinienſis Eccleſiæ Canonico, & Theologo meritiſſimo,*

PETRVS FRANCISCVS TONDVTVS *Dominus de S. Legier,* S.

ACcepi à R. P. Athanaſio Kircher Germano è Societate IESV accuratas obſeruationes tuas circa illam Solis Eclipſin quam die 8. Aprilis proximè præteriti conſpeximus, mihi tuo iuſſu exhibitas, ſimulque maxima cum animi ſatisfactione perlegi caput illud epiſtolæ tuæ, quo ex Motini noſtri relatione, amoris in me tui gratiſſimum præbes teſtimonium, nec tandiu ſcriptioni temperaſſem, niſi eadem me Forenſium negotiorum copia & clientum ſæpius importuna ſollicitatio quæ vel inuitum ab integra Eclipſis eiuſque Phaſium contemplatione abſtraxit, ad otium calculi in hæc vſque vacationum tempora adduxiſſet. Incœpit Auenione Eclipſis hora 3. min. 29. P. M. Sole gradibus 31. $\frac{1}{2}$ ſupra horizontem eleuato. Congruit hic euentus maxima ex parte cum Kepleri calculis ſupputatis Planetarum motibus ad horam 3. min. 59. cui habito reſpectu ad Meridianum, ab eodem auctore aſſignatum reſpondet hora 3. min. 29. quo tempore verè apud nos incœpit Eclipſis, habitâ ratione æquationis Phyſicæ quam Keplerus amplectitur eaque cum menſtruâ quæ ipſe vtitur præcept. 171. mutuò compenſata, quia quantum vna addere, tantum alia demere iubet. Hinc vtriuſque Meridiani diſtantia Diniæ videlicet & Aueuionis aſſignari poteſt minor quàm aliqui cenſeant, maior quàm cæteri vt non mirum ſit pleroſque omnes de intricatiſſima hac Meridianorum differentiæ incertitudine conqueri, mirum neminem ſtudere remediis. Sentitem libentiùs tuam & aliorum hac de re ſententiam, vt pote qui falcem in alienam meſſem immittere nolim ſola ea fruge contentus quam Diua Themis cultoribus ſuis elargiri ſolita eſt, feliecem ſanè mihi meſſem futuram ratus ſi amoris tui mereat honore donari. Interim ſi quid pro te, pro amicis poſſum, hoc ſincerè & ex corde præſtabo. Si ad R. P. Athanaſium aut ad Regium profeſſorem Morinum ſcribas, eos quæſo etiam nomine meo ſaluta, & mei tuæque virtutis amantem tedama. Aueuione hac die 24. Septembris 1633.

Obſequentiſſimus S. LEGIER.

Clariſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO, S. P.

NOu credas Clariſſime, Doctiſſimeque Domine GASSENDE, quanto cum gaudio reſponſum tuū ad meas literas diſſertationemque, acceperim non ſolùm ob meritum quem habebam à longinquitate interualli quo à nobis abes; ſed præſertim ob ingenuum tuum & candidum animum; quo non indignè tuliſti libertatem meam in diſcurriendo tuo ſcripto,

sed æquissimè accepisti; inque eius gratiam amplexus es sententiam probabiliorem circa varias controuersias. Gratulor mihi non leuiter conatus istos tibi placuisse; & in partem amicitiæ tuæ me admissum, quam tot ante votis eaambiui, quum nondum GASSENDO auditum erat Hortensij nomen. Sed & contra non accipio nimios istos titulos, quibus tu vicissim me summis æui Viris non desinis accensere; qui vix ad primum lapidem in vasto hoc famæ campo progressus, si non temerariè, saltem audacter satis, iudicio seculi hactenus ausus fui me committere. Sic habe Doctissime GASSENDE, Tyronem esse me in scrutandis naturæ mysteriis, & vt paucissimis annis (vix enim XXVIII. superaui) in contemplatione rerum versatum; ita abundè mecum ea animi sententia actum existimare, si modò per indefessos labores, per spreta vulgi nescientis ludibria, sic comparere contingat in choro eruditorum Virorum; vt tuus ille Mercurius comparuit in Sole, hoc est, vt vel minimam faciam vmbram in magna luce. Quam putas igitur ad lectionem tuarum indignabar, quod tu summus Philosophus ita mea acceperis, ac si non latere ea, vmbræque subiici oporteat; sed sub oculis magnorum Virorum legi, & in media versare luce. Sanè affectui tribuere malo iudicium istud, quàm sic mihi adblandiri vt putem rem ita se habere, quia amicus censuit; & in posterum operam dare, vt magis magisque proficiens, id tandem dignè habear, quem me esse maturè nimis iudicasti.

Circa aëriam sphæram globis cælestibus circumiectam, gandeo tibi aliter nunc videri; speroque si rem penitùs introspexeris, non tantam modò eius altitudinem, sed qualemcumque tandem inibi existentiam, saltem in Luna reiecturum: quod mihi hactenus suaserunt Phœnomena omnia & imprimis obseruationes per Telescopium. Ignium nocturnorum ampliationem rectè mecum agnoscis è Solis pendere oculis: & quid si eandem causam assignem omnimodæ ampliationis Planetarum; cur quæso Orbem aërium habeamus circumfundendum? Nulla enim prorsus obseruatur proportio inter ipsum Planetæ globum & molem radiosam circumfusam; quod vel ex Venere cornuta apparet. Et tamen si realis Orbis aërius lucens eis circumfunderetur, oporteret non solùm eum conspicuum esse; sed in diuersis Planetis diuersam seruare proportionem; quia & si quantitatis est modicæ in singulis, non tamen eiusdem est per omnes altitudinis. Atque econtra, videntur nudis oculis Planetæ interdum æquè magni, qui si per Telescopium inspiciantur, differentiam diametrorum ostentant notabilem; quod arguit realem diametrorum apparentiam non eò vsque mutari ab aëria sphæra, donec in oculo ad eandem magnitudinem excrescant; sed id solùm dependere ab oculis; neque proportionem sphæræ aëriæ vllam hinc concludi. Exempli gratiâ Anno hoc 1633. mense Martio aliquandiu Venus iudicabatur nudis oculis maior Ioue; cùm tamen diametrum vel tertia parte minorem per Telescopium obtineret. Si ergo auctio Veneris de nocte, contigisset ab aëre ipsi circumfuso, fuisset ille eiusdem crassitudinis cum semidiametro globi Veneris, aliter enim Ioui non potuit æquari, quod vtrique non credo te accepturum. Idem aliàs expertus in Venere & Mercurio, & si attenderis, deprehendes rem ita se habere.

Methodum demonstrationis distantiæ Solis à Terra, Viri optimi Domini Gaulterij, lubentissimè accepi; sed quod pace eius liceat, videtur nimis curiosa. Si enim semidiametros Solis & Lunæ prout ex Terra spectantur, considerandas velit. Lansbergiumque minutula ista non debuisse negligere censeat; sciat, debere se nos priùs circa Solis, Lunæ, vmbræque semidiametros ad ipsa scrupula secunda securos reddere, antequam demonstratio non tantum secùm discrepantiæ vehat, quantum oriri potest, ex neglectu Lansbergiano. Quod quàm difficile sit præstare, sine dubio optimè nouit. Sed tamen laudo eius industriam, & gaudeo quod tam candidè de Lansbergio, hon quendam meo sentiat, videoque apud Gallos vestros longè plus residere humanitatis, quàm apud Danos aduersarios meos, qui nullis rationibus adhuc adduci potuere, vt videant Lansbergij Methodum esse verè Geometricam, Tychonis autem & Longamontani demonstrationem Geometriæ non consentire & in propria dedomena impingere. Cùm Danos dico aduersarios meos velim scias mihi nunc rem esse cùm quodam Bartholino, qui Apologiam adidit pro Tychone aduersus præfationem meam in Commentationes Lansbergij de motu Terræ. Si non videris eum libellum, poteris Lutetiâ habere. Scio enim Dominum Mersennum legisse. Putidus est, & à tali homine profectus, qui Astronomiam illotis nimis manibus tractauit, quam vt intima eius Sacra inspexerit. Multus ibi ero contra diminutionem vmbræ Terræ & Lunæ in Eclipsibus ☉ & ☽, ab aëre crasso, quam fingit in opere suo Longomontanus, item contra Lunaria Tychonis; contrastabilem eccentricitatem Solis, &c. speroque tuo & tui similium iudicio, partes Lansbergij measque pulchrè me sustentaturum. Excerpta ex libro D. Galilæi valdà placuere. Vtinam totum habere liceret? Non potuisset gratius opus incidere in meas manus. Velim scire vt ei res Romæ successerit, & an liber non sit prohibitus. Si non sit, saluas res habent Copernicani. VVillelmus noster Iansonius Cæsius elegantissimam construxit sphæram ad mentem Copernici, quam si vel ipse Pontifex viderit, non poterit non amplexari. Breui, vt puto, eam edet, & in Italiam, & ad Proceres Aulæ Romanæ destinabit. Obseruationes tuas, quas Lutetiæ iusseras describi, hactenus frustrà caspecto. Cuius culpa ibi tandiu hæreant, equidem nescio: & nunc sollicitabo P. Mersennum vt missionis curam in se velit recipere. Si coniunctionem ♀ & ☽ 29. Octobris obseruâris, rogo obseruationem digneris communicare. Expectabis vicissim quidlibet à me, etsi hoc anno pauca obseruaui ob impedimenta negotiorum, itinerum, & perpetua ferè nubila, quibus hac æstate, autumnoque fuimus diuexati. Responsum tuum ad D. Mersennum destina, à quo facilè

post ad me mittetur. D. Vossius amicissimam tibi iussit dici salutem, literisque te salutabit, quàmprimum per occupationes, quibus nunc mirum in modum vrgetur, licebit. At ecce quod penè oblitus fueram. Si vlla tibi intercedat familiaritas cum illustrissimo Molino Patritio Veneto, quæso meam dissertationem ei transmittere & me cõmenda, officium hoc quavis occasione posthac redempturum. Idem de D. Galilæo dictum puta. Quem equidem virum quanti æstimem dicere satis non possum. Si modò aliquam habeas occasionem, rogo te per amicitiam, vt cum hisce literis, dissertationem meam ei cures mittendam, quam credo te iam Lugduno aut Lutetiâ posse habere; quia missa sunt in Galliam non pauca exemplaria. Quidquid capenderis pretij, aliâ occasione hîc libenter repẽdam. Totum committo tuæ curæ: si me hac in parte tua contigerit vti industriâ; ne dubita quin plura pro te præstare paratissimum sis inuenturus

Tuum ad omnia paratum MARTINVM HORTANSIVM.

Dabam Amstelodami Nonis Decembris anni 1633. optimo Viro Domino GALTARRO licet ignoto, salutem à me dicito, & prospera omnia voueto.

Admodum Reuerendo Clarissimoque Viro Domino PETRO GASSENDO *Diniensis Ecclesiæ Canonico & Theologo,*

P. F. TONDVTVS *Dominus de S. Legier*, S. P. D.

DVplicem ex gratissima epistola tua fructum colligo Vir, Clarissime, alterum, dum miram inter nostram & Parisiensem obseruationẽ circa visam die 8. Aprilis Eclipsim, deprehendo consonantiam, tuis etiam Diniæ factis animaduersionibus conuenientem, Alterum dum Meridianorum nostrorum inter se & cum Parisiensi compertas habeo proportiones atque distantias 11. vel 12. minutorum inter se verò 6. vel 7. diuersas quidem ab iis quæ Ptolemæus & Clauius aliique autumant, conformes verò illis quæ Appianus scripta reliquit, ita vt rectè Parisiis Eclipsis initiũ hora 3. 18. m. rectè Auenione hor. 3. m. 29. Rectè Diniæ hor. 3. m. 35. vel 36. fuerit obseruatum. Hæc vtut probè se habeant, aliquis adhuc restat scrupulus circa locorum nostrorum longitudines supposita veritate illius quam Tycho & Keplerus adstruunt Vranoburgi partium 36 $\frac{1}{4}$ Necesse est enim vrbes nostras longius in orientem esse productas quàm scriptorum antiquitas existimârit, nisi cum Magino, nonnullis gradibus Vraniburgi minorem faciamus longitudinem quod ipse statuit & probat in tractatu de meridianorum distantia post supplementum Ephemeridum, pagina mihi 298. Quod ad latitudinem attinet memini me aliàs, maioris præcisionis & subdiuisionis gratiâ sæpius per meridianam Solis altitudinem, dimisso per altioris muri perpendiculum filo, illoque cum vmbra parietis collato, ex proportione gnomonis & vmbræ deprehendisse Auenionensis Poli altitudinem partium grad. 43. min. 52. nolim tamen vnius aut duorum scrupulorum errorem prorsus excludere quia tunc nec verò loco Solis Tychonico, nec perfecta prorsus Solis declinatione vtebar, ex quibus leuioris erroris causa potuit ea oriri. Hæc sunt, Vir Eximie, quæ solertis epistolæ tuæ suauitati respondenda habebam. Tu si placet mea opera vtere & perpetui obsequij in te mei affectum proba. Auenione hac die 27. Decembris anni finientis 1633.

Obsequentissimus S. LEGIER.

MICHAEL CONSTANTINVS PETRO GASSENDO, S. P. D.

VElim te scire, mi suauissime, non serò ad me te literas dedisse, quas auidè arripui, & exosculatus sum ob eam, quæ in iis elucet, & quâ me prosequeris, beneuolentiam. Benignè & amicè facis, mi GASSENDE, multumque addis ad officia in me tua, quando Peiresium, Virum primarium mihi concilias, quem nullo obsequio demerui, vt me amet & diligat. Ea sunt manifesta signa beneficæ naturæ, qua illum esse audio ab iis, qui in eius consuetudinem recipi gloriantur. Dudum auebam in eius ære numerari, quod tandem mihi contigit tua ope & cælesti quodam beneficio, ex quo habeo tibi gratias immortales, rem tamen vnam te rogassem, ne orationis meæ vitia tãto Viro aperires, qui hoc meo dicendi genere oblectaris, vt de dissidiis fori literarij crebrò ad te mittam, modò ne tibi sim oneri, neve negotia tua, & otia interpellem. Quod autem ad me rescribis περὶ τῶν διαφερόντων καὶ τῶν φροντιστῶν, scito eorum animos in dies incendi, nec vllis verbis deliniri; quò fit, vt perspicacis ingenij homines coniiciant totam litem dirimi non posse, cùm vtrique non curent, quantam cladem rebus suis afferant. Subiecere facem huic discordiæ libri tres, in quibus τῶν φροντιστῶν ἀμαθία lepidè & facetè detegitur, forsan curæ fuit Puteano hos ad Peiresium dari. Nunc decreto sacri Consistorij huic operi recensendo addicti sunt quatuor Theologi, qui se Doctores venditant, vt errores, si quos deprehenderint, vni ex Magistris Libellorum Supplicium deferant. Quò res cadet, iam multi præsentiunt, nec coniectura assequi difficile est; horum librorum author est, qui & director dicitur, & opus Monachosum Gallicè donatum quibusdam cum obseruatiunculis in lucem edidit, qui & in Ecclesia Rothomagensi nuper celeberrimo cætu conciones habuit, & veteri disciplina exagitauit τοὺς μονάζοντας, qui eò omnem locant operam, ne hoc quadragesimali tempore verba faciat ad populum. Excitantur etiam Archi-Episcopi Rothomagensis programmate, quo iubentur in ordinem cogi Episcopo, & Presbyteris, quos Curiones vocant, subiici, eamque esse antiquam Ecclesiæ praxim Concilia commonstrant. Programmata ad te mittam propediem, & si quos reperiam libellos, qui ad eam rem spectant. Nunc longè absum ab Athenæis nostris ob valetudinem languentis discipuli,

qui abhinc sex mensibus quartana grauissimè laborat, & dniet in sinu matris; eam incolit vrbis partem, in qua degebas vbi te absentem oculis ac animo requiro, qui in aliud tempus aduentum tuum differs & mihi auges tui desiderium. Cæterùm de amicitia, quæ cum Gaffarello mecum intercedit, nolui vnquam eam disrumpi, neve dissoi qui illum feci semper plurimi, & veni in eius partes cæteris reclamantibus. Non tuli alienas mensas onmine men perstrepere, risum & fabulam fieri. Non sum adeò tetricus & austerus, vt à salibus & iocis omninò refugiam, sed is sum, qui scommata non patiar, & mihi iouti maculam, quam vix possem eluere. Si quæ fuit culpa, hanc Hozerio adscripsi, qui Gaffarelli literas circumtulit. Vt volui sales Gaffarello reponere statim excanduit, & quos aduocauit nostri iurgij iudices, eius sententiam defugerunt. Bellè ais esse amantius itas, & argumenta singularis amicitiæ, qua quis nudat amici nænus, vt iis faciat Medicinam, & animi perturbationes fundiùs tolli entet, quibus me, ac illum carere peropto, vt gratiorem habeas, quam tecum inluimus familiaritatem, nosque ames sedulò. Vale, mi GASSANOS, & Peiresium tuum men nomine plurimum salutere iube. Lutetiæ 11. Februarij 1634.

Admodum Reuerendo, Clarissimoque Viro Domino PETRO GASSENDO, *S. Theologiæ Doctori, & Ecclesiæ Cathedralis Diniensis Canonico, & Mathematico Philosopho Insigni D. Fautori meo Amicissimo, Salutem & obseruantiam.*

Reuerende admodum & Eminentissime D. GASSENDA, Amicorum carissime, Geminas tuas, easque copiosissimas literas, vnas mense Augusto Tenarone, alteras Diniæ hornò Ianuario scriptas, rectè accepi, has quidem die 27. Februarij nuperi, illas verò 18. Ianuarij præcedentis. Vtrasque scito mihi accidisse multò iucundissimas, ac Thesauri loco haberi, quod tot & tam diligentes complectantur obseruationes. Quas verò dignas vnquam tibi reddere grates poterit, pro tam beneuola communicatione, ptoque labore ac patientia describendi, quæ nos paucos dies poposcit? Carum esse mihi opportetet, cuius causa ego tantam subira vellem molestiam. Credo igitur & opere ipso experior impensè me abs te amari, vt autem operæ minus pœniteat, scito non mihi priuatim, sed publico bono ac posteritatis id te exantlasse. Inseram enim omnia ea, quæ ad cæli, maximè ☿ pertinent historiam, destinatu libro, (nisi fortè quid exceperis disertè, quod publicari nolis,) quia intelligo Astronomiæ interesse, vt hæc talia legantur olim à seris nepotibus. Quod verò veritus es, editionem Theoriæ, literas prænentutam. Iubeo, te securom esse. Nihil horum præcipitabo, ne me cuiuspiam pœnitere possit. Et multa sunt quæ me hactenus morabantur. Primum conquisitio plurium obseruationum, quotquot nancisci vndecumque possem, vt etiam æquationes intermediæ stabiliremur experientia, nec hypotheseos fortoe sibi permitterentur. Præsertim seruiret huic proposito ea digressio maxima, quæ futura est sequenti mense Aprili, opportunè circa Pleiadas, cui te quoque adiugiare cuperem, si fortassis hic serenitate destituor. Eam igitur exspectandam censui. Deinde impedierunt me hactenus concatenata negotia plurima, quæ non sinerunt obseruationes texere, scis quot sint soluenda Triangula, vt vel vnus locus eruatur. Quid ergo dicemus de toto libro nostro? Vix possem integen mense omnia resoluere, licet huic vni curæ vacans quanto minus cùm interea distrahor ad tam diuersa? Et subleuasses tu quidem ipse tuâ parte; si fuisses necisior. Nec soleo interim, si fortè vna tantù aut altera hora detur; statim in hæc irruere; continuam attentionem res postulat, si suis comtè omnia velim tractata. Mihi verò iam à dodrante anni nunquam licuit esse tam beatn, vt per vnicum aliquem diem continuum, sine molestâ interruptione, potuerim esse meus aut grata hæc seriò tractate. Nec vllum sperare datur otium antè Autumnum, donec tædiosissimum hoc officium Decanatus Philosophici deposuero. Tunc ad amœniora ista reuertar, & iuuante Deo tandem absoluam; interea etiam editio Chorographica XIII. Tabularum VVitembergiæ, quas Amstelredami nunc sculpi curat VVilhelmus Cæsius me aliter sollicitum tenet. Taceo aduersam valetudinem, quibus vniuersa ferè familia mea, & ego ipse hac hyeme fuimus conflictati successiuè. Cæteri tamè omnes, laus Deo Seruatori, restituti; præter vnum filiolum, quem nudius-tertius proh dolor! sepeliui, vt nunc in recenti luctu ad scribendum sim ineptior. Nimis molestus fierem, si omnia impedimenta mea percensere vellem. Atque nunc, postquam præcipuis defunctus esse videor, nouum succedet, anniuersaria scilicet profectio mea, ad oppida XXVI. attributa superiori parti huius Ducatus, quæ visitate tenoor, (quali occasione Tabulas primò confeci.) Et quotannis sex ferè hebdomadas, hoc est anni octauam ferè iusumere obertandu; post etiam semissem prædicti, describendo, & referendo statim ad Curiam VVitembergicam. Proinde ante Pentecosten litteræ tuæ domi me via offendent, etsi vel maturates. Ideò tamen maturabis nihilominus, quia in Itinere vides tandio morari. Sed hæc hactenus excusationis tantum locn. Nune ad taalia. Eclipsis nupera Lunæ cæli fauore abs me obseruata est egregiè, vt de minutissimo sim securos. Accipis descripti summam, vt conferas cum tuis, expecto interim, quid obtinueris tu, vel Tondutus aliosve peritus. Mitto autè valdè, cuius culpa factû sit, vt responsi mei exempla pariter mutila fuerint: nec intelligo ex epistola tua, nû hodièque habeas deficiêtem paginam. Itaque in euentum aliud integrum hic mitto addito tractatulo de *Purim* Iudæorum & incompletis dispntatiunculis Academicis, quæ in hac paucitate studiosorû tardè procedût. Nemo enim ferè est, qui talia tractet seriò ac fundamêtaliter, plerique

plerique. In generalibus hærent, vmbratili quadam notitià contenti. Lansius ipse scribet hodie, monitus à me. O quoties GASSENDVM in ore habet, quem vnice miratur! Quid autem hoc ter dicam quod Vir Illustris, D. Peyresius ad meam humilitatem descendere dignatur? Nisi te proxeneta id factum, vt me tantus Heros amaret, quo de nihil horum huc vsque meritus sum, sed nec deinceps mereri potero. Misit ille descriptum præfationis Hebrææ, in Tabulas Lunæ Solares R. Immanuelis, de quibus quid sentiam percipies ex meo ad illum responso. Sed & aliorum quorundam benignè communicandorum spem fecit. At hoc vnum vereor, vt res adeò pretiosa, satis tutò possit huc deferri. Præstaret ea describi tantum, si Amanuensis contingeret orientalium peritus. Quis autem quæso est ille Hulstenius, qui apud ipsum adeò benignè mei fecit mentionem? Inter plurimus peregrinos, qui me subinde salutant, non bene recordor aut discerno: Nisi forte sit insignis ille artifex Mechanicus, qui præter omnigenam eruditionem, addo & morum suauitatem, horologia minutiora fabricare nouit. Nam is ni fallor patria fuit Holsatus. Alius nemo succurrit. An rectè acceperis meam de Solari Eclipsi relationem, dubito, quoniam in tua siles, neque confers tempora quod fecisse tamen expediret. Si fuit intercepta, farciam alias vbi resciuero. Oraui te quoque, vt Lunam crebriùs obseruares, maximè circa nodos (vbi superest adhuc ingens error maior quàm quisquam animaduertit.) Item circa Prostaphæreses maximas cùm est in quadrato Solis & eius Apogæum Soli vnitur, vel perigæum tamen; denique circa vtrumque limitem latitudinis, cùm aut altissima est, aut humillima. Vel quoties vicina cuipiam Fixæ & obseruatu opportuna tibi fuerit. Nam mei oculi tunc vel maximè caligant, hebetati splendore maiori. Etiam diametros crebro notari cuperem in varia distantia, maximè verò, cùm ferè bisecta est, proportionem totius, ad transuersam partem lucidam. Inde enim de proportione sphærarum ☽ ad ☉ concludere auderem. Hortensius meo rogatu idem huc tentauit. Et feliciùs potest interdiu explorari, vbi minimum spuriæ lucis circumfunditur. Ego longissimæ hastæ aptaui transuersariolum subtiliter in partes æquales diuisum, vnà cum albis aculeis loco pinnacidiorum trusatilibus, quibus id explorem. Citeriori loco apud oculum apto Telescopium, & ne vacillet, alligo. Sed tu facilè commodiùs aliquid excogitabis. Oportet autem tempus notum esse. Ita Triangulum formaremus inter Solem, Lunam & Terram, cuius vnicum latus, scilicet à nobis ad Lunam, cognitum est, duo item anguli, vnus apud oculum, ex collatione locorum Solis & Lunæ, alter apud ipsam Lunam ex hac proportione illuminationis. Ergo inueniretur, hinc latus ignotum, inter Tellurem atque Solem, Praxis hæc exerceretur opportunissimè circa quadraturas, quando phases citissimè variantur, vna tamen Lunæ asperitas me luscio-sum turbat, vt nil certi pronunciare ausim. Tu Lynceus ei bene medeberis.

Plurima essent ad quæ respondere non modò deberem, sed & percuperem; vrgent verò me, præter funebria mea, insuper alia variè, vt vix hæc sine intercursu impedientium, & attentè satis exararem. Ignosce igitur obsecro, & quæ malè cohærent, per distortas curas meas excusa. Tu verò feliciùs atque tranquillius Viue, ac Vale, amicorum Princeps. Properabam Tubingæ 16. Martij 1634.

Adhuc vnum audi! Spero me obtenturum differentias Meridianorum inter Alexandriam & Romam, duplici ratione: vnâ, mediante Constantinopoli, vbi obseruauit Muhammed Tschelebi eandem quam ego hîc Tubingæ, vt sim certus distare Orientem breuius à nobis quàm Tabulæ tradant: alterâ, per lineas Nauticas ex Portolano, Barbaro Græco authore nouitiu, si ergo deinceps Romam satis certò cum Tubinga connectere possem, haberemus tandem veras longitudines locorum nostrorum, tales qualis Alexandriæ supponitur $60\frac{1}{3}$ Da igitur operam quæso, vt Româ impetres nouitiam obseruationem aliquam, quæ cum nostris comparari queat, & iterum feliciter Vale, à tui obseruantissimo, fidissimoque.

VV. SCHIKARDO.

Admodum Reuerendo & Clarissimo Viro Domino PETRO GASSENDO *Diniensis Ecclesiæ Canonico & Theologo,*

THOMAS LANSIVS, S. P. D.

Ex Suauissimo familiaritatis commercio, quod cum SCHIKARTO Amicorum charissimo iam tot annos intercedit mihi, vti aliàs sæpe collegi plurimos eosque gratissimus fructus; ita præcipuè insignis facta desideriis meis accessio est, posteaquam tua, Excellentissime GASSENDE, illiusque in Astronomicis illustria studia in mutuam literarum consuetudinem coaluere. Nam cùm scripta tua omnia, quæ cum illo communicasti hactenus, amicitiæ iure in meam quoque potestatem vsu concesserint: credere vix potes, quàm recrearit, quàm bearit, imò me lectio rum cælestium obseruationum, tum animaduersionum in Aristotelem tuarum. Illis equidem fidem fecisti, nihil acutissimo ingenio tuo imperuium, nihil oculis lynceis; quippe qui & versutissimum Atlãtis nepotem, visu alioquin tam difficilẽ, iam multoties, & accuratè quasi quidam primæ admissionis Domesticus, sis contemplatus nec non aduerteris subinde apparentem eamque spuriam Siderum amplitudinem à vera eorum magnitudine, multum quantum differre, quâ felicitate Tychonem Braheum, & amicissimum olim meum Keplerum, summos artifices, non parùm superasti. De censuris in Aristotelem quid dicam? Non diffiteor, percussisti me primò nouitate sententiarum ac συμπερασμάτων insolentia. Nec enim putabam δαιμόνιον illud Stagiritæ, ab Auerroë Arabum doctissimo tantopere celebratum, tot & tanta in Philosophia ignorasse,

Cæterùm pensiculatis rationum tuarum momentis diligentiùs, ac vanescente dein stupore, rapuisti me tandem ad assensum; ita tamen vt etiamnum alicobi hæream, interim satis nunc certus, Aristotelem non paucа peccauisse: Verùm hæc mi GASSENDE, proptereà ad te scribo potissimum; vt testificer, me ob tanta merita tua debere omninò tibi cultum honoremque, paratum insuper officiis gratificari omnibus, si modò occasio non defuerit; quam tamen aba te auidè expecto. Fabricium Petriscium (cuius memoriam & ingentes virtutes iam diu veneror) nec minùs Tondutum San-legerium, meo nomine, vbi commodum fuerit, saluta honorificè. Ita Vale, Virorum Eximie, magnum Galliæ Ornamentum. Scribebam Tubingæ 28. Martij, A.C. 1634.

Doctissimo Clarissimoque Viro Domino D. PETRO GASSENDO *Diniensis Ecclesiæ Canonico, & Theologo meritissimo,* S. P. D.

PRæcipitatum nimis inter seria negotia calculum statim recepta epistola tua deprehendi indéque errorem processisse, vnde tua suspicabatur industria, ea prætermissis videlicet quinque gradibus rectæ ascensionis Solis, qui ex integro circulo supererant. Vtut sit in prima parte Eclipseos liberiori Musa deprehendi quod non prudentiæ tuæ examinandum subiicio. Maioris obscurationis tempus satis exactè deprehendi, dum Luna pristini splendoris redintegrationem non desiderabat modò, verùm etiam assequebatur ipsa 33. gradibus & 20. circiter scrupulis eleuata, cui satis præcisè respondebat Caudæ Leonis altitudo part. 45. 40. min. quæ dat horam 9. 4. min. Luna verò sic vt suprà eleuata dat horam 9. 5. min. Eandemque Stellam Fixam per plures obseruationes cum Luna congruere durante Eclipseos incremento & consistentia adnotaui. Finem autem Eclipsis licet non tanta cum diligentia propter diuersa impedimenta obseruatum satis etiam rectè videor supputasse: hora 10. 57. min. Luna 45. gradibus & 37. minutis supra horizontem eleuata. Hæc accipies eo animo, quo mitto, tuoque iudicio suppono. Multom est Viro aliis ac planè diuersis negotiis implicito in istis saltim voluisse.

Notauit quidam Carpentoracti Lunam è nubibus emergentem, quindecim ferè gradibus eleuatam & iam ea Telluris vmbra deficientem supponamus esse gradus 14. min. 55. Erit hora 7. min. 10. quod vix conuenit cum tuo calculo.

Idem in fine Eclipseos Lunam 45. gradibus Carpentoracti, minus aliquot scrupulis eleuatam notauit dubitans tamen ne tunc omninò Eclipsis perfectè finita, Lunaque pristino splendori restituta fuisset.

Auenione alius Lunam notauit iam Eclipsi immersam dum nubibus destituta videri cœpit eleuata grad. 39. min. 50. hora nempe 7. mio. 39. Videbis hæc omnia & ad nostrum corriges meique qui tibi sum addictissimus immemor non eris. Auenione hac die 19. April. 1634.

Obsequentissimus S. LEGIER.

Dominum Felicem Medicum salutare non potui vt pote qui ad vos profectus erat.

Viro Clarissimo ac Doctissimo Domino PETRO GASSENDO, *Theologo Doctori, Ecclesiæ Cathedralis Diniensis Canonico, Mathematico peritissimo & Celeberrimo,*

MARTINVS HORTENSIVS S. D.

VIr Clarissime,

Etsi quartus abeat mensis quod ad postremas tuas non respondi; non desij tamen interea memoriam tui apud animum meum recolere, quoties aut Diniam tuam cogitaui, aut communis studia, quæ scribēdo, obseruando ac disputando non cessas iuuare ac promouere. Dabis veniam moræ in tot meis occupationibus. Reliqui Leidam & contuli me Amstelodamum, spe docendi aliquando publicè Mathemata. Id tandem obtinui & impetraui circa Kal. Maias orationemque habui qualem hîc vides; quam quia in præsentia aliud munus non erat ad manus, visum fuit literis dare comitem. Nunc quotidie doceo elementa Astronomica in satis magno Auditorum numero: à quibus ob rationes quasdam fuit inchoandum. Sed Vrania mea mirum in modum iacet. Ex eo enim tempore quo Amstelodamum veni, parcissimè Cælum inspexi. Quod insuper ne huic calamitati quidquam deesset, pessimæ & aterrimæ nubes obtexere in Eclipsi Lunæ nupera, adeò vt nihil sit visum aut obseruatum. D. Schickardus obseruauit satis egregiè. Quid tu præstiteris cum voluptate ex te intelligam. Visi sunt non ita pridem Leidæ Patelij quales erant Romani quos descripsisti: sed nondum contigit introspicere delineationem. Vbi nactus ero communicare non intermittam. Totus nunc sum in obseruanda diametro Solis (quia alia non possum) per foramina, in canali 18. pedum, & clausa atque insuper obscurissima ob nigros parietes camera: vt videam vnde habeat ortum paradoxum illud Scheinerianum, quod est in volumine de maculis, pag. 573. facit vir iste diametrum Solis scrupulis 42. 47. 52. aut 56. &c. quod nec verum est, neque Eclipsibus consentaneum. Et tamen eum sic obseruasse nullus dubitat, ob candorem quem videtur in omnibus suis experimentis præ se ferre. Meditor eius rei accuratam excussionem, & habebis breui (quod tamen tibi dictum sit) tractatum de diametro Solis. Occasionem habeo ex scripto Bartholini, cui responsum opposui in capite illo quod agit de diametris Luminarium. Ibi enim velim nolim diametrum

diametrum Solis per canalem à Tychone obseruatam obtrudi tanquam legitimam. Contra contrarium adeò clarum reddam ac ipse est Sol. Quod autem scribis vt Tychoni quantum possum relinquam suum honorem; pro eo gratias ago maximas. Nec dubitare te volo quin sim abundè præstiturus quod sentis. Nam non Tychonem tantum humanissimè, sed & ipsum aduersarium quàm modestissimè tractabo: & soli veritati litabo. Quæque probabili non Mathematicâ consequentiâ deducam, non prosequar amplius quàm per se possint ferre. Interim non negares ipse, si vidisses Bartholini scriptum asperios eum commeruisse puniri ob summam virulentiam. Quod addis fore vt imminuatur inuidia; id sane mihi ex natura mea altercationum essem fugientissimus, non multùm apud me valeret. Quid enim? *inuidiam placare parum virtute*, (veritate) *relictâ*? Absit. quæ minutule in Tychone ante carpsi, non fuere nimia, aut si fuere, do ardori scribendi & ætati iuuenili, ac velim omissa. Quod & in scripto meo non dissimulabo. Sed quæ iure in Tychonicis reprehendi, non omittam defendere, ne nimium insolescant Dani isti, & vbi quidlibet effutierint, triumphum canant ante victoriam; & futilissimis nugis eroditis omnibus putent esse satisfactum. Verùm de his satis ad rem.

Obseruationes tuas perquam locupletes, tandem accepi. Multæ sunt quæ egregiè meo & Schichardi instituto inseruient. Hoc vnum malè me habet quod Sextante acceptæ non fuerint, sed Radio. A quo instrumento, licet exactissimo, certitudinem eam expectari non posse, quæ in cælestibus requiritur mecum non ignoras. Eclipses sunt egregiæ, & dignæ, quæ eant in sæcula. Quod & futurum non dubito, vel me auctore. Quas enim digniores grates referam pro tam liberali communicatione? De Aëre globis Planetarum circumfuso, video inter nos nondum conuenire. De Lunari (quem ex limbo Lunæ æquabili vrges) sum certissimus non dari. Quod adeò apertè possem tibi ostendere si præsens essem, vt statim & persuaderem. Imprimis in partibus Lunæ lucidis nullos esse vapores, nullamve circumfusam sphæram aëriam, imò ne in maculis quidem (vbi credo te præcipuè eam admittere) inuictis doceo argumentis. Quæ hic breuitatis causâ nunc non attingo. Apologiam Lansbergij sine dubio accepisti. Auide legam quid opposuerit Dn. Morinus, Fromondus respondit salibus & risu, aut si malis dicis scommatibus. A quibus vellem & Lansbergium abstinuisse. At Fromondi argumenta mihi non satisfaciunt vt nec Morini, nisi iam aliquid adferat solidius. Editum est interea aliud quoddam scriptum cuiusdam Scoti Peripatetici, contra motum Terræ satis amarulentum: sed illud nondum vidi. Literas quas ad Iansonium aliquando dederas legi, & offendi ♂ ☿ & ♀ anni 1632. à te obseruatam. Verùm eam non desiderabam videre. Nam ipse quoque vt in dissertatione habes, obseruaui, At ♂ ♀ & ☽ quæ fuit 29. Octobris anni 1633. scire volebam an obseruaueris. Si non, quæso significa: sin verò adde processus & modum obseruandi. Exemplar libri Galilæi, quod Vir præstantissimus Fabricius Lugduno ad me curauerat deferri, proh dolor! nondum accepi. Mercatores enim ad quos missæ erant sarcinæ quibus liber fuit insertus, inter se discordes facti sunt. Adeò vt merces omnes adhuc hæreant Parisiis, aut fortè iam distractæ sint, liberque intercederit. Si immediatè missus fuisset ad P. Mersennum, vt is datâ occasione ad me destinaret; iam cum obseruationibus tuis habuissem. Verùm cùm id factum non sit, rogo te vt si vllis mediis per te, aut D. Fabricium efficere queas vt scribatur Parisios ad Mercatores, quibus erat missus, id quamprimum fiat, ne perdatur, sed detur P. Mersenno, nomina Mercatorum si memini erant *Monsieur du Gal, & Monsieur Valmalette*. Ipse nunc ad Mersennum scribo, vt inquirat si potest vbi liber hæreat, sin minùs, vt aliud exemplar datâ occasione mihi comparet. Si ad D. Fabricium scribas, roga eum meo nomine, vt Latinè potiusquàm Gallicè rescribat, quia idioma vestrum non satis percipio, neque Gallicè possum respondere. An literæ meæ quas aliàs ad Galilæum dedi, peruenerunt saluæ in eius manus, vix credo, ex quo incarceratum audio, fac scias sodes, quid ab eo habueris responsi. Rescriptum meum ad Bartholinum defectu chartæ nondum imprimitur, sed spero quamprimùm imprimendum, & futuris nundinis compariturum Francofurti. Noua alia non habeo quæ sint alicuius momenti. Itaque finem facio, & Deo Opt. Max. te animitùs commendo. Vale Optime, atque integerrime D. Gassende, & me, vt soles ama. Datum Amstelodami Postrid. Kal. Iunias 1634.

Salutat te amanter D. Vossius, ego D. Galterium, & Valesium tuos intimos, nec minùs meos vel tui causâ.

Viro Clarissimo, ac Doctissimo Domino PETRO GASSENDO, *S. Theologiæ Doctori, Philosopho ac Mathematico Celeberrimo*, S. P.

Vir Clarissime,

Nuper me à ferula & Magistrorum supercilio ambitiosè ferocientem fati cuiusdam necessitas in Galliam propulit. Acrius dubij ausus leuitatem vrgebat humanioris soli fama, quæ Belgio præter sermonis blandimenta spondet quoque pectoris cultum. Itaque Parisiis semestri peregrinationi terminos fixi, dum eruditæ familiaritatis ambitum exerceo. Hic illustrata plurimorum nomina collegi; non à limine perfunctoriæ salutis vanus captator, sed literati secessus frequens cultor. Vbi tamen in præteritorum memoriam excitata mens reuoluitur, damno inertis diligentiæ fidem, multorum enim notitiâ frustratum me dimisit iuuenili iudicio offusa caligo, quæ Doctorum apud nos colloquiis excussa, refascien-

do damno, attentionem flagitat. Tuum imprimis oomen auribus meis inerrauit, ex quo Leidensis Academiæ porticum intraui. Æstuantem oon lento afflatu animum sentiebam efferri in scriptionis curam, quam alibi refrænabat obstaculum. Sed cùm natale solum & iacobi Lansbergij viciniam indulsit, rui resticata mentio non diu me desiderio anhelantem vidit. Post eaercitationum enim tuarum lectionem, quam tali parario nobis concessit ingenua Beeckmanni liberalitas, commercio literarum iter patuit. Tam grande beneficium Lansbergio me debere candidè profiteor neque inferior Beeckmanno gratia est, qui basce ad te dirigere oon abnuit. Tuum est imberbis iuuentæ ardorem suo meriri pretio, quæ consignatum hac tabella mentis depositum ἐν ξυνῷ offert. Ego aoimam reconditæ veritatis scrutinio incumbentem; seposito autoritatis fuco, ita expendi, vt maiores apud me stimulos nasci aliunde non potuisse prædicem. Ita nimirum erectos genij spiritus io libertatem vendicare decet, oce sanctioris auræ particulam ignobilis seruitij iugo emancipare. Vtinam reliqui libri, quibus plurima, primo velut per Indicem sparsa, eaplanariùs discutiuntur, Typographica expeditione eant in Orbis theatrum! Ego lectionis huoc fructum tuli, quod Pyrrhonismi placitis comitatom non denegem, dum naturæ mysteriis circumfusas tenebras percipio. Sed hæc laxiore stilo diducenda, commoditatis suæ articolos expectant, vbi muniendæ familiaritatis voto interpretes literas conferre lubuerit. In curandi officium parent tibi Beeckmanni lares, quos commeando non auersos experiar. Ita Vale, & amantem (nisi graue sit) pari dignare obsequio. Si quid prælo adornas eius quoque rei noticia veniat. Iterum Vale, Mildelburgi in Zeelandia 6. Idus Augusti 1634.

Tuus ISAACVS GRVTERVS PETRI *Filius*.

Clarissimo Viro Domino PETRO GASSENDO

GABRIEL NAVDÆVS S. P. D.

Viuis igitur, Doctissime GASSENDE, nec de te splendida Minos fecit arbitria? O me felicem qui te mortuum omnino conclamatúmque putabam! sed quænam hæc ista tua mens aut potiùs vafricies & astutia, vt qui hucvsque Epicuri ritu vixeris, nunc etiam Pythagoræ silentium instituas? oempe vis, opinor, omnes Philosophorum Tribus perreptare, vt quid in vnaquaque tibi commodum verterit, tunc cùm eo tibi opus est vsurpare possis, & quoties lautè atque opiparè cœnandum erit, Epicuri te de grege pinguem & bene curata cute porcum; cùm etiam ab opere & molestia scribendi vel dicendi cessandum, Ranam te non ex Seryphia sed Pythagorea Palude mutam exhibere. At amabo quid istud rei est nisi cornicum oculos configere, idemque à Philosophia qood mercatores Horatiani à pulchra lauerna flagitare,

Da fallere, da sanctum iustumque videri,
Noctem peccatis & fraudibus obiice nubem;

aut potiùs ritu pessimi istius Sycophantæ viuere, qui se cùm asuriales feriæ imminebant Lutheranum profitebatur, cùm nummis indigeret ad Anabaptistas diuertebat: & quoties Philoponia nauseam illi ac fastidium attulerat, Diuos omnes maxumos mediocres & Patellarios vnà cum Catholicis venerabatur, sicque rem omnium opinione sanctissimam priuatos in vsus flagitiosè detorquebat: sed heoa, inquies, Hydropata dicacule, istane ioco an serio tam aculeatè in me contorsisti? at istud equidem est, Optime GASSENDE, de quo ooo ita facilè deliberare possum; si anim molestiam quam mibi diuturnum istud silentium tuum attulit, si officium probi & diligentis amici quo minimè defunctus es, si oblatam à doctissimo Claramontio tesseram cui te adeò tardum nomen exhibuisti, si Peireskij crebras adhortationes, quas tu pertinaciter & obstinatè neglexisti, in consilium vocem, seriò profectò dicta vellim ea omnia: verùm si ex alia parte oculos animumque reflecto ad optimam tuam & suauissimam naturam, quæ mibi probè perspecta est; ad leges amicitiæ, quæ libera esse debet; ad literas istas, quibus tam ingenuè reum te sistis, & ad munuscula etiam librorum, quos vnà transmisisti, ioco sanè ac meta illa, quæ mutuò semper nos coniunxit vrbanitate prolata sunt oportet; quemadmodum certè & me nunc illa protulisse velim omnino existimes, cùm præsertim Deo omnium gratissimo Gelasino vitulinæque Lubentiæ probè cum feriis Martinalibus, quibus hæc ad te scribo conueniat, & nibil aliud mibi supperat in antiqua ista & tædij plenissima solitudine; quo paginam hanc absoluam quæ Clarissimi Scipionis ad te literis comitem se præbeat, cæterum vbi Romam peruenerim, quod breui futurum spero, excusserimque veternum huoc qui me tandiu istic oppressum detinuit, plura ad te de rebus vrbanis & Academicis Fluddanisque perscribam, quam vt diligentiam meam desiderare possis aut debeas. Tu interim idem etiam solito frequentiùs præstabis & me vt antea fecisti amare perges. Vale. Dabam Gattæi 1634.

Viro Clarissimo ac Doctissimo Domino PETRO GASSENDO *S. Theologiæ Doctori, Philosopho ac Mathematico Celeberrimo,*

MARTINVS HORTENSIVS S. D.

Vir Clarissime,

Accepi tandem exemplar libri Galilei, quod Vir amplissimus D. Fabricius gratiosè ad me curauerat deferri; si & tu litteras

oratio

orationemque quam ad te iam ante tres menses per P. Mersennum destinaui, erit cur mihi gratuler. Nescio enim quid mali suspicer ex longa illa tua mora, qua hactenus Responsi nihil accipio. Ages autem meo nomine gratias Viro isti Eminentissimo pro munere suo, & officia omnia ipsi à me promittes; quandoquidem impensè eum obseruo, ob tenorem erga litteras & litteratos omnes, tum præcipuè erga me nihil tale prometitum. Scripsi quoque illi tum temporis prolixè, & gratias abundè egi, sed quia librum nondum acceperam, non potui ex animi sententia gratitudinem testari. Nunc autem non vacat, sed differam in meliorem occasionem. Audi quid mediter. Scriptum quod molior de diametro Solis, decreui D. Fabricio offerre. Gratum feceris si conditionem & statum viri, nec non merita erga Regem & ciues suos, tum & propensionem in studia, præsertim Mathematica, significaueris; quo tanto maiore cum gratia dedicationem instituam, & fauorem eius erga me recognoscam. Video nonnullos ex vestris opera sua ei obtulisse, sed minus illi scribunt quàm quod mihi satisfaciat. Itaque rogo vt per te certior fiam, quid potissimum dicendum censeas; quo & intra modum encomij consistam, & alios quàm minimum offendam.

Vidi nuper itinerarium Anglicum versus fretum Hudsonis & terram laboratoris in America Boreali, in quo erant obseruata aliqua circa tempestates anni, Refractiones Solis, variationem acus Magneticæ, & similia, non contemnenda. Dux nauis Mathematum fuit satis peritus, & habuit copiosam supellectilem instrumentorum librorumque Mathematicorum. Liber Anglicè conscriptus erat, alioquin habuisses aliquot excerpta, quæ vbi à studioso quodam meo amico conuersa fuerint in Latinam linguam, ad te mittere non destinam. Obtinui etiam obseruationes quasdam Eclipsium ☉ ac ☽ pro Domino Schichardo, institutas Oxonij Angliæ, à Viro doctissimo Iohanne Bainbridge M.D. & Astronomiæ Professore in Academia Oxoniensi. Eas non potui non tibi quoque communicare quum sciam te curiosum esse talium, & fortè omnes illas Eclipses eodem tempore obseruasse. Si tempus mihi esset, multa obseruata Metereologica tibi impertire possem, de Iridibus, Halonibus, tempestatibus, & similibus, quæ quondam Leydæ, in feruore studij Mathematici in priuatum vsum curiosissimè sectatus fui. Scio te non minorem curam habere talium apparentiarum, quam ipsarum obseruationum cælestium. Et ego olim nescio quo indefatigabili studio huiusmodi speculationibus incubui; quum defectu instrumentorum non poteram obseruare ipsa Sidera. Nunc autem ita vrgeor aliis negotiis vt eas nequeam describere, amplius etiam continuare, postquam docendi munere fatigor, & alia meditor ad Astronomiam aut Opticam facientia. Excusabis ergo me, si affectum non deducam in effectum; & eâ promptitudine tibi mea non rependam, quâ tu tua nuper primus obtulisti. Quandocumque ad D. Galilæum scripturus es, fac quæso mentionem mei affectus quo virum colo, & gratitudinem meam significa pro munere quod non ita dudum ad me dedit è porto Liburnensi, per Consulem nostræ nationis ibi degentem. Quia enim illud accepi sine litteris, & suspicor tutò non licere ei ad me aliosque scribere; ego quoque vicissim ad ipsum aliquas iam dare, quæ studia nostra & opinionem damnatam (quod tamen vnicè vellem) redoleant, ausus minimè fui. Eam rem totam committo tuæ prudentiæ, & te studiáque tua Deo Opt. Max. ex animo meo, ac voto tuo, commendo. Vale, mi GASSENDE, & Hortensium tuum, quod facis, semper ama. Salutem dic Viris præstantissimis, D. VALESIO, & GALTERIO. Dabam Amstelodami die 15. Septembris 1634.

Ne hoc omittam; conficitur iam Sextans 7. pedum in radio pro D. Cæsio & in meum vsum. Per eum hac hyeme spero obseruationes egregias me obtenturum. Sed si publicè aliquando dignentur mihi succurrere nostri Consules, ne dubita quin magna præstituri simus, & instrumentis nostris superaturi ipsum Tychonem. Iterùm Vale.

Eclipses Solis obseruatæ Oxonij in Anglia 1630. die Maij 31. vel Iunij 10.

I.

Initium fuit alto Sole 18. grad. 20. min. Finis 3. grad. 7. min. post meridiem.

Anno 1633. die Martij 29. vel 8. Aprilis.

II.

Initium fuit alto Sole 31. grad. 10. min. paulò ante Finem 14. grad. 55. min. post meridiem.

Eclipses Lunæ ibidem obseruatæ Anno 1628. die Ianuarij 10. vel 20.

I.

Mox post Initium alta Luna margine superiore 29. grad. 55. min. Initium moræ 37. grad. 27. min. Finis moræ 32. grad. 29. min. alto Regulo, & Finis Eclipsis 40. grad. 16. min.

Anno 1631. die Octobris 29. vel 8. Nouembris.

II.

Initium Eclipseos alto Aldebaran 28. grad. 50. min. Finis moræ dextro humero Orionis alto 34. grad. 30. min. & Finis Eclipsis 41. grad. 20. min.

Anno 1632. die Octobris 17. vel 27.

III.

Initium Eclipsis altâ Lunâ margine superiore 44. grad. 50. min.

Altitudo Poli Oxoniensis è circumpolaribus accuratissimè 51. grad. 46. min.

Has Obseruationes Oxonij diligenter habuit, & bona fide retulit Iohannes Bainbridge M.D. & Astronomiæ Professor publicus in Academia Oxoniensi.

Admodum

Admodum Reuerendo atque Eruditissimo Viro D. PETRO GASSENDO *Theologo, & Diniensis Ecclesiæ Canonico dignissimo,*

PAX CHRISTI.

AGnosco, Doctissime GASSENDE, etiam in scribendo quædam esse decretoria tempora, quæ neque peruertas, neque prætereas; id ego sum meo expertus periculo. Nam cùm sæpe mecum ipse constituissem ad te scribere, iamquè manu calamum tenerem, nescio quo pacto, repentè aliæ se mihi cogitationes, aliaque anocamenta obiecerunt, quæ & calamum manu excuterent, & in scribendo diem diffinderent. Quam rem sanè periniquo animo tuli, quum in ea non exiguam existimationis meæ partem versari intelligerem. Nam ad me in primis pertinebat coalitam inter uos beneuolentiam uon solùm comiter; sed religiosè etiam tueri, ad hoc illud accedebat incommodi, qood meo me silentio magna fraudatum iri voluptate sentiebam, tuarum scilicet literarum suauitate, cùm nihil scribendo, tibi rescribendi occasionem adimerem; nam qua ego alia ratione abs te homine rebus maximè seriis occupatissimo literas impetrarem, nisi scribendo? aut quomodo initum illud amicitiæ uostræ fœdus incorrupmm seruabimus nisi communi literarum commercio; qui vnicus est vigentis adhuo amicitiæ fructus? Et hæc sanè accusationia pars tanti apud me fuit, vt nullo facilè dilui possit argumento. Aliàs ego totam hanc cessatiouem vel facili possum deprecatione redimere, cùm præsertim nihil interim acciderit quod aut me scribere aut te scire nostra interesset. Atque vtinam nõ potiùs quædam incidissent digna, quæ perpetua obliuione premerentur. Audisti ni fallor ex optimo nostro Peireskio mare tribulationum quod eundo Romam sustinui, percepisti quanta mihi cum omnigenis monstris Romæ suscepta pugna, quibus debellandis in tantum distentus fui, vt nõ mihi solam omnem scribendi, sed & cõsuetorum studiorum, Matheseos dico tractandæ facultatem penitus ademerit. Cæterum quod amoris propriũ munus est, quodque sine piaculo prætermitti non potest, memoria nostræ beneuolentiæ alioqui nunquam intermoritura semper apud me incolumis mansit: & quicquid à me in scribẽdo desiderari potuit, id largè & cumulatè non desij assidua tuarum virtutum prædicatione & crebra amicitiæ nostræ cõmemoratione sarcire. Et hactenus quidem desidiæ nostræ patrocinium habes: at cùm iam fatale illud silentij tempus effluxerit, nunc ab amico tantum admonitus certum offerri nuncium, qui istuc proficisceretur etiamsi nullum scribendi iustum argumentum suppetebat, scripsi tamen hoc quicquid est, & ferream illam necessitatem perfregi, qua scribendi occasione oblata, illam quoque non prætermittam grati animi tibi significationem dare, tibique cum-primis immortales gratias testari. Qui me participem feceris exercitationis mæ in Fluddanam Philosophiam, dici vix potest quantum in eius lectione gustus percipiam: tum ob reconditos omnigenæ Philosophiæ recessus quos in ea recludis, tum ob eximiam illam animi moderationẽ & ἀπάθειαν, vnicum docti viri & politæ mentis τεκμήριον; quo id effecisti ingenij tui mãsuetudine, vt vtrum plus tibi Fluddus debeat cuius errores & periculosa dogmata tanto iudicio & discretione perstrinxisti; an P. Mersennus cuius defendendi causam suscepisti, dispicere vix possim certè vterque ex æquo tibi obligatur. In illo tamen reducendo vereor ne forsan frustrà laboràris, contra eum enim agis, qui neque volsellis neque samnitum hastis deterreri potest: contis trabalibus opus est vt loco moueatur & corruat. Homo enim cùm vanus sit, & sibi soli sapere videatur, seuerioribus obeliscis eum impetendum existimarem, vt sibi decipere incipiat, & impia illa dogmata, & nouitates ad omnes priorum sæculorum superstitiones, & diuinatorias artes fenestram aperientes, desereret. Cæterum laudanda ingenij tui mititas quæ omnigenæ eruditioni coniuncta, etiam inuitos in amorem simul & admirationem rapit; sed venio ad studia nobis propria, scripsit P. Scheiner Viennâ ad me, mirarique se dixit, quid sibi portendat facies Solis tanto iam tempore immaculata: Miror & ego non dubito quin & tu mi GASSENDE, mireris, quid enim sibi tot fumi flãmatúmque globi à Solo præteritis annis vomiti velint. Malim meam hac in re Ignorantiam fateri, quàm præsumptuosiùs inaccessam naturæ maiestatem inuestigare; ac proinde hoc Cosmicum mysterium modò tantum me suspicere & sanctè venerari relinquitur donec altiores in Cosmocritis progressus fecero. Quod fiet vbi particeps factus fuero laborum operis tui, quod de huiusmodi obseruationibus molitis, gratum tamen nobis feceris, si tuam hac de re sententiam, quam magnifacimus, transcripseris. Scripsit præterea P. Scheiner, se monstrasse Imperatori species rerum forinsecùs apparentium proiectione directa, eaque forma & magnitudine, qua apparebant foris idque per tubum cuius lõgitudo 15. pedum; lentium verò eius crystallinarum vnaquæque 1. pedis Geometrici: quæ omnia Imperator dicitur summa cum voluptate vidisse. Scripsi ipsi vt Domino nostro Peireskio simile quid appararet; censeo modò hic Romæ vnà cum P. Christophoro Grimbergero nouum Opus Mathematicum elegans omninò & curiosum, Summo Pontifici dedicatum à P. nostro Mario Bettino Bononiensi, cui titulus est *Apiarium Paradoxorum Mathematicorum*; in quo omnia ea quæ in tota Encyclopædia Mathematica rarissima sunt & ingeniosissima, cùm practicè tum theoreticè pertractat. Elegantissimis figuris elaboratum placebit Opus, ob nouitatem & methodum. Censeo præterea alium, qui intitulatur *Apollonius Ligur*, compositum à Ioanne Ansustio Genuensi, in qoo de inclinationibus & contactibus subtilissima quæuis demonstrantur. Sed quid de mea Gnomonicâ Catoptrica, certè altum silentium. Annus iam agitur quo eam prælo subdidi, sed nescio quæ remora

remota intercideriti; sic fit in absentia Authorum. Sed de aliis meis studiis quibus modò occuper plura intelliget ex optimo nostro Patrono sed audio abiturientis nuncij murmur. Itaque rumpens stylum me tuis SS. commendo. Vale, Vir doctissime, meque vt soles, amare perge. Datû Romæ 23. Septemb. 1634.

Tuus quem nosti ATHANASIVS KIRCHER *è Societate* IESV.

Clarissimo Viro PETRO GASSENDO, *eidémque Doctissimo,*

SCIPIO CLARAMONTIVS F. P.

Non est cur culpes (Vir Clarissime) literarum tuarum tarditatem, quæ mihi eo nomine gratissima accidit, quod mero moram prouentu compensauit; expressit enim literas eloquentiæ plenas, Atticis salibus consperfas, humanitate redundantes, & lo quo præsertim triumpho, exhibentes amoris erga me tui amicitiæque in animo stabilitæ certum testimonium. Ecquid enim aliud significat diligens adeo, enixa adeo excusatio, vbi nihil erat, quod accusaretur, nemo qui accusaret? Ingentem nempe ceu Zelotypiam importat, quæ nonnisi ingentem, & confirmatum amorem comitatur. An non ego amicitia viri optimi, doctissimi ac celeberrimi summopere gaudeam? adde si placet amicitia clarissimi Galli me iure lætari, qui antiquam ex Gallia originem iactem. Illud verò in literis tuis minimè probo, dum officiũ Naudæi amicitiam cultoris egregij damnas, quod impares nos iunxit vinculo amicitiæ, me scilicet tibi tanto (vt interpretaris) minori deuinxit. In hoc tuo iudicio reprehendo, quæ illud distorquet, summam modestiam tuam, ego impar, ego minor. Patere tamen, Optime GASSENDE, in hac imparitate necti amicitiam nostrã: nam communis Magister inter dispares etiã amicitiam collocat eique suaue quoque sonat fistula, Disparibus compacta cicutis. At sint cætera inæqualia, amor tamen, & officiorum vicissitudo æquales sint; de me id tibi polliceor; de te mihi humanissimæ tuæ literæ pollicitæ sunt. Illustri viro Fabricio, cuius splendoris & magnanimitatis huc etiam fama perlabitur pro humanissima consalutatione plurimas meo nomine gratias age, id mihi gratissimum feceris. Vale, Cæsenæ 3. Non. Nouemb. 1634.

Clarissimo Viro PETRO GASSENDO *Diniensi Canonico,*

GODEFRIDVS IRENÆVS VENDELINVS, S. D.

Quod sextum iam fermè annum compellatus à te satis ex propinquo, vix nunc sandem respondeam Γλιὰς fecit κακῶν, litium, morborũ, funerum, & erepti mihi mei fratris. Denique postquam his fractus etiam ego decubui menses fermè 18. vix tandem me mihi reposuit Chiffletius. Cæterum dum animam agerem quàm maximè, Serenissima Isabella postremum omnium antequam è viuis excederet munus in me nihil tale cogitantem contulit, & canonicatu Condatensi (honesto satis) mactauit. Ad cuius ego residentiam vnà cum mense proximo me comparo, & fortunam tandem contemnere audeo. Cæterùm dieta, quæ me mihi reddidit, nunc ita porrò firmauit vt audeam & annos mihi adhuc pluſculos promittere: quos, inerti otio ne pereant edendis meis, quæ habeo pluſcula impendere visum est, & cultui amicorum, quos inter tu mihi primus es. Et Tabulas quidem Lunæ-Solares quas beneficij memor ISABELLINAS inscribere visum est, primas daturum me spero, sed tunc demum cùm tu me in parte iuueris, iuuabis autem si ad ea quæ peto rescripseris pro eo ac potes, ac potes plenissimè. Scire aueo quanta sit eleuatio Poli Massiliensis; memini me anno 1599. iterumque anno 1604. per Solstitium æstiuum pronunciare vltra gradus 43. ad minuta plura 20. pauciora 25. min. ea trientis ratione inter ista internalla vt essent 21. min. 40. sec. sumtâ mihi declinatione maxima Solis 23. gr. 30. min. sed non ausim mihi fidere. Tu velim quod tuo commodo fiat, explores, & quidem in ἀκροπόλει hoc est circa ædem primariam (siue ea Dianæ olim fuit) quanta sit altitudo illic Poli, vt eam conferre possim cum obseruatione Pytheæ Massiliensis qui suo tempore obseruauit distare Solem Solstitialem à suo vertice in ratione Gnomonica partibus 19. 12. min. 18. sec. cùm ad Gnomonem 120. vmbra exhiberet 42. minus $\frac{1}{5}$, esset inquam Gnomon ad vmbram sicut 5200. ad 418. Admonui in Loxiâ meo, quid antiquos hic fefellerit, & semidiametrum disci Solaris addendam monstraui. Fuerit ergo sub Pytheâ distãtia Solis Solstitialis à vertice Massiliæ gr. 19. min. 27. satis præcisè. Eadem quanta inueniatur hodie nemo te meliùs scire poterit Solstitio proximo. Hoc ergo velim agas, & quidem circa vmbilicum vrbis illum editiorem, vbi haud ego fallor agas, aut Pytheas obseruauit. Si vera fuit mea obseruatio, & planè Massiliæ latitudo est 43. gr. 21. min. 40. sec. necesse est obliquitatem Pytheæ fuisse 23. gr. 54. min. 40. sec. & vixisse illum temporibus Alexandri Magni, quod scio esse verissimum. Et Loxiæ mei mira est certitudo, quam à te velim confirmari antequam denuo ac triplo iam auctior, etiam & obseruationibus longè antiquioribus atque admirabilioribus instructior prodeat, velim quoque cum Petrisco illo eruditionis omnis Genio agas, vt Byzantij latitudinem curet explorari quàm potest accuratissimè, & quidem missis illuc è Gallia nostra instrumentis. Etenim hoc mihi (sed Teutonicè) scripsit ante annum Haga legatus ordinum Hollandiæ. Præstantissimi huius vrbis Astrologi vnà cum Visirorum vno Mathematices candidato affirmarunt mihi Imperatorem Sultanum Amurathem tertium curiosè perscrutatum longitudinem ac latitudinem vrbis in eius loco cui Topchana nomen est, ac deprehendisse latitudinem gr. 41. min. 30. longitudinem gr. 56. min. 47. exactissimè. Partilius his nihil expectari potest. Scio latitudinem immane quantum abesse à recepta 42. gr. 30. min. immanius etiã ab eâ quã tu mihi scribis inueniendam 43. gr. min. 19. Quotquot hic sunt Arabes cum illa Amurathianâ conspirant. Nemo hic omnium est

est qui exacta habeat astrolabia, quibus instituatur obseruationis experimentum. Vix bilem tenebis scio, vix risum, mi GASSENDE, vbi hæc leges, ego scio Byzantij latitudinem Peræ inueniendam 43. grad. 20. min. Serralij proin ac veteris Byzantij 43. grad. 19. min. si verum est Hipparchum inuenisse illic eandem vmbram Solstitialem quam Pythæas Massiliæ. Huius ergo rei certitudo simul & fides mei Loxiæ Petrisco tibique debebitur in omnem seculorum memoriam. Velitis modò ac iubeatis. Velim & Forcalcarium ad eas ibidemque amplissimum virum Arnaudum meum Castronouarium Toparchã, vt in manuscripto illic suo quæras annotata quædam loca stellarum fixarum ad annum 1360. aut circiter. Dignus est locus qui non lateat. Ille ad me perscripsit Abacum Ebonmezuphi ex parte, ad annum 937. imò enimvero 957. & quæ alius quidam annotauit ad annum 1406. sed ego illum annum 1360. iterum quæro & locum Reguli, Spicæ aliarumque trium aut quatuor nobiliorum stellarum quæ memini illic notata à viro tunc (quisquis ille fuit) peritissimo. Nam quia anomalia octauæ sphæræ mera fabula est, vndique conquiro firmamenta quibus hoc demonstrem, & habeo luculenta non pauca. Tu etiam magnam partem in hoc opere habebis si me rescripto beabis. Adde quoque obseruationes si quas habes vberiores Mercurij circa maximum eius à Sole digressum, nam Kepleriana diastemata mihi dudum suspecta sunt, videor ego mihi satis certò collegisse Perihelium Mercurium distare à Sole 30358. Aphelium 47071. vt media eius distantia sit 38711. In Venere est mihi Aphelium 72781. Perihelium 71903. medium 72343. corpora Planetarum mihi sunt in ratione suarum sphærarum, diametros dico Planetarum esse in ratione distãtiarum suarum à Sole, vt proin Saturnus simul & Iupiter, & Mars & Tellus, & Venus, & Mercurius spectentur è Sole sub angulo secundorum fermè 28. aut summum 30. sec. nobis Mercurius spectatur sub sec. circiter, Venus sub 1. min. 20. sec. Mars, cùm eum tu, ac sicut eum obseruasti reuera fuit minut. 1. sec. 6. admodum, sed Luna eum iusto arctius extenuauit, Iupiter ἀκρόνυχος 36. sec. non excedit. Saturnus intra 30. sec. clauditur. Iam si à me quæris quid de Sole sentiam, inuenio, heus tu; eius diametrum ad Diametrum Telluris sicut 64. ad 1. & Telluris ad Lunã sicut 4. ad 1. ac puto me rem probis demonstrationibus habere confectam, quas propediem dabo cùm ostendã abesse à nobis Solem terrenis semidiametris 14720, quæ est incredibilis hactenus vastitas, sed moles Solis lõgè incredibilior, vera tamen intelligenti loquor. Perscribe verò mihi etiam si quas habes horum posteriorum annorum Eclipses cùm Solis tum Lunæ, & si quarum deinceps instítues obseruationes, eas verò ne posthac de altitudinibus aut Lunæ aut Solis supra Horizontem definias, lubrica est hæc ratio ne dicam inepta, Fac quod ego soleo, Sciothericum constitue magnum Horizontale siue lapidæum siue plumbeum in horaria minuta dispertitũ, illic in vmbram suam & Luna & Sol vltrò tempus indicabunt, nec eo contentus obserua quo aliqua stella initio Eclipseos vel ante, vel in, vel post meridianum inueniatur, & quotenis illa gradibus, sic omnes meas Eclipses obseruare soleo. Sic hoc anno inueni cœpisse Eclipsim Lunæ hora 6. min. 55.$\frac{1}{2}$ immersionem factam hor. 7. min. 57.$\frac{1}{2}$ emersionem hor. 9. min. 38.$\frac{1}{2}$ repletionem hora 10. min. 43.$\frac{1}{2}$ vt medium fuerit hora 8. min. 48. admodum. Proximam quam Augustus dabit spero me hîc item obseruaturum aut certè Condari: malim hîc tamen vbi meridianum mihi firmaui & choragium omne præstò est. Tu vbicumque eris mei memor eris. Mersennus tuus à me ante annum quærebat quid sentirem de casu grauium? addebat lapidem casurum in centrum vsque Telluris spatio 6. horarum, at ego longè aliud inuenio, ac certus sum peruenturum ad centrũ intra minuta hor. 12. demõstratio longa est & pulcherrima, quæque de motu grauium multa hactenus ignorata patefaciet aliquando. Sed dum eam elucubro inchoatam à Nouembri postremo, interim hoc habeto, signum vnius vnciæ sphæricum nihilo cadere lentiùs quàm ferreum globum 1000. librarum, si miramur Archimedem in quadratura Paraboles, mirabimur & huius demonstrationem theorematis pulcherrimi & verò non inutilis in commune bonum. Addo quod vos triumviros eruditionis omniuariæ scio expectare auidissimè, esse Leodij amicum meum Patrem Iesuitam Aogium, qui horologium cõfecit αὐτόματον, Sphæra est aquæ innatans, & vnà cum Sole se diurnum in gyrum agens. Hoc vbi audiui primuium, accessi virum & in eius me familiaritatem amicitiamque insinuaui. Quæsiui quid esset quod audieram? Ille sphæram esse dixit ceream concauam, & aquæ innatantem, sed rogatus ecquid inditum illam cieret; contraxit humeros in ciuilem meam curiositatem satis sic damnans. Scripsi ad Mersennum, illu solani granũ hoc agere suspicatur atque adeò pronunciat. Quæsiueram & illud à Patre illo, volueretur ne illa sphæra Æquinoctialiter seu Polariter an Horizontaliter? Horizontaliter respondit, quantum tẽpus persisteret triduum respondit aut quatriduum, nimirum cæra ipsa de aqua contrahit vitium quantum conijcio, & vtcumque ille Pater rem occultat, prorumpet alicunde veritas, quam non despero, simul me ad otium negotiosius composuero. Cæterùm immensum est beneficium Petriscij quo nobis reliquias illas auro supra caras è Cypro aduexit. In illis Parsondæ illud drama omnem detersit hæsitationem, circa Babylonios illos Reges, quorum catalogum à Nabonassaro habemus deductum. Præfectos enim fuisse Assyriorum seu Medorum iam clarè liquet, vsque dum Nabopolassarus Nabugodonosori pater sibi αὐτοκρατείαν asseruit. Atque hinc iam planior fluit ac plenior Temporum cognitio, quorum ego iamdudum saxum voluo, ac confectam in aduersariis meis chronologiam porrò in mundũ redigo & editioni paro. Multa illic leges ignorata hactenus, eruta ex ineditis Græcis schediis. Illic & Iubileos primùm iam post 1300. annos agnosces, deriuatos ex anno ante Epocham nostram 1513. quo Moses Ægypto excessit; fuerunt verò Iubilæi (vt eorum gustum capias aliquem) anno nostro 5. mense

Septembri,

Septembri, tum 54. & 103. 152. 201. 250. 299. 348. 397. item & noſter 1622. eritque 1671. ex Septembri. Plura ſcribere vetat feſtinans ac mihi adſtans [illegible] Dormalius, quo iubente finio. Hercâ præfeſtinè Kal. Maij 1635.

Sine fine Tuus nexu, mancipióque

GODEFRIDVS IRENÆVS VENDELINVS.

Viro Clariſſimo Doctiſſimóque D. PETRO GASSENDO *Eccleſiæ Cathedralis Dinienſis Canonico, Theologo, & Mathematico Celeberrimo,*

MARTINVS HORTENSIVS S.P.D.

INgenioſiſſime GASSENDE,

Iterum ad te properant literæ noſtræ, quibus tentare volui num extremo conatu tuam iſtam in reſpondendo tarditatem valerem tandem aliquando expugnare. Totus annus abiit quod nihil à te literarum ad me datum. Et tamen non ignoras quantopere afficiar tuo alloquio, quámque libenter conferra tecum velim de ſtudiis Aſtronomicis aut Phyſicis. Tranſmiſi tibi Eclipſium aliquot obſeruationes Anglicanas, & operam meam circa Lunarem huius anni. Si ſaluas acceperis, cur non ſignificas, & ſimul communicas obſeruationem tuam? Intellexi ante multos menſes ex P. Merſenno, verſare te in natura Viſus explorando, & experimentis eò pertinentibus. Eadem me cura ſollicitat: & vellem libentiſſimè tecum iungere operam in ſcrutandis omnibus illis arcanis, quæ hîc occurrunt. Occupor hodie in Dioptricis & confectione Teleſcopij. Si Deus annuat, maiora molior quàm hactenùs ſunt viſa apud vllos artifices. Aſtronomica mea ferè iacent, ex quo contemni hîc vidi cæleſtes illas curas: nullámque ſpem eſſe Impetrandi publica inſtrumenta. Quid illuſtris Fabricius, quid Valeſius, nihil in tuum commodum fieri iubent? Pergit ne ille olitor Sidera vt ante obſeruare? Exopto: & quidem vt paulò accuratioribus vtatur inſtrumentis. Reſcriptum meum ad Bartholinum nondum ob ſummam chartæ penuriam cœptum eſt excudi. Modeſtiſſimè ipſum refutaui, & D. Tychoni omnem habui honorem. Hodie Opticam publicè lego in Gymnaſio noſtro: ſed pauciſſimis Auditoribus. Adeò hîc ſordent ſublimia iſta ſtudia. Pecuniam omnes amant, non ſcientias; luxu diffluunt & corpore ornati ſplendidè, animo inculti horridique obambulant; talis eſt genius loci. Nulla eos cura tangit, nulla curioſitas, rerum pulchrarum; Bacchum diligunt & Cererem. Quid agam? Fero, & ſubinde te aliaſque candidas Gallorum animas cogito. Inter quas ſi mihi viuere per fortunam liceret, & excitarer ipſe magis ad philoſophandum, & præclara inuenta cum maiori honore per orbem diffunderem. Famam habet hæc ciuitas quaſi & ſtudia & viri docti in aliquo ſint pretio, ſed famam tantùm, nihil minùs quàm rem. Dolet me ſæpius quod cùm de ſede habitationis deliberabam, non prætulerim Lutetiam Amſtelodamo. Illa verè flos vrbium eſt, & tantum non paruus Mundus; hoc ineptis modò & ſordidis hominibus plenum. Conatus fui ſtudia Optica nuper oratione quadam excitare, nihil profeci. Via dignabantur ad audiendum conuenire. Nihilominùs non dubito, quin tali loco dignam vbi legeris, ſis indicaturus. Rogo autem vt per te vnum Exemplar habeat ampliſſimus Dominus Fabricius cum ſeria mentione meorum ſeruitiorum, & æſtimationis quâ ipſum colo: alterum amicus tuus Dominus Valeſius magnus artis noſtræ patronus. Imprimis oro vt iudicium tuum de illa mihi perſcribas, & ſi quid obſeruationum memorabilium, aut ipſe penes te, aut apud D. Valeſium habeas, ſimul communices. Fortè aliquãdo de editione, ſi per vos liceat, cogitabo. Vale, GASSENDE amiciſſime, & me ama. Amſtelodami 15. Iulij 1635.

F. M. MERSENNVS

PETRO GASSENDO S.P.

DIſcedebat è manibus epiſtola vna aut altera, quibus fortè recreari poſſis, Cariſſime GASSENDE, cùm tuam paulò ſeriùs accepimus, quæ, tam etſi plurimùm mihi placuit, vereor ne penitùs faciat ſatis Andegauenſibus quæſtionem proponentibus, ad quos die proxima Sabathi, quo diſcedit nuntius, illam miſſurus ſum. Excipies interim duas alias, quas etiam poſt Campanellæ reſponſum miſerunt, ſolutiones: iamque videtis quod de latitudine radiorum in ſuperficiem Parabolicam perfectè ſolidam, duram & politam incidentium, & ad foci punctum cõfluencium dici poſſe videbatur. Nihil enim corrumpitur, neque deeſt vlla lucis particula ex iis, quæ ſuperficiem quantumuis magnam, & extenſam attingunt, quæ non reperiatur peræquè in foco. Porrò quod attinet ad ea quæ de variis animi partibus, aiunt Academia & aliæ Scholæ cùm veteres, tum recentiores, tantum abeſt vt ſoluant difficultates, quippe quæ nequeunt demonſtrari. Adde quòd neque illa Dei per omnia ſpiritualis extenſio, multò minùs humanarum animarum, aut Angelorum poteſt ab vllo probari eâ, quam appetunt demõſtratione. Et quidem ea iam illis dudum obieceram, quæ tamen minus eis ſatisfecerunt quemadmodum & quod de illa ideali, & vt vocant virtuali, & per eminentiam comprehenſione, quâ Deus à nobis concipitur ipſam quantitatem, & latitudinem, &c. perfectiſſimè complecti. Nihil itaque hactenus ex omni parte probant; fortè pulcherrimis illis viis, quas aperis pedem committent lubentiùs; quod vbi reſciuero, ad te perſcribam. Noſtra interim otia Harmonica paucis abhinc diebus prælum effugientia, ſi tantulum tibi à grauioribus occupationibus ſuperſit otium, inuiſes: in quibus ſi non omnia, at ea ſaltem, quæ coram experti ſumus, animo tuo placitura confido; vt vt ſit, autorem & librum tuos habes, atque adeò tibi vtriuſque, qualem tui ipſius, curam incumbere cogitato, vt illius næuos quoſcumque cùm notaueris vnguiculi radio iterer legendum monentem, de præcipuis ſaltem nos opportunè moneas, quibus nempe addito nouo folio te præſcribente medicinam aliquam faciamus. Non repeto nouarum creaturarum generationem, & alias obſerua-

tiones quas in literis noſtris reperies epiſtolæ Peireſianæ coniunctis, has enim ante præſentes (ni fallor) excipies. Tui amici valent excepto Chambouio ad vſque mortis ianuas tráſlato, ex iis tamen felici ſucceſſu redeunte. Non iam peto quod à me toties amici poſtulant, quando nempe tua Philoſophia lucem ſalutabit, quo tempore futurus reditus, &c. cùm ea arcana ſoli illi Peireſio tua præſentia ſatis felici reſeruare videaris. Lutetiæ Pariſ. 15. Kal. Decēb. anni partus Virginei 1635. ineunte ferè 1636. quem tibi tuiſque fauſtum adprecor.

Exciderat è memoria, vt te rogarem de tua ad me protinus mittenda ſententia, in arcuum reflexionem, & laminarum chalybeatum inflexionem, cur nempe redeant, an quia atomi perpetuo motu poros tranantes cogunt poros è circulari figura ad ellipticam, aut aliam anguſtiorem conuerſos redire ad figuram priſtinam circularem ſit lamina reflexa *A B*, ſintque pori *CD*, latiores *E*, *E*. anguſtiores an forte atomi tranſeuntes per *C D*, cogūt reliquam pori profunditatem eam figuram reſumere. Sed cur atomi potiùs mouebuntur à C ad *E*, quàm ab *E* ad *C*. Quæro igitur num ab oriente in occidentem ſit oriens *D*, & occidens *E*, *E*, an ab occidente in orientem aut quoquoverſum moueantur, quod niſi probâris, aſſignes velim cauſam iſtius remeationis *A B*, ad lineam rectam priſtinam, ſed cùm ipſa lamina *A B* ex atomis conſtet, ergo atomi nouæ huc illuc diſcurrentes à C ad *E*, cogent atomos incuruos *E E*, vt redeant ad rectitudinem & reſtituantur rotunda ſpatiola, ſeu pori circulares, cùm autem hac difficultate plurimum vrgear, vrgebis etiam illius ſolutionem.

PETRO GASSENDO *Suo*,
F. M. MERSENNVS S. P. D.

NIhil de atomis legere poſſum, mi GASSENDE, quin tui, tuæque Philoſophiæ recorder, quam cùm è tuis manibus velim exire perfectam, & omnibus ſi fieri poteſt numeris abſolutam; nolui præclaram eamque fuſiſſimam Auguſtini ad Dioſcorum epiſtolam te celare, quæ ferè tota, magna ſaltem ex parte in paginis vltimis in Atomorum Democriti & Epicuri confutatione verſatur: adeo vt futurum exiſtimem ob tanti viri authoritatem à te lectam iri cum voluptate, niſi tamen dudum illam videris, quid enim latet tuos oculos lynceos, quos ne latent quidem atomi. Ne tamen ipſe decipiar, ac tantulum temporis in ea quærenda inſumas illa eſt ordine 56. idque ſecūdo volumine, quod niſi præ tuis manibus eſſe crederem, quid enim Theologi, ac Præpoſiti Dinienſis Bibliotheca abſque Theologorum coryphæo ſtare poſſit? partem illam Epicuream exſcripſiſſem. Porrò Andegauenſis ille Poyſſonius hîc iam adeſt cum tua epiſtola, quam magno Campanellæ nuper oſtendit, & ab eo poſtridie repetiit; etiam-num pollicetur ſuæ propoſitionis demonſtrationem, cui Laleus 100. obtulit epiſtolas, ſi quid demonſtrarit. Vereor vt quidpiam meo foco parabolico radiantem ſuperficiem complectente ſubtilius aut verius proponat, quanquam contēdit eam non eſſe veram & radicalem ſolutionem, ſed illius tantummodo propaginem. Sed & aliam iam nouam proponit, quam nondum ſcribere potuit, multis obrutus negotiis. Hæc tamen eſſe videtur demonſtrare eodem modo quo primam propoſitionem, vnum corpus totum eſſe poſſe naturaliter in multis, imò infinitis locis completis, & inter ſe diſtinctis. Faciam vt ad te ſcribat, & de tua epiſtola ferat iudicium, hinc enim hominem facilè noueris. Cùm autem ſim expertus ventos contrarios nil omninò minuere ſonorū per aërem celeritatem, quæ ſemper æqualis eſſe videtur, ſiue faueat ventus, ſiue aduerſetur, ſiue ſonus ſit violentus & magnus, ſiue debiliſſimus, quæro abs te huius admirandi phænomeni cauſam, cúmque ventus adeò ſit aduerſus vt aliquem tollat ſonum, ne penitus audiatur, cur nuſquam illum remoratur, quoties auditur? Sed & experiemiã mihi conſtat globum ſclopi tormentarij tardiùs quàm ipſum ſonum ſiue fragorem moueri, cuius ferè ſubduplus eſt.

Cùm huic epiſtolæ finis ſtatuendos videretur, occurrit iterum Auguſtinus, qui 151. ad Nebridium epiſtola reiicit iterùm atomos: & certè me ſemper cruciat, quî fieri non poſſit, vt minima etiam atomus, cùm mathematica quantitate non careat, cùm & duritie ac pondere, & figurâ non careat, in infinitum diuiſibilis tenera diuidatur, ſaltem à Deo: quo poſito fuerit atomus minima, ex hypotheſi, nec tamen fuerit cū partibus in quas diuidetur, ſit minor: Dominus le Maire, de quo crediderim tecum Dominus Peireſius, literatum decus & ornamentum, collocutus fuerit, proponit ſe dubio procul alphabetū, atque adeò linguam repetiſſe; quibus Sinenſes, vel alios quoſuis orbigenas ita poſſet literis, ſeu epiſtolis alloqui vt abſque præuio pacto, doctore, mediatore, reſponſum ab illis de omnibus quæſitis impetret, quod arcanum nulli reuelare cupit, vide tamen interim num iſtum nodum poſſis exſoluere, licet enim illis figuras omnium veſtrarum arborum mitteres ea lege vt ad te remittant ſuas præcipuas arbores, quomodo ſciant quod petas? His verò finem appono, vt tibi hiſce nouis Kalendis anni 1636. te plurimùm ſalutet

Tuus MERSENNVS *Minimus*.

Epiſcopus ille quem adeò eloquentem aliquando in cubiculo noſtro audiuiſti die S. Ioannis obiit poſt annuum crucifragij dolorem: ora pro eo.

Clariſſimo Viro D. PETRO GASSENDO *Eccleſiæ Dinienſis Præpoſito*, S.

DIſquiſitiones (Vir Clariſſime) quibus ornaſti meum Problema de magnitudine in puncto, ingenioſſimæ certè doctiſſimæque, tantò me grauiùs obligauerunt, quòd tuum tempus rem pretioſiſſimam, ſeu particulam illius æternitatis Operi nobiliſſimo

de

de placitis Democriti debitæ, mihi dare dignatus es, sic ergo sunt Amicorum omnia communia, vt quoniam Mersenno nostro petenti denegare non potuisti quin me tuis scriptis honestaras, iam meo iure postulem, & publico, te non semper neque diutius honore priuari summo, quem istius Philosophiæ reconditæ volumina tibi sunt allatura. Id etiam postulant tempora Iusti Regis, qui cùm ipse sit effectio tam cælestis mūdanæque Harmoniæ, quàm diuinæ Sapientiæ, pergratum habebit si viderit in hac communi Deique hominumque domo, non solùm Mersennios de rebus musicis libros, sed etiam tuos de principiis vniuersitatis appensos, quasi Genealogias quibus ea quam-generosa stirpe sit oriundus ostendatur. Certè Democrito tuo honorificis, inquam tuis vigiliis diem dat Cardinalis eminentissimus, cui soli conuenit de maximis rebus, & de toto Mundo facere iudicium, nec dubito quin ille Vir instar omnium Philosophorum, Populorum, & Seculorum, mox sit daturus subtilissimis ingenij tui partubus lucem felicem & æternam. Quod vt non negligas aut prætermittas exemplum, hortatoremque adhibeo magnum illum Campanellam, qui cùm tandem non sine Prouidentia numinis emissus sit è diuturnis & obscuris Neapoleos carceribus, nunc sicut pugil Olympionices è summo Galliæ loco in aspectum totius vrbis profertur laudatus à quo laudaris ipse, & amaris. Interim atomorum acerrimo contemplatori mitto tibi quæstionem nostram alteram, quæ si te excitauerit aliquantulum, reperies statim vnum & multiplex, diuiduum & indiuiduum, ita naturâ simul esse, vt vel ipsis sensibus non acutissimis appareant talia: quo sit vt aliquando contraria Philosophorum axiomata non magis pugnent, quàm ego tecum, cui cum omni reuerentia meum obsequium sempiternum voueo. Vale, Paris. 12. Ianuarij 1636.

Tuus Deditissimus BAPTISTA PUYSSON DE LA BENERIE.

Proposita quæstio plurima cui paucis. *Datur demōstratio perfectè Logica, perfectè mathematica, & perfectè sensibilis quâ probatur dari magnitudinem latitudinis non expertem, quæ aliquando alicubi est in puncto verè mathematico & cuius puncti nulla sunt partes, & tamen in eodem puncto ipsa habet partes extra partes.*

Ratio quia datur gradus essentiæ perfectionalis in qualibet essentia, qui est ipsa essentia magnitudo extensiuè & eiusdem essentiæ per *Tuum Arc.* videlicet latitudinem cui gradus aliquando & alicubi non tamen, sed & semper est in essentia, cuius essentia nullæ sunt partes cùm sit in suo conceptu formali indiuisibilis, & tamen habet illa essentia genus & differentiam, actum & potentiam, materiam & formam, ex quibus constat quæ sunt partes extra partes in indiuiduo & indiuisibili per vniuersale cōtradictionis ipsum omne demonstrationis genus constituentes, vnde sequitur tot esse propositæ quæstionis demonstrationes quot rerum essentiæ, & earumdem gradus perfectionales, quæ cùm sunt ferè infinitæ, infinitæ possunt dari huius quæsiti demonstrationes, & cùm hæc omnia sint Logica, Mathematica, & verè sensibilia, hæ demonstrationes erunt reuera Logicæ, Mathematicæ, & perfectè sensibiles, sensibiles quidem non in actu signato sed exercito. Vel clariùs non quoad esse, sed quoad existere.

Epistola ad Gassendum.

Viro Clarissimo atque Eruditissimo D. PETRO GASSENDO, *S. Theologiæ Doctori, Insigni Philosopho & Mathematico,*

MARTINVS HORTENSIVS S. P. D.

Vir Doctissime

Literas tuas & typum obseruationis nuperæ Eclipseos Lunaris gratissimo animo accepi. Mihi Amsteludami non licuit esse tam felici, sed solus annotatus est Finis horâ ij. scr. 32. Præcedentis anni Eclipsin mense Augusto ex parte obseruaui, sed ad manus iam non est, vt eam describam. Anno 1635. Februarij 21. visum est nobis Amsteludami initium hor. 6. min. 43. cùm Regulus ad ortum distaret à vertice grad. 62. scr. 8. Immersio hor. 7. min. 51. cùm Regulus à Zenith abesset grad. 52. min. 36. Emersio fuit hor. 9. min. 30. cùm cauda ☋ distaret à vertice gr. 50. min. 28. Finis fuit hor. 10. scr. 34. ½ cùm Arcturus ad ortum à Zenith abesset grad. 59. min. 14. Dantisci obseruauit Clariss. D. Crugerus per automatum initium hor. 7. min. 39. immersionem hor. 8. min. 47. Emersionem hora 10. min. 35. Finem hora 11. min. 39. sed in duabus posterioribus phasibus fatetur automati fidem non satis constare. Lōdini Clarissimus D. Gellibrandus vidit initium hor. 6. min. 20. immersionem hor. 7. min. 37. Emersionem hora 9. min. 9. finem hora 10. min. 21. Puto tamen hîc scribendum hora 10. min. 11. intellexi ex C. D. Golio, Illustr. D. Peiresium Eclipsin anni 1635. Augusti 27. curasse obseruari in multis Europæ locis: si eas obseruationes per te habere queam, nihil erit acceptius. Vbi meā recepero Illustri. Domino communicabo vellem quoque adderes obseruationem Eclipsis anni 1635. Februarij 21. & appulsus Lunæ ad Fixas aut Planetas, quos interēà de cælo obtinere tibi licuit. Schickardi mortem cum dolore intellexi, & versu quoque prosecutus sum, quē ad D. Diodatum iam dedi. Si obseruata eius per te habere liceret, scias quàm id me afficeret, animaretque ad præstandum aliquid quod dignū sit nominis immortalitate. Oro ergo te vt in hoc mihi gratificeris, & Illustr. D Fabricium ad idem officium sollicites. Imprimis desidero descriptionem Geographicā VVirtembergensis Ducatus, quā per partes iam inchoauerat, & nostro Cæsio promiserat, si salua ea est, saluæ quoque sunt res nostræ. Nec minor mihi cura Theoriæ Mercurij, & tot Eclipsium quas collegerat; quibus si frui liceret, carius nihil æstimarem. Nobiliss. D. Valesius iam ad me humanissimè scripsit, & orationem meā de oculo sibi placuisse testatus est. Sed quid tu de ea iudices aut magnificus D. Peiresius nondum significasti. De Ephemeridibus è Lansbergij Tabulis supputatis nihil sperandum, & potest Argolus securissimè in proposito suo pergere. Opusculum meum de diametro Solis nōdum absolutū est; sed velim

nihilominus accuratè mihi significes conditionem & statum D. Peiresij, vt aut illud, aut aliud ei offeram; siquidem id omninò mihi stat propositum. Meretur Heros iste vt nomeń eius perpetuetur eruditorum virorum monumentis; & me quoque nostri peculiariter ei esse obstrictum. Excuditur hîc scriptum Claramontij de sede sublunari Cometarum; vbi illud absolutum fuerit, puto excudendum meũ aduersus Bartholinum, interea perficere decreui, Deo dante, illud de diametro Solis quod (vt & alterum) pulchra habebit Optica & Astronomica. Diptricas contemplationes iterùm deserui, & ad Astronomicas redij, sed non sine percepto insigni fructu circa Tubum Diptricum, quem in publicum cum tempore proferam. Quid tu in ratione Visus, aut alia philosophandi materia. Oro communices quædam, expectaturus paria à me. Morinus vester Deus bone, quos non strepitus edit de inuentione longitudinum! scripsi ad eum iam secundâ vice, & varias difficultates moui, in quibus nondum mihi satisfecit. In summa censui, & censeo, inuentionem eius super mari esse prorsus impossibilem quoad accuratam praxim. Video eum proposuisse schema D. Galterij de demõstratione distantiæ Solis à Terra, quod aliàs ad me misisti; & vituperare illud Lansbergij quod est in Vranometria, tanquã non Geometricum. Quod certè nescio qua de causa fecerit. Nam vt hîc de schemate D. Galterij aliquid insuper dicam, præter illa quæ aliàs ad te scripsi; si paritatem diametrorum Solis & Lunæ in Apogæo ei eripias, extra demonstrationẽ Lansbergij nihil habet. Pares autẽ esse Solis Lunæque in Apogæo diametros Ptolomæus statuit & Keplerus, sed neuter solida ratione comprobauit, & proculdubio est falsum. Mira quoque promittit de parallaxi Solis, æquatione temporis, Theoriis Planetarum, &c. sed ego omnibus iis ante facta experimenta nequaquam confido. Quid tu sẽtias, auidè ex te intelligam. Vale mi optime D. Gassende, & si me amas quàm sæpissimè rescribe. Imprimis fac vt quàm citissimè (rebus meis sic exigentibus) certus reddar de statu D. Fabritij, quod vnicè ab amicitia tua expecto. Datum Amstelodami 16. Maij 1636.

Viro Clarissimo, Doctissimóque Domino
PETRO GASSENDO *Amico vnicè colendo*, S. P.

Vir Clarissime,

Accepi quas ad Deo datum nostrùm dederas Eclipsis Lunaris Anni 1635. Augusti 27. obseruationes, pro quibus maximas tibi, & illustri Fabricio, ago gratias. Profectò amor & studium illius Herois erga artem nostram, non vno ore laudandum. Sed vtinam tam laudabili proposito debita respondisset obseruatorum omnium diligentia! si Romano, Ægyptio, Neapolitano, Syriaco adfuissent magis idonea instrumenta, certius de meridianorum differẽtia licuisset cõcludere: cùm nunc in illis nihil nisi conatus veniat æstimandus. Quis enim in tãta Obseruatorum discrepantia, & vnica Eclipsi de vera differentia longitudinum audeat pronuntiare? si illustris Fabricius in eodem instituto perseueret, & futuras Eclipses maiore diligentia in illis locis obseruari curet, habebit vnde famam, nomenque suum, cum omnium eruditorum insigni cõmodo vlterius extẽdat. Nescio an alias ad te scripserim; saltẽ nunc silere nequeo, quod non illubenter accipias. Nimirum Vvilhelmum nostrum Blaev inde ab anno 1634. apud Præfectos Societatis Indiæ orientalis procurasse, vt omnes gubernatores nauium, qui imposterùm nauigaturi sunt in Indiam, teneantur Eclipses Lunæ, tam in mari, quàm in terra, obseruare. Dedit autẽ illis super hac re instructionem typis excusam: & nõ dubito quin nupera & vtraque anni 1635. Lunæ Eclipsis, diuersis locis ad Orientem sitis iam sint obseruatæ. Nonne vides quantũ id faciat ad promotionẽ rei Geographicæ & Nauticæ? Prudentissimè ergo feceris, si D. Fabricium in proposito suo confirmatis quandoquidem vbi naucleri isti redierint, si viuant, obseruationes omnes vobis transmittere decreui; atque eâ ratione & gratitudinem meam ostendere, & ad Geographiæ emendationem symbolam qualemcumque conferre.

Intellexi ex literis D. Morini non tantum te per instrumentum 30. pedũ obseruare diametrum Lunæ, sed & variabilẽ deprehendere pro diuersa supra horizontem altitudine. Scribe quæso quomodo id obserues, & qualis sit instrumenti structura. Nulla enim ratione mihi persuadere possum, phænomenum istud realiter Lunæ adesse; sed existimo ab Optica aliqua luminis proprietate, oculisque tuis depẽdere. Et videor mihi causam videre manifestam. Nã cùm Luna humilis est, ostendit atmosphæram profundiorem, densioremque. Itaque tingit aërem maiori lumine quam cùm est alta idque eâ ratione, vt annulus quidam lucidus iudicetur Lunam circumstare, eius limbo ad sensum cõtinuus. Et hinc fit, quod visus in humiliori situ Lunæ inter contactũ limbi & pinnacidiorum ægriùs discernat quã in altiori; adeòque vt diametrum iusto maiorẽ obseruet, arripiendo lucẽ aliquam aëris pro lumine ipsius Lunæ limbi. In maiori autẽ altitudine illud non fit, quia ob aërem puriorem, purior quoque offertur Lunæ limbus, & præcisior, minorque diameter. Tu vide num causa hæc saluando phænomeno sufficiat; & simul considera, si realis sit ista diametri Lunaris mutatio, deberet quoque locum habere in Sole. Et si locum in Sole habeat, necesse esse vt quemadmodum aërem in Cælo compareat, reuera quoque obseruetur per Telescopium. Verùm enim-verò & tibi ignotũ esse nequit, & mihi sæpissime exploratum est diametrum Solis ne tantillum quidem variari in quacumque obseruetur supra Horizontem altitudine, exceptâ contractione Ellipticâ, quæ obuenit diametro erectæ à diuersitate refractionis superioris & inferioris limbi. Consequens ergo est, phænomenum illud ex accidẽti Lunæ superuenire, ab aëre illuminato & oculis obseruatoris. Clarissimus Valesius non ita dudum mihi per literas indicauit te diametrum Solis, Lunæque in Apogæo non maiorẽ statuere scrup. 30. sec. 4. Lubentissimè intelligam quã id ratione obseruaris. Ego obseruãdo diametrum Solis per varia foramina, insignem in ea inueni diuersitatem, & plerumque maiorem

rem scrupulis 30. diametrum autem Lunæ nondū accuratè & ex voto obseruare potui ob debile lumen. Si tu eam obseruâris per pinnacidia & inspectionem ocularem, scito me audere statuere, neminem vnquā ad scrupula secūda hoc obseruandi modo eius quantitatem determinaturū: quod tamen requiritur, si quid acturi sumus quod omnes præcessorum vincat conatus. Si occasionem & cōmoditatem obseruandi haberem, non diu esset quin videres quid ego ad obtinēdam eam præcisionem queam præstare. Nunc differendom est, & premendæ inuētiones aliquæ ad Astronomiæ bonum non parum condocentes. Significâram Morino, arcanū illud Astronomiæ maximum quod se inuenisse putabat in visione stellarum fixatum diurna, mihi non esse insolens; sed ante ipsum à me visas per Telescopium fixas post ortum Solis. Respondi, se non credere, cùm alioqui non tacuissem. Quasi verò de fide mea quicquam dubitandum haberet, eò quod tot circumstantiis & ineptiis rem non proposui, vt ille pag. 210. partis 6. de longitud. Non soleo inuanta mea cum tanto strepitu protrudere. Plura habeo circa Telescopium, & quidem egregia; sed non dabo antequam possim cum maxima nominis gloria, & spe immortalitatis. Quod autem fixas post ortum Solis viderim, colligi potest ex mea tecum Dissertatione pag. 39. vbi visioni Veneris diurnæ, subiungo obseruationem diurnam Iouis & fixarum. Idque dudum antequā D. Morinū nouissem; sed hæc eadem ad illum scripsi, & spero agnituram se noue esse primum tanti arcani, si tantum est, inuentorem. Si nolit, tu intercede & impelle virum, ne tantillū honorem mihi inuideat. Quid de Schikardi scriptis? nihil ne auditur? speraueram ea aut per D. Deodatum, aut Illustr. Fabricium haberi posse: & tu quoque operā promiseras. Scribe oro quid sperandum sit, & multum Vale. Amstelodami 12. Octobris 1636.

Tuus ex animo

MARTINVS HORTANSIVS.

Summo Viro D. PETRO GASSENDO *Diniensis Cathedralis Ecclesiæ Præposito, Domino & Amico cumprimis honorando*, S.

NOli expectare, maxime GASSENDE, vt Schikardi nostri discessum ea hac vice exequar pluribus. Non enim ea sunt hæc iam sancta desideria capescet; quibus Christianissimus hominum Cælum obsidebat, & petrupit: non illam inuicti animi præstantiam, cùm fetalis & epidemius grassator necessitatem denuntiaret vltimam, nō denique supremā Deoque plena verba ac suspiria, cùm immortalis anima euolaret ad Creatorem suom. Et quid, mi GASSENDE, in tristissimo tunc eorū volutasse me putas? cum Medico quidem pridie prospera cuncta, & reducem valetudinem promitteret, post sequentis tamen noctis meridiē dō subito omnia mutarent in peius. Quid? cùm mox eciperetur anhela & lamentabilibus gemitibus interrupta vox valedicentis mihi, cum gratiis votisque summam pietatem testantibus. Quidicum interiecto breui spatio nuntius succederet horribilis, candidissimum expirasse pectus, omnis & sapientiæ & honestatis promum condum extinctum Academiæ Posphorum, atque summas spes vno velut momento cōcidisse. Quid? At non fastineō iacturæ grauitatem hic expendere ampliùs: vnum me consolatur non parum; superesse adhuc defuncti fratrem Lucam, elegantissimis moribus hominem, ac præter cæteras artes Mathematicis studiis non vulgariter eruditum: qui non tantum quæ noster ille, ἐν μετρήσει publico bono destinauerat, colliget, & fiscibi latentē nōnulla (quod credo equidem) eruet, diligentissimè: verùm etiam operam impendet omnē, vt Schikardianum nomen perenni gloriâ vigeat, atque nouorum subinde meritorum acceptionibus magis magisque illustretur. Peregrè abest Lucas cum Principe suo; in patriam redituiurus, quamprimum leniores aspirauerint Austri. Est insuper in magna apud nos expectatione Moglingus iuuenis ingenio validus, ac reliquos Schikardi discipulos industria & profectibus longè supergressus: & quem tantus Magister iudicauerat dignum, qui sibi in Professorio munere aliquādo subrogaretur. Hunc produtam ego, quantum potero. Spem pronuper faciebat is mihi, Mercurij Theoriam absoluendi, dummodo obseruationibus iuuaretur: quæ in te vnus Tycho tantum suppetiarum ferre potest quam tu, mi sapientissime GASSENDE. Optimus Schikardus noster cùm ingentem epistolam destinasset tibi, fato conatibus eius intercedente vix principium illo calamo, expressit: quod hic mitto. Ex paucis tamen lineis æstima magnitudinem obseruantiæ & amoris, quō te ille prosequebatur. Addo etiam literas ad illustrem Peireskium, & simul aliquod exemplaria laudationis, honori & memoriæ Schikardi dicatæ: quæ omnia vt cures, te vehementer rogo. Vale summe Vir, & vale. Dabam Tubingæ, Kal. Nouembris A. C. 1636.

Tui obseruantissimus

THOMAS LANSIVS.

Reuerendo & Sapienti Viro D. PETRO GASSENDO *Cathedralis Ecclesiæ Præposito, & Mathematico simul Eminentissimo*,

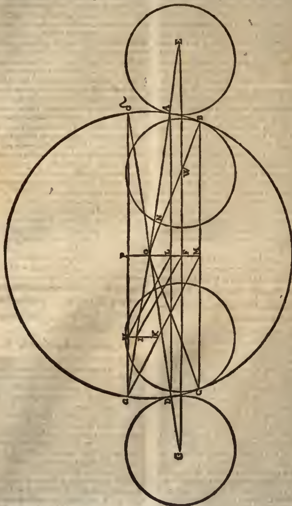
VV. SCHICKARDVS, S.

Autum tibi debeo, mi D. GASSENDE, Vir admodùm Reuerende ac modis omnibus honoratissime, quantum vix mortalium alteri cuiquam; vt quoties beneficiorum & effusissimi amoris vbertatem cogito, toties exhorrescam, nil æquiualens in me reperiri, quo tibi vicissim seruire possim. Quid enim dicam de tot prolixis nō epistolis, sed integris libris, quos mei causâ manu propriâ scribere non tæduit, vel inter medias occupationes graues? Aliter sanè gratitudinis declarandæ medium non superest, nisi vt aliquando eum restituta pace ista edidero, Posteritati feræ indicem, quantùm Astronomiæ restaurandæ interfuerit GASSENDVM nasci. Cæterùm vt ab Eclipsi verna ordiar, notum & prorsus singulare est

Epistola ad Gassendum.

quod in ipso corpore Lunæ tu lynceus, quatuor illa puncta contactus notare potuisti, ex quorum intervallis proportio vmbræ ad lucē, vnà cum latitudine queat elici, etiam absque præcognitis alienis dubiisque. Quo autem ratiocinio tu inde deducas triplā, ego quidem ignoro, quid verò mihi ea cogitatio suggesserit, indicabo vt examines. *A* sit initium, *D* finis, *B* immersio, *C* emersio, ex obseruatione tua distant *A C* 25. grad. *C B* 142. grad. *B D* 30. grad. *D A* 163. grad, nisi oportet necessariò bina interualla opposita *B D* & *A C* æquari (quod autem tu non tradis æqualia, factum agnosco veritatis amore, quia non soleas obseruationes ad arbitrium corrompere amplector ingenuitatem, & millies præfero rudiuiculas eiusmodi, aliorum comptis, ex composito fictis.) Sunto igitur ambo *B D* & *A C*. pariter inter excessum & defectum medio, scilicet $27\frac{1}{2}$ manentibus cæteris interuallis.

In assumpto quopiam circulo vmbram designante, disponantur quatuor puncta dictis spatiis respondentia, quæ sint *a B C d*. Horum bina *B C* (quia Lunam subiiciunt intra vmbram) ita maneant, reliqua duo (quæ contactui exteriori respondent *a* & *d* continentia ad oppositum, vt acquiram veros contactus *A D* connectentia *a d* *A D* & *B C*. Dico inter

eas verſari aliquam parallelam, quæ ſic abſcindat è centro egreſſas, vt exterior pars AE. Interiori BVV æquetur. Habeo autem demonſtrationem (prolixitate ſua hîc tædioſam futuram,) quod eius proportio ſitus inter extremas vicinas ſit eadem, quæ notorum PO ad PM. Trahâtur ergo AM & parallela LH inde Orthogonalis ſupremæ HK denique ex puncto ſectionis IF ea monſtrabit apud F tranſitum quæſitæ. Hinc innoteſcunt omnia reliqua. Nêpe, ſuppoſita diametro ☽ BN min. 30.) qualem hunc obſeruaſſe refers,) ſemidiameter vmbræ BO $39\frac{1}{5}$ (quippe vniuerſis alijs latior ibat ☽ quàm vulgò creditur.) Et diſtantia centrorum, ſiue latitudo ☽ in medio deliquij OF min. 8. tantum. Sapienti ſatis, &c.

Hæc Epiſtola præ morte non finita fuit.

CONSTANTINVS
GASSENDO *Suo* S.

AEgrè moleſtéque fero te tandiu verſari in Prouincia, nec poſſe te vllis precibus oblectari vt te cõferas in vrbem noſtrâ, in qua oſtendiſti lumen ingenij tui, quod facit nobis abſentiam tuam plenâ deſiderij & ſollicitudinis, quo fit vt non ceſſem te inanibus appellare literis, & ad te mittere quæ apud nos gerũtur, vt habeas, quos ſuperioribus meis tibi pollicitus fueram, libellos, in quibus omnino nihil rei eſt, quæ te ad eorum lectionẽ accendat, & ſcenam vitæ humanæ tuis ſubiiciat oculis. Facerẽ imprudenter, ſi putarem illam te non propiùs inſpexiſſe, qui optimis diſciplinis inſtitutus, cõgnitas habes eorum artes, qui gloriantur arbitratu ſuo cælum ricere, & Deos præberi faciles, eâque opinione capi imperitos, quos fracto & abiecto animo ſub ſuũ iugum mittunt, vt arbitrio careant ſuo. Hæc per ſe nota ſunt, nec tutum eſt Poëtarum μυστήρια nimis, μυστήρια aperire. Lugent enim Athenæ Socratem ſuum, qui Poëtarum inſidiis in vincula coniectus, Areopagi venenũ hauſit. In eo viuunt homines, vt omnium qui horum partibus non ſe dederint, perturbent animos, & quos non poſſunt ingenio, metu aſſequãtur. Plangore & lamentatione domos complent, ac queruntur Deorum Sacra violari, quæ res apud eos perpetuò recinit. Non norunt cæci tantum ſcelus ſuo dari vitio, quod cælum ſcenam, & Deum dramam faciant. Vetera ſibi prætendunt, vt plus authoritatis habeant, nec patiuntur illa antiqua commenta ex æquo & bono reſcindi, neque ſe veritate & ratione conuinci. Nihil penſi habent, ſi ſuis conſiliis Remp. concitent, ad cædes & incendia homines acuant, & nomen Philoſophi in commune vocent odium. Nihil niſi ſubdolè & verſutè agunt, qui ſi reuincuntur mendaciis quærunt latebram. Noſtra ætas tantã effudit Poëtarum copiam, vt in oppidis tumultuentur homines plus æquo ſui ſtudioſi per ſectas & hæreſes diſſideant, qui dum ſe impeti ſentiunt, veniunt in belli ſocietatem, & ciues occupant, è quorum marſupiis non deiiciunt oculos, donec exhauſerint. Quod in cauſa eſt, vt florentiſſimas vrbes faciãt ingenij ſui theatra, vbi ſuis Apologis deludunt homines, qui ergo quodã timore horũ partes ſequuntur,

Et veluti pueri trepidant, ac omnia cæcis
In tenebris metuũt, nec ſomnia cernere ceſſant,
Sollicitamque gerunt caſſa formidine mentem.

Vetus eſt clariſſimorum Philoſophorum querimonia paruulos tradi imperitis mulierculis, quæ eorum animum ad res humiles abiiciant, vaniſque frangant terroribus, deinde tradi inſtitutoribus, qui bonarũ rerum rudes falſum, aut veriſimile pro vero doceant, ſuaque ſomnia, quibus, etiamſi in viros euaſerint, deluſi, facilè ſe credunt Poëtis, qui horum ignoratione ad perniciem abutuntur, & optimates in quibus gratiæ & præſidij eſt plurimùm ſuis laqueis irretiunt, vt iis qui ſecũ non conſentiunt, vncum impingant. Hæc palã aguntur, & nemo audet hiſcere, quin vocetur in crimen. Felix nimium prima ætas, quæ iis præſtigiatoribus caruit; nam antè Orpheum & Linum nulla eſt litera. Poëtas etiam tollunt è ſua Rep. viri pij; quia Poëtæ eſt fingere & verſari in nugis, quibus euertendis operam poſuit Seneca in eo libello, qui de ſuperſtitionibus inſcribitur, & quem periiſſe dolemus. Aduerſus Poëtarũ furorem & audaciã Varro vim eloquentię oſtendit, & eorum dãnauit μυθικὴν θεολογίαν, vultque hos homines omninò extingui, & eorum memoriam ſempiternâ obliuione deleri. Plura dicerem, niſi ſcires, quos hæc omnia attingunt, quique rem eandem verſant, cùm vnaquæque gens habeat ſuos Poëtas, quorum nutu & artibus optimorũ ciuium fortunas tentari, famam lædi, ipſumque caput in diſcrimen vocari legimus. Vterer exemplis niſi ea noſſes, & eorum technas, qui Poëtarũ myſteriis initiatos ſe eſſe venditant. Nos verò ab eorum moribus & ingenio ſumus alieni, qui diſſidiis æternum Vale diximus, nihilque beatius ac antiquius habemus animi quiete, quæ facit, vt gaudeas in ſinu tuo, & felici otio fruaris. Vale.

Maximè Reuerendo ſummoque Viro PETRO GASSENDO *Eccleſiæ Cathedralis Diniensis Præpoſito, Domino & fautori honoratiſſimo,* S.

PLurimum Reuerende Domine virorum eximie.

Parumabeſt, quin à redditis tuis ad me literis, humanitate ſingulari, hoc eſt, nationi veſtræ propria refertiſſimis, quintus iam menſis effluxerit. Et quia reſpondendi officium eò vſque differre viſum eſt, dum excellens carmen tuum cæteraque in honorẽ Schikardi τῶν μακαρίτου parata, ex officina Typographica vnà irent, ita factũ eſt, vt expectatione tardior eſſe cogerer. Modicũ hanc vrbẽ inter atque Tubingam, nec niſi bidui interuallũ interiacet. Et quia tamen propter itinera militaribus vndique latrociniis inſeſſa, vltrò citroque cõmeare tuto non licet, omnia lentè proceſſerunt, & quod valdè doleo, exempla parentationis, quorum vnum ab illuſtri D. Luillerio accipies, non ſaltẽ ſub finem noſtri mercatus, vbi commodiſſima erat occaſio, rectà Lutetiam ea tranſmittendi, ſed nunc demùm, Lanſio noſtro mittente, allata fuerunt vt non niſi cum mora lon-

 giore

giore & per viarum ambages peruenire possint. Dabis igitur huic tarditati, sed & literarum mearum breuitati veniam. Nihil poterat exoptatius accidere mihi, quàm vt prolixam & pridem admiratione diuinorum ingenij monumentorum, in animo conceptam tui obseruantiam, prolixa item epistola explicare, & vltrò oblatæ tanti Viri amicitiæ captare fructus vberiores mihi liceret. Verùm exhaustæ quatrimestri morbo, & prostratæ vires, vix pauculis hisce scribendis suffecerunt. Vt primùm valuero rectius (id quod ope Dei Medicorumque breui futurum spero) resumpto calamo, si permittis, amplioribus verbis vlteriori me gratiæ tuæ insinuare conabor. Vale, Vir summe, scribebam Argentorati, 19. vel 29. Januarij 1637.

Tuæ Reuerendæ dignitatis cultor obseruantissimus MATTHIAS BERNEGGERVS, *Historiarum Professor in Academia Argentoratensi.*

Doctissimo Viro PETRO GASSENDO *Theologo*,

ATHANASIVS KIRCHERIVS S. P. D.

MOrem tibi geram, mi GASSENDE, & tantò quidem libentiùs quantò iussio tua mihi gratior & occasio tibi gratificandi opportunior, hâc enim futurum spero, vt quam dulcissimi Peiresij nostri operâ quondam Aquis-Sextiis tecum contraxeram necessitudinem, vti locorum intercapedine, ita occupationum itinerumque complurium distractione penè extinctam è fauillis resuscitem, & quanti te tuaque studia faciam, quamque dicto iussis tuis sim obediens hocce breuiusculo testarer epistolio. Iussisti vt Eclipsin quam die prima Iunij currentis anni Sol subiturus erat, obseruarem; feci quod iussisti & ea quidem diligentia quàm iubentis merebatur authoritas; quod si expectationi tuæ non vsquequaque sit satisfactum, non meæ id in negotio exequendo, promptitudine, sed iniuriæ Cæli quòd eo ipso die adeò se contumax ac turbulentum exhibuit; vt faciliè monstraret id se nobis inuidere, quod videre à tot annis plerique optârant Mathematici. Rem igitur eo quo sequitur modo & methodo aggressus sum prima die Junij hora 2. pomeridiana, instrumenta obseruationi destinata loco opportuno exposui. Tubum opticum loco particulari per obscuratæ fenestræ relictum foramen, fulcris quæ vertebris suis ad tubum in omnem partem situsque differentiam facilè contorquendum instruebantur, nixum in subnexam Tabulam, in qua futuræ Eclipseos in suos digitos & minuta distributæ schema delineâram direxi. In contiguo loco duæ aliæ fenestræ erant in quarum vna Quadrans Azimuthalis in horizontis centro circumuolubilis in gradus & minuta summo studio distributus ponebatur, in altera sciotericum duplex, Astronomicum videlicet & Italicum in quadrantes & minuta à Clauio quondam exactè distributum Soli exponebatur. His igitur omnibus ita rite instructis adscitisque in operis executionem duobus aliis Patribus multum exercitatis; ego tubo ad punctorum Solarium obscurationem indagandam dirigendo, alter altitudini Solis, horis denique metiendis tertius intentus vnusquisque ad commisso sibi munere probè fungendum, tempus rei bene gerendæ opportunum operiebatur. Primum itaque Solis obscurati punctum, quantum nobis quidem nubes earumque lucida interualla permiserunt, ope vitrorum viridium obseruauimus incidere in horam 5. à meridie & min. 33. quibus in quadrante respondebant 18. gradus altitudini Solari & min 24. Hisce nobis occupatis veluti succensens Cælum, Solem adeò enormi nube texit, vt de obseruatione perficienda penè desperaremus. Post nubila tandem aliquandiu desideratissimus nobis illuxit Phœbus; cuius faciem ego tubo excipiens 4. punctis & 15. minutis obscuratam inueni, eodem tempore in Quadrante altitudo Solis inueniebatur graduum 18. min. 36. & in horologio, hora 5. à meridie & minut. 48. hora 6. & min. 10. denuò discum Solarem 8. circiter punctis obscuratum inueni, Sole alto gradibus 9. minut. 43. Posthac luminaria adeò profunda nube se abdiderunt, vt imposterum videri ampliùs non potuerint. Atque ex hac nostra obseruatione, mi GASSENDE, facilè colliges Argolum ferè mediam horam à vero aberrasse, magnitudinemque Eclipseos puncto integro à vero defecisse cognitam est. Sed hæc omnia tibi exactius exploranda relinquo.

Cæterùm multa mihi de calamitoso itineris mei Melitensis successu tibi scribenda forent. Mira quoque quæ dum Æthnam & Vesuuium conscendi, huius voraginem quoque dum Liparis adij, dum inauditis Terræ motibus in Calabria præsens interfui, communicanda essent. Verùm quandoquidem de iis particulari libro forsan tractaturi sumus, superuacaneum esse ratus sum, iis recensendis tempus perdere. Modò Romæ dego in gratiam cum pristinis Musis reuersus, Hieroglyphico operi noctu diuque intendo, in quo si aliquid laude dignum præstitum fuerit, post Deum D. Peiresio acceptum fero, hic enim fuit primus huius operis adeò per totam Europam exoptati promotor, nec enim ego vnquam tantæ molis opus humeris meis imponi mihi passus essem, nisi is authoritate sua, quâ pollebat maxima, me fulciuisset. Opus ipsum pecunia clam suppeditata, libris, aliisque ad rem bene gerendam necessariis abundè animasset. Imò alios quoque ad opus quacumque tandem ratione promouendum, præsertim Mecænatem meum continuis stimulis incitasset. Huius Viri inexplicabilem peritiam atque in promouendo literario negotio feruorem ego 80. epistolis prorsus longis omni

recon

reconditioris eruditionis genere, atque veteri ſapientiæ arcanis refertis, quas ad me de Hieroglyphico negotio dedit, teſtari poſſum. Atque hæc de ſtudio Hieroglyphico. Interim ſubceſiuis horis aliud opus molitus ſum, quod dum hæc ſcribo ad Coronidem perduco. Eſtque de arte Magnetica Opus tripartitum, cuius primus liber ioritulatur Magnes, ſiue de effectibus raris & prodigioſis Magnetis; alter Magnes applicatus, in quo quæ mirands io Geometria, Caroptrica, Statica, Aſtronomia, Gnomonica, Mechanica, Steganographia, Thaumaturgica, Coſmographia, ſimilibuſque Magnetis ope fieri poſſint variè oſtenditus. Tertius liber Catena Magnetica dicitur quâ totum Mundum ſingulaſque eius partes μαγνητίζειν oſtendo. Opus, ni fallor, placebit, cùm omnia in eo varia probatiſſimorum experimentorum demonſtratione, ſine qua omnem Philoſophiam noo immeritò mancam atque ioutilem exiſtimo, comprobantur. Mox vbi impreſſus fuerit, dabo operam, vt te eius participem faciam. Atque hæc ſuor, quæ tibi breuiter, mi GASSENDA, communicanda duxi. Quid tu porrò modò moliaris ſcire aueo, oon dubito omnia vt ſoles magna & ardua; quæ vt ad finem deſideratum perducas, Deum Optimum Maximum obnixè deprecor. P. Scheiner impreſſit modò Opus oouum contra coniectores Aſtrologos, quod tamen ad manus meas oondum peruenit. Vbi Romam appulerit, dabo operam, vt tibi propediem exemplar tranſmittam. Cætera D. Naudæus vtriuſque amicus optimus ita & integerrimus perſcribit. Ignoſces manus volantis errores, valdè enim timeo, na incooditis hiſce literis meis bilem tibi potiùs quàm cor moueam. At cùm occupationes meas nôris, multáque ſcribendi materia, literis formandis inhæsere nou me permittit facilè feſtinationis meæ veniam à te me impetraturum confido. Vale, amicorum optime, meque vt ſoles, amare ne deſiſtas. Datum Romæ 2. Iunij 1639.

Tui quem noſti amantiſſimus
ATHANASIVS

Clariſſimo & Nobiliſſimo Viro Domino
PETRO GASSENDO,

HIERONIMVS BARDIVS
S. P. D.

IN doctiſſimi mei patrio ſolo plurimum cooiuncti, & indiſſolubilibus amicitiæ vioculis obſtrictiſſimi Liceti typis datis Epiſtolis tuam vaſtiſſimam eruditionem doctrinamque ad Sidera extollendam contemplans me tibi maximè oppigneratum opperi qood factum eſt. Vt me in amicorum tuorum album ioſcribi curarem, quod quidem ſi feceris mihi gratiſſimum erit, qua de re plurimum te etiam atque etiam exoro. Scirem libenter an Petrus Ioannes Faber Medicus Monſpellienſis Caſtrinodaueri Medicinam iam faciens viuat, quo loci degat, quid agat, quid meditetur, an ſuom Panchymicum & Philuſophiam reformatam euulgauerit, habeo enim præ manibus multis ab hinc annis opus, in quo Philoſophiæ libertatem cum ipſa Iatrochymia vindicare contendo in genere, & io ſpecie, eorum propriis cauſis & Elementis, qualitatibus & paſſionibus in lucem euocatis, & iam primam partem habeo, ferè ad vmbilicum elaboratam, ſed actom agere ita ſemper iniquum fuit, admoneas quæſo, Vir Eruditiſſime, an aliquod conſimile opus ſubolfeceris à quoqoam meditari, multa in tenebris conſepelini quæ omninò noua, & ratione methodi & rerum pertractandarum digeſtione non erant, illaque Endimioni conſecraui huic me operi addixit mea aduerſa corporis valetudo, & medicamautorum craſſa farrago exhibita, quæ mihi natiuum calorem humidumque fixum ferè conſepeliuit; quapropter noua viuificatione indigerem. Scire præterea vellem cui morbo expellendo Aquæ-Sextiæ comprobentur. Diu Mantuæ huic Scientiæ ſedulam diligentiam oauaui, & poſtremo Piſis quo in loco Ariſtotelem & Platonem poſt Eruditiſſimum Mazzonium poſtremus per aliqoot annos ſum interpretatus, & occaſione amplæ Pharmacopææ Chymicæ, Medicææ Florentinæ conſimilis multa ad actum practicum experientia circumvallatum produxi, ſed præ imbecillibus viribus vſque adhuc omnia experiri non licuit. Habeo enim ego ſolus doctiſſimi Viri Vincentij Thornei Angli arcanum Philoſophicum, qood quidem ex eios epiſtolis Syngraphis & eiuſmodi ſcriptionibus conſtat Ferrariæ & Venetiis ad actum practicum eduxiſſe: præſertim verò ex Ædis Monetariæ Ferrarienſis reſcripto, & qoidem patet lucrum 80. pro quolibet 100. redidiſſe Duci Alphonſo de cuius mandato opus aſſumpſerat exequendum, quod qoidem arcaoum habeo eius manu ad amuſſim exaratum, & duorum menſium ſpatio perficitur, & facili negotio à Viro in his negotiis experientiis comprobato, io actum practicom educeretur, & ex his quorum vidi Myriadas mihi plurimum arridet, eo quod præſertim rationibus Philoſophicis innitatur, & Phanaticis imaginationibus non adhæreſcat, & quia in his regiooibus multos huic operi addictos perſentio, libenter cum aliquo fido Achate me coniungerem, ne palinodiam canere mihi eſſet neceſſarium.

Ar enimverò quòd opus vrgeas & quid mediteris Typographiæ commeodandum admoueas velim, præſertim verò de his quæ Epicuri Philoſophiam reſpiciunt. Ego enim etiam Platonicam prædicare & à tricis & nodis extricare contendo, & quæ omninò noua in Phaſibus & Phenomenis Cæleſtibus obſeruaris ſcribas. Mitto ad te opuſculi Exemplar de quo iodicium tuum elucidare ne graueris. Typis excuſus eſt liber Galilæi de motu quatuor dialogis

Italicis

Italicis ſuo mora expeditus de quo quidem Senis apud ipſum decem dialogos videram, multa quidem noua, ſed libellâ Phyſicâ & Mathematica lance æquilibranda proponit. Vale magnum Matheſeos incrementum meque tuis iuſſis paratiſſimum perſentias. Datum Rapalli 11. Kalendas Octobris 1639.

Clariſſimo, Doctiſſimoque Viro Domino
PETRO GASSENDO

FORTVNIVS LICETVS B. A.

ACcepi luculentiſſimam epiſtolam tuam, PETRE GASSENDE, Vir omniſcie, quæ tantum abeſt vt longitudine ſua, volumen integrum exæquans, vllo me tædio moleſtauerit, quod potiùs ingenioſis digreſſionibus, & argutis admodùm paradoxis, in ea ſubinde ſa ſe conſequentibus, me adeò delectauerit vt eam legere aggreſſus, occuluerim niſi tota perlecta, ſingulisque partibus eius attentè conſideratis, de manu deponere. Suſpicio miram ingenij fecunditatem, in omni doctrinarum genere tam docta ſcribentis ſolertiam, abditas rationes è rerum natura tam promptè depromentis: & felicitatem, difficilia & obſcura tam expeditè dilucidéque proponentis. Oſculor inſuper inſignem animi modeſtiam tam vrbano liberalique more cum Antagoniſta controuerſias agentis. Quamobrem eſt vt ingentes tibi gratias habeam de tam ingenua comitate, quâ mecum diſputas &, de multi-iuga doctrina rerum occultiorum, quâ me cumulate voluiſti. Meum verò reſponſum ad ea, de quibus tecum nequeo conſentire, non eſt cur vnica diſceptatione breuiter abſoluenda comprehenſum expectes; tot enim ea ſunt, tamque difficilia, vt neque ſub vnius libri titulo ſingulari contineri valeant concludive debeant; neque breui temporis tractu ſatis expediti poſſint, à me præſertim in aliis occupatiſſimo. Quia verò mihi neceſſitas ingruit in præſentia reſpondendi Cl. Galilæo de candore Lunæ, cogitaui ſimul in ea diſceptatione perpendere, quæ tu illi conſentiens contra meas rationes affers ad calcem epiſtolæ; quorum exemplar ipſe tranſmiſi nuper ad inclytum Virum, quod ex tuis ad optimum Naudæum datis agnouerim, te percupere cogitationes iſtas tuas earum cupidiſſimo Viro communes fieri. Reliqua capita ſuperiora tuæ diſputationis decreui ſeorſim expendere in altero Volumine de quæſitis per epiſtolas à C L. Viris, quod iam adornare cœpi. Interim mittam ad te vel per Clariſſimum Naudæum, vel per Bardinum noſtrum, quæ poſt Litheoſphorum è typis hactenus mihi prodierunt opuſcula. Tu verò me amare ne ceſſes, vt ego te plurimùm colo, Vale. Dabam Bononiæ 6. Idibus Nouembris 1640.

PETRO GASSENDO *Eccleſiæ Dinienſis Præpoſito digniſſimo,*

ANTONIVS GODEAV *Epiſcopus Graſſenſis* S. P. D.

INgratus & inhumanus eſſem, Vir Doctiſſime, ſi Clariſſimi Viri hiſtoria abſque voluptatis quàm ex illius lectione cœpi, ingenua ſignificatione in manus tuas redirer. Cùm primùm audiui ab amicis tuis, te hanc Spartam excolendam ſuſcepiſſe, non dubitaui, quin exornares. Sed, vt verum fatear, non exiſtimabam literati hominis mores, & ſtudia, iſtam poſſe conficere hiſtoriam. Dij boni! quàm nobilem, quàm omnibus numeris abſolutam, quibus, quantiſque ſcientiarum, artium ornamentis illuſtrem feciſti? Ita Nobiliſſimi & ſuâ famâ maioris hominis præclaram indolem, ingenij vim, memoriæ felicitatem, inexhauſtam diſcendi cupiditatem in ſcientiis & diſciplinis illuſtrandis, ab omnibus vindicandis & compendioſiori via explicandis, indefeſſum ſtudium, ita miram in naturæ miraculis explorandis, variiſque experimentis probandis diligentiam; ita generoſum opum contemptum, morum innocentiam, in amicitiis retinendis conſtantiam, in omnibus bonis iuuandis, & colendis alacritatem & ſollicitudinem, ita, inquam, hominem ad viuum exprimis, vt Peireſium audire, & præſentem contemplari, mihi viderer, cùm eruditiſſimos, & rariſſimos tuos commentarios legerem. Dignus ſanè ille Vir, qui poſteritati commendaretur, ſed fœlix, qui GASSENDVM laudum ſuarum præconem inuenit. Quidquid librorum, gemmarum, Iconum, numiſmatum & cæterorum id genus, ſumma cum diligentia, nulliſque parcens ſumptibus, in vnum colligere potuit, iniuria temporum vel alio caſu, diſtrahi facilè poteſt. Sed tu illa omnia in tuto collocaſti, cùm ita accuratè de ſingulis, poſteros voluiſti certiores facere. Mirus Styli candor, infinita eximiæ eruditionis argumenta, exquiſitæ de rebus occultiſſimis coniecturæ, omnia, vt vno verbo perficiam & Peireſio, & GASSENDO & melioribus ſæculis, & æternâ hominum memoriâ, digniſſima. Scis quàm procul ſim ab adulatione, itaque, mi GASSENDE, crede me ex animo tuum opus laudare. Quas moras nectis, quare literatis hominibus, literarum Decus & præſidium in tuis ſcriptis redivinum, exhibere procraſtinaris. Hoc à te manes Peireſij poſtulant, hoc à te Reſpublica literaria expectat, hæc currente calamo ſcripſi, non dubito, quin barbarè. Sed tibi, tuiſque Muſis loquor, quæ ſtyli barbariem vt ſunt humaniſſimæ, facilè excuſabunt. Saluta meo nomine, illuſtriſſimum Comitem, nec ita illum tibi totum ſeruas, vt illius amantiſſimo & obſeruantiſſimo, copiam non facias. Pluribus amicis tantus Vir poteſt ſufficere, Vale, & nos ama, idipſum

vt

vt faciant, Clariſſimi amici noſtri D. de Beauſecueil & de Beruille opto, eniaè peto, & facturos ſpero. Fruere dulciſſimo illorum conuictu, nos rupibus noſtri affixi, animi tædium & ſolitudinis moleſtias, ferre conabimur iucundius tui gratiſſimi aduentus expectatione. Vale iterùm, & loquacitatem excuſa. Thononi. die ix. Decembris Anno Incarnationis 1640.

PETRO GASSENDO PAVLVS DV MAY S. P.

TVi conſuetudinem, imò potiùs arctiorem amitiæ inter nos neceſſitudinem anteſtor (Vir Clariſſime) vt in eminenti litis futuræ periculo, illuſtriſſimi Prouinciæ Prouinciarum Proregis oraculum, ex Tripodis tui cortinâ conſulere mihi liceat, ne domeſticis laceſſitus negotiis, quæ fratris & nepotis ex fratre animos neſcio quo fato diuidunt; calamitatem priuatam ingemiſcere feſtinem, illi ſiquidem Toloſani Senatus Tribunali ex programmatis Regij formula abdicati, & Aquenſis iuriſdictionem ſortiri forſan litis ordinem in iudicio proſequentur, quem nihilominus interturbant ex priuato voti noſtri ſuffragio Illuſtriſſimus Princeps Condæus cùm nuper Idibus Nouemb. Toloſæ ageret; etenim agnatos circa negotiorum tricas in ſinu dulciſſimæ patriæ arbitrum calculo addixit, qui alterum ſi diſſentiant in dirimenda lite deſtinent: crediderim illos (Vir Erudite) circa mandati tantæque gratiæ religionem obſequij gloriam ſectari, attamen inter ſpem metumque dubius, Illuſtriſſimum Principem Comitem D'Aletz tui ope & auxilio ſuplex adire feſtino; ne ſcilicet alterum cognatorum priuatâ authoritate in Senatu commendet, ſed ex amuſſi & trutina tranquillo vultu vtriuſque delicia pendat & Illuſtriſſimi Principis Condæi genio morem gerere obluctanti perſuadeat, & Toluſam redire iubeat; ne rei domeſticæ commodis litigandi procax libido detrimentum patiat, & inſano litis, itineriſque labore rationes expenſi ſera in fundo patrimonia computet. Bene Vale, dum mandatum ex epiſtola Heroïs, qui te amicum è re nata nuuit expecto. Diulone pridie Kalendas Febr. A.D. 1641.

Robertum bene-valere te noſſe velim, grataque recordatione Sacros cineres Lazari & Magdalenæ lucubrationibus tuis ex pignoris formula appone.

Reuerendo Clariſſimoque Viro Domino PETRO GASSENDO, SAMVEL PETITVS S. P. D.

INuitus penè iuſſi tibi dari, Vir Summe, cum hoc epiſtolio exemplar obſeruationum noſtrarum, nollem enim doctiſſimum Petſium, id eſt te iſta legere, ſed quia iacta eſt alea, vide, & ſi me amas mone atque emenda; hic enim vnicus finis eſt, cur ad te mittam: nihil certè magis pro amico feceris, nihil mihi gratius, quod vt à te impetrem eniaè te rogo Vale, Vir Erudtiſſime, & nos amare perge. Nemauſi ad diem Kal. Sextil. anni Dionyſiani 1641.

Clariſſimo & Doctiſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO, HIERONYMVS BARDIVS S. P. D.

A Naudæo intellexi te Pariſiis pro commoda occaſione edendorum tuorum librorum commorari, teque meas ſimul cùm clari noſtri Liceti dialogis recepiſſe, quod mihi quidem gratum maximè fuit. Opus meum typis etiam excudendum promptum erit. Ideoque aliqua commoda ſedulaque Typographi tibi familiaris operâ vti vellem, pro qua tuam humanitatem vehementer imploro, & deprecor. Iuſtum quidem Volumen erit duobus vel pluribus Tomis, prout illi ſatiùs videbitur diuidendum, deque Philoſophiæ libertate ad Platonis aures, & de Iatrochymia, vt quarto & præcipuo Medicinæ inſtrumento, ac de Medicina ſacra inſcribibitur. Opus quidem nouum erit non rerum tractatione, ſed iucunda Encyclopædiæ permiatione, qua curioſum erit, ideoque (vt me clarus Licetus & Naudæus admonent) ab omnibus exſpectatum, & facilem exitum omninò præſtolatum. Claro Gaffarello multas meas de literas, de quibus nullum mihi gratum reſponſum accidit. Idem & claro noſtro Liceto euenit. Scite vellem an librum de erroribus Medicorum ex Hebræo manuſcripto Codice, quem in præfatione ad Medicinalia Campanellæ promittit, euulgauerit, & curet vt eius opera ad nos tranſmittantur, ne tanti Viri laboribus diutiùs ieiuni ſimus, quod & de tuis à te factitatum iri peroptarem. Ab eo vellem literas valdè commendatitias pro claro Gauffrido Sereniſſimi Ducis Parmæ, &c. à ſecretis pro meis negotiis cum ipſo pertractandis, vel quæ tota eſt aura beneuolentiæ illas mihi percommodas cures. Inſudat Licetus noſter in reſponſione ad epiſtolam Galilæi, aculeis omninò & ſalibus ſine ſale conditis refertam, quæ propediem lucem expectat. Vale mi amantiſſime GASSENDE, meque tuis iuſſis ac nutibus à me valdè peroptatis paratiſſimum perſentias, & cognoſcas. Genuæ 12. Iulij 1641.

Doctiſſimo Clariſſimoque Viro Domino PETRO GASSENDO, PHILIBERTVS DE LA MARE, *in ſupremo Burgundiæ Senatu Regis Conſiliarius*, S. P. D.

GEſtiuit animus ex quo te Cl. Peireſij vitam ſcribendam ſuſcepiſſe accepi, nemo enim

enim erat, qui elegantiùs concinnaret, nemo qui Virom omni huminum memoria dignum propiùs obseruasset quàm tu, qui tum cummunis patriæ cum studiorum ratione arctissimam cum eo necessitudinem habuisti; & si Alexander edixit olim ne quis ipsum alius, quàm Apelles pingeret, quàm Pyrgoteles scolperet, quàm Lysippus ex ære duceret, quidni & solius GASSENDI opus est vita Peiresij, cùm te Virom omnisciom literatus orbis suspiciat & demiretur. Iampridem mens mihi eadem fuerat, quæ huncce tibi laborem suggessit, & ob id à Cl. Viro Riantio Senatore Aquensi popósceram nonnullos in eam rem commentarios, sed vt ille monuit te huic operi ab aliquot mensibus incumbere animum à proposito reuocaui tum propter meum in te studium cùm quia tenuitatis meæ conscius vereret ne malè habita esset Peirescij fama posthuma si me scriptore vulgaretur; tibi ergo hæc Sparta incumbit & tuâ gloriâ & Peiresij memoriâ digna, ergo neque tantum hoc nomine beatum illum dixi, quod res cedro dignas gesserit, sed quod eum GASSENDVS celebrare instituerit, magnum ergo erit quod debeat tibi Respublica litterarum si susceptum opus fœliciter (vti sperator) confeceris; ego gratiam habebo nullo vnquam modò rependendam, eoque strictiorem quod Cl. illius Musagetbæ virtutem & doctrinam perpetuò cultu prosecutus fuerim, præter-quam quod mihi ad te Virum toto orbe celebrem aditum fecerit; quod si te meis votis secundum recepero, tuamque demereri beneuolentiam valuero, nihil vltra conatus meos erit, quo æternam obsequij in te mei fidem restatam relinquam. Vale, Diuione 5. Kalendas Augusti 1641.

Clarißimo Viro D. PETRO GASSENDO *Theologiæ Doctori, & Ecclesiæ Diniensis Præposito,*

ANTONIVS FRANCISCVS PAYENVS S.P.D.

ETsi tardiùs Musas nostras ad te peruenisse credideris, qui illas cum edita à te Peiresij nostri vita, publicas faceres, dum iam prælo excussum opus in lucem prodiit, dum consignata tibi exemplaria exegere forsan, vt iam communia fierent, prout me Baronis inclyti literæ certiorem reddiderunt; adhuc tamen tempestiuè se se offerunt tibi; vt se tuæ mancipent clientelæ; vt tuas, amicitiæ vinculo, Charites sibi deuinciant. Nimirom aliam nusquam mentem habuerant, quàm vt tibi sua amoris & honoris pignora traderent, dicata tuæ virtuti obsequia nunciarent; lætamur quòd citiùs quàm crederemus conscriptom è typis opus exierit, cùm inde citiùs in publicum prodire debuerit, vt noua admirationis argumenta, nouæ laudis accessione commendent authoris merita. Expectabam in dies partum ingenij, quem mihi, notus tibi Sangenesius promiserat de tuis & Peiresij laudibus editurum, eâ mente, vt mei ruditatem styli, politioris cuiusdam manus industria leniret, temperaret ingenij peritia, sed nescio quis animi scrupulus, vt palinodiam caneret, impulit, aut quis genius, vt fœtus emergeret, impediuit; ita vt elusa sit expectatio nostra moras rumpere debuerit transmisso ad te hoc epistolio, contenta scilicet vt ignorantiam nostram agnosceres, dummodò affectum in te nostrum probares, ingenuitatem mentis gratam haberes. Vnum addo vt si quid aliquando supersit otij aliqua ex obseruatis communicare memineris, vt promiserunt tuæ ad nos gratiarum manu conscriptæ literæ, nec non etiam si quid noui fuerit super acus Magneticæ declinatione deprehensum; de qua dum scripsi aliàs P. Athanasio Kirchero Soc. IESV in vrbe Roma Mathematum Professori tibi noto, is mihi responsum dedit fusè de ea scripsisse in libro, quem nouiter ipse in lucem edidit & Magneticum opus nuncupauit, in quo tui nominis & doctrinæ mentionem vt decet fecisse rescripsit. Cæterùm finire nequeo quin meritas tibi grates rependerim, de humanissima quam habuisti de me, in Baronis inclyti literis, recordatione; quæ me inde tanto obligationis nexu deuincit vt me in æuum omne memorem simul & debitorem reddat; nusquam ergo tanta tibi beneficia rependam, vt immortaliter à te pendeam; salutem illam quàm iussisti tuo nomine, dedi Eximio nostro San-legerio, qui tua obseruans merita, exegit à me vt reciprocas eius nomine salutes hæc carta rependeret. Vale Vir Celeberrime ac Doctissime, & amore, quo cœpisti immeritum prosequi perge. Datum Auenione postridie Kalendas Octobris 1641.

Nobilissimi ac Excellentissimi Viri NICOLAI FABRICII FABRI *Toparchæ* PEIRESKII, *& in Supremo Senatu Aquensi Regij Consiliarij,*

EPITAPHIVM.

PEiresti quid Parca dies præscindis? an illi,
Quod nulli parcas, parcere fama negat?
Falleris? & dirâ tentans abrumpere falce
Fata Viri, falsis ludis imaginibus?
Viuit Peiresij, viuit sub marmore nomen,
Viuent Fabritij nescia facta mori.
Munere Peiresii vixit dum Pieris ipsa,
Viuet Peiresius munere Pieridis.
Quid mirum! Musas aluit, pro munere vitam,
Quæ vitam accepit, reddere Musa potest.
Viuit in illustri, virtus transmissa, Nepote,
In quo pars superest magna relicta sui,
Officiosè nimis, tumulo secede, viator!
Peiresii fatis Parca nocere nequit.
Nempe vices hominis superas Peiresius Heros,
Inde suas voluit fallere Parca vices.

Clarißimo ac Reuerendißimo Viro PETRO GASSENDO *Philosophicæ ac Theologicæ Facultatis Doctori, Diniensis Ecclesiæ Præposito, &* PEIRESKII *Vitæ scriptori facundißimo,*

ELOGIVM.
PALLADIS ET PHIDIÆ ICON ALLEGORICA.

Sic Palladem Phidias expressit, vt etiam sui speciem impresserit,
Ne venerari liceret formam illius,
Quin raperet admiratio alterius.
Eā insertis artu vnam alteri: vt eadem vtriusque referret effigiem,
Ac si ex immortali Pallade, immortalem fieri posse crederet:
Æternique operis gloriâ æternum Authorem referret.
Sed tu GASSENDE! *dum stylo penè cælesti*
Peirescij vitam exprimis: tuam imprimis
Simúlque immortalem reddis.
Dum vitam, quam scriptis designas,
Tuis etiam factis ad viuum repræsentas;
Peirescium in te rediuiuum facis.
Et meliori quàm Phidias æternitate
Tuam ex Peireskij gloriâ gloriam auges.
Scilicet Phidias tempori: tu æternitati pinxisti,
Decuit ergo illum perijsse tempori: dum tu viuis æternitati.

VOTVM.

Perge Vir inclyte! perge! & ille qui te prouocauit amor,
Vt Peireskij nostri vitam, tuis & scriptis, & factis expressam
Duplici gratitudinis fœnore, publicam faceres,
Ille idem excitet te, ad sublimia natum;
Vt quæ de incognita Epicuri sapientia
Quæ de Solis, & Lunæ diametris,
Quæ de Mercurij motibus tibi vni notis
Viuente, imò vidente Peirescio,
Perdius, & pernox obseruasti,
Meritam in lucem edas.
Non potest Mercurius semper sub Solis radijs delitescere,
Erumpere tãdem in lucem debet auspicijs tuis,
In necessarium Astronomiæ Reipublicæ commodum ac votum.
Indigebat quippe nouo Tychone Astronomia,
Qui præcoci morte præuenti Brahæi vices expleret,
Parallaxes, refractiones, Solis Lunæque diametros corrigeret,
Astronomiam numeris omnibus impleret.
Quid mirum! te iam alterũ Tychonẽ agnouerat,
Schickardus ille totius Germaniæ laus, & Astronomiæ decus
Ille te, hac de re, suis ad tuum in Sole Mercurium literis interpellauit,
Hoc velut ex Tripode Tubingensis Orator
Etiam inter Schickardi funera effudit oraculũ,
Scriptis confirmauit Lansbergius,
Tuis dum suas hypotheses firmauit, Phænomenis.
Quid plura? dum Galliæ caput Lutetia
Musarum Parnassus, literarum Athenæum, Orbis Epitome
Te talem proclamat.
Prædicat Germania, venerãtur Aquæ Sextiæ,
Admiratur æmula Romanæ vrbis Aueniō,
Fatetur omnis regio Solis illustrata radijs,
Tua conscia virtutis.
Hoc vnum superest
Vt dum tuam laudibus Peireskij hinc vsque ad Sidera noti Pieridem animas,
Resonet apud omnes, perennis tui nominis gloria.
Decet nimiriùm omnes, quibus se se præbuit familiarem tua virtus,
Admiratione raptos, ad Peireskij nominis, tuique famam,
Velut ad Orphei Lyram exilire.
Mutuóque laudum certamine, victoriam ambientes,
Tuis meritis applaudere
Et vtriusque gloriæ perennitatem
Æternis vtriusque gestis modulari.

I licet Viator hoc priùs Carmen lege

Dum mea Musa canit GASSENDI *carmine laudes*
PEIRESIIQVE *fugit, cui sua dona ferat,*
Sistit Musa gradum: Musas tractauit vterque
Sic vtrique potest, laus vtriusque dari.

A. F. P.

PETRO GASSENDO *Suo*, PHILIBERTVS DE LA MARE, S.

Tantum abest vt mihi periculum in mora fuerit, quod meis ad te datis maturiùs non responderis quin-imo tui beneficio Cl. V. Peirescij vitam à te nuper scriptam accepi, legi, pellegi, nam illa est, cuius contemplatione quisque ad virtutem, & capessenda seriò ingenuarum artium studia fingi potest: Sed quod pluris est, accessit huic muneri beneuolentiæ tuæ sponsio omni munere maior, de qua grates referre non opis est nostræ, nam mutuum non reposcit tanti beneficium, agere autem omninò animi mei est omni studio tibi deuotissimi. At nemo ne post descriptam magni illius Musagethæ vitam, Pinacothecam illius refertissimum omnis antiquariæ supellectilis penu describet? certè Reipublicæ literarum nimium interest ne tot laboribus & sumptibus, quibus non pepercit Vir ille Heroïci spiritus, comparata antiquæ historiæ documenta puluere, & squalore sepulta dormiant (vt ita dicam) penes hæredem; illud mihi in votis fuit, & etiamnum totis animis exopto, vt ab erudito quopiam id operis suscipiatur, qui grauissimis clarorum scriptorum testimoniis res illas priscæ ætatis illustret, præsertim eas quas de ponderibus, & mensuris veterum sibi comparauerat Peirescius, à cuius Schedis non leue auxilium suppetet, nam illum accepi paucis ante obitum annis operam posuisse

huic rei inter absoluti æui ambages meo sensu difficillimæ. Ab Amico tuo qui epistolam dedit audiui te illustrandæ Epicuri Philosophiæ totum esse, bene erit, tu nempe falsam imperiti vulgi sententiam haud sanè huic Philosopho æquiorem radicitus euelles, scilicet cùm de illo mentio habetur, circumfertur tanquam omni vitiorum genere corruptissimus, at prauis licet nonnullis erroribus imbutus, veri tamen Philosophi speciem in multis præ se fert, neque adeò Epicurus est, quàm populari dicterio iactatur, tantùmque illi tribuit Lucretius, vt crediderit Epicurum cæterorum omnium Philosophorum lumen obscurasse; tuum erit, vt probatas Epicureæ Sectæ sententias sententiæ tuæ pondere, & calculo firmare, ita & illius næuos pro acerrima ingenij tui acie repellere. Ego autem Iacobi Guyoni rerum apud Æduos nostros capitalium quæsitoris opera vulgare cogito, hominem si non vultu, famâ saltem tibi notum fuisse opinor, nam ille τῷ μακαρίτῃ Casauboni, & Clarissimi Viri Salmasij familiaris non pauca reliquit fœlicis ingenij monimenta, si quæ apud te sint illius stylo, stricta vel soluta oratione, Græco, vel Latino idiomate exarata, copiam facias velim, nec non eorum quæ de vita, & moribus illius acceperis. Vale, & me ama tui studiosissimum. Scribebam Diuione 9. Kalendas Nouembris 1641.

Clarissimo & Doctissimo Viro Domino PETRO GASSENDO *literatorum Primipilo meritissimo,*

HIERONYMVS BARDIVS S. P. D.

QVam admirabilem experientialem Philosophiam Typis exaratam esse intelligo, quæ tamen adhuc ad nos non peruenit, meam tamen ideam Medicinæ Sacræ Claro nostro Naudæo commissam tuas manus cum meis literis occupasse mihi persuadeo, cui quidem scribo quid pro meorum opusculorum permutatione magna tuorum maous habeatur. Typis Romanis imprimitur Meteorulogia Patris Nicolaï Cabei Societatis IESV, in quo volumine vnam experientialem Philosophiam promittit. Pater Mersennius cum Claro Ioanne Baptista Baliano diutiùs est commoratus. Et ad meas aures non peruenerat cum tamen eius Religiosis Patribus, eius aduentus notitiam mihi insserim manifestandam. Vale diutiùs incolumis tibi, & Reipublicæ literariæ, méque redamare satagas. Genuæ Kalendis Nouembris 1641.

Literæ Illustrissimo Domino Ioannetino Iustiniano pro Rege Christianissimo agenti committantur.

PETRO GASSENDO *Suus* PHILIBERTVS DE LA MARE, S.

QVoniam de Guyonio nostro nonnulla cognoscere cupis, paucis habe. Patria illi Augusta Æduorum, genus omnino literatum, bini nempe illius fratres politioris literaturæ studio inclaruerunt, eorum vnus præter huius gloriæ decus etiam & sanctitatis famam addidit, eo celebriorem quod vrbis patriæ infulas sibi oblatas reiecerit quasi irritamenta malorum tenui in Lexouiis Sacerdotio contentus; Iacobus autem noster rerum capitalium quæsitor, apud suos pangendis carminibus delectatus imprimis neminem suo æuo habuit, quicum eo de Poëticis studiis iure posset contendere, nam neque quæsitos verborum ambitus, neque molles sermonis lusus in illius operibus animaduerrentur, sed concinna oratio repit cum leuioribus, & cum grauioribus assurgit ad rei dignitatem; omnium instar esto iudicium Nicolai Borbonij inter meliores notæ Poëtas Doctissimi, qui cùm nonnulla Guyonij opera legisset, ea Cedro digna renuntiauit, mitto illum Arabici sermonis scientia celebrem Isaacio Casaubono innotuisse, quorum cùm vterque Grammaticam huius idiomatis teuuisset, hæredum incuria periit ea, quam confecerat Guyonius. Multa quoque in Græcos Patres molitus adnotauerat, sed indigesta, verùm omni opera Poëticæ data, hoc scribendi genere potissimum ingentem sibi famam quæsiuit. Hæc habui quibus te de Guyonio nostro monitum velim, quem mortalium rebus subduxit annus 1625. Quod non omnino desperata sit Peirescianæ Pinacothecæ descriptio maximè gaudeo, si modò is, qui se digestorum recepit, spartæ huic par sit, nam res est non ardua tantùm, sed omni ferè conatu superior propter immensam omnis Chartaceæ, & Antiquariæ supellectilis congeriem, cui illustrandæ non modò coniecturis opus est, verùm exquisitis veterum Scriptorum testimoniis: Sed ægrè fero quod variis casibus actus à suauissimo Musarum consortio abstractus fueris hactenus, deinceps verò testituedus sedulo, quoniam, vti me monuit Robertus tuus meúsque Lutetiæ Penates posuisti, ita aneo & voueo tum mihi, tum Reipublicæ literarum quam ornare & iuuare non desines quandiu GASSENDVS eris. Naudæum meum hunc auitate tua fretus literis adite placuit, tu, ni graue fuerit, scribenti præibis, meúmque in illum studium significabis, témque longè suauissimam feceris, si quam ad illum scribo mittendam curaueris Romæ illum agere impræsentiarum opinor apud Mæcenatem suum Cardinalem Barberinum. Vale, & me vt facis semper ama. Diuione 8. Idib. Decembris 1641.

Si quæ tibi nota sint de prælio Lepanthino indicare velis oro atque etiam oro, nam exactam illius, seu pugnæ diaetis, seu belli (quia tantum sanguinis fusum est quantum cruentissimo

tiſſimo quoque bello) hiſtoriam ſcribere animus eſt, ſinguli enim quique authores nonnibil habere circa eam rem peculiare, neque eorum vnus omnia ſcripſit, ego modis omnibus conabor, vt tam celebris licet non adeò vtilis, Chriſtiani nominis victoria reſtituatur in integrum. Iterùm Vale.

PETRO GASSENDO
PAVLVS DV MAY,
S. D.

PEllegi Panegyricum Amici noſtri (Vir Erudite) cuius elegans ſeries calami tui natiua pulchritudine aſſurgit, & alterum Plinium naturalis hiſtoriæ aſſertorem ſibi vindicat; doleo Clariſſimi Peireskij vicem, ſed dum adhuc ſpirantem in tua pagina contemplari licet, fato ſuperſtes inter eximios viuit quamuis genius commendatos ſit. Noui quo beneuoli propensè animi affectu illuſtriſſimus ſacri Palatij Quæſtor eruditionis tuæ delicias proſequatur ex occaſione noſtri apud illum fiat mentio, iterùm atque iterùm rogo: quod ſi dies nouerca conſilio noſtro aduerſetur, aliam quæ ſit fauens amplexaret Carmen quod aliquando in ſui gratiam effinxi; è te natâ [illegible] comminiſcere colore quæſito, quod ante diſceſſum eiuſdem copiam tibi fecerim, quia meas eſſe aliquid putas nugas. [illegible] Epicuri prima quoque die tua induſtriâ explanatam videre mihi videor: vnà cum Fabroti noſtri lucubrationibus ad Βασιλικὰ Iuris quæ Petri Fabri Sanioriani monumentis conſignata, poſt obitum magni Cuiacij Toloſatis noſtri, Lutetiam tranſlata interpretem celeberrimum ſibi deſtinarunt, eiuſdémque Quæſtoris & Heroïs (cui bene ſit) auſpiciis in lucem prodire feſtinant. Clariſſimi Bocharti Champinij Abbatis gratiſſimam recordationem abſenti illibatam conſerua & de te illóque vicino tuo, epiſtolam exhiberi iube à Roberto tuo neceſſitudinis ineundæ conſilium obteſtatus ſum conſuetudinis tuæ illiúſque eruditionis patrocinio ſuffragante. Bene Vale, & me ama. Diuione 6. Idibus Decembris A. D. 1641.

Illuſtriſſimo Viro Domino Domino
PETRO SEGVIERIO
Franciæ Cancellario,

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑ.

STemma genúſque tuum gens imperterrita bellum
Vaſconidûm, illuſtri ſanguine prima tulit.
Inſignita dein proauorum purpura faſtus
Claruit, inſontis murice tincta toga
Præſidis hic vbi ſub trabeâ, maioribus atque
Inter auos geſtis, te SEGVIERA, *colit.*
Téque Palatini Comitatus culmen adeptum
Nouit, vt arcano numine cuncta iuues.
Dum tua cœruleo diſtinguit fata colore
Torquis, & in gemina ſorte ſigilla geris.
Queis bullata vigent Orbis monimenta, ſub armis
Regis, & imperij quà via lata patet:
Sic dum conſilio Germani Eccleſia ſurgit,
Labantem populi firmas vterque fidem.
Fortunata nimis tantóque Lutetia partu
Aucta, tuum bino Sidere cinge caput,
Vt iactata diu nondum ſubmerſa ſuperſit
Nauis, & attonito turbine ſiſtat iter:
Arma licet tractent Proceres ſub fulmine belli,
Quorum Richelij dextera fræna premet.
Lutetiæ vouebam Heroi 16. Kal. Aug. A. D. 1641.

Doctiſſimo Clariſſimóque D. Domino PETRO GASSENDO *Theologiæ Doctori Eccleſiæ Dinienſis Præpoſito,*

ANTONIVS FRANCISCVS PAYENVS, S. P. D.

LIcet tardius quàm deberem, aut ſeriùs ac optaſſem tuis hæ noſtræ reſpondeant literis, ingenita tibi humanitas innocentis negligentiæ crimen condonabit aut potiùs æquitas tua librato cauſæ pondere, quæ me à debito prohibuit ſcribendi munere, non iniuſtè repellet iuſtiſſimam accuſationem tuam. Ea nimirùm fuit ſilentij noſtri ratio quod excitata de monetis celebris controuerſia me elapſis proximè feriis Lucalibus ad publicum in Vniuerſitate noſtra legendi munus prouocauit, quod ne perfunctoriè tantum implerem, néve à forenſibus propterea curis recederem, ſed vtrumque penſum abſoluerem, adeò temporis ſolicitus eſſe debui, vt vix aliquid ſupereſſet otij, quod intentum curis animum recrearet, vel intenſam mentis aciem remitteret: Sed ne maior me contumacia reum faceret, aut ne Dominus San-Legerius eximij Patris tibi noti filius ad te ſine epiſtolio aduentaret, decuit purgare moram, ſi tamen adhuc facere ſatis poſſim, dum tot vrbanitatis tuæ nominibus adſtrictum ſuperaddita vincula ex acceptis nuperrimè literis ſtrictiori me nexu obligarunt, vt fateri cogat inuitus me non ſoluendo factum, qui poſſim æquâ lance contractum æs exſoluere. Quod verò aſſeris ne tua [illegible] deprædicaſſe merita, ac ſi vitro quodam conuexo in te noſtra reſpexiſſet oratio, da veniam ſi te tibi ipſi impoſuiſſe dixerim, qui tua per Myopem intueris merita, dum te tanpere deprimis, vt mihi te nullum ferè perſuadeas, vt te ad punctum penè redigas; qui tamen Galliam omnem, ne dicam orbem ſplendore nominis imples, ac emines vt hoc Homeriſſem [illegible]; & licet ea mihi tribuas, quæ quidem optarim ſemper ſed nunquam fuerim aſſecutos quæ nec ego ob ingenui mei tenuitatem ſuſtinere, nec tu propter iudicij tui dignitatem pertinacius tueri poſſis. Capior tamen falſis

hoiusmodi gloriæ imaginibus, & ferè conditionis meæ oblitus inter huiusmodi phaleras, & ornamenta cresco; saltem non audeo ne à te omninò dissentiam, & authoritati tuæ nimis detraham, me ipsum prorsus contemnere, quod vt maiori cum fiducia, & minori cum iactantia fiat, enitar omnibus viribus, & continuis laboribus efficiam si potero vt des aliquando veritati, quod modo amicitiæ largiris. Interim dum fidem liberasti transmissis ad me optatis obseruationibus tuis de Mercurio, Marte, Venere, & Ioue, aliisque me grauiori obligationis onere, deuinctum iam, oppressisti, vt debitam à me tibi fidem exsoluere non valeam; dum studiis, & curiositati nostræ proximis hisce natalitiis feriis fecero satis, an Argolicæ, vel Copernicee, an Lansbergianæ, vel Rudolphinæ exactiùs Cælo respondeant transcriptas ad te, vt indicasti remittam obseruationum Schedulas, calculique nostri rationes, tuum super his iudicium expectaturus. Cæterùm quoad nuperæ Eclipseos Lunaris obseruationem à te factam cum eximio Bullialdo cuius nominis fama, & virtus non me latet, dolui quam-maximè quod Cælum nobis fuerit minùs propitium quàm tibi, cùm ita crassis obscurum nubibus nobis extiterit, vt ne quidem vel minimam interrimas (phasim à nobis obseruari licuerit; accincti eramus cum Illostrissimo Domino San-Legerio nostro, vt optata nobis obseruatio fieret tibi communis, sed elusit infidum Lunæ Sidus expectationem nostram, quæ Terræ vmbram indignata ne nobis orbata lumine deformis appareret, maluit nubium velum induere, vt verecundiam tegeret; vel obseruatoris tenuitatem aspernata subtracto elegit aspectu delitescere in nubibus, vt temeritatem plecteret. Proximo Aprili mense Deo dante conabor insignem Lucinæ defectum obseruare, si Cælum vt spero fœliciùs fauerit, & quia instrumenta nobis sunt minùs apta, vt opinor, vix enim palmos tres Quadrantis Astronomici diameter excedit, ita vt sola scrupula prima quinario numero distincta intercipi possint, acceptum haberem, si requisitam longitudinem dum tibi liceret per otium, notares; aliáque pro fulcro firmando necessaria, ne vel minimus in obseruando supersit inde scrupulus, tam in Phasibus, quàm in totali immersione, vel emersione, principio vel fine, & altitudine fixarum, ac quæ sit habenda ratio refractionis in obseruanda oræ Lunaris altitudine, vel fixæ de tempore obseruatæ Phaseos, nec non secundarij luminis oræ Lunaris pro determinando eius limbo, cæteráque ad hanc rem scitu digna pro exactè peragenda obseruatione; si tamen seria quibus detineris negotia patiantur, rem gratam facies, cùm à magnis Viris tibi similibus ediscere in gloriæ parte reponam, vt obseruationibus tuis nostræ respondeant pro definienda illa Meridianorum differentia in publicam cui laboras totius orbis vtilitatem. Nestoreos ad hoc, & alia quibus natus viuis tibi deprecor annos quales mereris, quales exigit Astronomiæ restitutio. Vale, Vir Celeberrime & Doctissime, addictúmque ex asse tibi, amore prosequere. Dabam Aueníoni 3. Id. Decembris 1641.

Clarissimo & Doctissimo Viro Domino
PETRO GASSENDO,

HIERONYMVS BARDIVS
S. P. D.

INaudiueram iam à Cl. Meyssonnerio te Luteriæ commorari pro editione Heroicarum virtutum ostentanda Viri Illustris Domini Fabricij, & cuius tui operis duo exemplaria hac die habeo, & Liceto nostro destinatum nunc quidem mihi data commoda occasione transmitto. Huius autem meum tibi sensum aperire non possum cùm ab exemplarium latore pro responsione Domini Valauez, illique cui commendata, pro debita cura facere nimis vrgear. Prima autem fronte videtur mihi magni Viri argumentum, quod ipsi operi complementum præoccupat, at quidni maximè cuique arridere debeat? Cùm ab illo maximo Philosopho, & Eruditissimo Viro Apollini, & Musis consecrato, & Mineruæ, & Mercurio dicato omnium scientiarum vastissima arce dependeat, & originem ducat non est profectò qui possit inficiari. Sed hæc pauca pro magna laudum mole tibi dicam. Si haberem Doctissimi Allatij elogium pro nostro Liceto, cuius multa exemplaria à nostro Librorum vastissimo Helluone, & præstantissima tinea Gabriele Naudæo missa sunt. Vnum tibi transferendum hac occasione curarem, sed ab Amicorum hic manibus omnia mihi auulsa fuere. Expecto à nostro Liceto velitationem, & Theoriam quam discurit ex tuis obseruationibus de Lunæ loco, &c. cum Claro Galilæo quam statim ad te mittam.

Vrgeo nunc transcriptionem ideæ Medicinæ sacræ typis hic excudendæ in 16. quod opus erit Prodromum Iatrochymiæ meæ in generali, & particulari, & vestigij libertatis Philosophiæ in Platonis Timæum. Et cùm his subsequetur Medicina sacra in particulari in vnoquoque Sacræ Scripturæ loco dignum punctum faciens, & adoptata methodo cuncta euentilans. Encyclopædiæ tum Prophanæ, tum Sacræ consecrata, & Physicomedicis animaduersionibus corroborata. Scire autem à te quod opus præ manibus habeas, neque enim vnquam te otiosum intellexi.

Occasione autem studij Iatrochymici Medici, cui me plurimum deditum esse profiteor mihi communicata fuerunt quædam non ingratæ notæ scripta Vincentij Thornei Angli, qui etiam de Philosophica sublimatione perscripsit. Ex cuius scriptis, & relationibus mihi constat fuisse, virum quidem in hac arte insignem, & plurimam molem auri tempore Ducis Alphonsi Ferrariæ ope

multi

multiplicationis compaginaſſe. Quod mihi conſtat ex ſyngraphis, & ædis monetariæ illios vrbis calcolis digna obſeruatione peractis. Cuius quidem apud me arcanum eſt dignum, vt experimento comprobetur. Enimverò loetum centum 80. pro quolibet 100. dat. Et quia in his regionibus tuis Viri adſunt huius artis periciſſimi oprarem, vt de hoc me certiorem faceres, vt cum illis totum arcanum communicarem ad maiorem ſaltem Dei gloriam iuxta Salomonis inſtitutionem in Templorum ædificatione eiuſmodi oſtentandam, vel eum ipſis experimenti trutioam ſubire poſſem. Certus enim ſum hoc mihi tantum ſecretum eſſe cum Dei benignitate eius ſcripta ab vxoris eiuſdem qoam hic ſenex accepit manibus habuerimus, & ad amuſſim ab eo reſcriptum eſſe in ſuis ſcriptis, in quibus ipſe aiebat habere theſaurum recluſum, & hoc in actum practicum eduxit. Nam primo diues Londini, dein tota gaza io huiuſmodi Sophiſticis operationibus depopulata peregrinabundus has noſtras regiones petiit, & vt vero Philoſopho Deus huiuſmodi ſecretum communicauit, quo ſibi duodecim millia ſcutatos comparauit. quibus vitam commodè ducere ſibi perſuadebat quos vxori reliquit, vt poſt eius mortem in pia opera ab ipſo deſtinata remanerent. Cæterùm me ama, Vir Clariſſime, & tuis me iuſſis condecorare ne graueris. Viue Neſtoreos annos Reipublicæ literariæ magnum Decus & Ornamentum. Vale, Genuæ 23. Ianuarij 1642.

De operibus tuis ad me traoſmiſſis quantas tibi poſſum animo non niſi gratiis tuis grato rependo.

Magno in literaria Republica Senatori inclyto ac perilluſtri Viro PETRO GASSENDO,

SEBASTIANVS BALDVS *Genuenſis Medicus,* F. P. P.

EN tibi mitto, Vir Clariſſime, elogium, quod ſapientiæ Præſuli eximio Liceto noſtro, veluti donarium, & anathema conſecrat Leo Allatius. Virum loquor, in cuius pectore nidolatur ſapientia ipſa, & quem Muſæ melliciſſimæ in humanitatem adornarunt. Licetom ſcis qualem Virum, qoem ſcio te vulcè diligere, admirari eius laodibus ſenſu miro affici, & cuius dotibus ita excultis vileſcat omnis laudatio. Mitto ego manu ruſticâ, ſed animo omninò diſpari erga tuam humanitatem, doctrinam, & in te vtraque excellentiam, quibus mirificè ſum obſtrictus, mitto inquam flores hoſce amœnitatis, quibus fructus magnæ doctrinæ veluti redimentur.

In his habebis, vnde minus repudies inanitatem animi mei, quem ſi minùs compram, & excultum deprehendes, ipſe ſibi animus nihilominus candore, & obſequio munitus tibi feret ſuppetias, & tibi litationes mouebit. Sin minùs accipe proxenetam eundem Licetum, magoo mihi amicitiæ nexu deuinctum, & iu paucis mihi carum. A me qui iubar doctrinæ adeò eximiæ non qneo ferre, quid aliud expectes niſi animum tibi omninò addictum, & veluti ligamine vinctum, ne laudum tuarum molitiooem, quibus ſum omninò impar, adeò vt admirationi locus ſupereſſe tantùm videatur. Sed ecce dum GASSENDVM hac epiſtola coouenio, ruditatem animi explicatam calamo patefacio, Viro nimirum qui apes in ore, in pectore Charites habet, qui volucrem famam vbique Terrarum vbi theatrum poſuit eximiis doctrinæ ornamentis, ſed nunquam caſutam poſſidet, cuius monumentis literariis gaudet Apollinis Curia vniuerſa, proficit in dies, & incrementum capeſſit.

Cùm Hieronymo Bardio, ac promeritorum eius fultutis meiuet minùs mea infantia, minùs exhorteſcet doctiſſimi Viri conſpectum: is mihi auctor fuit, vt tibi non tam hanc ſcriberem epiſtolam, ſed elogium Liceti inſuper tranſmitterem: arripui omnibus votis hanc iucunditatis plenam occaſionem, ſcripſi propterea, à ruditate haud timens, ſciens tibi non defuturum ſpicolum illud humanitatis, qua mea ſenſa in bonum acciperes, & opus impolitum veluti lima ac ſcalpro perpolires; non quidem io cordis tabulis, in quibus plenitudinem dilectionis inſculpſi: nam animus, ab amore non patitur inanitatem.

A Trium-viratu magnorum Virorum Liceti, Paoli, Ateſij Deutbenenſis Epiſcopi, & Syluestri Petra-Sanctæ è Societate IESV, quos vnicè veneror à doctrina, monumentis æternis, morum integritate, & quos familiares habeo; id etiam mihi vti ſpero acceſſerit, vt à te Viro herclè eximio, in tuam amicitiam dicam, an clientelam aſſumar & veluti inſitos ramuſculus propago magnæ arboris efficiar.

Sed dum Bardium tibi appello, opus Medico-ſacrum, quod in lucem parat, & æternitatem circumſcribere debeo: in eo ſublimiori obtutu Medicinæ arcana, Philoſophica praxide diſcludit Vir egregius: Sacros Scripturæ ſenſus defoſſor induſtrius eruit Iatrochymiam ad Hippocratis normam ita ſolidè, eruditè, floridè explicat, vt remotis Sectarum diuortijs, iam Medicina vnitatem agnoſcat: Nobilitatem eius, fructus vbertimos diffundit vbique, & breui compendio magnas opes includit. Quod aliàs ſcripſi, rurſum repeto, habet ibi vnde Medicinæ Apotheoſim ſapientiæ calculo commandet. Vale, & Neſtoreos impleas annos, vt tui perennitate floreat literarum Reſpublica. Genuæ 28. Ianuarij 1642.

PETRO GASSENDO *Suo*,
PHILIBERTVS DE LA MARE, S. D.

ROBertus ille noster benignior est etiam leuissimorum officiorum æstimator, quandoquidem cùm commendat officia, quæ abs me expetiti dicit, veris maiora tibi retulit; vtinam daretur vtriusque vestrûm ratione meum in vtrumque studium, prout est, exhibere, videret equidem illa si non vtilem me, saltem rerum suarum apprimè studiosum. Cæterùm erupit nouissimè penè me inscio Commentarius de bello Burgundiono, illum à Marnæo nostro Senatore Diuionensi meo nomine accipies, nefas putaui, si te illo quamquam leuissimo, & rudi, quod aiunt, Minerua scripto indonatum vellem, & Amici, non Amicum in eam rem iudicium exposcerem, probè quippe mihi notum est cùm tu illi calculum adieceris, à censoria aliorum virgula immunem fore. Naudæum Lutetiam iam-iam venturum gaudeo, & quas possum gratias ago, quod eam quam scripsi epistulam transmitti curaueris, minùs certè Eminentissimi Mazarini famam augebit noua, quæ nunc fulget purpura, quòd si Naudæum in familiam suam adsciuerit: desinet tunc aliquomodo Gallorum querela qui stirpes apud se enatas in alieno solo radicem agere queruntur, sed omninò desinat, velint Superi, breui Salmasij, & Cartesij reditu, quorum prior apud nos agit proximo Vere in Batauiam migraturus, vterque vt post-liminij iure parenti suæ Galliæ reddatur & opto, & cordatorum quotquot sunt hominum votum est. Vale, Diuione Kalend. Februarij 1642.

Admodum Reuerendo atque Amplissimo Viro ac Domino D. PETRO GASSENDO *S. Theologiæ Doctori, atque Diniensis Ecclesiæ Præposito dignissimo Amico cumprimis colendo*, S.

ADmodum Reuerende atque Amplissime Vir,

Magnorum Virorum ardentibus sollicitus precibus fores benignitatis humanitatisque Reuerentiæ vestræ denuò pulso; si importunior sim ignoscas rogo. Causam petitionis meæ breuibus aperio, cùm magnetiearum declinationum obseruationes, in arte mea magnetica propositæ per vniuersam Europam ab insignibus Mathematicis factæ, eximiis quibusuis hîc Romæ viris mirum in modum arriserint, atque hoc ipso experimento, quantum vnanimis motuum in vnam rem indagandam conspiratio possit, compererint. Magnum haud dubiè Reipublicæ literariæ, si similes obseruationes simili animorum cum pari industria coniunctâ conspiratione instituerentur, augmentum accessurum crede-bant; dum igitur felix dictarum suspicium obseruationum auspicium, ad aliorum similium obseruationem oculis, animisque adspirant. Me igitur continuis sollicitantes precibus, & præ cæteris ipse Eminentissimus Cardinalis Barberinus instanter vrget; vt qua industria magneticas declinationes obseruari curassem, eadem & duarum huius anni futurarum Eclipseon obseruationes institui curarem; quorum quidem æquæ & laudabili postulationi refragari nefas esse duxi.

Horum itaque nomine R. V. obnixè rogo, vt memoratorum Virorum votis annuens in hoc ipso ad boni communis promotionem instituto negotio se impigrum gerat, id est, Eclipsin alterutram omni diligentia, ac industria obseruare non grauetur. Ita autem eam obseruari velim cùm vtraque Eclipsis totalis sit, præcisa temporis momenta singulorum 4. punctorum inceptionis totalis obscurationis, ea vmbra emersionis, & totalis definitionis vnà cum eiusdem Lunæ iisdem momentis, sicut & alterius Stellæ fixæ ab horizonte altitudine summo studio obseruet. Quo facto obnixè rogo, vt pari studio singulas obseruatæ Eclipseos circumstantias, vnà cum eorum, qui præsentes, & dictæ Eclipsis Indices, testésque fuerunt, Mathematicorum nominibus comprehensos Romam transmittere dignetur. Faciam enim vt eæ propediem hic publici iuris fiant. Quamobrem, si quos peritos Mathematicos Amicos noueris, eos ad eandem obseruationem faciendam omni studio exstimulare non omittas. Sic fiet vt opus in bonum publicum cedens communibus etiam suffragiis instituatur. Nihil porrò restat, nisi vt me R. V. SS. PP. & SS. commendem. Romæ 13. Februarij 1642.

Reuerentiæ Vestræ Seruus in Christo
ATHANASIVS KIRCHER.

Reuerendæ Dominationi Vestræ gratias habeo, de honore & splendidis testimoniis, quibus me in vita D. Peirescij exornauit. Rependam ego R. D. V. similia in operibus meis. Si aliquid in arte mea magnetica correctione necessarium, vel ad augmentum operis iam denuò Coloniæ imprimendi conferens nouerit, id mihi propediem significare non grauetur. Cæterùm vti magneticas declinationes summo studio obseruauit, ita & Eclipseos accuratam obseruationem mihi non denegaturum confido.

PETRO GASSENDO
PAVLVS DV MAY, S. D.

NOn ingratus grates ago (Vir Erudite) vrbanitatis tuæ officio propinquis in acerbiori litis ordine opportuno; cuius illecebris irretitum videre videor Illustrissimum Principem Valesiorum Pro-regem Patriæ, quæ tuis cunabulis gaudet, cui epistolæ tuæ copiam faciam, quam-primum intellexero alterutrum affinium contumaciam aduersus mandatum

datum Illestrissimi Principis Condæi, ex cuios formula totum istud negotij sine strepitu fori viâ lenioti definiri debet: si quid iooicem de Roberto rependere possum pro modulo virium parturienti obstetricabor. Bene Vale, Vir Erudite, obsequiique no stri pignus D. Abbati de Champigny, vt vtar verbis I. Cti. opponas iterùm atque iterùm rogo. Diuione 12. Kal. Martias A.D. 1642.

Viro Maximo, incomparabili PETRO GASSENDO, S.

Vir Clarissime,

Cùm primùm veni Amstelodamum, nihil priùs habui, qoàm vt Elzeuirium conuenitem, & de tuis libris excudendis mentionem facerem: oec moltis opus fuit vt persuaderem si qoos ad me mitteres elegantibus illis typis adornaret. Qoare non est iam quod diotiùs detineaotur peoes te, inoideásque thesauros taotos eruditis, qoos omnes puta vno ore per me Virom eruditionis amantem grauiter expostulantes tecum de tam longa procrastinatione. Noo immemor est Vossius anto decenniom te spem ipsi tunc fecisse breui proditura in lucem commeotaria in Epicoream Philosophiam. Non ignoro quid præstiteris, & quid præstare possis, Riuetus, Barlæus, Heinsius, Regius, alij, quos omnes aodiui, non fine magna animi voluptate, de te vt par erat verba facientes. Mitte igitur ad nos quæ priora publici iuris facienda constituisti. Ego ptooinclam libenter suscipiam speciminu typographica corrigendi, & opera vrgendi. Periculum fac vel in responsione ad Cartesium, enius expectationem feci, illi ipsi vixo, cùm viderem scilicet opioione tanta ingenij sui tumentem vt minimo te prouocaretı nam quod in postrema Metaphysicæ suæ editione fortè legisti de iis, qoi scripta in ipsom clanculum legenda tradunt inimicis, id de te mihi exposoit, vt de animaduersionibus tuis nondom excusis, qnamqoam scio tâ te essa mansuetudine, vt missa spontè facias quæ ad hominem militem, cedere nescium spectant, dom ad tem ipsam in qua latet vitium properas: Sed hæc in aurem tibi vni dicta velim. Cætatùm, quæso ita censeas oemioem esse, qui te pluris faciat, suspiciat magis, veneretor, & amet qoàm ego. Itaque nulla sunt beneuolentiæ, & obsequij officia quæ à me, quoties se dabit talia præstabir occasio, expectare oon debeas. Vale, & nos, Vir Clarissime, vicissim ama, Amstelodaml 8. Innij 1642.

Tui obseruantissimus & addictissimus
SAMVEL SORBERIVS.

R. P. Mersennum plurimùm salutatum velim. Prataeo nostro sub discessum tradidi libros tuos, & Dissertatiunculam nostram, quæ puto in manus tuas venisse.

Viro Maximo, incomparabili PETRO GASSENDO, S.

Vir Exlmie,

Iterabo quod io prioribus meis lam indicaui; qnidquid operum tuorum ad nos transmittes prælo sine mora committetur. Suasi Blaoio Typographo vt Paradoxicarum exercitatiooũ tuarum in Aristoteleos oouam editionem eutaret; sed te priùs consnlendum censui, vt si quid mutari addive oporteret indicares, & præterea copiam faceres exemplaris quod nullum hîc reperiti potuit. Ego Hagæ Comitis nunc dego apod D. Rhingtanium, vnde Slusam sum profectorus circa brumam: qnare si quid mittas post illa tempora ad nos, dirigendum erit ad D. Riuerom, vel ad D. Goillelmuio Grotium per quos tutò accipiam. Vale, & perge me amare, Hagæ Comitis 25. Augusti 1642.

Vir Eximie,

Tui obseruantissimum tibique addictissimum
SAMVELEM SORBERIVM.

PHILIBERTVS DE LA MARE, PETRO GASSENDO *Suo*, S.

Voquam-oe desioes, mi GASSENDE, & rem literiam tuis locubrationibus promooere, & me nouis io dies cumulare beneficiis? Nunqoam sanè, nam vt inexhausta est ingenij tui vis, ita & humanitas tua minimè sibi temperare potest, quio alia sempet veteribus aodat beoeficia, quamobrem de munere tuo, qood transmitti ad nos eoranit Cl. Du Maius oostet, gratias ago quas possum, ego autem quàm maxumas; mirè præsertim placuere io eo epistolæ illæ de moto, sed maximè vbi de Terræ moto differis. Rem verò longè suauissimam fecisti, cùm vniuersa Epicuri dogmata breui à te fore illostrata pollicitus es, quibus vt citò colophon addatur, & suadeo, & opto. Ioterim Vale, breuique Rempublicam literarum tam præstaoti opere locupletem velis, iterùm Vale, & me, qood facis, æternùm ama. Scribebam Draciaci in Eduis 16. Kalend. Nooembris tebus prolatis 1642.

PETRO GASSENDO, PAVLVS DV MAY, S. D.

Libros de moto & appatitiooe Solis humilis emditionis, & Phaseos elegantiâ sparsos accepi (Vir Clarissime) qoo nomine tibl gratias ago, méque tibl ex asse deninctum profiteor: Eosdem Domino Bouchu Curiæ primo Præsidi, legendas commodsui, postquaoı in Palatio Regis Senatores Collegæ contrectaroot, dum à te Domino de la Mare exemplar destinatum dedi, quorum sententiâ politi, & reconditæ doctrinæ pignora habentur. Qood si Bibliopolæ eorumdem copiam præstitissent, vnumquemque Bibliotecæ priuatæ tractatus tuos è re nata inseruisse velim credas:

Etenim materies, einsdémque partitio, & enucleatio calami tui fortè accuratâ sic elucescit, vt vnusquisque in tui admirationem à tuo genio motore primo impellatur; & in Solis licet humilis irradiatione obstupescat, quod si meridiem ignibus illustraret; de oculorum, & ingenij cæcitate dubitatem inter delectationis illecebras & irritamentum. Bene Vale, Vir Erudite, Diuione 16. Kalend. Nouembris 1642.

Clarissimo Sapientissimóque Viro D. D. PETRO GASSENDO *Diniensis Ecclesiæ Præposito dignissimo,*

PETRVS CAZRÆVS *Soc.* IESV, P. S.

1. QVas ad Nobilissimum Clarissimúmque Senatorem Dominum de la Mare de motu impresso à motore translato epistolas tuas beneuolentiæ nomine transmisisti, easdem ille pari beneuolentiâ mihi communicatas esse voluit: quas ambas tantò auidiùs decurri, quantò præeunte tui nominis famâ iam altiùs animo meo insederat, fœtus omnes ingenij tui non posse à tanto parente esse degeneres. Neque certè espectatione mea delusus sum: plurima enim ingenio tuo, & publica luce dignissima in iis adoerti, & maximè quæ ferè tota epistola experimenta profers, quibus etiam clarè euidentérque concludis quod initio probandum assumis. *Si id corpus cui insistimus transferitur. motus omnes nostros, variúmque à nobis mobilium perinde fieri, apparerèque, ac si illud quiesceret:* vnde vlteriùs quoque euincitur, nihil contra motum Telluris ea argumenta concludere, quæ à proiectilium motu vulgò deducuntur. Ego certè ante annos plus viginti, cùm in Academico puluere desudarem, eadem argumenta omnia, quamuis non tam præclaris inductus experientiis, vt inualida, nulliúsque momenti abieci. Hoc itaque cùm citra omnem dubitationem à te euidenter constitutum sit, patiêre (vt mihi quidem persuadeo) etiam perlibenter, vt de quibusdam aliis, quæ mihi passim in ipso vtriusque epistolæ decursu minùs probata sunt, amicè tecum agam; non sanè altercandi studio, multóque minùs reprehendendi gratiâ, sed vt tu ipse de te profiteris, solius in te magni momenti veritatis inquirendæ voluntate.

2. Atque vt relegam vestigia tua, non ante præcipuam de Telluris motu quæstionem attingam, quam ea quæ tu quoque præmisisti in examen adducam, illúdque in primis, quod à Galilæo excogitatum, pro vrbanitatis tuæ ingenuitate, non sine authoris laude pag. 26. assumis, & pag. rursum 70. ingeniosè sanè illustrare contendis; grauia scilicet dum sponte naturæ descendunt, temporibus æqualibus spatia continuò maiore decurrere, & in ea quidem ratione Arithmetica, quæ secundum numeros omnes impares, ab vnitate incipientes perpetuò procedat. Equidem mihi planè persuadeo, nunquam id a te Galilæi decretum in examen adductum fuisse: Si enim fecisses, proculdubio falsum illud esse, & quam longissimè à veritate alienum pro ingenij tui sagacitate reperisses, satisque perspexisses illud è Galilæo colligi ex principiis falsis, & non nisi euidente paralogismo confirmatis, dialogo 3. de motu accelerato pag. 164. quod nos fortassis suo tempore aliàs, & quod consequens etiam est, cætera quoque omnia, quæ toto illo Dialogo tertio ingeniosissimè alioqui concludit, falsa esse demonstrabimus. Sed quoniam ad propositum tuum nihil refert quâ tandem, Arithmetica-ne an Geometrica ratione grauium acceleratio procedat, diutiùs hoc loco non immoror. Rectiùs de motu paraboliceo philosophatus est Galilæus, modo quæ à motore translato impelluntur, nec à ventorum incursu, nec alio quopiam aduentitio motu atque impulsu impediantur, quod meritò supponitur.

Tuum verò iam illud est, quod pag. 24. 3.
tertio loco ex superioribus elicis, vim scilicet sursum impellentem, à virtute in latus deflectente, non modò non destrui, sed ne vllâ quidem etiam ratione imminui. Vnde vlteriùs item Corollario 6. & 7. supponis, quod clarè ac distinctè Corollario 10. & 11. iam exprimis, nempe, si pro inæquali velocitate translati motoris, linea parabolica, eiusdem semper altitudinis, nunc contractior, nunc latior atque apertior fiat; eam nihilominus æqualibus semper temporibus transcurri, & iisdem etiam præcisè, quibus in quiete eandem altitudinem, per rectum parabolæ axem, ascendendo ac descendo idem mobile decurrat. At ex præ assumptis non inferuntur ista necessariò, & nisi aliis experimentis fulciantur, etiam apud harum rerum peritos non inuenient fidem. Receptum enim est, mobile quodcumque duobus motibus in diuersas partes actum, tantò segniùs in vnum terminum deferri, quantò fortiùs in alterum tendit, quod experimentis palam obuiis ita contestatum est, vt tanquam effatum vulgò habeatur. Accedit quod in motu proiectilium, & vniuersim in quolibet motu, medium semper aliquid resistat; quò maius igitur ac longiùs perrumpendum est medij spatium, eò resistentia efficitur maior. Cùm itaque linea Semi-paraboles maior sit axe, & tantò quidem maior, quantò apertior est; difficiliùs per curuam illam, decuplo fortè, & si placet etiam centuplo longiorem, proiectile mouebitur, quàm per axem multò breuiorem. Ratio igitur postulat, vt neque ab eadem vi, neque eodem tempore ad eandem altitudinem aut distantiam idem mobile in motu, & in quiete transmittatur.

Vide tamen quantum tibi deferam, & quàm 4
non obstinatè meis rationibus, aut receptis etiam vulgò decretis adhæresceam. Tu qui non ita longè distas à mari, fac iterùm pro tua opportunitate huius rei periculum. Hunc in finem arcu-balistam para, quæ globum potiùs eiaculetur quàm sagittam, & ad eam solùm altitudinem quæ nauis aut triremis malum non excedat, vt ascensus globi distinctiùs notetur.

notetur. Hoc instrumento cum pari semper impetu globus idem emittatur; experire primùm accuratè ac diligenter, quiescente nauigio, ad quam altitudinem emissus ascendat globus; ac deinde iterùm, dum concitatissimo cursu idem nauigium mouebitur, vide an idem globus ad eandem nihilominus altitudinem ascendat. Et si tuis decretis hæc quoque experientia suffragetur, magnum sanè paradoxum probaueris, idem scilicet proiectile ab eadem, & æquali virtute emissum, per vias longè admodum inæquales posse eodem tempore peruenire ad eundem terminum, simúlque rem nihil periucundam gratissimámque feceris, cùm me à contrario errore etiam abstraxerit.

5. Est & aliud in quo tuam quoque eruditionem imploro: Cùm enim tecum ego quoque sentiam quod Corollario quarto, & quinto asseris, tempus quo proiectilia ascendunt æquale esse tempori quo descendunt, & consequenter velocitatem quoque motu ascendendo, ac descendendo esse reciprocè æqualem: dum tamen etiam inde cogor concludere, pari omninò impetu, & quod consequens est, æquali etiam effectu, globum ex aëre decidentem percutere, quo idem igne sulphurato è catapulta emissus feriret; id sine scrupulo non concedo. Et si enim non ignorem, globi decidentis ingentem, & si ad calculos exigatur, penè incredibilem esse impetum: refugit tamen; hæretque animus, cum recidentis, atque è catapulta emissi globi, æqualem impetum atque effectum pronuncio.

6. Nunc ad tua redeo, & occasione quidem motus naturalis pleraque meo quidem iudicio omnia facilitate pag. 34. & aliquot sequentibus admittis, quæ Viris eruditis ac piis minùs placitura videantur: vt quod motus omnes, ortus, & interitus, incrementum, & decrementum, omnisque alteratio; quâ calor, frigus, humor, siccitas, itémque color, odor, sapor, qualitates aliæ gignuntur, nihil aliud esse videantur, quàm motiones quædam locales, quibus rerum principia tenuissima licet atque insensibilia, variè inter se concernuntur, excernuntur, accedunt, abscedunt, transponuntur, &c. Item quod incessus tibi naturalis videatur, saltatio violenta; & similiter volutio globi supra planum naturalis, quia nihil repugnat; descensus grauium violentus, quia inæquabilis est, Motus cœlestis maximè omnium tibi naturalis videtur, quia præ cæteris æquabilis est ac perpetuus; contra motuum omnium violentissimum putas descensum grauium, quòd (vt tu quidem censes) à causa externa necessariò esse debeat, & summam habeat inæqualitatem. Hæc porrò omnia, ea occasione potiùs à te adducta, quàm quod ad institutum finem necessaria viderentur, vereor ne eam approbationem non inueniant, quam eruditio tua, & fama omnium tui mereantur.

7. Atque vt à minoribus initium ducam; cur tibi saltatio violenta, incessus verò naturalis videatur? Vterque enim motus ab eodem interno principio est, nempe ab anima; & si pondus corporis saltationi obsistit, incessum quoque impedit; & vt ipsemet postmodum aduertis, violentiam defatigatio euidenter concludit. Vterque igitur motus, partim naturalis est, partim violentus, neuter absolutè naturalis, neuter absolutè violentus.

8. Mirum etiam est, quomodo volutionem globi supra planum, naturalem velis, quam à solo principio externo non dubitas oriri. Idémque de ipso quoque cælestium corporum motu statuendum fuerit, nisi fortè ea decernas à propriis singulorum formis, aut naturis cieri. Quod enim motui nihil repugnet, aut æquabilis sit, non statim naturalis dicitur, nisi præterea ab interno principio, ipsáque rei natura effectiuè procedat. Quamquam si aduertere etiam volueris, in volutione globi supra planum, partes alias descendere, alias præter inclinationem ascendere agnosces.

9. Descensus quidem grauium, si vt ipse contendis, à principio externo procederet, non esset sine dubio naturalis; non continuò tamen propterea violentus censeri deberet, nisi reluctante etiam naturâ fieret; quod opinor non affirmaueris, si pro tua sagacitate, descensum ab eius acceleratione secreueris. Neque propterea te ad Academiam reuoco, vt de distinctionis modo inquiramus: satis nobis fuerit, quod motui maior minórve acceleratio superueniat, vt descensum ab acceleratione aduenientе, mente atque animo secernamus. Hanc tibi eruditi omnes violentam concedent, non descensum, nisi hunc, ab eius acceleratione, mente vt dictum est seiunctum, à principio externo, & contra naturæ inclinationem procere euidentiùs ostendas. Accelerationem quidem violentam satis euincis, dum eam naturæ dissolutionem moliri aduertis: & descensum ipsum natura reluctante fieri nuspiam probas, & opinor non credis.

10. Multa profectò mones, vt grauia non à propria natura, sed à Terra, diffusis circumquaque corpusculis illecta atque etiam illigata deorsum trahi persuadeas: quæ quomodo à te seriò scripta fiant, vt verum fatear via intelligo. Primum enim quid profers, cur grauia deorsum non possint naturâ moueri? aut quid in ea te absurdum, vel impossibile agnoscis? Tellus ipsa si loco tantisper dimoueatur, vt in vehementioribus eius commotionibus, à qua alia Tellure in pristinum locum retrahitur? Etsi fortassis Diuinâ aut Angelica vi à propria sede dimota, versus Lunam milliaribus aliquot attolleretur, illic-ne sponte naturæ consisteret, an ad pristinum potiùs locum reuerteretur? Si primum credis, quâ tandem inductus ratione? aut cur ita nunc suum locum affectat, vt nullis concussa motibus ab eo dimoueri valeat, siquidem vbiuis locorum perinde bene, & æquè commodè se habeat? Quod si proprio loco ac situ expulsa, ad illum reuerteretur, à quo tandem attracta id faceret? Finge verò in Terræ meditullio cauernam, aëre vel aqua plenam, vt vacua non sit; in

in eáque, sed extra eius Terræque centrum lapidem constitutum. Quid in eo casu futurum putas? ascendet-ne lapis ad concameratum cauernæ fornicem attractus à Terra, an ad cauernæ, ipsiúsque Terræ centrum descendet? Si hoc secundum; cur illic Terræ magnetismus non viget? cur à viciniore Terræ parte lapis ille non corripitur, atque illaqueatur? Sed à quo lapis idem deorsum trahitur, & longiùs à Terra remouetur? An potiùs igitur dices ascensurum lapidem, à Terra viciniore magneticè attractum? Cur igitur per puteum demissus lapis à viciniore item Terra illectus, attractúsque ad putei latera non adhærescit? Sed ipsamet Terra, rupto fornice, ad centrum descenderet, leuiorâque quæ inde corpora expelleret: quanto magis separatus iam lapis id faceret? Putas enim disrupto fornice, totâque si placet Terrâ in arenulas redactâ, eam non confluxuram ad centrum? Conflueret sanè, & quidem non ab alio corpore attracta, sed sponte naturæ, & à principio interno atque innato. Cur de cæteris igitur grauibus, idem simili ratione non dicatur?

11. Rides opinor & tu ipse in sinu, cùm inuisibiles illos vncinos, harpagones, aut etiam chelas, si velis, & tensos illos funes tuos tractorios fingis, imperare enim mihi non possum vt credam hæc à te dici, quod vera putes, sed vt ne nihil dicere videare, vt tu ipse satis insinuas. Sed neque est cur magneticam fieri vulgò dictam attractionem in exemplum adducas: magnes enim & ferrum non fictis illis suis harpagonibus aut inuisibilibus catenis quasi vi adducta, sed vtrimque sponte naturæ incitata in mutuos amplexus accurrunt: nec propterea timendum tibi est, ne cum Thalete admittere cogaris in rebus omnibus animam, imò & sensum. Si enim ne vincula ipsa, quibus omnia trahi putas, sensibilia sunt, vt passim inculcas, cur qualitatem magneticam, minùs vtique corpoream, neque adeò rigidam, à ferro sentiri times? Quo enim tu sensu catenas illas tuas percepisti, quibus ne sursum auoles Terræ alligatum te censes? Cur ergo vereare ne grauia deorsum, & ferrum ad magnetem cæteráque corpora ad electrica, sine sensu concurrere non possint? Ad hoc certè effectus abundè sufficit rebus omnibus à Sapientissimo earum opifice indita, naturalis inclinatio ad conseruationem perfectionémque propriam; adde si velis, ad conseruandum Vniuersi ordinem, vt opus non sit ad figmenta hæc tua confugere. Si enim eam tibi vim concedis, vt proiectilibus inclinationem (voca motum, voca impetum, aut aliter vt volueris) imprimere talem possis, quæ recedentibus à te iisdem proiectilibus, diutiùs in illis perseueret, & in quamcumque partem destinaueris eadem deferat atque impellat; imò, quæ obuio etiam impedimento, non statim tota destruatur, sed aliam in partem proiectilia abducat, vt in reflexione tu ipse contendis; eris-ne tam parùm æquus rerum arbiter, vt à sapientissimo, ac præpotente Vniuersi conditore, rebus quibuslibet inclinationem longè perfectiorem imprimi posse addubites? Finge vim à te impressam esse eiusmodi, quæ obuiis impedimentis sisti quidem possit, sed non destrui, aut etiam minui: An non sublato impedimento motum redintegraret? Talis omninò naturalis rerum inclinatio est, nec habet vnde impossibilem, aut ipsis etiam grauibus ipsa inditam non esse concludas. Cur eam ergo agnoscere detrectas, vt ad inania tua illa figmenta recurras?

12. Infinita quidem sunt quibus illa conuelli possint, sed malo rem ipsam paucis, quàm modum explicandi pluribus adoriri. Si grauia deorsum à Tellure magneticè traherentur, necessarium esset, vt quo Terræ viciniora essent, eò fortiùs ab ea traherentur, vt in ferro ac magnete euidenter contingit. Deberet igitur corpus graue quodcumque iuxta Terram suspensum aut ipsi etiam Terræ insistens maius exhibere pondus, quàm longiùs à Terra suspensum; itémque per centum pedes Terræ vicinos velociùs descendere, quàm per totidem alios pedes à Terra remotiores. Vtrumque autem quotidianæ experientiæ euidenter repugnare non ignoras, eiusdémque semper corporis idem vbique pondus exhiberi; aut si quid vspiam discriminis intersit, iuxta Terram potiùs, quàm in superiore aëris parte leuius inueniri; atque per æqualia item spatia, altiora, aut depressiora, æquali omninò velocitate corpus idem descendere. Euidens est igitur grauia magneticè deorsum à Terra non trahi.

13. Sed amabo te, Vir Doctissime, quid est quod ais, ortum, & interitum, incrementum, ac decrementum, omnémque alterationem, quâ calor, frigus, humor, siccitas, itémque color, odor, sapor, & qualitates aliæ gignuntur, nihil videri esse aliud, præter motiones locales, quibus rerum principia, tenuissima licet atque insensibilia, variè inter se concernuntur, excernuntur, accedunt, abscedunt, transponuntur? Ergo-ne Epicuri ac Democriti Atomos, tanto iam tempore à regno philosophico, merito suo exulantes, & tot iam sæculorum ac sapientum omnium præiudicio damnatas reuocare ab exilio, iterúmque in Academiam retrudere moliris? Audio certè tibi etiamnum in manibus esse iustum volumen aliud, quo hæc Epicuri ac Democriti somnia illustrare labores. An igitur sagacitatem tuam fugit quo tandem vsque semel inducta hæc persuasio processura videatur? Si ortus atque interitus nihil aliud videntur, præter locales Atomorum, vel vt mitiùs loqueris, tenuissimorum atque insensibilium principiorum motiones; de formis rerum substantialibus conclamatum est. Sed maius etiam aliunde imminet malum: Si enim alterationes quoque omnes, quibus calor, frigus, humor, siccitas, itémque color, odor, sapor, & qualitates aliæ gignuntur, nihil aliud esse videntur, præter locales tenuissimorum corporum motiones; formæ igitur accidentariæ nullæ sunt, multóque minus inueniri, & esse possunt ab omni substantia separatæ. Quid sanctioribus igitur nostræ Religionis mysteriis fiet? Vix per Deum

immortalem

immortalem ne tui nominis authoritate, infirmioribus quidem errandi, cæteris verò præ conceptam ingenij tui ac iudicij ſagacitate opinionem imminuendi præbeas occaſionem. Nemo certè negauerit è pleriſque corporibus halitus calidos, frigidos, humidos, odoratos, ac ſapidos expirari; ac inde vniuerſim concludere alterationes omnes, quibus hæ atque aliæ qualitates gignantur, ortúmque ipſum atque interitum nihil eſſe aliud, præter locales Atomorum, atque inſenſibilium corporum motiones non videtur eſſe ſapientiæ atque eruditionis tuæ. Omitto cætera, quæ in priore tua epiſtola inquiſitione indigerent, vt tecum aliquando ad primarium totius diſputationis tuæ inſtitutum, de Telluris motu accedam.

14 Ais igitur initio poſterioris epiſtolæ, videri ex obſeruatis circa motum à motore tranſlato impreſſum, infirmum reddi argumentum, quo vulgo ſolent Philoſophi quietem aſſerere globo Telluris. Plus dico, idem argumentum etiam inde nullum conuinci. Addis non eo te propterea adduci, vt inde pronuncies moueri haud dubiè Tellurem, ſed vt inſinues conquiescendam eſſe rationem veriſimiliorem. Bene habet; ſi ſcopus iſte tuus eſt, collimaſti; pluribus opus non eſt, adeptóque iam fine fruſtra atque inutiliter laboras. Tamen ſi amplius aliquid non quæris, quid eſt quod pag. 108. præmiſſa plurimorum ſimilium conglobatione interrogas. Cur non ratione eadem ſuadente fiat veroſimiliùs, probabilius magis conſentaneum moueri Terram verſus ortum, ac totam Mundi machinam, Sideráque omnia ſalutare ex ordine, quàm totam illam machinam, tótque & tanta Sidera circum ipſam ire, eámque ſalutare? Quid eſt quod tantopere etiam vrgus atque exaggeras, maiora ex cœleſtium corporum, quàm ex Telluris motu abſurda ſequi atque incommoda? Cur adeò ſtudiosè cætera quoque omnia Copernicanorum argumenta congeris, ſi hoc ſolùm contendis vulgatum illud aliorum Philoſophorum à proiectilium motu petitum argumentum infirmum eſſe atque inualidum? Cur verò etiam de Telluris eiuſdem circa Sòlem motu tam prolixam, nec ad prædictum finem, neceſſariam adiungis diſputationem, in qua non modò Copernicanorum argumenta omnia, & rationes quâ potes, & vales dicendi facultate ſtabilire & confirmare, ſed aliorum quoque obiectiones infirmare, pari ſtudio, & contentione moliris? Quid amabo te amplius eras facturus, ſi eam ſententiam animo deſtinato aſſerendam propugnandámque aſſumeres? Tolerandum fortaſſis, & certè non ita inconueniens videretur, ſi cum Heraclide Pontico & Ecphanto Pythagoræo Terram in medio Vniuerſi conſtitutam, quotidiano tantum motu circa proprium axem moueri contenderes: Sic enim concitatiſſimum illum Siderum motum, qui pleriſque Copernici Sectatoribus diſplicuiſſe viſus eſt maximè, tolleres; & ſatis moderatum, quo ſacris literis faciliùs ſatisfaceres, tam errantium, quàm inerrantium Siderum motum, quem proprium vocant, retineres; atque in portentoſa, quæ ex Copernici opinatione ſequuntur incommoda atque abſurda non incideres. Nempe meminiſſe ſemper oportet, nos non Philoſophos tantùm eſſe, ſed etiam Chriſtianos, Philoſophiamque noſtram nec debere, nec verò etiam poſſe à Chriſtiana Fide diſcrepare.

Cogita igitur non quid tu fortè ipſe ſentias, ſed quid æſtimaturi ſint plerique alij, qui tuâ vel authoritate, vel rationibus inducti ſibi perſuaſerint Telluris globum inter Planetas moueri. Concludent primùm vnum è Planetis ſine dubio eſſe Terram, quæ cùm incolas habeat, procliue erit deinde etiam credere, in cæteris quoque Planetis, atque adeò in ipſis item inerrantibus Stellis incolas non deeſſe, & tantò quidem præſtantiores, quanto reliqua Sidera Terram magnitudine ac perfectione excedunt. Hinc Geneſis in ſuſpicionem vocabitur, dum ait Terram ante reliqua Sidera factam, illáque quarto tantum poſt die condita, vt illuminarent Terram, temporáque & annos metirentur. Inde tota Verbi Incarnati Oeconomia, atque Euangelica veritas ſuſpecta reddetur, imò & tota fides Chriſtiana, quæ & ſupponit, & docet Sidera omnia, non ad hominum, aut aliarum creaturarum habitationem, ſed ſolùm vt Terram ſua luce colluſtrent, fœcundéntque, eſſe à Deo conditore producta. Vides igitur quàm iſta periculosè in publicum diuulgentur, & à viris præſertim qui ſua authoritate fidem facere videantur; & quàm non immeritò iam inde à Copernici tempore Eccleſia ſemper huic ſe errori oppoſuerit, cúmque etiam nouiſſimè, non Cardinales tantùm aliquot (vt ais) ſed ſupremum Eccleſiæ caput; Pontificio decreto in Galilæo damnauerit, & vt ne in poſterum verbo, aut ſcripto doceretur ſanctiſſimè prohibuerit. 15.

Miror autem quâ fronte communi ſaniorique ſententiæ, erroris iſtius ſectatores exprobrent, quaſi abſurda quædam inducere videatur, cùm illi abſurditatum portenta propemodum infinita admittant, excolantes culicem, & elephantos deglutientes. Tangis eorum nonnulla, ſed diſplicet quòd ea etiam excuſes. Agnoſcis certè motum Terræ circa Solem ſuſtineri non poſſe, niſi etiam admittatur magnum illum orbem per quem Tellus deferri fingitur, inſtar puncti reſpectu Cæli obtinere, (quod de Telluris corpore communis ſententia concedit) alioqui non ſemper integrum Cæli hemiſphærium è Terra proſpiceretur, quod experientia tamen cogit fateri. At diſſimulas, aut certè eleuas quæ inde ſequuntur abſurda; vt quod inerrantia Sidera propemodum omnia tam prodigioſæ molis admittenda ſint, vt eorum ſemidiameter, interiectam à Terræ centro ad Solis centrum diſtantiam excedat. Quod ſi tibi abſurdum, atque ab omni ratione abhorrens non videtur, quid amabo iudicabis abſurdum? Eleuas certè pleraque alia quæ ex eadem Telluris circa Solem tranſlatione vlterius ſequuntur abſurda, à quibus tamen vt te expedias, fingis alia fortaſſis adhuc abſurdiora, vt quod illuſtriora illa quæ in Firmamento apparent 16.

parent Sidera, credi possint vt mole maiora, sic etiam Sole ipso longè lucidiora: adeò tibi facilè est, tot támque ingentes in Cælo, pro tua voluntate, verbo vnico creare Soles. Similiter quod etiam ais fieri posse, vt Sol hic noster, quamuis comparatione superiorum Siderum adeò exiguus ac penè nullus admittatur, ab immensa tamen illa Siderum distantia conspicuus nihilominus appareat, ac tantæ etiam magnitudinis quanta est tota regio Planetaria, idque ob lucem eius vegetam diffusósque ipsius radios quibus oculus afficiendus esset, ea ratione qua flammula candelæ noctu spectata ignis ingens apparet: id inquā ingenij tui admirabile quidem, sed incredibile figmentum est, quod exemplo candelæ cōmmodè non pateat. Et ratio quidem discriminis in promptu est, quod è flamma cōtinuò diffugiant halituosæ partes nō paucæ, minùs ad inflammationem dispositæ, quæ luce nihilominus eiusdem flammæ illustrentur, & è longinquo quidem atque in minore lumine aspectabiles fiant, cùm è vicino ab eximio flammæ splendore occulrentur. At nihil in Sole, aut Sideribus tale reperitur; alioqui quales & quanti nobis apparerent ingentes illi tui quos nobis narras Firmamenti Soles! Sed satis tibi etiam constat Lunam ac Martem cùm propiùs ad nos accedunt, non minores videri, sed maiores: vbi verò longiùs à Terra remouentur, non maiores conspici, sed apparere minores. Præscindo cætera, vt ad tuam rationem accedam, quam cum Galilæo ab æstu maris deducis.

17. Dicis, atque audacter affirmas Galilæum ex assignatis Telluris motibus ita maris æstum exposuisse, vt videatur denique causam eius germanam adinuenisse. Equidem nescio an ex tarditate ingenij mei, an aliunde accidat, vt longè aliter quàm tu hactenus hac in re senserim. In primis enim ignorare te non arbitror, etiam ex illis Terræ motibus causam sufficientem non reddi, cur circa Æquinoctia æstus fiāt adeò magni præ cæteris, cùm illis temporibus vix inæqualitas vlla in Telluris motu appareat, & ea quæ minima in punctis Æquinoctialibus notatur, non subitò aut vnâ tantùm die exoritur, sed paulatim diuturnóque tempore accrescit, ac postmodum etiam paulatim decrescit, cùm æstus illi tamen nec ita sensim, & successiuè vsque ad aliquem maximum accrescant, parique deinde successione paulatim decrescāt; nec maiores item eo tempore æstus fiant, quo Tellus in punctis Æquinoctialibus constituta maiorem illam motus inæqualitatem patitur, sed in Plenilunio solùm proximè insequente. Rursum ex imaginariis illis Telluris motibus causa non redditur, cur in Pleniluniis mare vehementius æstuet, quàm reliquis temporibus, cogitúrque Galilæus ipsemet in societatem causæ Lunam adsciscere: multò minùs ex iisdem motibus assignari potest cur in Europa Plenilunio, in India verò Orientali Nouilunio maiores æstus excitentur. Neque profectò statim acquiescit animus, cùm ad ea quæ aliter explicari nequeunt, vno verbo respondetur hæc & similia ex particularibus locorum affectionibus oriri. Sed vide etiam si placet an ipsemet quotidianus maris æstus duplex, satis ex quotidiana Telluris reuolutione explicetur. Nam cùm Tellus viginti quatuor horarū spatio proximè reuolui supponatur, necesse est, vt quæ partes hoc momento celeriùs, tardiúsve moueri incipiunt, iterùm post horas viginti quatuor, simili celeritate, aut tarditate moueantur, vt manifestum est. Si hæc igitur diuersitas motus causa esset quotidianorum æstuum, deberent præcisè post horas 24. recurrere, cùm vna ferè hora quotidie tardiùs recurrant: Quo fit vt singulis mensibus, tum mare maxime quiescat, cùm habita ratione motus Telluris, summè feruere deberet; & contra, tum vehementiùs ferueat, cùm illud pacatè quiescere oporteret. Hæc quidem omnia accuratiorem sine dubio exigerent operam: sed vereor ne primâ hac vice nimis importunus inueniar. Cæterùm si candor animi tui non displiceat, nec graue aut tædiosum fuerit meas quandoque literas percurrere, ingentia gratiæ loco semper ducam, mea quoque tecum etiam quandoque communicare sensa, tuæque censuræ subiicere: Bene & fœliciter Vale 3. Nonas Nouembris 1632.

Tuus ex animo ac sincero affectu
PETRVS CAZRÆVS.

PETRO GASSENDO *Suo*, PHILIBERTVS DE LA MARE, S.

POst vltimam ad te non ita pridem datam ecce iterùm aures tuas verbero, mi GASSENDE, importuna forsitan scriptione nonnihil tibi otij suffuraturus. Vbi tuum de motu Commentarium accepi, illius statim copiam facere pro more, Viro Cl. R. P. Cazræo Soc. IESV Collegij apud nos Rectori non cunctatus sum, tum quia id à me officij postulare videbatur, quæ intercedebat inter nos necessitudo, cùm quia aliqua iam pridem illum meditari de motu acceperam, legit ille, perlegit, & vbi ad me retulit Commentarium, simúlque aliqua in hanc rem disputauimus, subiunxit ille nonnulla esse, quæ tuæ sententiæ aliquid aduersarentur de quibus summè optaret tecum agere, si è te ducerem daturum ad te epistolam, quæ sua tibi dubia aperiret, non abnuit propositum, imò probaui ratus nullam non esse tentandam viam, quæ ducat ad notitiam veritatis, téque haud graue laturum, vt si quis non conueniret tecum is suæ sententiæ rationes amicè declararet; his itaque nixus scribit ad te Cazræus noster de quo hoc apud te præstare possum eum esse qui hæc ad te scripserit non seueriori Catholicæ fidei tuendæ studio adductus (quam nonnulli putarunt summopere concussam fore si sententia de Terræ motu vim haberet rei iudicatæ) sed vnius veritatis inquirendæ ratione, vir alioquin maximæ inter suos existimationis, & philosophicis Mathematicisque disciplinis largè imbutus, vt tu meliùs aliquando ex illius scriptis noueris, quæ non pauca habet de motu. Cæterùm is est illius erga te cultus vt te non dubitet sibi in posterum Censorem imponere. Vale & me, & Cazræum meum ama. Diuione 7. Idib. Nouembris 1642.

Doctissimo,

Doctiſſimo, Clariſſimo, Celeberrimo Viro D. PETRO GASSENDO,

IOANNES BOCHARTVS SARONIVS S.

PERIVCVNDÆ mihi fuerunt tuæ literæ, quibus intellexi te perſpicere meam in te pietatem, quid enim dicam amorem cum illud ipſum grauiſſimum & ſanctiſſimum nomen pietatis leuius mihi meritis erga me tuis eſſe videatur. Quod autem charißimam habueris quam nuper meis ad patruum literis teſtatus ſum memoriam tui facis tu quidem abundantiâ quadam amoris vt etiam ea grata ſint, quæ prætermitti ſine ingrati animi labe non poſſunt. Cæterùm hortaris me ad literarum ſtudia & magnam de me ſpem teſtaris, quorum alterum mihi facere neceſſe eſt ſi volo is eſſe, quem tu me eſſe voluiſti, altero verò magnopere gaudeo quod te ſpei, quam de me concepiſti ſponſorem habeam. A me profectò omnia ſumma in te ſtudia officiáque expecta, non fallam opinionẽ tuã, Vale. Lugduni 3. Idus Martij 1643.

Viro Maximo, Incomparabili PETRO GASSENDO,

SAMVEL SORBERIVS S. P.

Vir Eximie,

Legi commodante Cl. Hugenio Epiſtolas tuas de apparente magnitudine Solis & de motu impreſſo duas, quas non poſſum, vt cætera omnia tua, non ſuſpicere, atque adeò impenſius efflagitare vt reliquum theſaurum Commentationum tuarum Epicurearum nobis aperias. Nam ſi nos tantopere delectant riuuli, quid cùm ad fontes ipſos acceſſerimus? Id in primis mirè arriſit quod de attractionibus Magneticis ita philoſopharis vt nihil vero ſimilius, ne dicam verius & ratione comprobatius, vnquam legerim. Sanè putaram cauſam huiuſmodi affectuum humanæ menti eſſe imperuiam, eùm deficeret fortaſſe ſenſus aliquis. At tu rem acu tetigiſti, & ſolertiâ tuâ effeciſti ne id ampliùs ignoraremus, quo nihil in tota natura ſcitu dignius & cuius cognitio innumera alia myſteria reſerat. Ferax eſt ſæculum iſtud magnorum Virorum; ſed duos iactabit meritò cæteris præfulgentes, velut inter ignes fulget Luna minores, Galilæum & Gaſſendum, quibus debetur ſcientia æſtus marini (quidquid obſtrepat Thomas Anglus) & cauſæ cur magnes trahat ferrum, cur decidant quæ grauia vocamus. Ego me fortunatum duco qui viam monſtrante olim Bonello Medico & Mathematico acutiſſimo Monſpelienſi, nugamentis cæterorum philoſophantium maturè relictis, defæcatioribus animum appuli ratiociniis, & Lutetiæ R. P. Merſenni familiaritate ſuauiſſimâ doctiſſimáque biennium vſus, in te Virum tantum incidi tandem. Nam licet paucis adſuerim tibi, fieri tamen ſolet neſcio quod è Viris tui ſimilibus bonæ mentis effluuium, vt gloriari liceat exinde multum acceſſiſſe mihi vnde melior, moderatior, & in indaganda veritate naſutior euaderem. Quæ quidem magna inter beneficia repono, ſed pretio quoque ſuo æſtimare noui amicitiam, quâ pro inſigni humanitate tua, dignaris me complecti, tibi ætate, ingenio, doctrinâ, tanto interuallo inferiorem, nulloque commendabilem titulo, præterquàm affectu ſincero, cultu & veneratione qua te ſimiléſque tui proſequor, & quandiu vitam proſecuturum nunc ſpondeo Vale, Vir Eximie, & perge nos amare. R. P. Merſenno ſalutem, quæſo, plurimam, Hagæ Comitum. prid. 9. Maij 1643.

Rogo te ſi quid ad nos ſcribas, indicare velis rationẽ cur pyxidis nauticæ acus vertatur verſus polum borealem, item quid ſit calor, quid frigus, & in genere vnde ſenſus doloris.

Clariſſimo Viro PETRO GASSENDO, *Dinienſi Præpoſito*,

GOTIFREDVS VENDELINVS S.

NON de nihilo eſt, Virorum Maxime, quod nihil me iam factum crediduli, qui poſt tuas anno 1636. perſcriptas & eum ipſis Regalibus 1637. Condati traditas nihil à me viciſſim exire curauerim. Et tamen grates tibi gratias ſcito ſi non actas, at certè habitas in Collectaneis meis Eclipſium ab anno 1600. ad hunc vſque a me aliiſque obſeruatarum, ob tranſmiſſas ad me illas orientales Cahiri atque Aleppi: maximè autem ob illam tuam anni 1636. quam ego Condati nulla ex parte mihi conſpectam, tantò majoris feci, & propter ſtupendam tuam illam diligentiam, Eclipſium omnium Reginam indigitaui, magis etiam, quoniam ea collata cum Eclipſi 1641. die 18. Octobris, certiſſimum mihi dedit argumentum eliminandæ omnis dierum æquationis. Vtrobique enim eadem proximè Anomalia proſthaphæreſéſque ☽ magno commodo nos beant, ad arcanum hoc citra hæſitationem intelligendum. Hoc ergo in opuſculo quoniam tu partem longè maximam babes; patere me ſic de ceſſatione iſta mea ſatisfacere, & ſilentio non inuidendo: ſi aggrediar contexere malorum interim meorũ Iliadem, quorum obliuionem præſẽtibus lacbrymis ſepelio. Sed miſſa hæc, quoniam viuum adhoc ecce me vides, & tui quàm memorem, tam cultorem, admiratorémque ſummum. Quem vt ampliùs beare velis, hoc oro mihi indulgeas, vt me in colligẽdis antequã edantur Eclipſibus Lunaribus adjutare velis, voles autem ſi potèris nanciſci Meſthlini libellũ ſuper Eclipſi Lunæ an. 1605. die 3. Aprilis quam ego Forcalcarij ab initio ad maximum vigorem obſeruaui nubibus reliquum eripientibus, ille totã dedit. Eius ergo Phaſes anhelo anxiè propter Lanſbergianas affanias (& ex αὐτοψίᾳ mea conuicta mendacia) pleniùs iſto etiã teſtimonio cõuincendas. Sic & Eclipſin an. 610. (quæ tuarũ prima eſt) edito Argentorati libello *VVelperus*, fruſtrà à me vbique terrarũ quæſitus, deſcripſit, vtinã

& harum ex illo phasium compotem facias! Ego enim Hercij nubibus obstantibus phasin vix vnam aut alteram obtinere potui. Eclipsis anni 1623. die 15. Aprilis nulla mihi ex parte patuit. Tu illam obseruasti ad occasum vsque Lunæ. Hîc verò memoriam quæso aduoca quot superfuerint digiti cùm occumberet, nam vel rudis eorum æstimatio mirum quantũ me beabit. Eclipsis anni 1628 die 20. Ianuarij Bruxellæ mihi patuit finiens hor. 11. min. 15. aut 16. summum. Mei fratres Bethasiis initium nacti sunt ex hora 7. min. 40. paulò plus Immersionem hor. 8. m. 40. Emersionem hor. 10. min. 20. ferè, Finem hor. 1. min. 19. ad summum, quæ omnes phases ad miraculum paria faciunt cum Keplerianis, & Pragam Bruxellæ in ortum remouẽt minutis horariis 44. circiter quot idem ego ex Eclipsi 1603. verna Valentiolæ à me obseruata deprehendo distare Pragam Aquis-Sextiis: vt alias interim taceam planè vt certissimus sim Aquas-Sextias & Bruxellam substerni eidem Meridiano, itidem vt Massiliam & Antuerpiam, Diniam & Hercium seu mauis Ducis-Siluam. Quæ cùm clara sint, tum verò istud Cimmeriis tenebris obscurius est, quî factum sit, vt Eclipsin de qua hîc ago 1628. Peirescius noster Aquis-Sextiis denotauerit his phasibus Initium hor. 7. min. 49. Immersionem hor. 8. min. 48. Emersionem hor. 10. min. 25. Finem hor. 11. min. 24. Omnes enim istæ phases totis 10. minutis postumant. Ego culpam confero in Intermorium viro illi solemne dum nimis anxiâ curâ non rapit occasiones, sed prensat, & cum mora indicat. Idem enim aduerto & in Eclipsi 1635. die 28. Augusti. Sed ἐπέχω & Iudicium tuum præstolor. Anne autem docere me poteris de initio Eclipseos conspecto vspiam anno 1630. die 25. Maij? Nam ego an Bethasiis occidente Luna quidquam viderim vti affirmare non audeo, ita pertinaciùs negare non velim, & in hanc ergo te mihi opus est Theseo, & in eam quæ Nouembri secuta est. Eclipsin anni 1631. die 15. Maij vespere nusquam toto Belgio quod sciam patuit, ita perpetua nubes Cælum obduxerat. Narrauit mihi R. P. d'Auxon Societatis Iesv Mathematicus Lugduni vbi tunc rexerat cum curâ denotatã Emersionem paulò antè octauam, repletionem Semiquadrante circiter in nonam reliquo, promisitque missurum se mihi & huius & aliarum obseruationes scrupulosas, tu si quid & huius nactus es, item & sequentium promos esse malis quàm condus, atque ita tecum decernere, scriptorum tuorum me esse Amanuensem & Logistam, si vspiam certè in calculo Eclipseos illius tuæ 1636. ad miraculum fœlicem, simul enim illam nactus fui, & ad Tabulas meas exegi, inueni Initium Diniæ hor. 9. min. 43. sec. 30. Medium hor. 10. min. 39. sec. 55. Finem hor. 11, min. 35. sec. 0. Qui est consensus cum obseruationibus tuis prodigiosus. Atque adeò auro supra carus, quoniam plurimum fido alienæ diligentiæ, minimum semper meæ, ideóque ad singulas Eclipses congero quotquot nancisci possum testimonia, ne posteritati φιλαυτίᾳ mea fucum facere voluisse judices, quò magis etiam si potes impertire Eclipsin anni 1638. & 1641. quam supra memoraui. Vtique autem & illam quæ contigit 1642. die 25. Aprilis cuius ego phases omnes accuratissimè obseruaui Hercij. Vbi Initium fuit hora 12. min. 3. Finis hor. 3. min. 41. Medium hor. 1. min. 55. præcisissimè, prout eam pleniùs repræsento. Quæ secuta est die 8. Octobris mane nulla mihi ex parte aut Belgæ cuiquam patuit. Hæc ergo te expectat vindicem. Vt & ista quæ jam in diem 27. Septembris instat. Atque hæc quidem de Eclipsibus Lunaribus; nam de Solaribus alia erit scribendi occasio, cui viam sternat responsio tua, si qua me dignum censebis. Hanc dum præstolor, interim ad Stellas Patris Antonij Reitæ quod attinet, legi ac stupui Iudicium tuum tam accuratum, tam elimatum super nouo illius Telescopio; quod reuera ipsissimum est cuiusmodi tu censuisti. Omnia enim permutatim exhibet, dextera sinistris, supera inferis opposita. Venerat ad me optimus Pater mense Octobri instante vt mecum communicaret de suis quorum editionem molitur scriptis, vbi cùm sermo esset de ansulato Saturno, & Marte montuoso ac monstroso, quomodo Parisiis ad nos peruenerant Schemata Campanellam auctorem præferentia, cœpimus inter nos agere de Telescopij modulo & fabrica, tandémque conuentum est, vt simul redisset Coloniam aliquid in eo genere curaret apud Chrystallarios, quod & præstitit, sed eo quo dixi successu vt permutatim species rerum influerent in oculos, itaque lætus rei nouitate gaudium suum statim omne, sed crudum effudit in sinum Puteani nostri. Cùm verò deinde redisset ad nos, maxima cum doloris significatione deprehendit me absentem domo (eram enim Bruxellæ) atque ita datis inde è Musæo meo ad me literis significauit se mox adfuturum. Neque tamen rectà huc venit, sed Antuerpiam abiit, dum ego ad Pentecosten domum repeto. Illic ergo vix tandem potitos charo capite Crystallis ab eo donatus sum, Idem præstantibus quod iam dixi, & quia fidem ei obstrinxi meam pressurum rem silentio donec ille sua edat nondum edoceo Vitrorum rationem. Hoc interim addo, me inuenisse insuper quo dextra dextris, reliqua reliquis respondeant secus ac aliis hactenos Telescopiis vso venit, quod tamen cum illo nondum communicaui. Cæterùm dum simol sumus, legimos studiosè Iudicium illud tuom; & cùm dolorem optimi Patris non obscuris iodiciis persentiscerem edocui illum, & qui vir esses, & quàm alienus ab aliorum moribus, qui de alieno contemptu existimationem suam metiuntur. Itaque & lenire illum visus sum, & vt apud te excusationem sui instituerem orauit, significarémque non eo consilio scripsisse ad Puteanum vt publici iuris fierent, sed vt tantisper rerum nouarum (si nouæ essent) expectatio arrectos faceret animos donec certiora dies

docuisset

docuiſſet illum verò vix dum conceptum fœtum, immaturo nixu edidiſſe in lucem, ſed alliſiſſe in tenebras. Interim autem & venerari eruditum iſtud iudicium tuum, & agnoſcere non vnius æui ſpatium ad tanta conſtituenda idoneum. Iuter hæc non dubito & tibi & Merſenno noſtro factam copiam Lampadis meæ, quam ſub finem Maij extuli in publicum, præbita mihi occaſione de ſcripto Puteani mei ſuper Anagrammatiſmo. Slingelantius certè miſiſſe Lotetiam exemplaria aliquot ad Naudæum affirmat. Ceoſete ſeuerè oro atque obteſtor: nam blaodiens medicina veoenum eſt. Tu verò, Optime ac Doctiſſime Merſenne quem ſimul hac epiſtola alloqoor à me prope diem expecta de caſu lapidis quod ſcio te expetere aoidiſſimè. Heri demùm (in Conuentu veſtro Bruxellenſi apud opt. Patrem Coëmans pranſus) opus tuum Harmonicum videre ac legere datum eſt. Atque illic opinationem meam agnoſcere ſuper celeritate increſcentis motus iuxta rationem quantitatis media & extrema ratione ſecte, à qua ſcito dudum me abiiſſe, & ad rationem doplicatam deueniſſe, antequàm Galilæus ſua ediddiſſet. Inde enim habeo caſum lapidis hinc ad centrum minutis horariis 12. ex Lunæ concauo ſeſqoi-horâ, ex Sole (quem Semidiam. terreſtribus 14400. ſubmoueo) die vno præcisè, provt hoc problema iam pridem peruagatum eſt Batauos atque (vti intelligo) etiam in Gallias penetrauit, fors & Italiam. Ex hinc ergo oon eſt mera libera nobis. Poſcimur, & quod poſcor præſtabo ſi me vterque veſtrûm iuuabitis veſtris ſanctis precibus ac ſacrificiis. Bruxellæ 11. Iulij 1643.

Ex æquo vtrique deuinctum GOTIFREDVM VENDELINVM, *Paſtorem Hercanum & Canonicum Condatenſem.*

Salutem plurimam optimo Naodæo, & ſi illic eſt Petauio illic meo impertite.

Clariſſimo & Eruditiſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO, *Philoſopho & Mathematico Celeberrimo S.*

PErnobilis & Clariſſimoe Vir
Iam multum temporis effluxit, à quo tuas oon habui. Cauſam autem nonniſi in meæ peſſimæ fortunæ ſortem refundere non debeo. Quid noſter Licetus agat tu ipſe ex eius literis & libro pro reſponſione ad Clarum Galilæum optimè noſti, qui totus in tuas debitas laudes excurrit. Ex primo præinſerto mei operis folio tanquam ex exiioio quid repreſentet re ipſa cognoſces. Quare tuum pro eo iudicium vehementer exopto, etſi in aliqua me re aptum videas promptiſſimum ac paratiſſimum me omoino recognoſcas, tuiſque nutibus excipiendum habilem tuæ maximæ humanitatis ſtimulis omninò facias. Vale iterùm atque iterùm. Genuæ Idibus Iulij 1643.

Excellentiſſimæ Dominationis tuæ humillimus & deditiſſimus ſeruus HIERONYMVS BARDIVS.

Præclariſſimo D. PETRO GASSENDO, S.

ILluſtriſſime Domine
ſapientiſſimum te naturæ Myſtagogum diutiùs latere portentoſum eius Arcanum exiſtimaſſem oefas, quem ab illa fœliciorem fatentur omnes accepiſſe, quo id oobis citiùs reſerares. Pones fortè calamum, hunc ſi pro tua benignitate aſſumpſeris, aut illum ſanè è manu extorqoebit præceps, ad ignotum hominis nomeo, admiratio; haud ſcilicet potui facilis, magnâ tenerioris ætatis parte, ſecretiorem Medicinam adipiſcendi conſilio, apud Germaoos tranſactâ, à te ipſus ignorari non credere, illis licet Gaſſendiuio notiſſimum, & ipſos oon ſemel gloriatus fuerim agoouiſſe. Litteras attamen accepiſti forſan noſtro nomine, à quibus te ne dom excuſationem meam approbaturom ſpero, ſed & conceſſurum confido licentiam: admitti ſiquidem ad altaria non ſolùm paſſum eſt Numen homi

homines, verùm & ad penetrale iussit, neque sciscitanti negauit vnquam aniculæ respondere. A te per Epistolam semel atque iterùm vsum rogaui Abaci antiqui, cuius protypum etiam commiseram, vt facilior vterer impertito: Rescriptionem spectatem, hanc si sciscitatus fuissem de te semel saltem benemeritus, non tamen moræ impatiens despero, quia de omnibus ipse bene meritus glutiati potes. Intereà spem interpositus & fiduciam, propositæ portenti Historiæ accommodabo, quo potero calamum artificio, vt certior vel Physicus, vel Augur de illo pronuncies. Veritus tibi litteris obstrepere, abstinuissem fortè etiam à scribendo consultus, nisi Reuerendissimus Episcopus Dignensis, (quo cum in multam cœnam sermonem produxi nostris nunc aquis vtente) timorem vincerem meum, & ad te quam-primùm per otium licuisset impiger scriberem, iussisset rei euentum admiratus. Mensis vigentis die 2. manè horam proximè ad nonam apud Illustrissimum Dominum Præsidem de la Roque conductitiâ nunc temporis Domini Franc Medici Illustris Viri Domini Peireskij domo vtentem, Gallina domestica ouum enixa est ab illis, quæ diebus singulis assiduè perpeterat ante nihil omninò discrepans in mediâ interioris domus areâ, è quo, quum illud aggressæ vnà pascentes Meleagrides quinque frequenti rostro concerpsissent in frusta, Anas numeris omnibus absoluta, viuens, & ad vulnus (à quo hora ab ortu alterâ occidit) alijus capiti inustum pipiens prodiit, adstantibus obstupescente Domûs Oeconomo, cubiculario ministro, cæterisque ferè omnibus domesticis, quam vno omnes spiritu ad Dominum immorati obtulerunt: Illum tamen contemptorem primò, mox obiurgatorem habuerunt. Verùm enim-verò me vnà & pluribus occurrentibus magni etiam nominis Viris, multis vltrò citróque propositis dubitationibus, iisque per ipsum rei euentum eliminatis, protinùs, Dominus admirationem sincerâ narratione prodidit, nec tacitus conceptum de Augurio timorem, leuissimum licet, occultauit, quem facilis tamen diuinâ, qua donatus est, sapientia sua oppressit minùs nihilo religiosus. Anatem hanc parenti meo commissam, mihi asseruo in liquore Balsamico: atque hæc est rei series, admirationis causa plurium, paucorum disquisitionis. Ipse, pro ea, quam sortitus es Deorum & laboris ope, ingenij sagacitate si quid inter tot tenebras exprumptum compereris, futurum aliquando virtutis tuæ panegyristam diligentissimum, nunc seruum tuum deuotissimum edoce Tuum. Dabam Aquis-Sextiis.

IOAN. GAVTIERIVS, *Doctorem Medicum.*

Viro Clarissimo, Maximéque Domino PETRO GASSENDO,

SAMVEL SORBERIVS S. P.

FAsciculum Librorum tuorum accepi, Vir Eximie, quorum gratiam tibi maximam habeo. Perlectâ autem Disquisitione tuâ (Deus bone! quantâ solertiâ, quanto iudicio condita?) Amstelodamum me contuli vt quàm elegantissimis typis escudatur, eâque formâ quâ Epistolæ tuæ sunt excusæ. Reuerendus Senex Dominus Courcellæus curabit ne quid possis desiderare in ista editione, mittétque specimina Typographica, rectè ad te vel per Martellum nostrum. Vix pomi perlegere, adeò me tædebat ineptiarum, Morini velitationem. Non putabam te responsurum: gaudeo tamen natam inde occasionem vt plura essent tui scripta, æquè immerso eruditionis tuæ aceruo aliquid depromas plus vno mansurum perenne sæclo. Ne quid autem mihi desit operum tuorum, rogo te mittas per Courcellæum nostrum exemplar, tum exercitationem Fluddanam, quam hic frustrà quæsiui. Vides quam frontem perfricuerim, Tu si quid velis quod possim impera. Vale, Vir eximie, & perge me amare, Reuerendo Patri Mersenno salutem, quæso, meo nomine plurimam. Slusis Flandriæ 15. Octobris 1643.

Reuerendo

Reuerendo admodum Clariſsiméque Viro D. PETRO GASSENDO *Dinienſis Eccleſiæ Cathedralis Præpoſito,*

GOTIFREDVS VVENDELINVS S.

ANte menſem iſtum proximum, cùm in hanc vrbem veniſſem ad Cbipbletios meos, accepi à te miſſas jam aliquanto ante literas multi etga me affectus, pleniſſimi officij in immetentem teſtes. Itaque quod voum licuir, dedi opetam vt ſi non reſpooderem ſaltem ne tacerem. Er meditatas quidem dudum arque affectas babeo, prælo etiam dandas ad te, quibur te omnémque poſteritatem beem Eclipſibus nuper mihi compertis anni 1580.in Ianuario, 1581. item Ianuario, 1584. in Nouembri, 1388. in Martio, 1391. in Ianuario; & denique eodem 1591. in fine Decembris, annotaras ad Corneliũ Gemmam pro Meridiano Leodienſi, & quidem manu Viri (quantum ego judico oon indocti, certè cum meis Tabulis sam partiliter patia facientes, vt vix minuto vno aut altero vacillent vſpiam. Vtinam ſequentium annorom plures ſuppetant! Cæsùm ad Eclipſes, Gaſſende, tuas, vt guſtulum meæ ſententiæ promam exiſtimo plæraſque illarum deriuatas Cælo per quadrantes ſeſſiles ſeu azimutales Amuſſio ſuo inſidentes, quos eapropter (miſſo facto Arabiſmo) Amuſſiales malim indigitari. Io bis perpetua eſt mihi diffidentia, quooiam ſcilicet tum fallunt ioſidioſiſſimè faſtidioſiſſima hallucinatione cùm te credis tutiſſimum. Atque adeò cùm Pariſiis te eſſe pronuncias Amuſſium tuum tantillo inclioatum interim te ſiſtir vel io Belgio, vel in Aremoricis. Scbicardum certè cum ſua Tubioga non ſemel exhibuit in Burgundia, vel ipſo Dinienſi Meridiano *ἀντιχώριον*. Camillum Glorioſum venot & inuenio, vel in Epiro exulantem.

Igitur vt ad te veniam Eclipſis tua anni 1620. io Iunio ttes primos digitos largitur (pro narratione tua) bora Aquenſi 11. minur.32. circiter, vt fuerit Hercij hora 11. min.37. Ego tamen illos bor.11.min.57. habui, clarius idem adſtruit Eclipſis anni 1658. cuius Phaſes omnes lioira vtraque mora, durario tota meis calculis reſpondent ad miraculum excepto quod alterius ſint horizoocis & in 10. tota minuta orientalioris. Itaque medium quod tu cenſuiſti Aquis-Sextiis ad horam 9. min.36. reuera noo exceſſir hor.9.min.56. quod *τὰ ἰσημέρινα* Pragenſia, Bruxellenſia, Pariſienſia, (vt de Bethaſienſibus nibil dicam) jam dudum apud te confido petuiciſſe, nam nihil ſuper bis meas ad te datas ſugillaſti.

Alia ſubinde ſed minora jam diſſidia intercurrunt, illá exceptâ quam tu cum Doctiſſimis illis Viris Furnerio, atque Iſmaële Bullialdo Cælo deriuaſti. Sed inclinatione Amuſſij prodigioſa, & quæ Pariſior exhibeberet Hercio, iam orientaliores ad 5. vel 3. minuta. Et meis ergo verbis & poſteritatis omnis votis rogati eſtote omoes vos *Triumviri Rei Aſtricæ conſtituendæ*, vt (quod commodo veſtro fiar) redeatis ad enodem locum vbi peracta fuit obſeruatio, aduocetiſque velur in re præſenti memoriam quiſque ſuam, quibus ſeu ædibus ſeu pinnis, ſeu turribus imminuetit Luna, ſaltem vnâ aliqua ex præcipuis phaſibus audeo ſpondere vos inuenturos initium factum horâ 11. min.45. Immerſionem horâ 12. min.44. Emerſiſſe horâ 14. min.23. deſiiſſe horâ 15. minut. 24. planiſſimè quod ipſum cuiuſmodi fuerir auidè expectabo.

In Eclipſi 1641. die 18. Octobris admiror conſenſionem Bullialdi cum calculo item & obſeruatione mea ſtupendam. Scribit enim defectum habitum digitorum 6. *Satis præcisè* hora 7. min.33. Calculus meus a ſummo defectu ad Digitos iſtos 6. minuta colligit 54. non plura planè vt medium fuerit Pariſiis hora 7. min.10. ad ſummum ac proin Hercij bor.7.min.58.quo nihil poteſt concinnius cogitati.

Poſtrema Eclipſis 1643. die 57. Septembris vide quàm conſpiter inter nos & Bullialdum in momenta ipſiſſima. Digitor 5. habuit Bullialdus horâ 7. min.12. nos Antuerpiæ hora 7. min.25. Rursùm Digitos 4. ille quidem bora Pariſiis 7. min.53. Nos in Commentarios retulimus ſicut legis bor.7. min.36. Digitos 3. Bullialdus exhibet hora 7.min.31. nos Antuerpiæ damus horam 7. min.44. Vt denique Digiti 2. cadant in bor.7. min.31. conſenſione hactenus manente in Meridianorum differentia, & Tabularum mearum calculis ſtupenda.

Sed nihil ago niſi & futuram proximo Februario Eclipſio exbibeo. Eam ergo meæ Tabulæ in Atlantico ſic exhibent

Hor.	Min.	Sec.	Digiti.	Hor.	Min.	Sec.
3.	53.	27.	O.	6.	53.	37.
3.	59.	40.	I.	6.	47.	44.
4.	6.	3.	II.	6.	41.	21.
4.	12.	40.	III.	6.	34.	43.
4.	19.	36.	IV.	6.	27.	48.
4.	56.	57.	V.	6.	20.	57.
4.	34.	55.	VI.	6.	12.	32.
4.	43.	48.	VII.	6	3.	41.
4.	54.	27.	VIII.	5.	55.	57.
3.	10.	51.	IX.	5.	36.	33.
5.	53.	42.	O.15.mi.	5.	23.	42.
Ab initio ad medium.				A medio ad finem.		

Tota duratio hor. 3. min.0. ſec.30. præciſiſſimè.

PARISIIS ergo

Principium Hor.3. min.29. ſec.5.
Medium Hor.6. mio.59. ſec.20.
Finis Hor.8. min.59. ſec.33.

AQVIS-SEXTIIS.

BRVXELLÆ.

ANTVERPIÆ.

Principium Hor.3. min.45. ſec.25.

Medium Hor.7. min.15. sec.40.
Finis Hor. 8. min.42. sec. 55.

Atque ad istum modum per alia loca deinceps.

Tu quid illic obseruaueris mecum communicatum velis, Ego certè mihi non deero si adhuc ero.

Dum autem hæc præstolamur, interibi fac resciscam ecquid super Oscillationum Hibernarum ab æstiuis differentia cœperis experimenti? Ego satis totam æstatem sedulus fui. Et quod Oscillum mihi lactationes Hibernas seu Perigæas dedit 473. Idem ipsum æstiuas largitum est 458. ad summum horarias. Sciat hoc & ringatur qui te non amat sapienti dictum sat esto, & sat in præsentiarum scriptum. Nam hora me ad quietem vocat, cras hinc discessurum apud te semper mansurum. (Bruxellæ 20. Octobris Hora pomeridiana 10. in Musæo *Iuly Chiphlety* ἰύλω χιλιάδω floris nostri si flores sunt, & quidem certi fructus *Iuli*)

Tuum integro desiderio
VVENDELINVM.

Clarissimo Viro Domino PETRO GASSENDO *Diniensi Præposito.*

GOTIFREDVS VVENDELINVS S.

FActum optimè, Optime Doctissiméque Virorum, quod eodem admodum biduo abs te fasciculos litterarum accepi duos, alterum ex Idibus Iuniis datum, alterum ex III. Kal. Augusti: ab his tamen abfuit exemplum earum quas ante septennium scriptas (fortunâ nescio quâ librante) acceperam Condati, ad vtrumque vnicâ scriptione respondebo. Atque ad illum primum quod attinet; gaudeo sanè Massiliæ latitudinem satis iam accuratè deprehensam gr. 43. min. 19. summum quod alioquin ex obseruatis illis tuis dudum confeceram. Si ergo Pytheas centrum Solis Solstitialis habuit à suo vertice remotum grad.19, min.27. sec.0, sicut ad te scribere memini; necesse est profectò vt obliquitas illi fuerit grad.23, min.52. quam tamen Loxias meus 54$\frac{1}{2}$.daret. Et neque retracto. Ecquem enim sponsorem habeo qui fide iubeat meridianam lineam illi accuratiùs fuisse exploratam, quàm hactenus tanto Tibi? Sanè si vel tantillum vltra citráve pronunciauit meridiem Pytheas, si horas aliquot atque adeò etiam diem ipsum suspicioni suæ indulsit; si denique extra vrbem peracta est obseruatio; imò enim-verò si hæc omnia concurrerunt, vides vt gradus illi 19. min. 27. reuocandi fiet vel ad grad. 19. min. 24. planè vt de obliquitate illâ mea grad. 23. min. 54$\frac{1}{2}$. *pellibus incumbam stratis.* Tu tamen iudicium tuum interpone, & sententiam pronuncia. Venio ad posteriores literas in quibus me tot Eclipsium donis beasti. Quas ego (qui hoc iam hic ago) publico proponam. In his illa 1628. cur à meis fratribus discrepet minutis tota 10. vel etiam 12. causas intelligo, & Intermorium interpretor Aquis-sextiis tuum. Ecce enim Doctissimus Petauius perscribebat initium Parisiis conspectum hora 7. min. 27. ab iis autem qui Telescopium adhibuissent, animaduersum hora demum 7. min. 35. similia & ego expertus sum non semel, & plenus istis est Keplerus. Idem Petauius addidit paulò post finem deliquij fuisse Arcturum altum 9. min. 30. ideóque horam tunc fluxisse 11. minut. 7. Non addit, quantò ante desierit; hoc tamen aufero, non potuisse multò post horam 11. min.0. desiisse, si iam tum caruit penumbra. Hæc & meo fini Bruxellæ ante horam 11. min. 10. pronunciato, & meorum fratrum Bethasiis horam 11. min. 19. nactorum & ad extremum Pragensi respondent ad miraculum. Cùm certum habeam abesse Pragam Bethasiis & Diniæ Tua minutis 38. satis præcisè, Bruxellæ & Aquis-Sextiis saltem min. 42. Parisiis denique min. 56. exactissimè exploratis prout ea iam do. Reliquarum Eclipsium, tum vel maximè anni 1638. mira est mecum consensio, & quæ tantùm abest à dierum exigenda peræquatione, prostaphæresibúsque extra lineam oscillatoriam computandis, vt potiùs in contrarium nonnihil niti videatur. Sed hæc calculi mei repræsentati clariùs euincent. Vnica est anni 1642. verna cuius tu initium largiris hor. 12. min. 10. Immersionem hora 13. min. 10. admodum (nam hora 13. min. 11. iam erat, ais, immersa) emersionem hor. 14. min. 47. Finem hora 15. min. 48. summum. Tota vt duratio fuerit hor. 3. min. 38. Mora hor. 1. min. 37. Medium verò Parisiis hor. 13. min. 59. Tabulæ meæ dant eandem durationem hor. 3. min 38$\frac{1}{2}$. Moram hor. 1. min. 40. Medium verò Parisiis hor. 13. min. 34. tantùm. Quid hoc prodigij? Dices tu, dico & exclamo ego. Quid ego Hercæ obseruauerim exhibeo fideliter. Scito ergo me nullas vnquam obseruasse Eclypses Lunares, aut obseruare voluisse per altitudines Stellarum aut ipsius Lunæ, si possem aliter; eò quod lubrica instrumentorum tractatio & plerumque infida semper mihi suspecta fuerit; Scioterica ergo capio, lapidæa, magna, pedalibus non minora, quæque singula minuta, minutorúmque partes aliquantas largiri queat. Ea verò colloco quàm pote exactissimè, vt in illis vmbra Lunæ horam ac minuta indicet, de facili (vt tu scires) reducendâ atque omni nos & corporis & animi tranquillos titubatione ac sollicitudine absolutuтam, præ quâ simplicitate implexus est omnis labor. Sed neque Telescopio cælum aggredior propter illud quod iam commemoraui solemne intermorium; dum Luna peruidetur etiam dudum post inchoatam Eclipsin, dudum postquam vmbra iam immersa est. Adhibeo mihi adolescentes aut amicos acuti visus, & harum rerum si non peritos, at saltem quantum à me moneri possunt non omninò rudes. Meridianos designatos habeo semper, & Herca quidem duos certissimos per Templi mei turrim vtramque. Adhibeo & Clepsydras arenarias durationibus emetiendis commodas, & Horisoniis si non ausculto, audio.

audio. Obſeruationis ergo vniuerſam hiſtoriam hanc vide ; vt ſe habuit Herca.

Horiſonio Templi. Hor. min.	Horâ cœleſti. Hor. min.	Culminationes & Phaſes.	Pariſiis Ergo. Hor. min.
12. 0.	11. 55.	Luna ſtringebat Meridianum limbo occiduo.	11. 37.
12. 5.	12. 0.	Nadir in Meridiano. Ergo Media nox.	11. 41
12. 8.	12. 3.	*Initium deliquij* manifeſtum omnium iudicio.	11. 45.
12. 15.	12. 9.	Sextans peripheriæ. Amplus digitus, rubens clarè.	11. 51.
12. 30.	12. 23.	Digiti quatuor non minus, inſigniter rubentes.	12. 5.
12. 45.	12. 37.	Digiti $7\frac{1}{2}$. Plus-ſemicirculo. Obſcuritas langueſcens.	12. 19.
13. 0.	12. 51.	Digiti 10. aut non multo minus tenebroſi.	12. 33.
13. $7\frac{1}{2}$.	12. 58.	Culminabat lanx Auſtralis Digiti $10\frac{1}{2}$. tantùm.	12. 40.
13. 11.	1. 1.	Debebat immergi per calculum meum.	12. 43.
13. 15.	1. 5.	Adhuc tenuis limbus Digiti 11. min. 30. tantùm.	12. 47.
13. 30.	1. 19.	iam erat Immerſa: lanx Borea aberat adbuc $1\frac{1}{2}$. grad.	13. 1.
14. 0.	1. 47.	*Culminabat corona* præciſè ☽ diſparuerat.	13. 29.
14. 45.	2. 29.	Manus Ophiuchi tranſierat culmen grad. 1. min. 15.	14. 11.
15. 0.	2. 43.	*Emergebat* cum ipſiſſimo Sono tertiæ.	14. 25.
15. 15.	2. 57.	Lucebant digiti tres minimùm.	14. 39.
15. 30.	3. 11.	Lucebant Digiti ſex, ſatis præciſè, pluſquã ſemis peryph.	14. 53.
15. 45.	3. 25.	Lucebant Digiti 9. culminabat caput Herculis.	15. 7.
16. 0.	3. 39.	Adhuc deerat aliquid minimum. Fere Finis.	15. 21.
16. 2.	3. 41.	*Finis*. Et poſt 4. minuta culminabat caput Ophiuchi.	15. 23.

Hæc eſt via mei proceſſus tota, etiam Sciotérico penè ſtante & Clepſydris fluentibus complanata, quibus inter ſe conſentientibus potuit Horiſonium horas ſuas habuiſſe minutorum 56. tantum ſingulas. Meridiani mei dudum certiſſimi ſunt; & tam vaſti vt ſi velim, etiam ad ſecunda poſſim deſcendere. Itaque tempora mea indubitata habenda ſunt. Certè Louanij Gutiſcouius Mathematicus initium obſeruauit hora 12. min. 0. quod cum meo momento Herceno congruit ad miraculum. Idem immerſionem notauit hora illic 1. minut. 16. iuxta mecum paria faciente. Itaque cùm hæc ita ſe habeant; cùm inquam ego αὐτοψίαν meam meorúmque incuſare non poſſum prodigij mihi ſimile eſt nos totis 25. minutis diſcrepare. Quod ergo te deinceps oro, illud eſt; vt velis per Sciotérica & culminationes quàm fieri poteſt vaſtiſſimas (turrium puta vel ædium) inſtituere obſeruationes. Nunquam te conſilij mei pœnitebit.

Eclipſis Ilerdenſis incredibile dictu eſt quàm ad vnguem reſpondeat meis calculis; quam (dico) mei calculi cum illa conſpirent. Madritum inter & Bruxellam exquiſitè intercipiuntur minuta horaria 29. quod Eclipſeis me docuerunt vtrobique obſeruatæ perquam luculenter. Ilerda eſt Orientalis Madrito minutis 18. circiter, niſi nos fallunt omnes Tabulæ Geographicæ. Ilerda ergo abeſt Bruxellâ in Occidẽtem minutis 11. planiſſimè: Quâ ex hypotheſi colligit meus calculus Ilerdæ initium hora 2. min. 10. poſt mediam noctem, Digitos 2. hora 2. min. 20. Digitos 2. & eò plus hora 1. minot. 31. Digitos 7. hora 2. min. 47. Digitos $10\frac{1}{2}$. hor. 3. min. 3. quæ omnia fulciuntur accuratè Agartati tui obſeruatis. Emerſio in altitudine Lunæ grad. 18. minut. 0. horam indicat 4. min. $50\frac{1}{2}$. Ego 4. minot. 50. ſupputo conſenſione in his ſtupenda. Scripſeram hæc ante Eclipſin inſtantem: Ea verò hic Antuerpiæ in ædibus Cl. Viri Iacobi Edelerij præſentibus aliis item Clariſſimis Viris Caſperio Geuartio, Iacobo Eychio, ipſóque quem ſupra nominaui Gutiſcouio Medico atque Mathematico atque aliis viris præſtantibus à me eſt obſeruata diligenter & maxima omnium expectatione, anne (quod prædixeram) deſitura eſſet cum ipſiſſimo momento quo Sciotéricum indicaret horam 8. min. 0. præciſiſſimè? Illud verò jam illic confectum eſt ab eodem Gutiſcouio murale, magnum, accuratum, cum Meridiano quem & ego pridie diligenter examinaui, duxíque per hortum in culmen remotioris domus exactiſſimè conſentiens. Aderant Automata, & Horiſonium vrbis fortuitò quidem labens, ſed quod ipſiſſimam ſignaret octauam, cùm & vmbra Lunæ eandem declararet in Sciotérico. Ergo cùm audiremus hor. 6. min. 30. Luna eluctata eſt per nubes, deficiens Digitis pluſquam 6. cornua nondum erant parallela ſuæ orbitæ multóque minus Eclipticæ nondum ergo erat medium. Rurſum inde nubes vſque ad Horiſonium hor. 6. min. 55. cùm jam Luna victrix nubium ſe liberam exhibuit. Cornua jam fuerant parallela Eclipticæ, ſed Arcus per Centra tendebat ſupra caput Andromedæ. Iam ergo peractum erat medium. Horiſonio hor. 7. min. 0. deficiebat adhuc pluſculum dimidio. Arcus per Centra tendebat in extremam alam Pegaſi. Iam ergo ante 4. minuta fuerat commiſſa oppoſitio, ac proin maximus [illegible] antè, minuta 12. hoc eſt Horiſonio hor. 6. min. 48. ſatis præciſè. Horiſonio hor. 7. min. 15. culminabat aquila, imò culminauerat. Iam Arcus per Centra admouebatur Armo Pegaſi

quod iterùm Horiſonium illud hor. 6. min. 48. confirmat, Horiſonio hor. 7. min. 30. deficiebant digiti adhuc quatuor vel plus tantillo. Horoſonio hor. 7. min. 45. cùm iam ante tria minuta culminaſſet cotuu Capricorni, aberant adhuc digiti doo ſatis præcisè. Gutiſcouius pronunciabat quintam partem Circuli, Horiſonio hor. 7. min. 50. Digitus adhuc hor. 1. min. 30. Colminabat clara Cygni, Horiſonio hor. 7. min. 58. noodum finis omnium iudicio deerat adhuc aliquid, Horiſonio hor. 7. min. 59. Teleſcopio conſpicuus erat totus limbus. Hotiſonio hor. 8. min. 0. cum ipſiſſimo primo ictu omnes pronunciarunt depuratum limbum. In Scioterico Lunæ indicabat horas 8. mio. 0. vel tantillo minus quantum poſſit eſſe ſemi minutum. Parallaxis Lunæ Aſcenſionalis eiuſque centrum à centro vmbræ digreſſum oſtendunt fuiſſe horam veram ac cæleſtem 8. min. $4\frac{1}{3}$. aut ad ſummum min. 5. Metus ergo finis incidit in horam Antuerpienſem 8. min. 5. iuxta meum calculum, à quo nihil luxatur obſeruatio ad verum ſuum tempus reducta. Et medium planè quadrat in horam cæleſtem 6. min. 51. Quid tu Pariſiis (vel vbi vbi es) obſeruaueris aueo diſcere impatienter. Hoc dico interim. Finem Pariſiis debere intelligi horâ 7. min. 50. ſatis præcisè, Ex te fac, quid huius ſit, intelligam.

Caſum lapidis ſeu ponderoſi cuiuſvis nun patiar à te diutiùs ignorari. Sic ergo habe, vt ſe habet quadrans ad radium, ita ſe babet oſcillatio ad caſum æquè altum, hoc eſt vt 7. ad 11. ſeu mavis 226. ad 355. Iam verò Oſcillatio de ſuſpenſura 42. pedum, habet jactationes hurarias 543. io media Telluris à Sole diſtantia (plures Sole Perigæo, pauciores Apogæo.(Et ſunt huiuſmodi ſuſpenſuræ hinc ad centrum Terræ 447600. non plures. Quoniam ergo interualla ſunt ad tempora Oſcillationum in ratione ſemiſſe Radix tot iſtarum ſuſpenſurarum (cùm ſit 670. ad ſummùm,) ſi diuidas per 543. horæ vnius, emerget Oſcillatio hor. 1. min. 14. quod eſſet tempus Oſcillationis ſuſpenſæ de filo hinc ad centrum Terræ longo. Quadrantalis ergo Oſcillatio erit minutorum $18\frac{2}{3}$. ideóque caſus erit minutorum 11. ſec. 46. aut mio. 12. ſec. 0. ſi Telluris ſemidiameter eſt quantam facit Snellius. Idem tibi dabit Merſennij noſtri ratio, de ſuſpenſura pedum $3\frac{2}{3}$. cuius Oſcillatio dat jactationes horarias 3600. ſeu meo more 1800. vtique minuta 12. non excedet. Multa habeo & quidem prodigioſa circa hanc rem, & quam propediem molior edere ſub Titulo Lampadis Arcanorum Terreſtrium, quorum nucleus hac nuce tegitur

Sum cor tam multis, quare via ſeparet vlla?

Qui ex hoc verſu verſum alterum exſculpſerit. Is nucem recluſerit, enucleauerit. Keplerus vbinam Solem extulerit ad Semidiametros Telluris 11876. nondum legi, & neque omnium eius ſcriptorum copia eſt. Tu quæſo indica. Nam meas 14400. videor ſtabiliuiſſe ſatis bene cùm ex Parallaxibus quas non inuenio excedere ſec. 14. tum ex Dichotomiis Lunaribus paulò accuratiùs pēſitatis, tum vel maximè ex caſu quem puto me deprehendiſſe futurum vnius diei præcisè, ſi hinc caderet Tellus in Solem. Denique autem ex curſu quotidiano Centri Telluris (in Syſtemate Pythagoreo) quod ſenis quibuſque minutis naturaliſſimè abſoluet ſemidiametrum, dietim verò ſemidiametros 540. non pauciores. Vt proin neceſſe ſit diſtantiam illam ſic conſtitui. Sed hæc altioris ſunt contemplationis, ac prolixioris quàm vt hîc paucis poſſint explicari, aut debeant ne non identidem occupet quoties ad te ſcribam. ac tu etiam reſcribes, ſiue hoc facies deſtinatis literis Antuerpiam ad Clariſſ. Geuartium in præſentiarum hoſpitem meum, ſiue ad Slingelantium, ſiue etiam ad Patrem illum optimum Cœmans Minimum Bruxellenſem, aut quâ cenſebis. Quas incluſas mitto, iſtæ ad Mercatorem deſtinantur qui ſolis meis literis ad ſe daris numerauit pecunias quaſdam captiuo apud Senonas, velim autem ſcire cuinam Bruxellæ vel Antuerpiæ ſim eaſdem reſtiturus. Peſſimè enim me habet plus illum de me cenſuiſſe quàm ſenſiſſe. Si quid etiam tua poteſt authuritas (quæ certè gratioſa eſt) quod in captiui liberationem fieri poſſit, non expectabis quàm mox dicam, oro te. Prodiit iam hîc menſis Ianuarius Vitarum Sanctarum. In iis eſt & Marij Abbatis Bodanenſis, Buſcoden vocant, eius reliquiæ ſeruantur Forcalcarij, & illic in Legendario eius vita ſcripta per Dynamium ſtylo ſanè bono, quam ego exſcriptam illic reliqui atque vt ad me mitteretur Arnaudum meum rogaueram τῷ μακαρίτῃ. An miſſam caſus malus interuerterit neſcio, vnum ſcio dignam eſſe quam tu cures, ita res, anni 523. Francicas illuſtrat. Sollicitor eo magis hoc petere, quoniam nomen quoque meum iſtic fideiubet, quo me faſce tu leuare potes. Cùm tibi ſcribo, ſcribo etiam Doctiſſimis illis Galliæ luminibus Petauio, Merſenno, Naudæo, & quem prenſo Bullialdo me his tu aſſere, illis téque pleniſſimum. Antuerpiæ 25. Octobr. 1643.

GOTIFRADVM VVENDALINVM.

Clariſſimo & Eruditiſſimo Viro Domino
PETRO GASSENDO *Mathematico Celeberrimo,*

HIERONYMVS BARDIVS F. P. P.

TANDEM gratiſſimæ tuæ ad me litteræ peruenere, quibus recreatus ſum, tum ab animi tui maxima modeſtia, qua me afficis maximopere, cùm excuſationes non debitas in medium affers, tum etiam ob eiuſdem affectum, quo me perſequeris. Gratiſſimum fuit audire de te tuíſque laboribus, quæ Naudæus noſter renunciauit, vtinam tibi omnia proſpera eueniant. Meum opus quod mox prælo ſupprimitur, caudæ duritiem in vltima excoriatione expetitur Typographi incuriâ, & duplici lingua. Mirum eſt quot ambages, quot dolores expertus fuerim, technáſque & dolos oculis hiſce viderim,

derim, neque vnquam patiar huiuſmodi meum cor ſubire laborem, potiùs alia opera in tenebris ſepelientur. Spero tamen plurima iſthac exemplaria tranſmittere medio Legati noſtri Lutetiam aduenturi, cum quo & Liceti noſtri Librum habebis. Si autem ſecus acciderit tua juſſa capeſſam. Vale interim, & me ama amicóſque omnes plurimùm meo nomine ſaluere jubeas. Præſertim verò Cl. Naudæum, Gaffarellum, Merſenium,&c. Genuæ Kalẽdis Nouembris 1643.

Studioſorum Litteratorum Patrono Patri Santino me plurimùm debere profiteor, tibíque quòd tuis mihi illi litteris amicitiæ vinculis obſtrinxeris. Aliquot mei Operis folia Cl. Naudæo noſtro miſi, à quo reſponſum expectabam.

Clariſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

M. NEVRÆVS S.P.

ITERATÒ cur inſolens idioma conſuetum illud noſtrum interpellat epiſtolare commercium, non vltrà mirabere, Vir Inclyte, vbi noueris præſentis epiſtolæ argumentum eſſe quàm procul à vulgo remotum. Anguſtus profectò nimis mihi viſus eſt & profanus ſermo noſtras, quàm vt auguſtum adeò, pro majeſtate hoc tractare valeret arcanum. Non hîc familiare, non officioſum,non de negotiolis noſtris, nè quidem de ipſa Philoſophia inſtaurare vacat colloquium: aliud quid maius occurrit,quod tibi ſignificare non ſolùm volui, ſed juſſus ſum. Illa autem intelligentia quæ te primoribus priſcæ ſapientiæ ſociauit Heroïbus in tantùm famam tui exciuit, vt ſi quid inuſitatæ rei arduæ-ve quæſtionis oriatur, protinùs ad te vt ad tripoda aut adipoda referre juuet. Vtinam ille, cui contigit videre portentum, quod nunc tibi communicatum eſſe vult, parem ſibi nactus fuiſſet ſcriptorem; tunc ſeuera longè concinnior euidentiórque huius tibi myſterij pateret hiſtoria;non tantum quòd plurimum interſit ſua narret aliquis an aliena, ſed quia nemi nem vſquam repertũrus ſit, qui eadem quâ ipſe elegantia, congruentia, fidelitate, ac perſpicuitate rem ab eo viſam queat enarrare. Nec tu ſanè refragaberis, imò in hanc confeſtim pedibus ibis ſententiam, cùm tibi quis ille ſit aperuero. Si dixerim, Vir eſt ingenij præſtantia ſublimis: fulgurat in nullo (vt ſecundus de Imperatore ſuo) vnquam veriùs dicta vis eloquentiæ Doctiſſimorum hominum eruditionem aut æquat aut ſuperat, procul dubio vtcumque tunc poteris ſubodorari hominem, at tum demum perfectiſſimè, ſi ſubiiciam eundem eſſe & Principem; hæc enim nota eum ab eruditorum grege vt egregium ſegregat; non ſecus ac ipſa ſcientia à Principum turba. Scias igitur mihi nuper Maſſiliâ redeunti contigiſſe, vt eadem quæ Regium illum Principem (quem iam agnoſcis tu, & ego ab inſigni comitate, ſi non aliunde, Comitem dici velim) me rheda vexerit. Ille verò me ſuo dignatus alloquio, cùm vltrò citróque verba mearent, ac tandem nonnulla περὶ τ πολυθρυλλήτων δὴ γόητα φασμάτων, intercidiſſent faſſus eſt, ſe hactenus eiuſmodi aparitionum narratiunculis nihil ſemper aut minimum fidei impertitum,impræſentiarum verò omnnihil; plurimum verò deinceps, dum ſibi liquidò non conſtabit manifeſto fuiſſe errore deluſum. Aſſerit itaque ſe conſtantiſſimam certiſſimámque habuiſſe viſionem, non ſolitarium, non dormitantem, nec ſemel atque iterùm, ſed per juges quinque noctes, dum vnà cum nobiliſſima ac ſolertiſſima Conjuge vigilantibus oculis in lecto jaceret; hanc autem ferè ſic refert. Maſſiliæ hoſpitabatur propter ædem Ciuitatis publicam, inque conclaui dormiebat nonnihil vt poſtea reſciuit, infeſtatione Cobalorum aut Cluſiorum infami. Noctium igitur prima vbi vterque decubuere, obducta, vt mos eſt, ſuis velis ſponda, in interiore conopeo lumen quoddam micare viſum: id ſuſpicatus ſagaciſſimus Princeps, è candela haud procul accenſa fluere, excitatis Cubiculariis eam remoueri iubet: nihilominùs idem ſplendor perſeuerabat. Verùm, quoniam ſuſpicio etiam tum ſuberat, ne aut è lucernis domus, aut è prætereuntium in platea facibus ea lux deriuaretur, placidiſſimæ quieti vterque ſe dedere. Sequenti verò nocte priuſquam decumberent ſecum reputantes, quidnam tandem eſſet & vnde heſternus ille radius, geminis papilionibus totum cubile exactiſſimè obuolui curant: candelam in proximo ſed apprimè clauſo cubiculo amandant,quam etiam denſiſſimo ſtragulo obnubi voluerunt; feneſtras quoque craſſiſſimis obturant pannis. Sic quaquaverſum lumen abigunt, ac ſubtiliſſimos quoſque & cuiuſcumque lucis arcent radiolos: atque hunc in modum acceſſitis vndecumque tenebris, cuncta opacant; & ſubinde ſuo ſe componunt grabato; in quo primùm cùm nihil præter cæcam caliginem obiiceretur, iam gratulabantur ſibi, quòd à dormituris oculis importunum illud iubar depuliſſent. Att oppidò diuturnum gaudium hoc non fuit, nam ſenſim ſe fundere cœpit pridie viſum lumen. Quod ambo quidem eadem planè ſedulitate luſtraſſe eodémque ſemper modo ſibi apparuiſſe affirmant; & ita fermè deſcribit eloquentiſſimus Princeps. Splendor eſt inquit infra Solis quidem fulgorem micans, ſed etiam ſupra Lunæ nitorem fulgens. Figuræ vt & intercapedinis ambiguæ: modò enim angularis rhombum, modò verò circularis & oblongus Ellipſim exprimebat: nunc ad communis manus expotrectus latitudinem, nunc ad vnguis minimi areolam contractus, ac denique in tantam arctatus anguſtiam vt exilitate ſua inimitabilem repræſentaret puncti imaginem. At viuido nitore ſemper, qualis ſufficiat legendis litteris præſertim cùm dilatatus vberiùs lumen funderet, mobilis tamen ac perpetuò fluitans

Sicut aqua tremulum labris vbi lumen ahenis

Sole

Sole repercussum aut radiantis imagine Lunæ
Omnia peruolitat latè loca: iamque sub auras
Erigitur summique ferit laquearia tecti.

Haud aliter ille; præterquam quod non ita velociter sedem mutabat in eámque semper lecti partem, quam ego occupabam vergebat, siue ad ceruical accederet, siue ad pedes recederet. Vbi verò constantiorem nactus typum, tranquilliùs sedebat, conspiciebantur in eo natantes vmbellæ, quæ nonnullos vtcumque efformare videbantur characteres, sed transuersum præcipuè sigillum, diagonalium illorum instar, qui hodierna stemmatum scuta dirimunt: qui cùm tenebricosus esset quasdam tamen sublucidas etiam admittebat notulas. Aspectu autem totus ille splendor jucundus adeò & blandus est vt intuentium oculos veriùs exhilaret quàm terreat: vt in cuius contemplatione acies intenta semper delectetur, & nunquam fatiscat. Nihil habuit horridi, fœdi aut sordidi nihil, murmur aberat, & placidissimo migrabat meabátque silentio; quo semel à me data opera rupto continuo euanuit. Manum enim in ipsum cùm validè impegissem, exploraturus scilicet num aliud quàm sericum, in quo flammabat palpatem actutùm velut strepitu excellus aut plaga obliteratus vltrà non comparuit. Verùm non in perpetuum, nam sequentibus proximis noctibus redux eodem prorsus tenore quo superioribus conspicuum se nobis postliminio restituit. Nostrùm autem qui prior expergefactus eum cerneret, alterum cubito feriens excitabat in visionis societatem: vt ex alienæ speculationis collatione, propriæ hallucinationis suspicium emendaret. At in omnibus semper vtrique ita concors fuit repræsentatio, vt post accuratissimum suspectæ illusionis examen, omne prorsus erroris dubium facessat necessum sit, & nihil non vel superstitiosa sollicitudine, expertis rarissimi æquè ac verissimi prodigij fides relinquatur, sic ille. Tuum verò nunc est, Vir eximie, pro altissima quà polles sapientia quid portentosa sibi velit hæc apparitio rimari. Nam ego ex iam scrupulosa Viri vel ipso Lynceo perspicacioris obseruatione nullatenus ambigo, quin ea lux in omen aliquod cælitus expressa sit; & quidem faustissimum, si mihi quoque ariolari fas est. Quid enim aliud portendit lenissima hæc claritas, quæ tanta cum suauitate radiauit? Mitto profanorum fabellas: non me mouent ab eisdem excogitata Regiæ dignitatis præsagia; nec

——*Summo de vertice visus*
Fundere lumen apex: tractúque innoxia molli
Lambere flamma comas, & circum tempora pasci.

Ast cùm succurrit vbique gentium, lumen semper habitum fuisse propitium ac naturæ ita beneficæ, vt nonnulli Philosophorum Dei partem esse corpoream opinati sint luménque dictum quasi Numen, nec hoc videam à doctrina melioris notæ, hoc est Christiana abhorrere, in qua Deus ipse non semel lux vera appellatur, pater luminum, lumen de lumine: qui suis tam frequenter apparuit amictus lumine sicut vestimento vt Moysi in rubo, Salomoni in Templo, &c. Bonique Angeli, Lucis dicantur: vt contra, mali, tenebrarum; quid mihi aliud de hoc iubare coniiciendum relinquitur, quàm dextrum aliquid lætúmque esse optimi cuiusdam euentus signum? Nihil enim habuit triste, nihil terrificum: imò Celsissimus Princeps eò tantopere delectatus est, vt quamprimùm Massiliam repetendi desiderio maximè flagret, in diésque reditum paret, quo sibi tam grati luminis aspectu iterùm frui contingat. Quod quidem minimè appeteret si aliquid illorum fulgorum habuisset, qui tetrica vtplurimùm aut comitari, aut sequi solent portenta. Non eodem sanè rursùs afflari optasset Commodus Imperator, qui circa Neapolim venando perculsus; qui postquam immanem aprum, vsque ad mare in quo se præcipitem egit, insecutus esset, extemplò subita adeò, ac valida coruscatione perstrictus est, vt excussus equo semianimis jacuerit. Apage talia fulgoris monstra, nihil hîc simile memoratur.

Hæc sunt quæ voluit vt ad te scriberem tui studiosissimus Princeps: qui pluris-ne te faciat quàm amet, nescio. An verò quantum merearis, vtrumque penes ipsum iudicium esto. Vale Aquis-Sextiis 3. Non. Nouembris 1643.

Viro Maximo, Incomparabili PETRO GASSENDO,

SAMVEL SORBERIVS S.

VAlde me recrearunt litteræ tuæ, reliquiis morbi bimestris adhuc ægrè reluctantem. Indubitanter enim facis, Vir summe, quàm tibi altè in pectus descenderim, quæ fuerat votorum meorum summa; nam cùm à puero vehementer magnorum Virorum amicitiam expeterim, quibus vel innotescere magno mihi futurum emolumento, vt melior fierem, optimus auunculus suadebat, non potui sanè quin tuam, vt primùm obtulit se occasio, ambirem. Et bene se habuit quod humanitas tua nihil spectare voluit aliud præter ad res bonas proclinitatem & in bonos affectum purissimum; quem vt quandiu ero superstes, Deo fauente, conseruabo, ita spero tuæ erga me beneuolentiæ perennitatem. Gaudeo tibi probari specimina Typographica Disquisitionis tuæ, neque iniucundam fuisse præfatiunculam nostram. In Cartesium, hominem laudabilia insaniæ, nolui quid asperius dicere: nam exemplum tuum mihi proposui. Cæterùm quia de Tempore alicubi profiteris disquisitionem esse difficillimam, viribúsque parcens consultò rem non aggrederis, subiit sententiam tuam tantâ de re expostulare, atque vnà mittere nugas quasdam cùm vacabit refutandas, nisi vna litura expungere malis. Vale, Vir summe, & me tui obseruantissimum obsequen

obſequentiſſimúmque amare perge R. P. Merſennum, quæſo, plurimùm à me ſalutes. Sluſis Flandriæ 10. Kalend. Ianuar. 1644.

De Tempore.

RES ſunt ex quo è nihilo, ſecundùm hypotheſim, creatæ fuerunt; & quoniam nihil hodie creatur, nihil etiam incipit eſſe; ſed tantùm fit vt quod erat hîc & hoc modo, alibi alio fit. Mutatio autem iſta nullam infert nouam entium in rerum natura poſitionem. Inde tamen deſumuntur variæ temporum differentiæ, quibus ad mutationum diſtinctionem vtimur. Nam etſi diuerſa diſpoſitio entium in ſitu, loco, & diuerſo aliorum entium appulſu & conjunctione. Reuera nihil ſit ſolidi & quod entis nomen mereatur; tamen entia, quæ per generationes & corruptiones, quas vocant, perpetuò mutantur, ita ſenſibus noſtris diuerſa apparent, vt vera de nouo entia fieri plerique exiſtimemus. Atque hæ nouæ creationes à nobis in eo maximè diſtinguntur, quod vna poſt aliam fiat, cùm animaduertamus ens quoddam extitiſſe alio nondum exiſtente. Sed fallimur longè, meâ quidem ſententiâ, qui mutationes iſtas pro creationibus habemus: nulla enim fit creatio, præterquam animæ humanæ. Nos igitur cùm tempori differentias aſſignamus, nihil aliud facimus quàm mutationem vnam alteri comparare, in eo quod illa erat antequam hæc eſſet. Itaque ſi nulla superueniret vlli enti mutatio, idque in eodem ſitu & diſpoſitione permaneret, nihil dici poſſet præteritum. Cui opinioni noſtræ fortaſſe fauet quod non quæ in ſomniis deſtituta fuit breuiſſima nobis apparet, tota ſimul preſens; quaſi nihil intermedium inter primum ſomni & exſuſcitationis punctum fuerit. Mutationes nullæ noſtro reſpectu fuerunt, qui eas ignoramus, & ſine eis non poteſt dici aliquid prius, aliquid poſterius fuiſſe; nulla, inquam, aſſignari poſſunt præteriti & futuri diſtinctiones. Quare ſi non tantùm noſtro reſpectu, ſed reuera nullæ omninò eſſent mutationes in rerum natura, præſens eſſet ſine vllo præterito & futuro. Hæc cùm aſſerimus inter mutationes de quibus loquimur reponimus mentis cogitationes, ad quas ſit nonnunquam vt reſpiciamus, cùm nullæ ſint aliæ inſigniores quibuſcum vel alias vel ipſam Entis cuiuſdam permanentiam comparemus. Ita nox inſomniis multis agitata longior videtur; & ſi quis ſenſibus priuatus eſſet atque motu omni animali, is temporum intercapedinem non cognoſceret, niſi cogitationum ſuarum beneficio, poſteriorem ſcilicet priori comparando.

Admodum Reuerendo atque Clariſſimo Viro D. D. PETRO GASSENDO, *S. P.*

IAMPRIDEM, Vir Excellentiſſime & Clariſſime, tecum per literas agere affectaui; ſed verecundiâ impeditus quominùs auſus fuerim inani ſcriptione grauiſſimas tuas occupationes interpellare: Iam verò ex animo quidem lætor per T. Cl. iudicium de nouem Stellis circa ♃ viſis mihi oblatam eſſe ad te ſcribendi occaſionem, nihilominùs te per fas humanitatis obteſtandum putaui, ne hanc peregrini hominis temeritatem in ſegniorem partem interpreteris, quod cùm impetrauero, certè impoſterùm habebo cur non ſolùm gloriari, & felicitati meæ gratulari potero, quod fata mihi aditum ad illuſtrem tuam gratiam, amicitiámque tecum ineundi patefecerunt, quem conſentiens fama celebrat, tanquam primarium ſæculi virum ingenio, doctrinâ, iudicio & amore omnium laudum atque rerum honeſtarum; ſed & nihil erit vſquam tam promptum ac paratum, quàm ad omnia quæ T. Clarit. voluerit humile obſequium atque officium meum. Quemadmodum, Vir Eximie, ingentem cumulum lætitiæ ex litteris Reuer. P. Antonij M. de Reita hauſerim, ſi nimirùm nouem Erraticas animaduertiſſe circa ♃ Stellas, ita non parùm contriſtaris, me illas anteà nunquam vidiſſe: præſertim cùm diligentiſſimè pro mea tenuitate hactenus inuigilauerim obſeruationibus, tum circa Ionem Ioualium quàm Stellarum Fixarum, Anno nimirùm 1642. Menſe Auguſto, Septemb. Octob. & Nouemb. & quidem continuè, ſingulis diebus, quando Cæli ſerenitas id permiſit, & nunquam plures quàm illas quatuor Erraticas, iampridem à Viro illo magno Galilæo detectas deprehendiſſe, quamuis adminiculo tubi optici non vnius, ſed quamplurimorum haud vulgarium, Fixas autem memini me multones vndique circa Iouem diuerſæ magnitudinis, & ſæpenumero in ipſo ordine Siderum Medicæorum vidiſſe & annotaſſe, ſicuti & circa illas quinque in effuſione aquæ quintæ & ſextæ magnitudinis, quas T. Clar. delineauit in ſuo indicio, triginta duas diuerſæ magnitudinis, quas omnes pro viribus longo tẽporis interuallo, ac quotidie obſeruationibus iteratis cũ eorũ lõgitudinibus & latitudinibus delineaui, Inter quas & hæ quinque obſeruatæ ſunt, quas Reuer. P. Ant. M. de Reite in numerum Erraticarum Stellarum adoptare voluit, cùm tamen nullæ aliæ quàm Fixæ abſque tubo inuiſibiles in ſchemate præſenti cum CHIKL notatæ, inter quas Iouem degentem, & ego anno 1642. die 3. & 4. Septemb. conſpexi, planè in ipſo loco vbi die 29. Decembr. R. Patri viſus fuit, mihi autem auſtralior tunc temporis erat, & die 28. Auguſti in illo loco vbi die 4 Ianuarij ipſi apparuit, quod præſens delineatio fuſiùs daclarabit. Inueniet enim T. Cl. Reuerendum Patrem ſolummodò vnam C, ex illis quinque hactenus in globo annotatis pro Iouiali acceptaſſe, nimirùm in primo fluxu aquæ, duarum ſequentem, reliquas fuiſſe H I K L Fixas hactenus incognitas, quas omnes ſi cum illius ſchemate collationaueris, præſertim ſi tale ex meis Fixis conſtruxeris, deprehendes illas ipſas fuiſſe quas Erraticas eſſe putauit, vt & motui

illarum

illarum quem intra ſpatium aliquot dierum ſecundùm illius opinionem confecerint, ex Iouis motu directo ſatis ſuperque patebit. Ne autem quis exiſtimet illas quinque nihilominùs fortaſſe nouas fuiſſe Iouiales; ſciat me illas prænominatas poſteà non ſolùm per quatuor menſes ferè quotidie, ſed & nuperrimè iterùm anno 1643. menſe Nouembri aliquoties obſeruaſſe, in illo ipſo loco vbi tum temporis obſeruatæ, ſimùlque adhuc aliam minutiſſimá, à Fixa 1. gr. min. 5. diſtantem cum ♃ notatam inueni, ex qua colligitur tubum R. Patris non adeò excellentem eſſe vti ſibi imaginatur, cùm illam minimam non viderit, aliàs decem Iouiales in ordine annotaſſet, neque reliquas Fixas, quas ego circa has Stellas detexi, quemadmodum & nuperrimè meliùs alias Fixas, inter quas quotidie ♃ deprehenſum annotaui, ſæpenumero in vna linea recta cum Iouis Comitibus repertæ, & niſi illas probè nouiſſem, fortè & ego fortaſſis deceptus fuiſſem, ſat autem hac vice dictum de illis falſis Iouialibus. Iam verò quia certus ſum tibi tanquam obſeruatori accuratiſſimo & diligentiſſimo non ingratum fore obſeruationes Eclipſium ſi tecum communicentur, idcircò quaſdam hîc apponam, & ſi in poſterùm tibi einſmodi obſeruationibus, vt & aliis, Macularum nempe Solarium (quarum aliquot centum obſeruatas habeo) vt & Iouialium quàm aliarum Planetarum gratificari potero, promptum, paratúmque me ſemper habebis.

Prima anno 1639. die 1. Iunij ſtyl. Greg. obſeruata eſt à me Eclipſis Solis hîc Dantiſci; Initium quidem ſecundùm approbatum & correctum Horologium hora 5. min. 20. ſec. 41. veſperi, maximam obſcurationem hora 6. min. 21. ſec. 51. Finem hora 7. min. 14. ſec. 55. Magnitudo Eclipſeos erat digit. 10. min. 48. Cùm autem hanc Eclipſin per nudum foramen ſolummodò obſeruauerim, idcircò mihi etiam minor apparuit quàm reuera extitit, neceſſe igitur erit vt ab hac obſeruatione detrahatur fimbria, vti Doctiſſ. Keplerus monet in Aſtron. Optica, ita prodibis vera quantitas Eclipſeos circiter digitorum $21\frac{4}{5}$. Si omnes phaſes videre placuerit quas tum temporis annotauerim, habebis illas in hiſce ſchedulis.

Secunda anno 1641. menſe Aprili Cælo admodum ſereno Eclipſis ☽ obſeruata eſt, Initium quidem hora a media nocte 1. min. 13. ſec. 42. Initium totalis obſcurationis hor. 2. min. 22. ſec. 0. Recuperationem luminis hor. 3. min. 53. ſec. 20. Occidebat lumine reſtituta quatenùs id colligere potui hora 4. min. 55. ſec. 30. Colorem quod attinet, ſtatim ab initio atrá caligine fuit obducta & infuſcata; circa medium verò Eclipſeos planè nobis in cælo euanuit & viſui ſeſe ſubtraxit, ita vt vix indicium aliquod ſupereſſet, & niſi locum ex Fixis nouiſſem, quæ durante Eclipſi ſatis ſuperque tam quartæ quàm quintæ magnitudinis cernebantur, ſanè nec per tubum Opticum (quod aliquibus ex noſtris ſpectatoribus obtigit) Lunam ipſemet inueniſſem.

Tertia, præterito anno 1643. menſe Septembri iterùm Eclipſin Lunæ hîc Gedani obſeruaui, cuius initium contigit ſecundùm correctum Horologium (quod ſingula ſecunda & dena tertia indigitat) hor. 6. min. 36. ſec. 30. Hora autem 6. min. 48. ſec. 30. obſeruata eſt altitudo Arcturi grad. 25. min. 0. per quam inuenitur hora 6. min. 48. ſec. 44. hora 7. min. 14. tempore Eclipſeos centralis min. 9. ſimul ☽ & ♄ obſeruata eſt, diſtabat verſus Auſtrum ſub ☽ circiter min. 45. erat ſanè ſpectaculum iucundiſſimum. Hora 7. min. 35. ſec. 30. circiter 6. digiti erant eclipſati. Hora 8. min. 59. ſec. 30. finis huius Eclipſeos obſeruata eſt, ſimul etiam altitudo Aquilæ grad. 20. min. 20. ex qua liquet horam fuiſſe 8. cum min. 58. cùm autem hæc Stella admodum vicina meridiano tum temporis eſſet, idcircò adhuc ſemel obſeruata eſt altitudo Lyræ grad. 56. min. 0. hora nempe ſecundùm prænominatum Horologium 9. min. 7. ſec. 30. ex altitudine inuenitur hora 9. min. 7. ſec. 0. patet igitur Horologium ſatis accuratè tempus indigitaſſe, & vix emendatione opus habeat, digiti fuerunt eclipſati circiter $6\frac{1}{2}$.

Quarta, anno 1630. die 19. Iunij veſperi poſt ☉ occaſum circa horam vndecimam in Dania non procul Vraniburgo, obſeruatus eſt à me Saturnus à ☽ tectus, ipſum quidem momentum temporis occultationis, tum quâ parte præciſè Luna illum texerit, accuratè obſeruare nequiui idoneis inſtrumentis deſtitutus. Si autem impoſterùm tale quid obſeruandum vel etiam Eclipſis ☽ occaſio daretur, multò accuratiùs id perficerem, non ſolùm annotarem qua parte Lunam iniret, ſed & exiret; in Eclipſibus quâ defectus inciperet, quâ deſineret, tum etiam Diametrum vmbræ, quæ omnia ex Iconiſmis meis Lunaribus facillimo negotio indigitare poſſum, quos nuperrimè ſummâ diligentiâ ac patientiâ non ſolùm quidem Plenilunium quadraturáſque tam extra quàm circa nodos, ſed & Phaſes Lunæ varias, varietatéſque, viuis ſuis coloribus, propoſitionibúſque, & ſitu ſeruato depinxi, ex quibus iam triginta, quarum Diametrorum magnitudo eſt ſex pollicum Pariſienſ. maximâ curioſitate delineaui, decem adhuc reſtant, quæ breui, quam-primùm ſerenitas cæli id permittet, & auxiliante Deo perficiam. Non ignoro T. Clarit. cum illo nunquam ſatis laudatiſſimo Peireſcio jamdudum in votis habuiſſe talem ſpeciem Selenographiæ inſtituere, num autem id præſtiterint, nondum intellexi, idcircò optarem vt hanc meam vidiſſet, quo ſimul iudicium tuum hac de re perciperem. Quod ſi ſcirem rei literariæ ex hoc opuſculo aliquid emolumenti redundare poſſe, tum Aſtronomiæ cultoribus id non ingratum fore, operam darem, quamuis in obſeruando & delineando iam incredibilem habuerim laborem, nihilominùs & ipſemet has Phaſes ſi vita & otium ſuppeditet, æri inciderem, certus enim ſum nullum Cælatorem tam accuratè illas poſſe cælare & mentem obſeruatoris exprimere, tum quoad colorẽ valliúmque profunditates, vmbráſque

quàm

quam obseruatorem ac delineatorem ipsam, qui harum rerum notitiam ex crebris obseruationibus sibi comparauit. Sed de his tantùm & fortasse plus satis, vnam atque alteram notabilem adhuc obseruationem Iouialium hic apponam, vt & periodum vnam Macularum & facularum Solarium; (quæ modo longè faciliori, quàm Scheineri obseruatæ sunt) quæ omnia cum annotationibus in hisce literis inuenies. Intereà iterùm T. Clarit. etiam atque etiam rogatam velim, vt mihi ignoscer, quod tam licenter tua benignitate abutor, hasque meas obseruatiunculas, quamuis parui momenti, vltrò confiteor, nihilominùs æqui bonique consulas, méque gratia amicitiáque tua complecti non dedigneris, officia mea tibi iterùm prompta paratáque semper offero. Vale Vir eximie, multisque nominibus mihi plurimùm obseruande. Dabantur Gedani anno 1644. die 14. Ianuarij styl. Greg.

T. Excell. & Cl. obseru. IOANNES HEVELIVS *Dantisc. Reip. Paleop. Scabinus.*

Schema ♃ excidit.

Amplissimo & Perillustri Domino D. PETRO GASSENDO, *S.*

VIr Eximie ac Celeberrime,

Subibit haud-dubiè animum tuum admiratio, quod ego de facie pariter ac nomine tibi ignotus hasce ad te dem litteras: sed enim ita facere impulit affectus, quo te iam multos annos prosequor: Ex quo enim tuas in Aristotelem Exercitationes Paradoxas vidi ac legi, cœpi vnicè te & libertatem in philosophando tuam adamare: cui amori & affectui in te meo incrementum dedit lectio tuæ exercitationis in Fluddum, & dissertationis de Mercurio in Sole viso: at postquam incidi in tuum, de apparente Solis magnitudine & de motu impresso à motore translato, tractatum. & nuperrimè in dubitationes tuas & instantias aduersus magni Viri Renati des Cartes Metaphysicas meditationes ibique deprehendi, tantâ modestiâ, tam facili & leui stylo, tam dexterâ analysi, ac tanto iudicio concinnatum omnium sectionum ac punctorum examen, ita me Deus amet, vt ego totus fui abreptus, tui amore atque admiratione. Macte isto animo, Vir maxime, ac bene de Republica Philosophica mereri perge, ac ne diutiùs inuideas sæculo nostro, quas à longo iam tempore multisque annis promisisti, exercitationum in Aristotelem Paradoxarum reliquas sectiones: facito nobis quoque copiam Philosophiæ tuæ Epicureæ, quam confectam iam à te nobis exposuit elegantissimi ingenij iuuenis D. Henricus Bornius, tuarum virtutum admirator ac buccinator maximus: non sunt illa, quæ veritatem promouere possint, inuidenda posteritati. Si quid mutuas periculi aut detrimenti ex illorum editione apud vestros, ad nos ingenij tui fœtus transmitte, qui Typorum nitorem & elegantiam promittimus, curam ac fidelitatem in corrigendo, cùm sub prelo sudabunt, vltrò pollicemur, ac quicquid à nobis præstari poterit lubentes præstabimus. Vale, & amantem redama. Deus te diu seruet incolumem. Lugduni Batauorum 1644. Februarij 25. stylo Gregoriano.

Tui obseruantissimus ADRIANVS HEERBOORD *Philosophiæ in Academia Lugduno Batauorum Professor.*

Dum hæ litteræ accessum D. Bornij aliquot dies expectant, incidi in Libellum Louanio ad nos transmissum, qui continet refutationem tuæ Epistolæ de IX. Stellis circa Iouem, sex circa Saturnum, aliis circa Martem obseruatis à P. Antonio Reita: idem Libellus adjunctum habet examen tuæ sententiæ de Perpendiculorum inconstantia. Author vtriusque est vir doctus, Ioannes Caramuel Lobkovvitz. Hoc te nescire volui.

Amplissimo & Perillustri Viro Domino PETRO GASSENDO, *S.*

LOuanij, Sapientissime Vir, ad te scripsi, imò & mittendas edidi in Libello de septem Stellis Iouem circumuenientibus: nondum tamen ambitionem meam tuis beare litteris dignatus es. At quia te vrbanissimum veneror, vel meas tibi non fuisse traditas, vel tuas periisse existimo; quorum vltimum probabilius esse, meus excursus in Germaniam persuadet. Discessi ipso cinerum die, Regis Catholici liberalitate ad Disembergensem Abbatiam promotus, & Crucinaci in inferiori Palatinatu habito, vbi Tuas expecto. Te curiosum Historicum & Astronomum iam ego à multis annis; nec videbatur mirum, Historia enim & Astronomia, si bene examinem, vna & eadem ars. Principes, Cæli politici sunt Sydera; Sydera militiæ cælestis sunt Principes, adeóque arte Astronomica politicorum Syderum cursus, & Historica Planetarum & aliorum Syderum motus, periodi, Synodi, & comitia describenda sunt. Sed quod præter eloquentiæ suauissimos flores, quibus illustria amicorum facinora transtulisti ad Sydera, & Syderum clandestinos congressus, ad amicorum oculos, etiam Metaphysicas subtilitates eximius & subtilis peruaderes, & obscurissimas controuersias diuinitate tui ingenij illustrare liberet, non credidissem referenti, & tamen crediturus sum. Ad nundinas Francofurtenses curiositatis gratia veni; multos quæsitos scriptores non reperi, adeóque meum illud iter indicaturus superfluum aut infœlix ni mihi non quærenti occurrisses. Speculationes illas tuas in Cartesium Blauiana officina non sine Simoniæ ciuilis suspicione ambitioni meæ vendidit, admirabundæ quidem, quod viderit pretio commutari tametsi di-

nioas & cælicas. Rem falteat ; non cognosco Cartesium , smo tamen propter viuscitatem ingenij ; sed quod absit ab vniuersitate , viro magno condoleo ; acutæ enim menti cos desioit , & exercitium Academicum menti magnæ esset coti. Nauseabundus ille soperbusque scriptitandi modus omnino displicet ; cùm enim nec puræ meotes , nec puræ carues simus , plus carnis quàm mentis nos habere conuincimot , cùm euomimus , quæ mens ciuilis & vrbaua concoqueret. Quercus decrepita altas rsdices egit , nec baculo tametsi torosâ manu acto deiicitur , sed soli cedit bipenni : & peripstetica Phisopbia , quernea qnidem & rustica , sed quæ per multos annos in scholis obtinuit , & radices immisit profundissimas , deiici & eradicari poterit , non tamen baculo & fuste , sed bipenni & secure ; uon inurbanitate inciuilitateque, sed accuiissimis rstionibus forti meote conceptis , scriptis calamo susui & vrbano. Tu igitur cui acre ingenium conuersationis elegantiâ conditum Deus indulsit , progredere , & rem Metaphysicam tuis inuentis illustra. Prodibo & ego , multasque Cartesij speculatiooes prosequsr , multas persequar ; habet enim nonnullas quæ sunt mentis sublimis indices , aliquas quæ insinuant debere Autborem exerceri , vt vrsæ similis abortiua acumina perficiat & reformet. Vtrùm mihi vrbanus futurus ipse ignoro ; sed si tam bene Politica quàm Metsphysica sapiat , aderit vrbanissimus , mihi vnam & solam veritarem quærenti ipsumque vrgenti & exercenti , qnod magna mente cælitus donatum credidero , aliàs enim contemnerem , nec loquentem tscentem-ve morarer. Iudicium tuum io hac materis magni facio ; libera tamen , seruatâ debitâ reuerentiâ aut intendo , aut remitto , & fundamentis demonstratis accommodo ; qood vt existimo , tibi erit gratum ; Ego enim libenter examinor, vt accedeote amicorum calculo sciam, quid possim securè proferre , quid debeam secundò examinare. At tuo , tuorumque Parisiensium iudicio in materia digniore & sublimiore indigeo. Controuersias sctiptiso & has theses apud Viros magnos reperio , *I. Concilia Generalia errare non possunt , II. Summus Pontifex extra Concilium Generale (hoc est solus , aut in Consilio Nationali) imò & ipsa nationalia Concilia errare possunt.* Vtramque tueiur Adrianos Papa V I. *in quæst. de confirm.* Cardinalis Cameracensis ,Cusanus , Paoormitanus , Florentinus ; primus *de authorit. Ecclef. secundus , de concordia Catholica lib. 2. cap. vltim.* tertius , & ipse qui nomine Abbatis citatur , *cap. significasti extrau. De electione.* Vltimus *ibidem,* qnibus adhæret magnus ille Doctor Hispsniæ , Alfonsus Tostatus , Abulensis Episcopns *in cap. 18. matth. quæst.* 108. & ne quis dicat inconsideratè & obiter difficultatem resoluisse eandem thesim resumit *in defensorio part. 2. c. 69.* in maiori Salmanticeosi Collegio , quod S. Bartolomæo inscriptum , Professor & Collega olim fuit , & existimo tanti à suis hodie fieri , vt vix reperiendus sit qui affirmet eum docuisse sententiam improbabilem. Eiusdem opinionis fuerunt Ioannes Gersonius , Ioannes Maior , Ioannes Parisiensis, Iacobus Almainus , & alij *in suis tractatibus de potestate Ecclesia.* Franciscus de Victoria in Salmanticensi Academia eximius , S. Theologiæ Professor (sic eum sppellst Posseuious in suo indice) *Relectione 4. de potestate Papæ & Conciliorum , propos. 32.* Sic inquit , *de comparatione potestatis Papæ est duplex sententia. Altera est S. Thomæ & sequacium multorum, & aliorum Doctorum , tam in Theologia quàm in Iure Canonico peritorum, quod Papa est supra Concilium ; altera est communis sententia Parisiensium & multorum etiam Doctorum in Theologia & Canonibus , vt Panormitani & aliorum contraria , quod Concilium est supra Papam. Non est locus hic disputandi , quæ illarum sit verior ; puto vtramque esse probabilem opinionem :* idem omoinò docet Nauarrus tametsi scrupolosissimus Doctor , qui cùm vbique strictissimas sequatur sententias , censendus hanc credidisse strictissimam & securissimsm. *Est maxima discordia Romanorum & Parisiensium* , ait Nauarrus citatus ab VVidringtono , *cui principaliter potestas Ecclesiastica fuerit à Christo collata , An Ecclesia toti , an verò Petro I Illi enim (nimirum Romani) atque ideò Papam Concilio esse superiorem , ij verò (nempe Parisienses) quibus Gerson adhæret , totam datam esse toti Ecclesiæ , licet exercendam per vnum, atque ideo in aliquot saltem casibus Concilium esse supra Papam. Quarum illa scilicet Romanorum videtur placuisse Thomæ à Vio , vbi altius omnibus & profundius hoc demonstrare conatur. Altera verò placuit Panormitano, qui pro Parisiensibus est , quem frequentius nostri sequuntur , vt tradit Decius , quam mordicus tuetur Iacob Almainus è Sorbona Theologus , qui respondit Thomæ à Vio Libello iusto , & Ioannes Maior qui idem facit , ait , Romæ nemini permitti tenere Parisiensium & Panormitani sententiam nec rursus Academiam illam Parisiensem* (notetur bene) *pati vt contraria opinio asseratur in ea.* Et ille qni Nauarrum recognouit, & additiones aliquot contextui adscripsit quem *Additionatorem* Sâchez *de matrimonio* sæpissimè , & VViddringtonus *in Apologia num. 59.* noncupant , tametsi velit remittere paulisper sui Authoris sententiam , Parisiensium opinionem probabilem , & Romanorum probabiliorem clarè

affirmat

affirmat, cùm verum ſit in moralibus ſufficere probabilitatem. Tomo etiam quarto Conciliorum, referente Petro Molinæo *Libro de Monarchia temporali Pontificis Romani cap.7. pag. mihi 106.* Bulla recognitionis reperitur, in qua Æneas Sylvius, qui & Pius II. agnoſcit ſe in tenebris ambulaſſe, & procul à vera luce receſſiſſe, quando ſcredidit. Concilium eſſe ſupra Papam: & ne temerè crediſiſſe diceretur, ſuæ credulitatis rationem & occaſionem expreſſit dicens, *contra Concilij dignitatem mutire, crimen hæreſis fuit.* Vnde colligo ante huius Pontificis promotionem, adeò fuiſſe communem Pariſienſium ſententiam, vt haberentur omninò hæretici, qui docerent contrariam. Pariſienſibus te bene examinata intrepidè ſubſcripſit Rogerus VViddringtonus Catholico-Romanus Anglus *in diſputationis Theologica de iurament. fidelitat. cap.3. ſect.1. n.8 & cap.10. n.27. & in reſponſ. Apolog. num.*28. Hanc videntur ſupponere Louanienſes Doctores, cùm Ianſenij in Bayo olim à duobus Pontificibus, condemnatas opiniones defenderent, hanc cum Vrbano VIII. Ianſenianam doctrinam condemnanti hoc vel illo prætextu quæſito non adquieſcunt.

Certè, Vir Optime, ſi hæ duæ Theſes à Pariſienſibus publicè defenduntur, probabiles ſunt, quidquid in contrarium Bellarminus inclamet; & ſi probabiles, faciliùs ad nos reducere poſſumus Germanos errantes, & tyrannidem Pontificiorum, (ſic nos vocitant) perhorreſcentes. An verè hodiè Pariſiis permittantur & defendantur, neſcio, tu ſcis, & ex te reſciam. Quid ſi ipſe, vtpotè majori Gallorum Authorum copiâ instructus, velis aliquos juniores ſenioreſve recognoſcere, & ea adnotare, quæ meæ intentioni fauere videbuntur? Quid ſi Sorbonicos aut alios Doctores eximios, adhuc viuos, dignareris conſulere? rem ſanè mihi gratiſſimam faceres; Ego enim ſtante bello ſcribere in Gallias non poſſum ſtrepentes epiſtolas, & conſultationes Academiæ ſemper fiunt cum ſtrepitu, præcipuè ſi cogantur Doctores ad petitionem peregrini. Multùm tibi debebo, ſi me adiuues, imò, ſi meos; *Hanc ſententiam verè eſſe probabilem deſidero, & ſi Pariſienſium vt circumfertur, ſit, non jam probabilis, ſed mihi probabilior futura.* Tu meis conatibus magnus Apollo ſis. Si tempore conſultatio ipſa indigeat, patienter expectabo, modò ſtatim ſcribas te rem habere cordi, velléque meæ petitioni ſatisfacere. Vale Humaniſſime & Sapientiſſime Vir, & tuis famulis adnumera

Tuæ doctrinæ & perſonæ perilluſtri addictiſſimum,

I. CARAMVEL LOBKOVVITZ,
Abbatem Diſembergenſem.

Epiſtola ad Gaſſendum.

Sapientiſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

M. NAVRÆVS S.P.D.

NOnnulla de Phoca veſtro in mari nuper capto prælibaueram tibi, Vir Sapientiſſime, eáque pauca, & malè fida, quia ex auditu tantum: Nunc verò, quoniam te his aliquanto delectatum ſignificas, & eiuſdem mihi quoque licuit eſſe *αὐτόπτην*, quæ in eo obſeruaui curatiùs, fuſiore Epiſtola tibi narrare conſtitui; vt intelligas me nihil velle mirari ſine te, per quem non licet inani admiratione torpeſcere. Noſti quale ſit animalium, vt ſpecie ambiguum, vt biforme, Cherſochalaſſium, & alia id genus de quibus paſſim apud veteres; quibus fortè eius non fuit, vt mihi, in promptu copia; & quorum plerique varia referunt Geographorum ritu, qui vt plurimùm vix ſuas greſſi tabernas, immenſos terræ mariſque tractus delineant, non vt ſunt, ſed vt ab ipſis exiſtimantur. Sed enim quod æuum ſufficiat luſtrandis tot infinitæ naturæ miraculis? Et quotuſquiſque qui ſic abdicatis quibuſlibet aliis vitæ negotiis, omnem in ruſpandis tam diuerſarum rerum formis curam & ætatem ponat? Scio innumera quidem ſcripſiſſe Authorem illum de quo tuarum ad me nouiſſima, pluráque ſolùm quàm omnes ſimul: ſed amabo, vidit ne ſingula? Et ſi vidit, peruidit ne? Quamplurima ſæpè fruſtrantur, vel intentiſſimam oculorum perſpicaciam aciem! Aſt ille, vt & alij, obuios habuerint Phocarum greges, eiſque notiores ſint quàm ipſi Proteo; ac denique ſic huius feræ indolem, formam ac diætam depinxerint, vt nihil neoterico ſcriptori ſuperſit: quid ad me? In eorum meſſem falcem iniicere non eſt animus. Tibi vni annotata à me, loquuntur: nec Theriographum ago. Epiſtolium tibi ex officio condictum aut veriùs reſponſum conſcribo. Cuius argumentum eſt de viſo à me Phoca. Huc igitur tandem aduectus eſt ab agyrta quodam, qui inde maximam pecuniarum vim conflare agitat: nec diffiteor ſi Lutetiam vſque viuum perduxerit; hunc ex piſcatoribus vili redemiſſe ferunt, qui iuxta Stæcades infeſtum piſcationi ſuæ animal retiis intricatum, in ſiccum protraxerant. Solent enim eiuſmodi Phocæ piſcantibus inſidiari, eorúmque retia piſcium turmis oppleta ſenſim exinanire: non vt captos liberent, ſed vt ibidem enecatos indéque protraſos poſtmodum deuorẽt. Nam ipſi quà ſe inſinuant, elabi norunt, miráque ſolertia poſt excuſſam prædam ſe tricis expediunt. Haud præcipua indidem piſcatui labes: plus enim prædæ territando abigunt, quàm corripiendo aſſumunt.

Quod nco ſine graui jactura frequenter experiuntur Tynnorum captatores. Quoties enim eorum indagines peruadunt (madragas vocant) concluſa totha confeſtim dilabitur, hoſtémque protinus horreſcens eius metu vſque adeò vrgetur, vt obiecta plagarum clauſtra vel impingendo perrumpat, vel reſiliendo præteruolet. Hæc de Phocis piſcatores: quos irretitos in mari quandoque capiunt ſæpiùs in littoribus altiſſimo ſopore merſos, prodente ipſos ſtertore vitulino mugitui proximo, vnde vituli nomenclatura inquit Plinius. Nam corporis babitus parùm congruit, ſi pilos demas. Hi per totam animantis cutem fruticant palpantibus blandi; vt qui leui mullitie tactum ſuauiſſimè demulceant: bicolores, nam in capite & perpetuo tergo hypoleucophæi bombicinos pannos æmulantur, quos vulgò auellanæ ouci concolores dicimus; ſubros ventrem, & per ilia albicantes, ſed vbique ita conferti ac complanati vt talpam contrectare putes, niſi qua corpus abit in piſcem: vbi etſi non rariores, ſunt tamen raſiores, & quodam ſemper velut glutine inuiſcantur. Licet enim villoſa pellis, vel breui poſt emerſionem ſicco tepore caleat, tamen circa alas imámque caudam æquoreum virus exudat, cuius nidor grauis, dum ingrsto nates fœtore afflat, ſtomachum identidem tentat. Caput habet planè ferinum, & moloſſi Canis aut ſi mauis Britannici, cui detractæ aures, vnde nullæ illi creditæ, ſed perperàm, nam etſi erectæ prominentéſque auriculæ deſint, meatuli tamen biui vtrinque hiant, lanugine contecti, quæ nonnihil à reliquo colore deſciſcit. Nec par erat vt tam acuto auditu pollens animal acouſticis deſtitueretur organis. Grandes illi oculorum orbes mobilibus obducti palpebris, quibus rara cilia. Pupilla qua verſum volubilis, cui adnatum coniunctiuæ inuolucrum albo circolo nigerrimum & & verſatilem circumſcribit globum. Patulæ nares cum meanti ſpiritui diducit, aliàs occluſæ & jacentes, quibus quandoque ſternotanti ſimilis altè reſilientem mucum explodit. Rictus immanis, gemino dentium ordine minax, quos dum irrito morſu collidit, horrificum ciet ſtrepitum, præſertim ſi vna vox quoque admurmuret, vt ferè ſemper. Ea autem qualis ſit, quanta, quàm horrenda, non ſatis ediſcetam. Balatus noo eſt, non hostus, non latratus, ſed ſimul omnes. Exoriens enim incohat à priore, adulta vegetat inſequenti ac in poſtremo ſeneſcens tandem ab incondito fremitu ſuffocatur. Memini confixos à me Ceruos olim gemitum huic borboryſmo haud abſimilem, identidem emiſiſſe donec expirarent. Ceruix quieto breuis, ac tenui diſcrimine caput à corpore dirimens, ſed longè porrectior vbi incedit, aut *lubrica conuoluit ſublato pectore terga; attollitque iras arduus:* Tunc enim ea penitus exerta, ac in longum extenuata δολιχόδειρος dici poteſt, pendulas habet ex humeris hinc & inde pinnas, alas diceres ſi toti corpori magnitudine reſponderent. Harum infimus limbus vnguiculis diſtinguitur, fortè ſulcandis faciliùs aquis; etenim eas humi, ad armos reductus ſempérque contractus gerit, quas natatui tantum explicat. Reliquum corpus cauda tenus in conum acuminatur, in quo nihil præter villos, non vmbilicus ſubſidens, oon protuberantes papillæ, id negante forſitan ætate talibus nondum matura ſignis. Obeſa terga, mollis aluus, & qua iuxta caudam deſinit, rima ſatis ampla cernitur, qua excrementa deiicit, lotium, fæcéſque, quas more cauum egerit. Credibile eſt huic quoque ineſſe genitalia cùm alibi nuſquam appareant, idcircò huic nulla firma ſatis nota ſexus; & quia nihil prominet, ſuſpicio eſt eſſe fœminam. Cauda illi trifida niſi dixeris affixas ei inſitáſque vtrinque pinnas remorum inſtar paſſas, quæ dum vndas aut verrunt aot impellunt ipſa media & poſterior vice claui natatum regit. Quod ſi ita ſit permodica ſanè eſt, pinnæ verò latiſſimæ & vtraque conſimilis caudæ illius viliſſimi piſcis, quem vulgò *Moruam* indigitamus, aut etiam milui, aëris liquidum iter radentis auraſque circinantis, hic enim ſimili modo & figura ὀρρωνυγία pennas sperit, quarum varia inflexione volatum moderatur. En quoad belluæ typum, deinceps de eius vitæ ratione nonnihil. Vixerat iam extra mare 30. dies primos à capturs ieiunus, captiuitatis tædio: cæteros, ſtrenua voracitate ieiunia penſans, vno enim prandio pluſquam octoons variorum piſcium libras deglutit nec ſatiatur, nulla illi eſca præter piſces, quos io aqua ſumit, tantùm humi qusmlibet reſpuit, eius tameo cuſtodi ſpes eſt vt carnes etiam quandoque edat, oam & veruecinum iecur ſemel abſorpſit. Anguillæ polypi canes marini ei ſunt in pabulum, quos in imis repertos aqnis ſurſum attollit, & eapite ſummam vndam exſuperante, dio multúmque quaſſatos, dein' leuiter præmanſos aut qua obduruêre contuſos, ingenti conatu, crebráque totius corporis ſuccuſſione inguttutat. Subinde protinus mergitur, & ſæpiùs reſupinato corpore necdum emergit niſi præda potitus, ídque tandiu iterat quandiu aquis immoratur. Vbi etiam laſciuienti quadam geſticulatione ludit; nam & vocanti ſe adnatat, manum prætendenti adlatrat, cibos porrigentibus blanditur, quos feruidus obmurmuranti anhelitu ſibi poſtulat, ſexcenta alia eiuſmodi intra latices ludrica exhibet, quæ circundantem turbam mirum in modum exhilarant. Donec ipſe aut ſatur, aut aquarum vltra impatiens, piſcinæ margini adlabitur, & in inclioato ad id aſſere humi ſe proripit, nullo piuoarum niſu

A

tecla

reclamante licet Plinio, nam certum eſt eum extra aquas iis nullatenus inſiſtere, nec quouis modo ingredi, ſed ſerpere adducto, reductóque pectore tantùm,

——pars cætera terram
Pone legit ſinuátque immenſa volumine terga.

Haud ſegniter repit tamen, nam & agmine ſatis propero & repetitis crebrò velocitérque orbibus peruoluitur.

Addere plura poteram, ſed nox vrget, & ſpes eſt te quoque belluam tandem aliquando viſum ire. Vale. Aquis-Sextiis Kalend. Martij 1644.

Ex Poſtſcripto { Longitudo 41. circiter pedum.
Craſſitudo qualis corporis humani.
Pondus librarum circiter centum. }

Viro Clariſsimo, Maximóque D. PETRO GASSENDO,

SAMVEL SORBERIVS S. P. D.

QVæ ad me in ſuperioribus tuis de Tempore ſcripſiſti ea ſunt, vt nullum planè dubitationi locum relinquant. Euidentiſſimè enim oſtendiſti quæcumque erant à me de Motu dicta, non ad eſſentiam Temporis, ſed ad eius notitiam referri debere. Itaque manus libenter do, & pro eo labore, quem in me dedocendo ſuſcepiſti, deuinctum me tibi fateor. Vtinam autem auderem & alia bene multa te vindice digna proponere, quæ cùm tu tanto acumine peruideas, mihi & cæteris conſimilibus denſiſſima caligine inuoluta iacent prorsùs incomperta, qualia ſunt quæ aduerſus Carteſianum illud dogma dici poſſent, *Nullum dari Vacuum*, ſed omnia eſſe plena, quia eſſentia materiæ conſiſtit in extenſione, adeò vt vbicumque erit ſpatium aliquod menſurabile, ibi ſit futurum & corpus, proindéque nec concipi quidem poſſe Vacuum in rerum natura, cui etiam introducendo par non eſt diuina potentia. Quàm vellem & illud mihi expedires *de Dolore*, an ſcilicet poſita ſit in diuulſione particularum noſtrarum; quid autem referat illis vt in ſpatio Mundano hoc vel illud ſpatium occupent, vnde tam ægrè diſcedant diuellantúrque? An verum ſit quod ſomniabam paradoxum ferrum candens, imò ignem ipſum non eſſe calidum, cùm inanimarum tale dici poſſit, & ſit calor non tantum certus quidam motus particularum corporis alicuius, ſed perceptio motus illius, quam perceptionem habere non poteſt corpus anima & ſenſu non præditum. Verùm etſi de tua comitate & propenſo in me animo nequaquam dubitem, importunus eſſem ſi efflagitarem vt mihi tantulo homuncioni reſpondere dignareris, auocarémque oraculo ore facundiſſimo fundentem tot eruditiſſimis viris, qui te quotidie de rebus grauiſſimis, tanquam naturæ interpretem, conſulunt. Vnum voueo, vt quàm diutiſſimè ſoſpes & incolumis ſcientiæ naturalis limites promoueas. Quod te ſumma felicitate præſtiturum confido, in illo immortali opere, de cuius editione ſpem fecit Typographus lectoribus Diſquiſitionis tuæ. Id niſi iam ſit adſectum, poſſes tamen partium quas continet quatuor aliquam præmittere, prout videretur conſultius. Quæ quidem puta mecum bonæ mentis ſtudioſos omnes expetere: at imprimis Bornius ille, quem cùm à candore, ab eruditione, & prono in me affectu vehementer diligam, eo nomine pluris facio, quod tui ſummus eſt admirator; & ſanè cùm nudiuſtertius Leidæ primum inuiſiſſem diuelli via poteram, adeò me deliniebat virtutum tuarum præconium, quo ſermones etſi poſt aliquot horas ægrè deſiimus. Vale, ô Decus meum, & perge me amare. R. P. Merſenno ſalutem, quæſo plurimam. Hagæ-Comitum 18. Aprilis 1644.

Epiſtola ad Gaſſendum.

Viro Maximo, Reuerendóque Domino PETRO GASSENDO, *Eccleſiæ Dinienſis Præpoſito*,

SAMVEL SORBERIVS S. P.

VIr Maxime,

Reſponſum tuum ad quæſita mea accepi, quo mihi ſatis abundè factum, etſi paucis veriſſima tam multa complexus fueris; quare gratias nunc ago quantas poſſum maximas. Huc venerat Carteſius, in Galliam profecturus cùm primùm edita erit pars Phyſiologiæ ſuæ, quæ de rebus inanimatis diſſerit: accepto itaque Epiſtolio tuo tanto libentiùs incunctantiúſque adij. Ad ea autem quæ obieci, deſtructo ſcilicet quod intra cubiculum eſt corpore, non deſtrui tamen ſpatium, quod proinde arguitur ab occupante corpore non pendere; pernegauit ille, coitutóſque tunc parietes prædixit. Cùm vrgerem, an motu aliquo coitio illa fieret, ità vt adinuicem parietes accederent, medio vtrinque ſuperato ſpatio; reſpondit vir ille acutiſſimus, nullo opus motu futurum, ſublato nempe cum materia ſpatio, quo parietes, dum corpus maneret, diuellebantur. Verùm cùm non ſatis conſtringere hominem nodo illo poſſem, alia via inſtiti, petiique an nulla fuiſſent ſpatia corpore vacua ante Mūdi creationem, quam materiæ è nihilo eductionem vulgò exiſtimamus, rurſum pernegauit, & vnà cum corpore aſſeruit creata fuiſſe ſpatia, quæ nulla erant anteà. His opinionum portentis alia adiecit circa flexilitatis & duritiei, raritatis & denſitatis naturam (quam ego ad Vacui minorem vberioremve intermiſtionem referre ſolebam) quaſi rarum & flexile fiat

uliquid, dum partibus eius interponuntur corpuſcula alia moueri aptiora, & quæ iam reuera agitantur externo appulſu auræ ætheris, vnde fit vt manui v. g. ſpongiam prementi reſiſtentia tantò minor quantò ocyus moueatur iam aër, quem manus pellere perſeuerat.

Habiti deinde ſermones de te, & de Diſquiſitione tua, ex quibus cognoui nihil illum repoſiturum, ſeu propriæ tenuitatis conſcientiâ, ſeu excogitatorum amore deceptus putet nullo momento infirmatum fuiſſe meditationum ſuarum pondus; quod tamen non ita videtur Viris doctiſſimis permultis, & imprimis Samſono illi Ionſſono Sereniſſimæ Reginæ Bohemiæ concionatori, qui cùm ante lectam Diſquiſitionem tuam eſſet Carteſianis dogmatis addictiſſimus, nunc ſæpius coram me pronunciauit, eneruatas à te omninò demonſtrationes Carteſij; ita vt reſtitui in integrum non poſſint, & aliæ recudendæ ſint meditationes, tum ſolidiores veritati ſtabiliendæ, tum ad aſſenſum extorquendum enucleatiores. Miſſum eſt hodie ad me Amſtelodamo Caramuelis examen iudicij tui circa obſeruationem Aſtronomicam Reitæ Louanij editum, cuius auctorem amo quòd agat tecum vt inter eruditos & ſapientes decet, quamuis in nonnullis defœcatiorem ſtylum requiram.

Proſtat eiuſdem audax Matheſis, quo in ſcripto nititur ſuperſtruere principiis Arithmeticæ & Geometriæ quæcumque ad Logicæ præcepta, ad Metaphyſicam & ad Theologiam ſpectant: vnde probat æqualitatem Filij & Spiritus Sancti cum Patre, quia Sanctiſſima Trinitas triangulum æquilaterum conſtituit, quod niſi æquales eſſent perſonæ ſcalenum aut iſoſceles euaderet. Ita, ſi bene memini, Remundus ille Sebunde probat Trinitatem ex eo quod vulgò dici ſoleat, Tres faciunt collegium, quibus argutiis nihil inanius, ſed illud tuum immortale circa Philoſophiam Epicuream opus ecquando ad nos tranſmittes? Quid de te tam malè meritum eſt genus humanum, vt tantæ frugis libro diutiùs carere debeat? Imperitos quid moraris Vitiligatores, næniis aſſuetos, nil ſolidum crepantes, quibus ſolis erudiendis operam perderes? at æterno deuincies tibi beneficio bonos omneis, qui partem illam, quâ homines ſumus colunt, nec pecorum inſtar proni degunt, ventri, & peſſimæ corporis parti obedientes. Epicedia Peireskiana cur premantur adhuc miror. Niſi habeas, copiam faciam Epigrammatis Græci, quo deflet obitum Herois illius, Iuſtus Rickvvſardus, Medicus Roterodamenſis, Vir ἐλλογιμώτατος, nec minùs rarâ virtute, quàm doctrinâ conſpicuus. Vale ô meum Decus, & perge me amare. *R. P. Merſenno* ſalutem quæſo plurimam. Hagæ Com. ad 6. Eid. Maij Anni Dionyſiani 1644.

Admodum Reuerendo atque Clariſsimo Viro D. D. PETRO GASSENDO, *S. P.*

Quantum lætitiæ hauſerim. Vir admodum Reuerende & Clariſſime, perlectis literis tuis, vix verbis exprimere poſſum; præſertim cùm intellexerim, ſcriptionem meam tibi vehementer gratam accidiſſe, tegi amicitiam meam non reſpuiſſe, ſed ex animo me complecti non fuiſſe dedignatum: quapropter magnis pignoribus me tibi deuinctum tenes, gratiaſque ingentes me tibi & habere & debere profiteor, nec vllam ſanè prætermittam occaſionem, vbi in hoc amicitiæ munere tibi iterum gratificari potero, ſed illum me ſemper præſtabo, quem amicitia infucata efflagitat. Satis ſuperque Vir amiciſſime conijcere poſſum, te non minus vnam ex illis Fixis priùs inuiſis in Aquario obſeruaſſe; & hoc ex obſeruatione quam 2. Septembris hora 8. veſpertina cum ſemiſſe habuiſti: quatuor enim Mediceos à te viſos affirmas, & quidem hoc ordine: duos ad Ortum propiorem diſtantem à ♃ Diametris a $\frac{1}{2}$. remotiorem 11. duos ad Occaſum, &c. Eadem die etiam à me hîc Dantiſci obſeruatos eſſe ſcias; quod autem de illis & quibus verbis in aduerſariis meis annotauerim hîc apponam: (vt tibi demonſtrem Orientaliorem fuiſſe Fixam priùs inuiſam quam ego in illa delineatione, quam tibi tranſmiſi cum ✱ notaui, non Iouialem vti exiſtimas) die 2. Septembris hor. 10. min. 0. Orientalis vicinior habebat latitudinem Borealem, erátque omnium minima. Reliquæ ſplendidiſſimæ, Intercapedines inter ipſas & Iouem erant æquales nempe vnius & dimidij minuti, præter illam Orientaliorem quæ à ♃ min. 13. & ampliùs diſtabat; num hic fluuij ♄ ex Iouialibus vix credibile (ante quatuor enim dies, die nimirùm 29. Auguſti ♄ intermedius erat in Occaſum) nam tam ingens ſpatium in iſtis quatuor diebus peragrare nô potuit; hæc ex obſeruatis meis. Illa Orientalior quæ mihi circiter min. 13. à ♃ remota. Iam die 29. Auguſti hor. 10. min. 27. videram, & quidem in hoc ordine, quatuor Stellulæ tum temporis cernebantur. In occaſum tres, quarum media erat maxima, propinquior adeò exigua vt vix cerneretur, extrema verſus Auſtrum declinabat, Orientalis diſtans à ♃ min. 5.

A B C D
* O * ✱ * fixa.
♄

Diſtantia { A B min. 2. / B C min. 6. / C D min. 7. }

Eadẽ die eram quidem etiã in illa opinione, omnes quatuor Iouiales me obſeruaſſe, ſed poſtea

poſtea ex Obſeruationibus antecedentibus & ſubſequentibus ſatis ſupérque colligere potui, intermedium in Occidente fuiſſe ♄ Iouialem, & occidentaliorem Fixam ω, quæ propter motum ♃ retrogradum ſatis velocem ex Occidente in Orientem, & quidem tam longiſſimè à ♃ peruenire potuit, quod nullo modo fieri potuiſſet ſi ex numero Medicæorum fuiſſet; ſecundo illa orientalis die 29. Auguſti aliquam etiam habuit latitudinem quæ nunquam, alias in maxima Elongatione Mediceorum animaduertitur; Tertio, & ex Obſeruationibus ſubſequentibus, die nimirum 4. & 6. Septembris ſatis conſtabat Fixam eſſe, quia ſemper longiùs in Orientem recedebat, ita vt die 4. Septembris hora 9. veſpertina, iam circiter min. 30. à ♃ diſtaret; in quali diſtantia Iouiales nunquam ſpectantur: quod & ipſemet deprehendes, ſi motum Iouis collationaueris cum illa Fixa ω in mea delineatione Fixarum: ita vt veriſſimum, Stellam illam orientalem remotiorem, quam die 2. Septembris obſeruaſti, non fuiſſe Mediceam, ſed fixam, vnam ex illis quas Reuerend. Pater Antonius Maria de Rheita pro errone habuit. Cæterùm gratias tibi habeo ingentes pro communicato Plenilunio, non minus vltimâ Quadratura, quæ mihi gratiſſimæ fuerunt: Nam pridem ſcire] deſideraui, num etiam aliquæ phaſes æri inciſæ fuerint; fateor te multum hac in parte præſtitiſſe, quantum hactenus à nemine quod ſciam factum, laborémque habuiſſe, non exiguum, præſertim in rectè conſtituendis ordinandiſque maculis, quas nemo equidem colligere poteſt, quàm qui ipſemet id tentauerit: Video te multas maculas, montes, valles, lacuſque in ☽ bene vidiſſe & obſeruaſſe, niſi quod Pictor & Sculptor, non ita fortaſſe vt debuerit, delineauerit, tum quoad ſitum, diſtantiam & geminum colorem, vti imprimis in Quadratura apparet: Optatem num hæ Phaſes ante annum antequam obſeruare incœperim ad manus fuiſſent, certè non parum auxilij initio ex illis petiiſſem. Meas quod attinet, quarum circiter quadraginta iam delineatas habeo (tam creſcentis ab ipſa prima die, quàm decreſcentis ad vltimum vſque cum quibuſdam Pleniluniis & variis quadraturis) tum etiam quindecim iam æri ipſemet manu mea, quantum pro viribus licuit inciſas; ex quibus has duas Phaſes, & heſterna die primùm excuſſas tibi tranſmitto, vt aliquo modo tuas recompenſem, téque rogo vt Iudicium tuum de his communicare non graueris. Phaſis Lunæ falcatæ creſcentis, obſeruata eſt anno 1644. die 10. Aprilis horâ 8. à Meridie numerata, à conjunctione verò 16. diei 4. currentis. Altera Phaſis Lunæ lunatæ creſcentis obſeruata eſt die 11. Aprilis horâ 9. à Meridie numerata, à conjunctione verò 17. diei 5. currentis. Omnes maculas quaſcumque ſaltem obſeruare licuit, quoad figuram, quantitatem vt & præſertim quoad colorem pro viribus expreſſi, tum quotidianam variationem vallium (quæ impoſterum ex ſubſequentibus Phaſibus luculentiùs patebit) quàm etiam ☽ variationem & librationem ipſam, quæ me maximè diúque excruciauit, de qua in Selenographia mea fuſiùs. Lætor porrò me tibi gratificari potuiſſe, participem te reddendo obſeruatiuncularum mearum, & quod viro illo eximio & egregio Iſmaëli Bullialdo (cui meo nomine plurimam ſalutem vnà cum prompta officiorum meorum oblatione, referas velim) propter differentias Meridianorum non minùs vtiles eſſe poſſe; idcircò vnam atque alterum adhuc Eclipſeos obſeruationem tibi tranſmitto, vt & 12. obſeruationes Eclipſium ☽ habitas Regiomonti per Doctiſſimum M. Albertum Linnemannum Profeſſorem Mathem. Academ. Regiomont. tum etiam copiam literarum illius viri, quæ tibi haud ingratæ erunt, quia de diuerſis differentiis Meridianorum in illis diſſeritur; rogo itaque humaniſſimè has ipſius literas prænominato Doctiſſimo Bullialdo communices, fortaſſis & aliquid certi ex ipſis excerpere poterit.

Prima Eclipſis ☽ obſeruata à me hîc Gedani anno 1641. die 18. Octobris Initium quidem hora 7. minut. 1. ſec. 15. ſecundum correctum Horologium. Finis hor. 9. m. 51. ſec. 0. Maxima obſcuratio horâ 8. minut. 26. ſec. 15. Tota duratio horâ 2. min. 50. ſec. 0. Quantitas 7. digitorum. Tempore maximæ obſcurationis obſeruata quoque eſt diſtantia ☽ à ♄ horâ nimirum 8. min. 27. ſec. 10.

Secunda Eclipſis ☽ anno 1642. die 15. Aprilis cuius obſeruationem hîc Dantiſcanam jam tibi tranſmiſi, etiam à Domino. Eichſtadio Stetini Pomeranorum obſeruatam & quidem principium deliquij ex altitudine caudæ ☋ in plaga occidentali grad. 39. min. 12. Principium totalis obſcurationis cum Spica eleuaretur grad. 50. minut. 18. circa principium recuperationis luminis altitudo Arcturi erat in eadem plaga grad. 41. min. 9. Et proinde Initium Eclipſis ☽ in Stetinenſi Meridiano hor. 0. minut. 58. à media nocte, principium totalis obſcurationis h. 1. min. 56. Principium recuperationis luminis horâ 3. min. 40. Finis Eclipſis hor. 4. min. 38.

Cæterùm libenter à te perciperem num tale quid inuentum à Campanella, quod ad nos ante aliquot annos his verbis perſcriptũ fuerit: Thomas Campanella circa illud tempus quo Delphinus in Gallia natus eſt, Inſtrumentum inuenit tubo Galilæi longè ingenioſius: Huius beneficio obſeruatum eſt, Lunam bis majorem apparere, quàm locus ille eſt, qui Pariſiis *la Place Royale* appellatur Iouem & reliquorum Planetarum incrementa & decrementa ☽ inſtar habere. Martem & Saturnum non modò longè majores, quàm nobis apparent eſſe, ſed & formam & ſtructuram habere hactenus inauditam. Mars quippe in medio ſui habere montem nigricantem non conſiſtentem, Lunæ montibus quæ Terræ montibus altiores ſunt, excelſiorem: cingulum item rotundum colore ad

Iridem proximè accedens, ſed paulò rubicundius pedem iſtius montis circundat, & reliquum diſcum huius Planetæ abſoluit. Saturnus non immenſæ magnitudinis Planeta ex tribus corporibus compoſitus apparet: Vnum oualis eſt figuræ in medio: duo ad latera inter quorum extrema duæ aperturæ ſeu hiatus, per quos Cælum videtur. Hoc mirum quod beneficio huius Teleſcopij Stellæ Firmamēti majores non appareant, ego puto propter nimiam ipſarum à nobis diſtantiam, vnde maximè Copernici ſententia de Firmamenti immenſa à nobis diſtantia confirmatur. Hæc ille. Primùm rogo perſcribas haud grauatim, ſi tale Teleſcopium inuentum, num id fuerit ex ſectione Spherica vel Hyperbulica præparatum, & qualis proportio ſtructuráque fuerit; magnopere enim delector illis rebus, præſertim præparandis vitris Dioptricis manu propria: vti & nuperrimè tubum opticum conſtruxi cuius beneficio Stellas Fixas tam primæ quàm ſecundæ, tertiæ, quartæ & quintæ magnitudinis abſque crinibus & radiis aduentitiis exactè rotundas & minimè hirſutas vel ſcintillantes inuariatis coloribus obſeruare licet, tum quoque in vera proportione erga reliquos Planetas Iouem Venerem, &c. Miror ſanè Galilæum, Hortenſium & Campanellam, per Teleſcopium nunquam id præſtitiſſe vti verum. Nuperrimè cùm illas obſeruarem, inueni non equidem tam exiguæ paruitatis eſſe, vti Galilæus & Hortenſius exiſtimant, ſed longè majores ita vt Stella primæ magnitudinis circiter tertiam partem Diametri Iouis adæquet, cuius rei D. Eichſtadium oculatem teſtem habeo. Canis major licet appareat nudo viſui admodum magnus ac ♃ ferè major, nihilominùs vix notabilis particula major quàm Aldebaram aut alia Stella primæ magnitudinis. Quod ſuper eſt Domino Eichſtadio amico meo haud vulgari plurimam à te ſalutem dixi, vti petiiſti qui iterum te quàm officioſiſſimè reſalutare data occaſione iuſſit, quod ſatis ſupérque ex illius literis præſertim ex his verbis patet: *Illud enim voluptate non mediocri ſenſi, in animo tanti Herois, in omni re literaria exercitatiſſimi, & quod Aquila inſtar Cælum petit, me tantillum quoque hærere. Tam diuino Viro data occaſione amiciſſimam à me referas ſalutem velim. Vtinam liceret mihi hanc affectionem mutuo literarum officio fouere & conſeruare, certè ſi minus poſſem ingenio, modeſtia tamen indicium eius promererer. Deus optimus maximus Ipſum Republica literarum diu præſtet incolumem.* Hæc ille. Edidit nuperrimè prænominatus Dominus Eichſtadius Tabulas Harmonicas cæleſtium motuum in folio Stetini Pomeraniæ vt & tertiam partem ſuarum Ephemeridum hîc apud nos Dantiſci, quarum exemplar tibi per noſtrum Gaſparum Forſterum à Domino Cramoiſy Bibliopola tranſmitto; quas acceptare non dedigneris. Si apud vos nuperrimè aliquid noui prodiderit, quæſo ſi libet certiorem me facias; præſertim num hi libri editi ſint nec-ne. Primò Gaffarel cribrum Cabaliſticum. Secundò Gaffarel *aduertiſſement aux Doctes, touchant la neceſſité des Langues Orientales*. Tertiò Gilberti Gaulmin Liber de Ritibus Iudaïcis Noui Teſtamenti. Quartò de Theologia Muhammedis. Quintò Gaulmin Diatriba de Apocryphis Hebræorum Libris. Sextò Gaulmin Aramicæ Parabolæ Turcicæ, Æthiopicæ & Hieroſolymitanæ. Vale Vir Honorande & literis reciprocis exhilara (Dabam Dantiſci 1644. die 23. Iunij.)

Tuum

IOANNEM HEVELIVM.

Anno

Anno 1639. 1. Iunij Stylo nouo obſeruata eſt Eclipſis Solis in Camera obſcura per vnicum vitrum conuexum, Regiomonti Pruſſorum.

Creſcentis obſcurationis Phaſes.		
Horologium accuratum.	Inſtrumẽtum Electorale. Altit. ⊙	Enucleata Tempora.
Initium proximè hor. 5. min. 21. Medius Digitus hor. 5. min. 25. Hîc acutioratus non rotundus apparebat.	grad. min.	Hor. min. ſec.
	22. 20.	5. 25. $\frac{1}{2}$
		5. 29. $\frac{1}{2}$
Digiti. hor. min.		
1. 5. 27.		5. 31. $\frac{1}{2}$
1$\frac{1}{2}$. 5. 30.		5. 34. $\frac{1}{2}$
2. 5. 32.	21. 20.	5. 36. $\frac{1}{2}$
2$\frac{1}{2}$. 5. 36.		5. 40. $\frac{1}{2}$
3. 5. 39.	20. 15.	5. 43. $\frac{1}{2}$
3$\frac{1}{2}$. 5. 41.		5. 45. $\frac{1}{2}$
4. 5. 43.	19. 40.	5. 47. $\frac{1}{2}$
4$\frac{1}{2}$. 5. 45.		5. 49. $\frac{1}{2}$
5. 5. 50.	19. 20.	5. 54. $\frac{1}{2}$
Hîc apparebat cornibus valde denſis & craſſis.		
VI. 5. 52.	18. 0.	5. 56. $\frac{1}{2}$
6$\frac{1}{2}$. 5. 55.		5. 59. $\frac{1}{2}$
7. 5. 57.	17. 50.	6. 1. $\frac{1}{2}$
7$\frac{1}{2}$. 6. 0.		6. 4. $\frac{1}{2}$
8. 6. 2.	17. 0.	6. 6. $\frac{1}{2}$
8$\frac{1}{2}$. 6. 4.		6. 8. $\frac{1}{2}$
9. 6. 5.		6. 9. $\frac{1}{2}$
9$\frac{1}{4}$. 6. 7.	16. 5.	6. 11. $\frac{1}{2}$
9$\frac{1}{2}$. 6. 9.		6. 13. $\frac{1}{2}$
10. 6. 11.		6. 15. $\frac{1}{2}$
10$\frac{1}{4}$. 6. 13.		6. 17. $\frac{1}{2}$
10$\frac{1}{2}$. 6 15.		6. 19. $\frac{1}{2}$
10$\frac{3}{4}$. 6. 16.		6. 20. $\frac{1}{2}$
11. 6. 17.		6. 21. $\frac{1}{2}$
11$\frac{1}{4}$. 6. 19.		6. 23. $\frac{1}{2}$
XI$\frac{1}{2}$. 6. 20.		6. 24. $\frac{1}{2}$

Decreſcentis obſcurationis Phaſes.		
Horologium accuratum.	Inſtrumentum Electorale. Altit. ⊙.	Enucleata Tempora.
Digiti. hor. min. ſec.	grad. min.	Hor. min. ſec.
XI. 6. 23. 0.	14. 0.	6. 27. 0.
10$\frac{1}{2}$. 6. 26. 0.		6. 30. $\frac{1}{2}$
10. 6. 28. 0.	12. 55.	6. 32. $\frac{1}{2}$
9$\frac{1}{2}$. 6. 31. 0.		6. 35. $\frac{1}{2}$
9. 6. 34. 0.		6. 38. $\frac{1}{2}$
8$\frac{1}{2}$. 6. 36. 0.		6. 40. $\frac{1}{2}$
8. 6. 39. 0.		6. 43. $\frac{1}{2}$
7$\frac{1}{2}$. 6. 40. 0.		6. 44. $\frac{1}{2}$
7. 6. 43. 0.		6. 47. $\frac{1}{2}$
6$\frac{1}{2}$. 6. 45. 0.		6. 49. $\frac{1}{2}$
VI. 6. 47. 0.		6. 51. $\frac{1}{2}$
5$\frac{1}{2}$. 6. 50. 0.	10. 27.	6. 54. $\frac{1}{2}$
5. 6. 52. 0.	10. 0.	6. 56. $\frac{1}{2}$
4$\frac{1}{2}$. 6. 55. 0.		6. 59. $\frac{1}{2}$
4. 6. 57. $\frac{1}{2}$		7. 2. 0.
3$\frac{1}{2}$. 7. 0. 0.		7. 4. $\frac{1}{2}$
3. 7. 2. –	8. 20.	7. 6. $\frac{1}{2}$
2$\frac{1}{2}$. 7. 4. 0.		7. 8. $\frac{1}{2}$
2. 7. 7. 0.		7. 11. $\frac{1}{2}$
1$\frac{1}{2}$. 7. 9. 0.		7. 13. $\frac{1}{2}$
1 7. 11. 0.	7. 20.	7. 15. $\frac{1}{2}$
0$\frac{1}{2}$. 7. 13. $\frac{1}{2}$		7. 17. $\frac{1}{2}$
0$\frac{1}{4}$. 7. 15. 0.		7. 19. $\frac{1}{2}$
Finis. 7. 16. 0.		7. 20. $\frac{1}{2}$

In momento quaſi euaneſcebat hic margo lucidus in Camera ſcilicet inferior & ſiebat ſuperior non aliter ac ſi fulgur abortum fuiſſet, tuncque notaui lucida cornua cum lucida parte reliqua in circulo deſcripto poſſidere 212. gradus proximè.

Cùm Horologium oſtenderet horam ſeptimam cum 18. minutis, Electorali Aſtrolabio capta eſt altitudo ⊙ grad. 6. min. 25. Cùm Cameram obſcuram inſtituere vellem hor. 1. circiter, ingens Halos circa Solem obſeruabatur à me cuius Diameter comprehendebat 413. gradus proximè, altitudo marginis inferioris Halonis erat 33. gradus circiter. M. Albertus Linnemannus Regiomonti hæc candidè ſcribit 6. Iunij.

Sub eodem mediæ obſcurationis tempore ſpecioſè viſa eſt Venus, quæ poſt 10$\frac{1}{2}$. digit. decreſcentis obſcurationis euanuit. Per medium foramen alij obſeruarunt partem deficientem in maxima obſcuratione vix excedentem $\frac{3}{4}$. partes ipſius Solis, notetur. Per obſeruationem ſecundi & tertij digiti inuenitur tempus addendum Horologio min. 4. ſec. 30.

Eclipſium Lunarium obſeruationes Regiomonti per Aſtrolabium electorale adminiſtrata, prout ſubſequenti die qualibet ſunt aſſeri publico affixa.

PRima, anno 1615. intra 3. & 4. Martij, Eclipſis ☽ totalis cum mora obſeruabatur: iuxta horologia incepit ante octauam & deſiit ante nonam. Phaſes Aſtrolabio Electorali

ctorali obseruatæ sunt hæ : Eclipseos Initium ob Cælum nubilum obseruari non potuit: Digitis vero 6. proximè eclipsatis (siquidem nasus monstrosi viri in Luna macularis apparentis cum vmbra communicabat) Iupiter, Fixis non apparentibus supra Horizontem eleuatus erat grad. 56. min. 50. ad Occidentem Moræ initium sereno Cælo apparebat, cùm Procyon siue Canis minor altus erat grad. 41. min. 0. ad Occidentem.

Recuperata particula lucis dimidij Digiti ♃ eleuatus erat grad. 51. min. 40. Finis Eclipseos offerebatur cùm ♃ altus erat grad. 44. minut. 40. color erat ex rubro, flauo & subuiridi mixtus, ita vt rubor cæteris antecelleret. Præterea sub obscuratione totius, seu Moræ initio pars ☽ dimidiæ occidentalis multum lucida aliquandiu manebat, successiuè decrescens versus Boream; albicans hîc color seu pars lucidior circa dimidiam Lunæ circumferentiam ab occidentali parte per Australem plagam, vsque ad, Orientalem partem, qua luminis recuperationis initium capiebat Luna, circumnehebatur continuè, parte plagâ boreali obscuro colore infectâ.

Secunda Anno 1635. nocte sequente 27. diem Augusti Eclipsis Lunæ totalis obseruata est, Phases fuot sequentes: Initium Eclipseos ostendebat altitudo Stellæ Aldebaram grad. 35. min. 40. Color ☽ mutari incipiebat in fuliginosum, & ipsa vmbra & lua deutatam faciebat sectionem. Cùm tres Digiti ferè essent obscurati Aldebaram eleuabatur grad. 37. min. 55. color idem qui prior. Cùm Digiti quinque circiter in vmbra versarentur Aldebaram alta erat grad. 38. min. 25. colore nigro & subruffo, sub hoc tempore Venus oriens rubicunda abundè scintillabat. Cùm Digiti sex in vmbra essent (cùm scilicet monstrosi viri nasus ab vmbra lamberetur) Aldebaram alta erat grad. 39. minut. 20. color erat flauus cum fuliginoso participans. Cùm $2\frac{1}{2}$. Digiti lucerent adhuc eleuabatur Aldebaram grad. 40. min. 40. Color in Luna apparebat ruffus. Moræ Initium notabatur cùm Aldebaram obseruabatur grad. 42. m. 30. alta. Color ex parte boreali erat semper lucidior, ac notabilior, quàm qui erat in parte Australi, hîc enim perpetuò crassè ruber, vel omnino niger conspiciebatur. Cæterùm cùm Luna esset adhuc aliquot gradus esset supra Horizontem euanuit ita, vt nec nudo visu, nec etiam perspicillis eam persequi liceret. Horizon autem fœculentiorem aërem denotabat.

Tertia Anno 1636. nocte sequente 20. diem Februarij Stylo nouo. Eclipsis partialis habita. Sub initium quod accuratè satis obseruatum est per tubum: Arcturus supra Horizontem eleuabatur grad. 56. min. 0. Occidentalis. Cùm quasi medium erat: vbi à $2\frac{1}{2}$. ad 3. Digitos, obscurata esset Luna Arcturus altus erat grad. 30. minut. 20. Finis Eclipseos est exhibitus cùm ♃ (nam nulla fixa apparebat) grad. 48. min. 50. præter propter altus erat, siquidem totum ferè Eclipseos tempus nubila occuparant.

Quarta Anno 1641. intra 18. & 19. Octobris Stylo nouo. Eclipsis partialis obseruabatur, cuius Phases

Initium contigit cum Aquilæ eleuaretur grad. 41. min. 50. ita tamen in dubium sit inter grad. 41. min. 10. & grad. 40. min. 50. ob penumbram magnam.

digiti.		grad.	min.
$2\frac{11}{12}$.	Aquila lucida alta	40.	40.
$3\frac{1}{3}$.		40.	20.
$4\frac{2}{3}$.		38.	50.
5.0.		37.	0.
$5\frac{1}{2}$.		36.	0.
6.0.		35.	18.
$6\frac{1}{4}$.	Digiti cùm vmbra raderet medium lucidioris maculæ, sub maximè albente circello nasi Lunatis; nec enim vlterius crescebat vmbra, hinc medium Eclipseos concludebatur cùm eleuaretur Aquila grad. 33. min. 36.		

Digiti.		grad.	min.
6.0.	Aquila alta	32	30.
$5\frac{1}{2}$.		30.	43.
5.0.		30.	0.
$4\frac{1}{2}$.		29.	55.
4.0.		28.	48.
3.0.		28.	7.
$2\frac{1}{2}$.		27.	40.
2.0.	Digiti cùm obseruaretur altit. ♃		7.10.
	altitudo ♄	23.	55.
$1\frac{1}{2}$.	altitudo ♄	24.	0.
$0\frac{1}{2}$.	altitudo ♃	5.	27.
Finis exactè capiebatur cùm Aquila eleuaretur		23.	45.

Quinta, Anno 1642. intra 14. & 15. Aprilis Eclipsis ☽ hora 12. noctis horologio ingruebat densiore nebula vbi lucida Lyræ eleuaretur grad. 52. min. 30. ast ☽ grad. 28. min. 5. in hisce nebulis fœtidis obscurata ☽ nullatenus apparuit.

Clarissimo, Doctissimóque Viro Domino PETRO GASSENDO, *S. P.*

Vir Amplissime, Fautor & Amice multum honorande,

Dulcissimæ nostræ confabulationes diu satis siluerunt, hinc tribus efficiam vt rursus submurmurantes audiantur nostri susurri ea colloquiis nostris variis & mihi maximè gratis Dantisci habitis, cùm nuper relegerem Diarium, sese offerebat dubium veutilatum de vera differentia Meridianorum Dantiscani & Regiomontani, quam denuò ventilari & adhuc dum majorem 7. minutis temporis constitui non debere affirmo, quod euincam ex tribus Eclipsibus Dantisci & Regiomonti habitis: quæ simul ansam dabunt inuestigandi differentiam meridiani nostri & Stettinensis

nenſis & Amſtelodamenſis & Maſſilienſis, prout nunc ex ſubjectis pateſcet.

Prima Eclipſis ☽ contigit anno 1635. 3. Martij, in qua moræ initium diuerſis locis obſeruatum eſt. Amſtelodami ab Hortenſio cùm Regulus ad Ortum altus erat grad. 52. min. 36. ex litteris Hortenſij ad M. Crugerum. Stetini à D.Eichſtadio, cùm idem Regulus ad ortum altus eſſet grad. 41. min. 13. In Pædia Aſtronomica pag. 128. Dantiſci à M. Crugero P. M. per accuratum Horologium ad Solem rectificatum horâ 8. min.47. in litteris Domini Crugeri ad Linnemannum. Maſſiliæ à Doctiſſimo Gaſſendo & Peireſcio medium obſeruatum eſt horâ 8. min. 45. In vita Peireſcij pag 307. Regiomonti à memetipſo cùm nempe Procyon altus eſſet ad Occaſum grad.41. min.0.

Hinc Inſtituto calculo.		Ergo differentia Meridianorum.	
Amſtelodami contigit	hora 7. min. 51.	Regiomonti & Dantiſcani	min.7.
Stetini	hor.8. min.57.	Regiomonti & Stetinenſis	min.27.
Dantiſci	hor.8. min.47.	Regiomonti & Amſtelodamenſis	h.1.m.3.
Regiomonti	hor.8. min.54.	Regiomonti & Maſſilienſis.	h.1.m.1.
Maſſiliæ (dimidia morâ 52. min. ſubtractâ.)	hot.7. min.53.		

Secunda Eclipſis Lunaris accidit 1641. 18. Octobris, cuius finis obſeruatus eſt Dantiſci per temetipſum, Honoratiſſime Amice, Horologio ad Solem correcto horâ 9. min. 51. Regiomonti verò à memetipſo cùm Vultur volans ſiuè Aquila ad Occidentem eleuaretur grad.23.min.45.ſcilicet horâ 9.min.56. ſec.32.in quibus 7.minuta temporis nondum concluduntur.

Tertia Eclipſis Solaris eſt obſeruata anno 1639. 1.Iunij in diuerſis locis. Leydæ in ſpecula Academica, Finis Eclipſeos cùm Sol eleuaretur grad.6.min.17.ſec.19.Hor.6.min.28. Ryper in literis.

Hot.7.min.15. Dantiſci finis eſt obſeruatus ex literis tuis.

Hor.5.min.26.Regiomonti initium.

Ex hiſce obſeruatis iuxta præcepta 175. & 176. Kepleri in tabulis Rudolphinis eliciuntur.

Primò ad initium Regiomonti.				Secundò Dantiſci finis.			Tertiò Leydæ finis.		
	grad.	min.	ſec.	grad.	min.	ſec.	grad.	min.	ſec.
Locus ☉	20.	49.	4. ♊	10.	52.	25. ♊	10.	51.	32. ♊
☊	19.	24.	0. ♊	29.	24.	0. ♊	19.	24.	0. ♊
Diſtantia ☉ à ☊	8.	35.	0.	8.	35.	0.	8.	32.	0.
Latitudo ☽ Borealis.	0.	47.	23.	0.	47.	7.	0.	47.	7.
Summa Semidiametrorum.	0.	30.	35.	0.	30.	35.	0.	30.	35.
Tempus Anom. 6.d.11.h.				6. d.13.			6. d.13.		
Parallaxis ☽ à ☉ Horizõtalis.	0.	59.	25.	0.	59.	38.	0.	59.	38.
Parallaxis ☽ à ☉ longitudinis.	0.	39.	48.	0.	39.	59.	0.	45.	20.
Parallaxis ☽ à ☉ latitudinis.	0.	37.	53.	0.	43.	59.	0.	39.	44.
Latitudo ☽ viſa Borealis.	0.	9.	30.	0.	3.	8.	0.	7.	23.
Diſtantia Centrorum.	0.	59.	4.ſubtr.	0.	30.	26. Add.	0.	33.	25.add.
☽ locus elicitus.	10.	59.	48.	12.	2.	20.	12.	7.	17.
Superatio ☽	0.	10.	44.	1.	9.	55.	1.	15.	45.
Motus Lunæ horarius ☽ à ☉.	0.	30.	41.	0.	30.	45.	0.	30.	45.
Superatio in tempus verſa.	0.	20.	59.	hor. 2.	16.	25.	h. 2.0.	57.	48.

Differentia ſuperationis Regiomonti & Dantiſci, hor.1.min.55.ſec.56.	Differentia ſuperationis Regiomonti & Leydenſis, hor.2. min.6. ſec.49.
Initium apparens Regiomonti, hor. 5 m.26. ſec.0.	Initium apparens Regiomonti, hor.5.min.56.
hor.7.min.21.ſec.26.	hor.7. min.32. ſec.49.
Finis apparens Dantiſci, hor.7.min.15.ſec.0.	Finis apparens Leydæ,hor.5 . min.26
Differentia Meridiani Dantiſci & Regiomonti, hor.0.min.6.ſec.56.	Differentia Meridiani Regiomonti & Leydæ , hot.1. min.4. ſec.49.

Hiſce tribus argumentis accedit relatio quorumdam Nautarum, qui per Mare Balticum Dantiſcum proficiunt, quorum quidam 54. milliaria, quidam 16. addacter: quidam 58. milliar. meticuloſè directum hoc iter conſtituunt: ſed 7. minuta in tali ductu paralleli exhibent $15\frac{1}{2}$. milliaria quæ omnino egregiè conueniunt: Hinc minus dubitanter aſſero vltra min.7. pro differencia Meridiani in tempore ſiue grad. 1. min. 45. aſſumi non debere: ex quo patet differentiam Meridiani Regiomontani & Vraniburgenſis minorem min.38. conſtitui debere. Vale Amice optime. Dabam Regiomonti die 10. Ianuarij. 1644.

M. Albertvs Linnamannvs
Math. P.P. Facultatis Philoſophicæ pro tempore Decanus.

Ampliſſimo

Amplissimo & Perillustri D. D. PETRO GASSENDO, S.

AMplissime Domine

Tuas literas humanitate plenas iam randem aliquando recepi,& in ipsis mentem illam tuam, quanta est, admiratus & veneratus sum. Faues & gratias agis, & vis videri honoratus quod honorem impenderis. De satellitibus Reithanis non multum disputu, auritus omnino testis, vt in Iudicio expono, vbi ex hypothesi locutus sum. Sed an illa ipsa hypothesis debeat admitti, non bene valerem decidere. Ad Illustrissimum Ghisium sic scripsi, *Demonstraturus sum vel Reithanas obseruationes infideles vel Stellas obseruatas circa Iouem Erraticas.* Et sub finem, *de illis* (nimirum Satellitibus *nihil possum adstruere aut destruere; hac enim scribo secundâ post Plenilunium die, & tametsi Ionis Galileanos satellites clarè conspiciam, nouos istos, sed neque minutissimas Stellas Firmamenti sub Nouilunium obseruabiles ipse reperio. Reithana insisto obseruationi, quasi exacta, &c.* Et meus Discipulus Franciscus Csenneman, eùm ad Bottynom librum mitteret, sic inquit, *Nihil hodie celebrius in Europa Saturnino & Jouiali Satellitio nuper inuento....... Asserit Vranoscopus vigilantissimus Antonius Reitha, negat Doctissimus Petrus Gassendus: Medius intercesit Ioannes Caramuel....... Ille se Saturni & Iouis Satellites videre & obseruare constanter affirmat, alter hos ipsos Fixas Stellas suspicatur: at mediâ viâ Caramuel, vel Rheita obseruationes falsas, vel Gassendo non standum demonstrat.* Ecce vides me obseruationem illam velle supponere non examinare: Quî enim alienas tueri vellem, qui proprias aute limam collationem & priuatam censuram amicorum non audeo? Nec temerè Rheitæ creditur: hominem enim cognosco familiarissimè, sanctum & doctum; sed qui decipere non vult, falli potuit, & hac via vel inuitus decipere. Dabit Deus vt suos ipse oculos nobis concedat, nam tubum habui, & nouos illos satellites non vidi; fortè etiam in Syderibus sicut in altis nominibus requiritur sua fides & affectus pius, sine quibus nemo adsensum præbeat, aut effectum obtineat. Et quidem vt existimo, stabunt mea illa duo Theoremata, & tua etiam vigebit suspicio; & si sit error aliquis, erit ea parte obseruationis, quam nunquam defendere libuit. Sed neque hunc libenter admittam, maximè cùm & Scheinerus plures plures Satellites quàm quatuor à multis annis obseruauerit.

Diametri visæ & veræ in Planetis proportio pulchra est, & tota tibi debetur, quia rota ex tuis obseruatis eruta; Mihi solùm illarionis gloriam adtribuo, & illius veritatis notitiam ex tuis obseruationibus feliciter diduxisse congratulor.

De mutu Veneris aliqua specialia suo tempore, & ideò nihic hic reponam, maximè cùm omnes obseruanoões eius difficiles & videantur arguere eam esse Soli valde excentricam,& pet consequens Tellurem quiescere, quod non omnes admittunt.

Calignoni authoritati multum detuli; nam & ego homo qui erro sæpè, & corrigi desidero, non carpi. Ipse Angelus haberi non vult, nec ego illi viros magnos præponi; satis doctus qui in re tam subtili errare potuit. Illud enim ipsissimum periculum, quod instituit siue magna Geometriæ & Astronomiæ notitiâ non incipitur. Rhombum pro quadro in lapidis Herculei superficie, quam respiciebamus, ea pressim notauimus nonnulli à multis annis coram expertissimo adamanticidâ. Et ille non erat artis suæ ignarus, inquit, qui hunc errorem commisit. Et meritò, magna enim industria & arte opus, vt eo adamantem promoneas polia sque, vt possis de laterum inæqualitate tantùm argui. Hoc idem de nobili illo Delphinate sensi dum scriberem, hoc ipsum etiam nunc de eius eruditione sentio.

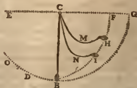
Sed quia duo gratularis, illa hîc tametsi breuissimè resumam sub onere tamen, quod recognoscas, & libertimam censuram remittas. Herculeos frustrà labores Tycho Brahe in multis occasionibus perdidit, quod innixus hypothesi dubiæ aut falsæ. Esses mihi crudelis si methodum meam, quæ magnis mihi laboribus, incommoditatibus, imò & morbis stetit & stat, non corrigeres, non facilitares, si me vel errare, vel exorbitare animaduerteres. Lege, relege, examina, & hominem errori obnoxium Angelico tuo ingenio dirige.

Modus mensurandi Tempus.

MVltos habuerunt veteres omnes tamen dubios incertósque; incapaces, qui possent astronomico rigori seruire. At nostro æuo oscillationes sunt inuentæ quibus tempora exactè metimur.

Prout à suo Authore traditæ, bonæ & securæ sunt, vix sensibili errori obnoxiæ; at prout à me promotæ, videntur inæqualitatis omnem causam vitare, omnem suspicionem effugere. More meo breuitati studebo, oscillationúmque ab ipsâ conceptione & embryone in perfectissimam figuram diducam.

Inuentio.

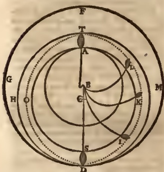
PRimum pendulum quo sumus vsi, filo & pondere, constitit, vt præsens figura manifestat, in quâ à puncto C. plumbum B. filo C B. appenditur.

Pronun

Pronuntiauimus omnes excurſus eſſe Iſochronos, hoc eſt, fieri eodem omninò tempore, vnde ſeu pondus à lineâ perpendiculari extraheres ad D, ſeu ad O, ſeu ad E, Iſochrono motu ad B, excurſurum. Sed tamerſi experientiæ viderentur ſuccedere in inferioribus ſemicirculi gradibus, hoc eſt prope B, in ſuperioribus, nimirum prope E & G non ſuccedebant. Inquirentibus cauſam occurrit plumbum B, non formare lineam Sphæricam, ſed quaſi Ellipticam. Nempe F H I B. nam conſtituto in I, filum E N I, nòn tenditur per lineam rectam ſed arcuatur ſuo pondere in N aut etiam in M, plumbo in H, conſtituto.

Hæc motus varietas etiam tẽpora alterat; certum eſt enim, ſi paria ſint reliqua, velociùs caſurum plumbum ab F quàm à G.

Lineas has deſcribenti occurrit excentricitatis & Ellipſeos Planetariæ ſaluandæ aut ratio aut ſuſpicio. Nam Errones nec moueri in concentricis nec in circulis iam ſatis notum eſt; Periodis ſuis Ellipſes imperfectas deſcribunt, & plus à terrâ aut centro ſuo diſtant in Apogæo; minus in Perigæo, & in locis mediis nonnihil à circuli perfectione deficiunt, ſed an hæc ipſa mechanicè ſaluari poſſint periclitaberis in delineatione ſubſequenti,

Sit in præſenti Figura B oſcillatorij cẽtrum D plumbum: ſi integram periodum conficiat, non deſcribet circulum D M F G, ſed lineam DIKLAOD, filum enim ſuo põdere incuruabitur, & plumbum coget centrũ verſus. Lineam A S diuide in duas partes æquales in C. Et centro C, radio CA vel CS, duc circulum A V S A, & T H D K T, qui Ellipſin in duobus punctis T & D continget. Poſtea centro B & radio BA duc circulum AERS: Et centro iterum B, & radio BD, circulum FGDMF. His perfectis ſi ponas oculum in B non-ne habebis delineationem Theoriæ Solis? aut ſi Solem in B non-ne itet Saturni, Iouis, aut Heliocyclij cuiuſcunque? An non B erit centrum, BC excentricitas, D Apogæum, A Perigæum, AERSA concentricus concauus. FGD M F concentricus conuexus K D craſſitudo orbis deferentis augem, AF eius complementum. T A, aut S D craſſitudo orbis deferentis? An non plumbi Diameter in I, K, & L obliquè incidens circulum in latera contrahet, & Ellipſi ſimilem arcum formabit? Puto omnia ad oculum oſtendi. Planeta erit in D Apogæo tardior, in T velocior, non ſolùm reſpectu oculi poſiti in B, ſed etiam reſpectu poſiti in C; quia quò à centro B remotior eo ipſe tardior; quod & etiam in ſuo Marte olim Keplerum obſeruaſſe memini.

Quid ſi cœleſtia ſic? Sed quali filo ipſa librata? Radio viſuali ſimili, quem non eſſe rectum ſed in medio vaporoſo graueſcere & incuruari ipſemet refractiones manifeſtant. Non enim iis adſentior, qui in ſola ſuperficie illas concipiunt, nam ſi radij in ea refringerentur, æquales eſſent in eadem ſuperficie, at in vino maiores refractiones fiunt quàm in aqua tametſi ſuperficies ſit eadem: Ergo præter ſuperficiem etiam datur ipſa materiæ qualitas radium inficiens & incuruans & eleuans. An non & in Magnete ſuos etiam radios & hos inuiſibiles, imò & malè rectos percipimus? Ergo hinc non ſuboritur vrgenda repugnantia; nulla igitur ſublatet, aut veniet aliunde quærenda.

Correctio Prima.

Obſeruauerimus filum inflecti diſtantias centri & plumbi contrahi, motum verſus F incendi, & vt exorbitantiæ occurremus ex ſolida materia fudimus oſcillatorium, cuius pondus B eſſet adnexum virgæ ferreæ tantæ craſſitudinis quanta inflecti non valeat. Et omnis hac linea delatum tantum diſtabit à C in B, quantum in D aut in O.

Sed & hæc oſcillatorium tamet in inferiori arcus parte non deuiaret ab æqualitate quæſita non ſatisfaciebat voto dimiſſum ab E, aut aliquo gradu illi proximo, adeóque ne ſemper teneremur cautè illud à D aut O dimittere ſpeculandum fuit, quî poſſet cortigi hæc inæqualitas oſcillatorij?

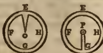
Correctio Secunda.

Iuſſit fundi æneũ circulum Digito craſſum, cuius radius ſeu Semidiameter eſſet Digitorũ quinque, nẽpe ABCD. & in acie cultro ſimillimã ſuſpẽdi ab A, & expertus ſum adhuc ſuperiores gradus meliùs ad æqualitatem reduci. Sed quia etiam varietas impulſus & formæ debebat

debebat aërem frangere & frangendo impediri, quærenti, qui fieri oscillatorium posset, quod aërë non frangeret, hæc idea occurrit.

Correctio Tertia.

Circulos æquales priori ex bene purgato metallo binos appato, & ita omnia dispono, vt vnum & idem sit centrum figuræ & motus, vel dente superposito vt in O, aut radio dependente vt in P. sed quia maius pondus inferior requirebat pars, vt oscillationes excurrerent, paraui binos alios ex ligno & in G partem plumbi fudi vt illae ponderosiores essent. Et optimus successus fuit.

Correctio Quarta.

Tandem rebus omnibus consideratis, placuit oscillatorio vltimam perfectionem tribuere, & curaui ex materia leui (pinum elegi) Sphæram exactissimam tornari, iam perfectæ acus polares AB. posui, quibus libertimè moueretur, & latere ad perpendiculum perforato in C. plumbi libram inseri vt latus lateri præponderaret. Hoc, vt existimo perfectissimum oscillatoriū est, in quo centra motus & figuræ coincidunt, aër non frangitur, & omnes excursus Isochroni, & exactissimi videntur esse. Globus iste, vel leuiter motus, longissimo tempore nutat, vacillatque & si in C aut puncto eidem aduerso pingatur notula obscurioris coloris, poteris clarissimè & distinctissimè oscillationes, etiam in parua Sphærâ numerare. Tantæ molis erat præcisè noscere tempus, sed quo præcisè cognito in reliquis non possis errare.

Modus mensurandi Lunæ Diametrum.

SÆpè Quadrante, sæpè Radio etiā 30. pedū ad hoc solum parato, sæpè aliis instrumentis fuimus vsi, at semper dubij de tribus, imò de quatuor minutis. Lux Lunæ viuida; oculi debiles, nec vnquam sufficientes eius extremam peripheriam distinguere. Radius transmissus per foramen ambiguus & obscurus, per tubum multo incertior; & tamen me tenet obseruandi ambitio, & præcisionem non despero.

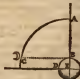
Appenditur chorda bene rotunda, bene tensa perpendicularis, crassa medio digito. Et in azimutho noto oculus constitutus & tubo Batauico armatus percipis Lunæ ad huiusmodi chordæ appulsum. Cùm Contactus percipitur, manu plauditur, & minister numerare oscillationes incipit, quousque tota Luna transierit. Sic non solùm totam Lunæ Plenæ Diametrum, sed & multarum macularum loca determinaui. Cognito oscillationum numero tempus cognoscitur, quod cùm Lunæ azimutho & altitudine collatum exactissimè dat magnitudinem.

Sed quia Luna non semper perfectè est Sphærica quantum deficiat, & qualiter potest exactè definiri, si diuersæ chordæ ponantur, & intra eandem horam (Diameter non potest imitari sensibiliter tam breui tempore) diuersæ obseruationes fiant. At quia funiculus triplex difficile rumpitur, tres ponamus. Prima chorda decidat perpendiculariter; secunda sit axi terrestri parallela, tertia per Meridianum ducta parallela Horizonti distet à Terrâ aliquot vlnis. Notato bene tempore obseruo primò quot oscillationes in transitu suo impendit vt azimuthum determinatum Luna superet, quot vt polarem, quot vt alteram lineam (quam placuit domesticam dicere, quod circulo magno respondeat, ibi Horizontem procedenti vbi ipse & Meridianus à circulis domorum diuiditur) & postmodum collatis diuersis obseruationibus diuersæ malè rotundæ Lunæ noscuntur Diametri.

Sed semper aduertendum, Parallaxim refractionemque in medij gradus differentiâ (non est Luna maior) non multum alterare obseruationes posse; sed ab huiusmodi etiam paruulis scrupulis immunes obseruationes illas, quæ vtuntur perpendiculo, oculo in noto azimutho composito, quoniam nec refractio nec Parallaxis perpendiculum variant.

Loco chordæ non æquè securè vteris ædificio, nam anguli non ita acuti & perpendiculares vt velis, & lapides non semper cohærent ad amussim, adeóque tutius & facilius chorda, modò eius locum prius mediocriter exploratum habeas. Medioeriter inquam, quia si in Meridiani designatione, aut cuiuscumque alius azimuthi definitione medio gradu erretur non alterabitur Diametri Lunaris obseruatio.

Magnitudinem visam ad veram reduces,

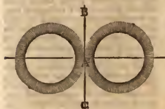

aduertando Lunam in vertice sexagesimâ suæ distantiæ parte aut circiter propiorem, adeóque maiorem videri, quàm si esset in Horizonte constituta, vt patet in præsenti schemate: Nam linea C B, est maior linea A B, quasi integrâ Telluris Semidiametro, vnde si Luna in C distet à B Semidiametris 60. distabit in A solummodò 59. si in C videatur min. 30. in A videbitur min. 30. sec. 30.

Modus

Modus mensurandi Solis Diametrum.

RAdio transmisso per tubum, vitrum, aut nudum foramen assequi magnitudinem Solis impossibile est, semper enim aut radij refrigeruntur aut vltimi Regionem vicinam illuminant & Solem exhibent multo maiorem vero, Sed non omnino eius quantitatem ignoras, si scias esse tantò minorem. Quadrante vix quidpiam assequimur, nimio enim sese ipse splendore tuetur & defendit. Hac ego vtor methodo, Chordâ (aut ædificio perpendiculari, si lapides bene cohæreant) visurus, oculum in azimutho determinato constituo, & transitum Solis obseruo. Si transmittere radium libeat (hoc enim faciliùs est) nemo negare poterit percipiendum esse in transmisso radio cùm primum Sol ædificium aut chordam perpendicularem attingat; ab eodem puncto incipiant oscillationes numerari, quousque Sol totus immersus sit, & cognitis tempore, azimutho, declinatione, & altitudine, nemo puet Diametrum poterit ignorare, præcipuè si Meridie obseruet.

Modus hîc à Langreniano sicut & arte, sic etiam securitate & præcisione differt: Ipse enim Solem tubo transmittit, ita vt in area aduersa limbo anteriori lineam BC tangat in A & oscillationes numerat, quousque posteriore eandem tangat, sed quia vitri fallaciæ satis tibi sunt notæ, non est cur immorer in hoc modo inpugnando. Melius adhuc esset per nudum foramen vt Keplerus faciebat radium promittere, sed vt notauimus superiùs reperiremos Solem multò maiorem vero. Ergo bene ad submersionem per ædificium aut transitum per chordam recurritur: quia siue Sol appareat in radio magnus siue non, incipiet deficere cùm primùm ad perpendicularem appulerit, nec prius ab vmbra explicabitur in radio transmisso, quàm in Cælo.

Modus mensurandi Diametros Planetarum & Stellarum.

PRaxis eadem quæ in Luna, tubus alter. Non sufficiunt Batauici huic ministerio; sed dabo nouum, cuius fabrica facilis sit. Ex optimo vitro circulum quasi quatuor digitorum latum excide, & cura ita ex vno tantum latere poliri, vt conuexum maneat, & respondeat portioni circuli, cuius radius sit quasi trium pedum. Appone tubo ductili, & in parte aduersa tubi laminam perforatam sed carentem vitro. Paulatim tubum produc, quousque Stellæ imago rarefacta incipiat sinuosa & malè circinnata videri; tunc cessa, sinus enim, si magni, obseruationi officerent. Erit igitur tibi Iupiter similis palmæ manus, Mars Terræ æqualis, Sidera primi honoris satis magnæ & reliquæ ve exilissimus. Digitus. Si igitur in Meridiano constitutus contactum Iouis & ædificij perpendicularis obserues, & à puncto contactus Oscillationes numeres, certo scies quantum temporis in occultatione impendatur, quod si oscillatorium trium aut quatuor Digitorum radium exæquet, erunt tam frequentes recursus, vt in vnius Planetæ occultatione quadraginta aut plures numeres & possis de vnico iudicare. Hac etiam methodo distantias Iouis & satellitum aliquoties securissimè dimensus sum.

Coudona, Humanissime Vir, breuitatem homini occupatissimo, non enim vberius debuerunt deduci quæ ad expertissimum doctissimúmque mittebantur. Omnia scripsi quia satis scripsi, non enim debebam rebus notis vulgatibúsque aut te onerare aut tempus sine causa consumere. Vnum superest, vt singula digneris examinare, singula alia mente perpendere; Obseruationes aliquot (paucas quidem, octo vel decem de singulis Planetis, si Lunam excipias de quâ plurima) habeo, & obseruandi difficultate terreor, mihi minus confidens, ne olim errorem in methodo visurus sim qui hodie latet, & perditurus sum oleum operámque fauebis si nihil vrbanitati, nihil amicitiæ, nihil personæ meæ deferas; sed potiùs liberè aut corrigas, aut reiicias, quod expositum errori appareat, non enim ambio doctus apparere, sed esse, & Parisios vsque excurrerem, vt vel vnam discerem veritatem.

Te ante annos aliquot, imò etiam Peireskium, qui magnus fuit & à te depictus iam est maximus, Seleoographiæ vacasse à meo Puteano accepi, & desideraui aliquid obtinere, quod posset meum opus exornare; si dignus videar cui delineationes mittas, articulis cuiuscumque pacti stabo. Primò æri incisæ facili negotio in chartâ excudi possunt, & in Epistola per Tabellarium ordinarium trasmitti. De nondum exsculptis, sed pictis maior videtur difficultas, sed quæ vinci eodem modo posset, si duæ vel tres præcipuè mitterentur, vt ego curarem exscribi & remitterem post paucas septimanas. Celebrabimus obseruationes tuas in nostro opere, & quia Cælum Cælo correspondet, inde etiam nostra confirmabimus. Occultationem Quadrilateri Pleiadum non poterit cōmunicare VVendelinus longè absens, facilius erit tibi præcipuè Amanuensis, vt vnam copiam ad me mittat. Nominibus amicorum Promontoria, Insulas, & Valles hucvsque distinximus, tibi nec non Peireskio tuo, Mersenno & Naudæo, aliisque viris magnis loca competentia adsignauimus, placet enim Illustrium Hominum famam prouehere, imò & Cælo donare. Sed & no-

mina illa à te transmissa placuerunt omninò, & quantum liceat pleraque retinebo, etoque in omnibus ingenij tui admirator & laudum præco. Vale Spiræ 8. Iulij 1644.

Amplissimæ & Perillustris Dominationis tuæ seruitor addictissimus,
I. CARAMVEL LOBKOVVITZ,
Abbas Disembergensis.

Amplissimo & Perillustri Domino, Domino PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesiæ Præposito, Domino suo colendissimo, S.*

Rideas mecum, Amplissime Vir, Gallos absentes amo, diligentiùs quàm alios veneror suspiciòque, præsentes timeo & fugio. Spiræ eram, & irruente Christianissimi Regis exercitu excessi, & Francandalian appuli, vbi literas tuæ Dominationis auide expecto. Duas scripsi; alteram de sententia illa Parisiensium, quæ Pontificem Concilio Generali supponit; alteram de modo obseruandi Diametros Planetarum, & Stellarum distantiam. Priorem dederit, vt opinor, Reuerendissimus D. Mersennus, & Tabellarius posteriorem. Has addo, ne fortè contingat, vt responsum Spiram destines, & recuperare inde non possim, quia inter Spirenses & Francandalienses nulla communicatio, tametsi distemus quatuor leucis. Viue, & Vale, Vir Optime, & me Deo & amicis commenda. Francandaliæ, quæ Palatinatûs inferioris Metropolis; die 10. Septembris 1644.

Amplissimæ & Perillustris Dominationis tuæ famulus ad me omnia paratissimus, I. CARAMVEL LOBKOVVITZ, *Abbas Disembergensis.*

Celeberrimo Viro, fautori suo, Optimo D. PETRO GASSENDO,

HENRICVS BORNIVS S.P.D.

Immane quantum doleo, Magne Vir, quod vltimæ, quas ad te ipsis Kalendis Maijs dedi, literæ, Tabellariorum incuria alicubi oberrantes, in manus tuas non peruenerunt, non adeò quia sic iure merito tibi visus fui officio meo defuisse, quàm quia per illas te certiorem reddideram quorumdam, quæ scire tua intererat, illorum nimirùm quæ impressionem Epistolarum tuarum fidei meæ commissarum, spectabant; scripseram enim Elzeuirios qui Leydæ degunt operam in se suscepisse & fidem dedisse se absoluto incomparabilis Salmasij *de Cæsarie Virorum & mulierũ coma scripto*, scripta tua statim prælo esse subiecturos, addideram Dominum Heereboord summopere gauisum fuisse, quod illum tanta humanitate resolutasses, & nisi me fallit memoria, aliquid etiam notaueram de Thrasonicis Cartesij super vltimo tuo contra illum scripto, dictis, scilicet illum sciscitantibus discipulis quando se ad refutandum illud accingeret, nihil aliud solitum esse responsi dare, quàm te mentem illius non cepisse, se tamen vt illis morem gereret aliquid annotaturum in noua sua Philosophia (quæ iam in lucem prodiit) ex quo vel puer minimus illorum nodos, quos ipse nexueras, posset soluere. Summum viri ingenium exosculor, sed hunc agendi modum præsertim in causa mala vbi ipsi semper hærebit aqua, cáne peius, & angue odi, non Philosophi, sed profani vulgi illum esse iudicans, effutiat, quæcumque in buccam venerint, nunquam tamen efficiet quominùs illius Metaphysica inposterùm à solidè eruditis sibilis & cachinnis non excipiatur, & nullus dubito quin nisi hac nuper edita Physicæ parte, damnum, quod ex nominata Metaphysica passa est eius fama, resarciat, Philosophi nomine apud multos excidat. Tuarum sanè videtur esse partium, Virorum Optime, & illam examinare, & quos ibi fortè an reperêris errores Mundi oculis subiicere, hoc mecum à te flagitant summi & principes Bataviæ nostræ Viri: qui quotidie vota illa concipiunt, quibusdam ex illis promittere debui, me submissè à te illud esse petiturum, præsertim cùm me non omninò desperare significarem te fortasse au pro tua in me benignitate, & summo erga omnes, quicumque tandem sint, qui veritati litant affectu, nos voti non esse damnaturum. Vt itaque promissis stem, illud à te oro petóque ardentissimis precibus, dummodò res tuæ illud ferant, certus te æternum hoc nunquam obliuiscendo beneficio nos omnes obstricturum esse. Cæterùm cùm me iam mihi vindicarim ex negotiorum illorum fluctibus quibus miserè, postquam peregrinabundum pedem in patriam retuli, implicitus hactenùs fui, méque relictis cæteris omnibus, quæ vulgus curare solet, veritati inquirendæ consecratum tu fat scis, Summe Vir, æqui bonique consules, si tuam subinde mihi operam poscam, quam si mihi concedere digneris, conceptissimis tibi iuro verbis te summa illa beneficia non esse perditurum, verùm me id operam esse daturum vt aliquando scias cui illa dederis. Vale interea, rerum mearum dulce decus, & me tui summâ cum veneratione amantissimum amare ne desine. Dabam raptim Trajecti ad Rhenum anno à Christo nato 10. Septembris 1644.

PETRO

PETRO GASSENDO, *Viro verè Sapienti, & Philosopho Lynceo,*

A. PRATÆVS S.

EA semper fuit animi mei in te propensio, & vt ita dicam, impetus, ex quo diuina illa tua & plusquam magnetica virtute tactos fui, vt præ te, nullum ex tot claris Viris qui literarium orbem scriptis illustrant, aut amem impensiùs, aut colam studiosiùs, aut mente & oculis geram sæpiùs & iucundiùs. Tu certè iam factus mihi videris melior pars mei, quippe qui licet absens, præsens & præses & consiliarius interfis omnibus consiliis cogitationibúsque meis omníque vitæ meæ rationi, quam tu moderaris & temperas præceptis & exemplo, dum ad illa pro ingenij tenuitate me compono. Vix prima lineamenta magni illius capitis, & fortis illius Philosophíque pectoris, quo tu præ cæteris vales, me expressisse scio, ita mihi aduersatur mea Minerua: mihi tamen valde gratulor, quod in mente, tanquam in tabula, tui quædam vestigia agnoscere videar, aut saltem vmbrulæ quandam speciem, hanc ita amo, ita deosculor, vt qui me semper, vt par fuit, parui fecerim, iam illius causa, me aliquo in pretio habeam. Amore quidem & intimo cordis affectu, Gassendum alterum me iamdudum factum sentio: Quod & omnes agnoscont ex ore dictísque meis, quoties nomini tuo inseruiendi datur occasio, morum tuorum suauissimorum factâ rudi quadam imagine, dataque doctrinæ tuæ leuissima idea iis qui tui desiderio & admiratione tenentur. Hinc intelligere potes, Vir Clarissime, quæ causa me ad scribendum impulerit: nempe, dum multa tui virtus noctu diúque animo recursat, hæréntque infixi pectore vultus verbáque s non potui me diutiùs intra silentij limites, quos mihi propriæ verecundia, tuarum occupationum grauitas, & studiorum dignitas, præscripserant, continere. Accipe igitur æquo animo hæcce incorruptæ reuerentiæ & nunquam intermorituri cultus, sincera testimonia. Beaueris certè, si Pratæum tuum χρόνου καὶ ἄλλου factum, quasi tuum beneuolentia fouere & amplecti pergas. Sed hæc plus satis tibi virorum optimo: non tamen finem facio, etsi sciens vidénsque prætergrediar omnem reuerentiæ modum. Scias velim, quod cum institutionibus anatomicis Casp. Bartholini Lugduni Bat. excusis, Gallicis faciendis nuper operam dedissem, totus gaudio perfusus fuerim vbi perueni ad eam Ioannis VVallæi Medici Epistolam de motu sanguinis ex mente Haruei, quæ huius operis Anatomici seriei fuit intexta, in qua tui mentio facta est hisce verbis: *Refert Petrus Gassendus, Vir eruditus & candidus exercitat. in Fluddan. Philosoph. part. 3. cap. 17. vidisse se Payanum ostendentem septum cordis intermedium per varios meandros, flexuosósque quasi cuniculos peruium esse: eósque posse inueniri, si stylo in foueam aliquam leuiter immisso, eum sursum deorsum & ad latera patientissimè contorqueas & vlteriorem aditum semper explores, vsque dum eius extremum inuenias. Et reuera id non raro succedere sumus experti; sed obseruauimus simul eas vias, eos meandros nequaquam à natura factos esse; sed a stylo aut cuspidè cultri, dum facta viam aperimus aut vlteriorem quærimus: caro enim cordis ita tenera simul & consistens est, vt minimo rei perforantis attactu statim disrumpatur, & cauitatem relinquat; adeò vt & latera cordis ita potuerimus peruia inuenire.* Tu si quid habes aut experimentorum, aut rationum, quibus sententiam tuam tueri possis & velis, ad me perscribito, vt si per te liceat, instar appendicis operi anatomico attexam. Chyli viam ad epar per meatum biliarium, tùm ex Vita Peireskiana, tum ex sermonibus familiaribus te aperuisse, antequam Asellius lacteas venas demonstrasset, probè memini. Ego qui in re Anatomica, nullam opinionem temerè reiiciendam puto, præsertim si à viris grauissimis, & ingenij acumine iudicisque pondere præstantissimis, proponatur, tuam peruelim pleniùs hac in re nosse. Si quid pro tua in perspicientia viri, solertia, in corpore humano obseruaueris, hactenùs aliis incompertum, communicatum mihi non dedigneris, qui indicato Authore, & veluti fonte, ad communem vtilitatem sum adlaturus. Scio te in vtroque Mundo, magno & paruo oculatissimum. Noli te minùs liberalem in parui amantes & cultores gerere, quàm te præstas erga magni studiosos; quippe magnam laudem & æquam gratiam ab vtrisque reportaturus. Nuperrimè accepi, te prælo Philosophiam illam egregiam toties & tam auidè à me expetitam, commisisse. Tu nisi Galliam nostram tuis doctrinæ luminibus & Thesauris minimè ornandam & locupletandam, censuris, patere vt in tanta bonæ mentis esurie, & vtilium librorum inopia, sublimem illam tuam Sapientiam, sermone peregrinam, sermone Gallicam faciam, vt quæ iam nostras est Cælo & Solo, Patria & Parente, ex omni parte nostras dici possit, & vt ex illo immensæ frugis opere, ea patria nostræ para major, quæ peregrini est idiomatis nescia, aliquid fructus percipiat. Magna peto, magna posco, sed magna possum duce & tegente Gassendo. Doctissimus Medicus, tuíque amantissimus Carolus Sponius, te salutat. Vale & ama diligentem te.

Dabam Lugduni pridie
Kalend. Octobris
1644.

PETRO GASSENDO,

HENRICVS BORNIVS S.

Immane quantum doleo, Gassende Doctorum decus, quod tam miserè ab Elzeuiriis, qui mihi, præsente communi nostro amico Heerebordo, fidem dederant se literas tuas, absoluto Salmasij de coma opere, prælo esse subiecturos, deceptum esse. Nullam aliam, quominus dictis starent, allegerunt causam quàm se magnam satis exemplarium, literarum iam impressarum, copiam, Parisiis accepisse, ac se proinde vereri ne impressio, quam iam diu vrgebam sibi damno esset futura. Spe itaque mea frustratus, me contuli ad *Le Maire*, celeberrimum etiam Typographum, qui promisit se manum operi esse admoturum simul ac sibi constabit de priuilegio Epistolis iam impressis, in fauorem *Heugueville*, præfixo. Poteris me proxima occasione certiorem de omnibus reddere, & iussa tua pro virili meo exæquar. Si hactenus negotium hoc votis & conatibus meis non responderit, quæso, virorum optimè, ne illud incuriæ meæ imputes. Summum rerum arbitrum ad testimonium cito, me ter vt prouinciæ quam in me susceperam vacarem, Leydam petiisse, & omnia molitum vt testatum darem, quanti facerem tibi inseruire. Vale magne Vir, & tuum Bornium, qui summa cum reuerentia te suspicit, amare ne desine. Dabam summa cum festinatione Vltraiecti, ipsis Kalend. Nouembris Styl. veter. 1644.

Doctissimo ac Clarissimo Domino PETRO GASSENDO, *Doctori Theologo, ac Diniensis Ecclesiæ Præposito,*

ANTONIVS FRANCISCVS PAYENVS, I. V. D. addictissimus ex asse S. P. D.

Etsi ea, quæ tibi mittitur oratio, roseo quasi pudore suffusa iudicium tuum effugiat, ruditatis suæ conscia; audet tamen interrita se tibi sistere, & sua quamuis leuitate, tremula copiam sui facere, tuis innatæ beneuolentiæ secura præsidiis. Neque verò cogitat propriæ quæ te non latet, ignorantiæ laruam obtendere, & simulato quodam ingenij conatu fucum pigmentis inducere; puderet sanè histrionicam agere, qui nihil nisi serium sapis; pœniteret sese tibi ridiculam exhibere, qui tales plectis silentio, & gratissimâ tui cõsuetudine mulctas quasi pœnâ cæteris grauiori. Nec etiam ea mens est, vt hîc aliquid noui, quod iam non scieueris legas: qui omnia tenes; vel vt ostentationis gratiâ gloriolam ex approbatione tua aucupari contendam. Absit à me vel ipsa tanti sceleris rea cogitatio. Sola nimirum animi in me tui innata propensio impulit me hunc ingenij fœtum quantuluscumque sit ad te mittere, in amoris erga te mei certa pignora, & idonea honoris quo te prosequor, argumẽta. Interim scias apud me Mathematicas ab aliquo tempore feluisse Professorio Iuris munere mentem aliò auocante. Rem tamen gratissimam faceres si certiorem me redderes vtrùm secunda Philolaï pars à Bulialdo, qui editâ primâ parte, secundæ desiderium omnibus fecerat, è typis emerserit, quâ de re susurrus nescio quis aures excussit. Hoc à tua humanitate obtenturum me non dubito. Vale, & mihi qui tibi addictissimus ex asse viuo, faue, repetitâ aliquando apud te mei recordatione. Datum Auen. postridie Kalend. Nouembris 1644.

Viro Celeberrimo ac Doctissimo Domino PETRO GASSENDO,

ADRIANVS HEEREBORN S. P. D.

Non defuimus officio nostro in procurãda editione tuarum apud nos Epistolarum, neque ego, neque communis vtriusque nostrûm Amicus, præclaris animi dotibus ornatissimus Bornius: Sed enim fidem datam violarunt post moram aliquam interiectam, qui impressionem susceperãt Elzeuirij, quod nonnulla nuper exemplaria tuarum, de apparente magnitudine Solis humilis & sublimis, ac de motu impresso à motore translato Epistolarum: Parisiis ad se essent delata; itaque egimus cum alio non minus celebri Typographo Ioanne le Maire, qui nihil detrectat totum hoc Epistolarum, partim excusarum, partim excudendarum, opus imprimere, modò Priuilegium-Regium, quod ex summa eius præfixa Ludouico de Heugue-ville videtur concessum, non obstet, aut in se possit transportari, quod fieri posse Bornius noster existimauit, quandoquidem in vestra hoc esse manu, & vobis, non Typographo, indultum significauit idem Bornius. Cætera curæ nostræ committe, qui omnium ad editionis nitorem requisitorum ratione habebimus, ac te plurimum saluere iubemus, diuturnam ac felicem vitam ad Reipublicæ literariæ bonũ te viuere, toto animo exoptamus. Lugduni Batauorum postridie Kal. Nouembris 1644.

Admodum Reuerendo Clarissimóque, Viro D. PETRO GASSENDO, *S. Theologiæ Doctori, Diniensis Ecclesiæ Præposito dignissimo,*

GOTTIFRIDVS VVENDELINVS S.

Qvo die postremas ad te dabam Gassende Clariss. duplicatâ felicitate auctus fui: Nam & hîc Bruxellæ ad manus meas venerunt Tabulæ quædam membranaceæ Ioannis de Lineriis Ambianensis, confectæ anno 1332. quamquam Epochas suas ordiantur ex anno 1320. & ex Alphonsinis sunt expressæ totæ, & eâdem vesperâ Louanij accepi admirandas tuas literas (dicam an commentarium? quas ad me fecisti iam inde

primùm

primùm ex anno 1636. rursumque anta annom descripsisti, sed quæ apud Nobiliss. Slingelandum iacuerunt abditæ in scrinio, dum ille ex Batauis vxorem petit. Verba me deficiunt quibus gaudium meum explicem, maximè super honore mihi habito Massiliæ; cuius ego ἐξάρμα tandem constituo grad. 43. min. 18. præcissimè. Nam quia ratio Gnomonica dedit à vertice ad limbum Solis Borealem gradus obseruatos 19. min. 34. sec. 2. sed correcto posteà tibi ipsi meridiano ad min. 2. sec. 1. plane iam confecit grad. 19. min. 33. sec. 0. vides profectò subtractâ Parallaxi meâ sec. 5. (postremâ, eadémque tandem verissimâ) superesse grad. 19. min. 32. sec. 55. additáque semidiametro Solis (item meâ) min. 14. sec. 45. ac deinque ab inde ad æquatorem grad. 23. min. 30. sec. 20. colligi exquisitissimè gradus omnes τοῦ ἐξάρματος grad. 43. min. 18. sec. 0. idque ad ipsum Collegium ac Templum primarium: nam alioquin eadem vrbs etiam grad. 43. min. 18. sec. 30, forsan dare potest si rectè positionis memini. Nun est huius paginæ adstruere Parallaxin maximam secundorum 14. quantam in Eclipsibus meis repræsento, vt neque Diametrum Solis quantam asserui, alius hic locus aliud tempus debetur. Hoc tamen te admoneo; quam per pinnacidia nactus es Solis Semidiametrum min. 15. sec. 4. reuerà minorem habendam, eò quod (læuor, fortè an & candor) inferioris, radios Solares illisos repercutiens reliquam vmbram seipsâ minorem exhibuerit oculis, ac proin Semidiametrum Solarem seipsa maiorem. Et verò mirabile est ac stupendum quod inter Diametrum meridianam min. 30. sec. 8. eandémque decliuem maximè min. 28. sec. 52. medium feriendo exhibes ipsissimam meam min. 29. sec. 30. præcisissimè, hoc est semidiametrum min. 14. sec. 45. consensu prodigioso, de quo toto argumento, simul & Lunari plenius agetur.

Inter hæc autem quod super æuo Pytheæ sentiendum existumem sic habe. Scripsi ad te vixisse illum Alexandri Magni temporibus, nec retracto. Nam præter Dicæarchi cauillos in virum Philosophum ac Mathematicum contumeliosos nescio quâ interpretatione Peirescij nostri (non enim tuâ) aliorsum flexos; Plinium adi atque audi, de Succino loquentem verbis Pytheæ cuiusmodi, hodiéque veræ sunt, & quibus Timæus credidit Agathoclis inimicus exsulans nimirum in Massiliæ, atque in quotidiana frequentatione Pytheæ. Ecce ergo vt Pythæas noster vixit etiam ante Agathoclem, & omninò per æuum Dicæarchi, hoc est, per Olympiadem saltem 117. Illo tempore ex calculo mei Loxiæ fuerit Anomalia obliquitatis grad. 280. min. 30. ideóque λόξωσις grad. 23. min. 54. sec. 32. Iam verò te tale nihil cogitantem admonuisti veri Gnomonis Pythæani 60. ad vmbras grad. 20. min. 50. vnde distantia limbi Solaris borei à vertice Massiliensi fuerit grad. 19. min. 8. sec. 53. Hinc ergo examinemus. Parallaxis mea adhibita relinquet grad. 19. min. 8. sec. 48. & Semidiameter Solis tunc min. 14. sec. 47. commonstræ ecce à vertice Pytheæ ad centrum Solis æstiui grad. 19. min. 23. sec. 35. superfuerunt ergo pro complemento latitudinis à te inuentæ gradus 23. min. 54. sec. 25. Est-ne hæc scripti mei vel felicitas, vel diuinatio, vel diuinitas? Nec ast cur fidem Pytheæ velut inhonestam aut ἀλοχερῶ sugilles non sine quadam in comprouincialem iniuria: ecce enim post annos circiter 30. Timocharis, cùm obseruauit anno Adami 3686. (meo) τὸ νότιον μέρος ἤμισυ τῆς σελήνης ἐπιβαλοῦσα ἐπὶ τὸ ἑπόμενον ἦσαν Γ', Η', ς'. μέρος τῆς πλειάδος ἀκριβῶς planè me docuit mediam Pleiadum tunc obtinuisse latitudinem grad. 3. min. 48. quæ nunc est grad. 4. min. 0½. vnde consectarium habeo Timocharidis obliquitatem non fuisse minorem quàm grad. 23. min. 54. circiter, pro eo ac in Loxia meo factum habes indicium. Si ante totos istos 8. & quod excurrit annos licuisset mihi potiri tuis literis, iam erat vt Loxiam meum, tuúmque ex curis secundis legeres quatuor libris explicatum, & S. P. Q. Massiliensi (cui sanè & debetur & adornatur) inscriptum cuius tamen faciendi tu mihi auctor esto, vel dehortator, vel dissuasor.

Neque verò tibi nunc commemoro vt sub Artemidoro, hoc est Augusti primo æuo λόξωσις fuerit grad. 23. min. 49. præcisissimè, eadémque imperante Seuero grad. 23. min. 45. In Gesneri Bibliotheca legistin' quendam Agaterimiz? Agathemerus is est scriptor Geographiæ antiquus Græcus Ptolemæum professus in quibusdam corrigere quem de M.S. codice Chiphletiorū ter adeò ista mea manu descripsi semel & Latinè verti. Exemplarium vnum secum Romam Dormalius abstolit, alterum est penes me, tertium vnà cum versione Latina asseruant Chiphletij vbi resciuero ecquid probes consilium meum super dedicatione Massiliēnsibus deuotæ pleniùs hæc dabo. Felicitatem mei Loxiæ supra omnem expectationem ac fidem (spero) tibi hoc est omnibus per te doctis approbaturus.

Venio ad Epistolam tuam postremam quam Louanij accepi die 25. Nouemb. In ea gaudeo me legere quod alioquin quotidie mecum replico & hominem esse me, & errare posse. Enimverò, quoties intra me hominem quæro, toties valdè hominem inuenio: vnde hoc aufero, vt si quid humanum mihi excidat interdùm neque eius valde me pudeat, neque si quid vltimæ diligentiæ supersit reliquum valdè me pœniteat. Ad meridianam tamen lineam inueniendam quod attinet, eius rationem iam eduam legis, per Stellas scilicet circumpolares, quâ methodo quid tutiùs possit aut compendiosiùs institui, ego sanè non video. Sic ergo comparatus & Eclipses omnes alias, & illam anni 1641. obseruaui summâ religione, & quod obseruatum habui religiosissima fide retuli.

At enim tu quoque nec solus eandam summâ curâ deduxisti, vnde ergo inter nos tota 25. minutorum dissensio: Cùm de fide déque industria tua omniúmque vestrum trium dubitare mihi religio sit, quippe qui semper, quidquid à te profectum venit ora-

culi vice habuerim. Eclipsin verò istam Triumuiralem si sollicitem sacrilegij me reum faciam in Tripodem irreligiosus: altiùs quid ac penitiùs hîc latere deprehendo. Vides ipse quàm anxiè circumspexerim Amussiorum perfugia, & hoc puto ac confido te sentire de me, non eum esse qui per meridianorũ fucos grassari velim in laborũ alienorum gloriã. Atque adeò vbi descripto mihi quadrãte tuo pendulo, somnia illa mea excussisti. Tandem multa versans animo totasque noctes trahens insomnes, tandem inquam tenebras istas densissimas dispuli, & nouam rebus cælestibus facem exhinc spero prætendi, & lampadem quam tibi exhinc trado. Refractionum non vna est ac sola ratio, quam nobis Tycho commonstrat; duorum profectò sunt generum. Sunt Anaclasticæ atque illæ hactenus cognitæ; sunt & Cataclasticæ, Sidera interdum horizonti viciniora exhibentes, quàm reuera cælum agnoscit. Vidi ego non semel (vidisti credo) & tu Lunam interposita longa nube velut trabe quadam secari mediam, tumque velut in eculeo sic extendi vt pro 30. minutis diametri spectetur, longa etiam gradus duos aut amplius, quorum superior est Anaclasticus, inferior Cataclasticus. In Eclipsi anni 1642. subter Lunam ac supra hoc nostrum Belgium ac Parisios tuos ingens vis pependit vaporum, in Frisia atque Vltraiecti nubilorum Bruxellæ etiam nubium apud vos saltem nebularum; quæ scilicet vera demum causa fuerunt, cur Luna penitus extincta videri non potuerit. Hinc vaporum glomus etiam tibi venit in mentem, dum suspicaris *nubila quedam tenuiora* effecisse vt pars Lunæ deficiens semper fuerit inconspicua. Neque verò is totum Cælum oppleuit, sed Lunari plagæ adhæsit, estque hæc vera tandem atque vnica caussa, cur interdum Luna planè emoriatur fugiatque conspectum omnem. Hi vapores circa plagam Lunæ in glomum suum adunati refractiones Stellarum à Luna remotiorum faciunt Cataclasticas & quidem si obseruentur ad Orientem tempora exhibent maturiora, si ad occidentem (quod vobis contingit) tardiora. Et quantò quidem propriores Stellæ sũt ipsi glomo mihi asserto κατάκλασιν sentiunt maiorem, senseruntque vobis tantam, vt initium deliquij signauerint ad horam 12. min. 10: quæ posteà minùs aliquantò affectæ hoc incommodo, ea tempora dederunt eosque digitos, qui necessario initium reponant in horam 12 min. 4. tantum.

Habes iudicium super discrepantibus inter nos rationibus non etiam temporibus meum. Quod sicut hactenus tibi videbitur inauditum, ita magis etiam accendet studium redeundi ad eundem locum atque recensendi, quibus seu ædibus, seu pinnis, seu turribus imminuerit Luna per φάσιν vel vnam aliquam confido fore vt quod, hactenùs tantùm suspicor euentus sit comprobaturus. Dignus est nodus Gassendo vindice, hoc est homine, quo ego scio nominem hodie viuere solertiorem, aut veri sollicitiorem; aut cui plus eruditio debeat, cui nemo minus sit soluendo, Bruxellæ postrid. Kal. Decemb. 1644.

Me vsquequaque impare

Gottifredo VVanoslino.

Iniecisti mentionem aliquando Philolaïcæ Astronomiæ, quam Ismael Bullialdus sub prælo haberet. Illam ego videre velim illum à me saluere. vnà cum Patre optimo Furnerio, quibus me tu confessera oro. Vidi apud Laugerenum istud scriptum sub Aristarchi nomine, doctum sanè & reconditæ Physicæ plenissimum auctorem, quisquis is est deuenetor. Petauium πολυίστορα stupeo & saluto. Scriberem ad amicos in Prouinciam, Arnaudum imprimis meum vt ita loquar postumum, sed maioris est otij, Ideoque differendum inpræsentiarum. Iterùm iterumque Vale.

Celeberrimo Doctissimóque, Viro Domino

Petro Gassendo, *Philosopho longè præstantissimo,*

Anna M. Schvrman S. D.

ADeò gratiosè me nuper humanissimis tuis literis ad ipsius exemplar virtutis effinxisti, Vir Clarissime, vt non aliam æternæ mei memoriæ statuam decerni postularem; siquidem hîc gratiæ ac veritati per omnia bene conueniret: verùm, quando te cætera acerrimum veritatis vindicem, vel famæ blandientis aurã, vel nimio quodam in nos studio eò abductum intelligo, vt meis laudibus cumulandis, animi potius tui candorem, quàm meam effigiem expresseris, non leuiter in genium tuum peccarem, nisi te hoc qualicunque errore, quam primùm possem, liberarem. Video te nostram de politioribus Virginum studiis Dissertatiũculam tàm beneuole excepisse, vt inde non parum tuæ de me existimationi accesserit. Atqui quid obsecro in hoc scripto magnopere prædicandum, præterquam quod causam liberaliorem, &, meo quidem calculo, æquissimam, quantum per modestiam licuit, acriter agere conata sum. Illustre verò tui in veram sapientiam amoris argumentum est, quod etiam in nostro sexu qualemcunque eius scintillulam adeò non contemnas, vt eam vel insigni tuo fauore fouere atque inflammare non dubites. Quare, tametsi variis de causis nihil literarum ad extraneos dare iam antè in animum induxerim: tamen, quia meritò te virtus tua sommáque benefacta in vniuersum orbem literarium collata de horum numero eximũt, omnes mihi Gratias iratas haberem, si non aliquo saltem monumento testarer quantopere mihi gratuler, quod vitæ meæ institutum suffragio tuo comprobare dignatus sis. Paucis equidem quando τὸ πολλοῖς ἀρέσκειν τοῖς φαύλοις ἀπαρέσκειν ἐστί, bonisque placere cupio; tibi verò in primis, quem ego tot armis copiisque instructum video, vt, quemadmodum nuper antiquæ Philosophiæ decus suum egregiè asseruisti: ita, si opus sit, communem bonarum

bonarum artium ſiue literarum cauſam contra profeſſos eius hoſtes, aut certè fœminei nominis contemptores, tueri facilè poſſis. Vale Vltrajecti, 12. Kal. Ian. 1644.

Clariſſimo & Doctiſſimo viro, D. PETRO GASSENDO, *Philoſopho Excellentiſſimo Dinienſi Præpoſito S. P.*

Vir Clariſſime & præſtantiſſime,

Acceptis à Schurmanna mea hiſce literis ad te curandis, non debui hanc occaſionem negligere, quâ non intermortuam, ſed aliquandiu ſopitam, noſtram communicationem renouarem. Non mihi excidit memoria beneuolentiæ & amicitiæ quam mihi vltrò detuliſti dum hîc eſſes; quam poſteà aliquoties fouiſti, tam gratiſſimis literis tuis, quàm opera noſtri Merſenni, qui ſubinde mihi ſignificabat quàm conſtans eſſes in tuo propoſito de me bene merendi. Sorberius etiam tuus, qui factus eſt meus, ſæpiſſimè de te & ſtudiis tuis mecum verba commutauit, deditque elegantiſſimum & acutiſſimum Opuſculum contra Philoſophiam Carteſianam. Habes nunc ipſius fundaměta in opere nouo, quod iudicium tuum & cenſuram expectat. Ego id mihi non arrogo, qui vltrò fateor me non capere Viri illius, alioquin eruditi & acuti, principia & placita, nec in eis eruendis vacat plurimùm temporis & operæ inſumere, aliis curis intenta. Id tibi & ſimilibus qui poſſunt, relinquo, & à te peto vt de me cenſeas ſemper, tanquam de eo, qui tuam eruditionem & humanitatem magnifacit, tibique hunc inchoatum annum felicem & proſperum precatur. Vale, Hagæ-Comitis in Batauis poſtridie Kalendas Ianuarij 1645.

Tuus omni officio ANDREAS RIVETVS 73. *ætat. anno.*

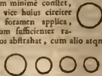
Admodum Reuerendo atque Clariſſimo Viro D. PETRO GASSENDO, S. P.

Virorum Clariſſime,

Haud ita pridem, literas tuas, Idibus Octobris Pariſiis datas, me accepiſſe ſcias; ex quibus æquum tuum, de phaſibus meis Lunatibus, iudicium, ſimulque exinde, ſincerum erga me tuum, minimeque ſimulatum affectum, ſatis ſuperque cognoſcere licuit: quam beneuolentiam vti merito exoſculor, ita nil magis exoptans, quàm vt occaſio iterùm ferret, animum meum gratum tibi teſtandi. Rectiſſimè ſentis ſi illud tempus ſolummodò, antehac indicatum phaſibus apponeretur, aut me hallucinatum exiſtimens, aut certi nil quicquam adiuentor ad intelligendum librationis tempus, ac periodos, quibus eædem phaſes fuerint inſpectandæ. Tales autem nudas inſcriptiones nunquam apponere animus fuit, licet in literis prioribus temporis, fortaſſis parcendi gratiâ reliqua omiſerim. Non ſolùm enim propter vnicum illum librationis motum, confuſia lucis & vmbræ, ſed & propter alios in Luna diuerſiſſimos motus, maximè variant; hinc centrum Lunæ mox ſurſum, mox deorſum, mox ad latera, certo tamen tempore fertur. Hæc cùm apprimè nouerim, idcircò tales inſcriptiones Phaſibus apponere placuit, ex quibus ſimul omnia illa, quæ ad veram cognitionem harum figurarum neceſſariò requirnntur, vnicuique (attamen rerum Selenographicarum non planè ignaro) ſtatim innoteſcerent: quin fieri etiam poſſit, nullus ſanè dubito, neceſſe autem erit imprimis, vt deſcriptiones & annotationes Selenographicæ, priùs ſint in promptu, quorum adminiculo, tum motus librationis, tum reliqui omnes in Luna apparentes, intelligantur. Proferam, Deo dante, aliqnid certi de his rebus, præſertim de mirabili illo motu centri ☽ vnde tanta Phaſium diuerſitas; quo vſque ſeſe termini illi variationis extendant; quo tempore maxima vel minima libratio ſit expectanda; ac quanta differentia tum inter quadraturas quum Plenilunia ipſa obſeruetur, quæ differentia neceſſariò requiritur, ad obſeruationes Eclipſium rectè inſtituendas. In Phaſium itaque titulis primò indicabitur, in quo Eclipticæ gradu Luna ſit obſeruata; ſecundò, num circa nodos, vel limites Boreum nempe vel Auſtralem; circa abſides aut in punctis intermediis tum temporis viſa fuerit; reliqua omnia ex his vel ex Ephemeridibus vel ex animaduerſionibus & notis, patebunt. Videris prætereà tibi perſuadere, maculam illam, quam tu mare Caſpium, ego verò paludem Mœotidem nomino, ſemper vnam eandémque, tam figuram colorémque præſeferre; longè autem aliter experientia, obſeruationéſque teſtantur: ſcis enim propter motum illum librationis, nunc maculam prænominatam eſſe viciniſſimam limbo, nunc ſatis etiam longè abeſſe; in priori diſtantia longè tenuior, acutior, debilior, languidiorque quoad colorem obſeruatur, in poſteriori verò multò latior, obtuſior, nigricantior, viuidiórque ſpectatur. Huius rei rationem ex Opticis in promptu habemus: Quò obliquiùs enim quid ſpectatur, eò magis comprimitur, coarctatur, minúſque videtur; quo autem directiùs opponitur, eò magis dilatatur, extenditur, atque perfectiùs conſpicitur: hinc patet, cùm Palus Mœotis, circa maximam librationem vel elongationem à limbo verſetur, cur obtuſior, nigricantior, viuidiórque appareat, ſicut in viciniſſima diſtantia, quò vicinior eò tenuior, debilior, acutiórque cernitur. Hæc mutatio de die in diem creſcente Luna, præſertim quando macula eſt viciniſſima limbo, variatur. Quam variationem etiam, quantum fieri licuit, pro viribus expreſſi, cuiuſmodi exemplum, quod circa librationem maximam obſeruatum eſt, iam anteà à me accepiſti, & vt habeas etiam phaſim aliquam circa minimam remotionem, ſeu potiùs intermediam, ecce tibi offero Lunam falcatam, ex qua differentiam videbis, tam

formæ

formæ quàm coloris paludis Mœotidis (quamuis hæc palus adhuc tenuior certo tempore conſpiciatur) ſimúlque cognoſces, me illa lucida puncta, vltra cuſpidem auſtrinam, ac in ipſo limbo, equidem vidiſſe & obſeruaſſe; quod autem in Phaſibus prioribus non fuerint annotatæ, tempori aſcribendum, quod minimè tum affulſerint. In Phaſibus delineandis huic rei imprimis operam dedi vt omnia punctula, quæ ſolummodò conſpexerim, annotare minimè intermiſerim, nec vnqnam vllas inæquabilitates, tam in ſectionibus vmbræ, quam circumductu macularum volens prætermiſerim, quas ſaltem depingere & adumbrare licuit, vbi autem nullæ inæquabilitates repertæ, (vti ſæpiſſimè contigit) ibi quoque nullas delineaui, nam nihil quicquam fingere ac pro libito apponere volui. Videtur porrò circumductus Paludis Mœotidis paululũ laceratior pingi debere; fateor interdum ſuperiùs atque inferiùs lacerationem me conſpexiſſe ac delineaſſe, ſicut in poſterum patebit, attamen non ſemper æquè diſtinctè conſpicitur. Quod maculas majores tam nigricantes ſculpſerim, id ſummo ſtudio à me peractum, niſi enim eiuſmodi colorandi modum arripuiſſem, nunquam illos diuerſiſſimos colores in ſuperficie Lunæ expreſſiſſem, præſertim in Quadraturis, Gibboſis & Pleniluniis. Adhæc quod Maculæ eædem mihi aliquantulum nigricantiores appareant, quàm fortaſſis tibi, hoc fortitudini mei Teleſcopij adſcribo, nam quò fortior tubus, eò partes in Luna luminoſas, clariores, maculas verò nigricantiores, diſtinctioréſque offert. Cæterùm gratias tibi habeo ingentes, quod typum Phaſeon quinque Lunarium Antonij Fabri, non cum tua primaria delineatione tranſmiſeris; ſicuti profectò mihi ſunt cariſſimæ, ita tibi iterùm par pari vt referam, vnam ex meis decreſcentibus tranſmitto, reliquas omnes vt & Selenographiam ipſam, quamprimùm ad finem fuerit perducta, quod proxima Deo volente, ſpero æſtate habebis. Intereà ignorare te nolo, me equidem talem primariam Ichnographicam delineationem, iam dudum conſtruxiſſe, aliàs certè labor me oppreſſiſſet, facilè autem colligere potes, me ſtatim ab initio, cùm obſeruationes inſtituerem, talem delineationem nondum habuiſſe. nam per crebras, diuturnaſque obſeruationes & Phaſes permultas, illam primùm conſtruere & corrigere oportuit, iam verò talem habeo, præſertim quoad diſtantias proportionéſque macularum, qualem diu deſideraui. Porrò non parùm contriſtauit, operam planè perdidiſſe, quicumque elaborare vitra hyperbolicà tentauerint; attamen nondum deſpero, priuſquàm id ipſemet expertus, breui opus illud aggrediar viâ planè aliâ, quam Carteſianâ. Intereà D.O.M precor, vt conatus meos ſecundet. Vitra mea Dioptrica quod attinet, tam vtrimque connexum, quàm concauum, ex nulla alia ſectione quàm ex Sphærica, niſi quod ſummâ diligentiâ ſint elaboratæ; conuexum quidem ex ſegmento Sphæræ magnæ, cuius radius æquatur pedibus 6. Gedanenſibus qui ſe habet ad Pariſienſem Regium vt 914. ad 1055. Concauum itidem ex ſectione Sphærica, cuius Diameter circiter ex $4\frac{1}{2}$. pollicibus conſtat Pariſienſibus. Rogas inſuper vt tranſmitterem par vitrorum meorum, quorum auxilio experiri liceat deradiationem Fixarum, quod lubens volénſque promitto, quamprimùm dumtaxat occaſio perferendi ſe exhibuerit, ac tantillùm otij à Selenographicis laboribus reliquum erit: Intereà quo idipſum, etiam abſque meis vitris, ſolummodò per tuum Teleſcopium præſtare poſſis, modum tibi communicabo: hic modus quamuis ſit facillimus, réſque parui momenti, ſcienti, vti apparebit, nihilominùs ne diuulgetur priuſquam Selenographia mea in lucem prodierit, rogo. Conſiſtit planè, vt breuibus me expediam, in radiorum coarctatione, illorúmque aduentitiorum abſtractione, & luminis ſuperflui prohibitione; quod fieri feliciter poterit, ſi conuexo, foramen minutulum certæ proportionis, alio vſitato ſuper-imponas. Neceſſe autem vt habeas in promptu foramina aliquot diuerſæ magnitudinis, alio enim, aliquantulum nempe minori vti oportet ad ſtellas primi honoris, præſertim lumine viuidiore præditas, alio paululùm maiori ad ſtellas tertiæ, quartæ vel quintæ magnitudinis, nempe debiliores. Si ſcirem, qualis & cuius fortitudinis tuus eſſet tubus, certam quantitatem foraminis determinare poſſem, hoc cùm minimè conſtet, idcircò prima vice huius circiter magnitudinis foramen applica, quod ſi nondum ſufficienter radios aduentitios abſtrahat, cum alio atque alio minori fac periculum vſque dum veram deſideratam inueneris proportionem:

certiſſimè ſcio, ſi tubus opticus ſaltem tantæ erit fortitudinis, vt Iouiales diſtinctè repræſentet, non ſolùm te Stellas Fixas rotundas maioréſque; ſed & Martem ac Mercurium rariſſimum hoſpitem (quod multoties expertus) qui alias vix vnquam abſque crinibus cernuntur, conſpecturum, fabulámque meram eſſe deprehenſurum, Martem ſpeciem alicuius montis, cum cingulo rotundo colore ad inuicem proximè accedente, referre; quod autem Neapolitano nobili ita apparuerit lumen ſuperfluum & radij aduentitij id cauſatiunt. Hoc notandum aperturam tubi nihil decreſcere, ſed tam Iouiales quàm Iouem, Saturnum, Lunámque ipſam, licèt ſint longè viciniores minimè conſpici poſſe, per illa minora foramina, ſed Fixas ſaltem Martem, Venerem & Mercurium, de quibus fuſiùs impoſterùm in prænominata Selenographia: cùm itaque per modum indicatum Fixas contemplatus fueris, quæſo iudicium de illarum magnitudine Diametrorum, & quicquid inſuper notatu dignum occurrerit, communicare haud graueris, ſicuti gratiſſimum mihi feceris, ita nullam iterùm occaſionem

prætermittam

prætermittam tibi inſeruiēdi. Vidiſti proculdubio cenſuram Lobkovvirzij in qua annitirur obſeruationes Rheitanas conſeruare, verùm cum ſuis propriis argumentis, contrarium demonſtrari haud, difficilè poſſet; quid de illius circum Saturnales & circum Martiales ſentias, quæſo fac me certiorem, ego vt verum fatear, nullas Erraticas nouas tam circa ♄ quàm ♂ inuenire poſſum, ſed Fixas ooaas hactenus incognitas, circa illos quotidie quamplurimas, quales obſeruationes noo paucas paratas habeo, ſi tu nihil ampliùs ad cenſuram illam replicare decreueris, fortaſſis pro mea tenuitate aliquid in medium proferam, vt cuique pateat R. P. Antonium de Rheita nullos nouos errones hacteous iouestigaſſe; gratum eſſet, ſi oculus eius Enochianus tandem in lucem prodiret, de quo num aliquid tibi conſtet, fac vt ſciam rogo. Quod ſupereſt commeodo tibi majorem in modum, optimæ ſpei Iuuenem Ioannem Heckerum Dantiſcanum Couſobrinum meum, rerum Mathematicarum aliàs amantiſſimum, quem ſpero breui ex Hollandia Galliam petiturum; qui vti certiſſimè te ſalutatum veniet, ita rem mihi non ſolùm feceris gratiſſimam, ſi illum amicitiâ, beneuolentiâ, & humanitate tuâ complecti non dedigneris, ſed tum me, cum illum ſummo beneficio io perp...uum tibi deuinxeris. Plurima ſalute ſaluete jubebis Nobil. Dan. Aubertum, ac Celeberrimum Bullialdum, quem vt & Te non minùs officioſè ſaluere iuſſerunt Clariſſimus Lionemannus & Eximius noſter Eichſtadius, qui nuper ab Ampliſſimo noſtro Senatu hic Gedanum vocatus, tam Matheſin quàm Medicinam in Gymnaſio noſtro profeſſurus. Vale Vir obſeruande, & me tui amantiſſimum ſolito more fac proſequare. Dantiſci anno 1645. pridie Nonarum Ianuarij.

IOANNEM HEVELIVM.

Ampliſſimo & Perilluſtri D. D. PETRO GASSENDO, *Dinienſi Præpoſito, & Domino ſuo colendiſſimo, S. P.*

PEr-illuſtris & Clariſſime Vir,

Te coofidentiſſimè adeò, Vir Maxime, ita ſecurus ac ſi Religio omnem dubitationem excluderet. Vacat Moguntiæ Epiſcopi Suffraganei dignitas, quam mihi per literas Eminentiſſimus Princeps promiſit, at diploma hæret, & vt audio eſſet gratum Principi vrgeri & orari à Natiooe victrice. Si dignareris vnum quemcunque Principem Gallum (multi honorant Pariſios ſuâ præſentiâ) tibi amicum mihi deuincire, & ſuadere vt Electori Principi commeodatitias litteras ſcriberet, res eſſet Electori grata, & mihi omninò vtilis, & tibi facilis. Tenor Epiſtolæ eſſe poſſet,

Ioannem Caramuel omnem promotionem hucuſque habuiſſe ex Gallorum fauore, Chriſtianiſſimæ Regina Matris mandato ad Diſembergenſem Abbatiam promotum, à Reuerendiſſimo Abbate Claravallenſi Vicarium Generalem denominatum, à Reuerendiſſimo Domino Abbate Morimundenſi ad Diſembergenſem adſumptum, matre Bohema & Patre Lutzelburgenſi natum victrici nationi amicum, dignúmque vt ſua Eminentia commendetur, vt ad Suffraganei Dignitatem promoueatur, &c.

Sed & tuas Eximie & Perilluſtris Vir, ad eundem Principem Moguntinum in eundem ſenſum ſcriptas adjunge, viros enim doctos ipſe diligit, & tu in eius opinione, vel me teſtificante, doctiſſimus: Rem præſtabis candore tuo digniſſimam, méque æternùm iam tibi deuinctum, nouo fauore obſtringes. Vale Francofurti ad Menum 25. Ian. 1645. volanti calamo.

Eximia & Per illuſtris Dominationis tua addictiſſimus ſeruus,
I. CARAMVEL LOBKOVVITZ,
Abbas Diſembergenſis.

Eruditorum Optimo GASSENDO *ſuo,*

M. NEVRÆVS S. P. D.

IAm nunc tibias ocreis libero, Vir Maxime, vt actutùm epiſtolari officio me apud Te liberē. E Maſſilia redeo, quò me miſerat Illuſtriſſimus noſter Campinius Regis & Regiorū obſeruātiſſimus ſi alius vnquam. Literas acceperat à Supremo Galliarū Cancellario, quibus enm monebat Vir ſummus, vt ſi qua poſſet jacturæ quam ſe paſſum iri metuebat, intercederet. Quærebatur ſe per Eoum Orbem peritum emiſiſſe Virum, qui ſibi manuſcripros Græcos conquireret, ſed fruſtrà, quia conquiſitos in Galliam tranſmittere nequiret; reſciuiſſe tamen quoſdam eius ootæ libros Maſſiliam aduectos, quos ſibi deſtinatos augurabatur, iamque proſtare venales, & ni quis maturè occurrat periculum eſſe ne diſtrahantur. Hos ego iampridem ſubodoratus, me reuelaturis emprorem ſponderam. Sed quia venditor ſibi fortè nonnibil Sycophantiæ conſcius erat altiſſimo in poſterum ſilentio mercem premere turum duxit, donec tandem alios ſubinde & clam quæritando emprores ipſi Domino præter ſpem aperuit; non penitùs tamen: verùm ego rem vt opinor, confeci, & quam nulla hactenus ſagacitate veſtigare potui, arte nuoc aut aſtu retexi, Vrbem ingreſſus Bibliopolam mihi vtcunque notum compellaui, tanquam aliquid Librorum liciraturus. Ille roganti mihi nunquid noui? nunqnid veteſti? repoſuit ſe nihil impræſentiarum habere; ſcire tamen vbi Maouſcriptorum Græcorum laudabilis congeries venalis eſſet at non ſibi, quia nimio: Mihi ergo, inquam, ſi luſtrati codices alicuius eſſe momenti aperuerint. Ille continuò ſe mihi ducem offert, accipio, ſequor & ignotus venundatoris tectum ſubeo, qui auditâ aduentus mei causâ extemplò voluminom fecit mihi copiam. Vidi, ſumpſi, & euolui, at oon quâ optauiſſem accuratione, quia noo aliam librorum

peritiam

peritiam fateri volebam quàm quæ Librario Mercatori congruere visa mihi; tum quod Tractatuum Elenchus, quem excerpere velle causabar, mihi statim oblatus est barbarè quidem adstructus, sed illustrando negotio non omninò ineptus. Rumor est actuariam nauim, quæ horum sagma Librorum vehebat in Piratas Corsos incidisse qui distributâ inter se prædâ partem hanc vt infrugiferum sibi mercimonium consortibus suis Massiliensibus remiserunt.

Hæc autem omnia præfari libuit vt fidem facerem quam-minimum superfuisse temporis multa de nouissimo Lunæ defectu tibi scribere, paranti illuxit tandem Eclipseos dudum expectatæ dies, non modò vt optaueramus serena, sed etiam supra votum limpida, adeò vt quem insuperabilem diceram antecedentium nitorem longè superauerit. Cæli nunquam magis aperta facies, nunquam aura blandior nec asperiùs quicquam habuit, quàm torrentiorem pro tempestate Solem, qui iam per mensem hîc æstiuis propè sæuit feruoribus, non sine præcocium frugum labe si nocturni frigoris rigor minus diurnos temperaret æstus.

Locum autem Vranoscopiæ peropportunum delegeram speculam bipatentibus fenestris quatuor ad amussim cæli plagas admittentem, suminisque sub Astra eductam tectis. Illuc conscenderamus vergente iam Sole, vt orientem Lunam anteuerteremus, sed vbi Astronomicum Quadrantem expediuimus humilior fenestra apparuit, quam vt liberum per Dioptram quantum satis exaltandam sineret prætertendere oculum. Hinc ideò confestim digressi, ad Peiresciį tui properauimus ædes, amicis tuis nunquam non patentes. Olympum illicò scandimus tibi & designatione tua exstructum. Vbi Astronomica nostra sustentaculis aptando Solem condidimus. E vestigio conuersi ad Orientem breui post emersuram oculis per opposita montium iuga volitantibus venabamur Phœben; quæ tandem summam vmbonis marginem exeruit, qua Caspia inficitur macula, tum maximè conspicua. Et sensim integer Μύσρο ac mirum in modum candicans euasit; integer quidem sed non oculô saltem nudo, infernè enim aliquantò versus Aquilonem absoluta orbis rotunditas desiderabatur, & nonnihil reducto sinu ora illic apparebat obtusior; suspicabar hac adhuc parte latere Sidus, nondúmque toto orbe recreuisse. At sibi non constabat oculus, admoto nempe Telescopio ex asse reparatam agnoscebat lampadem: sed qua truncati priùs senescebat non ita tersam. Hinc mihi suborta suspicio, interjectæ iam tum Telluris vmbra affricari, aut viciniori tenebrarum confinio impallescere. Conjecturæ suffragata est labor illac pedetentim serpens, qui manifesta demum obscuratione particulam illam labefactare cœpit; quo autem momento hîc habes in subjecta computi recensione. Non sine voluptate verò caliginem mirabamur se orbiculariter per incrementa diffundentem, sensimque ad superiorem disci limbum enatantem, donec reduci penitus lumine ad maculæ Caspiæ propiorem euanesceret crepidinem. Phases autem quâ potuimus diligentiâ indagauimus, & Stellarum altitudines eo vsi organo cuius semidiameter quadripedalis est, & quilibet gradus in 60. min. diuiditur, quodque Capularis amicus tuus Galterius in ipsa ætate iam decrepita exstrui curauit, in cuius effœto corpore mens vegeta nihil non adhuc scientiarum molitur. Viuat ille, viue Tu, nec vnquam valere desine. Aq. Sextiis 16. Kal. Mart.

Lunæ Eclipsis quæ contigit anno 1645. die 10. Februarij obseruata Aquis-Sextiis.

digiti.	grad. min.	hor. min.
Nudo oculo deficere priùs visa Cane maiore eleuato adhibitis	16. 23.	5. 42.
etiam perspicillis, eodem Cane exaltato	17. 25.	5. 50.
I.	18. 55.	5. 56.
II.	18. 35.	5. 59.
III.	19. 30.	6. 6.
IV.	20. 10.	6. 13.
V.	20. 50.	6. 18.
VI. exactè explorato.	22. 28.	6. 32.
VII.	23. 10.	6. 39.
VIII.	23. 58.	6. 47.
IX.	24. 40.	6. 54.
X.	26. 30.	7. 15.
Cane autem maiore segnius se mouente ad Procyonem dioptra conuersa est quo eleuato grad. 26. min. 30. luci restituta fuit Lunæ medietas.		
Ex Dodrante.	49. 10.	8. 26.
Absolutè restituta.	50. 48.	9. 0.
Corde etiam Leonis existente in	38. 50.	8. 49.
Lunáque ipsa	39. 0.	8. 56.

Et

Ampliſſimo & Perilluſtri D. D. PETRO GASSENDO, *Dinienſis Eccleſiæ Præpoſito, Domino ſuo* S. P.

AMpliſſime & Perilluſtris Vir

Petij ab ampliſſima Dominatione veſtra vt mihi commendatitias literas ad eminentiſſimum Principem Moguntinum procuraret, quod ſi obtentæ mittantur, alias poterunt intermitti, nam quod petebatur obtentum iam enim ipſe Vicariatum ſuum mihi contulit, & monitoribus nobis non indiget. Interim ſi quid pro me aut voluerit, aut fecerit gratias immenſas ago.

Eclipſis hic feliciter eſt obſeruata, ſed & Pariſiis fuiſſe puto. Meus amanuenſis tardus eſt, & qui cornua miliaria audire & ſcribere neſciat, illam tamen prout à nobis viſa per primum tabellarium tranſmittam. Epiſtolæ ſecuriſſimè venient Francofurtum ad Menum. Eò poterit ampliſſima Dominatio tua ſi quas velit dirigere. Vale Optime Vir, & diligere pergè. Francofurti 15. Februarius 1645.

Addictiſſimum tuum IOANNEM CARAMVEL LOBKOVVITZ, *Denominatum Epiſcopum Miſſienſem Sanctæ Sedis Moguntinæ Suffraganeum.*

Admodum Reuerendo Eruditiſſimóque Viro D. D. PETRO GASSENDO, *Dinienſis Eccleſiæ Præpoſito,*

ANTONIVS FRANCISCVS PAVENVS, Vniuerſitatis Auenionenſis Regens ac Profeſſor publicus, S. P. D.

HVmaniſſimæ tuæ literæ quibus me nuper donaſti, eo gratitudinis neau amore, nte meum deuinxerunt, vt ne ingratus diutius videar hūc ingenij fraterni conatum, quantuluſcumque ſit ad te tranſmittere voluerim, non vt me tibi ea aſſe ſatisfacturum mihi perſuadeam, ſed vt quoddam veluti pignus noſtræ gratitudinis offeram; noui eam quæ tibi innata eſt beneuolentia, quâ munerís pretium ſoles ex offerentis animo potiùs quàm ex rei merito æſtimare, ſic ſe tibi commendat frater, vt in eo fratrem referat, qui te pari cultu proſequitur, tuámque humanitatis iure depoſcit amicitiam. Eximio San-Legerio quam mihi ſalutem iniunxeras, reddidi, qui te viciſſim ſalutat vidi ἐν παρόδῳ ſecundam Philolai partem, ſed ni fallor non æquat primam, aut vt veriùs loquar, nec dum mihi pet otium licuit eam vt decet attentiùs expendiſſe; Vale, & me fratrémque qui te ſalutat animitùs amore proſequere. Auenione 9. Kalend. Maij 1645.

Epiſtola ad Gaſſendum.

Celeberrimo Clariſſimóque D. D. PETRO GASSENDO,

HENRICVS BORNIVS, S. P.

QVantum doleo, Summe Vir, quod prouinciam quam in me ſuſcepetam, procurandæ ſcilicet impreſſionis Epiſtolarum tuarum, mihi ornare nō licuerit, vnum eſt quod me conſolatur, me nimirum officio meo non defuiſſe literis, amicis, iiſque alicuius etiā authoritatis, ſæpiùs vſus ſum, vt Typographos datę fidei admonerē, imò ter quaterve ipſe Leydam petij vt viderem quid ſpei eſſet reliquum, verùm comperi homines iſtos ſpecioſa promittere, ſed pauca præſtare. Ne itaque ſolidæ Phiſolophiæ amatores meditationibus tuis diutius carerent placuit mihi, tum communi noſtro amico D. Heereboordt Epiſtolas tuas, vt petis, ad te remittere, ambo ſperantes te pro ſumma tua æquitate aqui bonique conſulturum ſi euentus conatibus noſtris non reſponderit: Ego Deum teſtor me maiorem diligentiam ne vel ipſi proprio parenti adhibere potuiſſe. Non etiam tibi mihíque defuit optimus noſter Heereboordt qui ſe Typographorum leuitatem, ſi occaſionem nanciſci ipſi datum fuerit, præſertim Elzeuiriorum qui miſerè nobis impoſuerunt, vindicaturum vltimis ſuis mihi ſcripſit. Nobiliſſimus Iuuenis Dominus Turretinus magni parentis magnus filius, illas tibi eſt redditurus, quem quæſo meo non tantum nomine, ſed excellentium præcipuè virtutum quibus præditus eſt, tibi commendatum habeas, non pœnitebit vnquam collatorum in illum beneficiorum, iam enim dudum illi nomen tuum ſummo in pretio fuit, maiori futurū, ſi incōparabilem illam humanitatem qua tuam familiaritatem expetētes amplecti ſolitus es, erga ſe expertus fuerit. Carteſius adhuc propè Almariam degit, noctè diéque abſque intermiſſione rerum naturam ſcrutans, verſatur in animalium herbarúmque indole explicanda, promittit ſe omnia per ſua principia Mundo iam nota, explicaturum, ita vt tota philoſophantium cohors videat, quantis in tenebris Ariſtoteles, illiúſque ſectatores rerum naturam inuoluerint. De reſponſione ad refutationem tuam ne verbum quidem amplius loquitur Dominus Regius Vir Summus in Phyſicis ante dies aliquot ipſum ſalutatum iuit qui petiit ab illo vt vellet ſcriptum tuum refutare ſe certum eſſe, quod ſi demonſtrare poſſet rationes tuas nullius eſſe momēti magnam famæ illius partem additum iri, verùm dixit ſibi ad illud non ſatis iam eſſe otij, ſéque aliis iiſque præſtantioribus curis, occupatum eſſe. Poſtquam ſcriptum tuum in omnium manibus verſari cœpit, tam altum de ipſius Metaphyſicæ laudibus ſilentium, vt putares ſomnium eſſe illam tantis acclamationibus olim exceptam fuiſſe. Fama eſt Lobkovvitz aliquid etiam contra Carteſij Metaphyſicam edidiſſe, ſed quid præſtiterit nondum licuit examinare. Antequam finiam te ſumma animi cum veneratione rogo atque obteſtor, vt mihi amorem continues, dabo operam vt quoad fieri poterit me illo dignum præſtem. Literarum commercium

Te iam

iam aliquandiu intermissum quæso reiteretur vt hîc saltem liceat calidissimum purissimúmque illum in te affectum, quem summa tua, quâ me amplexatus es humanitas incomparabilisque tua virtus tibi peperit in sinus tuos effudere. Vale Magne Vir, amicitiæ meæ dulce decus, & me amare perge. Dabam tolutim 16. vel 26. Iunij 1645. Vltraiecti.

Quæso, nisi graue est, mihi scribas vbi communis noster amicus optimus Martellus iam degat vt intermissum literarum commercium cum ipso redintegrare possim, tantam enim Nobilissimi Iuuenis virtus turanimo meo impressit memoriam, vt nulla dies mihi vix prætereat quin grata ipsius olim cōuersatio mihi non obuersetur. Iterùm vale.

Reuerendo ac Nobilissimo Viro Domino PETRO GASSENDO, S.

ADmodum Reuerende ac Nobilissime Domine,

Perquàm abundè commendationi R. D. tuæ gratia Principis Illustrissimi respondit. Quod quo genere officij R. Dominationi tuæ compensem in curta supellectile non inuenio; saltem vt arbor infructifera fertili solo excepta qua foliorum viriditate, quâ vmbræ opacitate plantatori suo placere consueuit: sic ego immerita Reuerendæ Dominationis tuæ opera in gratiam Illustrissimi Principis insertus, cùm dignos gratitudinis fructus referre nequeam, ad minus leuissimorum officiorum promptitudini non indormiam. Quòd verò tibi Fautori, & benefactori meo gratias agam seriùs haud negligentiâ, sed partim itineris mora, partim repentina corporis ex caloribus huius patriæ intensissimis orta mutatio; partim denique Illustrissimi Principis votorum de me ignorantia: non animum à proposito, sed manum tardauêre à calamo. Nunc verò status mei gnarus commodâ potitus occasione humillima obsequia, mèque ipsum singulari fauori se beneuolentiæ Reuerendæ Dominationis tuæ commendo: cuius vt suauissima & desiderabili præsentia quantocius frui possim ex animo opto Deúmque precor. Aquis-Sextiis, 1645. Augusti

Admodum Reuerendæ ac Illustrissimæ Dominationis tuæ obsequentissimus ac minimus, IOANNES MICH. OVGEVIGNI ROXOLANVS.

Clarissimo Viro, *D. D.* PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesiæ Præposito*, *ac in Facultate Theologica Doctori Eximio*,

ANTONIVS FRANCISCVS PAYSNVS S. P. D.

REus sanè extitissem, nisi te de discessu, quē meditor Romam, ab Vniuersitate nostra Legatus pro rebus Collegiorum alendis Sabaudis Scholaribus fundatorum, certiorem redderem; hinc ad Kalend. Septembris expectabo lubens hîc Auenione, donec quæ mihi illuc agenda, obsequij tui causâ significaueris, qui tibi ex asse addictus viuo. Interim quia decet, amicitiæ Lege omnia tecum esse communia, tibi legales has, quas huic epistolio iunxi Theses, offero quibus inspicias ac legas primos contentiosæ nostræ Iurisprudentiæ conatus in lucem editos, contra quas Archiepiscopus noster ac Prolegatus publicè argumentatus est, quod non tam cessit in admirationem insignis quâ tantus Præsul coruscat eruditionis, quàm in laudem nostrarum Theseon ac omnium communem applausum. Nescio an oratiunculam de B. V. Annunciatione à Fratre meo editam & Cardinali Sfortiæ dicatam acceperis à mense Maio proximè elapso, quam alicui è meis amicis consignaueram, vtcumque sit spero quod singularis tua ac continua beneuolentia nusquam erit mihi defutura. Vale, & viue mihi, Vniuersitati nostræ, & toti denìum literariæ Reipublicæ. Datum Auenione 9. Kalend. Sextiles 1645.

Admodum Reuerendo atque Clarissimo Viro, *D. D.* PETRO GASSENDO, S. P.

LIteræ tuæ exspectatissimæ Kalendarum Aprilis Parisiis datæ, Vir admodum Reuerende, non ita pridem mihi traditæ sunt, vna cū exoptatissimis Astronomia Philolaica & Aristarcho, quibus me donare voluisti; quāobrem non solùm gratias tibi ago quas possū maximas, sed & omnem adhibebo operam, vt hanc erga me beneuolentiam prima data occasione recompēsare possim. Rem mihi quoque fecisti gratissimam, quod me participem reddere volueris accuratissimæ obseruationis Eclipseos Lunaris: Vtinam! Cælū nubilosum tum temporis hanc eandem obseruationē hîc apud nos non impediuisset, animo lubentissimo illam iterùm transmitterem, verùm nihil quicquam, propter aërem cōtinuò turbidum, tum hîc tum Stetini Pomeranorum tum Regiomonti Pruss. obseruatum. Intereà vt aliquo modo nihilominus par pari referam, en tibi obseruationem Eclipseos Solaris nuperā, Hîc Dantisci à me adminiculo Telescopij peractā, vnà cum typo eius æri inciso, ex quo videre licebit, quas & quot Phases Cælū indulserit; animus quidem erat, in quolibet quadrante cuiuslibet Digiti, Phases & tēpora annotare, altitudinémque Solis per Quadrātem meum Orichalcicum sesqui-cubitalem, singula minuta monstrantem inuestigare, verùm nubes densissimæ Solem sæpissimè obuelantes, intentionem meam perturbabant, ita vt præter has nullas obseruare potuerim, quas autem licuit summa scio diligentia esse peractas Insuper simul communico obseruationes eiusdem Eclipseos Virorū Clarissimorum Doctorum nēpe Eichstadij & D. Linnemāni, quæ nuperrimę ad manus venerūt, spero tibi obseruatori vigilātissimo haud fore ingratas. Si modò antehac perscripto periculū feceris Stellas Fixas absque crinibus & radiis aduētitiis detegendi, rogo iterū quā officiosissimè indicium tuum hac de te data occasione vt percipiam. Obligare me quoque poteris, si me certiorem feceris, num Claudius Mydorgius quatuor posteriores libros de sectionibus Conicis in lucem

lucem ediderit. Præter hæc nihil occurrit ſcriptione dignum, niſi quod te non neſcire velim Clariſſ. D. Laur. Eicſtadium (qui te pluriminum ſaluere iuſſit, ante aliquot dies habitationem ſuam hîc Dantiſcum tranſtuliſſe, cùm vocatus ſit ab Ampliſſimo noſtro Senatu Profeſſionem tam Medicam quàm Mathematicam ſuſcipiendam, cuius aduentus mihi præ cæteris gratiſſimus, quod amicitia eius amabili coram frui dabitur occaſio. Celeberrimo ac Doctiſſimo Bullialdo meis verbis ſalutem impertiar velim, quæque in me proficiſci poſſunt omnia pollicearis ac deferas, cui multum me debere profiteor, quòd exteras gentes Aſtronomia ſua Philolaica inſertum meum nomen innoteſcere voluerit. Vale & tui amantiſſimum viciſſim ama. Dabantor Dantiſci die 7. Iduum Septembris, anno Chriſti 1645. St. N.

IOANNEM HEVELIVM.

Obſeruatio Eclipſis Solaris in Stetino veteri Pomeranorum inſtituta, quæ accidit anno Æra Chriſtiana 1645. die 21. Auguſti, per Doctiſſimum Eichſtadium.

Tempus in horis à minutis.			Phaſes in digiris ſeu punctis Eclipticis.
hora	min.		Digiti.
XI.	8.		Principium Eclipſis Solis.
	15.		1.
	22.		2.
	30.		3.
	37.		4.
	45.		5.
	55.		6.
XII.	6.		7.
	16.		$7\frac{1}{2}$.
	25.		7.
	35.		6.
	48.		5.
	56.		4.
	3.		3.
	10.		2.
	17.		1.
	24.	Finis Eclipſis.	0.

Obſeruatio Nouilunij Ecliptici Regiomontana M. Alberti Linnemanni, anno 1645. die 21. Auguſti.

Ob Horologium rectificandum obſeruatæ ſunt altitudines Solis ſequentes.

Cùm Sol eſſet altus.		Horologium quod ſingula minuta habet commonſtrabat.	
grad	min.	hor.	min.
42.	30.	X.	$19\frac{1}{2}$.
43.	35.	X.	$35\frac{1}{2}$. verior.
44.	35.	X.	$45\frac{1}{2}$.
44.	45.	X.	$49\frac{1}{2}$.
45.	45.	X.	3. variab.
46.	45.	XI.	19. Margo ſuperior.
46.	$47\frac{1}{2}$.	XI.	21. Margo ſuperior.
47.	$17\frac{1}{2}$.	XI.	48. Centrum.
47.	$47\frac{1}{2}$.	XII.	24.
46.	10.	XII.	42. Margo inferior.
46.	0.	XII.	50. Margo inferior.
45.	45.	XII.	56. Margo inferior.
44.	$47\frac{1}{2}$.	I.	9. Margo inferior.
43.	$47\frac{1}{2}$.	I.	25. Margo inferior.
43.	$12\frac{1}{2}$.	I.	31. Margo inferior.
42.	55.	I.	$33\frac{1}{2}$. Margo infer.
41.	55.	I.	45. Margo inferior.
41.	40.	I.	49. Margo inferior.
39.	10.	II.	11. Centrum.
39.	30.	II.	$12\frac{1}{2}$. Centrum.
39.	40.	II.	$17\frac{1}{2}$. Margo infer.
36.	30.	II.	$38\frac{1}{2}$. Centrum.

Horologium anticipat minutum vnum in ſingulis obſeruationibus, ex. g. cùm Sol eſſet altus grad. 42. min. 30. Horologium monſtrabat horam X. & $19\frac{1}{2}$. min. erit ergo hora X. & $18\frac{1}{2}$. minut. & ſic in cæteris.

Quæ hîc dicuntur margo ſuperior, margo inferior, centrum, reſpiciunt gradus ac minuta altitudinum Solis in ſiniſtra parte poſitarum.

Cùm obſcurati eſſent Horologium monſtrabat.				
digiti.	hor. min.	digiti.	hor. min.	
$1\frac{1}{2}$.	XI. 48.	8.	XII. 47.	
2.	XI. 53.	$7\frac{1}{2}$.	XII. $55\frac{1}{2}$.	Plurimæ nubes perpetuò interuenerunt hinc finis conſpici haud potuit.
$2\frac{1}{2}$.	XI. 55.	7.	I. 3.	
3.	XI. $58\frac{1}{2}$.	$5\frac{3}{10}$.	I. 18.	
4.	XII. 6.	5.	I. 23.	
$5\frac{1}{2}$.	XII. $18\frac{1}{2}$.	$4\frac{1}{2}$.	I. 27.	
6.	XII. $24\frac{1}{2}$.	4.	I. 31.	
$6\frac{1}{2}$.	XII. 28.	$3\frac{1}{2}$.	I. $33\frac{1}{2}$.	
7.	XII. 33.	3.	I. 37.	
$7\frac{1}{2}$.	XII. 41.	2.	I. 45.	
		$1\frac{1}{2}$.	I. $47\frac{1}{2}$.	
		$\frac{1}{2}$.	I. $55\frac{1}{2}$.	

Eclipſis Solis obſeruata Gedani Anno Æra Chriſtiana 1645. die 21. Auguſti.

Creſcentis obſcurationis

Phaſes. Initium. digiti.	Secundum accuratum ſciatericum lineæ Meridianæ applicatum. hor. min. ſec.	Altitudo Solis quadrantem orichal. ſeſquicubitalem. grad. min. ſec.	Tempora inde ſupputata. hor. min. ſec.
	11. 23. 45.		
$\frac{1}{2}$.	11. 27. 0.		
	11. 31. 30.	47. 15. 0.	11. 31. 6.
$1\frac{1}{2}$.	11. 33. 30.		
2.	11. 38. 0.		
$2\frac{1}{2}$.	11. 42. 30.		
$3\frac{1}{2}$.	11. 45. 30.		
$4\frac{1}{4}$.	11. 56. 0.		
5.	12. 1. 30.		
$5\frac{1}{2}$.	12. 7. 30.		
6.	12. 11. 30.		
$6\frac{1}{3}$.	12. 16. 30.		
$6\frac{3}{4}$.	12. 21. 0.		
7.	12. 22. 0.		
$7\frac{1}{4}$.	12. 25. 0.		
$7\frac{1}{3}$.	12. 27. 0.		
$7\frac{1}{2}$.	12. 30. 0.		
$7\frac{1}{2}$.	12. 31. 0.		
	12. 36. 30.	47. 0. 0.	12. 37. 13.
$7\frac{3}{4}$.	12. 41. 20.	46. 59. 0.	12. 41. 52.
Decreſcentis obſcurationis.			
$7\frac{1}{2}$.	12. 45. 30.		
$7\frac{1}{4}$.	12. 50. 40.		
7.	12. 54. 45.		
$6\frac{1}{2}$.	1. 1. 50.		
6.	1. 6. 0.	45. 40. 0.	1. 6. 8.
$5\frac{1}{2}$.	1. 8. 30.		
$5\frac{1}{4}$.	1. 12. 20.		
5.	1. 15. 30.	45. 5. 0.	1. 45. 36.
$4\frac{1}{2}$.	1. 20. 0.		
4.	1. 23. 45.	44. 20. 0.	1. 24. 25.
3.	1. 31. 30.		
$\frac{1}{4}$.	1. 47. 30.		
$\frac{1}{2}$.	1. 49. 0.		
Finis.	1. 53. 0.		
	1. 56. 0.	41. 55. 0.	1. 55. 50.
	2. 26. 0.	38. 46. 0.	2. 26. 40.
	2. 30. 0.	38. 24. 0.	2. 30. 0.

Admodum

Admodum Reuerendissimo ac Nobilissimo Viro PETRO GASSENDO, *S.*

ADmodum Reuerende ac Nobilissime Domine,

Prima Epistola gratitudinis & obseruantiæ meæ erga Reuerendam Dominationem tuam refferta, benigna fronte potuit admitti: secunda ne importunitatis ausam habeat vereor: Reuerendæ enim Dominationi tuæ rerum grauissimarum occupationi intentæ, accersere leuioris negotij laborem est planè esse importunum; vei ôm importunitatis venia ab innata tua humanitate impetratâ, votorum meorum desiderium aperio. Paucis ante diebus incidi in humanissimum & doctissimum D. Neuré, quem cùm post mutuam salutationẽ & amicũ colloqoium ex numero R.D. tuæ intimorum intellexissem, quãuis ab eo multa beneuolentiæ ac humanitatis symbola expertus sim sæpissimè experiar: ad illius tamen bonum animum magis promerendum, humanissima R.D. tuæ commendatione opus existimaui: quàm humillimè expeto & auidè expecto; Aolicus enim ex improuiso factus ducentium & trahentium aulæ farorum non nescius tempestiuè de asylo prouidendum statui: quod quidem licet principale ac singulare in liberalissimo R.D.T. patrocinio audeam collocare: Toi tamen amicissimorum gratia qunque officioso obsequio restat imitanda Nec dubito quin votis mei beneficentissima R.D.T. voluntas faueat: qui enim viuam sempiternámque in pectore meo R.D.T. imaginem nec mutum in ore nomen quotidie studeo retinere; beatum me fore autumo si hoc idem cæteris etiã optimæ notæ hominibus debere, te auctore valeam. Aquis Sextiis Sept. 20. an. 1645.

Obseruantiss. & obsequentiss. I. M. VOLVIGNI.

Reuerendo admodum Clarissimóque Viro PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesiæ Præposito dignissimo,*

GOTTIFREDVS VVENDELINVS S.

MAgna fuit illa, pernicitas (vitorum maxime) quæ literas tuas postridie Lunaris deliquij datas intra octiduum. hoc est ad 19. Februarij mihi tradidit in manus: lentior fuit mora quæ alteras extremo demum Maio pertulit Respondere vtrisque distuli hactenus, dum Bullialdi liceret Astronomiam inspectare de qua inaudieram. quæque nonnisi cursim est mihi visa: dúmque præstolarer Eclipsim Solarem, vt simul transderem quidquid tibi gratum fore iudicarem. Et quidem ad tuam Lunarem Eclipsim quod attinet, eam ego Hereij obseruaui si vnquam vllam aliàs accuratissimè. Cùm sub occasum Solis omnia composuissem, Horisonium iam affabrè correctum, sciotericum sesquipedale, Clepsydras duas, Telescopia quatuor, Schemata duo cum variarum magnitudinum semicirculis vmbralibus, adessentque in area mei cœmeterij spectatores supra 50. viri, iuuenes, adolescentes, ne meis oculis fiderem, faueret verò cœlum defæcatissimum, Sole iam Horizontẽ attingente (hoc est sine Refractione iam infra eum depresso) horâ vtique 4. min. 48. emissa est in fluxum Clepsydrarum altera, qua fluente dudum post auditam hor 5. min. 15. vnà cum hor. 5. min. 20. limbus inferior ad sinistram visus est imbui colore peregrino luteo illo, siue autem Xerampelino: quo magis magisque inualescente, manifestè pars illa cœpit temerari ac rubore quodam suffundi donec post 10. min. sonante hora 5. min 30 post mussatum sæpius haber, iamdudum limbus hebetatus fuit lurore pallido ac fusco.

hor.	min.			Culminationes.	Horæ Parisienses	
			digiti.		hora.	min.
5.	35.	Pallor vergere cœpit in fuliginem crassiorem.				
5.	41.	Fuligo densior, magis magisque visa intendi.		Iupiter.	5.	23.
5.	45.	Fuligo densissima, limbus adhuc conspicuus.			5.	27.
5.	47.	*Merum ac verum initium.*		Media Pleias.	5.	29.
5.	48.	Versa vtraque Clepsydra primùm.	$\frac{1}{4}$.		5.	30.
5.	53.	Sextans Peripheriæ. Obseruatio certissima.	I.		5.	35.
6.	0.	Quinta pars circuli Lunaris.	II.		5.	42.
6.	$1\frac{1}{2}$.	Quadrans fermè circuli certissima Obseruatio.	II$\frac{1}{4}$.	Palear. ♉		
6.	6.	Plus quadrãte deficiẽs obscurissima.	III.		5.	48.
6.	15.	Plus Triente Peripheriæ.	IV$\frac{1}{4}$.		5.	57.
6.	20.	Pars deficiens atra valdè præcisè	V.		6.	2.
6.	29.	Nondum semis Peripheriæ.	VI.		6.	11.
6.	30.	Cuspides in Perpendiculo Parisiis.	VI$\frac{1}{4}$.		6.	12.
6.	36.	Cuspides mihi in Perpendiculo.	VII.	Aldebara.	6.	18.
6.	37.	Digiti VII. magis præcise.			6.	19.
6.	45.	Plus semicirculo. Pars deficiens atra valdè	VIII.	ferè.	6.	27.
6.	48.	Versa Clepsidra iterum.	VIII.		6.	30
7.	0.	Fides Horisonio ex sciorerico. vix	IX.		6.	41.
7.	12.	Cornua Parallela Eclipticæ.	IX$\frac{1}{2}$.		6.	54.

Epistola ad Gassendum.

				Culminationes.	Hutæ Pariſienſes,	
hor.	min.		digiti.		hora	min.
7.	18.	Corona Parallela via Lunari & arcus per centra tendebat in pectus leonis, vnde *Medium ipſiſſimum* & digiti 9$\frac{1}{2}$. accuratè admodum obtenti.	IX$\frac{1}{2}$.		7. 1.	0. 1.
7.	27$\frac{1}{2}$.	Digiti 9$\frac{1}{4}$. ad ſummum certè non ampliùs.	IX$\frac{1}{4}$.	Siniſter humerus Orionis.	7.	9$\frac{1}{2}$.
7.	30.	Digiti 9. tantùm indicati ſunt, & quod mirati ſumus omnes, tantillo incremento luminis tantillo decremento deliquij, iam Lunæ fulgor ſplendebat auctior, diſcrimine claritatis manifeſto in rebus adſpectabilibus.	IX.		7.	12.
7.	36.	Obſeruatio digitorũ certiſſima nõ toti	IX.	Caput Orionis.	7.	18.
7.	45.	Cuſpides in Baſiliſcum.	VIII.		7.	27.
7.	48.	*Verſa Clepſidra tertiùm* digiti ſatis præciſè	VIII.			
7.	56.	Semis Peripheriæ obſeruatio certiſſima. Confide	VII$\frac{1}{4}$.	Humerus dexter.	7.	38.
8.	0.	Fides rurſum Horiſonio ex ſciotetico.	VII.		7.	45.
8.	8.	Obſeruatio certiſſima digitorum paulò minus.	VI.		7.	60.
8.	15.	Obſeruatio certiſſima digitorum ſatis præciſè.	V.		7.	57.
8.	55.	Certiſſima obſeruatio digitorum ſatis itém præciſè.	IV.		8.	4.
8.	30.	Satis bona. Vtique non ampliùs quàm	III.		8.	55.
8.	37.	Optima. Minus aliquantillo quàm	II.	Pes Geminorum.	8.	59.
8.	43.	Digitus vltimus ſatis præciſè denotatus.	I.		8.	25.
8.	45.	Plus ſemiſſe digiti paulatímque ferè finis. Dum interim muſſatur inter ſpectatores. Nondum. Nondum. Nondum, adhuc, adhuc, aliquid, aliquid, aliquid, ac denique.	0$\frac{1}{2}$.		8.	27.
8.	49.	Tandem exclamatur ab omnibus ACTVM EST. *finita iam tertia Clepſidra præciſè.*	0.	Nondum Syrius.	8.	31.
8.	50.	Limbo iam conſpicuo nudis etiam oculis poterat tamen adhuc quibuſdam iudicari adhuc deficere, iſque haberi finis ſpurius.		SYRIVS.	8.	32.
8.	55.	Fuligo adhuc denſa, ſenſim dilutior.			8.	37.
9.	0.	Penumbra paulatim languescens atque euanida, finis ſecundarius ſpurius.			8.	45.
9.	15.	Vltimum veſtigium Penumbræ oculis etiam meis.			8.	57.

Omninò ergo huius deliquij duratio à prima eius ſuſpicione ad ſupremum Penumbræ veſtigium tenuit horas 3. min. 56. ab initio ſpurio ad finem item ſpurium hor. 3. min. 6. à vero initio ad verum finem hor. 3. m. 1. ad ſummum. Quæ ritè ac rectè à me ſic obſeruata fuiſſe aliunde ecce conſtat.

Leodij doctiſſimus *Linus* obtinuit initium hor. 5. m. 48. quod (ſi verus ego fui) non exceſſerit h. 5. m. 49. tanta eſt hæcce inter nos conſenſio. Reliquā obſeruationē non peregit occupatus precibus tunc quadragenariis indictiuis. Antuerpiæ *Gutiſcouius* vnà cum Optimatibus in Ædibus Edelherij magno apparatu huic obſeruationi operatus, finem pronunciauit hora 8. min. 45. ad ſummum. Et ſi ſpectatorum alij ſubmuſſarēt nondum, Nondum nondum, ac denique vbi omnium conſenſio fuit ſuper hoc, Oſcilli iactationes adhuc numerauit Præfectus 45. hoc eſt minutum fermè vnũ donec culminaret Syrius: ita nemo illic finem extendit vltra horam 8. min. 49. Cæterùm Gutiſcovio pronuntiatus finis ad miraculum conſpirat cum meo. Iam verò & Francofurti ad mœnum *Caramuel* hæc fermè ſcribebat quæ ante iſtud biduum nactus ſum. Vſi fuimus (inquit) Inſtrumento oſcillatorio (ego dixerim oſcillo) modo ſpeciali approbato. Quod intra horæ ſpatium 5818. recurreret. Nam inter horam

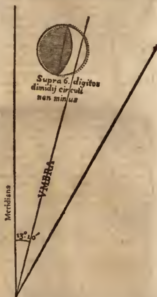
vrbis

vrbis publicam VI. & VII. dedit oſcillationes 2816. inter VII. & VIII. 2824. denique inter VIII. & IX. 2816. vnde hanc ipſam obſeruationem cum prioribus componendo securè ac confidenter ſuppoſui oſcillationes horarias 2818. aut vt plurimum 2819. ſæpiùs exploratâ Lunâ, viſa eſt ea tum primùm deficere cū audiretur primus ictus ſextæ. Hinc oſcillationes percurrerunt & dederūt vltimū Eclipſeos finem oſcillatione 8705. Nam oſcillatione 8700. adhuc percipiebatur nonnihil obſcuritetis in Lunæ limbo ſupra mare Caſpium, & tandem oſcilletione 8710. Eclipſis euanuerat. Sumēdo ergo medium 8705. prodiit hora 9. min.3. ſec.13. & tota duratio horarum 3. min.3. ſec.13. Maxima obſcuratio Digitorum 10. min.15. circa hor. 7. min.50. ſed ne videremur horologio publico fidere tametſi bono, & illa die ſpeciali cura gubernato iuſſimus oſcillationes procurrere: reperimúſqua oſcillatione (quæ ab hore ſexta horiſonij eret) 9000. Dubhen & penultimam Caudæ in eodem azimutho ſeu perpendiculo, & quia illa oſcillatio dat horam 9. min.15. ſec.18. poterit ex doctrina Triangulati tempus indicari. *Hæc ille.* De cuius verbis ego quidem conficio horam reuera fuiſſe 9. min.12. non amplius: atque ita cœpiſſe Francofurti hora 5. min.57. deſiiſſe hora 9. min. 0. mediúmque incidiſſe in horam illic 7. min.28. quod cum Hereana mea obſeruatione conſpirat ad ſtuporem. Et quod mihi omni auro eſt carius cum Tabulis meis ſupra votum & ad miraculum. Eæ ſanè momenta hæc omnia repræſentant exquiſitiſſimè, & durationem largiuntur horarum 3. min.2. omninò, quod ideo adiicio, quoniam in prænunciatione ad te data neſcio quo errorculo non niſi horas 3. & minutum ferme 1. collegeram, cùm Digitis 9. min.24. qui retractatis calculis 9. min.30. fiunt exquiſitiſſimè.

Cæterùm hæc cùm ita ſe habeant, tum illud mihi gratulor quod vobis Pariſiis iam inde à tertio digito ad ipſum vſque medium omnes Phaſes ita conſpirant cùm meis vt nec ouum ouo ſit ſimilius. Nam initium ipſum poſtumat vobis aliquantillo: quod ego interpretor oculorum conſtitutioni adſcribendum: qui Plenæ Lunæ lumine ſemel perſtricti idolum impreſſum tardiùs patiuntur expugnari. Vnde & eadem ratio finem tardiùs patitur ſentiri, qui cùm vobis debuerit obtineri hora 8. min.31. vix hora 8. min.40. ſe inſinuauit. Et ſi hoc intermorium eſt exiguum, & medium deliquij vix vltra hor. 7. min.4. protelat.

Atque vtinam tam prope mecum paria feceritis in Eclipſi 1642. neque Doctiſſimus Bullialdus illa deluſus ſibimet illuſerit! Vtinam inquam hoc abs vobis impetrare mihi licuiſſet, quò rediretis ad eundem Ædium Thuanarum locum, aduocaturi memoriam quiſque veſtram quibus ſeu ædibus ſeu pinnis Templorum imminuerit Luna per vnam aliquam phaſin! certè, ac certo certiùs deprehendiſſetis initium illius commiſſum Pariſiis hora 11. min.45. non (quod retuliſtis) hor. 12. min. 10. vel vti ex Digitorum rationibus eruo 12. minut. 4. Nam vt fidem meam (mihimet ipſi moleſtam) alieno teſtimonio liberem: Ecce Gutiſcouius Mathematicus vt & Medicus ſanè egregius & quod eſt palmarium Mechanicus excellens, cùm pridie illius diei in arce ſuarum Ædium Louanij diſpoſuiſſet omnia comperaſsétque lapidem ſatis magnum læuem ac bene politum & ad Horizontis planum libellatum, cui induxiſſet lineam Meridianam per altitudines Solares ſemel iterum tertiò ac ſæpiùs comprobatem ſumpſit ſibi perpendiculum, vmbrámque fili accuratè cum ſocero ſuo item Mechanico in lapide illo denotauit, vt angulum azimuthi nanciſceretur déque illo tempus admetiretur. Cúmque ego poſt aliquantùm temporis compos eſſem factus peractæ ab illo totius obſeruationis & induſtriem exoſculatus ſum, & conſenſum inter nos ſupra quàm dici poteſt admiratus. Cæterùm quam mihi ſchedam tranſdidit, eam vt tu quoque examines lubens voléńſque hic repræſento: quam dum traderet Puteano deſtinandam ad me, prorupit in hæc verba. Profectò D. VVendelini calculus fuit admirabilis!

Schema & verba Gutiſcouij.

Meridiana ecce linea cùm lineæ vmbræ Lunaris intercipiebant angulum grad. 13. min. 10. cùm deficerent Digiti ſaltem ſeptem, Peripheriæ ſemis ſcilicet. Et quidem ſi Nadir vmbram illam daret ſine vlla Parallaxi occidua item & latitudinaria in Auſtrum

tempus eueteretur hor.o.min.45.post mediam noctem : at quia decedit quid à centro vmbræ ad medium Menisci , lucem & vmbram fundentis , vnà cum Parallaxibus iam memoratis ; manifestum est angulum interceptum non attigisse gradus 12. vixque etiam $11\frac{1}{6}$ superasse. Vnde consectarium est fuisse horam Louanij o. minut.39. vel 40. ad summum cùm iam deficerent Digiti 7 & amplius. Cœperat ergo deliquium hora saltem 12. min.3. siue autem (vt Ipsus mihi denarrauit) cùm ipsissima nocte media. Quod admirabiliter cum obseruatione mea conspirat qui Hercij obtinui principium hor.12 min.1. ac certè nimis mihi mirum visum semper fuit si errare hîc potuissem in obseruando, si mei calculi possent in numerando qui vt omnes taceam aliàs Eclipsin illam tuam Diniensem 1636. tam partiliter ad vltima momenta exhibuerunt. Quare tertiùm iam oro te atque obrestor vt præsentem Ædium Thuanarum locum tandem aliquando reuisere digneris & quod dixi memoriam aduocare. Beabis (mihi crede) posteritatem, cuius æternus αἰφμισμὸς radius erit parte in Cælis & de cælis gloriæ ac beatitatis tuæ. Si verum est Istud δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι , non verebor addere τρίται φροντίδες σοφώταται quod dum facio te tui ipsius admoneo ; de nominis inquam tui Anagrammate neque insubido illo atque (vt sunt pleraque eiusmodi) insulso ; sed seria τρίτον quid à te res ipsa postulet inculco,

Si ter dispensas pondus , sapientius vrges
Vatis dispessus pennipotens graderis:

Non simul quia semel te obseruatione perfunctum existima, nisi & iterum, & tertiùm & sæpiùs sæpiúsque recolendo tandem eò peruenias , vt quò altiùs euoles , quod latiùs euulgas non supersit. Sed heus ! vbi locorum sum ! vnde ! quo ! quà exerraui. Redue in viam obsecrò , & ignosce vel ideo peccanti vt sit cui ignoscas.

Ad Eclipsin Solis venio die 21. Augusti 1645. conspectam. Eius initium non puto per Belgium conspectum vspiam ita nubibus obsessus Sol delituit. Antuerpiæ *Gutisconius* finem obtinuit in corona Optimasum cum hora 12. minut.35. sec.5. *Ego* Hercij cùm hora 12 minut.$37\frac{1}{2}$. quantum tempora potui rapere per vmbram azimuthi. Et est consensus iste admirabilis cui & meæ Tabulæ adstipulantur scrupulosissimè. *Caramuel* Alderspachij ad Danubium quatuor leucis à Passauio in Occidentem scribit se nactum initium hora 11. min.o. sec.9. finem hora 1. min.20. sec 18. Durationem totam hora 2. min.20. sec.9. medium hor.12.min.10.sec.13.

Digitos ubscuratos ad Septentrionem hora 5. min.45. sec.o. ab igne Lunari hora 5. min.10. sec.o. aëre Lunari. hor.5. min.5. sec.o. à Terra Lunari.

Tres (inquit) semper vmbras habui , quarum minimam quæ nigerrima erat Meditullij solidi Lunaris fuisse existimo ; mediam quæ sanguinea Lunaris aëris ; extimam, quæ crocea , fuisse Lunaris ignis. Crocea semper fuit duplo latior quam sanguinea , & medium ipsa Digitum comprehendit exactè. Si fidea meis Tabulis sua stabit Parisiis, eadem cœpit hor.10. min.9. ad summum ; desiit hora 12. minut.16. satis præcisè cum defectu Digitorum 5. min.o. nullus dubito quin quidquid eius fuerit apud vos obtentum ad me sis destinaturus illicò , ad eum modum quo Eclipsin illam præpetibus pennis transmisisti quæ conspecta fuit postremo Februario , sic tamen vt simul etiam mittas conspiciendam Ianuario proximo , cuius Phases Cardinales tres vobis patebunt aliquantò quàm nobis pleniùs.

Anno 1646. die 30. Ianuarij conspicietur Eclipsis Lunæ totalis , cuius

	Parisiis.	Æquatio daret.	Hercij.	
	Hor.min.sec.		Hor.min.sec	
Initium.	4. 6. 25.	3. 5n.	4. 24. 25.	Penumbra anteuerteret fortè ad 30.m.
Immersio.	5. 3. 32.	4. 48.	5. 21. 32.	Optica fallacia extendet fortè ad m.5.
Medium.	5. 53. 0.	5. 37.	6. 11. 0.	*Post mediam noctem.*
Emersio.	6. 42. 23.	6. 27.	7. 0. 23.	Iudicari poterit citiùs emergere.

Hæc tempora æquatio Dierum daret totis 15. vel 16. minutis maturiora , magno discrimine.

Etiā hic Exeligmus anni 1628. quod ideo admoneo , vt de huius experimento constet an non illic vobis Aquis-Sextiis postumarint tempora totis 10. minutis sicuti scribebam.

Interim autem sciendi desiderio torqueor quid cogites tu super viris Sanctorum Prouincialium edendis Marij Donati atque aliorum ? quotum sunt præclara monumenta in Codice illo Forcalcariano , qui nunc est penes Episcopum Sistaricensem. Qui tanta patriæ tuæ præstitisti , præsta hoc quoque quo nihil est præstantius.

Lego in vita Peireskij accepisse illum aliquando Babylone antiquâ , laterculorum fragmentum , inscriptum literis ignorabilibus. Ego quidem quos Plinius commemorat certus sum complexos Epocham Diluuij 480. annis ante Phoroneum huc est ante

Christia

Christianam Epocham annis $2310\frac{1}{2}$. fermè, eáque est diluuij mei tandem aliquando prodituri materies. Velim ergo (quod tuo commodo fiat) exemplum illorum ad me transdi, vt vel lucis aliquid illis afferam vel ab illis auferam, siquidem iidem sunt cum plinianis. Infinita alia lego in vita illa quæ vitam mihi breuem faciunt. Ita coràm de iis tecum agendi amore langueo, sed hæc Deus aliquis fortè dabit, & beata pax; quæ si Europam nostram semel reuiseris, non tetracto de reuisendo te meaque altera Patriâ Prouinciâ fortè illic me relicturus.

Loxiam meum toto hoc anno recudi nec semel, atque ad eam certitudinem perduxi vt non existimem superfore de quo dubitetur, at enim delibero mecum de Titulo insigniendo Parastatis Illustribus Te ac Pythea. Quare oro, velis ad me Iconem tuam destinare, item & Pytheæ, concipiendam pro modulo præstantis alicuius Massiliensis & cordati literatique viri. Interim autem hoc habe. Deprehendisse me ἔξαρμα Norimbergense atque in illa vrbe VValteriani obseruatorij graduum 49. min.27. sec.4. vel 5. vndu conficio obliquitatem anno 1488. & 1491. fuisse grad.23. min.30. sec.52. quæ nunc est grad.23. min.30. sec.15. tantum, decrescens etiam-num, etsi eam Bullialdus iuxta cum Phocylide faciat increscentem.

Et ad Bullialdum quidem erant quæ scriberem, vt literatum commercio amicitiam cum illo viro (quem pro eo ac meretur suspicio) contesserarem: sed audio abiisse illum in Italiam ac Venetias, an fortè petiturus Byzantium aut Alexandriam, aut vtrumque? & certum nobis daturus ἔξαρμα vtriusque loci? dignus profectò est isto vindice hic nodus, si minùs plenè soluit illum Bartholomæus Crescentius, & relationes quædam Nautarum quarum mihi ante 35. annos copiam fecit Galterius noster Aquis-Sextiis, & de quo videor retinuisse gradum Alexandriæ 31. min.12. Nam posteriùs Batauorum relatio inter grad 31. minut.10. vel 31. 12. me incertum reliquit. Ac miror Bullialdum retinuisse gradus antiquorum Gnomonicos Ptolomæi ac Pappi 30. minut.58. cùm neque tu quidquam certius de obseruatione vlla perscripseris ad me, neque gradus illos meos 31.m.10. credam erroris conuictos Post tantum temporis ex quo Loxias meus primùm prodiit. Cuius non dico assertio, sed vel sola admonitio excitare prouinciales omnes debuit ad aliquid tentandum. Multa erant quæ scriberem alias, nisi alia me premerent, simul vt sit reliquum aliquid in aliarum literarum argumentum, finem ergo facio, sed eum altero tui nominis Anagrammate Γνωμονολάτρῳ eccisto.

Sis prosper nudis: at sit gemina DEVS spes.
Vis Sidus penetres? Spes tuas grandis INOPS.

Digno (me Deus) quod tumulo tuo inscribatur, nam & morum est tuorum Elogium & desponsæ tibi æternitatis εὐλόγιον. Quàm ego cum inituro 9. Anno feram tamen nec nisi post multos Ianos visendam ad precor. Bruxellâ 25. Nouembris 1645.

Tui Plenus,

GOTTIFRIDVS VVENDELINVS.

Quoniam quæ iam scribebam non sunt destinata cum sui diei cursore, addam quod te magis etiam obstringat ad laterculos illos Babylonios mecum communicandos. Cameum illud sacelli Regij quot Interpretes nactum sit tu scire potes, mihi diuinandi potestas superest. Qua ad interpretamentum vsus. Video (si quid video) expressam illo adoptionem Tiberij quàm Respublica siue autem Roma admouet Augusto inter Scriboniam & Liuiam sedenti & serpentina ægide amictum, qua indicatur Ciuilia bella, & in eius Caput coniurationes sublatas. Qui adstat post tergum Mars & Gradiuus, pone quem Rhea Syluia sedet in δίφρῳ. Is Iouem affatur vt sicut volens libénsque Romulum ex se genitum non Pegaso Bellerophonteo sed equo suo subuectum in Sidera in Deorum numerum admisit ita porrò & altera ex parte Iulium pone subeuntem Diuum admittat, Orbémque Terrarum Anchisæ siue autem Æneæ Posteritati gubernandum æternùm decernat. Deuictarum, sub isto Augustæo Cælo gentium imagines videor agnoscere Sicambros illos quos apud Strabonem & Paterculum legere est. Actuarius ille qui Posterganeus sedet, Parthus Rex videtur. Omine desumpto à Perse Macedonum vltimo Rege cuius filius scriptum Romæ fecit, quale quid de Parrho sibi pollicetur adulatio. Post Tiberium pueruli, Cajus mihi sût & Lucius: quibus nimirum mortuis ille adoptionem meruit. Hæc an feliciter interpretatus sim tu iudica; & iudicij tui me participem facias, facies verò si laterculorum quos dicebam exemplum aliquod transdas.

Dum hic sum, nactus Doctissimi Mersennij nuperum opus, reperi paginâ 369. factam mei mentionem sanè quàm honorificam. Quo nomine me debitorem illi profiteor supra quam sim soluendo. Quod autem illic miretur asseri à me hibernas oscillationes horarias plures esse quàm æstiuas; sciat (oro) me experimentis innumeris hoc deprehendisse. Etenim sumpto Oscillo ferri ponderis librarum 52. de suspensura pedum 45. in Templo meo neque autem consulto horisonio, sed Clepsydris vsus duabus, deprehendi iam annis aliquot continuis & obseruationibus iteratis ac repetitis sæpissimè hiberno Cælo seu sudo illo siue humido siue gelido siue tepido iactationes semper 493. vel 494. constantiùs quàm vt casus credi queat, eiusdem oscilli ac suspensuræ iactationes æstiuas Sole Apogæo habui in iisdem Clepsydris & quocumque item Cælo habitu 473. vel 474. continuis iam aliquot annis diebusque ante & post Solstitium aliquam multis. Ea res me perpulit vt iam etiam demonstrari posse confidam, & Terram moueri. Et quotenis minutis suam Diametrum per auram æthercam peruolitet. Nam quia certo certiùs deprehendi casum hunc ad centrum telluris ea celeritate

leritate increſcente fuere vt lapis peruenturus ſit illuc intra 12. minuta adſummum, illicque habitutus eam bormam, quam ſi habuiſſet iam inde à principio caſus totam Semidiametrum peruolaſſet minutis 6. ad ſummum, quantam babet ipſiſſimum punctum centri, quamque ipſe (pars magnæ matris bomogeneæ) quærit & affectat. Profectò ſicut centrum Telluris Sole Perigeio celeriùs mouetur quàm Apogeio, mirum non eſt, ſi caſus lapidis illud ipſum æmulatur. Rurſum autem hinc conficio centrum illud ſpatio minutorum 5461. percurrere medio motu Semidiametros ſuæ telluris 244. vt minimum quanniſper Sol Semidiametras ſuas 4. percurrere videtur planè vt Diametri Telluris & Solis hinc colligantur ſicut 1. ad 62. vt nimimum, vel vtique 64. quod aliunde probatum dabo etſi adhuc hæſito de 5. ad 60. propter rationes alias bene multas. Cogitata illa Mathematica vt ſublimia ſunt & mentis valde erectæ ac depuratæ, ita vt & ille & Tu me ex æquo puriſſimis veſtris precibus ac ſacrificiis complectamini ardentibus votis opto. Idem ego qui heri. Scribebam hæc 26. Nouembris in Ædibus Chifletianis. Vbidem ſaluto amicos in Prouincia meos, ac nominatim ampliſſimum Arnaudum Miræ-Vallis Toparcham. Ad quem literas iſtas feci, ſed à te legendas, præbendas, deſtinandas, cum inſcriptione cuiuſmodi ad illum pertinere tu ſcires.

Reuerendo, Clariſſimo, Doctiſſimóque Viro D. D. PETRO GASSENDO, *Theologo, Philoſopho, Mathematico Summo, S.*

REuerende, Clariſſime, Doctiſſime Vir, Cùm Traiecto Lugdunum abiturus tuus meuſque Bornius Vale mihi diceret, multus de te nobis ſermo incidit occaſione libri de Proportione quâ grauia decidentia accelerantur, &c. nuper à te editi; quem, vt erat ad me miſſus, incompactum manu tenebam. Hic ego multiplicem & ſolidam tuam eruditionem, ille ſingularem tuam comitatem, vterque liberam tuam dexterrimámque philoſophandi rationem nobis mutuo commendare cœpimus. Quo factum, vt cùm ille poſt biduum triduum-ve ſcripturum ſe tibi ſubiungeret, paratúmque ſi quid & mihi placeret, ſuis incluſum literis ad te bona fide tranſmittere, conditionem mox arripuerim. Hinc natæ hæ ad te, Clariſſ. mi Gaſſende, literulæ: quas vt verecundiori, dummodo in Gaſſendum modo in me oculos mentis defigo, ſcribere tamen auſus ſum. Tua enim tantopere deprædicatâ mihi comitate fretus, in ſinum quoque tuum deponere quid verear & affectum illum meum quo te proſequor, & obſeruantiam quâ te ſemper colui? Verùm ne me Paraſitaſtrum credas, plura de his addere ſuperſedeo. Ad alium te nunc vocabo puluerem. Ex appendice Exercit. Fluddiſticarum, ex Epiſtola de ☉ humili & ſublimi ad ad F. Licetum, ex alia ad Gabrielem Naudæum de 9. Planetis circa ♃ detectis, ex Bullialdi Aſtronomia Philolaica, ex ☿ in ☉ viſo Hortenſij (tuum enim videre nunquam licuit) aliiſque ſatis perſpectum habeo, continuâ te operâ Cælo inuigilare, nec ſi quid obſeruatu occurrat dignum, facile inexpertum relinquere. Non eſt itaque vt dubitem, quin Eclipſin Solis præcedenti anno menſis Auguſti die 11. St. Vet. viſam obſeruaueris, modò Cæli vobis clementia fauerit. Beabis me, ſi quæ ad illam tibi certa, communicare non dedignaberis. Nam & ego obſeruaui partim immiſſo per Teleſcopium in cameram obſcuram Solis radio, partim per amplum ſextantem, quo Solis capiebatur altitudo: ſed finem tantum. Initium enim & quantitatem denegauêre nubes; fato harum regionum neſcio quo, non neſcio quanto. Eædem nobis inuidêre ouperam Lunæ Eclipſin quæ in 25. Ianuarij St. Vet. incidebat. Vix dubito (nam id calculus poſtulare videbatur) quin circa medium in Cælo Luna prorſus euanuerit, vti contigit Keplero an. 1625. & nobis hic anno 1642. interim tamen ſiquidem in demonſtratione hîc non verſer Geometrica, ἐπέχω, donec vel à te, vel ab alio Viro Docto, quid hac in re factum ſit edocear. Pluribus mi Gaſſende (patere vt ita te compellem) hac vice te non detinebo. Finiam (nam id charta monet) ſi hoc vnicum te rogauero, vt redames Tui amore ebrium IACOBVM RAVENSBERG. Solutim Traiecti ad Rhenum 2. Maij Iuliani, anno 1646.

Summo, Clariſſimóque Viro D.D. PETRO GASSENDO,

HENRICVS BORNIVS, S.P.

MAgnas tibi habeo & ago gratias, Vir Magne, quod mei memor doctiſſimas tuas Epiſtolas vnà cum gemino inauguralis tuæ orationis exemplari mihi dono miſeris. Donum hoc tuum vehementer mihi gratum fuit, at gratius ſanè fuiſſet ſi epiſtolio concomitatum ad manus meas perueniſſet. Nihil enim mihi gratius vnquam fuit, quàm ex literis à te mihi redditis de rerum tuarum ſtatu, tuóque in me continuo affectu certior fieri. Verùm quemadmodum plurimis iam detraheris & inquieraris vndique curis, ita in aliam occaſionem literas, ad me pro tua in me beneuolentia exarandas, differre neceſſe habuiſti. Nihil tibi impreſentiarum gratitudinis teſtandæ ergo remitto, verum ſimul ac Regij Phyſica (de qua pluribus ad Martellum noſtrum) typis deſcripta fuerit, exemplar illius vnum, aut (ſi placet) alterum tibi tranſmittam. Literas quas meis incluſas inueniſti dedit ad te Vir Doctiſſimus Rauenſberg. Matheſeos in Vltraiectina Academia Profeſſor, cui cùm plurimus de te quotidie mecum eſſet ſermo, ſcire ex me tandem voluit, num in graue tibi eſſet, ſi tibi pro ſummo ſuo in celeberrimum tuum nomen ſtudio Epiſtolâ aliquâ ſalutem diceret. Iuſſi Virum

Doctum,

Doctum, ac tua amicitia planè dignum, ſecuro eſſe animo, tibique nihil gratius euenire poſſe affirmaui, quàm ab illius ſimilibus, qui ſolidè bonam mentem amant, humanè ad literarum vltrò citróque mittendarum commercium ſollicitari. Quæſo te itaque, Vir Magne, vt Viri Docti ſummi tui cultoris baſce literas, niſi graue eſt, reſponſo aliquo digneris. Cæterùm beauit me Sorberius noſter quod duas ſimul tui imagines oculis meis obiecerit, mentis ſcilicet & corporis, quarum tamen alteram, quippe à te ipſo profectam, alteri, à pictore valde mediocri delineatæ multùm præfero: Qualiſcumque tamen illa fuerit, primâ data occaſione, vt deſiderium abſentiæ tuæ, quocumque poſſum, ſolatio leuem, illam à pictore depingendam mihi curabo, donec ſubtiliori alicuius artificis manu huic veoerandi tui vultus vmbræ, imò via vmbræ, meliùs ad ſimilitudinem tui præciſa imago, qua muſæum meum, dum viuam, condecoretur, ſuccedat. Summopere etiam mihi totique bonæ menti operam nauantium choro, gratulor, quod tandem animum appuleris ad Epicuri Philoſophiam, tantis votis à nobis expetitam, prælo ſubiiciendam. Iam animus eſt in Doctiſſimo illo tuo ſcripto euoluendo occupatus, quippe in ſolidum perſuaſus magnos inde ad ſe redituros fructus. Vrge ſolummodo operas, ne moras nectane, & gaudia noſtra moretur. At tu interea, Vir Magne, amicitiæ meæ ſummum decus, Vale, & me quem hactenus tanto affectu complexus es, rogo, amare pergas. Dabam tolutim Hagæ Comitis 28. Maij 1646.

Clariſſimus Heereboordius cui alterum orationis tuæ inauguralis exemplar dedi petiit à me vt peramicè te ſalutarem, tibique ſuo nomine omnia ſua offerrem. Iterùm Vale, Eruditorum decus.

Reuerendo ac Nobiliſſimo Viro D. D.
PETRO GASSENDO,

IOANNES OVGEVENT S.P.

QVod imbecillæ preces meæ apud Excellentiſſimum Principè obtinere non valuère, id grauiſſimæ mihique gratiſſimæ interceſſioni R. D. T. vltrò conceſſit. Deus Opt. Max. beneuolentiſſimo & promptiſſimo Reuerendæ D. T. in afflictos patrocinio per præmium reddat; ego æternæ gratitudini non indormiam; adhuc tamen ab Excellentiſſimo Principe propter aliqua negotiola præſtanda, duorum fortè menſium ſpatio humaniter ad manendum inuitatus, te Patronum meum continuâ debita, etſi minùs dignâ gratiarum actione, diſceſſurus, non fruſtrabor; valeat diu feliciſſimè Iunij 5. 1646.

Reuerendæ ac Nobiliſſimæ D. T. addictiſſimus obſequentiſſimus IOANNES OVGEVENT, ROXOL.

Summo ac Celeberrimo, Viro D. D.
PETRO GASSENDO,

HENRICVS BORNIVS S.P.D.

CVm amico meo nuperrimè intellexerim Carteſium hortatu quorumdam aggreſſum eſſe refutationem poſterioris tui contra ipſius Metaphyſicam ſcripti, non ingratum tibi fore iudicaui, te illius à me certiorem fieri. Latinè tibi non reſpondit, ſed Gallicè; quia tota illa Metaphyſica eum omnibus obiectionibus, & reſponſionibus in vernaculum veſtrum ſermonem verſa iam in Gallia typis deſcribitur. Verùm, vt ſincerè tibi meam de hoc Carteſij molimine ſententiam aperiam credo ipſum Æthiopem dealbare, nunquam enim ſe ex illis, quibus illum, irreritum tenes, laqueis expediet; ſic mecum iudicat optimus Regius cui propter editionem Phyſices Carteſius etiam non parùm eſt infenſus. Subolfecit, eredo, ibi quædam lectum iri, quia ſuis placitis abludunt, Vtinam Optime Gaſſende, eximius alioquin ille Vir mitiori eſſet erga diſſentientes ingenio, moreſque tuum æmularetur. Regij illa Phyſica ad finem properans, & iam ad vmbilicum perducta fuiſſet, niſi ſculptor operas moratus fuiſſet. Simul ac publici erit iuris ad te exemplar tranſmittam, in ſignum gratitudinis meæ erga te beneficiáque, quibus tibi obligor. Interea te ſubniaè rogatum volo, vt literarum vltrò citróque mittendarum commercium, iam aliquandiu mea culpa interruptum; iterùm inter nos feruèat. Non enim tua mihi nota virtus patitur, vt verear, ne ægrè tuleris, quod te inſcĭa, Epiſtolas, quas imprimendas me curaturum promiſeram tibi remiſerim: cùm incuriæ meæ imputari non debeat, quod fallacibus Typographorum quorumdam promiſis eluſus fuerim. Commendaueram tibi tanquam de meliori nota doctiſſimum, & tua amicitia digniſſimum, iuuenem Ioannem Merry vvater neſcio an literas meas tibi reddiderit. Iterùm te quæſo & rogo, Summe Vir, vt hunc meum amicum omni virtutum genere ornatiſſimum, ac bonæ mentis indefeſſum cultorem, aliqua fauoris tui parte dignère. Interea Vale, & immortalis tui nominis ſolidiſſimum cultorem redamare perge. Dabam tolutim Lugduni Batauorum 9. Iulij 1646.

Viro Maximo, Incomparabili, Domino
PETRO GASSENDO, *Theologo, & Profeſſori Regio,*

SAMVEL SORBERIVS εὐπράττειν.

DVdum eſt quod ad te nihil literarum ſcripſi, quamuis ab appulſu iucundiſſimas tuas acceperim, quibus de Libro Viri Summi ſententiam tuam exponis. Sed quæ mihi peragenda fuerint, quantique momenti negotia non ignoras. Nunc Leydam concedo

cedo Lares ibi fixurus, quod faustis vtinam auibus fiat, atque ex vtilitate sit mea, aliorumque, quibus bonæ mentis studiosis domus nostra patebit. De editione Apologiæ Epicuri audio lentè & tardissimo passu rem procedere. Quàm vellem codicem tuum tradidisses? Effecissem enim vt Blauius posthabitis exteris omnibus opus illud desideratissimum velocissimè promouisset. Sed de reliquo opere, quæso, cogitemus. Affinis quidam meus est circa Brumam huc reuersurus; iuuenis est qui Sapientiæ & mercaturæ studia coniunxit; cui proinde tanto incunctantiùs librum committere posses. Scribe igitur quamprimùm Hagam apud D. *Rewand* quid tibi animi sit, vt moueam affinem cum Lutetiam redierit, & Typographo, tuique nominis cultoribus spem iniiciam, aut dilationem spei æquius sanè illi ferant consilij tui facti participes. Vale, Vir seculi nostri primarium decus, & me amare perge qui te semper, seu mortali in corpore diuum ἢ σῶμα ϐρὶος colam & venerabor. R. P. Mersenno salutem plurimam, atque versus tradas, quæso, amici cuiusdam filiorum D. Hugenij Præceptoris eruditissimi. Hagæ Com. Kald. Septembris A. S. 1646.

Scire velim an ad Guitandum nostrum rescripseris, Vir est non spernendi acuminis, quem si responso digneris vel breuissimo, ad maiora, quibus impar non est, simulabis. R. P. Mersennus nouit hominem & apud Rozellum vidit Nemausi.

Reuerendo admodum, Clarissimóque Viro Domino PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesiæ Præposito, & Matheseos Professori Regio,*

GOTTIFREDVS VVENDALINVS ὑγιαίνειν ἢ ζῆν.

DVM hîc sum Virorum summe occupatus (vt soleo) rebus priuatis amicorum quos tueor: ecce die 17. huius mensis hora matutina inter secundam & tertiam ereptum mihi *Erycium Puteanum* quem sanū & incolumem die 4. Septembris reliqueram: Ecce alterū de te nunciū, qui eminus his exploratum Cælum cominus peruadere voluisse narrabaris. Ego qui sexagesimum & sextum iam annum numeraui quàm penè Puteanum vbi est lætum mœstus adij! Sed recreauit me melior de tua valetudine fama, itaque tecum hactenus viuere opto, donec saltem sarcinas colligam, & quod est sub manibus perficiam. Tantò id cupidiùs quantò me video postulari vltrò à Bullialdo: cuius ego totum opus totis his octo mensibus studiosè perlegi. Si quid de illo censeam quæris: absolutæ subtilitatis Astronomum loquitur & Geometram artis reconditissimæ. Vnum doleo, cùm cæteras meas obseruationes non improbet in Eclipsi anni 1642. se inscripsisse aduersum me Actione Falsi, quasi ego tantus natu hoc profecerim vt cum splendore existimationis discerem mentiri. A quo certè crimine me absoluunt Lugdunenses Bataui, vbi Golius in obseruatorio Academico Initium factum scribit (ex altitudine Reguli grad. 31. min. 22. sec. 50.) cum hora 12. min. 0. sec. 12. Digitos sex obtentæ, & (ex altitudine caudæ ♌ grad 42. min. 35. sec. 40. cum hor. 12. min. 57. sec. 34. Istos tamen ego propter Opticas fallacias in septem totos facile extendo more solemni. Quæ quidē vtraque, sed principium insigniter cōspirat cū obseruatione mea supra omnem fidem, & ad miraculum industriæ. Obseruationem hanc cum hoc mense Iunio demum nactus sum, & quidem adnitente hanc in curam Hugenio Magni Principis Camillo iámque Seleheimi Toparchæ, cuius in me affectum Epigramma (quod eius in libris est nuper editis) testatur. Multa sunt alia quæ cum Bullialdo communicanda in præsentiarum cogor, differre, quod non sum apud meos Libros. Itaque nec plenè respondeo ad illas quas abs te missas die 6. (ni fallor) Martij accepi Leodij: & simul rediero domū dabo operam sedulam vt expectationi tuæ fiat satis. Hoc interim inter fatus, Eclipsin Ianuarij postremi propter nubes nulli Belgarum conspectam. At in compensationem illius, vidimus nos Hercij finem Eclipseos Lunaris die 27. Iulij, qualem penumbra repræsentauit euidenter ad hor. vsque 7. min. 55. circiter: ascenderam Templi mei turrim, tantillum saltem de Parallaxi ☽ lucrifacturus, vnà cum aliis vegeti visus amicis, qui priores me quamquam Telescopium vsurpanti, viderunt Lunam per aërem ἀτμιδώδη superiore parte (contra quam oporteret aliàs) multò hebetiorem quàm inferiore meus Calculus finem dabat (si rectè memini) hora 7. min. 25. ita penumbra tenuerit min. 30. quomodo tibi iuxta mecum idem contigit anno 1638. Eclipsin quæ futura est mense Ianuario proximo & quidem in ipso Lunæ Perigein tandem aliquando decidet quidquid super dierum æquationibus inter Bullialdum & me controuertitur, quamquam ipsa horna, à te obseruata toto ferè Semi-horio posterior calculo Bullialdo, meo non nisi 9. minutis postumat, paucioribus etiam si præter intermorium captatum tibi tempus ex altitudine Lunæ aliis præfero, sic enim consensio est inter nos stupenda. Plura non addo in præsentiarum, quàm vt intelligas me tum demum videri valere, cùm te valere cogito & (spero) quantocyus intelligam sic futurus tam hospes quàm te valente valens, in tui recordatione vnicè viuus. Gottifredus VVendelinus. Bruxellæ 20. Septembris 1646.

Saluta (oro) P. Mersennum Petauium, Futnerium, & quem iam commemoraui Bullialdum futurum aliquando Sosigenem nisi me ratio fugit & illum φιλαλήθειαν. Interim processum Apheliorum Veneris & Martis (fermè & ☿) quam partiliter ille mecum docebo, quid illum fugerit in ♄ & ♃.

Meus Calculus Eclipsin hanc posteriorem exhibet Massiliæ adhuc conspectam totū ferè quadrantem horæ post occasum Solis. Nec dubito super ea te iam adtæ perscriptum, oro,

communica. Vt & quidquid super priore acceperis vndecumque. Iterũ ac solidum Vale.

Reuerendo admodum Clarissimóque D. PETRO GASSENDO, *Cathedralis Ecclesiæ Diniensis Præposito, Regio Matheseos Professori,*

GOTTIFREDVS VVENDELINVS S. P. D.

OCtauus iste est dies, Vir Clarissime, cùm ad te scripsi. Et quamquam præter id quod tunc scripsi nihil admodum aliud habeo quo te occupem, nõ potui tamen non testatum facere quantum te vnum semper cogito, qui de hoc solo argumento materiam scribendi sumo: sterilem quidem dices, quod in me verum est, sed in te Gargara sunt & messis plena. Credo iam inductum tibi, vt credere velis, non oscitanter me obseruasse Eclipsin illam 15. Aprilis 1642 & circumspicere vos omnes quid lateat fallaciæ non quidem in Meridianorum interuallo, quod vtcumque certum est, sed in ipsis instrumentis, quibus vsi estis; quod vt seriò examinetis, res ipsa vos orat & posteri. Quod ad Lunares Prostaphæreses attinet ex æquo imas cum summis æquales, id mõstri ne sollicitum habeat Bullialdu, cogitet, me prima illa meæ lampadis face. *In calis par est hodierna crastina summa*, me dimidium tantum eius quod dicendum habui dixisse. Duo sunt magna Mundi corpora suos dies noctésque alternantia, Luna & Tellus, hæc quidẽ hor. 24. præcisè, illa hor. 708. m. 44. sec. 3. ter. 12. præcisissimè semper, nullà ingestà varietate, quantumuis Anomaliæ videantur reclamare. Longa multiplicique obseruationum fide sum edoctus: qui vmbilicus aut cuspis in Luna circa quadraturam (hoc tempus est commodissimum) incipit illuminari hodie, cui scilicet Sol incipit oriri, semper ac constanter relatis diebus 29 hor. 12. min. 44. sec. 3. tert. 12. rursum eodem modo illuminandum. Itavt Lunares Creaturæ dies item suos sentiant æquabilissimos. Nuuquam vt alia dies, sit horarum 700. alia 720. quod nec esse foret Anomalias expendenti, profectò *Spiritus vita est in Rotis.* Tibi non addo plura. Quoniam ergo Luna æqualibus temporibus suo Sole frui vult æqualiter, hinc prodigiosa illa, & in speciem ἀνωμάλιστον Prostapheresεon oscillatio cogitationes nostras in corticem Geometricum defixas iactat omni oscillatione vacillationes, ne cogitemus viam Lunarem suam orbitam longè aliam facere ac nobis [illegible] occupatis in mentem venire patimur. Ea enim neque circulum describit, neque Ellipsin, sed Oualem planissimè, vt scilicet ab Apogeio ingrediatur intra Ellipsin vsque ad distantiam mediam, inde Ellipsin egrediatur. Vnde fit vt supra medias longitudines Ellipsis media sit inter Oualem & Circulum, infra easdem Oualis iam media incedat inter Circulnm & Ellipsin. Atque ita etiam Geometricè Prostaphæreses oscillato

Epistola ad Gassendum.

demonstrentur, si semel Oualis Geometricè sit cõstructa, quod Bullialdum scio momento effecturum pro illa fœcunditate ingenij quam in illo elucentem stupeo. Cui & hoc (à me salutato) suggeres, obseruationem Saturni antiquissimam illam non cadere in diem 2. Martij (quod Prolemæns doceret) sed in diem 31. qui reuera illo anno fuit 5. Xanthici. Quo semel agnito (sicut & alij sunt in Ptolem. [illegible]) & situs Lunæ quem Ptolemæus æuo suo se obseruasse scribit ad vnguem paria facit cum Cælo, & Annus Saturni Tropicus dies habet 10747. hor. 22. min 12. & Aphelij processus annos habet illos meos sanè quàm exquisitè, & de hoc semel cõstituto Iouis quoque Aphelium quem seruet motum elucescit, iuxta mecum: Et ad Mercurium quod attinet; in antiquissima illa obseruatione nimis item credulus fuit hallucinanti Ptolemæo, nimis eidem diffisus est obseruationem suam Lunarem cum ☿ comparanti. Rectissimè sanè Aphelium Mercurij sub Ptolemæo definit in gr. 5. vel 4. ♍ illud non rectè quod obseruationem antiquissimam habitam anno Dionysij 23. sic

interpretatus iuxta cum Ptolemæo, quasi ☿ fuerit comparatus cum Boreali & media frontis ♍, cùm reuera fuerit facta istæ comparatio cum media & Borealissima frontis, stante tunc Mercurio non in grad. 1. min. 57. sec. 30 ♍ sed supra 6. gr. eiusdem signi. Vnde & latitudo eius maior, & nodus aliorsum reponendus est atque etiam hic vnà cum omnium Planetarum Nodis aliis contra signorum ordinem retrocedit, & denique lampadis meæ tertium lumen elucet. Doleo atque adeò indignor solertem Virum Lunares Ptolemæi consignationes vitasse pro scopulis qui reuerà pharus erant & portus tutissimus. Sed viuit adhuc vegetus & valens, & qui vt nuper scribebam sibi suus erit Soligenes. Hæc cùm ad te scribo, ad illum quoque me scribere existimo, & an falsus sum ipse vel silentio indicabit vel scripto, quo si me cohonestet, beabit vtriusque vestrûm plenum Gottifredum VVendelinum.

Scribo vtcumque festinò, quæ omnis erit mea culpæ deprecatio si quid (quod non pudet) peccauero, Reuerendum Mersennum & Furnerium, sed & Eximium VVasselarium à me quæso saluta. Bruaellæ 28. Septẽb. 1646.

Admodum Reuerendo, ac Nobilissimo Viro D.D. PETRO GASSENDO, S.

NObilissime ac admodum Reuerende Domine,

Nescin quid me magis promissorum fecit contumacem: tuæ ne humanitatis & beneuolentiæ

uolentiæ candor, an mei obsequij & gratitudinis in te continuanda materies? vt certium fierem importunus; quicquid sit, vt amici ita & clientes musicis non absimiles non semper tempestiuos audientibus ferunt soños; meas tamen literas Reuerendæ Dominationi tuæ accipio non ingratas; tuæ verò sunt mihi delicium: quibos testaris quicquid me rerum attineat Reuerendæ D. tuæ esse cordi: Vnde & illa beneuolentiæ plena apud humanissimum Dominum Neureum processit mei recommendatio. Quis Deorum immortalium te fabrum fortunæ & gratiæ apud tuos, mihi extraneo, nisi singularis virtus & innata tua fecerit humanitas? Abeunti ignoto viaticum credidisti: commendatione apud Illustrissimum Comitem auxisti: & vlteriorem si qua in te expediret humanissimè promisisti; meis ergo officiis, adhæc, sterilescentibus, sit tibi merces pulcherrima virtus. Nunc quibus fortunæ velis nauigem Reuerendæ Dominationi tuæ fautori meo paucis aperio. Studium linguæ nostræ negotiorũ mole Illustrissimum Principem aliò auocante, æstate quidem tepebat, hyeme verò penitùs obriguit & conticuit, me interim panem otiosè comedentem pudet, & Lupum (vt aiunt) auribus tenere pœniter. Aliquot ante Septimanis ab humanissimo Domino Neureo de conditione mea cum Illustrissimo Principe peragente amicum accepi responsum: vt linguæ Gallicæ incumberem; & si rebus meis consulere melius vellem: Reuerendæ Dominationis tuæ vlteriorem apud Principem Illustrissimum vrgerem recommendationem; verùm ego Reuerendam Dominationem tuam, vlla abstineat, obnixè precor; quid enim absente promerendi per laborem occasione, importunas ab hominibus velim extorquere eleemosynas; otioso interim panis (& si contra Diuum Paulum) & spes excusandæ ignauiæ ex instructione leuissima Illustrissimæ Virginis gliscens sufficiunt; tali statu gaudendum, qualem ipse certa incertis postponens acceptaui. Verùm tamen, Kρεα qui senuere canant ἀϋτεω in aula: Ego verò breui ab hoc choro me expediam, nec in longum aulica spe abripiar. Nunc quia sic fata sortem meam conglutinauere, præsens vita (donec quo titulo vocatus fueram id saltem scripto etsi non docendo præstitero) transigenda: & Reuerendæ D. tuæ beneficentissima voluntas, ac immeritum patrocinium intimo pectore æternùm retinenda. Pro illa porrò liberalissima apud Doctissimum & humanissimum Dominum Neureum mei recommendatione Reuerendæ Dominationi Tuæ gratias ago immortales: eâ me prosequitur beneuolentiâ, quæ ab homine literarum gloria & morum sinceritate ornatissimo possit expectari. Da tandem importuno veniam, viuéque felicissimè ac diutissimè Deo, literis & amicis: nec-non minimo ac humillimo Reuerendæ Dominationis tuæ

Clienti IOANNI OVGAVIGNIO ROXOLANO.

Admodum Reuerendo Clarissimo Viro D.
PETRO GASSENDO, S.

CLarissime Virorum Gassende,

Accipe, quod hîc nobis Cælum nuper dedit, Pluuiam purpuream; cuius iam scio ad vos peruolasse famam. Huius verò à me habe Historiam (quoad eius à me præstari potuit) totam vbi eam perlegeris, si iudicium tuum promes, illud vnum totius Galliæ instar apud me quidem erit sicut apud Tragœdum quemdam solus spectator Plato instar erat omnium Atheniensium. Quò magis etiam te oro, vt sicut ille suis non inuidit statuam sui, tu item effigiem tui sæculo non inuideas. Non est (mihi crede) vanitatis ostentatio saltem pati vt hoc à te impetretur: & ingratitudinis nota nostra tota sit hoc à te non petiisse meritò vt nos culpat posteritas. M. Antoninus Boionius Imperator cùm aliquando esset Niceæ in Bythinia. Vidit in vrbe Græcula Græculas ineptias populum statuarum. Et cum inter omnes vnam requireret omnium reliquarum populum, Hipparchi Astronomi neque is vsquam compareret, quàm viri istius admirator, tam Nicænis infensus, quod Ciuem suum fuisse nescirent aut ignorarent, grandi mulctâ millenorum aliquot modiorum frumentatione annua quam Populo Romano penderent afflixit vltima meritos. Digni erant & Massilienses pari pœna, nisi Pytheæ sui statuam possent ostendere, quam ego certum habeo illam esse eandem cuius tu mihi Iconem curasti. Ita & prismati suo insistit more illarum omnium quarum apud Ful. Vrsinum aliósque expressæ sunt imagines, Sophoclis, Demosthenis, Platonis & aliorum: Hoc ergo toties oratus, exoratus tandem esto: Loxias meus iam prodiisset, si à Magistratu Noribergensi obtinuissem maximam Solis æstiui altitudinem in illa domo VValteri quam incoluit ante annum 1495. Etsi enim iam certus sum Poli Noribergensis ἔξαρμα esse grad. 49. min. 27. non tamen hoc mihi satis est, qui vrbem illam scio, & recordor facilè occupare minutum totum, vt ex æquo verum sit & esse latitudinem eius gr. 49. m. 26. & gr 49. m. 27. Sed enim quoniam circa minutissima λεπτολογίαν non possumus esse satis anxij, qui etiam de secundis sollicitamus calculis, scripsi ad illos, vt vellent eum mihi honorem habere quem tam prolixè exhibuit Massilia vt certò posset constare de domo Vvalteri. Et si alioquin vel omnia me fallunt, vel eius latitudo est grad. 49. min. 27. sec. 4 vel 5. neque plus neque minus. Porrò enim maximam Solarem Prostaphæresin esse gr. 2. m. 0. sec. 0. præcisissimè. Ideóque excessum Semicircularium temporum esse dierum 4. hor. 1. m. 34. sec. 36. qui additi vel subtracti de 182. h. 14. m. 54. sec. 33. componunt

ponunt maximũ tempus Semicirculate dierum 186. hor.16. min.18. sec.10. isque fuit Semicirculus æstiuus ab ♈ ad ♎ anno nostro 1268. quando Apogeius ☉ fuit in hor.0. min.0. sec.0. ♋ Rursum dico excessus Temporum Semicircularium se habere ad inuicem vt sinus Apogæi eleuati supra lineam oppositorum cardinum. Itaque si Apogæus sit in grad.30. ♈ vel in grad.30. ♌ tunc verò excessus dierum tantùm 2.grad.11. min.41. sec.48, diésque æstiuos fuisse & fore 184. hor.15. min.36. sec.21. atque ad eum modum proportione. Quoniam erga sub VValteto anno 1488. Apogæus ☉ steterit in grad.3. min.48. ♋ hoc est grad.86. min.11. supra lineam oppositorum Æquinoctiorum cuius sinus est 99780. fuerit excessus totus dierum 4. hor.1. min.14. sec.16. Semicirculus ergo æstiuus fuit dierum in vniuersum 186. hor.15. min.38. sec.40. admodum.

Hunc autem Semicirculum æstiuum vt eliciam ex chordis VValteri (cum Parallaxi mea scilicet) non inuenio aliud ἔξαρμα VValteriani obseruatorij quàm grad 49. min.17. sec.5. Qua semel data, Solstitiales chordæ exactissimæ, & certissimæ omnium dant declinationes maximas grad.23. minut.30. sec.32. præcisissimè, quæ nunc est hor.23. min.30. sec.14. vel 15. ad summum. Sed de his alibi & id nominis quoque tui gloriam in posteros transdẽdam. Gaudeo Bullialdum præclarissimam peregrinationem suscepisse Bizantium, vbi poli ἔξαρμα inueniet grad.43. min.17. sec.45. si explorabit in Serralio, alioquin Peræ habebit supra grad.43, m.18. Faxit Deus vt huc ab illo discere mihi liceat. Tum & illud de Poli Alexandrini certitudine, sed & Portus Rhodiensis quem certus sum esse graduum 36. min.20. nihil aut plus aut minus. Atque adeò tu si ad illum scribes, vt & hoc agat meo nomine moneas. Inter hæc Eclipsin Ianuarij proximi mei calculi supputans Parisiis cœpturam hor. 8. min.3. sec.10. desituram hor.10. minut.15. sec.44. Medium vt in hor.9. min.9. sec.44. sit casurum. Si tu initium obtinebit captandis altitudinibus habebis forsan hor.8.m.7$\frac{2}{3}$, circiter, & finem circa hor.9. minut.15. & propter oculos tuos vmbræ factos facilè h.9. min.10. Sed quæso ausculta vel hîc mihi, & culminationes adhibe in consilium, experieris me non falli, si item oculos plurium aduoces qui de fine pronuncient vno ore sicut apud nos factum perscripsi. Non dubito quin R. P. Mersennus iam periculum fecerit oscillationum abs se institutarum per vtrumque tempus tropicum seu potiùs Apogæum & Perigæum ☉ successum præstolor auidissimè. Tu intereà Vale mea anima & ama vero pectore. (Raptim Bruxella 19. Octobris 1646.)

Tuum

VVENDALINUM

Epistola ad Gassendum.

Admodum Reuerendo ac Nobilißimo Viro Domino Domino PETRO GASSENDO,

IOANNES OVDEVIGNY ROXOLANUS S.P.D.

TAndem Aulico stadio peracto: in quo cum toties cæspitantem me singularis fauor & immeritum Reuerendæ Dominationis tuæ patrocinium benignè erexerint: gratias Reuerendæ Dominationi tuæ licet impares, ago & habeo immortales. Non minus interim gaudeo, mihique gratulor Galliam vidisse, ac in ea vixisse, quàm quòd eo tempore viderim & vixerim, quo Gassendi rara modestia, matura prudentia, & exacta sapientia, in orbe Sorbonico sua, non modò toti Galliæ, verùm vniuersæ Europæ clarè resplendebat. Infelix ego, qui huic lumini Parisiis degens fueram ignotus: dein factus notus, ab eo in Prouinciam elongatus, nunc adhuc longius Venetias secedo. Ædepol ducant an trahant fata homines nescio! Mihi nihilominùs absenti superest indelebilis beneuolentiæ ac beneficentiæ tuæ imago, grato animo & pectore æternùm retinenda; Tu modò diu felicissimè viuas atque valeas, Aquis-Sextiis 1646, die 2. Nouembris.

Admodum R. D. tua minimus ac obsequentißimus seruus I. OVDEVIGNY.

Admodum Reuerendo, atque Clarißimo PETRO GASSENDO, *S. P.*

QVemadmodum literas meas vltimas mense Septembri Anno 1645. exaratas, cum obseruatione & typo Eclipseos Solaris transmisso, te accepisse haud dubito, ita & tuas, eodem anno, & mense datas cum obseruatione accuratissima Eclipseos Lunaris communicata, mihi perquàm gratissima, licet admodùm tardè, ad manus meas peruenisse, scias: Vtinam par pari rependere possem! Sed nihil quicquam hactenus singulare in Cælo deprehensum. Ad illam ipsam Eclipsin Lunæ præteritam, vigilantissimum quidem oculum, tum temporis direxeram; sed frustrà penè fuit, eo quod Cæli inclementia, nubésque densissimæ Lunam obuelantes, id impediuerint, ita vt nihil omninò, præter initium & Phases sequentes deprehenderim. Primò initium ingruebat circiter, cùm lucida Lyræ ad ortum eleuaretur gradibus 46. min.8 horâ scilicet 5. min.21. sec.4. Secundò vmbra cùm Lunam ad 4. Digitos inuasisset, altitudo eius Lyræ capta fuit 41.grad. 57. min. ex qua elicitur hora 5. minut. 33. sec.36. Tertiò cùm vmbra ad dimidium Digitum vlteriùs Lunam terminaret, eleuabatur Lyra 49 grad. m.0. hinc horam tum fuisse 5. m.40. sec.48. certò deprehenditur. Quartò Luna cùm vndecim circiter Digitos obscurata appareret, altitudo Stellæ in pectore Cygni deprehendebatur gr.39.m.0. ex qua

iterùm inuenitur, fuisse hor. 6. min. 12. sec. 52. Nunc obseruationibus Iouis scilicet & Lunæ, obseruatu longè dignissimis iam iam instantibus nos accingamus: quod si quicquam mihi annotare & obseruare contigerit, non deero quin primâ occasione tuam R. Dign. illarum rerum participem reddam; id quod de te mihi vicissim polliceor. Selenographia mea adhuc sub prælo sudat, de qua maturanda, licet maximè sim sollicitus, omnemque adhibeam operam, nihilominus ante tempus vernale, cùm opus illud præter spem, in molem creuerit, vix vltima manus illi imponetur. Literas has inclusas admodùm R. P. Mersenno tradas rogo: si quid iterùm erit, quo tibi gratificari potero, animo lubentissimo atque paratissimo, id facturum promitto. Iterum vale, Virosque Clariss. quàm humanissimè saluta imprimis Eximium D. Bullialdum, nomine

Tuæ Reuerendæ Dignit. Deuinctissimi
IOANNIS HEVELII.

D. Laurentius noster Eichstadius nominis virtutisque tuæ admirator te iterùm quàm officiosissimè resalutare iussit.

Dabantur Gedani Anno 1646. die 15. Nouembris.

Clarissimo, Excellentissimo Viro Domino PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesiæ Præposito, & in Academia Parisiensi Mathematum Professori Dignissimo. S.*

TRansmissum mihi fuit, Clarissime Gassende, ipso ferè anni initio, egregium illud tuum de motûs acceleratione contra Cazræum, opus: quod quidem quanta cum animi voluptate legerim, effari pro rei veritate non possum; adeò mihi arrisit tum perspicua Galileanorum decretorum explicatio, tum subtilissima opinionis contrariæ refutatio. Constitueram autem & ipse tunc temporis aliquid ea de re scribere in Galileanæ sententiæ confirmationem, collecturus scilicet aliquas spicas, quæ tuam ipsius metentis manum fugerunt, vberioris exspes messis, quam aliis præripuisti. Verùm quoniam Nannetis degebam amœnissimæ vrbis delitiis irretitus, quibus non mediocriter afficiebar è molestissima nauigatione redux; nunquam mihi per otium licuit, quamuis per totum illud tempus otiosissimo, manum operi admouere, quoad vsque post meum à duobus circiter mensibus in hanc Prouinciam secessum intermissa diu studia resumpsi, relectisque noua cum admiratione tuis Epistolis præ-conceptam disputationem scriptis tandem mandaui, Cazræoque inscribendum esse duxi, responsum ipsius expectaturus, si quid fortè respondendum, ei succurrerit. Addidi autem aliqua de motu Telluris propter primam tuam ad eum Epistolam; in qua quoniam rationes contra opinionem affirmatiuam ab ipso adductas, satis superque probasti nihil necessariò concludere; meum esse existimaui idem etiam de Sacris Literis (quæ est altera contra Copernicum machina) demonstrare. Erciscundi igitur Philosophi partes agens, eas in hac controuersia esset, quoque Erciscundas ostendere conatus sum; frustraque à Ptolemæi & Copernici assectis pro suis opinionibus allegari, cùm & vtrique parti faueant & vtrique aduersentur, ideoque nihil certi ex illis quoad huiusce controuersiæ decisionem inferri possit. Visum autem hæc qualiacumque sint, tibi communicare, & censuræ iudicióque tuo submittere, vtpotè quorum author præcipuus extitisti, & quibus ortum dedit iucundissima scriptorum tuorum lectio. A te igitur peto Humanissime Gassende, vt hasce meas cogitatiunculas boni consulere, & (quod ardentiùs cupio) amicitiam tuam, quâ olim beare me voluisti, & (quæ tua bonitas fuit) suauissimis etiam monumentis confirmare, semper inuiolatam conseruare mihi velis. Vale, Vir Clarissime, diúque viue tibi tuisque amicis, tum etiam totius Philosophicæ Mathematicæque Reipublicæ bono. Gergouiæ Aruernorum 8. Kalend. Decembris 1646.

Tuus, tibique obsequentissimus & inutilis Seruus IACOBVS ALEXANDER TANNEVRIVS, *Patricius Parisinus.*

Tuam super hisce meis nugis sententiam summoperè desidero, sed veram eam sincerámque sicut & Mersenni nostri, cui idcircò rogo te illas vt communices, quamuis optimè sciam non esse hic Iliadē Atri ebriam veratro. Cæterùm an, & quid responderis ad ea quæ scripsere Caramuelius & Reitanus circa tuum de nouis boni istius Capucini phænomenis, iudiciū rescire nondū potui. Ea de re si me certiorem feceris, habebis vel hoc solo nomine me tibi deuinctissimum. Literas autē tuas, fratri meo præsentiū latori dare poteris, eas enim mihi certissimè reddi curabit.

Clarissimo Viro Domino PETRO GASSENDO *Diniensis Ecclesiæ Præposito dignissimo,*

IACOBVS ALEXANDER TANNEVRIVS. S. D.

SErò respondere videbor ad tuas literas datas postr. Id. Decemb. prius tamen non licuit cùm eas à sex dumtaxat diebus acceperim. Quod in illis miraris differre me tibi plenam in disputatione de motu accelerato messem, mihique tantum tribuis quantum nec postulare possum, nec alij concedent, facis amicè magis quàm iustè. Nemo enim nostra vtriusque scripta legerit, qui non facilè aduertat, si quid in meis laudibus dignum reperiatur, id me totum debere tibi, & ex tuorum lectione ortum esse. Nam vt cætera taceam argumentum illud quo vsus sum vt probarem frustra laborasse Cazræum in efformando suo decreto de continua proportione dupla ex eo quod idem dici de qualibet alia

propor

propoꝛtione poſſit; manifeſtum ſe præbet in Epiſtola tua prima, ſicut & illud aliud quo probatur longius fore ex Caxtæanis decretis primi ſpatij tempus quàm reliquorum omnium ſimul. Quod reliquum eſt in diſputatione de motu Telluris, non ignoras id partim ex Galilæo deſumptum, quamuis affirmare auſim Caxtæo nouum & inauditum. Ea propter adduci facile non poſſum, optime Gaſſende, vt, quod optare te teſtaris, opuſculum illud in qua vix quicquam meum agnoſco præter verborum texturam, publici iuris efficiatur; vt tui autem, libentiſſimè; quandoquidem tuum eſt potiuſquam meum, & tuum fieri deſideras. Exemplar igitur illud quod tua lectione honorare voluiſti reddi tibi curabo, ſatis vberem laboris mei fructum cōſecutus, quod & tibi gratum fuerit & ipſum aſſeruare velis. Vereor tamen nenon ita gratum tibi fuerit, quando, dum eâ in me fuiſti bonitate vt illud vno tenore hauſeris, valetudinem tuam non ſatis firmam commouere, morbúmque exaſperare potuiſti. Abſit vt ſimile quidquam contingat; plenam potius Caztæo victoriam ceſſerim, aut à contradicendo abſtinens liberum ipſi campum reliquerim, quam valetudinem læſerim tuam mihi ſummè caram reique publicæ literariæ tantoperè vtilem. Quædam igitur alia de motu accelerato proponere tibi decreueram, verùm ſuperſedendum eſſe duxi cùm tibi fortaſſe nunc per ægritudinem tuam non liceat eiuſmodi ſtudiis incumbere. Cæterùm mirum quàm impoſueris aduerſario ſilentium, debebat enim ſtare ſaltem promiſſis, & eam inſtantiam proferre quam pollicitus fuerat, quandoquidem id ipſi conceſſiſti propter quod aſſerebat ſe acrius inſtitutum. Verùm ſatis ipſi fuit minas, vt ais, intentaſſe; & poſt infelicem congreſſum maluit Theatro verboſus haberi quàm fidem exſoluere, verſúſque fortunam experiri quam parùm amicum habuerit. Inſinuauit mihi Merſennus noſter eſſe aliquem alium, quem totius Societatis acutiſſimum vocat, qui aliquid etiam aduerſus Galilæum molitur, gloriatúrque ſe demonſtraſſe ſpatia æqualibus temporibus in deſcenſu grauium emenſa eſſe inter ſe vt ſeries naturalis numerorum 1. 2. 3. 4. 5. Monuit autem bonus ille noſter vt ad illam me pugnam accingerem. Verùm hæc tibi gloria debetur, neque quemquam haud dubiè deceret niſi te recenſante, illud inire certamen in quo tam ſtrenuè te geſſiſti. Fac igitur quam primùm valeas, vt cum nouo illo hoſte dimicare, victoriámque reportare poſſis, méque ſemper ama, & crede tui obſeruantiſſimum 17. Kalend. Februarij 1647.

In cauſa procul dubio fuit ægritudo tua, cur non reſponderis ad ea quæ rogabam prioribus literis ſuper Caramuelio & Rheitano. Rem itaque non iam vrgeo, ſperans cùm firmiore valetudine fueris, id te libenter præſtiturum.

Epiſtola ad Gaſſendum.

Clariſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO, *Diniensis Eccleſiæ Præpoſito*,

I. A. TANNAVRVS S.

HEſterno die allatum mihi fuit præter expectationem Caztæanum ad diſputationem meam reſponſum; quo quidem auidiſſimè lecto, prorupi in hæc verba Baſilij ad Gregorium quaſi Caztæum alloquens; Ἐπέγνων σου τὴν ἐπιστολὴν ὥσπερ οἱ τοὺς τῶν φίλων παῖδας ἐκ τῆς ἐπιφαινομένης αὐτοῖς πρὸς τοὺς τεκόντας ὁμοιότητος ἐπιγινώσκοντες. Adeò quippe ſui ſimilis vbique Caztæus, adeò manifeſtum ſe præbet in ſuis ſcriptis, vt abſque vlla ſcriptione alio quolibet iudicio præter ipſa verba, audenter affirmare poſſis eſſe Caztæanum fœtum. Vno verbo, vix quidquam in illo agnoſcas præterquam quæ iam ab eo ad te conſcripta ſunt, vnde non magno labore refutari poterit. Quam primùm autem accepero te firmiore eſſe valetudine, Caztæanum ſcriptum ſimul & reſponſionem meam mittam tibi, tum quod credam tibi rem gratam fore, tum quod ipſe met Caztæus in Epiſtola Gallica ſeparata cupere videatur ſuum illud opuſculum à te legi.

Cæterùm monitum te velim (id enim excuſare vix poſſum) de lapſu quodam à me admiſſo, quod quidem ante lectionem Caxtæani reſponſi non animaduerteram, & quod magis miror ipſe met prætergreſſus es, ſaltem de eo nihil ad me ſcripſiſti. Id autem hoc tandem quo ſequitur modo detexi. Caztæus vt probet non rectè determinari à Galilæo ſpatia temporibus æqualibus decurſa, præmittit hæc duo.

1. Si mobile quodlibet temporibus diuerſis æqualibus duo pertranſeat diuerſa ſpatia; erunt ipſa ſpatia inter ſe vt velocitates. Et ſi ſpatia diuerſa in eadem fuerint ratione quâ diuerſæ velocitates quibus percurruntur: tempora erunt inter ſe æqualia.

2. Si ſpatia & velocitates quibus percurruntur, in diuerſa fuerint ratione; æquali tempore non percurrentur.

Vt ſcilicet concludat ex primo, ſpatia duntaxat duo, non autem tria vult Galilæus, ſecundo tempore decurri. Atque vt vides, Clariſſime Gaſſende, reſponſio in promptu eſt, dicendum enim hæc duo effata vera quidē eſſe in motu æquabili non item in motu accelerato. Verùm tunc inſtabit Caxtæus fruſtra me probare velle ex ſecundo meo Corollario duplicatâ celeritate quâ decurſum fuit aliquod ſpatium, æquale poſteà ſpatium intra dimidium temporis primi decurſum iri, cùm verum non ſit niſi in motu æquabili tantò diminui tempus decurſus in æqualibus ſpatiis decurrendis quantò creſcit celeritas. Quod tamen generaliter enuntiaui abſque vlla diſtinctione, neque verò mihi quidquam prodeſſet quod de ſolo motu æquabili verificaretur, quandoquidē diſputatio noſtra

est de motu accelerato. Vides igitur quemadmodum

Iliacos intra muros peccatur & extra.

Hæc te volui vt videas si quoquo modo saluare possim Effatum meum. Vale 15. Kalend. Februarij 1647.

Clarissimo Viro Domino Domino PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesiæ Præposito*,

I. A. TANNAVRIVS S.

Vellem equidem amplius molestus non esse tibi circa quæstionem de motu accelerato, tùm propter inualetudinem tuam, tùm etiam quod eiusmodi studiis animum iam non adhibeas. Verùm quoniam significauit mihi Cazræus desiderare se (quod ex eius Epistola Gallica edisceres poteris) vt ipsius ad meam disputationem responsio tibi etiam communicaretur; veniam dabis, humanissime Gassende, quod in causa sim cur nouus tibi labor accedat. Eam quippe, quamuis inuitus, & post longam dilationem, examinandam ad te mitto, & ipsi morem gerens, & auxilio tuo egens. Profert enim ipse nouum, quod ait experimentum bilancis, tactúmque in mei gratiam, de quo cùm iudicium ferre non possim obseruatorum imperitissimus, tuo illud examini subiiciendum esse duxi. Ad reliqua autem responsionis eius capita, iam ab aliquot diebus rescripsi; tuúmque consilium secutus palinodiam cantare non erubui, circa æquiuocationem à me admissam, cùm id vitare non possem. Scriptum istud, lectione tua honorare si velis, communicabit tibi Mersennus noster; illud autem ad te mittere ausus vtique non sum; ne, fortè nondum satis firmo noo valde gratum foret. Cæterùm habet & ipse Librum illum Rheitæ de cælestibus quem insinuas, cuique *Oculus Enoch* pro titulo est. E duobus enim exemplaribus è Belgio accersitis vnum ipsi donum dedi. Miror autem illum te nondum vidisse, cùm habeat inter alia, Epistolam vnam Authoris ad te datam. Valetudinem tuam cura diligenter, Suauissime Gassende, tibique addictissimum amare perge. 14. Kalend. Aprilis 1647.

Admodum Reuerendo, Clarissimo, atque Excellentissimo Viro Domino PETRO GASSENDO, *Præposito Ecclesiæ Diniensis, amico singulari*, S. P.

Aro tandem ad literas tuas, 2. Kalendatum Februarij datas (quia citiùs fieri ob grauissimas occupationes haud licuit) respondeo; simúlque opusculum meum Selenographicum, cùm oculis, tum præclaro accertiméque tuo subiicio iudicio; idque quamuis minusculum sit perexiguum, ab amico tamen tibi addictissimo beneuolè accipere ne recuses, etiam atque etiam rogo. Ex tribus verò reliquis exemplaribus hîc adiacentibus, vnum Eximio Ismaëli Bullialdo, eum promptâ officiorum meorum oblatione, domum si Byzantio redierit, offeres (secùs, ad eius vsque aduentum id reseruabis) alterum exemplar R.P. Mersenno, Viro omnigena eruditione Clarissimo, atque tertium Celeberrimo Roberuallio, ex instinctu Nobilissimi Viri D. de Noyers, Secretarij Serenissimæ Reginæ Poloniæ, literis itidem compellato, tradas velim. Cæterùm gratias sanè debeo, quod obseruatione tam Eclipseos Lunæ, quàm Iouis me beare volueris; vtinam illarum & iam obseruationum, quas Eximius Bullialdus ex Oriente adferet, particeps fieri possem! Nihil gratius, crede, mihi accederet vnquam. Meas quod attinet obseruationes hactenus habitas, quas tuâ scite interest, cùm Eclipsium Lunarium, tum Palilicij, tum Iouis, nec non transitum eius notatu, & iudicio dignum, vnà cum earum Schematismis, in Selenographia inuenies, ibidémque modum tales obseruandi simul percipies; qui, num omninò arrideat necne? quæso liberè, datâ occasione, detegas. Præter dictas autem obseruationes, opere meo comprehensas, adhuc alium transitum Lunæ & Iouis nupertimè, die scilicet Iunij à me animaduersum, ætique incisum, tibi transmitto, quem & aliis Viris Mathematicarum peritis, præsertim Mersenno, Bullialdo, atque Roberuallio exhibebis. En ecce igitur aliquot obseruatioois illius icones. Insuper autem figuras aliquot primariæ meæ delineationis Lunares ad varias obseruationes accommodatas, hîc habebis, vt (dummodo ratio obseruandi non planè displicuerit) imposterùm ad contemplationes cælestes adhibeantur. Quarum plures si expetantur, verbulo tantum significanti mittentur. Promissa de Tuboscipillo manu mea perficiendo, & ad te perferendo, adhuc probè vigent in memoria; quibus certè iampridem stetissem, nisi curæ Selenographicæ obstaculo fuissent: iam verò eùm aliquantulum otij concessum, opere videlicet nostro cum Deo ad finem iam perducto, adnitar, vt breui id fieri possit. Restat igitur nihil amplius scribere, nisi quod voluptati erit à te percipere, quid noui Parisiis, vel alibi locorum in Gallia, in re literariâ scilicet opera edita, vel breui edenda sint, &c. de quibus si me certiorem feceris, vt nullus dubito, profectò plurimùm me tibi obstringes. Interim opto te valere & me amare. Dabam Gedani Anno Salutis 1647. die 15. Iulij.

Tuæ R. D. Cultor IOANNES HEVELIVS.

Clarissimus noster Eichstadius, iussit tibi multam adscribi salutem, Vale iterùm.

Claris

Clariſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO, *Diniensis Eccleſiæ Præpoſito,*

I. ALEX. TENNSVRIVS. S. D.

NOn ceſſas bene mereri de omnibus, Clariſſime Gaſſende, dum eximias tuas lucubrationes in lucem emittis; de amicis autem optimè, dum iis operum tuorum exemplaria benignè communicas. Paucia abhinc diebus redditum mihi fuit Inſtitutionis tuæ Aſtronomicæ exemplar; in quo operis præſtantia an beneuolentia tua me magis affecerit, haud facilè dixerim; quandoquidem & clarorum Virorum ſcripta legere ſuaue eſt; & eorum amicitiâ beari non minùs iucundum. Ago equidem tibi mi Gaſſende, de tanto munere gratias: verùm vtinam referre poſſem. At qui-nam illi par rependere mihi liceret, cui ætas noſtra parem non agnoſcit? Gratitudinem itaque meam quam inuiolatam ſeruabo ſemper, boni conſule, nihilque ampliùs à nihil ampliùs petente deſidera, quàm quod habebis me tibi ſemper deuinctiſſimum. Vale 6. Kal. Sept. 1647.

Admodum Reuerendo atque Clariſſimo Viro Domino D. PETRO GASSENDO, *Præpoſito Eccleſiæ Dinienſi, amico honorando S. & officia.*

NVllus certè dubito, Vir honorande, quin literas meas, die 15. Iulij datas, vnà cum quatuor Exemplaribus meæ Selenographiæ, per Dominum Cramoiſium, rectè acceperis. Cùm verò nuper nimium mihi feſtinanti euenerit, vt obſeruationem ♃ & ☽ die 6. iunij hîc Gedani à me inſtitutam non addiderim; idcircò hac occaſione, & illius obſeruationis aliquot icones, & ſimul paruæ Ephemeridis D. noſtri Eichſtadij ad annum proximum ſupputatæ aliquot exemplaria, cum eiuſdem oratione, beneuolè accipe. Scire te autem inſuper cupio, ad manus meas, nuperis diebus veniſſe obſeruationes Fontanæ, qui valdè extollit Tubum à ſe adhibitum, quaſi infinitis partibus vincat omnes, qui ſunt, aut quotquot vnquam fuere, perſuaſus & perſuadere volens, ſe primum eſſe, eiuſcemodi, ſi vllus aliquis ſimilis apud alium reperiatur, auctorem. Mirari autem ſatis nequeo Fontanam, tam profectò (vt ipſi videtur) Teleſcopio inſtructum, nec accuratiores phaſes delineaſſe, nec ſatis certi quicquam ex ſuis obſeruationibus prodidiſſe: ſiquidem meo iudicio, lectores, præſertim Mathematicarum rerum non vſque adeò gnaros, ancipites potiùs perturbatóſque, quàm certos aut benè doctos dimittit. Vix ipſi certè rerum Cæleſtium bene expertes, mentem eius percepturos puto; dum ſcilicet variis in locis (quantum mihi obiter iſtas obſeruationes euoluenti viſum) ſibimet ipſi contradicit, & prætereà tam obſcurè loquitur, vt obſcuriùs non potuerit. Niſi fortè ego nimis rudis ſum & profanus, vt myſteria hæc me fugiant. Sed abſit vt malo animo hæc protuliſſe videar, quaſi iſtius auctoris occupationes vilipendam, quò noſtræ qualeſcumque maioris fiant Tua potiùs Tuíque ſimilium (ſi quos ſimiles habes) hoc eſt communium noſtrorum amicorum, vtpote Merſenni, Bullialdi, atque Roberuallij à me amiciſſimè ſalutatorum, audiatur ſententia. Quo verò in te ſum animo & affectu, eodem te proſequi credas Dominum noſtrum Eiſtadium, vt & M. Albertum Linnnemannum Profeſſorem Mathematum in Academia Regiomontana; quorum ille ſemper eſt in noſtro complexu, hîc ſe nobis hoſpitem breui ſiſtet, ad confabulationem literatam, cui tu quoque certè à nobis iterùm iterúmque honoris, amoríſque cauſa nuncupatur interceris. Vale. Dabam Gedani die 31. Auguſti, anno 1647.

Tuus ex animo IOANNES HEVELIVS.

Admodum Reuerendo Clariſſimóque Viro PETRO GASSENDO, *Dinienſis Eccleſiæ Præpoſito,*

GOTTIFREDVS VVANDELINVS S.

ANnus iam eſt, aut eo quid minus vnicum eruditionis Decus Gaſſende mi, Decus idem meum, ex quo ad te poſtremas hinc dedi, vnde nunc iſtæ ad te veniunt, ſatis confidentes de parabili abs te venia ſi ſcies quid illud fuerit, quod me à ſcribendo retinuit. Hinc poſtquam diſceſſi per diem 17. Decembris, variis modis atque iis incommodis me non vnum infortunium exercuit maximum id, cùm rediens foris à functionibus Paſtoralibus ſternax alienus equus me excuſſit alliſitque caſu graui, vnde & poſteriores coſtas adflixit. Méque adfixit lecto aliquandiu. Commodum ad me tranſmiſſæ fuerant tuæ literæ tunc primùm poſt longam 4. menſium moram, quibus hîc aduentum meum fuerant præſtolatæ. Habes quod ego dolui, quod doluiſſe tantùm tu (credo) gaudeas. Habes ſanè me ſoſpitem, & hactenus incolumem. Ad obſeruationem Eclipſeos Lunaris tuam quod attinet, incredibile eſt quantum mihi gratulatus ſim de te tuáque obſeruatione Pariſienſi. De qua ſtabilienda eſt omnis fides, quando nemini (quod ſciam) mortalium per Belgium noſtrum illa patuit. Non eſt ea mihi conſpecta Herci), non Patri Lino Leodij, non Louanij, non Bruxellæ, non Antuerpiæ. Tua fuit iſta felicitas, & Cæli fauentia, vt & initium, & medium, & finem obtineres. Quam ſcire velim ecquid eius atque vbinam terrarum Bullialdus noſter obſeruauerit? Quid interim tu de Byzantij latitudine, quid de Alexandriæ certi didiceris? Ego quidem ex Menſe Maio medio datis ad Senatum Noribergenſem literis inſtiteram vt hanc vellent non mihi, ſed Reipublicæ literariæ dare opellam, quà exploraretur in iiſdem quas

olim VValterus incoluit ædibus per annos 1488. ad 1491. quanta esset Solis æstiui altitudo maxima, & an non iam obliquitas decreuerit adhuc ad secunda forsan 40? Vereor autem vt literæ peruenerint ad manus; nam apud Veredarium jacuerunt in ipsum vsque Iunium. Neque autem quidquam responsi hactenus retuli. Quare & hinc ante istos dies alteras nisi vel saltem habeam ἴξεμμα VValteriani obseruatorij per Stellas quod spero me obtenturum, ac simul ero poritus tecum communicabo. Audeo interim mihi persuadere istud ipsum esse graduum 49. min. 27. sec. 5. dies docebit. Hoc vnum testar, vt Loxiam tuum iterato prælo subiiciam. Ad alia venio, ad id quod tu aliquando ad me scribebas, dispicerem an non aliqua sit in definiendis Meridianis Parisios inter & meam Hercam oborta mihi hallucinatio? Rectè admonuisti, & est sanè decumana. Interuallum istud ego statui vt scis minutorum horariorum 18. Bullialdus etiam in min. 21. extendit. At enim longè est breuius. Nam quia Herca mea latitudinem obtinet grad. 50. min. 55. sec. 25. Vltrajectum verò grad. 51. min 7. sub eodem proximè vterque locus Meridiano; manifestum est differentiam esse grad 1. min. 14 ad summum. Sunt verò leucæ mediæ vel 24. vel 25. pro æstimatione omnium itinerum & viatorum. In gradum ergo imputantur leucæ nostræ 20. satis præcisè. Ideóque in parallelo meo leucæ 12$\frac{6}{10}$. colligunt gradum. Iam verò Herca Grauelingam sunt leucæ in directum 40. Duncpercham 38. exploratissimæ qui iam est Meridianus Parisiensis. Ecce ergo vt Herca in Meridianum tuum Parisiensem gradus habemus 3. min. 0. nihil ampliùs. Et quod huius est consectarium Parisios inter & Bruxellam atque Antuerpiam minuta interjacent 8. nihil ampliùs. Quo cognito vide nunc & obstupesce in Eclipsi anni 1645. obseruationum habitarum consensum. Bullialdus finem habuit Parisiis hora 7. min. 59. Tu Sucij hora 8. min. 2. secundum quæ debuerit Antuerpiæ obtineri finis cum hora 8. min. 7. quem ego hor 8. min. 6. inueni. Quid conspiratius? Rursum in Eclipsi 1645. die 10. Februarij, quàm est arctus inter nos consensus? Tu medium obtinuisti Parisiis hora 7. min. 6. aut rantillo plus, ego habui hor. 7. min. 18. admodum dicas nos de compacto inter nos consensisse. Iam & illa anni 1642. non quidem sanatur tota, sed tamen propius redit in gratiam. Scribit ad me Magnus ille Ricciolius Auenione conspectum eius initium hora 11. min. 59. Istud ergo Hercij daret hor. 12. min. 4. ad summum, ego hor. 12. min. 3. inueni. Hæc ergo nobis gratulemur, de quibus est quod Eruditissimus Bullialdus sibi quoque aliquid gaudeat cum Sosias Sosiam, Soligenes dico Sosigenem tractabit; quod iam scio posci, quoniam vtcumque exemplaria procusa sint plurima, pauciora tamen auguror esse quàm quæ Europæ suffecerint, ita longè plurima iam sunt etiam in hoc Belgio. Et quantum eorum arbitrabor esse in Italia, in Germania, in Prussia, in Dania, in Anglia? Omninò ergo iteranda est editio; quam si adornabit tum verò inter Astronomiæ Principes ne omiserit Ioannem de Lineriis de Montefort Picardum Ambianensis Diœcesis, qui anno 1310 floruit Parisiis, & longitudines ad annum 1330. Stellarum habet istas

		grad. min.			grad. min
Flumin.	♈	18. 20.	Alramech.	♎	14. 7.
Aldebaram.	♊	0. 50.	Alchimech.	♎	14. 50.
Alhatat.	♊	13. 10.	Pes Cẽtauri.	♎	26. 30.
Pes Orionis.	♋	8. 0.	VVega.	♑	5. 30.
Alhabor.	♋	5. 50.			
Algomeisa.	♋	17. 20.			
Cor ♌	♌	20. 40.	Piscis Meridionalis.		
Duæ in Vrsa minori.	♌	5. 20.		♒	18. 10.
	♌	14. 20.			
Cauda ♌	♌	22. 40.			

Liber hic adseruatur in Bibliotheca PP. Soc. Iesv.

Ex quo erat vt alia transderem, exscripta dudum à me & tibi deuota, sed nescio quomodo ea domi reliquerim inter schedas certè meas hîc non comparent. Tu me illum habe quem me haberi apud te opto simul optimas animas Perauium, Mersennium, Furnierium si istic est & Bullialdum saluta à tuo VVendelino. Bruxella præfestinè ipso D. Lucæ.

Viro Maximo, Incomparabili Domino PETRO GASSENDO, *Theologo & Professori Regio,*

SAMVEL SORBERIVS χαίρειν.

SÆpiùs à me petierunt amici vt semel narrarem, rogauit verò Pr[illegible]æus noster vt perscriberem dubitationea à te olim institutas aduersus chyli trajectionem per venas lacteas, & sanguinis per arterias circulationem; cùm scilicet referrem iis de rebus me audiuisse te aliquando fusè differentem,

atque

atque inſuper commentationem quandam tuam vidiſſe vnde præclara multa excerpſeram. Morem tandem geſſi. Vir maxime, tacitus æqui te bonique libertatem noſtram conſulturum; præſertim cùm nomen tuum velitationi iſti non oppoſuerim, & profeſſus fuerim tamen, non mihi, ſed viro cuidam magno, cuius ſermonibus ſapientiſſimis interfueram, acceptas referri debere objectiones doctiſſimas, quas quidem auctor protuliſſet vt anſa diligentiori inquiſitioni præberetur, non vt opinionem veriſimillimam inde labefactaram euerſámque putaret. Et ſanè diſſertationē iſtam Scepticam nominaui, appoſito huiuſcemodi titulo, *Diſcours Sceptique ſur le paſſage du chyle & ſur le mouuement du cœur, où ſont touchées quelques difficultez ſur les opinions des veines lactées, & de la circulation du ſang*, atque orationem meam ita temperaui, tam cautè & reuerenter me geſſi, vt nihil ſit quod famæ & exiſtimationi tuæ obeſſe poſſit, quod etiam probare omninò non debeas. Si quæ ſint autem quibus cum inſigni modeſtia tua minùs bene conueniat, affectui noſtro in te & eximia opera tua condonabis, neque ma beneuolentia ideò minùs dignum cenſebis. Vale, Lugd. Batau. 10. Nouembris 1647.

Clariſſimis Viris & Amicis, PETRO GASSENDO, & ISMAELI BVLLIALDO,

GOTTIFRIDVS VVENDELINVS Sal. max.

QVem toties ex obliquo ſum affatus Bullialdum ſequeſtro affectus in illum mei Te Gaſſende: aliquando aggredi audeo ſcriptione directa, maximè poſtquam Tu Bullialde ἄλλης ἐκ περάτου γῆς, quem reditum tibi reique Aſtronomicæ fauſtum ac ſoſpitem me quoque par eſt gratulari. Beaſti Europam cùm Smyrna obſeruationes duas deliquiorum Lunarium aduexiſti: de quibus eſt quod tecum agam. Eclipſin anni ſuperioris 1646. die 27. Iulij, & ego ſpectaui ex parte, ſi penumbra pars eſt ſpectaculi. Cùm mei calculi abdicarent omnem eius conſpectum Hercij, finiendæ quippe antequam horizontem Luna conſcenderet. Volui tamen adtendere, adſumptis mecum pluribus an iſtas ſaltē reliquias daretur cõtueri: cúmque is dies fuiſſet ſerenus ſuis, ſpes erat aliquid oblatum iri, quod vel ſatisfaceret expectationi meæ, vel calculos meos refelleret. Fauit caſus, & de ſumma noſtra turri quam conſcenderamus, vidimus eluctantem ex atmoſphæra & vaporibus horizontalibus Lunam ſuperiore margine lucidam atque obtuſam fuligine atrata pro eo ac fert vmbræ ratio, & quamquam vapores aſſent ſatis denſi vix vt Luna peruideretur; illud tamen atrum nobis omnibus patuit in ſuperiore diſci parte, non inferiore: quia tamen vapores denſiores debuerant diſcum ☽ oſtentare multò hebetiorem. Fuliginis iſtud craſſamentum ſenſim dilutius, (& quò Luna magis attolleretur magis diſcerni ac notari commodum) deſiit porrò vniuerſum cum ipſa hora 7. min. 55. aut minimo quo poſt, idque fuit poſtremum penumbræ veſtigium.

Deliquium iſtud fuit digitorum $10\frac{2}{3}$ proximè, digito admodum vno maius illo quod dedit annus 1645. die 10. Februarij: quod meus item calculus repræſentauit digitorum $9\frac{1}{3}$. conſenſu præclaro, cum eo quod fuit obſeruatum, & Pariſiis & Hercij, & in Germania cuius medium fuit Pariſiis hor. 7. min. 7. Hercij hora 7. min. $17\frac{2}{3}$. Francofurti obſeruante Caramuele hor. 7. min. 29. circiter, Altorfij hor. 7 min 43. prout iam ad me reſcribi curauit Magiſtratus Noribergenſis per Matheſeos Profeſſorem illic ſuum M. Abdiam Trevv. Huius autem deliquij penumbram vtrinque habui minutorum 27. ad ſummum: quare ſi & in hac Eclipſi anni 1646. penumbra tantum temporis impendit, noſque illam notauimus vltra hora 7. minut. 55. admittimus penumbram totidem minutorum, profectò finis deliquij contigerit Hercij cum hora 7, min. 30. circiter. Et verò mei calculi largiuntur horam 7. min. 31. ſec. 50. ac tanta erit meorum numerorum fides. Hinc iam quid colligendum ſit deſpiciamus. Refers Bullialde Doctiſſime, Smyrnæ oblatum finem cum hora 8. min 30. ergone Smyrna diſtabit Hercio vix horam vnam totam? Profectò, tunc ille Ioannes Faber Maſſilienſis in Automato ſuo ad ſemiſſem horæ hallucinatus fuit, quod quàm procliue ſit in lineolis horas ſemihoraſque malignè diſpungentibus non es docendus. Itaque reuera merus finis obtentus illi fuit in ſigno lineolæ, ſed horariæ, horâ dico 9. min. 0. forſan etiam tantillo plus, ſi quid oculi potuerunt peccare ampliùs. Omninò ergo Smyrnam inter & Hercium erit ſeſquihora proximè: cúmque Hercium meum abſit mihi à Meridiano Atlantico grad. 28. min. 54. aberit ſecundum iſta Smyrna gradibus ſaltem 50. min 30. præter propter.

Longitudinem hanc Smyrnenſem definiet porrò magis partiliter obſeruata illic abs te ipſo Eclipſis Lunæ poſtrema, quam de cælo ſtatuaſtis ab hora 9. min. 55. ad hor. 12. min. 7. ita vt duratio tenuerit horas 2. min. 12. quotidem ego ante annum pæ nunciaueram ex meis Tabulis magna illarum etiam hinc commendatione & conſenſus iſte tam arctus cum eo quod eſt obſeruatum incredibile eſt quanta me voluptate profuderit. Huius ego medium ſupputabam Hercij fore cum hora 9. min. $27\frac{1}{2}$. Iſtud verò vos iſtic habuiſtis horâ 11. min. 1. Inter Hercium ergo & Smyrnam interjacent hor. 1. m. $32\frac{2}{3}$. Siquidem rectè ſe habent meæ Tabulæ prorſus vt Smyrna ſit abſutura à Meridiano Atlantico mihi præſumpto hor. 3. min. 26. cuiuſmodi ego Alexandriam definio hor. 7. m. 36. quaſi iam inter Smyrnam & Alexandriam media ſint minuta 10. admodum.

Quia verò deliquium iſtud & Pariſiis obſeruatum eſt & Dantiſci, Hercij verò nec mihi, neque autem vlli toto Belgio patuit, diſpi

diſpiciamus (oro te) quanta ſit Meridianorum Parienſis, Hercani, & Dantiſcani, denique autem & Regimontij differentia? Primùm ergo leucæ noſtrates Auſtraſiæ conſtantis ſatis magnitudinis Folealcario Hercium vſque mediæ ſunt 140. ſatis curiosè à me ac pedibus iſtis meis permenſæ, nempe Forcalcario Gratianopolim 25. Inde Veſontionem 37. Hercium denique 78. Atque hæ quidem ſob eodem Meridiano quàm proximè, planè ergo in gradum leucæ iſtiuſmodi quadrant 20. præcisè. Idem interuallum quod eſt Hercio. Vltrajectum leucarum 25. ſaltem non ampliùs, cùm medius ſit grad. 1. min. 14. tanquam ſub eodem Meridiano, quo rurſum firmatur 20. leucas Auſtraſias imputari in gradum. Iam verò Hercio Pariſios non ſunt leucæ 14. ſaltem nihil amplius. Sunt ergo maximi circuli grad. 2. min. 42. qui iam in longitudinem minuta horaria 11. non excedont, quod ſanè exile eſt interuallum præ illo 21. minutorum quæ tu definiuiſti. Rurſum Bruxellâ Pariſios leucæ numerantur 50. ad ſummum, quarum poſtremæ ſunt multò noſtris Auſtraſiis breuiores, prorſus vt ipſas 45. non excedant ſi tamen etiam attingunt. Denique autem cùm Tabulæ omnes Geographicæ Meridianum Pariſienſem per Ambianum protendant in ipſam Duncherchcam, vel etiam Orientaliorem ſtatuant tantillo: ego quidem Hercio Duncherchcam leucas noſtrates permenſus ſum accuratiſſimè 34. quarum in iſto Parallelo 38. conſtituunt 3. gradus ſeu minuta horaria 12. leucæ ergo iſtæ 34 nec totæ ad Meridianum Pariſienſem dabunt min. 10. ſec. 30. atque iſtud eſt veriſſimum interuallum noſtrorum, cui obſeruationes adſtipulantur hactenus vt ſtupere oporteat.

Tu ipſemet Bullialde, anno 1638. nactus es medium Eclipticum die 21. Decembris mane Lutetiæ hora 2. min. 10. ſec. 10. quod ego Hercij habui hora 2. min. 21. perquam præcisè.

Anno 1643. die 27. Septembris habuiſti finem Eclipſeos hora 7. min. $59\frac{1}{2}$. magno conſenſu cum eo quod Sucij obtinuit Gaſſendus, atque alibi Agarratus, prorſus vt fine iſto nihil ſit certius. At enim eundem iſtum nos obtinuimus Antuerpiæ hor. 8. m. 6. ad ſummum, Louanij Caramuel cum ſociis hora 8. min. 8. perquàm concinnè mecum: Finis ergo iſte fuerit habendus Hercij hor. 8. min. 10. planiſſimè Rurſum ecce Pariſios inter & Hercium min. 10. ſec. 30. Denique anno 1645. die 10. Februarij Gaſſendus medium Eclipticum obtinuit Pariſiis hora 7. min. 7. accuratiſſimè: id verò ego Hercij exquiſitè nactus ſum hora 7. min. $17\frac{1}{2}$. quo nihil cogitari poteſt cum ſuperioribus conſonum magis.

Maneat ergo Pariſios inter & Bruxellam ſiue & Antuerpiam eſſe minuta horaria 6. admodum, aut vt verius enunciem Antuerpiam quidem $6\frac{1}{6}$. Bruxellam $6\frac{1}{2}$. Hercium min. 10. ſec. 30. ad vnguem, idque ſemel ratum ac certum eſto. Nam quod ego alioquin 18. hactenus conſtanter aſſerui, hoc tu mihi præiolſti Bullialde, cui ego tantùm ſemper detuli vt errare tecum duxerim etiam glorioſum. Quoniam enim in Eclipſi anni 1635. ſex digitos reſtitutos pronunciabas hora Pariſienſi 4. min. 12. quos ego eoſdem Hercij certus eram me habuiſſe hor. 4. min. 30. præcisè, non dubitaui quin eſſent inter nos min. 18. ipſiſſima. Rurſum cùm anno 1643. haberes in Septembri digitos decreſcentes v. hora 7. min. 12. IV. hora 7. m. 23. III. h. 7. m. 31. qui fuerant Antuerpiæ h. 7. m. 25. hor. 7. min. 36. hor. 7. min. 45. obſeruati, quid ſupererat, niſi vt Pariſios inter & Antuerpiam tota minuta ſtatueremus 13. vel 14. Hercam denique 18. Hoc ergo interuallum ſic interpretare tanquam à te ipſo proditum?

Et Pariſiis quidem Hercium vſque complanata eſt via; pergamus hinc Dantiſcum, atque inde Regimontium. Interque duo Pruſſiæ loca tabula Geographica, magnum artificem atque induſtrium inſinuans (& cui planè confido) minuta horar. 9. ſec. 20. non plura. Iam verò inter Regimontium & Lugdunum Batauorum Linnemannus de Solis deliquio 1639. eruit horam 1. min. 4. ſec. 49. quod eſſet Hercium vſque hor. 1. m. 0. ſec. 49. an proin Dantiſcum abeſſet Hercio min. 51. ſec. 29. & certè per alias obſeruationes inuenio ego Hercio Dantiſcum minuta 50. tantùm ſatis accuratè. Ecce enim Eclipſis anni 1635. in Martio, Medium ſuum habuit Hercij mihi hora 8. min. 49. ad ſummum. Dantiſci hor. 8. min. 39. Emertio mihi notata eſt hora 9. min. 40. Heuelio hor. 10. min. 30. ac denique Eclipſia 1643. deſit nobis Antuerpiæ hora 8. minut. $5\frac{1}{2}$. admodum Dantiſci verò hor. 8. min. 59. vt inter hæc duo loca media ſint min. 54. ferè vnde & hoc conficitur Dantiſco Pariſios numerari horam 1. min. 0. ſatis præcisè. Sanè ſi Eclipſia iſta 1643. deſiit vobis Pariſiis hora 7. min. 59. Dantiſci verò hor. 8. min. 59. vides certitudinem conſtantiſſ. his ad hunc modum cognitis veniamus nunc ad Eclipſin poſtremam Ianuarij 1647. Huius medium Gaſſendus habuit hor. 9. min. 12. Pariſiis, Heuelius Dantiſci hor. 10. min. $23\frac{1}{2}$. vel Gaſſendo ergo adiiciendum eſt tempus, vel detrahendum Heuelio. Ego in tam lecto pari artificum partitionem arbitratus ex æquo Gaſſendo quidem adſtruo hor. 9. min. 17. Heuelio hor. 10. min. 18. ad ſummum. Vnde conficio Hercij medium fuiſſe reuera per horam 9. min. $27\frac{1}{2}$. pro eo ac mei calculi largiebantur. Atque ita tandem pronuncio Smyrnam abeſſe Hercio meo hor. 1. min. $33\frac{1}{2}$. ſatis præcisè, hoc eſt Meridiano Atlantico hor. 3. min. 27. ad ſummum, aut ſaltem quà minimum hor. 3. min. 26. In quo acquieſco. Hæc ſunt quæ ſuper Smyrnæ longitudine meditanti longitudinum quoque aliarum mihi alluxerunt facem, quæque ad te interim tranſdere viſum eſt, vt ſi contingat iterato Tabulas tuas Philolaïcas prælo ſubiici (quod ego mihi perſuadeo fore prope diem neceſſarium, & iam eſſe exemplarium penuriam) quid ſuper his cogitandum ſit amplius interim deliberes. Atque

etiam

etiam cum amiciſſimo vtrique noſtrûm Gaſſendo in conſilium eas, ad illo quæ ante annum cum illo communicaui, quæque tua ſcire perintereſt. Etſi nullus dubito quin iam tecum ſint communicata dudum poſtquam illuc rediſti. Vtrique in his leges affectum in te meum: ſtudium in exiſtimationem tuam interpretaberis. Atque id quidem hactenus.

Ad latitudinem illam tuam Byzantij grad. 41. min. 30. fando tibi tantum non experiundo compertam quod attinet, ante iſtos 15. annos inſtiteram apud Conſtantinum Hugenium Atauſienſi Principi ab Arcanis, vt hoc mihi ageret apud Legatum Ordinum ad Portam Ottomannicam, vt reſcire tandem poſſem an non Byzantij latitudo eſſet gr. 43. min. 17. vel 18. Quid ille reſcripſerit repræſento tibi ex Teutonico Latinè.

Mi Domine,

Præſtiti quidquid eius potui, cuius me admonuiſti: ac tandem intellexi ex Aſtronomo huius vrbis celeberrimo, itémque ex Fautore harum artium, Viſiro vno; Sultanum Amurathem tertium, perquàm ſedulò curaſſe inueſtigari longitudinem ac latitudinem huius vrbis; & quidem in Topchana: deprehensámque organis idoneis latitudinem quidem grad. 41, min. 30. longitudinem gr. 56. m. 47. præciſiſſimè, certius nihil aut verò propinquius obtinere licuit. Scio quidem longè hoc abeſſe ab opinione communi, quantum ad latitudinem attinet, (quæ paſſim hîc degentibus aſſeritur grad. 41. m. 30.) longiſſimè verò ab eo quod ad me tu præſcribis. Nemo hîc eſt ab Aſtrolabiis idoneis inſtructus, quibus experimentum capi queat. Et ſi mihi eſt ſpes vnius facta. Quotquot hîc ſunt Arabes Matheſeos Profeſſores in id conſentiunt quod retuli. Quotquot extra hanc vrbem ſcripſerunt, euariant; prorſus vt ego quidem cenſeam ſtandum experimento Imperatorio. Super his expectabo reſponſionem tuam auidè. Conſtantinopoli, vltima Aprilis 1633. C. Haga.

Atque ita quidem ille; poſt quæ fruſtrà Te Bullialdum Aſtronomorum Principem, ita fruſtra fuiſſe Byzantij vt non venerit in mentem Rationis Gnomonicæ, apud Legatum Regium, apud tot alios præſtantes Viros Gallos Peræ agentes & Galatæ. Vbi intra priuata tecta nullum à Vaniis Turcicis periculum, indignor, vt grauiùs nihil dicam. Interim tamen me conſolor, quod hæc ipſa te obiurgandi libertas adiget te ad aliquod facinus, tandem iſtud eruendi viâ quacumcumque aliâ.

Cogitaui mecum ſæpè an non in Sultanicis iſtis numeris Arithmetici Characteres ſitum permutauerint, in quem ſint reſtituendi? Et profectò tale ſubeſt quidpiam. Nam ad longitudinem illam grad. 56. min. 47. quis non videt delirium? omninò ergo τὸ 7. aliò eſt referendum, & ſic quidem etiam vt ſitum habeat in fine aliquo non rectè graduum longitudinis non etiam latitudinis, ſed omninò finem claudat minutorum atque illum latitudinariorum vt nimirùm totidem hi characteres 5647.4130. componant grad. 56. min. 40. & grad. 43. min. 17. quo nihil iam manifeſtius. Et fauet huic inuento Strabo: qui Byzantium aſſerit abeſſe ab Æquatore ſtadiis 30300. qui ſunt ipſiſſimi noſtri gradus 43. min. 17. ad vnguem ab Hipparcho proditi ſcilicet, vnde Strabo ſua.

Et hæc quidem ſuper iſto Byzantij climate. At quod gauiſurum te confido. Scito iam me nactum eſſe die 23. Nouembris ἔξαρμα Noribergenſe graduum 49. min. 27. & amplius. Et Altorfij quidem eleuatio ex circumpolaribus deprehenſa eſt grad. 49. min. $26\frac{3}{5}$. Noriberga verò cum ipſis oculis teſtibus eminùs conſpecta diſcernatur ſeptentrionalior, firmatur mea adſertio, qua ſcribebam ad Magiſtratum inclytæ illius vrbis videri mihi latitudinem domus & Obſeruatorij VValteriani grad 49. min. 27. ſec. 5. Abdias ille Trevv ad me iuſſu Magiſtratus ſcribens, poſtquam Altorfij latitudinem definiuit gr. 49. min. 26. ſec. 30 hæc ſubjungit,

Quia itaque Noriberga Alsdorffio Septentrionalior eſt (licet non multum. vt ſitus eius eminùs è monte iuxta Aledorffium conſpectus indicat) colligitur ex hac obſeruatione rectè ſentire D. VVendelinum in eo, quod latitudinem loci Noribergæ non æſtimet tantum grad 49. min. 26. aut grad. 49. min. 24. vt alij, ſed vltra grad. 49. min. 27. quidquid ſit de ædibus VValterianis.

Obſeruationem pleniſſimam promittunt mihi per Solſtitium æſtiuum proximum. Inter quæ ſi quid Conſtantinopoli nactus es quod nos amplius inſtruat, eius oro te fac indicinam. Tum, quid in Mercurio adeptus ſis quo triumphes magis, ad cuius motum, vt ſymbolam quoque meam conferam, ecce tibi in Chronico Colmarienſi verba iſta expendenda. *Anno* 1284. *die* 17. *Kal Decembris Venus & Mercurius ſimul fuerunt.* Tu iſta examina, & quid ſuper his, aliiſque dudum ad Gaſſendum tranſditis indices (ſi mereor) verbulo ſignifica. Valete carorum Capitum par lectiſſimum, & amate amantem vos ſuſpicientem, colentem, venerabundum Gottifredum VVendelinum. Bruxellæ 29. Nouembris 1647.

Perquam Reuerendo, Præclariſſiméque Viro Petro Gassendo *Præpoſito Eccleſiæ Dinienſis, amico obſeruando,* S.

Miror ſanè altum ſilentium tuum. Nam minimum octo lapſi ſunt menſes, à quo binas (alteras ſcilicet die 1. Iulij, alteras 13. Auguſti datas) cum Selenographiâ, rebúſque quibuſdam aliis, ad te tranſmiſi; ad quas hactenus reſponſum tuli nullum. Id tamen tibi imputare nefas eſſe duco: quippe animum erga me tuum, nullo non tempore ſtudioſiſſimum, pluſquam ſatis perſpectum habeo, ſed mercatoribus nautiſque id adſcribo, quibus tuæ concreditæ ſunt reſponſoriæ; quas intra manus alienas etiamnum hærentes, mirum in modum expeto, cùm ob iudicium tuum ſuper Selenographicis

phicis meis laboribus, quod mihi in illis certò pollicitus ſum, tum vt perciperem, quâ fronte Præclariſſimus Bullialdus & Robervallius eam ipſam Selenographiam exceperint. Spectaſſem inſuper, ex illis ipſis literis, me intellecturum quædam de itinere Bullialdi, déque acquiſitis in Oriente obſeruationibus, atque aliis ſcitu digniſſimis rebus; verùm ſi dictæ literæ perierint fruſtrà hæc à me expectantur omnia, niſi fortè illa ipſa dată occaſione repetere placeat. Cæterùm diu eſt, quod ſum, ratione lentium promiſſarum, in ære tuo, nunc verò ſatis paratus ad ſoluendum, poſtquam paululùm nactus ſum otij: ſiquidem eas omninò iam expolitas habeo; nec quicquam deficit, niſi optima tranſmittendi occaſio. Quod ſi autem intra pauciſſimas ſeptimanas, per amicum quendam, opportuna nulla ſeſe offeret curabo illas ipſas lentes, incluſis literis, abſque tamen fractionis periculo, per tabellarium ad te perferri; túmque te pluribus certiorem faciam, de omnibus quorum tua ſcire intereſſe putabo. Denique fac, quæſo, vt primo quoque tempore ſciam, num qui ſint Pariſiis (vt mihi quidem perſcriptum) qui Selenographiam noſtram deſiderent? Quod ſi ita eſt, non deero, quin quàm certiſſimè, tot exemplaria, quot opus erit, (quodlibet ſcilicet 11. Imperialium pretio redimendum) ad vos tranſmittam. Sin verò quidam modò dictam Selenographiam hîc Dantiſci redimere mallent; atque ſuo periculo illam mari committere, iis pro 10. Imperialibus concedetur. Quâ de re etiam niſi graue erit cum Domino Cramuiſio, vel cum quibuſdam aliis Bibliopolis loquatis, rogo, vt indicent num aliquot exemplaria, pro modo dicto pretio cupiant necne? Quod officium vt magni beneficij loco ducam, ita viciſſim ſeriò tibi perſuadeas velim, ſi quid poſſim tui cauſsâ, nunquam non effecturum, vtpote qui ſum, quique ero. Gedani die 24. Aprilis, 1648.

Tuæ Reuer. Dignit. ſemper ſtudioſiſſimus
I. HEVELIVS.

Reuerendo admodum Clariſſimóque Viro,
PETRO GASSENDO, *Diniensis Eccleſiæ Præpoſito,*

GOTTIFRADVS VVENDELINVS S. P. D.

QVinque iam ſunt menſes. Optime, Doctiſſime, Præſtantiſſime Gaſſende, ex quo diſcedens Bruxellâ poſtremas ad te ſimul & Bullialdum in medium communes feci. Interea dum abſum perlata ſunt ad Ampliſſimum Chiffletium duo Volumina quæ tu ad me tranſdidiſti, Aſtronomicum alterū, alterum de vita & moribus Epicuri. Sed ſine literis vllis aut Bullialdi aut tuis, vt dubitare ſubeat anne illas meas poſtremas acceperitis? in quo ſi quid peccatum eſt à Veredario, nolim hercle factum: ſed tamen ſi factum eſt; indignationem meam paro, quod ſcripti mei ſeruauerim (neſcio quo fato præter morem meum bono) tuere exemplar quod ipſum ſi de te verum reſciam communicabo, atque adeò vel hinc ſummam eius communico; quâ Smyrnam inter & Hercium meum interuallum adſtruo hoc grad. 1. m. 35. quod ipſum magis quoque iam confirmatum de illa eadem Eclipſi per obſeruationem habitam Maioricæ (cuius Polus eſt grad. 39. min. 35.) ab hora 8. m. 16. ad hor. 10. min. 51. Medium vt fuerit horâ 9. min. 59½. quæ tempora Smyrnæ Bullialdus habuit hor. 9. min. 55. & hor. 12. m. 7. vnde Medium eruitur hor. 11. min 1. planè vt Maioricam inter & Smyrnam intercedant hor. 1. m. 38. ad omnem ἀκρίβειαν ſenſuum. Eclipſin hanc communicauit mecum Doctiſſimus Ricciolus Soc. IESV Profeſſor Mathematum Bononiæ habitam Maioricæ per P. Vincentium Mutium ſecundum altitudinem Procyonis grad. 39. min. 10. & Capellæ (ad Occaſum) grad. 68. min. 18. Addebam illis Pariſios inter & Hercium non intercipi minuta plura 50½. ſatis præciſè, idque & de itinerariis interuallis, & de Bullialdi ipſiuſmet obſeruatis euincebam. Adferebam denique quod mihi videretur ſtatuendum ſuper Examine Byzantij conjectura correctoriâ illius obſeruationis, quam iuſſu Amuratis III. factam tranſmiſit ad me Haga Legatus Ordinum Batauorum ad Portam Turcicam.

Quæ omnia quæque de Noribergæ Polo iam certiore, & grad. 49. min. 27. ſuperante anne acceperitis ſimúlque quid deſideretis ampliùs, diſcam de proxima veſtra ſcriptione. Nunc in agendas gratias pro munere conuerſum me, ac quomodo eas explicem implicatum, vix inuenio: vnum viſum optimum, *Retaliare.* Habe ergo à me hoc *δῶρον ἀντίδωρον. Ioannem* ipſum *de Lineriis*, pro cuius indicato ſolo nomine tu nuper voluptatis dediſti ſignificationem. Exhibeo tibi illum quantum potui vero vultu, atque etiam cum Theſauro quem poſſidet toto. Is verò eſt fiſcus 15. nobilium Stellarum conſtipatus paucarum de pluribus, & quas ego video fuiſſe 48. ſed reliquis 33. deperditis gratulandum eſt nobis quod ſaltem has adhuc habemus Lineriani laboris reliquias, quas ipſas pleniùs conſeruauit Codex Arnaudinus, qui poſt annos à Linerio 14. omnes (ſaltem 47.) repræſentat: quaſdam ex iis etiam Rectificatas pro anno 1364. Agnoſco in his Magiſtrum Linerium Prouincialem diſcipulum & eſt operæpretium hos inter ſe componere.

Anno

Anno 1350.	grad.	min.	Anno 1364.	grad.	min.
Fluminis vltima.	18.	10.	♈	18.	10.
Aldebaran.	0.	50.	♊	1.	0.
Albarath.	13.	10.	♊	13.	10.
Pes orionis ...	8.	0.	♊	8.	0.
Alhab[illegible]	5.	50.	♋	6.	0.
Algo[illegible]	17.	20.	♋	17.	20.
Cor L[illegible]	20.	40.	♌	20.	40.
In Vrsa [illegible] hore.	5.	20.	♌	5.	19.
Altera.	14.	20.	♌	14.	19.
Cauda Leonis.	12.	40.	♍	12.	45.
[illegible]ch.	14.	7.	♎	14.	10.
A[illegible]ch.	14.	50.	♎	15.	0.
In Centauri pede.	26.	30.	♎	26.	30.
VVega.	5.	30.	♑	5.	30.
Piscis Austrinus.	18.	10.	♒	15.	10.

Quinque Stellæ nobiles, vltima fluminis, Aldebara, Alhabot, Cauda Leonis (præter cæteras) & Alchimeeb satis indicant artifici posteriori (Linerium cætera exprimenti) circa istas saltem non defuisse curam aut fefellisse solertiam. Etsi enim alias Stellas non aliis longitudinibus signauit quam eas signauerat Linerius, (quem vtique manifestum est eum exscripsisse) in istis tamen fuit quod illum mouerit vt diligens esse vellet. Et quidem cùm inter caudam Leonis & spicam definierit interuallum grad. 32. m. 15. quod Tychoni est grad. 32. min. 13. clarum est magnam hîc adhibitam industriam ac de Cælo deriuatum quod prodidit. Ideoque certum mihi est Spicæ locum ante omnia illi fuisse definitum ex latitudine grad. 2. m. 0. & ea declinatione quam deprehendit. Atque ab hoc iacto fundamento molitum retrò ac portò rectificationes si non omnium, certè nobilium Stellarum aliquot.

Et verò videamus quàm hæc sint accurata. A Linerio ad Tychonem mediis annis 250. præcisè motæ sunt Stellæ mihi quidem grad. 3. min. 31. sec. 36. Keplero & Bullialdo grad. 3. min. 32. sec. 30. hoc est ad omnem sensum grad. 3. min. 32. vnde ab anno 1364. ad Tychonem motus colligitur gr. 3. min. 20. satis præcisè. Iam verò quoniam inter Cor Leonis & Spicam interuallum sumitur Ptolemaïcum grad. 54. min. 10. quod est solum grad. 53. min. 59. profectò si hoc istud fuisset artificibus istis exploratum definiuissent vtique loca hæc, Reguli grad. 20. min. 45. ♌ Spicæ grad. 14. minut. 44. pro anno 1350. Linerius, Reguli [illegible] . m. 47. Spicæ grad. 14. minut. 56. [illegible] anno 1364. Prouincialis, quo nihil dari poterat accuratius.

Expende hæc Doctissime Gassende, & Linerium iam postliminio Galliæ suæ redditum suscipe ac suspice. Ac mecum etiam istud considera quod ad annum 1332. obliquitas [illegible] allinitur grad. 23. minut. 31. [illegible]n Parisiis obtineri non potuit [illegible] ctiones hibernæ angustius de[illegible] [illegible]pola ad Gassendum.

buerunt exhibe[illegible] nteruallum duorum Tropicorum. At [illegible] Prouincialis ipsemet hoc ex prouincia [illegible] ris Parisios quod Linerio alluerit? Q[illegible] os circa hibernum Solstitium, cuiusmodi Refractiones subinde aduerteritis scire peruelim. Atque etiam (si ad vos illæ meæ peruenerunt) à Bullialdo intelligere cequid me [illegible]met. Bruxellæ 23. Maij 1648.

Ex æqu[illegible] susque vestrûm plenum
GOT[illegible]NVM VVENDELINVM.

Ex Codice M[illegible]eo qui fuit ciuis Attebaten[illegible]erò nunc Bruxellæ in Bibliotheca [illegible] cietatis Iesv.

Exscripsit hæc quæ iudicauit scitu digniora (Gallis vtique GOTTIFREDVS VVANDELINVS, imitatus manum,

Incipiunt scripta Domini Ioannis de Spira, Alamani super Canonis Almanach Magistri Ioannis de Linerijs Picardi Ambianensis Diœcesis.

Circa Canonem de Inuentione augium tria sunt intelligenda, primum est de tempora Tabulæ non desinentis. Secundum de opere. Tertium de causa operis. ¶ Tabula isto modo componitur in prima enim linea proponuntur anni Christi collecti & incipiunt à 1320. completis & colliguntur prosque ad annos 1520. completos vt patet in fine lineæ. Præterea in directo cuiusque ponuntur ista per ordinem, primo ponitur aux Solis pro principio anni 1321. præterea aux Saturni pro principio eiusdem anni dein aux Iouis, pôst aux Martis. Priùs aux Mercurij demum dicitur vltimo ratio differiæ aux vero Veneris non ponitur ibique est eadem cum auge Solis vt patet ex Theorica illius atque ad hunc modum pergit iste Ioannes de Spira totis sex foliis donec sexto folio verso finem facit suæ Isagoge his verbis, *Explicitum Canones super Almanach Magistri Ioannis de Lineriis Ambianensis Diœcesis.*

Interiecto deinde spatio duorum Pollicum sequuntur ista,

Radix Mediorum motuum subscriptorum ad tempus Christi Parisius.

	S.	G.	M.	S.	T.
Radix Solis.	9.	8.	19.	2.	14.
Radia Lunæ.	4.	2.	20.	29.	7.
Radix centri Lunæ.	1.	18.	2.	54.	0
Radix argumenti Lunæ.	6.	18.	34.	7.	0.
Medius motus capitis.	3.	1.	35.	46.	20
Radix Saturni.	2.	14.	5.	16.	11.
Argumentum Saturni.	6.	24.	3.	46.	0.
Radix Iouis.	6.	0.	57.	10.	45.
Argumentũ Iouis.	3.	7.	41.	51.	0.
Radia Martis.	1.	11.	24.	26.	50.
Argumentum Martis.	7.	28.	54.	45.	24
Argumentum Veneris	4.	9.	14.	49.	0.
Argumentum Mercurij.	1.	15.	17.	45.	11
Radix Mediæ elongationis Parisius tẽpore Christi.	6.	24.	1.	29.	42.
Radia motus accessus & recessus.					
Parisius Tempore Christi.	11.	29.	12.	34.	0.
Radixaugis Solis sine motu.	2.	18.	25.	23.	0.
Radix augis Saturni.	7.	23.	23.	42.	0.
Radixaugis Iouis.	5.	3.	37.	0.	0.
Radix augis Martis.	3.	25.	22.	13.	0.
Radix augis Mercurij.	6.	10.	39.	33.	0.
Radix mediæ elongationis Solis & Lunæ.	6.	24.	1.	77.	0.
Radix argumenti latitudinis Lunæ.	7.	24.	6.	15.	0

Radia Mediorum motuum ad an. 1320.	S.	G.	M.	S.	T.
Radix Solis.	9.	18.	0.	54.	14.
Radix Lunæ.	9.	27.	30.	48.	13.
Centrum Lunæ.	1.	18.	59.	47.	0.
Argumentum Lunæ.	10.	1.	27.	5.	0.
Medius motus capitis.	1.	2.	46.	5.	54.
Radia Saturni.	0.	23.	52.	5.	29.
Argumentum Saturni.	8.	24.	8.	49.	0.
Radix Iouis.	9.	28.	41.	5.	44.
Argumentũ Iouis.	11.	19.	19.	49.	28.
Radix Martis.	11.	20.	16.	4.	0.
Argumentum Martis.	9.	27.	45.	0.	24.
Argumentum Veneris.	0.	10.	4.	50.	14.
Argumentum Mercurij.	9.	9.	42.	29.	0.
Motus accessus.	2.	7.	5.	43.	0.
Media elongatio Solis & Lunæ.	0.	9.	29.	53.	19.
Radix argumenti latitudinum.	0.	0.	16.	24.	7.
Radia augium sine motu ad annos 1320.	S.	S.	M.	S.	T.
Aux Solis.	2.	21.	9.	10.	39.
Aux Saturni.	8.	3.	5.	54.	42.
Aux Iouis.	5.	13.	18.	52.	43.
Aux Martis.	4.	4.	54.	5.	43.
Aux Mercurij.	6.	20.	21.	25.	43.
Ergo motus octauæ Sphetæ.	0.	8.	17.	6.	48.

Atque hactenus quidem folium istud sextum versum concluditur: abiude incipiunt Tabulæ sanè quidem operosæ; sed in quibus nihil vllarum est obseruationum, donec folio 33. Incipit alia manus charactere maiore & quantũ iudico antiquiore cum hoc titulo.

Tabula Semidiametrorum Solis & Lunæ & vmbræ & pertinet ad Eclipsas. Eadem omnia repetit folium 34. manu non multum diuersa quod miror.

Folio

Folio 35. verſo duæ ſunt Columnæ.

Declinationes		
1	31	61
2	32	62
3	33	63
4	34	64
5	35	65
6	36	66
7	37	67
8	38	68
9	39	69
10	40	70
11	41	71
12	42	72
13	43	73
14	44	74
15	45	75
16	46	76
17	47	77
18	48	78
19	49	79
20	50	80
21	51	81
22	52	82
23	53	83
24	54	84
25	55	85
26	56	86
27	57	87
28	58	88
29	59	89
30	60	90

Maximam declinationem gr. 90. exhibeo. Neque enim fuit viſum repræſentare omnes alias & ſingulorũ graduum declinationes expreſſas dare.

Imò grad 47. m. 3. ſec. 30. dimidiũ pro anno 1332. grad. 23. m 31. ſec. 45. eſt veriſſima declinatio huius temporis.

	Nomina Stellarum	Longitudo grad.	min.	Latitudo grad.	min.	
Aries	Mirach.	7.	0.	14.	0.	S.
	Cinis.	21.	0.	32.	30.	S.
Taurus	Menkar.	6.	0.	1.	0.	S.
	Aldebaran.	29.	0.	14.	10.	S.
Gemini	Regel.	11.	0.	10.	0.	M.
	Alhageth.	6.	0.	43.	40.	S.
Cancer	Alhabot.	3.	0.	15.	30.	M
	Algomoïſa.	13.	0.	7.	9.	S.
Leo	Alforae.	9.	0.	15.	30.	M.
	Cor Leonis	19.	25.	15.	51.	S.
	Vrſa.	20.	0.	35.	0.	S.
Virgo	Coruus.	1.	0.	11.	30.	M.
	Algarab.	22.	0.	13.	30.	M.
	Cauda leonis.	5.	0.	19.	30.	S.
Libra	Alchimech.	13.	50.	24.	10.	S
	Altamech.	18.	0.	2.	0.	M.
Scorpios	Yeth.	14.	0.	13.	0.	S.
	Alphera.	2.	0.	37.	0.	S.
Sagittarius	Alhane.	21.	15.	7.	0.	S.
Capricornus	Vega.	10.	0.	50.	0.	M.
	Alcayr.	21.	0.	7.	0.	M.
Aquarius	Aldirab.	10.	0.	50.	0.	M.
	Scheat equi.	30.	0.	19.	0.	M.
Piſces.	Humerus.	6.	0.	24.	0.	M.
	Cauda ceti.	30.	0.	12.	0.	M.

* * * * Hæc legi non potuerunt.

1256.

Apparet eſſe Catalogum aliquot Stellarum rectificatatum ſub Alphonſo an. 1256. quando reuera cor leonis fuit in grad. 19. min. 25. ♌ in quam Stellam videntur artifices illi curioſiùs inquiſiuiſſe vnde reliquarum loca inuenirent. Latitudines verò cum declinationibus confunduntur.

Folium 44. Verſum poſt Tabulam Retrogradationum, Stationum & Directionum hæc habet.

Prima dies Arabũ Ionis eſt ſed tertia Perſis,
Sexta quidem Græcis, ... Saturnique Latinis.
Epiſtulæ ad Gaſſendum.

Folium 46. verſum ſic incipit manu triplici.

Prima Manus, Tabula ad ſciendum motum Solis & Lunæ in vno minuto, diei & minuto diei Lunæ.

Secunda Manus, includitur æquatio centri.

Tertia Manus, & eſt compoſita anno Domini 1332. incompleto menſe Ianuarij per Magiſtrum Ioannem de Monte-forti ſecundum calculationem Tabularum Alfoncij.

Num. annorum.	Tempus coniunctionis & oppositionis & quatuor aspectuum.				Motus Solis & Lunæ.				Augmentum Lunæ.				Argumentum latitudinis Lunæ.			
1	9.	0.	50.	54.	4.	58.	28.	10.	4.	17.	33.	32.	3.	12.	52.	55.
2	27.	54.	42.	33.	5.	14.	52.	5.	3.	48.	10.	39.	3.	51.	35.	54.
3	16.	16.	44.	5.	5.	4.	8.	55.	2.	17.	58.	46.	3.	59.	38.	39.
4	5.	58.	45.	36.	4.	53.	25.	45.	2.	7.	46.	53.	4.	7.	43.	24.
5	14.	32.	37.	15.	5.	11.	49.	c.	1.	[illegible]	[illegible]	1.	4.	46.	24.	23.
6	15.	54.	38.	47.	5.	1.	5.	50	0.	53.	12.	8.	4.	54.	27.	7.
7	2.	16.	40.	16.	4.	50.	22.	41.	0.	3.	0.	15.	5.	2.	29.	52.
	27.	11.	31.	57.	5.	8.	45.	55.	5.	38.	37.	22.	5.	41.	11.	51.
9	10.	52.	33.	29.	4.	58.	2.	45.	4.	48.	25.	29	4.	49.	15.	37.
10	29.	16.	25.	8.	5.	18.	16.	0.	4.	24.	2.	37.	0.	27.	56.	36.
11	17.	48.	26.	39.	5.	5.	42.	49.	3.	33.	50.	44.	0.	36.	56.	21.
12	7.	50.	28.	11.	5.	54.	59.	40.	2.	43.	58.	51.	0.	44.	4.	6.
13	6.	4.	19.	50.	5.	33.	22.	54.	2.	39.	35.	59.	1.	21.	47.	51.
14	25.	26.	11.	21.	5.	2.	39.	44.	1.	29.	4.	6.	1.	30.	49.	50.
15	3.	48.	21.	53.	4.	51.	56.	35.	0.	38.	52.	13.	1.	38.	52.	35.
16	22.	42.	14.	33.	5.	10.	19.	49.	0.	14.	29.	20.	2.	7.	35.	34.
17	12.	4.	16.	4.	4.	59.	38.	40.	5.	24.	17.	27.	2.	25.	28.	20.
18	1.	26.	17.	36.	4.	48.	43.	30.	4.	34.	5.	34.	2.	33.	43.	6.
19	19.	20.	9.	15.	5.	7.	16.	44.	4.	9.	41.	42.	2.	14.	24.	5.
20	8.	42.	10.	46.	4.	56.	33.	35.	3.	19.	30.	49	11.	20.	26.	49.
21																
22																
23																

Re sic ad annum 1371.

Nota quod hec capsula incœpit anno Domini 1330. completo 9. die mensis Ianuarii completo, prout in prima linea continetur & , hec fuit prima coniunctio in anno 1331.

Nota distantia inter Toletum & Parisius longitudo 12. grad. quibus correspondent duo minuta dierum.

Nota, inter Parisius & Magdeburgum sunt variata per tres gradus longitudinis hoc est per 12. minuta hora quibus correspondent diei 30. secunda. Et si secundum hec volueris mutare tempora hic reperta. ad tempus adde 30. secunda diei penitus omnes motus debent teneri secundum quod hic reperiuntur. Quoniam si cum radice cuiusque Regionis intretur. Idem proueniret.

Atque ad istum modum denique per annos 43. totos pertexuntur calculi motuum quibus hæc pagina impletur; quam totam repræsentare laborioso tædio nec vtili non putaui magnum operæ-pretium, quæ ad marginem colnmnarum istarum annotata sunt quoniam ætatem Linerij cófirmant annumque 1331. cœptantem non potui omittere quin repræsentarem quàm pote religiosissimè. Vt etiam hinc appareret supinitas & imperitia librarij interualla inter Toletum Parisios & Magdeburgum (patriam credo Ioannis de Spira) permntantis. At verò folium hoc ipsum 48. versum Thesaurum ecce nobis offert immensæ iam æstimationis. Quamquam (heu!) abiectum in stercus scriptoris imperitissimi: quique fœdissimè dehonestauit hos atlantæos labores Linerij neque ex 48. Stellis Fixis quas rectificauerat Linerius plures exscripsit quàm 15. omnes pleno ferè numero sunt in Codice Arnaudino quædam etiam rectificatæ post annos 14. pro anno 1364.

grad.

Folio 48. verſo è medio pagina.

	grad.min.	latitudo.	Partes.	Magnitodo.	Complexiones.	Nomina.
♈	18. 10.	13. 10.	M.	1.	♃	flominis vltima.
♉						
♊	0. 50.	5. 10.		1.	♂	Aldebaram.
	13. 10.	22. 30.	S.	1.		Alharath.
		31. 50.	M.	1.	♃ ♄	Pes Orionis.
	8. 0.	39. 10.	M.	1.	♄ ☿	Alhaboz.
♋	5. 50.	16. 10.	M.	1.	♂ ☿	Algomoiſa.
	17. 20.			1.		
				1.		
	20. 40.	0 10.		1.		
♌			S.	1.		
	5. 10.	72. 50.	S.	1.	☿ ♃	Cor Leonis. [ne
		74. 30.	S.	2.	♄ ♀	Duę in ſtellatio
	14. 10.			2.	♄ ♀	Vrſæ minoris.
♍	12. 40.	12. 50.	S.	1.	♄ ♀	Cauda Leonis.
♎	14. 7.	31. 30.	S.	1.	♂ ♃	Alramech.
	14. 50.	2. 0.	M.	1.	♀ ☿	Alchimech.
	26. 30.	41. 10.	M.	1.		In Cētauri Pede.
♏						
♐						
♑	5. 30.	62. 0.	S.	1.		VVega.
♒	18. 10.	23. 0.	M.	1.	♄ ♃	Piſcis auſtrinus.
♓						

Hæc Tabula Stellarum Fixarum æquata eſt ex Tabula Stellarum Fixarum quas Alfoncius Rex vetificauit anno Domini 1350.completo. Loogitudo earum eſt gradus circuli ſignorum per quæ tranſit circulus tranſiens per Polos Zodiaci & centrum Stellæ. Latitudo verò earum eſt arcus circuli prædicti cadens inter gradum & centrum Stellæ.

Clarissimo & Excellentissimo Viro Domino D. PETRO GASSENDO, *Mathematico Parisiensi celeberrimo, amico meo, S.*

GRatulor tibi veréque gratulor, Clarissime Gassende, illustrem quam in te suscepisti prouinciam celebrandi Nobilissimum nostrum Tychonem. Dignissimus sanè est si quis alius, cuius famam, laudémque ab obliuione hominum ac silentio vindicent omnes illi qui de litteris bene mereri cupiunt, ad hoc laudabile tuum institutum promouendum, quæ ego promisi, documenta mittam intra pauculas septimanas. Hoc tempore iis, quæ tecum communicat Celeberrimus noster VVormius, adjungere mea non potui, veritus, ne fasciculus in nimiam excresceret molem. Hoc verbulo tibi indicare iam volui, ne de meo in te animo dubitares, neue de cessatione hac mea quicquam sinisterius judicares. Vale Celeberrime Gassende, & me inter eos numera, qui te, vti ius fásque est, colunt ac venerantur. Scripsi festinanter Hafniæ die 9. Iunij styl.vet. 1648.

Tuæ dignitatis addictissimus
GEORGIVS FROMMIVS.

Viro Clarissimo & Excellentissimo D. PETRO GASSENDO,

OLAVS VVORM. S. P. P.

SCripsit ad me non ita pridem amicus meus grata familiaritate conjunctissimus Dominus Isaacus Peyterius te constituisse vitam Tychonis Brahæi nostri conscribere, & in honorem tanti viri apud vos typis edere, vt si quid haberem, quod ad rem facere posset, communicarem. Addidit præterea chartam in qua consignata erant, quæ desideras; simúlque amoris & beneuolentiæ tuæ erga me testimonium, eruditum tuum de vita Epicuri commentarium. Quem licet nondum acceperim, tamen & pro beneuolentia affectu prolixo, & munere gratias vt ago maximas, ita optarem me par pari reddere & votis tuis ita respondere posse, vt meam operam te haud frustrà expetiisse agnosceres. Nihil intermittens quod huc spectare posset, rem cum amicis communicaui, in primis Mathematico nostro Frommio, quem non pauca tenere sciebam, quæ tuo instituto seruire possent; vt Craigij Scoti scriptum contra Tychonem cum sua Apologia, & vitam Tychonis à se elaboratam. Nuper in publica Panegyri recitatam, Epistolas prætereà quasdam, hncque ab eo obtinui, vt tuam ambiens amicitiam & fauorem tecum per literas ageret ipse, atque quæ haberet communicaret, à quo spero te habiturum quæ in meis hisce schedis desiderantur. Accipe verò hic à me, quæcumque in temporis hac angustia corradere valui, eáque in meliorem interpretate partem, a hinc seligens, quæ propalanda ex vsu & honore ipsius Tychonis & patriæ nostræ fore existimas. Ac vt nihil prætermisisse videar eorum quæ expetiis ad singula chartæ tuæ momenta breuibus respondebo.

Quo præcisè anno natus sit Tycho docent schedæ meæ num. 6. Oratio item Funebris Tychoni à Jessenio Pragæ dicta, anno nempe 1546. die Decembris 15. intra hor. 9. & 10. matutinam, in Auito prædio Knudstrup in Scania sito.

Fratres habuit Georgium, Axelium, Stenonem, Canutum, omnes magnæ in patria authoritatis & ex parte Ordinis Senatorij Regni, Sorores habuit Ingeburgam, Elizabetham, Sophiam, hæc verò Astronomiæ non planè inerudita, sed in Thematibus erigendis expedita. Reliquit eadem filium Danıæ Senatorem inclytum, Dominum Tagonem Tot de Ericsholm, Equitem Auratum, literatorum fautorem summum, cui ego monumentum Steoense dicaui. Vide numero 5. 24.

Quando Vandesburgum appulserit, & quo nomine vxor (quæ Pragæ obiit) fuerit, docebit Frommius.

Qui ex liberis mares, &c. ab eodem habebis. Interim consule num.6.11.18.

Quæ vera fuerit eius annua pensitatio colliges ex num.24.dum hîc fuit. Illa omnia à Rege Christiano IV. P.M. ipsi fuere concessa, quæ à Parente habuit, dum Magnates sibi habuit fauentes, num.24.

Alios ex proprio non videtur habuisse reditus, quàm quos Knudstrupium ipsi suppeditauit.

Roeschildensis Canonicatus vulgò Præbenda Regum vocatur num. 24. cuius annuus reditus mille Daleris Imperialibus æstimatur, nullis obnoxius est oneribus, prætetquam quod eius Possessor Sacelli huic additi, in quo Regum ex familia Oldemburgica Mausolæa extant tecta sarta seruare teneantur. Iam ordinariè Cancellario Regis confertur.

De causis discessus vide num.8.21.29.discessit autem anno 1597. Rege nec inuito, nec inscio; eius scitu organa abspostauit, nullo aut Regio, aut Rantzouiano nauigio. In Huena nihil reliquit instrumentorum num.18.Insula post abitum semper in feudum data Nobili cuidam, siue viro,siue fœminæ; in qua iam campus vbi Vranıburgum fuit. Iam feudi titulo vidua quædam nobilis eam tenet Insulam. Quo tempore ad Rantzouium accesserit, &c. diem & annum litteræ quas mitto docebunt, VVandesburgi eum fuisse apparet in Aprili anni 1598. vide num. 15. Inde discessit VVittebergam, vbi adhuc commoratus fuit vltimo die eiusdem anni & 11.Ianuarij 1599 vt vides num.14. 15. Hinc ad Rudolphum Imperatorem concessit, euocatus, num.15. Quem Pragæ inuenit, vbi in ædibus Curtianis aliquandiu substitit num.16.24.priùs Pragæ fuit, quandiu collige ex num. 18. Benaticæ quis situs & conditio num.17.

Incidit

Incidit in morbum 13. Octobris, obiit eiuſdem menſis die 24. anni 1601. vt patet ex Oratione funnebri à D. Ieſſenio habita & numero 33. ſepultus Pragæ in Templo Veteris vrbis Primario 4. Nouembris Ritu Equeſtri bonorificentiſſime. Oratio Funebris habita à D. Ieſſenio à Ieſſen, quæ excuſa Pragæ typis Georgij Nigrini anno 1601. ſi apud nos vænalis extaret mitterem; vnicum ſaltem eius exemplũ apud amicum vidi. De Tumulo & Epitaphio nihil habeo, præter ea quæ vides numero 33. appoſita Orationi Ieſſenij. Ibidem Elogia quædam extant Ioannis Kepleri & Pauli Culdingij Cimbri qui Tychoni morienti adſtitit, cuius etiam quædam vides nu n. 24.

Mortuo Tychone organa omnia Pragam ſunt tranſlata, & aſſeruata in Ædibus Curtianis, vbi, militum ſæuitia (vt ferunt) occupata à Palatinis vrbe ſunt diſtructa & diſtracta. Seb Globus antea Ieſuitis in Collegio Nieſſano dono datus. Nieſſa autem Sileſiæ eſt non ignobilis vrbs, ad Niſſam fluuium ſita, Sede Epiſcopali clara, (vide Mappam Sileſiæ quo tempore Princeps Vldaricus eam ceperit vide num 4.

De obſeruationibus nil eſt quod dicam, niſi quod ferunt Pragæ apud Virum doctum extare, ſed de iis forſan Frommius.

Synopſin obſeruationum, cuius mentionem facis, inter Schedas Longomontani inuenire non potuimus, Credo non aliam fuiſſe, quàm quæ ſparſim in eius Aſtronomia inuenitur.

De Epiſtolis & aliis quæ Frommius tenet, ipſe reſponſurus eſt. Quæcumque ego congerere potui, vt & Diſcipulorum Catalogum, aliaque ex meis chartis hîc habes omnia. Si quid præterea progreſſu temporis nactus fuero, quod huc ſpectare videatur, tranſmittam, vt ſtudium meum tam laudabiles conatus promouendi agnoſcas. Interim publico nomine gratias ago, quod hoc honoris Ciui noſtro exhibere volueris, tuóque calculo eius ſtudia orbi litterato probari quin amicis hîc in Dania rem gratam, & omnibus qui eius laboribus (cuiuſcumque tandem ſint nationis) oblectantur, ſis præſtiturus non dubito. Valetudinem (quam ex literis Peiterij lubricam tibi eſſe intellexi) precor firmam, vt diuinis ingenij monumentis publico bono diu prodeſſe valeas. Hafniæ. 5. Iduum Iunij 1648.

Admodum Reuerendo, atque Clariſſimo Viro D. PETRO GASSENDO, S.

REuerende admodum, & Præclatiſſime Vir, amice officioſè honurande,

Iam tandem expectatiſſimæ, atque exoptatiſſimæ tuæ literæ 8. Kalend. Nouembris anno præterito datæ, quas iam dodum periiſſe putabam, mihi cum aliis 4. Eidus Martij, hoc anno currente exaratis, optimè traditæ ſunt. Eæque profectò tantò fuere gratiores, quantò plenius in illis ipſis. Beneuolum affectum erga me tuum, exprimere haud fuiſti grauatus; id quod ex tam præclaro tuo, judicio, ſuper opuſculo meo, ſuper additoque iſto munere egregio, abundè ſatis videre eſt: pro quibus tam egregiis animi tui teſtificationibus, non ſolùm debitas habeo gratias ſed & tibi viciſſim quauis occaſione & tèmpore me totum dabo. Lentes illas, quas dudum ſum pollicitus, manu mea expolitas, nunc domum hiſce adiunctas tranſmitto citius certè, vt vt maximè etiam voluerim, fieri, ob varias occupationes haud licuit. Tubus cui hæ ſeores inſerendæ, ſit 4. pedes, pollicéſque 4. vel 5. Pariſieoſ. Ragio circiter longus; circiter inquam: nam accuratè indigitare longitudinem illius tubi nequeo, vti ſcis, propter diuerſam oculorum aciem; nullo tamen negotio à te rerum harum optimè gnaro inuenietur genuina, Teleſcopij extractio. Habes verò hîc quoque foramina iſta, quæ tàm conuexo, quàm concauo ſuper-imponi debent. Sed imprimis ſuadeo, vt ſibi compares tubum, qui pauciſſimis conſtat ductibus, atque ſi poſſibile duobus, vel ſummùm tribus: vt tantò minùs à recta abludat linea. Nam ſi vel tantillùm incuruatur, tum profectò, etiamſi omnium optimæ ſint lentes, vel quicquam diſtinctè accuratéque earum ope apprehenditur. Cæterùm Teleſcopium ex hiſce lentibus probè adornatum, vt opinor, imprimis ad Maculas Lunares Eclipſes:, Mercurium, Venerem, Martem & Iouem, Saturno excepto (ad quem accuratè diſcernendum multò longior requiritur) ſuum ſatis præſtabit officium. Et melius quidem hoc accepiſſes, ſi nitidius chryſtallum artificiale fuiſſet in promptu, & nec vires, nec tempus defuiſſent. Si tamen hoc ipſum clarius eſſe exoptas, verbulo tantùm ſignifices, rogo, ſtatim aliud concauum conuexo anteponendum ſum tranſmiſſurus; cuius beneficio rerum viſibilium ſpecies multò lucidiores, ſed minori formâ animaduertes. Intereà qualeſcunque lentes haſce æqui bonique conſule, iiſque cùm in rei literariæ commodum, tùm tui ipſius oblectationem quàm diutiſſimè fruere, quemadmodum iſtud à Supremo Numine animitùs tibi comprecor. Miror de cætero valde, Patres Societatis intrepidè pronunciare, ſe obſeruationes Tychonicas ex dono poſſidere Imperatoris: cùm tamen certò certius ſit, Dominum noſtrum Keplerum hîc Regiomonti degentem, ipſa habere autographa, cum variis optimi ſui Parentis Poſthumis ſcriptis luce digniſſimis; quæ partim ipſe ego, partim Clariſſimus Dominus Eichſtadius peruolutauit perſpexitque. Hincque iterùm iterúmque miror, quomodo exemplum dictatum obſeruationum nanciſci potuerint? cùm optimè ſciam hæc in Patrum manus nunquam incidiſſe, vt vt illis inſidias (quemadmodum Dominus Keplerus me docuit undè ſtruxerint. Iam quod iſta attinet quæ ſcire percupis, de quibuſdã Tychonem Keplerumque concernentibus, cùm ad Limmermannum, tum Kepleri Filium ſcripſi:

quidqnid innotuerit, primâ occasione quàm lubentissimè te scite faciam. Interim tene eas quæ à Domino nostro Eichstadio, aliísque accepi. Nobilissimus Dominus Bernerius, auditor, amicusque tuus, quem ob necessitudinem, quæ ipsi tecum intercedit, quàm humanissimè nullo non tempore excepi, die 15. Iulij VVarsouiam profectus est; inde autem breui, vt percepi Germaniam Italiámque suo cum Comite petiturus. Doleo verò maximè tum eius, tum imprimis Illustrissimi ac Excellétissimi Legatô causâ, qui aliquoties ædes meas intrare, speculámque meam Astronomicam ascendere, nec-non omnis generis honore me afficere fuit dignatus; quod Cœlum nostrum Gedanense minimè ipsis fuerit propitium; sic vt nec maculas Solares, nec Lunares, vt taceam reliquos Planetas, illis hîc præsentibus exhibuerit vnquam. Solares quidem ab initio Maij hoc-vsque nullæ prorsus (id quod admirabile!) in Sole extitere; Lunares verò non apparuere ob cælum ferè semper nubilosum. Denique Præcellentissimus D. noster Eichstadius te multùm saluere iubet, mittitque aliquid de suo auro fulminante, cuius vires explorare, cumque tuo conferre poteris. Tu verò vicissim, nisi graue est, de tuo auro, nec-non paxillum Chalybis fulminantis, quem te habere percepimus nobiscum communicabis; vt & nos de illius vi certi esse possimus. Namque valde dubitamus, simile quiddam ex Chalybe, siue aliâ quavis materia, dari posse. Itémque cupidè expectamus tuam Philosophiam Epicuream: quæ vt reliqua omnia pene à te confecta, quamprimùm prodeat in lucem, faxit Deus Optimus Maximus. Quod, vt eò felicius contingat, vires tibi restitui, téque saluum ac incolumem, seruari quàm diutissimè optamus. Vale. Dabam Gedani 1648. die 31. Augusti.

Tuæ Reuerendæ Dignitatis toto animo I. HEVELIVS.

Mihi has obsignanti, literæ à Domino Kepleto traduntur, ex quibus percipio, se curaturum, vt breui vtriusque vitam, Tychonis scilicet & Kepleri, vt & originem, cum omnibus circumstantiis typis exscriptam habere possis. Vale iterùm.

Clarissimo & Doctissimo Viro PETRO GASSENDO, *Philosophio & Mathematico Celeberrimo*,

HIERONYMVS BARUIVS B. S. P.

TVæ à me diutiùs exspectatæ literæ ad manus meas non peruenient, cùm tamen meas tibi consignatas fuisse mihi persuadeam. Tibi etiam exemplar mei opusculi Ideæ medicinæ sacræ mediantibus PP. soc. Iesu Lugdunum transmittendum esse curaui, & cùm noster Naudæus doctissimus cum ipsis peregerit mihi persuadeo tibi fuisse consignatum, quod certo scire peroptarem, cùm mea vilia spernere non debeas, cum tua maxima, præsertim verò vitam D. de Peiresck mihi dono à te missam maximi faciã de qua & de quàm summo Viro quid sentiam ad te nunc perscripsi; nunc totus in prophanis versor vt à nostro amantissimo Naudæo intelliges, tuam Philosophiam experientiis comprobatam valde peropto, & scite etiam quo in opere compaginando detinearis, cùm tuum vastissimum ingenium nunquam possit feriari, præterea quod ego scribo nostro Naudæo tibi erunt communia, ne tibi omninò molestus sim. Vale sæculi nostri Iubar præfulgidum, & Reipublicæ literariæ maximum incrementum & me tua quærentem mea exspectantem te videre mihi persuadeo, cum totus quatenus sis amicorum tuorum sis. Vale iterùm atque iterùm Vale & me tuis iussis paratissimum esse certò scias. Rapalli ex meo Musæo Kalend. Septembris 1648.

Illustri & admodum Reuerendo Viro Domino PETRO GASSENDO, *Theologo, Philosopho, Mathematico, Professori Regio nec-non Præposito Ecclesiæ Diniensis Dignissimo, Domino Fautori suo deuenerando*, S.

VErus affectus ex lectione tuorum eruditissimorũ modestissimorúmque Librorum in te mihi natus est, isque etjamnum in penetrali animi mei hæret, & ad extremum vitæ halitum hærebit, iámque vetus est. Proinde cum ab anno æræ Christianæ 1636. Ephemeridas quasdam euulgauerim, easque nonnullis Præclaris Mathematicis dedicauerim, hosce fastos exiguos ad instantem annum Æ. C. 1649. (quem tibi & vniuerso Orbi Christiano faustum, salutarem & pacificum precor) vltrò inscribere debui & volui præsertim non abnuente Amplimo Viro Domino Heuelio, communi nostro Amico, interprete ac conciliatore mutui affectus: Rerum namque cælestium necnon naturalium crebram meditationem, cum Clemente Alexandrino lib. 6. Στρωματεὺς ὑποβάθραν τῆς κατ' ἀληθῆ φιλοσοφίας esse iudico. Etsi enim Biblia quoque Sacra libenter voluam, vt me in pietate & fide instruam & vitam emendem: tamen & gestio ζητεῖν τά τε ἀπὸ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ τῆς γῆς, in qua disquisitione, Illustris & Sapientissime Vir, dextrè nobis præiuisti, qui subnixus huic innocentissimo naturæ studio mihi σεμνότατον τὴν κατ' ἄνθρωπον σοφίαν videris agere. Nihil autem mihi gratius poterit accidere, quàm si tanti Viri admonitionem & censuram tum de Diario meo, tum de nostris obseruationibus Astronomicis audiam, & mihi sicubi lapsus fuero, non saltem corrigi, sed & corripi contingat: siquidem meæ tenuitatis probè mihi conscius volo inter eos esse, qui non solùm possunt labi; verùm etiam gestiunt resurgere & emendari. Reuerendum Patrem Mersennum ad τὴν μακάρων sedem raptum nobis nunciatum est, cuius equidem vicem haud queo dolere, dum hanc cum meliori vita

vita commutauit; ſed meæ ſorti ingemiſco, quòd mihi tantùm ſemel humaniſſimis ipſius literis gaudere & frui contigerit. Interim publicum me vrget commodum de tua valetudine ſolicitum eſſe, cùm ſciam Aſtronomiam & Philoſophiam noſtram pancia illuſtribus Viris, Tui ſimilibus inſtructam eſſe & tantos Atlantes perquam pancos reperiri: ideóque Deum Opt. Max. ſopplici prece veneror, vt Te magnum Virum nobis adhuc in multorum annorum decadas ſeruet & ſemper incolumem præſtet ad exantlandum feliciter affecta opera. Gedani Kal. Nouemb. 1648. properante calamo, animo deuoto & ſubjecto LAVRENTIVS EICHSTADIVS, D.

Viro Clariſſimo Domino PETRO GASSENDO, *Mathematico Pariſienſi Regio, Amico, S.*

SApientiſſime & Excellentiſſime Gaſſende,

Dudum audiui à te, me inſcio, compilatis ſcriniis perſcripta eſſe, quæ ego tibi promiſeram ad illuſtrandam vitæ Tychonis noſtri deſcriptionem. Non ſoluiſſent illi mortales, mihi crede, tot ænigmata, niſi, vt ſacrum habet Adagium, in vitula noſtra aráſſent. Vides quantoperè contendamus tibi vt gratificemur. Diſco apud riuales eſſe minùs apto animo. Si quid præterea deſideras, Gaſſende Eruditiſſime, id verbulo velim indices: ſtudebo quoad potero, vberrimè tibi ſatisfacere. Affini meo perdilecto, qui has tibi tradit, id negotij dedi, tecum vt de ſingulis maximis minimis conferat. Ei faueas, quæſo, ipſiúſque conatus ac ſtudia tibi habeas commendata. De Inſtitutionibus tuis Aſtronomicis, luculento opere, ſanè, vt debeo quàm maximas tibi ago gratias. Gratior ero; vbi quid habuero, quod redhoſtimenti loco remittam. Deus te ſeruet bono publico & in primis Siderali ſcientiæ, quæ à te vitam exſpectat & ornatum. Dum affinis meus Petrus Scauenius apud vos erit, ſcribam ſubinde, & ſæpius alias. Tu intereà, Gaſſende Clariſſime, explica & fac ſciam, qua in re mea opera tibi tuóque inſtituto vtilis eſſe queat. Vale quàm diutiſſimè, & me iis annumera, qui te colunt æſtimántque pro meritis. Scribebat Hafniæ die 11. Nouembris 1648.

Tuus ex animo GEORGIVS FROMMIVS.

Domino PETRO GASSENDO, *Sæculi præſentis Philoſophorum Principi,*

C. E. L. CAPELLA χαίρειν.

QVod inſolito te affari velim idiomate, tum naſcentis anni ardentem facit origo, tum obſeruantiæ erga te meæ ſummæ recordatio, imprimis incomparabilis animi tui, cuius æternas opes dum conſidero inſuſurrare illud ad Ianum venit in mentem

O Tu principium, ſimúlque finis
Lapſu continuo fluentis anni
Æui ſancte Parens, bifrónſque Iane,
Cui Vates duplicem dedere vultum,
Vt poſſes duplici videre vultu
Et quæ præteritis fuere ſeclis
Et quæ ſunt aliis futura in annis;
Dicas Iane Pater rogamus omnes,
Dicas te rogat vniuerſus Orbis,
Viderúntne parem patres ſepulti,
Videbitne parem futura proles
Gaſſendo Phyſica inclyto Patrono
Verarúmque Patri Scientiarum?

Hæc quæ paucula Muſa dedit carmina ſuſcipito, & amare perge quem tot grauare dignatus es beneficiis. Vale. Dabam Monſpelij Kal. Ianuarij 1649.

Domino D. PETRO GASSENDO, *Amico ſingulari, S.*

PErquàm Reuerende ac Clariſſime Vir, Amice Chariſſime,

Hac commoda vſus occaſione, has ad te dare volui literas; tum, vt optem tibi commodam valetudinem, tum, vt rogem, quo nunciare haud graueris quamprimùm, num poſteriores meæ, de die 21. Auguſti, cum libris per Dominum Cramoiſium tranſmiſſis, peruenerint ad manus? De Te namque nihil quicquam literarum 8. menſium ſpatio, & amplius, me vidiſſe ſcias; quod qui factum ſit, Tu omnium noueris optimè. Communi noſtro amico, optimo Merſenno, humanum illud contigiſſe, nuper quidem inaudiuimus; (quod me certè non parùm excruciat, præſertim, cùm non ignorem; quantum ſimul cum illo deceſſerit rei literariæ) ſed vtinam res ſeſe habeat aliter, & ex tuo relatu certiora, lætiuráque percipiamus! Clariſſimus noſter Eicſtadius, qui te multùm ſaluere iubet, tibi ſimul paruam ſuam Ephemeridem, cum noctibus noſtris Gedanenſibus, tuo nomini inſcriptam, mittet; quod quidem multò citiùs fieri debuiſſet; verùm deficiente occaſione, id excuſabis facilè. Me quod attinet, ſperaſſem itidem, vacuis haud te compellaturum manibus, ſi cælum duntaxat noſtrum Boruſſiacum, tempore Eclipſeos nuperæ Lunaris; nobis magis fuiſſet propitium: ſed ob aërem continuè nubilum, ne gry quidem obſeruare licuit, vt vt maximè oculum mentémque in id intenderam. Cùm igitur ſpe hac vice exciderim, nauabo operam, vt currentis huius anni Eclipſes; cum Deo, felicius delineare non nequeam. Interea has accipe pagellas, ab amico meo ſingulari, Chriſtiano Otteto, Viro egregio, atque Geometra Mechanicóque inſigni, vulgatas. Si quædam viciſſim habes, quorum meâ ſcire, vel poſſidere interſit, fac, obſecro, vt teneam, habeámque officia paratiſſima, vt ſemper, itetùm ſpondeo. Vale amice chariſſime, atque animum hunc, quem, vt ſpero, optóque feliciter

citer es ingreſſus, cum Deo ſecundiſſimè abſolue. Gedani die 28. Ianuarij 1649.

Tua Reuerendæ Dignitatis cupidiſſimus
I. Haveliυs.

Viro Clariſſimo Domino D. Petro Gassendo, S.

Domine, Libellum hunc *de Sirio*, Antuerpiâ ad me miſit Dominus Cauendyshe, mittendum tibi ſi tanti putarem, Ego verò an tanti ſit necne tui potiùs quàm mei iudicij eſſe volo. Promittunt etiam neſcio quid nomina illa Vlug Beigus, & Tamerlanes Magnus, & incogniti illi characteres. Itaque omninò mittendus erat. Quid de eo cenſeas ſcire velim, ſi tibi vacat, vacare autem videtur. Nam Philoſophiæ tuæ finita eſt impreſſio, & exemplaria eius huc aduecta nunc ſunt in Telonio. Quorum exemplarium vnum, quamprimùm potero, miſſurus ſum Hagæ Comitis Domino Sorberio expetenti, à quo etiam iuſſus ſum te ſalutare. Ego pro ætate ſatis bene valeo, & mihi nimium indulgeo, ſeruans me, ſi fortè contingat, reditui in Angliam. Opto intereà præſentiam tuam, quâ ſi cariturus ſum, cupio non modò vt valeas, ſed vt id ipſum te valere ſciam, qui quantum ego in hominem inſpicere poſſum, ſcientiâ omnes mortales, & ſcientiam virtute ſuperas. Pariſiis 22. Septembris 1649.

Seruus tuus Thomas Hobbes.

Rolandvs Palvdanvs Petro Gassendo, *Mathematicarum Scientiarum Regio Profeſſori S.*

Linguarum & Hiſtoriarum accurata cognitio quàm vtiliſſima ſit & præſtantiſſima nemini dubium eſt. Linguarum enim beneficio ad optimos Scriptores nobis aditus patet: ex hiſtoriis præter prudentiam, quæ per has præcipuè petitur, ordo temporum & rerum ab orbe condito maximè memorabilium, notitia colligitur: quo ſtudiorum genere nullum iucundius aut fructuoſius eſſe poteſt. Verùm vt quis abſolutè doctus appellari poſſit, longè alia, & maiora requiruntur, Philoſophiæ nimirùm, Mathematicarúmque diſciplinarum, & aliarum ſublimiorum artium cognitio. Per has enim res addiſcuntur, in quibus ſcientia propriè conſiſtit. Per linguas verba tantùm: quas licet penè omnes, vt Ioſephus Scaliger, calleas, & ſis inſuper humanis, & ingenuis artibus excultus, tamen ſi hîc ſubſiſtas, non magnos profectus feceris, etenim hæ artes circa ſermonem ſolùm verſantur, & ad reliquas aditum præbent. Si verò etiam hiſtorias ſcias omnes tanquam vngues, digitóſque tuos, noueris quidem quidquid vnquam ſit geſtum hiſtoria dignum, quamquam quot res memorandæ hominum memoriam fugerunt, ſed quamplurima reſtant addiſcenda: hiſtoria naturalis, quæ propè infinita eſt, Mathematicæ diſciplinæ, quæ tam vaſtè patent, Theologia quæ primo loco nominanda erat, Medicina vnicuique ad tuendam propriam ſalutem tam neceſſaria; Ius denique non tam Græcorum, & Romanorum, quàm naturale, & omnium gentium commune. Igitur vt aliquis eruditi nomen meritò ſibi vindicare poſſit, orbem illum doctrinæ attigiſſe debet, ſine quo perfectè doctus non dicetur, quantumuis elegantioribus literis expolitus. Eapropter iure meritò, Vir Clariſſime, doctus ab omnibus exiſtimaris, vtpote qui Philoſophiam, & Mathematicas ſcientias calles, eáſque longè aliter quàm vulgus Profeſſorum doces. Relicta enim illa via, quæ ab aliquot ſæculis obtinuit, & in Scholas barbaram quamdam Philoſophiam induxit, de rebus pulcherrimis eleganter, quantum materiæ difficultas patitur, diſſeris, nec rerum ſublimitatem verbis ſordidis dehoneſtari ſinis. Quod teſtantur egregia tua monumenta, ex quibus altiorum ſcientiarum notitiam cum politioribus literis te conjunxiſſe manifeſtè apparet. Iſtiuſmodi verò rerum mediocri cognitione minimè contentus fuiſti, ſed eas penitiſſimè peruidiſti, & inuentis à priſcis illis Thalete, Anaximandro aliiſque primis Philoſophiæ & reliquarum artium auctoribus noua quotidie addis: quæ laus fortaſſe non multò minor eſt, quàm inueniſſe: quibus quidem ſummis Viris eò tantùm cedere videris, quòd te tempore præceſſerunt. Quæ cùm ita ſint, non mirum, ſi à noſtro Principe tibi Regiæ Profeſſionis munus delatum eſt, quod quondam honorificum, nunc tamen meritis tuis non ſatis congruit. Auditorium enim eruditione tua dignum tibi non contingit: adeò præclara illa ſtudia frigent, & tanta eſt Academiæ vaſtitas, quam pueri tantùm incolunt, qui primis literis dant operam, idque non valdè ſeriò, nec vlteriora attingere admodum curant: ij ſanè ad percipiendam eximiam tuam doctrinam non ſatis idonei ſunt, & optandum erat, vt diſcipulos te dignos haberes. Verùm huic querelæ, non eſt hîc locus. Itaque Vir Doctiſſime, valebis.

Petro Gassendo, *Viro Eruditiſſimo*,

Morisotvs Sal.

Cum ruri eſſem & in lectione Epicureæ Philoſophiæ à te illuſtratæ, noctes diéſque exigerem, tantus amor diſcendi erat tantus ardor explendi me vtiliſſima lectione; aliqua annotaueram, quæ mihi ex opinione tua non videbantur, quæ tamen olim mihi contigerant, eáque Epiſtolâ ad te ſcriptâ mandaueram, ſed illa, quia Lugduni vbi te eſſe exiſtimabam, inuentus non es, periit, nec mihi nec tibi reddita, nulla alia jactura, niſi quòd citiùs tu quàm per Barancium cognouiſſes, quantum eruditioni tuæ, quantum virtuti tribuam. Faſtos Ouidio per me ſuppoſitos, quia oſtendis velle perlegere, ad

te mitto. Tantùm opus doctissimos quosque allicere debuerat ad hoc supplementum, vt quod omnium ignauissimus temerè aggressus sum, ipsi cum honore exequuti essent: nam & ea pars Fastorum, quæ antiquam Astrologiam tangit, ingenium tuo simile poscebat, & fluiditas styli argumentorúmque & rerum soliditas, meliorem & doctiorem, quàm ego sum, Poëtam. Tu qui grandia in publicum dare soles, & maiora polliceris, exiguis, si mea legis, tenebere, sed si pluet hic impetus, breui alia accipies dummodò eâ mente sis erga me, qua ego erga te sum, quem vt ingeniosum, vt eloquentem, vt eruditissimum, & colo, & amo. Vale. Diuione 24. Decembris 1650.

Sapientissimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

MORISOTVS Sal.

BArancius ille, quam ab æstimatione tua metiebar, partem mihi in amicitia sua & epistolarum commercium pollicitus, circa finem Nouembris hac vrbe exiuit. O Dî, quàm frigidus & obliuiosus amator; puto flumine lethæo potus nihil promissi meminit, etiam literis meis sollicitatus in recordationem mei: num ille de genere gliriu est? nequaquam; vere iam adulto excitatus non vltrò obdormiret, euigila quæso cum cui Epicurum tuum tradidisti, ne credatur cum eo inter hortenses voluptates sepultus.

Quod autem tardè Fasti mei ad te peruenerint; tota illios culpa est, cui mittendos ad te commiseram. Vellem & mandata typis forent Commentaria mea in duodecim libros, illicò ad te majori cum cura mitterentur, & si quid aliud ex me vnquam nascetur dignum lectione tua, quod vt faciam sedulò enitar, ne me indignum amicitia tua existimes. Vale. Diuione 11. Kalendas Maias 1651.

Reuerendo, Nobilissimo, ac Doctissimo Viro Domino D. PETRO GASSENDO,

IOANNES MICHAEL OVG. PINAVT, S. P. D.

NOn est gratitudo in pectore meo extincta, quamuis consuetudo testandi ipsam per literas nonnihil intermissa videatur. Accepisse beneficium à Te, Vir Doctissime ac Nobilissime coram tui nominis amantissimis & famæ studiosissimis altissimá vbique voce profiteor: illud ne minimâ quidem ex parte rependisse erubesco: sit tua beneficencia ipsa Tibi pulcherrima merces. Maneo Romæ studio Matheséos, pro virili deditus; quò nuperrimè Philosophiam Reuerendæ Dominationis tuæ triumphali laurea ornatam intrasse vidi, ab omnibúsque Viris doctissimis honorificè exceptam, & in arce Mineruæ Phidiæ collocatam gratulor; hac ita Franciscus Slusius Leodiensis Vir omni scientiarum & linguarum peritiâ instructissimus, Geometra præstantissimus, delectatur: vt quotiescumque familiaris ipsi cum sui similibus congressus contingat; toties Gassendi dotes admiratur, amat & deprædicat: optátque ex animo, vt quem per speculum & in ænigmate cognoscit, eundem facie ad faciem aliquando intueri valeat: cuius Ego nomine Reuerendæ Dominationis tuæ officiosissimè saluto. Pater Sanctinus Lucensis angulum non vltima opera trisecuit, ideóque multis obstrepentibus & contradicentibus. Pater Athanasius Kircherus Obeliscum Pamphilium edidit, dolet se non quamprimùm Reuerendæ Dominationi Tuæ, transmisisse. Literas ad Excellentissimum Principem Valesium & ad Dominum Neuræum mitto: nutu & fauore Reuerendæ Dominationis Tuæ dirigendas precor. Vale, viuéque quàm diutissimè & felicissime literarum ac literatorum Decus. Dabam Romæ 6. Maij, anno salutis 1651.

Nobilissima ac Reuerendissima Dominationis Tuæ, promptissimus ac obsequentissimus seruus,
IOANNES MICHAEL OVG. PIN. SCLAVONVS.

Portatorem præsentium Iuuenem optimæ spei, mihi amicissimum Reuerendæ Dominationi Tuæ commendo, si qua in re tuo salutari consilio & adjumento indiguerit. Dignetur illum nominis & virtutum tuarum præconem socium mihi adjungere. Is tamen non alius quispiam, sed Ambrosius Vaysius Excellentissimi Ducis Longavillæ seruus est.

Clarissimo Eruditissimóque Viro Domino PETRO GASSENDO,

IACOBVS ALEXANDER TANNAVRTVS, S. D.

CVm non me lateat, Clarissime Gassende, diuertere te non rarò è viridariis Mathematicis ad amœnos Historiæ campos; necnon è syluis Philosophicis ad Genealogicos etiam saltus quandoque te conferre: non iniucundum vtique tibi fore existimaui veritatem vindicatam, quæ in Historiis

Historiis Genealogiisque tota ferè versatur. Accedit etiam, quòd, cùm vnus sit scientiarum, (quas assiduè colis) scopus, veritatis inuestigatio; patriæque studio teneamur omnes: heri non posse videatur, vt tibi per-charum non sit, quod ego aduersus virum mendacem, Franciæque osorem, suscepi veritatis Franciæque patrocinium. Quas igitur ad te mitto, vtriusque vindicias boni consule; quique non multùm authore suo, at certè argumento commendatur liber, singularis in te meæ obseruantiæ monumentum porro; si non aliud, saltem conatum lauda; méque, (quòd pro innata bonitate non semel pollicitus es) amare perge, & diu vale. Parisiis prid. Id. Iul. 1651.

PETRO GASSENDO *suo*,

PHILIBERTVS DE LA MARE S.

QVod tamdiu literarum ad te meatum officium intermiserim duo fuere, primum minus prospera quâ vsus sum valetudine ab eo ferè tempore, quo ab Epistolarum commercio cessauimus, maximè verò variæ Burgundiæ nostræ commotiones, quæ singulis annis nouum nobis bellum debere videntur, vtrumque puto pro ea qua vales humanitate tibi facturum satis, intereà hoc habe me à virtutis tuæ demiratione perpetua non recessisse, doleo vnum quod nullam mihi ansam præbuerit quâ meum in te studium testatum probatúmque facerem. Nactus sum æstate proximè elapsa nummum æreum cuius Iconem ad te mitto, quem ideò vulgaui, quia cùm variè de Popeonano illo inquisiuissem nihil tamen à me hactenus de illo compertum sit, seu apud Romanarum rerum & Byzantinarum Scriptores, seu apud eos qui rem nummariam Commentariis illustrarunt, tuum erit, quod à te deprecor, nodum hunc resoluere pro ea quam cum Nicolao Claudio Fabricio Peireskio (quem nominare, laudare est) communem habuisti rei nummariæ atque adeò antiquariæ peritiam. Intereà me totum esse sciro in colligendis ex consilio illustrium Puteanorum Leonardi Aretini operibus seu editis, seu nondum editis, vt omnia illa simul prodeant præmissa authoris vita & grauissimorum de eo scriptorum testimoniis; si quæ sint apud vos, nam plurima illius scripta nondum fuisse edita quotidie comperio, quæ ad institutum meum faciant, moneas velim. Vale & me tui studiosissimum amare perge. Vale iterùm, Diuione rebus prolatis pridie Nonas Nouembris 1651.

Doctissimo & Ornatissimo Viro PETRO GASSENDO *Diniensis Ecclesiæ Præposito*,

IOANNES LVDOVICVS CASTANÆVS S.D.P.

SVaue inter Doctos commercium ex eo semper coniectaui, Vir Ornatissime, quod grandiores animi contactu mutuo fulgurant cælestem, quâ viuunt flammam; perindéque ingratum & rude quod rudes cum doctis consortium tentant, infimo siquidem illi obertant aëre, quam par sit istis infectari. Quamobrem nescio quo te primùm nomine salutem, qui nec doctrinæ priuilegium præferam, quo præcipuè omnes studiosi te facilè compellare possunt; nec iis studiis sim addictus, quæ tuâ aliqua similitudine interpellare confidant. Sed his difficultatibus occurrit blanda Musarum indoles, quæ mirè, si aliàs vnquam conueniens cum genio tuo, æquali temperie inferioribus ad ædificationem, & æqualibus (si qui tamen sunt) in admirationem animum tuum vltrò exhibet & aperit. Accedit & amor tuus in Patrem, cuios & hoc bonum natura mihi offerre videtur. Igitur ingenium meum explicate tibi vellem, non quà iudicij sagacitate omnia discernis, sed quà benignâ humanitatis luce cum hominibus conuersaris, amplectendum. Philosophiam ne primis quidem labiis degustaui, tamen propter necessitatem amo Philosophum. Suspicor autem Philosophiæ necessitatem ex eo quod mens humana continuis & succedentibus rerum radiis ita vrgeatur, vt iis tanquam contubernali luce & flamma sensim informetur, foueatur & quasi accincta vigeat, habeátque insitam facultatem extenuandi omnes rerum species, & in intellectualem figuram redigendi: Deinde assumat artem, quæ conseruet omnem naturæ probum vigorem, augeat lucem, sapientiam confirmet. Hanc Artem quis te luculentiùs hoc sæculo profitetur, Vir Doctissime? quis suauiùs delineat & scriptis & colloquiis? quis ad amussim humanitatis magis collimauit, qui Epicurum propter commune voluptati nomen infamem, & insepultum euocasti in officinam intellectualis voluptatis: hanc animorum disciplinâ fortè dictam Astra, quod videamus mentes hominum excultas & sublimes impatienter ferre distantiam Intelligentiarum, &, vt ita dicam absentiam. Amant peterrare connaturale hoc pelagus (est enim firmamentum Oceanus, cuius agitationes & reuolutiones ex substantia spirituali & subjectione animali experiuntur) sunt qui gaudent legere Sideralem contextum ingenuæ exercitationis amore; alij dominationem cælorum, quâ mobilem intellectus humani mansionem reuolui, & in diuersas quotidie positiones transferri sentiunt obseruare delectantur. Alij denique student vinculum illud quo Planetæ hominem vellicant, impetum quo vrgent, dependentes

vicem

vicem auctoritatis intellectualis, quâ omnia cælorum officia deducunt in permanentem vtilitatem ſtudia tua cum his poſtremis recenſeo, & ſi quid in meteorologicis tuis ſimile tractaſti, moneas obſecro, item de Marſilij Ficini mente, & intentione iudicium tuum profeŕas, niſi importunus videar occupationibus tuis. Optarem legere in aliqua Planetologia hæc aut ſimilia. In Luna contubernium animæ rationalis & naturæ, Intellectum naturæ practicum, ſpeculum vitæ & mortis rationis humanæ exſcriptam è Luna imaginem: in Venere ingenium vitæ rationalis, ſympathiam animæ cum inferioribus, concentum & harmoniam animarum: in Marte neceſſitatem actionis quâ quiſque ſuo Marte gaudet, Antipathiam vniuerſalem & particularem, animorum diſſidia cum auerſis coruſcationibus tonant: ex Mercurio Veneris & Martis ſatellitium, quod vtriſque artem & ſolertiam ſubminiſtret. Quatuor illi Planetæ inferiorum rectores, & animos inferioribus contemperantes multarum rerum doctrinam exhibent. Tres reliquos ſubintelligo, informare mentem ad ſuperiora, Iuppiter prouidentiam, Sol Religionis lucem, Saturnus immortalitatis reuelationem & quaſi denudationem inſinuant. Nimis vrgeo pudorem meum majori quàm par eſt, benignitatis tuæ confidentia. Sed memoria beneuolentiæ quâ etiam olim prouocabas naſcentia ſtudia remouet metum vt ingenuam ſtudiorum licentiam comparem cum humanitate tua. Bene vale, & bono litterariæ Reipublicæ ſemper feliciter labora. Siſtarici 6. Idus Februarij 1651.

Doctiſſimo, Clariſſimóque PETRO GASSENDO,

H. DESCALES Baro de Bras, Senator Aquenſis, S. D.

Maximam quidem lætitiam mihi tua attulit Epiſtola, Vir Doctiſſime, tum quia perpolita eſt, tum quia te mei amantiſſimum eſſe ſcio, eam indeſinenter lectito, quippe quæ elegantiſſimè ac lepidiſſimè ſtructa ſit, nulla in ea inutilia verba, nihilque neceſſarij deeſt; & ſæpiſſime ſimiles peroptarem niſi hoc tibi graue onus eſſe exiſtimarem; tanta voluptate moleſtiæ quibus vexor è mente depulſarentur; pauca inertiæ meæ hoc vnicum te rogo, nec me abſque cauſa laudibus immeritis efferas. Sequitur de rebus noſtris vt loquamur, hoſtes Aqui-Sextienſes quos vt ſolet victoria ſuperbos fecit (ſi tamen victoria ſit vincere non repugnantes) pacem cupiunt, eámque facillimam arbitrantur, ſed hoc à natura inſitum nobis eſt, vt è quorum inſidiis euaſerimus hos ſemper odio habeamus, ita vt ſola ſpes ſit bellum olim nobis horrendum, hodie verò cariſſimum. De rebus Pariſienſibus Sacriſta veſter Galliardus te participem faciet. Reditum Ducis Inculiſmenſis maximopere expectamus, faxit Deus Omnipotens vt citiſſimè

Epiſtola ad Gaſſendum.

promiſſis ſtet; nunc valetudinem tuam jucundiſſimam diuturniſſimámque exopto, cùm ab ea gaudium & lætitia mea pendeant, Vale ſæculi prodigium ac patriæ tuæ Decus & ornamentum. Dabam Anſuiſio tu. Kalend. Iunij 1651.

Clariſſimo, Doctiſſimóque PETRO GASSENDO,

H. DESCALES S. D.

Non immeritò ſanè tibi Epiſtolam tremebunda manu ſcribo, Vir doctiſſime. cùm & à peritiſſimo hominu atque eruditiſſimo conſpici debeat, ſola ad hoc me inuitant & ſumma eloquentia, & inſolita tua benignitas Quamobrem doctiſſimorum magiſtrum, meum fateri non dubitatim; ſed vt ad huius ſæculi res deueniamus, ſcies Ducem a *Mercœur* quibuſdam huiuſce Prouinciæ nobilibus comitatum Aquis-Sextiis inſolito populi applauſu, inauditóque Magnatum gaudio fuiſſe exceptum, pacem ſe facillimè introducturum exiſtimat, quod mihi, cunctiſque amicis difficillimum omninóque ἀδύνατον eſſe videtur; *D. Daiguebonne* aulam petit, & ius noſtrum apud Regem fortiter defenſurum aſſeruit; Senatus Pariſienſis legati rediêre, nec fuit iſta legatio primâ fructuoſior, nunc Rex eſt apud S. Germanum, ſuas copias hîc causâ omnibus ignotâ expectans. Inter hæc Dux Lotharingius tempus ad ſuas res accommodans, pro Iulienſe Ciuitate, Stenai, & Iamets ſuas copias ad Principum exercitum ipſemet adduxit numero 8000. hominum; ita vt omni pacis ſpe ſublatâ ad bellum gerendum quiſque ſuam menſem vertat; hæc ſigna ruentis Imperij, ô inaudita cupido quâ tantum, tantúque Principis imperium ferè ſubuertitur! De rebus noſtris nil noui D. Dux Inculiſmenſis ſubitaneum reditum ſemper pollicetur quâ de cauſa mutuas pecunias ſumpſit. Iam tempus adeſt quod ſi perdamus, irreparabile, hoſtem fieri fortiorem ne ſinat, efficiatque reddendo vt promiſſa appareant. Illud vnicum ſupereſt remedium. Vale ſæculi prodigium, ac Prouinciæ tuæ decus & ornamentum 14. Maij 1651.

Clariſſimo, Peritiſſimóque PETRO GASSENDO,

H. DESCALES S. D.

Quâ effector lætitiâ, tam ſuauiſſimarum tuarum literarū aduentu, Vir Doctiſſime, nullo modo exprimere queo, quemque faciam in earum lectione progreſſum, omninò incredibile dictu; quis enim in Terrarum Orbe te meliùs ſua imitatione inſtruere quemque poteſt? auget deſiderium tuos ſequendi tramites. & mirifici ingenij & tuarum virtutū recordatio; cùm verò honeſtatis ac humanitatis exemplū in te eluceſcit, pietas & mens ad æternum Deum incredibi-

lis, atque ita Philosophicis cæterisque pulcherrimis studiis deornatus es, vt veteres celeberrimorum imagines non solùm expressurus, sed longè sis superaturus. Vt verò quod quotidie agam, quodque è tua tam suaui societate acceperim, noscas, solius Plutarchi pertractationem elegi, quippe quod deditum varietati animum non valdè tranquillum censeant, sæpissiméque accidat vt è tam diuersis librorum studiis nihil omninò retineamus, opinor; illum ergo excellentem authorem libentissimè lego, quem tecum in vno confirmem notaui, quòd scilicet nihil tempore carius sit, ipsum tamen pro nihilo ductum, quia exitus semper à nobis remotissimus consideratur, nec ad monumentum indesinenter nos accedere prævidemus, quamobrem ad benè beatéque viuendum tempus adimpleamus, cùm eo solo tantùm certissimè fruamur, de quo præcipuè rationem præstituri sumus. Vnasquasque res nouas Sscriftam vestium Gallardum tibi ostendere rogaui, quod superest (Vir Doctissime) Deum Optimum Maximum supplex veneror vt te incolumem & florentem conseruet. Vale sæculi prodigium, & patriæ tuæ Decus & ornamentum. Dabam Ansuisio 3. Kal. Iun. 1652.

Incomparabili Viro Domino PETRO GASSENDO, *Ecclesiæ Dintensis Præposito,*

SAMVEL SORBERIVS χαίρειν καὶ εὐπράττειν.

NOn ego solus & sine riuali mea amare velim, Vir maxime, nec defendere delicta quàm vertere malim. Tecum itaque sentio malè tornatam incudi reddendam esse Versionem nostram Syntagmatis tui. Quod bis térque expertus frustra, meliora reponere si nequeam, lubens delebo, nec vltrà sumam operam inanem. Palmam aliis non inuidebo, nec pœnitebit me tamen omninò emensi, quamuis non sine lapsu, stadij. Cadet forsan & qui nos sequetur, nec ἀναμάρτητος vilus erit, si ἀκρίβεια illa adhibeatur. Nullum est ouum ouo adeò simile, quin discriminis quid intercedat, si propius intuearis. Possem quidem opus refingere: sed seponendum potiùs videtur, cùm tibi nec mihi forsitan expediat, vt publici iuris fiat. Alia nunc agito de quibus sub discessum paucis egi tecum, & quæ, si Deus bene vertat, aliò me vocabunt. Nec famam quæro, quam si vllam nactus sim, vt ais, totam amicitiæ tuæ acceptam refero, nec prorsus contemno, ne virtutes contemnere videar. Mentem opto sanam in corpore sanu, & tuam sapientiam pietatémque, æui quod superest, imitandam mibi propono, modò faueat ille πολλῶν ἰδὼν ἀνὴρ, apud quem rogo precibus intercedas tuis. Plura si negotium vlterius processerit scribam. Hæc autem paucula vni tibi dicta velim. Intereà vale, & me semper ama, Vir Reuerendissime, tibi obsequentissimum.

Fusius ad Nobilissimum Dominum Conradum circa editionem versionis nostræ scripsi, quæ tecum communicabit, vt quid consilij capi queat vnà cum Domino Capellano videat. Scio enim vos omnes in me bene affectos, & rebus meis probè consulturos. Iterum vale, Arausioni 18. Iunij 1653.

Viro Celeberrimo Domino PETRO GASSENDO,

OLAVS VVORM. S. P. D.

QVantum lætitiæ tuæ mihi attulerint effari nequeo. Tum quod ex iis intellexerim Te viuere, valere, & in Tychonis nostri vita consignanda strenuè pergere: tum quod sincerum tuum in me affectum & beneuolentiam abundè declarauerint. Ego quidem diuina gratia; variis morbis & difficultatibus conflictatus, senio & curis fractus, Tibi ad quæuis amici officia paratus vtcumque valeo. Cæterùm de Kepleto aliquid de Tychone nostro meditante, hactenus nihil percepimus; nec credo iis instructum eum ad hoc negotium accedere, quibus tu abundas. Nisi velit post Homerum Iliada condere. Rectè igitur facis quod à proposito te abstrahi non patiaris, quo Tibi illustris familiæ gratiam, omnium fauorem concilias. Me quod concernit, ex quo ad te scripsi, nihil peculiare in hoc genere expiscari potui, præter epistolam quandam ad Imperatorem Rodolphum, quâ ei secretum suuum inuentum detegit, contra pestem & morbos malignos, quam ante annos aliquot publici iuris fecit Clarissimus Dominus D. Casparus Bartbolinus in eleganti tractatu de aëre pestilenti corrigendo. Quia verò dubito an ad vos sit delatus, epistolam describi curaui & his addo. Credo hoc ipsum esse medicamentum de quo tecum egit Nobilissimus Dominus Retzius. Nam hoc nobis familiare, & In Pharmacopoliis nostris titulo *Elyxiris Tychonis* venditur. Ego crebettimè in morbis malignis vsus sum, magno successu sudores potenter mouet, malignitati resistit. De eius vnguento nunquam quidpiam percepi. Nobilissimus Dominus Petrus Retzius iam Thesaurarius Regius, eiúsque frater Georgius Secretarius, hîc iam non sunt, nec ante dies quatuordecim hîc expectantur, alioquin hac de re cum iis egissem, tuásque literas legendas dedissem, sunt enim mihi amicissimi. Quia verò festinato opus esse ex literis tuis intelligo, nolui in aduentum eorum responsum differre. Vbi redierint, si peculiare quid habuerint, Te faciam certiorem. Quia verè tam subito describi Oratio Iessenij non potuit, cum possessore egi mihi, vt concederet, promittens ipsi vicissim vitam Tychonis à Te descripiam, & eandem hanc orationem Parisiis nitidiùs editam. Cape igitur & tuis vsibus accommoda. Nescio an tibi scripserim

ſcripſerim de fatuo illo, quem Vraniæburgi alebat Dominus Tycho, *Leppe* nomine qui ipſi valdè fuit in deliciis. Pranſurus ad pedes hunc habebat diſcumbentem, cui ex quadra ſua delicatiores cibos offerebat, aſſiduè garriebat multa ridicula, malè cohærentia, & quandoque quædam alicuius momenti. Quocirca eius eloquia curioſius obſeruabat, cùm viſus ſit quandoque vera quædam prædicere. Referam quæ de eo ex ore Domini Longomontani P. M. ſæpiùs audiui. Abiit Hafniam Tycho; nec reditus eius tam ſubitò exſpectabatur. Cœperunt ſtudioſi quos Vraniæburgi alebat, hilarius genio indulgere, quibus aderat hîc Leppe, qui inter reliquos garritus ex improuiſo exclamauit *Dominus adeſt*. Illi ſcientes ipſum quandoque vera nunciare, quemdam ad obſeruatorium ablegarunt ſpeculatum, qui rediens nunciauit Tychonem iam in littore conſiſtere, vnde turbati omnes ad ſua ſe penſa ſubitò contulere. Alio tempore amandauit Tycho duos ex ſuis diſcipulis Hafniam, negotia quædam curaturos. Quos præſcripto die redituros cùm ſciret, ipſo prandente hic idem inter reliqua exclamare cœpit: Ecce vt tui iam in mari ſe lauant. Quo audito ſuſpicabatur Tycho quod res erat, ablegatos nempe naufragium paſſos. Iuſſit igitur vt ad obſeruatorium ſe conferret quiſpiam, viſurus an in mari ſcapham cum ſuis videret Hafniâ redeuntem. Qui retulit vidiſſe ſe in littore quoſdam madidos & malè diſpoſitos, ſcapham verò quâ vehebantur ſubuerſam. Si quis in familia ægrotaret, idque fatuo huic indicarent, perquirentes an moriturus eſſet æger, vera ſemper dedit reſponſa. Plura eius generis, quibus ipſe interfuit, narrare ſolitus erat Collega meus conjunctiſſimus; ſed an eiuſmodi digna ſint quæ eius vitæ inſerantur, tute meliùs me iudicaueris. Saluta quæſo, meo nomine officioſè Clariſſimum Dominum D. Patinum, cuius in ignotum, amorem & beneuolentiam toto pectore exoſculor. Vale, ac bono publico diu vige, mi Gaſſende. Hafniâ pridie Kalendas Octobris 1653.

Clariſſimo, Doctiſſimóque Domino D.
PETRO GASSENDO,
S.

Clariſſime ac Excellentiſſime Vir,

Cùm in Lyguriam æſtiuis ſtudiorum vacationibus ineuntibus Bononiâ veniſſem, & ex iis, quæ Vir Clariſſimus Iſmaël Bullialdus de nouiſſimo Cometa ediderat, te Diniæ morari intelligerem; ſtatueram ante reditum meum ad te venire vt tecum coram de communibus ſtudiis diſſererem opémque obſeruationum tuarum ad opera Aſtronomica, quæ jamdiu molior, implorarem. Iámque Niceam veneram menſe Septembri iter ad te proſequuturus,

Epiſtola ad Gaſſendum.

cùm fortè incidi in Ioannem Bouis Curatum Internallium, qui ſe tuum olim familiarem, tuiſque obſeruationibus aliquando adſtitiſſe teſtabatur, à quo audiui incertum eſſe Diniæ-ne an potiùs Aquis-Sextiis per id tempus degeras. Quamobrem donec in incerto eſſem tempori & labori itinerum parcendum duxi, miſſóque qui de te mihi certa referret, poſt obſeruatam ibi altitudinem Poli, Podium Raynaldi meam in Liguria habitationem redij. In reditu cùm Monœci Principem ſapientiſſimum omníque profundioris eruditionis genere ornatiſſimum, noſtríſque etiam ſtudiis deditiſſimum, à quo in tranſitu fueram clementiſſimè exceptus, déque locorum ſitu rebúſque notatu digniſſimis liberaliſſimè inſtructus, iterùm reuererer; conſiliúmque meum Viro Clariſſimo eruditiſſimóque Domino Carolo de Venaſque ſuæ Celſitudini à ſecretis expoſuiſſem, is mihi humaniſſimè exhibuit ſe facturum, vt quocumque in loco eſſes, meæ ad te literæ tutiſſimè perferrentur. Cùm igitur iam intelligam, te nec Diniæ, nec Aquis-Sextiis, ſed Pariſiis eſſe; per eum has tibi litteras tradere conſtitui. His ego te etiam atque etiam rogo (quamquam audax nimium in rogando videri poſſim) vt pro tua benignitate me tibi iam diu addictiſſimum in tuam conſuetudinem digneris excipere, tuúmque ad ea, quæ paro auxilium, quod facilè potes, ne deneges. Ea eſt ratio operis quæ te facilem ad huc indulgendum præbere poſſit. Problema ad Aſtronomiam ſummè neceſſarium, quod tamen nemo hactenus mortalium, quamquam multi iique doctiſſimi atque ingenioſiſſimi adnixi ſint, ſoluere potuit; immò prorſus inſolubile pronunciant Keplerus de motu, & Bullialdus in Aſtronomia Philolaica duo magna Aſtronomiæ lumina: ipſe tamen omnium poſtremus ſolui. Problema eſt ex datis vnius Planetæ duobus interuallis mediis, & veri motus, inuenire Geometricè Excentricitatem æquantis, & lineam abſidum ſeu vt proponit Bullialdus ex datis quatuor angulis ad vmbilicum Ellipſis deinceps, Ellipſim deſcribere. Huic & ſimilibus inuentis nouam Aſtronomiam ſuperſtruo ad quam neceſſariæ mihi ſunt exactæ obſeruationes; quales ego per ætatem adhuc mihi comparare non poſſum, ſed à ſenioribus, qui in hoc ſtudij genere ætatem conſumpſere, hoc eſt à te fermè ſolo ſunt requirendæ. Ergo, ſi tu ſaltem præcipuas earum, quas his poſtremis temporibus non adhuc vulgatas habuiſti mihi indulgere velles, immortali me beneficio afficeres. Poſſes ab oppoſitionibus ſuperiorum Planetarum incipere, & ternas vnius Planetæ tranſmittere, quæ meæ Methodo opportuniſſimè acciderent, ſi omnes in eadem eſſent excentrici parte, ſed in notabili ad inuicem diſtantia. Tuum ergo de hac re reſponſum impatienter expecto.

Quod reliquum eſt, Vir Clariſſime, Chriſtophorus Storanus Canonicus Anconitanus

exposuit mihi per litteras opinionem suam singularẽ de Com..is quas existimat esse ex Stema præexistent bus de nouo incensis, petitque a me, vt ii ad te venirẽ, aut scriberem, iudicium de ea tuum extorquerem. Eius fundamenta ad Bullialdum transmisit, quæ habere ab eo poteris. Quamobrem te rogo, vt quid de ea sentias, mihi exponas. Vale, Vir Clarissime, & me tibi addictissimum commendatum habe. Scribebam, Podij Raynaldi die 21. Octobris 1653.

Excellentiæ Tuæ Studiosissimus
IO. DOMINICVS CASSINVS.

Sapientissimo & incomparabili Viro Domino PETRO GASSENDO *Ecclesiæ Diniensis Præposito Reuerendissimo,*

SAMVEL SORBERIVS χαίρειν ϗ εὐπράττειν.

EPistolas meas ad diem mensis superioris nonum datas per Dominum Contractum in manus tuas peruenisse puto, quibus scilicet significabam secessum meum Vasionem, vt me in Ecclesiæ Catholicæ sinum reciperem; quod sanè pridem auebam, nec sese præstandi obtulerat occasio. Qui me triplici illigatum chimeræ demùm expediret adfuit Illustrissimus ac Reuerendissimus Dominus Iosephus Maria Suaresius Vasionensium Episcopus, cuius nomen eruditis notissimum, tum ob stupendam disciplinarum omnium, sed rerum in primis ad Ecclesiam spectantium cognitionem; tum ob illam quâ cæteris præfulget Præsulibus pietatem. Is me benignè & familiam meam excepit, fouétque donec mihi de munere prouisum fuerit Ecclesiastico ab Eminentissimis Cardinalibus Barberino & Biechio, quorum diuinâ prouidentiâ iam mihi paratum est patrocinium, vt Antistites taceam quamplurimos, qui mihi volunt ex animo. Itaque spero futurum breui vt resarciatur bonorum omnium meorum iactura, quam veritatis caussâ alacriter feci. De te, Vir Sapientissime, mihi cum illustrissimo Patrono meo plurimus sermo fuit. Voluit itaque quid tecum instituere commercij literarij, cùm spopondi te incboãdo fore paratissimũ. Sed non sustinuit nimeum illud pectus lõgiores moras, & prior en ad te scribit. Responsum tuum Auenionem si mittas per Veredarium ad Dominum Suares Præpositum Ecclesiæ Domini Episcopi fratrem, tutò & breui Vasionem perueniet. Bernerium nostrum vidi paulò ante discessum meum, & festinantem domi totum biduum detinui. Prætæum vtinam ad partes nostras pertrahere possemus. Tu quâ insigni pietate & doctrinâ rerum diuinarum polles vrge, quæso, vt animam illam Christo lucri facias. O vtinam ego possem semel caput charissimum alloqui! Lugdunum intra mensem cogito prælo scriptiunculam quandam cui nunc incumbo traditurus, vnde lubenter Lutetiam excurrerem. Nam si Romam ineunte Vere proficiscar, amicis longum erit fortasse vale dicendum. At æterna nos manet patria, in quam audio Celsissimum Principem Valesium Mœcenatem tuum nuper concessisse. Durum illud tibi, sed animo ferendum quo decet non mollem virum. Deus Optimus Maximus te diu superstitem & incolumem seruet, vnà cum delibato illo eruditorum flore Monmorsio, Capellano, Neureo, qui tuam virtutem colunt. Vale igitur, Vir sæculi nostri Decus primarium. & me quod hactenùs fecisti semper ama. Vasioni 11. Kalend. Ianuar. 1654. quem tibi faustum voueo.

Domino PETRO GASSENDO *S.*

PErillustris, & admodùm Reuerende Domine,

Memini ante annos 21. Romæ à me oblatam Eminentissimo Cardinali Barberino Mœcenati meo Tuam obseruationem de Mercurio in Sole viso, & Venere inuisa, quin alia obsequia deinceps præstita suggerente viro incomparabili Peirescio. Diu post Aquas-Sextias dum pertransirem cum Eminentissimo Cardinale Bichio, Romámque repeterem, conciliauit me tibi coram ipse Peirescius. Te itaque vidi, & salutaui, tecúmque amicitiam sanxi, quam tamen mihi, Aulicis, & Episcopalibus curis distracto excolere huc vsque non licuit. Verùm Clarissimus Vir Samuel Sorberius singulari Dei beneficio ad Ecclesiam Catholicam, & in ædes meas receptus in sua litteratissima consuetudine, quâ fruor ad votum, præstantissimos ingenij sui fœtus mihi exhibuit. Silentium igitur confestim meum damnaui, vsque amissi temporis dispendia compensarem crebris Te litteris adire, initámque amicitiam sancire, atque instaurare constitui. Quamobrem rogo Te iterùm, iterúmque vt excipias perlibenter hanc Epistolam mei veteris erga Te affectus recentem indicem, & me tuæ veræ pietatis, & solidæ doctrinæ admiratorem in tuæ beneuolentiæ sinum admittere, inque amicorum tuorum prima cera vti priorem tempore locare ne renuas. Certè non possum non admirari tuæ mentis perspicacissimam aciem, acutissimámque solertiam in arcanis naturæ penitius, & certius indagandis; sinceras insuper, & puras de auctore naturæ Deo religiosè colendo, déque rectissimis Ecclesiæ Catholicæ Dogmatis tuendis sententias, quantumuis obganniant nonnulli sciolì, qui disciplinis liberalibus leuiter tincti tenebras Inscitiæ suæ quasi nebuculas offundunt; sed Tu scientiarum ἐγκυκλοπαιδείαν complexus dispellis illas, & diffundens longè, latéque radios eruditionis tuæ, promicas, & caligantes harum noctuarum ocellos luce majore perstringis. Viue felix (Vir perillustris) Ecclesiæ ac Reipublicæ litterariæ bono, & decori, eásque lucubrationibus tuis ornare, ac illustrare perge. Operam quidem meam omnem quantulamcumque denuò

denuò Tibi ex aſſe offero, &c, vbicumque res feret, ſtrenuè nauabo, nec vllum amantiſſimi, ſtudioſiſſimique Tui officinm prætermittam. Vale. Vaſioni 6. Kalend. Ianuarias 1654.

Perilluſtris, & admodum Reuerendæ Dominationis tuæ addictiſſimus ſeruus IOSEPHVS MARIA Epiſcopus Vaſionenſis.

Perquàm Reuerendo ac Eximio Viro PETRO GASSENDO, *Eccleſiæ Dinienſis Præpoſito Digniſſimo, necnon Philoſopho ac Mathematico noſtri Sæculi Celeberrimo, amico plurimùm colendo, S.*

PRæclariſſime ac Celeberrime Vir amice plurimùm colende,

Quò rariores hactenus ad me dederis literas, eò certè, iucundiores, gratioreſque mihi tuæ 4. Kal. Nouembris anno 1652. datæ extiterunt. Vix namque verbis exprimere poſſum magnitudinem lætitiæ, quâ ſum affectus, iiſdem viſis, perlectiſque: cùm non ſolùm de valetudine tua, de qua admodùm eram ſollicitus, quævis proſpera ac exoptatiſſima nunciarent; ſed & priſtinum amorem fauorémque ſpirarent. In primis verò quod tam humaniter ac beneuolè, præter exſpectationem, publicam meam meam qualem qualem exceperis interpellationem máximopere mihi gratulor. O vtinam occaſio daretur adhuc clariùs oſtendendi meam tibi inſeruiendi promptitudinem. Non eſt autem cur tam ſollicitè, ac prolixè diuturnum tuum depreceris ſilentium: amicitiam enim non ex tebris literis; ſed ex animo tuo ſincero, mihique addictiſſimo æſtimo. Profectò, neceſſitudo, quæ inter nos connenit, adeò altas iam egit radices, vt nonniſi morte ipſa diſcindi valeat. Nec ſanè eſt cur tam ampliſſimas mihi referas gratias pro Nobili Domino Bernerio exhibito honore; cùm, crede, eruditio virtúſque eius optimè id mereatur, ac quicquid tum factum fuerit, Tui præſertim gratiâ, atque ex animo ſummè erga te beneuolo profectum ſit; immò, ſi curta mea non obſtitiſſet ſupellex, lubentiſſimè maiora exhibuiſſem, tam ob arctiſſimam animorum noſtrorum conjunctionem, quám ob tot ac tanta præclariſſima, nunquámque intermoritura tua erga rem literariam merita, quæ certè nemo mortalium vllo valet rependere modo. Cæterùm à Domino Bernerio (quem humaniſſimè ſalutes velim) vltra iſta Veneris tranſmiſſa optimè accepi, gratáque fuerunt quàm quæ maximè: quemadmodùm etiam literis ad ipſum breui deſtinandis declarabo. Dominus noſter Eichſtadius, qui multam tibi adſcribere iuſſit ſalutem, pro puluere iſto fulminante gratias agit ingentes; præſertim quòd beneuolẽtia tuà eum complecti nõ dedigneris: profectò, dum viuet tibi obſtrictũ eſſe fatetur: Deinde memini me perſcripſiſſe, Kepleri filium Regiomonti commorantem Tychonis vitam edere voluiſſe: Sed haud ſtetit promiſſis; imò dubito an vnquam faciet. Idcircò nomine publico, ſi quid poſſum te obnixè rogo, vt Tychonis vitam aliorúmque nobis haud deneges, facies certè, præſertim literatis, rem gratiſſimam. Adhæc tam Tycho quàm Copernicus optimè id meriti ſunt, vt à Te laudatiſſimo Viro ſempiternæ gloriæ ac memoriæ hoc modo commendentur. Gratias inſuper habeo pro communicata Eclipſeos Lunaris die 17. Septembris anno 1652. obſeruatione; non dubito quin etiam Dominus Bullialdus tibi tranſmiſerit excerpta quædam ex obſeruatione eadem mea, integram obſeruationem ſuo tempore, cum aliis quibuſdam notatu dignis adhuc reſeruo. Multum quoque tibi debeo pro tranſmiſſa Optica Clariſſimi Viri Zucchij; vellem vt par pari referre poſſem. Iam nihil perſcribere reſtat ampliùs, quàm Te non neſcire velim, optimum & doctiſſimum Virum M. Alb. Linnemannum fato, præterito autumno, conceſſiſſe; quem caſum admodùm doleo: tum quod intimum amiciſſimum amicum, tum quod tota res literaria ex hoc capite haud mediocrem fecerit iacturam. Sed ſic nobiſcum eſt comparatum, tum denique omnes, noſtra intelligimus bona, loquente Plauto, quum quæ in poteſtate habuimus ea amiſimus. Vale ô chariſſimum caput, ac amicitiæ meæ decus! méque porrò fauore tuo complectere. Dabam Gedani die 10. Aprilis 1654.

Tuæ Reuerendæ Dignitatis ac Præclaritatis addictiſſimus I. HEVELIVS Conſul Gedan.

Clariſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

SAMVEL IOS. SORBERIVS S.

ETſi non tanti erat, Vir Clariſſime, Epiſtola illa ad Pecquetum, vt ex libro obſeruationum Anatomicarum deprompta ad te mitteretur; exiſtimaui tamen officij mei eſſe, vt datâ exinde occaſione monerem, adeò plenè confirmatam noſtris oculis patuiſſe illam chyli in ſubclauias venas, & in cordis ventriculum dextrum deriuationem, vt nullus planè locus dubitationi ſuperſit. Vtinam autem ad nos tu redeas antequam in Occitaniam proficiſcamur, quo poſſis rem illam oculis ipſe tuis vſurpare? quippe quæ maximi momenti, & digna videtur omninò quæ calculo tuo comprobetur. Certè ne ſpes daretur te in vrbem breui reuerſurum, qui per triduum iter infeſtum imbre lutóque olim ſuſtinui vt te Diniam inuiſerem, libenter nunc ad te non tam procul à nobis diſſitum aduolatem vnà cum Prateo Martellóque Viris tui iuxta mecum amantibus: neque enim aliis facilè concederem vt paria mecum in te amando colendóque facere contenderet; quidquid ſe Bornius veteris notæ amicis illis immiſcere volit in ſcriptis nuper ad me humaniſſimis

literis Lugd.Bat.Idib.Augusti. *Ex te* (ait) *citissime intelligere percupio supra omnia quid agat incomparabilis ille communis noster praeceptor Gassendus, quem ex Hagiensi Typographo Vlaquio aura adhuc frui aetherea ante dies aliquot intellexi. & maiori cum gaudio; quo acerbior de eius immortalis Viri obitu rumor hic sparsus mihi fuerat. Rogo virum illum inclytum plurimum salutes, ipsique simul significes, eius honorem nomenque illustre semper ut in animo indelebile, ita & in ore futurum.* Verùm admirtatur & Bornius noster, vt quadriga fiat clientum & discipulorum tuorum haud postremo forsan ordine recensendorum, tum propter laudandam virtutis tuae & eruditionis aemulationem: tum (quae meae potissimùm sunt partes) propter affectus sinceri, & iugis obseruantiae, pluribus lustris eodem tenore praestitae, constantiam. Quo quidem nomine audeo nunc efflagitare, vt ad Reuer. Episcopum Constantiensem perscribas me tibi interioris notae amicum esse, & cuius caussa cupias vtatur illâ quâ pollet apud Eminentissimum Cardinalem gratiâ. Nempe in me bene affectus existit summus ille rerum moderator, & saepius pollicitus est se mihi de beneficio Ecclesiastico prospecturum. Ego itaque tantùm monitore qui promissa in memoriam subinde reuocet, qui bona verba spargat, & me non indignum virorum magnorum, tui similium, iudicio praedicet, in quem munificentia exerceatur. Scis quàm forti pectore, téque hortante, quasi naufragus emerserim, atque fortunae dulci repudium spontè miserim, quò receptus ille meus in Ecclesiam illustrior euaderet. Scis quo animo sim in bonas literas, quas vt deinceps excolere, tuis insistens vestigiis, vnicè cupio. Id vnum superest, vt Dominus qui pars esse voluit haereditatis meae & calicis mei sit qui restituat haereditatem meam mihi. Hac de re vt seriò & amicè quamprimùm scribas ad Illustrissimum Episcopum rogo. Expectabo itaque literas tuas antequam Aula discedat tradendas, vel confestim mittendas. Vale, Vir summe, & me semper ama Lutetiae Parisiorum Eid. Septembris 1654.

Sapientissimo ac Doctissimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

IACOBVS GAFARSL S. P. D.

CVm meditatum in Hollandiam iter ex quo Doctissimus Sorberius ab hoc consilio deflexerit perficere amplius non cogitauerim, Parens meus carissimus Italiam mecum inuisere in animo habuerat. Sed & valetudo non satis firma & rerum domesticarum cura ipsum à domo sua tam procul discedere non sinunt. Itaque cùm me solum ei regioni permittere nollet, in qua & sapientiores & aetate prouectiores vix tam insueti aëris contagium effugiant, Lutetiam me nuoe rediturum decreuit. Nutantem adhuc & dubium omninò persuasit nuncius quem nuper accepit te tam citò Parisios non relicturum, & beneuolentia qua in ipsum propendes, quam in me deriuari aliquantulum posse existimat. Nihil enim aequè mihi conducere existimauit quam vt conspecta tanti viri frui & satiari liceret, mihique saepè ante oculos posuit Doctores Europae illuc confluere quos tui nominis fama & tuorum operum admiratio potentiùs alliciat quàm desiderium inclytae vrbis & celeberrimae orbis curiae inuisendae. Et quamuis ex eo quod sit tibi totus iampridem addictus, Vir praestantissime, Parens meus hanc mihi polliceri posse felicitatem videat: ne tamen in temeritatis vitium vererer si ad tantam adolescens ego aspirare amicitiam alia spe quàm summae bonitatis tuae innixus auderem. Nunquam certe tanta laetitia perfusus sum quantam mihi vltimum istud propositum attulit, quod tui videndi, amplectendi, & viuam vocem audiendi facultatem dabit, praesertim cùm te non aegrè viam quae in studiis meis sectanda erit designaturum putem, Quibus aut nullam vnquam operam dedi aut certè incoepi dum Philosophiae tuae lectioni incubui, sed vale Vir Illustrissime, timor namque ne pretiosum aliquod momentum tibi vberior epistola surripiat calamum è manibus excutit, mihique tantùm otij solummodò concedit quantum ad audaciae meae veniam rogandam par est. Datum Mannae 15. Septembris 1654.

Clarissimo Viro PETRO GASSENDO *Praeposito Diniensi*,

IO. HENRICVS BOCKLERVS S. P. D.

PErtinebit, si quid hae literae pereant, culpa ad Illustrissimum Equitem Scipionem Scaligerum; qui mihi auctor fuit, vt cultum deuori tuis meritis animi, non dubitarem propiori obsequio profiteri. Gratulatus mihi sum plurimùm de tanto patrono: cuius vel solum nomen apud Te, Vir Clarissime, ad absoluendam meam audaciam valere posse, omninò confidebam. Addet autem, spero, optimus mei desiderij interpres quanto studio concupiscam ambiámque vt dignus videar, qui mandata tua excipiam. Ea mihi occasio erit, vberiùs insinuandi obsequia. Vale, illustre saeculi Decus, & faue. Scribebam Argentorati 4. Nouembris 1654.

Ornatissimo Viro PETRO GASSENDO *Praeposito Diniensis Ecclesiae.*

IOANNES LVDOVICVS CASTANEVS S. D. P.

QVod exercitationis amore, antequam Parisios abites, tibi proposueram, Vir Doctissime, hoc idem ad aliquid serium me iam diu excitauit; licet autem priuatis primùm studiis concludendum videretur, tamen iam

iam vrget me ad lucem, si non publicam saltem priuatam apud cordatos aliquot, qui fortè fouere possent & promunere ad bonum publicum. Tibi primùm declaro mentem meam, quod ex humanitate tua sperem sincerum iudicium an probari possit ex contextu & dispositione orationis Dissertatio, quæ ab omni æuo potiorem dedit humanæ menti contemplationis materiam; quæque insunt hæc tempora exercitatis & illuminatis ingeniis plena, omnem scientiæ ambitionem in pristinom restituat humanæ modestiæ candorem. Sed non possum vincere pudorem meum, quòd impari ingenio & doctrinâ tam magnum præferam; nisi priùs beneuolentiæ tuæ examinandum proponerem; vt si vel paululùm degustare possis hortatu tuo huc omnia studia mea conferas, vel intercessione tuâ veniam in communicatione hominum, qui parturienti calamo obstetricentur. Hoc enim mihi est ingenium (confidenter tibi explico) quod priuatis studiis parùm in sese incalescat; externis iaculis exponitur, auidèque iis excitari & feriri gaudet, iis ad laborem accingitur, ad lucem componitur. Vici pudorem meum, Parisios suspiro vbi illustrem bonæ mentis palæstram illostrium Virorum ope & operâ aperire me posse confidam, eorúmque animos succendere, qui ad id præstandum prudentiâ & ingenio præualent, ibi totam supellectilem sibi suam augurarur ingenium meum, procura mihi aliquam Mœcenatem. Audio multos ludicras illas humanæ vitæ tabulas theatru conclosas ardeoter fouere: numquid non excipient qui veram animorum palæstram nouis coloribus adumbrare delectetur; fortè meliùs dicam nouâ luce (cùm enim omnia noua placeant nouam dixi licet æternitati coæuam) sed inoisa est hoc sæculo huiusmodi præfatio. Ideircò tibi tantùm exhibeo, qui virtutis priuilegio & molta studiorum fœlicitate nosti captare omnes quotquot literarum amore aliquid agunt, Musarum gratiâ beneuoli fiunt. Hæc ferè inscio Patre scribo; licèt aliunde gaudeat me sollicitare veterem cum illo amicitiam tuam. Quippe timeret, corpusculo obiiceret etiam deesse mihi illam io colloquiis familiaribus fæcundiam, sine qua nolla commercij literarij laus, tardus progressus. At sicut palæstram in vmbra designo (donec generosior aliquis aperto marte, Academicis (vt vocant) conuentibus interferat) ita me sub vmbra exercebo, procurabo mihi ignes quibus lubenter foueiur animos meus. Alterum tollet amicitia tua si Patri persuadeas, quod ego tibi persuadere vellem: scilicet in corpusculum præualere aoimum meum si adoenerit suprema sua delectatio. Interesse magnorum hominum cœtibus, dissertationes audire, in iisque degustare suauem illam doctrinæ & morum temperaturam, sapientiæ & comitatis harmoniam; hæc enim sicut pulchritudo in alieno corpore non habentes etiam delectant: prætereà obseruare tot artes tot studia hominum; admirari solæ nitorem, vnde adeò elegans humanum commercium, & magnificentia vnde bonis artibus multa lux, plena fœcunditas. lege si per otium liceat, nam maioribus te affixum audio, designationem meditationis meæ. Aliam præfationem composui: Lunam & Venerem meo gradu emensus iam Martem suspicio sine specillo Batauo, est enim hoc sæculum dissimilitudine multum spectabile. Mercurij contemplationem ad mercurialium contactum transfero, si adsit copia aot vere proximo, aut aliàs. Porrò nollâ ambitione voluitur hic ingenij mei riuulus; aquarum affluentiam aliunde quærit, quibus ad aliquam iustæ abundantiæ exigentiam accrescere, perIndéque æternam veritatem sitientibus æstum leuare, animum humectare possit. Et quidem materiæ dignitas hoc exigit, vt quod opus fortium temerè ferè suscepi, eorum saltem operâ prosequar. Hominem nuri haben in iis, vt ita dicam, cantibus. Cùm enim præ laboris & studiorum infrequentiâ rude mihi sit ingenium, non possum iam me committere, vt volgò Tyrooibus imponitur ad lustrandum Platoois amplissima spatia, nec Aristotelis Euripos transfretare, nec etiam D. Thomæ etsi tranquillissimum mare conscendere. Homioem quæro qui sicut Epicurus à te restitutum nullam eruditionem esse duxit nisi quæ beatæ vitæ disciplinam iuuaret; ita naturalis scientiæ Disciplinæ Ciuilis & morum summam continuò gloriæ Diuinæ vinculo velut aureâ Homeri catenâ colligare noueris hominem quæro qui in illo lucis æternæ immensu Globo (velut peritus Cosmographus in Mundo) distinguat terras, animalia, plantas, vrbes, nemora; mare, eiúsque secretas diffusiooes, & in ipsum præcipitia aquarum; aëra, eiúsque effusissimam naturam vitæ beneficia, cælorum vires digerentem & io inferiora transpirantem; ignem beneficum, qois ab infinito hoc locis corpore excisum. Te solùm conuenio qui seriem rerum & pulchritudinem, & Vniuersi historiam distinctè explicâris, omoiúmque conoesionem perfectissimè calles. Nosti quàm promptum conciliandi homines vinculum sit literarum studium, eo nomine sollicito genium tuum; & licèt io me deprehendam næuos Amico vinculo ineptos, tamen exurgit in me quoddam desiderium admirandi, obseruandi doctos, vt perinde non inutilem naturæ impetum auspicor. Cùm maximè toi obseruantissimum me vbique & semper reddiderit, bene vale, & ex voto meo citò prosperentur bono publico omnes labores tui. Sistarici Nouis Decembris 1654.

Palæstra bonæ mentis designatio.

NEque cum doctis scriptionis laudem æmulor, neque cum iodoctis inuidiam deprecor, sed cum omnibus necessitatem booæ mentis consector (caodide lector.) Voco bonam meotem quæ inhærentem nobis erroris ambitionem frangat; quæque Dei suam essentiam imitantis opus sic se intelligat, vt omnem mobilitatem

ſuam componere poſſit iuxta eam, quæ æterna eſt in Deo, conſiſtentiam. Quod ita fieri poteſt ſi quæ continuò ipſi obiicitur gloria conditoris, eam ſibi in omni progreſſu familiarem reddere contendat. Nimirùm ſi ad vniuerſalem de vno omnium opifice ſententiam addat, rerum commercia manu Dei diſtincta, naturam velut experimentum ſapientiæ, & virtutis diuinæ, rationis cum æterna prouidentia conſenſum neceſſarium. Similiter ab eodem principio deducat naturæ auctoritatem & liberalitatem, hominúmque artes quibus illam ſibi conciliant, iſtam ſibi longius producunt; & in conuictu humano quod virtute probatur vel vitio diffamatur à Deo illud decorum conſeruari, iſtud indecorum expungi. Quæ omnia quoniam exercitatione addiſcuntur, & exercitationis propter libidinem ingenij compendioſa ſimul & lucida via vix pateat; ego certam & vniuerſalem liberis animi progreſſibus diſciplinæ viam deſcribo in gloria Dei, quippe cuius vniformi luce Mundi varium temperamentum ſuis numeris diſtinguatur; quæque quod ad eius contagium animus noſter præcipitium patitur ſemper contineat & moderetur donec ſuæ immutabilitatis pleniùs participem reddat; quæ denique neceſſariò præfertur vniuerſalis diſciplina ſub qua reliquæ inſtituendi animi rationes velut ſpecies ſub genere comprehenduntur. Proptereà palæſtram vſurpaui antiquis nomen vniuerſale, quod omnibus cùm animi tum corporis exercitationis erat commune, affinitas enim vtriuſque alterius in alterum commoda tranſpirat. Et certè quæ in Academia porticu horto Epicuri florebant exercitationes vegetationis corporum rationem & praxim continebant; & quæ in Gymnaſiis edebantur ſpectacula animi dignitatem & ſpectatoribus explicabant, & Athletis conſeruabant. Itaque quot modis natura & ars nos exercent, iis (quantùm facundiâ conſequi potero) procurabo fidem ex gloria Dei; quæ cùm vtranique inter ſe complicauit vt ars naturam ſequatur, artem verò natura admittat; inde pleniùs nos ſibi obligauit: natura enim ſæpiùs arte ſollicitari gaudet, vt ſe æterna arte compactam exhibeat, ars verò in natura ſequitur conſtantem & æternam, in qua fundata eſt, Legem.

At ſtadium tandem aliquod componendum eſt, in quo omnes tum artis tum naturæ claſſes diſtinguat animus noſter, & ſuo ſingulas gradu percurrat. Quòd quia ex antiquis imitandum habeo, ipſi Circi maximi diſpoſitionem affingere ingratum non erit. Etenim Romani fœlicius vniuerſalem aliquam naturæ imaginem edere potuerunt qui totius orbis compendium vrbe ædificarunt. In hoc ſic factum eſt, inquit Caſſiodorus, vt naturæ myſteria luderentur. Et quoniam illic totum Concilio gerebatur, vt tota illa Epiſtola eleganter idem proſequitur, ex cæteris conuenit orationi meæ quòd Chabori, in Satyr. Horat. erat ouatâ figurâ inſtar Cœli, & in medio habebat Obeliſcum pro Sole & vtrinque ternas metas pro reliquis ſex Planetis quaſi ſtadium animo decurrendum ſit Cælum in quo ſpatia diſtinguunt ſex Planetæ: Scilicet tres priores, Luna, Venus & Mars ſecretam naturæ vim & lucem; poſteriores Mercurius, Iupiter & Saturnus, Artis vniuerſa inſtrumenta in inſtitutione generis humani explicent, & ſicut illi in Cælo Iulian. circa Solem choreas agunt; ita & tota naturæ vis & rationis humanæ auctoritas circa Deum, cuius magnificum Symbolum eſt Sol, ſemper reuoluuntur. Hoc itaque in hoc curriculo aſſequendum propono vt naturæ ſecreta ſuggeſtio, & rationis humanæ apertæ definitiones in Deum ſemper deſinant. Quod licet omni tempore à multis rectè demonſtratum ſit; tamen non malè audiam, ſicut qui diſciplinas rectè inuentas ac feliciter propagatas nouis ornamentis augent, vel qui olim in circo noua ſpectacula nouas decertationes ampliora que ad currendum ſpatia producebant. Planetarum ſymbola vt ferè Poëtæ & ad illorum imitationem Philoſophi præſertim Platonici hîc tantùm proſequor, non vt Aſtrologi Phyſicos effectus. Iucundius enim fuit pulcherrimis Phænomenis diuidere ſua menti ad diſcurrendum & philoſophandum ſtadia, quàm ex affectionibus corporum, quas illi ſtatuunt, multa dignitatis animi tractare diſpendia. Quæ itaque Mundi conuerſatio natura & arte comparanda mentem occupat ex huiuſmodi Planetologia multam lucem accipiet. Naturæ quidem in vniuerſum progreſſus (rationis humanæ proximâ materiam) Luna adumbrat ſicut mutationes librare videtur, deinde ſimilitudinis in ea & diſſimilitudinis ſiue conuenientiæ & diſparitatis conſequentiæ Venere & Marte velut quibuſdam Aſteriſcis notantur, ex quibus mihi apparet cohærentia lucis æternæ, ſicut D. Auguſtino ex pulchris & deformibus in Mundo ordinis tenor. Artis autem ſubſidia reuelant Mercurius, prout ſenſibili magiſterio traduntur, Iupiter, quatenus inuiſibili prouidentiæ virtute naturæ adæquantur, Saturnus, vt ſuper continua rerum ſucceſſione monumenta æternitatis ædificant. Sol autem religionis, vt vt ita dicam, Magiſter in medio naturæ & artis poſitus illius fœcunditatem conſeruat, huius ornamenta componit. Et hæ tantùm mihi impoſui vt dilatarem dicendi carceres. In hoc enim examinationem tuam præuenio (Lector) quod non dicendi Magiſter, ſed Tyro tibi occurram, ne in nobiliſſimo dicendi genere vlla rudis & informis calami inuidia vel meditationem meam tibi ſubducat, vel tuam intercipiat aut retardet. Nec repetitum verbum (Gloria Dei) ſiue per ſe, ſiue per ſynonima tibi nauſeam pariat, nam præter quàm quòd eſt vinculum orationis meæ quod fractam dictionem quodammodo connectat, eſt etiam internum mentis verbum perſeueranter reponendum donec Verbo æterno adæquari poſſit. Quæ autem plurima deſunt compone animo tuo quia iucunda, quia neceſſaria, ſcriptis etiam explica, quia & hoc ſummum charitatis præceptum mihi eſt vt alter alteri exponat quas in animo

L. 3. Var. Ep. 51.

habet

habet vel communes, vel singulares gloriæ diuinæ lineas, quamdiu loquor, imagines. Titulum acceptum refero spectabili Viro Ericio Puteano qui Palæstram bonæ mentis pro munere suo Oratorio instituerat in qua (*hoc ago*, inquit *vt qui sapere supra vulgum destinarunt ; promptam & exercitatam ad superiora studia eloquentiam adferant, scilicet ad magna litera mentem præparant non occupant.*)

Orat. de Palæst. bonæ men. circa medium.

Sic enim hoc ego obtinere vellem, vt qui vndique diffusum gloriæ diuinæ lumen familiare sibi reddere contendunt, consentientem ipsi rerum omnium scintillationem obseruent, colligant scilicet ad id omnia siue subiecta oculis, siue commercio destinata mentem præparant non occupant. In te publica & priuata notum est quantùm hanc lucem præferant, quantùm consequantur; & hoc omnium sæculorum fuit negotium vt directio humani generis proximè intelligeretur accedere ad mentem rectoris inuisibilis. Hoc non prosequor, quia vbique rectè & doctè in Republica Christiana tractatum est. Priuata tantùm studia illa scilicet humani ingenij solatia (vt Philosophiam vocant) siue sensum quo quisque percipit obiecta & ad illa afficitur, quo in secessu, vel in turba componitur, quo successiones rerum colligare pertentat, æternæ huius lucis communicatione vigere, vellem demonstrare. Ea tamen mihi non est temeritas vt omnium hominum rem agere præsumam, non enim noui tot hominum artes, animorum classes, ingeniorum molimina, quæ hic exscribere possim; menti tantum in peramœnum lycæum tanquam equo in planitiem cursum cócedo vt fortè aliorum fœliciorem genium excitare possim. At quoniam (benedicere ad paucos, bene autem viuere ad omnes pertinet) nec omnes quorum vnà interest mentem habere bonam, artium & scientiatum, quibus illa excolitur, subsidia assequi possiut. Potrò vna videtur necessaria exercitatio quæ omnibus bene viuendi artem conferat, quæque etiam artium & scientiarum instrumenta admittat, tamen etiam sine iis bonæ mentis progressus prosperè deducat. Vide (Christiane Lector) an alia occurrere possit quàm perpetuus circa gloriam Dei syllogismus, quo rationis humanæ primùm & æternum officium vertitur. Vale.

Lact. l. 1. instit. c. 1.

Clarissimo Viro, Philosophorum huius æui longè Principi, D. D. PETRO GASSENDO, *regiamm.*

His Literarum tuarum muneribus, Vir Magne, quibus vniuersum orbem literatum demeruisti, mirum in modum te me tibi deuinxisti. Per ea discipulus tuus factus sum, tuus debitor atque amicus tibi: satis iam tuâ liberalitate, tanquam ἀχάρις & iti sinu gauisus sum. Proinde gratiam acturus ad te proficiscor, spe pellectus & ductus humanitatis tuæ. Quod huc vsque silui, meus pudor effecit, cùm æquitas quidem rei ac officium meum, maturiùs agi tibi gratias postularent, mea verò reclamaret inscitia. Audeam ne te tantum Virum alloqui, ego homuncio tantum Doctorem, ego nouitius, reddam-ne tam liberali Domino talentum rubigine corruptum potiùs quàm auctum meâ diligentiâ? Si fecerim, inquam, periens mihi frons. Et hæc quidem olim, cùm nihil præter doctrinam atque amplitudinem tuam de te cognitum haberem. Iam per tempus doctior effectus, audacior itidem euasi, postquam & de tua humanitate ea accepi, quæ me propè demersum tædio & ἀχαριστίας, non parùm erexerunt. Intellexi enim tum à Patre, tum ab Auunculo quâ me fratrémque beneuolentiâ digneris, etiam in summa valetudine nostri non immemor. Quo quidem nomine, singulares tibi gratias habeo; Magnum autem mare ingrediar & insuperabile, si quot præterea quantísque beneficiis tibi obstrictus sim, incipiam oratione prosequi. Debere me tibi profiteor singulari nomine quicquid vnquam in commune bonum serenitæ profudisti. Et quoniam innumera sunt tua in nos bene merita, omnium in vno gratiam accipe. Tuas in Epicuri Philosophiam lucubrationes, quando cogito, videre mihi videor nouum quendam orbem doctrinæ, tot sunt in hoc opere magno, Physica, Metaphysica, Ethica, Theologica documenta magna, eáque noua. Huius orbis quasi Cælum efficiunt tuæ præclaræ virtutes, in quibus præfulget pietas insignis, quæ vel illum ipsum Epicurum pro quo aliuqui certas (& tecum ratio) sicubi errat seuere castigas: τὸ ἀρετὴ τὸν λόγον ... μῶν τὴν ἀρετὴν ... τῷ λόγῳ ; ῥήτωρ ἂν ἀγαθὸς τοῖς νόμοις ... Tuo candori debemus, quod nos ratione, non authoritate obstringis, quódque iis in rebus quæ versantur in dubio integram tuo Lectori libertatem conseruas; Tuæ ἀγχινοίᾳ, ingeniíque acumini tuo, quod dubia multa certa fecisti, erronea antiquasti, rudia & impolita adornasti, incognita prodidisti. Tuæ diligentiæ, fortitudini, μεγαλοψυχίᾳ, tuis denique laboribus, quod non vulgares tuæ literæ, sed interiores quædam & reconditæ tanquam ex arce Parnassi prodeant. Super his, Vir λογιώτατε καὶ φιλοσοφώτατε æternum tibi tua virtus monimentum condidit, ære longè perennius viues, Vir Clarissime, per omnia sæcula tibi superstes, nunquam intermoriturus, nisi cùm eruditio, virtus, pietas peribit & exulabit è Mundo; Tum & ego velim perire & tecum cumque virtute συναποθνεῖν. Interim viue, vige, Vale, ab omni liber ægritudine, longos annos. Tecum viuet & vigebit vniuersa res literaria: Valebit verò imprimis, qui sic ἐκ τῆς καρδίας καὶ ἐξ ἀληθινῆς ... viuet tibi in æternùm, Vir Clarissime,

Addictissimus obsequentissimus
FRANCISCVS PRATÆVS.

Scribebam Dangæi in ora Belsiæ Anno 10. Dionysiano 1654. ἄρχοντος Δεκεμβ. 6.

Clarissimo

Clarissimo & Spectatissimo Viro, D.D. PETRO GASSENDO, *Matheseos Professori Parisiensi*, S.

CVm Literato Orbi innotescat (Eruditissime Vir) quantos in te Astronomica labores & suscepisti & continuè suscipis, tam instituendis ∫ Cælestibus Obseruationibus, quàm alibi institutis colligendis: rem tibi non ingratam fore iudicaui si Eclipseos Solaris obseruationem à me Oxonij anno præterito institutam tecum communicauero. Ausus sum igitur Clarissimum Virum, quanquā nō aliunde mihi magis quàm ex scriptis tuis notum, hac ansâ datâ interpellare; paucis tamen, ne importunus videar, tuísque seriis molestus. Id saltem orans, vt obseruationem illam quam tibi cum his literis mitto, candidè digneris acceptare: Et quidem, si per tua negotia id commodè fieri possit, vt exemplarium alterum Clarissimo Domino Ismaëli Bullialdo (mihi pariter ignoto) tradendum cures. Ideò autem seriùs aliquantò, propter aliam, quam nudius tertius expectauimus exiguam Eclipsin Solarem, vt nempe ipsius simul aliquam si fieri possit rationem acciperes. Verùm nubilus & pluidus aër, qui per aliquot dies præcedentes Cælum obscurauerat, etiam tunc temporis aspectum Solis penitùs impediuit, vt nihil prorsus eâ de re referre valeam. Superest, vt salutatione officiosè præstitâ, omnimodam tibi fœlicitatem precatus, valere iubeam. Dabam Oxonij 19. Ianuarij 1654. Stylo Angliæ, 1655. Stylo Iuliano. Februarij 8. 1655. Stylo Gregoriano.

Tui obseruantissimus
IOANNES WALLIS.

PETRO GASSENDO

PETRUS MARIDAT S.

CVm te nuper Lutetiam vita suspite reducem vidi, risi planè Morini deliria, qui tuum in caput conspirasse Astra omnia tuæ geneseos moltò antè iurauerat; & risi quidem non tuâ modò causâ, quem inter viuos esse diu omnium interest; sed etiam meâ, quippe quem pariter (si quæ Morino fides) ex aduerso Siderum aspectu defecisse vita tunc debuerat. Typum ecce natiuitatis meæ mitto, quem ille erexerit ac scrupulosè versarit, reuersarit, expenderit. Cæterùm quod vt pondus nugis inanissimis apud æquos iudices esse debeat, vel ex me cognoscas, quædam exponam, quæ de me ille commentus est; nè tamen existimes me nimiùm plus & Arti, & Doctori tribuisse, qui Morinum tanquam fatorum interpretem adierim, aperio primùm quid causæ fuerit cur ipsum consulerim; ardebam amore Puellæ nubilis, iámque de Hymenæo cogitabator, cùm auidum me cepit cupiditas euentum rei è Sideribus nosse, leuauit impatientiam D. Monconisij mihi perfamiliaris vrbanitas; hoc deductore Morini fores pulso, meam ac puellæ porrigo genesin, ille vtriusque spondet Horoscopum, de pretio (quod saoè coëmendis nugis non permodicum fuit) conuenitur; diebus exein post aliquot, Sybillinis plenas foliis chartas refert; & primo quidē puellæ Horoscopus toto Cælo aberrauit, de meo quid dicam? Sidera se tetigisse digito putabat, assequutus nempe aliquid, quo rebatur apprimè rectificatum natiuitatis meæ momentum: Quis proinde non crederet locututum è Tripode? At, vide quàm parùm fuerit *præsaga mali mens*: Inditum vult mihi ab Astris procliuem ad Artes Diuinatrices animum, cuiusmodi est Astrologia, *Mercurij enim & Veneris*, inquit, *Coniunctio dum maximè Venus est Domina primæ Domus, vt mihi verò semper hanc ingenij famem excitat*; at hac fame confectum, tabidúmque me hactenus omninò non sensi siquidem ea, quæ curiositatem irritant tantum inutilibus nunquam non accensui, & Iudiciaria apud me semper habita est tanquam sortes, vel aleæ lusus, vbi anus, quam Zingaram Itali, nos Bohemam appellamus, sæpè de futuris fœliciùs quovis oculatissimo Astronomo vaticinabitur. Diem Octobris 24. inauspicatum mihi in resolutione 27. pronunciat; ego iucundissima venatione totum exegi, nec quidquam in illo periit mihi præter feram; idem puta de cæteris diebus, quos tanquam Ægyptiacos notauerat, præterea annus ille ex coniunctione Martis, Mercurij & Solis in opposito Saturni, morborum inter, hostiúmque assultus mihi esse luctuosissimus debuit; & eo tamen anno mihi constans à morbis atque hostibus quies. Bilem in me flauam humorum principem constituit; & atræ me plus habere sentio. Quam-pluribus me morbis ac diuturnis obruit; & ab anno ætatis 14. vix breuem Ephemeram sensi, præter morbos, quos illi enumerateram. Vitæ demum non longos terminos ponit; sentio tamen Patrui & Auunculorum in me vires, quis credat! ex his sex etiam-num incolumes quinque sæculorum annos implent. Cùm de coniugio hæc habet, *Si natus trigesimi primi anni tempus absque coniugio prætereierit, vix vnquam nubet*, & alibi, *Signum Domus septimæ, quæ est coniugij neque fœmininum, neque fœcundum est; deinde Mars Dominus septimæ est peregrinus in loco sterili & duodecima Domo; tertio, Saturnus coniugij præcipuus hostis inter Planetas cuspidem septimam occupat, damnatus in Ariete & oppositus Horoscopo, quæ constitutio vel nati animum auertet à matrimonio, vel ne contrahatur, impedimenta & infortunia varia concitabit; quarto, ambo Planetæ fœminini, Luna & Venus, quos in virorum coniugijs præcipuè spectandos esse volunt Astrologi, hic etiam prauè afficiuntur; Luna quidem obsessa oppositione Martis Domini septimæ ex duodecima, & coniunctione Saturni damnati in cuspide septima, at Venus peregrinatione & combustione, neutráque dignitatem sortitur in septima, imò Venus interdiu spectanda, vt volunt*

lum pra uxore., eſt inimica ſeptima ab Signum Arietis exilium Veneris, cum igitur ſic ſe habeant ſupradicta, coniugium ab Aſtris denegari dicendum eſt. Subdit non multò pòſt, *Si natus vi propria libertatis vxorem duxerit, vxor illa vel erit deformis vel conditionis infima, vel ſordidorum, prauorúmque morum, ſuperba, arrogans, malitioſa, ac nato inimica, quod Saturnus ſit appoſitus Horoſcopo, Mars autem in duodecima; multáque mala, lites, iurgia, animi triſtitias, zelotypiamque ipſius mulieris cauſa patietur inuitus, nec talia effugere erit in eius poteſtate, ſed dumtaxat ferre patienter, etſi à coniuge ſemper abhorreat ob Saturnum prauè affectum in cuſpide ſeptima*; amabo, Gaſſende mi, tam fœdo omine deterritus an eſſe mihi pronubus ac paranymphus voluiſſes?, quis non amens coniugales tædas execratus non eſſet? & nupſi tamen reclamante Cælo ac Morino, quo euentu? vix de Coniuge cogitaui cùm ea mihi obtigit, qualem & optare ſapientiſſimus, & obtinere fœliciſſimus potuiſſet: forſan inclamaſſet etiam Poëta, *fœmina nulla bona eſt*, at mihi *neſcio qua fate*es mala facta bona eſt*; adeò concordem ducimus vitam, vt etiam nobis aliquando conueniat vetus illud Epitaphium, *vixerunt ſimul annos 30. ſine iurgio & querela.* Cum de liberis, hæc refert, *Siue natus nupſerit ſiue non, geneſis hac aut nullos, aut ſaltem perpaucos liberas pollicetur, primò enim Signum quinta Domus, qua eſt liberorum ſterile eſt, quæ Saturnus eius Dominus naturâ ſuâ ſterilis deprimitur in Ariete, Signo minimè fœcũdo; Mars autem Dominus Saturni & ſeptima etiam naturâ ſuâ ſterilis peregrinatur in Signa quoque ſterili; hac verà nullos, aut ſaltem perpaucas ex matrimonio liberas praſagiunt.* Minatis ſteriles Thalamos ac domeſticam ſolitudinem, Morine, & tamen annus coniugij ſine Lucina nullus penè hactenus fuit; mihi ab hærede nullo metum facis, & tamen liberi ſuperſunt plures quàm neceſſe olim fuerit in Prouincia ad excuſationem Tutelæ; ſed hoc mitius fero, quàm quæ addis, dum concubina torum fœdas, impléſque ſpuriis Domum? Apage Sideritum Sycophantem, hæc enim familiarum carcinomata odi, atque execror, nec odium aliquando fauentibus Superis punam. Variis in locis Stellas præire monet ad Clericatus apicem, & Clauſtrorum ſepta; & tamen Leuiticas infulas reueritus ſemper, nunquam ambiui; de Monachatu verò & cucullo vel cogitaſſe me aliquando non memini. Sororum mihi odia comminatur, quamuis domeſticæ charitati ne gutta vnquam fellis inſperſa ſit. Parentum hæreditatem aditurum me ægrè pronunciat, ea qua tamen mihi nihil vi, nihil lite decerptum eſt. Cantoribus, Pictoribus, Poëtis addictum me fore dicit; ego Viros induſtrios vt non odi, ita Morinos ac Morriones plus æquo non diligo. Ab Alchymiſtis imminere grande fortunis meis periculum putat; mihi verò ſtat animus cum Ciniflonibus æris nec temporis quicquam perdere. Quadrageſimum annum exitialem fore admonet, qui ægritudinis & timoris vacuus fuit. Demùm vt improſpera fœlicibus condiat, ex directione medij. Cæli ad Solem, mihi in ſinum congerit honorum, opúmque cumulos; verúm qui ad credulitatem minis non flector, pollicitationibus non adducar, & qui altum fecit ſilentium de Magiſtratu, quem adeptus ſum anno 1640. & de Coniuge quam nactus ſum 1646. meliora videre haud potuit. Magnatum beneuolentiam vt sperem admonet; ego Virorum Principum fauorem penè non minùs quàm odia pertimeſco. Familiam mihi amplam ac ſplendidam ſpondet; ego quod honeſtæ neceſſitati ſuperfluit nec expeto, nec expecto. Quæres modò, Gaſſende mi, quo in Muſæi loco deliri ante ſilicernium hominis gerras reponam? planè non longè a tuis lucubrationibus; nimirum vt Nepotes in vtroque videant cui reuerentiam, cui ſibilos debeant & à talibus nugis auertantur Horatiani illius memores:

Prudens futuri temporis exitum
Caliginoſa nocte premit Deus
Ridétque ſi mortalis vltra
Fas trepidet.———

Plura hac dere non addam ne *Sus Mineruam*; quæ mihi non acciderunt expoſuiſſe ſit ſatis. Vale, dabam Lugduni ad 7. Kalend. Nouembris 1654.

Præclariſſimo ac Doctiſſimo Viro, Domino PETRO GASSENDO, *Dinienſis Eccleſiæ Præpoſito, ac Regio Matheſeos Profeſſori, amico ſuo ſingulari,* S.

VT magno certè perfuſus ſum gaudio acceptis perlectíſque binis tuis deſideratiſſimis literis, ita ſanè viciſſim maximo mœrore ſum afflictus, cùm nuper ad nos perlatum fuerit, Te amicum ſingularem noſtrum adeò decumbere grauiter, vt vix ſpes aliqua ſuperſit conualeſcendi. Sed poſtquam diuinâ gratiâ quemadmodum per Dominum Nucerium certò reſciuimus, priſtinæ iterum es reſtitutus valetudini, meritò gaudemus, exultamus, ac Deo Optime Maxime ex toto pectore agimus gratias; cumque ſupplices inſuper rogamus, vt Te, qui cum paucis admodùm hoc ſeculo famam rei literariæ adhuc ſuſtines, quàm diutiſſimè ſaluum & incolumem conſeruet. Aureum tuum libellum, vitam ſcilicet Tychonis, Copernici, Peurbachij & Regiomontani, munus perquàm carum, optimè tandem accepi, alterum exemplar mihi reſeruaui; alterum verò iuſſu tuo, Domino noſtro Eichſtadio tradidi, qui mecum maximas tibi agit gratias; nobíſque gratulamur ſummoperè, quod horum eximiorum Virorum & laudatiſſimorum, de Vraniâ optimè meritorum memoria poſteritati adeò diligenter ac doctè, à laudatiſſimo pariter Viro commendata fuerit: qui profectò dignus, vt ſuo tempore à quopiam præſtanti Viro pari beneuolo excipiatur affectu. Rem prætereà feciſti nobis gratiſſimam, quod diligentiſſimâ tuâ vtrinſ-

que

que Eclipseos anni præteriti obseruatione nos beasti. Quid verò de illis ipsis & ego deprehenderim, & in quantum negotium successerit, iam Typis mēse circiter Octobris mandaui cum alio quodam opusculo de motu Lunæ libratorio quæ omnia per Georgium Dominum Nucerium tibi iamdudum fuerunt transmissa; non dubitans, quin ea etiam rectè acceperis. Num verò bene ad scopum nec ne collimauerim, in definiendo nimirùm memorato illo motu, penes te, aliosque rerum expertos esto iudicium, id quod haud grauatim mihi deteg as officiose rogo. Vtinam quod attinet Eclipsin partialem Solis, quæ in diem 6. Februarij nuper incidit, nequaquam, ob aërem toto illo die turbidum, animaduertere potuimus: Vos autem quid in Gallia conspexistis, propediem exspectamus. Edidit nuper Ioannes Placentinus Professor Matheseos in Almâ Viadrinâ, nouum & accuratum longitudinis locorum scrutinium, vti quidem titulus promittit; sed vereor quin rem acu tetigerit; quas pagellas, vti ab auctore eas accepi, Tibi hisce transmitto. Vale, mi Gassende, ac Doctissimum Dominum Bernerium datâ occasione meo nomine peramanter saluta, méque amare non desine. Dabam Gedani, Anno æræ Christi 1655. 31. Martij,

Tuus ex asse IOANNES HEVELIVS, Reip. Patr. Gedan. Consul.

Doctißimo & Spectabili Viro Domino PETRO GASSENDO, *Diniensi Præposito*,

I. LVDOVICVS CASTANEVS S.

QVod humaniter exceperis literas meas ex tuis noui; & gaudium inde natum iam accingebar me ad laborem, & opes communicationis tuæ fœlicitatem auspicabatur, cum intercepit animi dilatationem nascens tum temporis hydrops in amantissimo patre, nascentem dico quia hucvsque ignotum, etiam tuo sagacissimo Lautaretio exercuit per totum Februarium & Martium, tandem Inundauit altera die post Pascha, & simul, proh dolor! Sustulit delitias meas, cytharam meam fregit, amaritudinem tamen temperat memoria gratiæ diuinæ, quæ illum per id tempus tam suauiter deduxit fortitérque protexit, vt quod à viro prudente & Christiano requiritur, fœliciter exequutus fuerit rem domesticam composuit eâ prudentiâ & æquanimitate, quæ in patre-familias expetenda venit. Animum, vt in ea districtione imbuendus est æternis, sic applicuit ad extrema vitæ momenta æternitati colliganda, vt vltrà nil desiderarent qui circumstabant & mirarentur quomodo qui innumeris rerum speciebus onustam, (vt ita loquor) gerebat mentem, tum citò onus abiecerit quò expeditior curreret ad suum principium. Sic qui intellectu vixit, intellectu quoque præualuit vsque ad finem aspirante gratiâ Dei; & vbi incœpit deficere cerebrum, scilicet exundatione spirituum animalium vehicula occupante, adeò tranquillè & tranquilla voce affectúque superstites quatuordecim horas peregit vt videretur desiisse in primam infantiam, priùs tamen immediatè (sicut aliàs sæpè) hac confessione delectatus, se maximas & multas Deo gratiarum actiones debere & reddere, præsertim de prouidentia, quam mihi præscirem, dicebat semper palpaui. Maximum sane vigebat intellectus donum, vt erat impiger ad laborem, nam non omnis industria hodie reflectitur super secretas prouidentiæ artes. Porrò nec inquieta fuit suprema eluctatio, etiam animalis. Hanc communem vului tibi ex amicis illius cum familia consolationem, ad iucundam redeo Epistolam tuam. Quod meæ alterum caput suauissimè reponis, felicissimum, illéque etiam de tuo laudis genere acceptissimus ad currendum stimulus, quod alterum siles, consultissimum videtur. Nam ex tardo in priuatis studiis ingenij gradu, bonum erit longiùs producere vtilissimum laborem. Ne tamen his temporibus appositam meditationem contineam, breuius quid opportunè excogitaui, quo excitari possint ad id citiùs & fœliciùs exequendum qui doctrinâ & eloquentiâ maximè vigent; nam nulla me tenet scripturitionis ambitio aut cupiditas, nisi vt aliquos studiorum gratiâ amicos mihi locupletem, in te primum intendo, & intercessione tua accedent alij vbi elaboratius quid labor improbus obtinuerit. Darem exemplum nisi sperarem me adornare posse quod ineunte Iunio beneuolentiæ tuæ committam, si significatum fuerit me non obstrepere grauissimis occupationibus tuis. Postea me accingam ad propositum studium, cuius iam præconceptum animo ordinem tibi declarandum, sicut omnia mea, existimo. Primùm quidem eos, qui ex physicis ad similitudinem diuinorum subtiliter ducti radij nos feriunt, colligendos destinaui ex vno quem Illustrem vocas, Gerardo Vossio de origine & progr. Idol. habeo præ manibus, deinde quæ ex moralibus & obuia ingenij artísque obseruatione congerenda sunt eâ industria colligare vellem, quâ tu Philosophiam Epicuri, scilicet sicut ad illius imitationem omnem Philosophiam quasi ad bene viuendum artem ornasti, ita fœlicitatis nostræ officinam demonstrare vellem in illa luce diuinâ, quæ nos ad sui contemplationem semper allicit. Procura vt copiam faciat egregius tuus Dominus Tornator minùs quàm par est importunum me sentio, siue quòd Musarum in te effusissimum cor nouerim, siue quòd amicitiæ tuæ fides sit apud me certissima benignè excipe quas interdum ad te destinabo literas quod vel saltem obseruantissima tui imago tunc animo obuersans inspirat vim elaborarè loquendi,

quendi, & vbi conſopitum videbitur ingenium, excitabit, vt nunc experior; niſi enim ſubiiſſet mentem tui memoria, dio de libris non cogitaſſem. Bene Vale, Vir Suauiſſime, & quod maximè io votis eſt, me ama. Siſtarici Kalend. Aprilis 1655.

Admodùm Reuerendo ac Spectabili Viro Domino PETRO GASSENDO *Præpoſito Dinienſi,*

I. LVDOVICVS CASTANEVS S. D. P.

QVamuis ignorem vtrum literæ meæ utio tuo conueniant nec-ne, tamen mihi cogitare poſſum quod ad te nun perferam. Vide, Vir humaniſſime, vtrum benigna quæ io præcordiis, tuis ſpirat Muſarum indoles iſtas à me perturbationes inſinuare poſſit maioribus tuis curis. Donec acceſſerit animi tui ſincera (qualem vbique noui) explicatio, non poſſum me continere quin mea grauioribus tuis ſtudia interſeram. Hoc idem quod nuper ſaxum voluo (vtinam vtiliter) & quod ad illud corám monendum me vrget, te ſolum teſtem & Iudicem requirit. Repone quod ex iudicio, doctrinâ & noſtrorum temporum experientiâ præuales, longiora mea ſtudia ſemper ſuſpicio, abbreuiare tamen cogito. Primum compendium videbis in exemplo eorum, quæ deſtinaui ad ſummum Pontificem; & quia de illius promotione nondum apud nos innotuit, intereà conſilium tuum accerſere volui. Vnum pertimeo ne quaſi temporum ruſticus compoſitor accedam. Propterea eum iam Secretario Apoſtolico committere cogitarem, priùs te conueniendum exiſtimaui de cæteris non multùm anxius; mone num in ipſo cenſuram maiorum præſentias, ſimúlque da literas Romam ad aliquem ex amicis tuis (non dubito multus fore præſertim eorum qui ſtudiorum gratiâ liberali genio gaudent) qui interceſſione tuâ non recuſet laborem perferendum codicem meum ad Cardinalem præfectum Sacræ Rituum Congregationi & procurandi gratiam Apoſtolicam, cuius exemplum hîc adiunctum videbis. Relatum fuit à Secretario Apoſtolico Auenionenſi me viâ ordinaria obtinere ooo poſſe. Tamen gratiam rentare non nocebit, quam mihi maximè præuidet neceſſariam ſaltem pro hyberna remiſſione? Propterea ſollicitare vellem in gratiam huius propoſitionis meæ, quam ſpero nun fore inuiſam licet in meis cæcutire poſſim. Da quæſo de ſingulis ex animo iudicium tuum & me ama.

Vale, Siſtarici 8. Kalend. Maias 1655.

Epiſtola ad Gaſſendum.

Clariſſimo Viro, Domino Domino PETRO GASSENDO, *Præpoſito Dinienſi, & Regio Matheſeos Profeſſori, S.*

VIr Spectatiſſime,

Quoties de tua ſingulari doctrina, cæteriſque tuis ornamentis, incredibili qua quemcumque capis, comitate, conditis, attentiùs apud me cogito, (cogito autem ſæpiſſimè) toties mihi venit in mentem tui, meique perinde ac veritatis amiciſſimi *Gabrielis Naudei*, cùm de literis litterariſque omnibus, tum hoc præſertim nomine de me optimè meriti, quod mihi primum olim aditum patefecerit ad te contuendum atque deuenerandum, è quo & Hiſtoriæ & Phyſices, & Matheſeos peritiſſimi, quique nullo non die certiſſima petunt Oracula. Tibi autem ego iam adſcriptus amicus, ex eoque ad grauem iſtum morbum, qui tuo pulmoni, corruptelæ, ac proinde tibi præſentiſſimum vitæ periculum intentabat, profligandum (ſi quid arte fieri poterat) ante annum accitus; exultaui lætitia, gaudioque tum demum triumphaui, cùm eam, quam tibi nauabamus operam ſic fortunauit Deus, vt literatorum omnium ex tibi reddita valetudine, (pro qua votum fecerant) communis hilaritas, in nos quoque redundaret: & qui ex variis Europæ regionibus, ad quos iam pridem ſummæ tuæ eruditionis, nuper tuæ ægritudinis fama permanarat, tibi ſuperſtiti tum per literas gratulabantur incolumitatem, ſibi non ſatis putarent factum, niſi & nos certatim, nunc ſoluta, nunc certis adſtricta numeris oratione collaudarent, ob noſtram qualemcumque induſtriam atque ſtudia in te Eruditorum Principe conſeruando collata.

Quo igitur & elegantioribus diſciplinis maximum te ſublato detrimentum paſſuris, & tibimet ipſe conſulas, principem in eo curam ſtatuito, & quem nactus es pulmonem, à primo quidem ortu infirmiorem; at vigiliis, & nimis literarum meditatione propè quaſſatum, lactis aſinini puriorìſque aëris hauſtu ruſticando reficias, recrees, atque corrobores: ne alioqoin impendentis hyemis vim atque iniurias ſuſtinere minus poſſit: quod enim magnus docet Hippocrates, refertque ex Euripide Cicero, ψυχῷ ʒ λοιπῷ χωρὶ πολεμιώτατον, notius eſt quàm vt te fugiat, ſiue autem primo quoque die rus profecturus es, ſiue adhuc aliquandiu Lutetiæ remanſurus; antequam locorum interuallo diſiungamur; id me ex Veterum monumentis doceas velim, quid veneni & quale potionis genus fuerit illa cicuta, quâ extinctus eſt Socrates, quæque in maioribus ac primæ notæ Vrbibus Magiſtratuũ Edicto proſtabat. Quemadmodum ex Theramenis ac Phocionis morte colligere eſt. Solo noſtratis herbæ cui Cicutæ nomen aſt ſucco ſuaptè natura per-

niciofo deletos fuisse tot claros Viros, multorum quidẽ fuit opinio: sed quã quæ animo imbibête libenter sint remissuri, si pauisper expenderint validissima ratiunum momenta, quibus conuelli solet. Placet pluribus Atheniensium cicutam longè à nostra fuisse diuersam: at cuiusmodi venenum fuerit, qui expediret repertus est nemo; adeò tota res ab eorum cognitione fuit remota. Verosimillimum mihi videtur quidquid hoc erat veneni quod *Cicuta* nomine circumferebatur, *Narcoticum* quidpiam fuisse; nec forsan aliud ab eo quod describit *Theophrastus*, circa initium *libri noni historia Plantarum capite decimo septimo*, vbi de *Thrasia Mantinensi*: constat enim *Socratem*, *Theramenem*, *Phocionem*, imò & ipsum *Senecam* Neronis præceptorem, & constat ex *Cornelio Tacito lib.* 15. *Annal.* & multos alios eodem modo è viuis esse ereptos, quo multi hodie apud nos pereunt ex Opio, vel Laudano ab imperitis ac temerariis de Paracelsi grege nebulonibus propinato. Tu Vir Clarissime, qui vnus totam tenes, atque illustrare potes antiquitatem, quid in re tam dubia & abstrusa constituti habeas, & quid sentiendum sit, vbi commodum erit per literas, mihi quæso declara. Vale. Lutetiæ Parisiorum 24. Iunij 1655.

Tuus ex animo GVIDO PATIN *Bellouac. Doctor Medicus Parisiensis, & rei Anatomicæ, Botanicæ atque Pharmaceuticæ Professor Regius.*

Celeberrimo Viro Domino Domino PETRO GASSENDO, *S.*

AMplissime & Clarissime Vir,

Te quem inter primos, postquam Lutetiã profectus sum, literis meis colere ac adire debueram, tamdiu venerari distuli non obliuione aut incuriâ, sed studiorum tuorum intuitu, quibus te pro bono publico & literarum occupatissimum priuatis amicorum alloquiis interpellari intempestiuum duxeram. Ne tamen silentium meum longiore temporis tractu in inciuilem modestiam degeneraret, rumpendum tandem fuit, præsertim cum humanitate tuâ fretus nihil metuendum habeam ne fortasse literæ meæ tibi aut importunæ aut ingratæ videantur. Inter eos enim, qui summam virtutem cum summa eruditione arctissima societate copularunt, Tu Vir Clarissime, Principem hac ætate locum tenes, in quo maior ne sit doctrinæ amplitudo, an comitatis gratia nemo facilè dispexerit. Me certè faciliùs tuâ quâ me ignotum tibi anteà & in Illustrissimi optimique Puteani nostri ædibus semel iterúmque fortè visum, cum Hadrianus Valesius Vir Clarissimis & communis amicus noster me tibi commendasset, excipere dignatus es adeò tibi obstrinxit, vt illius diei quo tecum domi tuæ collocutus sum, dulcissimam recordationem nunquam ex animo sim depositurus. Ex eo tempore cum ante hæc tot scientiarum in te concursum admiratus essem, ad suauissimum morum tuorum concentum obstupescere, eóque pluris te facere cœpi, quò comitas tua communicabilem eruditionem tuam pluribus reddidis copiámque eius latiùs diffundit. Nostra Germania paucos habet eruditos, pauciores alit claros ac celebres Viros, triginta enim annorum quæ gentem nostram tantùm non confecêre, bella non minùs ciuilia quàm externa bonarum artium cultum simul. & cultores tantoperè extinxit, vt si quod olim Literarum studium inter Germanos floruit, eius nunc vix vestigia supersint. Feliciorem hoc nomine Galliam tuam, Vir Amplissime, quæ insignes Viros per media ciuilium dissidiorum hostiliúmque tumultuum tempora genuit, produxit, conseruauit! Domus quam Lutetiæ colis, quid aliud quàm Sapientum est Concilium, quò quicquid in tanta vrbe egregium est agmine facto confluit? Musæum tuum appello in quo cùm Tu Vir maximus assiduè verseris, nunquam ferè solus ac sine magnis amicis agis. Hanc felicitatem gloriámque tuam neque capiunt nostri Germani, neque si caperent consequi possent in tanta meliores disciplinas amantium paucitate. Illud tantum boni omnes, Deum vnicè precantur, vt valetudinem tuam crebra è summis laboribus tuis incommoda ferentem curet, & ab omni morborum impetu protegat. Hoc vt seriò voueamus quotquot studiis fauemus iubent ac exigunt à nobis merita tua quibus tibi, quicquid vsquam est eruditorum deuinxisti, postulant hoc fugitiuæ toto orbe literæ, quibus retinendis, & à barbarie passim ingruente defendendis tu cum paucissimis par es. Verùm desino horas tuas melioribus dicatas literarum mearum garrulitate morari. Vale, Amplissime & Clarissime Vir ac constanter ama, Celeberrimo nomini tuo (Ratisbonæ postrid. Non. Iulij 1655.)

Deuotissimum I. A. PORTNERVM.

Lettre de Monsieur le Grand Maistre de Dannemark à Monsieur GASSENDI.

MONSIEVR ·

Au retour de la Cour qui a esté absente prés d'vn an & demy à cause de la peste dont cette Ville a esté miserablement affligée, vn pacquet m'a esté rendu par les heritiers du feu D. Olaus VVormius *(qui durant ladite maladie contagieuse est mort d'vne fievre chaude) dans*

loquel

lequel il y auoit quatre exẽplaires du Liure qu'il vous a pleu mettre en lumiere de la Vie de Tycho Brahe. *C'est vn bon-heur, Monsieur, à ma patrie d'estre obligée à vn Estranger si celebre comme vous, de l'honneur, qu'auec ledit Liure vous luy faites, & à moy particalierement y estant interessé par proximité de sang. Les Exemplaires ont esté distribuez selon le contenu de vostre lettre, & le Roy mon Maistre a eu pour fort agreable celuy que ie luy ay offert de vostre part. Mais deuãt de finir ma lettre, i'ay creu deuoir à vostre curiosité cét aau, à sçauoir que sa Majesté mon Roy a parmy d'autres & rares Manuscrits l'Autographe des Obseruations dudit* Tycho Brahe, *lesquelles seront imprimées icy, à quoy ie n'ajousteray plus rien que l'asseurance de l'estime que ie fais de vostre merite & le desir que i'ay de vous tesmaigner que ie suis veritablement*

Monsieur

Vostre tres-humble & tres-affectionné seruiteur RASLEX.

De Kopenhaguen ce 29. Iuillet, Styl Vet. 1655.

Celeberrimo Viro, PETRO GASSENDO *Mathematico Regio*,

M. MEIBOMIVS S. D.

ERuditionis tuæ fama ac candoris, quam vtramque scriptia tibi comparasti, effecit vt te inter optimos simul & doctissimos nostri æui, Viros censendũ putarim. Atque indefessum quidem de literarum studiis bene merendi animum tuum, déque Viris, qui nominis æternitatem illis sibi compararunt, etiam nuper admodũ ex Vita Tychonis à te scripta, perspeximus. Quæ cõmentatio Serenissimo Regi, atque Excellẽtissimis Dominis, Aulæ Magistro, & Regis Cancellario, cęterísque, qui literis exculti eadẽ æstimare possunt, tanto gratior fuit, quo magis ad gloriam gentis pertinere arbitrantur, ab extraneo & laudato Viro hoc encomiũ virtuti & sapientiæ fuisse factum. Et prudenter à te addita est προσφώνησις illa ad Regẽ inclytum, quem iustitiæ laus, sapientiæque omnis, diuinæ atque humanæ studium, verè magnum reddunt Iamdudũ ad te de his perscripsissem, quod nihil ad te literarum datũ scirem, quibus edocerere, non tantum an exẽplaria à te missa rectè tradita essent, sed etiam-num argumentũ placuisset: nisi alia ex aliis mihi negotia nata essent, quæ hanc tibi gratificandi volũtatem meam distulissent. Nunc & aliã scribendi causam nactus sum, quã narrabo. Ante semestre Dialogum de *Proportionibus* hic edidi, quẽ iam quinque annis parturierã. Magnum, si vitalis esse possit: quippe qui non tantum recentiores, qui de rationũ natura ac legibus scripsere, reprehendat, sed & veteres ipsos aggrediatur. Et leuiora quidem illa sunt, quæ ad veterũ loca accuratè restituta, & in Latinum sermonem versa, spectant. Illud alicuius momẽti puto, quod quid vocabulum πηλικότης Veteribus significarit; ante Nicomachum Gerasenum, Theonẽ & Eutocium; primus monstrarim. Theo enim p. 15. & 26. illud significare vult numerum, seu lineam numero effabilem; & Eutocius p. 16. fine, disertis verbis dicit, πηλικότης δηλονότι λέγεται ὁ ἀριθμὸς, ὁ παρώνυμος, vnde Denominator recentiorũ originem habet. Ego autem tantùm quantitatẽ, seu magnitudinem illo vocabulo designari puto: adeóque in illa 6. libri 5. definitione per λόγων πηλικότητας, ipsos rationum addendarum terminos, qui saltem quatuor existunt, intelligẽdos censeo. Deinde docui accurare, quæ ratio alterius esset dupla, sesquialtera, supertertia. & quocũque numero multiplex quo Clauius, & recentiores, quantũ ego scio, omnes, ampliter errarũt: quamuis Cõmandinus, quem etiam p. 172. adduxi, rectè sensisse videri possit, nisi ex illo errore, quem sequente p. 173. notaui, aliud statuendum acutus lector cẽsurus esset. Hinc tamen Gregorij à S. Vincẽtio erronea Theoremata propullularũt, quæ obiter refutaui. Palmarium est, quod Elementorum 5. propositionẽ 8. falsitatis damnare sustinuerim; adeóque 7. eiusdem libri definitionem repudiare. In quo examinando vtinam candida & acuta ingenia, qualia Mathesis requirit, occupata fuisse aliquãdo intelligere possẽ! Legenda sunt quę pag. 137. de hac definitione scripsi, & p. 141. ista: Ex his autem omnibus illud primum constat, &c. Porrò in rerum natura fundatam censeo hanc assertionem; rationes vel esse nihili, vel excessiuas, vel etiam defectiuas; seu, si ἀκριβολογίαν mavis; Rationes aut nihili esse, seu nullius magnitudinis, aut alicuius magnitudinis. Rursus si alicuius magnitudinis sint, aut excessiuas esse aut defectiuas, quod in Canone Harmonico monstraui. Deinde nisi rationem nihili principium rationum statuamus, infinita erit rationũ progressio, & principio carens, à quo numeratio in alterutram partem progrediatur. Hinc igitur generale illud principium fabricaui, eò maiorem esse quamque rationem, quo maiore spatio à nihili ratione distet, quod in excessiuis rationibus tantum admisit Euclides; ego etiam in defectiuis, quas voco, verum esse probaui. Ex quo illud sequitur, rationẽ defectiuã, vti $\frac{3}{4}$ in suo genere, nempe defectiuo, maiorẽ esse, quàm sit ratio excessiua $\frac{4}{3}$ in genere suo excessiuo; vti infra vnisonũ ἡ διὰ πέντε συμφωνία maiore spatio distat, quàm supra vnisonũ ἡ διὰ τεσσάρων, quæ cõsideratio Canonẽ Euclidis Harmonicum interpretanti mihi hoc inuentũ produxit; nec concinniora exẽpla natura rerũ suppeditauit. Quamuis in mistis idẽ verũ deprehẽdimus: Etenim mistũ $\frac{4}{3}$ minore spatio supra nihili viriũ mistũ $\frac{1}{3}$ ascẽdit, quã infra nihili mistũ descendat mistum $\frac{3}{4}$. Hinc autẽ clarũ, falsã esse 5. libri propositionẽ 8. quę excessiuas & defectiuas cõfundit. Sed hęc & alia, lõgè melius ex ipso Dialogo perspiciẽtur: quẽ, quantillũ etiam hoc inuentũ ingeniosi & cãdidi homines cẽsuti sint, immẽso labore mihi cõstitisse fateri debeo. Cęterùm omnia quę huc pertinẽt vno tractatu orbi examinanda proponere noluit; etiã vt sciolos torquerẽ. Vbi vidern hæc nõ ineptè fuisse excogitata, ea prolaturus sũ, quæ ad literariæ Reipublicæ (bene enim ominandũ est) vtilitatem pertinere nõ soli Mathematici iudicabunt. Cæterũ hęc ad te, Vir Celeberrime, scribere volui, misso

quoque ipſo Dialogo, vt Iudicio tuo, & accuratiſſimorũ Geometrarũ Pariſienſium, noua hæc librata, ſi falſa ſint reiiciantur, ſin veritatis momenta quædam habeãt, calculo veſtro approbẽtur. Vtriſque gratias ſũ-acturus, qui vel ſolidioribus argumẽtis ſine acerbitate hæc refutabũt, vel meis acquieſcẽt. Eruditionis laude omnibus, veritatis amore nulli cedere me voluiſſe poſteritas iudicabit. Quod tũ alibi, tum in illa antiquorũ Muſicorum editione, vti puto elucet: de qua liberũ quoque Pariſiẽſium Apollinei Senatus iudiciũ audire averem; & num, vti cõqueritur, iniquè Athanaſij Kircheri errores, ex multis paucos, orbi monſtrarim. Hoc tẽpore, inſtigante Excellentiſſimo D. Ioachimo Gerſtorfio, Regni Daniæ Aulæ Magiſtro, literarorũ fautore maximo, in eo occupatus ſũ, vt Hieroclis in Pythagoræ aurea carmina commentariũ, & Pythagoreorũ fragmẽta, quæ Laërtio ſuo adiũxit Henricus Stephanus, accurata editione in publicum proferã. Laboraui etiã in emendando Diogene Laërtio, ſed fortaſſe, quod ante triduum ex tua ad Baranciũ, in Epicuri Philoſophiã, præfatione didici, fruſtra; quod Vir Clariſſimus Ægidius Menagius, cuius virtutes Samuël Bochartus, cũ in Suediæ Aula degeremus, mihi decãtauit, iam à multis annis in illo emendando fuerit occupatus. Omnium eruditorũ ſymbola auctori illi emaculãdo aduocanda cenſerẽ; ſed togâ nõniſi Gallica indutum, hoc eſt, maioribus illis Græcis Latiniſque, vetè Regiis literis, quibus Nicænũ Conciliũ, & alia impreſſa ſũt, in publicum prodire optarem. Sed cùm hoc optare tantũ liceat, noſtrorum Typographorũ induſtriã interim accendere debemus. Eodem modo de Stoicis vno volumine edẽdis, niſi alius, quod optamus præuerterit, conſilia agitauimus. Pro Hierocle nunc apud te intercederem, vt ſi quid illi exornando apud doctos latere ſcites, illud boni publici cauſa noſtræ editioni ne inuideres. Niſi & hic aliorũ induſtriã, quod gratulabundus audirem, nos præuertiſſe cognouiſſes. Dialogo illi examinando, ſi ipſe vacare non poſſis, ſpero te alios excitaturũ. Hic aliquos à meis partibus ſtantes habeo, nõniſi ab vno Mathematicaſtro adlatratus; qui Arithmeticã medietatem, ſeu, vt vulgo vocant, rationem, à ratione Geometrica diſtinguere ignorat, & impudenter illam rationẽ nihili eſſe negat, quæ millies ſibi addita maior nõ euadit. Tu, ſcio, Eruditiſſime Gaſſende, profundius hæc inſpicies. Longior eſſe nolo, ne librũ ſcripturus videar, cũ literas ad te exarare inſtituiſſẽ. Vale, atque inter illos, quod ſẽper feciſti, numẽ tuũ profitere, qui amicũ Platona habeãt, ſed magis amicã veritatẽ. Hafniæ 18. Sept. 1655.

Tui Studioſiſſimus M. MEIBOMIVS.

Clariſſimo Spectatiſſimóque Viro, Domino
PETRO GASSENDO, *S. P.*

ACcepi, Vir Spectatiſſime, ante duos circiter menſes, tuas ſimul cũ D. Bullialdi literis, menſe Maio datas cum gratiſſimis vtriuſque obſeruatis: Quibus me admodũ vobis deuinctũ agnoſco, quòd leue noſtrum qualequale munus tãtâ dignati ſitis remuneratione. Nobilis autem ille per quẽ miſiſtis, D. Terraharius, nos ne acceſſit quidẽ, aduerſâ valetudine (quod doleo) Londini detẽtus, vnde ad ſuos propterea rectà eundum duxit, veſtraſque abiturus literas per Tabellarium ad me mittendas curauit. Cur veſtris vtriuſque citiùs non reſpõderim, in cauſâ fuit quod nil dignũ haberem (necdũ habeo) quod vobis reponam: quod ipſum etiã iam facit cur D. Bullialdũ non iteratò vacuis chartis onerem. (Cui tamen ſi me ſalutatum habueris, meáſque, quod ſolum poſſum, grates me rependiſſe dixeris, facies quod mihi erit gratiſſimũ.) Rogo tamen inſuper, ſi citra nimiã id fieri poſſit moleſtiam, vt alio me tibi fauore deuincire ne dedigneris. Nempe dũ D. Merſenni *Cogitata Mathematica* nudiustertius obiter inſpexi, incidi ex improuiſo in ipſius Præfationem quã libro *Mechanicorũ* præfigi fecit. Cúmque pũcto 3. cuiuſdã *Viri illuſtris*, & deinde puncto 4. *Viri alius ſũmi*, mentionem faciat; ego maximè quidem aueo, quinam illi ſunt intelligere. Id autem tibi, ob neceſſitudinem quam tibi cum D. Merſenno incoluiſſe audio, non ignotum eſſe arbitror: vel ſaltẽ id à D. Roberuallio reſcire poſſe, cui eorum alter ignotus eſſe non poteſt, (ſiquidem ille, vti arbitror, *Geometra noſtri* ibidẽ nomine indigitatur, quicum eorum alter cõmunicatis conſiliis rem egit.) Oro itaque vt mihi velis id (ſi poteris) ocyùs indicare, cùm illud, ob tractatus aliquot quæ iam aliquãdo ſub prælo habeo, ſcire deſiderem. Item, quis ſit ille *Vir doctus*, Coroll. 5. prop. 25. Hydraulicorum memoratus; & quænam illa recta quã ille ſpirali ęqualẽ putauerit. Vale, Vir Ornatiſſime, & perge, vti ſoles, huiuſmodi ornare ſtudia; & amare velis. Scribebã Oxoniæ 31. Aug. 1655. St. vet.

Tui Obſeruantiſſimum, IOAN. WALLIS.

Clariſſimo Doctiſſimóque Viro D.D. PETRO GASSENDO, *Digniensi Præpoſito*,
IACOBVS GAFAREL S. P. D.

CVm tãta beneuolẽtiæ tuę ſigna mihi, Vir Illuſtriſſime, Lutetiæ nuper conceſſeris, ea è memoria mea nuſquam alabi poſſe exiſtimes velim. Semper amor & obſeruantia in te mea vigebunt, ſemper tibi fauſta omnia precabor, & pro tua incolumitate vota faciã. Ideo acceptiſſimũ mihi fuit audire te febri amplius nõ laborare. Quod à familiari tuo Viro Doctiſſimo Domino Muſnerio didici, cuius humanitas & beneuolentia in nos inſignis fuit vt potè in tuos addictiſſimos clientes. Sic ſemper præſens vel abſens bene amicis tuis facis, cùm ſolũ nomen illius nobis amicitiam conciliarit & apud inclytum Dominũ Balianum aditũ patefecerit. Feliciter hactenus in itinere degimus, in quo comes ſe nobis Niciæ adiũxit, vir integerrimus & doctiſſimus familiaris tuus Dominus *François*, cum quo ſæpe de te ſermonem habuimus. Nunc ad interiora Italiæ pergimus, Florentiam nempe & inde Venetias, quibus viſis Romam verſus iter flectemus, vbi aliquãdiu commorabimur, & cũ mihi certo cõſtet freto patrocinio tuo doctos viros cognoſcere & liberè ad eos accedere fas futurũ, me felicẽ, Vir Illuſtriſſime, exiſtimarem, ſi breuem aliquã ad amicos tuos velles Epiſtolam in mei gratiam exarare. Hoc ego mea bonitate tua quam iam ſummam expertus ſum impetraturus confido. Vale; tibi ſalutem plurimam Parens meus impertitur. Datum Genuæ 10. Kalendas Octobris 1655.

Claris

Clariſſimo GASSENDO,

P. F. S. T. Sal.

PRonuntiauit Galileus motum vniformiter acceleratum eſſe eum, qui à quiete recedens temporibus æqualibus æqualia celeritatis momenta ſibi ſuperaddit.

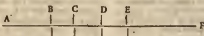
Eum verò qui æqualibus ſpatiis æqualia celeritatis momenta ſibi ſuperaddit, adeò non conuenire motui grauium deſcendentium affirmat vt ex eo ſuppoſito motum in inſtanti fieri deducat, & vt ſibi perſuaſit facillimè demonſtret.

Sed concedatur, ſi placet, Viro perſpicaci & Lyncæo indemonſtrata concluſio dummodò ſit vera. Demonſtrationem enim dum primo ſtatim obtuitu

Aut videt, aut vidiſſe putat per nubila——nihil mirum ſi lectoribus minus vtique Lyncæis parum videatur ſatisfeciſſe.

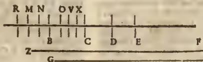
Vt igitur conſtet ſuus honor Galilæo, neque ampliùs de ipſius illatione ambigatur, aut rationibus tantum probabilibus diſputetur, propoſitionem ipſam more Archimedæo heic demonſtratam habebis.

Si quotlibet rectæ ad vnum punctum concurrentes exponantur in continua proportione, earum interualla erunt in eadem ratione, v. g.

Sint rectæ AF BF CF DF EF, &c. in continua proportione, erunt interualla ipſarum AB BC CD DE in eadem ratione. Eſt enim vt tota AF ad totam BF ita ablata BF à priore ad CF ablatam à poſteriore. Ergò ita reliqua AB ad reliquam BC, vt tota ad totam, hoc eſt vt AF ad BF, & ſic de cæteris. Eadem ratione demonſtrabimus vt AF ad CF ita eſſe AB ad CD & vt BF ad DF ita eſſe BC ad DE, &c.

Si intelligatur motus à puncto F verſus punctum A continuè acceleratus ſecundum rationem decurſorum ſpatiorum & exponantur quotlibet continuè proportionales vt AF BF EF, &c. tempus in quo mobile percurret ſpatium DE erit æquale tempori, in quo idem mobile percurret ſpatium DC. Denique ſpatia omnia ED DC CB eodem tempore ſingula percurrentur.

Demonſtrabimus primò ſpatia CB BA eodem tempore in ſuppoſito motu percurri.

Si enim tempus per AB non eſt æquale tempori per BC erit vel maius, vel minus. Sit primum maius ſi fieri poteſt. Ergo tempus per AB eſt ad tempus per BC vt aliqua recta maior ipſa BF ad ipſam BF ſit recta illa Z. Ergo eſt vt tempus per AB ad tempus per BC ita recta Z ad rectam BF ſumantur inter rectas AF BF tot mediæ in continua proportione, vt RF MF NF donec minor ex ipſis vt NF ſit minor quàm recta Z, quod quidem neceſſariò euenturum vel ex ſola mediæ inuentione, eiúſque iterata, quoties opus fuerit operatione, quis non videt?

Erunt ergo continuæ proportionales rectæ AF RF MF NF BF, cùm autem ſit vt AF ad BF ita BF ad CF & ita AB ad BC, ergo poterit continuari proportio ſub eodem numero terminorum, vt ſint etiam proportionales BF OF VF XF CF idque in eadem ſuperiorum ratione.

His ita poſitis & conſtructis conſiderentur & comparentur ſingula ſpatia AR RM MN NB ſingulis ſpatiis BO OV VX XC ſingula nempe ſingulis, hoc eſt ſpatium AR ſpatio BO ſi igitur per ſpatium AR fuerit motus vniformis iuxta gradum velocitatis in puncto R acquiſitum, tempus per AR, ad tempus per BO componeretur ex ratione ſpatij AR ad ſpatium BO & viciſſim ex ratione velocitatis per B ad velocitatem per R. Quod notiſſimum eſt & Galileus ipſe demonſtrauit propoſitione quinta Tractatus de motu æquabili.

At vt ſpatium AR ad ſpatium BO, ita per primam propoſitionem recta AF ad rectam BF, & vt velocitas per B ad velocitatem per R, ita ex ſuppoſita motus accelerati iuxta ſpatia decurſa definitione, recta BF ad rectam RF, ergo tempus per AR, hoc caſu ad tempus per BO componeretur ex ratione AF ad BF & ex ratione BF ad RF. Eſſet igitur motus per AR ad motum per BO vt recta AF ad rectam RF, deinde ſi per ſpatium RM fieret motus vniformis iuxta gradum velocitatis in puncto O acquiſitum, eadem ratione probabitur motum per RM ad motum per OV eſſe vt recta RF ad rectam MF ſimiliter conſiderando velocitatis punctorum N & V erit tempus per MN ad tempus per VX, vt MF ad NF. Denique conſiderando, velocitatis puncto

punctorum *B* & *X* in vltimis spatiis erit tempus per *RB* ad tempus per *XC* vt *NF* ad *BF*. Sed omnes eiusmodi rationes nempe *AR* ad *RF* *RF* ad *MF* *MF* ad *NF* *NF* ad *BF* ex constructione sunt eædem.

Ergo tempus omnium motuum per totam *AB* ad tempus omnium motuum per totam *BC* in vtrisque spatiis, ita vt diximus, consideratorum est vt recta *AF* ad *RF* siue *NF* ad *BF* sed tempus mutus accelerati per *AR* est minus tempore motus per *AR* vniformis iuxta velocitatem in *R* cùm enim à puncto *R* vsque ad punctum *A* perpetuò ex hypothesi velucitas crescat. Ergo à puncto *R* ad puuctum *A* citiùs per motum acceleratum peruenitur, quàm si velocitas acquisita in *R* eadem & vniformis vsque ad punctum *A* perseueraret. Eadem ratione probabitur tempus motus accelerati per *RM* esse minus tempore motus vniformis per *RM* si velucitas ipsius vltimo ipsius spatij *M* puncto respondeat. Denique constat motum per totam *AB* acceleratum, vt fiet hypothesis minori tempore fieri quàm motum alium fictitium ex motibus vniformibus iuxta velocitatis vltimis spatiorum *AR* *RM* *MN* *NB* punctis respondentis compositum. At contra tempus motus accelerati per *BO* est maius tempore motus vniformis per *BO* considerati iuxta velocitatem puncti *B* quia velocitas à punctu *B* ad *O* semper crescit in motu accelerato iuxta hypothesin, & minor semper est velocitate, quæ respondet punctu *B*. Vnde pari ratiocinio concludetur motum per totam *BC* acceleratum, vt fiet hypothesis, maiori tempore fieri, quàm motum illum fictitium ex motibus vniformibus iuxta velocitatis primis spatiorum *BO* *OV* *VX* *XC* punctis respondentis compositum.

Cùm ergo tempus motus accelerati per *AB* sit minus tempore motus illius fictitij per eandem *AB* & contrà tempus motus accelerati per *BC* sit maius tempore motus illius fictitij per eandem *BC*. Ergo minor est ratio temporis motus accelerati per *AB* ad tempus motus accelerati per *BC* quàm temporis motus fictitij per *AB* ad tempus motus fictitij per *BC*. Sed vt tempus motus accelerati per *AB* ad tempus motus accelarati per *BC* ita posuimus esse rectam *Z* ad rectam *BF* & vt tempus motus fictitij per *AB* ad tempus mutus fictitij per *BC* ita demonstrauimus esse *NF* ad *BF*. Ergo minor est ratio rectæ *Z* ad rectam *BF* quàm rectæ *NF* ad eandem *BF*. Quod est absurdum cùm recta *Z* sit maior recta *NF*.

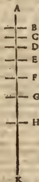
Ergo tempus motus accelerati per *AB* non est maius tempore mutus accelerati per *BC*. Eadem facilitate probabimus tempus motus per *AB* accelerati non esse minus tempore motus accelerati per *BC* sit enim minus, si fieri potest, erit igitur vt tempus motus per *AB* accelerati ad tempus motus accelerati per *BC* ita recta minor ipsa *BF* ad ipsam *BF*. Estu itaque recta illa minor quàm *BF* *G* & sit tempus mutus accelerati per *AB* ad tempus motus accelerati per *BC* vt *G* ad rectam *BF*. Et inter rectas *BF* *CF* exponatur continuè proportionalium series, quarum maxima *OF* sit maior quàm *G*. Eodem quo vsi sumus in superiori demonstrationis parte ratiocinio conferendo spatia in ipsa *AB* inter similes proportionales intercepta. Cum spatiis *BO* *OV* *VX* *XC* mutemus solummodo velocitatis vniformis, & fingamus verbi gratià motum per *AR* vniformem fieri iuxta gradum velocitatis in puncto *A* acquisitæ, motum verò vniformem per *BO* fieri juxta velocitatem acquisitam in puncto *O* & sic in reliquis spatiis in quibus patet omnes velocitates per *AB* vniformes augeri, velocitates verò per *BC* vniformes minui, contrà id quod in priore demonstrationis parte fuerat vsurpatum. Concludetur vt suprà tempus motus huiusmodi vniformis per *AR* ad tempus motus vniformis per *BO* esse vt recta *RF* ad rectam *AF* dum enim augentur velocitates, tempora motuum minuuntur, similiter tempus motus vniformis per *RM* ad tempus motus vniformis per *OV* erit vt *MF* ad *MR*. Denique tempus motus fictitij illius per *AB* ex vniformibus compositi ad tempus motus fictitij per *BC* ex vniformibus pariter compositi erit vt *RF* ad *AF* cum omnes rationes sint eædem, hoc est vt *OF* ad *BF* per primam propositionem.

Tempus autem motus accelerati per *AB* est maius tempore motus illius fictitij ex vniformibus compositi, cum supposuerimus in motibus vniformibus auctas fuisse velocitates, quæ nimirùm in hoc casu primis spatiorum *AR* *RM*, &c. punctis respondent. Sed & tempus motus accelerati per *BC* est minus tempore motus fictitij ex vniformibus compositi, quia heic velocitates minuuntur, & vltimis spatiorum *BO* *OV*, &c. punctis respondent. Ergo maior est ratio temporis motus accelerati per *BC* quàm temporis motus fictitij per *AB* ad tempus motus fictitij per *BC*. Sed vt tempus motus accelerati per *AB* ad tempus motus accelerati per *BC* ita est recta *G* ad rectam *BF* ex suppositione, vt autem tempus motus fictitij per *AB*. ad tempus motus fictitij per *BC* ita recta *OF* ad *BF* ex demonstratione. Ergo recta *G* ad rectam *BF* maiorem proportionem habet, quàm recta *OF* ad rectam *BF* quod est absurdum, cùm recta *G* sit minor recta *OF* ex constructione non ergo tempus motus accelerati per *AB* est minus tempore motus accelerati per *BC*. Sed nec maius

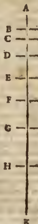
vt

vt supra demonstratum est. Ergo est æquale. Eadem ratione patet tempus motus accelerati per *C D* æquari tempori motus accelerati per *A B* & tempori motus accelerati per *B C*. Et continuatis, si placet, in infinitum rationibus, omnia omninò spatia eodem tempore percurri.

His positis tertia propositione mentem Galilei reuelamus aut propositionis veritatem astruimus. Intelligatur motus

grauium descendentium à quiete ex puncto *A* vsque ad punctum *H*, verbi gratiâ, & supponatur, si fieri potest, velocitatem grauis cadentis accelerati iuxta rationem spatiorum decursorum. Ponatur motus iam factus ab *A* vsque ad *H* tempore vnius minuti, aut altero quouis tempore determinato, & supponatur motus continuari vsque ad punctum *K*. Aio motum per *HK* fieri in instanti. Si enim motus per *HK* non fiat in instanti, fiet in tempore aliquo determinato, quod per aliquem numerum multiplicatum excedet tempus in decursu spatij *AH* insumptum. Ponatur numerus multiplicans 5. ita vt tempus motus per *HK* quinquies sumptum excedat tempus motus per *AH* rectis *KA HA*. Sumatur tertia proportionalis *GA* & toties continuetur proportionalium series, donec spatiorum interceptorum numerus excedat numerum quinque. Fiant ergo ex proportionalibus continuatis sex, verbi gratiâ, spatia vltra punctum *H* quæ sint *HG GF FE ED DE CB*. Ergo tempus motus per *HG* per præcedentem est æquale tempori motus per *HK*. Similiter tempus motus per *GF* est æquale tempori motus per *HK*. Denique

motus per totam *HB* fiet in tempore quod ad tempus per *HK* erit sextuplum. At tempus temporis per *HK* quintuplum est maius tempore motus per *AH*. Ergo à fortiori tempus motus per *HB* tempore motus per totam *HA* est maius, quod est absurdum. Ergo vera remanet Galilei illatio quamuis eam ipse non demonstrârit.

Hæc succinctè & familiariter, Clarissime Gassende, scripsimus, ne tibi imposterùm fascescat negotium aut Cazræus, aut quivis alius Galilei aduersarius, & in immensum excrescant Volumina; quæ vnica demonstratione, vel fatentibus ipsis Authoribus aut destruentur, aut inutilia & superflua efficientur. Vale.

Nobili Præstantique Viro M. NEVRÆO *Amico singulari*,

PETRVS GASSENDVS S.

PLurima sanè sunt, mi NAVRÆS, quæ tibi, tuæque amicitiæ debeo, at illud non postremum est, quòd conceptum mihi dolorem ob mortem præclari *Naudæi*, capitis longè carissimi habere te mecum communem declaras; ac peruelle, si fieri posset eo me penitùs eximere, significas. Quippe cùm nihil sit optimi Amici possessione iucundius, nihilque adeò esse possit eius priuatione molestius, facis tu profectò per-humaniter cùm subire in te aut totam, aut certè molestiæ partem, quam mihi casus hic flebilis necessariam fecit, exoptas. Quamquam me quidem quod attinet id quod Poëta ait *est quædam flere voluptas*, eatenus experior, vt molestiam malim ea suauitate temperatam, qua τῷ μακαρίτῃ, consuetudinisque eum illo iucundissimæ, antiquissimæque afficior, quàm illâ immunem fieri, si mihi simul suauitas huiuscemodi eripiatur. Nosti vt parentes, vt filij, vt coniunctissimi quique non sine voluptate actiones, verbáque illorum, quos habuerint carissimos, & recordentur, & enuncient, nihilque fieri iis gratius possit, quàm si alij quoque eadem enarrent, aut enarrata gratè accipiant. Ego certè quoties in eos incido, qui communi mihi cum illo fuere necessitudine, nihil esse potest dulcius, quàm sermones recolere, quibus aliàs σὺν τῷ μακαρίτῃ confabulati fuimus; adeò nihil potuit illi excidere, quod non foret memoria, considerationéque dignum. Supersunt adhuc fœlici fato, quos & tu ipse apprimè nosti eximij Viri, Elias Diodatus, & Franciscus à Motha Vayerius, quibuscum sæpe & congregati, & rusticari soliti fuimus, maximéque priusquam ille in Italiam discederet duos ante annos supra viginti. Retulit ipse, descripsitque nonnullas ex confabulationibus nos inter quatuor habitis, maximéque in *Syntagmate de Militari studio*, diceréque, cùm conuenissemus erat solitus parcere se Pythagoræ, si per talem quandam Tetradem iurauit. Dico autem priusquam in Italiam concederet; ex eo scilicet tempore institui nisi per literas nos inter commercium non potuit; & quamuis deinceps euocatus ab Eminentissimo Cardinali, Bibliothecæ curandæ fuit; partim ipsius occupationes, partim mea inualetudo ne possemus toties conuenire obfuerunt. Discessi quoque ipse in Prouinciam, discessit & ille ante meum reditum in Sueciam, totóque eo tempore literis dumtaxat conuersari licuit, donec cùm me iam reduce ipse proximè accederet, mutuotúmque complexuum spes foret, quæ lugubria fata interuenerint, nimisquam est notum. Tametsi porrò literæ compensare non poterant quem fructum longè vberrimum licebat ex eius conuersatione demetere; ea tamen semper seges erat, quæ magni prouentus loco haberetur; quippe ad me nunquam scribebat quin significaret quid toto Literatorum Orbe ageretur, quid hi molirentur, illi iam parassent, cæteri etiam edidissent. Quæ quidem omnia nemo vsquam certiùs referre potuit. Quis enim alicubi vixit dum ipse viueret qui se insalutato Naudæo Musis litare posse sperauit? quis auspicatò librum aut condere aut euulgare, eodem non consulto? Ea nempe fuit in multiscio Viro Encyclopædiæ, cuius tanquam Mystes erat, prærogatiua vt multum scripturientis opus tutò prodire crederetur, nisi vno probante Naudæo, aut etiam promouente; nouerat enim si alius vnquam, cuiusque quanti futura esset indicatura. Nouimus & nos, tu, inquam, & ego quid de immani illa editorum voluminum, quæ illi quoque præ manibus erat, sentiebat cúmque expostulares aliquando cur congerendis etiam futilibus non parceret, festiuè, vt scis, reposuit, in Medicorum Pharmacothecis, gemmas inter & aromata, sæpe fœda asseruari quoque vilissimorum animalium excrementa, ne exceptis quidem vel muscerdis, quæ cùm salutares nonnunquam haberent vsus, suis quoque nec carere putidos codices, ab eruditis quidem fastiditos, hoc est à perpaucis, at quamplurimis proinde haud ingratos. Subdebat autem se ob vnum duntaxat stomachari solitum, cùm obseruaret insanabile scribendi cacoethes vix alios tenere quàm scribendi peritia maximè vacuos à feriari verò interim literatissimorum complures, qui consummatioribus bonarum artium scientiarúmque studiis exculti, necnon purioris elegantiæ stylo exercitatissimi, cum multis præclaris operibus peritam manum admouere possent, nihilominus earum rerum velut gloriam aspernari, in otio consenescerent, aut alienis occupationibus in diuersum acti ea negligerent quæ rudes & imperitos eadem ipsa, vel illotis manibus, tractantes, aliquatenus immortalitate donant. Cúmque hæc diceret non obscuro nutu significabat te quoque subootare voluisse, singularémque ingenij tui polymathiam vt otiosam incuriosámque sugillare. Dolebat, nimirum, te in eorum censu esse, qui cùm appositè, scitè & ornatè scribere possent, quidvis aliud libentiùs aggrederentur, seséque alio facillimè paterentur auocari. Optabat idcircò vt curis solutior esses, & Magnatum negotiis minùs implicatus, hoc est aureis illis compedibus, quibus illaqueatum Diogenes ridebat Aristippum; sic enim fieri posse, aiebat, vt tui iuris aliquando factus animum Philosophiæ natum tandem ad philosophandum transferret appelleresve. Cúmque non ita pridem eum per literas monuissem te mutato Patrono ad aliud vitæ genus transiisse, quod non

non eſſet à literis alienum; te videlicet ſapientiſſimi æquè ac celeberrimi Capellani ſuffragio Longavillæis Principibus cuſtodem eſſe datum, vt & morum ſtudiorúmque rectorem; continuò reſcripſit, ſe tibi quidem gratulari ooæ conditiones ſortitionem, oeeris ſi modo quidpiam è ſeruitutis iugo detraheret; oec tibi in formandis tantorom Puerorum animis vberiùs ſudandom foret; non verò placere ſibi quod ita procul à doctiſſimorum cœtu, à ſolidiorum ſcientiarum ſede Lutetia eſſet viuendum tibi, licet noo inter illiteratos, ſe vtique haud ignorare quamplurimos Cadomi eſſe, qui ſumma cura ſtudiorum amœnitates conſectentur, quorum ideò conſortium inamœnum eſſe nequiret. Cúmque iucundiſſimi ſui copiam breui facturus eſſet Vir eruditionis cumulatiſſimæ Samoel Bochartus, mox in Galliam ſecum rediturus, inde ſperare vt exilij tui aut ſolitudinis tædium minueretur, quod equidem non pereaiguum modò ſed prorſus nullum eſſe augutor, vbi talium Virorum conſuetudine frui liceat qualiom tu ipſe doceis ſuſpicis atque prædicas; qoibus etiam æſtimandis ac iudicandis.quam ſis falli fallereve neſcius ſatis ſupérque comprobauit Eaimius ille Vir Monaſterienſis à Motha Cadomæus, qui mihi nuper literas abs te detulit; in ſuarum quidem virtutum commendationem ſcriptas, ſed eo conſilio vt ea eiuſdem congreſſu longè commeodatiſſimas deprehenderem. Hoc ſanè quidem ſic experiri pronom fuit vt perſpectis illico felicis adeò ingenij leporibus, tom recordatus te inſuper totas habere in inclyto Gratemenilio Atheoas, haud potuerim vltra non beatiſſimum illum reputare ſeceſſum, in quo tot tantorúmque Virorum ſuaui contubernio vti poſſis. Præterea ſi quid felicitatis cumulo deſit, nullo maiori fortunæ beneficio ſuppleri poſſe reor, quàm eâ beneuolentiâ, quæ tibi generoſum deuincit pectus Illuſtriſſimæ Virginis Mombazoniæ Sanctimonialium Cadomenſiom Cœnobiarchæ. Illa etiam literas à te Ampliſſimo noſtro Monmorio reddidit, qoibus ipſum æquiorem ſibi, acriorémque iotis ſui vindicem futurum meritò ſperauit: quæ cùm ideotidem ſuo me qnoque dignari alloquio animum induxiſſet, Deum immortalem qoanto tuas ore tonantem landes audiuimus! O quoties fortunatos exclamauit Principes creditos tibi, quò talem nacti eſſeot Moderatorem qui cunctis virtotum ac diſciplinarum lominibus perfuſus, moroſam; vt creditur, abſtruſarum ſcientiarum intelligentiam, ſic rerum ciuilium vſo, ſic vrbanitatis culto temperaſſet; vt ingenuas politioria humanitatis artes, vt liberalem illam morum & officiorum, quibus nobilioris vitæ ſocietas decoratur, velut pædiam, necnon elegaotiarum, quas Aula ſibi ſola vindicat, ſolertiam in numerato haberet. Haud ſilebat ioterim comitum vna, quæ ingenio & facundia longè præpollere videbatur dũ reliqua vitæ tuæ ornamenta erectæque mentis encomia baud vulgari eloquio proſequeretur: quo cùm delectaret conduplicatam protinus ſenſi lætitiam vbi ſignificatum eſt mihi, hanc eandem, Nobilis Blemurij eſſe filiam, cordati, inquam, optimique ſenis illius, qui Principi noſtro Valeſio Engoliſmenſi erat vt noſti adeò charus. Nunc porrò ſi hæc omnia quorſum ſpectent rogites, vltrò fatebor. Videri me quidem tuæ moderationi ac verecundiæ vim afferre voluiſſe, nimis multa recenſeodo quæ ad tui commendatiooem faciant; attamen ſi rei veritatem paulò attentiùs expendas, facilè percipies horom me nullo alio conſilio mentionem feciſſe quàm vt ea commemorarem, quæ opportuna videbantur ad amooendam ſuſpiciooem illam qua ὁ Μακαρίτης noſter incolatum tuum velut inhoſpitum non bene conjecerat, oec etiam in ea ſententia diu permanſurus erat, illum ſi huic Ciuitati fata reddidiſſeot incolumen: at Superis aliter viſum, Abbavillæ ſcilicet extremo menſe Iulio extinctus eſt; & tot Amicorum eius reditum impatientiſſimè præſtolantium ſpem deſideriúmqoe fruſtratus eſt. Quo nos autem in luctu reliquerit animus meminiſſe horret, tum noſtrûm vtrique communis dolor, ſi gemere ſinit, plura loqui vetat: cùm & plura expectare poſſis à Clariſſimo Collega Renato Moræo Medicinæ Regio Profeſſore, qui τῷ μακαρίτῃ vitam breui nobis ſperandam facit. Vale, Pariſiis 7. Kal. Nouembris 1653.

Huius Epiſtolæ autographum cùm reliquarum Syſtema ederetur, inchoatum dumtaxat repertum eſt, vnde nonniſi mutila prodire potuit, vt videre eſt pag. 325. Aliud verò quia integrum recuperare poſtmodum licuit, heic in integrum etiam reſtituere viſum eſt ne omiſſo quidem titulo, quem aliis præfixum Neuræus ſemper expungi voluit; cauſatus ſibi longè ſuauiùs eſſe eum ſi Gaſſendus Suum *tantùm nuncuparet. Conſtat multo-plurimas eidem eſſe ſcriptas, cur verò cum cæteris non prodierint, ipſe viderit.*

FINIS.